

॥ श्री दत्तप्रबोध ॥

॥ अध्याय १-ला ॥

श्रीगणेशाय नमः । श्रीसखस्वै नमः । श्रीगुरुभ्यो नमः । श्रीदत्तात्रेयाय नमः ।

ॐ नमोजी गजवदना । मंगलाधीश मंगलकारणा । अमंगलादि विघ्नहरणा । दयाधना हेरवा ॥ १ ॥
जयजयाजी वक्रतुंडा । कुबुद्धिछेदका प्रचंडा । सिद्धिदायका अखंडा । दीर्घशुंडा नमो तुज ॥ २ ॥
जय फरशांकुशधारणा । जय सिंदूरामुरसंहारणा । भक्तवत्सला भयहरणा । दीनतारणा गजमुखा ॥ ३ ॥
जयजयाजी लंबोदरा । गणाधिपती तूं सुंदरा । सकलाधिष्ठा उदारा । गुणगंभीरा एकदंता ॥ ४ ॥
नमो तूतें जी विनायका । भालचंद्रा सुखदायका । प्रीती करिशी गुणगायका । अष्टनायकात्मवेत ॥ ५ ॥
जयजयाजी चितामणी । पावसी भक्ताच्या कामनी । हेतु नुत्वीसी त्या मनी । सकळ भ्रामणी चुकविशी ॥ ६ ॥
जयजयाजी मोरया । तुजविण प्रया नयेची रया । काय करील चतुर या । तुझा घर या पाहिजे ॥ ७ ॥
पर्जन्यावांचोनी नुगये कण । विशाल कूप जीवनेवाण । धातुहीन पुरुषपण । नसतां प्राण काय जैसा ॥ ८ ॥
तैसी तुझी कृपा नसता । केवीं रसयुक्त होय कविता । श्रेयाळालीं एकदंता । हृदयीं चिंता झोंबली ॥ ९ ॥
आतां तुझ्या कृपेसाठी । कोण करूं आटाआटी । पडिलों बहुतची संवर्दी । कृपाछटी पाहे तूं ॥ १० ॥
तुझें नाम विघ्नहर । सिद्धिबुद्धीचा दातार । मदिमा तुझी गा अपार । नवळे पारु श्रुतिशाखा ॥ ११ ॥
रक्षाक्षरमेव जपूत । विंतेवीं केलें अनुष्ठान । व्यावर प्रसाद तोपवून । बदविसंगुण अनुपम्य ॥ १२ ॥
मी तव हीनदीन पामर । न घडे कांहीं तो विचार । प्रयहेतु मनीं थोर । केवीं पार पावेल हा ॥ १३ ॥
मंज तो नवळे साधन । म्हणोनी करी नामस्मरण । तूं अनाथनाथ मूपकवाहन । करी पावन दीनार्ते ॥ १४ ॥
तूतें अनन्य शरणागत । झालों गजवदना निश्चित । करी आपुलें ब्रीद सत्य । कृपावंत होउनी ॥ १५ ॥
माणें कवीच्या हृदयी । राहोनि वदविशी पाही । आतां या हृदय मुळीं । नाही ऐसें काई म्हणावें ॥ १६ ॥
गजवदना तुझें अधिष्ठान । सर्वां घटी आहे पूर्ण । मजविशीं कैसा शून्य । राहसी होऊन हेरवा ॥ १७ ॥
हें तो तुम्हां नेह्ने उचित । येणें ब्रीदा होईल घात । मी तव अन्यायी पतिन । पादाक्रांत पैं झालों ॥ १८ ॥
तुमच्या नामापुढें । पापविघ्न काय वापुडें । वेदशास्त्री पवाडे । अगाध गाढें वर्णिलें ॥ १९ ॥
गणगंधर्यक्ष स्तुति । देवमानव गुण गाती । स्तुतिस्तोत्र मुनी जपती । नामल्याति अगाध ॥ २० ॥
व्याची नांमें करवली । प्रवर्तलों तुझिया स्तवनी । तरी अपराध क्षमा करुनी । अभयदात्रीं तोपवा ॥ २१ ॥
आतां करोनी अति वरा । मज दीनार्ते अंगीकारा । पापविघ्न नारा । फरशधरा गणपति ॥ २२ ॥
या प्रयाची रचना । सिद्धीस न्यायी गजवदना । सरपरे विज्ञापना । केली चरणा तुझिया ॥ २३ ॥

ऐसी प्रार्थना करिता । तों हृदयीं आविर्भवला मंगळदाता । पायीं ठेविताचि माया । दे अभयता ग्रंथासी ॥ २४ ॥
 मग जयजय शब्दें करून । गर्जतां आनंदलें मन । पाहोनि सगुणत्वाचें ध्यान । तेंचि वर्णन आरंभिलें ॥ २५ ॥
 जेथें ठेविला प्रेमें भाळ । तें सुकुमार चरण कोमळ । सुरंग तळवे रातोपळ । घोटी सुनीळ द्वयभागी ॥ २६ ॥
 पदांगुली विराजित । पंचद्वय सुशोभित । नखचंद्रिका सनेज युक्त । तेचि वंदित पुढतीं ॥ २७ ॥
 पावलावरी साजरिया । गुंजारवनी घागरिया । तोरड आणि वांक्रिया । श्रीदावळी या गर्जती ॥ २८ ॥
 जानुजंघानागर । अटस मांड्या प्रवळ थोर । कटीं वेष्टिला पीतांबर । वंदी फणीवर डोलनी ॥ २९ ॥
 क्षुद्रधंश कटीं याजनी । उदर विशाल नाभी वरुती । हृदयीं स्तनें डोल देती । दिव्य आकृती तेथीची ॥ ३० ॥
 चतुर्भुज बाहुदंड । पाहतां दिसनी प्रचंड । मेखळा अंगीं आखंड । नसे खंड तियेते ॥ ३१ ॥
 बाहुवटी बाहुभूषणें । जडित मणिमय करीं कंकरणें । पृथक् मुद्रिकांचि लेणें । शोभले तेणें पाणी ते ॥ ३२ ॥
 आरक्त करनळ आणि रेखा । रेखिश्या अती त्या सुरेखा । काप्री तो चंद्र देखा । दशाश निका प्रगटला ॥ ३३ ॥
 द्वय करीं ते फरशाकुश । दुष्ट विघ्न कर्ते नाश । एक वरद पाणीविशेष । निजभक्तास बावया ॥ ३४ ॥
 उरला जो का चतुर्थ कर । सर्व कानीं अतिनूपर । केवी वदूं तो विस्तार । सारासार जाणता ॥ ३५ ॥
 भुजदंड दंडी शोभती । नाना विरुदें चमकती । कुपाकर शरणागती । बावया प्रीति वरद तो ॥ ३६ ॥
 कंठस्थूल निकट जाणा । मुक्ताहार जडित नाना । एकावळीचा सलंबपणा । नाभीस्थाना पावला ॥ ३७ ॥
 रत्नमिश्रित मुक्ताहार । पदकीं हिरा सनेज थोर । तेणें शोभलें हृदयोदर । तेज अपार नगाचें ॥ ३८ ॥
 शुंडामंडित भय वदन । तथा शोभती शूर्पकर्ण । एकदंत शुभ्रवर्ण । नेत्र सान चमकती ॥ ३९ ॥
 मोवया आणि माळ । शोभा देती विशाल । द्वयभागी मंडस्थळ । वंसा वुरळ सलंब ॥ ४० ॥
 भाळीं शोभे अंबुधर । चर्चित मृगमदकेशर । वरी सनेज थोर । सुकुट सुंदर लखलासित ॥ ४१ ॥
 तथावरी दिव्य मणि । मणवारी शोभे फणी । कणी कुंडलें पाहूनी । होय तरणी सलज ॥ ४२ ॥
 मुक्ता घोषाची झुजाळी । शोभने दोही कुंजली । कोटीसूर्यप्रभा फांगली । ऐसी नव्हाळी रूपाची ॥ ४३ ॥
 अनिपुष्ट तो उंदीर । वदन तथाचें प्रियकर । ऋद्धिसिद्धि जोहोनि वर । दाखिती चामर तथावरी ॥ ४४ ॥
 ऐसा मंगळशरक हेरव । वदे करी ग्रंथारंभ । नमोनि कधी प्रारंभ । सगरंभ मत्पनाचा ॥ ४५ ॥
 जयजय गणपती गुणालया । धुंडीयाना तं मोरया । जय जय दूर्वांगुप्रिया । मशकण्या तुज नमो ॥ ४६ ॥
 जयजयाजी कमलभूषणा । मंदारप्रिया शमीधारणा । जयजय विन्ध्य विज्जनाशाना । हे गजजना तुज नमो ॥ ४७ ॥
 जय चतुर्दशविधासागर । ऐश्वर्यसंपन्न उदार । सिद्ध चर्चिका सर्वधरा । व्रानागरा नमो हें ॥ ४८ ॥

जयजय सुरवारक्षका । प्रचंड दैत्यसंहारका । विष्णुमुखा अज्ञाननाशका । कवि पोषका नमो तुज ॥ ४९ ॥
जयजयाजी गौरीभेदना । बलपराक्रमा शिवचंदना । सक्ळनिधंता कार्यकारणा । जाणसी खुणा अंतरीच्या ॥ ५० ॥
स्वर्गनीं तोपोनि गोरेश्वर । अमयप्रसाद दे स्वप्न । म्हणे वदे निरंतर । चित्ता स्थिर करोनिया ॥ ५१ ॥
जे इच्छा धरिली मानसी । तें निर्विघ्न जाईल सिद्धासी । नमिनां तें अनिवेगसी । हृदयनिवासी राहिला ॥ ५२ ॥
ऐसा श्रीगणेश स्तविळा । स्तवितांची प्रसाद लाधला । आतां नमूं सरस्वतीला । वाक्यशब्द भक्ता जिचेनी ॥ ५३ ॥
नमो ब्रम्हचरिणी कुमारी । जगदंबिके वाणीधरी । प्रणवग्विणी जगदांतरी । तुज नमस्कारी आदरें ॥ ५४ ॥
जयजय जगन्माते । रसना येद तव सत्ते । तुझे ठाण असतां वरते । होय सरने बोल मग ॥ ५५ ॥
तुझे कृपेचें महिमान । अगाध जाणती कविजन । तुझे नीरसयुक्त भाषण । प्रधीपूर्ण पावले ॥ ५६ ॥
तुझिया कृपेची खेळ । मुके तेचि होती वाचाल । नवजे वाणीने बरळ । सरळ सुंदर वर्णिते ॥ ५७ ॥
जेथे तुझे ठाण नाही । त्या वाणीचा फजिता पाहि । मुके बोवडे तोतरे राही । गुंने टापी बोलता ॥ ५८ ॥
जरी वाचाल करी बडबड । त्या बोला नुपजे आवड । कांडाळोनी म्हणती द्राड । कपाळसोड मांडिली ॥ ५९ ॥
तथा वाणी नाहीं रस । म्हणे हा बोलतो फिके निकस । ऐकणारा उपजे त्रास । म्हणती यास पीटारे ॥ ६० ॥
म्हणनी वात्रटा जाय उठोन । पुरे पुरे तुझे भाषण । हें तव अवकृपेचें लक्षण कळलें पूर्ण जगन्माते ॥ ६१ ॥
हें वर्म जाणोनि चित्ती । तुज नमितो जी सरस्वती । स्तवितसे मी अनन्योक्ती । कृपा चित्ती घेउं दे ॥ ६२ ॥
तुं आदिशक्ति गुणमाया । नत जालों तुझिया पाया । कसावरी किजे दया । करोनी छाया कृपेची ॥ ६३ ॥
जयजय धो जगदंबे । विश्वभरिते तूं अंबे । रससारझे प्रलंबे । कसा अविलंबे सांभाळी ॥ ६४ ॥
तुं माना मासी स्नेहाळ । अर्भकाची पुरवी आळ । जाणसी अंतरीचें सक्ळ । ये उतावेळ धावोनी ॥ ६५ ॥
अज्ञान बोलाचे भाषणी । तुज पाचारी प्राकृत वचनी । स्तुतिस्तोत्र गीर्वाणी । मजलामोनि न येतें ॥ ६६ ॥
जे जे महाकवि जाले । जपानुष्ठानें ततें यजिलें । स्तुतिस्तोत्रें कवचें मले । तुज वश केले यंत्रतंत्रे ॥ ६७ ॥
नाना साधनें साविनां पूर्ण । होसी तथा तूं सुप्रसन्न । जाणोनि या कार्यास्मरण । छाया सधन त्या करिंसी ॥ ६८ ॥
तो अधिकार नाहीं मज । कैतेनि घडे माझे काज । येई माते म्हणोनि तुज । नामें सहज उच्चारि ॥ ६९ ॥
सरस्वती ये म्हणउन । तुज करिनो पाचारण । वाळशब्दा देशी मान । तरी भूषण थोर तुझे ॥ ७० ॥
समर्थासी समर्थ सांभाळी । याची कोण तरी नव्हाळी । हीनदीनाते प्रेमें कवळी । त्याची ब्रीदावळी सत्य धे ॥ ७१ ॥
जे का थोर योग्य असती । ते दीनावरी करिती प्रीती । त्याचेच चरणचरी वाखाणिती । गुण गानी आदरें ॥ ७२ ॥
माते तूं सर्वार्हूनि थोर । सदयपणें तुझा बडिवार । ते ऐकोनी साचार । जोडोनी कर प्रार्थितो ॥ ७३ ॥

करुणाघने आदिजननी । तुज विनशितो दीनवचनी । मज तोषवी मंगळजननी । कृपा करोनी येध्या ॥ ७४ ॥
 ऐसी करुणा भावतां हृदयी । ध्यानी प्रगटली लवलाहीं । प्रभा फांकली सर्वां ठायीं । वर्णू काई रूपातें ॥ ७५ ॥
 निरखोनी पाहतां डोळेभरी । ठाण दिसे हंसावरी । मद्राशीणा शोभला करी । शुभ्रांवरों मिरवत ॥ ७६ ॥
 सुहास्य वदन अतिसुंदर । मुकलेणी अतिनागर । बुंदपुष्पी शुभहार । शुभचीर तेजाळ ॥ ७७ ॥
 शुभकंचुकी कुचमंडळी । मृगदळ रेखिला दिव्यभाळी । वरकंकणें मुद्रिकावळी । दशांगुळीं विराजे ॥ ७८ ॥
 वंटीं साजरे कंठामरण । वर्णी डोलती वर्णभूषण । अंगीं मुक्तावळी संचन । सुवर्णसुगम नग नाना ॥ ७९ ॥
 चंद्रहारजडित पदक । हृदयी शोभतें अलोलिक । वाजुबंद वाक्या देख । अतिदुरेख खनचुडे ॥ ८० ॥
 सिद्धकटिबंध साजिरा । जाळियेव्या रुळे कटा । शोभा तेणें पातली चिरा । मुक्तकिनारा रत्नावळी ॥ ८१ ॥
 पदीं रुळ तोडे पैजण । अंगुळीया शोभती भूषण । झगफरती रुणझुण । अरक्तवर्ण पदतळें ॥ ८२ ॥
 साजिरे मातेचें मुखकमळ । नाकीं सुपानी मुक्ताफळ । चोळतां दंतांचा सळाळ । कंठ मंजुळ गायनी ॥ ८३ ॥
 इचें खरुपाची तुलना । न येचि भुवनत्रयी कोणा । लावण्यवती हांना । सलज मना पाहतां ॥ ८४ ॥
 आदिमाया हे ब्रह्मकुमारी । बैसली दिसे हंसावरी । ते पाहतां नेत्रचक्रोरी । आनंद अंतरी न समाये ॥ ८५ ॥
 अतिशुभ्र अंगकांती । कांहीं बलवत्कर्णदाती । पक्ष सलंब विराजती । नयन विसनी आरक्त ॥ ८६ ॥
 चंचुपुटे विशाल । सुरंगारे तेजाळ । घोस-मुखीं मुक्ताफळ । चरणकमळ आरक्त ॥ ८७ ॥
 यापरी ध्यानीं शारदा । पाहतां बंदिळें त्या पदा । पार नसेची अद्भुता । शीणखेदा विसरलों ॥ ८८ ॥
 स्वप्नें मता निरखोन । करूं वाटे जीवा स्तवन । अल्पज्ञ जाणि बळहीन । बलळू गगन चालिला ॥ ८९ ॥
 तैसें वाटलें मम जीवा । स्तवनें करूं कांहीं सेवा । अतियोर नपवे भावा । कोण केवा दीनाचा ॥ ९० ॥
 परि दशी जेवि चंद्रासी । कीं काडवानीं सुमानूसी । तेवीच आतां मातेसी । स्तवूं प्रेमेसी बोवडें ॥ ९१ ॥
 जयजय शारदे भवानी । जगन्माते विश्वक्षामिनी । त्रैलोक्यपाळके ब्रह्मनंदिनी । जगद्गोद्वारिणी जगदंबे ॥ ९२ ॥
 जयजय हुंरें सरस्वती । प्रणवरूपिणी आदिशक्ति । निगमागम तुज स्तविनी । प्रसादप्राप्ती इच्छोनी ॥ ९३ ॥
 चंद्र वाचेसी सौरस । माने तुसाची कृपारस । सर्व सत्ताविशेष । चाले निवास असनां ॥ ९४ ॥
 जयजय ज्ञानशक्ति उद्बोधे । गुणवते तूं अगाधे । चराचरव्यापके अभेदे । चित्सुधे चिन्मात्रे ॥ ९५ ॥
 जयजय मूळ पीठवासिनी । सर्वाम्मे मंगलदायिनी । जय भुवनत्रयगामिनी । हंसासनी कमळाक्षे ॥ ९६ ॥
 जयजय उदारे सर्वज्ञे । निजानंदे गुणप्रज्ञे । कृपा करी वो सर्वज्ञे । कविबल्ले सदय तूं ॥ ९७ ॥
 मी दीन अनाथ शरणागत । धरोनी प्रार्थी कान्यहेत । जीवींचें जाणोनि वृत्त । करी साधार्थ प्रीतिनें ॥ ९८ ॥

परिशोनी वोवडिया बोला । आनंदे माय चोजवी बाळा । पोटीं धरोनी वेव्हाळा । पुरवी लळा तान्हयाचा ॥ ९९ ॥
 तेवी माय सरस्वती । शरणागत बोलें प्रीति । ना भी वत्सा तुजप्रति । साक्ष निश्चिती मी असें ॥ १०० ॥
 हृदयीं तुझ्या विघ्नेश । तो सकळ विघ्ना करी नाश । सिद्धिदाता सर्वेश । सिद्धि काव्यास पूर्ण करी ॥ १ ॥
 माझे ठाण रसनायी । बसोनी वदवीन रसभरी । आतां निर्भय असोनी अंतरां । प्रंग करी सुरस हा ॥ २ ॥
 ऐसी बदे वागवळी । वदोनिया अदृश्य जाली । रसनेस्थळी राहिली । भोवें नमिली आदरें ॥ ३ ॥
 आतां नमूं तो सद्गुरुनाथ । जो सदैव उदार भामवंत । सर्वज्ञपणें विराजित । सर्व गुणार्थ जाणता ॥ ४ ॥
 जो अज्ञानाचा नाश करी । जो ज्ञानदीप उजळी अभ्यंतरी । जो ने भवाचिया पैलपारों । शरण्या तारी निजकृपे ॥ ५ ॥
 जो अविनाश निर्मळ । जो अचळ आणी अदृळ । जो निवर्था देहाची तळमळ । हरी तत्काळ अर्हता ॥ ६ ॥
 जो दीन जनार्ते तारी । अघोर पापियां उदरी । जो या त्रिविध तापणें हरी । निर्मळ करी क्षणमात्रें ॥ ७ ॥
 जो तळीन ब्रह्मानंदी । सेवका बैसवी निजपदी । जो तोडिता आधिभ्याधी । उपाधीस नुवोनी ॥ ८ ॥
 तो अनादि सद्गुरु अनंत । जो व्यापकपणें विख्यात । त्याचे चरणीं अनन्ययुक्त । होत्रोनि नत प्रार्थितों ॥ ९ ॥
 जयजयार्जी सद्गुरुनाथा । ज्ञानसिंधुगुणालया । विज्ञानरूपा सदया । शरण पायां दीन हा ॥ १० ॥
 सद्गुरु दयाळा समर्था । विकारहिता कृपावंता । तमशोपणा प्रकाशभरिता । तव पदिं माया अपिल्ल ॥ ११ ॥
 जयजय सद्गुरु दिगंबरा । सर्वव्यापका सर्वेश्वरा । ब्रह्मानंदा निर्विकारा । तव पदिं पारा दीनाचा ॥ १२ ॥
 जय सद्गुरु चैतन्यवना । मोहच्छेदका दुःखभंजना । तत्त्वावबोधा सर्वज्ञना । दीनपावना सुखमूर्ति ॥ १३ ॥
 जय सद्गुरु ह्यानंदराशी । अभेदभेदा उन्मनिवासी । ब्रह्मावबोधा चिःसुखासी । कृपे भेटविसी आपुल्या ॥ १४ ॥
 तूं दीनबंधु दीनानाथ । इहीं परत्रीं तारक समर्थ । जाणसी अंतरांचें आर्त । इतकृतार्थ करवीसी ॥ १५ ॥
 तुजवीण कोण्ही थोर । सुवनत्रयी न देखों साचार । शोधोनि पाहतां प्रयांतर । महिमा अपार सद्गुरुचा ॥ १६ ॥
 सद्गुरुदेवताहोनी । आगळा नसेचि त्रिभुवनीं । उपमा देतां गुरुलामुनी । पदार्थ कोण्ही नसेची ॥ १७ ॥
 जरी म्हणवी ती मातापिता । तरी करविती माईक गुंता । सद्गुरु तूं मायावाशिता । त्रिविधतापता नुरविसी ॥ १८ ॥
 पालणीं तूं निरुपम । शरणागताचा विश्राम । दूर वत्रोनि भक्तभ्रम । देसी आश्रम स्वात्मत्व ॥ १९ ॥
 सद्गुरु अनंता कृपावना । कोण जाणें तुझिया महिमाना । म्हणोनि अनन्यभावे चरणा । जालों शरण दातारा ॥ २० ॥
 हीनदीन मी शरणागत । तव पदाचा अवित्त । असे क्षीण नेमस्त । थोर पतित अपराधी ॥ २१ ॥
 मूढ मलिन अज्ञान । अर्भक नेणता पूर्ण । अनधिकारी जाण । कुशळमल्लीन पापराशी ॥ २२ ॥
 अगणित अन्यायी दोषी । परी शरण आलों पायापासीं । आतां क्षमा करोनि कृपाराशी । मज दीनासी अंगोकरा ॥ २३ ॥

तुम्ही कृपेचे सागर । मी शरणागत पामर । अंगीकारोनी कृपाकर । मस्तकावर ठेविजे ॥ २४ ॥
 तं गुरुराज आमुची माउली । दीनादूर्वळाची साउली । अनाथ वत्साची गाउली । पात्रर घाली कृपेचा ॥ २५ ॥
 शरणागतासी ताराये । खळखळ दुष्ट माराये । अहंबुद्धते हाराये । पूर्ण करावे मनोरथ ॥ २६ ॥
 गुरुमाय तूं होसी ज्येष्ठ । मी अज्ञान तुझें लडिवाळ । मम मनींची जाणोनि आळ । होवोनि कृपाळ पुरी जे ॥ २७ ॥
 तुजयीण कोणा छळाये । इतरे काय तें पुराये । त्या माउली धावोनि याये । वोसंगा ध्याये वाळका ॥ २८ ॥
 तंव तो कृपादू सद्गुरुणा । आनंदे प्रगटोनि बोले वचना । वाळका वट्ट विज्ञापना । काय कारणा मांडिली ॥ २९ ॥
 वरं गा पडिलासी संसृटी । कोण पडिली तुज अटी । कोण अर्थ धरोनि पोटी । स्तवन निकटी आरंभिलें ॥ ३० ॥
 दादू कृपेचे ऐकता । तान्हाळ चरणीं ठेविला माया । मागुनी जालों विनविता । अंतराय पुरवावया ॥ ३१ ॥
 जयजय सद्गुरु परात्परा । आदिअनादि विश्वोदारा । मत्सी विनंती अवधारा । सत्पउदारा निर्विक्रया ॥ ३२ ॥
 आपुलेनी कृपावळे । मज दीना पावन केले । हेतु समळ पुरविले । गुन दाविले पदंती ॥ ३३ ॥
 मोक्ष पदाचिया याटा । मज दाविला ज्ञानचोदटा । पुरविलें तुम्ही वाळदटा । दाविला सादा ऐक्यवें ॥ ३४ ॥
 न करवितां साधन । दाविलें मज तें गुनधन । आतां कांहीं व्हों उठोण । हें तो कारण असेचि ना ॥ ३५ ॥
 परी एक असे विनंती । विनवितां रोप न यावा चिती । कृपा करोनी सत्करणी । अभयप्रीती देईजे ॥ ३६ ॥
 तव बोले गुरुराज । कवण अर्थ तो सांगे मज । आतां न थरी संकोच लाज । करीन काज परिसोनी ॥ ३७ ॥
 मग जयजयकारे टाळी । पीडिली आनंदहृदयकमळी । पुढीं भाळ चरणकमळी । ठेवुनी आरंभिली प्रार्थना ॥ ३८ ॥
 जयजय स्वामी गुरुनाथा । हा काळ जातो वृथा । कांहीं वढाये म्रंथा । ऐसें चित्ता धाटतसे ॥ ३९ ॥
 म्हणाल वडू कवि जाले । त्यांनीं अनेक ग्रंथ केले । वर्लीं असंत भले । जेणें ताले जड मूढ ॥ ४० ॥
 तेथें तुझा पाड विती । त्यापुढे कायसी मती । ऐसें म्हणाल निगुती । तरी विनंती अवधारा ॥ ४१ ॥
 जरी गरुडें घेतलें गगन । तरी चिमणीनें रहावें गूढ धरन । श्रीमनें केले देवार्चन । दीनें पूजन न करावें ॥ ४२ ॥
 समये संपदा जोडिली । दीनासि चित्ता केवीं जाली । त्याची प्रपंचता खुंटली । कळोनि आली स्वामीबोले ॥ ४३ ॥
 या बोलतें ऐकून । सद्गुरु करिती हास्यवदन । वारे आपुली शक्ति पाहून । सर्वे कारण करावें ॥ ४४ ॥
 तुसिया मनीचा हेत । मी जाणतो गा समस्त । चालवी आतां रसाळ ग्रंथ । गुह्य कथार्थ नानाविध ॥ ४५ ॥
 एकाच करोनी मन । आठवुनी सद्गुरुध्यान । करी म्रंथाचें लेखन । न्यून तें पूर्ण करीन मी ॥ ४६ ॥
 कृपाउपजोनी सद्गुरुनाथा । म्हणे वा न करी कांहीं चिंता । मीच ग्रंथ वदविता तूं निमिता । मात्र रावे ॥ ४७ ॥
 या परी श्रीगुरु अनंत । आनंदें वस्त्रदान देत । धावुनी चरणीं जडला सुत । प्रेम हृदयांत न समाये ॥ ४८ ॥

मातें धरितां दृढ चरण । सद्गुरु देतसे अमयदान । निर्विकल्पें करी लेखन । जयवत्स्याण सर्षदा ॥ ४९ ॥
 श्रीगुरुप्रसादा संपादिलें । भाग्य विशेषची लावले । मन संतोषातें पावले । आनंदमेळे इच्छत ॥ ५० ॥
 आतां नमूं मातृदेवता । तेवी आदरें नमूं पिता । मज जे का उभयता । जन्मदाता असती ॥ ५१ ॥
 उभय संयोगमेळी । संभव माते उदरकमळी । नवमास ओसैं पाळी । अनेक आंदोळी सोसोनी ॥ ५२ ॥
 कामें उदंड करी देखा । गर्भासी लागों नेद्री धका । रसनैच्या रससुखा । विसरवी बाळका दुःख न हो ॥ ५३ ॥
 हळूहळू पाउलें टाकी । जपोनी गर्भातें राखी । गर्भस्थथा सोसी निक्की । धन्य ते की माउली ॥ ५४ ॥
 जोंवरी गर्भाचा वास । तोंवरी दुःख भोगी विशेष । प्रभुनित्यया प्राणनाश । सोसी जीवास बहुतंची ॥ ५५ ॥
 ऐसिया दुःखातें भोगून । साहिलें बाळगचें जनन । मधु मुखातें लाउन । दिवले स्तन कृपेनें ॥ ५६ ॥
 न्हाणोनि केले निर्मळ । स्नेहें भरिलें सीरताळ । रात्रंदिवस जपे खेदाळ । दुःखी तळमळ होतसे ॥ ५७ ॥
 बहुतची मळमूत्र साहिलें । सोंवळें बाळका वाहिलें । रस नाना संकोचिले । मज वादविलें बहुप्रीती ॥ ५८ ॥
 निर्गुणी अनामी असतां । त्यासी नाम ठेवी माता । सुखसोदाळे भोगवितां । नाणी चित्ता कांडाळा ॥ ५९ ॥
 हागी ओकी सांभाळी । भरली न टाके पत्रावळी । रोदनीं धावे लावी खेळी । पुत्वी आळी सांडी काज ॥ ६० ॥
 लागेल बाळा इष्टी । म्हणोनी घे इष्टीमाठी । गळवें वाघनखें रीटी । घाली पेटी छमणी ॥ ६१ ॥
 चालतां रांगतां पडे झडे । पोटी धरोनी माता रडे । सांडी ओंवाळोनी एकीकडे । वाडेकोडें वस्तु नाना ॥ ६२ ॥
 उभयतां पाळित्ती कौतुकें । भातुकें देती अलोलिकें । अळंकार घालिनी निक्के । आनंदें मुखें खेळविती ॥ ६३ ॥
 वेळें लहानाचें थोर । बाळकांचा झाला कुमर । ब्रिबारंभ मीजीप्रकार । विवाह सत्वर करविला ॥ ६४ ॥
 सुखसंतोषें वादविलें । सकळ संस्कार बडविले । प्रपंच परमार्था दाखविलें । प्रौढ वेळें उभयतें ॥ ६५ ॥
 धन्यधन्य ते मातापितर । तयां माझा नमस्कार । फेडावया उपकार । मज तो प्रकार दिसना ॥ ६६ ॥
 ग्रंथ धुंडाळोनी पाहता । सर्वांत श्रेष्ठ मातापिता । पुत्रासी देव यापरता । नाही सर्वथा वेद बोले ॥ ६७ ॥
 हें जाणोनि करवें सेवन । तरी मी मराकळीटक हीन । कैचें मातें अंगवण । सेवाधन वेचावया ॥ ६८ ॥
 न घे मातें त्यांची सेवा । मुखरोम्यासी कैचा मेवा । काप करूं हतभाग्य देवा । लाभ बरवा घेववेना ॥ ६९ ॥
 मी तो पामर पापराशी । न घडेची सेवा कांहीं मजसी । तेचि कृपाळू निश्चयेसी । जडमूढासी पाळिलें ॥ ७० ॥
 लौकिकसंबंधें करून । उभयतांचे वंदिले चरण । परी मागतो कृपादान । प्रीतीकरून ते देती ॥ ७१ ॥
 धन्य तेची भूमीवर । जयां देव मानापितर । सेवा करिती जे निरंतर । तयां नमस्कार पैं माझा ॥ ७२ ॥
 त्याचे जे वडं चरणारेण । ते मम भस्तवीं जाण । त्यांच्या पादुका वाहीन । सेवक म्हणवीन तयांचा ॥ ७३ ॥

असो राधिका माझी माता । अनंत नामें माझा पिता । तोची सद्गुरु उपदेशिता । चरणीं माया तयाच्या ॥ ७४ ॥
 अनन्यमात्रें जालों शरण । तेणें दिधलें अमयदान । न पाहतां गुणावगुण । वेलें पावन अनाया ॥ ७५ ॥
 अनंतची माझा सद्गुरु । अनेनची होय विघ्नहर । या प्रयाचा दानारु । नेता पैलपारु अनंत ॥ ७६ ॥
 अनंतदाकि राधिका । तेची यागीधरी अंधिका । निच्या कृपाबलें देखा । प्रय नेटका चालेल ॥ ७७ ॥
 त्यानींच बोधिलें बर्म मजसी । आदरें शरण जाय संतांसी । लक्ष ठेवी त्यांचि सेवेसी । स्तुतिस्तवनेंसी गीतसी ॥ ७८ ॥
 तोयबोनी बरी प्रसन्न । विनटे प्रीतिभाव धरून । मग सहजर्चा कल्याण । सुखसंपन्न होसी तूं ॥ ७९ ॥
 ते साष्ट्र असतां । फापसी या प्रयाची पिता । न वर्णवे त्याची योग्यता । वरिती सत्ता देवावरी ॥ ८० ॥
 हे अज्ञा शिरी बंदोनी । शरण आलों संतांलागेनी । अनिविचयें कर जोडोनी । मस्तक चरणीं बोधिला ॥ ८१ ॥
 मशराज तुम्ही संनमूर्ती । अन्ताररूपें प्रगटला शिती । उद्भवया दीनप्रती । अज्ञान निवृत्ति करावया ॥ ८२ ॥
 व्यास वाल्मीकि शुक्र । उद्भव अकूर मारुती देख । श्रद्धा विष्णु शिवादिक । अवतार निःशंक स्तं तुम्ही ॥ ८३ ॥
 जी तुम्ही धर्मस्थापना । तारावया या पतितजना । करावया भक्तिनिरूपणा । अन्तारधारणा तुमची ॥ ८४ ॥
 तुम्ही केवळ ईश्वर । करावया जगदुद्धार । प्रगटलां सगुणचें साचार । कलमिल दुस्तर नाशावया ॥ ८५ ॥
 अहो जी तुम्ही योगिराज । सदय झाले सतेज । तुम्हा पुढें दीन आज । चरणरज इच्छिणों ॥ ८६ ॥
 संत तुम्ही शांत दांत । मूर्तिमंतची वेदांत । करोनि सर्व सिद्धांत । गहिमा अद्भुत दावितां ॥ ८७ ॥
 तुम्हां संतांची स्थिती गती । न लभे कवणाचिया हातीं । जरि चारुयं करी तुळी । तया कल्यातीं सांपडेना ॥ ८८ ॥
 जरी जाला वेदपाठक । किंवा तपोधन अधिक । की यागादिकर्ता मग्न । तया साम्यकानसे संती ॥ ८९ ॥
 तुमच्या कीर्तीचें पवाडे । लिहितां भूपत्र असे थोडे । विष्णु होवुनिषा वेडे । मागेपुढें उभेची ॥ ९० ॥
 अगाध तुमचें थोरिव । दासची केला रमाधव । पाहोनी तुमचें वैभव । घोटिती देव लाल की ॥ ९१ ॥
 तुम्ही ब्रह्मानंदसागरी । सदा भोगितां प्रेमलहरी । वास तुमचा चिदंबरी । शांत अंतरी दयामूर्त ॥ ९२ ॥
 तुम्ही संत अद्वय निःसंग । पर ब्रह्म तुमचा भोग । सदाचरणीं भक्तियोग । साधोनि चांग विचरतां ॥ ९३ ॥
 साधु तुम्ही दिनदयाळ । अंतर तुमचें अतिकोमळ । शरणागतचें प्रतिपाल । होवोनी कृपाळ करितसां ॥ ९४ ॥
 ऐसिया कीर्तीनि ऐकोन । मी याचक आलांसे धावोन । अनन्यप्रेमें बंदूनि चरण । अभयदान मागतसे ॥ ९५ ॥
 परितोनि बाळकाचे बोल । जेथी आनंदति स्नेहाळ । तेथी संतमाउलीचा मेळ । देनी डोल आनंदें ॥ ९६ ॥
 गहनती गा रे अनंतमुता । बहु श्रमलासी स्तुति करतं । बैस अंतरीच्या अर्था । सांग आतां आम्हासी ॥ ९७ ॥
 जन्म मरण न घाली छाडी । सगि पुरेल हेतु पाही । अमय ऐकतां लवलाही । भाळ पायी ठेविला ॥ ९८ ॥

द्रव्य करतें जोडोनी । - विनवितो झालो तवक्षणी । लक्ष ठेविजे प्रार्थुनी । संतजनी आदरें ॥ ९९ ॥
 सर्व साधुनी काज्य वेले । कोण्डी अंग पदे वोलिले । किल्लेनी प्रप रचिले । ध्योक आर्पा वितविच्या ॥ १०० ॥
 क्रियेकी दोहारे चांपार्डे । कटीबंद आणि सवार्डे । गडाळिका ठाई ठाई । चूर्णिका त्याही बोलिले ॥ १ ॥
 केकावळी छंदबंद । कोण्डी रचिले आख्यानप्रबंध । ऐसें कवीनी नानाविध । अनुभवसिद्ध गाईले ॥ २ ॥
 प्राहृत आणि संस्कृती । जैसी जया असे गती । ईश्वर दिवली मती । तैशा रिती वाखाणिले ॥ ३ ॥
 ते तो प्रासादिक सिद्ध जाले । जगी मान्यतेसी आले । देवसंती अंगीकारिले । कर्ती भरले त्रिभुवन ॥ ४ ॥
 समर्पाचें भाग्य देखोन । रंक अंतरा उदासीन । मज कां न पवे नारायण । तेवीं मनीं इच्छितें ॥ ५ ॥
 संत चातुर्विज्ञानखाणी । अंतरापे योळविला मनीं । म्हणे बापा अजिचे रजनी । निजे प्रार्थुनि देवापुढें ॥ ६ ॥
 तो दीनकस्तल श्रीअनंत । पुरविल तुझे मनोरथ । जो स्वामी देखील दृष्टांत । तो आम्हांतें निरोपी ॥ ७ ॥
 संतआज्ञा बंदोनी प्रीती । हृदयी घ्याइला कळकळपति । हेतु ऐसी करीनि स्तुति । वेळीं एकांती निद्रा पुढें ॥ ८ ॥
 तो उत्तरशेष उरली रजनी द्विजें तांबूल घातला बदनीं । जिबेसी केला सल्लंघणी । निबिडदाटणी उगवले ॥ ९ ॥
 दंतातुनी निघाला मांसतंतु । तो ओडितां असंभाव्य निघतु । किती काय न कळे अंतु । भ्रमतां तोडितु करी वळे ॥ १० ॥
 तंत्र उदया पानला तमारी । जागृत जालो डाडकरी । जावोनि संतमार्गधीतरी । भावें नमस्कारी तयारि ॥ ११ ॥
 मम वृत्ति देखोनि आनंदघन । संत म्हणती दिसतें सुलक्षण । आतां वृत्तांत पुसायालागुन । प्रसादचिन्ह वाटतें ॥ १२ ॥
 जगद्गुरु संतराजेंद्र । वैराग्यशीळ ज्ञानसमुद्र । हृदयीं होवोनि हृषीं आर्द्र । म्हणती सुमद्र तुज असे ॥ १३ ॥
 सांगे वृत्तांत रजनीचा । जो तुज जाला असेल साचा । पल्लव न फोडी कल्पनेचा । मिया वाचा न बोलें ॥ १४ ॥
 मग जोडुनी द्वयपाणी । करी संतांपुढें विनवणी । जे अखस्य घडली रजनीं । सत्य निरूपणीं निवेदिले ॥ १५ ॥
 तो परिसोनि वृत्तांत । आनंदमय जाले साधुसंत । म्हणती प्रसाद लाधला निश्चित । अति अद्भुत सदयत्वे ॥ १६ ॥
 या दृष्टांतचा नवलाल । आम्हां दिसतो अति अर्ध्व । कर्तें तुघोनि रमाधव । करी गौरव प्रासादिक ॥ १७ ॥
 देखिला द्विज तो अनंत । मुख्य प्रसाद तांबूल प्राप्त । कविव बुद्धीचा हेत । पृथक् दावीत रसनेसी ॥ १८ ॥
 कवित्वबुद्धीचा प्रसार । अतिसवन होय विस्तार । आतां तंवचा प्रकार । अतिसुंदर असे तो ॥ १९ ॥
 कवित्वासी नव्हे खंडण । करिशी तितकें चाले पूर्ण । आतां न धरी अनुमान । दृष्टांतलक्षण जाणविलें ॥ २० ॥
 हेचि संतांची अभयता । न घडो कब्रितेसी न्यूनता । तथा असो सुरसरसता । सर्वा मान्यता आगळी ॥ २१ ॥
 संत साधु सिद्ध मुनी । वर देतां अभयवचनां । हर्षयुक्त होवोनि मनीं । लोटांगण घातलें ॥ २२ ॥
 पापरी संतारिं स्तविलें । त्यांनीं बाळगें अपंगिलें । आवडीचें मातुकें दिल्लें । मज तोपविलें दिनातें ॥ २३ ॥

असो राधिका माझी माता । अनंत नामें माझा पिता । तोची सद्गुरु उपदेशिता । चरणीं माया तयाच्या ॥ ७४ ॥
 अनन्यभावे जालों शरण । तेणें दिधलें अर्भकदान । न पाहतां गुणावगुण । केलें पावन अनाया ॥ ७५ ॥
 अनंतची माझा सद्गुरु । अनंतची होय विघ्नहर । या ग्रंथाचा दातारु । नेता पैलपारु अनंत ॥ ७६ ॥
 अनंतशक्ति राधिका । तेची वागीश्वरी अंबिका । तिच्या कृपाशळें देखा । ग्रंथ नेटका चालेल ॥ ७७ ॥
 त्यांनींच बोधिलें धर्म मजसी । आदर्श शरण जाय संतांसी । लक्ष ठेवी त्यांचे सेवेसी । स्तुतिस्तवनेंसी गैरवी ॥ ७८ ॥
 तोपयोंनी करी प्रसन्न । विनटे प्रीतिभाव धरून । मग सहजची कल्याण । सुखसंपन्न होसी तूं ॥ ७९ ॥
 ते साधू असतां । कायसी या ग्रंथाची चिंता । न वर्णवे त्याची योग्यता । करितां सत्ता देवावरी ॥ ८० ॥
 हे आज्ञा शिरी बंदोनी । शरण आलों संतांलागोनी । अतिविनयें कर जोडोनी । मस्तक चरणीं बांधिला ॥ ८१ ॥
 महाराज तुम्ही संतमूर्ती । अवताररूपें प्रगटला क्षिती । उद्धारवाया दीनांप्रीती । अज्ञान निवृत्ति करावया ॥ ८२ ॥
 व्यास वाल्मीक शुक । उद्भव अकूर मारुती देख । ब्रह्मा विष्णु शिवादिक । अवतार निःशंक संत तुम्ही ॥ ८३ ॥
 जी तुम्ही धर्मस्थापना । तारावया या पतितजना । करावया भक्तिनिरूपणा । अवतारधारणा तुमची ॥ ८४ ॥
 तुम्ही केवळ ईश्वर । करावया जगदुद्धार । प्रगटलां समुणवें साचार । कलमिल दुस्तर नाशवाया ॥ ८५ ॥
 अहो जी तुम्ही योगिराज । सद्य हाते सतेज । तुम्हा पुढें दान आज । चरणरज इच्छितों ॥ ८६ ॥
 संत तुम्ही शांत दांत । मूर्तिमंतची वेदांत । करोनि सर्व सिद्धांत । महिमा अद्भुत दावितां ॥ ८७ ॥
 तुम्हां संतांची स्थिती गती । न लभे कवणाच्या हातीं । जरि चातुर्य करी युक्ती । तया कल्यांतीं सांपडेना ॥ ८८ ॥
 जरी जाला वेदपाठक । किंवा तपोधन अधिक । श्रीं यागादिकर्ता मख । तया साम्यक-गसे संतीं ॥ ८९ ॥
 तुमच्या कीर्तीचे पत्राडे । लिहितां भूपत्र असे बोडें । विष्णु होबुनिया बेडे । मार्गेपुढें उभेची ॥ ९० ॥
 अगाध तुमचें घोरिय । दासची केला रमाधन । पाहोनी तुमचें वैभन । घोटिती देव लाळ कीं ॥ ९१ ॥
 तुम्ही ब्रह्मानंदसागर । सदा भोगितां प्रेमलहरी । वास तुमचा चिदंबर । शांत अनरी दयाभूत ॥ ९२ ॥
 तुम्ही संत अद्वय निःसंग । पर ब्रह्मी तुमचा भोग । सदाचरणीं भक्तियोग । साधोनि चांग विचलां ॥ ९३ ॥
 साधु तुम्ही दिनदयाळ । अंतर तुमचें अतिकोमळ । शरणागतांचे प्रतिपाळ । होवोनी कृपाळ करितसां ॥ ९४ ॥
 ऐसिया कीर्तनें ऐकोन । मी याचक आलोंसे घाबोन । अनन्यप्रेमें बंदूनि चरण । अभयदान मागतसें ॥ ९५ ॥
 परितोनि वाळकाचे बोल । जेथीं आनंदनि स्नेहाळ । तेथीं संतमाउलीचा मेळ । देती डोल आमदें ॥ ९६ ॥
 म्हणती बा रे अनंतसुता । बहु श्रमलासी स्तुति करुना । बैस अंतरीच्या अर्था । सांग आतां आम्हासी ॥ ९७ ॥
 संकोच न धरी बांई । सांगे पुरेल हेतु पाही । अभय ऐकतां लयलाही । भाळ पायी ठेविला ॥ ९८ ॥

द्वय करांतें जोडोनी । - विनवितां झालों ततक्षणी । लक्ष ठेविजे प्रार्थुनी । संतजनी आदरें ॥ ९९ ॥
 सर्व साधूनीं काय्य वेलें । कोण्ही अंग पदें बोलिले । त्रिलोकीं ग्रंथ रचिले । श्लोक आर्या विताकांच्या ॥ २०० ॥
 त्रिलोकीं दोशेरे चौपार्डे । कटीबंध आणि सवाई । गङ्गाळिका ठाई ठाई । चूर्णिका त्याही बोलिले ॥ १ ॥
 केकावळी छंदबंद । कोण्ही रचिले आह्वानप्रबंध । ऐसें कवीनीं नानाविध । अनुभवसिद्ध गाइलें ॥ २ ॥
 प्राकृत आणि संस्कृती । जैसी जया असे गती । ईश्वरें दिवली मती । तैशा रिती वाखाणिलें ॥ ३ ॥
 ते तो प्रासादिक सिद्ध जाले । जगी मान्यतेसी आले । देवसती अंगीकारिले । कीर्ती भालें त्रिभुवन ॥ ४ ॥
 समर्पाचें भाव्य देखोन । रंक अंतरीं उदासीन । मज कां न पये नारायण । तेथीं मनीं इच्छितें ॥ ५ ॥
 संत चातुर्थज्ञानखाणी । अंतरार्थ घोळविला मनीं । म्हणे नापा अजिचे रजनी । निजे प्रार्थुनि देवापुढें ॥ ६ ॥
 तो दीनवत्सल धीजअंत । पुरविल तुझे मनोरथ । जो स्वामी देईल दृष्टंत । तो आम्हांतें निरोपी ॥ ७ ॥
 संतआज्ञा बंदोनी प्रांती । हृदयीं ध्यादला कळ्यापति । हेतु ऐसी करोनि स्तुति । वेळी एकांती निद्रा पुढें ॥ ८ ॥
 तो उत्तरशेण उरली रजनी द्विजें तांबूल घातला बंदनीं । जिऱ्हेसी केश सलंगपणीं । निविडदाटणी उगवले ॥ ९ ॥
 दंतांतुनी निघाला मांसतंतु । नो ओढितां असंभाय्य निघतु । किती काय न यत्ने अंतु । धमतां तोडितु करी बलें ॥ १० ॥
 तंव उदया पानला तमारी । जागृत जालों शडकरी । जावोनि संतमर्मादीभीतरी । भायें नमस्कारी तयातें ॥ ११ ॥
 मम वृत्ति देखोनि आनंदघन । संत म्हणती दिसतें सुलक्षण । आतां वृत्तांत पुसायालागुन । प्रसादचिन्ह वाटतें ॥ १२ ॥
 जगद्गुरु संतराजेंद्र । वैराग्यशील ज्ञानसमुद्र । हृदयीं होवोनि कृपें अर्द्र । म्हणती सुभद्र तुज असे ॥ १३ ॥
 सगि वृत्तांत रजनीचा । जो तुज जाला असेल साचा । पछन न फोडी कल्पनेचा । मिया घाचा न बोलें ॥ १४ ॥
 मग जोडुनी द्वयपाणी । करी संतांपुढें विनवणी । जे अखस्य घडली रजनीं । सत्य निरूपणीं निवेदिले ॥ १५ ॥
 तो परिसोनि वृत्तांत । आनंदमय जाले साधुसंत । म्हणती प्रसाद लावला निश्चित । अति अद्भुत सदयत्वं ॥ १६ ॥
 या दृष्टांताचा नवलाव । आम्हां दिसतो अति अपूर्व । वृत्तें तुघोनि रमाधव । करी गौरव प्रासादिक ॥ १७ ॥
 देखिला द्विज तो अनंत । मुख्य प्रसाद तांबूल प्राप्त । कवित्व बुद्धीचा हेत । पृथक् दाखीत रस्सेसी ॥ १८ ॥
 कवित्वबुद्धीचा प्रसार । अतिसधन होय विस्तार । आतां तत्त्वा प्रकार । अतिसुंदर असे तो ॥ १९ ॥
 कवित्वासी नव्हे खंडण । करिशी तितकें चाले पूर्ण । आतां न धरी अनुमान । दृष्टांतलक्षण जाणविलें ॥ २० ॥
 हेचि संतांची अमयता । न घडो कवितेसी न्यूनता । तया असे सुरसरसता । सर्वा मान्यता आगळी ॥ २१ ॥
 संत साधु सिद्ध मुनी । वर देतां अमयवचनां । हर्षयुक्त होवोनि मनीं । लोटांगण घातलें ॥ २२ ॥
 यापरी संतांतें स्तविलें । ल्हांनीं वाळतें अपंगिलें । आवडीचें भातुकें दिल्लें । मज तोपविलें दीनातें ॥ २३ ॥

यावरी जे थोते सज्जन । त्या पदीं माझे साधारणमन । जे सत्तान चतुर विचक्षण । प्रयत्नवणकें त्यां ॥ २४ ॥
 अहो तुम्ही रसज्ञ पंडित । महासुखील आणि शक्ति । वर्षज्ञ गुणज्ञ विख्यात । तुम्हां प्रणिपात आदरें ॥ २५ ॥
 तुम्ही सर्वज्ञ निपुण । जाणते भाविक विराजमान । प्रेमळ सदैव संपन्न । आनंदघन महामूर्ति ॥ २६ ॥
 तुम्ही प्रणयसाची पात्रे । धन्यधन्य तुमची श्रोत्रे । अहो तुम्ही प्रयाची सूत्रे । बैसला संपात्रे सभेस ॥ २७ ॥
 तुम्ही ज्ञानपेढेचे जोहारी सुरेख । प्रयत्नाचे परीक्षक । सारवस्तूचे ग्राहक । संप्रहकारक अतियोग्य ॥ २८ ॥
 जी तुम्ही निवेकसागर । प्रयसरवेराचे हंस गोर । अर्थमुक्तांचे वेंचणार । धन्य निवहणार दूध पाणी ॥ २९ ॥
 तुमचेनि प्रयविलास । वाढतां होय अधिक रस । वक्तव्या पोटी उल्हास । दिवसेदिवस वाढतसे ॥ ३० ॥
 म्हणवोनि करितो विनंती । अवधान पावे या प्रंशी । चुकलें सांभाळा निगुती । हीनमनी मी असें ॥ ३१ ॥
 मी पामर अत्यंत दीन । नसतां अधिकार मजलागुन । तुम्हां सलग्नी इच्छी मन । मन निरूपण कांही इच्छी ॥ ३२ ॥
 पारी तुम्ही ह्या कराल । तरी वदेल हा लंडियाळ । न स्वीकारितां फोल । दोलाळ बोल निर्धारें ॥ ३३ ॥
 यास्तव जोडोनि पाणी । भाळ. देखितो पुढतीं चरणीं । तुमचेनि सख्खपणीं । वाचा निरूपणीं वदेल ॥ ३४ ॥
 ऐकौन वक्त्याचे वागवाद । थोते मानिती बहुत आनंद । म्हणती स्तुति अगाध । होवोनि सद्गद कासया ॥ ३५ ॥
 आम्ही श्रवणार्थी धुंधित । कर्णेनरसी अल्पद्रुमुन । पान वतवा निश्चित । कोण काव्यार्थ असे तो ॥ ३६ ॥
 तुम्हा वदविता श्रीअर्जन । येथे ही तोची श्रवण करित । उभय पक्षी समावृत्त । मेदरहित जगदात्मा ॥ ३७ ॥
 कर्णपात्र दोवले । मनही एकत्र समर्पिलें । तरी आतां उतावेलें । पाहिजे वादिलें परिपूर्ण ॥ ३८ ॥
 आजी देव आलें उदयास । उद्गार आला ईश्वरी तुम्हांस । तरी दृष्ट करावे श्रोतिथांस । अति उल्हास सकळातें ॥ ३९ ॥
 आम्ही अन्यथा न बोलों वचन । नाहीं वदलों कुचेष्टपण । करा जी आतां निरूपण । कळे ध्वन आवाडी ॥ ४० ॥
 थोते वक्ता समरस । उभय अंतरी उल्हास । येथोनि आरंभ विशेष । प्रणयस वाढता ॥ ४१ ॥
 आतां नम्र प्रथि भारद्वाज । जो तपोनिधी तेजःपुंज । ज्याचे दर्शन होता सहज । प्रथी काज अंतराचे ॥ ४२ ॥
 सकळ तीर्थ असती चांग । त्यांत उत्तम तो प्रयाग । तपाचा जो उत्तम माग । वेष्टिन संग गंगेचा ॥ ४३ ॥
 तेथेचि असे तो उत्तम । मुख्य भारद्वाजाचा अश्रम । वरितां यात्रेचा क्रम । असे विव्वाग ते ठायी ॥ ४४ ॥
 आधलायनशाळा ऋग्वेद । भारद्वाजगोत्री प्रसिद्ध । वेदविस्तार विविध । जाला भेट उगनवे ॥ ४५ ॥
 असो भारद्वाजगोत्री जाण । जन्म जाला मजलागुन । म्हणोनिया प्रेमे करून । त्याचे चरण वंदिले ॥ ४६ ॥
 आतां नम्र ते बुळदेवता । श्रीमत्सद्गुरु अनंता । देवची नाहीं या परता । सर्वात्मता येथेची ॥ ४७ ॥
 यापरिधिन जें द्रव्य । तपाचेचि असती अंगभूत । अनंतरूपें नटला निश्चित । म्हणोनी प्रणिपात त्या पदा ॥ ४८ ॥

जैसे एका देहासी । इंदियें शोभतीं जैसी । नामें वेगळाली तैसी । विभक्तपणासी दैवतें ॥ ४९ ॥
 यालागीं दैवतेंद । होय सद्गुरु कृपास्सुद्ध । या पर्दी माझा नमस्कार । भाळ निरंतर त्या पाई ॥ ५० ॥
 धरोनी स्त्रोम आवडी । साधिली नमनाची पखडी । स्तवितां अत्यंत गोडी । जाली जोडी प्रपमियें ॥ ५१ ॥
 प्रथम नमिला तो गजवदन । जो सिद्धिबुद्धिदाता मंगलभूषण । पुढें सरस्वतीतें नमिनां जाण । झाली प्रसन्न वागीश्वरी ॥ ५२ ॥
 मग त्या सद्गुरु अनंता । स्तवितां तोरोनि वारी चिंता । तयानंतर मातापिता । जन्मदाता स्तवियेलें ॥ ५३ ॥
 तदुत्तर संतमंडंत । तया जालों शरणागत । ते होद्योनि कृपावंत । प्रसाद प्राप्त करविला ॥ ५४ ॥
 प्रपसाचे जाणते । ते मग स्तवी आदरें श्रोते । नमस्कारितां तयातें । जाले श्रवणातें सादर ॥ ५५ ॥
 प्रीती नमिला तो भास्वराज । ज्या गोनीं जन्म जाला मज । जो हृदयीं ध्यातां महाराज । घडे काज इच्छिलें ॥ ५६ ॥
 आदिअनादि बुद्धदैवता । भावें नामिलें त्या अनंता । जो अनंतब्रह्मांडें निंयता । त्या कृपावंता स्तवियेलें ॥ ५७ ॥
 जेयोनि कयेचा रस । यादनिना श्रीजगदीश । वर्ता नोहे भी निःशेष । ज्याचा विलास तोचि कधी ॥ ५८ ॥
 चित्तचालक चैतन्यधन । हृदयनिवासी नारायण । ज्याचे सत्तामार्गें करून । इंदियें संपूर्ण यागती ॥ ५९ ॥
 तोचि या प्रपाचा कर्ता । रसनेलागीं बोलविता । कर्णेद्रियासी ऐकविता । श्रोतावळा तोचि येथें ॥ ६० ॥
 येहूनीं मुक्यानें काय बो गावें । पांगुलें तरी काय चालावें । बधिरें केवि ऐकावें । शक्ति निर्जीव केवि काजे ॥ ६१ ॥
 री या ईश्वराचे अगाध खेळ । जपावरी हा होय कृपाल । अचट करणी करवी चपळ । वाटवी प्रबळ भलतेंची ॥ ६२ ॥
 शहाणेच करवी वेडे । वेडेची शहाणे रोकडे । कुरें अवकुरें जोडे । वरणें निवाडे काय ते ॥ ६३ ॥
 पास्तव दीनाची विनवणी । असे सज्जनाचे चरणी । कर्तेपणाची करणी । संतजनीं जाणिजे ॥ ६४ ॥
 मी अत्यंत पामर । जेवि काष्ठयंत्रप्रकार । परि तो दाविता चमत्कार । विरक्त निर्धार असे कीं ॥ ६५ ॥
 तोचि श्रीस्वामी अनंत ॥ पिता सद्गुरु तोचि समर्थ । म्हणोनीं ग्रंथी नाम अनंतधुत । दास अंकित संतांचा ॥ ६६ ॥
 इति श्रीदत्तप्रबोधग्रंथ । श्रवणेंची पुतती मनोरथ । सदा परिसृत संतमंडंत । प्रथमाध्याय गोड हा ॥ २६७ ॥

॥ इति प्रथमोऽध्यायः समाप्तः ॥

॥ अध्याय २ रा ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसख्यै नमः ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥

ॐ नमोजी श्रीदत्ता । अविनाशरूपा समर्था । निर्विकारा मायातीता । दुःखहर्ता जगदात्मा ॥ १ ॥
 नमो तूँतें गा दिगंबरा । त्रिगुणात्मका दयासागरा । चिद्वना तूं सर्वेश्वरा । सद्य उदारा महामूर्ती ॥ २ ॥
 जयजयाजी महासिद्धा । विमळरूपा आनंदकंदा । चिद्विलासिया परमानंदा । भेदाभेदातीत तूं ॥ ३ ॥
 जय महामुनी योगिराया । पङ्कगुणसंपन्ना गुणालया । आनंदकंदा अभया । तुझिया पायां प्रणम्य ॥ ४ ॥
 तूं अद्वयपणें निरंतर । तुझा न कळे करुणा पार । तूं सिद्धमुनींत योगिंद्र । जोडिंती कर देवश्रुति ॥ ५ ॥
 महाराज अत्रितपोवन । कांता अनसूया पतिव्रतापूर्ण । यांचें तोषवाचया मन । जालासी नंदन तयांचा ॥ ६ ॥
 या जगदोद्वारासाठी । प्रगटसी धोनी त्रिपुटी । शरणागता देसी भेटी । योग हातवटी दाविशी ॥ ७ ॥
 जयासि देसी कृपादान । तया करिंसी आपणासमान । किंवा भातुकें इच्छित देऊन । हरिंसी अज्ञान क्षणमात्र ॥ ८ ॥
 ऐशा तुझ्या कीर्ति अपार । कीं दत्तमूर्ती उदारधीर । अनाथ दीनांचा अंगीकार करितो उद्धार पतितांचा ॥ ९ ॥
 म्हणोनिया दीनदयाळा । शरण तुझिया चरणकमळा । कृपा करोनी ये थेळा । पुरवी लळा अंतरींचा ॥ १० ॥
 जयजयाजी अवधूता । तूंचि माझी मातापिता । तूंचि समर्थ माझा दाता । बंधु चुलता सखा तूं ॥ ११ ॥
 तूंच आत आणि स्वजन । तूंचि माझें ऐश्वर्यनिधान । तूंचि माझें यश वल्ल्याण । पाळिता पूर्ण तूंचि माझा ॥ १२ ॥
 तूंचि माझें कुळदैवत । परंपरेसी गुरुनाथ । मी बाळ तुझा अंकित । करी सनाथ अनाथा ॥ १३ ॥
 मम अंतःकरणिचें गुंज । तूं जाणसी महाराज । दीनजनाचें करणें काज । हें तो सहज तुम्हाति ॥ १४ ॥
 मी तों अत्यंत किमीर । हालवू पांहे मेरुमांदार । तुझ्या कृपेचीण चंक्र । अणुभार तुचलेची ॥ १५ ॥
 तूं जरी कृपा करिंसी । तरी मेरुपुष्प मशकासी । म्हणोनी अनन्य तुम्हासी । होत्रेनि दानासि मागतों ॥ १६ ॥
 फाईं घडाचें निरूपण । हेंची इच्छीतसे मन । परी पडलों बुद्धिहीन । म्हणोनी चरण लक्षितों ॥ १७ ॥
 केव्हां येसी तूं माळली । करिंसी कृपेचि साडली । क्षुधित आशा लागली । ये गे माळली धावून ॥ १८ ॥
 कंठ जाला सद्गदित । तुझ्या नावे पाचारित । तुवां तारिले बहुत । ते करी सत्य वीदावळी ॥ १९ ॥
 धेनु वत्साते त्यागिता । सिंहे बाळातें मोकलित । हरणी पाडसा अन्हेरितां । कोण सांभाळितां तयांसी ॥ २० ॥
 ऐसें न करी तूं मातें । मी बाळ तुजें नेणतें । उचलेनी घेई स्नेहप्रति । लळें पुरतें करी माझे ॥ २१ ॥
 ऐसी करुणा भाविता । दया उपजली गुरुदत्ता । शब्दघनी अवधिता । जालो ऐकतां कर्णरंध्री ॥ २२ ॥
 गालवश्याचीच स्पर्णा । मम जयंतीच्या दिनी । तूं संकटीं पडिलासी म्हणोनी । आलों धावूनी भेटलों ॥ २३ ॥
 वृद्ध दिगुरुपातें धरिलें । मम जन्मकथन तुज बोधिलें । कीर्तनी सप्रेम श्रोते जाले । नवल वाटलें सखळीतें ॥ २४ ॥
 मीच स्वयं कीर्तनी प्रगटलों । स्वानंद रसातें मरिता जालों । प्रसाद देउनी कृतें गेलों । तेंच पावलों तुज बापा ॥ २५ ॥
 आतां कासया प्रार्थनी । तो आटय आणी मानसी । मी वस्तों माविवांपासी । मनोरयासी पुरवीतों ॥ २६ ॥

न करी न करी आतां वल्लभा । निवरी आतां सतसम्भनां । श्रोते भाविकंचा मना । तोपवी जनां अवलाले ॥२७॥
 धेई लेखणी मसीपत्र । कथा वदे सतेज पवित्र । आत्मचर्चाज्ञान विचित्र । प्रश्नादर श्रोतियांचा ॥२८॥
 कांदी लीला आणि लाघव । सत्कथेचा करी गौरव । जे गुह्य ग्रंथी अद्वैत । वर्णा समुदाय तोपे जेणे ॥२९॥
 हो ऐकतां प्रसादवाणी । तन्मय वृत्ती जाली मनी । सुखमूर्तोभाते पावुनी । सप्रेम नयनी वाहे नीर ॥३०॥
 आठव नसे वदावया । शून्य स्थिती जाली काया । वृत्ती गेली सुरेनिया । सावध व्हावया बुद्धि नाही ॥३१॥
 श्रोते म्हणती नवल । धन्य वक्ता हा प्रेमळ । गुरुदत्त होवोनि दयाळ । प्रसाद सफळ दिव्हा या ॥३२॥
 म्हणती वकिया सावधान । क्षुधितां करवी भोजन । आमुचे आवडीचे पकान । अविट जाण तुजपासी ॥३३॥
 आतां वेगीं सावध होई । अपेक्षित ते आम्हां देई । उदंड मांडार तव हृदई । ठेविले पाहो अवधूने ॥३४॥
 त्याचे विभागी आम्ही श्रोते । म्हणोनी सावध करितो तुंते । अकिंचनपणे आपसर्वाये । गिळोनि त्यातें न राहे ॥३५॥
 धरी गा आतां उदारीता । तोपवि आम्हां भाग्यवंता । अपेक्षित दे पदार्था । वसो सदयता तव हृदयी ॥३६॥
 ऐकोनि श्रोतियांचे वचन । सावधाने करी भाषण । आहो जी तुम्ही सर्वसंपन्न । देतां भूषण पामरा ॥३७॥
 मी पतित हीन जड । निर्वृद्धी अत्यंत मूढ । अविचारी कुल्यसनी द्राड । वाणी धड बोल नसे ॥३८॥
 एसियातें श्रृंगारितां । गौरवचर्चे वाढवितां । सत्कारबहुतचि करितां । परि हें योग्यता कैशी येथें ॥३९॥
 खरांगी चंदन । मर्कटासी भूषण । अस्वलासी प्रावरण । मान्य कवण कैसेनी ॥४०॥
 तया आदरें संवादा । करीतसां या मतिमंदा । मी काय जाणें अनुवादा । प्रश्नभेदा भेदावया ॥४१॥
 तुम्ही ईश्वराच्या मूर्ती । ज्ञाते सतेज जैवी गमस्ती । तुम्हांपुढे कायसी मती । मजप्रति निरुपाया ॥४२॥
 तुम्ही प्रबोधरूपें धुरंधर । ऋषिमुनींचे अवतार । तुम्हांपुढे मी पामर । काय उत्तर कैसे करूं ॥४३॥
 श्रोते म्हणती नोव्हे ऐसे । तुझे बोल अनारिसे । कोमळ आणि मधुरसे । आम्हां सारिसे प्रिय बड्ड ॥४४॥
 पुढतीं विनवी श्रोतिपाला । अंगीकारालं या वाळवोला । तरी वेड्यावांकुल्या शब्दाला । अपांन तुम्हांला भलतेसे ॥४५॥
 नाहो मजसी ज्ञानभती । दृष्टी नाही ग्रंथअर्पी । कोण कैसिया संमती । मेळ उगती न जाणें ॥४६॥
 नाही केला वेदाम्पास । नाही पडलों शाखास । नाही पाहिलें पुराणास । नाही शब्दास ओळखिलें ॥४७॥
 प्राज्ञतातेही नोव्हे जाणता । नाही ऐकिल्या प्राज्ञवाती । परी सद्गुरु अनंत बोलविता । त्याची सत्ता कळेना ॥४८॥
 तोचि श्रोतियांच्या प्रश्नासी । पूर्ण कर्ता कृपाराशी । कर्ता या ग्रंथासी । निमिच्छासी सुत पुढें ॥४९॥
 तव श्रोते म्हणती पुरें । या संबोधनाचीं अक्षरें । परिसोनी प्रथ्य सविस्तरें । सांगे लरे आम्हांसी ॥५०॥
 तव आकाशां कथाबुधर । तेथे वेधले मनचकोर । तस करी गा सत्वर । आम्ही सादर पानासी ॥५१॥
 श्रोते म्हणती गालवस्थानी । जन्म कथिला श्रीदर्शनी । तो निवेदा आम्हांलागुनी । प्रसादवाणी परिसूं ती ॥५२॥
 जो तुम्ही प्रश्न केला । तो यथामति निवेदीन सखळ्यें । आवरोनिया मनचंचळ्य । कथा सुदाय्य श्रवण कीजे ॥५३॥
 श्रोता वक्ता सावधाने । उभयां साध्य संसंधाने । तेथे रसासी काय उणे । विशेष गुणें वाढे तो ॥५४॥

॥ अध्याय २ रा ॥

श्रवण श्रवणांतें देखे। चित्त कयेसी अर्पिजे। एकाग्रता साधिजे। रस घेइजे सांठवणी ॥५५॥
 दत्तें द्विजरूपें मज निरोपिलें। तें तुम्हां सांगेन मलें। तें आदरें वडिलें। श्रवण केलें पाहिजे ॥५६॥
 अंडो जो निर्गुण निर्विकार। निरामय निराभास ईश्वर। भाषांतीन चिह्ननपर। जो निरंतर निरंजन ॥५७॥
 ज्या आगमनिगम वाखाणिती। श्रुती जयातें वर्णीती। पुराणें भाटीव व्याचें करिती। ज्या गाती बहुमते ॥५८॥
 तो हा सांसारूपें करून। क्षीरब्धिवासी नारायण। ज्या म्हणती रमारमण। शेषशायन विश्वंभर ॥५९॥
 अरूपतेचि रूपा आलें। अनामासीच नाम जालें। विस्तीर्णरूपें विस्तारलें। तथाचा न वळे पार कोण्डा ॥६०॥
 गुणरूपा नाही अंत। महिंभसी नाहीच प्रांत। कीर्तिनामा नाही गणित। म्हणोन अनंत म्हणती तथा ॥६१॥
 तपा अनंतापासून। जाला असे चतुराग्रन। त्या ब्रह्मदेवापासून। अत्रि जनन पावला ॥६२॥
 तो योगेश्वर अत्रिमुनी। अनुसूया नामें त्याची पत्नी। ते पतिव्रता लावण्यखाणी। सदाचरणी सुशीला ॥६३॥
 पतिचरणीं सद्गुणभाव। पतिच असे तिजला देव। पतिवांचोनि अपूर्व। अन्य ठाव दिसेना ॥६४॥
 करी पतीचें पूजन। पतिच तिचें जपध्यान। अखंड सेवी पतिचरण। यात्रीण साधन नेणेची ॥६५॥
 सेवी पतीचे चरणतीर्थ। पतिपदीं निवेंदी अर्थ। पतीवांचोनि परमार्थ। नये मनांत दुसरा ॥६६॥
 पतीची आज्ञा वंदी शिरी। पति सांगे तेंच करी। करकमलें चरण चुरी। लक्ष वरी ठेवोनी ॥६७॥
 हय कर ते जोडून। करी पतीचें स्तवन। तथा न घालितां भोजन। अन्नपान न घेते ॥६८॥
 त्रिरूपेक असती पुवती। जगीं पतिव्रता म्हणविती। वरी भावातें दाविती। अर्थ चित्तीं कनकाचा ॥६९॥
 न्यून पडतां त्रिचित। बोले भ्रतारा विपरीत। मना ऐसे पुतां अर्थ। गोंडा घोळीत शुनीपरी ॥७०॥
 तैसी नोव्हे ती अनसूया। सत्यपणें जिची क्रिया। न धरीच कोठें मोहमाया। पतिपायां सेवीतसे ॥७१॥
 ऐका पतिव्रतेचें लक्षण। पद्मगुणें जी का संपन्न। श्लोकीं बोलिले कविजन। तेचि शोधून काढिले ॥७२॥
 श्लोक। कार्यपु मंत्री वचनेषु दासी। भोग्येषु माता शयनेषु भ्रा। धर्मनुकूला क्षमया धरित्री। भार्या च पद्मगुण्यवतीह
 दुर्लभा ॥७३॥ पतिलक्षित्तीं सर्पज्ञना। योगे कैसी पतिव्रता। मंत्री जेवी राज्यरक्षिता। स्वामिचित्ता जाणोनी ॥७४॥
 नुलंधीच कदापि वचन। सर्व जाणे कार्याकारण। सन्मुख सदा कर जोडून। राखी प्रसन्न भूपातें ॥७५॥
 जैसा जैसा प्रसंग पडे। राज्यकार्य जेथें अडे। पडतां संप्राम जावोनी भिडे। पद गाढे रक्षित ॥७६॥
 राज्यप्रजावाहिनी। तोत्रोनि राखी स्नेहेकरुनी। संप्रह समारंभ राजभुवनीं। ठेवी जपोनी साक्षेपें ॥७७॥
 केवढां राव काय पुसेलं। म्हणोनी सावध राहे पळोपळ। मानापमान जाणे सकळ। धूर्त प्रवळ सर्व काजी ॥७८॥
 राजमंडपी सांक्रडे येती। राजाज्ञे परस्परें निवडिती। रात्रंदिवस जागृती। विचरे चित्तीं कामकाजें ॥७९॥
 करी राज्याचे रक्षण। न होय कदा पराधीन। रात्र दर्पितें वाढवून। यश गहन संपादी ॥८०॥
 चातुर्य बळ पराक्रमें। जिची परमपू संप्राप्ते। नीति स्वधर्म जाणोनि क्रमे। सदा रमे सन्मार्गी ॥८१॥
 पापछट्टी अंगी नसे। सुदिलखें सदा वसे। प्रथम गुण ऐसा असे। हाचि विलसे पतिव्रते ॥८२॥

आतां दुसऱ्या गुणाचा क्रम । तो परिसाजी अति उत्तम । वाटे बोलतां सुगम । कठीण परम चालवितां ॥८३॥
 द्वितीय गुणाचे ठाई । दासी पद आणिले पाही । नीच न म्हणा कदाही । उत्तम देहीं गुण घ्यावा ॥८४॥
 नीचकार्य गृहधंदा । तेथेंच रावे दासी सदा । सवळ्यंची राखी मर्यादा । मुखें वादा न घाली ॥८५॥
 गृहस्वामी आणि स्वामिनी । लक्ष देवी उभय चरणां । निद्रासनें सिद्ध करोनी । पाद संवाहनीं दिवानिशीं ॥८६॥
 प्रमाते उठोनी पिसणें । मग झाडाचीं मोठाणे । सदासंमार्जन शुभ करणें । वाळें खेळणें स्वामीचीं ॥८७॥
 बाह्य कियेसाठी । उदकसंचय उठाउटी । निसणे टिपणें खटपटी । करितां थकुटी आकर्षणा ॥८८॥
 वाती करोनी दीप लावणें । गुरेंदोरें सोडुनी बांधणें । पडलें झडलें सांभळणें । जीव लावणें प्रपंचीं ॥८९॥
 न्हाणीं धुणीं स्वामिनीचीं । वेणीफणी गुंफणी नगांची । कती भाषणें आवडीचीं । नरकमुताची स्वच्छता ॥९०॥
 कामें करितां नाणी मळ । राणें भरतां नव्हे गटळ । चुकल्या ताडितां गृहमंडळ । सांठोनी पळ साधीन ॥९१॥
 क्षण एक वैसे संकोचित । सर्वेच कार्यासि लगत । आश्रपितां जोडी हात । सादर चित्त सेवेसी ॥९२॥
 या गुणांचें जें सार । तो पतिव्रता जाणे विचार । आतां तृतीय गुणप्रकार । तोही सविस्तर सांगतो ॥९३॥
 भोजनीचा क्रम सांगतां । उपमेसी आणिली माता । श्रोते म्हणती आश्चर्यता । विवक्ष्य चित्ता वाटतो ॥९४॥
 वक्ता म्हणे सावधान । विकल्पित न करावें मन । कवि देखोनि प्राणगुण । पदं स्थापन करीतसे ॥९५॥
 जाणोनि बालकृती खोड । माता तपापरी करी कोड । मातेमुखीं लागे गोडें फार । थोडें तेंहि दे ॥९६॥
 जी बालें आळ बेतली । ती पुरवी प्रेमें माडली । अर्मकाजयळी बैसली । प्राप्त घाली आवडीनें ॥९७॥
 बाळकें काला चित्रदिला । तो मातेनें नाहीं टाकिला । निर्विकल्पें कं स्वीकारिला । नाणी कंठाळा मनांत ॥९८॥
 बाळाचा उच्छिष्ट प्राप्त । पात्रीं पडिला निःशेष । माता न करी कुसमुस । न बाळकास ताडिते ॥९९॥
 बाळ न वैसे भोजनी । अथवा बैसलें रावे खुंटीनी । तया नाना रीती संशोखोनी । सगोनी कदाणी जेववी ॥१००॥
 जोंवरी भोजनी वैसे । तोंवरी माते बैसणे तैसे । जेवण थोडें कीं फारसे । जाणतसे ती माडली ॥१०१॥
 निव्याडोनी जेविला थोडें । किंवा अन्न न ने तोंडाकडे । तया दुःखें मगता हृदयडे । चित्ता जोडे चित्ता बट्ट ॥१०२॥
 चित्ती होय कासावीस । म्हणे काय झालें बाळप्रस । हान न लावी अजास । एकही प्राप्त न घेची ॥१०३॥
 पुत्रासोनी चोले बाळका । म्हणे जेविला नाहीं आजी सखा । दुखा पदार्थें वरितें निरा । आपडे जोका तो सांगे ॥१०४॥
 बाळा तूं न जेवितो पाही । मज अन्न गोड न लागे बाही । बाळें सांगतांचि लवलाही । तेंचि देईं तयतें ॥१०५॥
 माता बाळा निवेदी अन्न । आपडे तेंच घाली त्याळगुन । कसमुखशुद्धी करवून । करी भोजन पुढें ती ॥१०६॥
 म्हणोनी पतिभोजनी विशेष । हें पद प्राप्त पतिव्रतेस । आतां चतुर्थ गुणास । वर्णें सुस तुम्हापुढें ॥१०७॥
 शपथे च रंभा भडणोनी । हें पद स्थापिलें कधीनी । मालव आतां विचोनी । श्रोतेजनी निरोधू ॥१०८॥
 अहो रंभा म्हणजे स्वर्गवासी । ते वैची प्राप्त भूजनासी । या निव्या कल्पनेसी । काय मानसी आणावें ॥१०९॥
 उत्तम गुण आणि चतुरता । कुशलें तोरवी अतारविता । तापा निरोधोनी टे सुसता । प्रिय भाषणना दावोनी ॥११०॥

आतां याचा प्रकार । वलण रीती कैसा विचार । हा दाखितो करोनी प्रखर । चित्ता स्थीर करावें ॥११॥
 खिंयेचा संकल्प पतिचरणी । तथा न व्हावी कदा हानी । सेवा भागं लक्षोनि मनी । घेत धनी पतिव्रता ॥१२॥
 ईतें रंभेची असावी युक्ति । म्हणाल ती कोणती । हरे पुरुषाची चित्तवृत्ति । होय चित्ती आनंद व्या ॥१३॥
 येतांचि धावें अभ्युत्थान । व्हावें सलज्ज अधोवदन । नम्रतेचें करावें मापण । तेणें मन सतोषें ॥१४॥
 आसन धावें बैसावया । धावें उदक आणोनिया । श्रमभागातें पुसोनिया । चुंरूं पाया धाविजे ॥१५॥
 दिवा प्रपंचाची गती । वर्तावें विभक्ताचे रीती । एकंतीं वाढवी जे प्रीती । तेहि स्थिति अवधारा ॥१६॥
 भाग्यअभाग्य सुखदुःख । असेल तैसें गोड देख । करोनिया विवेक । मानोनि निःशंक धेईजे ॥१७॥
 असेल तैसा विलास । करुनी दाविजे मुरस । लावोनिया दीपांस । मग सेजेस रावावें ॥१८॥
 करुनी ठेविजे हार तांबूल । पीकपावें अति सोम्वळ । सुवासिक द्रव्य परिमळ । पुष्पफळ पंचारती ॥१९॥
 स्वामी येतां अंतःसदनी । साभोरें जावें साचोल ऐकोनी । लखें उष्णोदक आणोनी । जोडोनि पाणी विनवावें ॥२०॥
 स्वकर्ते पाद प्रक्षाल्ये । आसन बैसकेसी धावें । नित्य नेम होतां बरवे । पात्र बाढावें यथा रुची ॥२१॥
 स्वतः प्राशनासी धावें उदक । उष्ण प्रक्षालणी आवश्यक । मग प्रसाद सारोनि देख । आग्र नेटक साधावा ॥२२॥
 करावा हास्य कांदीं विनोद । कामचेष्टा तैसा विविध । जेणें भ्रंसार पावे आल्हाद । तोची शुद्ध विचार तेथें ॥२३॥
 सतोपतां स्वामी दपाळ । तेथें हे हेतु पुरती सकळ । हें स्त्रीस्वधर्माचें मूळ । सेवन सोम्वळ या भावें ॥२४॥
 पतीचे राखिता मनोदय । पतीसी वाटे रंभाचि काय । रंभा तों सोडोनि जाय । अंकित होय हे माझी ॥२५॥
 तेथेंचि झाली मात । हा गुण येथेंचि मंडित । आतां पांचव्यासि देईजे चित्त । असे सर्वांत श्रेष्ठ हा ॥२६॥
 धन्य त्याची प्रपंचता । सर्वतोपक्षीं साहज कांता । ती जरी असे अनुचिता । त्याचा फजितां न वर्णवे ॥२७॥
 कांता असावी सुशील । धर्मानुबुल वृत्ती हुदाळ । पोटीं नसेचि कदा मळ । अति निर्मळ गंगावत ती ॥२८॥
 ऐशा उदासीर युवती । धार्मिक निवडिल्या भ्रंरी । ती सारकया निगुती । यथामती लिहितों ॥२९॥
 कांती-नगरीचा राव थियाळ । कांता चांगुणा वेल्हाळ । सुकुमार सान चिड्डाळवाळ । भक्त प्रेमळ शिवांचे ॥३०॥
 धर्मशील उदार पूर्ण । आल्या अतीया देती मोजन । अपेक्षिता देती दान । करिती पूजन शिवाचें ॥३१॥
 धर्मा न वागेचि कल्पना । करी नित्य असंख्य दाना । करिती भेदित गेली गगना । कोण्ही परतेना याचक ॥३२॥
 शिवस्मरणी अर्पत रत । उभयतांही आनंदयुक्त । तंव तेथें अवस्थात । आला त्वरित नारदमुनी ॥३३॥
 नृपें करोनी साष्टांग नमन । वेलें नारदाचें पूजन । नृपआदरातें देखोन । धार्मिक पूर्ण ओळखिला ॥३४॥
 मग पुसोनी नृपातें । नारद जाय स्वर्गपथे । लोकालोक पाहोनि बैलासातें । जावोनि शिवातें भेटला ॥३५॥
 शिवें देखोनि नारदासी । परस्पर हर्षती मानसी । नारद स्तवित शंकरासी । अतिप्रेमंसी आदरें ॥३६॥
 देव भक्ता झाल्या भेटी । आनंद उभयतां पडल्या मिठी । आनंद न समायें पोटी । जिवीच्या गोष्टी बोलती ॥३७॥
 शिव म्हणे नारदगरी । कोडोनि येणे झालें तुम्हासी । येरु म्हणे मूल्येकासी । पाहोनि वेगसी आलोंसे ॥३८॥

मग वदे उमापती । तुज फिरण्याची बहुत गती । कांही अधिकोतर कथी । पाहिलें नेत्री असे जें ॥३९॥
 मुनी म्हणे सर्व पाहिलें । अपार भक्त तुझे देखिलें । मागेहि बहुत झाले । महिमा न कळे तयांचा ॥४०॥
 परि प्रस्तुत कांतीपुरी । श्रियाळराव असे निर्घारी । कोण्ही मक्त तयाची सरी । पावे अंतरी न दिसे मज ॥४१॥
 चांगुणा नांमें त्याची कांता । साध्वी माउली पतिव्रता । तव मळीसी उमयता । लीन धार्मिकता आगळी ॥४२॥
 श्रीशंकर म्हणवून । आदरें करिती अतिथिपूजन । इच्छेऐसें देती दान । अति सन्मान करोनी ॥४३॥
 उदास न होती मानसी । कंटाळा न येची लांसी । भक्तिमेमा अर्हनिशी । तयापासी मूर्तिमंत ॥४४॥
 तयालागीं एक वाळक । सुकुमार चिह्नाळ नांमें देख । पाहतां मना वांटले सुख । अति हरिख धर्मी तया ॥४५॥
 अर्जी शंभो जाधवनीळां । हा नृप असे सत्चागळा । ऐसा दुजा न देखें डोळ्यां । या भूमंडळा शोधितां ॥४६॥
 धन्य देवा पशुपति । असंख्य तुझे भक्त असती । परि या श्रियाळाची स्थिती । पाहोनी चिची आनंद ॥४७॥
 ऐकोनी नारदाचें कथन । परम हर्यला उमारमण । नारदा काविलें अमृतपान । तें किंचें गौण वापुडें ॥४८॥
 आह्ना मागोनि ते वेळ । अन्य लोकां नारद गेला । शिवगुज सांगे पार्वतीला । निजभक्त डोळां पाहोनी ॥४९॥
 लीलालाधरी उमाधर । रूप तें धरीतसे अपूर्व । पहावया भक्तमाध । करी लाघव अनुपम ॥५०॥
 कुक्षळ मलिन विकारभरित । सर्वांगीं चिध्या बेडित । पूरक वाहते बहुत । सुटली अद्भुत दुर्गंधी ॥५१॥
 अकाळविकाळ त्राहटका । हांकापाठीं मारी हांका । पाहतां भय जनलोका कोण्ही न ये का जवळी पै ॥५२॥
 न कळे कोणासही हा कोण । उगेच पाहती सर्व दुरून । योगी पाडे निरखून । हे तों अज्ञान सर्वही ॥५३॥
 रत्नाचे परीक्षक जोहारी । जेवी लक्ष न ठेविनि कांचेवरी । हिराच शोधोनी सदकरी । घेती करी आदरें ॥५४॥
 तेवी सकळ जनाची घेर सोडोन । योगी पावला नृपसदन । मंझदारी उभा राहोन । हांक दाहण मारिली ॥५५॥
 अरे मी असे बहु क्षुधित । दे भोजन मज गा.अपेक्षित । ऐसा वचने रायाचें चित्त । पिसा परीक्षित तेथवा ॥५६॥
 अतीतद्रव्य पडतां धवणी । श्रियाळ आला त्वरें धावूनी । तात्काळप्रेम लागला चरणी । वर जोटोनी ठांकला ॥५७॥
 म्हणे जी स्वामी कृपाव्रता । काय आह्ना सांगा जी समया । योगी म्हणे होसी दाता । पुरवी अपेक्षिता माक्षिया ॥५८॥
 नृप वदे योगिराया । परिपूर्ण आहे तुझी दया । तुझे हेतु पुरावया । वेळ कासया पाहिजे ॥५९॥
 तन मन आणि धन । राज्यसंपत्ति वैभवं पूर्णें । कलत्रासहित शिवालागुन । लक्षोनी चरण असे कां ॥६०॥
 जी अपेक्षा स्वामीचिची । तीच सांगणें दासप्रती । योगी म्हणे गा नृपती । राज्यसंपत्तिवैभव नको ॥६१॥
 मी तरि असें क्षुधापुर । इच्छित भोजन घाली सत्वर । ऐकोनी तव किर्ति अपार । हेतुपुरःसर पावलों ॥६२॥
 नाना अन्नं पक्कनं मक्षिली । परि इच्छा असे एक उरली । तीचि पाहिजे पुरविली । याचि वेळीं सत्वर ॥६३॥
 राव म्हणे तो अर्थ कोण । सांगतां पुरेल न लगतां क्षण । योगी वदे नरमंसभोजन करितां मन संतोपे ॥६४॥
 अवश्य म्हणे तें श्रियाळ । ऐकतां बोले पयकेनचवळ । तूं सजावारी धनपाळ । देवोनि मोल आणिसी ॥६५॥
 चोर जार बंदी दीन । त्यांचें न करीच मी सेवन । किंवा देसी मोलें आणून । स्वर्ग त्यालागुन न करीच ॥६६॥

रात्र होवोनिया विनीत । पुढतीं योगियासी बोलत । आपण आज्ञा कराल निश्चित । तेंचि त्वरित अर्पितों ॥६७॥
 योगी 'वदे पवित्र सुशीलं । धार्मिक अंतरा निर्मळ । दे शिवमंतीसी जो प्रेमळ । नको चांडाळ खळ दुरात्मा ॥६८॥
 श्रियाळ चरणीं ठेवी माया । म्हणे मज अंगीकारी समर्थी । तंव उत्तर झाला शिव देता । मागत्याचा पिता वूं होसी ॥६९॥
 उभय संवादा ऐकून । त्वरे चांगुणा आली धावून । पद योगियाचे वंदोन । उभी राहून विनवीत ॥७०॥
 जी जी योगिया दीनदयाळा । पतित पावना तूं कृपाळा । आपण न अंगीकरितां भूपाळा । दासी कमळां विनटली ॥७१॥
 हें शरीर स्वामीकाजीं । बेंचावें वाटे मज आजी । कृपा करोनी स्वीकारा जी । असें राजी आमुखें ॥७२॥
 न करा जी आतां अश्वर । करा दासीचा अंगीकार । सद्गद हृदय नेत्री नीर । योगेश्वर पाहतसे ॥७३॥
 तंव अतीत म्हणे तूं माता । आम्हा मागत्याची निश्चिता । आहारीं तुज सेवितं । दोष माया पडे कीं ॥७४॥
 तंव चांगुणा आणि श्रियाळ । उभय जोडोनिया करकमळ । प्रार्थनी होवोनि विव्हळ । चरणीं भाळ ठेवोनी ॥७५॥
 जी स्वामिया दयाधना । परमपुरुषा दीनपावना । योगेश्वरा भाकितों करुणा । नये मना हे वपु ॥७६॥
 फोण पदार्थ हृचला मानसी । ती आज्ञा कीजे सेवकासी । सेवा घेउनी रक्षी सत्वासी । वाद त्यासी नाणिजे ॥७७॥
 तंव योगी बोले वचन । तुझा एकुलतां एक नंदन । बोल्ल सकुमार चिझाळ पूर्ण । तो आणुन मज देई ॥७८॥
 मज असे तयाची प्रीती । तो भोजनी देई स्त्वर गती । अनुमान करितां निश्चिती । करीन हंति सत्वाची ॥७९॥
 उभय ऐकुनी झाले चकित । म्हणे होऊं पाहे सत्वघात । तैसियामाजीं अकस्मात । ये त्वरीत चिझाळ तो ॥८०॥
 माता म्हणे ये या चिझाळ । सगुणा राजसा बोमळ । तूं बहु आवंडसी जाश्वनाळ । पयःफेनधवळ शंकरा ॥८१॥
 अतीत तुझी वाट पाहे । धावोनी येगे, त्वरे माये । बंदी योगियाचे पाथें । तूत सदयें करी ह्या ॥८२॥
 तें चिझाळ आला धावत । भलें मातापितयासी नम्रित । दृष्टी देखोनिया अतीत । तया प्रणिपात करीतसे ॥८३॥
 तंव मातापिता म्लानवदन । संकोचित देखिलें चिन्ह । योगियाचें चंचळ मन । चिलया विचक्षण ओळखी ॥८४॥
 चिझाळ विनवी अतीतासी । कोण अर्थ सांगा मानसी । योगी म्हणे भोजनासी । नरमांसासी भागतों ॥८५॥
 मग मातेसी म्हणे सकुमार । अतीता जेववी स्त्वर । अजि ऐसा विचार । करोनि योगींद्रा तोपवा ॥८६॥
 चांगुणा म्हणे बाळका । हा तो न स्वीकारी आणिका । स्ववपु आम्ही अर्पिता देखा । तेथेहि शंका स्थापितो ॥८७॥
 तुसे ठाई त्याचें मन । चिळाला बोले करा अर्पण । काही न करावें अनमान । सत्व रक्षण करावें ॥८८॥
 ऐकोनिया बाळबोला । योगी मनी आनंदला । दिरा घण ऐरणीला । सोनें कसाला पाहती ॥८९॥
 तेवी परीक्षावया अंतर । अदहास्य करी योगेश्वर । झुथिता या रे इच्छिला आहार । मज तो धीर न धरवे ॥९०॥
 धीयाळवृष चांगुणाराणी । विनविते झाले तें प्रार्थनी । हा चिझाळवाळ अर्पण चरणीं । कृपा करोनी घेइजे ॥९१॥
 तंव बाळ बोले जी सर्वोत्तमा । शरणागतासि कीजे क्षमा । मज स्वीकारोनि तोपवा आम्हां । सुखविश्रामा योगिया ॥९२॥
 मागती होय कोषायमान । कटोरलें करी भाषण । पूर्ववर्णें देतां दान । माते हीन देखोनी ॥९३॥
 नी काय वृक व्याघ्र रीस । फाडोनी मथूं बाळ्यास । कुत्राळ म्हणवितं आपणांस । वाटे उज्यास वारितां ॥९४॥

तुम्ही सत्व धीर आणि उदार । जाणतां सवळ सारासार । हा मिय्याचि बडिवार । कळलें साचार मज आतां ॥९५॥
 करुनी सत्वा तुमच्या हानी । मी जातो स्वस्थानी । येरू धावोनि लागती चरणी । ऐसे मनी नाणिजे ॥९६॥
 जैसी कराल आम्हां आज्ञा । तेवीच आचरूं सर्वसुज्ञा । अंघेर कावया प्रज्ञा । नाहीं गुणज्ञा; आम्हांसी ॥९७॥
 योगी म्हणे सत्व रक्षणें । तरी बाळभासांतें छेदणें । परिपाकोनी स्वच्छ मनें । दिव्य भोजनं मज घावीं ॥९८॥
 अवश्य म्हणे राजभाजा कडे घेतले आत्मजा । नमोनी बोले योगीराजा । पाक ओजा सारितें ॥९९॥
 त्वरे जावोनी पाकशालें । चिलयासी मांडिये घेतलें । आवडीनें मुख चुंढिलें । वदन नुरंवाळिलें तयाचें ॥१००॥
 म्हणे बाळ्या वं उदार । योगिया दान केलें शरीर । कांहीं न उगेचि अंतर । केला उद्धार कुळ्याचा ॥११॥
 बाळ्या तुझे रे वय सान । परि प्रौढबुद्धी तुजें ज्ञान । तुज तोपोनि कैलासरमण । पर्दा दे ठाण अक्षई ॥१२॥
 ते बाळ बोले मातेसी । धुधानटें पीढिलें अतितासी । तूं न गुंते गे मोहासी । साधीं कार्यासि सत्वर ॥१३॥
 धन्य भाग्याचा हा सुदिन । मद्यपुचें योगिया भोजन । त्या प्रसदें शिवचरण । आतांचि पाहिज शीघ्रगती ॥१४॥
 ऐकोनि बाळ्याच्या उत्तरा । सद्गद माय शाली अंतरा । स्वकर्तें पुसोनी शकधारा । चिलया सामोरा धरी वेगीं ॥१५॥
 श्रीशंकर मनीं आठवोनी । कंठ छेदिला तत्त्वज्ञानी । पड्डांस अन्न रांपूनी । मांस पचवोनी सिद्ध घेतले ॥१६॥
 शिर बाळ्याचें मोडें ठेविलें । मांस धडाचें रांधिलें । नाना पक्वानें करोनि दाविले । पात्र विस्तारिलें योगिया ॥१७॥
 रायें मांडोनि आसन । केलें योगियाचें पूजन । चांगुणा पात्र आणून । दायी निरडनी प्रकार ॥१८॥
 तंव अंतःसाक्षी तो शिवयोगी । पाहोनि पात्र उठे वेगी । अपवित्र अन्न संयोगी । मजलागीं जेवविता ॥१९॥
 कळेली तुमची उदारता । कपटें मसी विवंचिता । जालों करोनी सत्वघाता । बोलोनि उदता योगी होय ॥१०॥
 राव दड धरी तयाचें चरण । म्हणे महाराज अपराध कोण । प्रकटें न करितां उडोन । कारितां गमन स्वामिया ॥११॥
 योगी म्हणे तुम्ही सुद्ध । जाणते आणि विचक्षण । सर्वेष्ट गात्रेष्ट शिरग्रंथान । तेंचि चोरून ठेविलें ॥१२॥
 अपवित्रातें रांधिलें । तेंचि मातें विस्तारिलें । वेडां जाईल भक्षिलें । बायां गेलें करा ऐसें ॥१३॥
 राव कंतेकडे पाहे । चांगुणा म्हणे सत्याचि आहे । आतां पचवितें लवलाहे । उशीर काये स्वामिया ॥१४॥
 तंव योगी बोले माते । मम आज्ञा मान्य तुम्हांतें । तरी मम सन्निधान शिरातें । घालोनि उखळ्यातें वडा वेगीं ॥१५॥
 येरी सत्वर जाऊन । शिष्याचें शिर आणिलें उतरोन । उखळी तयातें घाडून । करी कंठन स्वहलें ॥१६॥
 सुखावरी पड्डा घेतला । हृदयें सद्गद वेढाळ्य । तंव योगी बोले तपे वेढ्य । मोठे डोळ्यं अश्रु कां ॥१७॥
 हें दुःखरूपी दान । मज कासया पाहिजे पूर्ण । आतां जतो मी उडोन । करा रुदन पुत्रमोडें ॥१८॥
 उमपनां घावोनी मागें जाती । पदावरी माळ ठेविती । मयुर शब्दें विनविती । शृपामूर्ती न करा ऐसें ॥१९॥
 हयें समये पाळावें । चुकल्या आपणचि सांमळ्यावे । सेवादान आम्हां घावें । त्वरे फिराव योगिया ॥२०॥
 तुमची आज्ञा आम्हां प्रमाण । कदा न वळंचि अवमान । न मळे चित्त देतां दान । ही तो मुण जाणतारां ॥२१॥
 ऐकून बोलाचि चातुरी । योगी वैसे आसनावरी । म्हणे चांगुणे अंतरी । मोठी धरी सगंतो ॥२२॥

तळीं उखळामध्ये कमळ । करकमळें ताडितां मुसळ । गीत गाईं तूं मंजुळ । अतिनिर्मळ सप्रेम जें ॥२३॥
 मंगळ गीतातें गावें । श्रीशंकरा तोषवळें । परिपाळां रांधवें । भोजन घावें आदरें ॥२४॥
 अवश्य म्हणोनी ते अवसरी । मुसळ घेतले सन्यकरी । गीत आरंभिलें कुसरी । जेणें अंतरी निवें योगी ॥२५॥ गीता ॥
 चिड्याळा उदारा । कोमळा सकुमारा । धन्य जुळ्येद्वारा । जन्मलासी । ॥२६॥
 पूर्वीचें सुकृत । तुजें शुचिष्मंत । म्हणोनी अुदीत । दानकाजी ॥२७॥ काया हें अर्पितां । न वाटे भय चिंता ।
 वदनी उमाकांता । आठवीसी ॥२८॥ स्वहित त्यां बा कोलें । परलोक जिंकिले । कीर्तीनें भरलें त्रिभुवन ॥२९॥
 बैलासीचा रा । तुज संतोपला । तुंचि त्यासी जाला । आवडता ॥३०॥ जावोनी बैससी । शिवअंकावरी ।
 बाळा तुसी घेरी । अनुपम ॥३१॥ आम्हीं पापराशी । म्हणोनी त्यागीसी । शिवलोका जासी । एकलाची ॥३२॥
 आम्हासाठीं तेथें । विनवी शंकरा । आणि गा दातारा । मायबापा ॥३३॥ देई आठवण । वेळोवेळीं शिवा ।
 मायामोहगोवा । सोडवी हा ॥३४॥ पोटी जन्मोनियां । दुळ शुद्ध केलें । सवळ उद्धरिलें । पूर्वजांसी ॥३५॥
 अगा तूं शंकरा । येई दानोद्वारा । चरणांपासीं थारा । देई आम्हां ॥३६॥ ओंवि ॥ चांगुणा सप्रेम गांय गीत ।
 योगी आनंदे डोलत । म्हणे कार्य उरलें किंचित । कृपावंत व्हावया ॥३७॥ स्तब्ध योगी न करी भाषण ।
 तव चांगुणा मांसातें सांवरोन । लवडसवडी पचवून । पात्र वाटून आणिलें ॥३८॥ योगी बैसे भोजनासी ।
 संकल्पिता बोले रायासी । आम्हा यजमान तूचि होसी । ये पंक्तीसी झडकरी ॥३९॥ भोजना योगी पाचारीत ।
 राव मनी जाला चकित । वाटे ओढवला अनर्थ । परम घात होऊं पाहे ॥४०॥ मग विनवी योगिया ।
 की जे स्वामी आतां दया । आपुले भोजन जालिया । प्रसाद ठाया ठेविजे ॥४१॥ स्वस्थ मनें सारिजे भोजन ।
 उरलें शेष घेऊं मागून । योगी धर्म लक्षोन । काय वचन बोलत ॥४२॥ आपण भोजनीं न बैसता ।
 सत्य हरोनी होईन जाता । योगियाची देखोन तीव्रता । रायासि कांता विनवीत ॥४३॥ नवमास बाहिला म्यां उदरीं ।
 तो जड जाला काय तुम्हा क्षणमरी । मान रक्षणा ये अवसरी । बैसा सत्तरी सत्त्वकाजी ॥४४॥
 भोजन करोन योगी जातां । आपणहि जाऊं बाळगंथा । कासया विवक्ष्य वाढावतां । त्या शिवा समर्था आठवा ॥४५॥
 असो योगियाच्या संतोष मना । राव ताटी बैसला भोजना । मागुतीं वदे योगिराणा । तूंही चांगुणा ये वेगी ॥४६॥
 अवश्य म्हणोनी ते अवसरी । चांगुणा बैसली झडकरी । म्हणे स्वामी दया करी । अंगीकारी भोजना ॥४७॥
 तंव एकाएकीं तये वेळां । योगी उठोनी उभा राहिला । म्हणे न सेवीं मी अन्नाला । दोष घडला तुम्हांतें ॥४८॥
 बाळहलारे निपुत्रिक जाण । म्हणोनी न सेवावें तुमचें अन्न । आतां जातों मी परतोन । सत्त्व हिरोन येधवां ॥४९॥
 तव येरें जोडोन पाणी । करिते जाले विनवणी । आपण आज्ञा केली म्हणोनी । केली हानी चाळाची ॥५०॥
 आपणची आम्हां आज्ञापितां । वर्तल्या दोष आरोपितां । अहो योगिया समर्था । काय आतां म्हणावें ॥५१॥
 योगी वदे उभयतांसी । चिड्याळ पाचारा वेगसी । तरी बैसेन भोजनासी । लाग वेगेसी झडकरी ॥५२॥
 येरु देतीं प्रतिवचन । एकुलता होता चिल्ल्यानंदन । दुसरा आणावा कोटून । सांग निपुण तूं होसी ॥५३॥

पिता बोले तयति । तुम्ही मजतां शिवति । काय उणे आणि व्रीदति । तया अर्तातें प्रार्थवि ॥५॥
 तंव उभयतां अद्वाहास करिती । शिवस्तवना आरंभति । सद्वद नेत्रीं अश्रु बाहती । शरे चालती नीराचे ॥५॥
 जयजयवाजी शंकरा । जयजयवाजी गंगाधरा । जय वृषभ वाहन पद्मगहारा । कृपा करा ये वेळी ॥५॥
 जयजयवाजी मोक्षदात्री जयजय । शिवशृङ्खलाणी । आसुचिया वरुणावचनी । ये धावोनी विघ्नेशा ॥५॥
 जयजयवाजी कर्कुरगौर । जयजयवाजी दिगंबरा । जयजयवाजी उमाधरा । दीनोद्वारा पांव आतां ॥५॥
 जयजय पाशुपतधारणा । जय डमरुधर शंखवांदना । जय मल्होदधूलितभूषणा । वरुणाधना कपर्दिना ॥५॥
 जय स्मशानवासी कैलासनाथा । सर्वांगिशा हिमनगजामाता । चंद्रचूडा कृपावंता । पांव आता अतिवरे ॥६॥
 जय विरुपाक्षपंचवदना । कामांतका त्रिपुरदहना । भक्तपते पतितपावना । संवटनाशना पाव त्वरे ॥६॥
 आम्ही अनाथ अपराधी । तुझे म्हणवितों कृपानिधी । पटिलों संवटाचे संथी । कंठी व्याधी पीडिलों ॥६॥
 हे शिवसनतना । धाव न सोसे घातना । होऊं पाहे घातना । उभयतांना ये काळी ॥६॥
 नेत्रीं बाहती प्रेमाधुधारा । अंगें कंपती परधरा । हें जाणोनि सर्वेश्वरा । दया अंतरां उपचली ॥६॥
 तन्काळ प्रगटला तो शंकर । नंदीवहनी कर्कुरगौर । जटावट्टे गंगाधर । पद्मगहार नीळकंठी ॥६॥
 अर्थांगी शोभली गौरी । पुढे चिल्या नंदीवरी । शंख त्राहाडितां ते अवसर । पाहती बरी उभयतां ॥६॥
 श्रीपाळ चांगुणा धावोनी । सप्रेम लागतां दृढ चरणीं । दंडप्रांय पडतां भेदिनी । शृङ्खलाणी उठवीत ॥६॥
 शंकर दिधले आलिंगन । करी उभयतांचें समाधान । म्हणे शालों मी प्रसन्न । इच्छित पूर्ण मागा नज ॥६॥
 विनविती जोडुनी दोन्ही कर । अर्तात असे क्षुधित फार । त्याचें तोषयाचें अंतर । अद्वाहास्य थोर यासाठी ॥६॥
 तंव तो बोले उभापती । अतीतरूपें मीच निश्चिनी । पहावया तुमची सखंडुत्ती । नाना विपत्ती दीधल्या ॥७॥
 तुमची भक्ति अभिवार । भावनिष्ठा बळ थोर । परम धार्मिक उदार । न ठले अंतर छळिनाहि ॥७॥
 म्हणोनि स्तवनां प्रगटलों । तुम्हालागीं प्रसन्न झालों । प्रेमभावनां सुललों । कैलास आलों टाकौनी ॥७॥
 जी इच्छा वागेल मानसी । तेचि मागावें मजपासीं । न्यून पडे निधयेसी । अनन्यासी पुरवितां ॥७॥
 ऐकोनि विनविती उभयतां । हासियां कृपे नसे निवना । चरणीं टाव आतां । उमाधरना अम्हां दाजे ॥७॥
 असो जैसे भक्त मागती । तैसेचि मनोरथ गा पुरविती । अनन्यभावे प्राप्ती । जया चितो तो धन्य ॥७॥
 हें श्रियाळ चांगुणेचे आह्वाण । एक्या गुणार्थ कोटिलें शोधून । मागील कपचे अनुसंधान थोते सूझ जाणती ॥७॥
 मा पांचव्या गुणाची गती । नोव्हेच कोण्डा बाळेसि प्राप्ति । मरी देशा पतिव्रता युवती । धुडितां निघति कवितच ॥७॥
 सुवचनथी धुडितां । सहस्रांत एक पतिव्रता । तपांनाजी शोधितां । लक्षणसुक्ता अत्यचि ॥७॥
 आतां संतापें लक्षण । तेही कतिां निरुपण । आदरें परिसावें आपण । क्षमागुण कैसा तो ॥७॥
 अहो या धरणी ऐसे । क्षमागुण कोटें नसे । इवि नांगरी बघरी विद्येपें । विदारितसे अन्य रीती ॥८॥
 कोण्डी पंथे बळदें खादिति । विश्व वारया उवाति । कृप खणोनी खोसिति । ताळ तळही खासोर ॥८॥

पाये खोदोनी इमारतां । होय साळी जाळोनि रोपितां । कोण्ही उकरोनी चिखल करितां । दुःख वार्ता न बोले ॥८२॥
 कोण्ही नाना पात्रें मुशी करून । अग्निमाजीं जाळिते पूर्ण । शौचविधीं लघवी जाण । करितां दूषण न मानी ॥८३॥
 नाना मळमूत्र टाकितो वरी । भेलिया शवा अधि पुरी । कितेक जाळितो अंगावरी । तरी अंतरीं क्षोभेना ॥८४॥
 कोण्ही निर्भेति उत्तम स्वयं । कोण्ही आचरती पापाचळ । कोण्ही मुर्दाळ वसती अंगंगळ । समान निर्मळ दोषधीं ॥८५॥
 सुखदुःखाचा हर्षखेद । मनीं नाणी न करी द्वंद । धृतितीचें हें क्षमापद असे अतिशुद्ध आगळें ॥८६॥
 हे पद्मगुणऐखर्यतर । वणली ती लक्षणयुक्तर । सवळ पतिव्रतेचीं माता । भासे पाहतां अनसूया ॥८७॥
 सवळ गुणें संपन्न । पतिव्रता ती पतीअर्थान । पतीचांचोनी आन । दिसे वमन तिजलागीं ॥८८॥
 ऐसी माता ते अनसूया । सदा सेवतीसे पतिपायां । सांडोनिया लोभ इतर माया । पर्वतठायां वसतसे ॥८९॥
 ऐसी बहु काळ करी सेवा । परि दुःख न मानी कांहीं जीवा । सदा आनंदयुक्त काम बरवा । वाढवीत नवा नित्य प्रेमा ॥९०॥
 तेवांच तो अत्रिमुनी । सदा सायब तपाचरणीं । क्रोध अणुमात्र चुपजे मनीं । खानंदमुवनीं क्रीडत ॥९१॥
 त्रिकाळ ज्ञान संध्या जप होम । वेदचर्चा नित्यनेम । अतीतअभ्यागतादि क्रम । काळ उत्तम सारिती ॥९२॥
 शांत दांत आणि धेदांत । भक्तिज्ञानवैराग्ययुक्त । सत्स्वरूपीं सदा रमत । साधोनि एकंत राहिले ॥९३॥
 जेथी गौतमकृपि परम पावन । कांता आहिल्या लावण्यरत्न । पतिसेवे दक्ष पूर्ण । उभय आनंदघन सर्वदा ॥९४॥
 प्रपंचीं परमार्थी साधितो । दुकळीं साळी स्वयें पेरितो । मध्यान्हीं कणसिद्ध करितो । मग पचविती स्वकर्ते ते ॥९५॥
 जीवमात्रासी अन्न धार्ये । मिष्ट भाषणें तोषवार्ये । परम प्रीतीं सेवन करार्ये । शाण वाराचे अतितांचे ॥९६॥
 अत्यंत सेवेची आवडी । अतीतअभ्यागतीं विशेष गोडी । नित्य उत्पन्न करोनी तांतडी । भोजनें सुरवाडी प्रीति दे ॥९७॥
 अहल्यापति आश्रेसि बंदून । दहा सहस्र वर्षे करी सेवन । कष्ट न मानोनि आनंदे पूर्ण । लक्ष्मी चरण पतीचे ॥९८॥
 उभयतां युक्त आनंदवृत्ती । सुखसंतोषे वनीं वसती । तपवळें जीवां जीवविती । उवग न मानिती मनांत ॥९९॥
 तेवांच अत्रि आणि अनसूया । आनंदे आचरती तपाक्रिया । भोजनें देति आलियां । सत्कारिती तयां प्रेमादरें ॥१००॥
 धन्य धन्य हे पुण्यपरायण । कीर्तीनें भरलें त्रिमुवन । यांचे करितां नामस्मरण । पापें जळोन सर्व जाती ॥१॥
 धन्य साधु हे सत्पुरुष । दिगंतरी कीर्ति विशेष । हें गाय तो पावे यश । टळे अपेश निर्धारें ॥२॥
 अद्भुत संतांचें महिमान । श्रवणमात्रें करी पावन । ऐसियांचे सेवितो चरण । होय कल्याण तयांचें ॥३॥
 या संतांची पूर्ण होतां दया । दोष जाती सर्व लया । गुंतो न देती अप्रामा । करोनी छाया रक्षिती ॥४॥
 संतचरणीं सुख अपार । त्याचा न कळे कोण्हा पार । संतदृषे सर्वेश्वर । भेटी स्वर पें दे तो ॥५॥
 संतचरणीं जरि मन जडे । मोक्षसायुष्यता सहज जोड । यम न पाहे त्याचेकडे । वैकुण्ठ जोडे सत्य पें ॥६॥
 या संतचरणाचीं नवलाई । धर्ण किती म्हणोनी काई । सवळ तीव्ये पर्वकाळ पाही । मुक्त पाईं । होताती ॥७॥
 म्हणोनिया अनंतमुत । लाडियाळें संतांसि विनवीन । चरणसेवा अवंडित । तुम्हां मागत घा प्रेमें ॥८॥
 अनन्यभावे जालो दास । माझी पुरविणें तुम्ही आस । कृपायोगें ग्रंथरस । अनिसुरस चालवा ॥९॥

॥ अध्याय ३ रा ॥

॥ श्रीगद्गुरुदत्तात्रेयाय नमः ॥ ॐ नमो श्रीदत्ता । अखिल अभंगाकृपावंता । तुझे चरणीं ठेविला माया । वदवी कथा
तुझा तूंची ॥१॥ मी मतिमंद अज्ञान । अणुमात्र नाहीं मजसीं ज्ञान । तूं विज्ञानरूप सघन । वदवी गुण आपुले ॥२॥
उदंड कवि ग्रंथ बोलिले । आधारसंमते चालिले । आणि श्रीप्रसादातें पावले । मान्य जाले तव कृपें ॥३॥
मज दीनाचा आधार । तूंचि होसी दिगंबर । सांगसी तैसा विस्तार । पत्रीं सादर लिहीतसें ॥४॥
मी कर्ता नोहें ग्रंथांसी । आळ मात्र धरिली मानसीं । वळवळोनी पुरविसी । आपंगिरी लडिवाळा ॥५॥
अवधूता तूं माझी माउली । दीनवत्साची गाउली । करी कृपेची साउली । पान्हा घाली कृपेचा ॥६॥
तुझा बोधकयामृतरस । तो मज पाजी या विशेष । आणि श्रोत्यां सज्जनांस । सुख संतोष होय जेणें ॥७॥
श्रोते भाविका संतज्ञानी । योगी अनुभवी चतुर गुणी । या कथालाभातें इच्छुनीं । करौनी दाटणी बैसले ॥८॥
कपारासाची नव्हाळी । सेवू इच्छिती हे आगळी । श्रवण नेत्राची न्यहाळी । ग्रंथकमळीं भ्रमरवें ॥९॥
अहो या सवळ्यांचे मनोरथ । पूर्णकर्ता तूंचि दत्त । म्हणोनिया प्रणिपात । करी विनीत तव पदां ॥१०॥
श्रोती ऐकिलें सावधान । मागील कथेचें निरूपण । अत्रीअनसूयावर्णन । अतिपावन पड्डगुणी ते ॥११॥
पुढे वदविता सद्गुरु अनंत । श्रोतीं आदरें पावें चित्त । सिंहाद्रीतळीं विराजित । आश्रम शोभत अत्रीचा ॥१२॥
बृहदाया अतिसघन । लता विराजती दैदीप्यमान । फळें पुष्पें दाटलीं पूर्ण । जलस्थान पर्वती ॥१३॥
तें शोभायमान निर्मळ । तपाचरणीं दिव्य स्पळ । योजुनी उभयतां सुशीळ । पुण्यकाळ साधिती ॥१४॥
तंत्र तो महाराज नारद मुनी । अकस्मात पावला तये स्थानी । नेत्री अत्री विलोकुनी । संतोष मनी वाटला ॥१५॥
उभय आश्रिणिनीं पडली मिठी । तो आनंद न समायेचि पोटी । दृष्टांत पहातां निवट्टी । विष्णु धूर्जटी तेवि हे ॥१६॥
नारदाचें अर्चन केलें । पहातां वैष्णवाचें मन निवाळें । आचरण अनसूयेचें देखिलें । धन्य बोले हे माता ॥१७॥
पतिसेवनी अतितत्पर । सेवेशि पडों नेदी अंतर । सुख देवोनि तोपवी अंतर । मानी अतार देव जैसा ॥१८॥
सेवा पाहोनि नारदश्रुति । संतोषयुक्त जाला मानसीं । मग पुसोनि उभयतांसी । परम वेगेसी निघाला ॥१९॥
मुखें कीर्तन नामस्मरण । त्रिलोकीं करीतसे गमन । तंव अकस्मात ब्रह्मभुवन । चालिला देखोन सन्धि पें ॥२०॥
तवं सानित्री आणि ब्रह्मदेव । दैवतें देखिलीं अपूर्व । अनन्य प्रीति धरोनि भाव । जन्मठाव म्हणोनि नमी ॥२१॥
आशीर्वाद देती उष्यला । क्षेम आवडी देती सुता । आदरें पुसे विधाता । सांगे वार्ता अनुपम ॥२२॥
त्रिलोकीं तुजें असें गमन । तुज घडतें सर्व अवलोकन । सगिे नवलकथा निवडोन । जेणें श्रवण तृप्त हो ती ॥२३॥
नारद विनवी पिताजी । तुमचें आधिपत्य सर्व काजीं । नवल पुसतसां मज आज्ञीं । काय न वळे जी तुम्हांतें ॥२४॥
तूं तवं सर्व सुद्ध होसी । सवळ वृत्त शुन तुजसी । निमित्तमात्रें पुससी मजसीं । तरी पायांसि निवेदितों ॥२५॥
मी फिरलों सतपाताळ । आणि पाहिलें स्वर्गमंडळ । परी या मृत्युलोकिंचा खेळ । अद्भुत विशाल रचिला त्वां ॥२६॥
नाना धर्मातें स्थापिलें । नाना वर्ण याती निवडिले । सावनालागीं निवेदिले । क्रम दाविले वेगळेची ॥२७॥

लाविली स्वधर्माची रहाटी । बहु मयादिची हातवटी । तप अनुष्ठानाच्या कोटी । विवेक गोष्टी ज्ञान चर्चा ॥२८॥
 कर्मधर्म श्रेष्ठाचार । वेदाज्ञा सर्वांसी घोर । धर्मावरीचे धर्मविचार । सारासार योजिले ॥२९॥
 तरावयासी नरनारी । युक्ति दाखव्यासि संसारी । आचरतां पातनीं स्वर्गपुरी । इही परत्री होय वर्ति ॥३०॥
 विधाता म्हणे त्या कोण । तुज आत्माति आटव्योन । त्याचि संगे वा निवडोन । माझे मन वेधले ॥३१॥
 नारद म्हणे स्वामिया । सहज प्रपंची नेमिली क्रिया । तेचि निवेदितो पायां । जवळी माया ऐकती ॥३२॥
 सेवकारी खानी देव । अनन्योक्ति धरोनि माव । निष्कपटें सेवा अदूर्व । सदा गौरव स्वामीचा ॥३३॥
 स्वामीचरणीं सदा मन । त्याहोनि घोर नसेची आन । स्वामिकांची वेचिती प्राण । तोचि धन्य मी जाणें ॥३४॥
 निस्सीमसे सेवा ज्याची । मग तुम्हांवरी सत्ता त्याची । मूर्ती जे का विघ्नेराची । तोही लालची त्या भेटी ॥३५॥
 तेंतेंच गृहस्थाश्रमी लोकां । देव तो बतिषि देखा । त्याचाच सेवा आवश्यकर । करांनि सुखा पाविजे ॥३६॥
 जेंयें अतिथीचा सत्कार । तो मज भासे ईश्वर । त्याचें दर्शनचि निर्धार । अन्न नर शुद्धरती ॥३७॥
 जे या संसारी जन्मदाता । ते पुत्रासि दैवत मातापिता । त्यांची आदरें सेवा करितां । धन्य पुत्रना तयाची ॥३८॥
 सेवेपुरते सावन । गावडे कदा त्यालमुन । मातापितयांचे करी पूजन । आणि मजन अहर्निशी ॥३९॥
 मातापितयांच्या शरीरा । किंचित् दुःखाचा उवारा । देखतांचि प्राण घावरा । औपवी वारा धुंडोनि दे ॥४०॥
 उभयां वृद्धपण होतां प्राप्त । म्हणे ही जगावी दिवस बहुत । सेवाकरितां न विटे मनांत । प्रीति अर्जन त्या पुत्रा ॥४१॥
 हा सर्व धर्माने धन उत्तम । यासांच मानाचें पुढें उत्तम । हाही देखिला मूढिम । अति सुगम साधक ॥४२॥
 चंद्र वर्णाचें टांड । उत्तम सेवा नेमिली पाही । तेंचि परिसा लवलाही । लाविल्या सोई वेदमुखें ॥४३॥
 मुख्य विघ्नमरी पात्रावया । कुन्हीच निर्मित्या सर्व क्रिया । जाणेंनि तया अभिप्राया । जन वर्ताया लगले ॥४४॥
 तोचि आतां निरूपण । गोद्विज आणि हुताशन । यां मुखी वर्ति अन्नदान । जनेक सेवन नानावरी ॥४५॥
 तो संगतां विहार । मंत्र वाटेल अपार । म्हणोनिया संवेतसार । ध्यानपर बोलिल्यो ॥४६॥

वन्धन्य तो तपोधन । अविनाशें तुझा नंदन । निलोम निर्धिकार मन । खरूपीं निमग्न सर्वदा ॥५६॥
 तेथीच त्याची कांता । अनसूया नागें पतिव्रता । ती तुमची स्तुपा समर्था । तिची साम्यता नये कोण्हा ॥५७॥
 तिहीं लोकीं माझी गती । सर्वही पाहिल्या युवती । कोण्ही एक सरी न पावती । म्लान दिसती मजलागीं ॥५८॥
 पतिसेवा तप निर्मळ । चित्त जिचे गंगाजळ । आतिथ्य आदरी कोमळ । धन्य सुराळ अनुसूया ॥५९॥
 ऐकोनिया नारदवचन । विरंची झाला आनंदघन । तपसावित्री बोले वचन । तें सावधान परिसावें ॥६०॥
 सावित्री पेटोनिया क्रोधा । म्हणे काय घणितो नारदा । एक वाढवोनिया प्रमदा । करिती निंदा स्वयंघंची ॥६१॥
 कैतेनि अनुसूया म्हणसी घोर । येर आम्ही काय झालोंति पामर । तिचे सामर्थ्याचा विचार । कळला साचार काय
 तुज ॥६२॥ तिच्या उपमेच्या योजनी । नसती काय कोण्ही कामिनी । नारद बोले तयें क्षणीं । नाये मनीं न
 कोपावें ॥६३॥ माते जेयें शांती नाही । ते पतिव्रता नोव्हेचि कांहीं । उमा लक्ष्मी तूंही । दासी तोंतें साजाल ॥६४॥
 ऐकोनि नारदाचे उत्तरा । क्रोधें कांपतसे यरघरा । दांत खावोनि फाकरां । शाप उच्चार करूं पाहे ॥६५॥
 नारद बोले तयें वेळ । असत्य करिती माक्षिया बोला । तर्ज चढेल शाप मजला । निष्कल बोला न वोलिजे ॥६६॥
 मनीं म्हणे वरयें झालें । काळ्यकामनेसी फावलें । आतां कैलासीं भलें । त्वरें गेलें पाहिजे ॥६७॥
 करोनि मातापितयां नमन । नारद निघाला तेथून । त्वरें पावला कैलासमुधन । उमारमण देखिला ॥६८॥
 आनंदमेळा शिवगौरी । उभयही खेळतीं सारी । नारदा पाहतांचि सत्परी । शिव सत्कारी आदरें ॥६९॥
 शिव बोले नारदासी । कोटोनि येणें झालें तुम्हांसी । विशेषाधिक आम्हांसी । करी कीर्तनासि निवेदा ॥७०॥
 हिमनगजा देखोनि नयनी । मनीं उल्लासला नारदमुनी । मागील कथा कथूं कथनीं । जे त्रिंभीलागोनि संगितली
 ॥७१॥ नारद म्हणे जी शिवा । कैलासपते शंभवा । भवनाशका भवानीधवा । तूं विसावा सवळ्यंचा ॥७२॥
 हे पिनकपाणी अंबुधरा । पयःपैनप्रवला उदारा । तुज ठायें सर्व दातारा । सृष्टिव्यवहारा कर्ता तूं ॥७३॥
 नारदा बोलसी तूं खरें । मीही जाणतों तें वरें । परि आपुल्याला विचारें । सकळ व्यवहारें वर्तती ॥७४॥
 प्रदीप्त होतां जठराग्र । कोंचि घालावें अवदान । दातें पिष्टव् वारोन । जिणें लोटून देइजे ॥७५॥
 पाहतां अग्नीची सर्व शक्ति । तेवी मी चालक सर्वां भूटीं । परि ज्याचें कार्य त्या हातीं । नेमित्या रीती घेइजे ॥७६॥
 नारदा तूं मुनीश्वर । कीर्तनीं तुझाची अधिकार । तरी मुक्तेति श्रवणद्वार । आणि अंतर कथार्थी ॥७७॥
 नारद म्हणे जी सर्वेश्वरा । पंचवदना गंगाधरा । दशरुजा पद्महारा । उमावरा परिसावे ॥७८॥
 म्यां भुवनत्रय पाहिलें । धर्माधर्म विलोविले । बहु पुण्य श्लोक देखिले । भूलोकीं भले नांदती ॥७९॥
 योगी योगी जटिल जोगी । संयोगी वियोगी वैरागी । योगी त्यागी वितरागी । निःसंगी रंगी अमंत ॥८०॥
 यमी दमी नेमी क्षमी । प्रेमी नामी त्यामी भनी । कामी कमी आयमी । कमी धर्मी आगळे ॥८१॥
 सुशील सुंदर सारत्र । सुमति सुदाते प्राज्ञ । शूर सुखी सुख । सुलक्षण राज धिवेकी ॥८२॥
 जितेंद्रिय आणि ज्ञानी । अर्पण जे वेदपुराणी । शास्त्र श्रुती वाखाणी । वेद्य गुणी ज्योतिषी ॥८३॥

सेन्य सेवक सेवाधारी । हेही देखिले नानापरी । गृहस्थाश्रमी नरनारी । असता संसारी दक्ष जे ॥८४॥
 परि आशालोभ विरहित । प्रप्रचीं असोनी मायातीत । निर्विकार आणि शांत । ऐसा विरक्त अत्रिमुनी ॥८५॥
 सिंहादि पर्वती । वास करितसे निश्चिती । पत्नी अनसूया सति । तप आचरती उभयतां ॥८६॥
 शांति वैराग्य औदार्य सदय । सदा सत्स्वरूपी ज्याचे लय । अति सतेज उभयकाय । धन्य होय ते जर्गी ॥८७॥
 अनसूया ती लवण्याखाणी । सदा तिष्ठे पतिसेवनी । आन पदार्थ न रुचे मनी । लक्ष चरणीं पतीच्या ॥८८॥
 पतिवांचोनि नेणे देवता । यतें अनुसंधानें पतिव्रता । कंटाळा नाणी सेवाकरितां । अतिसौख्यता मानी जीवा ॥८९॥
 खालीं पडों नेदीच वचन । अत्रीस राखी सदा सुप्रसन्न । करूं नेणेंच भिन्नाभिन्न । जीवप्राण, पतीपाई ॥९०॥
 शिवा त्रिलोकीं माझी गती । बहुत धुंडिल्या युवती । क्वचित् पतिव्रताही असती । परी न पवति अनसूयेतें ॥९१॥
 कोण्ही सेविती द्रव्यासाठी । कोण्ही संतान इच्छिती पोटी । कोण्ही लौकिकाचार रहाटी । कोण्ही बाह्य दृष्टी
 पतिपुढें ॥९२॥ कोण्ही स्वरूपा मुलोन । कोण्ही चातुर्यकळा पाहोन । कोण्ही वृद्धाचार विलोकोन । सेवा सन्मान
 जाणविती ॥९३॥ कोण्ही धर्केच रावती । कोण्ही आशालोभें वागती । कोण्ही परदेखणी आचरती । नाही प्रीती
 अंतरीं ॥९४॥ पतिघनं माने अतिपौर । जिकडे तिकडे जयजयकार । तयापुढें जोडोनि वर । भाषण मधुर बोलें
 लवे ॥९५॥ जो पति मृदहीन । जयापासी नाही कांचन । नेणेची जो मानापमान । तयां पुढकोन टाकित्ती ॥९६॥
 पति योगी वीतरागी । नावडे पति जाला जोगी । हीन क्षीण गुरूप अंगी । भंगी चंगी नावडे ॥९७॥
 पति द्रिद्री मलिन । पति न घडि जो भूषण । पति न करी मनोरथ पूर्ण । तेथें मन न घे तिचे ॥९८॥
 असो ऐशा कामिनी पुष्कळ । देखतां मन झालें विकळ । परि अनसूया अतिनिर्मळ । साध्वी मुदीळ सर्वांहनी ॥९९॥
 देवा पाहिले स्वर्गलोक । पाताळ आणि भूलोक । धुंडिले सर्व लोकालोक । परी अनसूया एक निवडली ॥१००॥
 सकळ युवतींमाजी उत्तम नारी । अति श्रेष्ठें व्या सुंदरी । त्या या अनसूयाभंदरी । दासीपरी साजरी ॥१०१॥
 ऐकोनी नारदाचें कर्तन । शिव करी हास्य यदन । परी अपर्णा क्रोधायमान । होवोनि वचन बोलतसे ॥१०२॥
 साधु आपणा म्हणविशी । आणि निच भाषणें बोलसी । तुच्छ करुनी सकळप्रसी । बहु वानिसी अनसूयेतें ॥१०३॥
 तीच काय जाली पतिव्रता । कोणें देखिली तिची योग्यता । वाडवोनि सांगसी मज पुढें कया । केवीं समता पावे
 आम्हां ॥१०४॥ नारद म्हणे आतांचि वळलें । खरें खोटें निवडोनि पडिलें । माने अज्ञानतमं धेडिलें । मज आदळलें
 भाषणीं ॥१०५॥ अंघा म्हणे बहु बोलसी । शापशस्त्रें ताडीन तुजसी । मुनी म्हणे असत्य करिसी । ममबोलासी
 तें शाप ॥१०६॥ ऐसी परीक्षा करून । नारद पावला अंतर्धान । मुखें करीत नामस्मरण । आनंदघन मानसी ॥१०७॥
 म्हणे ही काळक्रमणा आम्हांसी । वरवींच जाली निधयेसी । चमत्कार पडेल दृष्टीसी । हात शेंडोसी फिरवीन ॥१०८॥
 आनंद न समायेची पोटी । चालला पावला वैकुंठी । रमागमन देखिला दृष्टी । मद्रपीठी साजिरा ॥१०९॥
 श्याम चतुर्भुजमूर्ति । विराळा नेत्र कमळावृत्ति । श्रुतुटी सुनीळा विराजनी । वक्रगती साजिर्या ॥११०॥
 माझी मृगमद रोधिला । करारीमार आवर्जिला । मत्तकीं मुगुट नेजागळ्या । दीप्ति कुंडलां अनुपम ॥१११॥

। अध्याय ३ रा ॥

जेटी सूर्याचे उमाळे । त्याहोनि त्यांचे तेज आगळे । कर्णद्वयी झळाळे । वरी वृंतलें नीलालकें ॥१२॥
 म्हा शोभती मुकाहार । पदक मणिमय सुंदर । एकावेळी अतिनगर । जडित प्रकार वैदूर्य ॥१३॥
 तौतुम आणि वैजयंती । आपादलंविनी शोभती । हृदयावरी विराजती । कसलंछन भगुलंता ॥१४॥
 वाडु स्थानी भूपणें । मुजवंद पेठ्या विलक्षणें । विरुद्ध शोभती कारकणें । मुद्रिका लेणें कार्मणी ॥१५॥
 कर्ती शंखचक्र आणि गदा । धरी अस्मिर्दनाच्या भेदा । पमकमळ त्या मुकुंदा । दासपदा रक्षावया ॥१६॥
 हृदय विशाल घवघवीत । उदरतळी नामी शोभत । जेया कमळी जन्मत । विरंचोसुत हरीचा ॥१७॥
 अतिशयेसी माजसान । तेथें थेंडिलें पीतवसन । तें तडिआय झळके पूर्ण । हांवती नयन पाहतां ॥१८॥
 क्षुद्रघंटा कटिवंद । मेजुळ तिथे तेथील शब्द । तो वर्णावया जेपे बेद । न कळे भेद तपाचा ॥१९॥
 जानुन्या अति सरळ । घोटे दिसती बर्तळ । सखुमार दोन्ही चरणकमल । वरी वडोळ मीदाचां ॥२०॥
 सुपर आणि तोंड । सुषोय अंडुवाचा गजर । श्रुतिशब्दें सणत्कार । अति गंभीर होतसे ॥२१॥
 चरणतळें दिसती आरक । ध्वज बज्रकुदारेपा तळपत । झळके पद्मचिन्हांकित । पद्मा रोवित त्या टोया ॥२२॥
 दशांगुलिया विराजमान । चंद्राचे तें नखस्थान । पंच आरक सळें भिन्न । सुहाव्या दर्शन देखिला ॥२३॥
 मारदें केला नमस्कार । हें देखोनिया सर्वेश्वर । करी बैष्णवाचा सत्कार । माझे प्रियकर म्हणोनी ॥२४॥
 सरोर्ने बोले नारायण । धन्य धन्य आजिचा मुदिन । नारदा तुजें जालें दर्शन । भाग शीण घारला ॥२५॥
 तुम्ही माझे परम आत । जाणतां जीवांचें गुह्य गुह्य । तुमचे भक्तिभारें मी तृप्त । तुमचेनि प्राप्त सुख मज ॥२६॥
 नारदां तुम्ही माझे प्राण । कायारूपें मी प्रावरण । येव्हवीं पहा मी निर्गुण । तुम्हीं सगुण केले मज ॥२७॥
 नारदा मी तंव अख्यी । तुम्ही आणिलें मज स्वरूपी । स्वरूपी परि सदा शोपी । जागृत अर्वा मज केले ॥२८॥
 तुम्ही जें मज देतां आठवण । तेंच करी मी कार्यावहारण । सर्वापरि तुम्ही आधीन । वचन मान्य तुमचें ॥२९॥
 तुम्हाविण माझेपण । काय कळे कवणा लागुन । मम ज्ञानाचेंही तुम्ही ज्ञान । करा पालन माझें तुम्ही ॥३०॥
 नारद म्हणे जी देवाधिदेवा । मा दासपदातें किती वाढवा । आम्ही तो स्वराजें तुमिया नांवा । आमुचा ठेवा पाव तुझे ॥३१॥
 तूं संचिदानंद विलासी । पूर्ण ब्रह्म या अधिनाशी । अवीठ तूं निरंजनवासी । हिरण्यगर्भासी परीता ॥३२॥
 तूं आकारविकारहित । आगम अगोचर मायातीत । सकळ भेदाभेदरहित । तूं अप्रति अतिवाच्य ॥३३॥
 अवाधित तुझा महिमा । ठाव न लगे आगमनिगमा । तो तूं साक्षा पुरुषोत्तमा । झालासि आम्हांकारणें ॥३४॥
 माय बाळासि म्हणे माय । पिता बाळा यांना म्हणत जाय । तरी ते पदवी शोभें काय । आवडी होय वडिलांची ॥३५॥
 तैसें तुम्ही आम्हां भूषवितां । परि ते आम्हां नसे योग्यता । सचावारी तूं अनंता । पायीं माया ठेवू दे ॥३६॥
 यापरि नारद नारायण । येरयेरातें गौरवून । देते झाले प्रेमालिंगन । समाधान समरती ॥३७॥
 आलिंगन सारोनि अनंत । क्षेम दिधलें नारदातें । म्हणे वा रे येणे तुलें । जेटीनि निरुते सांग मज ॥३८॥
 परांडी अधिकोचर पोती । पाहिली ऐकिली थणपण्डा । तेचि निवडोनी सांगे मज आतां । ब्रह्मसुता येथे ॥३९॥

तंव हां जी म्हणेनि पांणी । जोडोनि बोले मधुरवचनीं । लक्ष्मी देखोनि सन्निधानी । आनंद मनीं उदेला ॥४०॥
 नारद म्हणे दीनदयाळा । मज तो हिंडावयाचा चाळा । देखिलें पाहिलें डोळां । तेंचि घननीळा सांगतो ॥४१॥
 स्वर्ग मृत्यू पाताळ । स्वेच्छें फ़िरतों तिन्ही ताळ । परि धन्य हे भूमंडळ । जें कां सफल सर्व काजी ॥४२॥
 पाहतां भूलोकांची रचना । कोण्ही लोक न ये मना । तप अनुष्ठान योग नाना । करितां कामना पुरती ॥४३॥
 नाना परिच्या अवतारमूर्ती । तेथें तुझ्या असती जगत्पती । अनेक तुझिया विभूती । सांगूं किती निवडोनी ॥४४॥
 तपी तापसी दिगंबर । सिद्ध साधू योगेश्वर । ज्ञानी व्युत्पन्न विवेकसागर । अति सुंदर वेदवक्ते ॥४५॥
 प्रपंची परमार्थी सघन । बोलकें चतुर विचक्षण । बालोन्मत्त पिशाचमौन । धारणा धरुनी असती ॥४६॥
 तीर्थ देव आणि क्षेत्रं । पुरें पट्टणें विचित्र । नरनारी जन पवित्र । पठति स्तोत्र भंजप ॥४७॥
 नाना भक्ति नाना देवता । नाना पुराणें नाना कथां । नाना धर्म देखिले आचरतां । नाना पंथा स्यापक जे ॥४८॥
 नाना सेवेचे प्रकार । नाना साधनांचा विचार । नाना साधक अतितत्पर । नाना घोर घातकी ॥४९॥
 नारद विनवी जगदुद्धारां । ऐसा भूलोकांचा पसाटा । पाहोनि या मज दातारा । सुख अंतरा होतसे ॥५०॥
 परि आशा लोभ मोहो । काम क्रोधे केला दाहो । मद मसरुचा संमोहो । येणें कावो पुरविला ॥५१॥
 येणें बेष्टिले प्राणी । जन्ममरणाची धेंतली आवंतणी । स्वकर्तेचि पडिले बंदीखानी । नैरास्य करणी नसे कोठें ॥५२॥
 यापरी सर्व धांडोळिलें । नैरास्य कोण्ही नांहीं देखिलें । मन कोठें न स्थिरावलें । परी शांतावलो एके ठाई ॥५३॥
 सिद्धादि पर्वती जातां । ऋषिदर्शन जालों घेता । तंव ब्रह्ममुक्त अवचिता । तप आचरतां देखिला ॥५४॥
 अत्रि तयाचें नामाभिधान । शांतशील विरक्तपूर्ण । नैरास्यवृत्ति करोनि धारण । स्वानंदी निम्न देखिला ॥५५॥
 स्याची कंठा अनसूया । परम साध्वी गुणालया । सेवीतसे ९तिपायां । शिजवी काया सक्की ॥५६॥
 निस्सीम पतिसेवनीं भाव । पतिच मानी जैसा देव । विषयी विरक्त न करी लायव । परम अर्ध्व सेवा तिची ॥५७॥
 पतिवाचोनि पदार्थ आम । तेथें न घालीच कदा मन । जैसी भूमी कमळासि जाय लुब्धोन । जातां प्राण न सोडी ॥५८॥
 तैसि पतिसेवनीं आवडी । मिठी जैसी भक्षिका गोडी । स्वर्णादी नोव्हे कदा कुडी । वृत्ति गाडी जडलीसे ॥५९॥
 प्राणाहोनि पति आगळा । पतिचरणीं सतीचा डोळा । धन्य माऊली पुण्यशीळा । अंतरी । जिब्याळा सदयलें ॥६०॥
 जैसा स्वशरीरीं शिजे चंदन । परि सक्कळ करवी भूषण । करी तापाचें हरण । आनंदघन मानसा ॥६१॥
 तेनी अहोरात्रदिवा । काया कष्टे करी सेवा । दुर्ख नेदीच पतिजीवा । संतोष रवा यादवी ॥६२॥
 तैसीच अतिपीचे सन्मानीं । सुख देतसे आग्रमस्यानीं । अनुकूल पदार्थांतें अप्पणी । मृदुवचनी संतोषी ॥६३॥
 सप्रेम । संदय कोमळ । परदुःखीं मन विव्छळ । परोपकारी निर्मळ । नये मळ द्वैताचा ॥६४॥
 नारद म्हणे विचव्यापका । कोण्ही क्षिया न ये तितुकां । या अनसुयेच्या साम्यका । कोण्ही देखा न दिस मज ॥६५॥
 रूपवती सुलवती नारी । देवां आहेति नाना परी । परी या अनसुयेची सती । रजभरी नयेची ॥६६॥
 अनसूया संतुंगसंपन्न । न्यून नसे एकही गुण । सर्वोपरी सुलक्षण । धन्य धन्य हे सती ॥६७॥ परम पावन

॥ अध्याय ३ रा ॥

हे पतिव्रता । तुज्जी नसे उपमां देतां । सकळ पतिव्रतची हे माता । कीं कुळदेवता सकळ्यांची ॥६८॥ जया गांठी
महत पुण्य । तेचि तिचें पावे दहपण । तिचें वर्णाव्या महिमान । नसे अंगवण कवणातें ॥६९॥ अनंत
भ्रंशोडीच्या नितिबिनी । यांनीं सेवा करावी तिचे सदनी । परिपात्र न होती मजलागुनी । चक्रपाणीं दिसतसे ॥७०॥
ऐसी नारद वर्णितसे ह्याती । धन्य धन्य म्हणे तो श्रीपती । तेंव कोष नावरे लक्ष्मीपती । जाली जलपति नारदा ॥७१॥
म्हणे एकीसिच तुयां बाळाणिलें । इतर ब्रिंयांसी निर्भरिल्लें । काय गुंण तुज कैसें कळेलें । किंवा चानळल चित्त तुझे ॥७२॥
नारदा हें तुजें संतपण । आजि मज कळ्येन आलें पूर्ण । हे कोठेनि शिकलासि गुण । पापलक्षण निंदक ॥७३॥
सकल नेत्या काय पतिव्रता । एक उरली अनसूयाचि आतां । तुज कळ्यें दे भ्रंशसुता । कसनीं कसितां केविं
तगे ॥७४॥ पानामागोनि आली । तेचि केवीं तिखट जाली । त्याच मुखीं बाळाणिली । कालची बोव्ही मजपुढें ॥७५॥
शोबितां हे भ्रंशोडभर । कोण आम्हां तिषीं हून घोर । नारदा तुज न कळेचि विचार । सर्व कारमार आमुचा ॥७६॥
नारद म्हणे वो माय । वृषा बोलसी तरी काय । अनसूयेचे वंदिसी पाय । कल्याण होय तें तुजें ॥७७॥
नारदाचे शब्द वाण । हृदयीं खडतरले दाहण । मग शापशाल करीं घेऊन । फलें ताडन उठली ॥७८॥
वह्मी पुन्हा वदे नारदासी । तूं मुखें जीतें वाणिसी । तिजसमवेत मी तुजसी । अतिवेगेंसी आपीन ॥७९॥
नारद म्हणे तुमची छोडी । अविचारें करावी बोटभोडी । कावशापें पशुपंडी । केवीं रोकडी दोर्दळ ॥८०॥
चिं चाप बाधी आम्हांसी । बोलिले बोल वाया करिसी । नमोनि विष्णुचरणोसी । नारद वेगेंसि पै गेला ॥८१॥
नारद गेलिया पाठी । वर्म बाणांचें दुःख पोटी । आपुलक्या ठायीं होती कष्टी । तिषीं गोरदी बहुसाल ॥८२॥
व कोण्डी एके अवसरी । सावित्री आणि गौरी । दर्शना पातल्या बैकुंठपुरी । क्षेम परस्परीं पुसती ॥८३॥
रमेरी देवोनि सन्मान । आनंदें करिती भाषण । लक्ष्मी सावित्रीलागुन । सहज वचन बोलत ॥८४॥
हें नारद तुंसां बालक । साधु म्हणवी परिचालक । कळिलावा असें देख । न राहे नावेक एक ठाई ॥८५॥
के दिनी आला येथें । लाघवें मोहिलें मम स्वामीतें । त्यांनीं सहज विचारिलें त्यांतें । अद्भुत वृत्तांत निवेदा ॥८६॥
ज. सन्निध देखोनि नारदे । वंदोनियां दोषांचीं पदे । कुशलत्वाचीं भाषणें भेदे । मधुर विविधे निरोपिलीं ॥८७॥
ना लापनिंका लावून । मोहिला तेज्हां जगज्जीवन । तेही ऐकती सावधान । गोड कथन म्हणोनीं ॥८८॥
शा कपेमजी कथा । अत्रि अनसूयेची झाला निरुपिता । धन्य धन्य ते पतिव्रता । चारवार वर्णितां पै होय ॥८९॥
जे तिजऐसी सुंदरी । हुंदिता नसे भ्रंशोडोदरी । ज्या पतिव्रता असती नारी । दासी तिचे घरीं साजति ॥९०॥
ते ऐकोनि त्याचे वचन । मी परम शाले कोषाधमान । जगपशले करितां ताडन । आणिक सरसावून बोलिला ॥९१॥
सत्य कराल माझिया बोलां । तरीच तुमचा शाप बावील मजला । ऐकोनी मम मनाला । चिंतांशिं शोवला अनिवार ॥९२॥
तंव सावित्री दिनवीत । काय वरूं पुत्राची मात । आमुचे गृहीं हाचि वृत्तांत । पतीसी सांगत मजदेखतां ॥९३॥
नस्येचा बडिबार । तेथें वर्णिला बहु फार । हीनत्व बदला साचार । मज समोर मज लागी ॥९४॥ तंव
सावली शिमनगवाळा । म्हणे तुंसा पुन कळ्युटा भला । चूड लावोनी परसदनला । आपण वगळा राहती ॥९५॥

आम्हां उभय असतां एकांती । आपण प्रगटतो अवचित्ता । गोष्टी सांगतो नाना रीती । मोहित होती चंद्रचूड ॥१६॥
 वाई एके दिवशीं आला । तेणें हाचि वृत्तांत सांगितला । सेखी उणीं उत्तरें बोलिला । जिन्हारी शेंबला वाण मज ॥१७॥
 मग मी बोलिलें शाप देईन । तंव म्हणे करा असत्य मापण । न होतां मजकारण । शाप सेंगून नोव्हेची ॥१८॥
 येयेराचा ऐकोनि वृत्तांत । तिघींनी केले एकचित्त । विचार रचिती अद्भुत । नारादा असत्य करावया ॥१९॥
 असो वाई ऐसें करावें । उत्तम सुकीते योजावें । जेणे अनुसयेचें सत्व हरावें । यश मिळावें आपणालें ॥२०॥
 तंव उमा म्हणे ऐका वचन । आधीं स्वपति करा प्रसन्न । मग तथां ध्यावें वचनाधीन । गुह्य कारण कळवावें ॥२१॥
 न ऐकतां रुसणें पुगणें । अन्य सुकी कार्य साधणें । सत्त्वहरणा पाठविणें । दीनपणें लीनत्वे ॥२२॥
 तीं मानली तिघींसी मात । मग आपुलाले स्वस्यानीं जात । पतिसेवनीं शास्त्रा रत । अतिप्रीत दाविती ॥२३॥
 जैसा मंद साधु होउनी । मार्गी वैसे ध्यान धरौनी । शब्दे तोपची आलिपालागोनी । धनहरणीं सावधान ॥२४॥
 कीं गंगातटी वैसे बंक । एकचरणी ध्यानी देख । मीनपदी मिळतां चुंबक । मारी अचूक भास करी ॥२५॥
 तैसा दांभिक विचारें । अर्थसाधनीं सेवां आदरें । तिघीं आचरती परस्परें । अतिसत्कारें नेम्युकां ॥२६॥ सेवां करितां
 निशिदिनीं । अतार तोपले श्रम देखोनी । म्हणती कोण इच्छा असेल मनीं । आम्हालागुनी सांगिजे ॥२७॥
 येरी म्हणती चावे वचन । दिल्या नोव्हे अप्रमाण । अवश्य म्हणोनी आश्वासन । प्रेमें करून दीधलें ॥२८॥
 म्हणती स्वामी कृपासागर । चरणीं विनवितें प्राणेश्वर । नारादनिरूपणाच्या उत्तर । तुम्ही दातारा ऐविलें कीं ॥२९॥
 हीनत्व देवोनि आम्हांसी । बाळाणिलें त्या अनुसयेसी । असत्य धरावें नारादवचनासी । हेंचि मानसीं वाटतें ॥३०॥
 अहो जी कांहीं करोनि सुकी । हरावी अनुसयेची सत्त्वशक्ती । मग सहजची अपकीर्ती । होईल जंगती तियेची ॥३१॥
 आम्हां हा करवा जी आनंद । मग तो पाहूं कैसा नाराद । मलतेचि बोलिला विरुद्धा कळे त्या भेद शापशब्दें ॥३२॥
 तें व्रता विन्यु मदेकर । तिचे तिघींसी देती उत्तर । हें तो कार्य अनिवार । नीट विचार नोव्हे हा ॥३३॥
 अनुसयेनें येऊन । नाहीं केले तुम्हां मापण । नाहीं दाविले पोरपण । किमर्थ भूषण योजितां ॥३४॥
 अत्रि अनुसयावांछक । याचें मानावें कीं कीतुक । धन्य जन्मले तुल्येद्वारक । याचें सुख असावें ॥३५॥
 रायें दीनतें दंडिलें । कोण पोरपण तें वाढलें । सिद्धे वाढ्या निर्भक्षिलें । पुरुषार्थ झाले कैसेनी ॥३६॥
 तैसें तुम्ही तयां योजितां । यणें नोव्हे तुम्हां योग्यता । विविकें विचार पुत्ता । मग अनर्था संचातवें ॥३७॥ असो
 नाराद बोलिला कुशल । पाहिल्या ऐसें निवेदिलें सबळ । तुम्हां कांहीं न बोलतां बोल । तापला प्रवळ तुम्हीच कीं ॥३८॥
 पाहतां शब्द कैचा त्याकडे । तुम्हीच मानोनि घेतलें याकडे । आतां कृपा कां उचलां त्याकडे । आम्हां साकडें
 घालितां ॥३९॥ ऐशा ऐकतां पतिवचना । रुसोनि गेल्या त्या अंगना । कांहीं न करिती मापणा । दुर्मुख यदना
 शास्त्रा त्या ॥४०॥ त्यागिनी निद्रा आसून आहार । मधुपेकि प्रपंच विचार । मुखशय्या पुष्पहार । अति
 मिरवविती ॥४१॥ ऐसें देखोनिचा विपरीत । कांत यमिनी संवोडीत । येरी सिद्धकारोनि बोलत । मं
 वचनार्थ तुमचे ॥४२॥ आमुची तुम्हां कायसी प्रीती । बोल नारादाचे गोद लग्नी । तेची स्वीकारोनी दिवाराती

कळगती सारिजे ॥२३॥ नारद म्हणजे कळचेटा । बहुताच्या करी वारा वाटा । तो तुम्हासि झाला वत्पटा ।
 आम्हीच थोडा वाटलो ॥२४॥ तुम्हासन्निध उण बोलोरे । अतार तुम्ही ऐगेनि सहारें । आम्हा दृषिता उगे रहावें ।
 हें काय बरवें तुम्हासी ॥२५॥ तुम्हीं काय कीजे या प्रती । आमुचेच प्रारब्धाची हे गती । म्हणोनी पाळली मती ।
 तुमची पती येवया ॥२६॥ बोलता सद्गद जालें हृदय । नेत्रातुनी जळवाहत जाय । उरसातुक्की सुंदत जाय ।
 परस होय दु खित ॥२७॥ पचानन चतुरानन चतुर्भुज । मनीं मानिती अत्यंत चोज । म्हणती ओढवले विपरीत
 काज । लागली भाज मानाच्या ॥२८॥ यांचे मनोदयें न वर्तता । तरी गाठ घालिती अनर्था । जरी रक्षणें
 लोकिरुपया । तरी अर्थां पुखावें ॥२९॥ असो आपुलाली कामिनी । घेते झाले अन्नासनी । नाना त्रिनोद
 नौतुक भावणी । हर्ष मनीं वाढविले ॥३०॥ तन त्या जोडोनि पाणी । भाळ ठेविती पतिचरणी । म्हणती
 स्वामी हृषा करोनी । इच्छिलें मनीं पुखावें ॥३१॥ स्त्रीहृष्टाचा विचार । देखोनि या अति अनिवार । देते झाले
 मत्स्युत्तर । जेणें अत्तर सुखावें ॥३२॥ अनसुयेचें सख हारें । या लग्नीच उपाय कराने । हें इच्छिलें तुमच्या
 नीतें । फार बरवें असें कीं ॥३३॥ चिंता न करावी मानसी । करुबोगी प्रयाणासी । अतार न घडे आता यासी ।
 भ्रमय दानासी घेइजे ॥३४॥ येथेनि तिर्थांचा एकत । करोनि लीला दारितील अद्भुत । ते पुढिले प्रसंगीं
 समरित । श्रोने सव अग्रधारा ॥३५॥ श्रीमत् दत्तप्रसादवाणी । याचे भोके स्तशिरोमणी । अनंतसुत त्याचे
 नर्णी । भ्रमर होवोनी रजी घाली ॥३६॥ सत साधु आणि श्रोते । हे अनंत सुताचे पाळीते । त्याचे नि हृषे
 ॥ प्रयाते । केले वदविले मज सुटा ॥२३७॥ अनंत सुत सताचा सेवर । आनन्यत्वे आज्ञा पालक । तस
 राधोरे धरोनी तनरु । बोलतो नि शक्त लडीराळे ॥२३८॥, इति श्रीदत्तप्रबोधप्रथ । नारदपुराणाचें समत ।
 तेते परिसोत भाविक भक्त । तुनीयाध्याय गोड हा ॥२३९॥

॥ इति, तृतीयोऽध्यायः समाप्तः ॥

॥ अध्याय ४ था ॥

॥ श्रीगणेशसंस्तव्ये नमः ॥ श्रीगुरुदत्ताय्वेनमः ॥

अन्नमोजी सद्गुरु दत्तात्रेया । तुक्षिया स्मरणे नाश तापत्रया । त्वं वंष सकळ मुघनत्रया । गुणत्रया व्यापका ॥१॥
 तुझा अनुग्रह गा महिमा । यणूं न शके चितोदया । होसी सर्वश्रेष्ठ सर्वोत्तमा । मुखधामा नमो तुज ॥२॥
 त्वं अविनाश आनंदभरित । सद्य आणि सदा शांत । सर्वज्ञ बसोनि मायातीत । तव परी रत मुसुनी ॥३॥
 त्वं महाबुद्धि योगेश्वर । निःसंग निरंजनी दिगंबर । धीर गंभीर उदार । त्वं दातार अनायाचा ॥४॥
 त्वं शरणागतताचा तारु । त्वं दीन पतिताचा माहेरु । त्वं कृपेचा सागरु । होसी कृपाकरु प्रेमळचा ॥५॥
 त्वं अपेक्षिताचा दाता । मनोरुपातें पुरविता । जाणोनि चरणीं टेविला माया । पुरवी समर्था आळ मासी ॥६॥
 मी हीन दीन मतिमंद । अर्मकरणे घेतला छंद । दत्ता त्वं माउली प्रसिद्ध । कोण अगाध हे तुझे ॥७॥
 आजवरी माते पाळिले । लळे पुरवोनि सांमळिले । तव चरणीं विधासले । लाचावले मन माझे ॥८॥
 तरी आतां कृपावळें वरून । तुझें त्वांची वदवावें गुण । मी मूढ केवळ अज्ञान । कर्ता लेखन तुझा त्वंची ॥९॥
 या श्रोतयाचें मानस । जाणोनी यथे कपामृतरस । हे या मानससरोवरीचे हंस । अर्धमुक्तास भुवेलें ॥१०॥
 त्यांचे मन हेंचि चक्रो । श्रीदत्ता त्वं अंधुधर । तव कपामृत सुंदर । श्रवोनि अंतर तोयवी ॥११॥
 परिलोनिया विनीत वचन । बुद्धिप्रदाता झाला आपण । पत्रलेखणी कर्ता धारण । साहित्य पूर्ण सरसावी ॥१२॥
 मागें तीन अध्याय बोलविले । ते श्रोती आदरे श्रवण वेलें । आशाही सावधान भले । श्रवणी बैसलें पाहिजे ॥१३॥
 गतकथाध्यायअंती । सावित्री रमा पार्वती । वचनी गुंतवोनिया पती । अमय निगुती घेतलें ॥१४॥
 ब्रह्मा विष्णु महेश्वर । वचनी गुंतले साचार । म्हणती कोणता करावा विचार । चित्तपुरा तिघेही ॥१५॥
 म्हणती आतां काय करावें । वचनातें जावोनी विचारवें । केसे जावोनि सत्त्व हरावें । कार्य करावें कवण योगें ॥१६॥
 शंकर म्हणे दुर्धट । ब्रिजानीं घातलें आम्हां संकट । अनसूया पतिव्रता श्रेष्ठ । तेथें गोष्ट न घडे हे ॥१७॥
 तंव बोलें चतुरानन । मजहि कार्य दिसतें कठीण । स्तुतेठाई विपरीत मान । केंवी आंगवण करावी ॥१८॥
 मग बोलें तो रमेदा । तेथें न पवेची कदा यश । क्षीबुद्धि करवी नाश । येईल आपेश वाटतें ॥१९॥
 बुडोनि चित्तेच्या सागरी । युक्ती रचिंती नाना परी । भोववोनी सत्त्व अंतरां । कळ्यकुसरी विसरले ॥२०॥
 क्षीबचनाचे बंदिखानी । गुत्तेनि जेले ते क्षणी । मुक्त व्हावया लागोनी । उपाय कोण्ही दिसेना ॥२१॥
 म्हणती क्षीलोमें नाटलें । आपल्या कर्मी विसरलें । बुद्धिज्ञान युक्ती नागवले । फांसां पडिलें जावोनि ॥२२॥
 कामचेष्टे धरूं माव । तरी तो आपणगाचा ठाव । त्याविण हरावें कैसे सत्त्व । कोण उपाय रचावा ॥२३॥
 ऐसेंचि जावें जरी तेथें । तरी उभय आचरतील सेवेतें । मग वप्रदानचि थावें त्यांतें । हेंचि आपणातें घडेल ॥२४॥
 जरी झुबेपाते धरिलें । नाना रीतीं त्या छळिलें । उभय श्रंत दांत आगळे । कदा काळे तम नये ॥२५॥
 आपण करूं जतां एक । ध्यापाशीं निघेल आणिक । तरी सत्त्व हरावें आवश्यक । हे तो निःशंक दिसेना ॥२६॥

ते सख धीर उदार तापसी । निर्लोभ नैरास्य मानसी । अनसूया अनुसरली सेवेसी । सतेज राशी तपाच्या ॥२७॥
 कर्मवर्म सांगोपांग । जाणती सर्व भागविभाग । ओळखोनि घेती मानसरांग । तैसाचि प्रसंग साधिती ॥२८॥
 प्रपंच परमार्थ एक मूस । ओळखोनि चालती सावकाश । व्याचे आचरण अति निर्दोष । तेथें दोष कोण लावी ॥२९॥
 आकाशीं मानुमंडळ । स्वतः सतेज निर्मळ । तयालागी लावीता मळ । बहुमाळ लागेना ॥३०॥
 तयापि लाज जातां । ताकाळ होय दग्धता । तेंवी आपुलिया आतां । कर्म साधा ओढवले ॥३१॥
 तव वैकुण्ठीचा सकुमार । फाप बोलता झाला उत्तर । होणार न चुके अनिवार । घडोनि सत्वर पै येते ॥३२॥
 प्रारब्ध आले ओढवोन । तें न सुटे योगित्यावीण । व्यर्थ कां संशयी पडोन । दिवसमान लोटिता ॥३३॥
 धडणें तेचि आतां घडेल । होणें तैसे होवोनि जाईल । परी या क्रियांचे न ध्यावे बोल । वचन फोल जाऊ या ॥३४॥
 अंतरी जाणे तो मुकुंद । अनसूयात आचरे शुद्ध । तिथी जेणें होय आल्हाद । परमानंद संसारी ॥३५॥
 आणि अभिमानत्या आमुच्या कांता । मलतेचि दोष घेती साधा । अविचारे पेटती अनर्था । हेही भांतता फेडावी ॥३६॥
 तेचि काळ आतां कारण । म्हणोनि पुढती काळ निरूपण । म्हणे ऐकां सावधान । सुक्ती पूर्ण सुचली ॥३७॥
 गुंतलो क्षीयांचे वचनी । सुटवें आतां येथुनी । ऐसें जरी वगेल मनीं । तरी योजोनी सांगतों ॥३८॥
 ऐकोनि चंद्रचूड विधाता । म्हणती युक्ति ते सांगा आतां । तेचि स्वीकारूं जी अनंता । कमलाकरंता मधूसूदना ॥३९॥
 हरी म्हणे ऐसें करा । दिजवेपातें वेगें धरा । मी सांगेन तैसे करा । द्वैत त्रिचारा नाणिजे ॥४०॥
 भूमंडळीं सिंहाचळ । तो मद्रूप आढे वेकळ । तेथें वसती पुण्यशीळ । ऋषिमंडळ योगी ते ॥४१॥
 नहाविषाळ पर्वतोदरी । तेथें नगर नामें मायापुरी । तथा पर्वताचे शिखरी । मुनी अत्रि वसतसे ॥४२॥
 पुनरुपे तेथें जाऊन । तयांचे व्यावे दर्शन । विलोकाचें आचरण । तैसे कारण करावें ॥४३॥
 कांडीं स्पून न येतां हातीं । नाराद निवेदनी आली प्रविती । तयालागी हेंचि युक्ति । असतां एकांती प्रगटवें ॥४४॥
 अत्रि नसतां मंदिरी । दिजरूपे प्रगटोनि द्वारी । नम्र भिक्षेतें अवसरी । अति सत्वर मागावी ॥४५॥
 अनसूया करितां अनुमान । शपशले कराजी ताडन । सख तिचें सडवून । करावें गमन तेथोनी ॥४६॥
 ऐसें बोलतां तो अनंत । तें उमयासी मानली मात । आनंद घोषें टाळी पिडीत । म्हणती युक्ति बरवी हे ॥४७॥
 मग न कळवितां कवणासी । निघते झाले एके दिवशी । विप्रवेश धरोनि वेगेंसी । भूलोकासी पावले ॥४८॥
 नाना तीर्थे क्षेत्रे पहाती । पर्वत दरी आश्रम घुंडिती । शोभिता सिंहाचळ पर्वती । गुंफा विलोकिती ऋषीच्या ॥४९॥
 तंव तें मायापुरीचें शिखर । दाविता झाला सर्वेश्वर । परम रमणीय वृक्ष अपार । लवले मार फळ-
 पुष्पी ॥५०॥ शाल तमाल नारळी । जांब जांबूळ पोफळी । अंजीर उलोतीमा जायफळी । वेळी कर्दळी वंज्रळ ॥५१॥
 निभारे निवनिबोनीया । चापे बहुळी खिरणिया । देवदार वृष्णागर मलिया । जाईजाई मोनरे ॥५२॥
 हिरदे बाहाळे रातांजन । आंवळी व्याहाडे अंजन । फणस पंगारे धांचन । यंशसधन तोरणें ॥५३॥
 सिरसं हिमण धावडा । रुई मंदार केवडा । केतकी करंजी पेवडा । ताड माड खर्जुप ॥५४॥

वामळी वकान सेवरी । चिंच शमी आवे बंदरी । अश्वत्थ भेटले अंबरी । बट सविस्ती वाढले ॥५५॥
 अंगस्ती शेवगे सारपळ । वर सूर्य देव नळ । अशोक औदुंबर टाकळ । आपटाये कळकळकि ॥५६॥
 वेल तुळसी शेवती । पाच दीने धमकारती । मधे कोन्हाटे शोमती । कमळे विकासती जळटाई ॥५७॥
 कुडुगुल छयुगुलतुर । गुळमेढी गुळदावनी अंगार । नारंगी नेवाळी तंगर । तरटी खदिर ते दुवे ॥५८॥
 लवंगा दोडे नांगवेली । द्राक्षमेढप पळवेली । तोंडले पढोळे गुळवेली । परघर कारली कढवंच ॥५९॥
 फणस मोहो पारिजातक । कौठ भोवरे सांग देख । दहिवन रदाक्ष अलोलक । मिरा सुवक थायटी ॥६०॥
 चार पिस्ते बंदाम ऊंस । कपूर कढळी विशेष । वैजपंतीचा सुवास । आंसपास धावत ॥६१॥
 धूक्ष वर्णिले अल्पमता । परी अनेक असती वनस्पती । कंदमुळ नाहीं गणती । खापदे वसता त्यामाजी ॥६२॥
 जेथे मकरंद अपार । तेथे वसती उरंग झर । जेथे लवले पळभार । तेथे संचार बहुतांचा ॥६३॥
 ते यथामती करून । वर्णिल्यांतोळ किंचित निरूपण । परिसा श्रोते चिंच देवोन सुशोभित वन व्यापोगे ॥६४॥
 साळ्या झुक मयारे । वकवे लाल तीतरे । भारद्वाज तास नवुळ फिरे । माकडे यानरे रीस ये ॥६५॥
 घारी कावळे कोळसा । गुध ससाना दोकसा । कव्होट पांडव सारसा । कोवळ्या सुरसा बोलती ॥६६॥
 वक बदके हंस । कुकडि जळी करी यास । चकवीचे डोल खुदुते विशेष । पावले सुरस धुमधुमती ॥६७॥
 चिमण्या तिटडी नीलकंठ । शबुत कुकट परीट । चित्रक पिंगळे कलकलाट । रजनी धोट बाळ्या धुगु ॥६८॥
 पतंग पाकोळ्या भ्रमर । शार्दूल कुकुट घोर । सायाळ विळबिला अनिवार । मैना हुंदर बोलती ॥६९॥
 अनेक पक्षियांचे पाळे । गुजवुजती कर्करा रसाले । तेवी खापदांची वळे । आनंदमेळे झुळती ॥७०॥
 मृग चितळे सार । सिंह व्याघ्र कंजर । रोही म्हंसे शकर । अरण्य अपार ते ठाई ॥७१॥
 जवादि मृग मांजरे । गौतमीची वनखिळार । ससे टेभे वृक भयकर । तरस खोकरें जवुक ॥७२॥
 ससे गेंडे आणि नीळ । उद भुमी वृक्षी नीळ । सर्प नाग माहझळ । अजगर विशाळ प्रसरले ॥७३॥
 पक्षी श्यापदांच्या नाना याती । त्या वर्नी शब्दी गर्जती । जळचरे जळी फिरती । यथामती निवेद ॥७४॥
 मीन मासोळी टोक । वावटि असती लवक । किडे कसने मंझक । विरोळे देख सळसळती ॥७५॥
 मगर सुसरी विपाळ । जळी तंतुले सवळ । खेकडे गाई दिगुल । मनुष्ये कोमळ सान जळी ॥७६॥
 जळचरे जळी विचरती । वनचरे मूमी धावती । वृक्षी विहंगम बोलती । मृगमी वसती खापदे ॥७७॥
 ऐसिया वनगव्हारी । जळस्थाने नाना परी । आश्रम गुहा कपारी । कुटिका नागरी ठाई ठाई ॥७८॥
 तेथे अत्रिमुनीचा आश्रम । तपाचरणी युग उत्तम । तो सकळ्यांचा विश्राम । दे आराम पांथिका ॥७९॥
 त्या वनप्रति जाता । सुखसंतोष उपजे चित्ता । दूर पळे उद्विगता । अंगी व्यथा नुस्की ॥८०॥
 तेथे ब्रह्मा विष्णु महेश्वर । स्थळ पांढरां आनंदके थोर । सत्य प्रदक्षिणा करोनी सत्वर । करिती नमस्कार गुप्तरूपे ॥८१॥
 स्थळ देखताचि निवाले । उपमे स्वर्गा तुच्छ केले । धन्य या मूलोकिचे देव आगळे । वास केले ते धन्य ॥८२॥

नदमुन आनंदें देखोन । विसरले कार्याची आखण । मन झालेंसे उन्मन । नारद वचन आठविती ॥८३॥
 प्राप्ती आपणा बोलति बोले । अहा क्रियांनीं हें काय रचिलें । येथें तो शुक्ती कांहीं न चले । संकटीं घातलें
 भ्रमकीं ॥८४॥ अतो आतां संधी पाहून । घेवूं मातेसी प्रसाद मागोन । म्हणोनिया रात्रंदिन । रहाती जपोन
 तेव्हेही ॥८५॥ अत्रि नसता सदनाठारी । प्रसाद मागावा लवलाही । पावताच आपुले गृही । निघोनी सोई
 जाईजे ॥८६॥ अत्रि असे अंतरज्ञानी । जरी भाव ओळखिला त्यांनी । तात्काळ टाकीतील प्रापोनी । सावध
 मनी असावें ॥८७॥ अतो इकडे अत्रिमुनी । स्वकांतेलागी पाचारोनी । गुज सांगे तियेचे कर्णी । तपोवनीं जातो
 धी ॥८८॥ स्वस्यचित्तें मानसी । सुखें राहे तूं वाग्रमासी । तप झालिया वेगोसी । भेटू तुम्हांसी सत्वर ॥८९॥
 तप अनसूया होवोनि विनीत । मुनी अत्रितें प्रार्थित । आपण आरंभिला योगयुक्त । तपोवनांत जावया ॥९०॥
 मज आज्ञापितां आपण । आश्रमी असावें सावधान । परी वेढी गभेल मजलागून । स्वामिचरण अंतरती ॥९१॥
 आणि मंदिरीं येती अन्यागत । त्यांचें कैसें क्षेय स्वागत । तुम्ही समीप नसतां स्वामिनाथ । मय बद्धसुत जीवीं
 वीं ॥९१॥ ब्रत कैसें हें चालवायें । नृस्य पूर्ण कोणें करावें । आलिया विघ्न निवारायें । हें काय घडायें शियांसी ॥९३॥
 यदर्थीच माझी विज्ञापना । केली आदरें स्वामिचरणा । स्वस्य करोनि माझी यामना । तपोवना जाहजे ॥९४॥
 परितोनि अनसूयेचें उत्तर । काप बोले तेव्हां मुनीश्वर । निर्भव करावी सेवा सत्कार । पूजा आदर अतिपांचा ॥९५॥
 माझे चरणोदकें भरून । ठेवी कर्मडळ भरून । तुज संकट योद्धतां दारुण । करी सिंचन कार्य होय ॥९६॥
 दृढवचन धरोनि मानसी । अनसूया पूजी पतिपायांसी । सद्गद होवोनियां मानसीं । प्रेमें चरणांसी वंदिलें ॥९७॥
 पतिव्रतेचें समाधान । करोनि जातसे ब्रह्मनंदन । इकडे विधिविष्णुईशान । अर्पया पूर्ण जागती ॥९८॥
 ऐसें संधान साधिता । तंव तो सुदिन उगवला अवधिता । ऋषि तपासी जाला जाता । घरी माता एकली ॥९९॥
 एकटी अनसूया मंदिरी । हें देखोनि ते अवसरी । द्विजवेयें प्रगटोनि द्वारी । मधुरोत्तरीं बोलती ॥१००॥
 माते आम्ही तिचे ब्राह्मण । अति कुपेनें पीडिलों जाण । नम्र भिक्षा घाली भोजन । उदार पूर्ण तूं होसी ॥११॥
 अनुसूये धन्य तूं पतिव्रता । औदार्य सदय ऐकोनि वार्ता । टाकोनिया दूर पंथा । प्रसाद आर्या पावलों ॥१२॥
 तूं साध्वी सुलक्षण माडली । कोमळ हृदयीं तूं वेष्टाळी । तरी इच्छित भिक्षेची पुरवी आली । ऊठ ये वेळीं जगदंबे ॥१३॥
 अति लाघवी ऐकोनि भाषण । अनसूया करी र्या अवलोकन । मनीं म्हणे हे कैसे ब्राह्मण । विपरीत दान मागती ॥१४॥
 मग निरखी आपुले मानसी । वाटतें आले छळावयासी । अष्टेरुनी जरी धावें यांसी । तरी सत्त्वासी हरितील ॥१५॥
 तैसियांत स्वामी नसता घरी । दिज पातले ये अवसरी । आतिथ्य न करितां निर्धारी । शब्द मजवरी येईल ॥१६॥
 मग आठवोनि पतीचे चरण । पाचारिले ते ब्राह्मण । अर्थपायादि पूजोन । वेळें बंदन सप्रेमें ॥१७॥
 येरू म्हणती आम्ही क्षुधातुर । न रुचती आम्हां उपचार । इच्छीत भिक्षा करी सादर । नसतां उत्तर दे त्वरे ॥१८॥
 ऐकोनि त्यांचें भाषण । म्हणजे जी स्वस्य करावें आतां मन । आपण जैसें मागीतलें भिक्षादान । सिद्ध करून आणितें ॥१९॥
 पतिव्रतेचें तप प्रबळ । त्या कुर्ये ज्ञान विराळ । ओळखोनिया त्यांचे बोल । कौतुक तात्काळ रचिलें ॥१०॥

यांचें करी प्रीती पालन । दिनरात्री करी संरक्षण । विसरूं नको एकक्षण । जीवींची खूण सांगितली ॥६॥
 अनसूया वदे जी महाराजा । म्यांही ओळखिलें यांसि बोजा । तव रूपें साधिलें काजा । तुम्हीही गुजा निवेदिलें ॥६॥
 आपुलें वचन मज बंध शिरी । रक्षीं तयांतें बहुतपरी । ऐसें वदोनि ते अवसरी । पाक करी अतिवेगें ॥६॥
 पंचमहायज्ञ करून । उभयतां सारिलें भोजन । पुढतां स्वामीचें करी सेवन । स्वयें आपण अनसूया ॥७॥
 तंव तो महाराज योगेश्वर । परम साधु वैष्णववीर । स्कंदीं वीणा बाहोनि सुंदर । निरंतर भजनी जो ॥७॥
 तो विधिसुत नारदमुनी । येता झाला आनंदें भुवनीं । प्रीति धरोनिया दर्शनीं । सन्मुख येवोनिया ठाकला ॥७॥
 तंव अत्रिमुनी असे पौढला । अनसूयेनें पालखदोर धरिला । जो जो म्हणोनि हालवी तये वेळ । ऐकोनि प्रगटला
 नारद ॥७॥ प्रेमळ हाष्टर ऐकतां । अनसूयेसि म्हणे कोणा हालवितं । मंगल गीत वाखाणितं । आनंद चित्ता फार
 तो ॥७॥ अनसूया उठोनी आसना । देवोनि गौरवी पद्मोद्भवनां । म्हणे महापुरुष दयाधना । वालें पाळण्या-
 निजविलीं ॥७॥ परिसोनी उभयतांच्या बोला । मुनी अत्रि जागृत झाला । नारदासी देखोनिया डोळ्यं । आनंद
 झाला बहु थोर ॥७॥ एकमेकांतें आलिंगिती । सप्रेम संवाद करिती । परस्पर धन्य म्हणती । अंतरी निवृत्ती
 दहर्षणें ॥७॥ उभय बंधु । एकासनीं । कुशल पुसती आवडी करोनी । तैसियांत वाळ्यें घेवोनी । भुगलोचनी
 पावली ॥७॥ नारदासनिध तिचे ठेविले । नारदें पूर्ण तयां अवलोविलें । उभय मुखांकडे पाहिलें । भिन्न देखिलें
 तयांसी ॥७॥ परम विस्मित झाला मानसी । तंव तें जाणवलें अनसूयेसी । पतिसनिध सांगे व्रतासी । अति
 सावकासी सुचितें ॥८॥ घरीं नसतां मम स्वामी । तिध दिज पावले आश्रमीं । म्हणती माते क्षुधित आम्ही । झालों श्रमीं
 चालतां ॥८॥ मग ते म्यां पुजिले द्विजगण । ते नमनाभिक्षा मागती दान । तें आठवोनि पातिचरण । तीर्थांदक सिंच-
 लां घेलें ॥८॥ तंव ते तिचेही झाले बाळ । क्षुधानळें वेला फोहवाळ । मग वसन टाकोनि ताकाळ । ति
 लडिवाळ पाजिले ॥८॥ करविलें अभ्यंगस्तानासी । पालखीं निजविलें वाळ्यांसी । तें वृत्त निवेदिलें स्वामीसी
 तैसें तुम्हांसी येधवां ॥८॥ गद्गदा हसे तेव्हां नारद । म्हणे हा वरवाचि झाला विनोद । क्षीबुद्धी पावले वाद
 नसतां बंद भोगणें ॥८॥ क्षी अनर्थांचे घर । क्षी हें पापाचें माहेर । क्षी डंखिणी निर्धार । जीतानर खानसे ॥८॥
 जे क्षियेतें विस्वासलें । जे क्षी वचनासि गुंतले । जे क्षी बुद्धीनें वर्तले । जिता मेले ते नर ॥८॥
 धिक् धिक् जिणें त्या पुरुषाचें । वाइले आधीन वर्तती साचे । काप डिंगर वाटोनि सांवरीचें । कां अजागळीं
 स्तन जेवीं ॥८॥ धिक् धिक् संसारी ते कामिनी । जी पुरुषासि पाडी व्यसनी । अमर्याद कुट्ट नष्ट मावणीं
 पाडी पतनी उभय कुळ्यं ॥८॥ अहा हे सर्वोत्तम । खडिदीं आचललं फर्म । उचित नोव्हे तुम्हां धर्म । दुःख पर-
 मज वाटे ॥९॥ तंव अत्रि अनसूया बोलली । का गा धम पावलां चिरीं । कोण वार्ता ते आम्हांप्रति । कृपापूर्ण
 निवेदा ॥९॥ नारद म्हणे मागें येऊन । आपुलें घेतलें दर्शन । स्तिपति रीती अवलोकून । समाधान वाटलें ॥९॥
 माते वं करिसी पतितेवा । तें पाहोनि आनंद जीया । सुखसंतोष बरया । माझा विसावा ये ठाई ॥९॥
 म्हे पावोनी समाधान । स्वर्गीं घेलें म्यां गमन । प्रथम पाहिलें वैराग्यमुवन । झालें दर्शन शिवाचें ॥९॥

शेवंगीरी एक स्यळी । उभय असतां सुखमेळी । मज देखोनी चंद्रमौळी । हृदयकामळी आनंदे ॥९५॥
 तन्माते देवोनि अभ्युत्थान । म्हणे कांहीं अद्भुतनिरूपण । मी तुमचे चरित्रवर्णन । अद्भुत महिमान कथियेलें ॥९६॥
 कोनिया गौरीसी । रोप आला बहु मानसी । म्हणे अनसूयाच काय अवनीसी । बहु वाणिशी पतिव्रता ॥९७॥
 पाण्डुनी काय थोर । तंव मी म्हणे हाच निर्धार । शापशस्त्र उचलिलें सत्वर । जवळी शंकर बैसला ॥९८॥
 मा म्हणे कसनी कसिता । सोनें वळे सुलाखितां । हिरा आंदेणी ठेवितां । घण मारितां फळतसें ॥९९॥
 त्रिच तुमची गर्जना । जोंवरी नागिलें अनुमाना । नुतरतांचि शापवंचना । पावसी मोचना न घडे मग ॥१००॥
 एणेंच ऐकोनि उत्तर । मीही बोलिलों तें रागोर । असत्य कथिलें कराल जर । बाधी निर्धार शाप मज ॥१०१॥
 धुत असों तुज पार्वती । ज्या मुनत्रयी पतिव्रता असती । त्या दांसी अनसूयेसि शोभती । सत्यज्ञ निश्चिति साता ॥१०२॥
 ऐसी गर्जोनी बाणी । मग गेलों सत्यलोकमुवनी । पिता आज्ञापितां मजलागोनी । हेंचि निरूपणी निरोपिलें ॥१०३॥
 तेथें ही गति हेची झाली । माता मजबरी बहुत कोपली । आप देतां तये वेळी । सम फळी फोडिली ॥१०४॥
 येही मना तें विटलों । वेगीं वैकुण्ठपुरी पावलों । रमारमणातें भेटलों । शरण झालों तयासी ॥१०५॥
 में देवोनि अलिंगन । म्हणे करी कांहीं अद्भुत कीर्तन । तंव लक्ष्मी देखोनि सन्निधान । केलें निरूपण हेंचि पै ॥१०६॥
 येही रमा जोधावली । गति मागिलचि दिसोनि आली । माझीही चित्तवृत्ति झोभली । आज्ञा घेतली हरीची ॥१०७॥
 । दियसापासोन । तिन्ही स्यळे सोडिलीं पूर्ण । नित्य करितों दर्शन । दूरी राहोन त्या ठायीं ॥१०८॥
 हा मजसी गमते । जिघांसी बोधिलें यातें । हीनत्व देवोनि वचनार्ते । गुंतवोनि येथें धाडिलें ॥१०९॥
 एवें सत्त्वाचें हरण । स्वकीतीर्तेचि भरावें त्रिमुवन । हेंच मनीं इच्छा धरोन । दिलें पाठवून छत्रवया ॥११०॥
 माते हुवां ओळखिलें । कृपे कोनि केलीं वाळें । आप देवोनि माहीं मस्मिलें । उपकार केले आम्हावरी ॥१११॥
 तें तव कीर्तीच्या वर्णनें । उद्धरतील हीं त्रिमुवनें । ऐसें न घडतें दान पुण्ये । अधटित महिमानें तुझी देवी ॥११२॥
 तो एक मागणें मागतें तुम्हा । हाची अमय कर याथा आम्हा । या तिघांवरी करोनी प्रेमा । देवोनि क्षेमा रक्षावें ॥११३॥
 ऐकोनि नारदाचे बोल । दोघां नेत्री चालिले जळ । अधटित झाला केवरी खेळ । मशकें मंडळ धरियेलें ॥११४॥
 मुचें अम्हा आश्चर्य वाटलें । प्रामासिहे सिंहा कळविलें । मासोळीनें आटिलें । पोटी साठविलें साम्रा ॥११५॥
 तृण पुतळे जाऊन । समूल अग्नि टाकिला बांधोन । भक्षिकेच्या पक्षवाते कडून । मेरु उलथोन पाडिला ॥११६॥
 । वागुरेत सांपडला । तो हा प्रसंग आजि घडला । थोर अपराध झाला । कैसें याबला कारावें ॥११७॥
 दम्हणे न करा खेद । हा न्यायाच्यानीच केला भेद । ज्ञाना अभिमानाचा छेद । म्हणोनि अगाध स्वीकारिलें ॥११८॥
 हीं आपुलें हें उत्पत्तिस्थान । तेची असती कर्ते कारण । सवाधारी तिथे जण । मशक आपण त्यापुढें ॥११९॥
 मगति रक्षावें । दुष्टत पायी तें दंडावें । अहं हृती तें खंडावें । सवता धरावे यासाठी ॥१२०॥
 त्वं तेचि जाणितो । जाणोनि तैसे विचरतो । अनन्य स्यळी करोनि प्रीती । लळे पुरविती तयांचि ॥१२१॥
 जगदामा जगदानी । पुरवीत अनन्याची आनी । तैची हा शिवशृंग पाणी । उदार मनी सर्वस्वें ॥१२२॥

जायोनियां मंदिरा । पालखदाया केली साजरी । आपण येवोनि बाहेरी । काय करिनी तेवचां ॥११॥
 पतिचरण तीर्थ करून । अक्षयापात्र भरिन पूर्ण । तें आदरे धरी घेऊन । वरी सिंचन निचांवरी ॥१२॥
 उदक सिंचिताचि ताकाळ । निव्ही मूर्ति झाल्या वाळ । मुहास्य बदन कोमळ । करिनी कोव्हाळ धुवेने ॥१३॥
 विलोकितां अनसूयासनी । झाली मोहाची उत्पत्ति । पान्हा पुटला संचर गनी । दर्दरीति पवोवरी ॥१४॥
 येणें नम्रभिषे मागितलें । तरी तेचि पाहिजे पुढिलें । म्हणोनि ताकाळ वसन टाकिलें । नाही ठेविलें
 कंचुकीसी ॥१५॥ अतृप्त ते नृपपर्यंत । आडवे घेवोनिपा पाजित । क्षुधानळ करविला शान । संतोषभरित निवेदि
 ॥१६॥ बाळें बख्खावरी ठेवोनी । खवसन नेसली तेच क्षणी । अंतर्गृही प्रवेशोनी । जल तापयोनि आणिलें ॥१७॥
 तिचे बाळक उचलिले । तैलाम्पंग स्यातें वेलें । पायांवरी म्हाणिलें । वेगळाले घेवोनि ॥१८॥
 खवळें तेव्हां आंग पुसी । वेणी पुंक्विलें कर्णासी । स्नेहें भरोनि तालुकेसि । पालखीं तयांसी पड्डवी ॥१९॥
 एक असे तो श्यामसुंदर । एक गौरवर्ण तो सुकुमार । एक दिसे कर्णगौर । नाटकी प्रियकर दीक्षती ॥२०॥
 वळें घालोनि पोटावरी । अनमूया पालखदोरा धरी । जो जो म्हणोनि सुद्धरी । सप्रेम कुसरी गीत गाये ॥२१॥
 गीतांगा वंचनुमुखा । सुटिकती धनसी देखा । निजनिज बाळा घेई सुखा । हालवी पालखा जो जो म्हणे ॥२२॥
 श्यामांगा वंचनुमुखा । अवतार घेवोनी पाळिती प्रजा । शिणलासी निज गा अधोक्षजा । भक्तकाजा जो जो रे ॥२३॥
 स्मशानवासी दिगंबरा । मस्तकंजुलित कर्णगौर । निज गा बापा भूतसंहारा । पंचवगत्रा जो जो घे ॥२४॥
 पद्मोद्भवा चतुरानना । वेदस्यापका ब्राह्मणा । सचलोकवासी सगुणा । कमलासना जो जो रे ॥२५॥
 कमललोचन कमलावरा । नवमेवरंगा जगदातरा । होरशयना गदाधरा । निज गा उदारा घे जो जो ॥२६॥
 गंगाधरा गौरिप्रिया । पद्मगुणना कृष्णालया । पशुपते वंचं कंठनीलया । हर भवमया जो जो रे ॥२७॥
 नाज रजोगुणा पाकशासना । शोष घे तामसा मदनदहन । डोव्या लागो या सचगुणा । मधुमुदना जो जो रे ॥२८॥
 यापरिस प्रेमें गीत । गावोनि पालख हालवीत । सती अनमूया आनंदभरित । बदनं विलोकितां तिधांचीं ॥२९॥
 नित्य उठोनीयां सती । बाळ्यं खेळवी परमप्रीती । स्नानपूजा स्वरितगती । पाकनिष्यची खकरोची ॥३०॥
 आत्मा जतिता सत्कारोनि । प्रेमें देतसे त्यां भोजन । बोलोनियां नम्र वचन । संतोषमान बोलवी ॥३१॥
 एवं निलानंदें अनसूया । अतिथी पुजोनी सारी गृहक्रिया । रिक्काळीं हाळुरतया । लागे गाया बाळका ॥३२॥
 तंव अक्लनात ऋषिचर्य । सारोनि जपतपादि कार्य । उद्याचळीं उगवे सूर्य । तैसा विधितनव प्रगटला ॥३३॥
 तंव ती मंगळ गीतध्वनी । प्रेम आह्वादै ऐके कानी । म्हणे आजी आमुची राणी । कवणालागुनी हालवीती ॥३४॥
 मग मंदिरामाजी केला प्रवेश । येतां जाणवले अनसूयेस । उठोनि लागली चरणास । आसनीं खामीस वैसवी ॥३५॥
 अर्घ्यपाद्यादि द्रव्य आणिलें । खामीचरणतें पूजिलें । प्रदक्षणेनिया नेमिलें । प्रीती स्तविलें नम्रवें ॥३६॥
 तव तो अत्रि तपोधन । करितीस बोले काय वचन । आजी तुझे बहुत मन । आनंदधन दीसतें ॥३७॥
 काय लाम आला हाता । कीं सांग भेटलीस रमावती । कोण काणें मंगळयाया । गाह्लासी खतः खमुखें ॥३८॥

तव निर्दोष गंगा लावण्यसाणी । पतिपुढें जोडोनि पाणी । जी महाराज एके दिनीं । नवलकरणी झालीसे ॥३९॥
 आपण तपासी जातां । तिचे द्विज आले अवचितं । द्वारी उभे राहोनि कृपावंता । ध्वनी गर्जतां ऐकिलें ॥४०॥
 मग त्यांतें पाचारिलें । आसनीं यथेक्ष झुजिलें । तंव ते मज बोलते झाले । सांग तें ऐकलें पाहिजे ॥४१॥
 आम्ही मार्ग चालतां पात्रलों शीण । दूर पंथ आलोंत कमोन । क्षुधानलें पीडिलों जाण । पुरें पूजन तुमचें ॥४२॥
 तुमची कीर्ति दिगंतरी । सद्य ऐकिलें कर्णद्वारी । जे हेतू याचक अंतरी । पुरवितां निर्धारीं म्हणोनिया ॥४३॥
 औदार्य कृपाळू तपोधन । शांत दांत विरक्त-पूर्ण । सद्गर्भी करितां पूजन । याचक जन तोपावितां ॥४४॥
 ऐसिया कीर्तीचे पवाडे । आम्ही एकोनि पाडें । इच्छा धरोनि द्वारापुढें । वाडेंकोडें पावलों ॥४५॥
 तुम्हीं दयाळू कोमळ मानसी । नम्रभिक्षा धावी आम्हांसी । ऐवोनि तया उत्तरासी । विचार मानसीं मांडिलां ॥४६॥
 स्वामी तुमचे दयेंकरून । विचारें जाणितलें त्यांचें चिन्ह । होती विप्रवेप करून । सत्सहरण करूं आले ॥४७॥
 कोण युक्ति करावी यासी । म्हणोनि योजीत जंव मानसीं । पुनरपि तिचे ते-जोरासी । बोलती मजसी तमोक्त ॥४८॥
 माते झाला बहुत वेळ । आम्हांसी पीडी क्षुधानळ । शांतशी आतां न लावी वेळ । प्राण व्यावुळ पैं होती ॥४९॥
 घावया आम्हां नम्रभिक्षेसी । अंगवण नसे जरी तुम्हांसी । तरी उत्तर या अतिवेगेंसी । जाऊं उपवासी, स्वधामा ॥५०॥
 हें ऐकोनि स्वामिराया । मापुतीं यंदिलें त्यांच्या पायां । गौरव केला विनयोनिचा । कीं क्षण एक दया मज कांजे ॥५१॥
 ओळखोनि सत्त्वाची हानी । तात्काळ प्रवेशलें सदनीं । वेगीं पालखा सज्ज करोनी । मंडित भूपणीं युक्त तो ॥५२॥
 त्वरे येवोनि वाहेरी । आपुलें पदध्यान केलें अंतरीं । तीर्थोदक घेवोनिया करी । तयांवरी सिंचिलें ॥५३॥
 तंव ते निवे झाले बाळक । क्षुधें टाहो करिती हांक । मग वल त्यागोनि आवश्यक । विलोकीं मुख त्यांचें ॥५४॥
 त्या तिघांसी अवलोकितां । मोडो पान्हा झाला देता । मग निर्भय होवोनि चित्ता । घालें उचलितां वाळ एक ॥५५॥
 आड्या घेऊन लाविला स्तनीं । शांतविला तेव्हां पयःपानीं । एवं तिघां तृप्त करोनी । वस्त्रासनीं ठेविलें ॥५६॥
 वस्त्र केलें परिधान । मग तिघां अभ्यंग करून । उण्णोदकें घालोनि स्नान । पालखीं शयन करविलें ॥५७॥
 त्यांतें मंगल गीत गाहलें । जो जो म्हणोनि हालविलें । तों अकरमात पाउलें । नेत्रीं देखिलीं स्वामीचीं ॥५८॥
 दयाळें माते प्रथम केश । तो शाल्यापरी निवेदिला । आपण विलोकावें वाळ्यं । आतां डोळा लागला त्यां ॥५९॥
 आधर्य वाटलें अग्रीसी । म्हणे ही अद्भुतकरणी वैसी । मग उठोनिया वेगेंसी । पालखापारीं पावला ॥६०॥
 वाळक्यांची पहतां मुखें । ऋषि आनंदला परम सुखें । म्हणे धन्य ईश्वराचीं कौतुकें । अलोलिकें दावितो ॥६१॥
 न्याहळोनि पूर्ण वाळ्यंसी । हानदृष्टीं शोधत मानसीं । घ्यानीं आणोनि वेगेंसी । काय कांतिसी बोलत ॥६२॥
 अन्य भय तुजें सवळ । ईश्वरें पुरविली तुझी आळ । भक्ति पाहोनि हे कृपाळ । झाले वाळ तव सदनीं ॥६३॥
 गीर तो हा वस्त्रासन । कर्पूरगीर तो उमारमय । श्यामंगी तो नारायण । पृथक् त्रिगुण वाळ झाले ॥६४॥
 उभे हेतु पुरवावया । त्रिभूतीस आली दया । वाळरूप धरोनिया । केली छाया झेपेची ॥६५॥
 तरी पुढील भविष्यार्थ । तुज सांगतो मी यथार्थ । हे जातील येवोनि त्वरित । सावध कार्यार्थ साधावा ॥६६॥

याचि परी हा विधाता । तुझा खगुर आमुचा पिता । परम सद्य सृष्टिकर्ता । पुरनील हेता तुझ्या हा ॥२३॥
 गर्ग पत्नीचे हराणे । तुमचे मनोरथ पुरवणे । कीर्तनें ब्रह्माड भरावें । म्हणोनि लाघवे ही केली ॥२४॥
 अनुसूया म्हणे मुनीचरा । का वाढविला हा पसारा । वृथा खेद त्याचिचा अतरा । का पितरा शिणविलें ॥२५॥
 कायु करारें हे योरपण । जें सख्यसी देतसें शीण । नको घातक हा अभिमान । भोगरी पतन नरकतासा ॥२६॥
 दाहागपण योग्य आम्हासी । पदीं लीन व्हावें सख्यसी । हेंचि आपडतें मानसी । नादक्रुपी सत्य पै ॥२७॥
 पद्मा योरपणाची व्यथा । अकुरा पडती गजमाया ॥ उच नृक्षार्ते शोडिता । आसडोनि पाडिता वायु तो ॥२८॥
 योर परतांची, उच शिवरें । धीज दासळी एकसरें । योरपणाचेनि प्रकारें । नासनी घरें बडताची ॥२९॥
 आणी पिपीळिकेसी विचारा । किले रया तदूल शर्करा । नरम लव्हळे दातारा । नुखडती निरा अणुमात्र ॥३०॥
 पैल भक्षिता ती असे सान । तया मधुचें पावे भोजन । सखळ रस करीत गृहण । करिती भक्षण उठ काटे ॥३१॥
 तुम्ही जाणते सुद्ध साधू । लहानपणासी नाही बाधू । योरपणाचा का गा शब्दू । लावूनी भेद वाटविला ॥३२॥
 नाद म्हणे ऐक माते । खेद न वाढनी मनातें । पूर्वम् होईल जेथिचें तेथें । तुम्हा आम्हाते दोष नाही ॥३३॥
 इतुके मात्र तुम्ही करा । या बाळ्यसी हृदयीं धरा । स्वहीत मनीं विचारा । पालख खरा होय जेणें ॥३४॥
 उभयताचें करोनि समाधान । गुप्त दिचलें आशीर्षचन । समेते सागोनि खुण । राळ निरखोन पाहिले ॥३५॥
 प्रदक्षिणा करोनि बाळ्यसी । प्रेमें बढिलें चरणासी । म्हणे तोपरा अनसुयेनी । वृषाराशी पूर्णचें ॥३६॥
 मग अग्नि आलिंगोनि । सत्य उभयता धेवोनी । निघता झाला तेथोनी । पातळभुवनीं जायना ॥३७॥
 अग्नि अनुसूया दोषेजण । नारदाचे आश्रयिती गुण । बाळ्यचे करिती पालन । आनदधन नादती ॥३८॥
 येथोनि रुयेचा नयलाव । पुढील प्रसर्ग अति अपूर्व । तो बढवील कृपे सद्गुरुराज । लीलालाघव अद्भुत ॥३९॥
 श्रीमद्सद्गुरु अनन । तेणेंचि चालविळा हा मय । त्याचे कृपेनेंचि हा श्रीदत्त । प्रबोचित कया मज ॥४०॥
 पतिताची अनन्यता पाहोनी । भावप्रीती बोजवोनी । दीनार्थ हा मोक्षदात्री । संकटीं येथोनी सुचविलें ॥४१॥
 बाळकालागीं आवडी पिता । जेवीं होय दिनविता । तेनीं भजलागीं अनाथा । झाला प्रबोधिना गुरुदत्त ॥४२॥
 शैव्याकडोन इक्षु खाता । अधिकाधिक मिष्ट मधुरता । तेनींच हे दत्तकथा । श्रवणीं स्वीकारिता गोड पुढें ॥४३॥
 हे संत थोते भागिन्नाचें धन । ज्याचे त्यानींच ध्यायें निरखोन । हें अभयालागून । प्राप्त कोठोन ससारी ॥४४॥
 तुम्हीं साधुसंत भाग्यवत । तुम्हाविण कोर कोण समर्थ । नसेचिया भूमडव्यात । तुम्ही श्रीअनंत वक्ष केला ॥४५॥
 धन्य तुम्ही हो भाग्यनिधी । केवळ वृषारसाचे उदपी । जाणोनि अनंतसुत जडला पदीं । आधिभ्याषि तोडावी ॥४६॥
 करोनिया पूर्णदया । पारन कांजे पतिता या । पुढील कार्या बढायना । गुण गाया लाविजे ॥४७॥
 इति श्रीदत्तप्रबोध मय ॥ श्रीनारदोक्तीचें समत ॥ थोते परिसोते सतमहत ॥ चतुर्थोध्याय गोड हा ॥२४८॥

॥ अध्याय ५ वा ॥

॥ श्रीगणेशसूरस्वामी नमः ॥ श्रीगुरुदत्ताचार्ये नमः ॥

जयजयाजी. सदगुरु अनंता । कृपाधना पद्मगुणमरिता । तुझिया चरणीं देखि लाया । तारी समर्पा उदारा ॥१॥
 तूं मज दीनाचें माहेर । सदय कोमळ तुझे अंतर । मी- तुजें लडिवाळ पामर । करी अंगिकार आपंगी ॥२॥
 तूं मायाचा गा-उदधी । तोडि माझी आधिप्याधी । लागों नेदी कांहीं उपाधी । नासी दुयुद्धी अंतरीची ॥३॥
 तूं सर्वज्ञ आणि सर्वसाक्षी । कृपाबलकर्म मारें लक्ष्मी । मय वारोनि दीना रक्षी । कदा नुपेक्षी बाळका ॥४॥
 सदगुरु तूं परम कृपाळ । तूं माळली मी लडिवाळ । पुढी जननी माझी आळ । कृपा रसाळ वदवी पुढें ॥५॥
 माझे सामर्थ्य नसे कांहीं । बोलवितां तुझा वंच पाहीं । नृत्य तें पूर्ण ये ठाई । कारणें तेही तुम्हा तें ॥६॥
 तंचि श्रोता आणि वक्ता । लखंकी वंचि शक्तिदाता । या सुद्धीतें प्रेरिता । सदगुरु समर्पा वंचि होसी ॥७॥
 गत कथाध्यायीचें निरोपण । अत्रि-अनसुयेसी विचारून । नाद जाता झाला तेथून । पाताळमुवन पाडावया ॥८॥
 मागें अत्रि आनंदभरित । अनसुया बाळां तोपवीत । नाना कौतुकें खेळवीत । मुख चुंबीत वेळोवेळ ॥९॥
 हें परिसीन श्रोतेजनी । आनंदभरित झाले मनी । पुढलिया कथेचे अनुसंधानी । वक्त्या विलोकोनि पढाति ॥१०॥
 जेथेनि जेवणाराची आवडी । ओळखोनि रसनेची गोडी । तोचि पदार्थ आणोनि वाडी । करोनि तातडी सुगरणी ॥११॥
 तेवीं श्रोत्याचा अर्थ देखोन । वक्ता विनयी जी सावधान । सुवास कथा आवदान । घोपितो पूर्ण स्वीकारिजे ॥१२॥
 मन्ना त्रिभु महेश्वर । स्वपदा त्यजोनि स्वर । निघतां न जाणविती विचार । कांता वलत्र कवणासी ॥१३॥
 अतिरें येथोन । अनसुये-मागीतलें नम्रदान । तितें बाळरूप देखिलें करोन । हें वर्तमान न कळें तथा ॥१४॥
 परी गेले कवणिचा ठाया । कोणतें काज योजोनिया । काय म्हणार्थ स्वामीराया । कळवोनिया न गेले ॥१५॥
 चित्त झाल्या तेव्हां कामिनी । निद्रा न लगेचि दिनयामिनी । अहा कैसें केलें हें स्वामींनी । आम्हां त्यजोनि गेलेती ॥१६॥
 त्यासी तो झाले बहु दिवस । अजोनी न येती परत तयास । आतां पुसार्थ कवणास । कोण आम्हांस निवेदी ॥१७॥
 ऐशा तिथीही परसरी । उद्विग्न झाल्याति अंतरी । शोच आणविती नानापरी । सेवका कती तेथयां ॥१८॥
 वर्गलोक धांदोळला । मूलेक सर्व पाहिला । पाताळही सर्व शोधिला । कोठें कवणाला न भेटती ॥१९॥
 गहिले गिरी आणि कंदर । कवारी गुह्या सानयोर । आश्रम गुंफा अपार । सविस्तर शोधिल्या ॥२०॥
 गोध न पडे कवणिचा ठाया । मग बुढास्या चित्ताडोही । सावित्री उठोनि लवलाही । उमेगुहीं पावली ॥२१॥
 काई कोठें गेल प्राणधर । येरी म्हणे न कळे विचार । कवण रोम धरोनी आपणावर । आलित प्रियकर झालेती ॥२२॥
 शोधिलें मे सर्व त्रिभुवन । ठापीं न पवती कोठे जगून । आपणालागीं सांगेल कवण । होती प्राण कासावीस ॥२३॥
 सावित्री म्हणे अपर्णसी । चाल जाऊं वैकुंठासी । कांहीं कळलें असेल लक्ष्मीसी । विचारूं तिपेसी साक्षी ॥२४॥
 तात्काळ विमानी विसोन । पाहिलें तेव्हां वैकुंठमुवन । तव तेपील पाहतां चिन्ह । उदास मान पाहिले ॥२५॥
 विमान खालच्या उतराया । जावोनि सेवकांनीं भेटल्या । येत्या पुस्त्या झाल्या । नेत्री चालिल्या अश्रुधारा ॥२६॥

ठाव न वळ्ळेची काही पतीचा । दुःखसागर लोटला शोकाचा । आत्मोश मंदला कण्ठेचा । शब्द वाचा न पुढे ॥२७॥
 काही गहिंवर सावरोन । उमा बोलली झाली उचन । बाई होरोनि सावधान । विरें मंन आसरो ॥२८॥
 विरेंचि वगसा विचार । काय निमित्तें पडले अंतर । काय म्हणोनि प्राणेवर । होवोनि ब्रू गेलेनी ॥२९॥
 सावित्री म्हणे पदामी । कोण्ही दैत्य न आले हरावयासी । नाय तरी गनी वैसी । झाली स्वामीसी जावया ॥३०॥
 कोण्ही करी अनुष्ठान । कोण्ही करिती जपध्यान । ती करावया वत्सदान । तयामी गमन घडतसे ॥३१॥
 जें ऐकिया करणां लक्षिती । तें घर देवोनि सत्वर येती । आतां लागली दिनसंगती । म्हणोनि चिचीं चिता मज ॥३२॥
 कीं न वळे करावया तपाचरण । गेले वाटती आपुले रमण । तैसाहि न लभेचि टिमाण । जाऊं आपण त्या ठाया ॥३३॥
 तव गेली झाली गौरी । तपा गेला म्हणू हा त्रिपुरारी । तरी शोच घेतला म्या माहेरी । स्मशानातरी धुडिलें ॥३४॥
 तपोनदी विलोविलें । ऋषि तापसीही शोधिले । दरीं परतीं पाहिले । गण श्रमले उमगिता ॥३५॥
 यद्यपि जाण तीर्थाटणा । मज समागमें नेती जाणा । तयापि शोधिले क्षेत्र नाना । पचनदनाकारणें ॥३६॥
 भक्ता लावया वत्स । गेला म्हणों जरी उदाम । तव हे दिवस लोटले बहुनस । अद्यापि तामस नयची ॥३७॥
 तव लक्ष्मी म्हणे साजणी । मम स्वामीची अद्भुत करणी । ती न वळ्ळेची कोण्हालागोनी । वेदपुराणी अतर्क्य ॥३८॥
 दुग्ध होतो भोज्या भाविका । कीर्तनीं दुग्धोनी जाय निजा । पर्दांच बैसरी तो सेवना । दास देखा होय त्याचा ॥३९॥
 हा तो सनाचा अतरग । वर्ततो त्याचा पाहोनि प्रसंग । रूपें घरोनि करी संग । शेखी नि सग म्हणवितो ॥४०॥
 यादीं थोरपणीं नाहीं चाड । नेणेचि प्रापची सुरवाड । मानमक्कीच यासी गोड । येर अनावड सर्वया ॥४१॥
 शोध करावा जरी निश्चित । तरी नामा रूपा नाहीं गणित । म्हणोनिया ते म्हणती अनत । आनुवादत श्रुती हे ॥४२॥
 मजपासी नाहीं प्रीती । कौस्तुभ नावडे वैजयंती । पठसैया वैदुठनस्ती । तया निश्चिती नावडे ॥४३॥
 मृगुल्ला वत्सलाछन । ब्रीद चरणींचें जें पावन । आणि आवडती अनन्यशरण । प्राणाहून अधिक हे ॥४४॥
 बहु भागले शोध करिता । तो न चढे कवणाच्या हाता । माझा पाड तो केउता । तया अनता धुडानया ॥४५॥
 परी चिता मनीं रावदिस । विव्दल होतें गे साजणी मानस । काय म्हणोनिया पुराणपुरष । उपेक्षुनी आम्हांसी पै गेल ॥४६॥
 तव चातुर्य चपकमराळी । लावण्यसरिता हिमनगवाळी । विचार करोनि हृदयकमळीं । म्हणे नव्हाळी परियस्त ॥४७॥
 एक आठवली वक्ष्यना । परिसा करिते निवेदना । येईल जरी तुमच्या मना । तरि ध्याना आणिजे ॥४८॥
 ऐसें ऐजताचि बोल । ते रमा सावित्रीसी वाटले अमोल । म्हणे आना न लावी वेळ धीर पळ असेना ॥४९॥
 उमा म्हणे परिसा सादर । तुम्हासी आठव नोव्हेची निर्धार । योजिता योजना अपार । न लागे थार याची गुणें ॥५०॥
 बहु दिवसाचें कथन । असें कराजी आठवण । तव सावित्री म्हणे आपण । करोनी स्मरण निरोपिजे ॥५१॥
 उमा म्हणे सावित्रीसी । नारदें कविलें स्वामीपार्शी । वाणिलें तया अनमूयेसी । येर सख्यसी निदिले ॥५२॥
 तयातें दटावोन । बोलते झालें शापवचन । शेवटीं बोलिला जो वरिण । ते आठवण आहे कीं ॥५३॥
 तयाच्या बोलें । मग आपुले पति आपण आराधिले । प्रसन्न वचनानें मागितलें । शब्दां गोविलें आठवतें कीं ॥५४॥

तें करिताचि ज्ञानप्रबोध। आपण केला भेदवाद। शेखी माजविता आह्वाद। केले विनोद आठवतें कीं ॥५५॥
 मग दड घेतलें माकेसी। जाणेचि प्राप्त आलें तयांसी। हेचि गोष्टी आठवली मजशी। ते तुम्हांसी सांगितली ॥५६॥
 तंव रमा सावित्री बोलत। बरि सत्यचि कीं हे मात। परी त्याचि कार्या नेमस्त। गेलें सिद्धांत केवी कळे ॥५७॥
 शोध बहुतपरि आणविले। शोधिता स्थळची नाही उरले। तिघांतुन एकही न भेटले। आश्चर्य वाटलें मानसी ॥५८॥
 एक म्हणे हा नारदची बळकूटा। येणेंचि केल्या बारा बाटा। काय कारवें याचिया ओंठा। करित चेंढा फिरतो ॥५९॥
 कमळा म्हणे लावोन कळी। तो तरी गेला परस्पळी। परतं न ये अबाप वेळी। दुःखमेळीं घातलें ॥६०॥
 तो जरी येता परतोन। त्यासीच पुसतों वर्तमान। स्वामीचा शोध त्याजविण। कदापि जाण लागना ॥६१॥
 तंव ती बोलें अंधिका। मज उपजली आंशका। नारद न येचि सन्मुखा। थापघोका आपुला त्या ॥६२॥
 मग तिघी बैसोन येवार्ती। म्हणती कैसी तरी करावी गती। ज्या मुक्तीने स्वामी भेटती। तेचि रीती कोण सांगे ॥६३॥
 अंधा म्हणे धरोनी निजध्यान। करूं कांहीं तपाचरण। जेणें पतीचे चरण। पाहूं आपण साजणी ॥६४॥
 हें मानलें तिघींसी। तपाचरणी बैसल्या धेगेंसी। जपध्यान अहर्निशी। नाना व्रतांसी आचरती ॥६५॥
 सिंहावलोकन करून। श्रोते परिसारें गंगील कथन। नारदें पाहिले पाताळ भुवन। शोभायमान सुंदर तें ॥६६॥
 आतळ पितळ सुतळ। तळातळ आणि रसातळ। सातवें निरखिलें पाताळ। जळ बंवाळ तळवटी ॥६७॥
 कूर्म चराह नाग। हाटकेश्वर देखिला सांग। गोगावती वंदोनी सवेग। मंत्री स्वर्ग इच्छिला ॥६८॥
 स्वर्गाप्रती नारद आला। सकळ स्वर्ग विलोकिला। कैलासमुवन देखता डोळा। उदास भासला नारद ॥६९॥
 कुडी जैसी प्राणावीण। वनिता जैसी कुंकुमहीन। भूपतिवांचोनि सिंहासन। कैलासमुवन तेंवि दिसे ॥७०॥
 नारद पुसे नंदिकेश्वरासी। शिव अपर्णा कोठें रांग मजसी। येरु म्हणे मुनीसी। काय तुम्हांसी सांगू आतां ॥७१॥
 शिव गेले बहु दिवस। न येती मागुती गृहास। शुद्धीदी न लभे निःशेष। म्हणोनी तपास अंधा गेली ॥७२॥
 उमा सावित्री आणि रमा। मार्ग पाहतां पानत्या थमा। न येती तिघेही आश्रमा। म्हणोनि उत्तमा तपाचरणी ॥७३॥
 ऐकोनी नंदिकेश्वराच्या बोला। नारद गदगदा हासिलला। म्हणे ईश्वरी अदसुतलीला। कदा कवणाला न कळेची ॥७४॥
 विस्मये करितसे भाषण। केवदा पहा धरिला अभिमान। संकटीं घालोन पडिल्या आपण। ब्रूया क्षीण जोडिला ॥७५॥
 नारद पुसोन नंदिकेश्वरासी। धुंडीत चालिला तपोवनासी। तंव तपाचरणी देखोन तिघींसी। अनन्येसी नमिचेल्या ॥७६॥
 नारद पहातांची नयनी। जवळी पाचारिती त्याला मुनी। म्हणती या आलासि कोठोनी। वडील नयनी देखिले का ॥७७॥
 आमुचे स्वामी टाकोनी आम्हांसी। नेणो गेले कवणे देशी। झाली दिवसगती बहु त्यांसी। म्हणोनी तुजसी विचारितो ॥७८॥
 नारद म्हणे ओ माते। मी गेलों होतो पाताळांतें। तेथील सिद्धयोगी तीर्थे। क्षेत्र दैवतें पाहिली ॥७९॥
 तेथून माते आगमन। येतां पाहिले कैलासमुवन। तंव तें पाहोनिया शून्य। माझें मन गजबजिलें ॥८०॥
 तेथें गण गणपती वीरभद्र। आणि पडानन नंदिकेश्वर। म्लान सकळांचे वग्न। कोण्ही उत्तर न बोलती ॥८१॥
 तंव पुसता झाली नंदीसी। न देखेची येथें शिवउमोसी। तेणें कपिलें मज घुसासी। अंधा तपासी

पे गेली ॥८२॥ पति गेले कवणिंया ठाया । बहुत दिवस झालति तया । त्यायोगे शुष्क काया । तिथी माया झाल्यानी
 ॥८३॥ तिथी एकत्र मिळोन । दुःखें करिती तपाचरण । मत्ता विष्णु याचा ईशान । म्हणोनि यान करिताती ॥८४॥
 ऐसें नंदिकेश्वरें निवेदिता । खेद वाटला मन चिंता । शीण पावलों तुम्हां शोचितां । आलों अवचितां या यत्न
 ॥८५॥ अंतराक्षानी असे नारद । पिंडब्रह्मांडींचे जाणतो भेद । परी लीलालाघव प्रसिद्ध । दावी अगाध करोनि
 ॥८६॥ सोंग ऐसी संपादनी । दावी ऐसा तोचि गुणो । तेवी नारदाची करणी । कर्म करोनी बेगळ्या ॥८७॥
 खेळीयामाजी नारद बळी । वेगळ्या राहोनि लावी बळी । सहज विनोदाचे मेळी । करी रळी अनुपम्य ॥८८॥
 असों तो हा नारदमुनी । विनवोनि सांगे माते लागुनी । गेलों होतों पाताळमुवनी । न देखें नयनीं तेंचें त्या ॥८९॥
 अहो माते तुम्हीं तरी । शोध केला सांगा कोटवरी । काय निमित्तें निर्धारि । कोणते परि गेले ती ॥९०॥
 सावित्री म्हणे निमित्त नसता । तिथेहि उठोनि अवचिता । गेले नेणो कवणीया पंथा । हे तो सर्वथा न बळ्ळेची ॥९१॥
 नारद म्हणे निमिष्या वांचून । जाईल तरी कोठें कोण । येन्ही जातीं परतोन । येती क्षण न लागता ॥९२॥
 गेल्यासि सांगता बहुदिवस । म्हणोनी आश्चर्य घाटे आम्हांस । कारणावाचोनि निःशेष । जाणें तयांस न घडेचि ॥९३॥
 तंत्र अंवा बोले नारदातें । ऐके वा तूं मम वचनार्तें । माझे मनीं जें वरं गमतें । ते मी तूं ते सांगेन ॥९४॥
 तुवां मार्गे येवोनी । निरोपिलें होतें स्वाप्ती लागोनी । धन्य पतिव्रता शिरोमणि । अत्रिराणी अनसूया ॥९५॥
 ज्या पतिव्रता सुवंती । त्या अनसूयेसी दासी शोभती । तें जावोनी श्रापेक्ति । तुजप्रति आम्हीं बोलों ॥९६॥
 ते शब्द तुवां परिसोन । बोलिल्लासी असत्य करा मम भाषण । तेच होय शापबंधन । मज लागुन दसचें ॥९७॥
 ऐसें बोलोनि तुम्ही गेला । मार्गे आंचिल आम्हीं पतिला । दिवानिशी राहोनि सेवेला । प्रसन्न त्यांजला पै केले ॥९८॥
 तपासी सुप्रसन्न देखोनी । मग प्राणिलें नम्र वचनीं । तें म्हणती कोण मनीं । आम्हां लागुनी अर्थ सांगा ॥९९॥
 प्रथम वचनी गुंतविलें । मग वृत्तातें कळविलें । नारदें अम्हातें दूषिलें । बहु वर्णिले अनसूयेतें ॥१००॥
 तरी तेंचें जाऊन । करा जी सचाचें हरण । ऐकोनि प्रबोधिता आम्हां लागुन । मग रुसोन वैसलों ॥११॥
 देखोनि आमुच्या हट्टासी । दया उपजली पतीसी । म्हणती सत्य दिधलें वचनासी । सचहरणासी जाऊ आम्ही
 ॥१२॥ कांहींक दिवस लोटतां । तिथे उठोनि गेले अवचिता । कोठें न लमति शोध करिता । जीवीं चिता झोंबली
 ॥१३॥ नाही विचारिलें आम्हांति । कांहीं न कळविलें वृत्तातें । त्यजोनि वंता प्रजापदातें । गेले आता ते निवोनि ॥१४॥
 नारदा त्या दिवसापासून । आम्हीं त्यजिलें अन्नपान । न रुचे कांहीं मुखशायन । प्रपंची मन उदास ॥१५॥
 अहा पति गेले टाकोनिया । नारदा आतां काय ठेवोनि काया । जिणें यर्यची हे सखया । पतिपायां अंतरलों ॥१६॥
 एकोनि उपेचें उत्तर । नारद देतसे प्रत्युत्तर । तुम्हींच अभिमान धरोनि घोर । केला विचार अत्रिवेकीं ॥१७॥
 कासया वचनीं गुंतवाचें । ऐसें कार्यां तुम्हीं योजाचें । हें व्रत माते तुम्हासी वरचें । अपाय घ्यावे करोनी ॥१८॥
 अनसूया पतिव्रता दारुण । हें प्रथमचि केले म्या निवेदन । तुम्ही तपाचे मानोनि दूषण । केले कारण मलतेची ॥१९॥
 अनसूयेचें अद्भुत तपतेज । जें या मास्कराहूनि असें सतेज । तेंचें अप्रयोजक काज । योजिलें सहज तुम्ही वाटे ॥१०॥

बें. ब्रह्मा आणि ईश । काय करील सांग तो रमेश । गेलें असतां नारा । वरील आपेश वाढतें ॥११॥
 द्वापरणीं तुम्हा राग । वाटतांची बाढला हा रोग । आतां न चुकें भोगव्याविण भोग । कैसा उद्योग हा केला ॥१२॥
 तिघे जरी अस्तील तेथें गेले । तरी जाणा तुम्हां सत्य गुंतले । किंवा श्राणेनिया टाकिले । मज तो गमले
 णोंची ॥१३॥ तुम्हां करोनियां विवाद । हें कर्म काढिलें जी वशुद्ध । मोठाचि घडविला अपराध । येणें निषध
 जांसी ॥१४॥ ऐसी घडोनि येता गोष्टी । मग तुम्हां तयां कैसेनि भेटी । प्रस्तुतची पडली तुटी । तुम्हां छट्टी
 णडतसे ॥१५॥ तुम्ही हे वासना धरोनि कुडी । आपआपणा घडविलीं वेडी । कोण ऐसा बळी या तोडी ।
 गरी सांकडी तुमची ॥१६॥ ते न जातील जरी त्या ठायीं । कधीं न पडती अपाया । येतील सत्य फिरोनिया
 न्हाल तया आनंदें ॥१७॥ ऐकोनिया नारद-उत्तरा । सुटला भय कंप दारारा । जीव प्याला बहुत वारा ।
 जैसा गारा वीरती ॥१८॥ नारदवचनाचे बाण । तेणें हृदय केलें चूर्ण । नेत्रां घाप्य कंपायमान । शरीरें म्लान
 पै क्षाह्य ॥१९॥ मग विनविती तेव्हां नारदासी । कृपादान दे गा तूं आम्हांसी । जत्रोनिया सिंहाचव्हासी ।
 अत्रिआश्रमासी शोधी त्या ॥२०॥ नारद म्हणे आढा प्रमाण । भी अवश्य शोयसी जाईन । दैवमार्गे आलों
 परतोम । तरी कतीन घुत मातें ॥२१॥ ऐसं कां जरी म्हणसी । तरी ऐक निवेदितां तुजसी । जरी गुंतविलें
 असेल तिथांसी पहातां मजसी तेचि परी ॥२२॥ ते करितां सत्यहरण । अनसूया क्षोमली असेल दाहण ।
 भी-छुद्दीस जातां निराखोन । कर्तल ताडण वाढतें ॥२३॥ येन्ही भीती मज न बाटे । परी तुमच्या कारणचे
 उद्भवती फाटे । कर्तव्य कोनी अचाटे । कर्म खोटें भोगवीत ॥२४॥ तुमची अवज्ञा करावी । तैसी नाहींच
 आमुंची पदवी । आपलीं पदवचनं बंदावी । हेचि वरवीं श्लाघ्यता ॥२५॥ नमस्कारोनिया नारदमुनी । सत्य
 तिथींसी घेऊनी । ब्रह्मविणा स्कर्धी वाहुनी । नामस्वरणीं चालिला ॥२६॥ सत्रेमें आनंदमेळी । गर्जत नामाचे
 वळोळी । नारद पायला सिंहाचळी । आश्रमाजवळी अत्रीच्या ॥२७॥ ध्वनी ऐकोनि नामाची ।
 मूर्ति उठली कशेची । काया धवळी नारदाची । उपमा तथाची काय वाणूं ॥२८॥
 जैसा कच आणि वृहस्पती । कां भरत आणि रुघुपती । कां शिव आणि विष्णु मूर्ती । तेवी प्रीती भेटले ॥२९॥
 तव अनुसया आली धावोन । नारद पूजिला आदरें करुन । येत्येरा क्षेम पुसोन । आनंदघन मानसीं ॥३०॥
 अनसुयेनें बाळ आणिलें । तें नारदापारी पडविलें । पहाताचि मन संतोपलें । बाळें विलोविलें सत्रेमें ॥३१॥
 बाळें करिती तेव्हां हास्य । तें नारदाची जणें रहस्य । चरित्र दावावपातें अवश्य । झालें वश्य मुनेंद्रा ॥३२॥
 नारदें तुकवोनि मान । हास्याहास्य मेळवी पूर्ण । अत्रि जनसुपेतें लक्षुन । म्हणे धन्य तुम्ही कीं ॥३३॥
 हा वेळुठपुरविलासी । पैल तो सत्य लोकवासी । एक वसणार जो कैलासी । तुम्ही ऐसिवासी पावला ॥३४॥
 तुम्हाऐसे भाग्यनिधी । म्यां तंव देखिले नाहींत कवीं । वाढावपा बंशवृद्धी । बरवीं संधी तुम्हां हे ॥३५॥
 हें सत्यवचें अधिष्ठान । झालेति तुमचे स्वाधीन । अनंत जन्मीचें तपाचरण । हेंचि जाण फळ त्याचें ॥३६॥
 पाचिलामी बहु तपति । योगयोगादि साधनें आचरती । दर्जे वृत्ते नाना करिती । परि न पावती या फळा ॥३७॥

तंत्र अनुसूया म्हणे मुनिवर्षा । ही तंत्र तुमची सर्व दया । ही वाळकें प्राप्त व्हावया । रचिले उपाया तुम्हांच की ॥३८॥
 अंशो नारदा हे भाषण । सांगा कोटोनि केलें आगमन । येरू म्हणे खर्गलोकां हून । येथें येऊन पावलों ॥३९॥
 तंत्र अनुसूया विनवीत । पुसतें सांगा-तोचि घृतांत । तिन्ही वाळकें येथें स्वस्थ । कांता विचरत कैदा त्या ॥४०॥
 परितोनि सतीच्या प्रशासी । नारंद निवेदिता झाला तियेसी । पाताळपात्रा करोनि वेगेसी । गेले खर्गलो
 व्येने ॥४१॥ लोकालोक सर्व पाहिले । वैकुण्ठ सत्य वैलास देखिले । तंत्र शून्य दिसती सर्व स्थले । चुक
 जालें मन माझे ॥४२॥ जेवी विगतविधयेचें वदन । कीं रजनी जैसी चंद्रावर्ण । कीं कुडी जैसी प्राणहीन
 तेवी मुवन तें दिते ॥४३॥ लोक दिसती हीनकळ्यां । जेवी आमची अंबुकळ्यां । दिसती क्षीण अवकळ्यां । जाय
 विवळ्या सकळ्यांच्या ॥४४॥ तंत्र देखिला नंदिकेश्वर । तपाचाही उतरला नूर । त्यासी विचारीला प्रकार ।
 तेणे सविस्तर सांगितला ॥४५॥ रमावर उमावर विवाता । नेणों गेले कवणिचा पंथा ।
 त्यांची धोठें न कळे यातां । म्हणोनि दुःखिता स्वामिणी ॥४६॥ तपा दुःखभरें करोनी ।
 सावित्री रमा उमा वनी । बैसल्या जावोनि तपाचरणी । सर्व त्याजोनी उपभोग ॥४७॥
 वचन परितोनि तपाचें । शोबोनि दर्शन घेतलें मातेचें । शुष्क शरीर झालें त्याचें । नेत्रां साचे पाहिलें ॥४८॥
 तयांसी करोनी नमन । विचारितांचि वर्तमान । उमा करी सत्य निरूपण । तें त्यां श्रवण सर्व केलें ॥४९॥
 मग जाणविलें म्यां बहुतापरी । अहो कोण बुद्धि केली तरी । स्वामीसी लावोनिचा दुरी । दुःखांतरी पडिलें कीं
 ॥५०॥ तंत्र त्या येती काकुलती । कीं आम्हा शोध न लगे निश्चिती । तरी तुंवा जावोनि स्वप्न गती । प्राणपती
 शोधावे ॥५१॥ अर्पत देखोनि दीन अवस्था । पाहोनि तयांची ग्लानता । दया उपजली मम चित्ता । मग
 अवश्य तें बोलिलें ॥५२॥ नमस्कारोनि तयांसी । शोधानिमित्त आलों आग्रमासी । तयापरी सुचवीं तुम्हांसी ।
 सावध मानसी असावें ॥५३॥ रमा सावित्री उमा । आचरती दिव्य व्रतनेमा । पावावया ह्या उत्तमा । करिती
 सीमा जीवप्राणें ॥५४॥ आहार निद्रेचा केला त्याग । न अंगिकारिती कांहीं भोग । त्यांसी चित्तेचा लागला
 रोग । कांहीं उद्योग न सुचें तयां ॥५५॥ अभिमान जालासे गलित । पतिदर्शनातें इच्छित । चातकाऐसी वाट पहात ।
 शोकाकुलीत मानसी ॥५६॥ तंती प्राण त्यांचे उरले । तें न जाय मज निरोपिले । ऐसिया नारदाचे बोले । चित्त
 द्रवळें अनसुयेचें ॥५७॥ तयांची दुःखवार्ता ऐकोनी । सद्वद अयु याहती नयनीं । अहो कर्म कसे ओढवोनी । दोही
 स्थानी पावले ॥५८॥ ब्रह्मा विष्णु महेश्वर । सर्वाधिष्ठ असती योर । ऐसे असोनी भ्रतार । तया अंतर पडलें कीं
 ॥५९॥ चरणसेवा रात्रंदिन । करी स्वयें रमा आपण । तयासी अंतराय कम करून । आला बोटवून पहा कीं ॥६०॥
 मम श्रसा सावित्री पतिव्रता । तत्पतार विधिसृष्टिकर्ता । कर्म बोटवळें पाहतां पाहतां । जाला परता कुबुद्धीनें ॥६१॥
 केवढी कर्माची विचित्र गती । जी शंकराअर्वा बैसणार पार्वती । ती पतिव्रियोगे भोगी ग्लांती । दुःख चित्ती अनियार
 ॥६२॥ सुट्टी रचिता हा चतुरानन । सल्लोकावासी सर्व संपन्न । तो हा कर्मच पेठें जाण । बाळ होवोनि गुंतला ॥६३॥
 तेवींच हा वैकुण्ठीचा राणा । जो अतर्क्य वेदपुराणा । तो कर्मयोगें मम सुवना । स्वजोनि आसना गुंतला ॥६४॥

। अध्याय ५ वा ।।

गपरीच होः महेश । संशानवासी जो उदास । कर्मचि पावोनि बाळवेष । मम स्वकास गुंतली ॥६५॥
 अनिवार कर्माची गती । जीवमात्र सर्व योगिनी । कर्म न सोबी कोणप्राती । पातायाती कर्मबळे ॥६६॥
 नारा या कर्माचे विधान । पहा वुं नित्य करिशी भ्रमण । प्रह शशी सूर्य तारांगण । कर्म स्थिरपण नसे त्या ॥६७॥
 कर्म विणुसी अवतार । कर्म संशानवास भोगी शंकर । कर्म बराह वहाती भार । कर्म फणीवर धरा बाहे ॥६८॥
 कर्म विधी जाला कुडाल । सहस्रभगी जाला अखंडळ । कर्मऐसे फेरे सकळ । भ्रमांडगोळ व्यापिला ॥६९॥
 मुनी कर्म जैसें करवें । तपापरी तैसेंची भोगावे । पेरिलें तेचि उगवावें । फळ पावे तैसेंची ॥७०॥
 कर्मचि लागलें याचे पाठी । तैसीच भोगिती हे रहस्यी । कर्मलेख आमुचे अष्टी । म्हणोनी गोष्टी जाली हि ॥७१॥
 असो कर्म बेलें तें बरें । परी दुःख पाते हें न ऐकवें । तरी एवढेंचि कृपादान मज पावें । पती मेळवावे ज्याचे त्या ॥७२॥
 नारा म्हणे धन्य माते । सदयलें बोलली कृपावते । तंव आज्ञेकरोनि अतौते । आणितो तिथीतें या टाय ॥७३॥
 वंतेही होईल दर्शन । परस्पर होईल क्षेमालिंगन । परी कांडी लीला दाऊन । छेदी अभिमान प्रयुक्ती ॥७४॥
 विनोदें अभिमान हरावा । सन्मानोनी संतोष करावा । कार्यार्थ युक्तीनें साधावा । उपाय योजवा कुशळवें ॥७५॥
 वुं तंव सर्व कळा जाणसी । देही अभिमानातें नुरवीसी । एक तत्त्वं सर्व निराखीसी । अद्य मानसी वुं माये ॥७६॥
 जपातें करिशी क्षणें अवलोकन । तो तात्काळची होय सधन । मूर्ख तोचि पंडित जाण । वज्राना ज्ञान होय प्राप्ति ॥७७॥
 विनोदोनि या नारादण्डी । म्हणे मी जातो स्वर्गासी । तेवीच नमोनि अत्रासी । अतिवैगंसी निघाला ॥७८॥
 हे संवादरूपी प्रेमळ कथा । दचची स्वये झाला मज निवेदिता । तेचि ग्रंथी लिहूनि आतां । जालों अपिता आदरें ॥७९॥
 इच्छा होती बहुमानसी । प्रेमें पूजोनि सज्जनासी । भोजन घालवें संतमहंतासी । दीनदुर्बळ्यंसी प्रियकर ॥८०॥
 हेव उपजला अव्यंत गहन । परी मी पडलों दरिद्री अकिंचन । जीवीं तळमळ रात्रंदिन । हे दत्तदयाधन जाणतसे ॥८१॥
 ती आळ पुरावयासी । मज पातला तो अविनाशी । प्रेमे करोनि प्रबोधासी । दे साहिब्यासी मेळवोनी ॥८२॥
 म्हणे अक्षयी होय समाराधन । सकळ वर्णासी मिळे भोजन । तेचि सुरुची निर्मी पक्वान । जेणें प्रसन्न सेवणारो ॥८३॥
 या प्रयोजनीचे मुख्य प्रकार । ते द्वितीयांत दाखिले प्रखर । वरप्रसादनी विचार । सारासार जाणविला ॥८४॥
 येथे कासपा पाहिजे अनुमान । सहजची होय संतर्पण । लेखक वाचकालागून । तृती गहन श्रोतयां ॥८५॥
 खोबारातिं क्षुधा बादे । तृती पुढी अधिक जोडे । अर्पडाचे पुरें कोडें । सुख रोकडें लाभते ॥८६॥
 दत्त तोची सद्गुरु अनंत । देखोनि सुताचा माकार्य । पूर्ण करावया मनोरथ । ग्रंथी बदचीत खलीला ॥८७॥
 श्रेयें दशसालिष्यसंवाद । संवादीच प्रगटला आनंद । पुढिले प्रसंगी विरोध । सर्व विषाद हारतील ॥८८॥
 समष्टी होतील सकळ्यंसी । आर्लिगनीं वर्षातील आनंददरासी । दुर मानव देव ऋषी । महोत्सव सकळ्यंसी होईल ॥८९॥
 तोल्यांसी विनवी जंतंतसुत । मज निमिषासी पुढें करोनी सल । ज्याचा ग्रंथ तोचि बोलत । सगळीं रत असावें ॥९०॥
 परी स्थापिती कामना । लाभ दर्शविती नाता । बोलतों न करोनी योजना । जैसी भावना तैसें फळ ॥९१॥
 लज असें वृथासी । वृक्षरोपे त्या मृगीसी । मृगीतें संत तेजोपरासी । सेविजे त्यासी स्वये जीवनें ॥९२॥

॥ अध्याय ६ वा ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ ॐ नमो सद्गुरुदत्ताय नमः ॥ सद्गुरुनन्ताय नमः ॥

अयजय चिघनयिलासिया । अविनाशरूपा दत्तदाया । गुणातीत गुणवर्षा । तव पांशो प्रणम्य ॥१॥
 निर्विकार निरंजन । तू अखिल ब्रह्मसनातन । व्याप्त अंब्याता होवोनि भिन्न । चित्तचैतन्य चालक तू ॥२॥
 नाशनीता सर्वव्यापका । त्रिगुणरूपा सुखदायका । भवभ्रान्तिताप छेदका । अज्ञाननाशका दयाळा ॥३॥
 तू निर्गुण निराकार । सदाय कृपाळू उंदोर । शरणगतासाठी साकार । होवोनि अवतार धरिता तू ॥४॥
 होसी या जीवाचे जीवन । देखोनि त्याची गति अनन्य । माघनेऐसा होऊन । धरिंसी संगुण रूप तू ॥५॥
 अपरिसा होसी । मनोरपते पुर्विसी । आयदोचे भातुके देसी । कृपे पाळिंसी निजदासा ॥६॥
 तुम्ही होवोनि कृपावंत । प्रीती बोधिला अनंतसुत । म्हणोनि हा दत्तप्रबोधप्रभ । नाम विल्यात चालविंसी ॥७॥
 तुझिया कृपेचे महिमान । कोण तें करूं शके वर्णन । जीव मूढमति अज्ञान । कैचे ज्ञान तयासी ॥८॥
 परि तूं जरी दृश्यी प्रगटसी । आंमकूल माया देसी । रसना बुद्धी चैतविंसी । पाटव्य देसी संवांग ॥९॥
 तरीच घुरस होईल कीर्तन । श्रवण कर्ताल सज्जन । श्रोत्यांचे उरहासेल मन । रूपा कारण मुख्य तुझी ॥१०॥
 पांगुळ गिरी ओलंगति । आंघळे रान परीक्षिति । मुके मित्राण बोलती । कृपे निश्चिती तुझिया ॥११॥
 प्रत्यक्ष सज्जन मज जाणती । अज्ञान हीन मलीन मती । ब्रोलेंता नयिची धड गती । कैचा मंत्री विचार या ॥१२॥
 सत्यच नी अनाय असतां । जाणपणा वाई नरातां । सदायचे त्वां कर्ता धरोनि श्रद्धासा । वर्णविंसी कथा तुझा
 चंचि ॥१३॥ गतकथाध्यायीं निरूपिलें अंती । वंदोनि अत्रि अनसयासती । नारद पुसोनी स्वर्गा जाती । हे
 संत श्रोते अधारिले ॥१४॥ आतां होऊनि साधधान । मंत्रश्रवणीं दीजे मन । वंदोनि या श्रोते सज्जन । मंत्र
 निरूपण कर्तासे ॥१५॥ नारद स्वर्गप्रती गेल । जावोनी मातेसी भेटला । धुचांत निवडिता झाला । तोचि
 परितिला पाहिले ॥१६॥ रमा उमा सावित्री बेगसी । सादर बैसल्या श्रवणासी । नारद कवी निरूपणासी । उद्यास
 मानसी तिर्थाच्या ॥१७॥ नारद म्हणे ऐका माते । तुम्ही पाठविले आम्हांतें । आज्ञा वंदोनि शिरसा चलातें ।
 जावोनि त्यातें नमिषेलें ॥१८॥ उमयतां देखोनि आनंदघन । मी नम्रवे चि कर्ता मापण ।
 जेणें न दुखवे तयांचे मन । तैची कारण अवलंविळें ॥१९॥ ते उमयतां पुण्यादाही । आदरें करितां मग
 अर्चनासी । विनय होऊनि अमृतऐसी । स्वप्ने वचनासी बोलती ॥२०॥ म्हणती बहुन दियसां मापुता
 आला । आजवरी कोठे फाळ कपिला । काय नवलावो देखिला । निवेदी कुत्राल सगळ्ही ॥२१॥
 शांत देखोनि उमयतां । पाताळसुवर्णाची निवेदी वार्ता । मग म्हणे गेलो स्वर्गपंचा । पदें विलोकितां पै जालो ॥२२॥
 तंय अनसूया म्हणे मुनी । स्वर्गवार्ता सांग मजलागुनी । वरुण वेळे वर्तती कतणे स्थानी । सांगे निवडुनी श्रविवर्षा
 ॥२३॥ तिचां देखोनि प्रभंदर । मी निरूपणी झालो सादर । निवडोनि या सप्तासार । कथिनीं सांग ऐकातें ॥२४॥
 इंद्रपद अमरावती । तेंचं रत्नसचित्त भदिरें असती । सगळें देवलोकीची वस्ती । पांन करिती अमृत ॥२५॥

कलासांभोवतीं वने । अमृतफळाचीं दाट सवणे । नाना वनस्पति विलसुमने । उदकस्थाने अनुपम्य ॥५४॥
 देव अमर दानव । ऋषि तुंगराम गंधर्व । यक्ष चारणादि सर्व । निव्व नेम दर्शना येती ॥५५॥
 सर्वव्रत जयजयकारे गर्जती । कोणी स्तुतिती कोणी ध्याती । कोणी गायने तोषवित्ती । पुण्ये वर्णिते सुरवर ॥५६॥
 दिव्य सुंदर हे कैलासमुवन । येथे शिवगौरी बसती आपण । आतां सत्यलोकांचें निरोपण । तेही सावधान
 परिसरि ॥५७॥ काय म्हणोनि म्हणती सत्यलोक । असत्य क्रिया नाहीच देख । सत्य भाषण कर्म चोख ।
 आचार पाक वर्तती ॥५८॥ म्हणोनि सत्यलोक त्यातें म्हणती । तेथें चतुरानन । अविपति । वेदरूप ब्रह्म
 जाणति । सावित्री स्ती अंगना ॥५९॥ प्रजा उत्पत्तीस कारण । मुख्यत्वे हा चतुरानन । हे ब्रह्मांडरचना संपूर्ण ।
 कर्ता जाण तो एक ॥६०॥ तया सत्यलोक परी । रचनाजडीत मणीमयपुरी । तनकांदणी नाना परी । पात्र
 धवलारी नीलवंद ॥६१॥ जडित मणिकाच्या चवल्या सज्जती । कनक फळस झळाळती । चित्रे रेखिली
 नानावृत्ती । पताका तळपती अपार ॥६२॥ होती वाघांचे घोष । उघाणें शोभली विशेष । यमयमीत उठती
 सुवास । आसपास कोंदाटे ॥६३॥ अमृतकुंडें भरली अपार । कामधेनु जवती निरंतर । दुःख आणि दास्य ।
 नसे अणुमात्र ते ठायी ॥६४॥ रमा उर्वशी येती । मूलकला नाना दावित्ती । भाट वंदोजन गाती । बरा
 वर्णित विधातियाचें ॥६५॥ आतां वैकुण्ठीचें वर्णन । जें अनुपम्य सर्वांहून । पाहतां तेथींचें तेज गहन ।
 वर्णिता मौन वेद श्रुति ॥६६॥ परि कांही तपे वेळे । पाहिजे क्तें निवेदिलें । पदंभीं स्वाही श्रवण दिले । पाहिजे भले श्रवणाची ॥६७॥ शुद्ध तारावर्ण अंगण ।
 नाजी पांच हिरे नीलजडित कोंदण । पुष्करत्तंभ विराज गहन । उयाले पूर्ण हरियाची ॥६८॥
 माणिकांचीं तुळयें । पाच दांटे अत्यंत चोखटे । कीलचा जडल्या तेज गोमटे । रत्नीं बरवटे झळाळ ॥६९॥
 शुद्ध हरियाच्या मिति । वरी चित्रे जडित विराजती । पाच लताफळे डोलती । पक्षी बोलती चित्रीचि ॥७०॥
 अति विशाल तीं दालने । मदलसा शोभती विराजमाने । उंच गोपुरे सतेजपर्णे । सप्तावर्णे वेष्टित ॥७१॥
 विंतापणीचीं धक्करे । कामधेनुचीं खिळारे । चने चक्राचलचीं अपारे । शोभतीं साजिरे मनोहर ॥७२॥
 कोटी विष्टना सज्जती । ऐसे ध्वज तेथें तळपती । कोटी सुर्वाचे अंशुमाले लोपती । अधिक दोस्ती तेथींची ॥७३॥
 मूल्य प्रभुचें वास्तव्यस्थान । तेथें हेमय समासिंहासन । नाना रत्नीं जडीत सधन । विराजमान सहस्र दलें ॥७४॥
 वरी शोभे श्यामसुंदर मनोहर । रमा चरणसेवेसी सादर । गस्तकीं शोभे फणीवर । छत्रे अपार विराजती ॥७५॥
 जय विजय द्वारपाळ । उभे तिष्ठती जोडोनि कमळ । येती दर्शना लोकपाळ । दुरोनी सकळ तिष्ठती ॥७६॥
 हरिवेष्टित वैष्णव धीर । गायन करिती विघाघर । सनक सनंदन सनकुमार । नारद तुंगर यश गाती ॥७७॥
 मूर्तिमंत वेदश्रुती । पखाडे हरीचे गर्जती । शाखें कुंठित राहती । पुराणे करिती माटीच ॥७८॥
 तेथील चतुर्भुज अवधे नर । नारी पमिणी नागर । हरिमजनीं सदा तत्पर । जयजयकार करिताती ॥७९॥
 सिद्धी रिद्धी बुद्धि कामारी । सेवे विष्टती महादरारी । धनकोश अगणित मांडारी । मुक्ती चारी योजवती ॥८०॥

दश वायांचे गजर । दशस्थानी होती निरंतर । एकादशाचा विचार । तो घोष गोर वेगळा ॥८१॥
 तेची न पवेची इतरा स्थान । चतुर पविती मुजाण । मोठे भाविक अनन्य । तेची लीन ते डाई ॥८२॥
 तेथे क्षुधा तृषा आणि आळस । अनुमात्र नाही तया वास । नाहीच तेथे द्वंद दोष । आशापाशाद्वि तें ॥८३॥
 ज्ञान विज्ञान अज्ञान । तिहीं रहीत वेगळे लक्षण । रज तम सख जाण । त्याहूनि भिन्न तें स्थळ ॥८४॥
 कैचे पांच कैचे पंचवीस । कैचे तीस कैचे पत्तीस । विरोनि गेले छत्तीस । ते तो अविनाश वेगळेची ॥८५॥
 पांच पांच दहा । आणिकही पृथक दहा । इतक्यांचाही समुदाहा । तो एक पहा एकवे ॥८६॥
 एकापासोनि अनेक झाले । अनेक एकीच ते संपले । अनंत गुणे व्यापिले । पूर्ण दाटले पूर्णवे ॥८७॥
 या अनंतव्रजांढीचे वैभव । तो हा वैकुंठी रमाधव । नाना चरित्रे लावव । अति अपूर्व तयाची ॥८८॥
 स्वर्ग मृत्यु पाताळ । इत्यादिकांचे हाचि मूळ । नाना विचित्र कौतुक खेळ । दाविना प्रवळ हाचि पै ॥८९॥
 वैकुंठ सत्य कैलास । तिन्ही समसाम्य असती वळस । निव्व दर्शनी उल्हास । होतो आम्हांस अनस्ये ॥९०॥
 परी प्रस्तुत गेलों दशाना । तों उदास देखिलें तया स्थाना । कैलासी कैली विचारणा । शून्य स्थाना पाहोनी ॥९१॥
 तब वंदे नंदिकेश्वर । बहुत दिवस गेला ईश्वर । शोध न लागेच निर्यार । चित्ततुर जगदंबा ॥९२॥
 ऐसिया परिकपोनि युक्ति । तोपविली अनमृषासनी । तंव ती पुसे मायुनी । आले की नसती ईश्वर ॥९३॥
 ऐकोनि अनमृषेच्या प्रश्नासी । विचार कैला निजमानसी । जेणें कर्म साधे निश्चयेसी । दया सनीसी उपजे ॥९४॥
 ऐंदा बुकीचें निरोपण । लाववयुक्त केले मापण । जितकें दृश्य झालें पूर्ण । तें म्यां कपन पें केले ॥९५॥
 म्यां तुम्हांतें शासिलें । म्हणे जें का दुःख मोगिलें । शोध करावया मज घाडिलें । मलांनि गाईलें सदयार्थ ॥९६॥
 कल्याणवचन ऐकोनिया । कृपे द्रवली अनमृषा । तफाळ वार्लें आणोनिया । टेविली टाया मजपुढें ॥९७॥
 मग मी पाहें वाळमंसी । आश्रय करिता झालों मानसी । परि न येति ओच्छ्विंसी । आणि अनमृषेसि जावळे ॥९८॥
 म्हणे धन्य धन्य तुमची कुशी । हीं वार्लें झालीं तेजोराशी । ऐकोनि हास्य आलें अनमृषेसी । म्हणे नागदा तुम्हांसि काय
 झालें ॥९९॥ माते म्यां तों चिन्ह ओच्छ्विलें । परी निजमुखी पाहिजे वदविलें । यदर्थी तये वेळें । माव बोलें वेगळ्या
 ॥१००॥ मग अनमृषा बोलें वचन । ज्यांचें आपण वेलें कपन । तेंचि हे वाळ टेविले करोन । ऐका कारण सांगने ॥१०१॥
 तिथेही विप्रवेया धरिती । येऊनि नम्रदान मातें मागती । मंदिरी आणोनि तयंग्रति । तयां निगुती पुसिलें ॥१०२॥
 ते म्हणती कीर्ती ऐकोन । आलो माते धावन दुरोन । शुधानळे पाहिलों जाण । वरवीं भोजन इच्छित ॥१०३॥
 आंगवण घायया नसतां । नवतार वचनें तरी बोलें अतां । करोंनिया सजधाना । आगिका पंपा पें जाऊं ॥१०४॥
 जे अत्री नसतां मंदिरी । मज गांठिलें एकांन अवसर्ग । विपरित देखोनि सडकरी । पादोदक करी घेतलें ॥१०५॥
 अन्य मार्गति नाल्यता । भोजनार्थ दया उपजली चित्ता । जीवीं आळ्योनि प्रागनाया । तार्थ मायां सिंचिलें ॥१०६॥
 नी वाळ्यतें झाली तान्यळ । शुभेनं करिती दृष्ट्यहोळ । मग नम्र भिक्षा उतारवळ । देवोनि दातळ पें केले ॥१०७॥
 न्हाणोनि घातलें पालण्या । पट्टदंत झाले यषामुणी । कुळ मावणेनि विलोकी । मुग मृगांरी वेजेवेजे ॥१०८॥

तत्रे स्वामी येतां आश्रमासी। निवेदिलें वृत्त पायांपासीं। मग ते जावोनि पालखापासीं। ओळखोनि मजसी
 सांगती। ॥१९॥ हे स्वर्गाचे मुखाधिपती। दैवयोगें आले हातीं। रक्षी जागोनि दिनरातीं। परम प्रीतीं पाळावे
 ॥१९॥ नारदा हे तुम्हांसी। कैसे न आले ओळखीसी। असो त्यांचिया कातेसी। सांगा वेगेंसी जाऊन ॥१९॥
 सामर्थ्य असेल तयो अंगी। तरी दिव्य करोनि नेतल वेणी। तुम्ही म्हांति निवेदिली प्रसंगी। कीं त्या कुर्गी
 विव्हाळ ॥२०॥ तो ऐकोनि जिह्वाळा। मज अत्यंत उपजला वळवळी। तरी जावोनि याच वेळा। निवेदो
 सफळां वृत्त ऐसे ॥२१॥ ऐसे निघतांचि अमरदान। प्रेमें अनसूयेस केले वंदन। निघतां झालों अज्ञा घेऊन।
 मागुती वचन बोले सुती ॥२२॥ तिथीजणीसी हें कळवावें। येत असतां धाडोनि घावें। आपुलाले ओळखून
 ध्यावे। हेंही स्वार्थें निरोपी ॥२३॥ अवश्य म्हणोनि येथें आलों। तुम्हांलागीं निवेदिता झालों। अनसूये
 पवेंतुनि बांधलों। म्हणोनि भेटलों तयांसी ॥२४॥ तुमचे सख तेथें पती। ते बाळखणें असती। आतां आपण
 त्वरितगती। सिंहाचळपर्वतां जाईजे ॥२५॥ ऐकोनि नारदाचें वचन। तिथी क्षात्र्या आनंदघन। परि
 जावपालागून। भयाभीत मन होतसे ॥२६॥ कणण्यायोमें कैसें जावें। काय तिवेतें म्हणावें। कोण कर्तव्य
 दाखवें। पति आणावे कवणे रीतीं ॥२७॥ नारद म्हणे काय पुसतां। म्यां तर आणिली शुद्धिवाती। बरोल
 तुमच्या विषा। तैसें आतां करावें ॥२८॥ जैसी तुम्हां असेल अंगवण। तैसेंच करा पुढील कारण।
 अनसूयेचें महिमान। तुम्हां श्रवण झालें कीं ॥२९॥ मृत तुमचे श्रवण झाले। परि नेत्र असती मुखेल। याते
 सख पाहिजे दाविलें। आणि ती बोले अनसूया ॥३०॥ आतां न लांघा जी उशीर। पति जावोनि आणावे
 स्वर। झाले झाले दिवस फार। स्थिया विचार न करावा ॥३१॥ या परी नारदें सांगोन। वंदिले मातेचे
 चरण। आज्ञा या म्हणे मजलागोन। करी अमण स्वच्छें ॥३२॥ तिथी म्हांनवदनें बोलती। नारदा हे कोण
 तुम्ही रीती। आम्हांसर्वे येवोनि त्वरित गती। सिंहाचळप्रती चलावें ॥३३॥ मध्यंतरी सोडोनि देणें। हीं काय
 उलमाचीं लक्षणें। पैलतीरा नीका लावणें। तारुण्यें तो घन्य ॥३४॥ नारदा वं घन्यंतरी। दुरी केलीसे
 धितालहरी। रसायन घालोनि कर्णरंधीं। सजीव निर्धारीं। आम्हां वेळें ॥३५॥ संकटकाळींचा सारणी। नारदा
 होसी आम्हां प्रती। नको टाकूं गा मध्यपंथीं। काबुलती आलों कीं ॥३६॥ ऐकोनिया मातेच्या बोला। नारद
 म्हणे बरें चला। सेवोनिचा शेपाचला। तया आश्रमाळा दावीन ॥३७॥ असो सर्वे घेऊनि तिथींसी। नारद
 चालिला वेगेंसी। दुरोनि दावी सिंहाचळाली। म्हणे आश्रमासी पाहा बरें ॥३८॥ पैल दिसती शिखरें।
 अत्यंत धुंदी निविड मनोहरें। जात दक्षिणेचें विलाकोनि बरें। माते संचरे व्यामाजी ॥३९॥ तंव त्या तिथी
 संवादती। नारदा आम्हांसी वाटती भीती। तुवां सर्वे येवोनि निधिती। करवी प्रीती तिज आम्हां ॥४०॥
 नारद म्हणे मजलागून। यावया तेथें नाहीं कारण। आतां त्वरें जाईजे आपण। येईजे दर्शन अनसूयेचें ॥४१॥
 मी गुप्त राहोनि येथें। विलोकीन जावें तुम्हांतें। प्रसन्न करोनि अनसूयेतें। साधा कायतें आपुल्या ॥४२॥
 ऐकोनि नारदाच्या उत्तरा। तिथी पडल्या तेव्हां विचारा। कोण शुक्ति योजावी मुंदरा। प्राणेघरा आणवया ॥४३॥

सावित्री म्हणे ऐका वाई । आपण जावोनि तये ठाई । वस्तु मागूं लवलाही । मय काय तियेचे ॥३६॥
 आपुलें आपण मागूं घेतां । केवीं अनसूया करील सत्ता । घरोनी मनीं निर्भयता । चला आतां लवकरी ॥३७॥
 वं व अंवा बोले वचन । वरवे निवेदिलें शहाणपण । उद्धटपणें मागतां पूर्ण । कोपायमान होईल कीं ॥३८॥
 तेचे मनीं रोप येतां । पतिऐसी मोगवील व्यया । मागुतीं जावया स्वपदपंथा । ठाव उरता दिसेना ॥३९॥
 रमा म्हणे हें तो खरें । तरी काय जावें मावोरें । कार्य न साधतां पाहार्वीं घरे । हें तो बरें दिसेना ॥४०॥
 मंहीं स्ववळ योजावी सुकी । जेणें प्राप्त होतील पती । तरीच सार्थक निश्चिती । यदा कीर्ति जोडितां ॥४१॥
 सावित्री म्हणे वृथाची कल्पना । आपुले ठाई करितां नाना । आपुला अधिकार आपणा । नये ध्यानां अघापी ॥४२॥
 पैल अत्री आपुला कुमर । अनसूया प्रत्यक्ष स्तुपा सुंदर । आपणां ससेचा अधिकार । कासया विचारया कार्जां ॥४३॥
 आपुली आज्ञा प्रमाण त्यांसी । सत्ता करूं पाहिजे ऐसी । चला गे आणूं भतारंसी । वृथाचि तिशीं कार्ये मोनां ॥४४॥
 ऐकोनि अपर्णा गद्गदा हासे । सावित्री वृत्ते लागलें पिसें । विचार काढोनि मलतेसे । बोल कैसे बोलसि ॥४५॥
 जें नारदें केलें वर्णन । विशेष स्थापिलें अनसूयेलागून । इतर लेखिल्या सर्व हीन । वाटला शीण कां तेव्हां ॥४६॥
 नें अनसूया स्तुताच होती । हर्ष व्हावा ऐकोनि वीरती । तेथे आपणा उपजला क्रोध चिची । सत्त्वघातीं प्रवर्तलीं ॥४७॥
 आपण केवढें विरुद्ध केलें । व्रतनाशना कपट रुचिलें । पती बोवोनि धाडिले । व्यसनीं पाडिले आपण कीं ॥४८॥
 ते लडिवाळ मानतां आपण । तरी कां लागतें एवढे दूषण । अयत्तधावरी शिरजोत्पण । कोण लक्षण म्हणावें हें ॥४९॥
 श्रेष्ठपण येथें उरलें नाहीं । करूं नका मल्लंतचि कांडी । पति ऐसे वपाई । गुंताल वाई वायोर्गे ॥५०॥
 रमा म्हणे होसी कुदाळ । उम तुंसे हे सत्यबोल । ही रजोगुणाची कोविल्ल । काढी कळ अधिकची ॥५१॥
 तुम्ही चातुर्यगति विशेष । बोलसी तरी अमृतरस । ऐकतां आनंदे मन मानस । अती उज्जस जीवातें ॥५२॥
 तरी हिमनगकन्यके हरप्रिये । प्रौढ सुकी काढी सये । जेणें पतिप्राप्ती होय । अनसूया सदये देईल ॥५३॥
 गुंती न पडे आपणासी । पावूं जेणें पतिचरणांसी । आनंदें जाऊं स्वपदासी । चतुर गतीसी योजी ऐसें ॥५४॥
 तंव शिवांका सनवासिनी । बोलती झाली ते मवानी । वाई विधी निर्माण झाला जेयूनी । त्यामूळस्थानी पुसावें ॥५५॥
 रमा म्हणे उत्तम । आपुला मुग्धची असो चा भ्रम । जेपोनि प्रगटला उद्धम । त्या बुद्धीमत्त साधावा ॥५६॥
 आतां अभिमानातें सांडावें । अनन्य नारदासी स्तवावें । तरीच कार्य साधेल वरवें । येव्दवीं नागवे आपणानें ॥५७॥
 हें नारद ऐकोनि वचन । म्हणे होऊं पाह्ती मर्यादा उडवून । मातेहानीं कवितां स्तनपान । पावे पतन पुत्र कीं ॥५८॥
 रमा आपणचि पुढतीं जाला । म्हणे कां हो अघापि वेळ लाविला । वेगता तुम्हां विचार पडिला । तोचि मजल
 निवेदा ॥५९॥ अपर्णा म्हणे सर्व जाणसी । खेळ खेळ्येनि वेगळा राहसी । पुरे लाला साधवी कार्यासी । युक्ति वेगेत
 संगीती ॥६०॥ नारद म्हणे गेले पती । तुम्हीं जावें तोचि पंथी । यावीण दुसरी सुकी । येथें कत्यांनीं साधेना ॥६१॥
 उगेंच धरोनिवादीनपण । जावें तेथें मीन धरोन । प्रथम न करा भाषण । करा अवलोकन अनसूया ॥६२॥
 तीं नुसलने पाहतां नयनी । किंसी आचरेल पहा रहणी । जें म्हणेल कोण इच्छा मनी । ते मजलागुनीं सांगिजे ॥६३॥

तै. ब्रोलवें तुम्ही उचार । दे. आमुचे; आम्हांसी भंत्तार । सर्वे पावले यांत स्फकार । होसी उंदार, तं देवी ॥६॥
 पुढे चमत्कार काय होती । तेही तुमचे दृष्टीस येती । लाम हेईल बरवे रीती । प्रगटेन पुढती मी तेथे ॥६॥
 आतां आपण करोनि त्वरा । जावें अनसुयेचिया मंदिरा । अवश्य म्हणोनि ह्या सुंदरा । वेप दुसरा धरिलेला ॥६॥
 दीनवेप धरोनि ब्राह्मणी । गेल्या तेव्हां अत्रीसदनी । अनसूया सनिद लळूनी । उम्या जावोनी ठाकल्या ॥६॥
 देखोनिवा सुवासनीसी । अनसूया धावोनि लागे चरणांसी । मेरी देती आशीर्वादासी । अखंड सीमायासी भोगी
 तं ॥६८॥ येई पूजाद्रव्यातें आपण । परम आदरें केले पूजन । प्रायोन बोले मधुर वचन । येणें कोठेन तुमचें
 ॥६९॥ काय इच्छा धरोनि मानसी । श्रमेनि आलेति यां ठायसी । कांही आज्ञा करा वेगसी । सेवेसी दांसी
 जमी-असे ॥७०॥ धन्य आमुचा भाषोदय । तुमचे देखिले आम्हीं पाप । दर्शनेचि निवटले अपाय । सेवे
 काय सादरुं ॥७१॥ कोण पुण्य फळासि आले । तेणेंचि देखिली पांढले । पाहिजे कांही आज्ञापिले । कवी
 उगले राहतां ॥७२॥ तुम्ही केवळ जगदंबा ईश्वरी । सुप्रसन्न ह्या केली आम्हावरी । आमुच्या भाषा झाली
 उजरी । दर्शने अंतरी तिथिलें ॥७३॥ म्हणोनि विनविते कर जोडून । आम्हां अनायां करा पावन । वेगी
 सांजोनिवा मौन । आज्ञातु सेवा-ध्यात्री ॥७४॥ ऐकोनि बोलाची मधुरता । परीक्षोनि शब्दाची चतुरता ।
 सेवाभाव ओळखोनि पुरता । म्हणे-हे प्रतिव्रता सत्य ॥७५॥ सत्यांचे नारदें कथिलें । त्याहुनि येथें असे आणले ।
 वर्षचि अभिमान आम्हीं केले । शेवटा गेले नाही कीं ॥७६॥ नम्रता सर्वांहुनी पोर । सकळ शास्त्राहुनी
 अधिक मार । ह्याची योग्यता सर्वांवर । मोही अंतर सकळ्यंचे ॥७७॥ असो आतां येच वेळी । मागेनि घ्यावे
 हुतोफळी । तिथी वदती झाल्या तात्काळी । धन्य वेव्हळी जनसूया तं ॥७८॥ ह्मण सेवावाद पाहोन ।
 आनंदयुक्त झाले आमुचें मन । तं मागसी सेवादान । तरी वचन ऐक आतां ॥७९॥ आमुचे जे प्राणपती ।
 ते तुझे आग्रणी असती । तेचि देवोनि सत्वरगती । संपदापती लाविजे ॥८०॥ हे ऐकांचि मानसी । कळळ
 तेव्हां अनसुयेसी । मी बोलले होते नारादासी । त्वरें तिथीसी पाठवावें ॥८१॥ त्याचो ह्या तिथीजणी । या
 तिथांच्या सत्य कामिनी । आपुल्या स्वसा श्रेष्ठ मानी । आल्या धावोनि निजकार्य ॥८२॥ मग जोडोनि दोन्ही
 कर । भाळ ठेविला पायांवर । म्हणे स्वरूप प्रगटवावें सत्वर । लीला चमत्कार कासया ॥८३॥ ओळखिलें हें
 जणोन । खरूप प्रगट करितो आपण । तंत्र सजीने ध्यान विसर्जत । उघडोनि नयन पहातसे ॥८४॥ आसनेतें
 परतें सांढिलें । स्तंभें तिथीसी बंदिलें । आनंद आलिंगनी भिस्ले । गद्दीवर दाढले अनिवार ॥८५॥ वळळ
 अश्रू वाहती । बोलावया शब्द न फुटती । नारद देखोनि विव्दळ गती । त्वरें पावती येवोनी ॥८६॥ अत्रि
 आणि नारद । भेटतां झाला आनंद । निवारिले भेदाभेद । नारद छेद शांतवी ॥८७॥ मुनि म्हणे अनसुयेसी ।
 आमुच्या माता आल्या तव आश्रमासी । तरी तोषवावें यांसी । इच्छा मानसी ते पुरवा ॥८८॥ अत्री म्हणे जाय
 आतां । भेटवी आणोनि यांच्या कंठा । वचन वदोनि पतिव्रता । धृष्ट न लगतां आणिले ॥८९॥ तिथीही
 स्वर्गाचे सज्जमार । पुढे आणोनि ठेविले सत्वर । तो पाहावया चमत्कार । विमानी सत्वर दाढले ॥९०॥ विमानी

कुसुम मरनी । अमर पाहे विलोकोनी । हे स्वर्गाधिपती मुक्त होवोनी । येता संघने बृष्टी करू ॥९१॥ यक्ष
किन्नर गण गंधर्व । तेही पाहूं पातले अर्ध । अप्सरा देवगणा सर्व । म्हणती पर्व धन्य आजी ॥९२॥ आपुले
वहनी सायुध सिद्ध । म्हणती गाऊं प्रसंगी गीतप्रबंध । ऋषीमंडळी चावया आंदीर्वाद । हृदयी आहूद
सकळसी ॥९३॥ असो इकडे तिन्ही बाळक । पुढे टेबुनी अनसूया पाहे कौतुक । उमा रमा सावित्री टक्क ।
पाहती मुख तयांचे ॥९४॥ पाहती वरवे निरखून । परी ओळखीस न ये कोणालागून । दिसते ट्कावयाचे
चिन्ह । न करी स्पर्श कोणही तयां ॥९५॥ उमा म्हणे सावित्रीसी । तुझा तूं उंचली वेगेसी । येरी म्हणे
एकसरसी । रूप मजसी दिसती ॥९६॥ रमा वदे अहो पार्वती । तूं आपुलाचि रमण धरी हाती । तंव ती
म्हणे मजप्रती । स्वर्ण निक्षिती बाणेना ॥९७॥ पार्वती अम्हा न वळे । तिथही दिसती जावळे । तुझा तूं तरी
धे ये वेळे । उगेचि ढोळे न मोडी ॥९८॥ समोवते पाहती ऋषिभार । गद्रदा हासनि ऐकोनि उठर ।
अनसूया मुखा लावोनिया पदर । विलोकी दूर राहोनी ॥९९॥ किलेक विस्मय करिती चिती ।
कितीएक बोलोनिया दाविती । अहो ज्याचे तयांप्रती । ओळखों न येती आश्चर्य ॥२००॥ एक म्हणती झाले
बुद्ध दिवस । म्हणोनि अंतर पडिले ओळखीस । एक म्हणती बाळवरांत । पाहोनि आंतीस पडियेल्या ॥१॥
तंव बोलतसे नारद । पुरे आतां झाला विनोद । जी माते होऊनि सावध । पाहोनि भेद उचलावे ॥२॥
तंव उमा बोले धीट होऊन । यांनी हा वेप धरिला पूर्ण । कैसे ध्यावे ओळखून । देखील उचलून अनसूया ॥३॥
अत्री वदे कातेतें । जाय ओळखोनि देई त्यातें । जगाऐसें विनोदातें । न करी नातें तें नाही ॥४॥
मग अनसूया येवोनि पुढे । म्हणे ओळखा निवाडे । कथ्य आपुले आपणा न कळनी जोडे । जगां धेई कां होतों ॥५॥
सावित्री बोले तूं मुजाण । देई आमुचे आम्हांस उचलों । न पाहे आमुचें शाहाणपण तोपवी मन आमुचे ॥६॥
अनसूयेनं तये वेळे । न्याहाळुनि उचललीं वाळे । ज्याचे त्यासी वोपिले । अंकी घेतले तयांसी ॥७॥
ती बहुवेळ होती क्षुधित । अंकी देतां शोक करीत । पयोधरी हस्त घालित । नेत्री बाहंत जळधारा ॥८॥
तंव त्या चळचळ अंग चोरिती । म्हणती जनांत कां मादिली फजीती । सकळ गद्गद हासनी । विपरीत गती
देखोनी ॥९॥ जंव जंव तोडिती तीं मुलें । तंव तंव हांसती जन लोकगळे । नारदानें हास्य दाटलें । उदोनि पळे वेगळ्या
॥२०१॥ जंव जंव लोक पाहोनी हासती । तंव त्या अयोवदन सलज होनी । मरणप्राय झाली गती । कदा पाहती
कोणीकडे ॥२०२॥ तंव नारद मनी करी विचार । होईल गती हे अनिवार । माना होनां कोयातुर । मग तो आवर न घडे
कां ॥२०३॥ मग हास्य सांज्योनि पोटी । आला सन्निध उठाउटी । म्हणे शांतवा मगळे हाटी । सांगोनि गोटी रसळ
॥२०४॥ उमा म्हणे देतां आम्हांसी । टाडी कां मरले विरोपी । नारद म्हणे बहुतां दिवशी । भेटी तुम्हांसी म्हणोनिया
॥२०५॥ नागुती विनयी जोडोनी कर । वाळे सालीं तीं क्षुधातुर । मग अनसूयेस पाचारोनि स्वर । तूत सवुमार पें वेले
॥२०६॥ उमा बोले प्रत्युत्तर । नारद हे सान सवुमार । यांचा वृष्णीचा विचार । बुद्धिप्रकर कैसा तो ॥२०७॥

आमुचा अधिकार कैसा जाण । केवि ते कर्तावे कैसे पाळोन । अलंकार पालखादी भूषण । करितां दूषण लागते ॥१८॥
 नर विनवी तिर्षासी । श्रेष्ठ अधिकार विशेष तुम्हांसी । तुम्ही पतिव्रता तपोराशी । तुम्ही सकलंगंती वंच की ॥१९॥
 रे सुधी उभारिली तुमच्या रूपे । जीवजंतु तुम्हांपासोनि रूपे । दग्ध होतां तुमच्याकोपे । सदयरोपे लगवती ॥२०॥
 श्रद्धासुत तुमचे महिमान । चणू शकेल तरी कोण । शोषकनी पावले शीण । अवाधित गुण तुमचे ॥२१॥
 अधिकार पाहतां अंधधे । उत्पति स्थिति प्रलय बरे । हे तुमचेच सर्व वैभवे । कोण न करवे तुमची सती ॥२२॥
 रेसी अंततां हतवदी । कासया पंडावे संकटी । पतिदिन्य करोनि उठाउडी । आपुले पटी जाहजे ॥२३॥
 रवोनि नारदाचे मापण । उत्तर बावयां नसे आंगवण । सलज पाहती अधोवदन । मौन पचन बोलती ॥२४॥
 तेव शाह्या घटीकी चार । कोणी न देती उत्तर । नारदे ओळखिले अंतर । नसे अधिकार या कांजी ॥२५॥
 मग गुज सांगे तयांचे कानी । तुम्ही प्राप्तां स्फुरलागोनि । तिशी दया जरी उपजली मनी । पूर्ववत्पणी करील
 त्यां ॥२६॥ न मिळतां अमृत । केवी सावध होईल मृत । धन्यंतरीयांचेनि नेमस्त । केवि उतरत विखार ॥२७॥
 जरी न वरें तरी घन । तरी केवी वाढती तरुण । प्राप्त नसतां वसंतमान । पुष्प वटधून न धिती ॥२८॥
 तेवी प्रसन्न न होतां अनसुया । कदा न पालटे यांची काया । युकी निवेदिली उपाया । आळस प्रार्थना न किजे
 ॥२९॥ अधिकारपरतें गढुळे मन । यासी निवेदितां तो दयांतवचन । निरोगी जरी व्हावे आपण । वन्दु सेवन करावे
 ॥३०॥ न सेवावे ठेकनि दोष । तरी पालट न पडे रोगास्त । सेवितां साधेनि कुसमुस । सतेज वपुस पाविजे ॥३१॥
 अधिकाराचा अभिमान । ठेविजे माते गुंडाळोन । आपुले कारणे लक्ष देऊन । करा मान गम शब्दा ॥३२॥
 चेष्टाची विचार पाहतां । मियाच वाढवाया द्वैता । आपुलीया बाळ रांगारितां । कोण दूषिता ते ठाई ॥३३॥
 प्रत्यक्ष हे तुमचे लोहाळ । येथे दोष नांगिजे अनुमाळ । अंतरी होवोनिया प्रेमेल । चोजवा रसाळ शब्द आतां ॥३४॥
 नारदवचनाची देखोनि चातुरी । परम सुखावस्था अंतरी । लोभ उकळ्या शरीरी । पुढें वाहेरी पाहती ॥३५॥
 गुह्यवाज होतां रोपणी । मोहो कोम निघाले आतुनि । ते विस्तारती कवणे गुणी । श्रोतेजनीं परिसिजे ॥३६॥
 ह्यपि अत्री अनसुया नारद स्तम । चतुरंग हा मंडप सुप्रभ । रमा सावित्री बेली अंत्र । सदय सलंग प्रसरे बरी
 ॥३७॥ सदसुदीपने हरित । चातुर्य शब्दपुणें विराजित । दया लोभ गौरव डोलत । सुफळे लोचत हेचि तया
 ॥३८॥ अत्रा बेली सरसावली । नारदस्तंभे प्रथम वेधली । केऊं तेतीं वृद्धिपावली । धवण केली पाहिजे ॥३९॥
 देवी म्हणे हो नारदमुनी । धन्य अनसुया हे मेदिनी । इची देखोनि अद्भुतकण्ठी । आनंद मनीं न समाय
 ॥४०॥ इचें वप असोनि सान । दिव्य पाहतां दिसे आचरण । अत्री पाहतां तोही तपोधन । सदय स्नान
 उभयतां ॥४१॥ रमा म्हणे उभयतांसी । पाहतां सुख वाटे जीवासी । धन्य रत्ने जन्मलीं कुसी । सकळ बुद्ध्यासी
 तारक ॥४२॥ आम्ही देव स्वर्गसुवनी । काय केलें तेंच राहोनी । आम्हांहुनि अधिक वरणी । रोदिले साधुनीं
 भूलोकी ॥४३॥ धन्य माउली हे अनसुया । जीवप्राण उलटेलीं पतिपाया । येर अवनी कां नसती जाया ।
 श्रुता कायां जन्मोनी ॥४४॥ ही निर्दोष गंगा भवतांरिणी । ही दाहिनेचक कुंभानेनी । ही अन्नाननाशंक

ज्ञानखाणी । जगपावनी जगदंबा ॥४५॥ सावित्री म्हणे ऐका बाई । आमुचे संततीस पार नाही । परि या उमयतांची नवलाई । अद्भुत पाही त्रिभुवनी ॥४६॥ आम्हांहूनि विशेषगुणें । दिव्य सुंदर ही उमयलें । त्रिभुवन भरलें कीर्तीनें । फिटलें पारणें डोळ्यांचें ॥४७॥ आतां या उमयांवरोनी । सांडावे प्राणसखे ओवाळोनी । आम्हां मिरविलें धन्यपणीं । यांचे भूषणीं भूषण आम्हां ॥४८॥ नारद म्हणे काय म्हणावें । तुम्ही सत्यचि वर्णितां आवें । पापी तरती यांचिया नवें । आवडी गावे गुण यांचे ॥४९॥ हे जयातें अवलोकित्ती । त्याचे मनोरय सहज पुरती । धन्य अत्री अनसूयासती । वाचे किती अनुवाद् ॥२५०॥ ऋषी म्हणती सत्य माते । उपमा नसेचि या उमयतातें । कोण तुकी या सामर्थ्यातें । हें तों आम्हांतें न दिसे ॥५१॥ सावित्री तुमचें तप थोर । म्हणोनि ऐशीं फलें पावला निर्धार । पवित्राचे हे पवित्र । उदार धीर सदाचरणी ॥५२॥ ऐसा स्तुतिसंवाद जंव होत । तों अत्री अनसूया आलीं धावत । साध्यं करोनि प्रणिपात । उभय विनवीत प्रेममावें ॥५३॥ जी.जी वडोल तुम्ही आम्हां । आम्हीं स्तवावें तुमच्या पादपद्मां । तें न होतां वर्णितां अवघमा । कां रिकामा थप वायां ॥५४॥ आम्ही अव्यंतसे चोर । घरोनि बैसलों गिरिकंदर । अपराधीया दंड थोर । तुम्ही निर्धार करावा ॥५५॥ प्रत्यक्ष आम्ही अपराध केले । हे तुम्हां सवति कळले । दंड न करितां आपगिले । गौरविलें बाळतें ॥५६॥ धन्य धन्य तुमची सदयता । आपुली लोपवोनि योग्यता । आम्हां दोनांसि थोरावितां । कीर्ति वाढवितां आमजाची ॥५७॥ आम्ही दीन हीन अर्भक बाळ । करित बैसलों वनीं खेळ । शीणला भाग तो जाणे जेहाळ । पोटीं कळकळ म्हणोनि ॥५८॥ हृदयीं तान्हियाची चिंता । म्हणोनि आला येथें पिता । बाळखेळ पाहोनि गुंतता । वेळ येतां लागलां ॥५९॥ हें जाणवतां मायेसी । कळ न साहेची मानसीं । मोहें धावोनि वेगेसी । कसापासीं पावली ॥२६०॥ वत्स पाहतां अनिवार । भलतैसे फिरे रानभर । परि गाउली घालीत हुंवर । कृपा पांखर घालावयां ॥६१॥ असो मातापित्याहूनि परते । आम्हां गौण सकळ दैवतें । म्हणोनि बंदितों चरणोतें । कृपादानातें मागतों ॥६२॥ सकळ अपराधांची क्षमा करोन । सेवेसी सांगा आज्ञा प्रमाण । कदातुलंघूं आपुलें वचन । अनन्य शरण तुम्हांसी ॥६३॥ तंव सावित्री उमा कमळा । आनंदोनी बोलती ते वेळ । पूर्ववत् दात्री या सुशीळा । आम्हां सकळ्यं पाहों दे ॥६४॥ मातृवचनातें बंदोनि शिरीं । अनसूयेकडे पाहे ते अवसरीं । खूण मुद्रा जाणोनि सडकरी । तीर्थ स्वर्गां आणिलें ॥६५॥ सन्य प्रदक्षिणा घालोन । बंदी प्रेमें स्वामीचरण । तैसिंचि सर्वप्रती नमोन । करी सिंचन बाळकें ॥६६॥ उदक करोनि सिंचितां । पूर्ववत् प्रगटले अवचितां । हें देखोनि समस्तां । आनंद चित्ता न समाये ॥६७॥ विमाती पाहती सुखर । तंव देखिले त्रसा विष्णु हर । दुःखे वर्षता साला अमर । वायें किन्नर वाजवित्ती ॥६८॥ देवांगना आत्मा करित्ती । अस्तरा गंधर्व आनंदें गाती । वायें नानाविध विमानां वाजती । ऋषी गर्जती ॥६९॥ सकळ करित्ती जयजयकार । ऋषी आशीर्वचनें बोलती उदार । तया आनंदासी नसे पार । विमानें सत्वर पातलीं ॥७०॥ आनंदें भरलें मूमंडळ । आनंदते साले लोकसाळ । धन्य अनसूया वेव्हार । खर्चिती सकळ नारीनर ॥७१॥ निकडे-तिकडे अवघा आनंद । प्रगटला तेथें आनंदकंद । उडाला सकळ

भेदाभेद । गेला खेद अत्रीचा ॥७२॥ पुढिले प्रसंगीं निरूपण । समस्तां घडेल आलिंगन । उभयतां तें प्रसाद
 देऊन । स्वपदस्थान पावतील ॥७३॥ श्रीसद्गुरु अनंत । तोचि या ग्रंथा वदवीत । शरणागताचे मनोरथ । तो
 पुरवीत गुरुराव ॥७४॥ तेणेंचि कृपा करेनि पाही । बुद्धि प्रेरली या हृदयी । पूर्ण अध्याय वदविले साही ।
 नेणवे नवलार्ह त्यांची ॥७५॥ वंशयंत्र छिद्राकार । वाजवितां वाजे अतिसुंदर । परी तया जैसा - वाजविणार ।
 तेवीच प्रकार येथींचा ॥७६॥ येव्हथी पावा केउता वाजे । काय सुंदरपणा तया साजे । वाजविल्यापासोनि नाद
 निपजे । सुंदर गाजे नामें पोवा ॥७७॥ तेवी मी अत्यंत पामर । बोलाव गुह्येचा आधार । मी कर्ता ह्या
 मिथ्या प्रकार । सुत्रधार वेगळाची ॥७८॥ निमित्तमात्रें अनंतसुत । प्रसिद्ध संतांचा अंकित । त्याचे द्वारी भिक्षा
 मागत । करा पारंगत मज दीना ॥७९॥ इति श्रीदत्तप्रबोधप्रंथ ॥ श्रीनारदपुराणाचें संमत ॥ श्रोते परितोत
 संतमईत ॥ पद्याध्याय अद्भुत गोड हा ॥२८०॥

॥ श्रीदत्तदिगंबरार्पणमस्तु ॥

॥ इति पद्याध्यायः समाप्तः ॥

॥ अध्याय ७ वा ॥

श्रीगणेशाय नमः श्रीमत्सद्गुरु अनंता । आनंदवंदा त्वं समर्पा । उदार धीरा कृपावंता । अनाथनाथा शरण त्वे
॥१॥ त्वं संपन्न सर्वाधीश । सकल ईशांचाहि ईश । परात्पराचाही परेश । त्वं अविनाश सर्वदा ॥२॥ त्वं
शरणागताचा दाता । त्वंचि भवभ्रांति फेडिता । त्वं या जिवासी तारिता । तुजवीण त्राता कोण आम्हां ॥३॥
म्हणोनि त्वे आलों शरण । न पाहीं आतां दोषगुण । देवोनिया कृपादान । करी पोषण सुतांचे ॥४॥ मी तुझे
लढके लडिवाळ । त्वं गुरुमाय होसी स्नेहाळ । पुरवी बाळकाची आळ । कथा रसाळ चाली ॥५॥ गत
कथाध्यायी निरोपिले । अनुसूये स्तबोनि प्रसन्न वेले । तिथे दिव्य पूर्वस्व झाले । पुण्ये वर्णले सुरवर ॥६॥
आतां पुढील कथानुसंधान । सद्गुरुकृपे होतसे निरूपण । श्रोतीं तैथे चित्त देवोन । कीजे श्रवण साक्षेपे ॥७॥
ब्रह्मा विष्णु महेश्वर । पाहतांचि झाला जयजयकार । देव मानव नारीनर । आनंद योर मानिती ॥८॥ अत्रो
अनसूया तथे वेळी । आसनें मांडिती उतावेळी । सुम पृथक्त्वे निराळी । रंगवळी अनुपम्य ॥९॥ अन्य पृथक्चि
बैसका । ऋषीलगीं घातल्या देखा । पूजासाहित्य मालिका । द्रव्य सुगंधिका सिद्ध वेले ॥१०॥ मग उभयतां
जोडोनि कर । प्रार्थिते झाले तयांसमोर । म्हणती कृपा कीजे दीनावर । अंगीकार करावा ॥११॥ जयजयाजी
पार्वतीरमणा । सावित्रीबरा पद्मासना । जय भक्तप्रिय नारायणा । दयाघना दीनबंधो ॥१२॥ जयजयाजी
गौरीबळभा । जयजयाजी पद्मनाभा । रमारमणा तुझेनि शोभा । ये आरंभा पूजास्थानी ॥१३॥ जयजयाजी
पद्मगहारा । जय वेदमूर्ति करुणाकरा । जय सर्वातीता सर्वेश्वरा । पूजा अंगीकारा दीनाची ॥१४॥
जयजयाजी कैलासवासिया । सत्यपुराधीशा सत्य प्रिया । वैकुण्ठधामा गुणालया । करा दया विनयायी ॥१५॥
जय विधातिया सृष्टिकरा । सद्य पालना सर्वेश्वरा । जयजयाजी भूतसंहारा । दयासागर लक्षा मज ॥१६॥
जय पिनाकपाणी कपर्दिशा । नीलम्रीचा भस्मभूषा । गंगाधरा अपर्णेशा । शिव सर्वेशा मां पाहि ॥१७॥
जयजय स्वामी चतुर्वक्त्रा । हे कृपाघना द्विचतुर्नेत्रा । सद्य उदार सत्पात्रा । सतेज पवित्रा पाहि मां ॥१८॥
जयजयाजी कमळावरा । कमलदलाक्षा चारुकरा । कमलप्रिया करी उद्धारा । करुणाकरा मां पाहि ॥१९॥
ऐकोनिया करुणावचन । कृपे द्रवले अंतःकरण । म्हणे वा रे संतोषमान । परिसोनि स्तवन झालें कीं ॥२०॥
उद्गार वचने ऐकतां । साष्टांगे नमिती तें उभयतां । पृथक्ची प्रार्थाय्या त्या माना । होईल चित्ता संतोष त
॥२१॥ उभय जोडोनि वद्ध पाणी । करिते झाले तेव्हां विनवणी । आलों तुम्हां अनन्यपणी । शरणचारी
सद्गर्वे ॥२२॥ जय त्रिपुरांतकेवरी अंबे । मम जनिते विषयदंबे । विषयपालके हरिवल्लभे । सतेज सुप्रभे शरद
तुज ॥२३॥ जयजय शिवप्रिये मृदानी । जय विधिविलासके सौदामिनी । जयजय माधवमनमोहिनी । उभे
प्रार्थनी पाहि आम्हां ॥२४॥ जयजय अपर्णे सद्ये । जय वेदमूर्ति प्राणप्रिये । जयजय सरितावरतनये । वंदिते
पाय अनाथ मी ॥२५॥ जय पद्मास्थमाते भवानी । जयजय वो दक्षमखविध्वंसिनी । कृपाकटाक्षे हिमनगनंदिनी ।
पतित पावनी लक्ष्मी मज ॥२६॥ जय ब्रह्मतेजसे त्रिपद्मात्री । प्रथम पदे त्वं गायत्री । द्विपदा त्वं माने सावित्री ।

सरस्वती सुंदरी विपदा तं ॥२७॥ एवं माता त्वं पदत्री । जन्मलो कुसीं म्हणोनि अत्री । तरी कृपा करोनि
 पवित्री । दयां सुपुत्री कांजे आतां ॥२८॥ जयजय, कमले कमलधारके । जय कमलभूषणे त्रिभुवनपालके ।
 कमलदलाखे त्रितापहारेके । विश्वनाथके पाहि दीना ॥२९॥ स्तुतिस्तवनानें ऐकोनी । तिथी आनंदत्या झाल्या
 मनी । हें देखोनि उभयानि । लोटंगणी पें गेले ॥३०॥ अनसूयेसी वोसंगा येवोन । प्रेमें देती आलिंगन ।
 वाई तुम्हां क्षेम बलयाण । सदैव पूर्ण असो हें ॥३१॥ ठेवि व्रता विष्णु महेश्वर । आलिंगोनि देती अभयकर ।
 वा रे तुमचा महिमा शेर । अद्भुत अगोचर पाहिलां ॥३२॥ अत्री अनसूयेसी अवग्रहण ।
 बडिलीं आदरें करितां जाण । यदा वर्णिती ऋषिगण । म्हणतीं धन्य दिवस आजी ॥३३॥
 सद्भावें पितरालागोनी । अत्री अनसूयेतें सन्मानोनी । आणोनि वैसविलें आसनीं । घोष दिजगणी मांडिले ॥३४॥
 मंत्रघोष आरंभती । उभय पादपूजा तेव्हां करिती । दिव्य वलभूषणें देती । चंदन चर्चिती सांभाय ॥३५॥
 सतेज समर्पिती अलंकार । तुळसी पुष्पें गुंफोत हार । सुगंध धूप दीप परिकर । फलसंभार नैवेद्या ॥३६॥
 फल आहार करितां सेवन । उदकें करविती मन्थपान । नृसि होतां अपोषण । करप्रक्षालन करविलें ॥३७॥
 मुखझुंडी देवोनि त्यांसी । दिव्यासन देत येणंसी । करोद्धन चंदनासी । परिमळ्हासी चर्चिलें ॥३८॥
 सोमें मुरंग तांबूल । चर्वणा दिवला रसाळ । दक्षणा अर्पेनि उतावेळ । प्रदक्षणा निर्मळ करिताती ॥३९॥
 दंडप्राय नमस्कार घातले । तैवीच मुनी तोषविले । मानसी ध्यानधारण केलें । चरण लक्षिले सकळांचे ॥४०॥
 मागुनीं जोडोनिया कर । प्रीतीं उभे राहोनि समोर । स्तुति आरंभिली साचार । सद्गद अंतर तें होय ॥४१॥
 जय धजअजात सर्वोत्तम । आनंदसागरा सुखवासा । अनाथनाथा त्वं विश्रामा । मंगलनामा सर्वेशा ॥४२॥
 जयजय त्रिमलरूपा चैतन्यधन । जय गुणातीत गुणवर्धन । जय सर्वसाक्षी सनातन । सर्वकारणा सर्वमकरा ॥४३॥
 जय मामातीत निरामया । अज्ञानछेदका ज्ञानोदया । तापहारका पूर्ण सदया । करी छाया कृपेची ॥४४॥
 जयजय अद्वयरूपा निःसंगा । विज्ञानगंभी तिमिरभंगा । अनंत येथा अनंत रंगा । अद्वय अमंगा अभेदा ॥४५॥
 ऐसिया स्वयनें आरती । प्रज्वाळोनिया ओवाळिती । काया बुरखंडी सप्रेमगती । करी घेती पुष्पांजळी ॥४६॥
 वेदोक्तमंत्रे करोनि । मुखरें घोष सरसावून स्वस्ति साम्राज्य म्हणोन । करिती अर्पण मस्तकीं ॥४७॥
 नमस्कारोनिया स्तुतिती । दीन अपराधी म्हणोनि म्हणती । क्षमा करोनि कृपापूर्ती । करा प्रीती दासतें ॥४८॥
 जयजय वैकुण्ठपति रमाधवा । मी बहु अपराधी केलावा । नेणें करूं कांही तुसी सेवा । अभिमानी काजवा जन्मलो ॥४९॥
 जयजय शिवशुल्पांगी । मी दुराचारी गा अवगुणी । अर्चन नेणें कुभाव मनी । व्यर्थ जन्मोनी वायां कीं ॥५०॥
 जयजय स्वामी विधातिया । नाही सेविलें म्या तुझिया पायां । व्यर्थ क्षीण दिवला जन्मोनिया । बूया काया पुट
 वेळी ॥५१॥ तुम्ही महामूर्ति सर्व संपन्न । धन्य स्वामी तुमचें महिमान । पतित अनाथ अनन्य शरण । करितां पावन
 तपातें ॥५२॥ म्हणोनिया पायांपाशीं । दिननि झालो जी कृपाराशी । नपाहतो दोषगुणांसी । चरणापाशीं ठावला ॥५३॥
 आम्हीं शुद्ध अत्यंत अज्ञान । नाही घडलें सेवाभर्चन । नाही घडलें जप ध्यान तपाचरण तेही नसे ॥५४॥

नाही साधिला योग । नाही घडले कांहीं याग । तीर्थ व्रत नेम चांग । नाही जोग साधिला ॥५५॥
 शुद्ध जैसे वनीचें दोर । तेवींच घडला सर्व विचार । इंद्रियपोषणी सादर । स्वहित सार नेणेंची ॥५६॥
 सेवा न जाणें सज्जनाची । कैची मग सोय परोपकाराची । कैची कोडें पुरतीं अर्पिल्याचीं । वार्ता सुखाची न बरे
 वाचा ॥५७॥ सर्व गुणें आम्ही हीन । देवा पातकी आणि मळीन ऐसिया नष्टा दृष्टा कराल पावन । तरीच
 धन्य सर्वेश ॥५८॥ अत्री अनसूयेच्या स्तवना । सकळही तुकविती माना । म्हणती केवढा हा लीनपणा । धरोनिया
 करुणा गाडली ॥५९॥ धन्य धन्य यांचे आचरण । परी किंचित न धरी अभिमान । हेंचि योग्यतेचें लक्षण । चतुर
 मुजाण जाणती ॥६०॥ पीका सरसावतां कां गोणी । भूलक्षीतसे अवलोकनीं । जंव जंव हाय कणभरणी । तंव तंव
 लवणी विशेष ॥६१॥ जे का अभागी द्वाड । फळ ना पोकळ दीर्घ वाड । स्पर्श जातां खडबडवड । कोण सुखाड
 तरांचा ॥६२॥ तैसा नोव्हे हा अत्रिमुनी । शांति वैराग्याची खाणी । पवित्र अनसूया सुशील गृहिणी । पुण्यपावनी
 पतिव्रता ॥६३॥ ऐसे करितां ऋषि अनुवाद । तंव त्रिमूर्तीस झाला आनंद मग सप्रेमयोगें आशीर्वाद । देती
 प्रसिद्ध आवडीनें ॥६४॥ म्हणती वारे अत्रिमुनी । तुम्ही उभयतां धन्य मेदिनी । तुम्हांऐसे नयनी । न देखों कोणही
 दूसरे ॥६५॥ उदंड तपी तापसी पाहिले । योगी ध्यानी अवलोकिले । गृहस्थाश्रमी सभाग्य भले । परि मन न झाले शांत
 कोठें ॥६६॥ आचरण कसे देखिलें अपूर्व । अभिमान ऊर्माचे गौरव । दिसती परी दाम्भिक सर्व । अनन्य शुद्ध भाव नसेचि
 ॥६७॥ तो आम्ही येथेंचि पाहिला । मूर्तिमंत तुम्हा पाठीच ठेला । निरभिमान योग साधिला । आनंद झाला पाहतां ॥६८॥
 धन्य धन्य हें तुजें अर्चन । धन्य या धिनपत्वाचें लक्षण । श्रद्धा भली परिपूर्ण । भाव सचन सद्गद तो ॥६९॥
 धन्य तुमचा हा अधिकार । आवडी डूजनीं तुम्हां थोर । वेला पाहेनि सत्कार । आमुचें अंतर निवालें ॥७०॥
 तुम्ही उभय आनंदमूर्ती । हे आम्हां सकळ्यांची विश्रंती । सदैव कल्याण तुम्हांप्रती । असो कीर्ति वाढो सदा
 ॥७१॥ निर्विघ्न चालो तुमचा योगक्षेम । सिद्धी जावोत तुमचे नेम । अदळ हृदयी राहो प्रेम । पुरोत काम
 सकळही ॥७२॥ निर्दोष धंडो तपाचरण । सदैव सदयता वसो पूर्ण । आरोग्य काया शक्तिसंपन्न । असो धन-
 धान्य विपुल ते ॥७३॥ प्रपंच घडो परमार्थरूप । सकळ देवता असोन सहस्र । जुरो जीवी कांही संताप ।
 ज्ञानदीप प्रज्वळो ॥७४॥ सेवा घडो सर्वांमूर्ती । द्रैत कल्पना न वाघो कल्पांती । जुरो देहीं कांही आनी ।
 आम्हाप्री असो तुम्हां ॥७५॥ न वाघो वट्टा कोणताही शीण । असो औदार्य प्रपंची अचूण । नांदा कुडाल
 रूप सुखी सघन । स्वरूपी उन्मन वृत्ती असो ॥७६॥ ऐसा बरदपुणें गुंफोन हार । अत्री अनसूये वोपितां
 स्वर । त्रिगुणात्मकें अमयकर । मस्तकावर दीधळा ॥७७॥ आनंदोनी तेव्हां ऋषिमंडळी । प्रेमें आल्हादें पिटिनी
 टाळी । अत्री भाळ ऐवी चरणकमळीं । सप्रेम जळीं वर्पन ॥७८॥ तंव ते विमानें सिद्ध झालीं । निशाणभेरी
 खणागिली । देवांसह तये वेळी । ऋषिमंडळी उठे त्वरें ॥७९॥ ते उल्हासलें सकळ्यांचें मन । दर्शनें जीवजंत
 झाले पावन । आनंदलटा उडळती सघन । हेल्यावे संपूर्ण बोलावती ॥८०॥ परी अनसूयेचे अंतरी । किंचित
 उरली मेदलहरी । ने जाणे एक प्रसंचारी । जया घरी ब्रह्मावीणा ॥८१॥ अनसूयेचे वर्म जाणोन । म्हणे तं

चतुर होतीं सुजाण । धैर्य धरोनि धरी चरण । कर्ता भाषण इच्छित जे ॥८२॥ विमानांसिद्ध देव जाती
 ऋषिगण तयां बोलविती । तैसियामांजी अनसूयासती । नमोनि विनविती पै ॥८३॥ इच्छे योषांचे
 गजर । होतां नार्दे कोंदले अंबर । न कळे शब्द अणुमात्र । गुंजबुजे थोर दुमदुमली ॥८४॥ तंव अनसूयेने
 देखोनी । बायें राहविली तत्क्षणी । तुम्ही शब्द न बोला जी कोण्ही । निश्चळपणी अस्तावे ॥८५॥ नांदे अवघे
 स्तब्ध होता । विनविती झाली पतिव्रता । अहो जी स्वामीसमर्था आम्हा अनारा तांरिले ॥८६॥
 सुप्रसन्न दिखले वरदान । ते सिद्धची असे कृपेकरून । आपण करितां पालन । मग तें न्यून कैसेनी ॥८७॥
 मातु मंदिरां येवोनी प्रगटेल । तेथें अंधार फोडोनि राहिल । हिमंवर प्रांती भेटेल । ताप उरलें मग कैचा ॥८८॥
 कृपां करितां चितामणी । द्रिष्टा गेली सहज पळोनी । बहूपतर उगवतांचे अंगणीं अर्थ मनी बैवी राहें ॥८९॥
 प्रसन्न होतांचि कामधेनु । मग सांगा तयासी काय वाणू । रोमिया होतां अमृतपानू । तया मरणू वैसेनी ॥९०॥
 तेवीं तुम्ही अपंगिता । कोठोनि बाघेल आम्हां चिंता । तुम्ही सर्वत्र सर्व जाणता । कासया दृषा शिणवावे ॥९१॥
 ऐकोनि अनसूयेची उक्ती । देव चकित झाले चिंती । विचारें मानसी शोधिता । परि कौणाप्रति नुमजे तें ॥९२॥
 शब्दरोहोनेचितेरो होकले । पकित ठाई उभे ठेले । निरस्त्यावोण पाडले । पुढें तुचलेंचि तयाते ॥९३॥
 नव नारद म्हणे कां जी स्वीर । विमानी आरुढावें सत्वर । कासया करितां उशीर । वाट सुरवर पाहती ॥९४॥
 शंकर म्हणे जावपाळागुनी । उशीर कैचा नारदमुनी । परि या अनसूयेच्या प्रार्थनी । पडिलीं गुंतोनि
 गुगवे हें ॥९५॥ नारद म्हणे त्रिपुरांतका । परम होसी तूं भक्तसखा । अनुसूयेचे मनींची शंका । निश्चयापका
 दूर कोजे ॥९६॥ आपण होवोनि सुप्रसन्न । ब्रह्मतेक दिधलें वरदान अनसूयेचा हेतू कोण । तोही जाणून
 घेईजे ॥९७॥ सर्वेचि म्हणे अनसूयेसी । कोण प्रश्न तुसिये मानसी । तो निवेदी पायापासी । संकोच यासी
 न धरावा ॥९८॥ तुमचे पुरवावया हेत । हे प्रगटले तिचे साक्षात । ऋषिगण गंधर्व पाहात । धन्य पुननि
 रिवस आजी ॥९९॥ सकळांसी झाली समसाम्यता । हें महत्पर्व जाणोनि आतां । निवेदी आपल्या अंतरआर्ता ।
 साधी सार्धी प्रभुत्वी ॥१००॥ परिसोनि ऐसिया जावयासी । अनसूया वदे नारदासी । श्रवणी
 साठवा शब्दासी । देवश्रपी तुम्ही सर्व ॥१०१॥ अहो हे सकळांचे वडील । आम्हां
 दीनांबरी झाले दयाळ । स्वलीलें होवोनि बाळ । मज स्नेहाळ माग दिला ॥१०२॥ नसतां
 उद्धवलें येणें । केली आवडी पयःपानें । यालागीं मंदिरा पाळणें । घालोनि म्हणे जोजो मी ॥१०३॥
 तेणें लोभमोहा जाली वृद्धी । वाळवणी जडली बुद्धी । नसतां दाविली उपाधी । सोडिलें मयां पाहां केस ॥१०४॥
 आतां स्वपदां हे आनंदे जाती । नारदा पाळख स्ति मज दिसती । याची गुणें जीवीं खंती । ऐसिपाप्रती काय
 वरूं ॥१०५॥ नारदा पूर्वीं होतों आनंदवन । नव्हती यांची आम्हां धारवण । यांनींच स्वतां येऊन । वधलें मन काय
 वरूं ॥१०६॥ जेधवां पाहीन पाळख । मोडें अंतर करी लखलख । हापोनि जाईल सर्व सुख । अनिवार दुःख वाटेल ॥१०७॥
 तथा दुःखमरें करोनी । नारदा निद्रा न यावी नयनी । हें उचित कीं तुम्हालागोनी । पाडा शोषोनी मानसी ॥१०८॥

नारदा बोल प्राप्त्वासी । काय रुसोनि सांगों तुम्हांसी । स्वस्य जावें स्वपदासी । दया मानसी अमूं या ॥१॥
 स्वपरिवारें सुखसंपन्न । चिरायु नांदा पदीं जाऊन । परी शरणागताची आठवण । नका विसरून राहूं कीं ॥१०॥
 अनंत ब्रह्मांडाची घडामोडी । तुम्हां अन्य कार्याची तांतडी । तेथें आम्ही केउतीं वापुडी । होईल अनावडी स्मरणाची ॥११॥
 ललना परिवारी सुरवाड । भोग उपभोगीं उपजे आंबड । केवीं स्मरणाची चाड । तेचि गोड तुम्हां होनी ॥१२॥
 म्हणोन विनीत होवोन । तुम्हां देतसों आठवण । एवढेचि पावें कृपादान । आमुचें स्मरण न विसरावें ॥१३॥
 तंव नारद म्हणे जी करुणालया । या अनसुयेवरी करावी दया । तें कृपा उपजली देवराया करिती छाया पूर्णत्वे ॥१४॥
 सकळ्यांचेनि सन्निधानी । देव बदती प्रसादवाणी । अनसुये तुजें प्रेम पाहोनी । तुष्टलों मनी सत्य पै ॥१५॥
 तुमचे भक्ति आदरीचें ऋण । कधीही न फिटें आम्हांलागून । परि किंचित् तोपवूं तुजें मन । सागरा अर्पण विंदू जेवीं ॥१६॥
 येचविवर्यी माने । आवडीं निवेदितां दों । तें परियेसी सावधान चितें । आपंगी आम्हांतें जीवेंमावें ॥१७॥
 तुजें केले पयःपान । तें अमृताहुनी गोंड गहन । तेथें गुंतलें आमुचें मन । पुढतीं सेवन करूं तें ॥१८॥
 यासाठीं मी शंकर । तुझिये पोटी धरितों अवतार । दुर्वासनाभें करी गजर । हा भय वर घे माझा ॥१९॥
 तंव विधाता बोलें आपण । मीही तुझा पुत्र होईन । न करी आतां संकोच मन । घेई वचन हें माझें ॥२०॥
 दोघांचा पाहोनि वरद । विष्णूसी झाला आरहाद । म्हणे माते न करी खेद । धरिला छंद पुरवीन मी ॥२१॥
 दोघांहेनि आगळे । माझें कृत्य असें वेगळे । हीनदीन जनांचे पाळें । पावन खलीलें करीन मी ॥२२॥
 माते तुज सांगता खून । या दोघांचे वेगळेचि दोन गुण । ते मजमाजी अंसनीं पूर्ण । यांहीनि भिन्न भिन्न वेगळ्या ॥२३॥
 त्रिगुणामकें मी दत्त । तुझा बाळ होईन सत्य । योग दावीन सिद्धांत । सर्वातीत राहोनी ॥२४॥
 तुझिया मनोरयासी । पूर्ण करूं निश्चयेसी । माते त्वां स्वस्य मानसी । आनंद सुखवासी - असावें ॥२५॥
 नारद म्हणे धरी पोटी । बांधी आतां शकुनगांठी । अनसुया चरणीं घाली मिठी । सुंदं मोरटी स्त्रेभे ॥२६॥
 उठवोनिया लवलाही अनसुया देवें धरिला हृदयीं । मुख बुरवाळोनि तें समयीं । म्हणे राही आम्ही येतो ॥२७॥
 वर देवोनि संवोखिता । आनंद सुख जाहले समस्ता । सुमनसंभार अनसुयेवरुना । झाला वर्पता अमरेंद्र ॥२८॥
 अत्रिऋषिवर्या भेटोनी । तात्काळ बैसले देव विमानां । हुंदुमीनाद गर्जती गगनी । उठती ध्वनी अनुपम्य ॥२९॥
 स्वर्गा चढतांचि विमानें गंधर्व विषावर गाती गायन । अप्सरा नृत्य कला करिती तनानें । मूर्दंग वीणे वाजविती ॥३०॥
 झालीं विमानांची दाटी । अमर करिती पुण्यवृष्टी । देव मिळोनी तेहतीस कोटी । नेती पटी निरवत ॥३१॥
 देवललना धावोनि येती । आरव्या घेवोनि ओवाळिती । प्रथम कैलासमुवना जाती । शिव स्थापितो शिवपदी ॥३२॥
 परःपर सख्य्य सन्मान । करोनि तोपविती शिवगण । आनंदमय सर्व कैलासमुवन । भक्तजन हुड्ढी ॥३३॥
 अपर्णेसी कैलासी ठेविले । गणांसमवेत शिव निघाले । सत्य लोकप्रती पावले । पदीं स्थापिलें विधाताया ॥३४॥
 आनंदोनि सत्य लोकवासी । सन्मान देती सख्य्यसी । सत्कार करोनि वेगेसी । समारंभासी गौरविले ॥३५॥
 तंव बोलनसे रामग । आम्हांसी निरोप पावा आपण । सर्वे यावयाचें कारण । कासया शीण करितां ॥३६॥

तंव बोलतसे उमावर । बरवा शोधिला जी विचार । हा तो नोव्हे क्षीरसागर । वैकुण्ठपुर असें कीं ॥१७॥
 देखोनि सखळ्यांची आवडी । ओळखोनि शिवदृष्टीची गोडी । मापणें करतील कडोविकडी । ती घुरवाडी गोड
 पुढें ॥१८॥ हा अध्याय आनंदभरित । वाचितां आनंदाचे होय प्राप्त । वरदे शोभला शोभिवंत । मनोरथ
 पुरवावया ॥१९॥ अत्रि अनसूयेची कामना । पूर्ण व्हावया दे वरदाना । श्रवणीं पठणीं जडतां भावना । त्या
 देवराणा करी दया ॥२०॥ तोचि त्रिगुणात्मकें करून । सर्वां ठायीं राहिला व्याघ्न । प्रीतिभावाते निरखोन ।
 कती पावन जगद्गुरू ॥२१॥ सद्गुरू तोचि दत्त अत्रिनाश । शरणागताचे तोडी पारा । ज्ञानबोधें बोधवी
 मानस । करवी नाश विकाराचा ॥२२॥ शुद्ध सत्य जो आपुला गुण । प्रेमें दे तेथील अधिष्ठान । करोनि द्वैताचे
 खंडन । अद्वय पूर्ण बाणवी ॥२३॥ एसा समर्थ हा गुरुदत्त । याची कृपा व्हावया प्राप्त । सहाकारी तुम्ही साधुसंत ।
 दयावंत जिवलग ॥२४॥ म्हणोनि धरिली तुमची वास । जिवेभावे म्हणवी दास । न करा जी, माझी निरास ।
 पुरावा आस दयासिंधु ॥२५॥ तुमचिया प्रसादें करून । हा ग्रंथ होतसे निरूपण । कर्ता म्हणतां लागे दूषण ।
 तुमचें महिमान तुम्हां ठावें ॥२६॥ संतचरणकमळ जें सुंदर । अनंतसुत येथील झर । मकरंद सेवी निरंतर ।
 घाली गुंजारव सप्रेम ॥२७॥ इति श्रीदत्तप्रबोधग्रंथ । यासी नारदपुराणीचें संमत । श्रोते परितोत नाविक भक्त ।
 सप्तमोऽध्याय गोड हा ॥१४८॥

॥ इति सप्तमोऽध्यायः समाप्तः ॥

कृतज्ञता निर्देश

श्रीनृसिंहसरस्वती सेवा मंडळानें पुरस्कृत केलेल्या ग्रंथ मालेंतील ह्या प्रथम पुण्याच श्रीदत्तप्रबोधाचा १ ला भाग प्रसिद्ध करण्याचा योग अनेक सज्जनांचे सहकार्यामुळेच केवळ आला आहे त्यांचा नामनिर्देश न करता त्यांचे सर्वांगीण कल्याणाबद्दल भगवान श्रीदत्तात्रेयांचे करणी आमची नित्य प्रार्थना आहे. या भागाचे मुद्रण श्रीसमर्थ प्रिंटिंग प्रेस, ठाणे व रामदास मुद्रणालय दादर याठिकाणी झाले आहे. हे कार्य अर्थन सुबक केल्याबद्दल मुद्रणालयाचे मालक माननीय श्री. स. पा. जोशी व छापखान्यांतील सर्व प्रेमी मंडळी यांचे आमार मानाचेन तेवढे थोडेच आहेत विशेषतः वडांदा निवासी श्री कावडांबुवांचे मंदिराचे विद्यस्त व त्यांचे वंशज माननीय श्री सुंदरनाथ व श्री जगन्नाथ राजागुरूवर यांनी मोठ्या प्रमाने हा श्रीदत्तप्रबोध ग्रंथ प्रसिद्ध करण्यास परवानगी दिली व संपूर्ण गुःकार्यहि दिले याबद्दल आम्ही त्यांचे फार आभारी आहोत. जवता जनार्दनाने सुद्धा या भागाचे वर्गगटात होऊन आम्हाग पुढील श्रीदत्तप्रबोधाचे भाग प्रसिद्ध करण्यास मदतकार्य व उत्तेजन यांचे अशी त्यांचे जगणी प्रार्थना करून हे ऋण निर्देशाचे कार्य संपवितो.

श्रीनृसिंहसरस्वती सेवा मंडळ,
मुंबई.

अधिकप्रतिपदा, रात्र १८८६.

॥ श्री दत्तप्रबोध ॥

भाग पहिला	अध्याय	१ ते ७	[प्रकाशित]
भाग दुसरा	अध्याय	८ ते १५	[अप्रकाशित]
भाग तिसरा	अध्याय	१६ ते २७	"
भाग चौथा	अध्याय	२८ ते ३६	"
भाग पांचवा	अध्याय	३७ ते ४४	"
भाग सहावा	अध्याय	४५ ते ५०	"
भाग सातवा	अध्याय	५१ ते ५६	"
भाग आठवा	अध्याय	५७ ते ६१	"

उपारनिर्दिष्ट भाग साधारणतः १॥ ते २ महिन्यांचे अंतराने
प्रसिद्ध केले जातील.

श्रीनृसिंहसरस्वती सेवा मंडळ,
मुंबई.

प्रकाशक : घ. न. झुरळे, श्रीनृसिंहसरस्वती सेवा मंडळ, खोली नं. १४२ विहिग नं. १४,
सेंट्रल गव्हर्नमेंट गव्हर्नर रेसिडेन्सिअल कार्टव, भाग्या रोड, घाटकोपर, मुंबई नं. ७७.
मुद्रक : स. पां. जोशी, रामदास मुद्रणालय, शिवाजी पार्क रोड नं. ३, दादर-मुंबई २८.

॥ श्रीगणेशदत्तगुरुभ्योनमः ॥

परमभागवत

श्री अनंतसुत विठ्ठल ऊर्फ कावडीवावा
विरचित

श्री दत्तप्रबोध

भाग दूसरा

अध्याय ८ ते १५

पंचोपचारी ॥२७॥ कोणी करिती प्रदोषवन । कोणी सोमगारातें आचरत । कोणी शिवरात्री नेम्युक । कोणी व्रत
 निराहारी ॥२८॥ कोणी उपासनी अनुष्ठानी । कोणी वेसले जपघ्यानी । कोणी आहारविहारानें कोनी । कोणी भव
 निवटले ॥२९॥ कोणी शिवा तुजसाथी । भोगिनी नाना दुःख कचाटी । कोणी द्विज भोजनाच्या पाठी । कोणी ह्ये
 दिगंबर ॥३०॥ ऐसे बहुविधा करिती आचरण । दंडी त्रिगुणात्मके पृथक् पूर्ण । परि उभय भाग पडती निवडोन । स्वप्न
 लक्षण निष्काम ॥३१॥ सगुनिका प्रसन्न होरी । गुणाऐसीं फळें देती । देतां वंहीं न विचारिती । भोव्या हेन
 शंकर ॥३२॥ जयें निष्कामें दयाळा । तुज अर्चिलें जायनीळा । तयाचा करिती बहुत सोहोळा । अमृतनय
 अर्पिती ॥३३॥ कोणा करिती पैलासरास । कोणासु दिती वंढमाळिकेस । कोणा देसी स्वरूपतेस । इच्छित
 आस पुरविती ॥ ३४ ॥ तेवीच द्वादार्चनी जे जन । तयां सत्यलोकींचे सन्मान । जे करिती यज्ञदान ।
 संतर्पण बहुसाल ॥ ३५ ॥ पोटशोषचोरें दिजा अर्चिती । उत्तम उपभोगादि अर्पिती । घाट देवालये बांधिती ।
 देव पुजिती सोपरमोरें ॥ ३६ ॥ धर्मशाळ्या अन्नसत्रें । गोभूतलें दानें विचित्रें । नानासादि तिलपात्रें ।
 यदनें छत्रें शिबिरें ॥ ३७ ॥ नाना अलंकार धाव । अन्न आहार दिजा देव । वलें भूषणें विह्वाव । प्रीती
 अर्पित ग्रामक्षेत्रें ॥ ३८ ॥ सदावेतें ऋतुसेवने । आसनें वसनें शय्यासनें । नाना धान्य आणि धने । उपायनें
 हुंदर ॥ ३९ ॥ कूप वारवा विहिरी । छाया शाळा नानापरी । विप्रांय बळ्या कुसरी । दानें करी विविध ते
 ॥४०॥ ऐसिया अनंतदत्ता । देशीनि तोपची द्विजगणा । कांही लौकिकसंबंधी अर्चना । तीर्थ क्षेत्रें उपासन
 यात्रा करी ॥ ४१ ॥ ऐसें पुण्य आचरतां । मग येतसे तो स्वर्गपंथा । अमर होय सत्कारिता । सुख संतोषना
 दे तया ॥ ४२ ॥ मागाऐसे भोग देती । कर्ति तोवरीच राखिती । तें सरतां लोटोनि देती । जन्म पावती
 भूलोकीं ॥ ४३ ॥ त्रिगुणात्मकें पुण्यराशी । फळेंहि भोगविती तयाऐसी । राज्यवैभव संपत्ति ।
 दारा कलत्रासी कर्मऐसे ॥ ४४ ॥ तेवीच सूर्यउपासक । तयासी प्राप्त भालुलोक । पुण्य सरतां आवश्यक ।
 जन्मा अचूक षालिती ॥ ४५ ॥ ऐसेची ते शाक जाणा । करिती शक्तीची उपासना । भक्ष-अभक्ष नाना ।
 मंदिरापाना करिताती ॥ ४६ ॥ पात्रापुढें ठेवोनि पात्र । रजनीं पूजा करिती विचित्र । मांस मंदिरा
 अपवित्र । प्रसाद पवित्र म्हणती त्या ॥ ४७ ॥ शक्तिमंत्रें करिती हवन । उत्तम वाममार्ग ऐसे म्हणोन ।
 आवडीनें करिती सेवन । म्हणती पावन आम्हीं झालों ॥ ४८ ॥ प्रसंगी येऊं न देती कोणासी । आलिया
 बलाकार करिती त्यासी । कुशळ कर्म-कोनि बेगोसी । शेकीं परासी पै भीती ॥ ४९ ॥ मांस मंदिरें भरीती
 पोट । कदा कोठें न करिती बोमाट । म्हणती जगामाजीं श्रेष्ठ । भाग्य वरिष्ठ आमुचें ॥ ५० ॥ अनाचारी
 पाप समूळ । आचरती ऐसे ते चांडाळ । तयांचें पहातां मुखकमळ । कर्तवें ताकाळ सचैलातें ॥ ५१ ॥
 ऐसिया नरा जेथें वस्ती । तेथें पापाचे पर्वत निधिती । त्यांसी नाही स्वर्गप्राप्ती । जन्मपंक्ती अधोर
 ॥ ५२ ॥ शाक नोव्हेत हे गयडे । अभिमानेंचि माजले रेडे । मांस भक्षणाच्या सुरवाडे । वाम निवाडे आचरती
 ॥ ५३ ॥ कोण वाम कैसा प्रकार । कोण फळ काय चमत्कार । हा तों नेणतीच विचार । जरी अनाचार अष्टविनी

॥ ५४ ॥ तयां न चुके गर्भवास । अंती जाती अघोरस । सुटका नेह्नेचि तयांस । तुमचिया पदास यावया
॥ ५५ ॥ ज्या ज्या दैवता भजवें । त्या त्या लोकाप्रती जावें । पुण्य सरतां किरोनी यावें । जन्म भोगावे
जीवन्ती ॥ ५६ ॥ पुण्ये करोनि स्वर्गा येती । तुमचे पर्दां सुख भोगिती । पुण्य सरतां जन्मा जाती । न सुटे
पंक्ति तयांच्या ॥ ५७ ॥ जे का अधर्मापापीजन । तेही न राहती भूलेकीं पूर्ण । तयालागीं स्वर्गमूवन । प्राप्त
मान होतसे ॥ ५८ ॥ स्वर्गाचे पैल हा यमलोक । येथे जीव येती आवश्यक । अंशावांचोनि तोही देख । न
मिळे दुःख तैथीचें ॥ ५९ ॥ तया अंशाचा प्रकार । अल्पाचि कथितो निर्धार । सांगू जातां विस्तार । होईल
उर्वार आपणतें ॥ ६० ॥ स्वर्गातें निद्रिती । परधर्मातें आचरती । दुष्ट कर्मी पापमती । निंदा करिती
परांचि ॥ ६१ ॥ गुरुदोह करी चार । पितृदोह करी पामर । कपटी घातक घोर । अनाचार दाहक ॥ ६२ ॥ भ्रात्रा-
गमन सुरापान । परपीडक कटोर भाषण । हिंसा बंधन रोधन । हरी परधन दारदि ॥ ६३ ॥ इति भूमि उच्छेद ।
रिक्त वाढविणें उगेची द्वंद्व । भोजनीं करणें प्रपंच भेद । रिक्त अपवाद असत्यता ॥ ६४ ॥ देवागार मंदिरभंग ।
कथापुराण विघडी रंग । नाच भोरपी होणें दंग । हृदयभाग दयाहीन ॥ ६५ ॥ चारण-भारण उच्चाटण ।
यंत्र मंत्र मोहनस्तमन । बात पात विलक्षण । दिया मैथुन आवश्यकें ॥ ६६ ॥ कन्याविक्रय रसविक्रय ।
भायव्यापी दाखवी भय । छां वाळ गुरुहत्याप होय । अभक्ष खाप चांदाळ जो ॥ ६७ ॥ अविश्वासी
विश्वासघातक । प्रसाद लिंगभंग करी देख । मार्गप्र विपटपाडक । पीडक घाडक मारक जो ॥ ६८ ॥
राजकीं करी विदोष । साधुसंतंसी दे ताप । जीवजंतुंचें कोंडी थाप । दे संताप बडिलबुद्धां ॥ ६९ ॥
ऐसें जया गाठी असे धन । तो जाय यमुपुरीलागोन । तेथील संस्कार भोग भोगून । भूलेकीं पतन तया बडे ॥ ७० ॥
जैसें जया धन गाठी । तैसीच तया जन्मराहटी । न सुटे कर्म लागलें पाठीं । घोटाघोटी घोटवी ॥ ७१ ॥
पुण्य करोनि छुल्ल भोगावें । पापें करोनि दुःखी पिरावें । परी जीवन्मुक्त न्हावें । ऐसें ठावें न पडेची ॥ ७२ ॥
ऐशांचि लोकलोकांची गती । पुण्यपापें सर्व भोगिती । परी चुकतावया पुनरावृत्ती । उभयप्रती न दिसे ॥ ७३ ॥
हें सर्व लोकांचें कारण । तुम्हां सर्वां केलें निरूपण । आतां आमुचें प्रकरण । तेंही निबद्दन सांगतों ॥ ७४ ॥
जें गाक्षिया उदेसी । चटक लागली जयांसी । तयांची आचरणें कैसीं । सांगतों तुम्हांसी ऐकिजे ॥ ७५ ॥
निसृष्ट निःसंग निर्द्वंद्व । नैराश्रययोगें भासे द्वंद्व । वृत्तिशुद्ध भूती अभेद । करिती अनुवाद ज्ञानचर्चा ॥ ७६ ॥
कोणी मोले भविक असती । कोणी वीतरागयोगे फिरती । जे जे कर्म करिती । सज यजिती सर्व भोवें ॥ ७७ ॥
करिती आवडी कथाकौतुबें । अर्चनें वंदनें पादसेवनें । मक्क्यामूर्तांची श्रवणें । आत्मनिवेदनें साधितें ॥ ७८ ॥
कोणी राहिले घरोनि भजन । कोणी सत्यव्ययोगे विनटले पूर्ण । कोणी दास्यत्व राहिले करून । मनम ध्यान वेगळेची ॥ ७९ ॥
दिड्या पताका उभविती । दोल दमपे लाविती । टाळ विणे शृंगर बाजविती । छंदे नाचती गाती गीत ॥ ८० ॥
पम आल्हादें करून । दाळिया चुटक्यातें वाजवून । मद्धपी होवोनि तळीन । देहभान विसरती ॥ ८१ ॥
आमवाचा करिती विचार । जाणोनि वेती सारासार । काम क्रोध मद मस्तर । दंभ अहंकार दवडिती ॥ ८२ ॥

अर्पण-पत्रिका

अमृतकोटी दण्डाडनायक राजाधिराज योगीश्वर

सफलमताधार्य

श्री माणिकप्रभू महाराज

यांचे पवित्र पारणी

श्री दत्तप्रबोधस्वरुपी कमलपुष्पातील द्वितीयदल अर्पण.

निवेदन

॥ श्रीगणेशदत्तगुरुभ्यो नमः ॥

भगवान श्रीगृन्निहसरस्वती सेवा मंडळ, मुंबई पुरस्कृत ग्रंथ माल्खील द्वितीय पुष्प श्रीदत्तप्रबोधाचा दुसरा भाग अध्याय ८ ते १५ जनतादनाचे चरणी आदल्या शुभप्रसंगी अर्पण करण्यास आम्हास फार आनंद होत आहे. सर्व माणिकांचे सोईसाठी आम्ही हा ग्रंथ प्रकाशित करित आहोत व अत्यंत अल्प धर्मात देत आहोत. तरी या शुभप्रसंगीचा स्वाम अधिकृत अधिक व्यक्तींनी प्यावा व आमच्या या अंगिकृत कार्यात सहभागी व्हावे हीच प्रार्थना. हा माणसी अत्यंत श्रेष्ठमुदतीत व शुभकपर्णे छापून देण्यात श्री. समर्थ प्रेस ठाणे व श्री रामदास मुद्रणालय दादर येथील सर्व प्रेमी मंडळी यांनी अमोघ सहकार्य केले याबद्दल त्यांचे व मालक माननीय श्री. स. पां. जोशी यांचे आम्ही अत्यंत आभारी आहोत. यापुढील माणसी श्रवण तितक्या लोकरच छापून होतील व जनतेस एक सुंदर ग्रंथ अल्पावधीत निव्व द्याकल असा आम्हास विश्वास वाटतो. या मागाची वर्षणीही रु. १-५० पैसे आहे. या मागापासून थोडी थोडी उपासना देण्याचा उपक्रमही सुरू केला आहे. तरी हा सुंदर ग्रंथ प्रत्येकाने आपल्या संपत्ती ठेवावा व भगवान श्रीदत्तप्रभूंनी उपासना वाटवून आपले कल्याण करून द्यावे अशी प्रार्थना करून हे निवेदन संपवितो.

श्रीदत्तगंती, शके १८८६.

श्रीगृन्निहसरस्वती सेवा मंडळ, मुंबई.

॥ श्री दत्तप्रबंध ॥

॥ अध्याय ८ वा ॥

॥ श्रीसद्गुरुदत्तात्रेयाय नमः ॥ ७३ नमो अंबिनाथ निर्गुणा । विमलरूपा सनातना । मायातीता निरंजना ।
 बुद्ध चिह्ना नमो तुज ॥१॥ तं निखिल ब्रह्म निराकार । अहं ब्रह्मास्मि उद्गार । मायानिर्यता प्रभाकर । सगुणाकुर
 तेयं तं ॥२॥ सगुणस्वरूपव जे माया । ते तं होसी मा निरामया । कल्पनी आड प्रसन्नोनिया । गुणत्रया उमासिंसी
 ॥३॥ सशालीक निर्मल । ऐक्यभावा युक्त वारून । पृथक् दार्य आत्मापूत । द्विभागी आपण भिन्न ॥४॥
 तीन दोन मिश्री ते पांच । हें कौतुक दावावया साच । एक एकाचे पुनरा पांच । एवं संघ पंचविता ॥५॥
 पुनरा पांचा करोन मंथन । विभाग काढिला निवडोन । भाग पांचा नामभिधान । वेगळें लक्षण ठेविलें ॥६॥
 पंचवीस पांच केले तांत । स्वभागे मिळनी एकास । एकूण वेळी छतीस । खेळ विशेष रचिला हा ॥७॥
 एवं उमारिलें ऐसे भूत । दहा संस्थाविले व्यक्त । दशद्वारे जे नेमित । द्वादशीत वेगळे ॥८॥
 दश नाद दश भेद । एकादशार्थें पृथक् प्रसिद्ध । हे भेदातीत अगेद । साधु सिद्ध जाणती त्या ॥९॥
 ते तं सत्त्वार्थें जंवन । व्यापक साक्षीहो पूर्ण । तुज जणावया आंगवण । न वाणे खुण आगमनिगमा ॥१०॥
 त्वांचि हें भूत उमारिलें । भूत भूतांतेंचि प्रसविलें । अनेकतें वित्तारिलें । एवं रचिलें ब्रह्मांड ॥११॥
 अतंत ब्रह्मांडाची माळा । पाचा सूत्रधारी तें वेगळा । खेळ खेळांनि निराळ्या । न कळे कळा कवणासी ॥१२॥
 तं सत्त्वार्थी अमोचर । तुझा न कळे कोणा पर । शिणले द्युतीचे निहार । यक्ति कर्णवर सहस्रमुखी ॥१३॥
 तेयें अल्पमती मी हीन । केवते वर्ण मी तुझे गुण । म्हणोनिया विनय होऊन । करी नमन पायासी ॥१४॥
 वर्णनीय करावी सेवा । दासी वसा लागला जीवा । तरी क्षया फोनि देवाधिदेवा । हेतु पुत्रा दांनाचा ॥१५॥
 एवढा उपकम करितां । आळस न करिंसी सद्गुरुनाथा । सुताचा हेतु केवळा । पूर्ण करितां तुम्हांसी ॥१६॥
 पूर्ण रूपेंचें देतां दान । मग तें न पडे कदा न्यून । यासाठीं प्रीति वारून । बंदी चरण विनयलें ॥१७॥
 मागे तुझे त्वांच बोलविलें । निरूपण रसाळ चालविलें । पुढेंहि पाहिजे सांभाळिलें । कृपाबळें आपल्या ॥१८॥
 गतवत्याच्यापी वरदान । देओनि देव पावळे स्वर्गमुक्ता । वैठ्यासी करोनिया शिवाचन । विधि स्थापन
 सज्जलोनी ॥१९॥ तेथें निणुर्ते शिवासी । विचारिलें जातो वैकुंठासी । आपण जावें स्वसख्यसी । लोभ मानसी
 अर्थ या ॥२०॥ शिव म्हणे एवढें जावें । हें काय तुम्हांसी वारें । हरि म्हणे तुम्हां शीण घाले । काय वारें
 ऐसें पें ॥२१॥ मागुती बोले उमावर । काय असे तो क्षीरसागर । म्हणोनि रहावें उगेचि दूर । हें तो वैकुंठपुर
 असे की ॥२२॥ हें मागिले अध्यायी संपलें । तें श्रोतेजनी अवधारिलें । पुढें सद्गुरुकृपें जे चाले । तें श्रवण
 केलें पाहिजे ॥२३॥ शिवदेवाची आजवी देखोन । विनोदें बोले नारायण । तें चमत्कारिक वचन । करा श्रवण
 सज्जली ॥२४॥ अहो या भूलेकाचे व्यर्थी । नाना आचारणें करितां पाही । जैसी व्याची कमाई । तैसेचि ठाई
 ते पावती ॥२५॥ अहो जो शिवा चंद्रमौळी । हे माहिता बोलाची नव्हाळी । तुम्ही सावनेजे हृदयकमळी । इतर
 सज्जलें ऐकिले ॥२६॥ कोण्ही भाविक भक्त जाण । प्रेमें करितां लिंगार्चन । कोणी राजोपचारें करोन । कोण्ही साधारण

ज्ञानचर्चे भरविती गुजरी । कंची तेथें पापा उरी । दिवानिशी नामगजरी । उठती लहरी प्रेमाच्या ॥८१॥
 कित्येक करिती जप अनुष्ठान । आवडी आरंभती स्तोत्रपठण । मर्द्यां उपासवन । करिती आचरण सप्रेम ॥८४॥
 सर्वा भूती धरोनि भाव । पुजोनि म्हणती हा देव । निष्ठा भक्ती अनन्य द्रव । रानले धैर्यच परम प्रीती ॥८५॥
 जागृती स्वप्न सुप्ती । मजची भावें ते मजती । सगुणपूर्ण उपासिती । निर्गुणी निरक्षिती कित्येक ॥८६॥
 सर्वस्व माते अर्पिलें । आपण लडियाळपणें राहिले । मार्नेचि तेणें बोभाडले । हेंसचि आलें होणें मज ॥८७॥
 त्याचें सर्व मजचि जाणणें । नाना रूपें अवतार धरणें । संसृष्ट तयाचें निवारणें । दया करणें स्वार्थी ॥८८॥
 तेणें प्रेममूत्रें बांधिलें मजसी । नाचविश्या ऐसे नाचणें निश्चयेसी । मुललें तयाच्या भक्तीसी । न सांगतां आम्हासी जाणणें ॥८९॥
 सचळ्यमाजी थोर । मम धैर्यवाचा अधिकार । तो मुखें वर्णी मी मुरार । तुम्हांसमोर परित्ता तें ॥९०॥
 हे जगतीची तीर्थें सकळ । पातकें भरित होती विपुल । ते वंदिती संनचरणकमळ । तें निर्मळ होती ते ॥९१॥
 जीव आचरे अनंत दोषराशी । प्रायश्चित्ते नेमिली त्यासी । तो सहज भेटां धैर्यवासी । ठाव दोषासी नुरे मग ॥९२॥
 कृपें क्षयति अंगिकारितां । नतची होणें आलें प्रायश्चित्ता । राहिली त्याची योग्यता । धैर्यच सत्ता आगळी ॥९३॥
 यम तयाचा होवोनि किंकर । जोडोनि राहे रादा कर । म्हणे धैर्यच हे अनिवार । आमुचा व्यवहार खुंदविला ॥९४॥
 देखोनि तयाची योग्यता । दूताक्षी होय आज्ञापिता । तुम्ही न वीजे वेंचें सत्ता । जेथें हरिक्रिया नामधोय ॥९५॥
 धैर्यच राहती जयें स्थळासी । नका जाऊं तथे सीवेसी । मृत्युसी म्हणे कर्तनरसी । तुंवां जीवासी नाणिजे ॥९६॥
 आणिक एक नवल्लव । तोही निवेदितां अपूर्व । श्रवण घरा तुम्ही सर्व । अघटित वैभव संतांचें ॥९७॥
 प्राणी आचरे पाप अपार । मर्यादहूनि अनिघोर । न करवें प्रायश्चित्तासी अंगीकार । परम दुर्धर म्हणवोनी ॥९८॥
 तीर्थी जो निवडोनी सांडिला । देवक्षेत्रांनीं मोकलिला । महातपोधनीं दवडिला । पहा तयाला दूरी हो ॥९९॥
 ऐसा जो पाण्याचा शिरोमणी । जया ठाय नेदीच मेदिनी । तो लग्नतांचि संतचरणी । होय धुनी पापाची ॥१००॥
 संती करितां अंगीकार । तो मज मान्य होय निर्धार । हे धैर्यच मजहोनि घोर । प्राणप्रियकर मी मानी ॥११॥
 हरि म्हणे उमापती । ऐसी मद्भक्ताची हे ख्याती । मी प्रसन्न तयां होवोनि श्रीपती । देतो प्रीतीं बहुएक ॥१२॥
 संतति संपत्ति धन । भोग वैभव ऐश्वर्य पूर्ण । परी ते वैराग्यसंपन्न । देती लोटून परतेची ॥१३॥
 सिद्धी ऋद्धी देतां त्यासी । आणि तयां मुक्तिमुक्तीसी । ते अनिवार नेधे तयासी । हाणेनि लातेसी दवडिती ॥१४॥
 मेदिनीचें राज्य देतां । तें नयेचि तयांच्या चिदा । नाममजनीं सप्रेमता । न इच्छिती परता लाभ दुर्जा ॥१५॥
 ऐसें तयां देखोनि उदास । सदय मी तयां जगविवास । निमाणें पाठवोनि वैकुंठास । आणवी तयांस प्रीतीन ॥१६॥
 देखोनि तयांसी आलिंगन । सलोक समीप स्वरूप सायुज्यपण । हे तयांतें करोनि अर्पण । वैकुंठभुवन वसविलें ॥१७॥
 चारी मुक्ति नावडे ज्यासी । हृदयीं सांठवी मी तयासी । परी माणुनी जन्मासी । भूलोकंसी न धाडी ॥१८॥
 माझे चरण सुखे सुखावले । ते मजमाजोच समावले । न वरी तया आपणावेगळें । जवळी विरालें सैव्य जैस ॥१९॥
 चारी मुक्तीस झाले पावन । ते हीन जाती मज सांडोन । मी न दवडी

अध्याय ८ वा ॥

पांलागून । पतितपावन यासाठी ॥११०॥ शिवा जे वैकुंठासी आले । कोणाच नाही परतले । मीच हेवोन
 ारी घाडिले । पुन्हा आगिले म्यां स्वपदासी ॥११॥ पुष्पराशी आचरोन । पावती तुमच्या पदा येवोन ।
 री न चुके त्याचे जन्ममरण । वैकुंठस्थान ऐसे नोव्हें ॥१२॥ आपण येऊ म्हणतां वैकुंठासी । आणि
 म्हाही न्यावें तुम्हांसी । आश्चर्य वाटे मम चित्तासी । शिवा मानसीं विचारिजे ॥१३॥ तेथें येवोन परततां ।
 दुःख वाटे माझिया चित्ता । तें शिव झाला हास्य करिता । बर्या अनंता तूं होसी ॥१४॥ हे लोकालोक
 कसया वसविले । पदे कां विभक्त स्थाविले । वैकुंठची कां नाहीं वेलें । आम्हां चांगलें सर्वांसी ॥१५॥
 ही सर्व तुझीच गा सता । अनेक लीला तुझीच अनंता । आम्हा बोल कासया देतां । कर्ता करविता
 रूचि पै ॥१६॥ केशवा तुंवांचि आह्वागून । हा अष्ट हात पिंड केला निर्माण । तेथें इन्द्रियांचें अधिष्ठान । केले
 निर्माण दशविधा ॥१७॥ तेथें तरी तूंचि सूत्रधारी । कळमूत्रा ऐसी हाळविशी दोरी । वर्तवितीसी पृथक्
 परी । समग्र सरी कां तें नसे ॥१८॥ तया विभक्तची अधिकार । स्थाविले असती साचार ।
 येरदेरांचि काज कर । कां गा निर्धार न होती ॥१९॥ नेत्र अलोकनची कथावें । ते नसतां नोंकांचि
 पहावें । मुखींचि काज श्रवणें सारावें । होदल बरवें वाईट तरी ॥२०॥ श्रवणींचि काज सांगतां करा ।
 शुद्ध न जेवची निर्धार । शिस्तेंच लजेचि धग । नेत्रद्वारा मक्तंदू ॥२१॥ येर येरांचे न येती काजा ।
 नेमिच्या मार्गां न सोडिती योजना । कर्णपद्मा अयोधजा । गददध्वजा लीला तुझी ॥२२॥ नेत्रें करोनी
 पहावें । श्रवणें करोनि ऐकावें । मुखें करोनि बोलावें । नासिकें घ्यावें मयतंद ॥२३॥ कर योजिले बहुप्रसंगीं ।
 शुद्ध नमिलें मळव्यागीं । दिख तुंतविलें भोगीं । गमनप्रसंगीं चरणची ॥२४॥ ऐसे नेमोनि व्यापार ।
 चालवी पृथक्पत्तार । सेखी वेगळा तूं सूत्रधार । पाहे विचार तुझा तूं ॥२५॥ तेथींच हे लोकालोक ।
 आहोऐसे वर्तती देख । अधिकारपरतें अलोलिक । तुझे कामुक वागती ॥२६॥ सकळ पदाहोनि श्रेष्ठ ।
 नेत्रहिलें येथें अष्टपीठ । सत्य कैलास वैकुंठ । अर्ध पीठ वेगळें ॥२७॥ तीन पीठांचि विचार । वेगळेचि
 ाविले चमत्कार । लालालावणीं तूं सर्वेश्वर । सर्व अधिकार तुजेंची ॥२८॥ अर्धपीठ सर्वांचि मूळ । तो
 चि होसी तामाळनीळ । येर हें रचिलें माझ्क दिसाळ । तुझे खेळ खेळी तूं ॥२९॥ विराट हाचि तूं ब्रह्मांड ।
 आडगमोच पिंड । ऐसेचि दाविले तेथे वाड । केला निवाड अष्टची ॥३०॥ लोकलोका दिवसणें ।
 आम्हां तुम्हांसी तेथें असणें । पाहतां एकही नसे लणें । समसमानें अर्ध पीठ ॥३१॥ जेवरी नेमिली मर्पादा ।
 शिवरांच मान या पदा । तें सरताचि गा परमानंदा । आनंदवंदा तुजमाजी ॥३२॥ ऐसे बोलतां श्री शंकर ।
 आनंदें निर्भर रमावर । आलिंगनीं मिस्तळले मुरवर । जपजपकर करिताती ॥३३॥ दुंदुभी याचे नाना
 वाजती । अपुलले वहांनीं आरुढती । परम गहोस्त्र सक्तांप्रती । उंचावती विमानें ॥३४॥ पाहावया
 वैकुंठपुर । देवाप्रती आनंद योर । मार्ग क्रमिती अतिसुख । हरिपद सुंदर लक्षिती ॥३५॥ देव निरखिती
 दुरीन । यलस देखिला दैदीप्यमान । पाहतां शांकोळनि नयन । वाघें सवन वाजती ॥३६॥ त्या वाघध्वनीसी

ऐक्यां । तो नाद झाला सवळांसी येथिता । गंधर्व विसरले गातां । अप्सरा नाचतां राहिल्या ॥३७॥
 जंसे नादध्वनी करून । कुरंग विसरले देहमान । फी उरग डोलवोनि फण । अतितल्लीन होय जेथी ॥३८॥
 तेचि गति झाली देवांसी । त्या नादें मोहीत झाले मानसी । देह गेह नाटवे कोणासी । मुख्य आपणासी विसरले ॥३९॥
 देखोनि सकळ्यांचें अवसान । गदगां हासे जगज्जीवन । तों समीप देखिलें वैकुण्ठभुवन । प्रकाश गहन रविकोट ॥४०॥
 प्रकाशें नेत्र झांकोळले । वाचनार्दे मन मोहिलें । शिवभूषणें डोलों लगले । ध्यानीं गुंतलें विलक्षण ॥४१॥
 मनीं पिचारी सर्वोत्तम । पाहूं आलेति वैकुण्ठधाम । प्रथम नादप्रभें पावले भ्रम । पुढील क्रम केसा तो ॥४२॥
 मग शिवते सावध धरोनी । वदता झाला चक्रपाणी । आवलोकाया देवांलागुनी । लक्ष भूषणीं ठेवावें ॥४३॥
 शिव सावधानें पाहत । तंव सकळ्यांच्या वृत्ती झाल्या गलिन । नुषडे कोणाचें नेत्रपात । आश्चर्यवत पें झाला ॥४४॥
 शिव जाणोनि त्या धर्मासी । काय बोले सर्वोत्तमासी । कृपा करोनि आतां यांसी । दिव्यदृष्टीसी देईजे ॥४५॥
 तूं न करिशी यां कृपादान । तरी केंची पाहतील वैकुण्ठभुवन । हे अनाथ असती दांन । केंची आंगवण पाहावय्म ॥४६॥
 शिवचर्चनें हरि संतोषला । दिव्य चक्षू देता झाला । कृपाकटाक्षें सकळ्यां । सतेज कळ्या दीधली ॥४७॥
 सावधनें पाहती मुर । तंव विमानें दाटलीं दिसती अपार । चतुर्भुज अथवे नर । श्यामसुंदर दिसती ॥४८॥
 नाना रूपें दिव्य आवृत्ती । मुगुट पीतांबर झळकती । शंख चक्र गदा मिरवती । पद्म हातीं सतेज ॥४९॥
 सतेज अलंकारमंडित । कणीं कुंडलप्रभा फांकत । रत्नमुद्रिका करीं मिरवत । विमानें झळवत तेजाकार ॥५०॥
 संत वितंत धन सुखर । बाचें बाजती अपार । घंटानाद रव होती मथुर । गायनें तनदर होताती ॥५१॥
 ध्वज पताका तळवती । गुडिया तोरणें डोळनी । छत्रें चामरें मिरवती । भाटीव करिती बंदिजन ॥५२॥
 ऐसे वैष्णववीर अनंत । श्रीअनंतासी सामोरे पेत । ते देखोनी देव समस्त । आश्चर्यवत मानसी ॥५३॥
 वैष्णव आलिंगनीं मिसळले । रमाधवाचे पायीं लागले । मुंडपघसणीं तये येले । रत्न विखुरलें भूतळीं ॥५४॥
 वैष्णव भेटती सुरांसी । म्हणती माधवची भेटला आम्हांसी । ठक पाडिले सकळ्यांसी । मुख्य हरिंसी नोळवती ॥५५॥
 जिकडे तिकडे पाहती देव । तो अवघाची दिसे वासुदेव । रिता नसे कोठे ठाव । रमाधव व्यापला ॥५६॥
 असो ऐशा सारोनी भेटी । पुढें चालिले उठाउठीं । पाहतां वनें उपवनें गोमटीं । पडती दृष्टी कल्पतरूंची ॥५७॥
 कामधेनु चरती वनीं । गणती नसे पाहतां नयनीं । उत्तम पक्षियांचे ध्वनी । ऐकती कानीं सुखर ॥५८॥
 पाहती ऐकती करिती गमन । पुढार देखिलें विशाल गहन । तेथें नारी उण्या कलश घेवोन । आरव्या उजळोन सिद्ध पें ॥५९॥
 घनःश्याम सुंदर ओवाळिला । पुढे देवसुरांचा भार चालिला । वैकुण्ठ विलोकिता डोळा । अनुपम्य लिला तेथीची ॥६०॥
 हाट चढोटे सुंदर । मणिमय रत्नखचित गोपुरें । चिंतामणीची विशाल धवलारें । सहज शृंगारें शृंगारली ॥६१॥
 चतुर्भुज तेथें नरनारी । मंगल गीत गाती धरोवरीं । दिव्य रूप वनकांवर । सालंकारी शोभनी ॥६२॥
 मुख्य मंदिराजवळी येतां । हरी उतरे विमानाखालता । कतीं धरोनी उमाकान्ता । सर्वे विधाता वामभागी ॥६३॥
 गरुड सन्मुख जोडोनि पाणी । जय विजय गर्जती वाणी । देवभारासह चक्रपाणी । सभारंगणी पावले ॥६४॥

मुख्य सिंहासनावरी । माथें बैसविला त्रिपुरारी । सकळां बैसतुं देवोनि सत्वर । आदर सत्कारी सकळांतें ॥६५॥
 तंव लक्ष्मी आली सदनंत । दिव्य अलंकारमंडित पूर्ण । पंचातारी करी घेउन । करी अक्षवण शिवातें ॥६६॥
 मग आणोनि वृजासेभार । माथें पोढाशोपचरें वृजिला हर । देवां देवोनि आगोद माल्यहार । वांटी चौर अश्वत्थज ॥६७॥
 सकळां पाववोनी सन्मान । वंदी उमाधराचे चरण । अत्यादरें कतोनि स्तवन । तोपवी नारायण सकळांतें ॥६८॥
 छत्रें चामरें उभविळी । शिवमस्तकीं स्वकरें दाळी । तंव वरीं घरोनि चंद्रमौळी । एकमेळी बैसले ॥६९॥
 शिव म्हणे कमळावरा । तें माझा परात्पर सोयरा । येरू म्हणे जी दातारा । काय उत्तरा बोलतां ॥७०॥
 तंव बोलतसे शेषदायन । तुमहां जो जीवींचें जीवन । म्यां करावें चरणसेवन । हें उचित जाण आम्हांसी ॥७१॥
 तेंच माझा सद्गुरु । सकळ निर्यता ईश्वरू । धोणा न कळे तुझा पारू । महिमा अपारू तुझा की ॥७२॥
 शिव म्हणे देवाधिदेवा । ऐसें काय वदसी केसावा । मी जाणतो तुझिया अनुभवा । हृदयीं माधवा जपे तुज ॥७३॥
 ऐसें आनंदें करितां भागण । दोषे समस्त झाले पूर्ण । हरिहररुपें प्रगटोन । दिशें दर्शन सकळांसी ॥७४॥
 सुर पाहती चमत्कार । सिंहासनी देखिले हरिहर । विधाता धांवोनी सत्वर । पदों वार वोपित ॥७५॥
 पुनरा लक्ष्मी घेउन । परिते झाली तेज्जं पूजन । जपजपकारें सुरगण । पुणें सवन वर्पती ॥७६॥
 नृत्यकळा देवांगना । नारद तुंवर करिती गायना । वैष्णव करिती कीर्तना । विद्याधर स्तवना आरंभिता ॥७७॥
 सभेमाजी ब्रह्मानंद । देवोनि अमरसुरां आनंद । दारुया वृत्ती अभेद । हृदयीं सद्गद पाहतां ॥७८॥
 तेंचली पाहतां अद्भुतलीला । आला खपदाचा वंटाळा । म्हणती सुवैशा सुंदरा घननीळा । ठाव चरणकमळापासीं दे ॥७९॥
 नको आम्हांसी तो पदभार । येथेंचि ठेवी गा नितर । गोडी निल नरी अपार । वैष्णववीर असती येथें ॥८०॥
 आम्हांसी देवा त्यां ठकविलें । सुख वैष्णवां दिसे आगळे । आम्हां सोडविलें पाहिजे ॥८१॥
 जावें आपुलिया स्वपदासीं । ऐसें न वाटेची मानसी । काळ्यावर हरीकेशी । पावन आम्हांसी करा वेणी ॥८२॥
 ऐशा आनंदसंवादी । विराट्या वृत्ती जडली सभाधी । जावें आपुल्या स्वपदीं । हें तो बुद्धी न वाटे ॥८३॥
 ऐसें देखोनी सर्वेश्वर । प्रथक रूपें धरिलीं सत्वर । रमावर आणि उमावर । करिती विचार मानसी ॥८४॥
 शिव म्हणे श्यामांगा । वरवें दाविलें आजिच्या प्रसंगा । येणें खेळचि हा उगा । रमारंगा राहिला की ॥८५॥
 सुर होवोनि आनंदघन । स्वरूपीं जालेती निम्भ । देह गेहाची आठवण । गेले विसरून तव रूपें ॥८६॥
 यातें सावधान करावें । स्वपदा वेगीं पाळवतें । हें परितोनी केवळें । छीलाळावें काय करी ॥८७॥
 मायातीत जाले सुरगण । लांसी घाली माया आवरण । त्वत्ति काय सावधान । लावी व्यवधान पाठीसी ॥८८॥
 हें देखोनि उमावर । म्हणे रावी आझा जी सत्वर । अवश्य म्हणे तेव्हा शारंगधर । कृपा अपार असावी ॥८९॥
 सकळ वंदोनी हरिचरणा । म्हणती दया करी मनमोहना । तात्काळ चढोनी निमाना । वैकुंठरचना पाहिली ॥९०॥
 शिवासहित सुपंसी । बोलविता झाला हरीकेशी । आपुलिया स्वस्थळासी । अति येणेंसी पावले ॥९१॥
 सिंहासनावें वरून । शोवें परिसिजे मागील कथन । तिन्ही देव देवोनी वरदान । आपुलें स्वस्थान पावले ॥९२॥

यानंतरें अनमूयासनी । जाली नित्य वर्मासी आचरती । पतिचरणीं ठेवोनि प्रीती । सेवे निधिती सादर ॥१३॥
 ऐसे लोटतां कांहींएक दिन । तंव अनमूया जाली गर्भीण । दिवस मास लोटतां जाण । तेज गहन दिसों लगें ॥१४॥
 अघटित लीला विघंभरी । मायमय गर्भ दारी झडवरी । कोण्डा न कळे ती परी । बाय्यागरी खेळ जेरी ॥१५॥
 भरत आले सन मास । जाली संसारी उदास । करावा घाटे तापस । तम विशेष अंगी चढे ॥१६॥
 जंव जंव अनमूयेचा गर्भ वाढत । तंव तंव अत्री आनंदभरित । मनीं म्हणे कृपावंत । हरि समर्थ झाला कीं ॥१७॥
 असे नवमास पूर्ण जाले । प्रमूतकळेंनें व्यापिलें । ऋषिपत्न्या येवोनि ते वेळे । हांकिती डोळे तियेचे ॥१८॥
 तंव तो भाग्याचा सुदिन । प्रसव न कळे कवणाळामून । अनमूयाही जाली उन्मन । प्रगटलें सगुण बाळ पुढें ॥१९॥
 पाहतां सतेज शुद्ध देखिला राजस । वेगीं न्हाणिलें घेवोनी बाळ्यास । केव्हे माखोनी मुरस । सगेंचें अनमूयेस न्हाणिलें ॥२०॥
 वेगीं आणोनी मधुबोळा । देती प्रौढा तया वाळा । वोसंगा देवोनी सोहळा । सेजे सुढाळा पड्डवित्ती ॥२१॥
 जाणव्या चतुरा कामिनी । अनमूयेसी देती औपश्रपाणी । पथ्य घालती जपोनी । दिनरजनीं सांभाळिती ॥२२॥
 ऐसे लोटतां चार दिवस । करिती पूजन पांचवीस । ऋषि आरंभती रात्रिवर्गास । करिती विलास जागरणीं ॥२३॥
 जननसुप्तक दश दिन । एकादशेसी शुद्ध ग्यान । स्वधर्मादि आचरण । पंचमहायज्ञ देवपूजा ॥२४॥
 बारान्यासी बारा बळी । पूजोनिया यया काळी । सकळ पाचोरोनि ऋषिमंडळी । भोजनें सारिली आनंदें ॥२५॥
 बारावीचें वारसें । करोनिया अंति उन्हासें । संतोषवृत्ती सरळ्यांची मानसें । सुखसंतोषें बैसती ॥२६॥
 मग जन्मकुंडली काढोनी । ऋषी बैसले जातप्रवर्णनी । म्हणती हा बाळ तमोगुणी । तपाचरणीं दक्ष पै ॥२७॥
 श्रेष्ठ्यें हा होईल थोर । सर्वें वागवील ऋषींचे भार । आपुले तपतेजें अनिवार । छळ दुर्धर करील हा ॥२८॥
 जिकडे तिकडे सन्मान । भूप होतिले अनन्यशरण । हें ऐकोनी सुखसंपन्न । ब्रह्मनंदन होय पै ॥२९॥
 ऐशापरी निशी संपत्तां । तो उदय पावला अवचिता । निलक्रम सारोनि अतैता । ऋषिकांता मिळाल्या ॥३०॥
 पाहेनिया सुखळ । पालख लाविला ताकाळ । अळंगार वळीं सजविला बाळ । तेवींच वेव्हाळ शृंगारिली ॥३१॥
 चौक भरोनी वेगेंसी । बरी बैसविलें अनमूयेसी । आडवें देवोनिया बाळ्यासी । अक्षवणासी आरंभिलें ॥३२॥
 अक्षवणाची परवडी । सारिली करोनिया तंतंडी । जीवी नामाभिधानाची गोडी । मुहूर्तघडी साधिती ॥३३॥
 चांदवे डोडहाग खेळणीं । पालखावरी दिव्य लावोनी । बाळ पालखा निजवोनी । गीत गावोनी हलविती ॥३४॥
 काय नाम ठेवार्चें यासी । विचार पहिला सखळ्यांसी । तंव आठव झाला अवमूयेसी । शंकरें मजसी निवेदिलें ॥३५॥
 म्हणे बाया हो न करा चावटी । माझी ऐका तुम्ही गोष्टी । हा अवतारालासे धूर्जटी । महा हाटी तामस ॥३६॥
 याचें नांव ठेवा दुर्वास । हेंची इच्छी मासें मानस । गोष्ट मानली सकळ्यांस । तेंची तयास बोभाटी ॥३७॥
 अगा दुर्वास सुकुमरा । जो जो म्हणुनी हालवी सुंदरा । गीत गावोनिया लेंकुरा । हारकुरा करिताती ॥३८॥
 गावोनि नामा परीचें गीत । नाम दुर्वास ठेविलें विलयात । मारुनी उचलोनी त्वरित । वोसंगा घालित अनमूयेच्या ॥३९॥
 आनंदें करिती जयजयकार । हळदीकुंभें वाडिती सुंदर । तांबूल शर्करा देवोनी सखर । विरापती अपार देताती ॥४०॥

एसा करोनि आनंदसोहोळ्य । नरनारी बोळ्य़िल्या सगळ्य़ा । अनसूयेसी मोह जिझाळ्य़ा । पाजी वाला प्रीतीने ॥२१॥
 निल्यानिल्य़ा आनंद । अत्रि अनसूयेसी आल्हाद । पुढें अवतरेल परमानंद । आनंदसुंद जगद्गुरु ॥२२॥
 जोचि मम हृदयी राहोन । आपुले आपण वदवी गुण । सगळ्य़ां करावया पावन । चरित गहन दावितो ॥२३॥
 मी कोण येथें करिता । दत्तची असे बोलविता । ह्यारीण न चले प्राईं सत्ता । मज निमिता केले पुढें ॥२४॥
 सगळ्य़ा दीनाहोनि मी दीन । अनंतसुत नामाभिधान । आश्रय करोनी सताचें चरण । राहिलो धरोन प्रेमभावे ॥२५॥
 तुम्ही सत कृपासागर । अनंतसुत तुमचा किंकर । करोनि याचा अंगीकार । कृपाकर देइजे ॥२६॥
 अष्टाध्यायीचें कथन । तुम्ही करविलें कृपा करेन । तेनिच पुढें अनुसरान । गोड करून घेइजे ॥२७॥
 तुम्हा सतानाचोन । मज परतटा नेईल कोण । सर्व भावें मी सना शरण । माझा अभिमान तुम्हांसी ॥२८॥
 इति श्रीदत्तप्रबोधप्रथ । यासी नारदपुराणीचें संमत । श्रोते परिसीत संनमहत । अष्टमोध्यायार्थ गोड हा ॥२९॥

॥ इति अष्टमोध्यायः समाप्तः ॥

॥ अध्याय ९ वा ॥

श्रीगणेशाय नमः । श्रीसरस्वत्यै नमः । श्रीगुरुभ्यो नमः । श्रीगुरुदत्तात्रेयाय नमः ।

जयजय सद्गुरु अनंता । जय कृपाधना समर्था । तूं अनन्याचा होसी त्राता । अनायांनाया नमो तुज ॥१॥
जय सर्वायक्षा गुणसागरा । धीरांभीरा उदारा । मायातीता परांपरा । दीनोद्वारा नमो तुज ॥२॥ जयजयार्ज
आनंदधना । जय सद्गुरु ज्ञानसंपन्ना । त्रितापहरका भवमोचना । पतितपावना नमो तुज ॥३॥ तव पदसरोजे
तारु । आम्हां अनायासी आधारु । भवार्णवाचा पैलपारु । पाववितें निर्धारु सत्य हे ॥४॥ सद्गुरु तुझिये
चरणारविंदी । अपिली तनमनप्राणेशी बुद्धी । अंपंगी दीना कृपानिधी । जन्ममृत्युव्याधी निवृत्ती हे ॥५॥
मी तरी तुझे अज्ञान लडिवाळ । तुज शरणागताची यळयळ । सद्गुरुमाये तूं लेहळ । पुरविसी आळ वसाची
॥६॥ तुझिया कृपाप्रसादें करोन । या प्रयीं होतसे निरूपण । तें तुजें तूं घेसी सांभाळोन । न्यून तें पूर्ण करोनिया
॥७॥ आतां पुढील कपारस । तोहि वदविता तूंचि सुरस । श्रोते बैसले श्रवणास । यांची आस पुरवाथी ॥८॥
करितां चरणांचें चिंतन । निरूपणीं देसी तूंचि स्मरण । तव कृपायोगें करोन । उद्गार वचन निघती ॥९॥
गत कथाध्याय अंती । दुर्वासजन्मकृपा निधिवी । नामकर्मादि सोहोले निगुती । परिसिले श्रोतीं सादर ॥१०॥
येथेनि श्रोता सावधान । पाहतां कुमाराचें वदन । अत्री अनसूया आनंदघन । लालन पाळन करिताती ॥११॥
हेंचि प्रपंचाचें मुख । मंदिरां असावें वाळक । उजळला कुळीं बुळ्ळीपक । पुण्य चोख उभयांचें ॥१२॥
योगी तापसी आश्रमा येती । बाल देखोनी आनंद चिर्ची । धन्य उभया बाळाणिती । मुख जुंविती बाळ्याचें
॥१३॥ नित्य मंदिरा येती ऋषिललना । आडवा घेवोनि खेळविती तान्हा । आनंद अत्री-अनसूयेच्या मना ।
येती अंगना इटीमिटी ॥१४॥ अनसूया नित्य अस्तासी । स्वर्गें उतरी बालछ्मसी । चरणरज लावी भाळसी ।
खेळवी कौतुकेसीं स्पर्शें ॥१५॥ करोनिया पतिसेवन । करी बाळ्याचें लालन । तेवी अम्पागताचें अर्चन ।
समसमान सर्वां राखी ॥१६॥ धन्य माऊली तें पतिव्रता । कधीं न करिती तीव्रता । सम राखी सर्व व्रता ।
निर्मळ चित्ता गंगप्रवत ती ॥१७॥ दिवस शालें बाळ वाढविलें । बाळक खेळी खेळतें शालें । उभयां आनंद
सुखावले । पाहती उगवले कौतुक ॥१८॥ वेळोवेळें आठविती नारदा । म्हणती पावविलें प्रयत्ने वदा ।
पुरविलें आमुचिया छंदा । पावविलें आल्हादा तेणेंचि कीं ॥१९॥ ऐसिया सुखवार्ता वळोळीं । सुभय आनंदाचे
मेळी । सुखें रमती सिंहाचळी । ऋषीमंडळी समोवती ॥२०॥ ऐसे लोटतां कांहीं दिवस । आठव झाला अन
सूयेस । त्रिदेवें दिधलें वपंस । एका लामांस पावलें ॥२१॥ शोप उरले द्वय अर्थ । ते केव्हां होतील प्राप्त ।
थाय नवजे तें वचनामृत । लाभ मनांत न्हावा तो ॥२२॥ केव्हां पावेल जगज्जीवन । श्यामसुंदर मनमोहन ।
जाता अलुपम्य बोलिला वचन ।

हृदयकमळीं । ध्यानीं निरखी मूर्ति सांवळी । म्हणे पुरवी आळी कमळाक्षा ॥२६॥ पूर्ण अनसूयेचें वेधलें चित ।
 ऐसे जाणोनि स्वामी अनंत । ओळखोनी प्रेमा अद्भुत । म्हणे धन्य भावार्थ सतीचा ॥२७॥ शुद्ध देखोनि अंतर
 कृपें द्रवला विधंभर । लीलालावरी कृष्णाकर । भाव थोर प्रगटवी ॥२८॥ निस्सीम अनन्यता देखोन । त्याचे
 निवारी सयेंशीण । पुरवी लळे संपूर्ण । खयें आपण प्रगटोनी ॥२९॥ दीनबंधु सर्वेश्वर । होय पूर्ण कृपेचा
 सागर । कावया जगदोद्धार । धरी अवतार खलीलें ॥३०॥ तो अनुपम मुखसोहळा । होई येयोनि आगळा
 पाहावया प्रार्थितें सकळें । अतवेळ चला सर्वही ॥३१॥ अनंतसुत विनवी सज्जना । दया त्या अपुजली
 करुणाघना । अवतार धरितो जगवत्प्राणा । देवराणा सष्टें ॥३२॥ अवतार प्रगटतां जगतावर ।
 विविध तापाचा करील परिहार । दुःख दारिद्र्य पीडा पापसंहार । निवटील निश्चर दैन्यातें ॥३३॥
 प्रगटतांचि ज्ञानदाता । निरसेल सहजे तिमीरता । यारील समस्तांची चिंता । कैची व्यापा उरल मग ॥३४॥
 त्याचे होतें कृपादान । जीवाचें भिदले जन्ममरण । मागुती न पवेल बंधन । भवभयमोचन करील तो ॥३५॥
 यास्तव प्रार्थना तुम्हांसी । चला थरा करा वेगेंसी । सोडा माईक व्यवधानासी । साधा लाभोनी निजलोमें ॥३६॥
 हें महोपर्व उचम । साधितां पावेल सुखधाम । पूर्ण होतील सखळ काम । सर्वा विश्राम या प्रदी ॥३७॥
 आदिअनादीचें बीज । तुम्हांं प्राप्तिद्वारे निज । पुरवावया सखळचें चोज । साकार सतेज प्रगटे पाहा ॥३८॥
 जे आगमनिगमाचें सार । जे श्रुतिगर्भाचा गुहा विचार । जे वा व्यापक सर्वांतर । तो परात्पर प्रगटे पाहा ॥३९॥
 जें शिवहृदयीचें ध्येयध्यान । जें सनकादिकांचे आराध्य पूर्ण । जें प्रणवाचेंही कारण । होवोनि सगुण प्रगटे
 पाहा ॥४०॥ आनंद सिंहाचल । पर्वती । स्वानंदे ऋषिस्सुदाय वसती । अनुलक्षे तपाचरणीं मिरवती । तपश्री
 तपतीसमवेत ॥४१॥ माजी भक्ती अनुसूया विराजमान । नवविधयोगें मंडित भूषण । पतिव्रता धर्मसद्गुण ।
 ती माहेपूर्ण पांथिकांची ॥४२॥ ब्रह्मरूप अत्रिमहाराज । तपें भास्वर तेवी सनेज । समोवता ब्रह्मसमाज । दुर्वास
 आत्मज्ञ शिशु शोभे ॥४३॥ वेळळ ज्ञानाचा अपार । अंगी वैराग्याचा भर । शांति क्षमेचा सागर । दयाभूत
 अंतर ज्याचें ॥४४॥ उमय सप्रेम्याचे मेळी । मुखस्वानंदकळोळीं । अद्भुत दाविली नव्हाळी । जटरकमळीं
 अनसूयेच्या ॥४५॥ जगदात्मा जगदीश्वर । मायावी गर्भ दावी सुंदर । वळता झाला संभवविचार । आनंद
 थोर सतीतें ॥४६॥ पूर्वाचें वाक्प हें फळलें । संभवगुण उदरीं दाविले । महद्भाग्य उदयासि आले । स्वलामार्त
 भलें जागायें ॥४७॥ चला प्रेममार्गे घाला कास । निर्विकल्प करा मानस । एकाग्र निरखा धरा ध्यास । लाभ
 आपणास होईल ॥४८॥ भक्ति ज्ञान वैराग्य आनंद । तेथेचि प्रगटेल परमानंद । दर्शनेचि हरपतील खेद । वृत्ति
 अभेद होतील ॥४९॥ मोगा शिवरुपी दुर्वास । प्रथम बाळ तें तामस । ते गुण वळले उभयांस । आणि सर्वास
 पाहतां ॥५०॥ झाले जातकादि वर्णन । ते तेथेही हटी तामसकथन । दोहोळ्यांत आलें आढळोन । शिवमुद्रा
 पूर्ण ओळखिली ॥५१॥ वट्ट दिवसांशीं मागोनिया । पुन्हा गर्भीण झाली अनसूया । सुखानंद वाटे देहा । उल्हास
 टाया अपार ॥५२॥ उदरीं दावितो गर्भधारण । दिसा दुग्दुग्मिती आनंदेकरून । लाभ होती चहूकडेन । अप्रयासें

सुन्मान जोडती ॥५३॥ धन्य त्या गर्भाचा प्रभाव । कौतुक वर्ते अतिअर्घ्य । चापासी शोभा अभिनव । सुरमानव
 पाहंती ॥५४॥ आंगणीचे वृक्ष असती । ते वल्लुपद्रुमाऐसे फळती । गोधने सर्वकाळ दुभनी । रस देती
 अर्घ्य ॥५५॥ जरा क्षणता गेली पळोन । व्याधी गेल्या सर्व उठोन । दारिद्र्य त्यागिलें ते त्यान । सीमामय
 वर्षोन राहिलें ॥५६॥ खडा ना गाई रस देनी । सदा सफलित वृक्ष होती । खडकी जळयवाह सुटती । वांस
 राहंती गर्भिणी ॥५७॥ कुरूप ते स्वरूपराशी । निधाने फिरती प्रगट निशी । येऊं म्हणती गृहासी । आधर्य
 ऋषींसी वदत ॥५८॥ सकळ्यं मनीची कामना । ती महजे पुरावी होता वासना । मुके बोवडे वेदपठणा । वधिर
 श्रवणा ऐकती ॥५९॥ पांगळे पायीं चालंती । अज्ञानी ते ज्ञान कथिती । ज्ञानी पावले विज्ञानस्थिती । ब्रह्मानंदी
 इच्छती ते ईश्वर ॥६०॥ ही गर्भसंभवाची कळ्य । पूर्वाच फलद्रुप होतसे सकळ्यं । कोणा न कळती कांही लाली
 ममयसोहळा अद्भुत ॥६१॥ विरमय करिती चिंती । म्हणती कोणत्यायोगें लाभ होती । नेणों कोण प्रगटे पुण्यमूर्ती
 धन्य, जगती वाटतें ॥६२॥ अंसो अनंत्येचे उदरी । गर्भ संभवला निर्धारी । तेजप्रभा कांतीवरी । मुखश्री साजिरी टय-
 र्यान ॥६३॥ उदयापासोनि भानू । जैसा भेदीत वाटे गगनू । तेथीं चढे गर्भमानू । दिवस प्रमाणू गांठित ॥६४॥
 कां, शुद्ध बीजचा अंबुधर । दिवसोंदिवस कळ्या प्रसर । तेज दावितसे अपार । तेथीं प्रकार गर्भवृद्धि ॥६५॥ प्रथमेपासोनि
 वाटे तिसी । कीं मासे मास जेवी वाटती । तेथींच जाणा गर्भगती । प्रभा फांकती पें होय ॥६६॥
 प्रथमें गर्भाहोनि अधिक । या गर्भाचा नवलाव देख । तेज पाहतां वाटे कौतुक । देही मुख अनसूयेच्या ॥६७॥
 सप्त मासांची होतां भरती । मनी डोहोळे उट्टारती । तंव शास्त्रींची जाणोनि रीती । अत्रि प्रीती पुसतसे ॥६८॥
 अत्रि म्हणे चतुर्वर्षांणी । मम प्रिये कुरंगलोचनी । काय आवडे तुझिये मनी । नें मजलागुनी निरोपिजे ॥६९॥
 सज्जनसरिते मराळी । न धरी संकोच तूं ये व्रेळी । आनंदें उकलोनि स्वामवळी । वदें नव्हळी अंतरीची ॥७०॥
 परितोनी स्वामीचें वचन । सती झाली आनंदधन । भावें वंदोनिया चरण । करी भाषण नम्रवें ॥७१॥ अहो जी
 स्वामी प्राणधरा । इंदुयानित्री जी कृपासागरा । माझी विनंती अवधारा । उदारवीरा सनेजा ॥७२॥ तुमचें करावें
 चरणसेवन । मज आवडते हे तपोवन । स्वच्छें करावें भ्रमण । आणि तीर्थाटण करावें ॥७३॥ करावा वाटे
 योगाभ्यास । जर अनुष्ठानादि तापस । मिश्राटणी उरहास । वृत्ती विरोध दावावी ॥७४॥ विषयमोगी वासना ।
 नरुचे कांही माझिया मना । कुतूह विपरित भावना । न ये ध्याना काहीच ॥७५॥ आत्मचर्चा ज्ञानविवेक ।
 वेदानविषय ऐकतां मुख । आत्मनिष्ठच अलोल्लिख । संवाद साम्यक संयुक्त ॥७६॥ बोध आवडे अत्यंत मानसी ।
 वाटतें कलें सिद्धि ऋद्धी दासी । जीवकळवळा उपजे मानसी । उदंड भाषासी घोषावें ॥७७॥ नाना सुरस
 करावें सेवन । करावें तें आणिकालागोन । हेंचि इच्छितें माझे मन । बैराग्य धारण करावें ॥७८॥
 पेंजेनिया गर्भद्वारा । आनंद झालां व्रंसकुमरा । म्हणे राजयोगी उद्भवेल हिरा । जगद्वहारा निश्चयें ॥७९॥
 मग सुदिनानें पाहोनी । ऋषिपत्न्या पाचारित्या सदनी । पडूस अन्न निर्मोनी । सुपुण्यवनी सिद्ध वेले ॥८०॥
 पाचारोनिया तेथें ऋषी । भोजने दिवली स्वासी । ऋषिपत्न्या अनसूयेसी । प्राप्तेप्राप्ती प्रार्थिती ॥८१॥

जें रुचेल हो तुम्हांतें । तेंचि घेईजे मागोनि आम्हांतें । निवांतपणें स्वस्थचितें । आपुलें आवडीतें सारवें ॥८२॥
 यापरी सारिलें भोजन । करसुद्धी मुखसुद्धी करोन । तांबूल वांटिले संकळ्यालागून । मग हेलन मांडिलें ॥८३॥
 द्राक्षमंडपा तळवटी । शय्या करविली गोमटी । लीलालाघवें सांगतां गोटी । निद्रें दृष्टी शान्तोळली ॥८४॥
 किंचित सुपुष्टी सारून । प्राशित्या साल्या सुवासिक जीवन । नाना वृक्षां हिंदोळे बांधोन । गीत गावोन झुलली ॥८५॥
 झुले सरतां मागुती । रमणीक छायेसी बैठती । मज्यपीठ अनसूयासती । सर्वें शोभती सुवासिनी ॥८६॥
 बळेी नारळे द्राक्षांचे बड । उत्तोलिया खिरगिया गोड । चारे वोरें जांव आक्रोड । पक्ष निवाड आगिति ॥८७॥
 नारिणें अंजिरे सीताफळ । साखरनिवें फणस रामफळ । मुखरसिक जे सुढाळ । मेवा सवळ आगिला ॥८८॥
 ते अनसूयेपुढे ठेवितो । स्वकरं ऋषिपत्न्यांसी वांटितो । जयावरी उपजे प्रीती । ते स्त्रीकारिती आवडीने ॥८९॥
 हेंही परबडी सारोन । इळदीं कुंकुम वांटितो पूर्ण । कोद्वर्तन यरुचंदन । वरविती लेपण सवळ्यांसी ॥९०॥
 सेवंती जाई मोगरा । जुई बकुली पुन्नामरा । ऐसिया पुष्पें गुंफोन हारा । घालिती सुंदरा अनसूये ॥९१॥
 बरें आभरणें देवोनी । फळे ओटी भरिती कामिनी । याचि रीतीं सुवासिनी । अनसूया पूजोन गौरवी ॥९२॥
 यापरी सातव्यांत गौरव । डोहाळे जेवणादि अर्घ्य । देवोनी बोळविल्या कामिनी सर्व । आनंदमेव अनसूया ॥९३॥
 परम आनंदाचे मेळी । सुखसंतोषे नंदती स्वस्थळी । आठव्यामाजी परस्थळी । जाय वेव्हळी भोजना ॥९४॥
 तंव तो वैष्णवमहामुनी । तात्काळ प्रगटला येवोनी । अत्रिअनसूया देखतां नयनी । संतोष मनी घाढला ॥९५॥
 दोषांसी झाले आलिंगन । परस्परां पुसती क्षेमकल्याण । तंव अनसूयेनें आणून । पार्यी नंदन घातला ॥९६॥
 म्हणे हा कोणाचा किंशोर । अनसूया म्हणे आपुलाचि कृपावर । दुर्वासनामें हा प्रथमकुमार । उमावत्प्रसाद हा ॥९७॥
 नारदं कोनि हास्वदन । म्हणे असो या क्षेमकल्याण । अनसूयेसी पाहतां आनंदघन । गर्भचिन्ह बोळविलें ॥९८॥
 मनी म्हणे हा त्रिगुणात्मक । स्वयं अवतारे वेंकुठनापक । जणीं दावील कौतुक । तिन्ही लोक भजती या ॥९९॥
 धन्य अनसूये भाग विशेष । जठरीं सांठविलें त्रिसुवनमांदुस । जे तारक सवळ जीवास । त्या प्रसवास पावसी ॥१००॥
 जे महासिद्ध योगेंद्र म्हणवितो । तेही शरण यातें येतो । याचेनि हे धन्य जगती । याचे किती अनुगादूं ॥१०१॥
 पाहोन उल्हास नारदमना । अनसूयेसी करी प्रदक्षणा । दत्तनामाचा कोनि सूचना । स्वर्गसुवना जातसे ॥१०२॥
 ज्या थ्या पदा नारद जात । पुसतां हाचि कथी वृत्तांत । अनसूये उदरी साक्षात । कमलाकरत त्रिगुणात्मकें ॥१०३॥
 प्रथम झालासे एक कुमार । तो केवळ भव्य शिवअवतार । नाम तयाचे प्रियकर । मुनीघर दुर्वास ॥१०४॥
 व्यासी दृष्टी म्यां पाहिलें । अनसूयागर्भातें ओळखिलें । त्रिगुणात्मकें संचलें । मन नियालें पाहतां ॥१०५॥
 बहु अवतार झाले आणि होती । परि ये अवताराची अनुपम स्थिती । उद्धरील हे सवळ जगती । लीला कीर्ती न वर्णवें ॥१०६॥
 सरला अनसूयेचा अष्टममास । नववा लागला अति विशेष । आतांचि येईल उदयास । ऐकतां संकळ्यां आनंद ॥१०७॥
 तैसाचें नारद वेगीं निघाला । उमा सावित्री रसेसी भेटल्य । सवळ वृत्तांत निवेदिता । पावती सुखाला ऐकौनि ॥१०८॥
 धन्य धन्य ते अनसूया । धन्य तिचीं तपक्रिया । प्रसन्न कोनि देवत्रया । नारद

सुखा या पावली ॥१॥ हा सुखें ऐकोनिया वृत्तांत । लक्षिते झाले सावचित्त । येरोकडे गर्भ वाढत । मास भरत
 पे आले ॥११०॥ नवमासाचे अवसरी अद्भुत तेज अनमूयेवरी । जेवी भानुप्रभा अंबरी । तेचि परी दिसवसे
 ॥११॥ उरकूं न शकेचि पंथ । आज्ञा सुसृष्टि देहीं दाढत । उमासा क्षणक्षणा येत । नुठवे त्वरित वसलिया ॥१२॥
 विगलित देखोनि अवस्था । अत्रि पांचारी ऋषिकांता । स्पळ नेम करोनि आर्ताता । वेळी सिद्धता प्रसंगापरी ॥१३॥
 नव मास पूर्ण गेले । शेष नव दिवस उरले । कामिनी जपनी ते वेळे । लागले झोळे सुखरांचे ॥१४॥
 गात्रोगात्रां फांकती वळा । पूर्णत्वे दावी गर्भलीला । व्यया वाटे अनसूयेला । नववा लागला दिवस तो ॥१५॥
 नवविधा तोचि जाण । नवमास भरले नव दिन । खर्गी दाढले सुराण । विमानी विमान घाटले ॥१६॥
 अमरांझे वृंदाक । पुण्यजाती मिळवी अनेक । भरोनी विमानी सम्यक । सुगंधिक आणिले ॥१७॥
 शचीसहित शचीरमण । सर्वे बृहस्पतीगुरु देवगण । यक्ष किन्नर गंधर्व जाण । अप्सरा लावण्य देवांगना ॥१८॥
 शुभ्र सनैज ऐरावत । युक्त मंडित विराजित । वरी वैसोनी अमरनाथ । परिवारे साधित वेळ उभा ॥१९॥
 सिद्ध करौनि नंदिवेत्तर । उमेसहित पावला शंकर । साटीसहस्र गणभार । वीरभद्र पडानन ॥१२०॥
 अष्टमासिद्धी समवेत । सृष्टकवहनी गणनाथ । फरशांकुश करी शोभत । विघ्ने नाशीत मंगल करी ॥२१॥
 गायत्री सावित्री सरस्वती । विमानी वैसोनि पाडूं येती । मंगल अक्षवर्ण प्रदीप्त ज्योती । मंगल गाती देवघांता ॥२२॥
 स्वयें पावला चतुरानन । त्याचें पृथक्चो विमान । सत्यवासी अवघे जन सर्वे धेष्टून राहिले ॥२३॥
 सम वरुण नळ कुवेर । सनवत्सर्गदने सनलुमार । नारद आणि तंत्र । विद्याधर विमानी ॥२४॥
 वंदोनिया मेघध्यामा । कामारीसहित आली रमा । त्रिगुणहस्ताचा महिमा । पाडूं उचमा पातल्या ॥२५॥
 प्रहृ शर्शा सूर्य तांगंगणें । पृथक्चो शोभली ती विमानें । लेकळोकाधिपतीचें यणें । झाले पाहणें पाहावया ॥२६॥
 ऋतु नसतां वसंत आला । तया वना शोभविता झाला । पक्षी आपदांचा पाळा । आनंद वाटला नयांसी ॥२७॥
 बृक्ष पत्रें विस्तारले । फळपुष्पें करोनि लवले । वायुसंगे सुटले । परिमळ आगळे घमघमीत ॥२८॥
 मयूर साज्या कोविले । मंजुळ बोलनी शब्द रसाळ । अमर सेवावयां परिमळ । गुंजार प्रबळ ध्वनी करी ॥२९॥
 नाना सुपाक्ष्यांचे फाट्टे । अत्रिसदना घालिती मंडळें । तैशीच आपटें आनंदकळोळें । करोनि किलोले प्रदक्षणीनी
 ॥३०॥ पर्वती पावले ऋषिमार । सिद्धयोगी दिगंबर । साधक साधु यतींवर । पाडूं चमत्कार पावले ॥३१॥
 अलंकार शोभा शोभायमान । मूलोकापासोनि भरले गगन । केवदां अवतार प्रगटे त्रिगुण । बेधले लोचन पाहावया
 ॥३२॥ सवळ्यंचे बेधले मानस । कांही नाळेचि दुजे यांस । हे जाणोनी सर्वेश्वर । म्हणे अवकाश न करावा ॥३३॥
 ध्यावया अवतारदर्शन । उद्दिन ठेले अवघे जन । तयांसी वाटवया पावन । साधीत सुदिन परिसा तो ॥३४॥
 हेमंतवृत्त । मार्गेश्वर । शुक्ल पक्ष ईदुवासर । साध्य योग-रोहिणीनक्षत्र । चतुर्दशीपर-पौर्णिमा ॥३५॥
 अमृतवेळा साधून । उभय आडवेळा ती लक्षून । न जाणवतां कवणालागून । अविनाश पूर्ण प्रगटले ॥३६॥
 शिव असंभय दाढले । नेत्र सवळ्यंचे झांकले । दिदी सम्राजोनि राहिले । त्रिगुणहस्त देखिले ह्यासी ॥३७॥

रूप पाहतांचि आनंदघन । जयघायें वाजविती सुराण । पुष्पवृष्टि स्वर्गे करोन । गजानन करीतसे ॥३८॥
 गंधर्व गायन सुस्वर गाती । अप्सरा विमानी नृत्य करिती । मंगलघोषें घायें वाज श्री । प्रंतराव होती अपार ॥३९॥
 येरीकडे ऋषिकांता । आनंदल्या, तेव्हां वाळ पाहतां । ग्रीती-तपा उचलितं । अनसूयामाता विलोकी ॥४०॥
 उभयां उज्जोद्वेगं न्हाणोन । स्नेहद्वारां वेळें मर्दन । अनसूये देवोन वसन । मधुसेवन बाळ्यानें ॥४१॥
 त्रिगुणात्मकें सतेज वाळ । पद्भुजा जयानें कोमळ । सुहास्य त्रिमुख कोमळ । बोरंगा ताळाळ दिधला ॥४२॥
 तंव देवललना धांवोनि येती । मंगल आरत्या करी घेती । आस्तत्रणे करोनी ओवाळिनी । मुख पाहती बाळाचें ॥४३॥
 उत्तरल्या सुरवरांच्या कोटी । ऋषि देवा झाल्या भेटी । तिहाचळा पुष्पवृष्टी । सघन दाटी अनिवार ॥४४॥
 शुद्धीया तोरणें उभयोनि द्वारी । हरिद्रा कुंकुमें घांटीनी नारी । रमा उमा सावित्री । सरस्वती गायत्री पावल्या ॥४५॥
 इंदिरा आदित्यरत्न । पाहती बाळाचें वदन । देवोनि होनी संतोषमान । म्हणती धन्य अनसूया ॥४६॥
 शशसुत अत्रिमुनी । देव पातले नया दर्शनी । तंव नम्रद पायला तत्सुणी । सखळ्यालागुनी भेटथी ॥४७॥
 अत्रीसी म्हणे भाग्य बोर । तुझे भेटी पावले सुरवर । तें पाहोनि आनंद पोर । करी सत्कार सखळ्यांचा ॥४८॥
 देव बॉंती अत्रीसी । धन्य धन्य गा तूं होसी । त्रिगुणात्मक पळ पावलासी । सखळ बुळ्यांसी तारक जें ॥४९॥
 धन्य धन्य तूं ऋषिर्वा । धन्य अनसूया तव भार्या । जे, प्रसवली या गुणत्रया । आदिमाया वेळळ हे ॥५०॥
 ऐसें करोनि वर्णन । निवृत्ती अत्रीसी पुसोन । पर्वता प्रदक्षणा करोनि तीन । आरंभिती स्वनन सधेमें ॥५१॥
 जय जय अविनाश परात्परा । अज अविना विघ्नभरा । जय गुणातीता निर्दिबारा । कदना करा जगद्गुरु ॥५२॥
 जय मायातीता निरंजना । त्रिगुणरूपा चैतन्यधना । जय पूर्ण ब्रह्म सनातना । सच्चिदधना व्यापका ॥५३॥
 जय जय तूं अखिल अमंगा । जय त्र्यंबोमीना निःसंगा । कर्मविमोचका भवभंगा । अनंतरंगा अर्नता ॥५४॥
 जय पन्नगहारा पन्नगमूषणा । जय अष्टदलाक्षा कमलासना । श्यामसुंदरा अर्नंतशयना । दीनपावना जगत्पते ॥५५॥
 जयजय तमोद्भवा सृष्टिविलासा । जय रजोद्भवा सृष्टिविलासा । जय सत्त्व रूपा सर्वेशा । जय अदिपुरुषा सर्वज्ञा ॥५६॥
 तूं या जगद्गुरारासाठी । त्रिगुणात्मक अवतार परिला सृष्टी । तुज पाहता आनंद पोटी । वृषाट्टी पाहे का ॥५७॥
 तूं सकळांचा नाग । शरणागतताचे माहेर । या त्रिमुक्तीचा दातार । जगद्गुरु जगदात्मा ॥५८॥
 तूं होसी वृषाधन । अपही तूनें अनन्यधारण । नित्य घायें जी दर्शन । आपुलें चरण दावावे ॥५९॥
 तार चरणांची होतां भेटी । जन्ममाणा होष तुटी । दग्ध होनी विघ्नकोटी । वृषाट्टी भाग्य पावे ॥६०॥
 ऐसीं पृषक आपुले ठायी । स्वर्गे वारिती अपार पाही । पुष्पसंगारें वाज घाई । संतोष देही सखळ्यांच्या ॥६१॥
 वाळ विलोकुनी देवललना । बंदोनि भावे ऋषिअंगना । निरलोनी अत्रीचिया चरणा । वेगीं विमानारूढ झाल्या ॥६२॥
 देवही विमानी, विसनी । जयजयकारें आनंदें गर्जती । वेळोवेळें भावें नमिनी । उंचावती विमाने ॥६३॥
 मुलें वदती हा धन्य अवतार । करील आतां जगद्गुरा । लीला दाखवील अपार । वृषावत सर्वेश ॥६४॥
 वर्णीत जगद्गुरूचे गुण । देव पळले स्वरूपान । येरीकडे अनसूया आनंदघन । बाळा स्तनपान करवतिसे ॥६५॥

यापरी आनदसोहळा पाहतां सुख नरनारी वाळा । सिद्ध साधक ऋषींचा पाळा । अक्षर्यां मेळा घनदण्ट ॥६६॥
 सन साधु भावित्र । तेही मानिती अयत सुख । म्हणती हा आम्हा ताक । सुखदायक जन्मला ॥६७॥
 या अवनाराचेनि आगमनें । जन्मपत्तीचें किल्लें पारणें । पापमागाचें धरणें । उठविलें येणें वायतें ॥६८॥
 वरायया मज्झाचा उद्धार । येणें धरिला त्रिगुणामय अवनार । याचेचित्तनेचि भवपार । होय दाना शरणागताचा ॥६९॥
 हा दीनवधु दीनानाय । कृपाट्ट उदार होय समर्थ । पुरती अतरींचे अर्थ । प्रेमभावार्थ पाहोनी ॥१७०॥
 पुराया दीनाची आज । सिद्धची उभा असे दयाळ । तो तुम्ही सन जाणना सकळ । येरा आजळ निश्चये ॥७१॥
 म्हणोनि या सतचरणीं । राहामें उगेचीं वास करोनी । सन द्रवना अन करणीं । कृपादानीं तोरिनी ॥७२॥
 हें श्रेष्ठार्थें ऐकोनि उत्तर । वेळा तयाचा अगींकार । मनीं धगेनिया निर्धार । झालों सादर सपेक्षी ॥७३॥
 तनमनधर्नेसी शरण । होरोनि धरिले सतचरण । स्तत्रामें तया खमुगें वरून । तरी मी अज्ञान मूढमनी ॥७४॥
 मी हीन दीन पामर अन्यन । पाहाता द्रवळें सताचें चित्त । सत अनायासे नाय । कृपावत मदयचें ॥७५॥
 तेणें देवोनि कृपाकर । चालविला हा प्रथ सुदर । अननसुत हा किंकर । पादधर सनाचा ॥७६॥
 गोड दत्तस्थेचें अनुसन्धान । तेणेंचि वदवोनि वेलें धरण । पुढेंही रसमरितपूर्ण । आवडीं निरूपण नरवीती ॥७७॥
 इति श्रीदत्तप्रबोधप्रथ । यासी नागदपुराणीचें समत । सदा परितोत भावित्र सत । नमोऽन्याचार्य गोड हा ॥१७८॥

॥ इति नवमोऽध्याय समाप्त ॥

अध्याय १० वा ॥

श्रीसद्गुरुदत्तात्रेयाय नमः

आजि आनंदमुखाची लहरी । या मायोदया आली उजरी । दाखिदुःखा झाली बोहोरी । चिंता उरी नसे आतां ॥१॥ उगवतां सतेज भास्कर । कोठेनि उरे अंधकार । कीं उगवतां अंबुधर । न वसती तस्कर पुरात ॥२॥ दिव्य पावतां रसायन । तात्काळ रोग जाय शरित्तन । कीं पंचाक्षरी प्रगटतां पूर्ण । पिशाच पळून जातसे ॥३॥ तेवीं त्रिगुणात्मक मूर्ती प्रगटतां । नुरेचि दुःखसोकाची वार्ता । आनंद संतोष झाला भर्ता । ठाव दृष्टिा कोठेनी ॥४॥ पाप ताप दैन्य गेले । दाखिदुःख अवघे उडाले । कामक्रोध तस्कर पळाले । सद्गम्य आले उदयातें ॥५॥ आतां होवोनि सावधान । स्वहितां जागा अवघे जण । सकळचिं करितां कल्याण । अविनाश पूर्ण हा विभो ॥६॥ सकळ आनंदाचा कंद । सिंहाचढीं प्रगटला परमानंद । याचिया कृपे भक्षानंद । येईल पद हातासी ॥७॥ गत कथाध्यायी जन्मकथन । श्रोतां परिसिलें सावधान । सुरवर पावले स्वस्थान । पुढील निरूपण अवधारी ॥८॥ अत्रीअनसुवेचें मंदिरां । तिष्ठति येवोनिया कागारी । हेल वाहती अनेक नारी । आनंदभरीं सप्रेम ॥९॥ अवघे मिळोनिया ऋषिगण । शोधितां तेव्हां जन्मलग्न । उत्तम ग्रहातें पाहून । शुद्ध विचारून देवितां ॥१०॥ रजनीमाजी ऋषि येती । नित्य पाठ आदरें करितां । ऐसे चार दिवस लोटती । पांचवी पुजितां कामिनी ॥११॥ यथाक्रमें करोनि स्तकार । रात्री कामिनी करितां जागर । उदय होतांची स्तवर । आनंद घोर सकळार्थें ॥१२॥ अनसूयेसहित वाळासी । न्हाणोनि निजवितां सेजेसी । पध्याचे प्रकार वेगसी । करोनि भोजनासी देताती ॥१३॥ जन्मसुतक दहा दिवस । आनंदचिं त्रिमिलें विरोप । शुद्ध रत्नां अकराध्यास । करोनि कर्मास आचरती ॥१४॥ सकळ ऋषिचर्यां भेळवून । अत्रि पाहे पुत्रवदन । स्वकरें करोनिया मधुपान । आनंदघन मानसी ॥१५॥ वाराने दिवशीं वारा बघी । पूजोनिया उतावेळीं । सकळ पाचारोनि ऋषिगंडजी । आनंदमेळीं मेळविली ॥१६॥ पडस रांपिलें पक्कान । रंगवळी सुंदर घालोन । मध अक्षतीं पूजिले ब्राह्मण । सर्वासि आसन दीधले ॥१७॥ सर्वासि घालोन सुमनहार । धूप दीप अर्पिले समग्र । संकल्प सोडोनि स्तवर । भोजनां द्विजवर बैसविले ॥१८॥ भोजन देतां यथा रुची । प्रार्थना आरंभिली द्विजांची । तृती होनां सर्वांची । उच्छिष्टे त्यांची काढिली ॥१९॥ कर प्रक्षालोनी द्विज येतां । अत्री होय तांबूल अर्पिता । दक्षणा देवोनी अतीता । नमस्कारितां पें होय ॥२०॥ द्विज देतां आशीर्वचन । रुदैव असो तुमचें कल्याण । संतति संपत्ति ऐश्वर्य धन । कीर्तीवधन वशायु ॥२१॥ द्विज जाती सख्यळासी । पुनः पात्रें मांडिलीं येवेसी । पाचारोन ऋषिपत्न्यांसी । त्र्यें भोजनासी बैसविल्या ॥२२॥ अनमूपा परीं प्रार्थना । सख्य मनं कीजे भोजना । आत्रडे तोचि पदार्थ घ्या ना । कांही अनुमाना न करितां ॥२३॥ परमानंद भोजने सारिती । तृप्त झाल्ल्या कर प्रक्षालिती । तांबूल देवोनि सकळप्रती । आसनी बैसविती स्तिरपणें ॥२४॥ सकळार्थांची आज्ञा घेवोन । अनमूयेनें सारिलें भोजन । हळदी कुंकुम बेगी आणून । लेकवीं पूर्ण सकळार्थें ॥२५॥

मग ऋषिपत्न्या उठोनि प्रौढा बाळा । अनसूयेसी चर्चिती तये वेळ्या । नूतन वस्त्रे देवोनि परिमळ्या । वरी तांबूल आपर्पिती ॥२६॥
 वैसोनिया चौकासनी । ओसंगा वाळ्येंत देवोनी । नारी करिताती अध्वरणी । वाळ्यं निरखोनी पाहाती ॥२७॥
 समस्तांसी सन्मानें गौरविणें । परमानंदें वारसें वेळें । पुढिलें कार्यानें योजिलें । स्मरतां शालें सिद्धची ॥२८॥
 रजनी गेली मुखशयनी । नित्यकर्म प्रभातें सारोनी । ऋषिपत्न्या पाचारोनि । वैसकासनी बैसल्या ॥२९॥
 छतें आणि झालरी । देवोनि पालख बांधिला कुसरी । डोहारे खेळणे वरी । नानापरी बांधले ॥३०॥
 वखालंकार लेणी । वाळका लेववी अनसूयाराणी । हरिद्रा कुंकुमें करोनि । ताटें भरोनि सिद्ध पुढें ॥३१॥
 शर्करें भरिल्या पराना । केली तांबुलाची सिद्धता । सुंठवडे आणि क्षिरापता । घुगन्या अवश्यता करविती ॥३२॥
 तेरावे दिवसातें लक्ष्म । विमानी वैसोनि आले सुरगण । देवललना वाणें घेऊन । आनंदें करून पावल्या ॥३३॥
 श्रद्धा विष्णु महेश्वर । अष्टदिग्पाळा सहित अमर्ंद । वाघनादें कोंदलें अंबर । गंधर्व सुंदर गाताती ॥३४॥
 रमा उमा सावित्री । सरस्वती आणि गायत्री । सर्व सल्या दुरंगनेत्री । हास्य वक्त्री सतेजा ॥३५॥
 पेहोणी कुंचडी नग । कुंचचा तडिल्याप सुंग । अनसूयेलागीं उपभोग । दिव्य चांद आणिले ॥३६॥
 ऐतिया समारंभेसी । आनंदे ललना स्वर्गवासी । अनसूयेच्या आग्रमासी । अतिवेगेसी पावल्या ॥३७॥
 गजवजिला अवघा पर्थत । अत्रिअनसूया आनंदमरित । ऋषिमार मिळाले बद्धत । नामसंकेत ऐकावया ॥३८॥
 महावैष्णव नारदमुनी । तेही तात्काळ पावले येवोनी । अत्रिअनसूयेसी भेटोनी । स्थिरासनी राहिले ॥३९॥
 तंव देवललना पुढें येती । अनसूया बंदी तषांप्रती । येरी सकळ्यं क्षेम देती । मग गौरविती सतीतें ॥४०॥
 हरिद्रा कुंकुम देवोन । नेत्रीं सुदिवती अंजन । दंतीं लेवविती दांतवण । अलंकारलेण शोभविती ॥४१॥
 अंगडी आणि टोपडी । वाळका लेवविती तेचि घडी । माटलें विंदलें लवडसवडी । चरणकडीं पैजणें ॥४२॥
 जडित गाठलें कंठी सुंदर । विजयें लाविलें भाळवर । क्षुद्र घंटेचें कटिसूत्र । मनगट्या विचित्र ओमोल्य ॥४३॥
 पदकरिटे इष्टमणी । वाघनखें तार्जित सतेज पणी । नाना परिचीं वाळलेणीं । लेववी वरोनी कुंचीतें ॥४४॥
 स्वर्ग उपभोग जे आणिले । अनसूयेलागीं समर्पिले । सक्ळ नितिविनींनीं आपुले । वाणें पुढें ठेविलीं ॥४५॥
 ऋषि म्हणती तये वेळ्यं । सुमुहूर्त उत्तम पावला । पालसीं घाला वेगीं बाळा । उरला सोहळा पुढे करा ॥४६॥
 ऐसें ऐकोनि वचनासी । सावित्री होय तेव्हां सरसी । वेगीं उचलोनी वाळ्यसी । घाली पालखासी नेवोनी ॥४७॥
 रमा येवोनी पुढती । पालखदोर धरी हातीं । उमा म्हणे गावोनि गीतीं । वाळाप्रती हालवावें ॥४८॥
 तंव गायत्री सरस्वती येऊन । सुरललना सांगतें घेऊन । म्हणती सांगा याचें नाम कोण । गाऊं गुण तैसेंची ॥४९॥
 तंव सकळ्यंत चातुर्यमराळी । शिवलतिका हिमनगबाळी । काय बोलतसे तये वेळीं । सर्वा आगळी होवोनी ॥५०॥
 पिता याचा मुनी अत्रय । आणि हेंही जन्मलें गणत्रय । तरी नाम ठेवजे दत्तात्रेय । सुहास्वत्रेय वदनीं हा ॥५१॥
 अनसूया म्हणे होतें मनीं । तेचि तुम्हीं काढिलें शोषोनी । आतां याची नामेंकरुनी । गीत गावोनी हालवावें ॥५२॥
 गावोनी म्हणे नेटकें । पुंडोनी नाम काढिलें अंबिके । येचि नामें कौतुकें । गीत अलोलिकें गाईजे ॥५३॥

सकळ म्हणती आम्हां मानलें । नाम युक्चि शोधिलें । पालख गातां आळविलें । पाहिजे भले सकळ्यांनीं ॥५४॥
 सा म्हणे सकळीं चितीं । वागलें तरी गावें गीतीं । आतां भाषणें सारा परतीं । गीत चितीं आठ्ठा ॥५५॥
 राळणा । तामस तापसा । तपराशी । करितां श्रीमा होशी । तात्क उपदेशा । अविनाशी प्रगट तूं शालासी । १ ।
 जोजोजोजो रे । अवधूता । अत्रिअनमूयासुता । निद्रा करि सखया । श्रीदत्ता । त्रिगुणरूपा आतां ।
 जो० । धू । राजस तूं बाळा । सुकुमारा । दोशी सुष्ठु चतुरा । सृष्टि उद्भविता । श्रम घोरा । पावसि निज घे वरा ॥जो० २॥ सत्वधीरा तूं । सात्वीका । त्रिभुवन जीवपालका । मायातीता गा । चालका । निजजन सुखदायका ॥ जो० ३॥ रजोगुणा तूं । उद्भविता । कर्मासी रयापीता । पालका । सत्वा तूं । जीवदाता । तमरूपें परिसी शांता ॥ जो० ४॥ रज तम सत्व हे । त्रिगुण । मुक्ती मुक्ताबोन । पड्डुमुज प्रगटला । पावन । त्रिमुख पणनपन ॥ जो० ५॥
 पालख लांबविला । नगशिखरी । बाळा निज भीतरी । खेळणें अनंत । सुतदोरी । हिंदोळ्य घे वरी ॥ जो० ६॥
 जो जो तामसा तपःप्रिया । गिरिनिवासा करुणालया । कर्शुगौरा दत्तात्रेया । निज गा सखया हालवितें ॥५६॥
 चतुर मुजाणा सृष्टिकारका । वेदरूपा कर्मखापका । श्रमलासी तूं बालका । देतें सौका निज जो जो ॥५७॥
 सत्वगुणा तूं सुंदरा । नवमेधरांग सुकुमारा । ब्रह्मांडपालका उदारा । दिगंबर निज जो जो ॥५८॥
 अगा रजो गुणा तूं सृष्टिकर्ता । सत्वगुणें तूंची पालिता । तभोगुणें संहारिता । बहुधमचिन्ता निज जो जो ॥५९॥
 त्रिगुणें युक्त समस्त । मुक्तावलासी मुक्ती सुरस । बालका दृष्टि लागेल रूपास । निज पालखास उगला ॥६०॥
 त्रिगुणात्मका त्रिवक्त्रा । हे पड्डुमुजा तत्समनेत्रा । सतेज भव्य पवित्रा । लावण्यविचित्रा निज बाळा ॥६१॥
 हे अत्रिसुता कुलगुरुणा । अनसूयागर्भमंदुसरुजा । हे दुर्वासवांधवा सुलक्षणा । तपोधना प्रिय जो जो ॥६२॥
 सर्वमान्य तूं देववृंदा । सर्वात्मक परमानंदा । सिद्धयोगिया आनंदवंदा । अद्वय अभेदा निज जो जो ॥६३॥
 मनमोहना मानसरंगा । सर्वातीता तूं अमंगा । अगा जीवीच्या जिवलग । उगाच निज गा हालवितें ॥६४॥
 यापरी सर्व नितंबिनी । पालख नाना पुक्ती गावोनी । दत्तात्रेयनाम प्रगट जनीं । सकळांलागोनी झालें पै ॥६५॥
 ऐकतांची नामगजर । देव वायें बाजविते अपार । पुण्यवृद्धी वज्रधरा । अनिवार करीतसे ॥६६॥
 अद्भुत वायें बाजती । जयजयकारें शब्द होती । साखरपानें सकळीं वाटिती । मुंठवडे देती घुगरिया ॥६७॥
 हरिदा कुंकुम चंदन । यलें वाटिती सकळांलागुन । नुस वेले पाचकजन । करिती सन्मान योग्यायोग्य ॥६८॥
 श्रोते कल्पितील मानसी । यनी राहणार जे तापसी । इतकें भाग्य कोलेनि तपांसी । वृषा वांसी शृंगारितां ॥६९॥
 पेचिविषयी विज्ञापना । वरिती आदरें श्रोतेजनां । सादर होवोनिया श्रवणा । अवधारणा देइजे ॥७०॥
 अत्रि विधातिपाचा नंदन । त्याहीवरी ब्रह्मनिष्ठ तपोधन । अनमूया सती पतिव्रता जाण । साध्वी पूर्ण लक्ष्मी ॥७१॥
 त्या अनुग्रानेचि बळें । देव तिघेही जिनिले । तेणें प्रसन्न होवोनि दिलें । वरदान आगळें अलोट ॥७२॥
 त्या वरदानाचें फळ । शृपक त्रिगुणात्मक झालें बाळ । त्यामाझी त्रिगुणात्मक मेळ । दत्त मुशील जन्मला ॥७३॥
 जेणें वसे दत्ताराणा । तेणें सिद्धी बोळंगती जाणा । पदार्थ कोणी पडे उगा । सकळ कर्मना पूर्ण होनी ॥७४॥

वक्ष्यतरु अंगणी उगवतां । केवी न पुरे चितिल्या अर्था । चिंतामणी हातासी येतां । कंची चिंता उरले नी ॥७५॥
 गृहा पावली कामधेनु । इच्छितप्राप्ति वखण अनुमानू । परिस मित्रतां वंचनू । धेईल कवणू मेळें पें ॥७६॥
 तेवीं हा प्रगट होतांची दत्त । फलद्रूप वाग्ना समस्त । न्यून न पडेचि किंचित । सर्व साहित्य सिद्धची ॥७७॥
 जे पाहिले ज्या प्रसंगासी । पुढें देखिलीच असे वस्तू तसी । करावया कल्पनेसी । योग मानसी न लगे तो ॥७८॥
 इच्छित्याविण केवी प्राप्त । हेही कल्पना वागेल मनां । येचविपर्यी दृष्टांत । पुनरा योजीत परिसा तो ॥७९॥
 भ्रमण वरीतसे भानुमंडळ । त्याची क्रिणे सवे सखळ । परखळ जातां भूपाळ । सर्वमेळ सांगाती ॥८०॥
 तेवींच जाणावा प्रकार । दत्त योगेंद्र हा सर्वेश्वर । तपासवें अनंत भांडार । न्यून अणुमात्र नसेचि ॥८१॥
 सखळचे पुरावया हेत । धरी अवतार हा स्वामी दत्त । इच्छामार्गे अघटित । दात्रील वृत्त्य करोनिया ॥८२॥
 असो तूत करितां सखळसी । कितीक गेली न वळे निसी । तहान भूक नाठवे वखणासी । आनंदें मानसी
 निर्भर ॥८३॥ देणें घेणें मानस्तमान । स्वतः सावित्रीच पाहे आपण । उमा रमा करोनी आठवण । परत वाग
 करवीती ॥८४॥ देतां घेतां सरली राती । आनंद झाला सखळप्रती । बोसंगा बाळकालागीं घेती । आवडीं
 चुंबिती मुखकामळ ॥८५॥ बाळ तरे तो उचलिला । देवकूपीमार्जी मेला । अत्रीचे बोसंगा घातला । सखळी
 पाहिला टोळेमरी ॥८६॥ मूर्ति पाहतां आनंदघन । कदापि तृप्त न होतो लोचन । निरखितां मन झाले उन्मन ।
 नोव्हे आठवण दावया ॥८७॥ असो नारदें धेवोनि वाळासी । चुंबोनि दे अनमूयेपासीं । देव पुसती अत्रीसी ।
 येतां मुखवासी असावें ॥८८॥ येरें मत्तक देखिला चरणीं । लोभ असावा अनुदिनीं । तुमच्या कृपेकरोनी ।
 पावलों धणी धरणीवरी ॥८९॥ देव मुर बोलनी वचन । या दत्तात्रेयांचें ध्यावया दर्शन । सन्निध येतां
 अस्तमान । नित्य येणें आम्हांनिं । ॥९०॥ श्रोने परिसिजे सादर । अथापि येती सुरवर । ज्यासी पाहणें चम्पकार ।
 तेणें निर्धार जाइजे ॥९१॥ मागील चार घटि उरतां दिन । पर्वती शोभा शोभायमान ।
 वृक्ष पापाण तरु तृण । आनंदघन दिसती ॥ ९२ गजवज्रिला दिसे पर्वत ।
 दिशा आनंदें दिसती भरित । पुण्यश्लोक गजरावें ऐवत । हे नेमस्त नित्य पें ॥९३॥
 इतर वेळें जावोनि पाहतां । भय वाटे बहुचिंत्ता । क्षणही न गोमे उदासता । तेथे राहतां राहवेना ॥९४॥
 असो देवललता अनमूयेसी । पुसोनी निघतां बेगंसी । सती बंदिन चरणांसी । प्रेमभावेंसी आदरें ॥९५॥
 म्हणे लोभ असो या निरंतर । न पडावा आमुचा विसर । येरी म्हणती वाग्वार । येणें निर्धार दर्शना ॥९६॥
 मग देव विमानीं वैसले । जयघोष करिते झाले । प्रदक्षिणा करोनी बेंघले । आपल्या पावले स्वस्थाना ॥९७॥
 तेवींच ऋषिसहित अंगना । जाती पुसोनी स्वस्थाना । येरीकडे अत्रिणा । प्रभातम्नाना पें गेला ॥९८॥
 दोघे कुमर आणि कांता । सहित अत्री होय सत्नोपता । परमानंदें सुखवार्ता । प्रपंच परमार्था साधिन ॥९९॥
 ऐसे रमनां आनंदघन । कित्येक संवत्सर लोटले जाण । विशेष भाग्याचा उदय पूर्ण । अनमूया गर्भित तिसन्यानें ॥१००॥
 दिव्यमार्गें गर्भ वाटला । सनेत्र प्रकाश पडता झाला । समम गासीं अनमूयेला । पुसे स्वलीला अत्री नो ॥११॥

पाप आवड उपजे मनी । तेंचि सांगे वो निवडोनी । पुरवावया आपुले सदनी । पदार्थ कोणी न्यून नसे ॥२॥
 परिसोनि स्वामीचिया बोलां । सट्ट चरणीं माया देखिला । पाणी जोडोनी तये वेळां । इच्छा स्वलीला निवेदी ॥३॥
 अहो जी स्वामी दयाधना । हेचि आवड माझिया मना । नेटकी प्रपंचाची रचना । करावी भ्रमणा वाटती ॥४॥
 स्वाचासी उपजे उल्हास । अंधःकारी उपजे त्रास । दुष्टाचरणीं नावडे संगीस । ताप कवणास न धावे ॥५॥
 सकळांलागीं सुख धावें । स्वगुणें तयां तोषावें । उल्हाससुक असावें । तप साधावें दिव्य पै ॥६॥
 बहुतां करावे उपकार । नाना उपभोग आवडे मधुर । विस्तार भाग्यवृद्धी कलत्र । पूजा सत्कार दानधर्म ॥७॥
 रस सेवून सेवयावें । भोग भोगोनी भोगवावें । सुखी राहोनी सुख धावें । जाडनी जीववावें येरतें ॥८॥
 पाहूनी परती आवडी । स्वामी सुपजे मज कुडी । सदासनीं उपजें गोडी । मुख्य जोडी चरण गुसे ॥९॥
 ऐकोनी मधुर मिष्ट भाषण । अत्री शाला संतोषमान । पुनरा वदे उल्हासें करून । होतील पूर्ण हेतु सुसे ॥१०॥
 मग अत्रांनें मागिल्या ऐसी । सिद्धता कतोनीं वेगेसी । ऋषिपत्न्या पाचारोनि प्रेमेंसी । डोहोळियांसी पुरवीत ॥११॥
 परम आनंदें करून । सत्कारविलें अनसूयेलागून । नवमास भरतां पूर्ण । प्रसूतिचिन्ह पावलें ॥१२॥
 निल ऋषिपत्न्या येती । अनसूयेलागीं बहु जपती । नव दिवसांची होतां भरती । पूर्वस्थिति प्रगटले ते ॥१३॥
 अतिलावण सतेज कुमार । दुजा पाहतांची भास्कर । परि तो तोंत अपार । आगि हा क्षीतकर घात पै ॥१४॥
 पापरि तो जन्म होत । स्नेहेभरित केल। माया । ऋषिपत्न्या न्हाणितो उमयतां । क्षुधित व्यथा ओळखिली ॥१५॥
 मधु सुखातें लाविलें । माते धोसंगीं वाळ पातलें । स्तनीं लावोनि तृप्त केलें । सवळीं पाहिलें शिंयांनी ॥१६॥
 पांचवें दिवशीं पांचवीं पूजोन । केली देवता संतोषमान । त्रिधा निल उपभोग करवून । पथ्य जपोन घालितो ॥१७॥
 ऐस सरतां दिवस दहा । अत्रीसी म्हणतीं मुख पाहा । आनंदें उंचवळोनी मोढा । ऋषिसंमोहा मेळविलें ॥१८॥
 शुद्ध स्नानातें सारोन । वेगीं केलें पुष्पाहवचन । वाळ्क वोसणा घेवोन । मधुसेवन पुनरातें ॥१९॥
 मुख अवलोकितां वाळाचें । आनंदलें भार ऋषींचे । जातक वर्णिती तयाचें । रजोगुणाचें वाळ हें ॥२०॥
 प्रथम शाला तो तमोगुण । त्याचें वेगळेंचो असे मान । हा पाहतां शांत पूर्ण । रजोगुण विस्तारक ॥२१॥
 मध्यस्थ सत्त्वगुणी सर्वांगळा । तयामाजी या दोषांच्या वळा । मित्र असोनी निराळा । दिसे सकळ्यं पाहू नेत्री ॥२२॥
 हे तेज आपुलेंची दाकिती । परि तयाऐसी नोव्हे शक्ती । तपांची अद्भुत लीला कीर्ती । सर्वांगत स्थिती अतर्क्य ॥२३॥
 अत्रिवाळ्यातें अवलोकितां । संतोष पाटला तपांच्या चिचा । मग तोषवोनिया समस्तां । दानें देता पै होय ॥२४॥
 ऐसा विधी तो संपादोन । द्वादशदिनीं वारसें करून । सकळ्यं देवोनि सन्मान । पुढील कारण योजिती ॥२५॥
 विशेष शृंगारिलें मंदिर । पालख लांबविला अतिसुंदर । खेळणीं डोल्हारे बांधोनि वर । तोरणें नागर बहु ठायी ॥२६॥
 ऋषिपत्न्यांचे भार आले । तेणें मंदिर अत्यंत शोमलें । वाचनादे दुमदुमिले । गजवजिले पर्वत ॥२७॥
 मानव देवांच्या ललमा । पाहूं येती अत्रिंदना । पालखीं घालोनिया तान्हा । गीत सगुणा गाताती ॥२८॥
 बहुनामें वरिताती विचार । परि सिद्धांत नव्हेची निर्धार । अनमृषा नेमोनि वदे चंद्र । जयजयकार ऐकतां ॥२९॥

त्यांचि नांवें करून । वाढिती तेव्हां शर्करापान । हरिदा बुंकुमे देवोन । लाविती तोपवोन नारीनरा ॥१२०॥
 सुख संतोष आनंद । मानिती तेव्हां ब्रह्मवृंद । कुलोद्धारक प्रसिद्ध । आनंदवंद जन्मले ॥१२१॥
 अत्रिअनसूयेचें भाग्य गहन । मुखें खेळविती तिथे नंदन । सिद्धी उम्या कर जोडोन । जाणोनि कारण वर्तती ॥१२२॥
 त्रिगुणामक जेथें दत्तात्रेय । तेथें कैचे तापत्रय । ऋषि नांदती निर्भय । सभाग्य सद्य त्यायोगें ॥१२३॥
 अविनाश ही दत्तमूर्ति । पाहतां आनंद उपजे चिती । दिवसेंदिवस वाढती । अद्भुत खेळती लाषवें ॥१२४॥
 लीलालाषवी विश्वंभर । अवतार घरोनी दावी चरित्र । एकाहुनी एक नागर । अंत पार न वळे लाचा ॥१२५॥
 अनंत अवतार अनंत गुण । अनंत कीर्ति पवाडे पूर्ण । अनंत ब्रह्मार्डे जयापासून । तोचि सगुण दत्तात्रेय ॥१२६॥
 दत्तात्रेय अक्षरें चार । हे तुम्हां संताचें माहेर । या नामाचा विचार । तुम्हीच प्रकार जाणते ॥१२७॥
 तुम्ही संत सद्गुरु कृपावन । श्रानसिंधु परम पावन । सद्य उदार संपन्न । कोणा महिमा न वण्वे ॥१२८॥
 तुमचे सरोजचरण कोमळ । ते अत्यंत सर्वावरिष्ठ निर्मळ । पुनीत करावपातीर्थे सखळ । हे पदकमळ असंती ॥१२९॥
 त्या कमळीचें जें वहन । तें आमुचें शुद्धद्रूपण । त्या तळीचा हरि ज फण । बोलतां दूषण वाटतें ॥१३०॥
 सर्व अनायाहोनी अनाय । दीन रंक अनंतसुत । संतचरणांचा अंकित । पोसण। म्हणवीत त्यांचा ॥१३१॥
 धन्य धन्य ती संतमाऊली । घरोनी कृपेची साऊली । कथा रसाल चालविली । मनी आवडली तेचि पै ॥१३२॥
 मागील संपादिली चांग । पुढेही बदवितील बरवा प्रसंग । तो श्रवणद्वारी साठ्या भाग । कयारंग दत्ताचा ॥१३३॥
 दत्तात्रेय दाता उदार । शरणागता देतो अमयकर । नाम स्मरतांची सचर । उमा समोर दासाच्या ॥१३४॥
 इति श्रीदत्तप्रबोधप्रपञ्च । यांसी नारदपुराणीचें संमत । परिसोत माविक संतमहंत । दशमोध्यायार्थ गोड हा ॥१३५॥

॥ इति दशमोध्यायः समाप्तः ॥

॥ अध्याय ११ वा. ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः श्रीसरस्वत्यै नमः ॥

जयजयांजी सद्गुरुदत्ता । ब्रह्मानंद अविनाश समर्था । तुझिया चरणीं ठेविला माया । सनाथ अनाथा करी
 वेणी ॥१॥ तुझी लीला अपरंपार । ते मी काय वंदूं पामार । तूं जरी देशी रूपार । तरीच उद्गार निघती
 ॥२॥ पांगुळा पुटती पाय । मुका बृहस्पतीच होय । अंधपरि अक्षा लाहे जई होय कृपा तुझी ॥३॥
 बधिरा होईल श्रवण । अज्ञानांगीं वसे ज्ञान । कुरूप होय लावण्य । तव कृपा पूर्ण झालिया ॥४॥ जई तुझी
 होईल कृपा । मग अवघड मार्ग तोचि सोपा । पावेल जांकोनि अठपा । माईक रूपा न मानी ॥५॥
 सक तोचि विरक्त । विरक्त होईल अनुरक्त । तव ऐक्यासि युक्त । होती मुक्त तव कृपे ॥६॥ तुझी कृपा होतां
 ऐकडी । बुद्धि होय सतेजं चोखडी । सत् चित् आनंदी गोडी । उपजे आवडी विचारणी ॥७॥ तूं जें झालासि
 कृपाधन । तेंच चालिलें हें निरूपण । अद्भुत तुजें महिमान । करी पावन दीनरंका ॥८॥ गत कथाप्यायीं
 निरोपिलें । जन्मकथेसी संपादिलें । पुढील कथेसी भलें । श्रवण केलें पाहिजे ॥९॥ तुम्हां श्रोतियांचेनी श्रवणें ।
 गोड चालिलीं निरूपणें । पुढेही अवधान देणें । पाल करणें कथामृत ॥१०॥ दत्तक्या परम पावन । भवरोगासी
 रसायन । आवडीनें करितील प्रहण । तयांसि मयव्रधन न बाधी ॥११॥ दत्तक्या हा कल्पतरू । स्वयंभू उभा
 दातारू । हेतू पूर्ण करावया सविस्तरू । सकलित उदारू ठेलासे ॥१२॥ सकलांचे मनोरथ पुरावया । अविनाशा
 उपजली दया । दत्तरूपें प्रगट होवोनिया । करी छाया कृपेची ॥१३॥ रूप घेोनिया समुग । सिंहाचळीं खेळे
 आपण । बाळलीलें कौतुक पूर्ण । स्वयें आचरून दावितो ॥१४॥ अनसुया आणि अजीसी । पाहतां सुख उपजे
 मानसी । सर्वे खेळवी ऋषिबाळसी । सकल तापसी पाहती ॥१५॥ नानापरिचे खेळ खेळती । श्रमतां वृक्षतलीं
 बैसती । बहु चमत्कारें अनुवादती । जेणें उपरती होय जीवा ॥१६॥ माईक प्रवृत्ती खेळ । ते निवृत्तीं करोनि
 घालितो मेळ । प्रली ऐक्य सकळ । रसें ताकाळ दावितो ॥१७॥ गली खाणोनी गोव्या खेळती । दोर्दीकडे
 दोघे असती । एक कच्यावरी गोटी मांडितो । एक भेदितो चमत्कारें ॥१८॥ निःशक्त युक्तिन खेळती खेळ ।
 गली गली भेदितो सकळ । विसावे घेत घालवितो मेळ । कचा तात्काळ उडवितो ॥१९॥ गंडी कचा चुकतां ।
 पुनरा फिरे तो मारुता । बाव बैसला तया माया । भोगिती व्यथा बहु फार ॥२०॥ खेळियामाजी दत्त घोर ।
 कची कचा भेदितो पार । टिचोनी गोटी होय वर । येरा आवर न घडे तो ॥२१॥ अम्यासी बोटें करोनि
 लवते । संधान द्विदळीं साधी पुलें । चुकवोनिया गर्लतें । लक्षी अलक्षतें टिचीतु ॥२२॥ कोणी रंगणगोटी
 खेळती । पायतां राहोनी नेमिती । आछाद टिचणीं चुकती । रंगणीं पडती गुंतोनी ॥२३॥ गुंततां धावितो
 काना । चुमतां लयवितो मानां । आपली काढितां आपणा । दुख नाना भोगवितो ॥२४॥ तोचि खेळिया
 धुरंधर । पायतां राहोनी लक्षी सुंदर । गोटीनें गोटीं स्वर । भेदोनि पार निराळा ॥२५॥
 तेवीच आठ्यापाठ्या खेळती । धात जावोनी नातळती । मारा चुकवोनि घरे बेतो । लोण शिवतां अचूक ॥२६॥

कोणी गळी सांपडले। अज्ञानभ्रमे भ्रमिन झाले। पांढरसकं ताडिले। डाव वसले मस्तकीं ॥२७॥
 कोणी युक्तिने रिघती। हूल दाखवोनी घरे घेती। नाना हावभावानें दाखविती। परी लक्ष्मिती लोण जीवें ॥२८॥
 कोणीएक दोन तीन घरे पावले। रक्षक सर्वां घरीं असती टेले। तेणें आतळतांची फेरी पडले। डाव आले
 अंगावरी ॥२९॥ तोचि शहाणा चतुर पुरता। खेळीं हावभाव दावी फिरता अचूक न लागे कवणाचिया
 हाता। लोण शिक्तां मुक्त तो ॥३०॥ आतां तिसरा खेळ मांडूं। म्हणाल कोणती विटीदांडू। खेळतां येथेपाशीं
 मांडू। कवडी प्रलांड फिरवूं या ॥३१॥ गडी सम सारिखे एक। द्विविधा दावावया कौतुक। एका कोलक आणि
 शेलक। उभे साम्यक ठावले ॥३२॥ विटीदांडू जिविशिव। माया गळी हे अनेक ठाव।
 करविता जो खेळलाधव व्यापक स्वयमेव वेगळा ॥३३॥ दांडू राहे ठाईचा ठाई।
 विटी मायां टोले खाई। येतांची शेली जो लवलाशी। तोचि माई समस्तुय ॥३४॥ विटी न
 गवे शेलितां। दांडू तरी भेदावा पुरता। तोहि जरी चुकोनी जातां। डाव माया चट्टं लागे ॥३५॥
 उभयासी समसंधान। डाव खेळतां असती जाण। एकमेकांची चुकी लक्ष्मिती। बराधिक्य पण करावें ॥३६॥
 न येतां हातीं चुका। खिलाडी खेळे जरी नेटका। मग करावा लागे लेखा कारण तुका न तुकावे ॥३७॥
 मग साताचें आवर्ण। तेंही जाणा बगळीच खण। बकटाचें चरणस्थान। चकतां पतन सहज त्या ॥३८॥
 लेड करवी भ्रमणा। चुके जरी वर्मस्थाना। मग खेळी होय स्वस्थपना। मुक्तपणा डाव आला ॥३९॥
 दंडस्थपना बैसे मुंड। चुकतां शेलितां मोडे वंड। न चुकत कुमांड। आणिक वितंड वाटवी ॥४०॥
 खेळ खिलाडी खेळे नाल। ताडणीं तया शेलाल। तईच सोडोनिया हाल। पुढें कराल उभे तया ॥४१॥
 नाल न लागेची हातीं। तरी आर शेंवे पुढती। नेत्रासनीं उर्ध्वगती। जाणा स्थिती तयाची ॥४२॥
 तेथें जरी चुकोनि जाये। मग तो डाव हातासी ये। तोचि ताडितां जरी होये। शेलितां अपाये हार तीं ॥४३॥
 शेलणीं न ये शेलितां। मग वैद धावे पुढता। तो कर्णाच सांगे वार्ता। तया स्त्रीकारितां उचम ॥४४॥
 तोही हातींचा जरी गेला। मग शक् उरावरी बसला। दहा शक्कां होतां मेळा। जुंपी कावडीला सकळ्यें ॥४५॥
 दैवे खेळ येतां हातासी। तरी समपाडे करारें फेडीसी। अधीक होतां खेळ्यासी। ठाव निश्चयेंसी ठाईच ॥४६॥
 न फिटे अधिक झाले। तरी भोगणें कावड प्राप्त आले। विटी शेलितां दम पुरले। गडी मागले कितीक पै ॥४७॥
 सरतां खेळ पडे विटी। मग खिलाडी डावकन्यासी पिटी। कवडी कवडी वेंचवी होटी। दमसुटी व्यर्थ गेला ॥४८॥
 तेथें दम जरी धरिल धीर। नाद उठवी एकमूर मुळ स्थानीं जावेनी सचर। साही प्रखर रेशा करी ॥४९॥
 मुळ्यासी गेल्यावांचून। मागा नये मुक्तपण। यासाठीं खेळावें जपोन। शक् लावून न घ्यावा ॥५०॥
 पुढतीं खेळ आरंभती सत पर्व लिगुरांसी रचिती। तयावरी ती मोने मांडिती। सम माग होती गडी तेव्हां ॥५१॥
 चेंडूकरी खेळती बोल। सावध गड्या चेंडू शेल। लिगोरी उडवोनी सकळ। घेईन दुमाल गड्याचा ॥५२॥
 गडिये व्हावे सावधान। डाव घेऊं चेंडू सेटून मांडिलीं चक्रे हीं भेटून। डाव आपण जिंकू पै ॥५३॥

संधान साधोनि उडविली गोरी । त्याची पाठलाग येथीं करी । मिलाई चुकवोनी पहिल्या परी । रची निर्धारि
 तो धन्य ॥५४॥ भेदोनिया उभा रावें । चेंद्रू झेलेनि सरसें होवें । टोला पाठीचा चुकविणें । युक्त लक्षणें खेळ
 हा ॥५५॥ सद्गुरु दत्त खेळें खेळा । वचनचेंद्रू भल्लैसा फेंकिला । तो वरचेवरी जेणें झेलिला । तोचि पावला
 लाह्यमुखा ॥५६॥ अहंकार लोभ चेंद्रू उसळतां । तयासि पिटावोनि हाणिजे लाता । कदा राहूं नये लाताळितां
 मसे चुकतां पाठीत ॥५७॥ तेणें पाठलाग केला जरी । तो फिरवील गा बहुव फेरी । उस्त नेदीच क्षणमरी ।
 १ मिळे निर्धारी विश्रान्त ॥५८॥ यासाठी लोभ अहंकार । यांसी लाताळवें वारवार । विवेकें करावा जर्जर । त्याचा
 भर मोडाय ॥५९॥ दत्त म्हणे ते समर्थी । आपण खेळूं लपंडाई । दुर्वास म्हणे भले भाई । लपतां पाही परी
 ग्राह्य ॥६०॥ तंव त्या पर्वताचे दरी । लक्ष ठाव साधिला पोरि । अवधूत व्यापक सर्वांतरि । आगिलीं सारीं
 रोली ॥६१॥ भोग्यासी जंव नाहीं शिक्ले । तैसियामार्जी अवतलिले । डाव सकळवरी आगिले । काय बोले
 यांसी ॥६२॥ आतां आली तुमची पाळी । डोळे झांकिजे त्वरें सकळीं । मी लपतां कवणिया त्यळीं । काढा ये
 लीं धुंडोन ॥६३॥ अवश्य म्हणोनी डोळें झांकिती । गुप्त झाली दत्तपत्नी । सकळ पोरें धुंडो जाती । बहु
 जेधितो पर्वता ॥६४॥ बुद्ध पापाण दरी खोरां । गुहा गुहें शोधिलें मंदिरा । स्थूल सूक्ष्म स्थापद घारा । शोधितो
 रा बहुतवी ॥६५॥ ठाव न लगेंची तपांसी । धम पावले मानसी । विचारिते झाले एकमेकांसी । गती बैसी
 नावी ॥६६॥ अर्भक सकळही अज्ञान । कांरते झाले तेव्हां रुदन । अहो गती झाली तरी कवण । आल दूषण
 त्रिवरी ॥६७॥ कळतां मारील वापमाय । ऐसियासी कायें काय । पडिले संकटीं न सुचे उपाय । मोकलितो धाय तेषवा
 ॥६८॥ जवळीच अस्तां रुन । न दिसे ते अंधालागून । वधिरालागीं वर्तन । नव्हेची श्रवण कदापि ॥६९॥
 सा या अज्ञानांसी । कैरी सांपडे तो अधिनाशी । व्यापक असोनी न कळे कोणासी । काय अंधासी म्हणावें ॥७०॥
 मसो ज्याचा जैसा भक्तिभाव । तैसा लापाशीं मसे देव । मुलांचा आक्रोश देखोनि धांव । दत्तराव घालीतसे ॥७१॥
 कापशीं प्रगट झाला । मुलें म्हणती कोलोनि आला । तूं कोठें तरी लपाला । सांग ये वेळां आम्हांसी ॥७२॥
 हणे मी होतो तुमचेचपाशीं । परी तुम्ही नचि पाहा कीं मजसी । उगेचि पावलां श्रमासी । दुःख मानसी भोगिलें
 ॥७३॥ दत्त म्हणे तुम्ही लपावें । आम्ही शोधितो तुम्हां वरवे । तंव दुर्वास बोले अश्वे । कोणें पापायें तुझिया सरी
 ॥७४॥ आम्ही जेथें जेथें लवूं जातां । तेथें तूं अससी दत्ता । तुजवीण ठाव रिता । कोठे पाहतां न राहे ॥७५॥
 वळीं स्पळीं काठी पापाणीं । सजिव निर्जीवी राहिलासि व्यापोनी । आम्हां लपायलागेनी । ठाव तुजवांचोनी दितेना
 ॥७६॥ ऐसं ऐकतां गुज । संतोभला महाराज । नाना खव्दचे चोख । दत्तराज दावी मुलां ॥७७॥
 हणे वापशे ऐसं खेळावें । खेळोनि टापीं न गुंतावें । दातीं कोणाचेही न यावें । असकळ असावें खेळता ॥७८॥
 दुर्वास म्हणे दत्तासी । हे अंगवण नोव्हेची जीवासी । तूं जरी कृपा करिसी । तशीच शुचीसी लाहे तो ॥७९॥
 तुझी कृपा न होता । कैरी चुकळं शवेल गुंवा । शीण पावती खेळतां । परि मुटतां नयेची ॥८०॥
 वेरयेरां माणली सून । ऐसे खेळ खेळती नूतन । दत्तासवें रंगले पूर्ण । मदीं संजर्ण आनंदले ॥८१॥

अत्री अनमूषा पाहती । खेळ देवोनी आनंदती । दिवसेंदिवस वाढती । कौमारवृत्ती प्राप्त दिने ॥८२॥
 मग पाचारोनि ऋषिजन । विचारिते झाले वैसोनि । मुलांचें करावें मीजीबंधन । काढा सुदिन लाभक ॥८३॥
 शोधोनी तिथीतें नेमिलें । साह्य्य संपूर्ण सिद्ध केलें । व्रतबंधातें आरंभिलें । दुर्गासा दिधलें ब्रह्मचर्य ॥८४॥
 गायत्री उपदेश देवोनि । वेदारंभ केला पूर्ण । करविते झाले भिक्षाष्टण । मीनधारण आज्ञापिनी ॥८५॥
 सर्वेचि दिवस लोटता । मीर्जालाम काल समीप दत्ता । हें जाणोनि मातापिता । केली सिद्धता त्वरेनें ॥८६॥
 पाचारोनिया द्विजगण । तिथी नेमिली शोधून । उरले संस्कार करवोन । विधी शोधून चालवितो ॥८७॥
 आतवर्गादि पाचारिले । देव ऋषी समस्त आले । मंगल तुरे वाजो लागले । चौल सारिले ययाविधी ॥८८॥
 बोहोले मंडप सुंदर । शोभायमान तोरणे अपार । सम्य वैसले द्विजवर । आख्या सत्वर देवकर्ता ॥८९॥
 पुण्याहवाचन देवप्रतिष्ठा । अतिसत्कार पाचारिलें इष्टा । सन्मानोनी सकळ श्रेष्ठा । आणि धरिष्टा नमियेळें ॥९०॥
 करवोनी तेव्हा उपनयन । वाद्यघोषें मंगल स्नान । वटुवज्र करवोनी परिधान । सुचंदन लेखविला ॥९१॥
 पितापुत्र बोहोल्यावरी । पट धरोनी उभयांतरी । कर्मदाक्षा अंगीकारी । सावबोचरी सुचवितो ॥९२॥
 वटुअष्टकें अतिसाळ । दिज गर्जती सुमंगल । सावधान शब्दचछोळ । अक्षता सकळ टाकितो ॥९३॥
 सकळ दैवतांचें करोनी स्मरण । प्रार्थिते झाले त्यालगून । वाळा करविलें दीक्षाधारण । यासी निर्विघ्न प्रतिपाळा ॥९४॥
 हाचि करितो शब्दबोध । व्रतरक्षणी तूं सावध । विद्याम्यसनीं जोडो वेध । आचरणी शुद्ध सावधान ॥९५॥
 असो यापरी सावध करोनी । यज्ञोपवीत दिधलें व्यालागोनी । दंड कौपीन देवोनी । मंत्र कर्णी सांगितला ॥९६॥
 पिता अत्री उपदेशित । मंत्र गायत्री निवेदित । हृदयवंची आकर्षित । गोत्री स्थापित प्रवरुते ॥९७॥
 करवोनिया दीक्षाधारण । आरंभोनी संपविलें हवन । अनमूष्याणीं पाचारून । भिक्षादान दीधले ॥९८॥
 उपोषण दत्ता करवितो । अक्षमानीं हवन आहुती । दिज वैसवोनि पंची । भोजन करवितो भिक्षानें ॥९९॥
 दिवा भोजनें सकळ्यंसी । रात्री मिरवितो भिक्षाळ्यंसी । बोहोलीं वैसवोनि दत्तासी । वस्त्रअलंकारंसी अर्पिलें ॥१००॥
 सकळ ललनामित्रोनि । भिक्षा चोपितो आणोनि । भवति भिक्षां देहि म्हणोनि । स्त्रीकारी पूर्ण आदरें ॥१०१॥
 रमा उमा सावित्री । सरस्वती आणि गायत्री । स्तेज भिक्षा भैवोनि पात्रों । देती सत्पात्री दान तें ॥१०२॥
 पूर्व संपादिलें आन्हिक । रजनी सारोनि उठलें लोक । स्नानसंध्यादि कसे सकळिक । आले आवश्यक मंडपा ॥१०३॥
 मंगल तुरें घोष होती । वटूसी स्नानसंध्या करवितो । अग्नीमुखीं देवोनि आहुती । आसनीं प्रीतीं वैसविला ॥१०४॥
 समीप येवोनी नरनारी । चरणतीर्थ घेती सत्चरी । दक्षणा देती तया करी । भिक्षा वरी मुळारलें ॥१०५॥
 एवं दिवस संपादिला । आहेर सर्वज्जी अर्पिला । पुढें आरंभोनी पळसोला । समाप्त केला तो यज्ञ ॥१०६॥
 महा आरंभोनि समाधान । सकळ्यं दिधलें दिव्य भोजन । दक्षणा अर्जुनी द्विजगण । संतोषमान पें केला ॥१०७॥
 परतवणी आहेर । ययायोग्य पाहोनि निचार । व्याचा त्या ऐसा कोनि सत्कार । स्वस्यला समस्त वोळविले ॥१०८॥
 दुर्वास आणि दत्तासी । नित्य लाविलें वेदाम्यासी । अतितीव्र बुद्धि उभयांसी । न देती श्रमासी पट्टाति ॥१०९॥

अतिसुख वाटे जनका । तैशीच तोपे जननी अंघिका । म्हणती विद्याभ्यास निरा । करिती अनुका दक्ष हे ॥१०॥
 हे जंय करिती अभ्यास । तों चंद्रहि आळा मौजीस । साहित्य करीनी विशेष । वेगीं तिथित नेमीलें ॥११॥
 सकळ समुदाय मेळवून । मंडप उभारिले त्वरें करून । ययासांग मौजीबंधन । विधिविधान क्रमोक ॥१२॥
 ब्राह्मणभोजन सांगोपांग । करोनि साधिला उत्तम प्रसंग । आहेर देवोनी सवेग । तोपविले सांग सर्वांसी ॥१३॥
 देवोनिया छगडीं लेणी । मानें सोपरे बोळवोनी । इतर कामिका पेटवणी । लाविले देवोनी संतोयें ॥१४॥
 आपुलालिया स्वस्थाना । ऋषींसहित गेल्या अंगना । वर्णीत अत्रीच्या भाग्यगुणा । सुखसमाधाना पावती ॥१५॥
 इकडे अत्रि आपुले कुमरांसी । वेदाभ्यास करवी नेमंसी । पार नाहीं तयां मतीसी । अतिवेगेंसी स्वीकारित ॥१६॥
 पुंवकासनमुख लोहो येता । तो उचली जेवीं क्षण लागतां । तेवीं चपळ्य अत्रिबुतां । वेद स्वीकारितां पै होय ॥१७॥
 अर्थसहित चारी वेद । नाना उपग्रंथ प्रसिद्ध । जाणते झाले शास्त्रभेद । वादसंवाद सर्वही ॥१८॥
 धृतीचें गर्भ जाणीतलें । उपनिषदे सर्व पाहिलें । वेदांतज्ञानीं निमग्न झाले । काव्यही पढले अनेक ॥१९॥
 कर्मकांड उपासना । सर्व सिद्धांत आणिले मना । परीक्षा देवोनी विज्ञापना । अत्रिचरणा करिताती ॥२०॥
 जी स्वामी कृपासागर । विनंती दासाची अवधारा । आज्ञा घावी जी दांतारा । पाहूं धारातीर्थक्षेत्रें ॥२१॥
 वेदआज्ञा ही आहे ऐसी । ब्रह्मचर्ये जाविं तीर्थाटणासी । नित्य भिक्षा शुद्ध भोजनासी । एक ठायासी नसायें ॥२२॥
 नित्य असायें व्रतस्य । वेदाचरणीं असायें रत । दंडवमंडलसंयुक्त । सदा एकंत निरामय ॥२३॥
 चित्तीं असायें उदास । न धरावी विपयलोभीं आस । ससंगीं रंगायें मानस । भोग विलास त्यजायें ॥२४॥
 न करायें वटा दुर्भाषण । न बाधा वतणाशीं झीण । समष्टी समसमान । भूतें संपूर्ण पादावणी ॥२५॥
 पादरक्षा तांबूल शय्या । अभ्यंग वर्ज ब्रह्मचर्या । मातृवत लेखाव्या स्त्रिया । तपसी काया शिजवावी ॥२६॥
 नीचाची छाया पतन । रजस्वलाशब्द दर्शन । संस्कार सेवा मिटान । अप्राप्त जाण ये ठायीं ॥२७॥
 त्रिकाल स्नानसंध्या करावी । शांती दृढ हृदयीं असावी । इंद्रिये अवकमीं रोधावीं । वृत्ति शिरावावी ज्ञानगर्भी ॥२८॥
 खरप निवडोनि काढिलें । सामीचरणीं निधेदिलें । आतां पाहिजे आज्ञापिलें । आनंदमेळे सेवूं ऐसें ॥२९॥
 ऐकोनि पुत्रांचें भाषण । मोहें सजळ झाले लोचन । सद्गद हृदयीं होउन । काय वचन बोलती ॥३०॥
 बोल बोलतां तुम्ही साचे । प्रमाण जाणोनी वेदांचें । विहितकर्म ब्रह्मचर्याचें । आम्ही असाचें न म्हणूं कीं ॥३१॥
 परी तुम्ही सकुमार राजस । कोमल वय सान बाळस । केवीं आज्ञा घावी तुम्हांस । दुःख आम्हांस घटतें ॥३२॥
 तुम्हांलागीं आज्ञा देतां । उदास्य येईल चित्त । आणि तुम्हांसही दुःखदाता । आम्हीच आतां झालों कीं ॥३३॥
 दृष्टीद्वनी जावें परते । हें तों न वाटेचि आमुतें । केवीं आज्ञा घावी तुम्हाति । तीर्थपयें जावया ॥३४॥
 केवळ तुम्ही आमुचे प्राण । सोडोनि जंतां-आलेचि मरण । आम्हां तोपवितां कोण । तुम्हांवांचून बाळक्या ॥३५॥
 तेंप दुर्वास घदे जी ताता । तुम्ही सर्व शास जाणतां । जाणोनि मोहीं कां गुंततां । आज्ञा आतां देईजे ॥३६॥
 जे वेदशास्त्रांचें भाषण । त्यासी समये नाणिजे दूरण । करोनी दत्तांचें आचरण । तंत्रिच प्रमाण सर्वांसी ॥३७॥

आपण जरी नाचरावें । तरी इतरां केंची, निरोपावें । जें ज्या आश्रमासी वरवें । तेंचि आचरावें स्वामिया ॥३८॥
 प्रथम ब्रह्मचर्य उत्तम । वेदांहीं ऐसें आचरावें कर्म । तेथें करूं नये अधर्म । हें तों बर्म जाणता कीं ॥३९॥
 तयास, ही मर्यादा नेमिली । ती पाहिजे पूर्ण झाली । तरीच सार्यक्ता भली । फळा आली पुढलिया ॥४०॥
 पुढें सर्वेची गृहस्थाश्रम । सकळ आश्रमामाजीं उत्तम । तो तुम्हीं आचरतां धरोनि नेम । जाणोनि क्रम सकळही ॥४१॥
 तुम्हां जैसीं कर्म धडती । ते अन्य आश्रमां न होती । अधिक्राधिक त्यागवृत्ति । पुढिल्या असती दयाळ ॥४२॥
 तिहीं आश्रमांची सेवा । अनेक फळसमुदाया । तुम्हीं आचरतां हायोग वरवा । करुणार्णवा उत्तम ॥४३॥
 येथेंचि सर्वे कर्म घडती । अलम्पल्लभ हातासी येनी । परि या आश्रमाची चुकी गती । जाणोनि वर्तति ते धन्य ॥४४॥
 गृहस्थाश्रम पक्व होता । येथील त्यजोनि लाभस्वार्था । विषय भोगी वैराग्यता । असकृता सवार्थी ॥४५॥
 अन्नीं वासना सांडावी । फळीं मुळीं गोडी धाववी । मृदु आसनें त्यजावीं । आणि स्त्रीकारावीं तृणासनें ॥४६॥
 देही होवोनि उदास । करावी सर्वेस्वाची निरास । आप्त पुत्र गणगोतास । तिळमात्र मोहास न गुंतावें ॥४७॥
 अंतर्बाह्य त्याग करून । उभयर्तां निघावें उदास होवोन । सेविजे प्रीतीं यनोपवन । दंड धारण असावें ॥४८॥
 नित्य पंचमहायज्ञ करावे । आलिया अभ्यागता पूजावें । वनफलेची अर्पणें । त्यादीण नसावें यज्ञादिक ॥४९॥
 वेदचर्चा जपध्यान । उर्वरित काळ नामस्मरण । मुक्त असावें इंद्रियदमन । हेंचि अनुष्ठान तेथींचें ॥५०॥
 बांहीं करावा योगाम्यास । आसनें चाळावीं विशेष । आहारी आणवें वायूस । बांहीं समाधीस शोधवें ॥५१॥
 रजनीं घालिता शय्यासन । मध्यस्थ दंडातें ठेवोन । दंड न करितां उछेवून । परम सावधान निजावें ॥५२॥
 येरयेरा स्पर्श न बहावा । विषयउद्गार उठों न घावा । विवेकें करोनी काळ सारावा । हाचि वरवा वानप्रस्थ ॥५३॥
 यासीं जें नेमिलें प्रमाण । तितुकें न्यवें शेवटालागून । शेवटीं कंतेसी करोनि नमन । आज्ञा मागून वेदजे ॥५४॥
 आज्ञा होतांचि वेगेसी । ग्राह्य कीजे चतुर्थाश्रमासी । वेदआज्ञे विधिविधानेसी । उरकोनि संन्यासी होईजे ॥५५॥
 सहांच्या करावा नाश । तरीच नांव तो संन्यास । आत्मज्ञान म्हणती ज्यास । तोच अभ्यास करावा ॥५६॥
 वेपें झाला नारायण । मुखीं ही वदतो नारायण । तैसा अंतरां शोधी नारायण । ब्रह्मपरायण तो खरा ॥५७॥
 जरी संन्यासा घेतलें । वेदआज्ञें पाहिजे कर्म केलें । न आचरतां व्यर्थ गेलें । भगवें नासिलें लेवोनी ॥५८॥
 तेथें असावें शुद्ध आचरण । प्रणवस्वरूपी परायण । आत्मतत्त्वाचें विवरण । क्रम पूर्ण साधावा ॥५९॥
 न करावें धातुस्पर्शन । अनिर्वाच्य न वदार्थ मायण । श्रिवादिंकांपासून । कदा सेवन न घ्यावें ॥६०॥
 दुर्व्यसनासी नातळावें । रजस्वले गृही न जावें । अज्ञाचि सदन त्यजावें । आसक्त वागावें सर्वांत ॥६१॥
 नीच यात्रीपामुनि दूर । असावें त्यजावा कारभार । राहूं नये दिवस फार । व्यवहार अविचार नसावा ॥६२॥
 वासना सांडावी कुडी । द्विजाश्रमीं घ्यावी पुडी । पदार्थां नसावी गोडी । जर्गी प्रोटी न दाविजे ॥६३॥
 कटा कवणा न स्पर्शवें । तीर्थाटणीं सदा किरावें । तनि रात्रीं न राहावें । मन करावें एकाग्र ॥६४॥
 ऐसिया साधनी जो राहे । तोचि जाणा संन्यस्त होय । त्याचेची वंदावे पाय । नारायण होय या रीती ॥६५॥

हे चाये आश्रमाचें योग । तुम्ही सर्वज्ञ जाणतां चांग । यांत उणे पडतां अंग । प्रायश्चित्त प्ररंग तोहि जाणा ॥६६॥
 आम्ही तरि लडिवाळ अज्ञान । अधिकार नसे करावया भाषण । परि तुमच्या कृपेची शिकवण । तेचि निवेदून
 अर्पिली ॥६७॥ वैद्यराजें औषध दिधलें । पय्य न करितां वायां गेलें । तेवीं ब्रह्मचर्य आम्हां दिधलें । कृती कां
 पडलें म्मलोभा ॥६८॥ लोभ हेंचि पापांचें मूळ । तुम्ही जाणतां कीं सकळ । तरी होवोनिया दयाळ । आज्ञा
 निर्मळ देईजे ॥६९॥ अनसूया वदे लडिवाळा । आम्हां सांडोनि नवजे वाळा । तप आचरा येचि अचळा ।
 पाहीन डोळ्यां क्षणक्षणां ॥१७०॥ मातापित्यांहोवोनि परतें । आगळीं नसती क्षेत्रदैवतें । आम्हांतनिच राहोनि
 तपानें । तुम्ही आचरते होईजे ॥७१॥ आमुची आज्ञा तुम्हां प्रमाण । याहोनि घोर कोण आचरण । जातां
 दुःख आम्हालागून । तेंचि दूषण तुम्हांसी ॥७२॥ माता सम्रदित होऊन । मोहें पुत्र हृदयी धरोन । म्हणे
 बा रे नवजोनि टाकोन । करी रुदन आक्रोशें ॥७३॥ हें देखोनि दत्ताराये । दृढ धरिलें मातेचें पाय । म्हणे
 बोलसी तें सत्य होय । विनयणी माय ऐक माझी ॥७४॥ तुम्ही सुज्ञ संपन्न जाणते । कर्मधर्मांचे स्थापिते ।
 मार्ग अज्ञाना दाखिते । स्वयें आचरते योग कीं ॥७५॥ तुम्ही वेदमार्गाचे रक्षक । तुम्ही शास्त्रवचनचि पालक ।
 नीतिकर्म प्रतिबोधक । तुम्ही साधक साधविते ॥७६॥ सारासार विचारा । जाणा तुम्ही जन्मदातारा । केंवीं
 ज्ञान आम्हां पामरां । विनंती अवधारा म्हणोनी ॥७७॥ तुम्हीच अज्ञानाचे चेतविलें । वेदशास्त्रदीप प्रज्वाळिले ।
 केंवीं अंधकार तेथें उरले । सांगा बहिलें मायबापा ॥७८॥ आम्ही शुद्धयुद्ध होतों अजाती ।
 तुम्हीच लाविली कर्मगती । त्याहीवरी बोध स्थिती । याणविली चितीं आमुच्या ॥७९॥ जें दीक्षा दिधली
 आम्हांसी । तेंच आज्ञा केली निधयेसी पुसतां खिन्न होता मानसी । केंवीं तुम्हांसी प्रायश्चित्त ॥१८०॥ तुम्हांसी
 मान्य वेदशास्त्रवचन । आम्हांसी आपुलीं आज्ञा प्रमाण । देव आणि आपण । आम्हांसि भिन्न नसती कीं ॥८१॥
 सर्वांसनिच आज्ञा केली । अवश्य आम्हांपासोनि वदविली । तें आनंदवृत्ति तुमची झाली । भिक्षा घातली माये
 त्यां ॥८२॥ सास्त्रवें वचन उभयां झालें । वेदाभ्यासाल्त्व तें राहिले । आतां आज्ञा मागतां ये वेळे । मोहों
 गुंतलें मन तुजें ॥८३॥ ॥ श्लोक ॥ क्षणं चित्तं क्षणं चित्तं क्षणं मानवजीवितं । यमस्य वरुणा नास्ति धर्मस्य
 त्वरिता गतिः ॥ ओवी ॥ येच विषयीं विज्ञापना । करितों पावी अवधारणा । प्रारब्ध पावल्या भाग्यधना ।
 अचल सदना न राहे ॥८४॥ आहे जोंवरी भर । तोंवरीच भोगउपभोग सन्तार । दानधर्मां कीर्तीपर । लावित,
 विचार घरा कीं ॥८५॥ तेवीं वंचोनि संघिलें । प्रारब्धभोगें नष्ट झालें । अहा म्हणे कांहीं न केलें । व्यर्थ गेलें
 एतत्तिचें ॥८६॥ तेवीच हे चित्त जाणा । क्षणभरी न राहे एक भावना । किंचित होतां सदासना । अवधी गुणा
 पालटे ॥८७॥ या दोही अंगां पंचलपण । कधीं न राहती दडवें करून । संकल्पी विरह्य आणवून । दोयीं
 गहन पालिती ॥८८॥ करुणाहीन असे यम । सदा जीवाचे लक्षी दोयवर्म । अबोर भोग भोगी परम । नेदी
 निभान घेऊं तो ॥८९॥ यासाटी ये जीवें । सत्यमार्गेची आचार्यें । उद्गारतांच साधवें । संकल्प न्याये
 सोवटा ॥९०॥ अवधी करितां नाहीं प्रमाण । हानी कृत्य विप्र प्रय दाखण । यासाटी त्वरा करून । कार्य साधून

घेइजे ॥९१॥ यांतही असे विचार । सद्वासनेसी त्वरा फार । दुष्ट वासनेसी धरावा धीर । अवधी फार चुकवावे ॥९२॥ म्हणे माते परियेसी । सद्वासना झाली आम्हांसी । चडिली साह्य होवोनि यासी । सिद्ध संकल्पासी नेइजे ॥९३॥ अनसूया म्हणे सुजाणा । युक्तीने ठकेच बोलसी वचना । ऐकोनि आनंद होतो मना । परी मोहबंधना काय करूं ॥९४॥ हा मोहचि बाधी अनिवार । काय करूं यासी भी विचार । शब्देचि न धरवे धीर । जातां प्रकार न बोलवे ॥९५॥ कधीच न गेलां मजपासुन । आतां करूं पाहतां तीर्याटण द्वादश वें भरल्यावीण । कैसें आगमन तुम्हांसी ॥९६॥ पळ सुगापरी जाईल । तोंचरी कैचे कंठवेल । चिंतामि झोंवेल प्रवल । कैचे उरतील प्राण माझे ॥९७॥ बाळकें हृदयी धरोन । अनसूया विव्हळ खेदें करुन । अत्रीचे डळमळिले नयन । कंठ दाटोन पें आला ॥९८॥ तिचे विचारिती मनांत । हें मोहें झाले अतिप्रसन्न । आपणांसी तों जाणें नेमला । कोण अर्थ करावा ॥९९॥ अविनाश बोलें दंभूसी । कोण सुक्ति बोजावी यासी । विरहसागरी बुडवोनि दोघांसी । जातां आपणांसी वचें हो ॥१००॥ दुर्वास म्हणे न जावें । तरी वेदाईं दूषण आणावें । पितृआई मिथ्या करावें । पाप भोगावें लागे की ॥१॥ यालागीं तूं दत्तमूर्ति । ऐसी बाढी कांडी युक्ती । जेणें पिता माय संतोपति । आपले होती योग पूर्ण ॥२॥ हें दंची जरी करिंसी । तरीच हा योग जाईल सिद्धीसी । हे कळ्या इतरांपाशीं । नाहीं मानसी पाहे तूं ॥३॥ करोनि उभयांचे समाधान । आज्ञा घ्यावी आतां मागोन । ऐकोनि दुर्वासाचें वचन । दत्तास मान्य झालें तें ॥४॥ मग अविनाश जोडोनि वर । दोघांसी विनवी प्रीतीकर । सदये आज्ञा बावी सत्वर । चिंता दूर दवडोनि ॥५॥ तुम्ही केवळ विवेकसागर । तापसवृत्तीचे सौदागर । ज्ञानकर्मचें आगर । उदार धीर पावन ॥६॥ तुम्ही अज्ञानतिमराचे छेदक । केवळ अनन्याचे तारक । हें जाणोनि आवश्यक । चरणीं मस्तक ठेविलें ॥७॥ बाळा होवोनी सुप्रसन्न । आनंदें अभयाचें थावें दान । आवडीचें भातुकें देऊन । हेतु पूर्ण करावे ॥८॥ अनसूया म्हणे तुमचे हेत । पूर्ण होतील गा सुफलित । परी माझें जेणें आनंदें चित । तैसा अर्थ साधावा ॥९॥ आम्हां न ठेवावें उदासीन । दुःखी न पाडावें आमुचें मन । न वाटावें मेले आपणापामून । मुखें कारण साधा मग ॥१०॥ अत्रि म्हणें हें उत्तम । याचियोगें साधा क्रम । आम्हां न दावितां विषम । मग सुफलित कामतुमचें ॥११॥ दत्त म्हणे जी वदणाकरा । जी आज्ञा केली तुम्ही दातारा । ती स्वीकारिली जी योगेश्वरा जन्मोद्भारा गुलारा ॥१२॥ आज्ञा शस्त्री आम्हांसी । सज न विस्तारवें सावसी । सी तिल्ये घेईन सेवेसी । दर्शनासी आपुलिया ॥१३॥ तपाचें परिसा प्रमाण । जन्मवेळे पावेन येवोन । आवडी घेईन दर्शन । वंदीन चरण निर्यनेम ॥१४॥ तुम्हां उभयतांचे चरण । हेचि माझे देवत पूर्ण । तप तीर्थ व्रत दान । सखळ येथून जागिजे ॥१५॥ भग्य अभाग्य चमकवार । नाना पदंते प्रकर । विषा गुण चातुर्षे व्यवहार । तुम्हीच दातार या काजी ॥१६॥ अज्ञानज्ञान विज्ञान भक्ति । वैराग्य आंगी स्वरूपास्वती । येमन औदार्य चारी मुक्ती । कदा न पावती तुम्हांरीण ॥१७॥ तुम्ही जन्माचें अविद्यान । तुम्ही वर्ते लालनपालन । नाना यत्तु हे अलंकार भूषण । तुम्हें

पमून प्राप्त कीं ॥१८॥ तुम्हांवाचोनि कोण थोर । मज तों न दिसेची निर्धार । तुम्हांपासोनि सर्व विस्तार ।
 आकार विकार मात्रादि ॥१९॥ असो मातापित्यांहोनि आगळें । दैवत म्हणती ते आंधळे । जयापासोनि ब्राह्मंड
 शलें । तथा विसरले मूर्ख ते ॥२०॥ मातापित्यांची सेवा । न करितां पूजिती देवा । काय म्हणार्थ त्या गाढ्यां ।
 प्रत्यक्ष देवा विसरले ॥२१॥ सकळ देवतांमाजी थेट । मातापिता असती वरिष्ठ । त्यांचे सेवेचे मानी कष्ट । अति
 पायिष्ठ अचोरी ते ॥२२॥ मातापित्यांच्याग्रचना । शब्दरेणी करि तीर्थाटना । अथवा करी जपअनुष्ठाना । व्यर्थ जाणा
 ते होय ॥२३॥ मातापित्यांचा राखी संतोष । तेथेच कीर्ती आणि वश । सर्व फलें फळती त्यास । मान्य सकळांस
 होय तो ॥२४॥ येचिविपयीं जननिये । आम्हांसी तारक तुमचे पाय । हेचि नासितील अपाय । करितील उपाय
 निघावळे ॥२५॥ तुमचिया दर्शनावांचून । कधीही मी न राहें जाण । यासाठीं येळ नेमून । तुम्हांलागुन निवेदिली
 ॥२६॥ आतां करावे स्वस्थ चित्त । माझे वचन हें पादाश्रित । कदा न होयची असत्य । भेटी निल्य धेकं आम्ही
 ॥२७॥ श्रोती ऐकिजे सायधान । ते अद्यापि चालविती नेमिलें वचन । यात्रा करोनि घ्यावया दर्शन । निल्य आगमन
 असें तथा ॥२८॥ ऐकोनि बाळकाचें वचन । अत्रिअनसूया आनंदघन । तिघांसी देती आलिंगन । हृदयीं धरून
 चुंबिती ॥२९॥ वारे तुम्हीं कुलोद्धारक । जन्मलांती तिमिरछेदक । पापदग्धां पावक । सुखदायक आम्हांसी ॥३०॥
 तुम्ही अंशधारी ईश्वर । तिघां देवांचे अवतार । भावभक्ती योगेश्वर । झाला निर्धार आमुचे ॥३१॥
 तुमचेनि योग्यता आम्हांसी । धन्य जन्मोनि केलें जगतीसी । लीला दावोनि सकळांसी । देवमानशांती तोषविलें
 ॥३२॥ तरी आतां तीर्थभिये करून । करा अनन्यासी पावन । जगतीच करावया उद्धरण अवतार पूर्ण तुमचे ॥३३॥
 तंव अत्रि म्हणे गा सकुमारा । तुमचेनी होय धन्य धरा । आनंदयुक्तें निचरा । ध्वज उभारा कीर्तीचा ॥३४॥
 परिसोनि बडिलांचें वचन । तात्काळ बंदिले उभयांचें चरण । येरु देती आशीर्वचन । चिरंजीव कल्याण म्हणोनि
 ॥३५॥ ही कल्याणात्मक कीर्ती । व्याचा तोचि वदवी निश्चिती । आवडी अवधारिलें सती । परम प्रीतीं
 करोनिया ॥३६॥ पुढील कया अलंत पावन । सिधे जानील यात्रेलागून । तें आदरें श्रोते वीजे श्रवण ।
 पापमोचन होय पें ॥३७॥ दत्त कया हें विशाल तारुं । करावया सिद्ध भव पारु । चला वैसान करा अवसरु ।
 अति सत्करु लाग येगे ॥३८॥ भवसागरींचा नाथाडा । दत्तदिगंबर चोखडा । नेईल उतरोनी पैलयडा । आवडी
 जोडा पाय त्याचे ॥३९॥ दत्त सद्य उदार । उद्धरणार्थ वरिला अवतार । भाविक सुमुद्दु जें नरु । कृपाकर त्यां देतो
 ॥४०॥ दत्त व्यापक सया ठापी । संतसमाजीं वसतो पाहीं । संतची जाणती लयलाही । दत्तपार्यी वास त्याचा
 ॥४१॥ म्हणोनिया संतसेवनीं । अनंतयुग राते अनुदिनीं । संतपादुका मस्तकीं बाहोनी । रखे चरणीं रज सवी ॥४२॥
 इति श्रीदत्तप्रबोधप्रार्थ । श्रीनारदपुराणींचें समन । परिसोत भाविक संतनहंत । एकादशोध्यायार्थ गोड हा ॥२४३॥

॥ अध्याय १२ वा ॥

॥ श्रीगणेशायनमः ॥

नमो सद्गुरु अंविनासो निर्मला । सच्चिदानंद परमं सुखीळा । विज्ञानरूपा दयाळा । त्रैलोक्यपाळा सनातना ॥१॥
 अजी श्रीदत्तदयावना । परिसाजी दीनाची विज्ञापना । तुक्षिया छेलेची रचना । प्रतीति निरोपणा चालविजे ॥२॥
 मी नसे येथे बोलता । तुझा वंचि होसी बोलविता । काय आम्हां पाहंती सत्ता । आळ पुरविता तूंचि की ॥३॥
 सिद्ध करोनी बावडीदोर । मनी वाटे भेदावे अंबर । परी न सुटतां सर्गार । वेधे वर कैसी ते ॥४॥
 तैसा तव कृपेचा नसनां प्रभंजन । कैसी रसना वदेल सुरस गहन । जैसा वायुविण पतंग हीन । तैसाचि जाण मी रंक ॥५॥
 यासाठी सद्गुरु दत्तात्रेया । विनीत झालों तुक्षिया पायां । तरी कृपादान करोनि दया । बा वरा या जगद्गुरु ॥६॥
 मी म्हणवितां तुमचा दास । समर्था धरिली तुमची कास । मझी न वरीजे जी निरास । पुरवा आस सदयते ॥७॥
 आजवरी माते पाळिलें । लळे आवडीचे पुरविले । त्याहूनि अधिक आगळे । मनोरथ दयाळें पूर्ण कीजे ॥८॥
 तुमचोचि आधारें करून । मार्गे झालें निरोपण । पुढेही कराविये धरण । अवृताहून गोड कया ॥९॥
 नत होवोनी प्रेमेंसी । आतां विनवी श्रोतियांसी । दत्तें आझा तीर्था जायपासी । मातापित्यांसी मागितली ॥१०॥
 उभयपतींचें सनाधान । करोनि बोलिले अभयवचन । नित्य असीं तुमचें दर्शन । घेऊं प्रमाण बोलिले ॥११॥
 वचनीं उभय आनंदतां । येरी ठेविला चरणां माया । आहारविचनें उभयतां । देती सुता सप्रभें ॥१२॥
 हे गत कयाव्यायीं परिसिलें । श्रेतेजनीं अवधान दिलें । आतां या प्रसंगी जें निवेदिलें । आवडी ऐकिलें पाहिये ॥१३॥
 दुर्वास दत्त अंगुधर । जोडोनिया प्रेमें कर । अत्रिअनसूयेचे समोर । राहोनि प्रियकर बोलती ॥१४॥
 वढिली आतां दया कीजे । यात्रागमनी आज्ञा दीजे । सिद्धी संवहरातें नेहजे । कृपे पाळिये वत्सांतें ॥१५॥
 ऐकोनिया बाळबोळा । मोहें अत्र लोटलें डोळ्यां । तिचे सद्गुरु तये वेळ्यां । चरण वस्त्रा लागती ॥१६॥
 सुंदता नेत्रीं वाहे जीवन । तेणें पुजिले उभयांचे चरण । येरें हृदयें वाळ्या धरोन । देती अलिंगन प्रेमभरें ॥१७॥
 अलिंगनीं पढली मिठी । जिवें काये न वट्टा सुटी । अनसूया म्हणे गोमटी । केव्हां छडी पढती पुढें ॥१८॥
 वाळ हो तुम्ही टाकोनि जातां । जीवीं झोवली फार चिता । केव्हां परतोनि याल आतां । हृदयें व्यया हे थोर ॥१९॥
 अवधूत म्हणें वो माते । गुप्त विनयोनि निवेदिलें वतें । तें विसरसी मुखोनी मोहानें । सांडी भ्रमाते सावध हो ॥२०॥
 ततें म्यां दिवळें वचन । वाटतें गेलीस विसरोन । त्याचे करी तूं स्मरण । नोव्हे अप्रमाण सत्य माने ॥२१॥
 मी वतें विसरोन न राहे । वतें मेटेन मज तूं पाहे । माझे वचन दट आहे । स्वस्थ होय मानसी ॥२२॥
 तुझीच शपथ आहे मजसी । नेमा न वळें निश्चयसी । अन्तर्दशी दर्शनासी । येईन तुजपासीं निघीरें ॥२३॥
 तूं होवोनिया सुप्रसन्न । मज मार्गस्थ करी आनंदघन । मोड खेद परता सारोन । जीवींची खूण जीनीं धरी ॥२४॥
 अनसूया म्हणे रे सखया । धीराविसी अधामूनिया । परि दुर्धर हो मोहमाया । शिवणी काया काय करूं ॥२५॥
 अत्रि म्हणे न करी शोका । व्यथपय येतसे गर्मनीं वाळवां । सेनेणें वाटे तयां लावि कां । पावतील सुखा ऐसे करी ॥२६॥
 जेव जेव तूं शोक करिशी । तेव तेव वाचक होय बाळांसी । हें जाणोनिया मानसी । शोकसगरासी आटापी ॥२७॥

ऐकोनि पतीचें वचन । विवेकें वाणरी समाधान । बाळकांचें जुंवोनि वंदन । देत आळिगन बहुप्रीती ॥२८॥
 असो आज्ञा घेवोनि त्यरित । तिथेही करिती प्रणिपात । तेथींच अत्रीलागीं दंडवत । साष्टांगीं नमीत प्रेमभावं ॥२९॥
 सत्य घालोनि त्यांसी । मागुतीं प्रणम्य उभयांसी । करोनि लक्षिती चरणांसी । सप्रेम मानसीं त्रिवर्ग ॥३०॥
 तों ऋषिपत्न्यांसहित । भेटीस भार पावले समस्त । त्रिवर्गसकळ्यांतें नमीत । मिसळनी होत आळिगनीं ॥३१॥
 आळिगन होतां सकळ्यांचें । वर्षाव झाले प्रेमाचे । ते न वर्णविची मज वाचें । दूर मोहाचे लोटलें ॥३२॥
 अविनाश म्हणे सकळ्यांसी । लोभवृद्धि असावी मानसी । आमुचे रंजवाचें मायापित्यांसी । विनंती तुम्हांसी हे माझी ॥३३॥
 तंव बोलती अचये जन । तुजबांचोनि उदारा तपोवन । तेथींच जाण सकळ्यांचे मन । आतांचि क्षुण्य दिसतसे ॥३४॥
 उद्वयनां तुझा विरह पोटी । दिशा लागती आमुचे पाठी । ओस दिसती आम्हां खोपटी । दशा ओखटी जीवीं
 घाटे ॥३५॥ तुझिया गमनें तळमळ । तुज न देखतां जीव व्याकुळ । पाहावयासी चंचळ । न धरये कळ दिन
 एक ॥३६॥ तंव अविनाश बोलें वाणी । म्हणे ऐकिले सकळ श्रवणी । मज सांभाळितां लोभें करुनी । स्वपुत्राहूनी
 आणलें ॥३७॥ यास्तत्र हेचि विनंती । माझा विसर न पडो तुम्हांप्रीती । मज आठवायें दिनराती । पावीण खंती नसो
 दुर्जी ॥३८॥ छट धरिले माझा ध्यास । तुम्हांविण कोण हो आम्हांस । संसारी राहोनि उदास । गमना जीवास
 ममछंदें ॥३९॥ जंव जंव ध्यास तुम्ही करा । तंव तंव तेचि माझिया अंतरा । मुखरूप भेटेन पुनरा । तुमचेनि बरा
 योग माझा ॥४०॥ सप्रेमें कराल तुम्ही आठवण । मग तुम्हां आम्हां दुःख तें कवण । तुमच्या कृपेचीच हे
 आंगवण । जाणा श्रवण गुह्य केलें ॥४१॥ आंगिक एक सांगलों तुज । जें कां स्मरण करितील सहज । तया भेटोनि
 जाणें मज । पुरविणें बोज स्मृत्यांचें ॥४२॥ हेंही स्मरण तुम्ही धरा । मज जीवेंभातें अंगीकारा । येणेंचि
 आलों मी आकारा । तुम्हांविण थारा मज कोटें ॥४३॥ तुमचा प्रेम मासे ठायी । मज आठवितां तुम्ही
 हृदयी । तुम्हांपामुनी मी दूर नाहीं । किती कांही सांगतें ॥४४॥ मातेसि दर्शन घावया नित्य । अस्त-
 मानी येईन ठाया । ते संधी करोनी दया । दाविजे पायां तुमच्या ॥४५॥ ऐसे ऐकोनि अमयोत्तर । सकळीं
 केल्य जयजयकार । मुखें बोलती अश्रुतोत्तर । यात्रा समग्र सुरुळ हो ॥४६॥ परितोनि आनंदाची वाणी ।
 प्रणिपात करोनि सर्वांचणी । तया त्रिकुटाचळालागोनी । करिती नमोनी प्रदक्षिणा ॥४७॥ ते अवघे
 तपोवन । गुंफा कुटिका भुवन । सकळ्यां सत्य प्रदक्षिणा करोन । घालिती लोटांगण जन्मभूमी ॥४८॥ आदरें
 मागुनी सर्वां नमिले । प्रेमें मातापित्यांसी बंदिले । शब्दगौरवे निवडिले । अग्रुनें कमळें हेलवती ॥४९॥
 अनसूया म्हणे दुर्वासा । अष्ट वं सांभाळी राजसा । अतिरामणी मनसा । दुःख सहसा न पावें ॥५०॥
 तेथींच माप वदे दत्तासी । त्रिगुणातीता सुख दोसी । सांभाळी थेटा अष्टपदासी । सुख दे चंदासी बाळक्या
 ॥५१॥ सोंची वदे त्या इंदुनें । सुनुमारा ऐके वचनानें । भावें सेवुनी राहो उभयानें । शिरीं या आभेनें
 बंदिजे ॥५२॥ ऐसिवापरी निरोपितां । त्रिवर्ग बंदिती अज्ञा माया । न करो माउली कांही चिंता ।
 आत्रा आतां देखे ॥५३॥ अदय इन्द्रनां मार्गी छगले । अचये योळटोनी ऋषी परतले । आपुलाले

आश्रमी पावले । मोही गुंतले प्रपंची ॥५४॥ असो इकडे अवधूत । आनंदें करोनी पंच कमीत । देव क्षेत्रें तीर्थे पहात । पूर्वपंच लक्षिला, ॥५५॥ वाराणसीक्षेत्रीं जातां । मध्ये माघव देविला अवचिता । हस्थान देखोनि झाला रमन । आनंद चित्ता ते ठायी ॥५६॥ तंव गंगा यमुना सरस्वती । देखोनि प्रगटल्या महामूर्ती । भेटोनि दत्तातें प्रार्थिती । बहु स्तुतिती आदरे ॥५७॥ जयजय अविनाश निर्मळा । जय सच्चिदानंदा पूर्ण दयाळा । त्रिगुणात्मका त्रिभुवनपाळा । सदाय कृपाळ्या तुज नमो ॥५८॥ जय निर्विकारा निरंजना । जयजय पूर्ण ब्रह्म सनातना । सर्वसाक्षी चैतन्यधेना । पतिनगवना नमो तुज ॥५९॥ जय अपरिमित आनंदा । जय पङ्कगुणसंपन्ना परमानंदा । जय भेदातीत वृं अभेदा । प्रीती तव पदा नमितो जी ॥६०॥ स्तुतिसंवाद ऐकतां । आनंद वाटला श्रीदत्ता । म्हणे तुम्ही सकळ तीर्थांची दैवता । स्तुतिता अर्था कोणत्या ॥६१॥ तंव त्या बदती कर जोडोनी । जन पावनी आम्हां पाप आचरोनी । ते मार होती आम्हांलागुनी । म्हणोनि विनवणी करीतसो ॥६२॥ सिद्ध साधु संत तारासी । अकल्मष येती जें स्नानासी । त्यायोगें नाश दुरितासी । होय आम्हांसी पवित्रता ॥६३॥ यदर्थ कृपा करोनिया । नित्य आम्हांवरी कौजे दया । स्नानें करोनी दत्तराया । पाप त्रिलया लाविजे ॥६४॥ आनंदें करिती भाषण । नित्य येथेचि चांग फलें स्नान । पुढती स्वच्छे करूं गमन । शुचित पूर्ण असोयें ॥६५॥ म्हणोनिया अदापवरी । आनंदें टाकिती लहरीवरी लहरी । सदा सुदील निर्मळ अनरी । पाप हारी जगताचे ॥६६॥ तेथें सिद्ध साधु योगेश्वर । स्नानासी येनाति अपार । प्रयागमाहात्म्य अत्यंत घोर । होय उद्धार स्नानेची ॥६७॥ अवधूतें करोनिया स्नान । सकळ तीर्थां केलें पावन । काशी गया जगन्नाथ पाहून । सत्य गमन रामेश्वरी ॥६८॥ पाहोनि गोकर्णमाहालेश्वर । शिवकांची विष्णुकांची सुंदर । शेषाचलीं दैवते अपार । उमातुम्बर पाहिला ॥६९॥ श्रीपंदरीक्षेत्र पुरातन । गुप्त अविनाश वस्तूचें स्थान । तेथें सकळ ऋषी देवगण । सदा प्रार्थून निष्ठती ॥७०॥ द्वीपद्वीपांतरांची तीर्थे । सकळ लोकरींची दैवते । मूळ पीठासमोर्ते । वास करिते पै होनी ॥७१॥ तें दंडकारण्य अतिपावन । सकळ बीजांचें बीज स्थान । अनुगम्य जेथीचें महिमान । परब्रह्म पूर्ण सएव ॥७२॥ जें अनंत ब्रह्मांडीचें बीज । जें या वेदशास्त्रांचे गुज । जें साधुसंतसिद्धांचें निज । तें अविनाश सनेज तें ठायी ॥७३॥ तपा स्वकासी पाहतां । दत्त अविनाशी झाली ऐक्यता । समरूपी समरसता । आनंद चित्ता न समायें ॥७४॥ चित्त चैनन्य मुसवलें । दैनपणाते हारपलें । अद्येचि संचलें । सागरी मिळालें संधव ॥७५॥ अवतारचरित्र दावावया । प्रगट केल्या विमल कथा । शरणागताची दया । देवरया म्हणोनी ॥७६॥ करावया जगद्गुदार । जगद्गुरु हा दत्त अवतार । तोचि उमा विदेवर । दिगंबर खात्री हा ॥७७॥ बिंदुतीर्थां आपण । शेषाचलीं घागोनि आसून । दारीतसे योगध्यान । उन्मिलत नमन करोनिया ॥७८॥ तंव शंकराभिधीन दुर्वास । काय बोले तेव्हां अवधूतास । त्रिजटां या बिंदुतीर्थास । कोण विशेष सांग तें ॥७९॥ प्रभ देवोनि मुलधन । दत्त विनयिने माने आपण । जी स्वामी सावधान । परिसा निरोपण आशें ॥८०॥

आठविसाचें मूळ । वर्णितां आठविसां आंखळ । आटीचं आठविसांचा खेळ । मात्रामेळ पन्नास ॥८१॥
 प्रसर मात्र पन्नास । विचारीच हा विलास । याहीवरी पाहा विशेष । बिरळ तयास जाणता ॥८२॥
 रत्ना भागी दोन । ते हे सहस्रदळीं आसन । योगी साधकसिद्धिचें धन । गुज खूण संतांची ॥८३॥
 रत्नां अलिप्त हा बिंदु । मीच गातो परमानंद । भेदी असोनी अभेद । येथें अनुवाद खुंदला ॥८४॥
 रत्नां बिजे विस्तारलें । अवल स्तंभ व्यापलें । मायुनी समजोनि राहिलें । विटी मिरविलें अवीट हें ॥८५॥
 ऐकोनि गुजवार्ता । दुर्वास झाला संतोपता । अविनाश आणि दत्ता । समसाम्यता देखिली ॥८६॥
 त अविनाशी झाली भेटी । तें ये उदरिल्या तीर्थकोटी । पावन करावया सुधी । चरणांगुठी नत गंगा ॥८७॥
 रत्नां निराश अवीट अभंग । तो हा बिंदुतीर्थी पांडुरंग । करावया जगदुद्धार भवभंग । निर्विकार निःसंग ठेलासे ॥८८॥
 रत्नां वया दारांची आयनी । अभयवर देसी कर सघनी । सचीटपणीं आलिंगनी । पाहे निरखोनी कृपादृष्टी ॥८९॥
 तेव्हे अकिंचन आदत्त । स्वाम्य करावया दत्त । सदसपणें अवतार दत्त । प्रगट साक्षात् जगदगुरु ॥९०॥
 ते श्रीरामारण । आयुषें करवी स्वयें धारण । अद्वय आनंदें समरसोन । उभा चिद्वन विलासे ॥९१॥
 तिच स्वस्थळातें निरखोन । मदीं झाला आनंदघन । जड जीव करावया पावन । तिलक धारण नेमिले ॥९२॥
 रत्नां तो देव दत्त । बिंदुस्थळा नित्य येत । क्षेत्र पंडरीसी विख्यात । तिलक रेखित आनंदें ॥९३॥
 संत पैणयाचें माहेर । तारक अवीट दिगंबर । दावी तिलकाचे प्रकार । दादशासार भागवती ॥९४॥
 रत्ना दावोनी खुणा । दावोनि पुढें चालिला योगिराणा । तीर्थ क्षेत्र दैवत नाना । ऋषिस्थाना विलोकी ॥९५॥
 तुळजापुरातें जावोन । कळोळ भागीरथीचें केले स्नान । आदिमायेसी स्तवोन । वंदिले चरण तुळजेचे ॥९६॥
 शेवटिया हे हिमनगनंदिनी । श्रीरामळलना जी पावली येवेनि । जानकीऐसी उठवोनि ध्वनी । प्रगट वनीं रामदृष्टी ॥९७॥
 राम परब्रह्म सोंवळा । ओळखोनि म्हणे ही शिवक्रीडळा । तूं कां आई दाविसी लीला । राह स्वळा स्वस्थ येथें ॥९८॥
 तें शसोनि हे जगदीश्वरी । शेपादीवरी यास करी । तियेसी अवधूत सचरी । लक्ष्मोनि कही चमनातें ॥९९॥
 नाना परीं केलें स्तवन । हृदयीं रेविलें जगदंबेचें ध्यान । प्रदक्षिणां करोनिया सीत । लोटांगण घालिती ॥१००॥
 तंव तत्काल ती जगदंबिका । प्रगट झाली शिवअंबिका । तें ध्यान वर्णावया आवाका । शेपादिका असेना ॥१०१॥
 आनंदी आनंद करोनिया । क्षेम देती झाली तयां । म्हणे वा धन्य दत्तात्रेया । अनम्यामाया धन्य ती ॥१०२॥
 त्रिगुणरमळें पावली निधान । जें सनकादिवांचें ध्येयध्यान । तो मृगसुगुणरूप प्रगटोन । अवतारग्रहिमान दाविसी ॥१०३॥
 करावया जगदुद्धार । शेवोनि विचरसी दिगंबर । मूर्ते पाहतां आनंद योग । मासें अंतर मुखावळें ॥१०४॥
 जयाचे गांठी सत्रळ पुष्प । तोची पाये तुसें दर्शन । तूं कुर्ये ज्या करिसी पावन । त्रिलोकी धन्य तो नर ॥१०५॥
 तुसिया ह्येच्या ज्या विभूनी । अद्भुत तयांची म्हाणी । शरणगतार्ति उदगिती । सुक करिती जावतें ॥१०६॥
 तुळजापदे दत्तासी । अलम्य लाभ झाला मजसी । मित्य ऐसेनि ये दर्शनासी । नोववी मानसी मज येथें ॥१०७॥
 देवोनि तुळजेचा अर्थ । अवश्य म्हणे अवधूत । येथें भोजनामी यथार्थ । येथें येथें जगन्माने ॥१०८॥

ऐकोनिया दत्तवचन । अंबा झाली सुप्रसन्न । रत्नखचित मुगुट आगोन । करवी धारण मस्तकी ॥९॥
 कुरवाळोनी वदनासी । म्हणें बापा सांभाळी वचनासी । येरू अवश्य म्हणोन तिथेसी । वंदोनि चरणांसी निवर्ती ॥११॥
 पाहोनि अंबेचें नगर । पश्चिममार्गे चाले सत्वर । पावले येवोनि नीरातीर । नरसीपुर पाहिलें ॥११॥
 तीर्थ करोनि वंदन । घेतले नहराचें दर्शन । करोनिया स्तुतिसत्वन । आद्या मागुन चालिले ॥१२॥
 अटपीटांतील पीठ । क्षेत्र कोल्हाडूर थेट । महालक्ष्मी सर्वावरिष्ठ । सर्वाष्टि निवरिणी ॥१३॥
 तयां स्पष्टानें पावले । तार्ये रंकळें वंदिले । मंदिरी ध्यान विलोकिलें । स्तवन आरंभिलें प्रार्थनें ॥१४॥
 जय जय आदिमाते जननी । मूळप्रकृति मयानी । जय त्रिभुवनपाळके स्वामिनी । जगन्मोहनी जगदंबे ॥१५॥
 जय विष्णुप्रिये सुंदरी । जय प्रलंबे सिंधुकुमरी । जय दाश्रिनाशके गौरी । जय जगदीश्वरी तुज नमो ॥१६॥
 जयजय कमलासने कमलभूषणे । कमलप्रिये कमललोचने । कमलोद्भवमाने कमलधारिणे कमलदासिने कमले नमो ॥१७॥
 जय लक्ष्मी लक्षणपुके । लक्ष्मिनि कृपे रक्षीं माते । आक्षेपें नच तरी पक्षपातें । देई भिक्षे दस मी ॥१८॥
 तूं सदां शांत निर्मळ । सौभाग्यदायिनी कोमळ । उदारत्वे पुरविशी अळ । होशी स्नेहळ सखी ॥१९॥
 ऐसें स्तुतिनां श्रीदत्त । अंबा प्रगटली साक्षात् । क्षेमालिंगन देवोनि त्वरित । म्हणें संतोषित मज वेलें ॥२०॥
 आदिमाया बदे दत्ता । तूं त्रिगुणामकें नटलासि आतां । पावन करी या जगता । अपेक्षिना पुरवी धर्णी ॥२१॥
 धन्य धन्य तुमचे अवतार । धरोनि हातां भूमिभार । लीला दाविनां अगोचर । न कळे पार कवणासी ॥२२॥
 तुमचेनि घोरिव आम्हांसी । मान्य झालों वीं सकळ्यंसी । धन्य धन्य तूं अविनाशी । उदारमानसी सदय्ये ॥२३॥
 तरी नित्य मातें दावे दर्शन । माझें ध्यावें भिक्षादान । तुमचेयोगेंफल । दोर्ताळ पावन सकळही ॥२४॥
 दत्त बोळे तें मातेसी । अंगिकारिलें म्यां तव वचनासी । नेम न टळे निधयेंसी । नित्य भिक्षेसी येईन ॥२५॥
 ऐसें होतांचि मापण । अंबा झाली संतोषमान । कर्णी कुंडलें भूषण । दैर्दायमान शोभविलें ॥२६॥
 देवोनि अवधूत सत्पात्र । भिक्षेलाणीं दे सुवर्णपात्र । माजी भिक्षा आगून पवित्र । बोपी विचित्र दिव्य अन्न ॥२७॥
 तें करोनि धारण । वेळे मातेसि तेव्हां नमन । जननीचें निरखोन यदन । आद्या मागून चालिले ॥२८॥
 अवधूत भिक्षा अचापवरी । नित्य होतसे कोल्हापुरीं । भेटीसाठीं नानावरी । युक्ति करी जन तेथें ॥२९॥
 निमंश निजध्यास पाहून । शुद्ध भावानें ओळखोन । स्वामी अचामि देती दर्शन । आज पूर्ण कस्तिनी ॥३०॥
 असो अवधूत मार्गी चालले । महावज्रेश्वराप्रति पावले । तंत्र तेथें नवल बनले । तेंचि परिचित पाहिजे ॥३१॥
 कृष्णा आणि भागीरथी । गावत्री सावित्री सरस्वती । स्तेज दिव्य रूपें प्रगटती । अवधूत भेटती येवोनी ॥३२॥
 अवधूताचें करोनि स्तवन । सांगती आपलें नामाभिधान । म्हणती संगम करा जी पावन । चालोनि आपण ते टायी ॥३३॥
 अरुण म्हणोनिया योगीरागा । विलोकिता झाला संगमस्थाना । संदर्भ देखोनि नयना । आनंद मना न वाटे ॥३४॥
 ओळखोनि दिगंबरचें चित । पाचो गंगा विनरति । पुढे प्रवाह प्रगटत । झालों विभक्त निवेदितां ॥३५॥
 वेपे मूळ कृष्णेचा उगम । भेटीसाठीं चर्चिता संगम । येवोनि बेगळचि क्रम । तोडी उत्तम मंगलां ॥३६॥

महापर्व कल्याणती । प्रगट वाहे येथें भागीरथी । गायत्री सावित्री सरस्वती । गुप्त असती मिश्रित ॥३७॥
 बा पश्चिममार्गे करून । प्रवाहरूप वाहतीपूर्ण । दक्षिणपंथातें लक्षून । दोघी मिळून चालिलों ॥३८॥
 माहुली क्षेत्र अत्यंत सुंदर । तेथें मग कुणोचा विस्तार । वेण्या मिळाली प्रियकर । संगम थोर ते ठायीं ॥३९॥
 तरी विज्ञापना परिसावी । नित्य विश्रांती तेथें व्हावी । सकळ तीर्थ पावन करावीं । दुरितें वारावीं सक्षपें ॥४०॥
 विनीत उत्तरे परिसोन । अवधूत देती प्रतिवचन । निखनेन करून । संध्याचंदन करूं येथें ॥४१॥
 परिसोनि अभयवचनासी । आनंदभरिते झाल्या गानसी । अवधूतें पाहूनि महावळेधरासी । माहुली क्षेत्रासी विलोकिलें ॥४२॥
 क्षेत्र अत्यंत सुंदर । रमणीय देखिलें कृष्णातीर । रांगरी बंदोनि सत्वर । पैलपार उतरले ॥४३॥
 तीर्थदेवती आवडी । सिद्धसाधुदर्शनी गोडी । शोधून चालती तांतडी । कडोविकडी गुहा वनें ॥४४॥
 स्वर्गें करोनि विचरती । मार्गी जीवजंतु उद्धरती । ओतिलों अल्लोकिती । प्रेमें पूजिता आदरें ॥४५॥
 पर्वतदरी पंथ क्रोनोनी । रत्नशृंगांस पावले येवोनी । ते विशाळ दैदीप्य भवानी । सिखरस्थानी पाहिली ॥४६॥
 ते जगदीश्वरी साक्षात । निची कृपा व्हायचा प्राप्त । तापसी तपातें आचरत । फळ पावन कामनेचें ॥४७॥
 ते माता पाहूनि नेत्रकमळीं । स्तत्रोनिया पादें वदिलीं । अंबः प्रगटोनि तये वेळीं । मुख कुरवाळी तयाचें ॥४८॥
 म्हणे चिरकाळ क्षेमकल्याण । तुम्हां असो गा परिपूर्ण । सिद्धि ऋद्धि योगज्ञान । येणें संपन्न सुखी असा ॥४९॥
 त्रिगुणात्मकें साचार । तुम्ही धस्लासे अवतर । उतरायचा भूमिभार । जगदुद्धार करायचा ॥५०॥
 दत्त म्हणे वो जननी । तूं अर्धपीठ निवासिनी । तुझिया कृपायोगें करोनी । अद्भुत करणी होतसे ॥५१॥
 स्वच्छें घडमोडिसी । अनंत ब्रह्मणें खेळविसी । कोण विधानें तुझी वैसी । आगमनिगमासी न कळती ॥५२॥
 त्रिगुणात्मकें बीजासनी । पद्मजुजे तूं प्रणवरूपिणी । विद्यारामकें सर्व राक्षिणी । गुणवर्धनी गुणाताते ॥५३॥
 स्वर्गनीं होवोनि तोपमान । लेवनी चरणीं श्रीदभूषण । अभयहस्त मस्तकीं ठेवून । हृषें करून बोळवी ॥५४॥
 मानेसी करोनि प्रणिपात । स्वयंकेसरीं पावले त्वरित । तेथें त्रिगुणात्मक दैवत । पाहिले साक्षात अनुपम्य ॥५५॥
 त्रिगुणात्मकाशीं त्रिगुणात्मक । भेटते झाले आवश्यक । कुरावतीं बैसोनि नावेक । गिरी आवस्थक वेधले ॥५६॥
 हें मूल गौतमचें स्थान । प्रसंगीं आले निरोपण । श्रोते होवोनि सावधान । कीजे ध्रुव साक्षेपें ॥५७॥
 पूर्वी गौतम आचरे तपासी । शांतिशील सदय बुद्धबेसी । समें अहिंसा गुणरासी । पतिआडोसी तत्पर ॥५८॥
 उमयतां ही आनंदघन । नित्यानिष्य साळी पिक्वोन । दुकळीं घालोनि भोजन । करी पालन बहुतांचें ॥५९॥
 तेथें दिनगवाळी । गौतमीवेधें खाय सळी । तेथें गौतम देखोनि नेत्रकमळीं । धांवोनि जवळी पावला ॥६०॥
 श्रोते म्हणती कासयासाठी । हे गौतमीरूप धरी गोगटी । क्ता म्हणे पडिली हाटी । तेही गोठी परिसावी ॥६१॥
 कवणें एक घाळीं । शंकर आणि हिमनगवाळी । परवानंदाचे मेळीं । धून खेळीं बैसले ॥६२॥
 उभय सारीपाट खेळनी । तंव जटेकडे पाहे पार्वती । तेथें ललनेची आहूनी । देखोनि चित्ती विस्मि ॥६३॥
 म्हणे जी शंकरा वरुणाकरा । जाघनट्या दिगंबरा । अहो स्वामी कर्पूरगंगा । विनंती अवधारा एक माझी ॥६४॥

जटाजूटी निगुंती । दिसती ललनेची आहूती । ते सांगा कृपामूर्ती । मजप्रती येव्हां ॥६५॥
 तंव शंकर बोले गिरिजेसी । तें सज्जल ठेविलें शीतलेसी । दृष्टि तरळ्येनी निथर्येसी । ललना म्हणसी नित्यें ॥६६॥
 उमा म्हणे कुचाप्र । ते दिसताती अति सुंदर । शिव म्हणे मनोहर । हंस नागर द्वयभागी ॥६७॥
 मागुती बोले भवानी । दिसती नेत्रमरित अंजनी । हर बोले जळस्यानी । मच्छ तळपेनी राहिले ॥६८॥
 हिमनगजा म्हणे अबुटी । सुनीळ दिसती धूर्जटी । नीलकंठ म्हणे कच्छपुटी । दिसे दृष्टी कृष्ण ते ॥६९॥
 जी तें ललट दिसतें विशाळ । कुंकुमचिरी वरी गुंजाळ । हर म्हणे मगर प्रबळ । कमळाळ आत दिसे ॥७०॥
 तंव ते बोले मृडानी । कुरळ दिसती वखेपणी । त्रिपुरारी म्हणे कुतंगनपनी । लहरा जीवनी एकसर ॥७१॥
 इभजननी म्हणे पंचवदना । मुकुमंडित तेजभूषणा । निरावितां भास माझिया मना । कृपावना दिसती ॥७२॥
 तंव बोले चंद्रमौळी । नग नव्हेत वेव्हारी । कमळपुष्पें विकासली । वर्ण पिक्कळी सनेज ॥७३॥
 जळीं तरंगांचे आकार । ते तुज दिसती मुक्ताकार । किंवा कमळी गुंजार । घालिती भ्रमर जाण वं ॥७४॥
 अपर्णा म्हणे कुसरी । दाविली वंदेनी नाना परी । अद्भुत लीला सर्वेश्वरी । सवत वरी पाविली ॥७५॥
 उमा न दावितां वंदेनी । स्वतःफसर धरिला मनी । ही विशेष आगळी मजहूनी । मौलस्थानी प्रिय झाली ॥७६॥
 असो अंबा सखेद मानसी । धुत करी एकदंतासी । कोण निचार करूं वासी । गंगा शिवासी आवडली ॥७७॥
 मजहूनि ते अधिक झाली । मस्तकीं जात्रोनि सवत बैसली । हे मज तो नव जाय साहेली । त्वें सांडविली पादिजे ॥७८॥
 कवण करूं मासी उपाय । ज्या गुणें येथोनि जाय । हे असतां घडविल अंपाय । तया टाय सांडवावा ॥७९॥
 मातेसी बोले गजवदन । माझेनि न घालवे वडिलां वचन । तुमचें तुम्ही साधा कारण । साक्षपण माझे तुज ॥८०॥
 ऐसा करोनि संवेत । अंबा कारणतें योजित । भूलोकीं धांडोळित । कार्य विपरीत करावया ॥८१॥
 तो अकस्मात तपोराशी । दाता शांत सदय मानसी । आनंद पाळी काळी जिवासी । नित्य साळीसी पिकवोनी ॥८२॥
 ऐसा तो गीतम मझमुनी । अदिश्येसहित देखिला आचरणी । त्याचें चलि दृष्टी देखोनी । आनंद मनी वाटलां ॥८३॥
 अंबा म्हणे गा लंबोदरा । येथेंचि रथं कर्तृत्वविचारा । वं गोरक्षक होवोनि सुंदरा । गाई बरा राखी येथें ॥८४॥
 मोडी गीतमी दुबळी होईन । साळीमाजी प्रवेश करीन । येक म्हणतां सोडीन प्राण । पहे दृढन वं धुंडी ॥८५॥
 तोपवितां मुनिवर । प्रगट करी वं सचर । दूयणावांचोनि हा प्रकार । सिद्धी पर नवजे कीं ॥८६॥
 पेशावरी आज्ञावितां । तैसेंचि होये आले गणनाया । गीतमारेतें होय चारिता । झाली माना गीतमी ॥८७॥
 ते साळीन करितां प्रवेशन । गीतम त्वें आला धांवून । कदा गीतमी अयंत देखोन । न करी ताढन कळवळे ॥८८॥
 सहन मोहोरीप्राय कंकर । उचलोनि पाणी वेढा वर । येक म्हणतां सचर । टाकी शरीर गीतमी ॥८९॥
 क्षण न लागता सोडिला प्राण । दचरलें गीतमाचें मन । त्रिश पाहे दुरोन । पुढील कारण लक्षित ॥९०॥
 गीतम म्हणे ही कर्मगती । बैसी ओढवली मजप्रती । येक म्हणतां सहज स्थिती । हला मजप्रती लागली ॥९१॥
 न करिता वंडी ताढन । व्यर्थ आले हे वेदरेण । अतो क्षुधित येनील ब्राह्मण । तयांसि भोजन देणें कीं ॥९२॥

प्रगट न करितांची मात । सदनीं जावोनिया व्यसित । बेगीं पाका सिद्ध करवीत । शुचिर्मंत आदरें ॥९३॥
 चहूंकडेनि पातले द्विजवर । पार्वेहि विस्तारिलीं अपार । पडर्स अजें परिकर । वादोनि सत्वर सिद्ध केलीं ॥९४॥
 ब्राह्मण पात्रीं बैसले । गौतमें उदक करी घेतलें । मंत्रोक्त संकल्प सोडिले । ते जाणवले परशुघरा ॥९५॥
 ब्राह्मण वैसात भोजनी । तों विघ्नेश आला धावोनी । गोरक्षनेपातें दावोनी । काय वचनी बोलत ॥९६॥
 हे गौतमा तपोधना । सदय म्हणविसी तूं आपणा । कां गा धरोनी निदर्शवणा । गौतमी हनना केलें त्वां ॥९७॥
 माझी गाय मरोनि टाकिली । हत्या तुजवरी घोर आली । वार्ता ऐकोनी द्विजमंडळी । जेवितां राहिली स्तब्ध उगी ॥९८॥
 पुसते झाले धरामर । केउता घडला हा विचार । गोरक्षक सांगे सत्वर । दावी कलेवर गौतमीचें ॥९९॥
 गोंगन सांडोनी द्विज उठले । गौतमा गोहथेतें स्थाविलें । स्वस्थळालागीं विप्र गेले । गुप्त झाले गजानन ॥१००॥
 गौतम झाला चिंताक्रांत । कळ्याडीन झाला निश्चित । बुद्धि न सुचे किंचित । झाला भ्रमिन् मानसी ॥ १ ॥
 घासी उपाय कोण करावा । विचार कवणांमी पुसावा । कैसेनि दोष हरावा । घोर जीवा दिनरजनी ॥ २ ॥
 झाडे पार्वती सांगे गजानना । तं जाप बेगीं गौतमवना । विप्रवैप धरोनी सगुणा । सांगे निवारणा उपाय ह्या ॥३॥
 शिवमीळीं गंगा आहे । ते जरी स्नाना मिळेल पाहे । दोष तात्काळ तो जाये । पवित्र काय होईल तुझा ॥४॥
 अवश्य म्हणोनी सिद्धिदाता । झाला गौतमासी भेटता । सांगोनि मुख्य गुजवार्ता । झाला जाता मागुती ॥ ५ ॥
 गौतमासी बसतें घाटलें । जेवीं बुडनिया नारिलें । कीं यणच्यानुनि काढिलें । कीं सोडविलें व्याघरमुखी ॥६॥
 कीं तस्करापासुनी सोडविलें । कीं चुकतां मागीं लाविलें । धन्य उपाय निवेदिले । ऐसें बाटलें तयांसी ॥७॥
 सांगितलें जें हित । तेचि करावें गा निश्चित । म्हणोनि गौतम आर्भित । तप आचरत अनिवार ॥८॥
 शिवदीक्षा करोनि धारण । कामक्रोधादिक वर्जोन । वादसंवादाते व्यज्ज । घोर तपाचरण मांडिलें ॥९॥
 ब्रह्म काळपर्यंत । आहाननिद्रादित । तप आचरतां शुचिर्मंत । उमाकांत तोपला ॥१०॥
 तात्काळ प्रगटला बैलासरमण । वरं व्रुद्धि बोलिल्ला वचन । येरू पाहे जंव सावधान । तंव पंचवदन देखिला ॥११॥
 मग जोशोनि चक्रपाणी । करिता झाला विनवणी । जय करुणाकरा मोक्षदानी । शूळपाणी नमो तुज ॥१२॥
 जयजय संकरा गिरीजावरा । जय पशुपते त्रिपुरसंहारा । जयजयाजी पद्मगहारा । कर्तृत्वौरा कपर्दिश्या ॥१३॥
 विनाकराणी शांभवा । करुणानिधे उमाधवा । नीलम्रीचा सदाशिव । हेतु पुरवा टीनाचा ॥१४॥
 भोजा उदार सर्वेश्वर । गौतमा देतसे अमयर । कोण हेतु सांग सत्वर । तो मी निर्धार पुरवीन ॥१५॥
 गौतम जोशोनि करकमला । विनविता झाला जाबनीला । गोहत्तेचा दोष घडला । तो निवारिला पाहिजे ॥१६॥
 पालागीं स्वामी धूर्जटी । गंगा असे तप जयाजुटी । तेचि या पावनजनें विवटी । स्नानासाठीं देखजे ॥१७॥
 अरश्य म्हणोनि भद्रनारी । न गंगेलागीं पाचारी । ती न निवेधी वाहेरी । जटेअनरी स्तब्ध पै ॥१८॥
 नानापरी निज आळविलें । परि ती न निवे वदा वळें । शिवें कोपोनि तये येळें । कोपें घातले निरासन ॥१९॥
 जया भगंडोनि शिळेवरी । आपटोनि व्रादिलें वाहेरी । गौतमासी म्हणे ईनें धरी । पापहारी तावळा ॥२०॥

शिव देखोनि कोपायमान । प्रगटोनि अदृश्य झाली आपण । तें गौतम पाटलाग करून । करी स्तवन करुणोत्तरी ॥२१॥
 मग औदुंबरी प्रगटली । मगुती तेयोनि गुप्त झाली । प्रीती गौतम आळविली । किंचित उदेली मध्यते ॥२२॥
 गौतम घेवोनि कुदाजुडी । करुणाखरें प्रार्थी आवडी । म्हणे माये दडादडी । कतोनि परवडी मांदिली ॥२३॥
 माझें अथ अत्यंत घोर । तुज दिसेतें गंगे अनिवार । म्हणोनि वेंतें न धरवे धीर । भीति दुर्धर वाटे तुज ॥२४॥
 माक्षिया अघासाठी । पळसी देवोनि त्वरें पाटी । येणें योग्यतेसी मोठी । हानी खोटी तुज गंगे ॥२५॥
 पंचमहापातकी अघोर । ते त्वां उदरिले साचर । माझें पाप तुज अनावर । म्हणोनि समोर न राहसी ॥२६॥
 तुक्षिया कीर्तीचें माहिमान । कळें आलें मजलागून । हें निखीन जगीं भूपण । भोगूं प्राक्तन आपुलें ॥२७॥
 उण्या शब्दाचा अभिमान धरी । तात्काळ प्रगटली ते अवसरी । गौतम धांवोनि आवर्त करी । खान सारी लगवों ॥२८॥
 तेयें गोहल्येचा दोष गेला । गौतमकृपी पावन झाला । कुदावर्त नाम तयाला । अद्यापि लीला अनुगम्य ॥२९॥
 श्रुतियांच्या प्रशंसा । कपनेचि आलें कयेसी । मतनिरोपणीं अविनाशी । वंदोनि तीर्थासी गिरि वेधें ॥३०॥
 औदुंबरी गंगा बंदिली । पुढें शिवें जटा आपटिली । तेहो शिला दृष्टी पाडिली । खूण ओळखिली वीरासन ॥३१॥
 पुढें मुख्य अधिष्ठान । पाहूं जाती त्वरें करून । तों प्रत्यक्ष त्र्यंबकराजदर्शन । देखिलें पूर्ण सनेज ॥३२॥
 अवधूत देखोनि मूर्ती । आनंद न समये चित्ती । पाणी जोडोनि पुढतीं । स्तवन अरंभिनी प्रीतीनें ॥३३॥
 जयजय करुणाकरा त्रिशपालका । कृपासमुद्रा कर्मयोगकरा । भवानीधवा भवनाशकरा । माळपावका नमो तुज ॥३४॥
 जय वज्रअर्जता जन्यया । गुणानीता गुणमया । सर्वांनीता करुणालया । शिवसदया नमो तुज ॥३५॥
 जय त्रिगुणात्मका त्रिनयना । त्रिदशपालका त्रिदलभूषणा । त्रिपुरांतकरा त्रिशूलधारणा । त्रितापहरणा त्र्यंबका ॥३६॥
 स्तवनीं तोपोनि उमापति । निंबां आळिगी परमप्रीती । दत्तासि बोले कृपामूर्ती । अदृश्य निश्चिती उमय कीं ॥३७॥
 त्रिगुणात्मकें तुझा अवतार । तोचि त्र्यंबकराज निर्वार । कैचा येणें द्वैतविचार । दावोनि प्रकर जग तारा ॥३८॥
 स्वयें अपर्णा वेणी आली । उमय त्रिगुणात्मक मूर्ति देखिली । आनंदें कोनी अर्चिली । ध्यानीं गुंतली नेत्रपाती ॥३९॥
 एक रूप पाहोनि होळ्यं । परमानंदें वेला सोडल्य । शिव कर्पूरगौर भोळ्य । देत मेखळ्य दत्तातें ॥४०॥
 त्रिशूल डमरू दिघला करी । म्हणे तुज शोमती हे साजिरी । अक्षय निखोत भूषणें बरीं । येणें अंनरीं मुखवें ॥४१॥
 ऐकोनिया अमृतवाणी । अविनाश तात्काळ लागे चरणीं । सांव म्हणे तरणी । तोवरी भेदनी राहे ॥४२॥
 योगमार्ग परिकर । अवलंबोनि दाखी ज्ञान प्रखर । या जगतीचा करी उद्धार । मायाविकार हारपवी ॥४३॥
 वं सकळ्यं श्रेष्ठ मुमुटमणी । सरी न पावे तुझी कोणी । स्वच्छंदें वं वर्तें जनीं । अद्भुतकरणी दावोनिया ॥४४॥
 सकळ सिद्धीचा दाता । वंचि होसि गा दत्ता । बालोन्मत्त पिशाचता । ह्या अवस्था तुज वसो ॥४५॥
 वं ह्मणें करिसी अवलोकन । तो तात्काळचि तुजसमान । तुज अनन्य जे शरण । तेचि पावन जाणावे ॥४६॥
 सकळ लोक लोकाधिपति । तुक्षिया दर्शनानें इच्छित्ती । आदरें कतोनि माया पार्वती । येतील प्रीती निरुचें ॥४७॥
 व अविनाश गा निर्गुण । स्वयं शाश्वत निरंजन । अदृश्य निःसंग चैतन्यवन । ज्ञानानंदपूर्ण नं दत्त ॥४८॥

क्षराक्षरहित । तो तूं होसी सर्वांनीत । तुज जाणावया सत्य । तेंचि समर्थ होसी कीं ॥४९॥ ऐसा करितां
गम्य । तळोनपणें झाला आनंद । तो आनंदाचा कंद । म्हानंद हेल्यावे ॥२५०॥ उभय संवादी गुज एक ।
रक्षापासून झाले अनेक । अनेकींच ते एक । संन आवश्यक जाणती ॥५१॥ संत तेथेंचि शांति । शांति तेचि
विरक्ति । विरक्ति तेथेंचि उपरति उपरतीं अनुरक्ति जडलीसे ॥५२॥ जडतांचि झाले उन्मन । हरपलें तेथें
मीपण । खुंदले व्यवहार सरले गुण । वृत्ति तळीन संतांच्या ॥५३॥ त्या संतांच्या वाहणा । रुचल्या अनंत-
मुक्ताच्या मना । लक्ष्मीतसे प्रेमें सेवना । जैसें माखणा मांजर ॥५४॥ म्हणोनि विनवी संतांसी । मज ठेवा चरण-
सेवेसी । आणीक न मागें तुम्हांसी । चावी मजसी दान सेवा ॥५५॥ किंचित उद्भवला सेवाभाव । तितुक्याचि-
पणें हा अपूर्व । प्रसादरूपें लाघव । ग्रंथ अभिनव बोलविता ॥५६॥ हे दत्तकथा अलौकिक । श्रोत्या वक्त्या
मुखदायक । भोळ्या भाविका तारक । क्षेमकारक सकळींसी ॥५७॥ पुढले प्रसंगी शिवासी । आज्ञा मागेल
अविनाशी । पश्चिममागें तीर्थांसी । गमन वेगेंसी कार्तिल ॥५८॥ संत श्रोते सज्जन । येथील विभागी असती
ईर्ष । लाभ न जोडे भाविकावाण । जीवीं हे खूण राखानी ॥५९॥ इति श्रीदत्तप्रबोधप्रप । श्रीनारदपुराणीचें
संत । श्रोते परिसेत भाविकभक्त । द्वादशोऽध्यायार्थ गोड हा ॥२६०॥

॥ इति द्वादशोऽध्यायः समाप्तः ॥

॥ अध्याय १३ वा ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥ श्रीगुरुदत्तात्रेयाय नमः ॥

नमो सद्गुरु शिव सनातना । प्रणवरूपा सच्चिद्वना । मायातीता निरंजना । आनंदधना अविनाशा ॥१॥
नमो आदि अनादि विश्वभरा । नमो निर्विकारा परात्परा । सर्वसाक्षी जगदुद्धारा । ज्ञानसागरा अद्वया ॥२॥
नमो पंचवदना सर्वोत्तमा । अनन्यावरी करी क्षमा । वर्णावया दत्तमहिमा । बुद्धि प्रेमा देईजे ॥३॥
गत कयाध्यायी निरोपिले । त्र्यंबक अविनाश भेटले । नानापरी गौरविले । आनंदकळोळें तन्मय ॥४॥
दत्त त्र्यंबकासी प्रार्थिती । आज्ञा चावी आम्हांप्रती । अवश्य म्हणे उमापती । भेटी प्रीती देत जा ॥५॥
वंदोनिया चरणकमळ । निघते झाले तात्काळ । गिरिप्रदक्षिणा उतायेळ । करोनि सुशीळ नमी पुन्हा ॥६॥
गंगाद्वाराप्रति आलें । गंगातीर्थ वंदन केलें । चक्रतीर्थही पाहिलें । नायेकीं देखिलें गंगातट ॥७॥
पाहतां गंगेची तटरचना । आनंद वाटला बहु मना । गंगा साक्षात् लागोनि चरणा । कृपाधना स्तवियेलें ॥८॥
प्रार्थोनि वंदे अविनाशा । म्हापापा छेदी सर्वेदा । तुजवांचोनि सर्वाधीशा । पावन परेशा करील कोण ॥९॥
नित्य मातें स्वर्गोन । कृपायोगें करावें पावन । तंव अविनाशें दिधलें अभयदान । न करी मन उदास ॥१०॥
द्वितीय अन्ही येयें । अवश्य पावेन माते । मनोरथ होतील पुरते । पापहर्ते श्रीगंगे ॥११॥
क्षेत्रें करोनि अवलोकन । पंचवटीसी केलें गमन । श्रीदत्त ऋषींचें दर्शन । घेतां समाधान पावले ॥१२॥
तेथोनिया पश्चिमेसी । जाता झाला अविनाशी । तीर्थक्षेत्र देवतांसी । निरखोनी प्रेमेसी वंदिती ॥१३॥
मार्ग चालतां तांतडी । पावले नर्मदेची थडी । तेथील देवते आवडी । निरखोनि निवाडी चालिले ॥१४॥
भीमनाथाप्रति । जावोन । आनंद पावले दर्शन । तुजसीध्याम विलोकून । आनंदघन मानसी ॥१५॥
रुद्रगया ब्रह्मगया । आवडीं विलोकिलें तया । प्रभासातें पाहोनिया । त्रिसाविया बैसले ॥१६॥
पुढें चालतां अपूर्व । दृष्टीं देखिला मूळमाधव । पिंड तारकाचें लावव । कान्तुकभाव पाहिला ॥१७॥
रैवतपर्वत विशाल । तोही पाहिला सकळ । तयामाजी शृंगें सरळ । तीन प्रवळ असती ॥१८॥
एक शृंगवरी गोरक्षनाथ । दुसरे शृंगीं हिंगळाजदेवी वसत । तिसरे शृंगीं स्वयें अवधूत । पावले विश्रान्त दिव्हा ॥१९॥
तें महासिद्धांचें स्थान । बैसले तापसी योगीजन । द्रुम लागले अतिगहन । फळपुष्पीं सघन डोलती ॥२०॥
नाना सतेज वनस्पती । पर्वत वेष्टित डोलती । उदकस्पलें बहु असती । आनंद चित्तीं पाहतां ॥२१॥
अवधूत पावतां तये स्पष्टा । प्रगट झाला सिद्धमेष्ट । आलिंगनीं आनंद सकळ । त्रिगुणात्मकलीला देखोनी ॥२२॥
श्रीअविनाशरूप पाहोन । सकळ सिद्ध वंदिती चरण । म्हणती दीजे कृपादान । संग पूर्ण आपुला ॥२३॥
देखोनि सिद्धांचें मनोगत । आणि आवडोचें ओळखिले अर्थ । वदता झाला स्वामी दत्त । तुमचें संकेन पूर्ण होनी ॥२४॥
आम्हां नित्य असे धमण । स्वर्च्छें रमतां जाण । तरी विश्रंतीसि हें स्थान । अनादि पूर्ण आम्हां हें ॥२५॥
नित्य येयें तुम्हांसी । भेटूं आम्ही निश्चयेसी । सुख होईल जीवासी । येतील दर्शनासी तयांच्या ॥२६॥

तुम्ही योगी आमुचे प्राण । माझा विसावा तुम्हीच पूर्ण । तुम्हांविण जाणें कोण । गुजरवूण] आमुची ॥२७॥
 ऐकोनि अभयाचें उत्तर । सिद्ध करिती जयजयकार । आम्हां योगियांचे माहेर । दत्त सत्पात्र पावला ॥२८॥
 करिती दत्तासी विनंती । सप्त योजनें सिद्धव्याप्ती । सप्त कोप शिखरावरुती । येथें विश्रांती दत्ता तुम्ही ॥२९॥
 तुम्हे वृषेची छाया सवन । त्या तळीं आमुचें सिद्धाचें स्थान । येथोनि तुम्हें अवलोकन । तेणें पावन सर्व आम्ही ॥३०॥
 नवनाथ चौन्यांशीं सिद्ध । येथें वसतो गा प्रसिद्ध । दत्त अविनाश तूं स्वतःसिद्ध । अद्वय अभेध सर्वातीत ॥३१॥
 जैसा प्रजेसी भूपती । तारामंडळीं इंदुगती । कीं रवि जेवीं दिशापती । तेवीं आम्हांप्रती तूं सत्य ॥३२॥
 तीर्थी श्रेष्ठ प्रयागराज । देवतांमाजी श्र्यंबकभुज । तेवीं तूं गा गङ्गाराज । आम्हां सतेज श्रेष्ठत्वे ॥३३॥
 असो ऐसा गौरववचनी । तोपविला दत्त सिद्धांनीं । अवधूतें सकळां सन्मानोनी । निघाले तेथोनी पुढती ॥३४॥
 गुप्त प्रगट असती स्थानें । दाविलीं सकळीक सिद्धानें । अविनाशें निरखोनि सावधानें । संतोप मनें चालिले ॥३५॥
 पश्चिम समुद्रा अजलोकिलें । गोमती तीर्थातें वंदिलें । नारायणसरोवर आगळें । मन रंगलें ते ठायीं ॥३६॥
 अनादि क्षेत्र हें द्वारका । जेथें वास वैकुण्ठनायका । स्वस्थळा देखोनिपा सुखा । पावला हरिणा अविनाश ॥३७॥
 सकळ पाहोनी स्थान कच्छभुज देशा केलें गमन । तयापुढें मच्छिंद्र पावन । केलें दर्शन तयासी ॥३८॥
 उत्तरपंथातें क्रान्तितां । नाना क्षेत्र पाहती देशता । तंत्र हिमाचली अवचिता । झाला पायता अवधूत ॥३९॥
 बद्रिकेदार नारायण । घेवोनी तयाचें दर्शन । स्वर्गद्वारातें पाहून । पावले येवोन हरिद्वारा ॥४०॥
 रम्य स्थानें तापसांचीं । घेतलीं दर्शनें तयांचीं । स्नानें करोनि तीर्थांची । महिमा सकळांची पाहिली ॥४१॥
 तेथोनि ज्वालामुखीसि आले । ज्योतीलागी अजलोकिले । रयाळेधरा पारले । पर्वत देखिले उदकावरी ॥४२॥
 पुष्करतीर्थ अत्यंत पावन । तेथें सकळ तीर्थां वास्तव्य पूर्ण । तंत्र श्रोते म्हणती महिमान । आम्हा निवेदन करतें ॥४३॥
 देखोनि श्रोतिपांचमा प्रधासी । वका म्हणे सावध मानसी । तुमचेनियोगे भ्रंयासी । पावणें वृद्धीसी रसाळ ॥४४॥
 पूर्वी कुंभोद्भवमंदन । अगस्ती ज्याचें नामाभिधान । वेदवक्ता तपोधन । ज्ञानसंपन्न धनुर्धर ॥४५॥
 महातापसी योगेश्वर । शांत औदार्य दयासगर । प्रतिभे वाटे उणा भास्कर । महाधुंधर प्रतापी ॥४६॥
 तो महाराज अगस्ती । तपोधनांमाजी गमस्ती । तेणें इच्छा धरिली चिची । यात्रापंथी निघावें ॥४७॥
 सप्तद्वीप नव खंड । येथें तीर्थ असनी उदंड । ते पाहूं आतां निवाड । पुरवूं फोड अंतरीचे ॥४८॥
 म्हणोनिया अगस्तिमुनी । निवना झाला तत्क्षणीं । पंचापेईशीं दत्तकोट भेदिनीं । तीर्थ शोधुनी पाहातसे ॥४९॥
 लोकांलोक पर्वत । उदय अस्ताचळासहित । शोथोनि तीर्थी स्नान करीत । महिमा आकर्षित आदरें ॥५०॥
 जेथें जेथें तीर्थासी जावें । तें तीर्थ कर्मदंड्या घ्यावें । जीर्णभावे त्या रक्षावें । तया जपावें बहुकार ॥५१॥
 पूर्व पश्चिम दक्षिण उत्तर । मध्य गर्भादि सविस्तर । चुको न देतां अयुषात्र । स्त्रीकारी सार सकळाचें ॥५२॥
 सकळ तीर्थांचें अंश आणिले । ते स्वकर्मदंड्यें रक्षिले । रोवडी पुष्कराप्रती आले । आश्चर्य वाटलें देवसुरावत ॥५३॥
 देव झाले धितातुर । येणें तीर्थमाहात्म्य आणिलें समग्र । ऐसा योगीन देखिला साचार । पराक्रमी चोर आगव्य

हा ॥५४॥ दीन पापी दुराचारी । यांसी कोण आनां उद्धरी । कोण होईल तपाची परी । म्हणोनि विचारी पडियेलें
 ॥५५॥ कोण करोंतों पासी उपायें । होऊं पाडे हा तीर्थराव । केमंनी तरनील हे जीव । करणी अभिनव केली येणें
 ॥५६॥ सुस्पति स्थापति उमापति । सकळ देव प्रजापति । गणगंधर्व गणपति । इंदु दिनपति अपि तारा ॥५७॥
 सकळेंही तेव्हां मिळोन । विचारी पावती शोधून । पुष्करअंश जानां घेऊन । मग तो यत्न चालेना ॥५८॥
 मगं अवघे मिळोनि देवांसहि । पुष्करासी झाले बेगीं घान । अंतरिक्ष राहोनि गुप्त । आरंभिली युक्त कैसी पहा
 ॥५९॥ अगस्ती स्नानासी प्रवेशतां । कमंडलु झाले लवंगिता । तो पुष्करि संचरनां । आनंद चित्ता सकळ्यंच्या
 ॥६०॥ तंत्र अगस्ती स्नान करोनी । तारा आला जंव परतोनी । पालया कमंडलु देखोनी । क्षेमला मनीं नावरे ॥६१॥
 जसा पटला प्रलयानळ । नेत्र आरक्त झाले इंगळ । नव तिन्ही देवतां तात्काळ । वरकमळ जोडिती ॥६२॥
 स्तुतिस्वनानें : आरंभिनी । दीनपणें करिती ग्लंती । दया कीजे कृणामूर्ती । क्षमा प्रीति करावी ॥६३॥
 तूं होसी दयासागर । सखंडमांजो तूंचि घोर । करावया जीवनाचा उद्धार । केला उपकार समर्थ ॥६४॥
 तुजऐसा परोपकारी । न देखो या त्रिमुक्तांतरी । तुझी कीर्ती चराचरी । ब्रह्मांडमरी हे झाली ॥६५॥
 या जीवउद्धरणासाठी । जीवी सोसोनि आटायी । तीर्थे आणोनि दिवली भेटी । होसी पोटी दयाळू ॥६६॥
 अगा अगस्तीमुनी समर्थ । तुवां तारिलें जीवजंतु अनाथ । तुझी कृपा हे पूर्ण होतों । मोक्षपंथा पावती ॥६७॥
 होईल जांबाचा उद्धार । हा मुनी तुझाचि कीं उपकार । सावरी कोप होई उद्गार । न करो अन्धेर शब्दाचा ॥६८॥
 ऐसे ऐकोनिया स्वयं । अगस्ती करो हास्यवदन । म्हणे वरवें साधिलें कारण । ठेविलें महिमान येथेंचि ॥६९॥
 तरी सकळीं बावें वरदानें । जो या तीर्थी करील स्नान । न घडो तया जन्ममरण । मधवबंधन न बाधो ॥७०॥
 मुनिवचन ऐकोनि देव । आनंदते झाले तेव्हां सर्व । जयजयकारें वरद अर्घ्व । देती गौरव तीर्थातें ॥७१॥
 पुष्करावाणि तीर्थानि । संस्कारां नेमिलें तपासोनी । तै सकळ सुस्नात होवोनी । मावें मुनी बंदिला ॥७२॥
 अगस्ती लिंग तेथें स्थापिलें । विष्णु रुद्र पुष्कर नेमिलें । तिसरें ब्रह्म पुष्कर योजिल । निवास केलें ते ठायीं ॥७३॥
 गायत्री सावित्री सरस्वती जाण । त्यांसहित ब्रह्मदेव आपण । तेथेंचि त्या पूज्यमान । करिती जन अयाची ॥७४॥
 प्रसन्न करोनि अगस्तीसी । तीर्थे स्थापोनि पुष्करासी । स्वस्थाना पावले देवकरी । परिसोनि श्रोतिपांसी आनंद ॥७५॥
 मागील कथेचे अनुसंधान । पुष्करा पावला दत्त येवोन । त्रिपुष्करां करोनि स्नान । धेत दर्शन अगस्तीचें ॥७६॥
 ब्रह्मा विष्णु महेश्वर । त्रिगुणात्मका मटले स्वर । भक्तकीं ठेवोनि अमरकर । देती वा सदयकें ॥७७॥
 ते दत्तमूर्ति करिती अवलोकन । त्रिगुणात्मक दिसे धवधवित पूर्ण । शंख चक्र त्रिशूल धारण । डमरू वादन
 दिव्य पै ॥७८॥ झोळीपात्र मेखळा । भक्तकीं मुमुट तेजामळा । कुंडलांचीं फांवते कळा । मुखमृगांचीं कळा
 अनुपम्य ॥७९॥ हा जगदुद्धारार्थ अवतार । स्वयें त्रिगुणात्मक नटला सर्वेश्वर । आसनीं वैसवोनि प्रियकर ।
 प्रजास्वर समर्पिती ॥८०॥ रमेशहित आपण । करिती दत्ताचें अर्चन । पीतांबर करवोनि परिधान । वनमाला
 भूषण आपिलें ॥८१॥ उमा आणि दिव । तेही करिती गौरव । शार्दूलचर्म मुद्रा अपूर्व । दे स्वयमेव जाणोनी

॥८२॥ गायत्री सावित्री सरस्वती । सहित सरसावे प्रजापती । पूजाविधि सारोनि निगुती । आणिक अर्पितो
 प्रियकर ॥८३॥ दंडकपट्ट माला । आवडी दे त्या कामधेनूला । ऐशा गौरवे दत्ताला । देता झाला संतोषे ॥८४॥
 नाना भूषणी मंडित । संतोषिला अविनाश दत्त । नाना गौरवे कैसे भूषवित । ते श्रोते संत अवधारा ॥८५॥
 भस्मुनी वीतरागो । दिग्गवर तूं निःसंगी । सर्वव्यक्त उदात्तत्व भोगी । म्हणोनी योगी तुज नाम ॥८६॥
 सुख योग्याचे लक्षण । ते तूं जाणसी संपूर्ण । करूं जाणसी योगयज्ञ । योगी सुख ह्मिचि पै ॥८७॥
 न योगाची हावश्टी । ते तूं जाणसी गा कसवटी । योगयुक्त तुसी दृष्टी । मुठली पृथी योगी तू ॥८८॥
 अंगवर्ध गुप्ता योग । हा प्रगटोनि उदरिती जग । सर्व योगांचे प्रसंग । जाणसी रांग योगी तूं ॥८९॥
 वर्गभक्त तूं व्यापक । तुजपासोनि हे अनेक । भूतगान्ना पालक । सुखदायक तूं प्रभु ॥९०॥
 पत्ताभारी तूं होसी । सत्रे पुनज्या नाचविसी । बलवकारणे करविशी । कुरे पाळिसी म्हणोनि प्रभु ॥९१॥
 त्र्य आज्ञा सकळां प्रमाण । आज्ञेबाहेर वतल कोण । तूं सकळांचे अविशान । तुज हे अभिधान साजे प्रभु ॥९२॥
 स्वगुणाच्या उद्भव । हा तुजपासोनि असे सर्व । अनंत दशांदांचा प्रसव । एव जीवन जीव तूं प्रभु ॥९३॥
 जे तम विभक्त दाखिले । मूळ सत्य असे वेगळे । त्या सत्याचेही मुळे । करितां गाळे दिसे जें ॥९४॥
 शुद्ध सत्य ज्या म्हणती । तोचि तूं गा दत्तमूर्ति । त्रिगुणात्मक धरोनि स्थिती । दाखिसी गति त्रिगुणत्वे ॥९५॥
 त्रिगुणात्मकेचि अवतार । त्रिकांडीं वेद वर्णी विचार । त्रिभुवनें दाखिला प्रकार । अवघा विस्तार त्रिभाग ॥९६॥
 एव जो त्रिभाग । तो तूं त्रिगुणात्मक संग । गुप्त दाखिलेसि त्रिअंग । प्रत्यक्ष अंग एकचें ॥९७॥
 जे जे निर्मिलेसि गुण । चातुर्य, कलायुक्तीपूर्ण । नाना रसकस विविध कारण । वर्णीवर्ण जाणसी ॥९८॥
 नाद भेदादि गति । शब्दाशब्द प्रवृत्तिनिवृत्ति । कालअकालची व्याप्ति । द्याही युक्ति जाणसी ॥९९॥
 विद्याअविद्या खेळ । गुप्त प्रगटादि सकळ । येत्र मंत्र तंत्रे प्रवळ । अनेक वरस्यळ सुखायें ॥१००॥
 एव सर्व जाणता । वंचि होसी सत्य दत्ता । म्हणोनि साजे ही नामता । ज्ञानसागरता योग्य हे ॥१०१॥
 सर्व प्रकारांत जाणसी । रसज्ञ पणें रस घेसी । सेवोनि असल राहसी । एव होसी विज्ञान ॥१०२॥
 आत्मरतंतवपर्यंत । पिंडप्रज्ञांडतत्त्वयुक्त । असोनि माजी अलिप्त । एव सिद्ध स्वतः विज्ञान तूं ॥१०३॥
 गुणाअवगुणातें जाणणें । अज्ञानज्ञाना गवसणें । सकळ जाणोनि हारणें । स्पष्ट विज्ञानें पूर्ण तूं ॥१०४॥
 क्षरा अक्षराचे भेद । वेदानज्ञान जें प्रसिद्ध । जाणोनि होसि तूं अभेद । विज्ञानपद तंत्र साजे ॥१०५॥
 जीव जे अनन्येसी । कारण, येनी गा तुम्हांसी । व्यापारणें तथा पावसी । हेतु पुरविसी मंगल ॥१०६॥
 याचि कुळ तथांचे । न निरखिसी पर्यंत दोषांचे । मूळ न शोधितां अधिकारांचे । दान कुरेचे सुमंगल दे ॥१०७॥
 उंचनीचाचें न धरी कारण । माय अनन्यता शुद्ध देखोन । तथा अंगीकारोनि आपण । मंगल दान त्या करा ॥१०८॥
 दर्शन हरीतां अमंगल । अगुमान तुज्या तेंचें मळ । अर्थ पुरवितां मनींचे सक्तळ । म्हणोनि सुमंगल नाम तुम्हां ॥१०९॥
 आकर्ण पद्माकार । सतेज निर्मळ निर्विकार । दळदळीत मनोद्वंद । ऐसे सुंदर नेत्र ज्यातें ॥११०॥

ते पद् शोभायमान । विशाल आकृति प्रभा गहन । पुंडरीकाक्ष नामाभिधान । ठेविले पाहून या योगें ॥११॥
 ब्रह्मा विष्णू महेश्वर । इंद्र वरुण इंद्रु भास्वर । यज्ञ गंधर्व नळ कुवेर । यातें अवतार आवडता हा ॥१२॥
 देव वृहस्पति आदि करून । सनत्कुमार सनकसनंदन । नारदादि वैष्णव जन । यातें पूर्ण प्रियकर ॥१३॥
 देव मानव सकळ्यंसी । देवी देवतां सिद्धांसी । प्रियकर वाटे अविनाशी । बळम नामासी म्हणोनी ॥१४॥
 सुरा मानवा ऋषि । ज्ञानी अज्ञानी मृदातें । चार्वाक सुज प्रौढातें । आनंददातें हें रूप ॥१५॥
 ब्राह्मण क्षत्रिय शूद्रवाणी । गर्भविस्तारें अनेक खाणीं । आनंद दाता सर्वालागुनी । नंद अभिधानी या नांवें ॥१६॥
 मुमुक्षु शरणागत येती जीव । अनन्यपणें धरोनि भाव । तया आनंदाचे वैभव । योगीराव देतसे ॥१७॥
 असती अनेक आनंद । परी त्यांत मुद्दय पंचानंद । त्या आनंदाचा जो कंद । तें दे पद आत्मत्वे ॥१८॥
 तन धन संपत्ति पुत्र । देतील छी आणि बलत्र । यश कीर्ति आयुष्य पवित्र । यंत्र तंत्र मंत्र देती ॥१९॥
 अनेक प्रकारची संपत्ती । मोहमायिक सर्व देती । परी जेणें फिटें भवधाती । ऐसे न अर्पिती कोणहीच ॥२०॥
 त्रिविध तापातें हरावें । जन्ममरणा चुकवावें । अजरामरपद पावें । हें न घडावें आणिवातें ॥२१॥
 तो एक दाता हा अवधूत । या भवबंधा निवारित । वृत्ति करी कामनातीत । तापा वारीत क्षणमात्रें ॥२२॥
 धन्यधन्य हा अविनाशी । स्वात्मसुख दे शरणागतासी । ब्रह्मानंद सुखवासी । जीवी जीवासी स्थापित ॥२३॥
 म्हणवोनी आनंददायिनी । नामें पाचारिलि महानी । ते योग्य युक्त पाहोनी । आनंद मनीं ऐकतां ॥२४॥
 अनेक रुद्रअवतार । वर्णन केले ग्रंथी अपार । परी त्रिअंशी सर्वसंपन्न धीर । महारुद्र दत्त हा ॥२५॥
 एक एक ऐसे करोन । अवतार झाले भिन्नभिन्न । शक्ति पराक्रम ज्ञानधन । सकळ पूर्ण पराक्रमी ॥२६॥
 सर्वज्ञ सर्वातीत सर्वागत । सर्वाधीश सर्वोत्तम सर्वश्रुत । सर्वोपन आणि सर्वभूत । महारुद्र विख्यात या नांवें ॥२७॥
 मार्गे तैसेंचि त्या पावें । अधिकारातें कांहीं न शोधावें । पर्जन्या ऐसें सदयें । उगें वर्षावें भलस्पष्टी ॥२८॥
 कोमळता बहु अंतरी । कृपालुवें जीवा तारी । परा दुःख नेदी तिळमरी । दुःखवितां परी तळमळे ॥२९॥
 सुख पावें सकळ्यंसी । दुःख भोगावें शरिरासी । उपकार करावें अहर्निशी । हाचि मानसी विचार ॥३०॥
 आणि ऐसेंचि करावें । दुःख जीवाचें नुरावें । मागतां आवडीचें पुरावें । सकळ उद्धारावे जीवमात्र ॥३१॥
 ऐसी वृत्ती दत्तासी । द्वैतभेद नसे मानसी । म्हणवोनि योग्य अविनाशी । नामनिश्चयेंसी करुणानिधे ॥३२॥
 ब्रह्मा विष्णु हरे । दश नामाचेनि गजरे । शृंगारोनि प्रीति आदरे । पुरस्कारे वर्णिले ॥३३॥
 याची नामें करवून । परमहंस आचार्यस्तवन । तोची श्लोकार्य विस्तारानें । केले लेखन संयुक्त ॥३४॥
 संशय येईल जीवा । तेणें परमहंसस्तव शोधावा । दत्ताचि वर्णविता बरवा । माझा केवा काय येथें ॥३५॥
 असो पुष्करतीर्थी दत्तासी । अर्चना गौरविले प्रेमेंसी । तिचे आज्ञा घेवोनि वेगोसि । मथुराप्रदेशी पावले ॥३६॥
 निरखोनि या मथुरापट्टण । यमुनातीर्थां केले स्नान । कांहीक दिवस वसोन । जपअनुष्ठान सारिले ॥३७॥
 अगस्ती ध्रुव नारद । तेथें तपे ऋषिपुंड । योगी साधु महासिद्ध । आणिक प्रसिद्ध विविधर ॥३८॥

हे वर्म जागोनि मानसी । दुर्वास चंद्र अविनाशी । तपोनि निघाले बेगरी । धवळपुरासी पावळ ॥३९॥
 तेथे गुहा अयंत गहन । मुचकुंदाचे वास्तव्यस्थान । मुचकुंदसरोवर पाहून । गालव स्थान देखिलें ॥४०॥
 तेथे गुहा पर्वतोदरी । गालव वसे ऋषि भारी । तेणे अविनाश देखोनि सत्वर । आदरे सत्कारी प्रेमभावे ॥४१॥
 होता दत्ताचे दर्शन । आनंद पावले ऋषिगण । परम महोत्सव करून । देवोनि सन्मान बोळविले ॥४२॥
 पुनरा पूर्वे चालिले । यमुनातीरा ओलांडले । क्षेत्र ब्रह्मावर्त देखिले । तीरी शोभले गंगेच्या ॥४३॥
 यज्ञ केले विधीने । तप साधिले वाल्मीकाने । भागीरथीओघ भगीरथाने । सत्वगुणे आणिला ॥४४॥
 तया ब्रह्मघाटी केले स्नान पाहिले वाल्मिकऋषीचे स्थान । सवळ ऋषीचे दर्शन । परम पावन घेतले ॥४५॥
 उल्लेखोनि या भागीरथी । पुढे नैमिषारण्य अवलोकित । नंदिप्रार्थी जागोनि शीघ्रगती । अयोध्या पुढती शरयूते ॥४६॥
 शरयूतीची केले मार्जन । निराखिले आयोध्यापूरपट्टण । खुगणाचे दर्शन । होता मन उल्हासले ॥४७॥
 नेपाळमार्गांत लागले । विकट स्वळ उल्लेखिले । गंडिकेश्वरी पावले । चित्ती उल्हासले बहुफार ॥४८॥
 तीर्था विष्णूच्या मूर्ती । विलोकिते झाले नाना आश्रुती । साचिन्ह सुलक्षण असती । ययामती निवेदू त्या ॥४९॥
 मत्स्य कच्छ तरती वर । नारासिंह उग्र फार । वामनमूर्ती तीन चक्र । दामोदर तो द्विचक्री ॥५०॥
 बराह मुखलंबित । फरश त्रिकोण सत्य । राम तो पडूचक्री विल्यात । चौदा अनंत जाणिज ॥५१॥
 नामीगुल्य पद्मनाभ । संकर्षण तो स्वयंभ । हिरण्यगर्भ सुप्रभ । लक्ष्मीवत्स्रभ दैवागळ ॥५२॥
 हरिहरमूर्त द्विवर्ण । नानाविध संकर्षण । शिलामूर्ति विराजमान । सप्तांकी प्रमाण नवांबी ॥५३॥
 ऐसिया अनेक प्रकारे । मूर्ती असती बहुविस्तारे । एवं विष्णुचि निर्धार । प्रेमादर पूजावे ॥५४॥
 तया तीर्थायाजी तुळसी । अर्पिता बुडती निश्चयेसी । हे साक्ष सर्वांसी । यात्रेकन्यांसी विदित ॥५५॥
 हिरण्यगर्भ तो पर्वत । हेम वेंचिती भाग्यवंत । शालिग्राममूर्ती निल्य प्रसवत । भाविका प्राप्त प्रसाद ता ॥५६॥
 असो अविनाश वंदोनि तीर्थासी । पुढे पावले गौडदेशी । विलोकोनि कामाक्षादेवीसी । अनेक सिद्धांसी भेटले ॥५७॥
 पुढे नाना पार्वी देश । पाहे सहस्र मुखसंगमास । झाड खंडी बेजनायास । पाहोनि गयेस पावले ॥५८॥
 वंदोनि या विष्णुपदासी । भेटले तया गदाधरासी । गायत्री सावित्री सरस्वतीसी । संख्याबंदनासी पै कोले ॥५९॥
 करोनि या फल्युवंदन । पय क्रमिती झाले तेथून । पावले विद्याचल येवोन । घेतले दर्शन देवांचे ॥६०॥
 दैवते प्रत्यक्ष भेटती । अवधूताते तोपविती । आनंदे करोनि बोलविती । महामूर्ती म्हणोनि या ॥६१॥
 चित्रकूटपर्वता । येणे झाले स्वामी दत्ता । माय तपस्याना होय पाहता । आनंद चित्ता न समाये ॥६२॥
 तेथोनि नैऋत्यपथे चालिले । नर्मदेलागीं बोलांडिले । क्षेत्र रामटेक पाहिले । मन आनंदले सरोवरी ॥६३॥
 श्रीगंगातीर्थ आंबाळे । भोंवते पर्वताचे पाळे । बिल्ववृक्ष सघन लागल । गगनी गेले घुंवोत ॥६४॥
 उत प्रगट ऋषीचे आश्रम । तेथे अयापि असती उत्तम । ते ज्याचे त्यासीच सुगम । येरा दुर्गम असती ॥६५॥
 येव तुळसी आणि फुले । यावीण वृक्षची नाटले । पर्वती नरहरीची स्वळे । तीथ चांगले बराहाचे ॥६६॥

प्रातःकाळीं सर्वं करी । ज्ञान करिती आंवाळ्यासी । सायान्ही वराहोर्वासी । रामदर्शनासी जाती सर्व ॥६०॥
 राम सीता लक्ष्मण । विशाळ मालती दैदीप्यमान । रंगगीक सख अतिपावन । भार्गी पटांगण सुंदर पं ॥६१॥
 नेःस्थळीं पावनाचि विवर्ती । परमानंदेः स्थाने करिती । ऋषिभार देखोनी धांवती । चरण वंदिती सप्रेम ॥६२॥
 धन्य म्हणनी आजी सुदिन । शालें अवधूताचें दर्शन । दिन जनां करावया पावन । पावलेथेऊन या टाया ॥६३॥
 हा त्रिगुणामृत अवतार । प्रगट करावया जगदुदार । गंगा बोटली आळशावर । आम्हां माहेर भेटलें ॥६४॥
 जन्मोजन्मीचें तपाचरण । नेःस्थळ आजी आलें संतूर्ण । शालें स्वामिपदाचें दर्शन । पुनरागमन चुकलें ॥६५॥
 आभिषाया गेला ताप । जळलें दर्शनें सर्व पाप । तुटलें बंधन सुटला व्याप । दत्त सहस्र भेटतां ॥६६॥
 पसिया आनंदाचे भेटी । अविनाशा ललिते मंडळी । दिगंबरझुंज्याळ्या । हृदयकनळीं तोपोनी ॥६७॥
 ऐसा बहुधा तंये म्हाणी । येतां दत्ता पाहिला ऋषीनी । तवं चमत्कार अधिप्रोत्तर देखोनी । पंढ्रे दिनीं काय करी ॥६८॥
 सवें घेरोनि ऋषिभार । रामभेटीं चालिले सत्वर । सख पाहतां आनंद योर । श्रीरघुवीर पाहिला ॥६९॥
 साष्टांग करोनी नमन । रामासि दिधलें आलिंगन । जानकी आणि लक्ष्मण । चौथा हनुमान धंदिला ॥७०॥
 रुद्रमहाह्म शाळी भेटी । प्रेमांयुधा राहो धृष्टी । आनंद न समायेची पोटी । गुह्य गोष्टी बोलती ॥७१॥
 अविनाश म्हणे गमेक्षी । भेटी दिधली दक्षिणसागरी । येथें शाली असं दुसरी । येथचा तरी आला येथें ॥७२॥
 बोलतां शाला रुद्र अवतार । जे जे स्थळीं स्वामी रघुवीर । ते ते स्थळीं उभा समोर । जोडोनि कर सेवेसी ॥७३॥
 हें आपण सर्वही जाणतां । दोहीं ठायीं तुमचीच सत्ता । तुम्हांवांचोनि टाव आतां । मज तो रिता दिसेना ॥७४॥
 स्वामी आणि सेवक । दिसे दैत परी एक । प्रीति वाढावया अलोलक । तुम्ही कौतुक दाखितां ॥७५॥
 स्वयं द्रष्टा सत्ताधारी । भूतें नाचविही धरोनि । अनंतह्लांडो नानापरी । कौतुक हरी तुझें कीं ॥७६॥
 चोवीस नेम दाखिला अवतार । तरी वंचि होसि मा सर्वेश्वर । सर्वेश्वराचा पाहतां विचार । सर्वांनर वं होसी ॥७७॥
 दृश्य अदृश्य पदार्थ जाण । सर्वात्मक तुजवीण कोण । ओतप्रोत भरलासि पूर्ण । न कळे महिमान कवणातें ॥७८॥
 वेदा न कळेची अंत । वर्णितां शिणलीं शालें बहुत । शुची नेति नेनि बोलत । म्हणोनि अनंत नाम साजे ॥७९॥
 जया म्हणती श्रीअनंत । तोचि स्वामी हा रघुनाथ । रघुनाथ तोचि वं दत्त । त्रिगुण मंडित अविनाश ॥८०॥
 ऐकोनि मादनीचें भाषण । अविनाशी शाला आनंदपूर्ण । म्हणे केडता उरलासि मित्र । गार जीवन ओळखे ॥८१॥
 कनक आणि अलंकार । लवण आणि सागर । मूत्र, कार्पासपर । मिल विचार असेना ॥८२॥
 तेवींच देवभक्षण । समरसता एकची जाण । परी आनंद रुपजे द्वैतावांचोन । प्रेम गहन ये ठायीं ॥८३॥
 एकव एक्यासि आणावें । अवलोकनीं एकव जाणावें । प्रेम वृद्धयर्थ सेचावें । विनयभावें करोनी ॥८४॥
 ऐसें अविनाश बोलतां । प्रेम नावरे हनुमंता । चरणीं टेविला दृढ माथा । दत्त आलंगिता पं होय ॥८५॥
 ऋषी सर्व विलोकिती । आनंद करोनि डोलती । दिगंबराचे चरणीं लागती । तेवींच नमिती हनुमंता ॥८६॥
 नोपवुनी सकळ्यें । आज्ञा मागितली देवदत्तें । पुनरा वंदोनि रामातें । चालिले पंय त्रिवर्ग ॥८७॥

तथा स्थानापसून । वायव्यदिसे केलें गमन । नर्मदातट ओलांडोन । महाकालस्थान पाहिलें ॥१५॥
 श्वेत अवतिका देखिली । सिंप्रांतीर्थी स्नानें, सारिलीं । महाकालेश्वरा तये वेलीं । अर्चा; केली, आदरें ॥१६॥
 क्षेत्रें, दैवतें, सर्व पाहून । आनंदमुक्त झालें मन । क्षिप्रपैलतिरी वास करून । योगासन साधिलें ॥१७॥
 चौथ्याशीं आसनांच्या गति । प्रणवभेदाच्या योगयुक्ति । मुद्रामार्ग अनुमूति । स्वयें अभ्यासिली एकाग्र ॥१८॥
 असो क्रमोनि कांहीं दिवस । तारिते झाले अनन्यास, । योगभक्ती लाविले मार्गास । गुप्त अविनाश निघाले ॥१९॥
 श्रीअंकारमहाबळेश्वरी । येतां भेटली कावेरी । संगमीं स्नान कतोनि सत्वर । जाती सडकरी दर्शना ॥२०॥
 अंकाररूपें तो पर्वत । ममलेश्वर अधिष्ठान लिंग सत्य । नर्मदा कावेरी तीर्थ विल्यात । नवल अद्भुत ते ठायीं ॥२१॥
 नर्मदेमाजी कंकर । ते अवघेचि जाणा शंकर । आंगिक तेथें चमत्कार । तोही सादर परिसावा ॥२२॥
 हत्ती आणी पायाण । तेथें सचिन्ह होती वाण । ते सहज धारमाजी जाण । घ्यावे निवडून अपेक्षित ॥२३॥
 तेवीच कावेरीतीर्थी । निर्माण होती गणपती । त आरक्तवर्ण असती । सुकळ अवलोकित्वा अद्यापि ॥२४॥
 अद्भुत त्रिशेखराचें लाघव । ठायीं ठायीं महिमा अपूर्व । पंचायतनीं जे देव । विभक्त ठाय नेमिले ह्यां ॥२५॥
 विष्णुमूर्ति गंडिकेश्वरी । शिवमूर्ति सहस्रधारी । गणपतिस्थान कावेरी । धातुमिश्रित शक्तिरूप ॥२६॥
 सूर्यकांत आणि सौमकांत । यांचे तों विभक्तचि पर्वत । गोमंतीतीर्थी चक्रांकित शंख निर्मात सागरी ॥२७॥
 एवं सद्गंत आपण । रूपें धरिली भिन्न भिन्न । जीव करावया पावन । पंचायतन प्रगट हें ॥२८॥
 असो अविनाश तये थेलें । ओंकारमलेश्वर पाहिलें । अर्चांनिया निघते झाले । आनंदमेळें चालती ॥२९॥
 क्षेत्र वेदव्यासी पावती । श्रीमेश्वरासी वृजिती । तीर्थ वंदोनि पुढें चालती । प्रतिष्ठानाप्रती देखिलें ॥३०॥
 गोदातटीचें समस्त । अवलोकित्वा क्षेत्रदैवत । भीमाशंकर सोमनाथ । वैजनाथ परव्दीसी ॥३१॥
 आर्वंडिया नागनाथ महादेव । अनेक पुण्यक्षेत्रें गढा ठाव । तीर्थक्षेत्रें दैवतें अपूर्व । पाहिलीं सर्व अविनाशें ॥३२॥
 सप्तपुत्र्या अतिपावन । द्वादश लिंगांचें दर्शन । सरितासागरीं केलें स्नान । पर्वणी पाहोन क्षेत्रवास ॥३३॥
 शिवविष्णुस्थानें सुंदर । शक्तिदैवते अपार । सिद्ध साधु ऋषीश्वर । गिरिगृह्यार नानापरी ॥३४॥
 सानयोर संपन्न दैवतां । वांघी कूप कुंडे सागर सरिता । प्रगट गुप्त देवतीर्था । सिद्ध मुनी समस्तां पाहिलें ॥३५॥
 हिंदता कल्पयुगे लोटली अपार । यात्रा कतोनि परतले समग्र । सखाग्रमालागीं जाती सत्वर । उल्हास योर अंतरी ॥३६॥
 अविनाश निल यात्रा करी । वेत्या संपत्त्या न चुके अणुमरी । हा सर्वव्यापक सर्वांतरी । पूर्ण करी संकल्प ॥३७॥
 ॥३७॥ स्मरगामी देवदत्त । मार्या देखोनी प्रगटत । मरला असे ओतप्रोठ । लीला समर्थ जयाची ॥३८॥
 तो फोडे गेला न आला । अवघा परिपूर्ण असे मरला । आग्रहस्तंभ व्यापोनि उरला । तोषि पाहिला पाहिजे ॥३९॥
 तया वेदशक्तें धुंडिती । साचोले शुची याद्याणिती । सिद्धांत उपनिषदे करिती । योरीव गाती पुराणें ॥४०॥
 महावाचादि सिद्धांत । बोलिलें यर्म परी गुन । शोधिती विचक्षण शास्त्री पंडित । परि तो गुह्यार्थ न कळे ह्यां ॥४१॥
 तें जें का गुप्त गुज । असे संन साधुसिद्धांचे निज । ते कृपाकरितील जरी सहज । तरीच काज कांही साथे ॥४२॥

अहा हे संत साधु दयाघन । करोनि राहावें यांचे सेवन । ते सृष्टी अंगीकारितां कारण । देतांल साधून निजगुज ॥२३॥
 संत सद्गुरु मायवाप । शरणागताचे वारिती संताप । दूर करोनि त्रिविधताप । होती सृष्टी अनन्याते ॥२४॥
 तोषवित्ती कृपादानी । अज्ञान निवटित्ती ज्ञानांजनी । विवेक शांति वाणवोनी । आनंद लेणी लेववित्ती ॥२५॥
 स्वात्मबोधे बोधवित्ती । ज्ञानदृष्टि प्रज्वालित्ती । अविनाश वस्तु भेटवित्ती । अद्भुत कीर्ती संतांची ॥२६॥
 संत शांतीचे सागर । संत ज्ञानाचें आगर । शरणागताचे माहेर । दाते उदार सदयत्वे ॥२७॥
 ऐसिया संतांचे अंगणी । अनंतसुत लोट्यांगणी । इच्छा चरणरजकणी । राहिलो धरोनी आस पोटी ॥२८॥
 हाचि ध्यास रात्रंदिवस । संत पुरवि माझी आस । म्हणोनिया धरिली कास । न करा निरास दीनाची ॥२९॥
 दिवसें दिवस अधिक । लळे पुरवित्तील अलोलिक । दत्तकया ही सुखदायक । कृपेनें ठक बोलवित्तां ॥३०॥
 पुढीले प्रसंगी निरोपण । स्वआग्रनी पावतील तिथेजण । ते कथा रसाळ पूर्ण । वर्षतील घन आनंदाचे ॥३१॥
 तो अवधूतची बोलविता । त्यावीण मज कैची सत्ता । मूर्ख उभे केले निमिच्छा । करणें सांगता ज्यांचीं त्या ॥३२॥
 इति श्रीदत्तप्रबोधप्रणय । यासी नारदपुराणीचें संमत । सदा परिसोत संतमईत । त्रयोदशोऽध्यायार्थ गोड हा ॥३३॥

॥ इति त्रयोदशोऽध्यायः समाप्त ॥

॥ अध्याय १४ वा ॥

श्रीगणेशाय नमः । श्रीसरस्वत्यै नमः । श्रीसद्गुरु दत्तदिगंबराय नमः

श्रीमत्सद्गुरु अविनाशा । ब्रह्मानंदा तूं परेशा । जगद्रथापका पुराणपुरुषा । नमो सर्वेशा सनातना ॥१॥
 अनंतवेपा अनंता । आनंदरूपा अपरिमिता । अगोचरा अपराजिता । अनाथनाथा नमो तुज ॥२॥
 सर्वोतीता सर्वज्ञा । सर्व साक्षी सर्व सुज्ञा । सत्तामका सप्रज्ञा । सर्व गुणज्ञा नमो तुज ॥३॥
 निर्विकारा निरंजना । निरामरा तूं निर्गुणा । निगमगम वंदा तूं निपुणा । निजानंदसधना नमो तुज ॥४॥
 विमलरूपा विश्वोद्वारा । विज्ञानसिद्धा विश्वंभरा । विराजिता विवेकसागरा । विनत दातारा तव पर्दा ॥५॥
 अनुपम्य अवीट तुझी लीला । वर्णिता वादवी रस आगळा । जेणें सुख उपजे प्रेमळा । आणिक जिन्हाळा भक्तीचा ॥६॥
 तुझी कीर्ती बाखाणिता । आनंद वाटे माझिया चित्ता । तरी दया करोनि कृपावंता । पुरवी हेता अंतरीच्या ॥७॥
 तव कीर्तिकथाधूतरस । प्राशनेनि तारी जीवास । तोडी तोडी भवपाश । न करी उदास निजदासा ॥८॥
 पूर्ण कृपेचें देवोनि दान । तुझा तूं चालवी निरोपण । मी नोहे रचिता पूर्ण । तुझें भदिमान तुंचि बोले ॥९॥
 गत कथाध्यायी अवधूत । उरकोनि यात्रा आश्रमपंथ । धरोनि त्रिवर्ग त्वरें येत । आनंद भरीत अंतरी ॥१०॥
 आतां श्रोते सावधान । पुढील कथा किजे श्रवण । मायापुरीचें सन्निधान । तपोवन पावले ॥११॥
 जवळी येतां अविनाश दत्त प्रगट झाली तेव्हां मात । अवि धावे ऋषिसमवेत सप्रेमभरित अंतरी ॥१२॥
 जेयें अविनाश प्रगटला । तोचि पुण्यकाळ अमृतवेळा । मुहुर्त अभिजित साधिला । सकळ कळा प्रकाशित ॥१३॥
 ऋषिसहित अत्रिमुनी । सामोरा येतां देखोनी । त्रिवर्ग जाती लोटांगणी । वाप्प नयनीं दाटलें ॥१४॥
 अविनाशीं होतांचि भेटी । जन्ममरणा झाली तुटी । दुःख पीडा दरिद्र कचाटी । जाती उठाउठी पळोनी ॥१५॥
 पाप ताप दैन्य गेलें । आनंदसुख भाग्य पावलें । सतेज पाटव्य देह झाले सकळित फळले वृक्ष तेव्हां ॥१६॥
 दुर्वास आणि चंद्रासी । आलिंगन झालें सर्वासी । तिथे पाहतां तंजोराशी । आनंद मानसीं न समाये ॥१७॥
 पुत्र पाहोनि अत्रिमुनी । हृदयीं दाटला उचंचळोनी । तंव तिथेहि आले लोटांगणी । दृढ त्वरणी विनटले ॥१८॥
 अंकावरी तिथेजण । घेता झाला ब्रह्मनंदन । माया करोनि अवग्राण । कुरवाळी वदन प्रीतीनें ॥१९॥
 नित्य प्रगटतां स्वामिदत्त । परि तो आठव न ये मनांत । वाटे आजचि आला अकस्मात । हेंचि भासत सकळ्यंतें ॥२०॥
 भेटी सरोनि पर्वतशिखरी । वंदिते झाले ते असरीं । अनसूयेचे मंदिरी । भिळती सुंदरी ऋषिपत्न्या ॥२१॥
 पर्वतां चढतां अविनाशी । शोभा पावली त्या बनासी । वद टवटवले फलघोसी । पुष्पें चौपासी दाटलीं ॥२२॥
 पक्षी पनचांचे पाळे । आनंद किलकिलाट करूं लागले । दिसूं लागलीं रम्य स्थळें कीर्तुकर वाटलें सकळ्यंसी ॥२३॥
 जेथीं जयश्री भिक्वोन । सपुत्र पावले रघुनंदन । अपोध्यायासी अवघे जन । आनंदघन तेथिं हे ॥२४॥
 आदरें जेवीं वीसत्येसी । तिथे नमिती सुझायेंसी । तेवीं तिथे अनसूयेसी । नमिती पायांसी स्त्रोमें ॥२५॥
 माता हृदयीं धरी बाळां । दाटला प्रेमाचा विव्हाळ । सद्गद बंढ अहू दोळ्यं बर्बाव कळ्या पावली ॥२६॥

मेघ मंद गडगटती । तेवी कंठनाद उमटती । जैशा विबुडना झमटती । तेवी उदनी लहरा देही ॥२७॥
 मातापुत्रांचे आलिंगनी । प्रेमाश्रु सरळ्यांचे नयनी । सुंदताती कवटाळोनि । रोम धरौनी उदनी ॥२८॥
 अनसूया म्हणे बाळसुकुमार । चालतां शिणलां तुम्ही नागर । उडविली हे भूमि अपार । दुःख योर सोडिलें ॥२९॥
 शीत तण्ण पर्जन्यघाता । धुधाट सोडिला तुम्ही वारां । त्रेश बाळकांच्या शरिरां । विश्रान्त वारा कोळोनी ॥३०॥
 धुधा तुपें असेल पीडीलें । नम्रादी कंठक स्तले । माझ्या तान्दुल्यांनीं सोडिलें । सुख पाहिलें नाही की ॥३१॥
 ऐसें येळोवेळ्यां आटवून । धाळें हृदयी घरी कवटाळोने । करे कुरवाळी वदन । मोहें सुंदन नाचे ॥३२॥
 त्रिगुणात्मक विनवी मातेसी । किती हा मोड माते वाहसी । तुसिया कृपायोगें आम्हांसी । दुःख निश्चयेसी न बाधी ॥३३॥
 तुम्हां उमर्यांचे दर्पें करून । यात्रा झाली आनंदघन । दुःखलेशाचें मान । अणुमात्र जाण न देखो ॥३४॥
 तुसी असतां पूर्ण दृष्टी । न पडूं माते कधी संकटी । दग्ध होतील दुःखाच्या कोटी । मग आग्राटी कैची आम्हां ॥३५॥
 पुरे मोड खेद न करी । आम्हां बाळ्यां पाहे घरी । सुखसंतोषें अंतरी । विवेक विवरी तूं माये ॥३६॥
 अविनाश झाला शान्वितां । आनंदें निर्भर झाली माता । तेवीच मुखावला तो पिता । सुख समझां वाटलें ॥३७॥
 ऐसी होनां अस्तवेळ । संव स्वर्गवासी पावले सकळ । विमानें दाटलीं तुंबळ । वाचव्होळ नानाविध ॥३८॥
 तेहनीस कोटी सुवर । ऐरावताखंड सुख्य अमर । यम वरुण नळ कुबेर । यक्ष किन्नर गंधर्व ॥३९॥
 सनकसनंदन बृहस्पती । सनत्कुमार नारदमूर्ती । तुवर विद्याधर सत्वर गती । दर्शनप्रती पावले ॥४०॥
 ज्वालां विष्णु महेश्वर । सिद्धिदाता विद्महर । लोकाधिपती गणमार । दर्शना समग्र दाटले ॥४०॥
 रमा उमा सावित्री । सरस्वती आणि गायत्री । देवललला सुहाय्य वक्त्री । दीपपार्वी उज्वळिले ॥४२॥
 आयुष्मंले बैसोनि बहनी । चामुंडा पावल्या कात्यायनी । अंतराळ भलें हुमदुमोनी । वायव्यनी अपार ॥४३॥
 ब्रह्म तारा ऋषिभार । सिद्ध साधु योर योर । योगी संन्यासी दिगंबर । माथिक नारीनर सर्व येती ॥४४॥
 भू आणि अंबरा । दाटणी झाली एकसरा । पाहावया अविनाशदातारा । हर्ष अंतरा सखळ्यांच्या ॥४५॥
 सकळीं देखोनि तयासि । आश्रिते झाले स्तवनासी । देयांमाजी नारदऋषी । बहु प्रेमेसी स्तविलें ॥४६॥
 ऋषिभारीं मरुगमुनी । तोडि सरसावे दत्तस्तवनी । बृहस्पति आदि करोनी । स्तपेय ध्यानीं स्तव करिती ॥४७॥
 एकाग्र करोनी मानस । विलोकितें झाले त्या ध्यानास । पाहतां न परतवे नयनास । गुंतले सावकाश तद्रूपि ॥४७॥
 ते नारदें अवलोकिलें । म्हणे याचें तों रुरी चित्त गुंतलें । केवीं यातें जाय वर्णिलें । लुपा गेलें न हो ऐसे ॥४९॥
 जगद्द्वारासाठी । अवतार धरिला येणें सृष्टी । आतां हे ध्यान सखळी दृष्टी । अतर्क्य गोष्टी मुदिलिया ॥५०॥
 म्हणोनिया परोपकारी । वर्णू ध्यान ये. अवसरी । तया ध्यानें नरनारी । हृदयांतरी ध्यातील ॥५१॥
 हे गुन जाणोनि मानसी ध्यान वर्णिते नारदऋषी । म्हणोनि विनवितो श्रोत्यांसी । सावध श्रवणासी असावे ॥५२॥
 बाळावर्मूनि प्रभायमान । गौर इषाम कर्णवर्ण । जटाभार मसोद्वारण । भीमासुरवदनत्रय कमळ ॥५३॥
 कमलदलास आकर्ष विराजित । श्याम कुरळपत्रें मरुकुटी विराजित । सोज्ज्वल पडूस्तेज लखलखित । लाल श्वेत

सुनीळ चक्रे ॥५४॥ माळ विशाळ सुंदर । त्यावरी तिलक रेखिले नागर । सुनीळ वरीं कुळमार । तेजाकार मुगुट-
 शोभा ॥५५॥ जडित काढण मुगुटासी । मणीकणीवरी तेजोरासी । मकरवेसू कुंडलासी । श्रवणीं मुद्रेसी शोभविलें
 ॥५६॥ आजानवाहू दंड सरळ । रक्तपाणी मुकोमळ । अतिदिव्य हृदयस्थळ । कंठनाळ तयावरी ॥५७॥
 त्रिवली शोभे उदरावरी । नाभी वर्तुळ साजिरी । जानुजंघा कर्दळीवरी । गुल्फेवरी पदांच्या ॥५८॥
 पाउलें द्वय सकुमार । जे इरणागताचें ताखे थोर । तयावरी शोभे तोडर । नाद गंभीर पावनाचा ॥५९॥
 हुंदरे शोभती मेखळा । वनमाळा शोभते गळा । कापे पितोंबर पिंजळा । सोनसळा लखलखित ॥६०॥
 यज्ञोपवीत शोभायमान । दंडी व्रीडाचें भूषण । मणिमय करी दिव्य कंकण । उत्तरीवसन मुद्रांगुली ॥६१॥
 शेंक चक्र गदा पाणी । त्रिशूल डमरू वाधरंजनी । दंडकमंडळ कौपिनी । मालास्मरणी कमळ तें ॥६२॥
 शार्दूलचर्म सुंदर । तया आसनीं तो दिगंबर । वामभेजु सरे निरंतर । सोळीपात्र कनकाचें ॥६३॥
 पादुका चरणीं भिरवीत । आनंददृष्टी अवलोकित । विदेहवृत्ति सदा शांत । स्वानंदी रमत सर्वदा ॥६४॥
 एवं वर्णितां नारद । ध्यानधारणीं परमानंद । म्हणे हा असे कीं स्वतःसिद्ध । अवतरेनि अभेद वर्ते जमीं ॥६५॥
 ऐसें हृदयें धरोनि ध्यान । मानसीं कावें मिस पूजन । पेडशोषचार करोनि अर्पण । पुढतीं स्तवन आरंभावे ॥६६॥
 तंव प्रभ करिती श्रोते । त्रिमुख निवेदिलें आम्हांतें । कवण त्यळीं असे कोणतें । सांगा निगुतें निवडोनी ॥६७॥
 आणिक बोलतां पडपाणी । आदुधें आणिलीं वर्णनीं । तरी तीं कैसीं कवणे स्वानीं । सांगा निवडोनी प्रपक्वें ॥६८॥
 ऐकोनि श्रोत्यांचा प्रश्न । बक्ता बोले तें वचन । श्रीसद्गुरुप्रसादें करून । सांगतो निवडोन परिसा जी ॥६९॥
 नारदपुराणींचें संमत । मुनी समुलें असे वर्णित । तें तुम्हां ऐका सावचित । आळवळें किंचित निवेदूं ॥७०॥
 जो सृष्टिकर्ता चतुरानन । विवि म्हणती जयालग्न । तोचि गौरवर्ण करून । शोभे वदन प्रथम तें ॥७१॥
 जो स्रक्लंघा निर्यंता । जो कर्म करोनि अकर्ता । जो अनं । ब्रह्माडें पाळिता । कमलोद्भवपिता म्हणती ज्या ॥७२॥
 जो निरंकार निर्गुण । जो मायातीत सर्वज्ञ । जो ब्रह्मानंद चैतन्यधन । अवतार सरुण घेता जो ॥७३॥
 जो शेषशयन क्षीरान्धजामात । जो कमललोचन कमलावात । तो श्यामसुंदर मध्यस्थ । रूप विराजित मनोहर ॥७४॥
 जो व्यालभूषण पंचवदन । जो कैलासपति उगारमण । जो हिमनगजामात पतितपावन । जो नंदीवर्हण
 दिगंबर ॥७५॥ जो जटालट्ट गंगाधर । निनाकपाणी सर्वेश्वर । जो त्रिनयन त्रिपधर । व्याघ्रंबर शोभे ज्या ॥७६॥
 जो त्रिपुरंतक मोक्षदानी । जो मोळा उदार शूलपाणी । तो कर्पूरगौर अंतस्थानी । भस्मोद्धारणी संडित ॥७७॥
 ऐसें विगुणांमंकाचें मुखस्थान । तुम्हां केलें निवेदन । कैसें केलें आनुषधारण । तेही निवडून सांगतो ॥७८॥
 तुम्हां श्रवणांची आवडी । अर्थ परंमार्थी विशेष गोडी । हें ओळखोनि चोखडी । करोनि निवडी दावितो ॥७९॥
 तंजवटीचे उभय कर । तेथील परिसा जी प्रकार । योळकमंडळदंडधर । अति सुंदर शोभती ॥८०॥
 मध्यस्थ जे कां द्वय कमल । तेथें डमरू आणि त्रिशूल । खड्गेजोयमानतेजाळ । अति सज्जळ तयाचा ॥८१॥
 ऊर्ध्वबाहु अभय पाही । शंख चक्र हे तये ठाणीं । कचिंगंदा पंघ तेही । एवं सादी शोभती ॥८२॥

ऐसा हा दत्त सत्पात्र । कसे शोच्यी हेमरात्र । रूप धरी नाना विचित्र । सर्वे पवित्र कामधेनु ॥८३॥
 ऐसे परितोनि विवरण । संनोपले श्रोतार्थचे मन । म्हणती पुढील निरीक्षण । करवी पान रस आम्हां ॥८४॥
 अवश्य म्हणे ते वक्ता । श्रवणी सादर व्हावे आतां । ध्यानीं लक्ष्मि या दत्ता । झाला स्तविता नारद ॥८५॥
 जयजयाजी अविनाशा । निर्गुण निरामया परेशा । मयातीता तूं सर्वेशा । अनंतधेया नमो तुज ॥८६॥
 जयजय निखिल ब्रह्म सनातना । सर्वभक्ता सर्वभूषणा । पद्गुण ऐश्वर्यसंपन्ना । दयाधना नमो तुज ॥८७॥
 जय सर्वसाक्षी सर्वेश । जयजयाजी गुणप्रज्ञा । सकळातीता सर्व सुज्ञा । भक्तवत्सला नमो तुज ॥८८॥
 जयजय सगुणधेया सुंदरा । जय रजोगुणा सृष्टिभिस्तारा । जय सृष्टिभालना सत्त्वधीरा । सृष्टिसंहारा तामसा नमो ॥८९॥
 जयजयाजी अत्रिनेंदना । जय अनसूयात्मजा कुलभूषणा । त्रिगुणात्मका त्रितामहणा । भवर्मजना नमो तुज ॥९०॥
 जयजय सिंहाचलनिवासिया । मायापुण्यासी करुणालया । जयजय भक्तवत्सला दत्त सदया । प्रेमे तव पावां प्रणम्य ॥९१॥
 जयजय सिद्धा योगेश्वरा । पात्रमोचका कृपासागरा । जीवपालका जगद्गारा । अचल अगोचरा नमो तुज ॥९२॥
 जय त्रिगुणात्मक त्रिवेदना । जय पद्मनलराजीवनयना । जय शंकरमंडित भस्मविलेपना । भूषित भूषण ॥९३॥
 जय शंखचक्रगदाधरा । सर्वोत्तमा दुष्टसंहारा । अज्ञानछेदका दिगंबर । अपरंपारा नमो तुज ॥९४॥
 जय त्रिशूल डमरू खड्ग धारणा । अनन्यप्रिया भयशरणा । जय सकलनिघंता कार्यकारणा । अगा सच्चि-
 द्दाना नमो तुज ॥९५॥ जय ब्रह्मचर्यव्रत संपादका । दंडकामंडलुकौपीनधारका । जय शार्दूलचर्मविराजका । सुखदायका
 नमो तुज ॥९६॥ जयतटि प्रियवासा । आनंदरूपालक्ष्मी निवासा । चतुर्पाश्र्व पर विलासा । पंचमभूषा नमो तुज ॥९७॥
 जयजय पावना परमानंदा । जय ब्रह्ममूर्ते आनंदवंदा । जय भेदातीता तूं अभेदा । अद्वयबोधा नमो तुज ॥९८॥
 जय जगद्गुरु अविनाशा । निश्चल निर्मल्यबंध सुरेशा । अनंता अभंगा सकळाधीशा । परात्परपरेक्षा नमो
 तुज ॥९९॥ अगा दीनोद्धारणा दीनबंधू । तूं ध्याती सुरेंद्र । स्तुतिस्तवनाचा संवाद । सिद्धमुनिसाधू करिततो
 ॥१००॥ तुज ध्याती सकल लोक । देव अमर ब्रह्मादिक । मूर्ति पाहोनि हरिहरात्मक । पूजिती आवश्यक ध्याति मुनी
 ॥१०१॥ श्यामसुंदर सुहास्य रूप देखोन । अनन्ययोगे सर्व शरण । म्हणती दाता तूं जगत्पावन । कृपादान दे आम्हां
 ॥१०२॥ तूं सदय आणि उदार । अनंत सिद्धिब्रह्मींचे भांडार । द्वय कामधेनु निरंतर । सकळ सार तुजपार्शी ॥१०३॥
 तूं शुक्तिमुक्तीचा दाता । तूं सदयपणे जीव रक्षिता । तूं चुकविशी सकळ आघाता । इच्छित पदार्था देसी तूं ॥१०४॥
 तूं सुदा शांत सुप्रसन्न । अनन्या पाळिशी कृपे करून । आवडीचे मातुळे देसी पूर्ण । भवबंधन तोडिशी ॥१०५॥
 तूं सकळ देवांचाहि देव । तूं सकळ सिद्ध योगियांचा राव । अनंतब्रह्मांडीची देव । तुंचि जीव-जीवाचा ॥१०६॥
 तूं आम्हां सकळांचा अधिपती । हेय ज्ञान ज्ञाता निधिती । तुझ्या कृपेविण कैचि गती । मूढमती जीव सर्व ॥१०७॥
 तारि आतां होवोनि सुप्रसन्न । दत्ता दीजे स्तवनी मान । तुझे नाम पतितपावन । करी कल्याण सकळांचे ॥१०८॥
 अमंगळ सकळ हरावे । सुमंगल दान वरदां पावे । अनन्याते तोपवावे । अंगीकारावे सकळही ॥१०९॥
 पापरी ऋषि मुनि सुरवर । यक्षगण गंधर्व किन्नर । मानव आणि विद्याधर । स्तवन अपार करिताती ॥११०॥

मुख्य नारद मुगुविरचित । स्तवन करिती अत्यद्भुत । हें परिसोनी देवदत्त । कृपावत अभय दे ॥१११॥
 ते अभयवदवाणी । स्तोत्री स्थापिली सुनीनी । तेचि या प्रीती विचरोनी । तुम्हां निरोपणी निवेदितो ॥१२॥
 मुख्य येथें धरोनि भाव । ध्यान प्रथम करावें अपूर्व । मानसरूपा त्रिभि सर्व । सारोनि स्तव करावा ॥१३॥
 या स्तोत्राचें पठण । करावें बीस आवर्तन । एवं सहस्र संस्थेचें आवर्तन पूर्ण । करितां प्रसन्न दत्त होय ॥१४॥
 भूत पिशाच समंभय । जे नाना परीचे अपाय । ते निवडोनि करी उपाय । रक्षी काय सद्यें ॥१५॥
 यशदायक कीर्तिवर्धन । पुत्र पौत्र दे धनधान्य । क्षेम आयुरारोग्य वल्याण । जयश्री पूर्ण प्राप्त होय ॥१६॥
 राजप्रजादि सकलिक । वश्य होती आवश्यक । श्रेष्ठपणी सकल लोक । वंदिती अनेक सेविती ॥१७॥
 क्षय अपस्मारादि रोग जाती । कृष्ण्ड डांकिणी यक्ष पळती । यंत्र मंत्र तंत्र न बाधती । संरक्षिती अवधूत ॥१८॥
 प्रहपीडा नाना उपाधी । तुटती अवघ्या आधिप्याधी । वन जळ अग्निसंधी । कुपानिधी तारोळ ॥१९॥
 वितळोनि जाय अज्ञान । प्राप्त होय इच्छित ज्ञान । विद्या होय आयुष्यवर्धन । मुक्ति मुक्ति पूर्ण लाभवी ॥२०॥
 प्रतिकार्या नेमिल्या नेमा । आचरण कीजे सोसोनि श्रमा । फळ पावे पूर्ण कामा । तया उत्तमा दया उपजे ॥२१॥
 मनीं नाणावें विपरीत । अनुष्ठानीं बैसावें निवांत । परान प्रतिग्रह शय्यारत । विश्रुति असावें ॥२२॥
 एवं साधितां निश्चयेंसी । स्वरित पावे अविनाशी । नाचतां जो यातें दूरी । तो खरवासी पावेल ॥२३॥
 जो मृत्युचें करील पठण । तया शत्रु होतील शरण । इच्छित कामना होतील पूर्ण । दत्तदर्शन लाभेल ॥२४॥
 हे सुनीचें भाष्याची । वरदानें दिखलीं असती । तेचि निवेदिले प्राह्णी । मिळवोनि संमत्ति श्रोतिया ॥२५॥
 तंत्र श्रोते म्हणती पावन । कथा करविली आम्हां श्रवण । धन्य या स्तोत्राचें महिमान । कल्पद्रुम पूर्ण उभारिला ॥२६॥
 पुरावया सकळचें मानस । हा अवतरला सद्गुरु अविनाश । परि याची स्थिति गति आम्हांत । निरोपा सुस्त आवडीं ॥२७॥
 वक्ता म्हणे येचविषयी । सुनीनें निश्चय केला पाहीं । ते निरोपितो नवलाही । सांठवा हृदयी आवश्यक ॥२८॥
 न कळे अवयूताचि स्थिती । बालोन्मत्त पिशाच अवस्थि । कधीं नग्नदिगंबर फिरती । फकीर होती तुकादि ॥२९॥
 कधीं जोगी कधीं भोगी । कधीं संगी कधीं निःसंगी । नानारूपें धरोनि जगां । प्रगट योगी फिरतसे ॥३०॥
 इच्छामात्रें जया गमन । इच्छिला ठाय पावती जाण । जो करी सहज स्मरण । तेथें येऊन पावती ॥३१॥
 राज हट दोन्ही मार्ग । हें जाणोनि वेगळेचि अंग । नाना मुद्रा योग प्रसंग । कळा सांग जाणती ॥३२॥
 जाणोनि अजाणता असे । व्यापोनि अव्याप्ति वसे । भासोनि अभासव बिलसे । करोनि नसे कर्तृत्वा ॥३३॥
 ऐसा हा अविनाश दत्ताया । असे अतर्क्य वेदपुराणा । नये कवणाच्या अनुमाना । गुणातीत निर्गुणा कोण जाणे ॥३४॥
 परी तोचि होय जरी कृप । अंतरीं उजळीं ज्ञानदीप । तरी ध्याना येईल तें रूप । एतदीं अरूप सर्वदा ॥३५॥
 त्या कृपेच्या प्राप्तीसाठी । योगी सोडिती कचाटी । जीवप्राणें आटाटी । भोगिती कपाटी बैसोनी ॥३६॥
 तैसी अवला वृद्ध जना । न घडेचि या अवघड कारणा । म्हणोनि स्वरूप हे धारणा । निवडोनि प्रेरणा केला मयों ॥३७॥
 परि यासि पाहिजे भक्ति दृढभाव । इंदियनेमें करी उपाव । ध्यान स्तोत्र जे

निवेदिल्या ऐसें । पठण करीजे अनन्य तैतें । मग तो पानेल करुणारसें । दृष्ट भरवसें साधनां ॥३९॥
 हें नोहे । अप्रमाण । नारदभृगूचें सत्य वचन । पंरी एकामे करोनि मन । करा पठण ऐसें ॥४०॥
 लोमोपकारासाठी । निवेदिली ग्रंथी हातमडी । प्रेममार्गे धरोनि पोटी । साधा गोष्टी आवडीची ॥४१॥
 या धारणेच्या साधनी । अनुभव आला मजलागुनी । म्हणोनि ग्रंथी देखिलें लिहोनी । अर्थिक जनी स्वीकारिजे ॥४२॥
 असो सुरवरसमुदाय ऋषिभार । येणें स्तयनें करोनि अपार । तोपमिला दत्तदिगंबर । जो का उदार जगद्गुरु ॥४३॥
 अविनाश झाला संतोषित । नाभीकरे अभय देत । तुम्हां सद्गुरुंचे मनोरथ । पूर्ण असोन सर्गदा ॥४४॥
 अभयवाणी ऐकतां कानी । दुंदुभीनाद झाले गगनी । देवल्लना गाती गाणी । आनंद मनी सद्गुरुंच्या ॥४५॥
 कळ्या पात्रें नाचती । गंधर्भ रागउपगम गाती । ओवाळोनि पंचारती । व्रतवंडी करिती जीवप्राणें ॥४६॥
 विमानी दाटले सुरवर । कातिती पुष्पवष्टिसंभार । दत्तनामाचा करिती गजर । जयजयकार सत्रेमें ॥४७॥
 काया वाचा आणि मन । दत्तचरणी वेलें अर्पण । ऋषि वेदघोरें करून । माथे सुमन अर्पिती ॥४८॥
 परमानंद दाटला मानसी । सत्रेमें बंदिला अविनाशी । आज्ञा घेवोनि देवप्रति । स्वस्थळासी चालिले ॥४९॥
 देवऋषि नारी नर बाळा । योगी सिद्ध साधूंचा पाळा । प्रदक्षणा घाली तसे वेळ । सिंहाचळामोवती ॥५०॥
 पुनरा घालिती लोटांगण । जयशब्दें मागुती गर्जन । दत्तमूर्ति करोनि अवलोकन । पावले स्वस्थान सर्वही ॥५१॥
 धन्य या अध्वृताची लीला । वर्णित जाती आपुलिया स्थळा । हे मूर्ति पाहतांची डोळ्य । आनंद सक्ळा जीवासी ॥५२॥
 श्रीसद्गुरुदत्त दयाघन । शरणागतासि करितो पावन । आवडीचें देतसे दान । कामना पूर्ण करीतसे ॥५३॥
 अविनाश सद्य दिगंबर । हें साधुसंजनाचें माहेर । तथा समार्जी हा निरंतर । उदार धीर वसतो की ॥५४॥
 तथाचें व्हावें जरी दर्शन । तरी संतासि रिधावें शरण । पर्दी अर्पना जीवप्राण । करावें सेवन आवडी ॥५५॥
 संत सदयपर्णे बोळनां । भेटी करवितील अविनाशदत्ता । दुरी करितील अवधी चिंता । निर्विकल्पता देतील ॥५६॥
 म्हणवोनिया अनंतसुत । झाला संतचर्णांचा अंकित । सद्गुणाल सद्य शांत । पुरमितील अर्थ दीनांचे ॥५७॥
 त्याचेचि हे दयेकरून । रसाल चालिलें निरोपण । पुढील कंया गोड गहन । अमृताहून आगळी ॥५८॥
 इति श्रीदत्तप्रबोधग्रंथ । यासी नारदपुराणीचें संमत । परिस्रोत प्रेमळ भाविक भक्त । चतुर्दशोप्यापार्य गोड हा ॥५९॥

॥ इति चतुर्दशोप्यापः समाप्तः ॥

॥ अध्याय १५ वा ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसरस्वत्ये नमः ॥ श्रीसद्गुरुदत्तात्रेयाय नमः ॥

जयजय सद्गुरु अविनाश उदारा । कृपाधना तू सर्वेश्वरा । चिद्विलासा जगदुदारा । त्रिगुणसुदरा नमो तुज ॥१॥
जय त्रिगुणामना इयामागा । जय सगातीता तू नि सगा । त्रितापहारा मयभंगा । अभेद अभंगा नमो तुज ॥२॥
जयजय जगपाळरा जगजिनासा । अनंत नामा अनंत वेया । अज्ञानछेदका परमपुरपा । सद्वाद्विनासा नमो तुज ॥३॥
तू केनळ आनदाचा वटु । कृपासागर परमानंदु । शरणागत्याचे तारिती वृंदु । पुरविती छटु अतरीचा ॥४॥
तुझिया कृपापळें करून । चोदा अध्यायें झालें निरूपण । तें श्रोतीं वेळें श्रवण । सतसज्जन तोपले ॥५॥
याहुनि विशेष आगळी । पुढील वधेची वदना न-हाळी । ऐसी पुरविणें माझी आळी । हृदयकमळी बसोनी ॥६॥
गतकथाध्यायी सुरक्षणी । पुसोन गेले सरयव्यासी । मागें अत्रिअनुसूयेसी । नूत अविनाशी निवेदी ॥७॥
जें जें केले तीर्थाटण । देवक्षेत्रें गेलीं अलोलन । सिद्ध योगी भेटले पूर्ण । तें माहिमान ध्रुत करी ॥८॥
गिरिगुहा महास्थळें । सानघोर अतिविशाळें । अलोलिविती तीं सवळें । तें निरोपिलें उभयातें ॥९॥
जेथे जैसीं शालीं दर्शनें । भक्तिप्रेमाचीं भाषणें । लाभले प्रसाद अनुमानें । तेंही आनंदानें ध्रुत केलें ॥१०॥
जेथे जैसा नेमिला नेम । तोहि निवेदिला सर्व त्रम । जेथें जेथें घेतलें विश्राम । तेहि सप्रेम निररिले ॥११॥
जनजर ऐनती निरोपण । तनतन उभय आनंदघन । चित्तीं वाटलें समाधान । सुखसपन्न अतरी ॥१२॥
नित्य सोहोळा मदिरी । सिद्ध ऋषि वेतीं वरीं । पाहोनि सुखावती अतरी । प्रेमलहरी भेटता ॥१३॥
अत्रि अनमृषा प्रेमें करून । आदरें पूजिती द्विजगण । अतिथिसकारी परम निपुण । देती भोजन इच्छित ॥१४॥
जे जे इच्छा जया मानसीं । ते पुरविता होय अविनाशी । विन्मुख जाऊ नेदी वरणासी । सुख समस्तासी देतसें ॥१५॥
जेथे वसे दत्तदिगजर । तेथें आधिपत्याधि नसे अणुमात्र । भय पीडा गेली दूर । रिपु तत्त्वर कैचें म्हा ॥१६॥
जेथे अत्रपूत सपात्र । तो देशाचि जाणा पत्रि । दाखि नसे अणुमात्र । पारती सर्वत्र सुख तेथें ॥१७॥
असो सद्वाटि पर्वती । नित्य आनदाचि वर्तती । अत्रिअनसूया सुख पावती । भाग्य भोगिती अनुपम्य ॥१८॥
चंद्र अविनाश आणि दुर्नास । आचरती नित्य उभय सेनेस । पूर्ण करिती इच्छित मानस । किमपि उदास होऊ नेदी ॥१९॥
आपुले पुत्रधर्मातें जाणून । आवडीं पितराचे करिती सेवन । काया वाचा आणि प्राण । क्षिजतिती पूर्ण स्थितार्थ ॥२०॥
तीर्थ व्रत तप दान । क्षेत्र देव आणि यज्ञ । अनेक पूजा अनुष्ठान । आगळी याहुनि पितृसेना ॥२१॥
पृथ्वीदानादि जरी केलें । अक्षमेधादि यज्ञ भले । पितृसेनेच्या तुलने न आले । गौणाचि झाले यापुढे ॥२२॥
महायाना केल्या तीन । सुवर्णरुक्मी तुळा दान । याहुनी अधिक असे पुण्य । करिता नमन एक माते ॥२३॥
महाक्षेत्री पुण्याळा । सहज गोप्रदानें युक्त केली । परि तुलनेसी नाही आली । उणीं नेमिलीं नमनापुढे ॥२४॥
सर्वां वरिष्ठ पितृसेना । तेथें इतर पुण्या वोग केला । ह्या विचार जाणोनि बरवा । त्रिगुणाम देवा मानवले ॥२५॥
तारावया सालेभोले जन । हें वरें काढिलें निवडून । रहाणीं दागावया लागून । दात्रिती आचरून सेनाधर्म ॥२६॥

अनन्य प्रीति धरोनि भार । मातापिता मानिले देव । सेरा मांडिली अपूर्व । विशेष गौरव नित्य नया ॥२७॥
 सेवितां न मानिती कधीं त्रास । दिवसेंदिवस आनंदी उल्लास । वडिलां होऊं न देती उदास । अनन्य दास होवोनि ॥२८॥
 जेसीं त्रेतायुगीं श्रावण । करी पितृपंचें सेवन । कायटी उमय स्फुर्धीं वाहून । केले अर्चन शुद्ध मन ॥२९॥
 यापरी त्रिरंग प्रीती । दिवा निशा उभयां सेविती । मुखें वेदचर्चा करिती । प्रेम वादनिती अपार ॥३०॥
 पितृआज्ञा वंदोनि शिरी । काजें करिती नाना परी । कधीं टासोनि न जानी दूरी । जोडल्या करी निष्ठुरी ॥३१॥
 यांसीच म्हणार्जे कुमर । जे पितृसेवेसी सादर । खमींही नेणती अनादर । मानिती प्रियकर सेवधन ॥३२॥
 नाहीं तरी ये लोकीं । धनाढ्य पुत्र असती सुखी । पितरां देखोनी होथ दुःखी । तया लेखी तृणत ॥३३॥
 सुख न वाटे देखतां । तो कैचा नमी मानापिता । मनीं चिंती त्याचिचा धाता । म्हणे वृद्धतां किती हे ॥३४॥
 ते बहु ममनेन बोलनी । ऐसोनि कांडाले बहु चिंती । क्वचित कांहीं आज्ञापिती । मोघ चिंतीं उपजे त्या ॥३५॥
 वर अन्न नेदी पुरतें । भागतां फटोर बोले वचनार्ते । अणुमात्र नेदी मुखार्ते । मरण त्यातें बांझीन ॥३६॥
 भार्या आणि धन । पुत्र कलन आनंद प्राणाहून । वडिलांचें न करी अर्चन । पापी मनीन दुष्ट मती ॥३७॥
 मातेची काया उघडी । वसन भागतां म्हणे राड वेडी । काते पाटाऊ दे साडी । अनेक आनंदी पुरवीन ॥३८॥
 चिंध्या गांठी मातेला । लागतां लग्ना न वाटे त्याला । कौपीन जरीप्राप्त पित्याला । संतोच मनाला नुपजेची ॥३९॥
 आपण नेसे रेशीमसुंठी । पित्याची न सोडवी लंगोटी । केव्हाडा सुपुत्र जन्मला पोटी । दुःख दे कोटी पितृपते ॥४०॥
 कधीं न बोलेची रसाळ । फेनी दुष्ट शब्दांचें इंगळ । दर्प दानोनी चळचळ । यांपरी वळवळ भोगवी ॥४१॥
 आपण करता सुखासनी । पितरां फाटकें अयमां अवनी । कदापि दया नुपजे मनीं । टाकीं दुरखोनी बोलतां ॥४२॥
 मोईं जख्खी ये जरी मान । तंत्र आपण सतोनी जाय परत । म्हणे थुंका उडे बोलना । पुरे चारटता न करा हे ॥४३॥
 म्हणे किती हें तुमचें वृद्धपण । मळमूत्रें सुटली थाण । लळ वेडके करोन । घर थुंकोन नासलें ॥४४॥
 कोठोनि आयुष्या आली वृद्धी । किती सोसारी उपाधी । मृत्यु लपला कवणे सादीं । येईल कधीं न वळे तो ॥४५॥
 तुम्ही उभयते आम्हांसी । आणिलें जमीं हीनत्वासी । मरतां सुख निश्चयेंसी । वाटेल जीवासी संतोप ॥४६॥
 मेल्याही तुम्ही घालनाल । शेंपनासार्ने नाडाल । तुमचें कर्ज लागतां सगळ । फेडणें जंजाळ मजमोवतां ॥४७॥
 ऐसिया परि नित्य गाजिता । दुःख उपजे त्याच्या चित्ता । म्हणती देवा मरण आता । दे अतौना आम्हातें ॥४८॥
 कालें करोनि प्रसंग आला । देह रोगें जर्जर झाला । प्राण कासावीस होऊं लागला । दया पुत्राला नुपजे ॥४९॥
 अंतींही न करी सेवन । जख्खी न बैसेचि वंता आपण । न देची तया उदक अन्न । लौकिक भिन्न बाळ दावी ॥५०॥
 उगाचि बैसोनि बाहेर । जगां नेत्रां लावी पदर । म्हणे सोडोनि जाती पितर । दुःख फार जीवासी ॥५१॥
 असा दुःखातें भोगोन । मातापिता पावलीं मरण । लौकिक मान जाणोन । करी रुदन पुत्र तेव्हां ॥५२॥
 लटिकाची आक्रोश केली । जग शानतिती तयाला । मेलिया मिथी आरंभिला । बहु आनंदला अंतरी ॥५३॥
 स्वर्चें लागतां द्रव्यास । जीवीं होत कासावीस । बोलोनिया दावी जगास । म्हणे अडचणीस वडिल गेले ॥५४॥

मातापितयांच्या कारणा । वैचार्ये चाटे बहुत धना । काय कारये दिवसमाना । हास मना सुदंडची ॥५५॥
 वडिलांची पुण्याई हीन । म्हणोनि प्रसंगी अडचण । भिप्र तुम्ही सर्व सुद्ध । गोड करून घेईजे ॥५६॥
 ऐसें यदोनि लागे कर्मासी । आनंद करी पिंडदानासी । दान दक्षिणा उधार दिजासी सोडी । जीवनासी आदरे ॥५७॥
 सर्व प्रसंग संपादोन । सदनीं वैसला आनंदधन । केल्या संकल्पा दिजगण । घरी येऊन मागती ॥५८॥
 त्यांसी करी चाळ्याळी । म्हणे आज उद्यां सकाळी । ते बापुडे लागती गळी । आशामेठी पडियेले ॥५९॥
 निम्रह करून मागता । कोप उपजे बहु चित्ता । दिज म्हणती पुत्रधर्मता । पैसी आचरतां हे तुम्ही ॥६०॥
 त्यांचे उदरीं जन्म घेवोन । कांहीं व्हायें कीं उत्तीर्ण । चाळ्यनितां आम्हांलापून । पितृऋण केवी किटे ॥६१॥
 शब्द ऐकोनी क्रोधावत । म्हणे काय मी त्यांचे कर्ज लागत । जन्म उदंडासी उदंड देत । यांत काय अवटित
 कोणतें ॥६२॥ आपुले आपण मरोन गेले । शेवटीं ऋण करोनि ठेविलें । त्यांचे बापाचें काय घेतलें । देणें
 आलें मज दूया ॥६३॥ ऐकोनि यजमानाची वाणी । दिज आधर्य करिती मनीं । न करा ऐसियाचे धनी ।
 धर्मपरायणी मोजा हे ॥६४॥ हा परम नष्ट दुराचारी । पुनरा न येऊं याचे घरी । ऐसें बोलोनि
 ते अवसरीं । उठोनि सवरीं जाती ते ॥६५॥ बिडू बिडू जिणें ऐसियांचें । कदा तोंड न पाहायें त्यांचें ।
 हे पाहणे भावसुताचे । अघोर नरकाचे स्वरूप यां ॥६६॥ यांचें पाहतांचि वदन ।
 तात्काळ करावें सचैलस्नान । होऊं न यांचें छायापतन । मग भापण कोठोनी ॥६७॥
 पितृद्रोही मातृद्रोही । स्वासिद्रोही गुरुद्रोही । ऋद्रोही साष्ट्रद्रोही । खरख पाक्षी गोग व्हां ॥६८॥
 ब्रह्महत्या घुरापान । भक्षामक्ष गमनागमन । आन दोष घोर सान । घडले संपूर्ण त्या नरा ॥६९॥
 शास्त्रपुराणवेदादिकीं । जे दोष प्रतिपादिले अनेकीं । पितृगुरुद्रोही यांचे मस्तकीं । स्यापिले निःशंकीं निवाडे ॥७०॥
 या चांडाळाचें अन्न । कदापि न करावें सेवन । करितां सुतकीं न्याय जाण । वळतां वमन यदर्थ कीजे ॥७१॥
 हा जरी पडशाखी निपुण झाला । वेदवक्ता जमीं म्हणविला । उदंड मान्यतेसी आला । वांया गेल्या पितृद्रोहें
 ॥७२॥ येणें तप जरी बहु साधिले । नाना योग आसमें चाळिले । लिंगार्चनें दैवत पूजिले । वांया गेलें पितृद्रोहें
 ॥७३॥ पितृचरणीं नाही मन । यात्रा केल्या पायीं नग्न । उदंड केलें धर्मदान । दूया शीण निष्फल तो ॥७४॥
 न सेवी जो असोनि पितर । काय जाळ्याला त्याचा निवेकविचार । दुष्ट कर्मी तो पापी घोर । तयानमस्कार न करावा
 ॥७५॥ लोकां दानी दांभिकपण । अंतरीं पितरां करी छलन । जवळें त्याचें कर्मदण । भोगील पतन नरकतोटी ॥७६॥
 अहो हे प्रत्यक्ष मूर्तिमंत । मातापिता गुरु दैवत । यालागीं जो ज्ञासें दुखवित । तो पावे घात पदोपदी ॥७७॥
 त्यासी दारिद्र्य संकट अपमान । नाना परी ओढवे विघ्न । अनेक दोषांचें आरोपण । मुखेल्य गहन बुद्धि पावे ॥७८॥
 कार्य करितां पावे अपयश । दग्ध होय समुल्लयश । नसतां जमीं बांदें द्रैप । होय नाश सर्वथा ॥७९॥
 जे का पितृसेवेसी रत । दासपणें आह्वा पाळित । शब्द अणुमात्र नुहंघित । प्रीती वाहात मस्तकीं ॥८०॥
 पितृभक्तीची विशेष आवडी । चरणसेवेची सत्य गोडी । उदंड करितां भावी योडी । वाढवी प्रौढी बडिलांची ॥८१॥

म्हणे हे माझे दैवत । उभय बटुकाल वांचेत । सेवा करितां माझा अंत । होवो निश्चित पदीं यांच्या ॥८२॥
 यांनीं बहु माते छळावें । म्यां वंचनची यांचें पाळावें । चित्त कधीं न विद्याळावें । सेवेंत मळावें दिनरजनीं ॥८३॥
 पूजितां या संपात्रांस । मग न उपजावा कधीं आस । नित्य विनत होवोनि पवित्रास । नाममंत्रास जपाचे ॥८४॥
 नित्य विनवी देवासी । वृद्धां ठेवीं तं सुखवासी । दुःख न दावी या जीवांसी । चरण निवासी मज ठेवी ॥८५॥
 ऐसी ज्या पुत्रात वासना । उभयांची प्रीतीं कर्ती अर्चना । अन्य पदार्थ नावडे मना । याची साधनामाजी रे ॥८६॥
 तो धन्य पुत्र या संसारी । ऋद्धि सिद्धि तपाचें द्वारी । तिष्ठताति होवोनि कामारी । होय हरी सदा त्याचा ॥८७॥
 यश कीर्ति पावे मान । त्याचें दर्शन जग पावन । पाप जातसे दग्ध होवोन । जोडे पुण्य आगळे ॥८८॥
 दुःख दारिद्र्य आणि संकटे । पळे देखोनि मानी घीट । तया स्तुतिती सर्व वरिष्ठ । तुमजे अरिष्ट कदा तेवें ॥८९॥
 संकळ देव जोडोनि पर । नित्य स्तुतिती त्या अपार । ऐसा तो अविनाशः दिगंबर । दुर्वास चंद्र पितृसेवें ॥९०॥
 नित्य नित्य अतिप्रीती । अत्रिजननूपेची सेवा करिती । अर्चनां बहु आनंद मानिती । हेतुं पुरविती वडिलांचे ॥९१॥
 ऐसे बहुत काळपर्यंत । सेवैमाजी तिचे रत । अत्रिजनमूया आनंदमरित । आनंदे बोलत परिसा तें ॥९२॥
 बा रे तुम्ही करोनि सेवा । सुख दिधलें आमुच्या जीवा । हें सेवा पात्रो माधवा । तुमच्या भावां पूर्ण करो ॥९३॥
 तुमचे मनींची कामना । सकलित फळातील वासना । त्रैलोक्य मानवेल गुणा । जगदुद्धारणा यांय तुम्ही ॥९४॥
 तुमचे प्रताप होतिल गहन । कीर्तिप्रभें उजळेल त्रिमुवन । सक्ळ्यांमाजी श्रेष्ठ पावन । बंध खाण तुम्ही सर्वा ॥९५॥
 सिद्धि ऋद्धि मांडारें । त्रिमुवन संपत्ती असो वा रे । सर्व सत्तायोग वरें । प्राप्त खरे तुम्हां होती ॥९६॥
 शांति क्षमा दया त्रिराक्षी । ही सदैव वसो तुम्हांप्रति । विद्याधन शरीरसंपत्ति । विवेकवृत्ती ज्ञान बहु ॥९७॥
 विद्याकळा सुप्रसन्न । असोत सक्ळ गुण वर्धमान । विविधताप अज्ञान । जावो निवडोन दर्शनेंची ॥९८॥
 बळ पराक्रम असे थोर । इच्छा पूर्णतेचे दातार । बाणी फळो सिद्ध साचार । अनन्योद्धार घडो सदा ॥९९॥
 दुःख पडा दुष्टमति । द्वैतभेद अवगति । पापवासना कल्यांती । कदा तुम्हांप्रति न वागो ॥१००॥
 आणि जोवरी हे धरणी । ग्रह तारा नक्षत्र तरणी । तोंवरी क्षेम तुम्हांलागोनी । असो वरवाणी फळो हे ॥१०१॥
 उभयतांच्या ऐकोनि बरदा । भवें वंदिती तिचे पदा । म्हणती सरली येवोनि आपदा । सर्व संपदा जोडली ॥१०२॥
 मग उभें राहोनि समोर । त्रिवर्गे जोडोनिया वर । स्तुति शाले प्रियकर । विनय उत्तर लावें ॥१०३॥
 अहो जी दीनदयाळा । माधवापा हृदयकोमळा । औदार्यधीरा सुशीला । आसपाळा करुणाचे ॥१०४॥
 तुम्ही आमुचे जन्मदाते । दीनवत्साचे पळिते । आम्हां कोण जी तुम्हांपरतें । करील आस्थे दिसेना ॥१०५॥
 तुमचे प्रसादें करून । शालें या सृष्टीचें दर्शन । तुम्हांपासोनि शालें ज्ञान । बुदपठण सर्वही ॥१०६॥
 तुम्हांपासून सर्व प्रकार । कळोनि आला सविस्तर । वृक्षत्व दिधलें साचार । रुपा थोर तुमची ॥१०७॥
 तुम्हींच आम्हां चाढविलें । विद्यादान आम्हां दिधलें । सक्ळ्यांमाजी मान्य वेलें । वृत्त करविलें पूर्ण तुम्ही ॥१०८॥
 तुम्हांविण दाता थोर कोण । संकटें भोगिलीं आम्हांलायुन । जेनून होतांची अग्रतपान । सागरनि पूर्ण लोटिला ॥१०९॥

ऋ सायासे वाढविलें । नरकमूर्तें तुम्हीं साहिलें । लळे आवडिचे पुरविले । दुःख निवारिलें सोसोनी ॥११०॥
 णवितां वेंधवितां सुरस । रसनेसी चाढविला अजरस । कधीं होऊंन दिलें विरस । वाढविलें सरस चालणी ॥११॥
 बालकाचे करून वुमर । घडविले तेथील संस्कार । सुमुहूर्तें धरून द्विजवर । पिचा समग्र पढविली ॥१२॥
 विद्येमाजी निपुण केल । ब्रह्मचय मान आग्रहिलें । तीर्थयात्रे पाठविलें । स्वस्यळा आणिलें आम्हां सुखी ॥१३॥
 ऐसे तुम्ही परम सत्त्व । घटीं उजळिला ज्ञानदीप । सकळ निवारिले तुम्ही ताप । मायबाप धन्य तुम्ही ॥१४॥
 तुम्हीरसा उपकार । कोण करील दुजा पामर । नये सती बरोबर । त्रिमुवनांतर धुंडितां ॥१५॥ हे उपकार
 फेडावयासी । युक्ति न दिसे कवणापारी । धुडोनि पाहतां शाखपुराणांसी । आणि वेदासी सुचेना ॥१६॥
 फेडावया तुमचें ऋण । कैची आम्हां अंगवण । आम्ही लढिवाळ तुमचे अज्ञान । भौन वरण धरियेले ॥१७॥
 शास्त्रार्थीतें धुंडितां । सांपडला एक विचार पाहतां । निर्णय केला ऋणार्थी । तोही आतां निवेदू ॥१८॥
 द्रव्यऋण अन्नऋण । वस्त्रऋण धातुऋण । चोरमारजारऋण । उपकारऋण वेगळें ॥१९॥ जळऋण स्यळऋण ।
 काष्ठऋण आणि पापाणऋण । विद्यावाद भयऋण । तरुऋण काच पाच ॥२०॥ द्विपद चतुष्पदऋण ।
 दानऋण धर्मऋण । देय आणि सेवाऋण । व्यापारऋण वेगळें ॥२१॥ आप तेज वायुऋण । पृथ्वी आकाशाचें
 असे ऋण । अग्निदिग्भ्रात ऋण । घातऋण अनेक ॥२२॥ खी ऋ पुत्रऋण । कुळिकऋण गोत्रजऋण ।
 पितृऋण मातृऋण । गुरुऋण जाणिजे ॥२३॥ अनेक ऋणाच्या परी । बहुतची असती निर्धारी । परी निवडिलें
 सार विचारी । भयविस्तारी न वाढवी ॥२४॥ ऋण येरह्या त्रिगुण । आणिक पापपुण्य निवडिले दोन ।
 एवें पांच वर्दही विचार पाहून । कर्म स्थापन र्थ केलें ॥२५॥ सकळ सृष्टीचा उभारा । जन्मकर्महाटी केरा ।
 येथि आधार परस्पर । कळसूत्रा नाचविलें ॥२६॥ मूळ इच्छा वासनेचा खेळ । येवोनि, कर्तृत्व असे
 सकळ । त्यागुणें रचिलें हें विसाळ । ब्रह्मांडगोळ जीवमात्र ॥२७॥ जीवापासुनी जो धडे, धर्म ।
 तेथि तयाचें जाणा कर्म ॥ मुक्त बद्धाचें धर्म । वासनाक्रम ज्या रीती ॥२८॥ जैसी जैसी
 वासना धावें । फळ तैसें तैसें तया पावे । लय वासने होतां बरवें । मुक्त स्वमयें होय तो ॥२९॥
 असो मागे झाले ऋणस्थापन । तें शास्त्रन्यायें करूं मोचन । सावध कीजे आर्त श्रवण । स्वस्य मन करोनी ॥३०॥
 द्रव्यऋण द्रव्य फेडावें । शेष राहतां जन्म ध्यावें । पशुद्यानादि न्हावें । फेडित फेडावे बहुदिवसां ॥३१॥
 अन्नऋण त्याचपरी । असल्या फेडावें झडकरी । राहतां तयाचे घरीं । पोटभरी जन्म घ्यावा ॥३२॥
 वस्त्रऋण देतां राहिलें । वस्त्रे वाहाणें घरीं त्या जालें । बैल घोडे झाले हेले । वाहतां मेले ओसेंची ॥३३॥
 धातुणऋ राहिलें देतां । तेथेही श्रमार्थ ओसें वाहतां । किंवा तत्करविदेहारिता । धातुक्षीणता जाणिजे ॥३४॥
 जाणूणें श्रेणी असती । पुढें कुंठणे होवोनि फेडिती । अपवाद नांना भोगिती । शिक्षा घेती पुक्ता ते ॥३५॥
 उपकारी उपकार करता । न मिडितां पोटी जन्म घ्यावा । सुख देवोनि श्रम सोसावा । आपुल्या जीवाते दया ॥३६॥
 जळऋण जीवधावें । तेणेंची तें सत्य मिटावें । स्पष्टऋणें सर्पे न्हावें गुप्त दावें । धन तया ॥३७॥

काष्ठकणें बावें घर । पापाणकणें देवागार । विद्याकणें सेवा थोर । द्रव्यसत्कार वावा तो ॥३८॥
 वांटां अपावी शांति । ऋण वारोनि अधिक होती । भय धांजे इच्छा पुरती । जीवनें हरती तत्कणें ॥३९॥
 काचपाचाचें ऋण । घेतां चोरितां होय पूर्ण । पाळटे देतां जाय फिटोन । न देतां नयन ते जाती ॥४०॥
 द्विपदे चतुष्यद होय । उदरपूर्तीनें तें जाय । जीवन जाणतां मुक्त होय । कदा न राहे तें ऋण ॥४१॥
 दान धर्मे जें ध्यावें । जन्मोनि त्याचें कल्याण करावें । अनेक युक्तीनें फेडावें । नेम वावें नेमिले ॥४२॥
 देवकणें कुळधर्मे । करोनि फेडावीं संधर्मे । सेवाकण सेवाकर्म । सत्य धर्मे तें फिटे ॥४३॥
 व्यापारकणें तें तात्काल देतां । उरलें फिटे जन्म घेतां । ऋणमोचन तीर्थी स्नान करितां । तें मुक्ता जीवासिया ॥४४॥
 आप तेज वायु पृथ्वी आकाश । जन्मार्थ घेणें त्यांचा अंश । शेखीं मरतां ज्याचा त्यास । वावा अवश्य लागतो ॥४५॥
 अग्नि हवने तोपवावा । कीं द्विज भोजनीं तोपवावा । तो भाग येणें फिटवावा । द्विज फेडावा द्विजार्चनें ॥४६॥
 आसव्या प्रतिपालनें । ऋण हारवें सदयपणें । परित्याग न वांटाळणें । ज्याचें घेणें तो घेतो ॥४७॥
 घातकणें समंध होय । सेवा दानी तोहि जाय । खीकण उपाय । पुत्र होय तरी फिटे ॥४८॥
 विवाहें फिटे पुत्रकण । कुळीं गोत्रजा पिंडदान । क्रियाकर्म उद्धारण । ऐसें प्रमाण या काजीं ॥४९॥
 ऐसीं अनेक ऋणें असतीं । वर्म जाणोनि फेडितां फिटती । सर्वाहुनी विशेष असती । त्यांचीं त्याती बेगळी ॥५०॥
 मातापिता आणि गुरु । या ऋणासी नाही आधार । नाही शाळयुक्ति विचार । कैसेनि पारू तें होय ॥५१॥
 तथापि शास्त्री निर्णय । पितृकणासी वेला उपाय । तदनुसारें केलिया होय । ऋण जाय फिटोनी ॥५२॥
 तथाचें ऐका निरोपण । वेदशास्त्री सत्यप्रमाण । कोण कैसें तया आचरण । तेंहि विवरोन दावितो ॥५३॥
 उदरीं सत्पुत्र जन्मला । आचरण शुद्ध वागों लागला । कीर्ति संपादित झाला । आनंद पल्याला त्याचि गुणे ॥५४॥
 करूं नये आज्ञा उलंघन । वर्तें पित्याचा हेतू पाहून । जें जें इच्छी त्याचे मन । तेंचि पूर्ण करावे ॥५५॥
 पित्याहुनी आगळे । नाम रूप जेणें वाटविलें । अधिपत्य पित्यासीच दिधलें । मर्पादे रक्षिले बहुकार ॥५६॥
 वेत्या वृत्ताचें निवेदन । करणें तेंहि करी श्रुत करून । नृप्रतेचें कोनि मागण । संतोषवी मन दिवानिशीं ॥५७॥
 सेवेमाजी तत्पर होय । त्रिकाळ बंदित प्रेमे पाय । सुरक्षित ठेवी पितृकाय । तेवीच मायसेवित ॥५८॥
 ऐसा योगक्षेम करितां । दैवें शांत झाला पिता । त्याचिया कर्माची करी सांगता । आचरे वृत्ता नेम जैसे ॥५९॥
 यात्रा कर्मे गयावर्जन । किंवा दे कपारी पिंडदान । शेवटीं घेतां सन्यासग्रहण । तें ते ऋण मुक्त होय ॥६०॥
 शुद्ध भक्तिभावें साचें । ऐसीचि सेवन केलें मातेचें । स्वर्गवहन करितां पदाचें । न फिटे साचें तें ऋण ॥६१॥
 जग वाचनें बोलली । मातृकणा सत्यस्त घेती । पार हें मिथ्याची जल्पती । आंधळे होती देखोन ॥६२॥
 अहो जरी ऐसें असतें । तरी मातेसि सन्यासी कां नमिने । ज्याचें ऋण होय फिटते । कोणत्या सचे मानी मग ॥६३॥
 जोंवरी असे देणें । तोंवरी म्हणेल तें एकणें । भोगवाल तें लागे भोगणें । नष्ट वचनें नमोनी ॥६४॥
 सचेसांचेनि अधिकार । वेदीं चालेल कोणावर । हा सवळ्यांसि वळतो विचार । फळोनी अंधकार कासया ॥६५॥

मातेचा उपकार न फिटे कांहीं । म्हणोनि सन्यासी वंदिती पाहीं । तेवीं व न फिटे गुरुठापी । अद्भुत नवलई उभयांची
॥६६॥ ऐतें अत्रिअनसुप्रती । तिचे दिनवोनिया बोलती । तुमचे उपकार न फिटती । आम्हां करपांती कदाही ॥६७॥
पित्याचें फेडावें जरी ऋण । तरी तो सद्गुरु आम्हांलागोन । तारक उपदेश त्यापासून । आणि आत्मत्व पूर्ण लायलें ॥६८॥
तो जगद्गुरु पूर्ण दातार । छेदितां अज्ञान अंधकार । ज्ञान प्रकाशोनि केला उद्धार । काय उपकार आठवूं ॥६९॥
त्याचिया कृपाबलोकनें । लायलें आम्ही गुह्य गुप्त धनें । अयाति वेद बोले अनुमानें । तें चिद्रूप देखणें दाविलें ॥७०॥
जेणें मोहमाया सर्व नाशिली । भवभ्रांति समूळ छेदिली । बल्पनातीत वृत्ती कोली अवस्था मुखली स्वरूपांत ॥७१॥
निरिच्छ केलें आमुचें मन । सहजची झालें उन्मन । तेणें केलें आपणासमान । द्वैतपण नाथिलें ॥७२॥
देखणें तें मिय्या केलें । अदेखणें तेंच दाविलें । मीश्रणा नाहीं उरविलें । अमेद दिलें दान मज ॥७३॥
दावोनिया गुह्य गुज । क्षराक्षरातीत केलें मज । ऐसा हा पिता सद्गुरुराज । पूर्ण काज केलें यानें ॥७४॥
तेवींच अनसूया द्वा माता । स्रष्टा आम्हां उभयदाता । काय आठवूं उदारता । न ये फेदितां निश्चयें ॥७५॥
कैसेनि बघावें उतराई । हें सर्वज्ञ तुमचेनि पाही । दीन म्हणोनि वाचे ठापी । मौन पायीं अपीं माया ॥७६॥
मी होय सेवा करिता । दोष लागे बोद्धे जाता । यालागीं स्तब्ध आतां । पायीं माया ओपिला ॥७७॥
काया वाचा जीव प्राणें । करूं सेवा गौरवपणें । तरी विस्तारले तुमचे गुणें । सर्व धनें तुमची हीं ॥७८॥
तुमचेंचि असे सर्व कांहीं । आमुचें म्हणावया ठाय नाहीं । दृढ्य होवोनिया देहीं । प्रणम्य पायीं सदा ॥७९॥
ऐकोनि लडियाळ्येंचें उतर । सप्रेम उभय कवळीनी सत्वर । जीवी झाला आनंद पोर । अभयकर दे माया ॥८०॥
या हे तुमच्या निरोपणीं । संतोष झाला अंतःकरणें । तुम्हां ऐसे लायले गुणी । पुढली धणी अंतरीची ॥८१॥
महाचर्यातें आचरून । आलां सकळ यात्रा करोन । त्याची आमुची सेवा करून । नाहीं अभिमान वाहिला ॥८२॥
निरभिमानां निरहंकार । सर्वातीतपणें अंगी विचार । हें पाहोनि दहणीसार । आमुचें अंतर सुखावलें ॥८३॥
पाहोनि तुमच्या गुणांसी । सुखानंद उपजे जीवासी । आतां करूं तुमच्या विवाहासी । मंगलकार्यासी आरंभू ॥८४॥
महाचर्यापाटी उत्तम । अंगीकारात गृहस्थाश्रम । पूर्ण होतील सकळ धर्म । धर्मविक्राममोक्ष तेथें ॥८५॥
सकळ आश्रमांचें सार । गृहस्थाश्रम हा अतिहृंदर । याचा कोजे अंगीकार । स्तुया हृंदर आम्हां येती ॥८६॥
ऐकोन वडिलांचें यचन । स्तब्ध न बोलती तिचेजण । हे पुढील प्रसंगीं निरोपण । रसाळ्यूर्ण संवाद ॥८७॥
दत्त अविनाश निर्विकार । दुर्वास तपोधन भोगेश्वर । चंद तेजस्वी पवित्र । करिती विचार मानसी ॥८८॥
संघांत छेद सर्वज्ञता । शोभे स्त्रीसी सद्गुरुदत्त । तोचि सारासार असे जाणता । पूर्ण मनोरंषा पुढील ॥८९॥
शरणागताची जैसी प्रीति । जाणोनि पुढीं तेचि रीती । मनीं उपजो नेदी द्विती । करवी उपरती निजबोधें ॥९०॥
बोधधर्मवातें देवोन । धिक्क शक्ति लेबवून । संत केले आनंदधन । वसे आपण संतमेळीं ॥९१॥
जैसा आपण माग लाविला । जीवन देवोनी वाटविला । फलीं पुढीं जें शोभला । तें सुखावला जीव जैसा ॥९२॥
माग दिसे शोभायमान । पुढें दखविली चडूंकडोन । मग मय्यें वैसोनि आपण । उपभोग पूर्ण घेतसे ॥९३॥

तेवि सनसाधूचे मेळीं । ज्ञानबोधाचे कळोळीं । आत्मस्थितीची नव्हाळी । घे ते स्थळीं अविनाश ॥९४॥
 सत सेविती ब्रह्मानंद । त्या आनंदाचा दत्तमंद । तो प्राप्त व्हावया खानंद । सनपदची सेविजे ॥९५॥
 सतपदीं करिता निवास । तेणें तुटती मयपाश । करोनि अज्ञानतिमिरनाश । वस्तु अविनाश भेटविती ॥९६॥
 म्हणोनिया अनंतसुत । सतचरणीं झाला रत । दीनपर्णे दारिं तिष्ठत । दान मागत कृपेचें ॥९७॥
 सत साधु सदय उदार । शरणागताचे दानार । मज देवोनि अभयकर । प्रयनिस्तार वाढविती ॥९८॥
 इति श्रीदत्तप्रबोधप्रथ यासी नारदपुराणींचें संमत । सदा परिस्रोत भाविक्रमज्ज । पंचदशोध्यायार्थ गोड हा ॥१९९॥

॥ इति पंचदशोध्यायः समाप्तः ॥

बावनश्लोकी गुरुचरित्र

श्रीगणेशाय नमः । श्रीमदत्तात्रेयगुरुचरित्रम् ॥ अथ ध्यावम् ॥ श्लोकः ॥

रिग्वरं भस्मसुगन्धलेपनं चक्रं त्रिशूलं डमरुं यदाश्च । पद्मासनस्थं रक्षितोभवेत्तं दत्तात्रेयं ध्यान्तममीदृशिद्वीदम् ॥१॥
 कापायवस्त्रं कुरदेहधारिणं कमण्डलुं पद्मचरेण शंसवम् । वक्त्रं यदाभूषितभूषणाङ्गं श्रीपादराजं शरणं प्रपद्ये ॥२॥
 कृते ज्ञानार्द्रो देवकैतायां समुन्दनः । द्वापारे रामवृष्णौ च कळी धीपादवल्लभः ॥३॥
 अन्नमीजो विप्रहरा । गजानना गिरिशकुमरा ॥ जयजयाजी लंघोदरा । एकदंता धूर्पकर्णा ॥४॥
 श्लोक । विमूर्तिराज्ञा गुण त्वयि माश्रय ॥ कृष्णातिरी चास । कचनि ओजा ॥ मद्भक्त तेषां करिती आनंदा ।
 त्या देव स्वर्गां परती विनोदा ॥२॥ जयजयाजी सिद्धमुनी । नू तारक प्रघाणशंभुनी ॥ संदेह होता माझे मर्गी ।
 अजी तुवां कुठें केले ॥२॥ ऐसी शिष्यापी विनंती । ऐकुनि सिद्ध काय ओळखी ॥ गाधु गाधु तुसी भक्ति । प्रीती पावो
 श्रीगुरुचरणी ॥४॥ मन्त्रजनरक्षणार्थं । अन्तराल श्रीगुणनाथ ॥ गमरपुत्रांकारणें मर्गारथें । गंगा आगिळी भूमंडळी ॥५॥
 तीर्थे अवती असार परी । ममल मांडती प्रीती करी ॥ कैला पावला धीरनाथी । श्रीपादभीवल्लभ ॥६॥
 उपासरी असे श्रीगुरुची प्रीती । तीर्थमहिमा ऐकायवा चिन्ती ॥ बांछा होतसे त्या ज्ञानज्योति । कृपामूर्ति पतिराया ॥७॥
 गोरुणेश्वरी श्रीपादपती । राखिले तीन वर्षे सुनी ॥ तेधूनि गुर गिरिशुरा येवी । लोकांनुग्रहाकारणें ॥८॥
 श्रीपाद कुरपपुरी अक्षां । पुढें बसली देवी कथा ॥ विस्तारुनि मांग आणां । कृपामूर्ति दातारा ॥९॥
 सिद्ध म्हणें नामधारकासी । श्रीगुरुमहिमा काय पुनर्ती ॥ अनंतलक्षें परियेडी । विशद्व्यापक परमात्मा ॥१०॥
 सिद्ध म्हणें एक दत्ता । अवतार शाल्य श्रीगुर हर्षा ॥ पूर्वजन्तल एकिला ऐया । क्या सांगितली विप्रस्त्रियेची ॥११॥
 श्रीगुरु म्हणती ज्ञानीसी । आम्हां ऐमा निरोप देखी ॥ अनित्य शरीर तू जाणमी । काय भवंदा त्रिविवाचा ॥१२॥
 श्रीगुरुचरित्र कथामृत । सेविता नाछा अधिक होत ॥ ज्ञान करणार समयें । तूचि एक कृपाशिंधु ॥१३॥
 ऐकुनि शिष्याणें वचन । रंगेण कठी सिद्ध आपण ॥ श्रीगुरुचरित्र काप्रवेनु जाण । मागता ह्याला विस्तारें ॥१४॥
 एक शिष्या शिरोमणी । धन्य धन्य तुसी बाणी ॥ तुसी मळी श्रीगुरुचरणी । चीन झाली परियेडी ॥१५॥
 विनवी शिष्य नामांजित । सिद्ध योगिनातें पुछत ॥ सांग स्वामि तूचोत । श्रीगुरुचरित्र विस्तारे ॥१६॥
 एक शिष्या नामचरणी । श्रीगुरुमक्त विस्तारमणि ॥ तुसी भक्ति श्रीगुरुचरणी । चीन झाले निघारे ॥१७॥
 ध्यान लागले श्रीगुरुचरणी । तृति नोदें अंतःकरण ॥ कृपाश्रुत संकीर्तनी । आणिक निरोपाची दावारा ॥१८॥
 अशान तिसिर रजनीत । निळडी होयें मदीमगत ॥ श्रीगुरुचरित्र चवनामृत । प्राशन केलें दातारा ॥१९॥
 सांगी निरोपिलें आम्हांवी । श्रीगुरु आले गाणगाधुराखी ॥ गीष्पहर्ष अमरपुराखी । ओढुवरी अखती बाण ॥२०॥
 सिद्ध म्हणें नामदायका । ब्रह्मद्वारा कारणिजा ॥ उपदेशी ज्ञान विवेका । तये प्रेतजन्मीसी ॥२१॥
 तुमा चरणसंपर्क होता । झाले ज्ञान मज अता ॥ परमाधी मन ऐका ॥ झाले तुझे प्रसादें ॥२२॥
 लोटांगणे श्रीगुरुसी । जाऊनि राख मनीसी ॥ नमस्कारा विनयेसी । एकमाये करुनिया ॥२३॥
 शिष्यवचन परिसुनी । लागला शाल्य सिद्धमूर्ता ॥ एक जना नामचरणी । श्रीगुरुचरित्र अनित्य ॥२४॥
 सिद्ध म्हणें एक बाळा । श्रीगुरुची अगम्य खंदा ॥ मागता न मरे बहुकाळा । साधारण भी रांगवते ॥२५॥
 श्रीगुरु म्हणती माझाकासी । नरो धनूरें सुनीसी ॥ वेदान न कळे ब्रह्मदायी । अनंत वेद अमनी लाज ॥२६॥
 चतुर्भेद विस्तारें श्रीगुरु सांगती विमारी ॥ पुढें कथा वर्तवी । नेकी विस्ताराची दातारा ॥२७॥

नामधारक म्हणे निद्रासी । पुढील कथा सांगा आम्हासी ॥ उरहाव होतो माझे मानसी ॥ श्रीगुरुचरित्र अनिमोड ॥ २८ ॥
 पुढें कथा . कण्ठपरी । शाही अने गुरुचरिणी ॥ निरुपायें वित्तारी । निद्रमुनी वृषासिंधू ॥ २९ ॥
 श्रीगुरुचरित्र सुधारण । तुम्ही पाहिला आम्हास ॥ परी वृत्त नव्हे गा मानव । तृपा आणिक होतसे ॥ ३० ॥
 निद्र म्हणे नामधारका । पुढे अपूर्व शालें ऐका ॥ योगेश्वर कारणिता । सांगे त्रिपाचे स्वधर्म ॥ ३१ ॥
 पतिव्रतेची रिती । सांगे देवासी बृहत्सती ॥ महगन्नाची फण्धुदी वेणेंपरी निरुपिटी ॥ ३२ ॥
 श्रीगुरु आले मद्रासी । पुढें कथा वनंटी कैसी । विस्तारुनि आम्हासी । निरुपायें स्वामिया ॥ ३३ ॥
 श्रीगुरु म्हणती दंपतीसी । ऐका पाराशरक्ये ॥ तया कादमीरसासी । रुद्राउमहिमा निरुपिला ॥ ३४ ॥
 पुढें कथा वनंटी कैसी । विस्तारुनि सांगा बहिरिटी ॥ मति माझी असे वेचिटी । श्रीगुरुचरित्र ऐकावया ॥ ३५ ॥
 गाणगापुरी असता श्रीगुरु । महिमा झाला अपरपारु ॥ सांगता नये वित्तारु । तावत्मान सांगतसे ॥ ३६ ॥
 ऐसा श्रीगुरु दातास । मज्जना करतस ॥ सांगता ज्ञात्र आचारु । कृपा करुनि विप्रांसी ॥ ३७ ॥
 आतें शालें मी वृत्तेचा । घोट भरवीं गा अमृताचा ॥ चरित्रमाग सांगे श्रीगुरुचा । माझे मन निवृत्ती वेणी ॥ ३८ ॥
 सिद्ध म्हणे नामधारका । पुढे अपूर्व शालें ऐका ॥ साठ वर्षे वाटा देता । पुनकन्या प्रव्रज्जी ॥ ३९ ॥
 सिद्ध म्हणे नामधारका । अपूर्व वनंते आणिक ऐका ॥ वृत्त झाला वाट सुका । विविध कथा परियेका ॥ ४० ॥
 कथय्यानी सिद्धमुनी । तूं तारक या मज्जपंतुनी ॥ नागापर्म विस्तारुनि । श्रीगुरुचरित्र निरुपिलें ॥ ४१ ॥
 मागें कथानक निरुपिलें । सायदेव शिष्य भले ॥ श्रीगुरुनीं त्यासी निरुपिलें । कल्प पुन आणि म्हणती ॥ ४२ ॥
 श्रीगुरु म्हणती त्रिवासी । या अनंत मद्रासी ॥ सांगेन ऐका तुम्हासी । पूर्वीं बहुतीं आराधिलें ॥ ४३ ॥
 श्रीगुरु माझा मल्लिकार्जुन । परंतु म्हणजे श्रीगुरुमुन ॥ आपण नये आता येवून । सोडून चरण श्रीगुरुचे ॥ ४४ ॥
 तू भेटलासी मज तारक । दैन्य बेलें सकळहि दुःख ॥ सर्गमांड लापलें सुख । श्रीगुरुचरित्र ऐकता ॥ ४५ ॥
 गाणगापुरी असता श्रीगुरु । ख्याती झाली अपारु ॥ लोक येती थोरथोरु । मज बहुत झाले अवनी ॥ ४६ ॥
 सांगेन ऐका कथा विविध । जेणें होय पतिव पविन ॥ ऐते हे गुरुचरित्र । तत्परतेसी परियेका ॥ ४७ ॥
 श्रीगुरु नित्य संगमासी । बात होते अनुग्रमासी ॥ मार्गांत दूर परियेसी । येतीं आपुल्या उमा असे ॥ ४८ ॥
 निमूर्खचा अवतार । वेपथारी झाला नर ॥ राहिले श्रीनीं गाणगापुर । कवण क्षेन म्हणूनिया ॥ ४९ ॥
 तेणें मागितला वर । राज्यपद धुरधर ॥ प्रथम झाला त्यासी गुरुवर । दिधला वर परियेका ॥ ५० ॥
 राजभेटी घेउनी । श्रीपाद आले गाणगासुक्की ॥ योजना करिती आपुले मनी । गौव्य रहावें म्हणूनिया ॥ ५१ ॥
 म्हणे सरस्वती गंगाधर । श्रोतया करी नमस्कार ॥ कथा ऐका मनोहर । सकळांभीष्ट लावेल ॥ ५२ ॥

इति श्रीगुरुचरित्रकथाकल्पतरौ सिद्धनामधारकसंवादे दिपचायत्लोकालोकं गुरुचरित्र संपूर्णम् ॥

प्रकाशक : च. न. हुरळे, श्रीनृसिंहसरस्वती सेवा मंडळ, खो. नं. १४२, विहिगन. १४,

सिंग्ग गव्हर्नमेंट सन्ट्रल रेसिडेन्सिअल क्वार्टर, आग्रा रोड, घाटकोपर, मुंबई नं. ७७.

मुद्रक : स. पां. जोशी, रामदास मुद्रणालय, शिवाजी पार्क रोड नं. ३, दादर-मुंबई २८.

॥ श्रीगणेशदत्तगुरुभ्योनमः ॥

परमभागवत

श्री अनंतसुत विष्टल ऊर्फ कावडीवावा

विरचित

श्री दत्तप्रबोध

भाग तिसरा

अध्याय १६ ते २५

॥ अध्याय १६ या ॥

अग्नीची परसोनि वचनोकि । विनय होवोनि प्रेमें नमिती । आदरें करुनि या प्रार्थिती । चरणी निवेदिती अर्थ ते ॥५४॥
अविनाश म्हणे जी ताना । आपण सगळी अन्नपितां । परी आवडीचांचोनि पदार्था । अंगीकारितां नये कीं ॥५५॥
जेयें जयाची आवडी । तेचि तया विशेष गोडी । उदंड विस्तारिया पखडी । देखतां आडी पडे येरां ॥५६॥
आवडी उदयासाठी । फळें दाविली तुम्ही गोमटी । तया फळांची आशा खोटी । जन्म कोटी भोगवात ॥५७॥
पुण्य अवडित करावें । मरोनि मागुनी जन्मावें । कर्मतुसारें फळ भोगावें । कोणां आठवें सांगा तें ॥५८॥
तथापि तें फळ पावले । पुण्य सरतां लोठोनि दिलें । जन्म घेवोनी सुख लावले । शेखां भेलें असंख्य ॥५९॥
कर्म कारितां बद्ध ब्हावें । संतुष्टाविकल्पेंचि फिरतें । सांगितलें हें धोण्या देवें । कष्ट भोगावे यांचाची ॥६०॥
जयाचे गांठी असे मरण । तेणें भोग भोगावें संपूर्ण । फळआशा जयालागुन । तेणेंचि कारण करावें ॥६१॥
कोण या जनाची असे रीती । असअ व्यासी सज मनिती । गोड तें धुनोनि टाविती । कडू सेविती आदरें ॥६२॥
वचन ऐका जी स्वामी तात । नारायणाच्या न जाऊं शिवेआंत । मिथ्यामय अवघे पदार्थ । सज भासत तुम्हाति ॥६३॥
मायामय हा संसार । लोभरूपी हा द्रष्ट विचार । दंशतां करी संचार । भ्रम अपार पडे मुलीं ॥६४॥
गभी खलुस्वप्निमाजी लीन । बाहेर येतां गप्पाआवरण । सोहं मेला विसरून । म्हणे भ्रमानें कोहं कोहं ॥६५॥
तैं आपणलें विसरला । कोहं शब्दें टाहो फोडिला । तें न कळे कयनाला । पूर्वीं कोंबिला स्तनपात्रा ॥६६॥
ते लोभें रंगली रसना । मणील विसरे तो भावना । पुढें देखिलिया संथाना । पाहोनि मना आश्वाद ॥६७॥
तळीन झाला नाना खेळी । माता आठवे क्षुधावेळी । आत्मवर्गाचि ये मेळी । सुखबुद्धेळी झुछन ॥६८॥
रांगनिती खेळविती बोळविती । वळें अन्न स्वीकार करविती । फरी धरोनि चाहूं शिखविती नातें सापिती वळेची ॥६९॥
तैसाचि तो ओळखूं लागे । खेळूं जाय मुलांसमें । नाना कौतुकें देखिली अंगें । बायीं रंगे बहुवेळीं ॥७०॥
बाळराजा कुमार झाला । पदार्थमात्री आनंद आगळा । जंय जंय होय सोहळा । तंव तंव कळालोमी गुंतें ॥७१॥
विवाहाकरितां आवडी । प्रीतिलोभें जडली गोडी । न कळे पायीं पडली वेडी । विषयसुखाडीं लाळ घोटी ॥७२॥
पुढें होतां फळभोगन । विषयासक्त झालें मन । येर कांहींची नोखे आठवण । मेला मुखेलन वनिनेसी ॥७३॥
नरनाडांचें बळ शोपिलें । जिवें जीता दैन केले । मोहपारां बांधोनि टाकिलें । अंकित वेलें बंदी जैसा ॥७४॥
वृषभा नांव राजा ठेविती । हाणमारोनि काम घेती । तेथी घरघनी म्हणे युवती । कष्टे रावविती बहु पार ॥७५॥
सुखभोगिया रतिमुलाला । बाहेर रेव्यापरी पखाला । कथ म्हणावें या मुखाला । गोड विखाला मानितो ॥७६॥
कलालाकारासाठी । रुसोनी पुगवी गालफटी । मधुर न बोलें कदा गोष्टी । घाली आटी कफळा ॥७७॥
तिचें प्रपंची पडतां उणें । क्रोधयुक्तें दान खाणें । पाणउतारा करोनि बोलणें । आलें सोसणें विषयार्थ ॥७८॥
कन्या पुत्र होतां पोटी । मग ती अधिकच रक्त घोटी । इच्छेऐसें न पडतां दिटी । पेटे हाटी कर्कशा ॥७९॥
मोहलोभें वेष्टिन झाला । कामक्रोधभेदें नाडला । दंमअर्कां पीडिला । मसदेपाला उपजवी ॥८०॥
एवं कुटुंबी झाला गृहस्थ । सावध नोडोचि तो किंचित । आपुलें विसरोनिया साहित । लोलिंगत प्रपंची तों ॥८१॥

अर्पण-पत्रिका

अवंतकोटी मण्डाडवायक राजाधिराज योगीराज

(डाक्कलकोटत्रिपासी)

श्री स्वामी समर्थ महाराज

यांचे पवित्र घरणी

श्री दत्तप्रबोधरूपी कमलपुष्पातील तृतीयदल अर्पण.

निवेदन

॥ श्रीगणेशादत्तगुरुभ्यो नमः ॥

भगवान् अभिनंदन दत्तात्रेय याचेच केवळ कृपेने तयार झालेला हा भीदत्तप्रबोध ग्रंथाचा ३ रा भाग, आप्याय १६ ते २५ क्तवाचनांदनाचे चरणी अर्पण करण्यास आम्हांस फार आनंद होत आहे. या भागाची बांगणीही रु. १-५० पेसडे ठेविली आहे. सर्व उपासकांना हा अमरवीम ग्रंथ सहजतया मिळवावा यासाठीच केवळ हा भागच प्रसिद्ध होणारा भीदत्तप्रबोध ग्रंथ इतक्या अल्प किंमतीत देत आहोत, तरी सर्व भोविकांनी हा अनोल ग्रंथ आपले संग्रही ठेवून भगवान् दत्तात्रेयांची उपासना वाढवावी, व आमच्या कार्यात सहभागी व्हावे अशी प्रार्थना आहे. हा भागही थोड्या अवधीत व अत्यंत सुकर झालून दिल्याबद्दल समर्थ प्रेम, ठाने व रामदास मुद्रणालय, दादरचे मालक श्री स. पां. जोशी व तेथे कार्य करणाऱ्या सर्व महर्षींचे आम्ही फार आभारी आहोत. यापुढील भागही त्यांचेच सहकार्याने लौक्यात लौक्य उपासकांचे हाती येतील अशी आशा व्यक्त करून हे निवेदन संश्रितो.

श्रीगुरुप्रणिरदा, शके १८८६.

श्रीवृत्तिहारायणी सेवा मंडळ, मुंबई.

॥ सूचना— यापुढील ५ था भाग धीगमनचमत्ते शुभ मुहूर्तावर प्रसिद्ध होईल. ॥

॥ श्री दत्तप्रबोध ॥

॥ अध्याय १६ वा-॥

श्रीगणेशायनमः ॥ श्रीसद्गुरुदत्तात्रेयाय नमः ॥ नमो दत्त अविनाश पांडुरंगा । कृपासागर अवधूत ।
निःसंगा । दिगंबरा मज दे संग । ये भवभंगा करी वेणी ॥१॥ जय नीलोत्पलदलवर्ण घनःश्यामा । जय
मुनियोगिजनविश्रामा । वेदवेद्या पूर्ण कामा । अनंत सुखभामा नमो तुज ॥२॥ जय अनंतनामा श्रीअनंता ।
सबल गुणमंडिता गुणतीता । विश्वपाळका अनाथनाथा । लक्ष्मीकांता प्रणम्य ॥३॥ जय सद्य उदारा
अनाथबंधु । ज्ञानातीता कृपासिंधु । भेदानाथ तूं अभेदु । पुरनी छंद शरण तुज ॥४॥ जय कसलछिनधरा
सर्वेश । जय कम्प्लेज्वलता अनेत बेपा । सुखकर कदा परेश । पुण्य अशा विनत मी ॥५॥ सुखीया
कृपेच्या आवारे । ग्रंथ चालिला प्रेमोद्वारे । तैसा यदवी अधिकारे । सुरस रसमरें करीती ॥६॥ गतकथाव्यापी
गुरुदत्ता । प्रश्न करिती माली माता । गृहस्थाश्रम कीजे निरता । प्रिय चित्ता वाटे हें ॥७॥ ऐकोनि वडिलांचे
वचन । उत्तर न देती त्यालागुन । उगोचि धरोनिया मीन । लक्ष्मी चरण उभयांचे ॥८॥ येपोनि सावधान
श्रोता । उभय संवाद परिसा आतां । जे जन्मकर्मण्या । सुख समस्तां उपजवी ॥९॥ अनसूया आणि
अत्रिमुनी । मुग्ध नंदनाथें लक्ष्मी । मागुनी बोलते झाले वचनीं । ते संतजनीं परिसिजे ॥१०॥
उभय बोलती सुनासी । कां न वदा या उतरासी । आम्हां उद्वेग आनंद मानसी । काय तुम्हांसी बघतें ॥११॥
नव अविनाश दुर्वासाकडे पाहे । म्हणे हे वडिल बोलती माय । दुर्वास म्हणे सत्य होय । रीती सोय ऐसीच ॥१२॥
वेदें स्थापिले चार आश्रम । वडिल अज्ञापिती तेचि क्रम । न उपदेशिनी अवर्म । सीभाग्य उत्तम त्यां आवडे ॥१३॥
वेदहि बोलिला बहु रीतीं । घेणार आवडीं ऐसे घेनी । तेचि आवडीं प्रतिपादिती । इतरां निवेदिती आचरण ॥१४॥
जेणें वेदशास्त्रांत पाहिलें । श्रुतिअर्थां संग्रहितें । उभय पन्ना ध्यानीं आणिले । तेचि लाबले सर्व गती ॥१५॥
तेणें मार्ग असनी नावा । परि ओळखोनि कार्याकारणा । ब्राह्म साध्य विचारणा । आणोनि अनुमाना स्वीकारिजे ॥१६॥
अविनाश बोलें दुर्वासमुनी । आपण जे बोलिलां गुह्यार्थ वचनीं । तेचि वागलें आमुचे मनीं । वंदिलानीं कोण पडे ॥१७॥
या कर्मी नाही आस । स्वार्च्छें वागणें उदास । पितृवचनां करितां विलास । मोहपाश बाधक ॥१८॥
मज नावडे हे सुख कांहीं । देई असोनि वतां विदेही । यारेंसुखची नाही । आनंद पाही वतां ॥१९॥
जे मर गुंतलेति पाशीं । कर्म भोगणेंचि अलें तयांसी । सुयोगें कुमार्गे जन्ममरणासी । गुंता निश्चयेंसी त्यां झाला ॥२०॥
कैची तर्वासी मुक्ता । दिवसेंदिवस जोडे सक्ता । विरळाची कोण्डी पावे विरक्ता । असकता संसारी ॥२१॥
आवडोनिया विप व्यापें । प्राणनाशनीं उतार पुंडवे । लग्न नं लग्न होतो देंवें । शेवटीं मारवें जन्ममोगा ॥२२॥
चिखलें अंग भरावें । मुक्तां प्रक्षालनीं श्रमावें । हें न रुचे गा वारवें । अल्लिप्त असलें नीट हें ॥२३॥
कमी व्याघ्र वसनांनीं । जन घावया करिती युक्ती । पिंजरा आणोनिया मंडिती । शेळी बांधिनी पडखोलीं ॥२४॥
कांटा अडवोनि फळीतें । मुक्त रेविनी दारतें । दर निग्विनी एकांतें । सावधीचिचें करोनी ॥२५॥

पहा हो व्याघ्र धरावपासी । केतदा प्रयत्न आणा मानसी । वेदिखांनी घाल्लें तयासी । म्हणोन आनिपासी दीवळें ॥२६॥
 व्याघ्र अमिरी आरा धरोनी । घाली सापळ्यांतं सडपणी । धन्यासरासी निसटोनी । फळी अडकोनी गुंनळा ॥२७॥
 मुखा न लभेचि तें आमिप । परी गुंतोनि पावला पारा । मग मुक्ता नोव्हेचि तयास । बहु अडाहास्य भोगणें ॥२८॥
 सांपळ्यामाजी सांपडोनि गेला । खडे मारीतसे जनपाळा । युक्ति बळ न चले वळा । रोपे डोळा उगा पाहें ॥२९॥
 कटी कंठी बांधिनी वंधेने । नेनीळ तिकाडे धालें जाणें । देतीळ तिवुंरेंचि पोटा खाणें । गुरगुर करणें टापीच ॥३०॥
 गुंतोनि जातां वेदिखांनी । सर्व उपाया झाली हानी । चेष्टाकुचेष्टांची भोगणी । अनेक जाचणी तयातें ॥३१॥
 तेथींच हेरी असे मान । गुंतवूं पहाती परम सोभांत । अवलंबितां होईल विपरीत । सत्य घात स्वाहिताचा ॥३२॥
 लोभे सडपितां आमिपास । तफ्फाळ मीन पावे जीवनादा । कर्मळीं गुंतणें भ्रमरास । दुःख मकरंदास पें होता ॥३३॥
 आमिरमिरीं नारा खरा । हें बागलें जया अंतरा । तो नवजाय तया द्वारा । मुक्त सैरा आनंदें ॥३४॥
 आमिरीं चित्त न घालिता । तरी व्याघ्र कां गुंतोनि जाता । मीन कासयासी भरता । भ्रमर अडता कां तेथें ॥३५॥
 यालागीं नफा हें आमिप । येणें केव्हा बहुतांचा नारा । हा पटतां दीर्घ पारा । अपुले स्वाहितास नागवती ॥३६॥
 वृत्ति विपरी जाने बुडोन । लोभमोही जाय मुळोन । कथींही नोव्हे सावधान । नाहीं तड्डिन उगवृग ॥३७॥
 या वृत्तीनं भ्रमनी । ते कैतेनि मागारे फिरती । अविनाशिक विषयीं रमती । नरकीं बुडती नरकाकडे ॥३८॥
 तयां कदा नुपजे त्रास । प्रीती खान भरी वमनास । कंटाळा नुपजे मनास । गति मानवास तैसीच ते ॥३९॥
 यालागीं सोडून स्वहिता । कोण जाई आणिका पंपा । गुंतोनि उगवाया गाथा । हें तो चित्ता न बागे ॥४०॥
 दुर्वास म्हणे सत्य साचे । बोल मानले मज तुमचे । स्वच्छें रमणें सुखाचें । काय पाराचें काज आम्हां ॥४१॥
 ऐकोनि पुत्रांचें वचन । अत्रिअनसूया यक्षित मान । मनीं म्हणती हे विरक्त पूर्ण । कैचें कारण ऐकती ॥४२॥
 तंव पतिव्रता विनवी खामीतें । तुम्ही वळवा कांही वाळतें । जेणें होय वंशवृद्धीतें । सकळ कुळातें आनंद ॥४३॥
 ऐकोनि कानेंचें प्रिय वचन । अत्रि पुत्रांसी कां भाषण । बरे तुम्ही विचक्षण सुत । नोव्हेनि अज्ञान आतां कांहीं ॥४४॥
 तुम्ही गृहस्थाश्रम आचरतां । कायसी भयाची असे चिंता । संसारीं देवावी असक्तता । वंश वाढता करावा ॥४५॥
 तू कर्ता वंशाचें खंडण । स्वर्गमें वर्तवें आपण । तपामाजी कैचे दूषण । कोण अनुमान तुम्हांतें ॥४६॥
 आमुचे मनींची आवडी । तेचि आचरार्वा चोखडी । या आश्रमाहुनी विपेश गोडी । नये समपाडी इतरांतें ॥४७॥
 या आश्रमापासून । संतति होय वर्धमान । सकळ धर्म घडती पूर्ण । म्हणोनि धन्य हाचि पें ॥४८॥
 अतीतअभ्यागताची सेवा । दानधर्म योग बरवा । करितां पावे भाष्यवेभवा । लौकिक समुदाया लाभवी ॥४९॥
 येथें एक गुणें करावें । ते कोटिगुणें पुढें पावतें । पुण्यमेरू उभारावे । फळ भोगावें खर्गवास ॥५०॥
 नामा मखादि करून । ग्राह करावें इंद्रभुवन । इच्छित पदाधिप होवोन । वैभवं आपण स्वीकारिजे ॥५१॥
 सकळ फळांचें मूळ । हा गृहस्थाश्रम असे सुराळ । सपत्निक आचरावें सकळ । धर्म निधळ यागादि ॥५२॥
 यमपट्टी विवाह करावा । सपत्निक-योग हा साखावा । होचि वाटे आमुकिया जीवा । वाटे बरवा कीं केसी ॥५३॥

अत्रीची परसोनि वचनोकि । विनय होवोनि प्रेमें नमिती । आदरें करूनिया प्रार्थिती । चरणी मिथेदिती अर्थ ते ॥५४॥
 अविनाश म्हणे जी ताना । आपण सत्यचि अज्ञापितां । परी आवडींवांचोनि पदार्था । अंगीकारितां नये कीं ॥५५॥
 जेयें जयाची आवडी । तेचि त्या विरोध गोडी । उदंड विस्तारिल्या परवडी । देखतां आढी पडे येरां ॥५६॥
 आवडी उद्गवासांटीं । फळें दाखिली तुम्हीं गोष्टी । तया फळांची आशा खोटी । जन्म कोटी भोगवति ॥५७॥
 पुण्य अर्घदित करायें । भरोनि मागुती जन्माचें । कर्मानुसारें फळ भोगाचें । कोणा आटवें सांगां तें ॥५८॥
 तयापि तें फळ पावले । पुण्य सत्तां लोटोनि दिले । जन्म घेवोनी सुख लायले । शेवटीं मेलें असंख्य ॥५९॥
 कर्म करितां बद्ध व्हावें । संकल्पविकल्पांचि किरावें । सांगितलें हें कोण्या देवें । कष्ट भोगाचे यांचाची ॥६०॥
 जयाचे गांठी असे मरण । तेणें भोग भोगाचें संपूर्ण । फळआशा जयालागुन । तेणेंचि कारण करावें ॥६१॥
 कोण या जनाची असे रीती । असत्य त्यासी सत्य मानिती । गोड तें थुकोनि टाकिती । कडू सेविती आंदरें ॥६२॥
 वचन ऐता जी त्यामी तान । नाशवंताच्या न जाऊं शिवेअंत । मिथ्यामय अवघे पदार्थ । सत्य भासत तुम्हातें ॥६३॥
 मायामय हा संसार । लोभरूपी हा दुष्ट विखार । दंशतां करो संचार । भ्रम अपार पडे मुली ॥६४॥
 गर्भी स्वरूपस्थितांमाजी लीन । बाहेर येतां मायाआवरण । सोहं गेला विसरून । म्हणे भ्रमानें कोहं कोहं ॥६५॥
 तें आपणातें विसरला । कोहं शब्दें टाहो फोडिला । तें न कळे कळणाला । धूरीं कोंबिला स्तनपांढहा ॥६६॥
 ते लोभें रंगली रसना । मागील विसरे तो भावना । पुढें देखिलया संभाना । पाहोनि मना आश्चर्य ॥६७॥
 तळीन झाला नाना खेळी । मता आठवें क्षुधावेळीं । आश्रयवर्गांचिये मेळी । सुखदुःखी डुलून ॥६८॥
 रंगनिती खेळविती कोळविती । वळें अन्न स्वीकार करविती । परीं घरोनि चाडूं शिकविती नातें स्थापिती वळेंची ॥६९॥
 तैसाचि तो ओळखूं लागे । खेळूं जाय मुलांसंगें । नाना कौतुकें देखिली अंगे । डावीं रंगे बहुवेळीं ॥७०॥
 बालकाचा कुमर झाला । पदार्थमायीं आनंद आगळा । जंव जंव होय सोहळा । तंव तंव कळालोमी गुंतें ॥७१॥
 निराहारासितां आवडी । प्रीतिलोभें जडली गोडी । न कळे पायीं पडली वेडी । विषयमुखाडी लाळ घोटी ॥७२॥
 पुढें होतां फळशोभन । विषयासक्त झालें मन । येर कांढींची नोव्हे आठवण । गेला भुजोन वनितेसी ॥७३॥
 नयनादांचें बळ शोपिले । जांचें जीता रीन केले । मोहपाशां वांचोनि टाकिले । अंकित केले वंदी जैसा ॥७४॥
 वृषभा नांव राजा ठेविती । हाणभारोनि काम घेती । तेकीं घरवनीं म्हणे युवती । कष्टे रावविती बहु फार ॥७५॥
 लुप्त्योनिमा रतिसुखाला । वाहे रेखापरी पखाला । कथ्य म्हणायें या मूर्खाला । गोड विखाला मानितो ॥७६॥
 बलालंकारासाठीं । रुसोनी पुगवी गालफटी । मधुर न बोले कदा गोष्टी । घाली आढी कपाळा ॥७७॥
 तिचें प्रपंची पडतां उणें । मोधयुक्तें दाग खाणें । पाणउतारा करोनि बोलणें । जालें सोसणें विषयार्थ ॥७८॥
 कन्या पुत्र होनां पोटी । मग ती अधिकच रक्त घेटी । इच्छेऐसें न पडतां दिटी । पेटे हाटी कर्कशां ॥७९॥
 मोहलोभें वेष्टिन झाला । कामक्रोपमदें नाबला । दंभअहंकारें पीडिला । भस्मदेवाला उपजवी ॥८०॥
 एवं कुटुंबी झाला गृहस्थ । साधव नोव्हेचि तो निश्चित । आपुलें विसरोनिमा स्मरित । लोलित प्रपंची तो ॥८१॥

पाहोनिया सुनांप्रती । मनीं आधर्य दोवे करिती । न वळे इच्छाची गति । अद्भुत दाविती लावव ॥१८॥
 तंव निधीं ध्यान विसर्जन । मानापितृंसी वेळे नमन । उभय देती आशीर्वचन । करिती प्रश्न अवधूता ॥१९॥
 हे त्रिगुणामक दत्ता । आमुची अंतरीची बारी चिंता । दिगंबर म्हणे जी ताता । जाणोनि नेणतां कैसे तुम्हां ॥२०॥
 तंव अनमूया म्हणे वाट्या । आजि आधर्य देखिलें दोळ्यां । मग्या विंशु जाघनीला । सहज लीळा पाहिलें ॥२१॥
 त्यांसी करितांची अवलोकन । करूं धावलों स्तुतिस्तवन । तंव ते झाले आलोपमान । तुम्हां लागोन देखिलें ॥२२॥
 अत्रि म्हणे दुर्वास । हा योग झाला तरी कैसा । तंव दुर्वास बोले अविनाशा । लागला धिवसा फेदी यांचा ॥२३॥
 मग वडिलां जोडोनि कर । बोलतां झाला दिगंबर । असोनि न वळे कां विचार । सारासार तयाचे ॥२४॥
 चिंता असेतुमचें पोटी । तेचि जाणोनिया गुह्य गोटी । प्रत्यक्ष दर्शन पावलां दृष्टी । कल्पना निवटी झाली येथें ॥२५॥
 विविक्तें पाह्या विचार । कोण कसा कवणा अधिकार । पाहोनि काज कारभार । सोपोनि दूर कीजे चिंता ॥२६॥
 परिसोनि दत्ताची चानुरी । अत्रि शोधिता झाला अंतरां । पैल दुर्वास हा त्रिपुरारी । क्रम संधारी तयाचा ॥२७॥
 हा तो पूर्ण तमोगुणी । परम तापसी निरक्त मनीं । विषय नावडे यालागोनी । प्रपंची गुंतेनी न राहे ॥२८॥
 भस्म गुण असे याचा । सगळ आहार प्रलयपट्टीचा । यानें नारा वेळा कामाचा । योग वृद्धीचा नसे येथें ॥२९॥
 सच्चगुणी हा मेघःश्याम । तो हा दत्त अविनाश अनाम । रमा अद्भुतिया उत्तम । कामातीत निष्काम होय हा ॥३०॥
 सद्य सद्गुण उदार । प्रजापालनीं शक्ती थोर । येणें करावया जगदुदार । धरी अवतार बहुतेक ॥३१॥
 नाना नाटकमूत्रधारी । गुणातीत हा अधिकारी । करोनि अकर्ता सर्वांनी । व्यापक हरी तोचि हा ॥३२॥
 याते नावडेची कदा संग । संगानीत हा निःशंग । करावया हा भवभंग । पांडुरंग अवनरला ॥३३॥
 कर्मातीत हा दिसे दत्त । कर्म करोनि सर्वातीत । पालनशक्ति अत्यद्भुत । प्रपंची असक्त सर्वदा ॥३४॥
 द्वय गुणांचें कार्यकारण । हें तो ओळखी आलें प्रमाण । येणें हेव न होती पूर्ण । आप्रदा कोण काज जेथें ॥३५॥
 आतां हा चतुर्मुख विधाता । रजोगुणें उद्भवकर्ता । हा या सृष्टीचा नियंता । चंद्र पहाता दिसे मज ॥३६॥
 येयोनिया प्रजोपची । म्हणोनिया नाम प्रजापति । याचाचि विवाह कथा निश्चिती । पावे संतती वृद्धि येणें ॥३७॥
 एवं करोनि विचारणा । सिद्धानं निवडीलें कार्यकारणा । अन्त्ययेप्रति सांगे गुणा । आणी मना अत्रि म्हणे ॥३८॥
 पतिवचनें पतिव्रतेसी । बोध झाला दृढ मानसी । तें बोले तो अविनाशी । सत्य वचनासी मानाचें ॥३९॥
 जें होते मूळकारण । तें वडिली निवेदिलें निवटोन । आतां आप्रदाचें कारण । अणुमात्र जाण उरले नसे ॥४०॥
 स्वस्त माते असले मानसी । गृहस्थाश्रम दीजे चंद्रासी । संतति पावेल वृद्धीसी । इच्छा मानसी । पुरेल ते ॥४१॥
 आम्हांं स्वच्छें करणें योग । वीतरागे भोगणें सर्व भोग । निर्विकार किरणें निसंग । स्वात्मंग अनुसंगें ॥४२॥
 आतां आज्ञा आम्हांं बावी । नित्यनेमि सेवा घ्यावी । प्रपंच गोष्टी न बोधावी । दया करावी इच्छेऐसी ॥४३॥
 सर्व विदित वेलें या पायां । आतां उरले नसे काहीं । देहीं असोनि विदेही । वागणें पाही आम्हांति ॥४४॥
 तंव दुर्वास म्हणे माते । दत्तें निवेदिलें तुम्हांति । मनीं नाणी याहोनी परते । साधी कार्यानें आपुलिया ॥४५॥

अत्रि म्हणे अनसूयेसी । आतां अप्रह न करी यांसी । स्वस्त राहोनि मानसी । आज्ञा उभयांसी देइजे ॥६६॥
 दहयण पावले तिघांचे । तुज अधिकार निवेदिले तयांचे । उपाय जाणीतले वृद्धिचे । आतां वहरनेचें काज नाही ॥६७॥
 अप्रह गोष्टी सांडून । देहीं व्हावें आनंदमान । दत्तदुर्वासाची इच्छा पूर्ण । सदय होउन पराणी ॥६८॥
 हे जैसे आचरती योग । तेचि वडू बावें हें चांग । हे निर्विकार निःसंग । मायिक उद्योग न लाविजे ॥६९॥
 हे प्रसन्न हरिहर । त्रिगुणात्मकें धरिला । अवतार । नासावया तिमिरअंधकार । जगदोद्धार करावया ॥१७०॥
 येयें न चले अन्योक्ती । हे आपुलें स्वच्छंदेंचि वागती । मायिक पदार्थां नातळनी । अवलोका प्रीतीं याचीं लांला ॥७१॥
 जगासी करावया पावन । आणि तुमचें करावया रोदन । प्रगटले अवतार घेऊन । यांचें महिमान न वळे वेदा ॥७२॥
 तुमचे हेतू पूर्णतेला । अधिकार पाहोनि चंद्र सोंपिला । वृद्धिकार्यार्थ येणें झाला । न छळी उभयांला वहरांती ॥७३॥
 ऐकोनि श्रुतीचें उतर । अनसूयेचें सुखावें अंतर । चिंता दवडोनिया दूर । आनंद घोर मानिला ॥७४॥
 आनंदयुक्त देखोनि माता । उभय चरणीं ठेविती माया । येरी अंकी घेयोनि उभयतां । आवडीं सुतां सुवित ॥७५॥
 म्हणे आतां सुखें करून । स्वच्छंदें रमावें आनंदयन । आवडीचे हेतु होनील पूर्ण । नित्य दर्शन आम्हां दांजे ॥७६॥
 क्षेम वक्याण असो तुम्हांसी । म्हणोनि माया ठेवी कृपा करासी । तंव नमी पुन्हा तो अविनाशी । वचन मातेसी बोलत ॥७७॥
 तुम्हां उभयवर्त्तवांचून । आम्हांलागीं दैवत कोण । नित्य प्रेमें बंदू चरण । हेचि ध्यान पूजन आमुचें ॥७८॥
 मातापितृयातें न भजती । जे अन्य दैवतें आराधित । ते कैतेनि मुक्त होती । केरी पदती बडूसाल ॥७९॥
 पुत्रासी मातापिता दैवत । गृहिणीसी पति निश्चित । शिष्यासी सद्गुरुनाथ । मूर्तिमंत सत्य हें ॥१८०॥
 सेवकनिष्ठा स्वामीठावी । गृहस्थासी दैवत अतिथि पाही । ब्राह्मणावांचोनि दैवत न ही । अन्य काही वणति ॥८१॥
 ब्राह्मणाची उपासना । सूर्य अग्नी गौतमी जाणा । याव्यतिरिक्त इतर जना । भक्तनिष्ठपणा दैवत ॥८२॥
 यायोगें हा शास्त्रार्थ । वेदी निवडोनि ठेविला परमार्थ । या स्वधर्मे पुरती अर्थ । अधर्म अनर्थ नाचरतां ॥८३॥
 हा धर्म जाणोनि जननी । आम्ही विनय तुमचे चरणीं । येयोनि वसुना नाणिजे मनी । स्वानंदें मुक्ती असो ॥८४॥
 नित्य भ्रमण अत्रे तिघांसी । कारण सुख बावया लोकांसी । परी नित्य रजनीं तुजपाशीं । येऊं निश्चयेंसी जननिघे ॥८५॥
 तुझिया दर्शनावांचून । आम्हां न गमे एकही दिन । माते सत्य सत्य हें वचन । अन्यथा भाषण नोव्हे हें ॥८६॥
 मी सर्वां ठायीं व्यापलों । नाना रूपे निस्सारलों । निष्ठामावें जगें प्रगटलों । भरोनि उरलों तुजपाशीं ॥८७॥
 तें कैसे म्हणसी माते । अविनाश वदे निवेदितों एतें । किंचित् आत्मैव शब्दातें । लावोनियातें बोलतों ॥८८॥
 सिंहद्री दिसाळ हा कायापर्वत । शिखरीं मंदिर शोभिंवत । प्रणवरूप अत्रि विराजित । तपें तपत तेजःपुंज ॥८९॥
 अर्ध जेथें शशांकस्रोती । ते वं अनसूया सुंदरी । पाहे मी तयाचे वरी । व्यंजनापरी गुणातीत ॥९०॥
 जें वेदाचें होय निज । तेचि या सखळ्यचें बीज । तया जाणनी योगिराज । सकळ काज त्याचेनी ॥९१॥
 नो मी साकार प्रगटलों जनीं । सर्वस्व दत्त करावयालागुनी । वैरील व्याची पुरेल धन । आद्यंतपारणीं फिटतील ॥९२॥
 अत्रि सद्गुरु हा दयाधन । येणें मातें भेटविलें मजलागोन । तें एकव पावलों सदयपण । करावें पावन हेंचि वाटे ॥९३॥

जरी पातलें वृद्धपण । गात्रें गेली विकळ होवोन । प्रपंची जडलें न सुटे मन । मोह दारुण लोभ अंगी ॥८२॥
 प्रपंची जडली पूर्ण आस । वाईलेचा झाला दास । अधिकाधिक उपजे सोस । न वळे नाश स्वहिताचा ॥८३॥
 लोभमोहें प्राणी मेला । स्वहित कल्याण आंचवला । विषयसुखेंची नागवला । फेरी पडला जन्ममोठी ॥८४॥
 स्त्रीभोग विषयसुख । मानिती परी आहे दुःख । यासाठी-वनितासुख । पडाणें कौतुक-आम्हां नको ॥८५॥
 म्हणवोनि विनवितो पितृपायां । आपण या काजीं कीजे दया । अनावडीचा आपइ यांया । करितां कासया दीनार्ते ॥८६॥
 तंव अत्रि बोले अविनाशा । कोणा आचरणीं तुम्हां आशा । तें निवेदी त्रिगुणेशा । अंतरलेशा नुखी ॥८७॥
 मागुती विनवी आनंदें दत्त । सावध परिसा स्वामी तात । आमुच्या मनींचे जे हेत । तेचि तुम्हां निवेदूं ॥८८॥
 उदास निसंग असावें । योगयुक्तीं मन वसावें । असोनी कोणहांत नसावें । निरंजनीं वसावें निर्वध ॥८९॥
 न करोनि कोणाचें यजन । भिक्षांनीं करावें भोजन । अद्वय दृष्टी पाहावें जन । मनोरंजन ससंगीं ॥९०॥
 एके ठायीं तें न रहावें । किरोनि योगदृष्टी पाडावें । प्रातःकाल देहीं साहावें । सुख लाहवें ब्रह्म ॥९१॥
 दुःख न घावें कांहीं परासी । नावडती कयणाच्या धनरासी । मड गुड नावडे घरासी । लीळिक सत्कारासी नावडे ॥९२॥
 छत्र नावडे सिंहासन । अलंकार नावडे वसन । करूं नावडे शासन । उपासनही वळणाचें ॥९३॥
 दिनरंजनी जागावें । स्वाम्नुब्रह्मनेचि भोगावें । सिद्धांत अवधे उमगावें । प्रबोधें सांगावें अनन्य त्या ॥९४॥
 कामक्रौडाची होळी करावी । दया शानि हृदयीं धरावी । अपराध क्षमा उभारावी । आंति हरावी जीवाची ॥९५॥
 दुःख जीवाचें सर्व आटावें । अगुलें सुख बड्या वाटावें । भय अवघें निवडावें । भाविका भेटावें प्रेमळा ॥९६॥
 शमदमादि सारावे । देहें अहंकारा हारावें । मन मारोनि उन्मन करावें । विश्वीं भरावें आपणची ॥९७॥
 न देखावें आणगावांचोनी । तरिच धन्यव्य होय यांचोनी । बुधा काय तें नाचोनी । यम जाचोनी काचवी ॥९८॥
 याचि पयें जीव सारे । सार टाकोनि सेवेनी असारे । आम्हां नावडती पसारे । गोड तें निस्सार्ह दाखिलें बरी ॥९९॥
 जेणें स्वीकारिली असे कांता । ते दुर्घट पावले आकांता । आमुचा विषय नसे एकांता । पाववि लोकांना नोचि पैं ॥१००॥
 हें आमुचें विनीत उत्तर । तुम्हांविण कोण जाणें इतर । निवेदिलें न करितां अंतर । आम्हां स्वतंत्र वागणे ॥१०१॥
 विदित केलें सर्व चरणी । जें जें होतें अन्-करणी । यासी साष्ट तव ज्ञानतरणी । प्रबोध वर्णी तपांची ॥१०२॥
 ऐकोनि दत्ताची वचनोकि । शाली मुनीची तेम्हां निवृत्ति । काय बोले अनसूयेप्रती । असे हे विरक्ति अनिवार ॥१०३॥
 येयें आपइ न करावा । दुर्वास वेगीं बोघोनि पहावा । अनसूया म्हणे साधावा । योग वरवा वृद्धवर्ष ॥१०४॥
 उभयतां विचार करून । कांहीं दिवस लोटतां जाण । केलें दुर्वासा पाचारण । मंगल वचन बोलली ॥१०५॥
 बारे दुर्वासा सत्त्वरगती । तूं आचरे आतां गृहस्थी । परस्परद्वेषा वधू येती । बरी युवती एखादी ॥१०६॥
 तुज दाखितो आम्ही वधू । आवडेल तांचि वेगीं साधू । या काजीं आम्हां आनंद । कल्याणप्रद हें असे ॥१०७॥
 ऐकोनि पितयाचें भाषण । दुर्वास विनवी बर जोडोन । आम्हां आवडे तपाचरण । आणि तीर्थारन सर्वदा ॥१०८॥
 शुक कामिनी नावडे आम्हांसी । विरक्त यागावें उदासी । शुद्धाचरणें योगवासी । ऋषिसंगासी आनंदें ॥१०९॥

॥ अध्याय १६. चा ॥

आम्हांसी न रुचे हा संसार । जगीं विचारवें दिगंबर । विप्रयभावना अवोर । दिघलें दूर टाकोनी ॥११०॥
 जे या प्रपंची गुंतले । ते सर्वस्वीं भ्रमोनि गेले । आपुले खडिता आंचवले । भ्रमणी पडले बहुकार ॥११॥
 आम्हां न लगे ही दुःखा । बळेल तेणें भोगावे पाश । वरून प्येवत आपुला नाश । नरकतास भोगेत ते ॥१२॥
 वडिली न वीजे आम्हां गुंता । आमुचें सहसा न वागे चित्ता । कृपा करोनि समर्था । धानी मुक्ता आम्हांति ॥१३॥
 खड्खें कतं गमन । आपडा ऐसें तपाचरण । उदास निःस्पृह राहोन । काळक्रमण करूं सुवें ॥१४॥
 लीकित संवंधाची गोष्टी । लोभ मोह न घाला आम्हां पोटी । जनाची जनीच राहो रहाटी । न लावा पाठीं आमुच्या ॥१५॥
 जैसें आकाशीचें डंबर । फीं धूतळाया धणभर । फीं स्वर्गाचा रागविस्तार । तेवींच संसार असे हा ॥१६॥
 जें का बाळ ब्रुती दिसे । सर्वही तितुकें नासे । त्यासी किमर्थ मानावें अनारिणें । जीव पीसें मुळले ती ॥१७॥
 जो असे कां निद्रित । तपा स्वप्न सत्यचि भासन । तौचि होता जागृत । आचंवित पत्तावे ॥१८॥
 विचारें पाहतां मिथ्या जैसे । दृग्मान अवघें तैसें । डोळस अंध होईल कैसें । वडिली ऐसें जाणावें ॥१९॥
 बाजारीं खेळनी बाजेगर । करिती वस्तु नाना प्रकार । तेथें मुळोनि गेले पाहणार । वस्तुविचार असत्य ना ॥२०॥
 ऐसेच विलास हेही असती । धर्मीक उद्गडोनी नासती । आम्हा नाहीं तयांची प्रीती । कृपापूर्वें समजावें ॥२१॥
 परिसोनी सुताची वार्ता । अत्रि झाला मनीं हर्षता । परि अनमृषेच्या चित्ता । झोवली चित्ता दाहण ॥२२॥
 म्हणे पुत्र झाले जोगी उदासी । हे तो नागवनी फीं आम्हांसी । आतां पुसावें जरी चद्रासी । तो हितकार्यासी या लागे ॥२३॥
 कोण उपाय या करावा । अर्थ कैलेनि साधवा । कवणिवा यों न व्हावा । पूर्ण ब्रवा हेतु हा ॥२४॥
 ऐसे परीची तळमळ । करितां लोटला कांहीं काळ । मोहें माना करी कळकळ । वंशफळ वाटावया ॥२५॥
 तंव अविनाश दत्त योगेश्वर । जाणोनि मातेचें अंतर । दाविता झाला चमत्कार । मुनिवर पाहतासे ॥२६॥
 तानादि कें सारोन । करूं वेसले जपध्यान । तंव अत्रि करितसे अवलोकन । सेनजमान तीन रूपें ॥२७॥
 एक चतुर्मुख वेदवक्ता । देखिला तेव्हां जपकरिता । केव्हां आला हा निवाता । आश्चर्य चित्ता वाटलें ॥२८॥
 एक तो दिसे श्यामसुंदर । कंठी शोभे वैजयंतीहार । कासे कसिला पीतांबर । पायीं तोडर व्रीदाचा ॥२९॥
 शंख चक्र शोभायमान । भिमसुर दिसे वदन आकर्ण । विशाल भ्रुकुटी नयन । बाहु आजान दिसती ॥३०॥
 मदनमनोहर देखोनि मूर्ती । पाहतां आनंद न माये चित्ती । अर्धोन्मीलित नेत्राचीं । कुंडलें सलकनी मुगुटपणी ॥३१॥
 तृतीय मूर्तिं करितां अवलोकन । तो दशभुज पंचवदन । अंगीं शोभे भस्मविलेपन । रुद्राक्ष धारण गंगावर ॥३२॥
 दिसे जटाजूटमंडित । तृतीय नेत्र धगधगान । सर्वांगीं न्याळ शोभत । वंठ विराजित नीलवर्ण ॥३३॥
 एवं तिथे धन्यवर्ती । मुनी विलोकी स्रेष्ठमभरित । अनसूयेसी पाचारी त्यरित । पाहोनि विस्मित मनीं ते ॥३४॥
 म्हणती हे प्रसन्न ईश्वर । प्रगटोनि कृपा केली आम्हांवर । धन्य आजिचें पर्व गोर । केलें मंदिर पावन ॥३५॥
 अनसूया निनवी अत्रीसी । आतां स्वतःपण विवर्गासी । अनन्य होवोनी वेगेंसी । सद्गवेंसी नमावें ॥३६॥
 प्रार्थवें जंव जोडोनि कट । तंव तें दिगुनी तिथें कुमार । दुर्वास चंद्र दिगंबर । ध्यानीं योगेश्वर निम्न ॥३७॥

गालागीं माये परियेसी । तूं शरण जाय अवीसी । देहीच भेटसी विदेहासी । दृष्टी अविनाशी जडेल ॥९४॥
 मूळ वस्तु ते अविनाश । मायिक पदार्थां असे नाश । कल्पनेचा नुरे लेश । कैचा पाश मग तेथे ॥९५॥
 हें वर्म न कळे संतांसी । जाणोनि रमती अविनाशी । अभेदत्वे ते मानसी । सर्वामकासी पाहांती ॥९६॥
 अद्वयपदातें पावनां । भेद नाही संत दत्ता । गुरुकृपेविण पंथा । वेत्ती पावना जीव होय ॥९७॥
 यदर्थ गुरुपदासी । शरण जावें अनन्यभावेसी । तन मन धन अर्पोनिया पायांसी । सकळ अपायासी दवडावें ॥९८॥
 उपायेंचि हरावे अपाय । अराय सरतां कैचें भय । भय नसनांचि सहज निर्भय । होनां अभय सद्गुरूचें ॥९९॥
 ऐसें कथितां निरोपण । अनम्यां झालो तळीन । वृत्ति होवोनि निमग्न । नादी फग होय जेवीं ॥१००॥
 पुढिले प्रसंगां संवाद । प्रश्नोत्तरां उद्भवतील आनंद । गुणप्रबळ गुरु प्रसिद्ध । दत्त विविध सांगतील ॥१०१॥
 दत्त सहज दयाघन । प्रबोधें कर्तिल पावन । जें ऐकतां होय ज्ञान । सुख समाधान साधकां ॥१०२॥
 साधक सिद्धांचे सप्ती । अविनाश वसे त्या ठायी । नो संतकृपेवर्ण कांहीं । प्राप्त नाही कवणांतें ॥१०३॥
 म्हणोनिषा संतपदा । अनंतसुत विनय सदा । व्यायोगें सच्चिदानंद । आनंदवंदा भोगी तूं ॥१०४॥
 इति श्रीदत्तप्रबोधप्रंय । यासि नारदपुत्राचींचें संमत । सदा परितोत भाविक भक्त । पोटडशोध्यायार्थ गोड हा ॥१०५॥

॥ इति पोटडशोध्यायः समाप्तः ॥

॥ अध्याय १७ वा ॥

श्रीगणेशाय नम । श्रीसरस्वत्यै नम । श्रीगुरुदेवाय नम ॥

ॐ नमो सद्गुरु अभयवक्त्रा । सद्य उदारा ज्ञानसागरा । अविनाशरूपा परापरा । जगदोद्धारा जगत्पते ॥१॥
जय जगन्निवासा भयनिवारणा । जय अनायनया भयभंजना । कलुषान्नर विश्वरजना । त्रिपुक्कदना नमो तुज ॥२॥
जय त्रिनिधतापशमना शाता । जय त्रिगुणातीता भेदरहिता । अनंत कल्याणी अनंता । दत्त समर्था नमो तुज ॥३॥
तत्र कृपाशटाक्षै करून । प्रथ वदविंसी आपुला आपण । बाढविंसी आपुलें बहिमान । दासा पावन करोनिया ॥४॥
अद्भुत ज तुझी लीला कीर्ति । ने वणावया देवोनि नति । उदार चित लाजिजे प्रथी । हृदयी प्रीती उद्भवोनी ॥५॥
गत त्रयाध्याय शिवटी । मातेसि सागे गुज गोष्टी । अत्रीसी शरण जाय उठाउटी । करी साठी ज्ञान गुह्य ॥६॥
मायामोहो अनिरा । हा तुनसी बाधक शेर । हा तुठावया साचार । तुज विचार सांगितला ॥७॥
आशा लोभ हा कठिण । येणेचि प्राणी पात्रले वधन । सर्वस्वी गेलेत भ्रमोन । नाश दारण माधोम ॥८॥
अनिरा ही ईश्वरी माया । हेचि नारण उद्भूत लया । जीव टाकिला भ्रमोनिर्था । त्रयत्रिनया विषयाधी ॥९॥
काम क्रोध मद मत्सर । दम्भ आणि अहंकार । यासंगें नाना विकार । घडती अनिरा नावरी ॥१०॥
लोभ मोहो आणि आशा । हेचि गुतवी नेत्रोनि पाशा । मूल होय जीवितनाश । बाढवी दुराशा आगळीच ॥११॥
जेसा कोसला घर करी आपणासी । स्मरणें गुतोनि पडे पासी । दार न ठेनी निघण्यासी । शेवटी घातासी पावला ॥१२॥
तेनीं निपयलोभी जीव गुतले । जन्ममरणाचे आनतणें घेतलें । फेरी फिरता बहु वडले । परी न उमगले सरया ॥१३॥
जया शोबला विहार । तया निब गोड पार । लग्न लक्ष्म साखर । कटु निर्धार गूळ म्हणे ॥१४॥
शीत पदार्थ उष्ण लागती । उष्ण तेचि शीत योळती । भ्रम निद्रा दावती । सुगिया चढती चरण जट ॥१५॥
वीं करी जो मदिरापान । तो अयन जाय भ्रमोन । चिखलीं लोले आनदधन । उडवडी भाषण भलत्तैस ॥१६॥
विठवन व्यया न कळतयासी । सुख आनंद मानी मानसी । हें दुख न जळे निश्चयेसी । उन्मादयोगेंसी तळीन ॥१७॥
त्या विरहित जे कोणी । याचें दुख ओळखिल त्यानीं । देऊ जाता शिकवणी । भ्रमिन मनीं नावडे ॥१८॥
परी सावधानाचें तळमळ मानस । योजोनि सांगती उपायास । मानी ते पावती सुखास । न घडे नाश कल्पाती ॥१९॥
याचतिथीं निनती । अने करितों तुजप्रती । उताऱ्यावीण निश्चिती । विष कल्पातीं उतरेना ॥२०॥
गेग होय शरिरासी । जणेंचि लागे वैद्यापाशीं । औषध देवोनि वेगेंसी । रोगा नाशी निश्चये तो ॥२१॥
नाना परिचे विहार डसती । जीवीं व्याकुळ चरफडती । ते उताऱ्यावाचूनि न हस्ती । उतारे उतरती क्षणमात्रे ॥२२॥
तेचीच मार्गा चालता । पर्जन्यवाळीं अडवी सरिता । ते उताऱ्यावाचोन सर्वथा । पैल जाता नये वी ॥२३॥
याचि प्रवर्तें करून । जीव भवभ्रमे गेला गुतो । येथोनि काढावया समर्थ मोण । एका सद्गुरुविण दिसेना ॥२४॥
तो हा भवसागरीचा तारू । म्हा समर्थ सद्यगुरू । आति छंदोनि पैलतारू । नेईल निर्धारू नारणागता ॥२५॥
भयभयातें सय वारी । आति कल्पनेसी निवारी । अभय देवोनिचा तारी । समान कती आपलिया ॥२६॥

आणिक अनसुये परिवेसी । म्यांही सुपाय केले मय हरावयासी । शरण जावोनि बहुत गुरूंसी । सकळ आंतीसी वारिलें ॥२७॥ बहु उपदेश अंगीकारिले । त्या शब्देंचि अज्ञान छेदिले । विवेकज्ञान प्राप्त झाले । अविनाश पावले पद माने ॥२८॥ देहीचा गेला द्वैतभेद । चिंता निरसली गेला खेद । चित्त झाले निर्द्वंद्व । झाला बोध अनुपम्य ॥२९॥ बहु गुरूंचेनि मति । मज देही पावली सांनि । वैराग्य आणि विरक्ति । सकळ अनुरक्ति वाणली ॥३०॥ बहुगुरूंची पावली कृपा । तेणें पळविलें त्रिविधतापा । देही उजळिलें ज्ञानदापा । जन्ममरणखेपा चुकवित्या ॥३१॥ देहीचें हरपविले विकार । मज केले अजरामर । वृत्ति झाली ब्रह्माकार । दुजें अणुमात्र दिसेना ॥३२॥ आग्रहस्तंभपर्यंत । मीच झालोसे निर्ध्रांत । त्यांही न्हावें ऐसा हेत । म्हणोनि विनवीत तव पदा ॥३३॥ तंव अनसुया म्हणे बा दत्ता । तूं बोलिलासि जें जें हिता । ते ऐकोनि संतोष चित्ता । धन्य लाभता करवीसी ॥३४॥ परी एक परिसी माझा प्रश्न । बहु गुरुयोगें पावलासी ज्ञान । ते गुरु कितीक कोण । सांगें निवडून राजसा ॥३५॥ तुसे बोलचें वाटतें नवल । बहु गुरु हे बोलिलास बोल । येणें कल्पना वाढली प्रबळ । ते तूं निर्मळ करी आतां ॥३६॥ सद्गुरु तरी असे एक । तूं म्हणसी केले अनेक । मज न माने आवश्यक । बोलसी वितर्क बोल कैसे ॥३७॥ येथें मन माझे झालें चंचळ । कल्पनायोगें झाला मळ । ते उगवोनि सांगे निश्चळ । जेणें विमल चित्त होय ॥३८॥ ऐकोनि मातेच्या प्रभोचारा । परम मुख वाटले दिगंबरा । मागुनीं जोडोनि या कता । म्हणे अंगीकारा जो उत्तरे ॥३९॥ मी स्वइच्छें करितां गमन । अद्वय निःसंगें आनंदघन । तंव त्यां मागें करून । यदु येऊन भेटला ॥४०॥ तेणे माझी स्थिति पाहतां । नाना योगें झाला स्तुतिना । अनन्य भावें चरणीं माया । झाला ठेविता सप्रेम ॥४१॥ तया स्तुतिभावार्ते देखोन । अनन्य मुमुक्षू निरखोन । तया होवोनि सुप्रसन्न । अधिकार पाहून घेसलों ॥४२॥ स्तुतिगीतवीं प्रश्न केले । ते म्यां त्याचे आदरिले । ज्यायोगें मज फळ पावलें । तें म्यां कथिलें बोधपर ॥४३॥ तेथेंचि बहु गुरूनें स्थापितां । संशय शाटला त्याच्या चित्ता । मग विवरोनि म्यां प्रतिपादितां । झालों निरसिता कल्पना ॥४४॥ तंव अनसुया म्हणे दत्तासी । यदु कोण कल्पाचा कवण वंशी । ते सांगे मज निश्चयेंसी । म्हणे परिसी अविनाश ॥४५॥ सोमवंशी परम मुशीळ । नडपनामें होता नृपाळ । तयाचा पुत्र ययानि प्रबळ । पराक्रमी सवळ धार्मिक ॥४६॥ तया ययानोपासन । यदुराव झाला निर्माण । परम तेजस्वी रूपें लावण्य । सुरस ज्ञान विवेकी ॥४७॥ तो शरण आला अनन्येंसी । तुजऐसाचि प्रश्न केला मजसी । तें निवेदोनि बोधिलें तयासी । समसाम्यतेसी पावविला ॥४८॥ तेचि तुज करूं निरोपण । तूंहि ऐके होवोनि सावधान । सोडोनि अवघे प्रपंचभान । कती श्रवण आदरें ॥४९॥ सत्यची असती गुरु बहुत । किती यदावे ते अगणित । दाविनांल जे सुपंथ । तेचि गुरुनाथ म्हणावे ॥५०॥ सुरतें सुकर्मालागीं । गुरु असती सर्व प्रसंगीं । गुरूवांचोनि अणुमात्र जगीं । कार्य उर्मां पडेना ॥५१॥ पिंद असांड व्याप्ति । गुरुरूप असे निधिति । कोणतेही कारणाची गति । गुरुविण स्थिति न बागे ॥५२॥ गुरु व्यापला अपरंपार । कार्यकारणवर्तुत्वाचा आधार । गुरु असे सर्वानं । सकळ व्यवहार गुरुयोगें ॥५३॥ जाणावया गुरु नहिमान । वेदश्रुति शाखा नाही आंगवण । भाटीव करिती पुराण । जेवी बंदिजन रायाचे ॥५४॥

क्रला निष्पु महेधर । तया न कळे गुरूचा पार । कोण वर्ष शनेळ पार । शिणला फणिर सहस्रमुखें ॥५५॥
 हाट परिक्षी भरला वस्तुकोर । परिधनपेसें घेईजे घेणारें । उदकें भरलें सिंधुसरोवरें । प्यावें पिणारें तपेरेसें ॥५६॥
 तैसें माते म्या अर्थपर । गुरुगुणसप्रह वेला साचार । तोचि निवडोनि या प्रकार । तुजसविस्तर सागतो ॥५७॥
 ते म्या गुरु कोण केले । म्हणसी तरी ऐके बहिले । जे यदुपाशीं निवडोनि दाभिले । तेचि बोलें परिधेसी ॥५८॥
 पृथ्वी वायु आनारा । जळ अग्नि शीतारा । गभस्ती कपेता अजगरास । सिंधु पतगास गुरु केलें ॥५९॥
 मधुर मक्षिका वरी । मृग मीन वेद्या सुदरी । टिटवा अर्भक कुमारी । एऊ मिसाया निर्धारी शस्त्रार ॥६०॥
 सर्प आणि कातणी । पेष्कारही धेतला गुणी । पव चोवीस सत्या नेमोनी । गुणालागोनी गुरु केलें ॥६१॥
 नरदेह पचविसारा । जेणें या गुरूचा लाम बरया । आणिक मानिक गुरूच्या समुदाया । त्याही भाया सागतो ॥६२॥
 मातागुरु पितागुरु । ज्येष्ठ बहु जाणाही तो गुरु । गाथनी उपदेशक कुलगुरु । मोक्षगुरु श्रेष्ठ सर्वो ॥६३॥
 अनसूया म्हणे गा सुज्ञा । धन्य तुझी विशेष प्रज्ञा । तरी न मोडी माझा आज्ञा । सांगे गुणज्ञा गुण त्याचे ॥६४॥
 कोणापासोनि कोण गुण । कोण त्याग अगीनार पूर्ण । तयाचें निवडोनि लक्षण । मजलागून सांग आता ॥६५॥
 मातेची देखोनि लालसा । सतोष वाटला अविनाशा । म्हणे माते स्वस्थ मानसा । करोनि मिलासा धन्य वीजे ॥६६॥
 आता एषयाच प्रभार । वेसा फाय वेला अगीकार । प्राप्ताप्राप्त विचार । तेही प्रखर सदरें तीन ॥६७॥
 सुप चाळणी राधणें । येचि गुणें घेणें सादणे । हें जाणिवे निवडणें । चतुर सज्जानें निवडोनि ॥६८॥
 सुप सत्तायें सप्रहनी । रजोगुणाचा त्याग करनी । अक्सर्ण खरेचि दारी । वेंचरिता उखबोख्याते ॥६९॥
 पल पाहा ते चाळणी । अनेक भगें जथेलगुनी । सत्त्व देतसे त्यागोनी । रज धरोनि राहें पोटी ॥७०॥
 तिसरें नेमिलें राधणें । तें उपेगी अनुतापपणे । स्वसगें पक करणें । तृप्त्यर्थ यजणें अपार ॥७१॥
 या त्रिगुणांत लक्षोनी । प्रादा अप्रादा आणिवे मनी । आता निवेदितो धेयोनि । साठरी ग्रंथी गुरक्रिया ॥७२॥
 उभय नवचे समप्रकाळी । पितृनीज जटरकमळी । तृतीय वायूच्या सपेढी । सभर नव्हाळी गर्माची ॥७३॥
 दिवसमासे वाढला । जठरातरी उरला । नारकमूरी गदगदिला । बट्ट उबगला ते ठायी ॥७४॥
 परिसी माते मूळिचे कथन । निर्धीसी आज्ञापी नारायण । सृष्टिउद्भवाच नारण । करावें पूर्ण साक्षेपे ॥७५॥
 तुम सृष्टीतें रचावें । म्या निष्पुरुष प्रतिपाळ्ये । रद्रशक्तीने सहारणें । एव प्रतिपाळ्ये आज्ञेतें ॥७६॥
 अरक्ष म्हणोनि प्रिधता । जाला सृष्टि तेव्हा रचिता । चोम्याशीं लक्ष योनींची सिद्धता । करोनि दाभिता पें होय ॥७७॥
 एवपदी आणि द्विपदी । त्रिपदी कोणी चतुपदी । पचपदी केले षट्पदी । अष्टपदी नवपदी अपार ॥७८॥
 दहपदी केले अगणित । निष्पदी केले अमल्यात । नाना जीव रचना समस्त । पाहे अनंत सगितें ॥७९॥
 तर बोलें नारायण । जीव निर्मिले थोरसान । अनघे शिस्तोदरपरायण । न दिसे यात्रीण कोण्हीही ॥८०॥
 मी निरखिलें या जीगतें । परी आनंद पुजे काही माते । माक्षिया विश्रुतीतें । स्थान येथे दिसेना ॥८१॥
 मजलागी जाणती । सर्व रसातें वोळखिता । यातें नोव्हे ही शक्ती । मृदमनी हे जीन ॥८२॥

येणें कोण करावें कारण । यांचें रूप कैसेनि पूर्ण । कैवी बोधविनी माझे ज्ञान । सकल अज्ञान निर्मिलें ॥८३॥
 तुला निर्मिलेति बहुवत् । येणें नोहेचि मंत्र उद्घात । ऐसे बोलतां श्रीमेश । चिंता विवीत वाटली ॥८४॥
 मग विनवी जोडोनि कर । करूं स्वामी कोण विचार । आझेऐसेचि सत्वर । करोनि प्रकार दावितो ॥८५॥
 दीनदयाळा पुरुषोत्तमा । मम आपगधाची करोनि क्षमा । आज्ञा करावी मेवदयाना । हे सर्वोत्तमा सर्वेश ॥८६॥
 मायुती बोले सर्वेश्वर । मजऐसेच निर्मा द्विकर । अथवा निर्मा अधिकोत्तर । परी चतुःकर न करी त्यां ॥८७॥
 तयां देई सर्व ज्ञान । सकळां वरिष्ठ करी पूर्ण । हे निर्मित तयां आवीन । देई करून कमलोद्भवा ॥८८॥
 वर्णाश्रम नेमी त्यांसी । वेदमर्यादा बोधी निश्चयेसी । अधिकारपरत्वे धर्मसी । लावी आचरणासी तयति ॥८९॥
 याग यज्ञादि क्रिया । लावोनि मुख भोगवी तयां । तयां खुळेनील भासी भाषा । केलें बांधा नवजें तुजें ॥९०॥
 ते वेदशब्दें आवधे । मज यजतील सर्व भावें । त्या गुणें मी तयां पावें । कर्म प्रसवें तेंचि त्यांचें ॥९१॥
 संकटें वरतील धांवा । तें मज धांवणें केरावा । प्रसंग जाणोनी दवा । करणें कुडावा मज लागें ॥९२॥
 मद्रक्त ध्यातां निके । मज प्रमदणें त्यांचे हांके । त्यांतें पाळीन कौतुके । देतां न चुके सर्वस्या ॥९३॥
 भासें नान गा पुरुषोत्तम । हुंदी पुरुषोद्भवा उत्तम । जेणें तोपेन मी सर्वोत्तम । तोचि कम अवलंबी ॥९४॥
 चौन्याशी लक्षाहोनि वरिष्ठ । नरजन्मवी उत्तम श्रेष्ठ । हे भासी विष्णुनि उच्छ्रुष्ट । आज्ञापिलें स्पष्ट तुज धातां ॥९५॥
 ते मज जाणावयासी । योग्य होतील सद्भावसे । आणि पात्र उपभोगासी । सर्व कर्मांसी कारक ते ॥९६॥
 हें मानिजे माझे वचन । न करोनि कांहीं अनमान । रची वेगी त्वरे करून । सांगे नारायण विधांसी ॥९७॥
 पाणी जोडोनि विधाता । विनविता जाला त्या अनंता । म्हणे जी स्वामी कृपावंता । आज्ञा नायां बंदिली ॥९८॥
 म्यां नेणोनि विचार । केला बहुतापरी वित्तार । न जाणें मी सारासार । अपराध थोर पें जाला ॥९९॥
 दैवताविण विशाल मंदिर । वृषार्हीन सेनामार । प्राणाविण कलेवर । ऐवं विचार धडलासे ॥१००॥
 अपराधाची क्षमा करोनी । मज सांभाळिजे मोक्षदानी । बोधिलें मातें कृपावचनी । सावध करोनि अव्यापिलें ॥१०१॥
 आतां आझेऐसें वर्ततो । उत्तम नरदेह उमास्ति । वेदमर्यादा बोधवितो । मान्य करवितो सकळति ॥१०२॥
 अवधूत म्हणे अनमूयेसी । विधि उभारी या नरदेहासी । सृष्टिव्यवहार अनुक्रमेसी । देखोनि हारीसी आनंद ॥१०३॥
 जें विधि आरंभी नरदेहासी । तेंच आज्ञापी जीवासी । मुलोनि न जावें सुखासी । परमात्म्यासी मजजें ॥१०४॥
 जीवा राहे सावधान । तूं नरदेही पावसी जनन । तेथें मायामोहाचें आवरण । पडेल दारुण तुजवरी ॥१०५॥
 काम क्रोध मद मत्सर । दंभ आणि अहंकार । हे पडिपु अनिवार । करितील जर्जर तुज तेथें ॥१०६॥
 आशा मनीषा वृष्णा कल्पना । भ्रंति भूली इच्छा वासना । लोभ मोहोत्तंगे जाणा । होईल विदंवना पुढती ॥१०७॥
 कैक कल्पना उळती । नाना हंढ वाढवितो । मोहो लोभें घात होती । फेरी पडती जीव तेणें ॥१०८॥
 तेथें सुपंग आणि कुपंग । दोन्ही असती कर्मयुक्त । जें आचरशील तेंचि प्राप्त । कल्याण घात सम दोषे ॥१०९॥
 सुखं भोगितां संतारी । कर्म करितीं नाना परी । काळ उभाची लक्षित मापारी । फांसा आखती तयाचा ॥११०॥

॥ अध्याय १७ वा ॥

कुकर्मते अवलंबिती । सुख मानोनि विषय घेती । तेणें गुंतोनि यमपासीं । नरक भोगिती अनिवार ॥११॥
 यम प्रवर्तेल जे घाता । तेथें कोण गा सोडविता । देखोनि आचारलिया दुरिता । योनी भोगविता होय तैसी ॥१२॥
 एक एक योनीआत । कोटि कोटि फेरे होत । पुण्य पाप सम्या येत । तेंच पावत नरदेहो ॥१३॥
 जेव जेव करी पापाचरण । तेंव तेंव प्राणी पावे बंधन । सुटका नेव्हे तयालागुन । दुःख दाखण भोगील ॥१४॥
 यासांहीं सावधान वागे । बत नको या निकारसंगें । सुमार्गे सोडोनि कुमार्गे । कदा न रंगे लोभमोही ॥१५॥
 ऐकोनि विधीचें वचन । मय पावला जीव दाखण । म्हणे नको मज तें जनन । सांगसी बंधन बहु घाता ॥१६॥
 मायामोहो अनिवार । लोभें पावेन भ्रम घोर । जावील म्हणतां पडविकार । कैचा धीर मज धरवे ॥१७॥
 न घाली न घाली तपे ठायीं । म्हणोनि लागे जीव पायीं । मी नवजन्मी त्या अपायीं । सुख तेंही पुरे नको ॥१८॥
 जीवाचें देखोनि ग्लानोत्तर । विधि बंदे गा धरीं धीर । तुज सांगतो मी विचार । करी अंगीकार तयाचा ॥१९॥
 तूं तेंचें सुपयें चालतां । धर्ममार्गे आचरतां । मग नसे कांहीं भयचिंता । सुख पावता होसील ॥२०॥
 मोहो लोभा ना तळ्यावें । विकाररहित पावरावें । पापकर्मा सत्य त्वजावें । मग भोगावें सर्व सुख ॥२१॥
 जीव म्हणे कमलोद्भवा । तूं सांगसी योग बहु वरवा । कर्म नसतां कैवी न्हावा । धर्म आचरावा कोटोनी ॥२२॥
 सुटींच स्थापिला निवाडा । कर्मधर्माचा असे जोडा । एकाविण एक विषडा । कोण चाडा काय कीजे ॥२३॥
 कर्म करोनि धर्म करावे । धर्माचि कर्म तें भोगावें । भोग भोगितां लोभी पडावें । मोही गुंतावें सहजची ॥२४॥
 मोहो तेचि ममता माथा । गुंतवोनि घाली अपाया । कैवी घडविते उपाया । योनी फिराव्या कारण ती ॥२५॥
 ती सर्वस्वी शुलबील । जीवें जीता दीन करील । मुदल अवयें बेंचवील । वळें घालील जीव फांसा ॥२६॥
 तेथें मय घाटे मजसी । म्हणोन न घाली त्या जन्मासी । हें ऐकोनि विधातियासी । विचार मानसी पडियेला ॥२७॥
 तेणें स्वविलें नारायणा । यहुतापरी केली प्रार्थना । उपाय जीवाच्या भयवरणा । कृपें दयावना अमय दीजे ॥२८॥
 तेंव जेले विषेधर । नरदेह तें माझेचि घर । मी जीवमात्री निरंतर । वसतो साचार स्फुर्ये ॥२९॥
 मग प्रगटोनि अनंत । जीवात्म्यासी गुज बोलत । तृक्षियासंगे मी निश्चित । राहेंन रक्षित सर्वदा ॥३०॥
 तुजसी आणि मजसी । या संगम असे दोघांसी । तूं मातें जरी न विसरसी । तरी न भोगिती दुःख कांही ॥३१॥
 जें जें होईल कारण । तें तूं करी गा मदपुर्ण । तें माझे मी अंगीकारेन । वारीन शीण तुमचा ॥३२॥
 नरदेहते उचम अंगीकारी । मी असें तुझे बरोवरी । निर्भय वागोनि पाहे अंतरी । न ये तुजवरी आळ मग ॥३३॥
 जें जें कांहीं होत आहे । तें तें मम सुत्रेंचि पाहे । ऐकोनि जगलाचि तूं राहे । करीन साहे तन निष्ठे ॥३४॥
 तूं मातें जरी स्मरोनि राहसी । तरी दुःख कधीं न पावसी । सुख भोगोनि मीच होसी । सांगूं तुजसी किती आतां ॥३५॥
 जन्मोनि विसरसी मातें । मुलसील मायिक पदातें । ते दोय नाही आम्हावरते । तुजें वतें भोगणें ॥३६॥
 विपयी सक्त म्हणोनि जीव । सर्वासक्त म्हणोनि शिव । तुज जें आवडेल वैभव । तोचि ठाय सांभाळी ॥३७॥
 जीवात्मा आणि शिवात्मा । दोन्ही परी तो परमात्मा । उपासिलिया योगें जाणे क्रमा । सुखील उठ्ठना प्राणप्रिया ॥३८॥

शब्दें जीव पायला गोडी । निमाली अंतर्ची सांकडी । परम उल्हासे लवडसवडी । म्हणे जोडी झाली मज ॥३९॥
 मासुती जगदीश वदे कमलासना । जीवा म्यां निर्वादिली उपासना । तारकमंत्र झाला संगे काना । करी प्रेरणां आतां मां ॥१४०॥
 वचन ऐकोनि विधाता । प्रमुआझा वैदिली माया । सोहंमंत्र झाला देता । म्हणे या सर्वा या न सोडी ॥१४१॥
 ऐसें बोधोनि जीवासी । गर्भागारी संभवी त्यासी । दत्त विनवी अनसुयेसी । मागील कयेसी आठवी ॥१४२॥
 तेथें, अनोदकाचे मेळी । जठरांनीचेनि जाळी । परिपक्व तयें स्वळी । पिंड उकळीं उकडत ॥१४३॥
 दिवसमासे पक्व झाला । नरकमूर्ती धावरला । करपद मीर्वेसी बांधिला । मोटें आवळिला सबळ तो ॥१४४॥
 तेव्हां अंतर्दृष्टी करून । शिवात्म्यासी करी अवलोकन । करुणा भाकी कर जोडोन । म्हणे मज येथून सोडवी ॥१४५॥
 देवाधिदेवा हविकेदी । येथोनि जरी मज सोडविसी । तरी मी न विंचवे तुजसी । पाव वेगेसी सदया वं ॥१४६॥
 शंख, चक्र, गदा घेवोन । केले त्वां आजवरी रक्षण । आतां मातें मुक्त करोन । करी पोषण पतितार्थ ॥१४७॥
 ऐकोनिया करुणां उत्तर । काय बोले जगदेद्वार । माझा पडो नेदी विसर । असें बरोबर तुमिषा मी ॥१४८॥
 तें जीव अवश्य म्हणतां । कृपा उपजली त्या अनंता । करोनि स्वाची मुक्तता । झाला लोटिता बाहेरी ॥१४९॥
 भरतां नवमास नवदिन । प्रसूतिवाचे दाटला पूर्ण । माता झाली कंपायमान । दुःख साहोन कुसमुसी ॥१५०॥
 महत्पुण्यें जन्म झाला । बंधन पासोनि जीव मुटला । वारा मायेचा लागला । कोहं बोलिला समयोगें ॥१५१॥
 माया लावी तै सैहासी । उणोदकें न्हाणी वेगेंसी । द्वारें कुंकोनि मथूरी । पाजी दुग्धासी आरंभळतां ॥१५२॥
 मुळी जार घराचें प्रस्थान । त्याचें सुतक पाळीती दहा दिन । अक्रान्धासी शुद्ध होवोन । वाराचा नेमून वारसें ॥१५३॥
 नामकर्म जातकर्म । तेराव्यासी केला बहुसंभ्रम । आदि अंती नेमिले सम । उत्तम अनुत्तम सारिखे ॥१५४॥
 दिवसमासाने वाढलें । मायायोगें वेष्टिन केले । पूर्वकर्म विसरलें । बहु समविलें आतलोकीं ॥१५५॥ किंचितं
 स्फुटीं होतां जाण । होय स्वरूपाची आठवण । न भेटवे तयालागून । करी रुदन आक्रोशें ॥१५६॥
 माता वंशु आणि भगिनी । वेष्टुनी घेती बहु व्रामिनी । लुधानळें म्हणोनी । बळें स्तनीं लाविती ॥१५७॥
 हारकुर्वा दे करिती । टाळ्या चुटक्या वाजविती । नाना नामें करोनि बाहाती । नादें लुप्ताविति लक्ष त्याचें ॥१५८॥
 आवडी घेती जंव चुंवन । तंव वाळा दिसे तें वदन । विपरीत मनीं लक्षोन । हांसे गह्वरोन वाळक तो ॥१५९॥
 मासें कोणीकाडे गेलें । नानाविध हे कोण आले । तें आठवतां दुःख जालें । रडों लागले मागुनीं ॥१६०॥
 मासावरी चढतां मास । मूळ विसरलें दिवसेंदिवस । पुटिलियांचा लागे घ्यास । खेळीं मानस गुंतलें ॥१६१॥
 पांच मास पूर्ण भरातां । निखळ विसरला तो अच्युता । मग सर्वभावे आवडे माता । खजात गोता न्याहाळी ॥१६२॥
 दिवसेंदिवस कळीं लागे । पडे सडे वरही रागे । मिती धरोनि स्वअंगे । चालविती वेगें वोटनेटे ॥१६३॥
 परम प्रीती करून । बाळा करविती अन्नपान । लेखोनि अलंकारभूषण । शिक्कविती भाषण शब्द नाना ॥१६४॥
 रसना गुंतविली रसीं । अलंकार जडविले चित्तासी । खेळ रुचविती मानसीं । संग वाळासी योजविती ॥१६५॥
 सत, वरुणें होतां कुमारा । मीजीबंधन द्विजवरा । विद्याभ्यास करविती वरा । होदजे पुरा तोंवरी ॥१६६॥

त्रिभुजाजी शाला प्रवीण । जमीं बर्णिले शहाणपण । सुख मातापितयांलागुन । म्हणती लग्न करावें ॥६७॥
 जो तो म्हणे तुमचे घरी । देतो आम्ही आपुली कुमरी । विधिनेमा ऐसी परी । घडोनि निर्धारि येतसे ॥६८॥
 लोक म्हणती शालें लग्न । लग्न नोव्हे तें आलें विघ्न । शृंगळा जडली पदीं येऊन । दृढ बंधन पावला ॥६९॥
 माता निरवी मुनेसी । संसार करी तूं मजऐसी । सर्वस्व सोंपिलें तुजसी । शीतळ कुसी प्रसवे तूं ॥१७०॥
 वाढतां वाढली वंता । पंढ्यशोभनीं योग्य एकांत । जडूऐसी शेंबोनि खळांता । नग नसतां आकांता पाववी ॥७१॥
 बाह्य द्रव्यातें सर्व आढी । शरीरद्रव्यातें तैसीच घोटी । निःशक्त होतां पदें लोटी । उपाधी मोठी वाडवी ॥७२॥
 न पुरतां तिची आस । अंतर उपजवी परम आस । लोभमोहाचा पुरुषा पास । पडे भ्रंश स्वहितातें ॥७३॥
 जरा अयस्ये कासाविस प्राण । परी प्रपंची गुंतलेंसे मन । व्याधि रोगें गेला वेडोन । तरी वेध पूर्ण प्रपंची ॥७४॥
 लाळ झेंबूड बरवरा वाहे । शीच मूत्र अंयरुणी होये । मुकुंडी वळोनी ठायीं राहे । तरी प्रपंच सोये न सांडी ॥७५॥
 बर्चि दारिचि भ्रासती । निष्ठुरपणें बहु गांजिती । सर्व भावें कंटाळती । कोण्ही न येती उपेगां ॥७६॥
 चहुंघडोनी दुःख अनिवार । परी म्हणे मी वांचलों जर । करोनि दावीन संसार । केवि पामर निंदी मज ॥७७॥
 जवळी पावलें मरण । परी न सांडी आंगवण । प्रपंची मोहित जालें मन । पडिला दारुण भयपाशीं ॥७८॥
 करितां कल्पना प्रपंचविपयीं । प्राण गेला ठायिंचा ठायीं । पार्शे बांबोनि यम नेई । भोग विदेही विंदवना ॥७९॥
 जे आचरणाची स्थिती । तैसेच भोग भोगवितो जन्मागारी फिरवितो । नेत्रोनि टावितो नरकवासा ॥८०॥
 हें जन्ममरणाचें बहु दुःख । येणें कैवे प्राणिया सुख । हेंचि यम जाणोनि देख । जालों आवश्यक सावध मी ॥८१॥
 सर्वांमाजी उत्तम खरा । नरदेह हा सुंदर हिरा । पावोनि करी जो मातेरा । काय गव्हारा म्हणूं त्या ॥८२॥
 या जन्मासी मार्ग दोन । ते तूं म्हणसील जरी कोण । तेही तुजप्रती सांगेन । सावधान परिसीजे ॥८३॥
 एक पाववी वद्धतेसी । एक मुक्तमार्ग निधयेसी । हें यम विवेकें मानसी । उभय पक्षांसी वोळखिजे ॥८४॥
 मुक्त होय तो गोमटा । बद्ध तो परम असे खोटा । लावी नरकाचिया वाटा । भरवी हाटा यमाच्या ॥८५॥
 मुक्तपणाच्या साधनें योग । तया पाहिजे रूढ वैराग्य । योगाचा करणें सर्व त्याग । विवेकसंग सर्वदा ॥८६॥
 अनसूयेसी म्हणे अवधूत । तुज विस्तार जाणविला नेमस्त । जयायोगें घडे घात । ते वयार्थ निर्वेदिलें ॥८७॥
 परी याचा म्यां घेतला गुण । तो निरपितो तुजलागुन । लक्ष चौन्वांशी योनीसि जाण । गुरु पावन नरदेहो ॥८८॥
 सर्व गुणांत जाणता । रसज्ञपणें जाणे रसता । विवेकें निवडी ना कसता । सर्वांत ज्ञाता गुरु हा ॥८९॥
 वीज गुरु पिता जाण । माता वाढवी प्रीतीकरून । आवडीं लालन करी पालन । गुरुपित्याहून आगळी ॥९०॥
 शिक्षा करोनि विद्या देती । मान्य सक्कळ्यांमाजी करविती । तया विद्यागुरु म्हणती । शरण त्याप्रती मी जालों ॥९१॥
 ब्रह्मचंदिधलें मजलागोनी । गायत्री उपदेश केला कानीं । बेदशास्त्री प्रवीण करवोनी । अर्थ बोधवोनी देती जे ॥९२॥
 तो कुळंगुरु म्यां वंदिला । वेदार्थबोध गुण घेतला । बेदमते अष्टांधु बोलिला । तो म्यां नमिला दुर्वास ॥९३॥
 एवं बडिलांसि वंदावें । केनिष्टांसि आशीर्वाद यावे । हें विचारें जेव पाहवें । गुंतेनि पडाव दोहोंकडे ॥९४॥

पाहतां त्या वेदमतासी। वृद्धत्व नेमिलें बहुतांसी। त्यामानें नमनासी। विकल्प चित्तासी वाटतो ॥९५॥
 म्हणोन विवेकगुरु केला। वैराग्य अनुताप याणविला। वडील वडील जंव सोधिला। तंव तो व्यापिला सर्वांन ॥९६॥
 वाडिलपण तुजमाजी। तेवींच असे भजमाजी। व्यापलें सर्व समाजी। प्रणिपात काजी कोण उर ॥९७॥
 म्हणोनि न करावें जरी नमन। तरी वेदवृद्धाचारि लागे दृषण। यालागीं त्यजोनि योरपण। करावें नमन सर्वां भूती ॥९८॥
 नारी नर योर बाळ। पशुपश्यादि जीव सकळ। स्थावर जंगम लघु स्थूल। होवोनि प्रेमळ नमावें ॥९९॥
 त्या विवेकें ऐसें केलें। योरपणाचें ओझें टाळिलें। भेदाभेद अवघे उडाविले। एकत्र भासविलें अनेकीं ॥१००॥
 जीवशिवाचे दूतभाव न। निरसोनि पावलें एकपण। कोणें करावें कोणासि नमन। मन अमन होवोनि ठेलें ॥१०१॥
 तथापि राखावया श्रेष्ठचार। आठवला विवेकें विचार। अधिनाश व्यापक सर्वांतर। पावनवें योर हाचि पै ॥१०२॥
 नाशिवंत नरदेहो पतित। हा सर्वांत कनिष्ठ नेमस्त। येणें करावा प्राणिपात। व्हावया पुनीत अधिकार हा ॥१०३॥
 आणि जें का खामखाहित। तें जाणावया नरदेहोच समर्थ। सर्व ज्ञान येथेंचि प्राप्त। नाही इतपंत निश्चयें ॥१०४॥
 यासाठीं नरदेहो गुरू। पाहिला सर्व गुणां वा आगरू। अलभ्य लाभला भवी योरू। जागोनि विचारू मानिला म्यां ॥१०५॥
 सकळ योनीमाजी नरदेह श्रेष्ठ। परी ज्ञानहीन अति कनिष्ठ। अज्ञानभरित मातभ्रष्ट। नाना अरिष्ट भोगवी ॥१०६॥
 पडिंघुंचे संगें मन। पंचविपयीं मोहिलें पूर्ण। आशा लोभ मोहें भ्रमोन। पाववी पतन नरकवासी ॥१०७॥
 हे वेदत्रिया गुरुचें प्रसादें। हे चिन्हें योळखिले त्याचि दोषें। कीं हे घातक उमारिलीं द्वंद्वें। अति विरुद्धें माजवितो ॥१०८॥
 याचें करावया निवारण। नाही कोणझासी आंगवण। जें जें कर्म आचारावें जाण। अहंतागुण बाढवी तें ॥१०९॥
 इत्यादि योगें अपायीं। बुडवी नेत्रोनिया भवदोही। जन्ममरणाच्या पंक्ती पाही। भोगवी नाहीं सुख जीवा ॥११०॥
 या दुःखापासोनि सोडविता। कोणही नाही गा तत्त्वता। हें जाणोनि अनुतापता। पावली चित्ता चित्ता बहु ॥१११॥
 मग विवेकें केला विचार। सर्वांहोनि सद्गुरु योर। तोचि भवभय वारील निर्धार। निर्विकार करील मज ॥११२॥
 हे सद्बुद्धीचेनि योगें। अनुतापाचेनि प्रसंगें। विवेकाचेनि अनुसंगें। उपाव येणें सांपडला ॥११३॥
 सरितेमाजी बुडतां। जेवीं तुंवणीफळ आलें हाता। दारिद्र्यप्रस्त हाता। सांपडला अवचित्ता द्रव्यघट ॥११४॥
 रोगी पाहे जंव मरण। तंव अकस्मात जालें अप्रतपान। विखार वाधी देहा डंखोन। तों पाहिला चरण मोहोन्मावरी ॥११५॥
 तत्त्वत घाता प्रवर्तले। तंव उठोनि व्याघ्रे त्यां मारिलें। वनी वणव्यानें वेढिलें। तंव पावलें भेधोदक ॥११६॥
 तेवीं अनसुये मजसी। बुडतां तारू सांपडले निश्चयसी। आनंद उन्हासे दाटलो मानसी। शरण सद्गुरुसी शिवाळें ॥११७॥
 श्रीसद्गुरु अविलगोन। अनन्य अष्टमावें बाळें शरण। दृढ प्रेमें धरितां चरण। केलें पावन गुरुराये ॥११८॥
 देखोनि आर्द्र अंतर। तेणें केला अंगीकार। तारकमंत्र उपदेश योर। दिवला अभयकर मस्तकीं ॥११९॥
 सद्गुरु ऐसा दयाळ। धुंडिता न दिसे ब्रह्मांड सकळ। उपमेरहित हें स्थळ। केलें तात्काळ आपणची ॥१२०॥
 त्रिविधतापार्ते निरासिलें। समूळ अज्ञान छोडिलें। ज्ञानदीपातें उजळिलें। घटीं प्रकाशविलें निजतेज ॥१२१॥
 तथाचे कृपे करून। मीच विधमरी जालों पूर्ण। अद्वय उन्मन केलें मन। मीतुंपण मावळले ॥१२२॥

निर्भय केलें अंतर । नाथोनि टाकिले सर्व विकार । काय आढवूं उपकार । सद्गुरु दातार धन्य हा ॥२३॥
 अविनाश वदे मानेसी । वृंही शरण होय सद्गुरुसी । तो दया करित पावसी । पूर्ण सुखासी अंतरी ॥२४॥
 जे सद्गुरु चरणीं झालें शरण । त्यांचे चुकलें जन्मभरण । तयां नाहीं भवबंधन । मुक्त मान सर्वदा ॥२५॥
 सद्गुरु अनंत दयासागर । त्या पदकमळीं सुतभ्रगर । मकरंद सेवी निरंतर । घाली गुंजार प्रीती या ॥२६॥
 सैन साधु जे सज्जन । त्यांचे लक्षोनिया चरण । प्रीती मागतसें कृपादान । करा पावन म्हणोनी ॥२७॥
 पुढील कथा वदवा अलौकिक । जे सत्कर्मसि होय सुखदायक । अनंतसुत संतांचा पाहक । म्हणवी सेवक सांभाळजे ॥२८॥
 इति श्रीदत्तप्रबोधप्रणय । श्रवणेंचि पुरती मनोरथ । परिसीत माविक श्रोतेसंत । सप्तदशोऽध्यायार्य गोड
 हा ॥२९॥

॥ इति सप्तदशोऽध्यायः समाप्तः ॥

॥ अध्याय १८ वा ॥

श्रीगणेशाय नमः । श्रीसरस्वत्यै नमः । श्रीगुरुदत्तात्रेयाय नमः ॥

ॐ नमोजी सद्गुरुं राया । ज्ञानसागरा परमात्मया । गुणातीता करी दया । हरी माया शरण तुज ॥१॥
 सर्वज्ञा तूं सर्व साक्षी । औदार्यसदया माते लक्ष्मी । मन रिपुसमूहा त्वरे शिक्षी । स्वपदीं रक्षी । शरणागता ॥२॥
 तूं भवभयाचें करिता नाशन । तुझें नाम या पतितपावन । तूं छेदिता माझें अज्ञान । तुज मी शरण गुरुराया ॥३॥
 पादपद्म तुझे जे सवुमार । तेंचि माझें तारुं योर । व्हावयालागीं भवपार । सत्य आधार हा माझा ॥४॥
 तुझे चरणींचे जे रजकण । ते तीर्थरूप होती पूर्ण । तयांचें आवडीं करितां स्पर्शन । होय मोचन पापांचें ॥५॥
 तुझिया चरणींचें पायवणी । तें सवळ्ळीयां मुगुटमणी । प्राप्त होतांचि उद्धोनी । जाती प्राणी मोक्षपदा ॥६॥
 सर्व देवांचाहि तूं देव । दीनसखा तूं गुरुराव । तंव आधीन सर्व उपाव । जाणोनि भाव तारिशी ॥७॥
 तुझिया कृपावलोकनें करून । चालिलें या प्रंपीचें निरोपण । दिवसेंदिवस रस गहन । देवोनि वरदान वाढविशी ॥८॥
 गत कथाध्याय अंती । अवधूत बोले मातेप्रती । सद्गुरुकृपे पावलों आत्मस्थिती । भवभयभ्रंती वारिली ॥९॥
 हे कथा श्रोते सज्जनी । प्रीतिभरें ऐविलीं श्रवणीं । पुढील कथेची आवडी मनी । बोलती म्हणोनी प्रेमादरो ॥१०॥
 श्रोते बोलती वक्त्यासी । वरवें शोधोनि निवेदिशी । ऐकोनि संतोष सकलांसि । सुख मानसीं अपार ॥११॥
 तूं सद्गम्य होसी संपन्न । आम्हां कराविसी कथामृतपान । सद्गुरु दत्तप्रबोध सुलक्षण । देसी निवडून भयनाशा ॥१२॥
 यदुप्रश्नाचे विचार । अनसूयेचा प्रश्नादर । करोनि अवधूत योगेश्वर । बोधवर व्याख्यान जें ॥१३॥
 तें सुंदर गुरुगुणमाहात्म्य । निवडोनि निवेदिशी उत्तम । श्रवण करितां हरती श्रम । क्रोध काम विवृळती ॥१४॥
 पावन अविनाशकथा हे सुधा । आतां कैची उरे भवभयवाया । गुणप्राहितां निवडी द्वंदा । भेदाभेदातीत हे करी ॥१५॥
 धन्य तुझे हे गोमटे बोल । आम्हां लागती बहु रसाळ । श्रवणीं पडतां करी शीतळ । वारी तळमळ जीवींची ॥१६॥
 आम्हां श्रवणींची आवडी । मनभर लुब्धले गोडी । पुढील कथेची प्रौढी । चालवी चोखडी प्रेमळा ॥१७॥
 श्रोतिपांचा वाग्विलास । परिसोनि आनंदयुक्त जालें मानस । वक्ता विनवी सज्जनांस । पावन दीनांस कर्तें तुम्ही ॥१८॥
 शरण जालों संतचरणीं । कळेल तैसी वदवा वाणी । माक्षी नोव्हे ही प्रयकरणी । बोलविते धणी तुम्हीच कीं ॥१९॥
 तुमचें होतां कृपादान । मुक्ता बोले पंडितासमान । अज्ञानासी होय प्राप्त ज्ञान । गाय गुण आवडी ॥२०॥
 मी मूर्ख मूढ अत्यंत फार । अर्भका कैचा ज्ञानविचार । परी तुम्हीं वेळा अंगीकार पाहता पामर मी दीन ॥२१॥
 माझिया बोवड्या बोलासी । तुम्ही अंगीकरितां कृपाराशी । म्हणोनि सलगीं कोनि पायांसी । निवेदितों कथेसी यथामति ॥२२॥
 अवधूत म्हणें अनसूये । मज पावन केलें सद्गुरुराये । दूर कोनि सवळ अपाये । अविनाश ठाये मज दिछा ॥२३॥
 माते तया सुखासी । वंदी पावें अतिवेगेंसी । शरण जावोनि सद्गुरुसी । मिळे अविनाशी जननीये ॥२४॥
 तंव अनसूया वदे गुणवर्षा । निका बोध करिशी सख्य सखाया । वारावया भवभया । सांगसी उपाया वळवळे ॥२५॥
 हें हित वांगलें माझे मनी । परी एक विचारितें तुजलागूनी । हेतु गुंतला मागिले कथनी । तो निरोपोनि सांग मज

॥२६॥ यदुलगी चोवीस गुरू । यांचे निवेदिले गुणप्रकार । तो मज सांग सविस्तर । वेधलें साचारु मन तेथें ॥२७॥
 आनंदोनि घेले दिगंबर । माते श्रोतेपण तुजें सत्य साचार । ऐकावया रंगलें अंतर । तरी ते प्रकार निवेदितो ॥२८॥
 श्रीमत्सद्गुरु दयाधन । तेणें तारक उद्देश केला मजलागोन । तात्काळ केलें आपणासमान । द्वैतभाव निरसिले ॥२९॥
 अनेकी एक्कव दाखविलें । तत्त्वविचार जाणविले । परी म्हणे पाहिजे बाणविले । विवेकवळें करोनिया ॥३०॥
 मन हेंचि असे चंचळ । याची निवारावी आर्था तऱ्मळ । विपयलोभ स्वाभाव निखळ । असक्त निर्मळ असत्यें ॥३१॥
 उदकामाजी कमळिणी । पाहतां राहिलीसे व्यापोनी । परि पत्र नातळेचि जीवनी । मेघस्रव धरोनि ते न राहे ॥३२॥
 जरी बतोंनि ऐसें राहावें । विपयलोभ दिसोनि नातळ्यावें । यालागीं शोधोनि गुण घ्यावें । अचळं व्हावें अमनस्क ॥३३॥
 निर्विघ्न व्हावया पूर्ण योग । उत्तम गुणांचा कीजे संग । तेणें होसी तूं अनुदेग । विचरसी निःसंग सर्वदा ॥३४॥
 हें बाक्प ऐकोनि श्रवणी । भाळ ठेविला सद्गुरुचरणी । आठ्ठे ऐसिया गुणप्रहणी । गुरु शोधोनि म्यां केले ॥३५॥
 अंगिकारितां त्या गुणांसी । पावलों मी अनुपम्य सुखासी । तोचि बोध केला यदूसी । पुसतां तुजसी तोचि सांगें ॥३६॥
 येथें निर्विकल्प करी मन । माते श्रवण करी साधन । जे म्यां प्राप्ति केले गुण । ते तुजलागुनी निवेदितो ॥३७॥
 प्रथम गुरु केलें पृथ्वीसी । निरखितां लागलों त्रिगुणासी । पर्यंत वृक्ष भूमीसी । घेतलें गुणासी एक तें ॥३८॥
 पृथ्वीचा पाहतां गुण । तो विस्तारितां पुष्पकल्पें करून । नांगरिती बळरिती तिजलागून । न दुखे मन पीक दे ॥३९॥
 वापी कूप सरोवरें खाणिती । तयां भूमि जीवनची देती । मनीं न मानी खणिल्याची खंती । धरी शांति सर्वदा ॥४०॥
 कोण्डी लघवी करिती शाच । नाना कर्म जीव करिती अशौच । शुची चांदाळ वागती पिशाच । नाना रेच वमनादी ॥४१॥
 परी त्यां न म्हणेचि कदा कांही । सर्व अपराध सोसी देही । न विटे न दुखे कदाही । शांती पाही तिज अंगी ॥४२॥
 कोण्डी उत्तम पदार्थ पेरिले । कोण्डी गृहगोपुरें रचिले । कोण्डी घाट मंदिरें बाणिले । स्मशान केलें नरककूप ॥४३॥
 परी सुख न मानी दुःखासी । द्वेष स्तुति नाणी मानसी । अन्न अभेद सर्वांसी । उपमां शांतीसी असेना ॥४४॥
 मातें म्यां तो घेतला शांतिगुण । आणीक सांगतो वृक्षलक्षण । नाना परीचें तरुण । करिती छेदन सर्वही ॥४५॥
 कोण्डी प्रेमें लावणी करी । कोणी तोडी शस्त्रांरी । परी छाया उभयांवरि । करोनि निवारी तापातें ॥४६॥
 एकें लावोनि वाढविला चंदन । एक तोडी घाव घालोन । परी तो दोघांसि समान । न ठेवी विवंचून परिमळा ॥४७॥
 अनेक वृक्षांतें माळियें लाविलें । पत्र फल पुणें रूपा आणिलें । तोडणारें इच्छेऐसें तोडिलें । मळ नाणितां दिव्हें
 इच्छित त्या ॥४८॥ माते पाहें कंस पेरिला । ब्रह्मदश मासीं वाढविला । सेवीं सेज धरोनि उपडिला । न सांडी गोडिला
 आपुल्या ॥४९॥ शस्त्रें खांडिले तयासी । परी न सांडीच तो गोडीसी । चरकीं घाणीं घातला पिळणीसी । गोडी रसीं
 अधिकची ॥५०॥ रस तो पात्रीं घालोन । अग्निविखें पचविला जाण । खोटी केलीसे आळोन । परी गोडपण न सांडी
 ॥५१॥ तयाचे करितां प्रकार । पडें नैदी गोडीस अंतर । त्या उस्फापासोनि गोड निर्धार । षड्गुण विस्तार होतसे ॥५२॥
 प्रथम निघाला दिव्य रस । पाचित्तां आला गुळवण्यास । उत संघटनीं काहानवीस । आळवितां रावेस उतरवी ॥५३॥
 मळ छाडितां कादर्या । घोडितां साखर होय बरवी । हे दारियाची पदवी । अधिक मोलवी गुळाहोनी ॥५४॥

मळ छटणी जरी घोटिला । तरी तो गूळ होवोनि टेला । जंव जंव छटणें त्याचि मळा । तंव तंव आगळा रूपा ये ॥५५॥
 इतुके जरी त्या छळिले । परी गोडीतें नाही टाकिले । एवं या गुणातें अंगीकारिले । गुण घेतले वृक्षाचे ॥५६॥
 आतां तिसरा गुण पृथ्वीचा । तो भाग जाणा पर्वताचा । परोपकारार्थ संप्रह वनस्पतीचा । अंगी साचा वागवी ॥५७॥
 धनंतयाचा होय दाना । बहु वनचरातें पाळिता । स्थान न सोडी अवलता । गुणसंप्रहता केला हे ॥५८॥
 अधिवायूच्या न मी मया । कदा न सोडी विसलिया टाया । अग्नि दग्धविनां न सांडी जडिया । बीज विलया जाऊं
 नेदी ॥५९॥ नाना उपाधीतें सोडिले । परी बीज तेणें नाही टाकिले । वर्षीवकाळीं प्रगटविले । आपण उभविजे
 परासाडी ॥६०॥ याचि वर्माते बोळखोनि । माते गुण घेतले वैचोनी । शान्ती दया अवलतव मनी । वृंदी घरोनी अद्वय राहे
 ॥६१॥ एवं या पृथ्वीपासाव । म्यां स्वीकारिला जो गुणभाव । तो तुज निवेदिला अनुभव । न करी बाव घरी मनी ॥६२॥
 वायुगुरूचें आतां लक्षण । तेंही द्विपक्षी असे जाण । अंगी लागतसे स्पर्शोन । परि द्दयमान दिसेना ॥६३॥
 नाना वस्तूतें तुंगविनां । न गुनेचि तो पदार्था । परी त्या अंशा होय उडविता । मकरंददाता सत्त्वय्यंतें ॥६४॥
 बाह्य हालवी बाह्य प्रकारां । अंतरीचा खेळवी शरीरा । आंगुळें चालतो बारा । नासिकद्वारा बावरे ॥६५॥
 याचा जो आसक्त्यासिगुण । तोचि अंगीकारिला प्रीती करून । उपाधिरेसा होवोन । उपाधिभिज गुण हा ॥६६॥
 बाह्य अंतरी सर्व गत । धरूं जातां सर्वातीत । करी न येतां भासन । नवल सर्वांत वायूचें ॥६७॥
 या अलिप्तें संसार । करी माते प्रपंची व्यापार । मग तो न बाधी असुर राहटी सुंदर जेवीं आम्हां ॥६८॥
 आकाशगुरू केला माते । तेही लक्षण सांगतो तुजें । अंत नाहीच जयातें । आकाश त्यानें म्हणावें ॥६९॥
 आकाशाचिया पोटी । प्रह तारा सूर्य ईंद्र राहटी । मेवमाळ्यंची सधन होय दाटी । वायु घुघाटी अद्भुत ॥७०॥
 पक्षी घुघोळा भरे गगनी । पाहणाटा दिसे गेलें व्यापुनी । परि तें निजें यागसोनि । निर्मळ्यणीं सर्वदा ॥७१॥
 जीवनामाजी भरलें दिसे । घटी घटस्पाचि भासे । दबळिनां दबळिलें नसे । जैसें तैसेचि पाहतां ॥७२॥
 अद्वयीं दिसे आकाश । अद्वय भंगतां न पावे भंगास । अमंगपरणें अविनाश । कदाहि उपाधीस न गुने ॥७३॥
 वायुस्पर्श जीवनीं हाले । परी तें कदा हाले ना डोले । ठापीचें ठापीच संचलें । व्यासोनि उरलें निर्मळ्यें ॥७४॥
 मासमात्र होय नाश । अमासच नांवें तें आकारा । निधळ निर्मळ निदोष । अंत पार त्यास असेचिना ॥७५॥
 या द्रवांशकल्यासी झांकण । हें प्रलक्ष दिसे सक्कळलागोन । परी घरावया नसे ठिकाण । भूयणें गगन नाममात्र ॥७६॥
 चतुर्थ गुरू तो उदक । त्याचेहि गुण सांगतो ऐक । निर्मळ्य त्यानें आश्चर्यक । करीत चोख आगिकां ॥७७॥
 पातळ्यणें असे कोमळ । वाहतां पवने दावी सल्लळ । सदा सर्प अंगे शीनळ । प्राशितां तामानळ निखरी ॥७८॥
 प्राशितां लागे मंजुर । व्यापक पाहतां सर्वांतर । संगारेसा रसप्रवर । रंगार र होतसे ॥७९॥
 पवित्रपण त्या उदकासी । सणें पवित्र करी आगिकांसी । स्वनेजें जीववी जीवासी । हरी मळासी परंचया ॥८०॥
 जीवनीं योग्य तीर्पण । खाणें करी पारमेचन । पवित्रता देतसे परंलामुन । निघ गुण न पाहे ॥८१॥
 त्रिकडे वेळोनिया नेले । त्रिकडे त्रिकडे उगलेंचि गेलें । अनेक वाजी तया योजिले । नाही वुसमुसितें जळ पांही ॥८२॥

संगाऐसे जाय होवोन । लुसळो राखी स्वच्छपण । पालाणी याचे पेंतले गुण । तेंहि सारने करी माये ॥८२॥
 पाचवा गुरु तो अग्नि । शोभला असे वंचगुणी । तोही पृथक् तुजलागोनी । सोगुने निवडोनि रेफिजे ॥८३॥
 तेज असंभार्य घगवगीत । व्यापले असे सर्वगत । राकि त्याची अतिजडमुत । त्याचीण तिक खर नसे ॥८४॥
 दाहकपणे सबळ । उठे तेथे करी बंवाळ । ब्रह्मांड मोसील सैमळ । कृतावाळ कायसा ॥८५॥
 साठण पाहता मोठे । दहनी सर्वही त्या आटे । उठे नेदी काही कोठे । सेवी पोटें रिताची ॥८६॥
 विशीं गुण असे त्याचा । सर्व भक्षणी योग्य साचा । उरुमन म्हणे हा नीचा । प्रांस संवलाचा घे मुळी ॥८७॥
 मध्य अभद्र्यादि भक्षोनी । सेवी पवित्रतात्रित्यालागोनी । अस्ता नीच उच स्वजाती । कदा अवमानी न पारे तो ॥८८॥
 नाना वस्तूने दाहिता । त्या आपणऐसाचि होय करिता । विसरती अवधी नामरूपता । गुण पाहता थोडे ॥८९॥
 म्हणोनि गुरु केवें अग्रीसी । भगवगीत वेगळ्य अनुताप मानसी । रुनी नाणी जिह्वेसी । श्रव्य म्मनसी नारे ॥९०॥
 आता जो वृत्त चढकीर्ण । तो म्या गुरु कैला असे जाण । त्याचे सांगतो मी गुण । सागधान परिशेसी ॥९१॥
 भगवगीत तेजें तापता । द्रव्य दोनोनि मोडो शीतता । स्वतेजे तिनि होय छेदना । ज्ञानदाता वस्तूचा ॥९२॥
 आपुले रविमयेण जाण । शोभी सांगोनि जीवन । तेनीच शुक्र भूमी वरोन । कृतमान माननी ॥९३॥
 सरेचि नेष्टे वरोन दने । बीज भूगर्भी संभरे । जीवन करोनि जीव वारे । हरे ओळारे कळपुष्पी ॥९४॥
 पईसरेचें ओगी मान । तेनीच हीरोनि दागे आपण । दक्षिणापन उत्तरायण । दागे प्रमाण गनि लोख ॥९५॥
 जागती जीना प्रभाकर । जगळी न देगी अर्थ मार । भमणी आनंद माने । थोर दिगेतर उंचळनी ॥९६॥
 हें योगिया उक्तमुण । म्या ते घेत के अंगी वाणोन । तुजलागी प्रारयिजे धरण । आकार पूर्ण असा ॥९७॥
 आता शोभासाचा योग । तोही सांगतो वरना प्रसंग । धरण वरोनि सर्व थांग । गुण अत्यंत राटव ॥९८॥ आपुले शीतत्व
 तेजाधिपे बहुडी । उपजनी तुजनांत सताप आणडी । कुमनीने पायगीळ लज्जा झोपडी । द सुखसुखादी गरी तापा ॥९९॥
 गुण येथेचि हा घेतलो । तोही तुज म्या निरोदिला । आणि त्या गुरुलाजनी प्रग्रह वेला । तो न अगमोदिला ॥१००॥
 गुण येथेचि हा घेतलो । तोही तुज म्या निरोदिला । आणि त्या गुरुलाजनी प्रग्रह वेला । तो न अगमोदिला ॥१०१॥
 गुण येथेचि हा घेतलो । तोही तुज म्या निरोदिला । आणि त्या गुरुलाजनी प्रग्रह वेला । तो न अगमोदिला ॥१०२॥
 गुण येथेचि हा घेतलो । तोही तुज म्या निरोदिला । आणि त्या गुरुलाजनी प्रग्रह वेला । तो न अगमोदिला ॥१०३॥
 गुण येथेचि हा घेतलो । तोही तुज म्या निरोदिला । आणि त्या गुरुलाजनी प्रग्रह वेला । तो न अगमोदिला ॥१०४॥
 गुण येथेचि हा घेतलो । तोही तुज म्या निरोदिला । आणि त्या गुरुलाजनी प्रग्रह वेला । तो न अगमोदिला ॥१०५॥
 गुण येथेचि हा घेतलो । तोही तुज म्या निरोदिला । आणि त्या गुरुलाजनी प्रग्रह वेला । तो न अगमोदिला ॥१०६॥
 गुण येथेचि हा घेतलो । तोही तुज म्या निरोदिला । आणि त्या गुरुलाजनी प्रग्रह वेला । तो न अगमोदिला ॥१०७॥
 गुण येथेचि हा घेतलो । तोही तुज म्या निरोदिला । आणि त्या गुरुलाजनी प्रग्रह वेला । तो न अगमोदिला ॥१०८॥
 गुण येथेचि हा घेतलो । तोही तुज म्या निरोदिला । आणि त्या गुरुलाजनी प्रग्रह वेला । तो न अगमोदिला ॥१०९॥
 गुण येथेचि हा घेतलो । तोही तुज म्या निरोदिला । आणि त्या गुरुलाजनी प्रग्रह वेला । तो न अगमोदिला ॥११०॥

विषयलोभेसी गुंतला । येसारे यस्ता घाला । परी जुपजे त्या कटाळा । सुख बिड्याळा मानी चोवा ॥११॥
 ऐसे लोहता दिवस काही । तंव अढी फुटली लवलाही । दोन बाळें निपजली पाही । आनंद देही उभयातें ॥१२॥
 बाळें पाहतां मोहो जडला । चारा घालेनि पोसिनी त्याला । उभया विचार तेथें मंदिला । प्रपंच वाढला निजमन्ये ॥१३॥
 आतां या चहुंपोर्तसी । मरलें जालें केरी एकदासी । जाणेंचि आले उभयांसी । पावायसी पोसावया ॥१४॥
 ऐसिया विचारें दोषें जातो । चारा घेवोनि त्वरें येतो । बाळमुखी नेवोनि घालिती । येसारा कृती क्षममुना ॥१५॥
 स्वपोटा मरती धर्य याही । सकळ जीव बाळ्येचे ठायी । मुख मरतांचि लवलाही । उभयातेंही देती बाळ्य ॥१६॥
 आहार निद्रेनें त्यजिले । मोहोलोभे वरपटे चाले । स्वरातीकटे न पाहिले । अने वाढविले सडुमार ॥१७॥
 पाद पक्ष चंचु नयन । धवयव लावले तया पूर्ण । उभय शिकविती खेळून । गमनागमन पक्षबळे ॥१८॥
 बाळ्यें अंगी नसे शक्ति । ठायींचे ठायी दोषे खेळती । कपोतकपोती आनंदती । उत्सास चिती न समायें ॥१९॥
 तंव वनपे एके कळी । कपोतकपोती दूर स्थळी । चारा घ्यावयाळगी लवला । न मिळे जवळी म्हणोनी ॥२०॥
 प्रारब्धाची गति गहन । पारधी शोबीत धाला फानन । पक्षी धरवयालागोन । बाळें पस्तोन दीधले ॥२१॥
 तंव कपोतीचीं बाळें । उडती झाली सहज लळें । जाळियांमांजी येवोनि पहिले । गुंतोनि मेलें ते ठायी ॥२२॥
 तंव धक्कतात आली कपोती । बाळें पाहिली नेत्रपाती । शोक मोहें आवडती । पडली धांनि देहाची ॥२३॥
 बाळ्येचे दुःख पाहेनी । अंग टाकिले धक्कंदेनी । तेही पारधी पहिली जखोनी । गेद्या प्राची धडहाल्ये ॥२४॥
 तंव कपोता धाला धांवत । स्वस्थलातें जवळ धवलोकिता । कंता बाळ्येसी निरखीत । तिथे जाळियांत देखिले ॥२५॥
 नेत्री देखोनि तिथीसी । दुःखे धारवले तें मनसी । अहानगवले विषयहुंझसी । मुक्त्ये कुटुंबासी फिरविणें ॥२६॥
 सवुमार दोषीं बाळ्ये । ते वाढविले म्यां कवण्या दुःखे । आतां कोयेनि प्राप्त ही सुखे । मरण अनुकें मज आले ॥२७॥
 विषय पूर्ण मात्ता नाही झाला । तो धक्कतात धाला कोयेनि आला । खेळतां पूर्ण नाही देखिले बाळ्य । उडती आवड्य
 मोहाच्या ॥२८॥ निरहें दाटलासे कपोता । म्हणे त्यागोनि गेली बाळ्यंता । तरी बांचोनि काय आता । देह सर्वया त्यागोन
 ॥२९॥ पुत्रकतेचा मनी ध्यास । विषयीं गुंतली सकळ आस । दुःखें उबगोनी देहास । पावला पांश मोहो जडली ॥३०॥
 लोभमोहो विषयप्रीति । येणें बद्ध कपोताकपोती । देखोनि अनुताप वागळा चिती । धिक्कार निश्चिती म्यां केला ॥३१॥
 हा वाषकचि जाणिजे सत्य गुण । अनुताप अंगीकारी नकी म्हणोन । मत्ते न गुंततें त्वाही जाण । विवेक बंधन मुक्तवती
 ॥३२॥ अनसूया म्हणे दचासी । विषयलोभातें नातळसी । प्रीति येहो दळोनी देसी । बीतरागीहोसी सर्वमाये ॥३३॥
 परी या काया रक्षणा । काही उपाय असवा की विचखणा । ऐसे वाटतें मासिया मना । करी प्रक्षा पासायें ॥३४॥
 मातेसि बोले योगिराज । प्रश्न केलासी तुजें मज । निरखोनि म्यां हेचि काज । अजगर बोज घेतली ॥३५॥
 गुरु अवगार मानोन । घेतला म्यां तयांचा गुण । गुज संगतां विवरोन । खण्यां कर्तुं बोटवी ॥३६॥
 सर्व संपांरीस योर । विशाळ शरीर अजगर । चपळ्याती नोव्हे निवारी । चाले सिर मंद बड ॥३७॥
 नाना उपाधीरावी क्रवारी । पुढेही पातली धडमोटी । परी फडा तो न हाडवदी । मनी गढवदी बरिना ॥३८॥

जे कोणी तया डंविले । की पापें करोनि ताडिले । यद्यपि पुच्छ घरोनि वोडिले । परी तो न हाले चपळवे ॥३९॥
 नाम तयाचे अजर । सर्वे योगे असे तो धीर । ठायीच करी वायो जाहार । प्रयत्न व्यापार न करी तो ॥४०॥
 आणीक एक तयाची वृत्ती । वृत्ति सदैव तया अपाचित्ती । सन्मुख जवळी पदार्थ येतो । तेचि सेवित्ती आनंदे ॥४१॥
 नाही धिक्चनेतें करणे । स्वयं अपस्तव्य दूरी न धांवणे । कदा वपण्यापाशीं न मागणे । ठायीच सेवणे आली वस्त ॥४२॥
 तो सर्वेस्वे उद्योगरहित । न बरीच काही यातायात । देही असे चितारहित । त्यासी निश्चिनाय पुरविता ॥४३॥
 प्रयत्न कांही न करितो । बैसलिया ठायी पदार्था । ते सेवोनि होय मुक्त मानिता । म्हणोनी असक्तता त्या शोभे ॥४४॥
 एव ऐसिया गुणासी । मते म्यां अंगीकारिले निश्चयेंसी । कासया चिता व्हायी मनसो । पाळिता सर्वासी जगदीश्वर ॥४५॥
 तळमळ न करती अणुमात्र । दृढ विवेकें असावा विचार । सैराट न जाळें चावा इंदियव्यापार । मर्यादा बोर पाहिजे ॥४६॥
 यासाठी म्या मते । गुरु वेळे सागरातें । स्वीकारिले त्याच्या गुणवर्मा । तेहि छते संगती ॥४७॥
 शत योगेनें विस्तीर्ण । खोली त्याची अत्यंत गहन । चंची भेदिता दिसे गगन । जीवही दाटण जया पोटी ॥४८॥
 नाना रते पोटी निपजती । अगणित माडी असे संपची । नामें सदंड तया असती । तीरे शोभती अनुपम्य ॥४९॥
 त्रपाटाचा अमोव खड्डाळ । गर्जना घोष म्हणवळ । लाटा उसळनी जेसे अचळ । पाहतां नेत्रमग्न चानाटती ॥५०॥
 नाना घेई गर्भी बोर । नाना जाति विशाल तरुवर । स्यळोस्यळी शोभले बदर । कितणे अपार वेव्हारिया ॥५१॥
 किरी पस्तळी मर्याद पेळी । ललळवीत पर्णे निपजली । ते सांगे मर्यादा पाळिली । नाही उद्ध्विली अद्यापि ॥५२॥
 पाहता त्याच्या बळासी । शूणे बुडवील पृष्ठीसी । सामर्थ्य असोनि मर्यादसी । न पती उद्ध्वनेसी वेळीतें ॥५३॥
 आपुले पात्राचे आत । पूर्णपणे असंभल्य वाहत । करोनि गर्जना लाटा सांठित । अचळवत खटाथी ॥५४॥
 विशेष उदकाची निर्मळता । मृदळू नेणेचि काही पडत । सदा जीवनी स्वच्छता । देही निमळता पाठव्य ॥५५॥
 स्वदेशी सदा आनंदघन । अणुमात्र नोव्हेचि दृष्टि । सदा सौमन्यसंपन्न । औदार्यगुण निरोप ॥५६॥ करी ज्ञानाचे
 पालन । मेघा उदक दे जीवालागोन । सदय उदार परिपूर्ण । नेव्हे अधिकचन वदा कळी ॥५७॥ नित्य जळल्ले
 वदवानळ । परी दुःख नमानीच अलुगाळ । राहतया उदरी दिशले स्वळ । सदय वृषाळ सागर हा ॥५८॥
 एव गुण या उदधीसी । ते अस्य पाहिजेत योगियासी । अंगीकरोनी निवेदी तुजसी । ऐसेच यदूसी विवधिले ॥५९॥
 त्यामी पतंग घेतला । तोहि गुण पाहिजे निवेदिला । याविषयी कथितो बहिला । सत्य ऐकिला पाहिजे ॥६०॥
 पुरुष धियोच्या रूपा मुलेनी । विषयासक्त झाला मनी । दिनरात्र न सोडी कामिनी । गेला चवोनी विषयंत ॥६१॥
 उत्तम रूपी ज्या विषया असती । त्यातें वगळती व्यावृत्ति । भोगालागीं सर्वस्र बोपिती । अंगित झेती ज्ञानावरी ॥६२॥
 कामे गंधर्व भाजला अपार । काम मर्दमीचे लज्जाप्रहार । परी बंदि न मानी अणुभार । गोंद फार देही मानी ॥६३॥
 देह पत्तात्रया ये पतन । तरी न सोडी विषयाची अंगण । वीरुपी गेला मुलेन । राहिली जडेन वासना ते ॥६४॥
 म्हातो होय गा पतंग । दापरुपा ओढवी अंग । सदपोने करूं पाहतां संग । विषयीदंग मन व्याचे ॥६५॥
 तो संगेचि पवे, मण । पाद पद्म जाती जळेल । हे प्रत्यक्ष द्यौदेसेन । दुजा घडोन सदी वल्ली ॥६६॥

भावेचि विनवी तो सज्जना । गोड असे पुढील रचना । दत्त मातेसी करी सूचना । सावध श्रवणा राहिजे ॥१५॥
 श्रवणांनीं वीजे मनन । मननीं निजध्यास करावा पूर्ण । ध्यास बाणतां तद्रूपपण । साक्षात्कार येऊन ठाके पुढें ॥१६॥
 तथा दर्शनालें पावतां । परमानंद उपजे चित्ता । सुख सदैव संतोषता । होय लाभता लाभ बहु ॥१७॥
 दायक दाता लाभसी । होय सद्गुरु हा अधिनाशी । अनन्य होवोनि त्या चरणांसी । कृपादानासी मागावें ॥१८॥
 मागावें भातुकें आवडीचें । हेचि हेतु असती मनींचे । म्हणोनि पाय घरावे संतांचे । आश्रय आणिकांचे सोडोनि ॥१९॥
 सोडोनिया कुभावना । विनट व्हावें संतचरणां । ते सदयलें देती वरदाना । वड्ड करुणा अंतरीं त्या ॥२०॥
 त्यांची सकुमार पाउलें । अनंतपुतें प्रेमें बंदिलें । संतसेवनीं मन रंगलें । जेंवीं दुष्कले भ्रमर सुमनीं ॥२०१॥
 मनीं धरोनिया आस । झालों संतपदाचा दास । ते मन न करिती उदास । अमयवरदास देती सुखें २०२॥
 इति श्रीदत्तप्रबोधप्रबंध । श्रवणेचि पुरती मनोरथ । भाविक परिसोत श्रोतेसंत । अष्टदशोव्यायार्थ गोड हा ॥२०३॥

॥ इति अष्टदशोऽध्यायः समाप्तः ॥

॥ अध्याय १९ वा ॥

श्रीगणेशाय नमः । श्रीसरस्वत्यै नमः । श्रीगुरुदत्तात्रेयाय नमः ।

ॐ नमो सद्गुरु सर्वानुका । गुणसिंधो कर्ममोचका । ज्ञानबोधा तिमिरछेदका । दीनपालका पावना ॥१॥
जय भवान्वितारका करुणाकरा । जय निर्विकल्पा द्रुतिसंहारा । जय अनादिब्यापका जगदोदारा । जय परत्परा नने
तुज ॥२॥ जय सद्य उदारा सखिद्वना । जय पद्मगुणऐश्वर्यसंपन्ना । जय मायातीना निरंजना । जयजय सुखवना
नमो तुज ॥३॥ ज्ञानबुद्धिविवेकदाता । त्वंचि होसी गा सत्य समर्पा । मृगोनि चरणौ टेविला माया । कृपावंता शरणागते
॥४॥ मी हीन दीन मतिमंद अज्ञान । परी तव पदौ अनन्य शरण । मम अंतरीचें वर्मलक्ष्मण । कीजे पावन रमानिना
॥५॥ गन कयाप्यायी अनसूयेसी । गुरुगुणप्राप्त तूं निवेदिशी । ते परितोनि श्रोतिपांती । उल्हास मानसी श्रवणार्ण
॥६॥ उरले तेरा गुरूंचें लक्षण । तें कयापया आदरे श्रवण । वेधलें श्रोत्रे सज्जनंचें मन । तोपया बंदवून गुरुदाया ॥७॥
धन्य गुरुगुणाची ह्याति । श्रवणेंचि दिव्य होय मति । विवेकें आकळित्तां नुरवी भ्रांति । पात्रे शांति तव हृदये ॥८॥
हे सद्गुरु दत्त दयानिधी । अज्ञानतिमिर बोधें छेदी । कलविकल्पाची नुरवी उपाधी । ज्ञान प्रबोधी आपुलें ॥९॥
श्रवणीं वाट पाहे माउली । तेवींच श्रोतिपांची मंडळी । चंद्रचक्षोर न्याय वेधली । याची आळी पुरविजे ॥१०॥
अनाप दीनांचा कैतारी । होसी हीन पामरांचा साहाय्यकारी । पुरवी हेव असनी जे अंतरी । अह्यस न करी दयानिधे
॥११॥ त्वंचि होयोन कृपावंत । बंदविलें अष्टदशाध्यायपर्यंत । येथोनि बंदविता कयामृत । तूंची समर्थ दातारा ॥१२॥
परितोनि वाळकाची आळ । पुरवी माऊली स्नेहाळ । तेवी दत्त तूं होसी कृपाळ । कया रसाळ चालवी ॥१३॥
अविनाश विनवी अनसूयेसी । तुज निरोपितो शेष कयेसी । सावय होवोनिया मानसी । मूपण श्रवणासी वाणवी ॥१४॥
म्यां गुरु वेल्ला मधुकर । त्याचे सांगतो गुणप्रकार । वनोपवनीं करोनि संचार । नुरवी सार पुष्परसा ॥१५॥
नाना परी पुष्पजाती । अमर मकरंदो तुग्विती । कुचेंद्रूं अगुमध्य न देती । खच्छेंद्रें भ्रमती ठाव नाना ॥१६॥
रसखादातें सेवोन । गुंजार घालती प्रेमे करून । न राहती एके ठायीं भ्रमोन । असकृपण वावरता ॥१७॥
हा उत्तम पुष्पवल्हार । वायांचि पुष्पीं नटले येर । हे न जाणोनि विचार । मकरंदें सार सेविती ॥१८॥
न जाणेंचि तो वृक्षयाती । तया मकरंदींच लोभप्रतीती । खाद आशा घरोनि चिती । आनंदें क्रीडती अभेदत्वे ॥१९॥
या भ्रमराचे सेवोनि गुण । मोही माते करितो भ्रमण । एक ठाव नावडे मजलागोन । भिशाटन अवलंवी ॥२०॥
नाना पुष्पांचे जेवीं मकरंद । तेवींच मज भिक्षेचे स्वाद । तया प्रेम मज अल्हाद । वर्ततो अमेद या जमीं ॥२१॥
आतां भक्षिकेचा गुण अनुवादूं । तयाचाही असे द्विधा भेदूं । वन ग्रामवासी प्रसिध्द । एक संबंध असेना ॥२२॥
पृथग्भागें तयाचा गुण । तो तुज मी करितो निरोपण । मधुभक्षिकेचें लक्षण । सावधान परितेजे ॥२३॥
नाना तहवर सानधोर । यात्रि वर्णभेद असती अपार । तेथे भक्षिका करोनि संचार । रससार सेवितसे ॥२४॥
मुडीं रस सांठवोनी । स्वमंदिरीं ठेवी नेवोनी । असंख्य भक्षिका एका स्थानी । जमविती राहोनि मोहोळति ॥२५॥
अति विशाळ करिती मोहोळ । वंशवृद्धिस्तव केलें ल्यळ । त्यामाजी भरिती रस रसाळ । मनु निर्मळ त्या म्हणती ॥२६॥

करिती त्याचे दृढ रक्षण । उपसर्ग लागतां वैचिती प्राण । दंश तडतडा तोंडोन । भंवर घालोन झडपिति ॥२७॥
 आशा लोभें गुंतोन । विवेक पावती घातें मरण । सदस्ये न करिती दान । वृत्ति अकिंचन त्यांची ॥२८॥
 परी एक तथार्थें दृढ व्रत । अन्य पदार्थालागीं नातळत । वृक्षरसात् प्रीतीं सेवीत । संग्रह करीत सहजत्वे ॥२९॥
 प्रयत्नें आणिला तो रस । सकळही मानिती त्या सुरस । सेवितां करी तो पुष्टीस । आणी औषधीस कामाये ॥३०॥
 त्या मंदिवेचा मळ जाण । तें सोभायतळवटीचें लें । अन्य शुक्ती नाना कारण । चतुर विचक्षण योजिती ॥३१॥
 आतां प्रेमवासी मक्षिका । याचे गुण तेही ऐका । अमेदत्वे विचरे देखा । पाकाअपाका नेणेती ॥३२॥
 पयं अपक्व दिव्य अन्न । कीं नाना परी जालें वमन । कीं गलिच्छ नर्क दुर्गंधी दाहण । सेवी समान सारखें ॥३३॥
 हें दिव्य पाठव्य सोशळें । कीं हें अमंगळ असें ओंखळें । हें नेणेंचि कदा काळें । सदा रुळें सर्वांरी ॥३४॥
 हें बंध म्हणोनी वंदावें । कीं हें निच म्हणोनी त्यजावें । हें मक्षिकेच्या समुद्रावें । कदा ओळखावें घडेना ॥३५॥
 नर्क आणि शक्तीसी । स्वादिष्ट आणी कट्टी । रसी नेणेचि विरसी । समान सरिती सेवनीं ॥३६॥
 नाही आश्रमाची चाड । प्राप्त रस जाला तोचि गोड । नाही संग्रहाची कदा आवड । साडोनी पंखाड मोवळी ॥३७॥
 इच्छें ऐसें दिवा फिरावें । चंचलगणेंची बावरावें । भलत्या आश्रयें रजनीं वसावें । काळ सोसावें प्रासंगिक ॥३८॥
 माते हे गुण योगियांसी । असत्य पाहिजे निश्चयेसी । म्हणोनी प्राज्ञ करोनिया गुणासी । असक मानसीं वर्ततो ॥३९॥
 त्याही प्रपंचो राहून । वर्तवें अंगीक्रांति हे गुण । लोभ आशेंचें व्ययधान । तोडी बंधन मोहपाश ॥४०॥
 निर्मोह निरहंकार । निर्लोभ आणि निर्विकार । निर्द्वंद्व अग्रेद निर्भरार । भैराव्य प्रकार योगियांचा ॥४१॥
 येच पदीं करितां वास । मग तें सहज होसी निर्दोष । जंव जंव अंगीकरीसील गुणास । तंव तंव गुणास पावसी ॥४२॥
 म्हणसील हे गुण लाभतां । देही पावेल सत्य सभता । परी जनउपाधीची वार्ता । तेणें क्षोभता उपजवी ॥४३॥
 त्याक्षोभें क्षोभेल मन । संग्रहितें जाय विटाळोन । यदर्शी मातें म्यां निवेकें करून । करी पाहून गुरु केला ॥४४॥
 त्याचिया गुणाचा विचार । तो तुज मी सांगतो सविस्तर । उन्मत्ता अंगीं दुर्धर । सान घोर न मनीं तो ॥४५॥
 सदा पडे तो खालतीं । चालण्याची चपळ गती । सळ पयें पयनावृत्ति । वारण म्हणती त्या नांव ॥४६॥
 नीट मार्गां चालतां । न जायत्री वांकुच्या पंया । खानें नाना परी सुंक्तां । नाणी चित्ता खेद कांही ॥४७॥
 सहस्रावधी भुंक्ती खान । परी आपुलें विटाळ्यो नेदी मन । धीर उन्मत्तां करून । राहे झुलोत उन्मा टायीं ॥४८॥
 चरणांचे उचलोन रज । झुडेन मस्तकीं टापी सहज । वर्म दाखवीतसे गुज । येणें काज सर्व घडे ॥४९॥
 खानापरिचे उपसर्ग । लावितील पिसून आसवर्ग । यालागीं दोबोनि केला संग । गुणी हा नग धेतला ॥५०॥
 आणीक बुद्धि या गजाची । लण दाविली या रजाची । निरभिमान बंदनें सर्वांची । काजचें अहंतेचीं गळती येणें ॥५१॥
 आपुलें स्वात्महिती जो बोध । निज सदस्यींचा जो ऐक्य छंद । सर्व भूतींचा विरतां भेद । मग ब्रह्मानंद योगिया ॥५२॥
 ब्रह्मैवाहं सर्वं देही । द्वैत कोठेंचि उरलें नाही । त्या मदोन्मत्तें झुलावें टायीं । हें वर्म पाही गोमटे ॥५३॥
 परिसिजे अनस्ये माते । भृगुगुण आतां निवेदितो वें । परम भीति त्या जीवतें । मारकातें लक्ष्मीत ॥५४॥

जीवलोभाची धुकधुक । भोंवने पाहे सदा टक्कमक । विंचित दिसतां झक्कमक । मारी फेंक उड्डाणी ॥५५॥
 एका जीवाच्या भेणे । एकामागे एक पळणे । उड्या मारतां दिशा अटणे । देही चमकणे क्षणक्षणां ॥५६॥
 व्याधकाळ हा त्वरे येईल । केव्हा फांसा घालोनि मारील । मागुना जन्म हा न पावेल । म्हणोनि पळ काढिती ॥५७॥
 तेव्हाच काळाची भीती । जीवामागे आहे निश्चिती । यालागी जागोनि दिनराती । न पावे हातां ऐसें कीजे ॥५८॥
 ऐसी ही मग सावधान । परी बाधनादा गेलीं मुलोन । शिकान्या हरितवर्ण देखोन । मानोनि तृण ठेलीं उभी ॥५९॥
 मृगे मुलतां तपे काळी । व्याधे गुंतविले पाशजाळी । कोण सोडविता तपे वेळी । जीव आरंबळी दैन्यवाणा ॥६०॥
 आणिक एक ऐंकिजे याता । वनी मृगांचे भार फिरता । तृपा लागे चरतां चरतां । शोष पडतां होय कंठी ॥६१॥
 शोष करिती अवलोकन । तंव दूरी देखिले विस्तीर्ण जीवन । मग उड्यावावी उड्डाण । घेती संतूष त्यामागे ॥६२॥
 थांबतां बहु मृगे शिणती । परि ते जीवन नलगेचि हानी । ठायीं ठायीं सरोवरे दिसती । सरिता वाहती स्तोमळ ॥६३॥
 फिरतां पाही श्रम पावले । तौर कोठेचि नादळे । धांवतां पुटेचि ते गेले । तूपे बेधले न फिरती ॥६४॥
 हे मृगजल न वळे त्यांसी । तेवीच श्रम झाला या जीवासी । भुलोनि मायामृग जळ्यासी । सावध मानसी न होती ॥६५॥
 माते त्वां तरी सावध व्हावे । मायामृगजळी न बुडवे । स्वहित आपुले ओळखावे । शरण जावे गुरुवर्या ॥६६॥
 ते करिती मायानीन । उडवितील अवधी मयझान । तळमळ वारोनि करितील शांत । अवघे आघात चुकवोनी ॥६७॥
 सद्गुरुचरणीं होतां दासी । मग नेतील ते आमपदासी । कथी न ठेवितील तुज उदासी । भावे त्यापदासी विनट वं ॥६८॥
 सद्गुरुपदा व्हावे लीन । म्हणोनि गुरु केला म्यां मीन । तो न सोडी जेवी जीवन । सांडितां प्राण जाऊ पाहे ॥६९॥
 मीनाचे जीवन उदक । तैसा सद्गुरु जीवा तारक । अनन्य जीवनी मत्स्य देख । जडतां मुख पदीं तैसे ॥७०॥
 पडतां पदासी अंतरता । मीनाऐसा होय धाबरता । तरीच त्याते श्लाघ्यता । पावे सद्गुरुची गुरुची तो ॥७१॥
 आणिक एक कारण । सांगतो मीनाचे लक्षण । आमिणीं दुष्यनांची मन । पावे मरण गळ्योगे ॥७२॥
 धीरें आमिण लावोनि गळा । उदकीं फेंकोनिया दिला । मीन प्राप्ती तया डंडिला । गळितां बोदिला त्या नष्टे ॥७३॥
 गळितां कंटा झोवला जिह्वारी । आसंडोनी फेंकिला तेणें वरी । मीन आदळला जीवनावाहेरी । जाळ्यांतरी टाकिला ॥७४॥
 एवं धीरें घेतला प्राण । तेवीच न्यया जीवालागोन । कनक आणि कामिनी । लोम दारुण पीडक ॥७५॥
 हे माया मोह दुस्तर जीवन । जीव यांतील असती मीन । यांसी टपतसे रात्रंदिन । धीवर पूर्ण काळ हा ॥७६॥
 पसरले मायेचे जाळ । विषयलोभाचा सिद्ध गळ । धनकामिनीचे आमिण प्रबळ । स्त्रीमारितां वेळ न टळे ती ॥७७॥
 जीवा जिह्वारी झोंवतां गळ । कल्ले लागले तेव्हां तळमळ । सोडवनी कोणही बहु व्याकुळ । धीवर खळ काळ ओढी ॥७८॥
 जीवा जीवनावाहेर काढिले । प्रंथी बावोनि खपदा नेले । कायाविडंबनी मसाले । घालोनि पचविले नाना रीती ॥७९॥
 या दुःखातें भिऊन । माते मी झालों सावधान । प्रथम अन्नयाचा धेवोनि गुण । वृत्ते निरोपण सहितार्थ ॥८०॥
 मुख्य धनकामादि विषय । लोममोहो करी अपाय । या निवारणाचा उपाय । कोण होय धुंडिला ॥८१॥
 माते मी अवनीं फिरतां । विदेहनगरा गेलों अचितां । तेथें चमकार देखिला पाहतां । तो तुज आतां निवेदितो ॥८२॥

पिंगळांनो वेदया जाण । सदा विषयव्यवहारी तिचें कारण । अतार पाहतां जिला धन । पुरुष भोगून संग्रही ॥८३॥
 नित्य नूतन शृंगार । नूतनचि परिधान करी अंबर । नाना दीप्ति लागोनि अलंकार । उभी समोर मार्ग लक्ष्मी
 ॥८४॥ दासी भोवला परिचारिका । सधें सुंदर चंपककज्जिका । क्षणक्षणां देती तांबूल निळा । पात्रपिका सारसाविति
 ॥८५॥ प्रीती धनवंतातेच पालवी । विनोदें करोनि त्यातें बोलवी । सेवेन नेत्रातें हालवी । पुरुषा मुलवी क्षणमात्रें ॥८६॥
 तपालागीं तोषवोन । करी द्रव्यमदाचें हरण । ऐसे लोटले बहुत दिन । अमित धन भेटविले ॥८७॥
 परी आदालोमें ती चेंबली । तृप्ति नोव्हेचि कदा काळी । कधीं नोव्हेचि नेम टाळी । पुरवी आळी मूलवेळे ॥८८॥
 ऐसे असतां एके दिवसी । शृंगारसुक बैसली ओढीसी । खुणावा पालवी बहुतांसी । तंव कोण्ही तिसी बोलेंचिना ॥८९॥
 दिवस गेला चार प्रहर । पुरुरी विनोद न घडे अणुमात्र । क्षीण झालीं सर्व गात्र । म्लान पक्व पें झालें ॥९०॥
 माणुती धरुनिपा धीर । सांजरीती झाली शृंगार । अद्यापि जाणें दोन प्रहर । प्राणेश्वर येतील ॥९१॥
 परिचारिकेत बोलें गुज । जा मे त्वरे करा सेज । नित्याहोनी अधिक आज । दिव्य सतेज मनोहर ॥९२॥
 आडेसरिस्या दासी जाती । रमणीक मंदिर दिव्य सजविति । छतें झाला काच लाविति । सेज रचिती सुमनांची ॥९३॥
 सुगंधिक दीप सारसाविले । दीप मणी छतीं योजिले । परिगळादि द्रव्य ठेविले । हार गुंफिले सुमनांचे ॥९४॥
 तांबूल ठेविले त्रयोदशगुणी । फळें मेवापात्रां भरोनी । गंगोदक झारी ठेवी आणोनी । पीकपात्र पुष्पानी ठेविति ॥९५॥
 नाना परिंचे शृंगार । वळें भूपणे अलंकार । तक्कीं भरोनी सुंदर । काच समोर पहावया ॥९६॥
 चौपाळा सजविला पर्यंक । कौतुकखेळ ठेविले अनंक । विपधीजना उपजे मुख । ऐसे अलोलिक सिद्ध केलें ॥९७॥
 तळवटीं मांडिले चौरंग । दावया सुन्मानीक उपभोग । चारीमाजी बैठका चांग । पाहतां दंग होय विषयी ॥९८॥
 पापरी सर्व सेज सिद्ध केली । पिंगळेलागीं कळविली । येरी पाहतां सांजवेळ टळली । कोण्ही न पावली विषयमूर्ति ॥९९॥
 मग उठोनी गोपुरी जाये । सेजसमारंभ सर्व पाहे । प्रथम लेणें त्यजोनि लवलाहें । नूतन होये स्वीकारिती ॥१००॥
 नैसोनिपा कनकांबर । जडित घातले अलंकार । चंदन चचोनी अंतर । स्वीकारी हार पुष्पचि ॥१०१॥
 नेत्रीं सुंदले अंजन । काची मुख करी अवलोकन । कुरळ बरे सांवरोन । तांबूलचर्वण पें केलें ॥१०२॥
 अत्यंत शोभनेनि रूपासी । पाहतां काम भरला मानसी । वारीं बैसोनि पुरुषासी । न्याहाळोनि त्यासी पाचारी ॥१०३॥
 पिंगळेसी लागलें विषयवेडें । कोण्ही पुरुष न पाहे तिजकडे । रजनीं घडिघडीं त्वरे वाडें । कोण्ही न मिडे तियेक्षी ॥१०४॥
 ताल वाद्य सुरसंगीत । पिंगळ आरंभी रागगीत । कंठ कोयळखरकंपित । रस्युक्त आलाफ करी ॥१०५॥
 पिंगळेचे ऐकतां गावन । मृग उरा जाले तळीन । मोडो पावले गंधर्वमन । अप्सराहीन सलज्ज ॥१०६॥
 पिंगळच्या अर्थ मनी । कानुक येईल गावना मुखोनी । विचित्र प्रारब्धाची करणी । पुरुष कोण्ही नयेची ॥१०७॥
 तंव निश्चित पावें राहिति । गजर जाली कानीं ऐवता । सखेद होणेनि परम चित्ता । मुखी ग्लानता पावली ॥१०८॥
 विषयभर चढला अंगा । जातोनि पड्डवटी पलंगा । परी ती सेज जैसी आगी । चित्त भोगीं वीटलें ॥१०९॥
 तोडोनि टाकिले कंठिचे हार । केंबोनि दिपले अलंकार । फरफार फेडोनिपा चीर । टाकीं दूर क्रोधभरें ॥११०॥

गडबडा लोळे धरणीवरी । शोक करीतसे आक्रोश वरी । सखी धांवोनि तिसी आंवरी । परी ते दुरी क्षिडकात्री ॥११॥
 खास उखास टावोन । परम विकारी आपणा आपण । म्हणे हें केवढें मूर्खपण । विपर्यां भुट्टन गेलें मी ॥१२॥
 किंचित विषयसुखासाठी । सोसिली दिनरजनीं आटाटी । काय उपयोगा येईं शेवटीं । माया खोटी वळली मज ॥१३॥
 नको नको हा दुष्ट विषय । येथें लोभ अशा तोचि अपाय । मुलबोनि हरपविती सोय । नागवण होय सत्य येणें ॥१४॥
 जळो जळो हा विषय काम । महा दुस्त्यय घातक घाली भ्रमाविष ते सुखवत मानी उत्तम । घडवी अधर्म पापाचळ ॥१५॥
 मूळ विटाळाचें शरीर । मळमूळें भरित संसार । त्यामाजी पात्रलें पापघर । कर्म अघोर विषयार्थी ॥१६॥
 नित्त विपर्यां ठेवोनिया मान । कायविक्रयें मेळविलें धन । जोड जोडिली पापाचरण । अविचार पूर्ण घडला कीं ॥१७॥
 विषयभरें मी उन्मादलें । मंक्ष्य अमदयादि भक्षिलें । गमन अगमनदि घडलें । नाही विचारिलें पात्रापात्र ॥१८॥
 ऐसीं मी हे दुष्ट मलिन । विषयभोग राहिलें भोगोन । परी ने विचारिला परिणाम कोण । व्यर्थ जन्मोन नाडलें ॥१९॥
 अहां हे देखोनि पापाचळ । अंतीं येईलं यमराजाचें मूळ । शिक्षा करितील तीव्र प्रचळ । प्राण व्याकूळ होतील कीं ॥२०॥
 नानापरी शासतील कटिण । अघोर नरकां बुडवितील नेधोन । तिरस्कारें घाबरतां प्राण । सोडवील कोण तें टावीं ॥२१॥
 आयुष्य विषयामाजी आटिलें । स्वहित यांहींच नाही घेलें । यायांचि व्यर्थ धय गेलें । उपेगा न आलें या कुसंगे ॥२२॥
 नाही केलें देयार्चन । नाहीं पूजिलें म्यां सज्जन । नाहीं केलें धर्म दान । पाप दाहण आचरलें ॥२३॥
 भोगोनि देहीं पाप विपत्ती । वळें जोडिलीं धनसंपत्ती । काय कसमा येईल अंतीं । वरवीं गति न दिसे मज ॥२४॥
 आग लागो या संपत्तिधना । जळो जळो ही विषयवासना । होऊं पातली विटंबना । कोण कारणा योग्य यातें ॥२५॥
 अवधूत म्हणे अनुसूयेतें । विंगळा विटली विषयातें । मग पात्रोनि विरक्तातें । उदगली चित्तें धनविषया ॥२६॥
 सोडोनि लोममोहो आशेसी । छुटविलें सर्व संपत्तीसी । निराश होवोनि मानसी । वाणवी जीवासी विवेक ॥२७॥
 विवेकें करितसे विचार । नश्वर देहो हा साचार । नाशिवंत अवघा प्रकार । कायसा बडिवार याचा आतां ॥२८॥
 मिथ्या जाणोनि केला कोप । जीवीं विटोनीं वरिला संताप । संताप नोव्हे अनुताप । होता पाप जळालें ॥२९॥
 कर्म अकर्म जाळिलें । तें मरुत अंगीं चर्चिलें । वैराग्य चिचीं वाणलें । मूळ शोधिलें तरावया ॥३०॥
 विवेकें करोनी मंथन । नवनीत काढिलें शोधोन । म्हणे सवळ्यंतर व्यापक नारायण । त्यासी शरण जातां भलें ॥३१॥
 मग विंगळा श्रीहरांसी । शरण गेली अनन्येसी । तिची भक्ति देखोनि हृषिकेशी । नेली स्वपदासी उद्धोनी ॥३२॥
 ते म्यां गुरुगुणार्थ मानिली । विषयत्यागार्थ स्वीकारिली । नैराश्य पाहोनि विरक्ती वाणली । म्हणोनि संग्रहिली विंगळगुणी ॥३३॥
 जीवीं केय लोभ वाटे । लोभयोगें अभिमान जोडे । अभिमानार्थ कल्पना चढे । कल्पनां घेदे जन्मपंक्ति ॥३४॥
 यांचे करावया निरसन । टिटवा गुरु केला जाण । त्याचे तुज सांगतो कथन । करी श्रवण माये वं ॥३५॥
 कोणी एका वनांतरी । टिटवे भ्रमती गगनोदरी । नाना शब्द करिती कुसरी । घालिती भंवरी आहारार्थ ॥३६॥
 तंत्र एक टिटवा भ्रमण करितां । मांसकवळ देखिला अवचितां । तो चंचुवळें जाला उचलिता । सर्वेचि उडता पं होय ॥३७॥
 मांसी जटलीं त्याची प्रीति । वेवोनि जाय गगनपंथी । ते देखोनि या खजाति । मागे धांवती मांसलोभे ॥३८॥

॥ अध्याय १९ वा ॥

घट्टत टिटवे मिळोन । झटपिते झाले चव्हेकाडोन । परी तो न सांडी तयालागून । लोभें रक्षण करी जीवें ॥३९॥
 लोभ हा परम अनिवार । उभय पक्षां केला संचार । टिटवे करिती टिटव्याही मार । अभिमान घोर मांजला ॥४०॥
 सगळ टिटवे मिळोन । घेऊं पाहती त्या टिटव्याचा प्राण । दंशितो चंचुपुटे करून । पादें विदारण करिती काया ॥४१॥
 सर्वपुढें तो एकला । काय करी न चले वळा । लोभें न टाकतें अभिमानगोळा । न वळे वळा कोण हे ॥४२॥
 म्हणे ही सर्व माझी याती । कां हो लागलीसे मजमोंवती । काय अपराध केले असती । म्हणोनी छळती मज सर्व ॥४३॥
 विवेकें टिटवा करी विचार । कां हो बांधिला घातिने चैर । पाहतां दोष नसे अणुमात्र । मांस हार माझा हा ॥४४॥
 म्यांच पराक्रमें करून । मांसकवळ आगिला उचलोण । तेथें वाद जरावया हे कोण । भोगविती शीण भोगिती ॥४५॥
 तेंच तडतडा टिटवे तोडिती । छेदोनि काया विटंबिती । टाकरी आमिप हें बदती । तें तो चित्तां समजला ॥४६॥
 या आमिपलोभासाठी । रिपुत्वें लागले माझे पाठी । भोगविती दुःख कचारी । प्राण शेवटीं घेतो ॥४७॥
 प्राण कायचा करणें नाश । यास निमित्त लोभ आमिप । टाकोनि घावें मानोनि त्रास । तरीच सुखास पावेन ॥४८॥
 ऐसे विवेकाचेनि वळे । सांडिलें अभिप्रायें कवळें । तें पाहोनि कांकले पाळे । जावोनि कोसळले मांसावरी ॥४९॥
 आशा लोभ सोडोनि देतां । टिटवा पावला मुक्ता । सुखसंतोषें आसनीं बैसतां । जाला पाहतां चमत्कार ॥५०॥
 टिटवे पडले मांसावरी । लोभें पेटले महामारी । येरयेरांचे होवोनि बेरी । मरतीं हुंजारी विषयाधी ॥५१॥
 त्या टिटव्यानें आमिप व्यागिलें । लोभें आशेतें समूळ सोडिलें । सुखी तो साक्षभूत जालें । हेचि पावले गुरुव्य आम्हां ॥५२॥
 एथ आशालोभविषय दंडी । कधी न धराधी हे तोंडी । जीवें भावें करावी सांडी । असक परवडीं वर्तवि ॥५३॥
 आशिक एक योगासि मारक । मान अपमान असे देख । जगां घोर हा लौलिक । अत्यंत सुख मानती ॥५४॥
 जगां पावतांचि मान । तेणेंचि राहे म्हण मानोन । चढों लागे अभिमान । म्हणे भी धन्य जगां वा ॥५५॥
 त्या मानाही व्यत्यय येतां । सहज आली अक्मानता । शाहाणाच देहीं पावे खिन्नता । अंगां रोपता चढे बहु ॥५६॥
 त्या रोषें बोले र्म । काडी उकरोनी गंजीत र्म । प्रत्युत्तरां न धरिती र्म । घडे अधर्म उभयतां ॥५७॥
 अधमें उपजे संताप । संताप तेथें महापाप । पाप तेथें ज्ञानलोप । आला विक्षेप सत्यदा ॥५८॥
 यासाठी अर्भक । पाहोनी गुरू केले देख । अंगीकारिले गुण चोख । ते आनंदयक सांगतों ॥५९॥
 अर्भक म्हणजे अज्ञानवाळ । क्षुधादुःखेच बरी कोट्याळ । येव्हीं आनंदे खेळे खेळ । अतिनिधळ निजछंदें ॥६०॥
 नाही पदार्थाची चाड । न सांगे रुचीचा निवाड । अग्नि दीपावरी घाली सड । आणील फोड वळेना ॥६१॥
 सर्व निचू लंडीर । कुतरे किंवा मांजर । दिसे भलता जो प्रकार । खेळीं कर बोडवी ॥६२॥
 धरितां आपणालागीं पीडी । कांही कल्पना नुपजेच कुडी । सांपडे पदार्थ घाली तोंडी । धरितां ओढी भल कांही ॥६३॥
 कोणी पालखी घातलें । कोणी मूनीच पड्डविलें । कोणी अधीं बैसविलें । नाहीं विटलें मानसीं ॥६४॥
 कोणी रयावरी घातलें । कोणी शिष्येमाजी भिरविलें । कोणी गजस्कंधी बाहिल । नाहीं विटलें मानसीं ॥६५॥
 कोणी विदीमाजी ठेविलें । कोणी उकरवळीं लोळविलें । कोणी चौरंगी लोळविलें । नाहीं विटलें मानसीं ॥६६॥

कोणी आनंदं खेळविती । कोणी झिडकारोनि बोलती । कोणी त्राहटोनि धमकाविती । परी खेद चित्ती नयेत्या ॥६७॥
 कोणी वैसविती अंकायरी । कोणी नेवोनि ठेव्तिती दुरी । कोणी ओढी चरण धरी । खेद अंतरीं नुपजे त्या ॥६८॥
 कोणी म्हणती सखया वा रे । एक म्हणती मूर्खा कां रे । एक म्हणती झुडता रे । वेडाविती पोरे हंसि तें ॥६९॥
 नाना परी जल्पती त्यासी । परी तें नेणे मानापमानासी । पाहोनि घेतलें त्या वृत्तीसी । निजकार्यासी साधावया ॥७०॥
 निजकार्यातिं साधावे । म्हणोनिया गुणा अंगीकार्ये । स्वात्ममुख प्राप्त व्हावे । याविषयी पुंडाचे वर्म कांहीं ॥७१॥
 तें वर्म पुढीले प्रसंगी । अवधून सगिल अनूसंधेलागीं । तया सुखाचा उद्वव विभागी । तो कृष्णरंगीं रंगला ॥७२॥
 कृष्ण तोचि दिगंबर । उभा पुंडलिकाचे समोर । क्षेत्रनामें पंढरपुर । वाहे सुंदर चंद्रभागा ॥७३॥
 तेथें अविनाश नेमें करोन । निव्य करी तिलकधारण । भाविक अर्थित्या दरुपण । कृपाधन प्रगट देतो ॥७४॥
 प्रगट म्हणतां गुप्तपणा । लागूं पाहे या दूषणा । म्हणोनि करितों प्रार्थना । श्रोतेजनां वृद्धती ॥७५॥
 जगदोद्धारस्तव अवतार । अविनाश हा दत्त प्रखर । गुप्त प्रगटाचा विचार । नसे अयुमात्र ते ठायीं ॥७६॥
 प्रगटरूपी तो विलसे । चर्या बालोन्मत्त पिशाचच असे । रमतो जगीं अनंत येथें । अज्ञाना दिसे हिरा गार ॥७७॥
 पृथ्वीगर्भी घन असे । अभागी पाहतां कोळसे । भाग्यवंता मांदुसे । अवलोकितां दिसे सहजची ॥७८॥
 दर्शनघनाचे भाग्यवंत । ते हे तुम्ही साधुसंत । भक्तिमात्रा देखोनि दत्त । भेटे साक्षान सकुपें ॥७९॥
 दत्त तोचि अनंत । अनंत घटीं व्यापला सत्य । निवासला राहे सर्वांत । ओळखा महंत तुम्ही तो ॥१८०॥
 तुम्हां असें सलगीं ह्याची । तुम्हीं पात्रें त्या कृपेची । करुणा येऊं या अनंतमुताची । सेवा पदाची मागतो ॥८१॥
 आपले चरणींचें सेवन । निरंतर घावे मजलगुप्त । कर्षाही न घडावे खंडण । व्हावे उन्मन ह्या ठायीं ॥८२॥
 सेवेमाजी मज उद्धास । समर्थ पुरवावी हेचि आस । म्हणविजे संती आपुलादास । न्यून सेवेस नाणिजे ॥८४॥
 इति श्री दत्तप्रबोध । श्रवणेचि पुरती मनोरथ । सदा परिसोन श्रोनेसंत । नवदशोध्यायार्थ गोद हा ॥१८४॥

॥ इति नवदशोध्यायः समाप्तः ॥

॥ अध्याय २० वा ॥

श्रीगणेशाय नमः । श्रीसरस्वत्यै नमः । श्रीगुरुदत्तात्रेयाय नमः ॥

श्रीसद्गुरु जगन्निवासा । मायातीता अविनाशा । हे दिग्गंवा अनंतवेवा । पुराणपुरुषा तुज नमो ॥१॥
जय मायापुरनिवासिया । विज्ञानरूपा दत्त सदया । हे सर्वसाक्षी गुणालया । तुझिया पायां प्रणम्य ॥२॥
कर्मातीता कर्ममोचका । महामूर्ति तिमिरनाशका । पापदहना मोक्षदायका । भवतारका भाळ पायीं ॥३॥
मागां आपुले कृपें करून । वदविलें तुझें त्वां गुणकथन । तैसेंचि चालवी निरोपण । जेणें श्रोतेजन संतोषती ॥४॥
श्रोते अधिक आणि चतुर । ज्ञाते विचक्षण पुरंथर । सप्रेम भक्ती रंगले वीर । संधान सुंदर द्वादसनीं ॥५॥
हें प्रयसरोवरींचे राजहंस । सेजं इच्छिती अर्थमुक्तांस । निरोपणीं पुरविजे हेतूस । तेणेंचि उद्धास भाविकां ॥६॥
कुटिल भाविकां नावडे प्रंथ । तयां वायसां नरकांचि प्रीत । अमृतफळ होतां प्राप्त । रोग उद्धवत कंठमुखीं ॥७॥
शुनैचि सेवावें चतुरसा । तेचि व्हाद जाणती या सुरसा । अगस्ती पुष्पदेठीं शोबे फारसा । तोही मधुरसा रस सेवी ॥८॥
हे दयानिधे करुणाकरा । तूं जाणसी सर्वांतरा । घालोनि कृपेच्या पांखरा । अंगीकारा शरणागता ॥९॥
श्रोतियां तुझें गोड चरित्र । तेंचि वदवी आतां पवित्र । भुक्तेलेति त्यांचे श्रवणीं श्रोत्र । लागले नेत्र मुखाकडे ॥१०॥
देखोनि आवडीचा प्रेमा । कृपा उपजली सर्वोत्तमा । आठव देवोनि चालवी क्रमा । माते भ्रमा टाकी म्हणे ॥११॥
गतं वयाध्यावाशेवटीं । म्यां निवेदिली अर्भकराहाटी । ते त्वां साठविली पोटी । आणिक गोटी सांगेन ॥१२॥
अनसूया म्हणे रे कुमारा । अवतार घेतलासी जगदोदारा । जो जो सांगसी सुंदरा । तो तो खरा हितार्थ ॥१३॥
बोधप्रद करिसी निरोपण । तें भी ऐकतें सावधान । गोड लागे अमृताहून । करितें श्रवण सांगे तूं ॥१४॥
पांचा गुरुंचे गुण उरले । कवणे कार्या कैसे घेतले । तें मज पाहिजे त्वां कथिलें । मन अर्धिलें श्रवणार्थी ॥१५॥
परिसोनि मातेच्या उत्तराश्रा । अविनाश म्हणे ही सप्रेम तुज्या । निरोपणीं पुरवूं कामना । जडली भावना धारणेची ॥१६॥
माते चोविसांतील एकोणीस । गुरुगुण सांगितलें म्यां तुम्हांस । मानोनि घेतले देहबुद्धीस । उपयोगी योगास म्हणेनी ॥१७॥
हें त्रिवेकें ध्यावें वाणवून । करावा योग परिपक पूर्ण । परी अनेक दृश्य ध्यवधान । न घडे कारण या गुणें ॥१८॥
गुरु धुंडिता म्यां यासाठी । तंव कुमारी पाहिली एक घटी । तिची देखोनि म्यां राहटी । गुण पोटी सांठविले ॥१९॥
त्या कुमारीचें लक्षण । तुज मी सांगतो सावधान । द्विजयाति परम पावन । कुळनिधान कुमारी ते ॥२०॥
अत्यंत उपवर ती कन्या । चतुर गुणे रूपलावण्या । एका उणें ती अमान्या । संकल्प अन्य न पाहे ॥२१॥
तीतें ठेवोनिया सदनीं । मातापिता गेले दूर स्थानीं । जातां सांगती कुमारीलागुनी । आतिथ्य जनीं करावें ॥२२॥
निवेदोनि गेले कार्यासी । तंव अकस्मात एवेदिवशी । पाहणे पातळ आग्रमासी । आसन तयांसी दीघलें ॥२३॥
आपण असे उपवर । लाजे हिंशवया समोर । मनीं ओळखोनी शुधातुर । साळी सावर काढित्या ॥२४॥
याचे करोनिया कंडण । करावया चावें भोजन । यासाठीं लग्नवर्गे करून । उखळ झाडून बैसली ॥२५॥
न पडतां कवणाचे घटी । कार्य मांडिलें उठावटी । पाहतील म्हणोनि द्वार लोटी । लाज पोटी उपवराची ॥२६॥

मुसळ घेवोनिया करीं । घाव घाली साळीवरी । तव कंकणाचे गजरीं । खोंचला अंतरीं लज्जाशर ॥२७॥
 हें थोर कामिनीचें कंकण । नाद कळेल वाद्यालगून । वधूपणा येईल दूषण । लज्जा गहन उद्धवली ॥२८॥
 मग विचारें कांय केलें । खंयुंतीं कंकणे उतरिलें । दोन-दोन करीं ठेविलें । पुढती मांडिलें कांडण ॥२९॥
 घाव मुसळोचे घालिता । दोहीमाजी शब्द शाला निघता । म्हणे हें प्रवर्तलें लज्जाघाता । काय आतां करावें ॥३०॥
 लोक अपवादालगून । सर्वापरी वसलें शांकोन । तेथे हे नाद करिती कंकण । जाणतील खून वाढ्यार्थी ॥३१॥
 म्हणंतील हे वधू कैसी । धांगडी कळेल लोकांसी । युक्त योजावी कांहीं ऐसी । जेणें वाद्यांसी न कळे बर्म ॥३२॥
 मग एक एक काढी कंकण । दोही करीं ठेविलां दोन । सेखीं आरंभिलें कांडण । नाद संपूर्ण निमाला ॥३३॥
 साळी कांडोनि तांडुळ केले । इंधनोसहित वाहरे दिले । पांढणे जेशोनि मार्गी गेले । कार्य साधिले कुमारीनें ॥३४॥
 हा गुण घेतला साधनी । एकाकी राहिलों होवोनी । इत टाकिलें नासोनी । अद्वयपंजी मिरवलों ॥३५॥
 हा कुमारीचा गुण उत्तम । गुप्त आच्छादिलें आपुलें बर्म । एकाकी साधिजे आपुला धर्म । लौकिकीं संभ्रम नसावा ॥३६॥
 परीं हें अनिवार मन । देखिलें तिकडे बहकें जाण । कैसे सिद्ध कारण । करवी भ्रमण ओटाळ हें ॥३७॥
 मन चंचल हें अनिवार । कोण करावा या प्रकार । ऐसा जंव होतों चिंतातुर । तंव शरकार भेटला ॥३८॥
 तो शरकार कोण म्हणसी । शरंकांतो होय निधयेसी । त्याचें बर्म सांगलों तुजसी । सांठवी मानसी गुण त्याचा ॥३९॥
 तो शरकार दुकानी वसला । बरंभारा निवडिता जाला । दंड कठिण निवडोनि कादिला । तोचि योजिला दारासी ॥४०॥
 वेत प्रमाण तया खांडी । सहस्रावधि करोनि कांडी । वसवी तयांतित खोंडी । पराते जोडी वेदुनी ॥४१॥
 फळे नानापरी धडित । तयां वाणमुखें ऐसें म्हणत । सनेज तोंत्र धोरा करोनि लखलखित । जोडोनि देत कुशलवें ॥४२॥
 एकाग्र करोनी मन । पुच्छा पाहोनि मुखा योजत । साधी त्याचें सळ संधान । वक्र गमन मोडी त्याचें ॥४३॥
 नांना परिचें रोगणें रंग । देवोनि करीतसे सांगोपांग । तया मार्गे अनेक प्रसंग । यागती जग भूप दिसेना ॥४४॥
 तों अक्रंमात एक दूत आला । तो शरंकांतीं पुसता जाला । राव येणेंचि मार्गे गेला । नाहीं देखिला येरु बोले ॥४५॥
 दूत पेटोनि बोले क्रोधमाना । मूपासवें गेली अदमनसेना । काय न दिसे तुझिया नयना । गर्जना काना न कळेची ॥४६॥
 इतर म्हणती सत्य गेला । तूं म्हणसी देखिला न ऐकिला । काय म्हणावें आतां तुजला । धमी पडला कोणत्या ॥४७॥
 तूं ॥४७॥ येरु म्हणे करितां हे शर । चित्त असतें एकाग्र । वृत्ति होनां तदाकार । पडे विसर देहाचा ॥४८॥
 जेथें देहाचा होय विसर । तेथें कोण कैचे आपपर । नाही सांचि वाटे अन्य वेव्हार । एकाग्र विचार ऐसा हा ॥४९॥
 एकाग्रनेवांचोनिया । नयेचि कार्य कदा घडोनिया । स्वकायीं विनटळों टायां । म्हणोनि वायां रे जाये ॥५०॥
 हेचि एकाग्रनेची खून । इंदियव्यापार जाती हारपोन । नाट्ये कदा भूक तहान । गेले गुंनोन मन तेथें ॥५१॥
 हा गुण माते म्यां घेतला । तेणेचि मनोजय मजं घडला । हितार्थ गुण हा फावला । म्हणोनि बांदेला शरकार ॥५२॥
 सांधन साधवया एकाग्र । मठ गुंता पाहिजे मंदिर । आणि कांहीं संगविचार । ऐसें अंतर कसे इच्छीं ॥५३॥
 तंव पुढें म्यां सर्प देखिला । तो एकाग्रती फिरे एवेल्ले । निःसंग वाचवें लागला । गुण घेतला तोचि म्यां ॥५४॥

मंदिर पाहतां तयासी । कारणेंचि नाहीं निश्चयेंसी । कांहीं न करीं संप्रशसी । आपल्या ठायासी राहतो ॥५५॥
 प्रथम पिपीलिका करिती घर । मृत्तिका काढिती बाहेर । गर्भीं ठायीं ठायीं विस्तार । करिती प्रकार स्थळाचे ॥५६॥
 तेथें मुंगळे रीघ करिती । मुंगिया सगळ पळोनि जाती । मुंगळे तेथें बहु प्रसवती । मृत्तिका काढिती करिती घरे ॥५७॥
 खडे माती काढोन । स्थळें करिती विस्तीर्ण । वर्षाकाळीं निघती तेथून । उदकें भिजून स्थळें जाती ॥५८॥
 तेथें वाळव्यां करिती संचार । ओली मृत्तिका काढिती बाहेर । आपुलाले जमवोनि स्थळप्रकार । बांधिती घर वेगळालें ॥५९॥
 जंवें जंव मृत्तिका काढिती । तंव तंव बरी वारुळे वाढती । ठायीं ठायीं द्वारे राखिती । माजी संतती तयांची ॥६०॥
 वस्तीं करितां बहुवस । वारुळें पावती घुट्टीस । नित्य, भक्षितां गोमयास । नेवोनि विशेष सांचावती ॥६१॥
 गोमय वाळव्याचे गद्देंदरे करोन । तेथें अंळिका होतो निर्माण । तेहि तेथें पावताती मरण । प्राख्यें चुकोन कचित् रांढे ॥६२॥
 ते बहु दिवस राहतां । तो कीटक पावे स्थूलता । सकुमार शुचि निर्मळता । होय भक्षिता वाळव्यातें ॥६३॥
 तयां कीटकांस म्हणती राजा । तो धातुशीणाचिया पडे काजा । अंजनीत या योजा । बदलो सहजा गोष्टी हे ॥६४॥
 असो किज्जाकीटकांचे जें स्थळ । तें उंचावतां म्हणती वारुळ । अंतरीं ठायीं ठायीं पोवळ । बरी सयळ कठिणत्वे ॥६५॥
 तया आयते मंदिरांत । येवोनि सर्प राहे तो निरांत । भ्रम न करितांचीं प्रातः । सुखें विचरत स्थानंदे ॥६६॥
 स्नात्य येथें हेंचि कारण । तेणें काय भ्रम केलें गृहालागुन । भलतें ब्रिद्धी राहोन काळ क्षमण करीतसे ॥६७॥
 सर्प बैसे फिरे बोले । परी कोणासि कांहीं न बोले । मौनचि राहे सर्व काळे । हें वर्म आगळे उपेगी ॥६८॥
 क्वचित् भेदे स्वजातीचा । तो प्रश्न करी जरी आनंदाचा । तेंच उत्तर निघे वाचा । येन्ही त्याचा शब्द नाही ॥६९॥
 एवं सर्पापासोनि गुण चार । गुरु मानोनि केला अंगीकार । येणें योगधारणा बाणे सुंदर । निःस्पृह निरंतर वागावें ॥७०॥
 मातें या संसारी कैसें वर्तावें । काय आधार धरोनि वागावें । संदेह येतला जीवें । न पडे ठावें जाला भ्रम ॥७१॥
 पाचिया शोधासाठी । म्यां शोधिली सकळ रुष्टी । तंव कातणी पडिली रुष्टी । अगाध गोष्टी पाहिली ॥७२॥
 तीथिये नांभीपासुन । तंतु होतसे निर्माण । त्याची तंतु आचारे वाचरे पूर्ण । जाय चढोन उतरे फिरे ॥७३॥
 नांना मंडपांचे आकारे । त्या तंतूची बांधी घरे । पाहतां दिसती चमत्कारे । आपण वाचरे तयांचरी ॥७४॥
 तंतु उंच स्थानीं गुंतवोनी । आपण पावे तळवट मुवनीं । सर्वेची तंतु घे आंवरोनी । जाय चढोनी पूर्वस्थळा ॥७५॥
 अनंताकथि घरे केलीं । परी तंतु न सरे कदाकाळीं । खेळखेळोनि राहे निराळी । गुंतोनि एक स्थळीं न बैसे ॥७६॥
 न धरी मागित्याची आस । क्षणाभंग्यां रची पुढें विरोध । पाहतां औडंबर दावी सोस । होतां नाश न दुखवे ॥७७॥
 उपसर्गे गृहें मोंडती । परी देहीं न मानीच ते खती । दृढ तंतु धरोनि चित्ती । होय रचिती अनेक ॥७८॥
 सर्व ठायीं भमे आपण । क्षण एकबैसे स्थिर होवोन । मागुनी तोच वेव्हार निजलागोन । अनुसंधान तंतूचें ॥७९॥
 एणें कातणीचा उपदेश । म्यां गुण घेतला विरोध । सोहेंतु व्यापक सर्गास । नाही नाश तयातें ॥८०॥
 त्या तंतूचेनि आचारे । वावरति मंगिवचन दाखरे । वेव्हारनी सोपस्कारे । भरोनि उरे आवळ तो ॥८१॥
 आणिक एक व्यवस्था । तुज कल्याणीय सांगतो आतां । कानणी हे माया पाहतां । पुरवें सांठविना होय पोटी ॥८२॥

तद्वत्स्य पुरुष जाणा । तंतुरूपे नाभिस्थाना । त्या कातणीस उद्धवे कल्पना । प्रसव त्रिगुणा ऐक्यत्वे ॥८३॥
 ते त्रिगुण म्हणसी कैसे । कातणी कल्पना तंतु असे । त्या तंतूचेनि सौरसे । खेळ विलासे रची नाना ॥८४॥
 धरोनि आधार तंतूचा । खेळ विस्तारला मायेचा । घटमठादि भाव त्या पटाचा । रची एकाचा अनेक ॥८५॥
 अनेक पाहतां असे एक । अनेक दाविलें ते मायिक । मनीं करोनि पाहतां विवेक । अवघे ठक एक खरें ॥८६॥
 पैल कापसापासोन । तंतु होतसे निर्माण । त्याचे पट नानाविध करोन । रंगें शृंगारोन विविध केले ॥८७॥
 नामें अनंतची प्रकार । धारणीं शायनीं प्रावरणीं अंबर । त्याचे धर आंबर । छत्र चामर ध्वजादि ॥८८॥
 पोतें भोत आणी गोणी । मूढवळी अनेक बहनीं । नाना वस्तु विस्तारोनी । प्रत्यक्ष जनीं पाह्य हे ॥८९॥
 रुची उपभोगें रमले । अंगीकारोनि त्यातें भ्रमले । हें प्रत्यक्ष तें दाविलें । त्यांही पाहिलें बहुतेक ॥९०॥
 विवेकें याचा शोध करी । बरील रंगतें अन्हेरी । अंतर पटातें शोधी बरी । काय अंतरी दिसे तुज ॥९१॥
 अनसूया म्हणे रे दत्ता । रंग सरतां उरें पटता । पटामाजी निरखोनि पाहतां । तंतूची व्यापकता दिसतसे ॥९२॥
 अविनाश म्हणे जननिषे । सर्व कारण तंतु होये । अनेकत्वे होय जाये । सेखी राहें कार्पासी ॥९३॥
 जैसी कापसाची मोट । तेवींच कातणीचें पोट । नाभिछिद्रां निघें चोखट । सुत नीट बोदितां ॥९४॥
 तो कापूस बीजां जाला । बीज असें वृक्षफळा । वृक्षबीजां उद्धवला । उद्धवोनी राहिला बीजांत ॥९५॥
 ते बीज प्रकार अनेक । अनेकांचे प्रकार एक । तें तुज कळवें आवश्यक । तरी उपाय एक सांगतों ॥९६॥
 तें बीज वृक्षां आहे । वृक्ष तरी तूंचि होसी पाहे । परी त्या बीजाची दावितां सोये । सद्गुरु होये निजदाता ॥९७॥
 त्या बीजां नेही गुज । एक जाणे सद्गुरुराज । तोचि साधविता होय काज । महाराज जगत्राता ॥९८॥
 त्या शरण जाय सांडोनि लाज । त्यापाशीं असती सर्व इलाज । त्याची कृपा होतां सहज । पुरवील चोज अंतरीचें ॥९९॥
 सद्गुरु कैसें काय करिति । ऐसी मज होती सबळ आंती । या आंतीची व्हावी निवृत्ती । फिरलो यदर्थी भूमीबहु ॥१००॥
 तंत्र एका काननाभीतरी । सत्य स्थळीं वैसल्यें विश्रंतीतरी । दृष्टी निरखितां ते अवसरी । नवल परी देखिली ॥१०१॥
 भ्रमण करीत पेष्कार । अळिका धरोनि पावला सुंदर । एका वृक्षी होतें घर । करवी संचार अळिकेसी ॥१०२॥
 मंदिरी अळिकेतें देखिलें । द्वार बुजवोनी त्यानें घेतलें । तें म्यां प्रत्यक्ष दृष्टी पाहिलें । आश्चर्य वाटलें निरखितां ॥१०३॥
 काय कैसें होईल याजला । हा छंद मातें दट लागला । मी नित्य अवलोकीं त्याला । नवलाये देखिला विशेष ॥१०४॥
 तो मृंग नित्य येवोन । सकाटा टोंची त्यालगोन । ऐसे लोटतां विष्येक दिन । निघे आंतोन मृंगची ॥१०५॥
 विवेकें मनीं विचारिलें । कीं अळिके प्रत्यक्ष घातलें । मृंगसंसर्गें मृंगत्व पावले । उडोन गेलें मृंगांत ॥१०६॥
 एकंत गुंफे अळिकेसी । पेष्कार मंग करी त्यासी । संस्कार पाववी स्वस्वरूपासी । पूर्वता त्यासी मुखीच ॥१०७॥
 केवढी त्याची पहा नवलाई । आपणाऐसेचि करी पाहीं । अणुमात्र तया भेद नाही । पेष्कार होई पेपस्कारा ॥१०८॥
 तो गुण अंगीकारोन । मी सद्गुरुसी गेलों शरण । तेणें माझे हरो मापण । फलें आपण तद्रूप ॥१०९॥
 मी अनन्यभावे शरण जातां । दया उपजली कृपावंता । परीजोनि जाणितली व्यथा । म्हणे न करा चिंता वत्सा ॥११०॥

॥११०॥ उदारतेच ऐकोनि उत्तर । सहृद चरणी ठेविलें शिर । तेणें देवोनि अंभयकर । वीजमंत्र दीवला ॥११॥
कर्णद्वारे तें रसायन । देवोनि केलें पावन । बोधोनिया दिव्यज्ञान । समूळ अज्ञान नासिलें ॥१२॥
जें रचिलें असें ब्रह्मांडी । तेंचि दाविलें मज पिंडी । तत्त्वज्ञानाची परवडी । अति चोखडी बोधिली ॥१३॥
जोवशिवाचा जो प्रकार । पंचभूतांचा वेव्हार । पंच प्राणांचा प्रसार । तो सविस्तर वाणवी ॥१४॥
हें हितार्थ आत्मज्ञान । तो सद्गुरू दे मजलागून । विकार त्यागयोनि संपूर्ण । निर्विकारण चिंतवी ॥१५॥
नाशिवंततें नायिलें । अविनाशवस्तुतें भेटविलें । तें सुख अत्यंत आगळें । योगिया कळे योगमार्गें ॥१६॥
तो योग साधावा शुद्ध । तेथें उपजे सत्य आनंद । अनेक आनंदाचा कंद । तो ब्रह्मानंद हातीं ये ॥१७॥
ब्रह्मलंद आलिया हाता । नुरे जन्ममरणाची ध्या । यारे जीर्वांची तळमळता । निर्विकल्पता प्राप्त होय ॥१८॥
यासाठीं विनय होवोनी । माते लागें तुझिया चरणी । प्रार्थीतसें जोडोनि पाणी । स्नहितसाधनीं सावध हो ॥१९॥
शाश्वत नाही या देहाचें । त्यांत नाही हें उपेगाचें । सर्व देहांमाजी नीचें । खादें काळाचें शेंवटी ॥२०॥
अनेकदेह नाना अरात्री । मेलियाही त्यांचे उपयोग होती । किती म्हणोनी तुजप्रती । सांगूं ख्याति निवडोनी ॥२१॥
पशु जीतां करिती कामें । कोणी राहूं नेदे रिकामें । मेलिया उपयोग येती चमैं । मांससंभ्रमैं भक्षिती ॥२२॥
अस्थि दंत गजाचे । सर्वही असती कामाचे । पुच्छें वारिती वनगायीचें । पक्षी पक्षाचे वस्तु नाना ॥२३॥
सर्वांमाजी नीच सूकर । तोही भक्षिती कित्येक नर । गेलिया दंत सुंदर । कुंचे अपार वेव्हाचि ॥२४॥
नाडी पशूंच्या कामा येती । तर्वापासोनि तांती होती । जलचरेंही त्याच रीती । सांगू किती वनचरें ॥२५॥
सहस्रक्षेत्रीनी हीन नरदेहे । याचें कांहींच कामा नये । त्वचां मांस भेद शिरा नासोनि जाये । अस्थि काय उपयोगी ॥२६॥
देहो अगनीं जाळिला । दशांग तो पुत्रें बेंचिला । शुद्ध करोनि देविला । सेखीं टाकिला तीर्थांत ॥२७॥
परी उपयोगा न मागें उरले । यायांचि तें व्यर्थ गेलें । जन्मोनिया काय केलें । शीण भोगिले प्रपंची ॥२८॥
जें देहाचें आयुष्यप्रमाण । त्यांत निदार्णवी अर्थ जाण । निम्में उरलें त्याचें कारण । सांगतो निवडून पृथक्की ॥२९॥
चतुर्धास तें बाळपण । दोन भाग तें तारुण्य । उरल्या शेरीं वृद्धापमान । होय विटंबन शरिराचें ॥३०॥
बाळपण गेलें खेळतां । तारुण्य विषयलोभ चिंता । आशा द्वैत वाडे अहंता । कोण स्वहिता उपजे जेथें ॥३१॥
स्नहित सुकृत न घडे तथा । अंती जाणें यमालया । विषयभोगें विटंबिती काया । तेथें सुटावया ठाय नाही ॥३२॥
जैसे विषय भोगिले । स्वार्था परां पीढिलें । अहंतालोभे बहुतां नासिलें । सुख न दिवलें कवणातें ॥३३॥
मोहो ममतें होवोनि वेष्टित । प्रपंचहिता कळे घात । कामलोभींच ठेविले चित्त । मानिलें आप्त खजनासी ॥३४॥
गण गोत पुत्र मित्र । भ्रतार वारंता कन्या कलत्र । स्यालक्र माये भाचे अन्यत्र । उभय मोत्र पोसिले ॥३५॥
जोंवरी भाण्याची दैवगती । तोंवरी हां जी हां जी म्हणती । मोहो ममतें फोलोनि खाती । सुख भोगिती सर्व गुणें ॥३६॥
जें भाग्यओष सरे । तें यात्रा अवघी घोसरे । विद्रोह घरोनि वैसती आसरे । देतीं घसरें तोढिती ॥३७॥
अंती येतां हीनपण । मग सर्वही देती लोटोन । कामा येती आप्तजन । वांछिती मरण कधी ये ॥३८॥

लोम मोही गुंतोनि प्राणी मेल । लंकिवमोहें रडे पाव्य । स्मशानीं बोळवीत आला । पुनरा गेला आग्रमा ॥३५॥
 देह गेला जळोन । प्राणी दूतें नेला बांधोन । भोगा ऐसें शासन । देह देचोन करिताती ॥३६॥
 नाना परी तेंचें जाचिती । असिपत्रीं लोळविती । कुंभीपाकीं पचविती । डोळे फोडिती कागमुखें ॥३७॥
 तत स्तंभाते बांधोन । वरी नग्न शखें करिती छेदन । घायीं तीक्ष्ण रस ओतोन । शिख तोडोनि मुखीं देती ॥३८॥
 प्राणी होतसे कासावीस । जीवीं मानीं बहु त्रास । सोडविण्याची पाहे वास । कोण्ही न तयास मुक्त करी ॥३९॥
 जे का पोसले पाळिले । प्राणें आत ऐसें मानिले । सोडवावया कोण्ही न आले । व्यर्थ पोसिले तें कळे ॥४०॥
 अतो प्राणी स्तंभांचा सोडिला । पुनरा विखार शेंववितां देहाला । लहारा वेग ना सोसिता जाला । सोडविता त्याला
 कोण्ही नसे ॥४१॥ सेखीं सांडसें तोडिती मास । सख्या खोचिती कर्णास । सर्वेच ओतिती तीक्ष्ण रस । प्राणी कासावीस
 बहु होय ॥४२॥ जीवीं बहु त्रास मानी । म्हणे दुष्ट घडलो मजपासोनि करणो । आतां किती सोनूं ही जाचणी । न दिसे
 निर्वाणी कोण्ही मज ॥४३॥ विटंबनीं ये कावुळ्ळी । परी दया न ये कोण्हाप्रती । मल्लकावरी टोले देती । श्रीवा पिळ्ळी
 पाडोनी ॥४४॥ अंतर्मांड्याचे काडिती मार । पाषाण घालिती दंतांवर । भगदारीं तप्त पहार । खोंचोनि सदर फोडी माया
 ॥४५॥ परी न जाती तेंचें प्राण । यातना भोगविती दारुण । घाणीं घालती नेऊन । काडिती पिळ्ळोन तिळ्यापरी ॥४६॥
 अडाहासे मारी जीव हांका । कोण्ही सोडवावया नाही सखा । केलें कर्म भोगणें देखा । कदा चुक्य न पडे तो ॥४७॥
 अतिदुःखातें भोगविती । रवरवनकामाजी लोटिती । मर्यादा तोंवरी राखिती । लोटोनि देती प्राणिषा ॥४८॥
 जैसें थसे कर्माचरण । तैद्याच योनीस पावे जनन । तेंचें नाना दुःखें भोगोन । सेखीं मरण गांठीं ॥४९॥
 एक एक योनी कोटि फेरे । ऐशीं लक्ष चौन्याशींचीं घरे । तें हे आवघे वातेरे । लागे घारें मानवी मग ॥५०॥
 त्या मानवेदेहीं चुकतां । पुनरा मानुनी भोगणे गोता । पापपुण्य समान होनां । लाभे अवचित्तां नरदेहो ॥५१॥
 जेवीं कीटक काष्ठ उकरी । नेणतां तो पडे अवरी । कीं काग सांपडे जेवीं करी । मानवसिवरी ससा जेवीं ॥५२॥
 तेवीं हा अलम्य नरदेह लाभे । सर्वां वरिष्ठ दिव्य शोभे । जो मान्य केला रमावळुभें । ज्याचेनि लोभें लोभावला ॥५३॥
 उत्तम हा मानुवेदेहा । ऐसें बोलिला रमनाहो । तो वृषा गमवितां कां हो । करावा लाहो अफमहिता ॥५४॥
 उत्तम नरदेहो निर्धा । परी हा असे क्षणभंगर । त्यांत दुर्लभ लाभविचार । या सर्वेष्वप्रातांचा ॥५५॥
 माते दुर्लभ नरदेह पावलीस खरा । याचा लोभमोहें न करी मातेरा । जोडोनि पद्मस्र सोयरा । परापरतीरा पव वेगीं ॥५६॥
 हा नरदेह जातां हातिचा । मग लाभ तरी जोडेल केचा । यासाठीं वळवळे जीव साचा । विनवी याचा माते तुज ॥५७॥
 पावलीस तूं हें उत्तम क्षेत्र । स्वहित कारणा अतिप्रिय । आत्मज्ञान साधावया पात्र । यावींन अन्यत्र सत्य नाही ॥५८॥
 क्षणक्षणा आयुष्य जाये । विचारोनि माते सत्य पाहे । देही वेगीं सावध होये । धरि पाये सद्गुरुचे ॥५९॥
 मोह मायिकर्मे त्यागी । अफमज्ञानपदार्था उमगी । तत्वज्ञानाचेनि संपोगी । कुरा भोगी चिद्रूपी ॥६०॥
 तंय अनसूया म्हणे रे बाळ्य । मजविशीं उपजला तुज कळवळा । ज्ञानसमगर पल्ल मुरळिया । तारक सोहळ्या बोचिनी
 ॥६१॥ भयभीतीचें करोनि विचरण । उपाय सगळीं धारया समन । तो सव बागला मजलागोन । जाईन शरण गुरुवर्य

॥६६॥ गुरुगुणाचे प्रकार । त्वां निरोपिले सविस्तर । तोही बाणला मंजसी विचार । रहणी सुंदर योगासी ॥६७॥
 ऐकोनि तुझें निरोपण । मज आठवलेति कांहीं प्रश्न । ते तूं करोनिया श्रवण । करी समाधान पै माझे ॥६८॥
 अवाढ्य रचिलें हें ब्रह्मांड । तेवींच म्हणसी असे पिंड । लघुमाजी हें प्रचंड । ऐकतां बंड दिसे मज ॥६९॥
 तत्त्वज्ञान म्हणजे काय । कोणापासोनि कोण होय । त्रिगुणव्याप्तीची सोय । कैसा विलय तो सांग ॥१७०॥
 हें म्यां क्लें विचारिलें । तें पाहिजे पुरविले । अवधूत बोले तथे वेळे । उत्तम कैलें प्रश्न मज ॥७१॥
 माते विनंती परीयेसि । मज भ्रमणें नित्य या जगतीसी । अस्तमानीं ध्यावया दर्शनासी । येणें तुजपाशीं जननीये ॥७२॥
 नित्य रजनीं माझारी । तुज तोपवीन प्रश्नोचरी । सुचित होवोनि अंतरी । श्रवण करी साक्षेपें ॥७३॥
 पुढलिये प्रसंगीं योगिराणा । माते निरोपील आत्मज्ञाना । योगी जाणती तैथिच्या खुणा । अद्भुत रचना गुहार्य ॥७४॥
 आगमनिगमाचें गुहागुज । तें तुम्हां संतांचें असे निज । विरळाचि जाणे त्याची योज । कृपेवोण काज घडेना ॥७५॥
 प्राप्त व्हावया कृपादान । संत सज्जनांचे लक्षोनि चरण । अनंतसुत हा बंदीजन । घर जोडोन विनवीतसे ॥७६॥
 तुमचा म्हणवीतसे किंकर । माझा तुम्हांवरी असे भार । आपुला म्हणवोनि कृपाकर । देवोनि अंतर तोववा ॥७७॥
 आपुला लडिवाळ जाणोनी । कृपा कीजे संतजनीं । मज पामरालागोनी । नसे कोण्ही तुम्हांविण ॥७८॥
 तुम्ही संत साधु ज्ञानी मर्हत । उदार सर्वज्ञ पंडित । केवळ ईश्वरमूर्ती साक्षात् । मायबाप सत्य तुम्ही माझे ॥७९॥
 माझी बोवडी आर्यव्राणी । तुम्ही स्वहृदयें गोविली निरोपणीं । ते शब्द वेतां गोड करोनी । लेतां श्रवणीं अर्थमुक्ता ॥८०॥
 सेवा ध्येयी दासा हातीं । ऐसें वागलें तुमचे चित्ती । म्हणोनि प्रणीं देवोनि मतो । कया वदविती अद्भुत ॥८१॥
 भृगुनारदाचें संमत । कांहीं दत्तमुखांचा इत्यर्थ । शोधोनियानिया नाना प्रेय । निवडोनि भावार्थ जाणविला ॥८२॥
 प्रश्नादर हा सुरस निका । बोवप्रद लाभ सकळिकां । दत्तची वदवी नेटका । मज वाळका करोनि पुढें ॥८३॥
 पुढें त्याचा तोचि वदेल । आपलें ज्ञान निरोपील । मातेचे मनोरथ पूर्ण करील । श्रवणीं तोपवील संतजनां ॥८४॥
 कया रसाळ हे पावन । गोड अधिकाधिक करितां श्रवण । निरसोनि जाय सकळ अज्ञान । होय ज्ञान दत्तकृपें ॥८५॥
 इति श्रीदत्तप्रबोधप्रणं । यासी नारदपुराणीचें संमत । श्रोते परिसोत भाविकभक्त । विशतितमोध्यायार्थ गोड हा ॥८६॥

॥ इति विशतितमोध्यायः समाप्तः ॥

॥ अध्याय २१ वा ॥

श्रीगणेशाय नमः । श्रीगुरुदत्तात्रेयाय नमः । ॐ नमो सद्गुरु सच्चिदानंद । परमहृपात्रा अद्वैतबोधा ।
 अविनाशरूपा सतःसिद्धा । सर्वज्ञ भेदा मुख्या ॥१॥ आदि अनादि विघ्नमरा । सर्वभक्ता तं सर्वदरा ।
 गुणतीता निर्विकारा । दयासागरा दीनबंधो ॥२॥ हे ज्ञानप्रज्ञा चैनन्यवना । जय मायातीता निरंजना । हे
 अज्ञानच्छेदका भवभंजना । अनापपावना आनंदवंता ॥३॥ जय पादप्रभूर्ते परात्परा । जय शुद्धसत्त्वा वेदसंता ।
 अखिल अभंगा उदारा । जगद्द्वारा जगत्पते ॥४॥ जयजयाजी अन्यक्तव्यक्ता । निर्विकल्पा अचल शान्ता ।
 विमलरूपा सर्वातीता । स्वामी दत्ता नमो तुज ॥५॥ तं दीनदाता परम सद्य । दूरी करावया हें भवमय ।
 धरोनिया अवतार नामें दत्तात्रेय । दाविसी उपाय जडजीवां ॥६॥ प्रगटोनिया तू त्रिगुणामक । वितापा वारिती
 आवश्यक । रूपे धरोनिया अनेक । दाविसी कौतुक भुवनत्रया ॥७॥ तं अलक्षण अगोचर । तुझे लीलेसि नाहीं
 पार । उपमा दावया विचार । न दिसे साचार धुंडितां ॥८॥ तं निरुपम गा सर्वसत्त्वा । तुजें सद्यचें चित्त
 मुमुक्षी । रक्षिसी त्या आपुलें पथी । न घडे उपेक्षी तयां कधी ॥९॥ एवं पावन मीढ चरणी । तुझिया असे
 मोक्षदात्री । हेचि यम जी लक्ष्मणी । आलों लोटगणी शरण तुम्हां ॥१०॥ आपण स्वरूप उदाराचे राणे । ऐसें
 गाती वेदपुराणें । पापाचळें घेतलीं राणें । नामस्मरणें हें कळे ॥११॥ ऐसीं तव नामाची प्रीति । पळविली
 सनूळ वासना कुडी । रसनेसी उड्यली गोडी । जडली आवडी तव गीती ॥१२॥ गावें गीत हें विशेष ।
 वगवि तव कीर्तिबोध । हा छंद उड्यला मनास । विनवी पदास यासाठीं ॥१३॥ प्रेमें भाळतें कोपोनी । विन
 शालें तव चरणी । साहज कीजे कृपा करोनी । बदविजे बाणी रसाळ हे ॥१४॥ तव प्रासादिक हा संवाद ।
 म्हणोनि प्रेया नाम दत्तप्रबोध । तें मागील निरोपण शुद्ध । आहे प्रसिद्ध वांस पें ॥१५॥ त्या विसाव्याचे अंती
 गोसाविया । प्रश्न करिती झाली अनमूया । मज अव्यामखान करीं गुणवर्षा । ज्ञानमूर्त्या प्रकाशका ॥१६॥
 पिंडब्रह्मादींची कैसी रचना । कोणा आधीं कोणे जाणा । तत्त्वज्ञानाचिया विवरणा । सांगे सगुणा मज आतां ॥१७॥
 मातेचे प्रश्न ऐकोनि सुंदर । अववूत त्या प्रश्नाचा करी आदर । मातेसी विनवी जोडोनि कर । श्रवणी सादर असावें ॥१८॥
 माते म्यां शिष्य यदु बोधिला । तो माग तूतें निवेदिला । त्यापरी सहस्रार्जुन शरण आला । तेणें प्रश्न केला ऐसाची ॥१९॥
 बोधितां त्यातें ज्ञान शालें । उपरी आध्यात्मिक प्रश्न केले । तेचीं चत्वांही मज विचारिलें । मन आनंदलें बहु फार ॥२०॥
 ऐसाचि प्रश्न जोडोनि करा । उमा पुसती झाली शंकरा । वर्षभय ओळखोनि ते अवसरा । सद्य अंतरा दिव होय ॥२१॥
 होवोनिया तो सुप्रसन्न । गौरीचे आदरिले प्रश्न । म्हणे होवोनिया सावधान । करी श्रवण आध्यात्मिक ॥२२॥
 ते उभयांचे वाग्विलास । बोधिले सद्गुरुरायें मज विशेष । आर्थिक देखोनि सहस्रार्जुनास । निरोप मुरस माग तया ॥२३॥
 तो इतिहास आध्यात्मिक । मज तं विचारिसी आवश्यक । तरी सिद्ध श्रवणी होय नेटक । सांगतो मी ऐक सप्रेमें ॥२४॥
 कळा कुशळ्या विद्याज्ञान । चौदा चौसथींचे प्रमाण । परि हे लौकिकसंघर्षांचे लक्षण । नोव्हे कारण खामहितीं ॥२५॥
 खामहिताची जया चाढ । अध्यात्मश्रवणीं तया आवड । आपआपणियामाजी कळे निवड । अलंन जोड जोडी पुढें ॥२६॥
 याचि विचारणी जो बरवा । तोचि उत्तम नरदेही जाणावा । तो खामसुखाचा टेवा । पातेल अवघा आनंद ॥२७॥

या आनंदाचा जो भोग । व्याख्या पावे बुद्धिलाग । त्याचेंचि पूर्वकर्म चांग । तया उद्योग आदवे हानी ॥२८॥
 अनन पुण्याच्या पूर्वगती । तोचि पंवे या आध्यात्मिकासि । येरा न पावे हे म्हासी । गीर खरागी काय ते ॥२९॥
 माने तव भाग्य बुद्धि देविष्यमान । जेवीं पळोपळ वाटे चंडकोण । तो जेति रम्यीनें शोपी जीवन । तेवीं त्रंजान स्त्रीकारिसी ॥३०॥
 येणें मन माझें आल्हादे । वाटे कवळांनीं तुझी हीं पदें । तूं स्त्रीकारिसील नीन्हीं पदें । वाटतें संवादें माझिया ॥३१॥
 धन्य मोते तुझे हे प्रश्न । धन्य तुझें पवित्र श्रवण । धन्य संवाद हे पावन । जगदुद्धारण वतें जे ॥३२॥
 आतां या प्रश्नाचें उत्तर । वदेल अवधूत योगेश्वर । तें श्रोनी श्रवण वीजे सादर । अध्यात्मविचार सुरस ॥३३॥
 श्रवणांचि पावे सत्य ज्ञान । मननीं राखिजे अनुसंधान । आपली ठेव पावे आपण । सुखसंपन्न निजभाग्यें ॥३४॥
 अवधूत म्हणे वो जननी । एकाग्र लक्ष्य दीजे श्रवणीं । आध्यात्मिक सांगतो विचरोनी । गूळपासोनी सविस्तर ॥३५॥
 मूळ आधी निराकार । तेथें कैचा कोण प्रकार । नवने पवन पाणी भू अंबर । तेज संस्कार कोठोनी ॥३६॥
 चंद्र सूर्य तारा ग्रहगण । नव्हते भू पाताळ स्वर्ग स्थान । यक्ष राक्षस मनुष्यगण । नक्षत्रें कोठून मेघमाळा ॥३७॥
 नार्ध देव नव्हत्या देवता । ठाव कोठोनि वृक्ष पर्वता । कैचे सागर कैची सरिता । शब्द नामना वार्ता नसे ॥३८॥
 श्रया विष्णु महेश्वर । नव्हते वेद शास्त्रप्रसार । कांहींच नसे आकार निकार । म्हणोनि निराकार त्या म्हणिजे ॥३९॥
 मन बुद्धि नव्हतें चित । अहंकार चैनन्य नवतें सत्य । दोग खंडें कोठोनि असत । मेरुची मान कोठोनि ॥४०॥
 नाद बिंदु नाहीं कला उजोति । वर्णभेद शब्द वाचा नव्हती । नव्हती खाणी योनीची गती । निराकार म्हणती निःशून्य ॥४१॥
 जया नाहीं कांही आकार । तया नाम म्हाणिजे निराकार । तया निराकारापासोनि प्रकार । परियेसी विस्तार कैसा तो ॥४२॥
 निराकार आणि निरून्य । येथें नाहीं द्वैतपण । त्या निराकारापासून । जालें शून्य निरालंब ॥४३॥
 शून्य शब्द तें साकारले । नयापासोनि आकाश जालें । आकाश पवनानें प्रसवले । पवनीं निपजलें तेज तें ॥४४॥
 तेजापासोनि जालें जीवन । जीवनापासोनि भूमी जाण । एवं पंचभूतें निर्माण । एकापासूनि एक जाली ॥४५॥
 या पंचभूतांचे एकवटी । येथोनि जाली हे भूतसृष्टी । चराचराची राहटी । मूळ खटपटी येथोनी ॥४६॥
 या पंचभूता वतें उद्भव । तें निराळेंचि गा प्रेमतत्त्व । सकळ उभाराचें वैभव । व्यापकन लाघव तयाचें ॥४७॥
 आतां शुद्ध निखिल ब्रह्म जाण । चैतन्य इच्छा जाली जयापासून । तया महातत्त्व म्हणोन । नामाभिधान पें जालें ॥४८॥
 तेथोनि या माया प्रगट उक्तींकार । त्या इच्छामाये पासव प्रकार । दो गुणें जाला विस्तार । तोंडि विचार परियेसा ॥४९॥
 पुरुष आणि प्रकृति । ऐसे हे दोन गुण प्रगटती । ऐसी व्हावया कोण गती । नी ही निगुती अवधार ॥५०॥
 मुद ब्रह्म सुखी असता । इच्छा उद्गार जाला पावता । त्या अविचेक्योनि जीवता । जाला पावता दशाक्षें ॥५१॥
 अहं श्रयोसि हा उद्गार । हा मशमायेचा उभार । तेथुनि इच्छावपी माया सुंदर । ते इच्छा उत्तर बहुश्रवण ॥५२॥
 ऐसी उद्भवता आशा । पावला पुरुष प्रकृतिदशा । यासी दृष्टान म्हणाल जरी कैसा । ते इच्छा उत्तर बहुश्रवण ॥५३॥
 मायावर्तन तो परमात्मा । तत्त्व जाणिजे या ब्रह्म । त्वं पद म्हणजे जीवन्मा । पावला भ्रमा मायिवदशा ॥५४॥
 विकार मायेचा पावला । मूळ स्वभावानें विमलता । अविचें चेष्टिन जाला । जीव हें त्याला नाम जालें ॥५५॥

आणिक तया जाणावयासी । योग असे निश्चयेसी । तोही सांगतो परियेसी । विवेकें मानसी स्रष्टवी ॥५६॥
 पूर्ण चैतन्य म्हणजे काय । तरी तोचि परमात्मा होय । प्रत्यङ्ग चैतन्याची नाम सोय । जीव पाहे तोचि तो ॥५७॥
 या दोर्धोमिश्रित मंथनिक । साधनधर्मक जाणिजे आवश्यक । त्रिगुण हे प्रापंचिक । येयोनि देख विस्तारले ॥५८॥
 मूळ मशतत्त्वचि हे माया । उक्कारस्वरूप साधिले आया । ती अर्थमात्रा होऊनिया । ती गुणत्रया प्रसवली ॥५९॥
 आकार उकार आणि मकार । त्रय मात्रा मिळोनि ओंकार । आतां देवतेचा प्रकार । तोही निर्धार परियेसी ॥६०॥
 आकारमात्री ब्रह्मदेव । उकारमात्री विष्णुस्वयमेव । मकारमात्रा तोचि शिव । गुण लावव ऐक लाचें ॥६१॥
 ब्रह्मयाचा असे रजोगुण । विष्णु सत्त्वगुणी प्रमाण । शिव तमोगुणी जाण । याहोनि भिन्न मूळ तत्त्व ॥६२॥
 मूळ प्रकृति तोचि देहे । मातृकाअन्वये पुरुष उक्कार होये । परवाचेचेनि सोये । अभिमानी रावे सर्व स्वरूपी ॥६३॥
 परियेसी तेषांल अवस्था । सर्व साक्षिणी दिसे पाहता । सर्वाधिक्य तिची सत्ता । स्रष्टव प्रसवता येथेनी ॥६४॥
 आतां या त्रिगुणाचा त्रिभाग । तोही माते परियेसी प्रसंग । अंतरिचे सांडोनि उद्योग । श्रवण चांग करी आतां ॥६५॥
 येथें विलोमें फेरून । तुज सांगतो त्रिमात्रेचें निरोपण । तयांचें कांज अवधारण । एकाप्र मन करोनिया ॥६६॥
 मायादेहो जेथे योजिला । तेथें अभिमानी हृद्द स्पष्टिला । याचा पश्यती बोले योला । प्रत्यक्ष अवस्थेला नेमिला ॥६७॥
 हा मकारमात्रेचा विचार । तुज निरोपणीं निरोपिलें सार । आतां उकारमात्रेचा प्रकार । तोही सविस्तर परिसिजे ॥६८॥
 हिरण्यगर्भ देहाभात । उकार अभिमानी विष्णुदेवत । मध्यमा वाचा तेथें बसत । पालनार्थ रक्षिती तया ॥६९॥
 दो मात्रेचा निवेदिला भाव । आतां उल्ला तृतीयेचा ठाव । तोही सांगतो अभिप्राय । न करी वाव श्रवणीं दं ॥७०॥
 आकारमात्रा विराटदेही । तेथें अभिमानी ब्रह्मदेव पाही । वैखरीवाचा तये ठायी । अवस्था तेही उद्गारार्थ ॥७१॥
 रचवें सर्व या ब्रह्मदेवें । यातें विष्णूनें पाळवें । रुद्रें स्रष्टवें संशायवें । एव फरावें कार्य तिहीं ॥७२॥
 आतां या त्रिमात्रेपासोन । तीन अहंकार जाले निर्माण । ते त्रिगुणिक अंशपूर्ण । यापासाव उत्पन्न ते एका ॥७३॥
 सात्त्विक अहंकाराची उत्पत्ती । कोणती ऐकावी निगुती । निवडोनी सांगतो प्रचीती । घेई निश्चिती वागवोनि ॥७४॥
 अंतःकरण आणी मन । बुद्धि चित्त चौथें जाण । अहंकार पांचवा निर्माण । बोजखे खण तयाची ॥७५॥
 याचा म्हणसी कोण प्रकार । तरी आत्म्याकडे करी संचार । विवेकादि सर्व विचार । येयोनि समग्र घडताती ॥७६॥
 आतां राजस अहंकाराची वार्ता । परियेसी होय सावध चित्ता । श्रवण करी एकाग्रता । तरीच सार्थकता निरोपणीं ॥७७॥
 तंव अनसूया म्हणजे योगिनी । तं शिणविशीं निरोपणीं काणी । तेथेंच मी सादें ऐकावया । नवजे कार्य निरोपण ॥७८॥
 आनंदोनि बोले अवधूत । राजस अहंकाराचें एके वृत्त । तयागसाव जाले जे निर्मित । ते मी श्रुत करितो तुम्हां ॥७९॥
 पंच ज्ञानेद्रियांचें व्यालें । तेथेंच तन्मात्रेंतें उदेलें । आणी पंच कर्मेद्रियें निर्मिले । एवं हे जाले ते ठायी ॥८०॥
 पंच ज्ञानेद्रियें म्हणसी कोण । तेही सांगतो निवडोन । श्रवण घ्राण आणि नयन । रसना त्वक् नेमून स्थापिले ॥८१॥
 आतां तन्मात्रेची नांवे । तेही तुज सांगतो आवचें । शब्द स्पर्श रूप बवें । रस गंध जाणावे हे पांच ॥८२॥
 या कर्मेद्रियांची खण । सांगतो प्रगट नामभिधान । वाचा पाणी आणी चरण । उपस्थ गुद मिळोन पांच हें ॥८३॥

ज्ञानेन्द्रियें बोळखिजे ज्ञानासी । कर्मेन्द्रियें राहटती कर्मासी । युक्त मात्रा या उभयासी । सुखदुःखासी भोगविते ॥८४॥
 वनां तामस अहंकारापासून । आकाश जालें हें निर्माण । आकाश उद्भव वायोपासून । वायो प्रसवून तेज दावी ॥८५॥
 तेज व्यालेसें आपातें । आप व्यालें या भूमीतें । हें पूर्वांच निवेदिलें तुंत्तें । शून्य वीतें जालें या ॥८६॥
 निःशून्याचेंचि गूण्य जालें । चैतन्यरूपें तुरावलें । इच्छामात्रें स्फुरण जालें । तत्त्व प्रगटलें महामाया ॥८७॥
 तया अर्धमात्रेचा प्रसर । तोचि प्रकटला ओंकार । तेथुनी त्रिमात्रिक अक्षर । गुणप्रकार त्रिविध ॥८८॥
 उद्भव स्थिति प्रलय । त्रिकार्य हें तिधां होय । वृद्धयर्थ वेगळाचि उपाय । त्रिमात्री सोय काढिली ॥८९॥
 त्रिमात्रिक तीन गुण । तीन अहंकार झाले उत्पन्न । तया अहंकारापासोन । वस्तु लक्षण वेगळेंची ॥९०॥
 सात्त्विकापासोनि झाले पांच । राजसापासोनि एक पांच । तामसापासोनि एक साच । सह पांच अनुक्रम ॥९१॥
 सात्त्विक अंतःकरणपंचक । राजसीं झालें त्रिपंचक । ज्ञानेन्द्रिय तन्मात्रा कर्मेन्द्रिय देख । एवं निःशंक उद्भवलीं ॥९२॥
 तामसीं पंचभूतें झालीं । येरयेरातें प्रसवलीं । तयापासोनि जे विस्तारली । ते संख्या झाली पंचवीस ॥९३॥
 आतां पंचविंसांचा प्रकार । विभक्त असे गुणत्रिचार । नें पुढील प्रसंगीं सुंदर । प्रश्नोत्तर गोड बड्ड ॥९४॥
 अनुसूयेचिया प्रश्नासी । उत्तरें तोपवील अविनाशी । व्या निरोपणीं मुख श्रोतियासी । योगी ज्ञातियासी आल्हाद ॥९५॥
 सद्यत्वे हा योगीरात्र । जाणे आर्थिकाचे सर्व भाव । नैसाचि दावितसे उपाय । तरावे जडजीव म्हणोनी ॥९६॥
 न कती वरंही विवंचना । बोधव्री आपुलिया स्नामज्ञाना । आध्यात्मिक निरोपोनी खुणा । बाणव्री सज्जना स्वकृपें ॥९७॥
 उदार संपन्न हा गुरुदत्त । ज्ञानसूर्य हा प्रकाशवंत । विवेकें अज्ञान निरसित । ज्ञान बोधित निज दास्त ॥९८॥
 बनसूयेचे निमित्तें करोनी । ज्ञान प्रतिपादिता होय या जनीं । जया चाड उपजेल मनीं । तेची श्रवणीं सांडविती ॥९९॥
 मुक्त मुमुक्षु अवघे जन । करावा श्रावगंगेमाजी स्नान । श्रवणेंचि जाती दोष जळोन । विवरिता पावन पद पावे ॥१००॥
 खपद करावें जीवा प्राप्त । म्हणोनि नामें प्रगटला दत्त । हा होय अनायाचा नाय । कृपावंत जिवलग ॥११॥
 जिवाची जाणोनि वणवण । सद्यत्वे बोधी आपण । जन्ममरणाचा घारी शीण । तोडी बंधन भवपारा ॥१२॥
 अनंत रूपी जनीं वागें । भाविक भक्तजनीं रंगे । निवास करी संतसंगें । खाहित सांगे गुजगोष्टी ॥१३॥
 जेयें संताचे समाज । तेथेंचि वसे दत्त योगिराज । जया कहनी घेणें स्वहित काज । तेणेंचि बोज जागिजेती ॥१४॥
 मावें संतसंगीं कीजे वास । पदसेवनीं असावा उल्हास । अनन्यपणें म्हणवावें दास । कधीं उदास न व्हावें तेथें ॥१५॥
 दिनराजनी न जाणोन । करावें प्रीतिमावें सेवन । मग तो बोळेल कृपाघन । देईल दर्शन संतसंगें ॥१६॥
 निरावलें घालोनि कास । भेटाविण मनीं न धरिजे आस । त्याग कीजे अन्य लाभास । राडिजे भेटीस इच्छोनी ॥१७॥
 संतसेवनी तुजुजे कंटाळा । ऐसिया ओळखी तो सुडीळा । मग अवधूनीं उपजे बळवळा । बळवळी बाळा माय जैसी ॥१८॥
 संतसेवेंचें महाम्य विशेष । तें प्राप्त नोव्हे देवादिघांस । रात्रंदिन करिती आस । पातूं संगस म्हणोनी ॥१९॥
 संतचरणीची ही सेवा । कौटोनि प्राप्त आम्हां निर्देवा । तो मग प्राप्त मानवा । तेणेंचि या भवा दवडीती ॥२०॥
 जया घडे संतसेवन । तया भाषासी पावेल कोण । स्वर्गादि पदें ओवाळून । टाकावे त्यावरून यत्रयाग ॥२१॥

राम कृष्ण नामी छंद । भावनिष्ठ प्रेमें सद्द । अद्वयपणे वगनी अभेद । परमानंद गीत नृत्ती ॥११॥
 तो ब्रह्मानंद विलोकोनी । तथै पुनीत व्हाय्या येनी भांवोनी । भावै जाती लोटांगणी । दिव्य होवोनी स्ववितां त्यां ॥१२॥
 जो सकल देवाचांही देव । जया हृदयी ध्यातो दिव । नो हा अविनाश स्वयंभव । नाचे धैभव सर्व सांडोनी ॥१३॥
 सांढोनिया मानापमान । सप्रेम कर्तव्यी गेल्या मुलो । सर्वांनी दिगंबर प्रगटो । हांथोनि तळीन मोवतां किं ॥१४॥
 ते भाग्यवंत पाविले । गुज सत्तांचे प्रगटले । विटेवरी ते उभे ठेले । अवाट संचले सत्तांघटी ॥१५॥
 परी ते संतसेवेवांचोन । प्राप्त नोव्हे कृपाळागोन । जरी घडे संतकृपा संपादन । तरिच कारण हान्य ये ॥१६॥
 संतकृपा व्हावयासाठी । भावै जडां चरणपुटी । सेवा साधोनि गोमटी । घेजे भेटी त्यावांगी ॥१७॥
 संत सदय उदार द्रांत । पवित्र भजनी सदा रत । अभय देवोनि शरणागत । प्रेमें आपंगीत पूर्णत्वे ॥१८॥
 सयल दुःखांतें हारिती । आपुलें सुख तया देती । सामीं सवया भेटविती । लोचनी दाविती निजरूप ॥१९॥
 रूपी रूपवोनि अरूपासी । नेवोनि पावविती अविनाशी । न वर्णवे तैथीचिया सुखासी । ते पद जगिासी
 लाभविती ॥२०॥ पहा याचि लाभासाठी । नरजन्म दिवला शेवटी । येवें गोष्टी लज्जोनी खोटी । साधिवे
 हतवटी स्वडितार्थ ॥२१॥ येथेंचि साधितां साधे स्वडित । बुद्धिवले साधी प्याद मात । गंजिपाचा खंडितां खेळ
 अखेरीन । जाणा कार्यार्थ याचि गुणें ॥२२॥ हा व्हाया जरी लाभगुण । तरि भ्रात्रे संतांचे चरण । ते जीवाचें
 वारिनील मरण । संशयछेदन कोनिया ॥२३॥ हृषें करिनील अजरामर । निजघनं करिनील समग्र दार ।
 खुंडवोनिया येरझार । पदा पर नेतांल ते ॥२४॥ नेनां नेनील शिखरी । हृषें ठेविनील चिदंबर । तेथून उठे
 द्रैतलहरी । लवण सागरी मिळेल ॥२५॥ ऐसे साधु हे दयानिधी । यांतें शरण जावें आधी । दर्शनाचे तुटनी
 आविज्याधी । सर्व उपाधी तुटनी सगें ॥२६॥ ते संत अनंत सद्गुरुनाथ । यांचे पदीं जडां प्रेमें हुन ।
 बोळवोनि आपुला अंजित । हेतु पुढीन आवडीचे ॥२७॥ इति श्रीदत्तप्रबोधप्रबंध । नादपद्मप्राप्तिके संत ।
 मठा परिसंन भाविक संतमहंत । अध्याय समाप्त एकविंशत्वा ॥२८॥

॥ अध्याय २२ वा ॥

श्रीगणेशाय नमः । श्रीसरस्वत्यै नमः । श्रीसद्गुरु दत्तात्रेयाय नमः ॥

अहो जी ज्ञानोदयप्रकाशवंता । हे विभो सद्गुरु समर्पा । अज्ञान अंधत्व होसी निरसिता । भवभयवारिता होसी ॥१॥
 तूं उदार आणि सर्वज्ञ । प्रबोधकर्ता होसी प्राज्ञ । गुणनिर्यंता गुणज्ञ । सुप्रसन्न सुज्ञ वरदाता ॥२॥
 वेदांताचा ज्ञान आगरू । सिद्धांतज्ञानें सुफळ सुतरू । अध्यात्मविषेचा सागरू । परात्परपरू तूं गुरुवर्या ॥३॥
 अनन्यभावे तुझिया चरणी । भाळ अर्पेनी कती विनवणी । मां पाहि तूं कृपालोचनी । भय निरसोनी अमय दे ॥४॥
 मी अज्ञान तुझें लडियाळ । तूं सद्गुरु माउली स्नेहाळ । अंतरांचे जाणोनि हेतु सकळ । पुरवी आळ साहाय्ये ॥५॥
 हृषेचेनि करोनिया वाणी । तव कथाश्रुतरस वदविजे वाणी । भरवी आर्थिकाचे निर्वाणी । गुह्य गीर्वाणी प्रगटविते ॥६॥
 ही नदी न सांभडे पानर । त्यासी तें जाणावया नसे अधिकार । यासाठीं प्रार्थी जोडोनि वार । वदविजे प्रखर प्राकृती ॥७॥
 या प्रार्थनेसी देऊन मान । अंगीकारिलें वाळभाषण । मूळ आरंभापासून । प्राकृत निरोपण चालविसी ॥८॥
 ऐसा तूं दत्त कृपावंत । पुरविसी अनन्याचे मनोरथ । अध्यात्मिक ज्ञान अद्भुत । जाणोनि भावार्थ निरोपिसी ॥९॥
 गत कथाध्याय अंती । पंचभूतांची उत्पत्ति । अवधून अनसूयेप्रति । भावें निवेदिती यया क्रमें ॥१०॥
 तेथोनि तत्त्वं पंचवीस । पृथक् विस्तारूं विशेष । ऐसें वदतांचि अविनाश । वरी प्रश्नास अनसूया ॥११॥
 या पंचवीस तत्त्वांचें विंदान । कवण जालें कवणापासून । किती तत्त्वसंख्या प्रमाण । संगे निवडोन राजसा ॥१२॥
 प्रश्न देखोनि नागर । आनंद पावला योगेश्वर । माते तुज निरोपितों विस्तार । सावी आवर ये ठायी ॥१३॥
 माते तुझा प्रश्न हा वरवंटा । योगी साधकां साधवी वाटा । हा तुझा उपकार जनासि मोठा । पाववी पेठा ज्ञानाचिया ॥१४॥
 जे आध्यात्मिक ज्ञानाचे आर्थिक । त्यासी लाभ झाला आवश्यक । त्यां हा मुमुक्षूलागीं देख । ज्ञानदीपक उजळिला ॥१५॥
 या प्रकारें विचारोनि चालती । ते भोक्ताधर्मां सत्य पावती । त्यां नाहींच अधोगती । वाचे किती वदूं आतां ॥१६॥
 मोने त्यां जो प्रश्न केला । तो भाग निवेदितां तुजला । पंचभूतां पासाव तत्त्वाला । प्रसव जाला पैसा पहा ॥१७॥
 एक एकपासोनि जाण । जाले असती पांच गुण । पांच पांचातें पांचीं विस्तारून । पंचवीस प्रमाण मूळ पांच ॥१८॥
 पंचभूतात्म वरविला हा पिंड । पुढतीं रचिल्लें प्रज्ञांड । आतां करूं तत्त्व निवाड । तुसी आवड पुरवावया ॥१९॥
 अस्थि आणि मांस । नाडी त्वचा वरी केश । हे पृथ्वीपासाव जाणिजे अंश । गुण विशेष पांच हे ॥२०॥
 शीर्ष आणि हें रक्त । लाळ मूत्र स्वेद निश्चित । हे पांच गुण यथार्थ । आपां निर्जात जन्मले ॥२१॥
 निद्रा आणि मैथुन । क्षुधा तृषा आळस पूर्ण । हे तेजतत्त्वाचे गुण । जाले निर्माण पांच पै ॥२२॥
 चलन बलन आकुंचन । प्रसरण आणि निरोधन । एवं हे पांची उपग्र । वायुपासोन असती ॥२३॥
 द्रव्य आणि भय । क्रोध चीया लोभ होय । मोहो पांचव्या निधय । आकाशां उद या तत्त्वां ॥२४॥
 माते तुजलागीं भलें । तत्त्वं पंचवीस निवेदिले । पांचांचे पूषक भाग दाखविले । वाटे राहिले गर्भांचे ॥२५॥
 ते तुंज सांगतो विवरोन । तुझा ऐकिजे सावधान । तत्त्वगर्भांचे तत्त्वज्ञान । टेवी सांठवोन सांगतो ॥२६॥

पृथ्वीपासीनि पांच जाले । ते भाग कोणाचे कोण यहिले । निवडोनि देतो पाहिजे आकळिले । बांया गेलें न कीजे हें ॥२७॥
 रोमभाग आकाशाचा । नाडीभाग तो वायुचा । त्वचा भाग तेजाचा । असे त्याचा भासभाग ॥२८॥
 अस्थिभाग त्या पृथ्वीचा । एवं पर्याय अवनीतत्वाचा । आतां सांगतों विस्तार आपाचा । जीवीं साचा बोकखिजे ॥२९॥
 वीर्य पाहतां आकाशीचें । लाल-वंश त्या वायूचे । रक्त असे तेजाचें । वर्म आपाचें लघवीते ॥३०॥
 स्वेद भाव या मेदिनीचा । एवं विस्तार आपतत्त्वाचा । आतां निवेदितों भाग तेजतत्त्वाचा । धेई जयाचा उमज देही ॥३१॥
 आकाशाची निद्रा जाण । वायुस्वभावीं मेथुन । क्षुधातेजीं दैदीप्यमान । तृपाशोषण आपाचें ॥३२॥
 पृथ्वी अंगींचा आळस । एवं तेजतत्त्वा गुणविशेष । आतां निवेदितों वायुतत्त्वास । चंचळ मानस होउं नदी ॥३३॥
 आकाशाचें प्रसरण । वायूचा स्वभाव चंचळपण । तेजाचा स्वभाव गमन । क्षमलपण आपाचें ॥३४॥
 पृथ्वीभाग आकुंचन । एवं पंचभागीं वायुलक्षण । आतां आकाशाचें विंदान । तेहि निरोपण ऐकिजे ॥३५॥
 भयभाग आकाशी । द्वेषभाग वायूसी । क्रोधभाग हा तेजासी । लोभ आपासी भाग होय ॥३६॥
 मोहभाग हा पृथ्वीतें । एवं ओळखी आकाशातें । तत्त्वी तत्त्वे वर्तती मिश्रितें । आपुले स्वभाग ते जागोनिषा ॥३७॥
 मूळीं जीं का पंच पृथक भूतें । तीं व्यालीं पंचविसातें । एवं तीस जालीं निरुतें । आणीक सहा व्यांतें मिश्रित ॥३८॥
 सहा कोण तुंजरी म्हणसी । तेहि सांगतों निश्चयेसी । पूर्वाध्यायीं कविले आणीं मानसी । पंच तन्म त्रेती बोकखिजे ॥३९॥
 राजस अहंकारापासून । पंच ज्ञानेंद्रिय जालें निर्माण । पंच कर्मेन्द्रिय सुलक्षण । तन्मात्रा जाण तेच ठायीं ॥४०॥
 शब्द स्पर्श रूप रस गंध । ह्या पंच मात्रा प्रसिद्ध । एक एक तत्त्वी नेमिल्या विविध । त्यांचे भेद ऐकीजे ॥४१॥
 शब्द आकाशीं योजिला । स्पर्श वायुतत्त्वीं भला । तेजीं नेमिले रूपाला । संयोजिला रस आपीं तो ॥४२॥
 गंध पृथ्वीचे ठायीं । ऐशीं पांचीं पांच नेमिले पाहीं । यातें बोकळोनि धेईजे देहीं । जाणिजे नवलाई विवेकें ॥४३॥
 अवधूत वदे अनभूयेस । पांच व्यालीं पंचवीस । एवं जालीते असती तीस । मात्रा सहांस मेळविले ॥४४॥
 पांच मात्रा ह्या मेळवितां । पत्तीस जाले पाहे गणितां । या पस्त्रिसातें जो प्रसवता । ते तत्त्वतां पाहतां वेगळें ॥४५॥
 तें प्रेमतत्त्व आगळें । असे सर्वां होवोनि निराळें । एका सद्गुरूचांचोनि न कळे । ल्हावांचोनि पांगुळे सर्व तत्त्वे ॥४६॥
 तें मूळ जाणिजे सर्वांचें । केवळ गुज आगम निगमाचें । जें निज योगीजनांचें । तें हें साचें सर्वात्मक ॥४७॥
 या छंतीस तत्त्वाचा श्लाघा । करोनि निवेदिला निवाडा । एवं रचिला हा देहो चोखडा । पाहे घडफुडा औट हात ॥४८॥
 याचि देहाचे भूमीतरी । तत्त्वे नांदती परस्परीं । दश पवन देहमाझारी । आपुले व्यापारीं वर्ततीं ॥४९॥
 तव अनुसया काय बोले । त्यां मज तत्त्वे निवेदिले । ते परिसोनि आनंदले । चित्त निवाल योगिया ॥५०॥
 परिदृशें पवन जे तुंवोलेसी । त्यांचे नाम कार्य निवेदो मजसी । अवश्य म्हणोनीं अविनाशी । निरोपी मातेसी आदरे ॥५१॥
 प्राण अपान व्यान । उदान आणि पांचवा समान । हे सुख्य पंच प्राण । याहोनि भिन्न ऐक ते ॥५२॥
 नाग कूर्म शुकटासी । जाणिजे देवदत्त धनंजयासी । एवं दशनाम वायूसी । आतां कार्यासी निवेदितों ॥५३॥
 प्राण तो हृदयामाजी वसे । अन्नोदक सांवरीतसे । व्यान स्वाध्यायीं असे । रसशोषे करितसे वायुपुटी ॥५४॥

अपान वसे तो गुदस्थळीं । करी मळमूत्राची निर्वाळी । उदान वसे कंठनाळीं । अंतःकाळीं प्रगटे तो ॥५५॥
 आतां पांचया नामें तो समान । तयाचें वसतें नासिकास्थान । तो सकळ नाडीतें व्यापून । समसमान चालवी ॥५६॥
 आतां पांच पवन जे राहिले । त्यांचें स्थळकार्य कोण बोलिलें । सांगतों पाहिजे स्त्रीकारिलें । श्रवणीं चांगलें सांठवी ॥५७॥
 नाग वसे तालुकेसी । कूर्म राहे तो नेत्रासी । कुकट असे कर्णाद्री । विलसे मुखासी देवदत्त ॥५८॥
 नासिकीं वसे धनंजय । स्थानयुक्त दाविली सोय । आतां कवणार्चे कवण कार्य । तोही निश्चय अवधारी ॥५९॥
 देवदाचाची ते जांमई । शिक ते धनंजयाची पाही । कूर्म अवलोकीं नेत्रादारीं । कुकट तो ऐकरी शब्द श्रवणीं ॥६०॥
 तालुके नाग स्वासी । राहोनि लुब्ध तो सुयासी । सरळ्व साधी जो अम्यासी । लाम तयासी नेटका ॥६१॥
 हें बर्म पाहिजे जया नरा । तेणें सद्गुरु जोडाय सोयरा । सेवेनं तोपवोनि दातारा । मग या विचारा बर्मासी ॥६२॥
 स्मरंती कृपा उपजतां पोंटी । मग ते दावितील हातवडी । उल्लंघवोनि या त्रिपुटी । दावितील दृष्टी गृह्य गुज ॥६३॥
 श्विनाश म्हणे आईक । आणीक सांगतों माते कौतुक । उचवी टेंकर अंगमोडा अशुक । निरोपणीं निःशंक राहिले ॥६४॥
 यास्तव करोनी स्मरण । तुज मी करितों निरोपण । हास्य आणि रुदन । वांचेहि स्थान ऐकिले ॥६५॥
 उदानलिंगापासोन । गुचकी जाली असे निर्माण । उचलोनि प्रगटे स्थाधिष्ठान । जाणिले खूण विचारणीं ॥६६॥
 ध्यानलिंगाचे ठायीं । अंगमोडा जन्मला पाही । तो उचवळे सर्वदेहीं । खूण घेई बोटखोनि ॥६७॥
 प्राणबाधोपासाव । या देकराचा उद्भव । तृति क्षुधेचा जाणवी भाव । अजीर्ण टाव त्याद दावी ॥६८॥
 नाभीस्थानीं असे समान । तेथोनि प्रगटे हास्यरुदन । हें सुखदुःखी लायवपूर्ण । पहा विचारून विवेकीं ॥६९॥
 आणिक एक असे प्रकार । उपप्राणाचा उद्भवविचार । कवणपासोनि कवण निर्धार । तोही सादर परियेसा ॥७०॥
 आकाशपासाव कुकट जाला । वायोमार्जी नाग प्रगटला । तेची कूर्म उद्भवला । आपीं उदेला देवदत्त ॥७१॥
 धनंजय पृथ्वीपासोन । ऐसे हे पांचांचे पांच जण । आतां मुख्य प्राणाचें विवरण । तेहि सावधान श्रवण करीं ॥७२॥
 वायोपासून वायो जाले । पृथक् नामें प्रतिपादले । तत्त्व आश्रयें निवासले । तेहि विवरिल उपवायो ॥७३॥
 उपवायो निवेदिले तों । आतां निरोपितों मुख्यतें । ध्यान योजिला आकाशानें । समानवायोत नेमिला ॥७४॥
 उदान तेजार्ते योजिला । प्राण जळतर्ची स्थापिला । अपान पृथ्वीतर्ची भला । एथं नेम जाला मुळींचा हा ॥७५॥
 मातुलीं बोधिष्यु अत्रिभार्या । सरसावलीसे प्रभ्रकार्या । म्हणे अवधूता गुणवर्षा । सांगे चातुर्या पुसेन जें ॥७६॥
 प्राणतत्त्वाचा विचार । निरोपिला त्यां सविस्तर । आणिक एक भावितें अंतर । एके पुरस्कार हेतु माझा ॥७७॥
 अवधूत वदे तें माते । काय म्यां विवंचिले तें । करिंसील ज्या ज्या प्रश्नातें निवेदीन मी ते अर्थ तुज ॥७८॥
 तुजें श्रोतेपण विरोप । मीही काहीं नुखीच लेरा । प्रश्नाऐसें उच्च सुस्त । करोनि तव मानस तोपवीन ॥७९॥
 निर्भय मनें करी प्रश्नासी । मीही उचरें सादर सेवेसी । हें ऐकोनि अनन्येसी । मुख मानसी अपार ॥८०॥
 म्हणे पंचतत्त्वांचे वेळें निरूपण । परी नाहीं संगीतलें आह्वारवर्ण । घर सुख स्वाद कोण । शस्त्रधारण काय कवणा ॥८१॥
 हे श्रवणार्थी मज गोडी । तरी तूं सांगे करोनि निवडी । तलें वावलां कवणिया पवडी । नुखी आवडी उगवोनि

॥८२॥ तंव अवधूत जोडोनि कर । मातेसी निवेदी प्रदोत्तर । हा श्रोत्रियांसी लाभ थोर । तत्वविचार फावला ॥८३॥
 आतां तत्वाचा पृथक्भाव । निवडोनि दाखितो समुदाय । जेणें कल्पने नुरे ठाव । नलगे उगव करावया ॥८४॥
 माने पृथ्वीचा पीतवर्ण । काळीज तयाचें वास्तव्यस्थान । मुख तयाचें जिह्वा जाण । आहारसेवन पडूस ॥८५॥
 स्वाद तयाचा गोड मधुर । शस्त्र पाहतां फारसा सुंदर । गती पोडश अंगुळें निवार । जाणे प्रकार भूतत्त्वा ॥८६॥
 आपतत्त्वां वर्ण श्वेत । तळघरीं वास त्या निश्चित । मुख इंद्रिय शोभन । आहारी रत काममाने ॥८७॥
 स्वादपाहतां जेवीं क्षीरी । वाणी शस्त्र पाहतां मुरी । गती तया अंगुळें चारी । वावरे बाहेरी जीवनतत्त्व ॥८८॥
 तेज रक्तवर्ण ते असे । हृदयीं पितृगृहींच वसे । नयन त्याचें मुख विलसे । देखणें भासे भक्ष्य त्या ॥८९॥
 स्वाद तयाचा असे तीक्ष्ण । माला शस्त्र विराजमान । प्रवाह अष्ट अंगुळें पूर्ण । जाणिते प्रमाण तेजतत्त्वा ॥९०॥
 वायोऽन्नोत्तलवर्ण सुंदर । कुम्भसुत तयाचें जाणिते घर । मुख नासिक मनोहर । परिमळ आहार सेवनी ॥९१॥
 स्वाद तयाचा आंवट । खड्ग शस्त्र तया मुमट । द्वादश अंगुळ वरवंट । वावरे चोखट वायुतत्त्व ॥९२॥
 कृष्णवर्ण आकाशाचा । चुनाळु ठाय त्या वस्तीचा । श्रवण मुखीं आहार शब्दाचा । स्वाद तयाचा कडवट ॥९३॥
 शस्त्र तयाचें सनेज बाण । घीस अंगुळें गति प्रमाण । ऐसी आकाशतत्त्वाची खूण । ध्यायी बोळखून वरवी हे ॥९४॥
 हें तत्वज्ञान धन योगियाचें । लावतील ते पुरुष दैवाचे । जे दास सत्य सद्गुरुचे । ते वर्म साचें जाणती ॥९५॥
 आर्ची सावनें नुद नेटकी । गुरुकृपा संपादी निक्की । तया लाभे पवन बोळखी । होय सुखी तत्त्वज्ञानें ॥९६॥
 ह ज्ञान जयां नाही । तो पश्य जन्मला नरदेही । लाभ न लाभेचि कांही । बुडतो भवडोही व्यर्थची ॥९७॥
 काय म्हणवें तया खरा । केला नरजन्माचा मानेरा । विषयी लुब्धोनि सैरा । जाय निगुरा नरकवासा ॥९८॥
 विषयमुखातें मुलती । अहं भेद रेढे माजती । भेद अभेद उरी वाहती । निंदा करनी द्वेष वडु ॥९९॥
 संत साधु गुरुदेव । या सेवनी ज्या अमाव । भोगी संपत्ति विषय वैभव । तया म्होस्वय यमलोकी ॥१००॥
 तोःया ज्ञानाचा न सेवी भागी । केलें कर्म तैसेचि भोगी । नरककिडा नरकसंगी । सुरसरंगी रंगेना ॥१०१॥
 मुक्ताकळ नावडे वायसा । तयाची प्रीति राजहंसा । श्रम न सेवितो कुथळ रसा । आमोद फारसा आवडेना ॥१०२॥
 जे सभाग्य ज्ञानी चतुर । ते अध्यात्मविद्येचें जाणती सार । नित्य ध्यानीं आणितो विचार । वस्तुपरस्पर बुडिती ॥१०३॥
 माने तुत्तो धन्य आवडी । घेसी आध्यात्मिकाची गोडी । येणें पावसी परस्पर बडी । जन्म सांकटी कैची तुज ॥१०४॥
 नरदहो हा दुर्लभ जाण । येथेचि छेदितो छेदे अज्ञान । अध्यात्मविचारीं साधिते साधन । घेई जे विचारून गुस्मुखें ॥१०५॥
 अध्यात्मज्ञान म्हणती कासया । पदिजे तत्वज्ञान ब्रह्मया । तत्त्वाचे मूळतत्त्वा पात्रावया । साधिते उपाया आधीं आधीं ॥१०६॥
 मूळ तत्त्व साधितां करोनि उपाय । मग ते टळती सर्व अपाय । यासाठीं घोरिते सद्गुरुपाय । वारील मय तो स्वाधी ॥१०७॥
 शरण जातां सद्गुरुसी । मय वारोनि देईल अभयासी । पद भेटवील अविनासी । मीतृपणासी हारपवी ॥१०८॥
 हरपतांची मीतृपण । अवघेचि होईल धैर्यनवधन । ब्रह्मानंदी होय निमग्न । द्वैतपण मयळे पें ॥१०९॥
 सरतां देनाची काहाणी । अद्वय ठसावेल पूर्णपणीं । मग स्वानंद भोगिते आत्मसुखनीं । सर्वांमक थणी पावेल ॥११०॥

॥ अनेसूया म्हणे सज्जाना । निंदलोण करूं तुझीया गुणा । चळविलें माझिया चंचळ मना । जडविली भावना श्रवणार्थी
 ॥११॥ तुझे निरूपण ऐकतां । जीर्ण पावली सुख समता । मायिक सांडविसी वार्ता । सावध आंता त्यां केलें ॥१२॥
 ॥ जे तेथे सहा तस्कर । फोडित होते माझें घर । हें पाहता आसवर्ग दावेदार । मिळाले समग्र चोराकड ॥१४॥
 ॥ सर्व मिळोनी एकवटले । घर फोडोनि आंत शिरले । येवोनि माते पूर्ण वेढिलें । मोहोनि कोलें जडरूप ॥१५॥
 ॥ ती अष्टशक्तीची मोहिनी । तिनें व्यापिलें मजलागोनी । जागृतीं नये लोचनी । होय हानी दिसेना ॥१६॥
 ॥ स्वकर्मसुखें पावले बंधन । सर्वापरी होतसे हान । हें सत्पुत्रा त्यां विलोकोन । आलासि धांवोन सदयत्वे ॥१७॥
 ॥ ज्ञानराज घेवोनि फारी । विवेके पिटविले शलू दूरी । बोध ठसवोनि अंतरी । सावध सत्वरी केलें मज ॥१८॥
 ॥ अनुताप बाणाविला साच । लेखविलें वैराग्यकवच । तोडोनि मायिक विषयकाच । फेडिलें अशौच आंतीचें ॥१९॥
 ॥ आध्यात्मिक हा दिव्य रस । नेमिला व्हावया मज निर्दोष । तो प्रेमपात्री लावोनि सुखास । पाजुनी दुःखास निवडिसी
 ॥२०॥ दुःख निवटूनि सुख घावें । जन्मरणापासोनि सोडवावें । अविनाशपदीं मिळवावें । इच्छिलें जीवें तुझिया
 ॥२१॥ सुदय उदार तूं ब्रह्मयासी । कळवळी बडु तव मानसी । दीनें करावी आपणाऐसी । सकळ जंगतासी उद्धारावें
 ॥२२॥ तूं निरालंब निर्विकार । निष्कलंक निरहंकार । तूं चिद्धनवस्तु सर्वेश्वर । निर्विकल्प निराधार निरंजन ॥२३॥
 ॥ तो तूं गा साकार होसी । त्रिगुणाम्भक्त अवतार दाविसी । हा जगदोद्धार कटावयासी । प्रगट होसी पुत्रत्वे ॥२४॥
 ॥ म्यां तूं गा बोळविलें । ज्ञानरहणीवरोनि जाणितलें । कर्तृत्वशक्तीतें पाहिलें । बोधी पावले आनंद मन ॥२५॥
 ॥ गुजलागीं पुत्र म्हणतां । लाज उद्धवे माझिया चित्ता । तूं भवतारक होसी दाता । निमित्त योग्यता मज देसी ॥२६॥
 ॥ तंव अवधूत म्हणे माउली । ऐसी काय बोलसी बोली । अदुसुत तव रूपेची नव्हाळी । देही प्रज्वाळिली ज्ञानज्योति
 ॥२७॥ तुझिया कृपावळें करून । मज प्राप्त जालें सर्वज्ञान । तें तूं बाळगुलें करून । करिसी श्रवण प्रीतीनें ॥२८॥
 ॥ ज्याचें त्यासी निवेदितां । कोण अधिक ते योग्यता । अहंता मानी हे अर्भकता । तेवीं माता नोव्हे भीमे ॥२९॥
 ॥ माता पिताचो मज गुरु । मज त्या रूपेचा आधारू । तुम्ही दाखिला जो ज्ञानसागरू । केला अंगीकारू सांडविला ॥३०॥
 ॥ सांडविला या हृदयसंधी । त्यातें रक्षी जीवीं सदबुद्धी । विविकें लागू नेदी उपाधी । आधिष्याधि छेदक हे ॥३१॥
 ॥ तुमचें देविक आर्ह हे धन । रक्षी या प्रासादिक म्हणोन । तुम्ही मागतां मजलागोन । संकट कोण तुम्हां देतां ॥३२॥
 ॥ इतर धन घेतां देतां । सरोनि रिक्त उभयतां । हें तैसें नोव्हे पाहतां । न सरे वेचितां कल्यांती ॥३३॥
 ॥ देविल्या ठायींचें जाईना । उणें वेंचितां होईना । घेल्याचेंही सरेना । आवरितां आवरेना विस्तारें ॥३४॥
 ॥ धिटेना मळेना सतेज । अंगीकारितां पावे गुज । पुरवी आवडीचें चोज । भेटवी निज भेटकेंची ॥३५॥
 ॥ परितोनि अविनाशवाणी । अनसूया अंतरी संतोष मानी । उद्गार उदेला प्रथम मनीं । वदे वचनी ऐक म्हणे ॥३६॥
 ॥ उदयो सांगितला तत्वाचा । विस्तारू निवेदिला त्याचा । ऐक्यव्यवहार सर्वांचा । वर्णादि बाचा निवेदिली ॥३७॥
 ॥ परी आणिक कांही पुसायें । ऐसें इच्छिलें माझिया जीवें । तें आदरोनि निवेदवें । पूर्ण करावे हेतु माझे ॥३८॥

हे तत्त्वरूपे, साकारले । हे कोण गुणापासाव काय जाले । ते पाहिजे मज कळविले । अवश्य बोले अवधूत ॥३९॥
 मुख्य जो का तमोगुण । तेथेनि पंचमहातत्त्वे निर्माण । पृथ्वी आप तेज वायु आकाश जाण । हे नामाभिधान तयांचे ॥४०॥
 आतां रजोगुणाचा प्रकार । तोही ऐकें विस्तार । शब्द स्पर्श रूप मनोहर । रस गंध निर्धार विषय पंच ॥४१॥
 सत्त्वगुणापासाव शुद्ध । वाहु पाणी आणी पाद । उपस्थ पांचवे गुद । निवेदिले विविध कोनिया ॥४२॥
 आतां समष्टीचे कोण । ते तूं ऐकें सावधान । श्रोत्र त्वक् आणि नयन । जिह्वा घ्राण पांचवे ॥४३॥
 अत्यंत निखिल जें सत्त्व । सर्वां वरिष्ठ या महत्त्व । जया भंगीं असे शुद्धत्व । त्रिमात्रत्व प्रणवोक्त ॥४४॥
 तयापासोनि अंतःकरण । मनबुद्धि चित्त जाण । पांचवा अहंकार निर्माण । जाणिजे खूण ऐसी हे ॥४५॥
 हे पिंडब्रह्मांडी वार्ता । समवे निवेदिली आतां । देखुनी तुझी अर्थता । जालों पुरविता हेतु तैसे ॥४६॥
 तंव ती पतिव्रता शिरोमणी । बोलती जाली मधुर वचनी । वा रे योगिया चूडामणी । पुरविशीं अयनी इच्छिली जे ॥४७॥
 सहज तूं बोलसी बोल । तेणें येती सुखाची शोल । वाढतांचि होय प्रश्रवेल । उत्तर सुकळ तुझेनी ॥४८॥
 पिंडब्रह्मांडीची वार्ता एक । ऐकोनि संशय उद्धवला देख । तो संदेह फिटायया आवश्यक । प्रश्न चोख अवधारी ॥४९॥
 पिंडी वृद्धी कैसी कोटून । केवी होय ब्रह्मांडसमान । कैसें आणिले ऐक्यपण । आचंविता मन होतसे ॥५०॥
 केव्हडा ब्रह्मांडाचा विस्तार । पिंड पाहतां ओटकर । मुंगी पोटीं साठवे सागर । नवल योर मज वाटे ॥५१॥
 ऐकोनि मातेच्या वचनासी । गद्गदा हांसे अविनाशी । केव्हडें आश्चर्य माते तुजसी । मन संशयासी पावले ॥५२॥
 तया संशयाचें निरसन । श्रीगुरुकृपे सत्य करीन । त्यांडी वृत्ति राखिजे सावधान । श्रवणीं मन ठेविजे ॥५३॥
 गुरु दत्तदया सागर । सिद्ध साधु योग्यांचे माहेर । संवेद हा होय उदार । धीर गंभीर मोक्षदांनी ॥५४॥
 अवधूत योगियांचा राणा । होय संशयांची उपासना । दत्त विश्रंतीचा ठिकाणा । संतसज्जनावांचोनि नसे ॥५५॥
 जया दत्तभेटीची आस । शरण जावें या संतांस । नित्य सेवोनि त्या चरणांस । म्हणवोनि दास पडावे ॥५६॥
 संतरुपा होताचि जाण । घडविती दत्ताचें दर्शन । हे वर्म हृदयीं धरोन । अनन्य शरण अर्नतमुन ॥५७॥
 सप्रेम मुताचा देखोनि भाव । कृपे साहित्य पुरविती अर्पुव । आध्यात्मिक बोल अमिषव । दत्तलाघव प्रबोधपर ॥५८॥
 पुढील प्रसंगीं रसमयित । प्रश्रोतर वदेल अवधूत । ते तुम्ही स्वीकारा गोड बहुत । गर्भस्थित गुह्य गोष्टी ॥५९॥
 इति श्रीदत्तप्रबोधप्रसंग । नारायणपुराणीचें संमत । श्रोते परितोत संतमहंत । अध्याय अद्भुत वाचिसावा ॥६०॥

॥ अध्याय २३ वा ॥

श्रीगणेशाय नमः । श्रीसरस्वत्यै नमः । श्रीसद्गुरु दत्तात्रेयाय नमः ॥ जयजय सद्गुरु शीघ्रानंता ।
सदय उदार भाग्यवंता । अनायनाया कृपावंता । तत्र परी माया समर्पिला ॥ १ ॥ तुझे सुकुमार हे
पादपम । भवाब्धि तरावया तारु उत्तम । जे भाविक सेविताळ सप्रेम । स्वपदधाम देसी त्या ॥ २ ॥
शुश्रूषा चरणांचे तीर्थ । सकळ तीर्थां करी पुनीत । सेवितां पाप तुराचि देहांत । होष शुचिपंत ज्ञानप्राप्ती ॥ ३ ॥
शुश्रूषा चरणांचे रजरेण । सहजी पावले करितां नमन । त्याचें तुरळें भवबंधन । भानुनंदन शरण त्या ॥ ४ ॥
सहजें धंदोनि तुज वत्सलाळी । त्या भो काळ मग सकावटाळी । देखोनि याजवी वारस टाळी । योग्य पटाळी मान्य बट्टी ॥ ५ ॥
शुद्धी भावें घडतां प्रदक्षिणा । तो तव कुं पावे सुलक्षणा । यम वर्णां न दे दक्षणा । परी रक्षणा गुरुपक्षा ॥ ६ ॥
तुजें प्रीतीं करी जो संवन । तया आदरें बंदी त्रिभुवन । वर्णिती गुण करिती स्तवन । पद पावन प्राप्त तया ॥ ७ ॥
अनन्य प्रेमा धरोनि चिंती । भाव सद्गुरु तुम जे अर्चिती । त्यांच्या पुण्या नाहीं गणती । न वळे लांप्रती पळ कोण ॥ ८ ॥
हा शरण शरणागताचा महिमा । वर्णितां न वर्णने जाली सीमा । तुझा पार सद्गुरुसर्वोत्तमा । अगमनिगमा न कळेची ॥ ९ ॥
तेथें मी गा अक्षमती । करूं काय जाणें तुरी स्तुती । म्हणोनि मीन्य सप्रेम चिंती । न्याहाळी मूर्ती गुरुणेची ॥ १० ॥
न्याहाळितां सद्गुरु तव रूपासी । टक पडले एकादश नेत्रांसी । पार न वळे दिसवळ नयनासी । केवीं अष्टदळासी मग
पावे ॥ ११ ॥ नेत्र द्वादशें शिणळा । संख्या सहस्राचा दीरोनि विजळा । जो जो खरवा पाहूं गेला । तो तो विरला ते दाक्षी
॥ १२ ॥ तुजें स्वरूप काय कैसें । पाहतां न सांगवे जालों पिसे । वर्णांच्या अढावीस अतिसरसें । जालें बावळसे चांचती
॥ १३ ॥ रूप गुणा नाहीं अंतपार । शिणले पाहतां वर्णितां थोर थोर । तें कें केउता मी पागर । व्यर्थ बडियार वाचा बट्टी ॥ १४ ॥
मी अशंत दीन अज्ञान । मतिमंद मूढ बुद्धिहीन । परी हाव मनीं धंदोचे चरण । प्रेमें कवळून धरतें ॥ १५ ॥
परी न सुचतो उपाय । तळमळ जीवीं करूं काय । कोण दावाळ मज सोय । म्हणोनी पाय आठविले ॥ १६ ॥
संत सद्गुरु दयाधन । तेणें बोलविलें माझे चिन्ह । बोलवोनि प्रीतीं मजलागून । सगुण ध्यान निवेदिलें ॥ १७ ॥
ते आज्ञा वंदोनि शिरीं । ध्यान आरंभिलें हृदयांतरीं । निश्च नेमें पूजा वरी । निरोपित्यावरी साथीत ॥ १८ ॥
मनीं जडतां प्रेमभाव । तोचि सद्गुरु प्रगटला देव । मनोपचार समर्पितां सर्व । रूप अपूर्व पाहिलें ॥ १९ ॥
पोडशोपचार केले अर्पण । सप्रेमें धरिलें दृढचरण । काया कुरबंदी करोन । स्तुती स्तवोन तोषविला ॥ २० ॥
दंडप्राय करितां नमस्कार । सद्गुरु समर्प सदय थोर । मायां ठेवोनि अभयकर । दिधले प्रियकर आलिंगन ॥ २१ ॥
आलिंगनीं पडतांची मिठी । हितगुज सांगे कर्णपुटी । म्हणे मधूप पाहें सर्व सुष्टी । मजविण गोष्टी आन नसे ॥ २२ ॥
मीच बाप निर्विकार । स्वइच्छें जालों साकार । मीच नेटलों चराचर । सर्व विस्तार माहाच मी ॥ २३ ॥
मजपासाव हें ब्रह्मांड । मजमाजींच माझा पिंड । पिंडी दाहीं मी सुरवाड । मादोनि गोड सर्व दिसे ॥ २४ ॥
मी वसतां वसले पाहीं । मी नसतां नसे काहीं । मांडण एक ठायीं । करोनि धेई त्या अर्शी ॥ २५ ॥
मी तूं अक्षरें दोन । पाहें लोमविलोमें करोन । तोचि अर्थ पडे गिळोन । चकार घालोन मध्यस्त ॥ २६ ॥
सद्गुरुकृपेची हे समज । साधवितां साधली तें उमज । तो आनंद-साठवेनी मज । सांगणें नुमज सांगवेली ॥ २७ ॥

हे वर्म जेणे दाविले । तया हृदयस्पाते वंदिले । सद्गुरु अनंता विनविले । सबाह्य पाहिले रूप त्याचे ॥२८॥
 अनंत रूपी नटला अनंत । तोचि जगद्गुरु प्रगटला दत्त । त्रिगुणात्मकमूर्ती गुणातीत । संख्या चोर्विसांत अवतार हा ॥२९॥
 तो विदेहामक स्थिती वर्ते जगी । अविनाश वृत्ती सदा निःसंगी । पंचमाश्रमी निजानंद भोगी । स्वामरंगी रंगला तो ॥३०॥
 जगदोद्धाराचिया कारणा । अवतारचरित्रें दावी नाता । ये अवताराची अतर्क्य रचना । हो योगिराणा योगमासी ॥३१॥
 संचिदानंदमूर्ती अविनाशी । स्मरगामी असती निश्चयेंसी । देती दर्शन भाविकेंसी । पुरविती अर्थासी तयांच्या ॥३२॥
 आपुलें जें गुह्यधन । पावयासी उदार पूर्ण । परी घेतां कोण्ही विरळाची जाण । कामीजन येर सर्व ॥३३॥
 परी अद्वयपणें तो अमेद । जैसा जया मानसिक छंद । तो पुरवोनि दे त्या आनंद । हृष्ये आह्लाद उपजवी ॥३४॥
 पूर्व-सुख आचरणें मेटी । होय परि न घडे स्वाम्मोटी । सिद्धि विषय भोग चावटी । मागती हाटीं
 वैसेनिया ॥३५॥ मग जें जया साचा निग्रह पुरा । तो कळतसे जगदोद्धार । इच्छित मनोरथ करोनि पुण ।
 दिगंतरा जाय त्वरे ॥३६॥ अवघे विषयाच्या भ्रमणी । निष्काम नैराश्य न भेटे कोण्ही । हेचि इच्छा अवधूताचे
 मनी । स्वाम्म धणी घाययाची ॥३७॥ यास्तव न बोले कवणासी । मौनचि धुंधी संपायासी । तो अक्लमांत
 सोमवंशी । यदु अवधूतासी भेटला ॥३८॥ अविनाशमूर्ती पाहता । संतोष जाला यदूच्या चित्ता । अनन्यमार्गे
 जाला स्रविता । परम लीनता धरोनी ॥३९॥ विसरवोनि आपुले वैमवासी । दूरी लज्जोनि भूपचासी । निश्चि
 उर्मी नाणोनि मानसी । शरण पदासीं पैं जाला ॥४०॥ विषयसुखांत विकारिले । आपुले वरुंत बहु निदिले ।
 अनुनायें मन तापलें । हृदय जालें सद्गदित ॥४१॥ अठमाव दाटले हृदयी । स्तवोनि प्रेमे लागला प्रार्थी । अंत
 बोळखोनि ते समयी । जाला तये ठायीं स्थिर योगी ॥४२॥ निःस्पृहनेचें करोनि उच्चर । शोधिलें रायाचें अंतर ।
 अहंरणघर्णी हारा गार । सोनें घेणार पाह्णी कसी ॥४३॥ तेनी वसोनि पाहता । खरी रायाअंगीं मुमुक्षुना ।
 शोधखोनि या देवदत्ता । उपजली चित्ता दया बहु ॥४४॥ वरोनि तयाचा अंगीकार । मस्तकीं ठेविला अमयवर ।
 प्रबोध करोनि केला स्थिर । स्वाम्म विचार वाणविला ॥४५॥ आत्मस्वरूपी दिव्यो न । अविनाशपदीं वैसविला
 नेवोन । मन करोनिया उन्मन । काजकारण आझापिलें ॥४६॥ यदु प्रथम शिष्य दत्ताचा । अद्यापि वाखाणिती
 करी वाचा । भागवतीं संवाद कृष्ण उद्वाचा । चोर्विसि गुरूंचा गुणप्रदा ॥४७॥ हे कया पूर्वीं निधिनी ।
 शरण केळी संनश्रोती । किंचित अनुसंगें आली पुढनी । तरी कृपापंजीं न कोपायें ॥४८॥ पात्री जेवण जेवित ।
 पदार्थ मात्र दिसे पाहता । परी मागून सेवणें पुढतपुढता । आपुलिया स्वार्णा रुचिच्या । ॥४९॥ तेवींच संदर्भ-
 साधनी । यमिलेंचि आगावे वर्णनी । यासी दोष न ठेविजे हुडीं । निचार मनी जाणोनिया ॥५०॥
 असो हे वृत्तयुगींचें निरोपण । अरधूतें यदु केला पावन । त्रेतायुगीं सहचारुन । जाला शरण गुरुदत्ता ॥५१॥
 अनन्ये तो विनय जाला । सेवनीं अरधूत संतोषविला । मुमुक्षुपणें प्रसन्न केला । बहून स्रविला जगद्गुरु ॥५२॥
 देखोन तयाचा सेवामाव । प्रसन्न जाला योगीराव । अनुग्रह देऊनी अर्प । सांमनुभव बोधिला ॥५३॥
 आध्यात्मिक जें वेदोपदेशन । सिद्धांत कथिला तपाळगोन । निदमसांड भूगोलयगेन । आत्म्य संदर्भ बोधवी ॥५४॥

ज्ञान विद्या कला नीती । सहस्रे अग्रधूत देत तयाप्रती । अभेदकवच लेखी विभूती । वळ संपत्ती पराक्रम दे ॥५५॥
 क्षत्रियांमाजी अनिवार । वीर पराक्रमी अति पोर । याचे उपमेसी अघनीवार । अखधर असेना ॥५६॥
 या सहस्रार्जुन वळे करोनी । पराक्रमें जिंकिली अघनी । कोण्हा न भिडवोचि समारांगणी । राहती होवोनि शरण ह्या ॥५७॥
 तो अजिंक्य जाला सकळा । सुगं मानवां जाणिली अवकळा । धाक लाविला कळिकाळा । प्रतापज्वाळा धडकल्या ॥५८॥
 दक्षकवच तया अंगी । कोण्ही नसेचि बळिया भंगी । यश पावे सर्व प्रसंगी । वीर निःसंगी सहस्रार्जुन ॥५९॥
 तेजस्वी उगवतां भास्कर । नक्षत्रें लोपली समग्र । अंघ्रिं दिसे जरी निशाकर । होय साचार तेजहीन ॥६०॥
 वृद्धस्वतीचिया वाढापुढे । मूर्खसमुदाय दिसती वापुढे । गज पराक्रमी सिंहा भिडे । हें तों घडे तेजहीन ॥६१॥
 तेवीं सहस्रार्जुन वीर निघडा । कोण्ही न पवेचि ह्या पाडिपाडा । दक्षप्रसादें करीत रगडा । नुखी झगडा करील ह्या ॥६२॥
 प्रतापें मलें भूअंबर । सर्वांत वेळें तेंगें जर्जर । जैसादिया तपें दिवाकर । दुजिया संचार करवैना ॥६३॥
 हें अनिवारत्व पाहोन । चित्पार्श्वी पडले देख संयुग । ते श्रीविष्णुचें करिती आराधना । स्तुतिस्तवन अनन्यत्यें ॥६४॥
 तवें अभयाची बाणी । पडती जाली देवप्रवणी । धरितो अवतार श्रेष्ठवणी । स्वस्य स्वस्यानी असावें ॥६५॥
 क्षत्रिय माजले अपार । पाप आचरती ते अभिवार । पीडा पावती ऋषिभार । मोक्षिती अध्वर द्वेष्टगुणें ॥६६॥
 भल्लेसे कर्म आचरती । मर्यादा कोण्हाची न मानिती । मस्त रेड्यापरी माजले क्षिती । त्याची अनीती न वणवै ॥६७॥
 क्षितीस न साढे पापभार । हें देखोनिया सर्वेश्वर । त्वरे धरिता जाला अवतार । दुष्टसंहार करायचा ॥६८॥
 सर्व वर्णांसी मुखें ब्राह्मण । आणि क्षत्रिय शिक्षायचा योग्य स्थान । तरी याच कुळीं अवतार धरून । साधारें कारण सर्वादित ॥६९॥
 तंव तपोधनामाजी श्रेष्ठ । मुनी जमदग्नी वरिष्ठ । तामसगुणें अति कोषिष्ठ । तप उत्कृष्ट साधिलें ॥७०॥
 त्याची कर्ता रेणुका । परम सुशील ती अंबिका । पतिव्रता शिरोरत्न जगदंबिका । न तुले तुका पावती ॥७१॥
 परम पवित्र तिचें जठर । तेंचें प्रभूनें धरिला अवतार । नवमास भरतां निर्धार । प्रसवें सुंदर योग साध्वी ॥७२॥
 सदजो कोण्ही लामकारणा । करोनि जाती मुखें विचारणा । हा तंव जगतीं उद्धारणा । कलं पालना अवतारे ॥७३॥
 पूर्ण व्हावे सकळांचे मनोरथ । अवतारांचा साधारण कार्यार्थ । यास्तव निरखोनि सुमुहूर्त । प्रयाणीं सार्वांत घेळ निका ॥७४॥
 मंगळ सुकार्या निश्चित । संकसरीं साधिले दिवस सात । तयामाजीं रजनीचा संकेत । औट यथार्थ स्थापिला ॥७५॥
 तैसांचि औट असती दिन । त्यांत नाहीं दोषगुण । सुमुहूर्त सकळें प्रमाण । ऐसें वचन वेदशास्त्री ॥७६॥
 याचा विस्तार संगतां । ग्रंथी वाढेल बहुत कथा । साराचे घेतलें कार्यार्थी । विस्तारवार्तां टाकोनी ॥७७॥
 तंव श्रोते म्हणती वक्तिया । सांग जयंती निवडोनीया । उपासकालागीं कळावया । आचरावया नतसार ॥७८॥
 जी जी श्रोते सावधान । करावें जन्मक्षयारसगान । विमांनीं दाटले सुगण । करिती अवलोकन समयासी ॥७९॥
 भरोनि पुष्पांचे संभार । वाट पाहती अग्रे सुर । किन्नर गंधर्व अप्सर । विद्यधर देवांगना ॥८०॥
 सकळांचे लागलेनि नयन । चातकाऐसें वेयलें मन । संधि ऐकावया योजिले कर्ण । तें पर्व कोण अवधात ॥८१॥
 वसंतऋतु वैशाखमास । शुक्लपक्षीं तृनिया दिवस । मृगसुक्लयोग विशेष । प्रगट इंद्रस अंभोजिती ॥८२॥

अवतार होतांचि प्रगट । विमानी तुरे वाजती अचाट । पुणें वदयती घनदट । वर्णिती भट बंदने ॥८३॥
 ताल धुंदंग धव्ये नाना ॥ गती गंधर्व संगति नाना । हुंदुभी वाजती शब्द दनाना । घंटा घणाणा वाजनी ॥८४॥
 देखोनि मुरांचा आह्वाद । घोष करिती ऋषिबृंद । वेदोक्त देती आशीर्वाद । पद्मनंद नारिनरं ॥८५॥
 प्रेमाची उभारली मखरे । स्वानंद तोरणे परिकरे । उन्हास गुदिया फडकारे । जिह्वाळा नीरें हेल वाहनी ॥८६॥
 द्विज मिळाल्या सुवासिनी । तोपविनी सोभाय सखरपाणी । रुचिर्गंध दाही दिनी । केला द्विजगणी गजराने ॥८७॥
 शांतिपाठ दहा दिवस । शुद्ध स्नान अक्राव्यास । वारसे वगेनि वारल्यास । तेराव्यास पालख तो ॥८८॥
 वाघे वाजती परोपरी । वाघें विद्या आश्रिती नारी । न्हागेनि मत्ता वळ शृंगरी । पालखातरी घानला ॥८९॥
 नाना प्रकारी हृष्ट । गीत गती गोड म्चुर । पालख गावोनिया सुंदर । वरिती गजर रामनमने ॥९०॥
 शर्करा सुठोडा पाने । हृदि कुंडल वांछिती माने । नानकर्म जातकर्म कमाने । वरोनि दामे देती द्विजा ॥९१॥
 तेथें उपाध्या पुरोहित । अत्रि अमगण्य विस्यात । कौतुक पहावया स्वानी दत्त । पावला पुनीत स्वासर्था ॥९२॥
 संचळ विधी संगदिला । समूह सन्मानें वेळविला । देवकारि वर्गीत बळ्या । आपल्या स्वळा पावले ॥९३॥
 दिवसनासे तो बळ । वाडतां मौजी केली तत्कळ । दैशा होनांचि विद्या प्रयत्न । पढे सवळ गुरुअर्चे ॥९४॥
 गुरु आणि पितयापत्न । संपादिले अवघे विषाधन । कला विद्या कीरात पूर्ण । लाबला आशीर्वाचन गुरुचे ॥९५॥
 आंगिक बंधु असती । परि ऐसी नथेचि गति । हे प्रवक्ष्य अमरानुत्ती । कोण पावती सरीया ॥९६॥
 स्वर्त्मा साथी तपाचरण । द्वाचर्ष्यवत निर्वाण । सर्वदा मुखी वेदाध्ययन । जेवीं नारायण तपतसे ॥९७॥
 तथा तपातें तोषोनि फार । प्रसन्न झाला श्रीगंगाधर । धनुर्विद्या देखुनी सम्य । अमयकर दीधळा ॥९८॥
 त्र्यंबक धनु आणि फरश । ते वज्रतुल्य दिघले व्यास । कदा न पावे हे अपेश । सावले यश सम्रागणी ॥९९॥
 मार्हावासी संगे उमारमण । येणें शत्रु पावतील मरण । याचिया तेजा पुढें टिकेन । न राडे जाण कोणही ॥१००॥
 जया कारणासाठी । तूं अवतलासी या सूर्य । तथा सहचारुना येणें निवडी । क्षत्रियां अटी येणेंची ॥१०१॥
 यापरी प्रसाद करोनी । कैलासी गेला शूळपाणी । रामे आयुषें अंगिकारोनी । शिवध्यानी नित्य अर्ची ॥१०२॥
 तो भार्गव महावर । घरोनि मातेचा कैवार । क्षत्रियां करोनि समर । करी संहार पराक्रमे ॥१०३॥
 महावीरतें विभाडिलें । भूमि सांदोनि भये पळाले । हरिली क्षत्रियांची बळे । पराभविलें पराक्रमे ॥१०४॥
 हे सहचारुनं ऐकोन । करूं पावला सम्रागण । फरशाचें त्र्यंबक सज करोन । युद्ध निर्वाण ये केलें ॥१०५॥
 अनिवार योद्धा सहायक । तेणें देखोनि विकट समर । पांच दान धनूथी लावोनिदार । वयें अपार घनदट ॥१०६॥
 अन्न अवासी झगटनी । रथ रयासी यक्षकती । शरद्री रणी भडकती । विमानें पक्षिवित्री सुरभेजे ॥१०७॥
 रामाजुना होय झगडा । येर येणें करिती निकुरे रगडा । कोथें चविनी अवदाटा । न धरोनि भिडा भिडनी रणी ॥१०८॥
 राम योद्धा अनिवार । करीन सेनेचा संहार । छेदिले अर्जुनाचे रथ वार । उडवी शीरु सारयाचें ॥१०९॥
 सहचारुनं बरोनि वरा । चढे हुसरिया रहं वरा । शर यवेंनीं प्रळय पाता । पेटला मारा प्रळयने ॥११०॥

दिव्य बाण वेणी लावोन । तोडिला रामाचा स्तंदन । वारू सरथी मारोन । विरय करोन टाकिला ॥११॥
 विरय होताचि फरशधर । क्रोधें पेटला अनिवार । बाणें छेदिला रहंवर । भेदिलें वनीर चापमाळ ॥१२॥
 जंय जंय तो सहस्रार्जुन । घे रथ वनीर चाप बाण । तितुनेहि तोडी न लागतां क्षण । चपळ संधान रामाचें ॥१३॥
 रथ शरें तोडिलीं असंख्यात । किती म्हणोनी नाहींच गणित । उभय वीर रथरहित । समरीं तळपत पदगामी ॥१४॥
 उभयही करोन गर्जना । वरीं खोंचतीं वाग्याण । निजुरें साधोनि संधाना । वर्मस्थाना ताडिती ॥१५॥
 एक मेरू एक मंदार । एक त्रिपुर एक शंकर । वीं कश्यपू नरहर । ऐसे वीर दोघेही ॥१६॥
 मदनमत्त दोघे भिडती । कोणी कोणासी नाटोपती । विंगारीं देव अवलोकिती । धन्य म्हणती उभयतां ॥१७॥
 राम ताडी क्रोधेंकरून । परी सहस्रार्जुना न रुते बाण । फरसें करिता झाला ताडण । तेणें खंडण रोम नोहे ॥१८॥
 आश्चर्य मनतें थाडलें । मग राम कैलासी पावले । शरें शिवातें अपिलें । बाण येले वचन ह्या ॥१९॥
 म्हणे शिवा चंद्रमौळी । तव प्रसादा म्हासी लागली । युद्धां धारा फिरोनि गेली । नाहीं रुपली सहस्रार्जुना ॥२०॥
 आतां तयाच्या वधासी । काय करावें सांग मसी । उणीव आलें आम्हातुम्हासी । हानी ब्रीदासी होउं पाहे ॥२१॥
 ऐकोनि रामाचें उतर । तात्काळ उठला तें शंकर । येवोनी सहस्रार्जुनासमोर । प्रबट स्वर शिव झाला ॥२२॥
 पाहोनि या स्मशानवासी । सहस्रार्जुन लागे चरणासी । पीनाकराणी वदे तयासी । फां तुम्हांसी शत्रू न रूपे ॥२३॥
 मग सहस्रार्जुन जोडोनि पाणी । बोले शिवासी प्राणेंनी । आरण वर्म विचारितां मजलागोनी । करितो चरणीं विदीता ॥२४॥
 महाराज स्वामी समर्थ । दत्त दिगंबर अवधूत । अग्नि अनसूयेचा म्हणघी सुत । तो सद्गुरुनाथ माझा कीं ॥२५॥
 भावें विनटतां ह्याचे चरणीं । तेणें तोपविलें मज कृपादानीं । अभेद कवच लेखरोनी । आत्मव देवोनि मज गेले ॥२६॥
 सद्गुरु माझा अविनाश । तोचि तूं होसी गा मदेश । तुमच्या प्रसादा लावील दोय । हें तो आम्हास दिसेना ॥२७॥
 ऐकोनि शिव रामा पाहे । म्हणे हें वर्म राखचि आहे । फरशधार केंत्री वाहे । काळ राहे उगाची ॥२८॥
 अद्भुत दत्ताची करणी । कोण उल्लू शके ल्यालागोनी । तो प्रगटला निबोद्धारणी । अलोट देणी तयाची ॥२९॥
 युगायुगीं अनंत अवतार । होती जाती न कळे पार । परी अवधूत अविनाश निर्धार । अगम आगोचर मूर्ति हे ॥३०॥
 तेणे पूर्वीं यदु बोधिला । तेवींच हा सहस्रार्जुन उपदेशिला । यापुढें न चलती कांडीं कळा । वळें आगळा गुरु वर दे ॥३१॥
 तव भार्गव नदे शिवासी । अवतार संबंध तूं जाणसी । उभय पक्ष आणोनि मानसीं । योजी उपायासी सर्वेश ॥३२॥
 परिसोनि भार्गवाचें उतर । सहस्रार्जुनासी वदे शंकर । धन्य पावलासी सद्गुरुवर । कृपाकर मस्तकी ॥३३॥
 ज्ञानधनं जालासि सधन । पावलासि दत्तकवच अभेद पूर्ण । योगिलें संपत्ति वैभव स्वबळें करोन । आयुर्व्यशयन विपुलतें ॥३४॥
 सखळ जगतीचे उपभोग । पराक्रमें भोगोनि केले योग । कर्तदानें सांगोपांग । फेडिलासे पांग क्षत्रियांचा ॥३५॥
 जाणसी घेदशास्त्रीच्या भेदा । वोळखिसी गर्वपद आपदा । राखिसी सकळींची मर्यादा । अर्भकहंदा नातळसी ॥३६॥
 निवेकी ज्ञाता प्रौढ होसी । पाहतां पद पावला अविनाशी । मग सांग कां गुंतावें वासीं । आयुर्व्यशयिनी उल्लोचोनि ॥३७॥
 ऐकोनि शिवाची उक्ती । जाणतिस्व्या अंतरीच्या कळसी । मग अनंत करोनि या शिवस्तुती । करी विनंती आदरें ॥३८॥

। अहो जी देवा शृङ्खणी । जें आपण उपदेशिलें मम श्रवणी । तो गुहार्य जाणितला मनी । मजकारणी अवतार हा ॥१७॥
 ॥१८॥ तुसी आज्ञा नुछुंवी कदा । नेव नुछुंवी मर्यादा । येयोनि पावे विशादा । आपुलिया पदा मज नेई ॥१९॥
 । मर्दय अवतार हा व्हायया मान । तव दत्तशरीरें न घडो अवमान । सद्गुरुप्रसन्न न घडो खंडण । राखिजे समान सर्व माता ॥२०॥
 ॥२१॥ ऐकोनी बोलाची चानुरी । संतोपना जाला त्रिपुरारी । म्हणे जैसे इच्छिलें त्वां अंतरी । पावसी निर्धारें भाय मासे ॥२२॥
 ॥२३॥ तुज न घडवितो निर्वाण । परी या स्पर्शला क्षत्रियांचा दुष्ट गुण । तुज आश्रयें मानलें पूर्ण । पापाचरण आचलें ॥२४॥
 ॥२५॥ विपयलोभें बुद्धिमंद । अति उन्मादें जालें अंध । न विचारोनि शुद्ध अशुद्ध । बळे अपवाद घेतले ॥२६॥
 । आचरोनि नाना दुष्टाचरणें । प्राज्ञ केली दुर्न्यसनें । श्रेष्ठ पदा लाविली दूषणें । आणि विटवणें आरंभिली ॥२७॥
 । उपसर्ग दिधले । विजांसी । स्पर्श केली मळपदासी । प्राप्त दिधला सुजनांसी । यज्ञयागासी निर्मसिले ॥२८॥
 । अपराध आचरोनी बंडुत । केले पापाचे पर्वत । अमध्य भक्षणी उन्मत्त । भोग भोगित अभोग जे ॥२९॥
 । लांचिये बुद्धी तूं भ्रमलासी । तुजही घडली आचरणें तैसा । स्पर्श करोन सुगं मानवांसी । नष्ट पदांसी त्या केलें ॥३०॥
 । वेदविरुद्ध कर्म केलें । गार्ग ब्राह्मणांतें पोडिले । याग यज्ञ तुच्छ मानिलें । बहून पिडिलें संतद्विज ॥३१॥
 । जाला भूमीसी क्षत्रियभार । न साहे इतें हा अशुभात्र । पदार्थ भार्याचा अवतार । करील संहार पराक्रमें ॥३२॥
 । तुजें पूर्वीचें विशेष सुवृत्त । इह जन्मीं सद्गुरुकृपा प्राप्त । हें जाणोनि मी साक्षात् । तुज बोधार्थ प्रगटलों ॥३३॥
 । बोध करिता बाणला तुजसी । त्याही प्रार्थोनि मागितलें मजसी । तें पद तूं आर्तांचे पावसी । स्मरें मानसीं गुरुवर्षा ॥३४॥
 । धन्य सद्गुरु दत्तयोगि राणा । लांचिया करितां नामस्मरणा । तत्पराय पाळटोनि देहभक्षना । शिषीं जितपणा मुराला ॥३५॥
 । एवं श्रीदत्त अनुग्रह । दो युगांत दोन शिष्य पाही । आणि या द्वापारयुगाचे टायी । उपदेश नाही प्रगटविला ॥३६॥
 । परि या जगदोद्धारार्थी । दया फारसी दत्तपोथी । म्हणोनि मातेसि संगी गुह्यगोथी । अध्यत्मवृद्धी कांोनिया ॥३७॥
 । जगतीं हेचि जाणिजे माता । अग्रभूत झवला जनांच्या हिता । बोधरूपें होय अनुग्रहिता । धन्य तारकता समर्थाची ॥३८॥
 । करीनं मुमुक्षूंचें कल्याण । यदर्थीच अनम्येचें असनी प्रथ । करी दत्त तयांचें निरसन । तेवीच ज्ञान आध्यात्मिका ॥३९॥
 । मागिले अध्यायाचे अंती । प्रथ अन्नम्येचें असनी । ते ऐविले परम प्राप्ती । तुम्ही श्रोतीं आदरें ॥४०॥
 । तथा प्रश्नांचें उत्तर । बोलतसे पहा दिगंबर । श्रुते श्रवणीं होवोनि सादर । परिसा नागर विदरचना ॥४१॥
 । नाना शास्त्रांचें संमत । निबडोनि सांगतसे अवधूत । तो महाराज सद्य समर्थ । कळावया अर्थ निवेदी ॥४२॥
 । पिंडज्ञानाचोनी । वेदांत बोलती कहाणी । आप्तानुभवाची लेणी । तयां कोटोनी प्राप्त होनी ॥४३॥
 । आपुलें आपणां न कळे कांही । श्रवणांक ज्ञान करी पाही । अनुभवाचोनि त्याम नाही । जन्मोनि देही मृत तो ॥४४॥
 । आत्मानुभव गांठी धन । तो पुरुष गा समग्र पूर्ण । तोचि परतीरा पावे जाण । नेईल आन ससंगे ॥४५॥
 । तो पुरुष गा असे रिळा । त्याची न कळे कोण्णसी कळा । तो जगीं बारोनि निरळा । खेळे खेळां अंतरंगी ॥४६॥
 । स्फुटिकवरी तो अमे । रंगी रंगानुप्य दिने । बुळी टेवितां भांग मासे । पादरां नसे कांही तो ॥४७॥
 । म्हणोनांया जगानी । कटादि तो नवे योळखीसी । रम कळे रम ज्ञानियासी । येर इतरंगी कस्य कळे ॥४८॥

जग हें मायापेष्टि जाण । तिमिर अंधर्वें दाटलें दाहण । मोह लोभे गेलें भुलोव । ज्ञान कोळोन कंचे या ॥६७॥
 अज्ञानयोगें सर्व बुडती । म्हणोनि दया उपजली दत्तचित्ती । जगद्गुरु हा कृपापूर्वी । रची सुकी तरावया ॥६८॥
 माता निमित्तासि योग्य । जगोपकारार्थे निरोपी ज्ञान । प्रबोध अजुष्ट सर्वालागोन । करी आपण स्वयं दत्त ॥६९॥
 तो मुह्यार्थ प्राकृती । लिहितों श्रावण वीजे श्रोत्री । साठविजे एकाग्र चित्ती । बुडी अर्थी देवोनिया ॥७०॥
 तंव श्रोते म्हणे वक्तिया । क्षुधित धरण ऐकवया । बैसे संवाद होती उभया । ते विवरोनिया सांग आतां ॥७१॥
 दत्तप्रबोधी अद्भुतगोडी । ते एकावयाची आम्हां आवडी । तुक्षिया निरोपणें जांदेल जोडी । पासना कुडी खंडेल ॥७२॥
 कता विनयी कर जोडोन । श्रोतां धरण कीजे सावधान । दत्त प्रार्थी गातेलागून । पिंडप्रवरण परिचेसी ॥७३॥
 शिव सांगे भवानीसी । ते कथा माते निवेदितों तुजसी । एकाग्र चित्त देइजे कथेसी । नाणों मानसी शून्य वार्ता ॥७४॥
 सौरुष हे उभयतां । स्वच्छंदें उदरसें रमतां । रमणीसी रममाण होतां । प्रेमचिन्ता उद्वेगे ॥७५॥
 मलस्थानीचा सिंधू । तो डचंयळतां पडे विंदू । उत्तरें मणिपुरागों न करांनि शब्दू । स्वयं गद्गद वदवेना ॥७६॥
 उभय प्रेम ऐक्यवेळीं । नळनीय विंदू वोलिला । तो कमळप्राचीं प्रवेशला । त्रिगुणी जाला मेल तेथे ॥७७॥
 रक्तविंदू तिसरा पवन । हे एकत्र जाले असती त्रिगुण । एक ठायीं गेलें मुसाबोन । वाटे तो गुण वेगळाची ॥७८॥
 अश्रुताचा कपें तुपार । तो सप्राचींचा जाण प्रकर । त्यायोगें झुडि साचार । पुढती अंकुश भागात्मकें ॥७९॥
 या स्वाधिष्ठानावरती । आणि मणिपुराद्यालती । उभयांचे मध्यवर्ती । पिंड निश्चिती काढूं लागे ॥८०॥
 प्रथम मासीं शुद्ध गोळा । तथा अंगी वाडती कळा । द्वितीय मासोच सोडला । शिरकाळा प्रगढवी ॥८१॥
 तिसरे मासीं चंद्रसूर्याचीं । बैसतीं ठाणें त्यांची । देखती दृष्टी अंतरांची । आवृती कमळाची पसरली ॥८२॥
 चौथे मासीं शाखा चार । तथा नामें करण कर । पल्लव पुढले अपार । जाला विस्तार अस्थि शिरा ॥८३॥
 पंचवे मासागर्भारी । पंचभूत आत्मा निर्धारि । पंचतत्त्वाची व्याप्ती वरी । रावोती व्यापिली ते ॥८४॥
 प्रमत्त ते संचारले । हंसले मासारी विवले । मानार स्वयं विस्तारले । साक्षिचें वसले ते ठायीं ॥८५॥
 पृक्कामे मासीं साहाय्या । आणि पुढल्या अगोळिया । मुखधरण आहूतिया । ठायठायां निपजती ॥८६॥
 मनधातु सातवे मासीं । नखें केडा उद्भवले देहासी । पिंड येतसे आकारासी । डोहोळे मातेसी जाणवती ॥८७॥
 आठवे मासीं अर्धांग । सवळ जाली सांगोपांग । तथाप्राजी न दिसे व्यंग । करी डंग मग हाले चळे ॥८८॥
 आठव्यांत जाली सिद्धता । जीवशिया नेमिली स्थानता । तें सांगतों ऐकिये आतां । सावध श्रोता लक्ष दाजे ॥८९॥
 शंखिनीनाळे जीव संचरे । शिव विरुडे सुपुष्पादारें । वंजनाळें रस भरे । जीव पुरस्कारें ते सेवी ॥९०॥
 जीवा भोगणें गर्भवास । तेथें जपे सोढेमंत्रास । उद्योगनि तेथे पावला त्रास । करुणा शिवास उदेली ॥९१॥
 मास मानवतांचि नवम । कळावले तेव्हां इक्षिमप्राप्त । चलन करी न्हावया निर्गम । साधी कम प्रयाणी ॥९२॥
 ते व्यथा मायेसी जाणवली । कळाव्यासि उदरीं जाली । प्राणांत वेळ सोसिली । द्वारे फांकली आपोआप ॥९३॥
 ते प्रसूतीचा उद्भवला वात । कमळांतुनी गर्भ सुटत । माय अंगांतुनी रीग करीत । जननी आक्रंदत तेथवां ॥९४॥

उदर बाहेरी तो आला । बाह्य वायो त्या स्पर्शला । मुख्य जपतणें विसरला । टाहो फोडीला कोहं कोहं ॥९५॥
 आपआपणानें विसरोन । कोहं टाहो फोडितां जाण । तब तो क्षुधानळ पेटला दारुण । माया आवरण वरी घाली ॥९६॥
 असो आर्षी रचिला पिंड । मग हें रचिले ब्रह्मांड । नववें मासी नवखंड । रचली प्रचंड धरा हें ॥९७॥
 हें औट माजीं युक्त । येथेचि औट लोकसमस्त । औट कगयाची गणित । कोळकोनि मित्रांत घेजे ॥९८॥
 माया हीच पंचभूतें । ती व्याली पंचभूतानें । माजीं मिळविलें पांचातें । वरी मुख्यातें ते स्थानें ॥९९॥
 तें म्यां वेंतें मागें निबंधिलें । छत्तीसही विभक्त दाविले । दस प्राण योजुनी भले । ध्रुव केलें कार्य आहारा ॥१००॥
 रुचि शस्त्र वर्णद्वार । प्रचीर्तास दाविले सत्रांचें घर । इंद्रियाचे नेमुनी प्रकार । तोही विचार ध्रुव केल्या ॥ १ ॥
 येथें किमपि द्वैत नाही । पिंडी ब्रह्मांड एवचि पाही । विवेकें शोधितां देही । सर्व ठायीं पडेल ॥ २ ॥
 शोध करूं जानां वळें । हातीं न चढे कदा काळें । गुरुकृपांचांनि आंधळें । पायावीण पांगुळे बोलती ॥३॥
 लाथतां गुरुकृपांचा पाया । सहजची अज्ञान जाय विलया । ज्ञानगोपुरीं घेंधावया । उशीर कासया पाहिजे ॥४॥
 बालागीं सद्गुरुनांथा । शरण जावें आपुल्या हिता । गुह्य गुप्त दाखोनि पंथा । देतील स्वात्मता स्वहर्षें ॥५॥
 कृपाघनः जगद्गुरु उदार । दत्त योगी हा दिगंबर । प्रबोधें वरी जगदोद्धार । प्रश्नोत्तर बाडवेली ॥६॥
 पुढिले प्रसंगी अनसूया । प्रश्न करील दत्तात्रेया । उत्तरें तोषवील तो माया । होईल श्रोतिया आनंद ॥७॥
 अथघूत आनंदाची राशी । सप्त सागरांचा निवास । दत्तवरद इच्छा मानसी । तेणें संतांसी मजावें ॥८॥
 संत मंडित हे उदार । धीर सधन परम गंभीर । यांचे धरोनि राहिले द्वार । म्हणवोनि दिग्बर निशिदिनी ॥९॥
 जे निर्धार धरोनि राहिले । तयां संती अपंगिले । दत्तदिगंबरा मेढाविले । बोसंगा घातले विनयेंसी ॥१०॥
 हे ऐकोनिया वार्ता । प्रेम दाटले अनंतसुता । जतिभावं शरण संता । अर्पिला माया पदकमळी ॥११॥
 इति श्रीदत्तप्रबोध ग्रंथ । यासी नारादपुत्राचार्य संमत । परितोत भाविक संनयन । त्रयोविंशोऽध्यायार्थ गोड हा ॥२१॥

॥ इति त्रयोविंशोऽध्यायः समाप्तः ॥

॥ अध्याय २४ वा ॥

श्रीगणेशाय नमः । श्रीसद्गुरुदत्तात्रेयाय नमः । श्रीकुलस्वामिने नमः ।

जयजय जगद्गुरो जगन्निवासा । अविनाशा त्वंचित्तुषुधिविलासा । त्वंरजिता सज्जनमानसा । आणि तापसा योगीजना ॥१॥ स्वामी दयाळा श्रीदत्ता । त्वंअज्ञानतिमिराचा हर्ता । सद्य होसी त्वंज्ञानदाता । नुरविसी चिंता दासातें ॥२॥ सद्गुरु त्वं अविनाश अमंग । करिसी दासाचा भवभंग । प्रबोवें करिसी निःसंग । आत्मरंग बाणविसी ॥३॥ या जगदोद्वारासाठी । आत्मज्ञानाची खोलोनिया पेटी । निरोपणें सांठविसी मायपोटी । सर्वा घटी भरावया ॥४॥ आदरितां अनसूच्या प्रथा । त्रासा न मानीं धरिसी सहिष्णा । उत्तरे वारिसी तिची तृष्णा । शांतबोनि उष्णा वारिसी ॥५॥ गत कयाध्यायीं मातेसी । निवेदिलें तया पिंडोद्भवासी । ते ऐकतां मुख मानसीं । धन्य निरोपिसी म्हणे दत्ता ॥६॥ आजिचिपा प्रसंगीं । श्रोते सावध होइजे येगीं । मन न घालिजे आन उद्वेगीं । श्रवणरंगीं रंगवें ॥७॥ दत्तअनसूया संवाद । परिसोनि जाणिजे त्याचे भेद । मायिक निरसेल अवघा खेद । श्रवणीं आनंद उपजेळ ॥८॥ तुम्ही संत श्रोते शिरोमणी । तुम्हां योग्य हे असतीं लेणीं । म्हणोनि प्रार्थितो कर जोडोनि । भूपणें श्रवणीं लिइजे ॥९॥ भक्तिज्ञानवैराग्ययुक्त । तुम्ही ज्ञानी विचक्षण पंडित । सिद्ध साधु संत महंत । मायिक भावार्थ जाणते ॥१०॥ या आध्यात्मिकाचें ज्ञान । तुम्हांवांचोनि जाणेल कोण । तुमचा अधिकार श्रेष्ठ मोळखोन । करितो निवेदन कया हे ॥११॥ कया निवेदन करूं म्हणे । हेही म्हणतां दिसे उणे । भास्करा उजेड दावणे । वातीपणें काय ते ॥१२॥ आपण ज्ञानाचे सागर । वाड दावी पुढें मी थिछर । तुम्ही शांत सतेज अंबुधर । फाजया समोर तैसामी ॥१३॥ न देखोनि आपला अधिकार । बृहस्पतीसि भिडे जेवीं पामर । तोचि म्यां अर्भकें मांडिला विचार । तुम्हांसमोर होऊनी ॥१४॥ नसता कांहीं मजसी ज्ञान । न करितां प्रप अवलोकन । कांहीं न करितां विषाधारण । दावी शहाणपण पूर्वतें ॥१५॥ वेदांत सिद्धांत आध्यात्मिक । नाहीं केलें श्रवण चोख । अनधिकारी मी अर्भक । बोले सन्मुख तर्कटें ॥१६॥ ऐसां मी अपराधी खरा । तुम्ही जाणतसां दातारा । इच्छेऐसा दंड करा । वोपिलें शिरा तुमचे पदीं ॥१७॥ अन्याय करोनि अगणित । तुम्हां जालें शरणगत । तुम्ही अनायाचे नाथ । करवि सनाय शिक्षोनी ॥१८॥ संत संत श्रोते योगी सज्जन । बोलनी सकृपें काय वचन । त्यां पद घेवोनिया सान । दिपलें योरपण आम्हांसी ॥१९॥ श्रीमद्वक्तृपें करोनी । तुम्ही वदतसे प्रंथीं याणी । आम्ही न म्हणों तुम्ही करणी । वदविता धणी वेगळाची ॥२०॥ राये घातलें पाठीसी । कोण सांग दंडील त्यासी । अर्थांगीं ब्रैसवितां दमसी । निव तिजसी कोण म्हणे ॥२१॥ रायें दुर्वळाचें वाळ । पडीं बैसविलें होवोनि कनवाळ । तया वंदी प्रजा सकळ । प्रधान दळ समवैत ॥२२॥ तेवीं या अवधूतें । कृपा केली संव त्तें । आम्हांमाजीं केलें सरतें । लणीव यातें कोण आणी ॥२३॥ पूर्वीं निव गांवीं चा ओहोळ । परीं गंगेस मिळतां गंगाजळ । तेवीं संतसागरी तुझा मेळ । दूषित विटाळ कैचा आतां ॥२४॥ लोहो परिसासी लागला । कृष्णपणा त्याचा समूळ गेला । सुवर्ण गोळ अवघा जाला । मोला चढला अपार ॥२५॥ तेवीं सद्गुरुकृपें करून । तुज दत्तें केलें पानन । स्वहृषणें देवोनि दान । वदवी महिमान आपुलें ॥२६॥

भूपाअंगीं सर्वसत्ता । होयचा मी दाम चालविता । शिक्षाचि लागे अज्हेरितां । वंदणेचि माया आज्ञा ती ॥२७॥
 तेथीं दत्तसत्ता ही थोर । न घडे तियेचा अनादर । त्याचेचि कृपेचे उद्गार । करवी विस्तार या ग्रंथीं ॥२८॥
 दत्तप्रबोध नाम ग्रंथा । येथें दत्तचि असे बोलविता । जेठोनि येईल न्यूनता । सर्व साहिल्या पुरवी तो ॥२९॥
 तूं निमित्तासी कारण । पथीं करिता होय लेखन । न घरोनि कांहींच अभिमान । चरणीं ध्यान असों दे ॥३०॥
 दत्ताचें ठाण असे मुखीं । तो पडों नेदी कोठे चुकी । कथा चालवील नेटकी । न पडे फिकी गोड बहु ॥३१॥
 अनुपम्य ही कथा गोड । दावी अज्ञानासी निवाड । परमार्थीचे पुरवी कोड ! साववी जोड सावकां ॥३२॥
 तरी परियेसी अनंतसुता । आठवोनि त्या सदगुरुदाता । चालवी आध्यात्मिकाची वार्ता । सुखसंतोषता आम्हां तें ॥३३॥
 सर्व रसाहोनि आगळें । श्रेष्ठ हें तें अमृत वर्णिलें । परी आम्हांतें गौण भासलें । सेवुनी पावले मृत्युलोका ॥३४॥
 तया अमृताते सेवून । येवोनि पावार्थें मृत्युमुवन । येणेचि आलें तया दूषण । श्रेष्ठपण कैचे या ॥३५॥
 या अमृताहोनि विप्रेक्ष । दत्तकथासमृत असे सुरस । आवडी सद्भावें सेवितां तयास । पद अविनाश पाववी ॥३६॥
 ही कथा करितां श्रवण । पापे जाती दग्ध होऊन । श्रवणाचें घडतां मनन । निवटे अज्ञान ज्ञान होय ॥३७॥
 मनीं धरितां निजध्यास । साक्षात्कार होय त्यास । निःसीम आचरतां धारणेस । जन्ममरणास भिदवी ॥३८॥
 कथा नोव्हे हीं निवृत्ती । उडवी भवभयादि भ्रांति । हैत नसोनी अद्वयस्थिती । उपजवी प्रीती आत्मत्वाची ॥३९॥
 आत्मत्वाी जडतां मन । मग तें सहजची होय उन्मन । सकळ सुखांचें सुखस्थान । तेंचि आपण होव्हे ॥४०॥
 यासाठीं आम्हां श्रवणीं चाड । वक्तव्या कथीतेकथा गोड । प्रश्नोत्तरी जडली आवड । पुरवी कोड निवेदी ॥४१॥
 जी जी म्हणोनिया वक्ता । विनवी ठेवोनिया पदोपाया । अनसुथा म्हणे गा दत्ता । उद्धववार्ता निवेदिनी ॥४२॥
 बाह्य देहाचे विवरण । तें म्यां ऐकिले निरोपण । परी अंतर्गर्भ निवडोन । सांगे संपूर्ण विस्तारें ॥४३॥
 अवधूत म्हणे वो जननी । वरवा प्रश्न केला शोधोनी । तो तुज सांगतो विवरोनी । सांठविजे श्रवणी आदरें ॥४४॥
 नव नाडी असती देहीं । त्या पृथक सांगतां पाहीं । नामें ऐकोनिया येई । स्थानें तेहीं निवेदिन ॥४५॥
 सकळ नाडीचें अधिष्ठान । तें हें कुंडलिनीनामें जाण । आठ पृथक्त्वे भिन्न भिन्न । किजे श्रवण सांगतो ॥४६॥
 हंसरूपिणी प्राणवाहिनी । इडापिंगळा चौबी जणी । गांधारी आणि हस्तिनी । पुखा शंखिनी आठवी ॥४७॥
 एवं नाडी ह्या नव । यांचा कोठोनि कैसा ऐक प्रभाव । कर्णापासुन करी धांव । गांधारी वैभव हस्तिनीचें ॥४८॥
 पुखा शंखिनी भल्या । नेत्रांपासोनि निवाल्या । चरणांगुष्ठेंतें पावल्या । तेथेचि स्थिरावल्या जाणिजे ॥४९॥
 इडा पिंगळा श्याणाहुनी । कंठी राहिल्या व्यापुनी । हंस आणि प्राणवाहिनी ! पावल्या जावोनी टाचेंसी ॥५०॥
 या आठिनिं आपरून । असे कुंडलिनीचें स्थान । तिचे वळें बळायोन । केलें आकर्षण देहासी ॥५१॥
 आर्णाक एक असे गुज । तें मी निबोदितों तुज । सुगुण्या वक्त्रनाडी सनेज । येथील गुज गुरु जाणे ॥५२॥
 वक्त्रदंठ मणिपुरमार्ग । तेथेचि तिचा असे प्रसंग । तया जाणावयाचें अंग । करितां लाग न करवे ॥५३॥
 हे नवाहोनि आगळी दारी । हे श्रीगुरुमुखें ओळखावी । त्या कृपेनेचि गनी सावारी । येथें टावी न पडे ती ॥५४॥

जेवीं उदकीं संधी अवलोकून । नळिकायंत्रीं प्रेरिजे वाण । भेदिती गच्छात्ता वाम नयन । टाकीं भेदून तेवीं हें ॥५५॥
 असो आतां सांधे सोळा । तुज मी सांगतो पाहे डोळ्यां । घोटे गुडघे आणि कंठस्यळां । साही मेळा जुभय पक्षीं ॥५६॥
 मणगटे खुबे कोपर । साही मिळोनि दोन्ही कर । आतां झुरले जे का चार । तोहि प्रकार निवेदितो ॥५७॥
 एक हृदयातें जाणिजे । एक तो वंठ ओळखिजे । मग शिर दोनी देखिजे । एवं वेडजे ओळखी यांची ॥५८॥
 हे प्रत्यक्ष सोळा सांधे असती । आतां बाह्यतर कोठ्यांची व्युत्पत्ती । निवडोनि सांगतो तुजप्रती । घरी चिंती माते तूं ॥५९॥
 आधारचक्रीं असे एक । स्वाधिष्ठानीं चा हुजा देख । नाभिस्थानीं दहा चोख । द्वादश चोख अनुहातीं ॥६०॥
 दोन स्थूल खुदरींचे । सोळा जाणिजे कंठींचे । चार वायोयंत्रींचे । ध्वनी साठवणीचे दोन पै ॥६१॥
 अग्निचक्रींचे दोन सुरत । एवं झाले हे पन्नास । पश्चिमेचे एकवीस । एक उर्ध्वास ओळखी ॥६२॥
 बाह्यतर कोठ्या नेमून । तुज म्यां केल्या निवेदन । अर्ती धीजरजाचें प्रमाण । तेहिं निवडून सांगतो ॥६३॥
 या देहामाजीं सतेज । सदा घट असे रज । औदुपलें दिव्य धीज । करित काज उद्भवार्चे ॥६४॥
 तंव अनुसया वदे सज्जाना । निरोपणीं तोयविशी मना । परी आणिक पुसते लक्षणा । तें मज सरुणा सांग तूं ॥६५॥
 पृथ्व्यायीं पिंड निवेदिला । रजची जापासोनि उद्भवला । वायो तिसरा मिश्रित केला । परी न निवडिला भाग त्याचा ॥६६॥
 मातापितयाची वांटणी । कैसी ते सांग विवरोनी । काय झाले या वायोपासुनी । विभक्तलेणीं लेखरी ॥६७॥
 अविनाश म्हणे माते वरवे । ऐसेचि त्यां प्रश्न करावे । आनंदें तुतें म्यां निवेदावें । संवादी बोधावें सुसुद्धां ॥६८॥
 रज अंश हा गातेचा । बीजांश हा होय पित्याचा । तृतीय भाग तो पयनाचा । वास त्रिगुणाचा ती ठायीं ॥६९॥
 रजोगुण असे रजाचा । तमोगुण बीजाचा । सत्वगुण वायूचा । ऐसा तिर्थाचा नेम माते ॥७०॥
 तिन्हीं ठायीं मात्रा तीन । तेवींच दैवतेंही जाण । देहभाग कवणाचा कवण । कीजे श्रवण तोहि आतां ॥७१॥
 बीज अंशाचा भाग जाण । तेंयोनि अस्थि त्वचा निर्माण । भेद मांस रजापासोन । भाग हे दोन दोधांच ॥७२॥
 आतां पयनाचा प्रकार । दशविध त्याचा विस्तार । त्यांचें वापरतें घर । नाडी निर्धार असती ॥७३॥
 हे त्रिभाग म्यां तुतें । निवडोनि सांगितलें माते । तंव अनुसूया म्हणे संख्येतें । करोन अस्तीतिं दावी मज ॥७४॥
 यावरी बोले तो अवधूत । तीनवें साठ हाडें देहांत । त्यामाजी एक अद्भुत । गणतीस राहात हाड एक ॥७५॥
 परि हे योगिसिद्धसाधकांचें स्थान । अगरगुफेची हे खूण । या शवामाजीं असती तीन । जाणिजे लक्षण वरवें हें ॥७६॥
 त्या तिहींचा पाहे लाग । त्रिस्थानींचे तीन मार्ग । त्रिकुटाचळींचा संधान भाग । हा तवं योग साधकांचा ॥७७॥
 अनंत सिद्धांचे सिद्धांत । तो हा योग आणिजे लक्ष्यति । सर्व सुखाचें सुख प्राप्त । आहो तुम्हांत मजमाजीं ॥७८॥
 बटील ठेवीचें गुप्त धन । दाखिज भोगी मंदिरीं असोन । तें प्राप्त न्हावयालागोन । पाहिजे प्रयत्न करावया ॥७९॥
 तेथे पायाळूच सांगेल । परितया अंजन लागेल । मग तो पाहोनि परीक्षील । बोलतां बोलेल काय ऐका ॥८०॥
 म्हणे पैल हें धन दिसे । तेथे रक्षणास वसले असे । पंचाशत्यांनचोनि सधिल कैसैं । हें तो न दिसे तो म्हणे ॥८१॥
 तें पंचाक्षरी उत्तम चांगला । दैवदर्श हातीं लागला । तेणें बळी योगीनि साधिला । उत्तम लाभविला द्रव्यघट ॥८२॥

तैवींच माते हेंहि जाण । सद्गुरु पंचाक्षरियावांचुन । न लावे हा लाभ पूर्ण । तयासी शरण जादजे ॥८३॥
 असो कान डोळे नाक । ह्या तिन्ही वाटा चोख । येथील बर्म हें अलौकिक । भोगिल मुख तो धन्य ॥८४॥
 आणीक एक भले । छपन्न सांघे असती उरले । तेही स्थानें वेगळ्याले । पाहिजे ऐकिले जननीये ॥८५॥
 चरणांगुळीचे तेरा असती । द्वय मिळोन सव्वीस गणती । करांगुळीचे पंधरा दिसती । युग्में होती तीस पै ॥८६॥
 तीस आणी सव्वीस । छपन्न जाणावे गणतीस । प्रथम सोळ्य मिळवितों त्यास । आले भरतीस बाह्यतरी ॥८७॥
 सांघे क्रोशे वरोवरी । माते असती देहांतरी । दश इंद्रियांची परी । मागेच उजरी केली तुज ॥८८॥
 तंव अनसूया आणिक पुसे । अंतःकरणचतुष्टय कैसे । एकावया हर्षित मानसं । निवेदी विशेषे पृथक्त्वे ॥८९॥
 तंव बोलतसे योगेश्वर । मन बुद्धिचित्त अहंकार । हें चतुष्टय जाणिजे निर्धार । त्याचा प्रकार । निवेदितों ॥९०॥
 मन संकल्पविकल्प करी । बुद्धि बोधव्य लक्षण विवरी । अहंकार तो अभिमान धरी । चेतना करी चित्त हें ॥९१॥
 आणि एक गुज खूण । ते तुज करितो मी निरोपण । शरीरें बावरे प्राणपवन । गमनागमन दिवानिशी ॥९२॥
 कोण अक्षरी येतसे बाहेर । कोण अक्षरी करी संचार । हा तुज निवेदितों विचार । बहुत अक्षर नसती ते ॥९३॥
 हं क्षं अक्षरें दोन । येणें त्रैलोक्य गेलें व्यापान । हं तोचि शिव जाण । क्षं कार पूर्ण शक्तिरूपे ॥९४॥
 हं अक्षरें आस बाहेरी । क्षंकार प्रवेशे अंतरी । अहोदिन अहोरात्री । रमती येरझारी संयुक्त ॥९५॥
 क्षं वामदली इडेचे ठायी । हं दक्षणदली पिंगळेसी पाही । येथेंच सोडोनि नाहीं । वर्तणे वाई तयांतें ॥९६॥
 एकोनि दिगंबराचे बोल । आनंद अनसूया देतसे बोल । म्हणे वा शब्द तुझे अमोल । परम रसाळ वाटती ॥९७॥
 ऐकावेंचि वाटे निरोपण । मालागीं वारंवार करितें प्रश्न । किती वाचा सांगें नेमून । जाल्या कोटून काय नामें ॥९८॥
 अवधूत म्हणे ऐकिजे मात । चारी वाचा असती निष्ठांत । नामें तयांची विस्यात । असती त्रिभक्त पृथक्कां ॥९९॥
 परा आणि पश्यती । मध्यमा वैखरी म्हणती । आतां जन्मल्या या कैसे रीती । हेंहि निगुतीं परिसिजे ॥१००॥
 मनासहित धवन । गगनीं आदळे जाऊन । तैवींचें ध्वनींचेपामून । परा जनन पावली ॥१०१॥
 तैथुनी पवन मुरडतां । पश्चिमनळेमाजी भरतां । कावी मुखासी येतां । होय उद्भवता पश्यतीसी ॥१०२॥
 तैथूनि बायो उदेली । तो हृदयामाजी भरली । तया स्फुरणें मध्यमेला । जन्म जाला पाहे माते ॥१०३॥
 समीर उसळला तैथोनी । पावला येथोनि नास्तिकस्थानी । वैखरी जन्मली तैथोनी । चौथी जणी ऐशा ह्या ॥१०४॥
 एवं ह्या वाचा चारी । तुज निरोपिल्या निर्धारि । पांचवी वाचा निराकारी । जाणिजे परी अनिर्वाच्य ॥१०५॥
 तैर्विच चार देह असती । व्यूळ सूक्ष्म कारण म्हणती । चौथे महाकारण बोलती । पांचवें निश्चिती अतिकारण ॥१०६॥
 या देहीच देह जाणावे । विचारेंचि यतें बोलखावें । दश देहांत अनुभवार्थे । सुख भोगावें देहीचें ॥१०७॥
 अनुसूया म्हणे वरें बोलसी । ते दश देह सांगें अम्हांसी । कैसेनि बोलखावें त्यांसी । त्या खूण मुद्रेसी निवेदी ॥१०८॥
 एक एक देहा अंत । कोण वस्ती काय प्राप्त । तो पृथक् निवडोनि तेथील भावार्थ । सांगें प्रचीत जेणें घडे ॥१०९॥
 बहुत अथवा थोडा । विस्तार असेल तैसा विवाडा । तो करूनी दावीजे उघडा । सांघे रोकडा ऐसें करी ॥११०॥

अवभूत म्हणे तुज । सांगतो ऐक येथिचें बीज । आम्हां योगीया हें सहज । वरवी वोज तूं राखी ॥११॥
 हें ज्ञान जाणोवया । पाहिजे सद्गुरुची दया । तरीच लाभेल माते तथा । निरोपण वायां नवजे गग ॥१२॥
 हुसा आमह पडला घोर । म्हणोनि सांगणेंचि साचार । तरी वृत्ति आतां करी स्थिर । राखी आवर बहुसाळ तूं ॥१३॥
 येळ नोव्हे हें वोलणें । शुद्ध खरेचि हें नाणें । यातें गुरुपुत्रचि एक जाणें । तुजसी घेणें तरी घेई ॥१४॥
 माते विनवितों तुज पाहीं । श्रवणां एकाग्र लक्ष देई । हृदयीं सांठवोनिया घेई । वदतो दाही देहवार्ता ॥१५॥
 प्रथम स्थूल देहाचे ठायीं विलास । तो तुज सांगतो ऐक सुरस । पृथीतत्व ऋषेद यास । वर्ण विशेष पीत तो ॥१६॥
 स्वस्वमात्रा रजोगुण । अकारेपूर्वक तेथें पवन । अवस्था जागृती नेमोन । इन्द्रियकारण तेथींचें ॥१७॥
 बाचा नेमिली वैवरी । त्रिश्र अभिमाना निर्धार । उदात्त वाहिजे त्या स्वरी । या त्रिकुटपरी जाणिजे ॥१८॥
 सलोकता तेथें मुक्ती । अंगासन ते होय निश्चिती । अहंदाक्षा शोभे निगुती । घडे वस्ती सत्यलोकां ॥१९॥
 अन्न कोश बडवाप्ती । क्रिया शक्तीची असे रहणी । क्षर निर्णय तये स्थानी । गायत्री नेमुनी प्रथम पदा ॥२०॥
 विघ्नेशतेथिचि दैवता । वाचतं ह्योय बाजता । नेत्रस्थान दिसे पाहतां विष्टानंदता जाणिजे ॥२१॥
 तेथें पाहतां घटाकाश । गुप्त पण्मुखी मुद्रा विशेष । पिपीलिकापार्श्व काटा ऊर्भास । चाचरीमुद्रेस योजिले ॥२२॥
 एवं हे स्थूलाचें प्रकरण । पूर्ण त्रिकुटीचें परि ज्ञान । त्वें केलें म्यां निरोपण । सूक्ष्माचें श्रवण करी आतां ॥२३॥
 ग्रीहादीचा प्रकार । सूक्ष्मदेह निर्धार । आपतत्त्व ऋषीश्वर । अनाहत स्वर सत्त्वगुण ॥२४॥
 यजुर्वेद मध्यमा वाचा । तैजस अभिमाना साचा । जन मुक्ती राभीपतेचा । कुंभक पचनाचा रीध तेथें ॥२५॥
 कोशअंशें प्राणमय । स्वप्न अवस्था तेथींची होय । त्वमहं दीक्षेची तथा सोय । लोकद्वय वैकुण्ठ तो ॥२६॥
 तेथें नेमिला वर्णश्वेत । भास्वर सतेज असे दैवत । ज्ञानशक्ति परम विख्यात । निर्णय होत अक्षराचा ॥२७॥
 उदराक्षी सत्यत्वे नेमिला । नेमोनि योगानंद बोलिला । द्विपदा गायत्री जपाला । वंठस्थान वळा जाणिजे ॥२८॥
 महाकाश उभारिलें सत्य । वितंतवाच्य तेथें वाजत । उन्मनो मुद्रा अंतर्गत । मार्ग विख्यात विहंगम ॥२९॥
 नेमिली असे धूपकळा । भूचरीमुद्रा बाह्य लीला । गुरुलिंगाचा सोहोळा । भक्ति सुढाळा विष्णुत्वे ॥३०॥
 दीर्घ मात्रैक कारण । हें सूक्ष्मदेहीचें विवरण । आतां कारण देहीचें लक्षण । तेंहि निरोपण अवधारी ॥३१॥
 आतां गोल्हाडीचे जाणिजे भेद । ते भी सांगतो कारणी विविध । अंतःकरण करोनिया शुद्ध । करी सावध श्रवण हें ॥३२॥
 तेथें शिवलिंग असे सुढाळ । रुद्रभक्ती वसे प्रेमळ । तमोगुणाचें असे बळ । मात्रा प्रज्ञाळ स्फुटिंग ॥३३॥
 सुवृत्तिअवस्था श्यामवर्ण । प्राज्ञ तेथींचा अपान । प्रत्याहार रेचक पवन । वाचा जाण पर्यंती ॥३४॥
 स्वरित तेथिला स्वरू । सरूपता मुक्ति निर्धारू । मनोमय कोश गंभीरू । दीक्षा विचारू कोहंत्वे ॥३५॥
 लोक पाहतां कैलास । अद्वैतानंदी विलास । शोभानीचा तेथें वास । विचार कूटस्थास निर्णय ॥३६॥
 यथे इच्छा शक्ती जाणिजे । विष्णुदेवता बोलखिजे । त्रिपदा गायत्री जपिजे । साम समजे भेद येथें ॥३७॥
 या देहीचें हृदयस्थान । महाकाश असे न्याडून । वाच वाजे पाहतां सवन । श्यामवी जाण अंतर्भक्त ॥३८॥

कपीमाग असे निद्रा । ज्योतीकळा ती साम्यका । वाय अगोचरी मुद्रा देवा । बर्मिक निद्रा बर्म जागे ॥३९॥
 आतां अनाहतीचा संवाद । तुज निरोपणीं करितो बोध । जाणवितो पयें विविध । श्रवणीं सावध सांठनी ॥४०॥
 अनाहती देह मशकारण । जंगमलिंग असे स्थापन । ईश्वर देव स्वयें आपण । सेवाधन येची तयें ॥४१॥
 नीलवर्ण औटपीटी । अर्धमात्रा यसे गोमटी । तेथें परा वाचा बरवंटी । वेदगहटी अपरंपरी ॥४२॥
 वायुक्रपि प्रसिद्ध । तुर्यावस्था विदेहानंद । ब्राह्मणक पयनाचा छंद । विकार विविध वित्ताचे ॥४३॥
 गुरुप्रसाद जेव पाविजे । नयें सायुज्यमुक्ती भोगिजे । धारणा अंग बोटगिजे । अर्णाक ऐकिजे संगती पुढें ॥४४॥
 येथील कोश विज्ञानमय । शिष्योदं दीक्षा येथें होय । लोक येथिचा आश्रय । आत्मनिर्णय जागिजे ॥४५॥
 येथील देवी आदिशक्ती । रुद्र दैवत होय निधिनी उच्चार चतुष्पदा गायत्री । वाय असती बोपदी ॥४६॥
 प्रथमांना अभिमान । स्थान पाहतां मूर्खी । प्रबलये तो कामाग्री । राहिलें विस्तारोनी विद्वज्जग ॥४७॥
 आत्मनिमुद्रा चांग । अति सोमळ मीनमार्ग । ज्वाळा वज्राअयंग । खेचरीसंग मुद्रेचा ॥४८॥
 एव हे देह वार । यांचा निवेदिला विस्तार । आतां पंचम देहाचा प्रकार । होशोनि सादर ऐकिजे ॥४९॥
 आतां समगुंज अगोचर । जाणती गुरुचे कुमर कुळवर्ण । तेथें निरंतर । तो देह सुंदर अनिकारण ॥५०॥
 नेयें प्रसादलिंग असे । भक्तिसी सदाशिव विलसे । आनंदश तत्त्व ऋषी मासे । अनिर्वाच्य बसे वाचा ते ॥५१॥
 प्रतिशब्द कोनी । ज्ञानदेह म्हणजे त्यालागोनी । सूक्ष्म वेदान ये स्थानी । अवस्था उत्तमी तेथींची ॥५२॥
 आनंदमय कोश सुंदर । वैवस्वमुक्ती मनोहर । अनामयोदं दीक्षा परिकर । ब्रह्मानंद निर्भर ते ठायीं ॥५३॥
 तेथील निराश्रय लोक । ब्रह्माग्नि हा प्रदीप्त देख । क्षेत्रज्ञ निर्णय सुरेख । परा देख शक्ती तेथें ॥५४॥
 शक्तिच तेथील देवता । अनाइत वाचाची ध्वनिता । निरंजन अभिमानी पुरता । शिखास्थानता जाणिजे ॥५५॥
 तेथील गायत्री म्हणसी कोण । पंचरदा परमार्थपद जाण । निराकाश तेथें वित्तिर्ण । घ्यावे बोटखून गुरुमुखें ॥५६॥
 अंतमुद्रां पूर्ण बोधुनी । शेषमार्ग तये स्थानी । कळातीत कळा मध्यपणी । बाल लक्षणों अलक्षमुद्रा ॥५७॥
 हे पंच देह निवेदिले । माते तुहां श्रवण केले । तेथि साहज्याचीं मलें । लक्षणें ऐकिले पाहिजे ॥५८॥
 साहायें ते गुणगुज । तें मी संगतीं आतां तुज । वटिण असे तेथील समज । बहुतांसि उमज न पडे तें ॥५९॥
 तेथें ब्रह्मध्याने स्थान । तेथें महालिंग प्रमायमान । तेथें पुरुष स्वयें आपण । करी अर्चन निष्ठयानी ॥६०॥
 तथा महालिंगापासीं पाहीं । हेतुविकार समूळ नाहीं । तेथें निश्चळयोगें पाहीं । समाधिस्य राही कोटियुगें ॥६१॥
 ते प्रकाश परं ज्योती । वाटे कोटि भातु तपती । परि दाहकत्व नसे निश्चिनी । लज्जित होनी मंडले ॥६२॥
 भास कोटि शशकंधा । म्हणूं तरी लेख नसे शीताचा । तो खाभि अनंत ब्रह्मांडीचा । तेथें चंद्रमूर्पाचा कोण केंवा ॥६३॥
 अद्भूत तेजाचा बंधाळ । तथा पुढें अग्नी पांगुळ । त्याहून सर्वही निर्मळ । खेळोनि खेळ निराळे ते ॥६४॥
 त्यासी उपमाचि नाहीं । तें अनुपम असे पाहीं । त्याची अद्भूत नवलई । सांगतांचि वंदां न येते ॥६५॥
 जया सद्गुरु असेल श्रेष्ठ । तोचि दावील तेथींची वाट । कोनी साधिनील वाचक चावट । करितां वटवट न लभेते ॥६६॥

सो त्या ब्रह्मरंध्रापासोनी । महालिंग ते ऐलस्थानी । तथा पैल जातां वोलांडोनि । तेथील पाहणी वेगळीच ॥६७॥
 निर्गुण निरामयं । निर्विकार निराभास होय । तथाचि आणायया सोय । न नले उपाय आगमनिगमा ॥६८॥
 अद्भूत तुजसी कथिलें । गुप्त तेचि प्रगट केलें । असो जगदोद्धारार्थ मलें । उपयोगा आलें योगिसंतां ॥६९॥
 माते गुप्तिपायोगें करून । बहुतांचे होतअसे कारण । साधक साधील गुरुसेवन । त्यासी हें धन लाभेल ॥७०॥
 अनसूया म्हण योगिराया । परी अवसानिक बोलवी सखया । चारी देह ठेविसी निरोपणी या । हें मम हृदया कळें आलें ॥७१॥
 बोलतां बोल समयाचे । आजिच्या निरोपणा संपचार्ये । हेंचि इच्छिलें तुझिया जित्रे । जाणें मी वरचें शस्त्रसे ॥७२॥
 परिसोनि उत्तर मातेचें । गजबजिलें चित्त दत्ताचें । इने परिक्षिलें मज साचें । संपविलें कैस निरोपण ॥७३॥
 देखोंन श्रवणाची अर्थाता । मानेसी अविनाश जाला विनविना । माते सत्य परीक्षिलें ममचित्ता । धन्य योग्यता तुसी हे ॥७४॥
 निरोपणीचे होय राहिलें । माते मन तुझे तेंचें गुंनलें । यदर्थी मज त्यां सावध केलें । मजही कळलें श्रवण तुजें ॥७५॥
 वक्तियासी सावध करून । श्रोता भौं करी श्रवण । तर तो जाणिजे विशेष गुण । त्याचेनि पावन अन्य थोळां ॥७६॥
 श्रेष्ठ तथाचा अधिकार । प्रेमें अलिंगी श्रीकरधरादेवही तिष्ठनी जोडोनि कर । देती आदर श्रेष्ठासनी ॥७७॥
 व्वाची श्रोतृन्यता सावधान । भावार्थ आवडीं प्रेमपूर्ण । तयालागीं तो नारायण । न विसरे आपण अंकीं ये ॥७८॥
 शोते बहुतेक असती । कीर्तनपुण्यां जाऊनी बैसती । कितेक बहुमान तेथें इच्छति । न होता पावती दुःख मनीं ॥७९॥
 यमानीच कोण्ही परतले । कोण्ही लोकपणासाठी बैसले । भोलें भाविक बहु दाटले । श्रेष्ठ बैसले श्रेष्ठासनी ॥८०॥
 दिक पंडित शास्त्रज्ञ । पुराणिक प्रौढज्ञानी सुख । दशग्रंथी ज्योतिषी प्राज्ञ । चतुर गुणघ विद्यार्थी ॥८१॥
 तत साधु योगिजन । शानी अनुभवी सिद्ध पूर्ण । आत्राल वृद्ध अवधे जन । करूं श्रवण बैसले ॥८२॥
 जेतुक्या मूर्ती तितुक्या प्रकृती । प्रकृति ऐसेंचि श्रवण करिती । आपुलाळे गुणें विलोकिती । पावता होती हर्षयुक्त ॥८३॥
 आपुल्या ऐसा गुण नक्षे । खालाउनी मान उगा बैसे । चित्त त्यांचे श्रवणी नसे । उगाच विरसे मनांत ॥८४॥
 कोण्ही शोधिती वर्णासी । कोण्ही निरसिती शब्दासी । कोण्ही पाहती अर्थासी । कोण्ही कथारसी छत्रपले ॥८५॥
 कोण्ही ऐकंती सुरताल । तेथेंचि खाती सयें सोल । कोण्ही विनोदें देती डोल । कोण्ही कलकल करिताती ॥८६॥
 कोण्ही ऐकती कोण्ही बोलती । अन्य वार्ता श्रवणी करिती । उपलक्षणे शिक्षितां दुखवती । दंश धरिती अनियेके ॥८७॥
 वक्ता चुकतां निरोपणी । कागपरी करिती तेच क्षणीं । हनित्व आगिती वक्तिया लागुनी । विरुद्ध अपमानी होताती ॥८८॥
 कितेक कीर्तनी येनोनि बैसनी । प्रापंचराजिक गोष्टी बोलती । कितेक कीर्तनी शोषी जाती । आळोपिले देतो दुर्मती ॥८९॥
 कितेक मान कळांडोन । कितेक मित्री खांदी ठेवून । कितेक घालिती दंडासन । कीर्तनीं राहून काय तें ॥९०॥
 कोणा लोडो ठेकून बैसती । कोण्ही कीर्तनी तांबूल सेविती । कोण्ही हुक्का शर्शरी लाविती । वेद्योन बैसती कितेक ॥९१॥
 माते ऐसे हे अवगुणी । काय बसोनिचा कीर्तनी । अधिकची पावती बंधनी । दुराचरणी गर्भयासा ॥९२॥
 बैसेनि सुटे त्यांचे बंधन । केला कीर्तनी तेणें अवमान । तयांसी दंडी सूर्यनंदन । भोगीपतन नरकवास ॥९३॥
 म्हणसील जरी कां ऐस । जेविं अपराध दंड तैसे । याचे भोग भोग कसे । श्रवणी सरसें भरविती ॥९४॥

जेथें होय कीर्तनपुराण । तेथें तिष्ठतसे नारायण । वक्ता यथामती करून । करी निरोपण श्रोत्रियां ॥९५॥
 ती कीर्ति वाखाणितां । परमानंद वाटे अनंता । एकविध श्रोते न ऐकनां । क्षोभे चित्तां माधव ॥९६॥
 अथमान होतां कीर्तनाचा । तोचि शत्रु होय त्या हरीचा । म्हणोनि वरी दंड यमाजीचा । योग तथा भोगाचा योजित ॥९७॥
 कीर्तनीं बडबड जे करिती । ते वेडुकजन्म पावती । मृच्छिकाभक्षण तयांप्रती । भोग निश्चिती भोगणे ॥९८॥
 निद्रा घेती जे कीर्तनीं । ते महांडुळ भजगर पडती होउनीं । जे कां वैसती वेथोनी । ते कोसला होउनी मरती घरीं ॥९९॥
 कीर्तनी तांबूल भक्षण । तें रजस्रलेचें शोणित जाण । कागजन्म तयालागून । करी भक्षण नरक मांस ॥१००॥
 कीर्तनीं बोढी शरीरीस । तथा यमदंडी आणी हरिस । तथा नेमिला जन्म रीस । अहा रीस म्हणोनी अवमानिलें ॥१०१॥
 कीर्तनीं इच्छी जो लोडनिवासा । तेणें अथमानिलें जगनिवासा । तथा स्वळ न मिलेची निवासा । खरववासा जन्म पावे ॥१०२॥
 कीर्तनाचा उच्छेद करी अनादर । तो जन्मोनि भोगी रोग उदर । वपु न राहे कदा सुंदर होउनी बांदर बनी वसे ॥१०३॥
 कीर्तनीं वाद करी वक्त्यासीं । तो पडे गा सदा आयासीं । पोटाशूळ जाची तयासी । नेमिला यासी उद्धूकजन्म ॥१०४॥
 असो ऐसे सांगतां बहु प्रकार तरी प्रंगी वाढेल विस्तार । पुढील निरोपणा होईल उशीर । म्हणोनि आत्र पेंकेला ॥१०५॥
 श्रोता असावा शांत । भाविक प्रेमळ विरक्त । श्रवणींच जडे व्याचें चित्त । न करी मात येर बांधा ॥१०६॥
 ज्ञानी व्युत्पन्न असोनि चतुर । निरभिमान श्रवणीं सादर । युक्त भाषणी नम्र फार । न करी अनादर वक्त्याचा ॥१०७॥
 वक्ता निरोपणीं चाचरतां । त्याची करावी साखता । विरसीं होय रस भरवितां । त्या नांव श्रोता ज्ञानी तो ॥१०८॥
 श्रोता असोनि सर्वज्ञ । वादशी वक्त्याचें महिमान । श्रवणीं चुकें नेद्री संधान । आवडी करोन स्वीकारी ॥१०९॥
 यातेंच म्हणार्थे सत्श्रोता । उद्धवे आनंद उमय चित्तां । त्यागुणें होय रस वाढता । धन्य सार्थक्ता श्रवणाची ॥११०॥
 माते असें हुंसे श्रवण । प्रीतियुक्त दिसे सावधान । येणेंचि उल्हासलें मासें मन । सरसावे निरोपण करावया ॥१११॥
 देह सहा तुज निवेदिले । तंव त्यां मज आणिक पुसिलें । चार देह किमर्थ ठेविले । तेही निरोपिलें पाहिजे ॥११२॥
 हे तुलां जे आज्ञा केली । ते म्यां सत्य शिरीं बंदिली । निरोपितो सांठवी हृदयकमळीं । भोगिजे नव्हाळी तेथींची ॥११३॥
 अर्थशून्य देह एक । ऊर्ध्वशून्य दुसरा देख । तृतीय मध्यमशून्य आवश्यक । चौथें निःशंक महाशून्य ॥११४॥
 असे हे चारी देह असती । करोनि निवेदिली म्यां विभक्ति । चारी भिद्योनि निश्चिती । एकचि व्यक्ती महाशून्य ॥११५॥
 तथा शून्यापासोनिया । साकारलें हें रमावया । विस्तारिली हे ईश्वरी माया । अंत ना तथा पार कांहीं ॥११६॥
 जया शून्याचेनि वळें । उमारलीं हें तिन्ही तालें । एकत्रीस स्वर्गाचीं अंतरालें । सत पातळें मंडले तरा ॥११७॥
 जीव जंतु काष्ठ पाषाण । बाणी खाणी वर्णावर्ण । कांहींच नसे त्यावर्ण । लघोपत्तिस्थान शून्य हे ॥११८॥
 शून्य बेसेनि बोळखा । तयासि नाही नामरूप देखा । अगोचर असे देह देखा । अनुपम्य जे का अपरंपार ॥११९॥
 तेथें रात्र ना दिवसमान । जागृती नाही कांहीं स्वप्न । दृश्य ना अदृश्य मान । आपणचि दर्पण होवोनि ठेलें ॥१२०॥
 हे व्यापक अम्यंतरी । यावीण नसे कांहींच निर्धार । यातें जाणितलियावायी । कैची उरी ते मग उरे ॥१२१॥
 यातें जाणलियावांचोने । मियाचि अवघें सर्वज्ञान । आम्ही नायकू त्याचे भाषण । अनुमयावांचून कांहीं तें ॥१२२॥

न करी अनुभवीं अभ्यास । वृथाचि बडबडी वायस । मुंकरतां मुंकरणे खानास । काय ऐसियास करावें ॥२३॥
 वितंड भांपणिक ज्ञान । येणें नोहेचि समाधान । अनुभव असल्याचांचोन । कोरडा पापाण जाणावा ॥२४॥
 अनुभवज्ञान पाहिजे । तेणें सद्गुरुसी शरण जाइजे । सेवोनि कृपा संपादिजे । विनयें अनुभविजे तें ज्ञान ॥२५॥
 अनुभवाची जया चाड । तेथें उपजे पूर्ण आवड । सद्गुरुसेवनीं तो जोडी जोड । पुरती कोड सत्वर त्याचे ॥२६॥
 तंव अनसूया म्हणे हें सत्य । तूं हितार्थ उपदेशिती कृत्य । याचा अभ्यास ठेवील जो नित्य । तोचि वस्तु अगत्य पावेल ॥२७॥
 मुझिया निरोपणें आम्हांस । सुख वाटे दिवसेंदिवस । लाभ घडत सेवी शेष । म्हणोनि प्रश्नास गुज करी ॥२८॥
 आतां एक मातें आठवलें । पुसतां पाहिजे तिथेदिलें । चंद्र सूर्य त्वां मातें कथिले । तयांचें राहिलें निरोपण ॥२९॥
 चंद्रसूर्यासी असती कळा । तयासी म्हणती वारा सोळा । तर्पाचा नामभाग समि निराळा । सत्राची कळा तें सांग ॥३०॥
 ऐकौनि प्रश्न मातेचा । स्वामी आनंदला योग्यांचा । पुढिले प्रसंगी निवाडा याचा । करील साचा अवधूत ॥३१॥
 अवधूत दयेचा सागर । पूर्ण ज्ञानाचा होय आगर । श्रोत्याचि मनोरथ सम्र । पुरवी कृपाकर जगद्गुरु ॥३२॥
 याचि कारणासाठी । येणें अवतार धरिला सृष्टी । जीव कळवळा बहु पोटी । कृपादृष्टी न्याहाळी ॥३३॥
 अनन्यातें ओळखोन । तया देतसे कृपादान । अनायासी करी पावन । हें महिमान दत्ताचें ॥३४॥
 अनंतरूपीं हा अनंत । लीला दार्वीतसे स्वामी दत्त । यातें जाणती राधुरंत । भाविक मर्दंत योगीजन ॥३५॥
 म्हणोनि संतांचे सेवनी । अनंतसुत रतला अनुदिनी । लक्ष ठोकोनिया चरणी । कृपादानीं तिष्ठत ॥३६॥
 दीन बसलातें देखोन । गाउली धावे हुंवरोन । मोहें चाटी पान्हा घालोन । कल्योनि पान संरक्षी ॥३७॥
 तेचि हे संतमाउली । कळवळे मज दीनातें दवली । करोनि कृपेची साउली । पूर्णें न्याहाळी कूर्मदृष्टी ॥३८॥
 अंतरीचें जाणोनि आर्त । पूर्ण करिती मनोरथ । न्यून पडतां सांभाळित । धन्य संत उदार हे ॥३९॥
 मज दीनाचा प्रतिपाल । करिती हे संतदायाळ । मज आधार त्यांचें चरणकमळ । अर्पिला मौळ निजमावें ॥४०॥
 इति श्रीदत्तप्रबोधप्रणय । श्रीनारदपद्मपुराणींचें समत । ते परिस्रोत भाविक संत । चतुर्विंशोऽध्यायार्थ गोड हा ॥४१॥

॥ इति चतुर्विंशोऽध्यायः समाप्तः ॥

॥ अध्याय २५ वा ॥

श्रीगणेशाय नमः । श्रीसद्गुरुदत्तात्रेयाय नमः ॥

जयं सद्गुरुस्वामी अनंता । अनायनाया त्वं समर्था । कृपे सांभाळी शरणागता । दीनमाता त्वं होसी ॥१॥
 त्वं शरणागताचें माहेरू । दीनदुर्बळांचा दानारू । सर्वस्वी आम्हां तुझाच आधारू । हां भवपांरू कर्ता त्वं ॥२॥
 त्वं सद्गुरुमांडली दयाळ । तुझे आम्ही लाडके लडिवाळ । आमुचे अंतर्तीचीं आळ । त्वंचि स्रष्टा पुरविता ॥३॥
 तव कृपा होतांचि पाही । ज्ञान प्रगटे दिव्य देही । न होनां कृपा न घडे कांही । ऐसी नवलाई कृपेची ॥४॥
 सद्गुरु तुझें अभय होतां । कोठेनि देहीं बांधे चिंता । दुःख दारिद्र्य व्यथा । क्षण न लागतां निवटेळ ॥५॥
 म्हणोनि तुझिया चरणीं । शरण झालों मोक्षदांनी । सर्व अपराध क्षमा करोनी । कृपा करोन अंगीकारी ॥६॥
 सद्गुरु अनंता कृपाराशी । मम अंतर्चि हेव जाणसी । ते पुत्रावया समर्थ होसी । अर्पंगी दीनासी स्वामिया ॥७॥
 तुझिया कृपावळे करून । चालिलें या ग्रंथी निरोपण । कर्ता करविता वंचि पूर्ण । निमित्तासि दीन निरंतर हा ॥८॥
 सद्गुरु वंचि या ग्रंथीचा वक्ता । वंचि स्वामिया होसां श्रोता । ग्रंथी अक्षरें लिहविता । कयानुसंगविता तुझा वं ॥९॥
 शुद्ध अनुद्ध आणि प्रसिद्ध । वंचि जाणता भेदाभेद । रस उद्भवोनि आनंद । कर्ता स्वतः सिद्ध तुझा वं ॥१०॥
 मार्गां तुझें त्वाचि निरोपिलें । तेवींच पुढे चालवी रसागळें । श्रोते श्रवणीं क्षुधित वैसलें । तपां तोषविलें पाहिजे ॥११॥
 हे सद्गुरु अविनाश दत्ता । श्रवणीं वाट पाहे अनसूयामाता । तिचें प्रश्न आदरोनि आतां । पुरवी मनोरथा स्वामिया ॥१२॥
 केले प्रश्न गताभ्यासी । कीं चंद्रसूर्यकळा संगि लयलाही । सत्रावी कोणती निरोपी तेही । उसाह देही श्रवणासी ॥१३॥
 यदर्थां श्रोते सावधान । प्रश्नोत्तरें कीजे श्रवण । सृष्टीं अवधूत दयाघन । करिती निरोपण साक्षेपें ॥१४॥
 अविनाश प्रार्थी मातेसी । प्रश्नोत्तरें निरोपितों तुजसी । तें वं सांडवी निजमानसी । नाणीं देहासी आळस श्रवणी ॥१५॥
 माते चंद्रमूर्य कोटें राहती । या देही तपांची सांगणों वस्ती । ते वं परिसोन ओळखी चिती । त्यानं त्यांप्रती पृथक्ची ॥१६॥
 त्या चंद्राचें ताडुकास्थान । जेणें शोभविलें तें गगन । सोळा कळा परिपूर्ण । प्रमायमान क्षीतळ तो ॥१७॥
 आतां त्या कळा परियेसी । पृथक् नामें सांगणों तुजसी । शंखिनी पद्मिनी लक्ष्मिणीसी । एवं तिघांचीं नामें हे ॥१८॥
 कामिनी पुंखिणी शापिनी । विद्या मोहिनी प्रमोदिनी । मंथुवी आणि विक्काशिनी । अमृता अमृतश्रवणीं तेरावी ॥१९॥
 निजन विज्ञान दृष्टी पाहणी । एवं सोळांची संख्या जाणवावी । अनुभवियें ओळखावी । केवीं लक्षावी अज्ञानमूढे ॥२०॥
 सोळा कळांसहित दशवी । अथोमुखें धांवे धूवसी । हें वर्म ओळखी जो निधयेसी । तोचि ज्योतिषी ज्ञानी पुरा ॥२१॥
 आतां या भानूचें निरोपण । यथाक्रमें सांगणों निवडोन । तें माते करी श्रवण । कळा सूर्य निवेदितों ॥२२॥
 वाराही कळांसक्वेत । नामोमुळीं सूर्य तपत । तेथें असतें निभ्रान । तेज लखलखीत तपांचे ॥२३॥
 त्या वारा कळांची नामें । तुज मी सांगणों अनुक्रमें । नें वं सांडवी संभ्रमे । स्थानंदभ्रमे करोनिया ॥२४॥
 ज्यालिनी करुणी दहनी । दीपिनी ज्योतिनी तेजिनी । विद्या आदवी मोहिनी । ज्याळा जेतिनी दहानी ॥२५॥
 प्रकाशिनी दीपकळिका । द्या वारा कळी सूर्य देखा । पश्चिमे चाले चालणी निरा । अनिष्टुरेला सोमळ ॥२६॥

वल्लसहित सूर्यभानू । यांचें करोनि सांगितलें प्रमाणू । यांतें ओळखावयाचें कारणू । मुख्य पवनू पाहे नाकी ॥२७॥
 नासिकीचे दोन्ही दळ । तेंपें पवन वाहे हा सरळ । यामाजीं राविशशीचा खेळ । होय निश्चळ वामसन्ध्या ॥२८॥
 रावे अंगी चंद्र जाण । उजवे अंगी उगवे मान । चंद्र म्हणजे तो मन । सूर्य पवन होय हा ॥२९॥
 वादीच घटिका यांची चाल । एक एकाच नेम निश्चळ । न वाढे कोणीही एक पळ । उणेही विपळ न होती ॥३०॥
 दोन्ही स्वर वाहती समान । त्या म्हणजे संक्रमण । सर्व कार्यासी होय शून्य । आणी वैगुण्य निश्चयें ॥३१॥
 रा चंद्रसूर्याचे प्रवाही । तसें असती पांचही । कैस म्हणसील तरी तेंही । सांगतों लवलाही परिवेरी ॥३२॥
 न लगतां कवणे स्थानी । मध्यें वाहे ते जाणा धरणी । अधोमुख जयाची वाहणी । आप जाणोती धेईजे ॥३३॥
 कर्णा वाहे जे सुतेज । त्या नांव ओळखिजे तेज । जो धरोनि वाहे भुज । वातराज होय तो ॥३४॥
 हेचि ओळखी आकाशाची । व्यापकता सर्व ठायाची । अर्ध ऊर्ध्व वाम सव्याची । पूर्व पश्चिमेची दिशायुक्त ॥३५॥
 शुक्ल पक्ष तो चंद्राचा । कृष्ण पक्ष तो सूर्याचा । प्रतिपदेपासोनि तृतीयेचा । भोग एकाचा जाणिजे ॥३६॥
 एकाआड एक येती । दिवस तीन तीन भोगिती । एवं मास पाक्षिक तियी । उमयांप्रती योजिल्या ॥३७॥
 तेवीच उभयांतें वासर । तुज सांगतों ऐक विचार । रवि शनि भौमवार । हा तो प्रकार भानूचा ॥३८॥
 सौम्य सोम आण शुक्र । हा नेमिला असे चंद्रभागू । संक्रमणीं गुरुसंयोगू । नक्षत्रविभागू ऐसाची ॥३९॥
 चंद्र विभाग नक्षत्र । अश्विनीपासोनि सलग चार । अर्द्धेपासोनि तत्पर । नव निर्धार हे द्याली ॥४०॥
 पूर्वपाडापासोनि तीन । रेवती अनुराधा निवडून । हे चंद्रनक्षत्रे चौदा जाण । रविरी कोण तें ऐके ॥४१॥
 पूर्वापासून सलग सहा । धनिष्ठा चार मिळोनि दहा । मृग ज्येष्ठा मूळ पहा । तेरा मुदा बहा रवीची ॥४२॥
 संक्रमणीं असे अभिजित । हा सर्वाभाजी व्यापक सत्य । सांपडावया युक्त बहुत । करोनि यकित पें होती ॥४३॥
 असो आतां हें बहु वर्णन । ग्रंथीं वेतलें कार्याकारण । तें सांगतों किंचित निबडोन । सायेल साधन तरी साधा ॥४४॥
 चंद्रसूर्य मासारी । तत्त्वओळखी साधिजे बरी । मग कार्यवृत्त्यांची उतरी । किंचित परी निवेदितों ॥४५॥
 चंद्रसूर्य सुफळ असती । परि त्यांची जाणिजे अंतराती । तत्वा ऐसे प्रकार घडती । तेही निश्चिती ऐकिजे ॥४६॥
 पृथ्वी धीर कार्य कीजे । सुलभ आपतरवीं साधिजे । तेजां शीघ्र इच्छिलें होइजे । वायुनें रोखिजे समत्य ॥४७॥
 आकाश करितसे निष्फळ । संक्रमण नाशक प्रबळ । जाणती हे ज्योतिष्य सकळ । गुरु कृपाळ भेटतां ॥४८॥
 इडा चंद्र तो वामांगी । पिंगळा सूर्य तो दक्षिणभागी । संक्रमण सुद्रुग्णा संयोगीं । मध्यरंगीं रंगली ते ॥४९॥
 इडा तेचि भागीरथी । पिंगळा ते यमुना निधिती । सुद्रुग्णा मध्यें सरस्वती । पाहा हे वाहती करोनी ॥५०॥
 हें शुकें तुज केलें श्रवण । आतां सत्रावीचें ऐक निरोपण । त्या नांव निरंजन । दैदीप्यमान जिह्वा ते ॥५१॥
 तथा शक्तिवळें पाहे । देहीं प्राण सुखी या राहे । औट हितवें मुष्टी होये । तिचेनि सोये इंदिया ॥५२॥
 ती सतरावी जीवनकळा । तिचेपासोनि अमृतगळा । वाहतेसे धुवधुळा । वृद्धि सकळां तिचेनी ॥५३॥
 अक्षय ओलावा जिह्वेसी । त्यांत मिटता उडवे अमृतरसी । हें बान वळे यां रुचीसी । शोधुनी मानसीं पहावें ॥५४॥

ते या पंचप्राणार्ते वाढवी । हे बाह्यदृष्टी ओळखावी । ज्ञानदृष्टी पहावी । जीवी ओळखावी सोळवंत ॥५५॥
 जियेचेनि वळाश्रये । पंचभूतांचा विस्तार होये । आनंद तिन्ही ताळी न समाये । डोलत राहे सुखी एकी ॥५६॥
 ते अमृतसंजीवनी । होय सतरावी जननी । योगियांचे ध्यानी मनी । दिवारजनी वसतसे ॥५७॥
 सद्गुरुप्रसादे ध्यान हातवटी । पावतां होय ऊर्ध्वदिटी । ते समावेल जै पोटी । तै ती भेटी अम्यासे ॥५८॥
 सत्रावीचें दर्शन । होता नुरेची अज्ञान । जया सत्रावीचें पान । तो पुरुष धन्य ये लोकां ॥५९॥
 सत्रावीतें जो प्रावला । सर्व सिद्धीं बोळंगतीं त्याला । त्यांतें लेटीनि सरसावला । अविनाश पावला पद तोची ॥६०॥
 जें समर्थ सद्गुरु भेटेल । तेंच हा मार्ग दावील । अम्यासवळें रिघवील । प्राप्त करवील गुज हें तो ॥६१॥
 येयें दाविलें असोनि नाहीं । ज्ञानिकावांचोनि कळे कायी । जो हातवटी वळखोनि घेई । तोचि ठायीं ठसावे ॥६२॥
 हें सिद्धयोगियांचें ज्ञान । संत साधूची वर्मवृण । या सत्रावे कामधेनुचें लक्षण । न कळे यावीण आणिकां ॥६३॥
 पाहिलें जरी नाना मत । प्रप्य अवलोकोनि झाला पंडित । कथिता झाला जरी वेदांत । अम्यासरहित घृया सर्व ॥६४॥
 नाना पदार्थक नावें घेतलें । बहु मित्र म्हणोनि वाचें वर्णिलें । तेणें क्षुधार्थी तृप्त झाले । ऐसें वागले काय तुम्हां ॥६५॥
 जेवीं वांझिचा डोहोळा । गर्मावांचोनि फोल जाला । तेवीं अनुभवावांचोनि ज्ञानाला । काय त्याला करावें ॥६६॥
 अनुभवी अम्यास नाहीं । त्याचें कोरडे ज्ञान ऐकोनि काई । उभय नारी रमतां पाही । फळ न देहीं संभवे ॥६७॥
 यदर्थ समर्थ गुरु करावा । अम्यास वरवा साधावा । उगवा करोन सर्व घ्यावा । प्रसाद पावावा हृपेचा ॥६८॥ तंव
 अनसूया म्हणे रे बाळा । तुमिया निरोपणीं अद्भुत लोला । ऐकता उद्भवे आनंद सोहळा । ब्रह्मांडगोळा उजेडवी ॥६९॥
 जंव जंव करावें श्रवण । तंव तंव आळवती मज प्रश्न । देहीं सप्तद्वीप सागर पूर्ण । अदी ते कोण कवणे ठायीं ॥७०॥
 आणी नव खंडे कोठें बसती । कवणिये नामें विराजती । हें पृथक सांगे मजप्रती । इच्छा श्रवणार्थी उदेलो ॥७१॥
 तुझें निरोपण बहु गोड । मज श्रवणीं विशेष आवड । तें पुरवी माझे बोट । साधवी जोड परमार्थाची ॥७२॥
 परिसोनि मातेचे शब्द । अश्रुतासी जाला परमानंद । धन्य म्हणे तुझी मती शुद्ध । वरवें साधन श्रवण तुझें ॥७३॥
 प्रथम सांगतो तुज द्वीपावळी । ते वं सांठवी हृदयकमळी । नामें निवेदितों निराळी । स्थानादि वेगळीं करोनिया ॥७४॥
 जंबुद्वीप शंखद्वीप । कुशद्वीप कौंचद्वीप । श्वेतद्वीप पुष्करद्वीप । शाल्वद्वीप सातवें ॥७५॥
 कोण कोणे ठायी बसती । तें परियेसी वं निगुनीं । अस्यिठायी जंबुची वस्ती । मेदीं निश्चिती शंखद्वीप ॥७६॥
 मंसी कुशद्वीप जाणजे । शिरी कौंचद्वीप बोळखिजे । त्वचें शाल्वद्वीप बोलिजे । नेमी निरखिजे श्वेतद्वीप ॥७७॥
 पुंफरद्वीप तें नाभीसी । एवं सप्तद्वीपें जाणजे ऐसी । आतां निवेदितों सागरासी । स्थान नामेंसी युक्त तुज ॥७८॥
 नीर क्षीर दधी पक्ष । सागर रुनकर मधु प्रत्यक्ष । हे सप्त सागर सरिताध्यक्ष । स्थानीं लक्ष देईं आता ॥७९॥
 नेत्रीं नीर समुद्र वाहे । क्षीरसागर सतरावीसी राहे । दधीसमुद्र नासिकीं पाहे । क्षार तो आहे तळवटी ॥८०॥
 नाभी बसे रत्नाकर । मधुसमुद्राचे स्थान शीर घृतसमुद्र हृदयांतर । बसती सागर स्थाननेम ॥८१॥
 आतां गिरीचें प्रमाण । स्थानासहित करितों निरोपण । पूर्वे उदयेगिरी जाण । अन्नाचळ स्थान पश्चिमे ॥८२॥

उत्तरे गिरी असे कनक । दक्षिणे शेषगिरी देख । नैऋत्ये नारायणगिरी बोलख । वसे औपधिक वायवे ॥८३॥
 इशान्यकोनी महिगिरी घसे । अग्निशेणी सिंहाद्री असे । एवं अष्टगिरी विलसे । अष्ट दिसे पाहे पां ॥८४॥
 अष्टगिरीद्वनी मेरु आगळा । हा याहोनी असे निराळा । जैशा कमळीच्या अष्ट कळा । तैसे भूगोळा, शोभविती ॥८५॥
 सर्व गिरीपाजी श्रेष्ठ । मेरु सर्व गुणें भरिष्ठ । हे भूमीचें मध्यशीठ । दिसे गोमठ कमळाचें ॥८६॥
 सर्व लोकांची रचणुका । त्याचरी असे देखा । तयाचा न पत्रे कोण्ही तुका । वास देवादिकां ते ठायीं ॥८७॥
 आतां नवखंडांचे भाग । ते मी निवेदितों सांग । सोडोनिया अनेक उद्योग । श्रवणीं लाग करि माये ॥८८॥
 भरतखंड व्रतखंड । रमेशखंड द्राक्षखंड । द्राक्षमाळखंड केतुखंड । त्रिधिवंशखंड, सातवें ॥८९॥
 हरिखंड ते आठवें । नवम सुवर्णखंड जाणावें । हे खंडांचीं बोलखिजे नावें । नव इंदियें वरवें नवखंड ॥९०॥
 दहावें खंड ते कासी । दशमद्वार निश्चयेंसी । विश्वनाथदेव तया स्वळासी । आनंदवासी आनंदवनी ॥९१॥
 पूर्वदिशेसी भरतखंड आढे । अग्निकोणी व्रतखंड पाहे । दक्षिणे रम्यखंड होये । द्रामळाखंड राहे नैऋती ॥९२॥
 पश्चिमे केतुखंड वसे । वायव्ये हरिखंड असे । उत्तरे द्राक्षमाळाखंड विलसे । रामेश्वर वसतसे ईशाने ॥९३॥
 सुवर्णखंड मध्यस्यानी । ते हे मेरुची मांडणी । दहावें खंड दशम स्यानी । योगिवां ध्यानीं सदा वसे ॥९४॥
 मातें त्यां प्रश्न केले चार । ते तुज म्यां सांगितलें निर्धार । आतां खाणींचा विचार । तोहि सुंदर निवेदितों ॥९५॥
 जारज आणी खेदज । अंडज आणी उद्भिज । यांची फोडोनि देहीं उपज । बोलतो सद्गज निरोपणी ॥९६॥
 स्वैदीं असे स्वैदजखाणी । अंडज होती अस्थिस्थानी । मज्जा जारज निवडोनी । रोमस्थानी उद्भिज ॥९७॥
 सर्व अनसुया म्हणे कुमारा । तूं हेतु पुरविशी मासा खरा । उरलें निरोपण स्मरण करा । कया विस्तारा मेरुची ॥९८॥
 मातेची देखोनि सावधता । पुनरा दत्त जाला निरोपिता । तरी सावधान होवोनि श्रोता । संवादीं अवधानता देईजे ॥९९॥
 दत्त म्हणे सकळ गिरींत । विशाल असे मेरुपर्वत । तो पीत सुवर्ण लखलखीत । विस्तार अद्भुत जयाचा ॥१००॥
 डंची योजनें खर्व तीन । ऐसें शाखाचें प्रमाण । रुंदीची संख्या नेमून । चार लक्ष करून ठेविली ॥१०१॥
 सोळा सहस्र मृगमर्मात । ठेकणें लागले तीन पर्वत । कमलपुष्पाऐसा विस्तारित । शिखरें शोभत तीन वरी ॥१०२॥
 बाह्यतर द्वारे तया शोभती । टाकें नव निराजती । नवग्रह तेथें वसती । रक्षण करिती सर्वदा ॥१०३॥
 ऐसा हा जाणजे मेरु । सर्वांमाजीं श्रेष्ठ गंभीरु । भ्रामदेवीचा अंकुर । पंच प्रकारु मंडित ॥१०४॥
 मेरु दक्षिणभागी निर्धार । असे जें अमरावतीनगर । नव सहस्र योजनें विस्तार । तेथें अमरें देवांसह ॥१०५॥
 वरी तीन शिखरें अस्ता । त्यांची परिसिजे विभक्ती । पूर्वभागीं विधी वसती । लोक म्हणती सत्य तया ॥१०६॥
 तेरा सहस्र योजनें विस्तीर्ण । तेथें राहती ब्रह्मगण । करितसे उत्पत्तिकारण । ललना तीन शोभती ॥१०७॥
 आतां पश्चिम शिखराचे ठायी । वैकुंठ वसतसे पाहीं । अद्भुत तेथील नवलई । भक्तसमूहार्थी नांदे विष्णू ॥१०८॥
 तथा रुंदीची गणित । सात सहस्र योजनें नेमता । रजाकरी रमायुक्त । शरणागत देव, सारे ॥१०९॥
 आतां उत्तरेचें शुभ शिखर । त्या कैलासी नदि सांकर । अर्धांगी अपर्णा सुंदर । एकोणीस सहस्र विस्तीर्ण ते ॥११०॥

रुद्रगण तेथें बसती । अनन्यें शिवांतें भजती । सुरवर दर्शना येती । कैलासपती पाहावया ॥११०॥
 एकवीस स्वर्ग सप्त पाताळ । यांतची आलें मूमंडळ । हें देहींच वोळखिजे सकळ । निरोपितों निवळ परिसीजे ॥११॥
 अतळ वितळ सुतळ । तळ तळतळ रसातळ । सातवें जाणिजे पाताळ । कंठापासोनि सरळ जाणिजे ॥१२॥
 आतां यांची वोळखी । तुम्हां निवेदितों निक्की । राहती कोण कोणत्यां लोकीं । हेही आवश्य कीं ऐकिजे ॥१३॥
 पायातळीतें अतळ । त्याउपरी उर्ध्व वितळ । घोंटे जाणिजे सुतळ । पोटी महातळ वोळखा ॥१४॥
 साधे तळतळ जाणिजे । मांड्या रसातळ वोळखिजे । कंठीं तळपाताळ म्हणविजे । एवं विलोकिजे सात हे ॥१५॥
 पहिलें पाताळ सुंदर । तेथें पुण्यावतीनगर । रक्तगुंज असे नृपवर । परम सुखकार राज्य करी ॥१६॥
 दुसरिया पाताळी जाण । शैल्यपुरनगर विस्तीर्ण । तेथें गंधनामा नृपनिधान । राज्यकारण चालवी ॥१७॥
 तिसरिया पाताळांत । नरकुमळजा विख्यात । श्रीघरपट्टण शोभत । दिव्य विराजत तें ठवी ॥१८॥
 चौथिया पाताळाभीतरी । चातकपुर नाम नगरी । मद्धध्वनराजा राज्य करी । सहपरिवारी आनंदें ॥१९॥
 पांचवे पाताळी विलसे । द्वावतीनगर असे । ईशान्यराजा नागु बसे । सुखसंतोषे राज्य करी ॥२०॥
 साहायिया पाताळसुबर्नी कंजवायुनगरी तथे स्थायी । तेथें चक्रनाग राज्यासनी । अति सन्मानी नांदत ॥२१॥
 सातवें जें का पाताळ । तेथें उपावतीनगर विशाल । शत्रुवती असे नृपाळ । परम सबळ रात्र तो ॥२२॥
 एवं पाताळें हीं सात । निवेदिलीं असतीं भूपासहित । हे जाणिजे या देहांत । विवेकयुक्त ज्ञानघटी ॥२३॥
 उरले एकवीस जे का स्वर्ग । ते मणी एकवीस सुभंग । तो योगिजनांचा होय मार्ग । तेचि लाग साधिती ॥२४॥
 येरा पामरा न घे गती । गुरुकृपें मुमुक्षु पावतो । यालागीं सेवन साधिजे प्रीती । लीनवृत्ति करोनिया ॥२५॥
 हे ज्ञान गुहात्मक असे । गुरुकृपें होतील लाभ सरसे । हे बोलणें नोहे अन्या ऐसे । अनुभव दिसें अम्याभिया ॥२६॥
 प्राण अपाना होय भेटी । तो भरे कुंडलिनी पोटी । परेपासुनी खाय उठी । जाय भेटी मणिमार्गे ॥२७॥
 व्यानमार्गे त्वरें जाइजे । प्राण आवरते तें साहिजे । सोळापासोन उड्डाण साधिजे । मग पाविजे रंघद्वारी ॥२८॥
 असो तेथील परिजाण । साहणें असे परम कठिण । कुंडलिनी जातसे मडकोन । वाघें दारुण वाजती ॥२९॥
 तेथें सर्व मार्गे होय धावरा । पळो पाहे सरावैरा । धारिणें साधिजे वायो आवरा । पुटीं वाहेरा न दीजे ॥३०॥
 हें गुरुकृपें साधन । जें परिपक्व होय पूर्ण । तें पूर्वद्वारीं घडे गमन । स्वरूपीं संधान लाभला ॥३१॥
 असो हें बोलिल्लों उघड । परीं तें करणें असे अवघड । गुरुकृपेचीन सुघडे कवाड । न जोडे जोड पुढट हे ॥३२॥
 सहस्रामाजीं विरळा । जाणे आत्मगुहाच्या कळा । तो पुरुष होय दैवागळा । त्या चरणकमळा वंदिजे ॥३३॥
 मागुतीं अनसूया म्हणे दत्ता । तुहां अद्भुत निवेदिली हे गुह्य भारती । सद्गुरुची दावील या पंथा । त्याचीन सर्वथा साप-
 देना ॥३४॥ वृंजग तारावयासी । प्रगट जालासि गा अविनाशी । जे जे मार्गे वंचोधिशी । ते ते हितासी भज होय ॥३५॥
 परीं आणिक एक आठवले । तेंही पुन्हा तुज वागले । तें ऐकोनि उगवी मलें । निरोपण चांगलें कतोनिया ॥३६॥
 सांगे त्रिगुणाचें वर्णन । देहीं स्वळें सांग नेमून । हें निवडोनिया प्रमाण । वाणवीं पूर्ण अंगीं भज ॥३७॥

॥ अध्याय २५ वा ॥

दुसरा प्रश्न अवधारी । पदपिंड निवडोनि सत्वर । कोण रूप ते विस्तारी । रूपातीत परी कैसी तें ॥३८॥
 सखोल प्रश्न मातेचे । ऐकोनि उल्हासलें चित्त दत्ताचें । म्हणे धन्य माते श्रवण तुमचें । धन्य बुद्धीचे तर्क तुझ्या ॥३९॥
 ऐसी हे विचारणा । नुपजे कवणाचिया मना । ते अतर्क्य रचिसी तूं प्रश्ना । पुसती खुणा जीवींचिया ॥४०॥
 हे अत्यंत प्रश्न नागर । ऐकतां सुखावे मम अंतर । निरोपणीं उद्धवे उल्हास थोर । सेवेसि तत्पर अनुसरतो ॥४१॥
 हें एकाप्रनेचें निरोपण । सर्व त्यजोनि व्यवधान । सावध कीजे माते श्रवण । आदरें निवेदन करितो तुज ॥४२॥
 रजोगुण तमोगुण सत्त्वगुण । हे मागां केले तुज निरोपण । आतां यांचें ज्ञेय वर्णन । तेंही निवडून सांगतो ॥४३॥
 सत्त्व हा गौर जाणिजे । रजते पीत ओळखिजे । निविड काळें देखिजे । तमं म्हणजे त्या नांव ॥४४॥
 प्रमाते सत्त्व सार्विक । माध्यान्ही तामस बोलख । अस्ती राजस चोख । निन्ही प्रकाशक स्वतेजें ॥४५॥
 या त्रिगुणांपासोनि । असे या देहाची उभारणी । परी राहती कवणियें स्थानी । तेंही श्रवणीं सांठवीं ॥४६॥
 रजोगुण तो खाधिष्ठानी वसे । सत्त्वगुण नामीस्थानी विलसे । तमोगुण अनुहाती असे । त्रिगुण दिसे पिंड हा ॥४७॥
 अनत्मा म्हणे हे त्रिगुण । यांचें निद्रेदिलें लक्षण । परी एक आठवलें मजलागून । फरी श्रवण किंचित ॥४८॥
 या पिंडाच्या पोपणा । जीव सेविती उदक अन्ना । हे जाय कवणिया स्थाना । तेथील खुणा सांग मेज ॥४९॥
 तंव दत्त म्हणे जी माते । दोन कोठे विशाळ उदरातें । तें सांठवण अन्नोदकातें । त्या नामातें परितेसी ॥५०॥
 पोटीं उजवे अंगीं जीवन । डावे अंगीं असे अन्न । ऐसे दोहीं कोठ्यामाजीं जाण । अन्नोदक जाऊन सांठवे ॥५१॥
 उदरीं जठरासी प्रदीप्त असे । तो अन्नातें पचवीतसे । रसइंदियां देहोनि सुरसे । बाकस त्यागितसे तळकोटी ॥५२॥
 तळीं कोठे दोन असती । तेथें मळमूत्र जावोनि वसती । तेथील काजकर्तें दोघे निधितो । तेही निगुतीं निवेदितो ॥५३॥
 प्राण आणि अपान । तेथील कर्तें दोघे पवन । आपुलाळे करिती वारण । परम सावधान सर्वकाळ ॥५४॥
 प्राण रसातें घेतसे । माग इंदियातें देतसे । अपान मळमूत्रा लोटीतसे । करिती ऐसे उभय काज ॥५५॥
 प्राण तृप्तीचा देववी डेंकर । न्यूनाधिक जाणवी प्रकार । सम्व खादाचा उद्धार । दावी बाहेर फरावया ॥५६॥
 तेवीच अपानवाया साचा । त्याग करवी अन्नोद्भव वायोचा । कोठा शुद्ध ठेवी करवोनि रेचा । जीणें अजीर्णाचा प्रकार ॥५७॥
 दावी ॥५७॥ जेव्हां जागृत होय अग्नी । तेव्हां मागे अन्नपाणी । शांत असतां समाधानी । प्रवृत्तिस्थानी शांत राहे ॥५८॥
 तोच अग्नि सकोषें भडकतां । होय अस्थिमांसातें दाहितां । तेणें वाह्य उद्धवें व्यरता । होय अरुचिता जिन्हेसी ॥५९॥
 तोचि अग्नि मंद होये । प्राणि न जाणतां अन्न खाये । तेणें ती पाचयिक सोयें । जेथिची राहे तेथेंची ॥६०॥
 तेणें रस न मिळे इंदियांसी । तेणें क्षीणतां पावे त्यासी । त्या मोडसीपासोनि रोगासी । आरंभ निश्चयेसी जाणिजे ॥६१॥
 त्याच अग्निमुखी देख । उदक न्यून अन्न अधिक । तें पचवितां कर्पें आवश्यक । डेंकर भडक नाकीं उठे ॥६२॥
 त्या मोडक्षीचे विकारें । दिवसेंदिवस व्याधी भरे । हे अनुभव देही जाणवती खरे । केवि विस्तारें निवेदू ॥६३॥
 यदर्थ राहिजे सावधान । जाणोनि सेविजे अन्नपान । चतुर्पाशं धुषा ठेवून । सुखसमाधान राहिजे ॥६४॥
 असो आतां हा विस्तार । वदूं पदपिंडाचा विचार । रूपरूपांतीत प्रकार । तो निर्धार निरोपितो ॥६५॥

पद परमान्मा जाणिजे । तोचि ओंकार आदिपुरुष बोलिजे । सवळ आदींचें बीज बोलिजे । गुरुगनै निरखिजे या पद ॥६६॥ पिंड म्हणजे कुंडलिनी । आदिशक्ति सवळस्वामिनी । दसा वायोगुण अविघ्नी । पिंडव्यापिनी ही होय ॥६७॥ रूप म्हणजे नादविंद । कळा ज्योती वर्णभेद । हे साकारले प्रसिद्ध । रूप विविध दाखिलें ॥६८॥ रूपातीत ते निरंजन । निराकार पाहे ते निर्गुण । तेचि अरूप होय निर्वाण । निरामय जाण निःसंग ॥६९॥ एवं हें ज्ञान जीवींचें । तें म्यां निवेदिलें सत्य साचें । ओळखावया अविकार गुरुपुत्राचे । येर इतरांचे असेना ॥७०॥ हें ज्ञान जाणावया । शरण जाई जीवें गुरुराया । ते दाखिलील करोनि दया । निरसोनि माया अंतराची ॥७१॥ अनन्यभावे जाता शरण । ते तत्काळ छेदिलील अज्ञान । दिव्य दृष्टी प्रकाशवून । अन्मज्ञान वागविनी ॥७२॥ तथा ध्यानासी पावतां । तत्काळ तुटे देही अहंता । देहातीत होय अवस्था । स्वमीहि चिंता नुरजे कधी ॥७३॥ तंव अनमूया म्हणे राजसा । श्रवणीं आनंद उपजे मानसा । जे रत जालेली अम्यासा । त्यांच्या विलासा बोगे पात्रे ॥७४॥ ते सुखानंदसागरी । बुडोनि भोगिती स्वरूप लहरी । तथा नावडती मोक्ष चारी । सुखं चिदंबरी सर्वदा ॥७५॥ अम्यास करणें असे वटीण । परी बाटे करावें श्रवण । यदर्शी आठवा ऐसे प्रथ । तुजलागीं करून ऐकते ॥७६॥ जें जें तुवां निरोपिलें । तें आवडीनें म्यां श्रवण वेलें । श्रवणज्ञानें आणिक मुचले । मुचवितां निवेदिलें पाहिजे ॥७७॥ ते प्रथ बोगे म्हणसी । ऐक निरोपितें आतां तुजसी । कोठें वस्ती नादविंदासी । मनपिंडपत्रनासी योजिले कोठें ॥७८॥ यावरी वदे स्वामी दत्त । या ब्रह्मांडशिखरांआंत । नादविंद वास्तव्य करीत । हे जाण निश्चित अंतिके ॥७९॥ हृदयी वसतसे हें मन । नामी वसतसे पवन । एवं चौघांचें स्थान । तुज निवेदन पें वेलें ॥८०॥ या शरीरामीतरी । यांचें वास्तव्य असे निर्धार । या पिंडाची कर्तृत्वपरी । यांचेनि बरी चालतसे ॥८१॥ तंव आणिक अनमूया पुसे । हृदय नसतां मन कोठें वसे । नामी नसतां पवन विलसे । ठांयी बसे कवगिया ॥८२॥ तंव उत्तर निरोपी दिगंबर । जेव नव्हतें हृदयमांडार । तंव शून्यामाची निर्धार । होत साचार मन तेषें ॥८३॥ नव्हतें जेव्हां नामीस्थान । तें निराकारी होता पवन । ऐसे उमयांचें निरोपण । करविलें श्रवण जीवीं धरी ॥८४॥ हें परितोनि अनमूया । म्हणे वरवें निरोपिलें प्राणसखया । आणिक मन इच्छी पुसतवया । तेही सदया ऐक वें ॥८५॥ निराकार साकार आलें । पंचमूर्तिक विस्तारलें । शेवटीं कैसे समारलें । तें मज बहिलें सांग आतां ॥८६॥ तंव अवधूत म्हणें वो जननी । हे पंच प्रकृत्याची विदानी । तूं पुससी मजलागोनी । तेचि निरोपणीं निवेदितें ॥८७॥ जीवमात्र हे वावरती । अयोद्वयतें सेविती । नाना उपभोगे क्रीडा भोगिती । सुखे पडवती स्वानंद ॥८८॥ वावरती असतां दिनमान । रजनंति करिती शयन । हा नित्य प्रकृत्यो जाण । पुनरा जनन प्रमती ॥८९॥ ऐसा आयुष्यमयीचा भर । तोंवरी नित्य मृत्युजनन साचार । तें आयुष्य सतां निर्धार । होय हरिहर देहाचा ॥९०॥ हे दोन प्रकृत्य जीवां असती । तिसऱ्या प्रकृत्यातें ऐक निश्चिती । चार युगें सहज वेळ्यं जाती । तो दिवस म्हणती ब्रह्मयाचा ॥९१॥ तो नित्य करी उत्पत्तिकारण । तया प्रपंचाचा लोटतां दिन । होतां विधाविषयाचा अस्तमान । करी शयन सुख ॥९२॥ विधि कर्तांचिं शयन । मर्यादा देतील अवघे सांडोन । अद्भुत होईल पापाचरण । कंपापमान होय धर

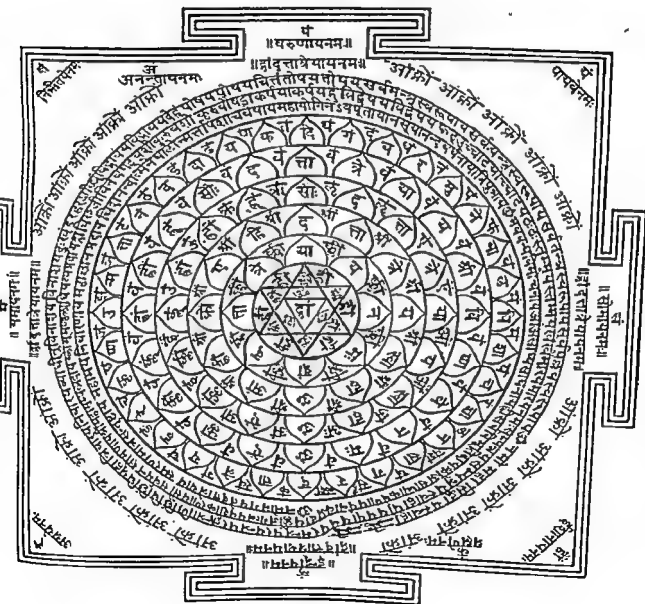
॥१३॥ पापें न पित्रे धरणी । जीव मरती अन्नायांचोनी । अर्काची पडेल बहुतपणी । मेव गद्बदोनी सुटती ॥१४॥
 ते उदक शोयितिल सैरा । वर्षतील तेव्हां मुसळवाटा । बुडोनीया जाईल अवधी धरा । ठाय सागरा मग कैचा ॥१५॥
 अवघे जळवंव होईल । सत्यलोकातें पाणी नदेल । निशी सखां अंगुष्ठ भिजेल । तें जागेल तो विधी ॥१६॥ एवं हा
 देखिजे तिसरा प्रळयो । पाहोनि विधीसी होय विस्मयो । अहा केलियाचा जाला लयो । निव्रंत क्षयो जाला मी ॥१७॥
 ब्रह्मप्रळयो म्हणती यासी । माधुती विधाता सावध मानसी । होवोनि रचिता होय सृष्टीसी । स्वसंसारसी जाण वं ॥१८॥
 एवं उत्पत्तिलयो होता । पूर्ण आयुष्यां विधी भरतां । मग रुद्रप्रळयाची ऐसी वार्ता । पृथक सांगतां ग्रंथ वाढे ॥१९॥
 पुढें शक्तीचा महाप्रळय । सर्व एवं आटोनिषा जाय । पंचभौतिकां होय लय । पावती ठाय जन्मतांते ॥२०॥
 आपी शोधिलें पृथ्वीतें । तेज शोयी त्या आपातें । पवन शोयी तेजातें । गगन पवनातें गळीतसे ॥२१॥
 शून्यें प्राप्तिलें ते गगन । साकार गेलें मावळ्येन । शून्याकार निराकारी जाण । बीजीं समावोन वृक्ष गेला ॥२२॥
 तत्त्वापासाव तवें जाली । तत्त्वांच तवें समावली । निराकार होवोनि ठेली । जळीं विराली जळगार ॥२३॥
 जितुकें हें दृश्य दिसे । तितुकेंही अवघें नासे । सांडी मिण्या भ्रम कैसे । जावोनि बेसे अविनाशी ॥२४॥
 भीय न गुंते मायापाशी । तरी हाचि होय अविनाशी । मायायोगें जीवपणाशी । नाम धांसी स्थापिलें ॥२५॥
 पाहतां अरूप रूपा आलें । मायादेवीनें नाम केलें । अहं उद्गारेंची प्रगटलें । रूप उदेलें मायेचें ॥२६॥
 आपआपुली छाया । तैसीच जाण ईश्वराची मामा । आप आपणातें विस्तरोनिया । भुलला बाया छायेसी ॥२७॥
 जें छाया अचळ राहें खरी । ते सत्य माय जाण निर्धारी । छाया माया मरोवरी । पाहें विचारी शोधोनी ॥२८॥
 छायेची कठोनिषा सांडी । विवेकें आत्मविचारणा मांडी । शोधोनि घेई आपुले मांडी । वाउगी वितंडी सांडोनी ॥२९॥
 सांडी जो माधिक पसारा । तोचि पावे आत्मिक सारा । हाचि तूं दिधला विसारा । टाकोनि आसरा सार घेई ॥३०॥
 सार ज्याचें त्यापारी आहे । आत्मविचारणीं विचारोनि पाहे । ज्याचा लाभ रपासी होये । जाणिजे सोये गुरुकृपें ॥३१॥
 श्रीगुरुकृपायोगें प्रसिद्ध । जाणिजे पद्मचक्रांचे भेट । ते गती जाणोनिया शुद्ध । घेइजे बोध सातव्याचा ॥३२॥
 जो सर्वज्ञानाची जाणे वोज । तो सातव्याची घेईल समज । साधील आपुलें खडित गुज । आपुलेंचि बीज आपण पाहे ॥३३॥
 ते बीज जया हातें आलें । गुरुप्रासादें पूर्ण लाभलें । ते जन्ममरणापासो चुकले । पद पावले अविनाश ॥३४॥
 नाश नाही जयासी । अविनाश म्हणविजे तयासी । तया भेटतां तेंचि होसी । ये वोलखीसी वर्म ऐका ॥३५॥
 भ्रमरीचे स्वयें करुन । भ्रमरीच जाली आळिका पूर्ण । अग्निगंगें काष्ठपण । होउन हरण अग्नि होय ॥३६॥
 वाती दीपा भेटूं जातां । स्वयेंचि पावली ती दीपता । बिंदु सिंधुभाजी पडतां । नये काढितां सिंधु होय ॥३७॥
 तेवीच हेंही जाण माते । वर्म निवेदिलें सत्य हूंन । अभ्यासी योजि या मनतें । साधीं कार्यातें स्वदिताच्या ॥३८॥
 येचि कारणासाठी । पावली नरदेहाची कोटी । येवेंचि होय श्रमनिवृत्ती । साधितां हातवटी गुरुकृपें ॥३९॥
 तंव अनन्या म्हणें गुणनिधाना । निबलोण करूं तुझिया निरोपणा । जणें बोध केला माझिया मना । भाविक सज्जन
 लहानयोरं ॥२२०॥ बोध नोहें हा उपदेश । नुखी अज्ञानाचालेश । श्रवण करितां दिवसेंदिवस । श्रम विशेष लाववी

॥२१॥ श्रवणेचि करीतसे सधन । मतनी अधिकार वाटे गहन । निजध्यासें अम्यासिनां पूर्ण । स्वर दर्शन पावेल पें
 ॥२२॥ निजतत्त्वा होना भेटी । मुसवळ्णेनी होय खोटी । सवाय तोची पाटीपोटी । दैन गोष्टी हातपली ॥२३॥
 द्वैत अवघे निरासलें । अद्वयत्व जीवीं ठसलें । तें निराकारी जात्रोनि वसलें । धूर्ती समाप्त जालें नवनीत ॥२४॥
 असें तुझे हें निरोपण । तेंपें तूत येलें मासे श्रवण । परि आणिक ऐकावपा इच्छी मन । उद्यम वाटो नये जीवा ॥२५॥
 पट्टचाचे ऐकावे भेद । येविसीं उपजल जीवीं आनंद । वृंज्ञाता होसी स्वतःसिद्ध । निरोपी सावध श्रवणीं मी ॥२६॥
 मज श्रवणावांचोनि पाही । गोड न लगे आनं कांही । जागृतीं स्वप्न सुषुप्तीठायीं । श्रवणचि देही आठवने ॥२७॥
 श्रवणीं चित्त जडलें मातेचें । हें अवधूतासीं कळलें साचें । निरोपणीं पात्र नोव्हे काचें । सांठवण सुरसाचें होय निकें
 ॥२८॥ हें जाणोनि मानसी । अंतरी उल्हासला अविनाशी । म्हणें निरोपणीं तोषवूं मातेसी । जेणें तिजसी सुख होय
 ॥२९॥ हा अवधूत सदय उदार । आर्त भूतांचें जाणतो अंतर । पुरवी मनोरथ समग्र । दयासागर दीनवंतु ॥३०॥
 पुढीले प्रसंगीं निजमायेसी । निरोपणीं तोषवील श्रोतयांसी । सगिल पट्टचाचिया भेदासी । अनुक्रमेसीं आदरें ॥३१॥
 'अहो तुम्ही संत श्रोते जन । तुम्हा विनवितों कर जोडून । हें विकलें क्षेत्र तुम्हांलागोन । अधिकारी पूर्ण येथिचे तुम्ही
 ॥३२॥ आवडी-फतोनी रस सेविजे । तृप्तीपर्यंत स्वीकारिजे । पंक्तीं अनंतसुता येइजे । लाभ देइजे निजशेर ॥३३॥
 इति श्रीदत्तप्रबोधप्रप । श्रीनारदपुराणीचें संमत । परिसोत भाविक ज्ञानी पंडित । पंचविंशोऽध्यायार्थ गोड हा ॥३४॥

॥ इति पंचविंशोऽध्यायः समाप्तः ॥

॥ महासिद्ध श्री दत्तात्रेय यंत्र ॥

प्राकृत पोडशोपचारी

“ श्रीदत्तात्रय-मानसपूजा ”

श्रीगणेशायनमः । श्रीगुरुभ्योनमः । प्रथम होनोनि सुस्तन । मन करुनिथा पवित्र । आसनी ब्रह्मावे
 स्वस्थचित । श्रीगुरुमानसपूजेरी ॥१॥ सिद्धासनामृत ध्यानी । खेचरी मुद्रा धारणी । तूँचि तारक आम्हा
 लामुनी । हरि स्वरूपी दत्तगुरु ॥२॥ मानसपूजे करणे । परिवारासह तुम्हा येणे । उतावीळ मी दर्शनाकारणे ।
 पेसी प्रार्थना करावी ॥३॥ सुवर्णयुक्त मन्त्रजडित । देवतामय सुंदर स्वचित । सिद्धासन मी कल्पिलें येथ ।
 ब्रह्मावे जी सद्गुरु मूर्ती ॥४॥ कर्पूर चंदन मिश्रित तेलें । पादप्रक्षालना जल कल्पिलें । स्त्रीकार करा हो
 वेष्टेलें । तत्र चरण प्रक्षालितों ॥५॥ गंधजुलसी विन्यपत्र । उदक अक्षता शमी पवित्र । यांनी भरलें हें
 सुवर्णपात्र । सुवास नयांचा व्याशो न्यामी ॥६॥ सुरासिक जल मनांत आणिलें । सुवर्णपात्री मग तें भरलें ।
 भक्तीनें तुम्हा अर्पण केलें । आचमन मधुपर्क दिगंबर ॥७॥ सुगंधित सुंदर तेलें । स्नानालागीं मी कल्पिले ।
 पंचाभूतें गंगोदकें न्हाणिलें । स्त्रीकारजी देवराया ॥८॥ दिगंबरहो आर्चां त्यजलें । भक्तीनें तुम्हां अभिषेकिलें ।
 भगवं बळ मृगचर्म अर्पिलें । स्त्रीकार करा हीच प्रार्थना ॥९॥ बहू मूर्त्यांनी असे युक्त । पेसे हे हस्तसुत्र ।
 म्हणूनी देवतामय मंत्र । धारण करा गुरुवर्या ॥१०॥ भस्म कस्तुरी आणि केशर । चंदनयुक्त परिकर ।
 क्वाक्षना असनी तपार । अलंकरण तुम्हां करितसें ॥११॥ तुजसीगंध शमिबिस्त्रपत्र । सुवासिक नानापुष्पें येथ ।
 मनान कल्पिलीं म्यां बहूत । अर्पिली ती सद्गुरुचरणी ॥१२॥ लाक्षासिना अथवा श्रीवास । धीखेड अमर
 गुगुल खास । युक्तअर्घ्येंत धूपास । घातलासे यनिराया ॥१३॥ सुवर्णपात्र मी कल्पिलें । तयामध्ये दीप
 न्हाविले । कर्पूरयुक्त प्रज्वालिलें । स्त्रीकारहो दत्तप्रभू ॥१४॥ पद्मरत्नाचें पक्वान्न परिकर । गोरसयुक्त मिष्टान्न
 साधार । सुवर्णपात्री ठेविलें सत्वर । भक्षण जलपान करतों ॥१५॥ हस्तमुख प्रक्षालन । मोरचि आचमन
 करून । तांबुल दक्षिणाद्रिकलेन । संतुष्ट व्हावें स्वामिया ॥१६॥ रत्नदीपांची आरती लावून । आणि आपणा
 नमस्कार करून । करितों त्वगुण वर्णन । प्रदक्षिणा संहितेपे ॥१७॥ दिगंबरहो तत्र मस्तकी । अर्पिली
 मंत्रपुष्पांजली की । गायन वादन नर्तनादि । उपचार पांडरा अर्पिले ॥१८॥ तत्र प्रेरणेनें प्रेरित । अज्ञान
 पासर मी खचित । पूजा केलीहो त्वमिनि । प्रेरक तुम्हीं संतुष्ट व्हावे ॥१९॥ मग पालोनि प्रदक्षिणा । करितों
 भाष्टांग नमना । बरद्वय जोडोनि जागा । तत्र प्रार्थना करितसे ॥२०॥ जयजयाजी दिगंबर । जयजयाजी
 अत्रीकुमरा । ब्रह्मा विष्णू महेश्वरा । मांभाळतों वाळकांसि ॥२१॥ तं दीर्घांचा कैलासी । अवतारलागीं अनु-
 म्प्रादर्थी । तुजी भक्ती जो निरंतरा । प्रणिवाळिसी बद्धहस्तों ॥२२॥ पेसी प्रार्थना करून । मागतों तुज-

॥ श्रीगणेशदत्तगुरुभ्योनमः ॥

परमभागवत

श्री अनंतसुत विट्ठल ऊर्फ कावडीवावा

विरचित

श्री दत्तप्रबोध

भाग ४ था

अध्याय २६ ते ३५

अर्पण-पत्रिका

अवतकोटी ब्रह्मांडवायक योगीराज

(कुमार गल्लीतील श्री दत्त महाराज)

कोल्हापूर

यांचे पवित्र वरणी

श्री दत्तप्रबोधरूपी कमलपुष्पातील चतुर्थदल अर्पण.

॥ श्रीगणेशादत्तगुरुभ्यो नमः ॥

— श्रीदत्तात्रेय अष्टक —

वेदांतवेद्यो वरयोगिरूपम् । जगत्प्रकाशं सुरलोकप्रभम् । इत्यर्थसिद्धिं वरुणा करंशं । श्रीपादराजं
शरणं प्रपद्ये ॥ १ ॥ योगिद्वारूपं परमहमवेपं । सदासुराणं सक्षार्यरूपम् । वरप्रसादं विवुधैरु सेव्यम्
॥ श्री ॥ २ ॥ कायायवस्त्रं कारदण्डधारिणं । कर्मदलं पद्मनरेण शंखं । चक्रं गदा भूविभूषणं
॥ श्री ॥ ३ ॥ भूलाकृशां भुवनेकनाथं । नायादिनाथं नरलोक नाथं । वृणावतारं वरुणा वदार्थं
॥ श्री ॥ ४ ॥ लोकाभिरामं गुणभूषणाख्यं । तेजोमुनि श्रेष्ठ मुनिवरेण्यम् । समस्त दुःखानि भयानि
शांतम् ॥ श्री ॥ ५ ॥ कृष्णाचरीरं वसन्ती प्रसिद्धं । श्रीपाद श्री बहुभु योनिमूर्तिं । सर्वजनाधिकारि
कल्पवृक्षं ॥ श्री ॥ ६ ॥ मंत्राधिगज यतिराज पूज्यं । त्रैलोक्यनाथं जन सेव्यनाथं । आनंदं चित्तं
अखिलान्मतेजं ॥ श्रीपाद ॥ ७ ॥ मंत्राधुगम्यं महनिर्विजं । महप्रकाशं महशानमूर्तिं । त्रैलोक्यं चित्तं
अखिलान्म तेजं ॥ श्री ॥ ८ ॥ श्रीपाद अष्टरुमिदं पुण्यं । प्रातरुथाय यः पठेन । कोटि जन्म हनं
पापं स्मरणेन विनश्यति ॥ ९ ॥

॥ दिग्दरा दिग्दरा श्रीपादवल्लभ दिग्दरा ॥

॥ अवधूतचित्तन श्रीगुरुदेवदत्त ॥

॥ श्री दत्त प्रबोध ॥

॥ अध्याय २६ वा ॥

श्रीगणेशाय नमः । श्रीसरस्वत्यै नमः । श्रीसद्गुरुदत्तात्रेयाय नमः ॥

ॐ नमोजी चतुराक्षरा । अजअनादि परात्परा । सद्गुरु शांता सर्वेश्वरा । परम उदारा परमात्म्या ॥१॥
जयजय विश्वोदारा विश्वपती । करुणाघना कृपामूर्ती । तूं सकळ जीवांची विश्रंती । करितां प्रीतीं पालन ॥२॥
तूं अज्ञानतिमिरनाशक । तूं रोगपीडादोषदाहक । तूं ज्ञानदाता प्रकाशक । सुखदायक सर्वज्ञ तूं ॥३॥
तूं दुरितनाशक भवतारू । तूंचि हर्ता सकळ विकारू । तूं बोधप्रकाश भास्करू । दीनोद्वारू कर्ता तूं ॥४॥
पतितपावन तूं समर्थ । पुरवी आर्थिकांचे अर्थ । स्वकृपें साधविशी परमार्थ । सकळ ज्ञानार्थ बोधवोनी ॥५॥
सद्गुरु अगाध तुझी श्रीती । वर्णविषा कुंडित शेषमती । तेथें पामर मी साधीन गती । हें तों निश्चितें घडेना ॥६॥
तुझे गुण वर्णितां भले । वेदही जेथें मौनावले । श्रुति शास्त्रहि उगले । होवोनि ठेले यकित ॥७॥
तेथें अल्पमति मी अज्ञान । केवीं करूं सांगा निरोपण । वर्णविषा नसे अंगवण । म्हणोनि चरण बंदितां ॥८॥
अनन्य शरण जालों तत्र पदीं । आतां अंगीकारी कृपानिधी । तोडो समूळ आधिभ्याधी । नुरवी उपाधी दुःखीकाजे ॥९॥
तोडोनिया विषयबंधन । निर्विकल्प करी माझे मन । विवेकबोध दे बाणबोन । ज्ञानें सधन मज करी ॥१०॥
सर्व ज्ञानामार्जी श्रेष्ठ । आत्मज्ञान असे वरिष्ठ । तें बोधी मज अचीट । करीत निष्ठ मन माझे ॥११॥
हेंचि आर्त सकळांचें । श्रोते भाविक सज्जनांचें । लुब्धलें मन अनसूयेचें । अनंतसुताचें याच परी ॥१२॥
भाव आर्तार्ति जाणोन । तूं बोल्लासि अवधूत कृपाघन । त्याऐसें निरोपण । करवोनि मन बोधिसी ॥१३॥
पंचवीस अध्यायपर्यंत । निरोपण जालें गोड बहुत । तें परितोनि आनंदभरित । श्रोते संत सुखावले ॥१४॥
तो अध्याय संपतां । प्रश्न अनसूया करी दत्ता । सांग बड्ढकाचे भेद आतां । गुणवंता ऐकौं दे ॥१५॥
एकोनि मातेचें वचन । अवधूत जाले सुप्रसन्न । म्हणे होइजे सावधान । करवितों श्रवण तुम्हातें ॥१६॥
या पड्ढकाची रचना । ऐकावया जाली तुज भावना । तरी एकाग्र करी मना । श्रवण श्रवणा बोटवी ॥१७॥
येथें निर्यात श्रवण करितां । विवेकवळें आकर्षितां । तरिच चढेल हे हातां । पूर्ण अम्यासितां अम्यासें ॥१८॥
अनेक सांडोनिया गोष्टी । हें ज्ञान सांठविजे पोटी । साधने साधविजे हातवटी । ज्ञानघट्टीं करोनिया ॥१९॥
येथें रिवाज मनवापोचा । क्रम पाहिजे साधनाचा । आश्रय जोडवा गुरुहोत्राचा । तरीच साचा लाभ जोडे ॥२०॥
वर्म निवेदिलें म्यां तुजें । आतां सावध होई श्रवणातें । तुझेनि सुख श्रोतिपातें । मुमुक्षु भाविकातें अर्थलाभ ॥२१॥
या औट हाता भीतरीं । आणि या चक्रावळीं माझारी । आजपा गावघरी सुंदरी । जप निर्यारीं होतसे ॥२२॥
कोण दळी कोण वर्ण । कोण मातृका कोण स्थान । कोण देव ऋषिगण । शक्ति कोण जप विती ॥२३॥
हे प्रमाणयुक्त प्रकार । तुज मी निवेदितों सविस्तर । जुंवकन्याय करी स्वीकार । शुद्ध अंतर करोनिया ॥२४॥
आधारचक्री गुदस्थळ । चार पाकोळिया निर्मळ । चंद्र सूर्य आरफ तेजाळ । दैवत विशाळ गणपति ॥२५॥

आर्ध्र्य बोलतां बोली । अनमया देवी आनंदली । म्हणे दत्ता त्वां मात बेली । निगेवणीं निवविली वृत्ति माझी ॥८२॥
 पुत्र मोह्येसी तूं ईश्वर । प्रबोधेनि केला उदार । मज करविला भवपार । धन्य तारूं तूं होसी ॥८३॥
 या ज्ञानामृताचें पान । मज करविलें आवडीकरून । मायामोक्षे दवडिला निरसोन । भयनिवारण सर्व केले ॥८४॥
 कांहींच उरली नाही उरी । आनंद प्रगटविला अंतरी । मीपण उडविले द्वैत दुरी । सवाद्य अभ्यंतरी मीच केले ॥८५॥
 मलरूप करोनि दाविली काया । मीपण मिथ्यत्व सांडविली माया । तुसिया निरोपणीं सखया । मी गा दत्तात्रेया निवाले ॥८६॥
 श्रवणीं तोपलें मासें मन । वृत्ति जाल्या आनंदधन । आन पदार्थ नांवडती यात्रीण । केले त्वां सधन मज येणें ॥८७॥
 परी एकप्रश्न उडवला । तो मी निवेदितें सत्य तुजला । ऐकोनि पाहिजे निरोपिला । आश्रय केला श्रवणार्था ॥८८॥
 या देही बाबरे इच्छा मन । तें क्षणक्षणा पालटे काय म्हणोन । नाना धल्पना करीतसे जाण । याचें कारण न कळे मज ॥८९॥
 तयाचा कोण कैसा प्रकार । तो मज कळवा साचार । हें जाणावया इच्छिते अंतर । तरी सविस्तर तो सांग ॥९०॥
 मन हें अत्यंत चंचळ । एक ठायीं न स्थिरे निथळ । ऐसें कां करितें चळवळ । हें तूं निवळ निरोपी ॥९१॥
 अवधूत म्हणे वो जननी । बरवा प्रश्न कादिला निवडोनी । तरी सावध होईजे श्रवणीं । तुज हें निरोपणी निरोपितों ॥९२॥
 मन मीन आणी मारुत । तेथींच मक्षिका चंचल बहुत । स्वच्छंदें करोनि हे रमत । स्थिर न राहात ब्रह्मां बेल्या ॥९३॥
 सर्वाहोनि हें मन जाण । कधीं स्थिर नोव्हे एक क्षण । याचें सांगतों मी तुजकारण । चित्त देऊन परियेसी ॥९४॥
 जीव आणि हें मन । येणें नाही द्वैतपण । एकची ओळखिजे पूर्ण । याचें लक्षण ऐंजिजे ॥९५॥
 जीवहंस खेळतां खेळा । जात्रोनि बिंदुस्थानीं आदळला । वाम सत्य श्रमत खलीळा । अष्टदळा पावतसे ॥९६॥
 त्या कसळ्याचा प्रकार । अष्टदळें असती सुंदर । तेथींचे अनेक विचार । सांगतो निर्धार परियेसी ॥९७॥
 अष्ट पाकोळिया अष्ट गुण । तेही असती भिन्न भिन्न । त्या प्रकृतीचे करितो निरोपण । ऐक सावधान होवोनी ॥९८॥
 हरप आणि विपाद । भय चौया असे आनंद । उत्साह आणि प्रमाद । जाण ध्रुवपद शोक मोहो ॥९९॥
 ह्या जाणा अष्ट पाकोळिका । नववी ते मध्य वसिका । तेथें जीव निर्वापय देखा । स्वात्मसुखा भोगूं इच्छी ॥१००॥
 पूर्व पश्चिम दक्षिण उत्तर । आग्नेयी नैऋत्य वायव्य ईश्वर । या पाकोळियांवरी सुंदर । मनभ्रमर फिरतसे ॥१०१॥
 त्या पाकोळिकेचे गुण । सेवीं तेसेचि होय मन । त्याऐसें इच्छित कारण । परी सक होऊन न राहे ॥१०२॥
 या मनाची ऐसी परी । राहे जंव व्या पाकोळिकेवरी । तेचि वृत्ती व्यापे शरीरी । कार्यही करी तद्गुणें ॥१०३॥
 दुसरे पाकोळियेवरी जातां । मागील वासना होय सांडिता । ठायींचिच वाडवी छंदता । ऐसेचि भ्रमता गुण दावी ॥१०४॥
 बाह्य प्रकृति जे वाणे । त्यावरोनी जाणिजे त्या झुणें । सूक्ष्म असूक्ष्म विवेके घेणें । स्थिर चर कारणें विवेकेंची ॥१०५॥
 मना संगारेसें रमत । भोगविल्यापरी लांचावत । त्याच गुणें इंद्रियें धांवत । कार्य स्वीकारित इच्छेचें ॥१०६॥
 मन इंद्रियांचें अधिपती । इंद्रियें त्याऐसें वागती । तया चहडविते निगुती । पांच असती अनिवार ॥१०७॥
 त्या पांचाजणांपासोन । लोढपसेी चढे हें मन । ते म्हणसी जरी कोण । नामाभिधान ऐक त्यांचें ॥१०८॥
 श्रोत्र चक्षु प्राण रसना । पांचवें जाणें विधिस्थाना । त्यात उत्तम मध्यम कनिष्ठ जाणा । भाग सुणा असती ॥१०९॥

येये पंच त्रिपय मूर्तिमंत । मनालागीं चैववित । परी एकाच्चा न करूं घात । इतर अनर्थ भोगवती ॥११॥
रसना रसाते आदरें सेवी । मन लोलुपें वेधें चवी । विपरीत करणी तदर्थ करूं । योखी हाखी रसास्तव ॥१२॥
पड्डळींची विकारता । संगें संग होय वाढता । तेणें मनीं चढे उन्मादता । सर्तसीं आधाता पांचवी ॥१३॥
श्रवणें शब्दातें ऐकार्यें । ऐकोनि हृदयीं सांठवार्थें । तें मनें ठीकरोनि स्वीकारार्थें । तैसेंचि रघाटावें अगत्य ॥१४॥
प्रियकर दूरीची वार्ता ऐकत । देहे टाकरोनि आपण धांवत । ऐकिल्या ऐसें भोग भोगित । तन्निष्ठ होत मन तेथें ॥१५॥
मनीं प्रथम श्रवण भटलें । दुसरियानें आणीक कथिलें । त्याचें सांगणें व्यर्थ गेलें । मन फांकलें म्हणोनिया ॥१६॥
नयन रूपातें न्याहाळी । तें मन हृदयीं आवळी । रुचिता जडे तसे रपेळी । भ्रमर कामळीं तेवीं तें ॥१७॥
जें जें या नेत्रें पाहिलें । तेथेंचि मन हे धांवलें । देहा स्वरुखळीं जरी आणलें । मन भरलें वस्तूतें ॥१८॥
देहें मार्गी चालतां । आला गेला न भासे चित्ता । अथवा दूरीचा पाचारितां । कोणही पालवित्तां वळेना ॥१९॥
जें येतसे देहावरी । तें वार्ता पुसती कोणही तरी । आम्ही पाचारितां निर्धारि । कां न उतरूं बोलिलां ॥२०॥
एक म्हणे तुम्हां जयवून । जातां आम्ही न बोलां वचन । तंव तो म्हणे तुम्हांलागून । नाहीं निरखून पाहिलें ॥२१॥
एकीं मार्गें पाचारिलें । तोंहीं म्यां नाहीं ऐविलें । तंव ते परगृह्य ते वेळे । खुणा सगळे सांगती ॥२२॥
अंगीं वाणतांची खुणा । म्हणे सत्यचि बोलतां वचना । मनोवृत्ति होत्या परस्थाना । देहीं भ्रमणा प्राप्त होती ॥२३॥
लक्ष नवतेंचि सत्य ठावीं । म्हणोनि पाहिलेंचि तुम्हां नाहीं । सावध असतां ऐसें पाहीं । कधीं कांहीं घडेना ॥२४॥
अथ पंगु वधिर मुकें । अरुची मन असे निंके । परि हें दाखिलिया ठायीं सोके । आवश्यकें गग तैसें ॥२५॥
मन, आणि स्फुटिक । रंगोपाधी ऐसे होनी देत । उचलित्तां दिसती निरुपाधिक । हे गुण जोख तयांचे ॥२६॥
मन, असे हें पराकीन । दाविता राहे लांचात्रोन । न सोडी पदापि तें स्थान । हा उत्तम गुण मनाचा ॥२७॥
हित-अनहित निश्चिती । मार्ग जगां दोन असती । त्यांत साधावया स्वहितगनी । परमार्थपंथीं लाविजे मना ॥२८॥
विवेकें लावितां परमार्थ सोय । तेणें निवडती सहज अपाय । घडोनिया येताती उपाय । ग्रंथरूप काय होय तो ॥२९॥
म्हणोनी मन नित्य बोधार्थें । सत्संग सोदीतें लावार्थें । आत्मस्वरूपीं सुख ध्यावें । आवश्यक त्याजवें दुःसंगा ॥३०॥
सा पिंडब्रह्मांडीची रचना । अष्ट चक्रांचे भेद नाना । तत्त्वाव बोधाच्या निरोपणा । कथिलें तुज ज्ञाना बहुतची ॥३१॥
कथनीं कसा निरोपिली । आद्यंत सर्व निवेदिली । तुम्हीं आदरें ग्रामण केली । हृदयीं सांठविली खरीच ॥३२॥
परी याचा अनुभव पाहिजे । अनुभवाविण सुख केवीं लाहिजे । यास्तव कांहीं उपाय कीजे । अभ्यासीं रिधिजे प्रयत्ने ॥३३॥
॥३४॥ यां अभ्यासाची हातवटी । केवीं सांपडे सांगा हाटी । नोहेत सावळ्या ह्या मोठी । नोहे राहाटी अवळाची ॥३५॥
हें सद्गुरुबांधोनि साधन । अभ्यासमार्गें सांगिल कोण । पालागीं तपासीं शरण । कायाचा मन जाईजे ॥३६॥
तो सद्गुरु तरी असांधा पैसा । ज्ञानप्रकाश सूर्य जैसा । तोच करील आपणांऐसा । धुंडीजे हैसा निवडोनी ॥३७॥
गुरु उपदेश करिती बहुत । इच्छिती शिष्यांचे धन वित्त । लोकीं म्हणवित्ती महंत । योग्यता बहुत मिरविती ॥३८॥
गुरु अनुग्रह देती पाहून । बडूं ऐश्वर्य-संपत्ति धन । त्याचे आधारे वसोन । अंकित होउन वर्तती ॥३९॥

डाकिनी शक्ति विलसे । तेथें ईश्वर श्रद्धा असे । चतुरांगुलें उंच दिसे । जप होतसे शतसह ॥२६॥
 चतुरांगुली चार गुण । चारी मातृकेंचें स्थापन । वंथते संपूर्ण । जाणिजे स्वर्ण तेथीची ॥२७॥
 हा मूळधारीचा क्रम । तुज निवेदिला उत्तम । हे बोलतां वाटे सुगम । साधतां दुर्गम साधकां ॥२८॥
 आतां जें का स्वाधिष्ठान । तेथीचेहि कथितां तुज ज्ञान । स्वाधिष्ठान चक्र तें लिंगस्थान । शोभायमान पडू दळे ॥२९॥
 तत वांचनवर्ण तयाचा । वास सांवित्रीसहित विधीचा । श्रुतिसूर्य तेथील साचा । जप वाचा सहस्र सहा ॥३०॥
 सहा आंबोळिया उर्ध्वगती । उंची तयाची शोभती । सहा पाकोळिया कमळां असती । आणि पड्गुण वसती त्या स्थानीं ॥३१॥
 तेथें विराजती सहा मातृका । वंकारांत लंकारदेखा । विवेकें जीवीं यार्ने ओळखा । ज्ञानसाधका निवेदले ॥३२॥
 एवं द्वितीय चक्रीचा निशाडा । करोनि दाखिला चोखडा । आनां पुढण्यानें सावढा । करोनि उचडा दाखिले ॥३३॥
 आतां मणिपुरीची उपत्तो । ते तुज निरोपितों निगुती । सावधान राखिजे वृत्ती । श्रवणां प्रीती घरोनी ॥३४॥
 मणिपुरचक्र नार्भाकमळ । तेथील श्यामवर्ण दशादळ । दशांगुली उंची प्रबळ । दशांगुण विद्राळ तेथीचे ॥३५॥
 दशमात्रा तेथें वसती । वंकारान फंकार चोळती । विष्णु दैवत तेथें निश्चिती । लक्ष्मी शक्ती समवेत ॥३६॥
 पवनऋषि तेथीचा महंत । सहा सहस्र जप करीत । अति तेजस्वी दैदीप्यंत । स्वानंदें रमत तयें ठायीं ॥३७॥
 हा मणिपुरीचा सोहोळा । जन्मा येवोन पाहिजे डोळां । जागवया निवेदिली कळा । बेंचोन स्वबळा जाणिजे ॥३८॥
 आतां चत्रयिया चक्रासी । माते सावधान परिपेसी । विस्तारें निवेदितों तुजसी । सांठवीं मानसीं निजभावे ॥३९॥
 तें अनाहतचक्र हृदयस्थान । द्वादश दळीं विराजमान । तो ठाव शोभे कर्कुरवर्ण । तेथें अधिष्ठान रुद्राचें ॥४०॥
 रुद्र तेथीचें दैवत । वास करी उमे सहित । अवांगी निरखे निश्चित । लावण्यमंडित सौभाग्यभरणी ॥४१॥
 १२० गुल प्रमाण तेथीचें । द्वादशांगुण द्वादशदळ्यंचें । बरी ठाण द्वादश मातृकांचें । वंकारांत वंकाराचे वास्तव्य ॥४२॥
 १०० जेवीं द्वादश कळा । तेथीच द्वादश मातृकांचा येथे मेळा । कीं द्वादशलिंगें पूजी वेव्हाळा । दैलबाळा ते ठायीं ॥४३॥
 पाहतां अनाहत ठापासी । तेथें तप आचरे इंद्रश्रुती । सहासहस्र जप करी मानसीं । अहर्निशां जागृत तो ॥४४॥
 हे अनाहतीचे भाषण । सहजीं केलें निरोपण । बर्म न कळे अनुभवावांचुन । अम्यासाविण अनुभव न ये ॥४५॥
 निःस्त्रीम ससंग साधितां । तरीच सावन येईल हातां । साधनां अम्यास निल ठेवितां । मग अनुभवतां दिसेल ॥४६॥
 असो आतां विशुद्धीबे बोल । ते तुम्हां निवेदितो निर्मळ । परिसोनि साधिजे आवळ । वाउगे बरळ दवडूं नये ॥४७॥
 विशुद्धचक्र तें कंठकमळ । परम विस्तीर्ण पोडश दळ । उंची जयाची सोळा अंगुळ । वर्ण सुदृढ शुभ तो ॥४८॥
 तेथें लिंगदैवत आपण । आदिशक्तीसमवेत जाण । वास्तव्य करी आनंदघन । सुखसमाधान पावोनी ॥४९॥
 तेथें विष्णुश्रद्धा करी तप । एक सहस्र होतसे जप । सदा श्यांत आणि सहस्र । श्यामरूप तयाचे ॥५०॥
 पोडश गुणी असे मंडित । जेवीं पौर्णिमेचा नक्षत्रनाथ । कळे ऐश्या विराजित । मंत्रा निश्चित त्या ठायीं ॥५१॥
 अंकारांत अंकार गणिजे । पोडश येणेंच ऐश्या जाणिजे । हे श्रीगुरुहरे बोळखिजे । अनुभवोन घेई त्या हाती ॥५२॥
 हे विशुद्ध चक्रीचे प्रमोद । तुम्हां निरोपिले करोनि विविध । पुढें आज्ञाचक्रीचा भेद । निरोपितों सावध ।

श्रवण कीजे ॥५१॥ आज्ञाचक्र तें मरुस्थान । जाणने जाणनी सज्जान । तेथिचें अद्भुत महिमान । तें योगीजन जाणती ॥५१॥
 ॥५१॥ आज्ञाचक्र तें द्विदल असे । दैवता परम हंस विलसे । इच्छाशक्तीसहित वसे । सर्वज्ञत्व दिसे त्या अंगी ॥५२॥
 द्विअंगुल प्रमाण असे तेथें । इडापिंगळा म्हणनी त्यांतें । मध्यें वाहणे सरस्वतीतें । रूप शोभतें तिचेनी ॥५३॥
 तें सुषुम्णा मध्यवाहिनी । कामरूप प्रकाशिनी । वायुसी रमणें तेथोनी । स्वहितसाधनी मार्ग तो ॥५४॥
 रचक कुंभक शूरक त्राहाटक । तेथोनिही क्रम आवश्यक । तत्वी घडें सर्व चोखव । साश्रिती साधक याचि पंथा ॥५५॥
 राजस आणि हठ । या दोहीसी मार्ग हाचि नीट । प्राणायामी हें स्थळ चोखव । जाणती सुभट जाणतें ॥५६॥
 असो ऐसे करितां भावण । ग्र्णांवे लागेल समाविलक्षण । राहू पाहे मागील निरोपण । म्हणोनी सावधान मुरडलो ॥५७॥
 ॥५८॥ द्विदलीचे द्विअंगुल । हें प्रामाणिक बोलिलें बोल । दोन गुण असती प्रबल । मात्रा निर्मळ दोन त्या ॥५९॥
 हंसकृपि तेथें तप करी । हंस दोन्ही अक्षरी । दोन सहस्र संख्या निर्धारि । दो स्थळां माझारी होतसे ॥६०॥
 त्या दंडीचे वर्ण कैने । तरी माणीकप नीळ असे । अंतर्भाव प्रकाशे । चडूकडे वसे पाहतां ॥६१॥
 हें आज्ञास्थान पार्वन । याचें केलें निरोपण । एवं पड्चक्रीचें ज्ञान । तें संपूर्ण निरोपिलें ॥६२॥
 अजपाजप निवडिला । तो पड्चक्री प्रमाणें दाखिला । एकविस सहस्र सातशें गणनीला । एवं संख्येला जाणिजे ॥६३॥
 तेवीच मात्रा असती बावन्न । पन्नास पड्दली गेल्या भागोन । तळी उरल्या असती दोन । तो माग भिन्न बैगळा ॥६४॥
 आतां या पड्चक्राचे बरी । अद्भुत असे नवलपरी । कोण्डा न वर्णवे तेथिची थोरी । प्रज्ञांइशिकरी अगोचर ॥६५॥
 तें या पड्चक्राचें मूळ । तया नांव सहस्र दळ । ब्रह्मर्षी वास्तव्य स्थळ । परम तेजळ अनुपम्य ॥६६॥
 कोटि भास्कराचे उमाळे । लोपती अग्नीचे धंवाळे । कोटि शशी लोपोनि गेले । त्याहोनि अगळें तें तेज ॥६७॥
 अनंतप्रभा अपरंपार । वर्णितां कुंठित श्रुति जिन्हार । अवघा तेजोमय प्रकाश । विस्तारला विस्तार तेथोनि ॥६८॥
 तया सहस्रदळाचे आंत । प्रेमें देवगुरु राज्य करीत । ज्ञानशक्तिसर्वें ब्रीडत । उन्मनी साक्षात ते ठायी ॥६९॥
 जें निर्गुण निराकार । ते हें ब्रह्मस्थान होय साचार । निर्विकल्प निरंजन निरंतर । सहस्रदळ निर्धार होय हें ॥७०॥
 तें सहस्रगुणें असे मंडित । पाहतां स्थळें गुणातीत । विस्तीर्ण असंभान्य बहुत । न कळें पार अंत तयाचा ॥७१॥
 प्रकाशक ऋषीचें स्थान । मुख्य जप एक सहस्र जाण । सत्त्व चर्त्रीचीं देवतें नेमैं करून । घालोनि आसन जपती तेथें ॥७२॥
 ॥७३॥ एकवीस सहस्र साक्षत । जप नित्यनेमैं असे होत । औट मातृका तेथें रमत । बाघे अद्भुत वाजती ॥७४॥
 पन्नास मातृका ह्या पाहीं । लोमविलोम त्या ठायी । दळें व्यापलीं सर्व हीं । तेथील नवलई न वर्णवे ॥७५॥
 अकार उकार मकार । तिन्ही मिळोनि अकार । प्रणव तो हाचि साचार । मात्राप्रकार येथोनी ॥७६॥
 हें प्रणवाचें दाखिलें स्थान । परी न पवे त्या सदगुरुवाचुन । या प्रणवाचें मूळ स्थान । मात्रा दोन असती ॥७७॥
 साडेवावचीचा सर्व खेळ । याहोनि उरलें जो निःखळ । तें निखिल ब्रह्म वस्तु निर्मळ । दिसे दळदळ अर्धपोटी ॥७८॥
 तया नांव निरंजन । परंज्योति प्रकाश गहन । तया पैलीकडे लक्षण । वसे निर्गुण निराभास ॥७९॥
 तेथें वर्णना कांही व्यक्ती । द्वयअद्वय नाही स्थिती । तेथें रूप ना रेखा निश्चिती । मतीची गती विरतरी ॥८०॥

प्रशंसा शिष्याची करावी । आर्जवे मोहून वृत्ति द्यावी । मष्ट भीड त्याची वहावी । कवी मुकुंदाची मर्यादा ॥३८॥
 मर्जाऐसेचि बोलणे । लौकिकाचार संपादणे । विरुद्ध नागितां आनंदविणे । एवं संपादणे धनार्थ ॥३९॥
 हे आशालोभिक जागिजे गुरु । हे कैसेनि म्हणावे तारुं । यांचा यांसी न चुके भारु । त कैसेनि परतीर पावविती ॥४०॥
 असो गुरु असती बहुतापरी । ते न पावती सद्गुरुची सरी । अद्भुत तपाची घोर । दृष्ट्यंत विचारी दिसेना ॥४१॥
 परी किंचित आठवले मनी । ते ऐकिजे श्रोतेजनी । एक हिरा एक अग्री । दिसे निवडोनी पाहतां ॥४२॥
 ज्या भूमी हिरा असे । तो अरनीगर्भी फिरतसे । सद्गर्भी फिरतां गार स्पर्श । हिराचि होतसे तत्कळ ॥४३॥
 परी एक येथे उणीव खरे । गारेचा हिरा भूमी न फिरे । त्यापासाव न होनी हिरे । पाखी सरे येव्हढेची ॥४४॥
 उपमोसि घेतला स्पर्शगुण । दुजा दृष्ट्यंती बोलिल्लो हुताशन । तपाचेही आगिजे लक्षण । तुम्ही विचक्षण वैसलां ॥४५॥
 नाना वस्तु दाकितां अग्रीत । तपा स्पर्श ते अग्रीच होत । तो जरी स्पर्शी अन्य पदार्थ । अग्रीच करीत तपांचा ॥४६॥
 मज पाहतां एकदेशी दृष्ट्यंत जाला निश्चयेसी । गुरुवद्गुण संपन्न तेजोरासी । उपमा तपासी साजेना ॥४७॥
 शांत दांत आणि विरक्त । भक्तिज्ञानवैराग्ययुक्त । उदार भीर ऐक्यवत । करी सनाय अनाया ॥४८॥
 विवेकें बोवची ज्ञान । करी अज्ञानाचें खंडण । विविध तापार्ते निरसोन । करी पावन पापध्वंसी ॥४९॥
 नेत्री लेखवी ज्ञानाजनासी । त्रिवची नेथोनि अहमरूपासी । सुलभ मार्गे समुद्रसी । आत्मवासी पाववी ॥५०॥
 पाहोनि शिष्यांचें विनयधन । सद्गर्भे करी तपा पावन । बोध वैराग्य बाणयोन । हरी अहंपण क्षणमात्रें ॥५१॥
 न जाणवितां करी सेवा । राहणी आचरोनि अम्यासी बरवा । तो शिष्य आवडे जीवा । ठेवी ठेवा त्यापासी ॥५२॥
 हि शिष्य विवेकी असावा भाविक । सेवा निष्ठचित्त पोख । विपर्यां नसावा लंपक । आज्ञावर्तक तोचि निरा ॥५३॥
 निंदा द्वेष रोप । हा नसावा देही निःशेष । भक्तिभाव प्रीति विशेष । तो उपदेशास पात्र होय ॥५४॥
 दुराचारी । कमें करी जो अधोरी । निंदक खळ कुटिल अंतरी । तो शिष्य निर्धारी उपदेशिजे ॥५५॥
 पटी द्वेपी घातक जार । दुष्ट दुरात्मा तत्कर । अति जल्पक मलिन कठोर । उपदेश निर्धार न कीजे त्या ॥५६॥
 यद्यपि उपदेशी जाला । बोधितां न सांडी गुणाला । शिकवितां प्रवर्ते वादाला । त्यागिजे त्याला अवश्य पें ॥५७॥
 आधीं गुणांत परीक्षण । सुवर्ण घेइजे कसी लावून । तोचि हिरा म्हणावा जाण । अहेरणीं गहन घग सोसी ॥५८॥
 एवं परीक्षेसि उतरला । तोचि अलंकारी योग्य जाला । सकळ भूषणीं मिरवला । मान्यतेसि आला सहजची ॥५९॥
 ऐसे उतरतां लक्षण । कटावा अंगीकार त्याचा पूर्ण । त्याहीवरी पाहावी सांठवण । रूप गुण केवी दिसे ॥६०॥
 राहणी अम्यासी जडे प्रीती । सदा सावध सावनायी । लालसा अयंत परमार्थी । तेथेचि सकळ शुकी बोपिजे ॥६१॥
 हें गुरुशिष्यांचे लक्षण । युक्त अयुक्त निवडिलें जाण । जैसा अधिकार तैसा गुण । परस्परें पूर्ण बोळखिजे ॥६२॥
 उभय पक्ष युक्त असती । तेंच लाबिजेल प्रचीती । आनंदचि तेथें वर्धती । नुरे आंती कांडीच ॥६३॥
 यालागीं ससंगी वसनां । गुरुशिष्यीं पडे ऐक्यता । लाम चढों लागे हाता । लोभ अहंता विठुळे ॥६४॥
 ससंगाचे महान्य घोर । शुद्ध होतसे अंतर । संघटणें जाणवती विचार । सेवेसी तत्पर मन जडे ॥६५॥

मन जडतां सेवेसी । विकार पळती निश्चयेसी । श्रवणेचि पावे अविकारासी । भक्ति प्रेम मानसी ठसावे ॥६६॥
 ठसावतां हृदयी भाव । मग तो भेटे सद्गुरुवर । प्रेमा देखोनि अर्थ । मग दे ठाव स्वपदी तो ॥६७॥
 विनय होताचि त्याच्या पदा । तात्काळ निवडी सर्व आपदा । आपली स्वात्मत्व दे संपदा । स्वानंदपदा पाववी ॥६८॥
 भक्ति भमा नुरनोनि कांहीं । देहीच करीतसे तो विदेही । अद्भुत त्याची नवलई । अनुपम्य ठायीं पाववितो ॥६९॥
 पाववितांहीं अनुपम्य ठाया । गुरुशिष्य जाती मावळोनिया । कैची काया कैचीमाया । पाहतां पहावया कोण कैचा ॥७०॥
 मनाअंगी जाणपण । तेही तेथें जालें उन्नमन । ब्रह्मांडचि उजळलें तेजें करून । न वदवे खून वाचेतें ॥७१॥
 ऐसे सद्गुरु सच्चिदन । अनन्या करीतसे पावन । आपणत्व दे दासा लागून । त्याचे महिमान न कळे वेदां ॥७२॥
 अविनाश विनयी अनन्येसी । जया पावणें स्वहितासी । तेणें शरण जावें सद्गुरुसी । तें या लाभासी पावल ॥७३॥
 परितोनि दत्ताची वाणी । अनुसूयेच्या आनंदन माये मनी । म्हणे तुम जालें आजिचे श्रवणी । हृदयभुवनी ठसावले ॥७४॥
 हें तुजें दिव्य रसायन । जे आदरें करितील सेवन । त्यांचे त्रिविध ताप जातील निरसोन । होतोलपावन श्रवणमात्रें ॥७५॥
 संत साधु ज्ञानी विरक्त । योगी सिद्ध आणि पंडित । प्रेमळ भाविक मुमुक्षु निश्चित । हे अधिकारी सत्य तेथींचे ॥७६॥
 दांभिक अभिमानी द्वेषिक । कुबुद्धि मलिन तल्पक । चांडालकुमति अभाविक । तेन आवश्यक अधिकारी ॥७७॥
 येथें जे अधिकारी असनी । त्यांचे मन गढे या मंथी । तोचि जाणे येथींची व्युत्पत्ती । येरां प्राप्ती कैसेनी ॥७८॥
 तुम्ही संत श्रोते सज्जन । जाणते पंडित विचक्षण । या दत्तकथेचें निरोधण । तुम्हीच श्रवण कर्ते कीं ॥७९॥
 तुम्हां प्रश्नोत्तरांची आवडी । म्हणोनि श्रवणीं लागली गोडी । सांठविली अत्यंत चोखडी । तुमचेनि प्रौढी मंथानें ॥८०॥
 पुढील कथेचें प्रश्नोत्तर । असे अत्यंत प्रौढकर । तें निवेदील दत्त योगेश्वर । श्रवणीं अपार सुख तुम्हां ॥८१॥
 तुम्ही सज्जन संत श्रोते । या ज्ञानरसाचे परम भोक्ते । म्हणोनि विज्ञापना तुम्हांतें । चित्त पुढिल्यातें देईजे ॥८२॥
 संत अनंत तुम्ही सद्गुरु । तुमचे कृपेचा मुतासि आधारू । देवोनिया अभयकरू । पैलवारू नेईजे ॥८३॥
 मी हीन दीन निश्चयेसी । शरण तुमच्या चरणांसी । मज लग्नोनिया कासेसी । कृपापशि तारिजे ॥८४॥
 तुम्ही मायावाप माझे संत । होईजे सदैव कृपावंत । जाणोनि अंतरीचे पुरवा हेत । करा साहाय्य सर्वस्वें ॥८५॥
 तुमचे चरणांचा किंकर । अनंतमुत जोडी कर । करोनि याचा अर्थीकार । अभयवर देईजे ॥८६॥
 इति श्रीदत्तप्रबोधप्रण । श्रीनारदपद्मपुराणीचें संमत । परितोत श्रोते भाविक भक्त । पड्विंशोऽध्यायार्थ गोड हा ॥१८७॥

॥ इति पड्विंशोऽध्यायः समाप्तः ॥

॥ अध्याय २७ वा ॥

श्रीगणेशाय नमः । श्रीसरस्वत्यै नमः । श्रीसद्गुरुदत्तानंताय नमः । ॐ नमो सद्गुरु मंगलार्थे ।
 त्रियासागरा त्वं संवत्सरा । अज्ञानछेदका मतिप्रकाशमा । ज्ञाननिर्देशा विग्रहरा ॥१॥ जयजय सद्गुरु
 प्रणवरूपा । रूपातीना त्वं अरूपा । निरंजना त्वं ज्ञानदीपा । दूरपणे खेपा चुकती ॥२॥ जयजय
 सद्गुरु निर्विकारा । अखिल अभंगा परापर्या । त्वं सागर जालासि जगदोद्वेगा । दयासागरा दानार्थ ॥३॥
 जयजय सद्गुरु अनंता । अनंततया अनायनया । विखण्डयता कृपयंता । सूर्यामक सत्ता वागे तुझी ॥४॥
 तुझिया सत्तेवांचून । काही न घडे कोणनें कारण । त्वं मूकधारी होसी पूर्ण । दाविणी खूण तेंचि हले ॥५॥
 सहस्रदळीं तुझा बास । ग्रहणी चैनविधी इष्टियास । परम्परें गुंतवोनि त्यास । गहसी निर्दोष साक्षिणें ॥६॥
 करोनि अकर्ता त्वं होसी । तुझी गाव न कळे बांणसी । वर्णितां टक बहुतांसी । अतर्क्य होसी गुरुवर्या ॥७॥
 तुझा त्वांचि रचिला खेळ । पिंडश्चांदादि सबळ । वाणी खाणी यादधिया प्रबळ । वर्ग मयाजाल पसरिलें ॥८॥
 त्या मायेनें मोहित केलें । विकारविषयी जीव गुंतविले । लज्ज चांच्याशींचे केरी पांढिले । परार्थीन जाले पामर ॥९॥
 जीवांसि आपली शुद्धि नाहीं । मुढते जाले भवप्रवाही । सोडविता त्यानें बांधी नाहीं । देखोनि हृदयीं वळखलसी ॥१०॥
 मग दानाच्या उपाया । तणोनायार्थ तुज उपलब्ध दया । नैसर्गिकरूपें सद्गुरुत्वापा । जग तारावा अवतारसी ॥११॥
 तों त्वं अविनाश दिगंबर । निमित्तें जालासि अत्रिकुमर । अवधूतवेष्टें निर्धार । जगदोद्वेग करिंसी त्वं ॥१२॥
 स्वज्ञानप्रबोध करोनी । विवेकवैराग्य विषयोनी । जीवा अहमचपद देवोनी । मोक्षदात्री उदरिंसी ॥१३॥
 त्वं दानदयाळू पतितपावन । उदार होसी गा सर्वज्ञ । मनोरथ करायचा पूर्ण । नामभिधान प्रगट दत्त ॥१४॥
 स्वासना लज्जोनि अदत्त । सर्वस्य करायचा दत्त । प्रगटलासी त्वं देवदत्त । करोनि सिद्धांत रांघरस्य ॥१५॥
 बोधिला यद् । प्रेतायुगीं सहस्रार्जुन प्रसिद्ध । डापारी मातेसि करी संकादू । ब्राह्मणा प्रबोधू जगासी ॥१६॥
 जे प्रश्न अनमूया करी । ते दत्त अवधारोनि शंका वारी । श्रेयिया उद्भवे प्रेमलहरी । प्रवर्णगंधी सांठविती ॥१७॥
 अष्टचक्रांचे भेद । दत्तें निरोपिले प्रसिद्ध । आतां श्रोतीं परिसिजे सत्त्वध । प्रश्न अगध अतसूयेचे ॥१८॥
 अनमूया म्हणे गा योगेश्वरा । बरवें केलें मम प्रश्नोद्वेगा । शांतविलें माझिया अंतरा । सुखाचा थारा दावोनी ॥१९॥
 प्रश्नापेसा विस्तार । करोनि दाविला साचार । त्या निरोपणींचे सार । पुसनें विचार तुजलासी ॥२०॥
 त्या प्रश्नांचीं गुंमोनि मळ्या । राजसा घालितें तुझिया गळ्या । त्वं ज्ञानमार्गे होसी आगळ्या । जाणसी कळ्या सर्वही ॥२१॥
 तुझें निरोपण अखंन गोड । मजही श्रवणीं असे चाड । प्रश्न अवधारोनि पुरवी कोड । तुजविण निवाड कोण बरी
 प्रथम प्रश्नातें परिसावें । श्रद्धा कैसियातें म्हणायें । तया कवणेपरी बोळखावें । हे मज सांगावें निवाडें ॥२२॥
 शब्दब्रह्म तें असे कोण । काय तयाची निवेदी खूण । कैसें बोळखावें त्यालागून । हा द्वितीय प्रश्न अवधारी ॥२३॥
 कोण जाणावा तो ईश्वर । केवी बोळखावा त्याचा प्रकार । हे मज सांग त्वं सत्वर । तृतीय साचार प्रश्न हा ॥२४॥
 जीव कैसियासी म्हणती । केवी ओळखावें त्यासी निगुती । प्रचीत बाणवी निश्चिती । चौथा तुजप्रती प्रश्न माझा ॥२५॥
 प्रकृति कोण म्हणजे । ती कैसेनि बोळखिजे । हे मातें त्यां निरोपिजे । प्रश्न बोळिजे पांचवा हा ॥२६॥

परमात्मा तो म्हणजे कोण । काय रूप त्याचे कोण गुण । ते जाणवी मजलागून । साह्या नेमून प्रश्न केला ॥२८॥
 आय द्रव्य म्हणावें कोणा । केव्ही आणजे त्या ध्याना । हा संशयो माक्षिया मना । सातव्या प्रश्ना अवधारी ॥२९॥
 यातीचा कोण निश्चय । येथें उद्भवला मज संशय । कोण याचा सांग निर्णय । हा प्रश्न होय आठवा ॥३०॥
 कर्म कोणातें म्हणावें । कैसेनि तयातें जाणावें । कोणतिया क्रमे ओळखावें । नवविया सांगावें प्रश्नोत्तरा ॥३१॥
 अकर्म म्हणावें कोणासी । कोण गुणें ओळखिले त्यासी । या दहाविया प्रश्नासी । विचारोनि मानसी मज सांगें ॥३२॥
 स्वर्गमाजी श्रेष्ठ विचार । कोणतें तप असे सुंदर । प्रश्न अकरावा निवडोनि सार । निवेदी सत्वर विवेकें ॥३३॥
 असुर म्हणावें कवणातें । कैसेनि ओळखावें त्यातें । जाणोनि प्रश्न बारावियातें । निवडोनि भाते निवेदी ॥३४॥
 ज्ञान कासया म्हणती । कोण त्याची सांग व्यक्ती । मज कळावया प्रचिती । तेरावा निगुती प्रश्न केला ॥३५॥
 अज्ञान म्हणती कासया । कोण कृती ओळखावें तया । चौदावा प्रश्न कळावया । केला सुतराया म्यां तुज ॥३६॥
 कैसेनि म्हणावा संसार । तयाचा कोण कैसा विस्तार । या पंधावियाचा करोनि आदर । निरोपोनि अंतर तोपवी ॥३७॥
 प्रश्न परिसिजे सोळावा । वंश कैसियासी म्हणावा । कोण लक्षणें जाणावा । उमज करावा मज याचा ॥३८॥
 मोक्ष कैसियातें म्हणजे । कोण प्रकारें तो जाणजे । तो कैसेनि सांग पाविजे । वर्म निवेदिजे सत्रावें ॥३९॥
 सर्व सुखामाजीं सुख जाण । उत्तम सुख ते कवण । हें मज सांगिजे शोधून । म्हणोनि हा प्रश्न अठरावा ॥४०॥
 दुःख कोणें म्हणावें । कवण गुणें तें जाणवें । सांगोनि कल्पयेतें निराशे । प्रश्न जाणावे एकोणीस ॥४१॥
 खर्ग तो म्हणावा कैसा । प्राप्त होय कवणिया अंशा । हें सांग मज प्राणहंसा । प्रश्न ऐसा विसावा हा ॥४२॥
 नरक कासमानें म्हणती । कोणयाथें भोग होती । हे मज पडलीसे आंती । प्रश्न बद्दीं एकविसावा ॥४३॥
 परं पद ते असे कोणते । कैसेनि ओळखावें त्यातें । म्हणोनि बेविसावें प्रश्नाते । केले तूतें अवधूतां ॥४४॥
 उपास्यदेवतातें कोण । कैदे असे औपासन । तेविसावें हें लक्षण । करी निरोपण याचें मज ॥४५॥
 विद्वान कोणता असे । तया जाणवें तें कैसे । हें लक्षण चोविसावें पुसे । श्रवण विडोपें करवी हो ॥४६॥
 कोणालागीं म्हणावें मूर्ख मूढ । कैसेनि जाणावा त्याचा निवाड । पंचविसावा प्रश्न उबड । करोनि आवड पुरवी ॥४७॥
 कोणता ओळखावा संन्यास । आचरण कोणते तयास । सव्विसावा प्रश्न जाणावयास । केला विशेष निरोपी ॥४८॥
 सत्ताविसावा प्रश्न पाडी । काय प्राज्ञ तें सांग लवलाही । त्याऐसें वर्तू देही । निरोपिता होई भाग हा ॥४९॥
 अप्राज्ञ पदार्थ कोणता । त्याच्य करावया सांग आतां । अष्टाविसावा प्रश्न निरुता । निवडोनि स्वहिता सांग मज ॥५०॥
 समाधि ती कैसी काय । कोण म्हणजे ती सांग सोय । हा प्रश्न एकोणतिसावा होय । तूं योगिराय निवेदी ॥५१॥
 ब्रह्मण तो कोणता । हा तिसावा प्रश्न अवधूता । शोध करोनि बोवी चित्ता । सुधित श्रवणार्थ मी असे ॥५२॥
 कोणते जाणावे आसन । मुद्रा ओळखावी कोण । कोणते म्हणावे ध्यान । जप तो कोण मुख्य पै ॥५३॥
 क्षत्रिय कोणातें म्हणावें । वैश्य कैसे परीक्षये । शूद्र केउते शोधये । चांडाळ जाणावे श्रेष्ठत ॥५४॥
 कोण म्हणावी ते जागृती । निद्रा कोणती असे निश्चिती । या दहा प्रश्नांची निवृत्ती । कोजे स्वरगती माझी पै ॥५५॥

एवं प्रश्न हे चावडीस । तुज म्यां वेले विशेष । यांचें निरोपण करी सुरस । श्रवण आम्हांस प्रिय वहु ॥५६॥
 तूं सर्वज्ञ आणि जाणता । तूं अध्यय होसी या परमार्था । मजही श्रवणाची अपेक्षता । पुरवी अर्था निरोपोनी ॥५७॥
 प्रभोत्तरे कटावया श्रवण । क्षुधित भविक श्रोतेजन । ज्ञानी योगी अनुभवी पूर्ण । पंडित अर्थज्ञ लक्ष्मिनी ॥५८॥
 सकळ श्रवणाची आस । तरी निरोपणी तोपची खांस । तूं ज्ञानदाता अविनाश । तूत सर्वांस करी वेणी ॥५९॥
 तूं उदरांचा होसी राणा । झुपें करवी कपावृतपाना । पुरवी आवडीची यासना । सखळ सज्जना आनंदवी ॥६०॥
 तूं भवाव्याचा तारक । तूं अज्ञानतिमिराचा नाशक । तूं होसी गा सुखदायक । दीनपालक वरुणाव्या ॥६१॥
 अनसूयेची गौरव याणी । ऐकतां अवधूत संतोषे मनी । म्हणे अत्रिके मम जननी । विती भूपणी भूपतितां ॥६२॥
 माते तुझा मी आज्ञावित् । मज कासया पोरीव निश्चिंत । तुझिया फुलेचें ज्ञान समस्त । स्तविती किमर्थ यासाठी ॥६३॥
 तुज परोपकाराची आवडी । मजही ल्यामार्जीच गोडी । धन्य तूं जोडविसी जोडी । जीवां रोकडी स्वश्रवणें ॥६४॥
 पोटी जगदोदाराची अपेक्षा । म्हणोनि अंगिकारिली श्रवणदाक्षा । करिसी प्रभो उद्रेक्षा । पूर्वपक्षा धरोनिया ॥६५॥
 धन्य माडली तूं होसी सती । हे प्रौढ तुझे प्रश्न असती । हे श्रुतिगर्भ मज दिसती । हृदयी विलासती तुझिया की ॥६६॥
 हे प्रश्न सनी सुगमे । श्रुतीच ऐसे मज गमे । वेदमूर्ती अत्रिउगमे । त्याची संगमें हा लाभ ॥६७॥
 धन्य माने तुजें ज्ञान आगळें । आजी मजसी वळो आलें । त्या परोपकारार्थ प्रश्न केले । मन सुखावले ऐकतां ॥६८॥
 आतां या प्रश्नांचें उत्तर । उपनिषदिक भाग सुंदर । तुजसाठीं करणें प्रखर । आलें निर्धार मज आतां ॥६९॥
 या निरोपणार्थ चांग । निरालंबउपनिषदी भाग । तो निवडोनिया प्रसंग । तुज अर्थ्यां निरोपितों ॥७०॥
 सावध श्रवणार्थी असावे । चित्त उद्विग्न तें नसावे । एकप्रता कंठोनि घेसावे । मन वसावे या कीर्तनी ॥७१॥
 ती सावधान होईजे । निरें निरोपण ऐविजे । कयारस हृदयी साठविजे । सुख पाविजे परिसोनी ॥७२॥
 प्रभो ब्रह्म कोण । तरी त्याचें परिसिजे निरोपण । आद्यं जाणावया लक्षण । करी श्रवण साक्षेपें ॥७३॥
 ब्रह्म अखिल अभंग । उपाधिरहित निःसंग । करोनि अकर्तृत्वा चांग । भोगोनि भोग मुक्त तें ॥७४॥
 तें शुद्ध आणि शान्त । निर्गुण निरामय निश्चिंत । नित्यानंद सरोदित । अगोचर निश्चित मनातें ॥७५॥
 तें सदा सर्वदा अखंड । तयासि नसे कांही खंड । जयाचेनि हें ब्रह्मांड । आणि हा पिंड विस्तारें ॥७६॥
 सर्व रसातें जाणवी । शब्द श्रवणातें ऐकवी । नेत्रद्वारें तोचि पाहवी । मकरंद सेववी नासिकी ॥७७॥
 त्यावीण न चलवी इंद्रिय । जाणविता तोचि सर्व सोय । उपाय अथवा अपाय । त्याचेनि होय सर्व कांही ॥७८॥
 खेळ खेळोनि निराळा । अद्भुत असे त्याची लीला । कोणा न वळे त्याची वळ्या । जीवींचा जिवाळा तोचि होय ॥७९॥
 तोचि स्वरूपें नटला समस्त । सेखों होय तो रूपातीत । आब्रह्मस्तंभपर्यंत । व्यापोनि अंत नसे त्या ॥८०॥
 रूप नाही तया रेखा । तेंच चैतन्य ब्रह्म ओळखा । जाणावया नसे आवांका । वेदादिकां श्रुतिशाखां ॥८१॥
 ते ब्रह्म सनातन । सखळ ठायी राहिलें व्यापून । परी पाहवया आंगवण । चर्मचक्षुलापून असेना ॥८२॥
 पदार्थमात्री असे नाश । परी ब्रह्म तें अविनाश । उपसर्ग लावितों त्यास । न मळेचि लेश तयाचा ॥८३॥

ब्रह्मशक्ते तूटेना । विटवितां कधीं विटेना । जळीं बुडवितां बुडेना । दाहितां जळेना अग्नीत ॥८४॥
 जैसें पात्रीं भरलें जीवन । कीं कूप सरिता बोहोळ पूर्ण । तयामाजीं करितां अवलोकन । सूर्यकिरण विंचलें ॥८५॥
 अर्भक अपवा शाहणा । कुचेष्टभाय उपजवीं मत्ता । म्हणे धरूं सारूं कोडूं किरणा । नाना विटंबना करोनी ॥८६॥
 तेणें उदकातें हालविलें । अर्भक म्हणे हें कांपलें । वरी पाहतां अचळ देखिलें । नाहीं चळवळलें किंचित ॥८७॥
 कोण्ही मळवूं म्हणोन । जीवनीं डेंकूळ दिलें कालवून । वरी पाहतां सतेजपण । विराजमान दिसतसे ॥८८॥
 एका मनीं भंगावें त्यासीं । शोषें विटंबी पात्रासी । पाहतां भंग नसे सूर्यासी । पावली पात्रासी भग्नता ॥८९॥
 एकचि द्रष्टात्वा विस्तार । कळवया केला साचार । ब्रह्म अविनाश निर्धार । व्यापक विचार ऐसाची ॥९०॥
 ब्रह्म दाटलें पाठीपोटी । परी पहावया पाहिजे ज्ञानदृष्टी । त्याणीं व्यर्थ खटपटी । करोनि चावटी कायसी ॥९१॥
 ज्ञानदृष्टी ब्हावी जया । तेणें शरण जावें सद्गुरुराया । सेवें उपजवोनि त्यासीं दया । स्वाम उपाया साधिजे ॥९२॥
 चैतन्य ब्रह्मज्ञान दिठी । ते दावितांल उठाउठी । त्या आनंदें भरे सृष्टी । पळ्ळील खोटी समस्त ॥९३॥
 द्वितीय शब्दब्रह्माचीं वार्ता । ते मी होतो निरोपिता । रावधान होइजे श्रोतां । परमार्थ साहिता साधिजे ॥९४॥
 शुद्ध निखिल ब्रह्मापामून । अहं ब्रह्मास्मि हें चैतन्य । महातत्त्व माया निर्माण । तेथोनि दोन प्रकृति त्या ॥९५॥
 शुद्ध ब्रह्म असतां । इच्छा वसे पावली जीवता । तेथोनि निर्माण त्रिपदता । त्वंतदसिन्ता जाणिजे ॥९६॥
 तें त्रिआत्मन्य जाणिजे । एवं मातुल्य प्रणव म्हणिजे । तो त्रिमात्रिक प्रसविजे । त्रिगुणे स्थापिजे त्रिधेव ॥९७॥
 त्या त्रिगुणधर्मवीं त्रिअहंकार । त्यांची उत्पत्ति विभक्ताकार । तें जगवितों प्रकाश । कांजे स्वीकार निरोपणी ॥९८॥
 सात्त्विकी अंतःकरणपंचक । राजसी ज्ञानेन्द्रिय कर्मेन्द्रिय देख । आणि पंचतन्मात्रिक । एवं आद्यस्यक धरा हें ॥९९॥
 उरला अहंकार तामस । तेथोनि जन्म पंचमहाभूतांस । पृथ्वी आप तेज वायु आकाश । हे ब्रह्मांडविंदास उद्भवितें ॥१००॥
 अनेक रूपांतें प्रसवलें । कर्मज्ञानार्थ रूप धरिलें । सत्य स्थापनार्थ अंगकारिलें । प्रतिपादलें भासवोनी ॥१०१॥
 एवं तामस शक्ति अचाट । औडंबर रचिलें उद्भट । स्वप्रतापे भरविली पेट । करोनी खटपट मायिक हे ॥१०२॥
 महाभायिक वाजेगर । नसतां दाविलें औडंबर । स्वशक्ती भासविलें खरें समग्र । खोटें अणुमात्र दिसों नेदी ॥१०३॥
 एकोडें बहुदयाम । या ध्वनींचा केला संश्रम । सवळें उद्भनिला क्रम । शवलब्रह्म म्हणोनिपा ॥१०४॥
 एवं शवलब्रह्म हे जाणावें । कृतीकारणें ओळखवें । त्रिविकें त्यामाजीं वागावें । चमत्कार पाहावे दृश्यमान ॥१०५॥
 तृतीय प्रश्नी कोण ईश्वर । तोही निरोपितो परितो विचार । शुद्ध करोनि अंतर । होइजे सादर श्रवणार्थ ॥१०६॥
 सर्वममसणें व्यापक । सवळ्यांचा जो आश्रय देख । चळकणें बुद्धिदायक । सकळ कीर्तुक जाचेनी ॥१०७॥
 पाहें पां ग्यांचे अज्ञाधार । ब्रह्मादिक देव सुखर । पत्राही न हाले निर्धार । सत्ता समग्र तपाची ॥१०८॥
 जयाची आज्ञा वंदोन । समुद्र राहिला गर्भादा धरोन । पर्वत गच्छ वेसले होथोन । भूतें संपूर्ण भूमी वाहे ॥१०९॥
 पृथ्वी आप तेज वायु आकाश । तदाहें वायती निःशेष । होय सवळ्यांचा ईश । ईश्वर यास म्हणावें ॥११०॥
 पहावुनि पद्मगुण । व्यापकतें भरला परिपूर्ण । शक्ति दातक्य आकारण । वर्ता म्हणोन ईश्वर तो ॥१११॥

अनंत ब्रह्मांड निर्मिता । होय सत्त्व्यांचा नियंता । इंद्रियादिक सत्त्व खेळविता । कोनि अकर्ता ईश्वर तो ॥१२॥
 पद्मा केव्हढे औदंबर । दाविला असंभाव्य विस्तार । सेव्ही स्वामहर्षी आवर । करी तो ईश्वर जाणिजे ॥१३॥
 जो ब्रह्मरूप सनातन । जो भावार्थे प्रगटे होवोनि सगुण । गुणी असोनि जो निर्गुण । ईश्वर पूर्ण तेचि तो ॥१४॥
 आतां जीव कोण हा संशय । तोही निरोपितो निर्णय । ध्वणी राखिले शुद्ध सोय । तद्रूप होय मन जेणें ॥१५॥
 ब्रह्मा विष्णु महेश्वर । गणगंधर्व चंद्र मास्कर । इंद्रादि देव शक्ति सुंदर । दैवत अपार उक्त जे ॥१६॥
 या द्वाय निजध्यासन । करिती मानिती आदरें करून । हे जीव स्थूलमान । ऐसें प्रमाण मानिजे ॥१७॥
 तैसें मनुष्य जीवजाती । भूपाताळादि असती । एवं देहेचि निश्चिती । भेदे दिसती विभक्त ते ॥१८॥
 एवं तेथेच जाण येथें । नाहींच कांहीं जीवापरतें । शुद्धा दृष्ट्यादि भासतें । जीव यातेचि म्हणावें ॥१९॥
 बह्व्यो जीवाः हा नेम । येणें साधिला हा क्रम । येथें न धारिजे कांहीं भ्रम । जीव सर्वोत्तम सर्व हा ॥२०॥
 कोण म्हणसी प्रकृती । तेही ऐकें सायब वृत्ती । निरोपणीं करितो निवृत्ती । अर्थचिती सांठवी ॥२१॥
 मूल ब्रह्मपासून । इच्छाशक्ति सत्ता निर्माण । तेथोनि माया विलक्षण । व्याली गुणमात्रासह ॥२२॥
 त्रिगुणोद्भव भूतस्थी । जीवमात्र भरविले पोटी । स्वर्ग मृत्यु पाताळ गोमटी । कोनि हान्यटी दाविजे ॥२३॥
 एवं असंभाव्य सामर्थ्य दात्री । तेचि ब्रह्मीची शक्ति ओळखावी । हेचि प्रकृति जाणावी । अनुभवावी बोलखोनी ॥२४॥
 परमात्मा कोणासि म्हणिजे । तरी तें निरोपण ध्वन जेजे । अर्धेच परतें पाहिजे । परमात्मा जाणिजे या नांव ॥२५॥
 जो या देही आत्मा असे । तेचि परदेहमाजी वसे । दैत नासतां सहज भासे । परमात्माचि असे स्वर तो ॥२६॥
 व्यापक व्यापला स्वर । तेचि असे परात्पर । पिटनां भ्रांतीचा पदर । मग सर्वांतर एकचि तो ॥२७॥
 कल्प विक्षल्य जाती जळोन । तें परमाभिक पावे दुरुपण । हे जांवी जाणिजे खण । जागत्या मीमंषण असेना ॥२८॥
 ब्रह्माय कोणातें म्हणावें । हें इच्छिलें तुमच्या जीवें । तें निरोपितो आवेवें । ध्वणीं असोवें सादर ॥२९॥
 कैलासपति शंकर । वैकुण्ठधीरा रमावर । चतुरानन भास्कर । पुरंदर रुद्रादि ॥३०॥
 कुवेर मनुचंद्र जाण । यमाग्नी वायु वरुण । देव पितर मरुद्गण । ऋषि ब्रह्मगण शक्ति तारा ॥३१॥
 अमर मानव भूचर । स्त्रीपुरुषादि नाना आकार । दैत्य गंधर्व असुर । विद्याधर सुरादि ॥३२॥
 जीवमात्र जे जे काहीं । स्वर्ग मृत्यु पाताळ टापी । उत्तम मध्यम वद्विष्ट तेही । ब्रह्माय पाहों सर्व ते ॥३३॥
 सर्व ब्रह्मेनि वचन । येथें निवडाना वेगळा वंश । ध्वपच चांडाळादि कष्ट पापण । ब्रह्माय संपूर्ण अर्पण ॥३४॥
 याति माने विचारितां । निरोपितां येईल उदासता । परी भय नाहीं सत्य वदतां । भीड आतां वंश धरी ॥३५॥
 जातां यातीचा शोष । तो मुळीच नाहीं भेदाभेद । विचारोनि पाहतां शुद्ध । एक वृंद असती ॥३६॥
 नवचा नाडी रक्त । रोम भेद अग्नी क्षांत । पंचभूतमक विलयन । खेळ त्रिगुणांत सत्त्व्यांचा ॥३७॥
 पाताळ कोटें सांदी । अंतर्बाण सारख्या संधी । पद्मा चम्राची समूळ शुद्धी । एक त्रिशुद्धी दिसतसे ॥३८॥
 साक्षिणेची अवयव । साम्य इंद्रियांचे मात्र । दश प्रागांचे लायन । पाहतां अर्पण सम्ये ॥३९॥

आहार निद्रा मैथुन । कार्य अकार्य समान । नादविंद मातृका जाण । भिन्नमान न केल्या ॥१४०॥
 चलन वलन आकुंचन । प्रसरण गमनागमन । ज्ञान आणि आज्ञान । जाणतपण इंद्रियांचें ॥१४१॥
 कोळेंही पाहतां द्वैत नाही । एकची असे सर्व पाहीं । याति निवडावया कोणताही । विचार काहीं मुळीं नसे ॥१४२॥
 केव्हाही योजिले प्राणी । पृथक् भाग दिले नेमोनी । जैसी व्या लाविली कर्मकरणी । तेचि त्यालागोनि याति पे ॥१४३॥
 मूळ आदिपुरुषापासून । इच्छाशक्ति माया निर्माण । प्रकृति पुरुष दोन । तेथोनि त्रिगुण त्रिवेध ॥१४४॥
 उद्भव ब्रह्मदेवाचा । प्रतिपालकपणा विष्णूचा । संहारक्रम तो रुद्राचा । व्यापार तिर्थाचा नेम हा ॥१४५॥
 येथें नाही वर्ण याति । पुढें विधि करातसे उत्पत्ती । कद्रपसृष्टी हे निमुर्ती । वर्णकृति निर्मिले ॥१४६॥
 वर्ण व्याप्ति झाली जेव्हां । अधिकार नेमिले तया तेव्हां । श्रेष्ठ वर्णाची निवेदिली सेवा । तिवां तेधवा अनुक्रमें ॥१४७॥
 तेवींच आधिपत्य कारण । पृथक्त्वे दिघलें नेमून । तें जरी म्हणाल कोण । विविध निरोपण ऐकिले ॥१४८॥
 द्विजें तपावें आचरतें । वेदशास्त्र पठण करावें । सूर्य अग्नितें यज्ञावें । ध्यानीं जपावें त्रिपदेस ॥१४९॥
 क्षत्रियें भूमी आवरोन । करावें गोद्विजांचें पालन । समदानातें सावधान । स्वकर्माचरण निष्ठवें ॥१५०॥
 वैश्यें करावा व्यापार । नाना पदार्थां सौदागर । शिवउपासना निर्धार । करावा आदर वरुल दोंचा ॥१५१॥
 शूद्रें क्षेत्रांत पिकतावें । गार्हपत्यपातें सेवावें । आल्या अतिथिया यज्ञावें । दात्य करावें तिहीं वर्णां ॥१५२॥
 एवं चहू वर्णां हा विचार । त्यांसी नेमिला अधिकार । येथें यातीचा प्रचार । नाहीं निर्धार निवडिला ॥१५३॥
 व्यवहार कर्माच्या पोटी । पृथक्त्वे आचरतां राहाटी । तोचि संबंध लागला पाटी । याति सृष्टी तत्काजें ॥१५४॥
 जैसी कृति कारणावरोन । कीं प्राण आश्रयसंगें जाण । उपनामाचें होतसे स्थापन । तेवींच महिमान यातीचें ॥१५५॥
 जातिव्यवहारोपि कल्पितः । निधयामकें हेचि वार्ता । मुळींच शोध शोधितां । यातिसंबंधता असेना ॥१५६॥
 परी श्रेष्ठं मर्थादा लाविली । तेचि पाहिजे प्रतिपाळिली । हे तुळें घेजे कदा कळीं । स्थापित्या मेळीं राशिवें ॥१५७॥
 मूलाचार वेदाचार । शाखाचार आणि श्रेष्ठाचार । वृद्धाचार कुलाचार । देशाचार सातवा ॥१५८॥
 जनाचार लौकिकाचार । शुकें रक्षिले पाहिजे साचार । नाचतां दोष अपार । टोचिती नर एकमेकां ॥१५९॥
 यद्यपि शुद्ध आपणा कले । परी जग विरुद्ध त्यातें बोले । तरी तें पाहिजे नाचलें । एकर्थां मलें तेचि किजे ॥१६०॥
 पूर्ण ज्ञानी झाला जाणता । तरी ठेवणेंच आली न विचारतां । खूदी न मोडिले सर्वथा । चालिले पंथा धरोनिया ॥१६१॥
 जया लौकिकाची चाड नाही । निर्मोह निरहंकार झाला पाहिजे । जुरे लोभ आशा समूळ देहीं । मर्दिले साही आठ दोन ॥१६२॥
 समबुद्धी झाली समान । आले एकरूपा समानापमान । उडालें देहींचें द्वैतमान । स्वरूपीं निमग्न सर्वांस कीं ॥१६३॥
 यादविवाद हारपला । इंद्रियरुचीतें विसरला । काळ समज्यासी आला । शुद्ध बुद्ध ठेला होयोनी ॥१६४॥
 स्वरूपी सावधान । तदूत ठसलें हें संपूर्ण । मोडली देहाची आठवण । मीतुंपणा मानळलें ॥१६५॥
 कर्म अकर्माच्या माथा । तोचि झाला चोळंगता । वर्ण याती कुळ गोवता । त्यागी निर्भयता तयासी ॥१६६॥
 असो वर्ण हें बहुत झालें । प्रश्न निरोपणीं असती उरले । ते पाहिजे निवेदिले । म्हणोन किरलें मन मागें ॥१६७॥

कथितां ग्रंथ वाहे अपार । यंदर्या निरोपितो सारासार । झालें आठ प्रश्नांचें उत्तर श्रोतीं सविस्तार ॥६८॥
 प्रश्न गोमटे अनसूयेचे । त्यावरी निरोपण दत्ताचे । वर्षाव होतो अमृताचे । सांठवण रसाचें पात्र श्रोते ॥६९॥
 तुम्ही श्रोते सावधान । करितां कथाभूत रसाचें पान । तुमचेनि श्रवणें निरोपण । गोड गहन विशेषार्थ ॥७०॥
 या जगदोद्धारसाठीं । ज्ञानामृत योगरी दत्तताटी । हा रस लागेल ज्याचे ओठी । तोचि पैलतटीं पावेल ॥७१॥
 त्याचीं निवारती जन्मसांकडी । न करी यम तया दृष्टी बांकडी । तया केंची भवभयवेडी । तो परात्परयडी सत्य पावे ॥७२॥
 ज्या सद्गुरुंचे घडे श्रवण । त्याऐसी राहो धारणाधरोन । त्यासि पावे पूर्ण ज्ञान । होय सधन सत्त्वमुखें ॥७३॥
 दत्त सद्गुरु हा प्रसिद्ध । तोडवया पातला भवबंध । तारक निरोपी हा बोध । श्रवणीं सावध सांठवा ॥७४॥
 पुढिले प्रसंगीं निरोपण । गोड असे अमृताहून । त्या रसाचे कर्तव्यपान । श्रोते संतजन तुम्ही कीं ॥७५॥
 तुमच्या आश्रय भूतें । पान होईल या जगानें । तेणें नारा होईल कलमलातें । पावन पदातें पावनील ॥७६॥
 तुम्ही संत साधु मईत । सज्जन उदार भाग्यवंत । धीर कृपाळू सद्य शान्त । पुरवीत अर्थ दीनांचे ॥७७॥
 तुम्ही अवधूताचे जीवप्राण । अवधूतरूपी तुम्ही निम्न । म्हणोन विनवीं कर जोडोन । अनाय दीन हां सांमळा ॥७८॥
 सर्व पतितज्ञानि पतित । अन्यायी अपराधी अनंतमुत । संनपदीं शारणागत । म्हणवी अंकित तुमचा ॥७९॥
 या विनवणीवरी । लक्ष ठेविजे संतचतुरी । तुम्हांवांचोनि देवारी । कोणी साक्ष्यकारी असेना ॥८०॥
 म्हणोनि भावितो मी करूणा । सद्यर्थें अंगिकारा मज दीना । दास आपुला ऐसें म्हणा । हे विज्ञापना पार्यासी ॥८१॥
 साधू विनय सक्षय । तुम्हीच माझे मायबाप । तुम्हांविण हे त्रिविधताप । कोण संताप वारील ॥८२॥
 तुम्ही करोनि पूर्ण दया । नाथिजे माझ्या तापत्रया । पूर्ण कृपेची कीजे द्याया । नुरवोनि अपाया पार्यां ठेवा ॥८३॥
 चरणसेवेचें देवोनि दान । वृत्ति करवा समाधान । अंतरांचें गुप्त धन । वाणतां प्रगटोन जिव मुरवा ॥८४॥
 पदसेवेची उपासना । देवोनि पुरविजे वासना । सांभाळा आपुल्या पदभूषणा । न घ्यावें दूषणा लावोनि ॥८५॥
 मी अज्ञान मतिभेद । अर्भकपणें घेतला छंद । तरी नाणोनि मनीं द्वैतभेद । देखजे पदसेवा मज ॥८६॥
 सेवेपरतें अन्य साधन । अशुभाळ न रुचे मजलाहून । सेवेमाजी श्रेष्ठ सेवन । संनचरण सेवावे ॥८७॥
 हेचि आवडी बहुवस । मानसी छंद रात्रंदिवस । यासाठीं विनविलें तुम्हांस । पुरवा आस एवढी ॥८८॥
 तुमचे दयेवांचून । मज न घडेचि कांही भाषण । परी या प्रंथीचें निरोपण । चालविलें मदिमान तुमचें ॥८९॥
 अनंतमुत हा निमिच्छासी । ग्रंथ चालविणें तुमचा तुम्हांसी । बोलवता येणें अविनाशी । यम हें मानशी जाणतशी ॥९०॥
 ग्रंथरूपें हा अवयूत । तारक ज्ञान असें बोधित । ज्यासी होणें पारंगत । तो हा गुह्यार्थ सांठवी ॥९१॥
 इति श्रीदत्तप्रबोधग्रंथ । नारदपद्मपुराणीचें संमन । श्रोते परिसोन भाविक मज । सनविशोप्यादार्थ गोड हा ॥९२॥

॥ अध्याय २८ वा ॥

श्रीगणेशाय नमः । श्रीसरस्वत्यै नमः । श्रीगुरुभ्यो नमः ।

अन्नमो सद्गुरु परब्रह्मा । त्वं बंध गा आगमनिगमा । दीनकस्तला सुखधामा । नामाऽनामातीत त्वं ॥१॥
 त्वं सर्वसाक्षी गुणवर्धना । त्वं कामादिरिपुदलमर्दना । जगद्व्यापका जनार्दना । अवधारणा अविनाशा ॥२॥
 जय सद्गुरु त्वं आदि अंता । अपरंपार गहना अनंता । अचल अभंगा अनायनाया । कृपाव्रता नमो तुज ॥३॥
 सद्गुरु त्वं सदय संपन्न । नाम तुजें पतितपावन । होसी उदार सर्वज्ञ । तुज अभिमान दीनाचा ॥४॥
 दीन भाविकांचा कळवळा । तुज अंगी पार दयाळा । जाणोनि अंतरांचा जिह्वाळा । पुरविसी स्नेहाळा आळ त्याची ॥५॥
 करावया दीनोद्धार । सद्गुरु प्रगटलासी दिगंबर । सत्ताद्रीवासी योगेंद्र । स्वविती मुनिवर देव प्रेमे ॥६॥
 खुत्तिस्तवन तें तोषोन । शरणागता देसी अभयदान । जे जे इच्छि जपाचें मन । ते तूं परिपूर्ण हेतु करिसी ॥७॥
 पुरावाचे आर्थिकांचें मनोरथ । म्हणवोनि नाम धरिलेसी त्यां दत्त । सदा सदाय स्वानंदभरित । पुरवी आर्त सकळचें ॥८॥
 उदारत्व जाणोनि लक्षण । अनमूया आदरें करी प्रभ । तिचें आर्त करावया पूर्ण । स्वमुखें निरोपण करिसी प्रेमें ॥९॥
 गत कथाध्याय अंती । निवडिल्या प्रश्नाच्या कळति । यातीसंबंध निश्चिती । ते पद्धति निरोपिली ॥१०॥
 आठ प्रदानचें निरोपण । श्रोती ऐकिलें सावधान । मागुतीं दत्त अनमूयेलगून । बोले विनवून परियेसी ॥११॥
 माते तुझा प्रदत्त नववा । किं कमेंति असे बरवा । निरोपितो तोही परिसावा । आत्म अनुभवा आणिजे ॥१२॥
 देहालगीं दश इंद्रिय । हे जाणती अपुलाळी सोय । किया विभक्त घेगळी होय । तो तुज निर्णय निवेदितो ॥१३॥
 ज्ञानेंद्रियें वासया म्हणती । वस्तुज्ञान आहे तयप्रती । कवण इंद्रियाची कवण रंगती । तेही निगुती परिसिजे ॥१४॥
 कर्मेंद्रियें कर्माचें श्रवण । मकरंदा जाण तें प्राण । दय पदार्थी जाणपण । ते हे नयन पाहती ॥१५॥
 रसना रसातें जाणती । सर्व चवीसी बोळखिती । व्रत घातपात वायोप्रती । जाणें निश्चिती ज्ञान हें ॥१६॥
 ऐसेचि कर्मेंद्रिय पांच जाणा । ते नेमिले आपुलाच्या कारणा । कैरी म्हणती ते भावना । करितो निरोपण ऐकिजे ॥१७॥
 मुखें कीजे शब्दोच्चार । प्राण व्यस्र अजोदक विकार । पाणी करिते फारभार । बहू विस्तार तपस्चा ॥१८॥
 चरणाचें एक मात्र चालणें । उपल्यासी लघवी मैयुन । गुदें शुद्ध मल त्यागणें । हीं कर्माचरणें तपांचीं ॥१९॥
 या दश इंद्रियांचे क्रम । प्रसंगीं आचरती आपुले धर्म । येथील कृत्यव्यपणाचें वर्म । असती नेम परस्परें ॥२०॥
 या इंद्रियकर्मांचा आचरता । मी होय हे नुपजे वार्ता । ब्रह्म वृष्टि निरखिता । देही स्वानंदता परिपूर्ण ॥२१॥
 जो जो कांही पदार्थ दिसे । तो तो बहुरूप अवधा मासे । आत्मविचारणीं निष्ठव असे । व्यापारी नसे इंद्रियांच्या ॥२२॥
 इंद्रियें व्यापारी राहटतीं । विचारे म्हणे नोव्हे मक्षी वृत्ती । बोलाऐसी ठेवी वृत्ती । पाहे चित्ती कर्ता त्या ॥२३॥
 जो इंद्रियांसी चाळिता । त्यासीच साजे त्याची सत्ता । आपण साक्षिचें राहतां । दोय माथा त्या कैचा ॥२४॥
 सहजी इंद्रियें भोग होती । त्यांचा हर्षशोक नाही चित्ती । करणें केलें हेही वृत्ती । हेहि स्थिती मनीं नसें ॥२५॥
 लाभ हानीं मानापमान । सहजी येतात घडोन । आनंद दुःख दोन्ही समान । कमी भिन्न जाणा । तो ॥२६॥

नियम नेमिला ज्या रीती । इंद्रियां साधवी तेचि गनी । तेथेहि शक्यता नये चिर्ती । शुद्ध निश्चितीं कर्म हे ॥२७॥
 दह इंद्रिय व्यवहार । हे चालताती परस्पर । आपण आत्मची सदा स्थिर । लौकिकाचार दावी वरी ॥२८॥
 मम यातेच म्हणावे । या गुणे याते बोळखावे । आनां अकर्मते पारसावे । सावच व्हावे श्रवणार्थी ॥२९॥
 प्रारब्धयोगें कर्म घडती । लाभ अलाभ बोळखोनि येती । तेथे दुःखलोभ वाटे चिर्ती । मग अहंहुनी केल्याची ॥३०॥
 म्यांचि वांधिलें घर । म्यां वाढविला हा व्यापार । माझेनि हे सर्व योर । मीच कारभार कर्ता कीं ॥३१॥
 म्यां अमुकाचे कार्य केले । म्यां अमुकाचे चालविले । म्यांच लौकिक मेळविले । यश संपादिलें म्यां तेथें ॥३२॥
 असो जे जे अहंपण । तेचि बंधासी असे कारण । हे अकर्माची ओळखण । पुढती निरूपण पेकिजे ॥३३॥
 देही लोभ आशा बहुत । नाना फलविधि मनांत । तदर्थ योजना करीत । तेहि निश्चित अवधारा ॥३४॥
 यज्ञ तप आणि दान । जप होम देवतार्चन । सेवा बहुविध आचरे पूर्ण । आदर सन्मान तदर्थी ॥३५॥
 सुट अपचा द्रष्ट पंथ । साधवया आचरती फळार्थ । जगां भोगाचा लौकिकार्थ । अकर्म निश्चिन हे जाणा ॥३६॥
 कां जरी ऐसे म्हणसी । संकल्पीं गुने हा फळआशी । मग तें भोगेंचि लागे निश्चयेसी । अवर्ता ऐसियासी म्हणावे ॥३७॥
 ॥३७॥ लोभामुळे चढे अहंता । अधिकाधिक होम कर्मकर्ता । त्याची त्यास घडे वाचकता । कैची मुक्ता अकर्म हे ॥३८॥
 हें आचरल्यारूपेंचि कर्म । सुखदुःखें भोगाचें हें कर्म । अहंगुणें हें अकर्म । हाचि उगम जन्मपंक्ती ॥३९॥
 कर्म त्रिगुण असती । रज तम सात्त्विक निश्चिती । ते जागावया निगुनी । करितों निवृत्ती किंचित ॥४०॥
 रजोगुणाचा प्रकार । फळार्थ अत्रा विचार । लाववी तेथे अहंकार । सदा तत्पर अर्थाची ॥४१॥
 आतां जो कां तमोगुण । तेथे अहंकार दाखण । इच्छी ऐसे घडवी करण । खडिनी प्राण बैचिती ॥४२॥
 साधितां साधी बहुत । न साधितां त्यासी क्षणांत । दुःख शोक पीडा भोगांत । परा देत तैसाची ॥४३॥
 आतां सात्त्विकाचें कर्म कैसे । घडोन येईल घडो तैसे । निग्रह कारणीं बांदीं नसे । भावना असे हरि अर्पण ॥४४॥
 काया वाचा मन प्राणेंसी । वित्त आणी धनेसी । जें जें घडेल ते हरीसी । अर्पी सद्भावेंसी स्त्रमे ॥४५॥
 यज्ञ याग तप दान । जें ज्या काळीं येत घडोन । लाभ अलाभ हानी पूर्ण । ईश्वरार्पण सर्व त्याचें ॥४६॥
 जी जी उद्धवे देही भावना । ते ते योगी नारायण । फळदाय न ये त्याचिया मना । संकल्प नाना न करी तो ॥४७॥
 संकल्प विकल्प दोन्ही नाही । ब्रह्मार्पण त्याचें सर्व पाही । कदा न पडे संशयबोही । स्मरतो देही विधानिया ॥४८॥
 हे त्रिगुणात्मक लक्षण । कर्म अकर्मा दाखिलें जाण । आनां पुढील प्रस्ताचें निरोपण । करा श्रवण सद्भावें ॥४९॥
 तप ते म्हणावे कोणासी । तरी ते निवेदितों दुम्हांसी । अपरोक्षज्ञान जें पावसी । तप निश्चयेसी तेचि होय ॥५०॥
 अपरोक्ष ज्ञानाचा विलास । सोस जगन्मिथ्यामास । ब्रह्मरूप देखे सर्वांस । अंतर्बाधास एवढें ॥५१॥
 संकल्प विकल्परहित जाण । देहवृत्ती स्वप्नी लीन । ब्रह्मत्वमावें सर्व भावण । आत्मविवरण विवेकें ॥५२॥
 जें जें दृष्टीचें देखणें । तें तें ब्रह्मरूप पाहणें । अध्यात्मज्ञानाची श्रवणें । तेचि निरोपणें बाधिया ॥५३॥
 मृता स्वर्गची निग्र । गमनागमनी नव्हे चलन । यातेचि तप म्हणावें पूर्ण । अल्प संपूर्ण जग देखे ॥५४॥

निद्रा द्वेप आणि राग । विकार विषय भावडे भोग । जर्गी वावरोनि निःसंग । तप तें अभंग या नांवें ॥५५॥
 सर्व गुणें सहिष्णुता । उपसर्गोही न घडे संवादता । अंतःकरणीं नये उपजावता । एवं तपता हे जाणा ॥५६॥
 हें तपाचें केलें विवरण । आतां निवेदितों असुर कोण । ते श्रवण कीजे सावधान । हृदयीं निरोपण सांठवा ॥५७॥
 जप तप पूजा ध्यान । यज्ञ याग करितां दान । सन्मार्गिक माना आचरण । आत्मविवरण आध्यात्मिक ॥५८॥
 हे देही जीवभावे आचरता । यासि जो होय विशेषकर्ता । त्या नांव म्हणिजे असुरता । तेही वृषकता ऐकिजे ॥५९॥
 दूराचे उपसर्ग दूर असती । परी जवळील घाता प्रवर्तती । ते निवडोनि सांगतो निश्चिती । तयाची शांती आधी कीजे ॥६०॥
 राग द्वेप अहंकार । काम क्रोध मद मत्सर । दंभादिक बुद्धिविकार । हेचि असुर निश्चये ॥६१॥
 यांचे आर्षीं करितां शमन । बाढ असुर उठती फोटून । यांचे स्वभाव घातक जाण । यांसी जपून राहिजे ॥६२॥
 आतां ज्ञान तें कोण । यदयीं असे तुझा प्रश्न । त्यांचे करितों निरोपण । होवोनि सावधान परियेसा ॥६३॥
 देहीं एकादश इंद्रिय प्रवळ । येथें सावध राहिजे सर्व काळ । विपरीत मार्गी वरळ । एकही पळ जाऊ न देदी ॥६४॥
 सन्मार्गी तें लावायें । आह्मार्ग विवेकें रोधावें । कार्य नेमोनिवा पावें । सुकमीं गुंतवायें, तपांसी ॥६५॥
 इंद्रियें असती सैराट । पांसी वावरती चहुंफडे वाट । चैवत्या न सोडिती शट । शेवटीं वीट यांचेनी ॥६६॥
 सुमार्ग कुमार्ग हे दोन । दोहीं ठायीं यांचे गमन । कुमार्गी लागतां भोगव्रिती भ्रमण । कदा मग शीण न वारे तो ॥६७॥
 या दश इंद्रियांचा अधिपती । अत्रायें मन हें निश्चिती । मनोवेगें हे धावती । कर्म करिती स्वच्छें ॥६८॥
 मनासि कांता दोन पाही । सुमती कुमती वसे देही । जी संगें रमे तेचि होई । सैराट जई तैत्तेची ॥६९॥
 त्यांत उत्तम ही सुमती होय । कुमती संगें होय अपाय । तेवींच संतती त्यांची होय । गांडवा जाय वेवोनी ॥७०॥
 कुमतीची पाहे संतती । पाप अपेक्ष अपकीर्ती । हे बुद्धी नेवोनि पाडिती । भोगव्रिती दुःखरूप ॥७१॥
 ते भोग वति अनिवार । भोगितां भोगणें दुःख फार । कधीहि न चुके जन्मगार । त्यासी अंतर पडेना ॥७२॥
 याचा सांगता विस्तार । तरी कया वाढेल अपार । म्हणोनि किंचित ध्वनिसार । बोलिलों विचार फळावया ॥७३॥
 आतां त्या सुमतीची संतती । पुण्य यश आणि कीर्ती । हे अद्भुत जोड जोडवितो । अप्राप्य होती लाभ लाभें ॥७४॥
 तेही असती त्रिविध क्रम । सकाम आणि निष्काम । एक उभयमिश्रित नेम । फळें हीं उत्तम तयांची ॥७५॥
 निष्काम बुद्धीचें आचरण । तेथें फळइच्छेचें नाही कारण । कृत्य ईश्वरी अर्पण । ते पूर्ण जनन न पावती ॥७६॥
 तेणें जन्मोनि सार्थक केलें । जन्ममरणातें छुटविलें । अविनाशपदीं विसले । खरेंचि जालें तद्रूप ॥७७॥
 सकामें करितां आचरण । तो इच्छिलें फळ पावे जाण । जन्मोनि सम्राप्य होय पूर्ण । तेंचि कारण पुढतपुढतीं ॥७८॥
 तयालागीं मुक्ती चार । आवडेल ती म्हणती वर । ऐसा तयाचा प्रकार । अतिसुंदर योजिला ॥७९॥
 आतां समेष्टीचा गुण । तोही असे लाभकरण । उत्कर्ष ज्या पक्षां येईल दिसोन । फळ निदान तें तया ॥८०॥
 कामनिक आचरतां काम पावे । निष्कामें परमात्मपद पावे । हें सार सर्वहीं जाणावें । आचरण आचरावें पाहोनी ॥८१॥
 या अंशें सत्य आचरतां । नवजे कधीं तो दुःखपंथा । सद्गाम्य भोग होय पावता । पावे मोक्षता सुद्धें ॥८२॥

असो विस्तार सुमती-कुमतीचा । सारस्य निवेदिला तुम्हां साचा ॥ उत्तमासी गुण पाहिजे उत्तमाचा ॥ अनुत्तमाचा अनुत्तम ॥
 ॥८२॥ जयातें आपुलें स्वहित साधणें । तरी विषेकें मनातें बोधणें । सुबुद्धीसी ऐक्य करणें । कम वाणविणें इंद्रियां ॥८३॥
 हरिकथा पुराणश्रवण । दीनशब्दां बोधविजे कर्ण । त्याचें मनं कीजे विवरण । हेचि लक्षण प्रथम पें ॥८४॥
 रसना गुंतवावी नामस्मरणी । विनटवावी अमृतभाषणी । रसज्ञता असे तिजलागोनी म्हणोनिया कारणां योजिजे ॥८५॥
 रसना हरिगुणनामी रंगतां । मनासी लागेल ती ध्यासता । हा दुसरा प्रकार वाणतां । उपजेलं चित्ता चाड ध्यासतें ॥८६॥
 चरणें करावे तीर्याटण । देव संतसदनी करावें गमन । अथवा कांहीं प्रदक्षिणे योजून । तिसरा गुण संपादिजे ॥८७॥
 करांसी योजना कराऐसी । देवगुरुद्विजपूजनासी । अथवा पादसंवाहनासी । दानं तालिकेसी लावावें ॥८८॥
 हा आर्चनिक गुण चवथा । आदरे अम्यासविजे हाता । विष्णुनिर्मल्य सुवासता । ही योग्यता नासिकी ॥८९॥
 हा पांचवा गुण निवेदिला वरवा । पुढालं परिसिजे सशवा । सालंकृत पूजोनि माधवा । नेत्रां विववा मूर्तति ॥९०॥
 गुरुदेवाच्या मूर्ती निवाडे । अवलोकित्वा ध्यान नेत्रां जडें । मग मनही तेथें सुरवाडें । वाडेकोडें ध्यास थरी ॥९१॥
 सर्व गात्री प्रधान शिर । तें नमनो योजावें निरंतर । सर्वां भूतीं हा सत्कार । गुणें हुंदर सातवा ॥९२॥
 नमनीं करितां अम्यास । द्वैत अद्वैतारा होय नाश । नुरे पापबुद्धीचा लेह । नमन सर्वांस साधितां ॥९३॥
 मूळ भक्ती हें नमन । ते अम्यासितां आगळे मन । चुकवी चौन्याशींचें भ्रमग । पुनरागमन घडेना ॥९४॥
 संत साधु गुरु देवासी । योगी सिद्ध ज्ञानी द्विजांसी । प्रेमे आलिंगावें तयांसी । धन्यता कायेसी या गुणे ॥९५॥
 हा गुण होय आठवा । रंगोनि मनोवृत्ति हृदयां सांठवा । याचिं शृंगारें काया नटवा । अम्यास घडवा यापरी ॥९६॥
 ऐसिया गुणें इंद्रिय लागतां । सत्संगां मन पावे बोधतां । प्रेमोद्धवें लागे मक्तिपंथा । होय विरक्ता शक्ति वाणे ॥९७॥
 ससंगविषेकें ज्ञान ठावे । पडतां अंगी अनुताप पावे । विशेष वैराग्य उद्धवे । गुणचि गावे हे वाटे ॥९८॥
 जाय लज्जा पळे अमिमान । सप्रेम भक्ती उपजे जाण । उल्हास करावया भजन । नामसंकीर्तन हरीचें ॥९९॥
 नामसंकीर्तनी लागतां गोडी । विद्या पाटांतर साधे जोडी । हरिगुणकीर्तिवर्णी आवडी । उभवी गुडी प्रेमानंदे ॥१००॥
 नवविधा निवडिले भाग । येणें रंगविजे सर्व अंग । कर्मसंचित्ताचे जे योग । तेंहि सोंग संपादिजे ॥१०१॥
 सक असवें इकडे । असक्त असवें सोंगाकडे । मग लाभ जोडतील रेकडे । मनीं वांकडे नागितां ॥१०२॥
 एवं येच रीतीं जाण । इंद्रियांचे कीजे दमन । सद्गुरूचे कळनि सेवन । दृढ उपासन राखिजे ॥१०३॥
 वाटा रक्षारा लौकिकाचार । परी इकडे पडून चावें अंतर । येणें उभयपक्षां प्रियकर । तैसाचि जीवीं आर साधया ॥१०४॥
 ॥१०५॥ गृह दार परिवारासी । आसवर्ग मित्रासी । न स्वागोनि वैव्हारासी । तोपवावे त्यासी त्यापरी ॥१०६॥
 परी जो निवेदिला प्रसंग । तो अंतरी विटो नेद्री रंग । येऊं न दीजे तया व्यंग । अगोठ अभंग राखिजे ॥१०७॥
 दोन्ही पक्ष कैसे पालता । हेही दृष्टीने निवेदितां निगुनी । नट तोरपरी फिरती । हावभाव दाखिती पाहे पां ॥१०८॥
 अंतरी रक्षिती कया प्राण । हावभावे मागे जगी दान । की उदकी कुंम भरोन । घेत रचोन गुर्जरी शिरी ॥१०९॥
 कलदासदीन काय्यापरी । मोकळे करी पंथ आवरी । नृज गीत दावी भरी । हावभाववरी मुक्त चेष्ट ॥११०॥

डोले हालें घरक चमके । क्षणे गजगती क्षणे धमके । पाहता येडावती भमके । नाना गमनें ती कंठी ॥११॥
 चालतां पद पडे वेडेवांकुडे । हावभावीं शमकती चुडे । परी कुंमन हाले न उदंक पडे । लक्ष न त्रिवंडे तेथींचे ॥१२॥
 या दृष्टांती लक्ष देजन । ऐसें द्वयपक्षीं रक्षिजे फारण । या नांव इंद्रियदमन । हे आवरीन गुरुसेवनी ॥१३॥
 असो दृढ सद्गुरुप्रसादें तत्त्वबोध । अगमानात्म बोलखोनि सावध । गुप्त गुप्त अनुभूतीं प्रसिद्ध । साधिजे शुद्ध विनयतत्त्वे ॥१४॥
 सद्गुरुप्रसादें तत्त्वबोध । अगमानात्म बोलखोनि सावध । गुप्त गुप्त अनुभूतीं प्रसिद्ध । साधिजे शुद्ध विनयतत्त्वे ॥१५॥
 एवं साधनीं परिपूर्ण असतां । मातृप्रेम सट्ट होत । तेथें प्रगटे साक्षात्कारता । ज्ञानअनुभवता सहजची ॥१६॥
 साक्षात्कारी ज्ञान झालें । तेव्हां सर्व अंतरस्थान बोलखिलें । तें अंतरस्थ केवीं व्यापलें । पाटवीं भरले तंतुचि कीं ॥१७॥
 पटंगे मित्र दिसती । सबाळ तंतुचीच भरती । कीं घटी बिंबला गभस्ती । तेवीं व्याप्ती व्यापलीसे ॥१८॥
 सर्व परमांमाधि व्यापला । विकार पदार्थादि भासला । स्वयंभेदपणा हारपला । एवं लायला तें ज्ञान ॥१९॥
 निराश्रय निर्बोह निरहंकार । ऐसी वृत्ती जयाची स्थिर । चैतन्यरूप अवघा सर्वेश्वर । होय ज्ञान निर्धार या नांव ॥२०॥
 हें सार किंचित निवेदिलें गुण । कळावया ज्ञानाचे चिन्ह । विस्तार वरितां वाढेल कायन । पुढील निरोपण होणें असें ॥२१॥
 ज्ञानलक्षण निवेदिलें । आतां अज्ञान कासपा बोलिलें । तें श्रोतें सावध परिसिलें । पाहिज भलें आवडें ॥२२॥
 ब्रह्म सर्वात्मकपणें व्यापक । चेतवी जडतेचि चैतन्य देख । अभेदपणें निःशंक । एकीं अनेक दाविलें हें ॥२३॥
 जळीं स्पळीं काटीं पांवाणी । सजीव निर्जीव राहिलें व्यापणी । सर्व त्याचीच अवघी करणी । तयाजांचोनी काहीं नसे ॥२४॥
 येथें वर्ण याती भेद नाही । ओतप्रोत हें ब्रह्मचि पाही । परी ईश्वरमायेची नयलाही । असतां ठायीं पडो नैदी ॥२५॥
 मोहलोभाचें पंसेरोनि जाळ । नेत्रां अडवी अज्ञानपडळ । आसतापोरी बाधिलें सकळ । सोडिला खेळ फळों नैदी ॥२६॥
 नेत्रीं पावले भ्रमे अज्ञान । त्याचें जाणवितें तुम्हां लक्षण । अंधारी दोर लंघायमान । नेत्रीं पाहून दचकला ॥२७॥
 पाहतांचि पावला भयकंप । दोतासीच म्हणों लागे सर्प । सावध म्हणावें कीं शोप । रज्जुरूप दिसेना ॥२८॥
 तेचि ब्रह्म असतां मांया म्हणे । पाहूं लागला अज्ञानगुणें । नानाकारें वस्तु निरखणें । बाह्य लक्षणें भुलला तो ॥२९॥
 हे माझे मायवांग अंसती । पैल बोता पुत्र सून निधिती । आप्त मित्र सोपरे होती । हे गोत्रज दिसती वंधुवर्ग ॥३०॥
 हे सासु सासुरा माऊ दीर । नणंदां जांवा कन्यासुर । व्याही जांवाई भतार । मामा निर्धार भावा हा ॥३१॥
 हे आपुले हे परावे । हे शत्रु अन्धेरावे । हे निकामे काय करावे । दूरी घरावे वर्णावर्ण ॥३२॥
 हे जळंचर हे वनचर । हे पक्षी आपद घोर । हे जीवजंतूंचे प्रकार । विभक्त विचार तार खाणी ॥३३॥
 हें माझे आणि तुजें । कोण कोणाचें वाहे ओसें । स्वामें कासपा लासें । पुकट ओसें कोण काणी ॥३४॥
 आपातें संगीं सोभाळायें । सोपरे कश्चित् आदरावे । बोलखी दुरोनि नमावे । इतरां तोपवायें परस्परें ॥३५॥
 मित्र आप्त बांधवावे । वादें शत्रूतें दंडावे । द्रव्यज्ञानातें आर्जवावे । निष्ठुर व्हावें दरिद्रिया ॥३६॥
 येणें तेथेचि कीजे जाणें । येणें तेथेचि कीजे देणें । शुक्लपुत्रावें शुक्लपणें । नांव न घेणें अपरोक्षा ॥३७॥
 असो हे विचार बहुत । केवढें माजविलें वंड विख्यात । एक असतां दिसे विपरीत । शाले भमित अहंते ॥३८॥

अद्रक्षस्तं वपर्यत । सर्वाती तोचि व्याप्त । तोचि कर्ता करविता सत्य । सर्वगत सर्व तो ॥१५॥
 सत्यं ऐसे असतां । मायोपाधी हे जांबुता । तेथेनि त्रिगुणात्मक अहेता । सर्व जमता तेथेनी ॥१६॥
 पदंतां मायेचें आवरण । सद्रस्तु गेली लोपोन । असत जालें दृश्य मान हेंचि मान ठसावळें ॥१७॥
 सत् असत् तत्पद एक । हे जाणावया जोडिजे विवेक । तें नाचरतां बरी विवेक । असतां दोक सर्व मानी ॥१८॥
 मूळ पदार्थ हा अविनाश । मायाभ्रमें नोळखी त्यास । कृतीच प्रतिपदी पावे नाश । विप अमृतास म्हणताती ॥१९॥
 प्रत्यक्ष खावा शर्करा उत्तम । कनक भ्रंगसर्वे जाली माजुम । ते सेवितांचि पावती भ्रम । आंदर संच्रम मानी तो ॥२०॥
 रुचीचें असतां बहुवत्स । तो तथा म्हणें हा कावृत्स । नग्न स्त्रिरे न धरी लज्जेस । दूषण सूत्रांस लावी तो ॥२०॥
 एवं यांनां वें अज्ञान । घोळडीस वित्तारिलें धूर्ण । ये अध्यायी विचरिले सहा प्रश्न । संचारिस्ताव्यांत नेमून आठपें ॥२१॥
 ऐसे चवदा प्रश्न निवडोनिया । निरोपणीं तोपविली अंनसूया । तें सुख पावले संत श्रोतिया । भाविक योगियां सुखवांसी ॥२१॥
 ॥१॥ आनि मुमुक्षांसी सुभद्रा । दत्ते दाविल्या ह्या तारक वाटा । तरी पंथ त्यजोनि खोटा । साधिजे चोखटा परमार्थ ॥२१॥
 ॥२॥ पुढिले प्रसंगी अवधूत । प्रनोत्तरे निवेदील अद्भुत । तो रस सांठवीत तुम्ही संत । तुमचेनि अर्थ सत्त्वार्थ ॥२१॥
 तुम्ही संत ज्ञाते मुनी । तुम्हां योग्य असती ही लेणी । तो दत्त तुम्हां भूपवी भूषणी । प्रीती करुनी साक्षे ॥२१॥
 धराया हा जगदोद्धार । म्हणोनि तेणें धरोनि अवतार । अपुलें उद्धाराकीचें मांडार । तें तुम्हां सन्म सोपिलें ॥२१॥
 तुनचा अधिकार देखोनि समर्थ । सत्त्व जाले देवदत्त । सदैव स्वानंदें रमत । लीला दाखवीत तुम्हांमाजी ॥२१॥
 श्रीदत्त आणि संत । येथें नाहींच द्वैत । अद्वयरूपें आनंदमरित । संकष्ट दीनार्थ जागृत ॥२१॥
 तुम्ही औदार्याचे सागर । पतितपावन सनर्थ घोर । या कीर्तनें उजळलें अंबर । जैसा शीतकर शांत तैसे ॥२१॥
 ऐसे ऐक्रीनिया श्रवणी । अनंतजुन आला धांवोनि । गडबडा लोळे संतांगणी । निठो चरणीं दे प्रीती ॥२१॥
 विनवी भवभयाचे दोही । बुडतों ताराया अपायी । अभयदान देवोनि लवलाही । धरा हृदयी मय वारा ॥२१॥
 तुम्ही अंगीकार केलिया । केवी पावेन मी अपाया । तुम्ही जागृतसां या उपाया । म्हणोनि पायां दिनडलें ॥२१॥
 तुम्ही साधु कृपावंत । जाणतां माझे मनोगत । तें पुरावया सनर्थ । तुम्हीच निधिन असं धी ॥२१॥
 मी अनाथ अपराधी दीन । त्रिवाचा म्हणे मी तुम्हां शरण । मज करोनिया पावन । सेवादान देईजे ॥२१॥
 सचरणारविदभ्रमर । सद्गुरुअनंताचा कुमर । विनवीनसे वारंवार । करा अंगीकार मुनाया ॥२१॥
 इति श्रीदत्तप्रबोधमय । श्रीनारदप्रभुपुराणीचें संत । श्रोते परिसोन भाविक मत्त । अद्वितीयोपायार्थ मोड हा ॥२१॥

॥ इति अष्टविंशोऽध्यायः समाप्तः ॥

॥ अध्याय २९ वा ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसख्यै नमः ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥

जयजय सद्गुरु परब्रह्मा । अज अजित अनामा । अंतर्क्यं त्वं निगमागमा । सर्वोत्तमा तुज नमो ॥१॥
जयजय सद्गुरु व्यापका । करुणाणंवा सर्वात्मका । विश्वभरा विश्वपालका । सुखदायका नमो तुज ॥२॥
जयजय सर्वेश्वर उदारा । गुणातीता गुणगंभीरा । परमानंदा परात्परा । दीनोद्धारा तुज नमो ॥३॥
जयजय सर्वाधीश सद्गुरुराया । शरणागत मो तुक्षिषा पाया । कृपा करोनिं देईजे अमया । तव गुण गावया मती दे ॥४॥
तव प्रसादाचे महिमान । अद्भुत चालविसी निरोपण । वाट पाहती थोतेजन । करवी पान कयामृत ॥५॥
यद्वा अनसूया माउली । सप्रेम वाट पाहे वेढाळी । तिची पुरविजे पैगीं आळी । तोपवी मंडळी सज्जनांची ॥६॥
तुं दत्तदिगंबर ज्ञानसागर । तव हृदय कोमल अत्यंत फार । जाणोनि आर्थिकांचे अंतर । प्रश्नोत्तर निरोपी ॥७॥
बोळबोनि सक्तांच्यां मानस । श्रवणीं देखोनिया उड्हास । परमानंदे सद्गुरु अविनाश । सावध सक्तांच्यां म्हणतसे ॥८॥
दत्त वेदे अभयोकी । परमार्थ वासना तुमचे चित्ती । कितेक आर्त भूत आन पदार्थी । माना विभक्ती तयांच्या ॥९॥
परि भक्तिभाव निष्ठ साधन । आचारील तैसा मी जाण ॥ तयांचे मनोरथ करीन पूर्ण । दत्त अभिधान नाम धरिलें ॥१०॥
नामाऐसीच कृती । सुपजे कदा अदचवृत्ती । परि अनन्य आर्थिक बोळबोनि प्रीती । व्याचरीती मी तया ॥११॥
पूर्ण कथावया मनोरथ । त्रिगुणहर्मकें प्रगटलीं दत्त । तुमचे हृदयांचे आर्त । मी समर्थ पुरविता ॥१२॥
ऐसी पैकोनि अभयवाणी । जयजय शब्दें उळ्ली ध्वनी । तो आनंद न समायें गगनी । हृदयभुवनी कोदाटला ॥१३॥
जेवी स्वातंत्र्य येवले चंद्रामृतासी । कीं देखसुर त्या स्वर्गामृतासी । तेवीच श्रोते कथामृतासी । येवले श्रवणासी प्रेमळ ॥१४॥
तयां प्रेक्षळते देखोन । द्रवळें अवधूताचें मन । म्हणे करा जी कथामृतपान । करितों निरोपण सुंदर तें ॥१५॥
गत कथाव्याप शोचती । निवेदिली अज्ञानहाटी । ते श्रोतीं सळोवोन पोटी । पुढच्या गोष्टी विचारा ॥१६॥
पुढें कः संसारः म्हणोन । मजमातेचा असे प्रश्न । तरी तेचि करितों निरोपण । श्रोते सावधान असावें ॥१७॥
अनादि जो क्रम । जो चालत आलासे उत्तम । तो पायाची संभ्रम । तेथें निगम वासनेसी ॥१८॥
तया वासनेचा उद्भव । आणि पड्डिकारिक समुदाय । युक्त व्यवहार वैभव । लीला अभिनय विस्तार हा ॥१९॥
तेथें जन्मादि सुखसोहळे । तदुक्त मार्गांचे पुरविजे दोहाळे । सोपस्कार वाढविजे कुळें । श्रेष्ठानुवर्णे आचरणा ॥२०॥
मृतादिपार्थिवे विचार । शास्त्रानुसंगे कीजे प्रकार । शुद्ध चरणीं आचार । या नांव संसार बोलिजे ॥२१॥
शास्त्राचार वृद्धाचार रीती । जाणोनि अधर्मातें त्यागिती । सदाचरणें आचरती । संसार म्हणती या नांवें ॥२२॥
काया कष्टे तपधन जोडावें । पावतां फळ ये निजधर्मे । अविचारीं कधीं न सुडवावें । सारासार जाणवें संसार हा ॥२३॥
विकृतिः विकाराचा योग । विवेकें राखिजे त्याचा संग । परमिंत नेमिल्या ऐसा भाग । तो तितुकाचि विभाग त्या दीजे ॥२४॥
ते न होती कदा विभक्त । परी त्यामाजी नसावें सक । त्यापासोनि राखिजे मन विरक्त । संसारी उक्त प्रकार हा ॥२५॥
इंद्रियांच्या चंचल कृती । त्या विषडोनि लाविजे सुपंगी । सार जाणावया योजिजे वृत्ती । संसार निधितो

मुल्ले देह गेह कामिनीसी । धम धाम्य संपत्तीसी । कितेक मुल्ले वैभवासी । राज्यपदासी पाहोनिया ॥३९॥
 नाना कामे धामे व्यापार । मुल्ले पाहोनि कारभार । लोभ मोहें केले जर्जर । कर्तृत्व अनिवार करिताती ॥४०॥
 द्रव्य कांता राज्यपद । लाभ दिसती नानाविध । तयासाठीं अनेक छंद । घेती उपाध कळी करिती ॥४१॥
 घातपाताच्या नाना रिती । आशालोभें सर्व करिती । नाना जप अनुष्ठानें आचरती । मोलें विकिती कणेशह ॥४२॥
 सुन्न ज्ञानी सत्य बोधिती । कीं हें आचरतां तुम्ही अनीती । पुढें वरवीं न दिसे गती । दुःख फजिती भोगाल ॥४३॥
 सत्य सांगतां निश्चयेंसी । कट्टु फार वाटे तयांसी । सन्मार्गवचनें विषाऐसी । विष तें सुखासी पात्र तयां ॥४४॥
 येथें दृष्टांत योजत । ऐका सांगतो सावधान । सपें वंसिलें एकालागुन । तेथें सज्जन पावले ॥४५॥
 तंव तें सर्पविष अंगीं चढत । दर्दरोनी मुंगिया धांवत । सुपुती अत्यंत दाटत । जाणतें पुसत तयाप्रती ॥४६॥
 त्याचे घुर्मित देखोनि नयन । म्हणती तुझी अवस्था कोण । दृढ हांके करितां पाचारण । वलें नयन उघडोनि पाहे ॥४७॥
 पुसती वृत्ती कैसी झालीं । येरु म्हणे निद्रा आली । मज घेऊं चा आतां वहिली । बोवडीं बोली बोलत ॥४८॥
 परीक्षक म्हणती चिकित्सा करा । एक म्हणे सर्पदंश खरा । एक म्हणती उभें करा । त्यासी विचारा अज्ञाहात्य ॥४९॥
 तयासि उभे जंव करिती । तंव तो धरिली न सोडी क्षिती । वलेंचि तयासी उठविली । कानी पिटिती टाळी हांक ॥५०॥
 कांहीं एक घुर्मित बोले । म्हणे माझे पाय जड झाले । मुंग्यांनीं शरीर व्यापिलें । नेत्र उघडिले गुरुदत्ती ॥५१॥
 आतां मज लागूं चा बोट । तुम्ही जा आपले स्वस्थळ । मज न जागवा ये वेळ । आनंद जीवाला वाटतो ॥५२॥
 भ्रांती झोपेची दाटली । जिव्हेनें न बोलवे बोली । हें ऐकोनिया सकळीं । परीक्षा आरंभिली तयाची ॥५३॥
 फासियाचे शीतळ ताट । तें मागोन स्पर्शितां पोळली पाठ । म्हणें जळालो वदे गोठ । शाहाणे स्पष्ट सर्प म्हणती ॥५४॥
 एके निव वाटोनि पाजिला । म्हणे गोड पदार्थ हा चांगला । मागोनि गूळ मुखी घातला । तेणें धुंकिला म्हणे कडू ॥५५॥
 कोणी घालिती मिरच्या मीठ । तें चावितां न मानी वीट । म्हणे हे लागत फार चोखट । साखर कडवट जर हें ॥५६॥
 अहो जया चावला एक फण । त्याची अवस्था हे कोण । सर्व असत्यच बोले माथण । चवीस दूषण हा लावी ॥५७॥
 जया पंचफणीचा दंश झाला । तों अत्यंत भ्रांती पावला । परीक्षा दावितो तुम्हांला । विचारें दाखला ऐसाची ॥५८॥
 माया आवरण अंधारी । विषय पंच फणा सर्प भारी । तेथें खेळां हा निर्धारी । झालीसे परी अद्भुत ॥५९॥
 तया सर्पाची क्षपट बहून । खेळां देखोनि दंश करित । लोभ मोडाचे रोविले दंत । केला ज्ञान क्षणमात्रे ॥६०॥
 तुजें माझे म्हणतां । तया अहंकारे पावविलें घाता । माया निविडीं दंश होना । जाली विगलिता शरीराची ॥६१॥
 सर्पदंशना ते काळी । कामिनी कामाची पिंते क्षोमली । तों खाज नेत्रा मुदली । विपरीत जाली बुद्धि तेणे ॥६२॥
 विषयीं अत्यंत सक जाला । उन्मादे आवरें अन्य लीला । तेथें शिवतण देतां त्याला । निंदा द्वेषाला प्रवर्तते ॥६३॥
 ते निंदाद्वेष करितां । आपली स्तुति वाटागिनां । तेणें काळिया चढली दंता । कैतीं विखारता पडा हे ॥६४॥
 धन्य या विखाराची नात । सीपुत्रलोभें जाला भ्रांत । पैक कल्पनेच्या मुंग्या धांवत । कांहीं न मानत कवणाचे ॥६५॥
 तो मुक्त साधु योगिराज । तेथें पावले ते सहज । निरगोनि म्हणती हे काज । वरवें आज न दिसे दाचे ॥६६॥

धातक चिन्ह बोळवोनी । बरी परीक्षा मांडिली त्यांनी । सुबुद्धि कासे लावितां कानी । तो सिडकावोनी नको म्हणे ॥६७॥ सुबुद्धि असतां शीतळ । तयालागीं ते उठती ज्याळ । तंव दुसरा योग निर्मळ । भजन गूळ दीधला ॥६८॥ तो नावडे तयासी । कडू म्हणोनि शुंकी त्यासी । नाना विषय बटु देतां वेगेसी । लावितां मुखासी गोठ म्हणे ॥६९॥ टाकोनि गोठ भजन किर्तन । नावडेचि कांहीं पुराणश्रवण । हें प्राप्त होतां जाय मागोन । गुंततां कुसमुसोन चुळबुळी ॥७०॥ नावडे तया किर्तनरस । नाच बहुरूपी भाळे भडब्यास । सारी नारी चोरी संगस । भंग मदिरा सुरस आवडे ॥७१॥ कामक्रोध क्षार मिरची । आवडीं सेवी न पाहे रुची । अधिक्रोत्तरप्रीती त्याची । मानी साचो मिष्ट बहु ॥७२॥ वेदांतज्ञान शर्करा । देतां न करी अंगीकारा । मनापासोनि ओकारा । रस शृंगारा सेवीत ॥७३॥ ऐसी परीक्षा येतां कळोन । विषय पंचकणी दंड आला दिसोन । म्हणती या उठया सज्ञान । न सोडी तें स्थान नुठेची ॥७४॥ स्वार्थ संपत्तीच्या योगें त्यासी । जडत्व आलें बहु चरणांसी । धुर्मित जाला नयनासी । सडपिला निधयेसी विखारें ॥७५॥ यायोगें गेला भुलोन । स्वस्त्यत्य गेला विसरोन । नुषडती कदापि लोचन । मलतें बरळोन वदे कीं ॥७६॥ खरें मुळीचें हरपलें । खोटें तेंचि खरें भासलें । अंगी नसतां लावोनि घेतलें । लोभें वाढविलें तर्क ॥७७॥ संकल्पविकल्पें वाढला भेद । वासनायोगेचि जाला बद्ध । कल्पनेचें मूलप्रसिद्ध । लावोनि बाध घेतला ॥७८॥ मीं कर्ता म्हणोनि कर्म केलें । तेंच कर्म भोगणें आलें । जैसें कृत्य तैसें फळें । हें तो न कळें अज्ञाना ॥७९॥ आशा लोभ मोह जाण । यांसी लोलिंग होतां मन । कल्पना वाढवी दारण । मनोरथ पूर्ण व्हायचा ॥८०॥ धनकोश राख्यभार । मिळावे मजसी छत्रचामर । वळ पराक्रम कीर्ती घोर । भूप किंकर मजपुढें ॥८१॥ सुंदर क्रांता संतती । मिळावें यश बरावी जगती । मज ऐसा दुसरा क्षिती । नसावा अधिपति म्यां व्हावें ॥८२॥ पूर्व कर्म जरी हें पावे । तरी मू सोडोनि लोकां धावे । स्वर्गपद प्राप्त व्हावें । यदर्शी करावे योग कांही ॥८३॥ त्या लाभलोभें हवीं भरे । नाना यज्ञकर्मांत आचरे । डोळे भरलेति पूर्ण धुरें । कर्म अविचारें अवलेवी ॥८४॥ वेल्हटा उद्धवे जीवीं सोस । परी हें न कळे पदा नाश । सामुग्री सरतां भूमीस । गर्भवास घेणें कीं ॥८५॥ जिही देह यज्ञी आपलें । तेचि सुधार्य प्रवर्तते जाले । पाहिजे त्यांचें उसणें फेडिलें । भोग भोगविले भोगिजे ॥८६॥ विषयभ्रमें भोगिले भोग । परी ते भोग नोव्हेत जाणा रोग । जन्ममरणासी संयोग । हे उद्योग असती ॥८७॥ या जन्ममरणापासोनि सुटावें । या जगदीश्वरासि भेटावें । कीर्तीही न जीवीं वाटावें । प्रेमें विनटावे विषयसुखा ॥८८॥ त्रिपय तिवुका विषची आहे । कोलिया न अग्रत होय । ही न कळे ज्या सोय । अज्ञान होध या नांव ॥८९॥ हें विलोमिक दाविलें । येणें ज्ञानीं साशंकित जाले । परी अर्थका कळविलें । तुम्ही न वृषिलें पाहिजे या ॥९०॥ आतां निवेदितो सज्ञानासी । लक्ष देइजे मम शब्दासी । काय म्हणूं या अज्ञानासी । समज यासी पडेना ॥९१॥ सत्य ब्रह्म सनातन । तेंचि विस्तारलें परिपूर्ण । पदार्थ मात्र नसे त्याविण । अवधा व्यापून तोचि तो ॥९२॥ अर्म कर्म अकर्म विकर्म । अधर्म धर्मधर्म । कृत्य अकृत्यादि वर्म । उगम निगम तोचि कीं ॥९३॥ गति सुगति अवगती । मति सुमती कुमति । देह इंद्रिय मनाच्या वृत्ती । कर्तृत्व कारणस्थिती तोचि पै ॥९४॥

म्हणिजे या ॥२६॥ सर्व श्रेष्ठ रूढिप्रकार । आचरणीच ते निवडिजे सार । सर्व साराचें जें निजसार । तोचि विचार
 जाणिजे ॥२७॥ नेमाऐसें सर्व कांहीं । होत असें साच पाहीं । सुखदुःखाचे प्रवाहीं । न मनोनि देही सावध ॥२८॥
 आचरतां प्रपंचकारण । जाणिजे जीवांजीवीचे जीवन । देह सतां राहिजे आपण । संसारकूप हे रक्षी ॥२९॥
 रंग भोगिलेसें दिसावे । परी ते अंगीं कांहीं नसावे । सर्वा ऐसें सर्वा वसावे । असोनि नसावे कोठेची ॥३०॥
 ऐसिया परी असतां । मय नाही जातायेतां । हेजि संसारी धन्यता । संसार पाहतां ऐसाचि हा ॥३१॥
 वंधः म्हणजे तो कोण । हा सोळाया असे प्रश्न । तरि लोहि सांगतो निवडोन । श्रोतीं सावधान परिसीजे ॥३२॥
 अहो हा जन्मोनि प्राणी । आपुली आपण करितो हानी । गासें मी कर्ता या अभिमानी । पडिला वंधनी संकल्पे ॥३३॥
 पिता माता माझे संहोदर । अपत्य कांता माझे घर । मी कर्ता माझा संसार । ग्राम सुंदर हें माझे ॥३४॥
 माझाचि वण श्रेष्ठ असे । मजहोनि थोर कोण्ही नसे । मीच सर्वांभाजी योग्य दिसे । समागी म्हणतसे आलुलिया ॥३५॥
 एवं समाम्यसंपन्न । आणिक वसावा धनमान । विषयसुख मिळवें पूर्ण । करी यत्न यासाठी ॥३६॥
 राज्यपद प्राप्त व्हावे । स्वर्गपदादि मिळावे । पराक्रम योग सिद्धीस जावे । अभ्यासी मिळवावें मोक्षधन ॥३७॥
 यासाठीं नाना संकल्प करी । व्रत तप दान मौन्य धरी । यज्ञादि आचरे नाना परी । फलदृष्ट्या अंतरीं धरोनिया ॥३८॥
 नीच वर्ने होय कारण । ऐसें कोण्ही केले जरी श्रवण । त्यासाठी सोडी लज्जा मय मान । करी प्रयत्न बहुतची ॥३९॥
 मनें संकल्प करावे । यदर्थ भले कर्म आचरावे । अनुचित आलिया न भ्यावे । मागे न सरावे किंचित ॥४०॥
 भोक्तृत्वा ऐसें घडोनि येतें । परी न सोडी तो प्रयत्नातें । पावे संकल्प बंधातें । न वळें त्यातें वर्म कांहीं ॥४१॥
 परमाय्यात पाहोन । विकल्पित करी आपलें मन । तदर्थ प्रातीलागून । संकल्प दाखण बंधी उगा ॥४२॥
 धन पाहतां धन यावे । रूप पाहतां रूप व्हावे । यदर्थी दृढ संकल्प करावे । वासनेत गुंतावे या रितीं ॥४३॥
 कल्पना सुकल्प वासना । हेंचि मूळ जसे वचना । यदर्थी दृष्टान्तरचना । आली निरोपणा परिसिजे ॥४४॥
 कोण्ही एक पुरुष । अलंकारी नटला विशेष । उपाहनें नूनन चरणांस । घालोनि मार्गास जाय रजनी ॥४५॥
 तों ते दुष्ट पक्षीची यामिनी । खुलो न राहिली चंद्र चांदणी । तें आनंदोनि तो मनी । चाले हुडपणीं एकला ॥४६॥
 सर्वे कोण्ही त्याचे नसतां । एकलाच मार्ग जाला क्रमिना । तों खडक माळवृंसी पावतां । अदसुन घातां वर्तली ॥४७॥
 मुळी होना निर्भय मनी । तंव नवा जोड याजे चरणी । माळवृंगें अचाट ध्वनी । कर्कर करी ऐकत ॥४८॥
 प्रतिध्वनी माळयोगें । वाटे कोण्ही आले मागे । मय उडवले ध्वनिसंगे । परम लगवगे चालत ॥४९॥
 मये चालतां चालेना । वलयना उदेली त्याच्या मजा । पाटीं लागले कोय कळेना । भीनिमावना दाहली ॥५०॥
 धारिष्टे पाहे चालतां चाली । तंव वाजस देसे खसाळी । पाहोनि हुडहुडी हदरी भली । म्हणे पातलीं घाली ॥५१॥
 मुदाच्या ॥५१॥ चालतां कांहीं पळयेना । शब्द वाजना राहीना । छाया दृष्टीची टथेना । वर्म वळेना तपासी ॥५२॥
 चंद्र पाटी जातसे । तंव छाया सन्मुख येतसे । यात्यागीं तो भूत भासे । भग्ले पिसें नेत्र शक्ती ॥५३॥
 मयभीन मनी घातरला । अटवळोनी भुंगीसि पटला । दानखिळी येमली ते वेळां । वगेनि गंगेज्य पटे तो ॥५४॥

भूत हृदयांत भरलें । पाटे चहूकडे व्यापिलें । उदय होतां कोण्ही देखिलें । तेणें मिळविलें जनांतें ॥५५॥
 हांका फोडुनी जन बोलती । परी हा सावध नोव्हे चिती । नाना युक्ती तया करिती । परी तें आंती जाईना ॥५६॥
 गृहा आणिला उचलोण । माता पिता बोलती येऊन । युक्तीनं कंता करी भाषण । परी तो नयन उघडोना ॥५७॥
 शोयुनी आणिले पंचाक्षरी । म्हणती भूतें झडविलें भारी । नाना सांडणी सांडवती करी । परी तो निर्धारो उमजे ना ॥५८॥
 कोण्ही म्हणती तया माळा । आहे जाग्रदव्य भुतांचा मेळा । तेणें हा पुरता गिळिला । उपाय याला दिसेना ॥५९॥
 तंव सद्गुरु योगिराज आले । तेणें परीक्षोनि पाहिलें । बोव विवेकें झाडिलें । अभयें निवारिलें भय दूरी ॥६०॥
 कृपाकर फिरवितं । नेत्र उघडोनि पाहे सद्गुरुनाथ । चरणीं ठेवी दृढ भाया । परी अंतरीं व्यया धुकधुकी ॥६१॥
 देही होता सावध चित्त । भावना विचारितां निरोपित । ज्ञानसागर सद्गुरुनाथ । बोलखिले भूत कल्पनेचें ॥६२॥
 सद्गुरु म्हणती भेमेंसी । नित्य येई दर्शनासी । जे व्यया जाणवेल तुजसी । ते आम्हांसी सांगूं ॥६३॥
 स्वस्थळा गेला सद्गुरुनाथ । दिसा वागे घा सर्वांत । रजनीं कल्पना उडवत । जाची निद्रेंत भूत तें ॥६४॥
 हे व्यया सद्गुरुसी । निवेदिता झाला वेगेंसी । म्हणे निद्रा लागतां भूत मजसी । छळी निधयेसी काय करूं ॥६५॥
 सद्गुरु पंचाक्षरी दुर्धर । म्हणती वापा ऐक विचार । भूत दुसिमा येतां समोर । धरोनि धीर काज करी ॥६६॥
 मुतें असती बहुत रीती । परी जें कां पीडितसे तुजप्रती । तें कळवया असे युक्ती । साथी निश्चितीं धैर्यें ॥६७॥
 रात्रीं निजतां नेमस्त । तेलकाजळ माखी हात । भूत सन्मुख येतां चिंतित । मांखी निश्चित मुखीं त्याच्या ॥६८॥
 ते आज्ञा बंदोनि शिरी । रजनींत साधिली तेचि परी । आधीं उठोनि झडकरी । सद्गुरु मंदिरां पावला ॥६९॥
 सद्गुरुसन्मुख जावोन । नमूं धरि जंत्र चरण । सद्गुरु पुसती त्यालाभून । निवेदिलें कारण केलें त्यां ॥७०॥
 येरु म्हणे जी सत्य केलें । भुताचे मुखीं काजळ मर्दिलें । सद्गुरु म्हणती आम्हीं पाहिलें । भूत बोलखिलें निर्धोरें ॥७१॥
 येरु म्हणे तें कोठें आहे । सद्गुरु म्हणती दावितों पाहें । आदर्श आणोनि लवलाहें । म्हणती होय प्राहता या ॥७२॥
 करितां आदर्श अवलोकन । सन्मुख काजळें गेलें माखोन । तंव पुसतसे लाजोन । भासें दुश्चिन्ह मज कां जीं ॥७३॥
 तंर सद्गुरु म्हणती मूर्खी । तुक्तीच तुजला उडवली शंकर । भूतवत्सरनेचें झालें देखा । विकल्पविषय दुःख ॥७४॥
 पावसी ॥७४॥ संकल्प विकल्प प्रिदान । हेचि बंधनासि कारण । जंत्र जंत्र लोभमोही चेतें मन । जन्मादि बंधन बोलखे ॥७५॥
 कोण मोक्ष हा कळावा । एतद्विषयीं प्रथम सज्जावा । त्याचाही भाव बरवा । सांगतां परिसाखा प्रीतीनें ॥७६॥
 नदेहीं येथोनि प्राणी । राहे सदा स्वदितविचारणी । ज्ञान अम्यासलक्षणी । योग निर्वाणी साधित ॥७७॥
 नित्यातित्य सारासार । विवेकीं शोबिजे आत्मप्रकार । तत्त्वज्ञानें रंगवी अंतर । परात्पर रूप पाहे ॥७८॥
 संकल्प विकल्प जे उठती । विवेकें उडवी तोयची आंती । सदा सावधान ठेवी धृती । चक्री आवृती तोचि एक ॥७९॥
 सद्गुरुचरणीं सदा शरण । बोध स्वीकारुनी साथी कारण । त्यागविले त्यागी अवगुण । सांठवी गुण स्वहितार्थ ॥८०॥
 जन्मोनि साधिजे हें स्वहित । सगुणभक्तीसीं व्हांवें रत । ईश्वर आहे सर्गगत । त्या पर्दी नत होइजे ॥८१॥
 सर्वां भूतीं साधिजे नमन । सर्वांतल्यापक देवची जाण । ही भावना जटतां पूर्ण । भिन्नाभिज्ञ द्वैत विरे ॥८२॥

नाना कल्पना सरतां । देवमक्तचि उरे वार्ता । हृदयीं चढे सप्रेमता । पावे कोमलता अंतरी ॥८३॥
 नामस्मरणीं उल्लास । श्रवणीं सांठवी कीर्तनरस । वृत्तीसी होय उदास । लागे ध्यास आगळा ॥८४॥
 ध्यासी मन होता निमग्न । मग सहजची होय उन्मन । साक्षात्कार ठाके पुढें येऊन । पावे दर्शन सगुणाचें ॥८५॥
 सगुणी उपासना ठसतां । ऐसीच दिसावी सर्वगता । ती केवीं पावे ऐक्यता । तरी सद्गुरु नाथा विनवाचें ॥८६॥
 सर्वात्मकीं सर्वेश्वर । तो प्राप्त व्हावया जोडिजे कर । ते आर्त भूत वोळखोनि अंतर । अध्यात्मसार वाणवितो ॥८७॥
 तया आध्यात्मिकाचें विवरण । करी कल्पनेचें खंडण । निर्विकल्प होतां शुद्ध मन । गुढ धन दावितो ते ॥८८॥
 सर्वात्मक जो सर्वेश्वर । कैसा व्यापला सर्वांतर । ते कवितो दर्शन सत्वर । तो निर्विकार परमात्मा ॥८९॥
 निरालंब निरंजन । तें अखिल ब्रह्म सनातन । तेंचें कैचें मीतपण । देहवृत्तिमान कांहीं नसे ॥९०॥
 तें लक्षातीत अलक्ष । तोचि सर्वात्मक होय पक्ष । नित्यानंद भोगी असतां दक्ष । तोचि मोक्ष जाणिजे ॥९१॥
 मुखीं पाहतां कनक । त्या कनकाचे अळंकार देख । रूपा आलेति अनेक । पाहोनि लोक मुलती ॥९२॥
 रूपें नटले अलंकार । अलंकारींच कनक निर्धार । तेवींच हा जगदीश्वर । जगदाकार भरलासे ॥९३॥
 अलंकार आणि कांचन । तेपें नाहींच द्वैतपण । तैसा हा सर्वेश्वर जाण । राहिला व्यापून सर्वांत ॥९४॥
 श्रीसद्गुरुकृपा होतां । पावेल दृष्टी एकात्मता । निर्विकल्पसमाधि होय पावता । हेचि मोक्षता होय पै ॥९५॥
 सुख म्हणसी कोण । ऐक त्याचेहि निरोपण । सत्य असत्य प्रकार दोन । तेही भिन्न सांगतो ॥९६॥
 सर्व जन्मांतरीचें सुख । तो हा नरदेह असे देख । मायिक पदार्थी मानी सुख । निव्रेदितो पृथक परियेसा ॥९७॥
 निरोगी सुस्वरूप काया । कांता दिव्य भोगविषया । उपललना भोगावया । आणि भाग्योदया सुख मानी ॥९८॥
 धन धान्य दास दासी । गज अथ गाई म्हैसी । राज्य वैभव संपत्तीसी । छत्रचामरासी सुख मानी ॥९९॥
 सत्ता बळ पराक्रम । यश कीर्ति लौकिक उत्तम । शेवटा जाय नेमिल्ला नेम । लाभीं परम सुख मानी ॥१००॥
 कन्या पुत्र जामात सुना । योग्यायोग्य लावण्यपणा । इच्छित पावला सन्माना । आदरकारणा सुख मानी ॥१०१॥
 मित्रांनै भोजनासी । उत्तम पडूस उदकपानासी । सुंदर शय्या शयनासी । मर्दन देहासी सुख मानी ॥१०२॥
 दिव्य चौर दिव्य अळंकार । जडित माणिक मुक्ताहार । रमणीक स्थळें मनोहर । होता उपचार सुख मानी ॥१०३॥
 ऋतु ऐसे पावतां भोग । दृष्टीस पडतां नाना रंग । सुगंध द्रव्य होवोनि दंग । अर्जवितां जग सुख मानी ॥१०४॥
 गीत संगीत रागरागिणी । अनेक वाद्यादि मंजुल ध्वनी । हे नाद पडतां श्रवणीं । प्रियकर मानी सुखांतें ॥१०५॥
 नृत्यकव्य समोर नाचतां । माट बंदिजन वर्णितां । मंड विनोदें हासवितां । चमत्कार पाहतां सुख मानी ॥१०६॥
 देतां वेतां गौरव करितां । सुतीं जय पावे खेळतां । परवस्तु प्राप्त होतां । पदलाभ जोडतां सुख मानी ॥१०७॥
 असो ही उदंड कर्मकाणी । यालाभें परमसुख मानी । परीं हें सुख नोहे जाण हानी । न कळे मुलोनी व्यर्थ गेला ॥१०८॥
 धत्तुरासी म्हणती कनक । नामें स्वीकारितां तया देख । तेणें जें प्राप्त सुख । तेवींच आवश्यक हें जाणा ॥१०९॥
 या भोगें भोगणें पतन । नरक अधोरीचें निमंत्रण । या भोगीं यमभूषण । कतोनि दंडण पचवील ॥११०॥

प्रारब्धं तेथुनी सुटतां । लक्ष चौन्याशींचे फेरे माया । नाहीं विचारिलें सुख भोगितां । म्हणुनी गोता चुक हा ॥११॥
 तंव श्रोते मध्यगतीं । बक्तियालागीं प्रश्न करिती । तुम्ही भाग्यसुख वर्णिलें निधिती । शेवटीं अवनती घ्यापिली ॥१२॥
 यदर्थ आत्मचें भाषण । तें तुम्ही कीजे जी श्रवण । ऐसिया सुखीं सदाचरण । करितां पतन कैचें त्या ॥१३॥
 जाणोनियां विचार । राक्षसी होतां सादर । तया बाधील केवीं भय दुर्धर । न पडे अघोर नरकासीं ॥१४॥
 दान धर्म यज्ञक्रिया । घाट बांधिले देवालय । पांथिकासीं करितां छाया । तेणें सुख तया होईल कीं ॥१५॥
 व्रत तप जप आचरती । त्यांची साहसा करी धृती । आर्थिकाची पुढी आर्ती । तो सुख निधितीं पावेल कीं ॥१६॥
 खतः करी व्रताचरण । आदर सन्मानें पूजी द्विजगण । आवडीं दे मिश्रानभोजन । तो सुखसंपन्न होईल कीं ॥१७॥
 विवेकें प्रजेतें पाळी । पीडा भय त्यांचें निर्दाळी । सदा कृपाट्टीं न्याहाळी । तो सुखवल्लीळीं पावेल कीं ॥१८॥
 अन्न वस्त्र द्रव्य दान । धातु रत्न मुक्त दान । गज अक्षरघ गोदान । देतां सुखवर्धन होईल कीं ॥१९॥
 दास दासी शय्या भूदान । गुप्त प्रगट वस्तु दान । खी पुत्र कन्या ग्रामदान । देतां सुख सधन होईल कीं ॥२०॥
 दया क्षमा शांती । प्रजा पाळी करोनि प्रीती । विपरीत भायना सुपजवी चिती । तया सुखप्राप्ती होईल कीं ॥२१॥
 अप्र आहार देवद्विजां । चालवोनि भायें करी पूजा । अद्वय भजे वृषगरुडध्यजा । सुख त्या सुतेजा होईल कीं ॥२२॥
 मातापिता पूर्वजांसी । भायें अर्ची कुळदेवतांसी । तोषवी अतीत अभ्यागतांसी । सुख तयासी होईल कीं ॥२३॥
 ऐसें अनेकापरी अर्चन । भायें करितां जो होईल सुजन । तयालागीं प्राप्तमान । सुख तें जाण होईल कीं ॥२४॥
 परिसोनि श्रोत्याची वाणी । बक्ता विनवी त्यालागोनी । जी तुम्ही प्रश्न केला चतुरपणी । तो म्यां श्रवणीं सांठविला ॥२५॥
 आतां याचें उत्तर । निवेदितो तुम्हां जोडोनि कर । क्षोभूं न घायें अंतर । श्रवणीं स्थिर असावें ॥२६॥
 आपण जी जी केली कल्पना । हे शुरुचि असे आचरणा । या पुण्यराशीचा करी जो भरणा । तो देशगणा मान्य कीं ॥२७॥
 शिव इंद्र विधाता । देव अनेक देवता । तयांसि या पुण्यें संतोषता । देती स्वपदता सेव्विती ॥२८॥
 जीं केलीं सुकर्मचरणें । तत्पुण्यें तो स्वर्ग पाहणें । तें सरतां भूलोका येणें । जन्म घेणें कर्मापरी ॥२९॥
 एवरुणें कर्म करावें । तें अनेक पुण्यें फळ भोगावें । सुख अथवा दुःख पावावें । कर्मणयातुर भायें करोनी ॥३०॥
 पुण्य अथवा पापासी । अथवा पुण्य पाप मिश्रतेसी । जैसी आचरणें फळें तैसी । भोगणें प्राणियांसी निर्धारें ॥३१॥
 कामुक ज्या फळ असे करी । तैसेंचि फळ तया अवधारि । स्वर्ग भोग भोगोनि नाना परी । पुन्हा धरेवरी जन्मचि घेणें ॥३२॥
 अथवा निष्कामें पुण्य आचरे । फळआशा कांहीं मनी न भरे । तया बैकुंठकैलासीं आदरें । सन्मान खरे पावती ॥३३॥
 तेयें मुक्ती असती चान्दी । सलोकता समीपता निर्धारि । सरूपता सायुज्यता सुंदरी । आवडोतें वरी ते ठायीं ॥३४॥
 इतुंही जरी जालें । तरी सुख वेगळेंचि उरलें । हे पुण्याऐसे उपभोग भले । तदर्थ दिले इच्छे ॥३५॥
 तेथील मर्यादा सरतां । जन्मचि घेणें लागे मायुता । पावे येवोनि भूप्रमग्नता । सर्वाधिपतिता सर्वभोग ॥३६॥
 पद पावला जरी भूपतीचें । तेणें आचरण न्यापनातीचें । साम दान दंड भेदाचें । कर्तृत्व साचें त्या मायां ॥३७॥
 तेणें लोभें विरोधविषय । स्वार्थ करणें घडे उपाय । घात आघात नावा अपाय । विरोध होय बहत्तची ॥३८॥

दोही विकल्प उठती। कल्पना वासना जाचिती। नीति अनीति घडोनि येती। उठे कुमती सुमती हरपे ॥३९॥
 प्रजेपासोनि घडे अधर्म। तें रायाभायां बैसै कर्म। राज्यांती नरक केला नेम। निवडोनि कर्म निवेदिलें ॥४०॥
 युगायुगीं भूप जाले। युगमानें करोन वागले। यज्ञ असंख्य योजिले। तेहि पावले गर्भदासा ॥४१॥
 अचाट पुण्यातें आचरोन। स्वर्गपद पावले जावोन। भोग उपभोग तेथींचे घेवोन। पुनरा पतन घडलें सां ॥४२॥
 तरी कैसेनि मोजावें हें सुख। जन्ममरण चुकेचि देख। हें इत्यादि वाखाणिलें मायिक। न मनु आवश्यक सुख आम्ही ॥४३॥
 जन्मकर्म पासोनि सुटला। तो सुखिया आम्हां वाटला। त्या सुखाचा अदसुत सोहळा। देवांदिकांला प्राप्त नसे ॥४४॥
 तें सुख योगी संतांसी। प्राप्त आहे निश्चयेंसी। ते कैसेनि पावे इतरांसी। तो योग तुम्हांसी सांगतो ॥४५॥
 योगी ज्ञानी संत सज्जन। आत्मवृत्तीं सावधान। सच्चिदानंदरूप लक्ष्मण। वसति निम्न ल्यामाजी ॥४६॥
 चारी देह चोखाळिती। पांचवे देही त्यांची वस्ती। चारी अवस्था त्यजोनि जाती। पांचवी पावती योगयुक्ते ॥४७॥
 दश देहा ब्रोलंडोन। अक्राव्यात होती निम्न। दश वाच वरते सारून। होती तर्ह्नि अक्राव्यात ॥४८॥
 सप्त चक्रे ताळाताळ। तेथील निरखोनि सर्व खेळ। जें कां आठवें सहस्रदळ। आनंद बळोळ भोगिती तेथें ॥४९॥
 त्या स्वरूपामाजी रमती। सत्रावीचें पान करिती। तयां नाहीं अधोगती। सुख भोगिती ते योगी ॥५०॥
 जें अनंत सुखाचें बीज। तें सच्चिद्वदन रूप सतेज। तन्निष्ठ मोक्ष सहज। योगिराज पावती ॥५१॥
 जया या सुखीं मुरवाड। ते न धरिती चट्टं मुक्तीची चाड। त्या ब्रह्मानंद सुखाचें घवाड। लायली जोड अनिवारा ॥५२॥
 यादुनी जें इतर सुख। तितुकें भोगवी परम दुःख। या ब्रह्मानंदसुखाची तुक। अशुभाज देख न ये कोणा ॥५३॥
 या सुखदुःखाचें विवरण। तुम्हां दाविलें निवडून। परी कांहीं एक निरोपण। दुःख कोण सांगू तें ॥५४॥
 अनामरूपाचा विसर। अत्यंत विषयाचा भर। संस्रव विकल्प अनिवार। चिंता घोर भ्रम देही ॥५५॥
 अष्ट विद्वती विकार सहा। लोभ मोहो अनिवार पहा। यत्संगाचरणीं दुःख दाहा। भोगणें महा अनिवार ॥५६॥
 हेंचि दुःखाचें मूळ। सार निवेदिलें निखळ। कुसुदि विस्तार हा कुथळ। परम अमंगळ दुःख हें ॥५७॥
 यासंगें पापाचरण। यासंगेंचि गमनागमन। यासंगेंचि भक्षणभक्षण। अविषेकें पूर्ण अनाचार ॥५८॥
 या गुणेंचि विपरीत कर्म। या गुणेंचि सर्व अधर्म। या गुणेंचि चुकलें कर्म। दुःख परम या गुणें ॥५९॥
 येणें कुसंगें करोनी। प्राणी वरें पापाचरणीं। पडे नरकाचिया पतनीं। जन्ममरणीं गुंतला ॥६०॥
 दुःख वर्णितां नाहीं पार। जन्मदुःख अनिवार। कर्मरीटिचा बेगळा विस्तार। करितां संसारदुःख बट्ट ॥६१॥
 वैपत्तिदुःख न सांगवे। संततिदुःख दुपशीं सोसावें। जरादुःख न भोगवें। मरणीं वदाचें दुःख किती ॥६२॥
 जातां दुःख मागिलिया। भोगणेंचि असे पुटलिया। पापकर्म यमालया। दुःख भोगाया जाणें कीं ॥६३॥
 मूक अमूक कर्म घटती। त्यांची देणें तेथें घडती। अनिवार कटोर विपत्ती। दुःख भोगविनी बट्ट पीडा ॥६४॥
 नरकामाजी पचविनी। कुंभीपाकीं उरविनी। सांडसे मंडसते तोंडिती। दंत उपडिती तेंढेची ॥६५॥
 मोक्ष रस धोविनी सुखी। तेणें आंढळें परम दुःखी। आंढळे लावोनि ओटिनी नाहीं। नम्र फुंकी शरें अंगी ॥६६॥

तप्त मुमी लोळविती । असिपत्री चालविती । तप्तस्तंभ पोटाळिती । कर्णी भेदिती तप्त सळ्या ॥६७॥
 हस्त पाद बांधोन । पर्यतावरोनि देति लोटून । सर्वेच छेदिती करचरण । लिंग छेदून मुखी देती ॥६८॥
 मुखी घालिती बळे विष्टा । शरीरें विदेविती देवोनि कष्टा । दया जुपजे तयां दुष्टां । करिती चेष्टा अटिती ॥६९॥
 काकंचेचु नेत्र फोडिती । रत्नवनकामाजी बुडविती । घाणीं धाळुनिया रगडती । मीवा पिळ्ळिती अट्टहास्यें ॥१७०॥
 सर्पें विंचू इंगळिया । त्या ऐवीं टाकिती प्राणिया । त्या दर्शें पीडिती काया । जुपजे माया तयांसी ॥७१॥
 पक्षरा सळ्या तापविती । गुद उपसीं लोटोनि देती । क्षार विपकूपीं सडविती । चक्री फिरविती टांगोनि ॥७२॥
 ऐसिया दुःखासीं नाहीं पार । कृतिकर्मापेसे भोग निर्धार । यातना सरतां जन्म अधोर भोगविती साचारं प्राणिया ॥७३॥
 जन्मनरणाचा पडतां फांसा । तेथें कोठेनि घडे उतासा । येरमराचा पाहतीं तमासा । परी घातल्या कासा न सांडिती ॥७४॥
 ऐसिया दुःखातें भोगितां । कोणही नसे सोडविता । कठिण हे दुःखअवस्था । नुमजे आंता अजुती ॥७५॥
 एथें दुःखाचें हें निरोपण । केलें सावधानार्थ जाण । या परिहाराची खूण । तेंही विवरण निवेदिलें ॥७६॥
 आतां कोण स्वर्ग म्हणोनिपा । प्रशोत्तर करितो कळावया । साधनीं साधोनि उपाया । जाईजे ठापा त्यायोगें ॥७७॥
 संत साधु योगीजन । यांचा संग साधावा पूर्ण । सेवा करोनि रात्रंदिन । करितां प्रसन्न स्वर्ग हा ॥७८॥
 संतसंगी असतां । श्रवणी पडे हरिकथा । सहजीं पावे बोधता । विवेक हातां पै चढे ॥७९॥
 करितां संतांचें सेवन । होय संपूर्ण पापाचें दहन । इंदियांचे विपयगुण । जाती निवळोन बोधेची ॥१८०॥
 संतसंगी होतां नीट । काया अलिंगनीं होतसे चोखट । मायिक पदार्थी येतसे वीट । अनुत्पाप अचाट वाणतो ॥८१॥
 राहतां सच्चरणीं देखोनि मिठी । दैत पळे उठाउठी । पूर्ण बेराग्य उपजे पोटी । ज्ञानीं दृष्टी भरतसे ॥८२॥
 संतमूर्तींचें भरितां ध्यान । त्याचे सुकृतसे जन्ममरण । अर्चोनि करितां तीर्थसेवन । अद्भुत ज्ञान टसावे ॥८३॥
 सद्गुरुं म्हणवितां संतांचे दास । तया नाहींच भवपाश । मक्तिमाय्य पावे बहुयस । प्रेम विशेष उद्भवे ॥८४॥
 संतसंगावीण नावडे चित्ता । ऐसी वृत्ति जया वाणतां । तया मोक्ष घरीं आयता । होय येता संतहृदयें ॥८५॥
 संतांचें परम ज्ञान चोख । देहीं दाविती पाताळ भूलोक । एकत्रीस स्वर्ग अलोल्लिख । तेथील सुखभोग दाखविती ॥८६॥
 पूर्णहृदयें वाणविती ज्ञान । त्रैलोक्यादि करविती दर्शन । मग त्या अर्धपीठीचें पावन । तेथें नेऊन ठेविती ॥८७॥
 स्वर्ग बापुडें तें काय । परी स्वर्गातें पावविती पाहे । अविनाशरूपीं तन्मय । वृत्ती लय करवीती ॥८८॥
 वेदशास्त्रींची कर्मकारणें । पूर्वपक्षीक भोगवी बंधन । जीवमात्राचीं रहाणीप्रकरणें । तेसींच आचरणें चालती ॥८९॥
 उत्तरपक्षींचा भाग । तो ताक असे चांग । परी विस्तारिक प्रसंग । मुमुक्षां लाग लागेना ॥१९०॥
 पटिकां साधेना हातवटी । न कळे काय वेदपोटी । अभिमानेचि करिती बटवटी । गुहा गोष्टी कळेना ॥१९१॥
 तेथें अवळा मुमुक्षु अज्ञाना । केवीं येयांच्या पावती ज्ञाना । साधोनि स्वहितसाधना । स्वर्गमुक्ता केवीं तें ॥१९२॥
 या जगदोद्वारासाठीं । संत योगी अवतरले सुटीं । गुरुवें देवोनि ज्ञानदृष्टी । गुरु पोटी भरविती ते ॥१९३॥
 प्रेम विनयता देखोन । सद्गुरुं देती कृपादान । आत्मरूपीं पावचून । अविनाशी नेऊन स्थापिती ॥१९४॥

यालागी स्वर्ग हाचि पाहि । हें वर्म जाणिजे देहीं । संतांवांचोनि थोर नाहीं । पदार्थ कांहीं त्रिलोकीं ॥९५॥
 संत सुखाचे सागर । संत ज्ञानाचे आगर । संत या जीवां तारुं थोर । होय भवपार यांचेनी ॥९६॥
 संत कृपादान होतां । वारे जन्ममरणव्यया । ठाव नुरेचि दुरिता । मोक्षपंथा पावविती ॥९७॥
 संत दीनांचे दयाळ । हृदयीं अत्यंत कोमळ । पुरविती शरणागतांची आळ । माउली स्नेहाळ हे खरी ॥९८॥
 उदार हे संत महंत । महंत तोचि स्वामी दत्त । तद्रूपी हा सद्गुरु अनंत । त्या पदीं सुत विनटला ॥९९॥
 विनवी अनंताचा सुत । पुढील कथा रसभरित । ते निरोपील सद्गुरुदत्त । सांठवा हृदयांत सावधान ॥१००॥
 इति श्रीदत्तप्रबोधप्रणय । श्रीनारदपुराणीचें संमत । परिस्रोत श्रोते मन्त्रिक संत । एकोनविंशोव्यायार्थ गोड हा ॥१०१॥

॥ इति एकोनविंशोव्यायः समाप्तः ॥

॥ अध्याय ३० वा ॥

श्रीगणेशाय नमः । श्रीसरस्वत्यै नमः । श्रीगुरुभ्यो नमः ॥

जयजय सद्गुरु लंबोदरा । लावण्य रूप अतिखुंदरा । चतुर्दश निवेच्या सागरा । अज्ञानहरा ज्ञानदीपा ॥१॥
जय मूलाधारनिवासी । दत्त विघ्नहरा अविनाशी । चतुर्दलकमळीचा तूं निलासी । बोळंगती पायासी ऋद्धिसिद्धी ॥२॥
तव शुंडा आरक्त वर्ण । रवि शशि वाम सव्य नयन । डाकिनी शक्तिप्रमथेत पूर्ण । मात्रागुण चार ते ॥३॥
चतुरांगुल दिव्य स्थान । फरशांकुरा विराजमान । तद्विलास पीतवसन । मुक्ताभूषणमंडित माळा ॥४॥
ऋषि ईश्वर तुज आराधी । पाहोनि सद्य तूं कृपानिधी । तोडिसी संकट आधिपत्याची । देसी बुद्धी सिद्धी विद्या ॥५॥
ऐसा सद्गुरु तूं दत्त विनायक । तुज आवडती विनय भाषिक । त्यांची आळ तूं सुखदायक । करोनि कौतुक पुरवीसी ॥६॥
हें जाणोनि तव चरणीं । स्तवितो भावें जोडुनी पाणी । या प्रथी वदविजे याणी । साद्य होवोनी आपण ॥७॥
मी अन्यायी पतित । तुला जालों शरणागत । सांभाळिता तूं समर्थ । वदवी प्रिय अभयलें ॥८॥
तुझिया कृपाकटाक्षें करून । मार्गे काविलें निरोपण । तें परितोनि निघाले सज्जन । वेधलें मन श्रवणीं पुढें ॥९॥
भाविक श्रोत्यांची कामना । तूं पुरवी दत्तगजानना । चालवी रसाल निरोपणा । हे विज्ञापना पायांसी ॥१०॥
दत्त अविनाश विघ्नहर । सद्य उदार हा लंबोदर । आर्त भून बोळोवोने अंतर । वदनी उद्गार प्रबोधी कों ॥११॥
श्रोतीं सावधान होइजे । अत्यादरें श्रवण कीजे । सार हृदयां सांठविजे । पान कीजे कषायृत ॥१२॥
मागिले अध्ययाअंती । स्वर्ग नेम ऐकिला श्रोती । आतां नरक कोणा निधिति । तेही प्रचीती निवेदितो ॥१३॥
पापी कुमती दुर्जन । कामी क्रोधी मदमत्सरी जाण । दंभ अहंकारी देखी पूर्ण । दुष्टसंगही नरकीक हा ॥१४॥
हिसक निंदक घातक । भलिन कुमती दाहक । पाखांडी कुतर्भी जल्पक । संग दुष्टक नरकीक हा ॥१५॥
गुरु तल्पक पितृदोही । जार चांडाल निर्दय पाही । कपटी अनाचारी जीवन्न तोही । नरकीक हाही संग जाण ॥१६॥
असत्यवचनी पादक । अधिवासी लंपक । अभक्ष्य भक्षणी मयक । संग नरकीक होय हा ॥१७॥
प्रपंच परमायी नाही मन । कीर्तन नावडे पुराणश्रवण । भांड तमासे घूर्नी सलग्न । तो संग जाण नरकची ॥१८॥
स्वधर्मकामी नाही निष्ठा । आचरती त्यांच्या कही चेष्टा । सुबुद्धा नायके भांडे थ्रेष्टा । वदनी विष्टा नरकीक तो ॥१९॥
नीच धर्मी आचरतां । मुख वाटे व्याच्या चित्ता । आपुलो वाढवी थ्रेष्टता । परा निर्भर्त्सता होय तो ॥२०॥
वक्त अवक्तो विसरती । नाना विषयभोग भोगिती । जार जनांची अर्पेत प्रीती । दुष्टडे संगती नरकीक ॥२१॥
माता पिता गुरुद्वेषी । अणुमात्र न मजे त्यांसी । अन्हेरी देवतीर्थ द्विजांसी । तो संग नरकासी घालवी ॥२२॥
पराचें न जाणें जीवन । पीडा करी अति दाहण । तत्कृतविधेमाजी प्रवीण । तो संग पतन करवी नरकी ॥२३॥
संत साधु योगियांसी । कुचेष्ट-संवादें पीडी त्यांसी । विनापराध गांजी परांसी । संग नरकासी कारण हा ॥२४॥
छळक बुद्धी न सोडिती । अप्रतिष्ठेसी प्रवर्तती । उपमदें अपमानिती । जाणें नरकपंथी संगे या ॥२५॥
मधुर कोणासी न बोलावें । कठोर वचनें हृदय भेदावें । वर्मिक शब्दे टोंचावें । कधी न चार्यें सुख कोण हा ॥२६॥

कार्यार्थीच व्हावें लीन । होतां कार्य फिरे परतोन । हें वक्तृमैदिक लक्षण । नरकस्थान याचि संगें ॥२७॥
 मो कोण याती कोण वर्ण । कोण कैसें काय आचरण । सारासार विचारगुण । तेथें मन वैसेना ॥२८॥
 मन इच्छेऐसें वर्तवें । आवडे तेंचि आचरावें । कधीं कोणाचें न मानावें । वचन मोडावें श्रेष्ठचें ॥२९॥
 असो हे दृष्टसंगती । किंचित् वर्णिली या ग्रंथी । हाचि नरक ओळखा निश्चिती । घाली अधःपाती संग हा ॥३०॥
 हेंचि नरकाचें मूळ । असंग लोभ मोह प्रबल । त्यातें भिज्नी राहिजे सर्व काळ । विवेकबळ विचारें ॥३१॥
 आतां परपदाचें विवरण । तें परिसिजे सावधान । धन्य तुम्ही श्रोतेजन । आवडी पूर्ण श्रवणार्थी ॥३२॥
 व्याचिया सत्तामात्रें करून । इंद्रियां घडे चळणचळण । वाक्रे देहीं प्राणपवन । ढोळे चैतन्य सर्व हें ॥३३॥
 अंतःकरण मन धुदित सकळ । त्या सत्तेचि यांचा खेळ । अवघा पिंडब्रह्मांडगोल । सर्वांचें मूळ तोच को ॥३४॥
 नाना रूप लीला अनंत । त्यासो नाही पर अंत । सर्वांतर सर्वगत । वर्तोन अलिप्त वेगळा ॥३५॥
 कर्म करवोनि कर्मातीत । व्यापोनि असे विभक्त । सच्चित्तानंद सर्वातीत । निखिल अभ्यक्त ब्रह्मचें ॥३६॥
 इंद्रियें व्यापारें वर्तती । मन संकल्पें कृत्य करिती । नाना कर्म आचरती । साक्षित्वें वस्ती तयाची ॥३७॥
 तया नाही नामरूप । तें रूपातीत गा अरूप । त्यावीण सर्व विरूप । त्याचे निरूप दृश्यत्वें ॥३८॥
 तें गुणातीत निर्गुण । तें चैदिरापरतें जाण । चहूं वाचेहुनी असे भिन्न । परापर पूर्ण परंपद ॥३९॥
 तें नित्यानंद सदोदित । अचळ अविनाश मुक्त । निरामय निरंजन मायातीत । या नांव निश्चिन परंपद ॥४०॥
 जें अगम्य अगोचर । निर्विकल्प निराधार । निर्मोह निरहंकार । तें निराकार परंपद ॥४१॥
 जो चौदग्न्याचा शेट । जें का उभयोनि भरी घोट । तें परंपद गा वरवंट । असे अवीट शुद्ध विमल ॥४२॥
 पदनिर्णय निवेदिला । तो तुम्हीं हृदयीं सांठविला । आतां अनुभवेचा प्रश्न मला । उपास्य मजला निवेदी ॥४३॥
 माउलीचें मनोगत । जाणें श्रोतियांचे आर्त । पुरवावया उभयांचें मनोरथ । प्रश्नोत्तर दत्त कथितो मी ॥४४॥
 देव उदंड असती । स्वर्गभूत्युपाताळी वसती । जीवमात्र त्यानिं भजती । फळास आदरती उपासना ॥४५॥
 परी ज्या देवा उपासावें । कर्मीक फळ तेणे पावें । न अर्चितां पीडावें । जीव आटाचें दुःखरूप ॥४६॥
 जरी देव प्रसन्न होनी । मायिक फळ नाशिवंत देती । अविनाश न देवचे निश्चिती । नाश याप्रती मुळीच ॥४७॥
 हे साचिवंत देव असावे । तरी अविनाशपद त्यानीं पावें । तें न घडेची या देवे । म्हणोनि जाणावे निम्या हो ॥४८॥
 सकळ जीव देवांची उपासी । लय पालक तिर्थांत राह्यी । ते सर्वांमाजी श्रेष्ठ असनी । त्रिगुण म्हणती विवेच ॥४९॥
 सकळ देवांमाजी योर । ते ब्रह्मा विष्णु महेश्वर । तयांचाही जो ईश्वर । तो सर्वेश्वर निराळा ॥५०॥
 जया म्हणनी मायाननि । निर्गुणी नाम निश्चित । जो असे सर्वगत । तो नित्य शाश्वत अविनाशी ॥५१॥
 थेदशाखें जया वर्णित । उपनिषदे पुराणें गाती । जया वाखाणिनां भागत्या श्रुती । सेवी मौनान्वी उगत्या ॥५२॥
 नो सर्वांना सर्व व्यापक । सर्व देवदेवांचा देव देख । तया दावितां सद्गुरु एक । त्याचेनि घोळत पाविजे ॥५३॥
 तयाचे शृंगें करुनी । पाविजे अविनाशप्रदरपानी । जन्ममरणाची कथंतणी । दाविती सुदोनी गुराव ॥५४॥

स्वयमेव त्रिताप वारिती । निरसोनि टाकिती भवधांती । स्वरूपी तद्रूप करिती वृत्ती । पद पावविती अविनाश ॥५५॥
हे पद नसे कोहार्थीन । हो का मान्य असुर देवगण । परी एका सद्गुरुवांचोन । स्वात्मधन सांपडेना ॥५६॥
यालागी दृढ निश्चय । सर्व श्रेष्ठ उपास्य सद्गुरुपाय । तो जीवन्मुक्तीचा जाणें उपाय । परात्पर सोयें सावधी तो ॥५७॥
नाना उपासना असती । परी या उपासनेची सरी न पवती । अंत उपासनेचा अधिपती । सद्गुरु निश्चिती जाणिले ॥५८॥
सद्गुरुवांचोनि दैवता । नसे अनंत ब्रह्मांडें शोधिता । हेचि उपास्य जीवा समस्ता । कीजे दासता प्रेमभावे ॥५९॥
जया दृढ सद्गुरु औपासन । तो या त्रैलोक्यामाजी होय धन्य । होतें तयाचें दर्शन । पापदहन पुण्य जोडे ॥६०॥
सद्गुरुसेवेमाजी प्रेमें रत । त्याचें दर्शन हरी इच्छित । सवळ सिद्धि पादाक्रांत । वचन ब्रह्मोत सेवेसी ॥६१॥
काया वाचा मन प्राण । तन मन धन सत्य अर्पण । दिवारजनी गुरुसेवन । द्रुद्र अंतःकरण करोनिया ॥६२॥
सेवा कारिता नये मळ । यत्पनेचा होऊं नेदी बिटाळ । गुरु आचरणी तळमळ । नुपजे निखळ देही ज्याच्या ॥६३॥
तो धन्य या संसारी । तोचि मोक्षाचा अधिकारी । त्या मार्गे पुढें श्रीहरी । अंतर बाहेरी साभाळी ॥६४॥
त्याची आज्ञा शिरी वंदन । स्वयें करी कार्याकारण । किटावया नेहे उचीर्ण । रावे आपण श्रीसह ॥६५॥
श्रेष्ठ आपणची करी । कदा न सांडी तया दूरी । तया ठाव दे हृदयाभीतरी । आपण त्या अंतरी प्रगटची ॥६६॥
हे उपासकाची लोळा । म्हणोनि गुरु तो सर्वांत आगळा । त्या उपासने पुरे सोहोळा । यदर्थ सवळ्यां निवेदिलें ॥६७॥
आतां विद्वानाचें लक्षण । तेहि करितो नितोपण । श्रोतें होईजे सावधान । कीजे व्रतण सप्रेम ॥६८॥
वेदशास्त्रपुराण । श्रुतिस्मृतीचें अध्ययन । दशग्रंथादि व्याकरण । नाना पठण ग्रंथांचें ॥६९॥
स्वर मात्रावर्ण व्यंजनोक्ती । ह्रस्व दीर्घ लिंगें जाणती । अंतरबाह्यार्थ उमजती । कमें आचरती तैसीच ॥७०॥
चौदा विद्या चौतष्टी कळा । ग्रंथग्रंथादि मंत्रमाळा । असे उपासने वृत्ती सवळ्यां । ऐवतपाळा शांतविती ॥७१॥
योगयाग क्रिया । साधने जाणती उपाया । जपानुष्ठाने वारिती भया । देती अमया प्रतापें ॥७२॥
साधोनि या शमदमा । आचरती त्या यमनियमा । जाणती सवळ क्रमविक्रमा । समाधि नेमा जाणती ॥७३॥
उचित समयी भावण । त्रास निवडोनि करिती रंजन । ऐसे गुणी असोनि संपन्न । निरभिमान वागती ॥७४॥
शांत दांत धिरक । सदय उदार भेदरहित । निर्द्वंद्व निरहंकार निश्चित । महत्त्व न दावीत कवणासी ॥७५॥
पट्टिंचा लेश नाही । विवृति नुपजे कदा देही । समसाम्य सर्व पाहीं । उपसर्गितां वहांही डगेना ॥७६॥
ऐसे हें भाग्य निश्चिती । परी विनय सर्वा भूती । तैसाचि लोभ आणि प्रीती । पर आती सारखीच ॥७७॥
नाना वर्ण याती कुळ । विवेक निरखी एक सवळ । हा शुचि अथवा चांडाळ । पाहत मळ नुपजे मना ॥७८॥
सर्व विद्याना ईश्वर । अभेदाचि हें चराचर । ऐसे देही ज्ञान जया गंभीर । विद्वान निर्धार तोचि पै ॥७९॥
अंगी असोनि सर्वज्ञता । भिरवावी बाटे न धनार्था । विनयपदे होय भिरवता । धन्य विद्वत्ता त्याचीच ॥८०॥
लौकिकी विद्या अन्धासोनि । घनालागीं बेचिती प्राण । लोकां दाविती शहाणपण । तयां विद्वान म्हणो नये ॥८१॥
विद्या अन्धास उदंड केला । ते अभिमानें न गणती कोण्डाला । घुसकुसनी येर येराला । विद्वान तयाला म्हणो नये ॥८२॥

विद्या अम्यास सर्व करिती । अविद्यामाजी बळें फिरती । विषयार्थी सर्व संप्रहिती । वादा प्रवर्तती विद्वान नोहे ॥८३॥
 पदपट्टं करिती भाटीव । न सांपडे कदा अंतर ठेव । त्यांसी न घडे त्यांचा उपाव । सकळ हावभाव उदरार्थ ॥८४॥
 असो हे गुण उच्चारितां । दोष येऊं पाहे मायां । किंचित जाणविलें भावार्थी । सत्यासि कोपतां नसावी ॥८५॥
 विद्याविनयसंपन्न । सर्वाभूती वृत्ती समान । द्वैत भेद नसे अभिमान । तोची विद्वान म्हणावा ॥८६॥
 मान अमाने नाहीं चाड । सर्वांपरीने सर्वासि गोड । ऐक्यसाधनी ज्याची जोड । विद्वान निवड या म्हणिजे ॥८७॥
 विद्या गुणाची अहंता । अणुमात्र नुपजे ज्याच्या चित्ता । सर्वा भूती समता । पंडित विद्वत्ता त्या शोभे ॥८८॥
 अनेक विद्या अम्यासोन । त्या विद्येचें सार कोण । त्याचेंच करोनि आराधन । साधी कारण विद्वान तो ॥८९॥
 सकळ विद्यांमाजी विद्यासार । अध्यात्मविद्याहे निर्धार । तेथींचा जाणे गुहाविचार । विद्वान् चतुर पंडित तो ॥९०॥
 अध्यात्मविद्येचें अध्ययन । तेथें रमलें ज्याचें मन । गुहा गुज पावला समाधान । तोचि धन्य विद्वान पें ॥९१॥
 येथोनि मूढाचा प्रसंग । तोहि निरोपितों अव्यंग । श्रोते परिसिजे सांग । बीभत्स रंग तपावे ॥९२॥
 प्रारब्धबोगाचा नेम । तदनुसार घडे कर्म । तें न जाणोनि वर्म । अहंमन मूढ तो ॥९३॥
 प्रारब्धयोगें क्रम चालतां । अर्भक म्हणे मी कर्ता । बळेंचि घेतसे मायां । या नांव मूढता बोलिजे ॥९४॥
 सुमार्गे सांगतां कोण्ही । अविद्येकें नाणी तें मनी । मनभूत करी करणी । जोडी हानी तो मूढ ॥९५॥
 आपुलें कुळ शील वर्ण घोर । नाचरे तो कर्मविचार । तें निंद परकर्म अंगीकार । मूढ निर्धार तो एक ॥९६॥
 भयमार्गी सांगे मला । ऐकोनि न घे संगाला । उर्मटपणे जाय एकला । मूढत्व त्याला सज साजे ॥९७॥
 आपुलेंच वर्णी घोरपण । उमोंचि परा लावी दूषण । गद्गदा हांसे करितां भाषण । चालतां भक्षण मूढ हो ॥९८॥
 उणे पराचें पाहावें । परएकांत श्रवण करावे । कर्म पाहोनि खोंचावें । मूढ म्हणावें त्याची नरा ॥९९॥
 आपुला नेणोनि अधिकार । घोर वाद करी शिरजोर । घात पात इच्छो पापर । सदा अविचार मूढ तो ॥१००॥
 दुर्व्यसन दुरुक्ति दुष्कर्म । दृष्ट मार्गी वतें अघर्म । निर्भीड निष्ठुर लोभित परम । नावडे धर्म मूढ तो ॥१०१॥
 पूर्वकर्में मृत्यु हानी । लाभ अलाभ येती घडोनी । तदर्थ शोक वाहणी । तोचि अज्ञानी मूढ छरा ॥१०२॥
 पाहतां काया मायेची । शेवटीं परिणामी जायाची । विषयिक करणें पूजा याची । नट बांयाची मूढ तों ॥१०३॥
 वरी केल दीक्षाधारण । न करी विकृतिरिपुवारण । करी लौकिक कार्यकारण । न म्हणूं सज्जन मूढ हा ॥१०४॥
 जें होणें तें प्रारब्धाधीन । पुढीलासाठीं प्रस्तुत आचरण । हें त्रिजन्मोक्त असोनि ज्ञान । मूढ यत्न प्रवळ प्रस्तुति ॥१०५॥
 मन राग्यवैभव संपत्ती । लौकिकीं जोडावी यशस्वीती । स्वर्गाही न देखावी दुःखविरती । प्रयत्न यदर्थी बहुसज्ज ॥१०६॥
 पाच जन्मी या वेळें । प्रातः व्हावी इच्छित फळे । यदर्थी यत्न करी बळे । व्यर्थ मिळेले मूढ हा ॥१०७॥
 असो हे मूढपणाची वार्ता । न सोपेचि कांही वाखाणितां । परी निरोपणें पुढील प्रभोरता । म्हणोनि आवरिता पें जातो ॥१०८॥
 अनन्या माना ज्ञानसांगी । तिचा प्रश्न कः संन्यासी म्हणोनि । तो निरोपितों अन्वये करोनी । श्रोतेजनी परितः ॥१०९॥
 मुढी चवदाचा कीजे नारा । लोभमोहाचा तोडिजे पार । देहविरयी होनां उदास । पाने संन्यास म्हणावा ॥११०॥

वरी भगवें फाडिली । अंतरभेग नाही गेली । दंडकासोटी विटंबिली । वासना मुंडिली नाहीच ॥११॥
 दिखासुत्राचा केला त्याग । अंतरी रुचती विषयभोग । भोग नव्हे हा रोग । दाविलें सोंग जगासी ॥१२॥
 अंतरिका नाही दंडिलें । बाह्य केशातें मुंडिलें । वासनेतें वाढविलें भोळे नाडिलें अनुग्रही ॥१३॥
 यज्ञावरी चढविला रंग । परी न गणती तो अंतरंग । व्यापारविषय करिती चांग । पडतां व्यंग सोसेना ॥१४॥
 करिती काजकारण खटपट । शय्यासुन बांधिती मठ । वार्ता बोधाय्या अचाट । अंतर याट हा रणीक ॥१५॥
 हा नोहें पां संन्यास । दुरोनि नमार्थें भगव्यास । आतां ये प्रकरणी इतिहास । किंचित तुम्हांस निवेदितो ॥१६॥
 अंतरी निरक्त असावें । मन वासनेतें मुंडावें । रिपु विवृतीतें दंडावें । द्वैत खंडावें भेदातें ॥१७॥
 अध्यात्मज्ञानी अम्यास । निरालंबोपनिर्दयी सौरस । वृत्ती असांनी उदास । अंतर पादा खंडिजे ॥१८॥
 आत्मअनात्मी विचार । सत्त चव्तींचे भेद समग्र । वस्तु निरखोनि परात्पर । प्रणवप्रकार जाणिजे ॥१९॥
 प्रणतोस्मि नारायण । तो सर्वात्मकीं घेईजे बोळखोन । अपरोक्ष पाविजे ज्ञान । वृत्ती लग्नाधान पाविजे ॥२०॥
 फळवासनेचा त्याग । स्वस्वरूपी सदा भोग । निजहमर्षी रंगला रंग । हाचि योग संन्यास ॥२१॥
 वृत्ती परब्रह्मी मुराली । गती अगती सर्व खुंटली । रसी वासना विटली । अरुची जाली सर्वाची ॥२२॥
 जागृती क्षम घुवृती । तुर्या बोलांडोनि चवथी । पांचवे ठायीं व्याची वस्ती । त्याहोनि त्विती तो योगी ॥२३॥
 जो या राहो अम्यासी । तोचि बोळखावा संन्यासी । सदैव अद्वय मानसी । त्या योगियासी बंदिजे ॥२४॥
 तेथें भगवें नको मुंडण । न लगे कांहीं दंडधारण । सूत्रत्याग भस्मविलेपन । न लगे भ्रमण त्रिवृत्ता ॥२५॥
 या ब्रह्मअलंकारभूषणी । भय नाही तपालागोनी । ऐव्य जालें सर्वभ्रमकारणी । भले राहणी आचरे तो ॥२६॥
 मानापमान नाही व्यास । सर्वांपरीं उदास । तोचि जाणावा निर्दोष । हाचि संन्यास निश्चय ॥२७॥
 आतां प्राज्ञ तें काय करावें । या प्रश्नी उत्तर परिसावें । तें श्रवणी आदरें सांठवावें । श्रोतीं ध्यावें गुणासी ॥२८॥
 येथें प्रवृत्ति निवृत्ति दोन । मार्ग असती भिन्न । दोन्ही राखिजे परीक्षोन । सांगतों निवडोन परिसिजे ॥२९॥
 प्रवृत्ति म्हणजे लोकाचार । निवृत्ति म्हणजे आत्मविचार । एवं जाणावया प्रकार । जाणवितो सार विभक्तें ॥३०॥
 प्रवृत्तीचें प्राज्ञ गुण । ऐकिजे जी सावधान । देश काळ वर्तमान । विवेकें आचरण आचरावें ॥३१॥
 वस्तुभेद सत्य सेवन । विचारली कीजे कार्यकारण । विहित अनिहित जाणोन । मंगळ भोजन करावें ॥३२॥
 प्रतिदेशी अनाचार । एक दोन असती निर्धार । यदर्थी जाणोन कार्यसार । घेतां विचार राखिजे ॥३३॥
 असो हें प्रवृत्तिसंपादन । आतां निवृत्तीचीं परिसावून । स्वकीं प्राज्ञ असावें निपुण । स्वामीक लक्षण लक्षिजे ॥३४॥
 अप्राप्ततें काय करावें । माया मोह विषय लोभ त्यजावे । सार स्वस्वरूपी सावध असावें । स्वतःचीं रमावें सर्वदा ॥३५॥
 प्राज्ञ अप्राज्ञ लक्षण । येथें विवडितां लगे दूषण । सर्व वस्तु कार्यकारण । असती पूर्ण निर्धारें ॥३६॥
 परी प्रसंगोपात्त प्राज्ञ करावें । अप्रासंगिक सर्वथा त्यजावें । हे विवेक विचार जाणावे । स्वअंगीं बाणावें प्रदास्त जें ॥३७॥
 मान्य तें प्राज्ञ कीजे । अमान्य तें त्यागिजे । या दोहर्षें बोळखिजे । अंगीकारिजे यथा रीती ॥३८॥

देव द्विज गुरु गोसेवन । स्वकर्म दया धर्म पूर्ण । स्वकुल आहार व्यवहार कारण । प्राह्य प्रमाण ससंग ॥३९॥
 कथापुराण भजन । श्रवण मनन निदिध्यासन । अतीत अम्यागत गांजले जन । यांचे सेवन प्राह्य पें ॥४०॥
 तीर्थयात्रा पर्वकाळ । व्रतउद्यापने मंगळ । यज्ञास न योग सुशीळ । विद्या सकळ प्राह्य कीजे ॥४१॥
 सदाचरण तापस । पांचही आश्रम विशेष । आत्मविचारणा ज्ञानरस । सेवनीं सुरस प्राह्य कीं ॥४२॥
 भक्तिभाव वैराग्य । अनुताप विरक्ती सांग । तत्त्वविचार समाधि अंग । त्रिकेक संग प्राह्य बरा ॥४३॥
 पितृआज्ञा श्रेष्टाचार । इन्द्रियदमन मनावर । सुकर्ममार्ग धुंधर । कीजे अंगीकार प्राह्य हा ॥४४॥
 प्रपंचसार जाणवें । परमार्थपर आचारावें । नम्र सर्वाभूतीं व्हावें । ब्रह्मैव पाहावें प्राह्य हें ॥४५॥
 निवेदिले हें प्राह्यसार । नाही वादविला विस्तार । आनां अप्राह्याचा विचार । जाणवितो निर्धार उमजावया ॥४६॥
 विकार आणि विकृति । कुपावना कुतर्क निश्चिती । अहंवृद्धि लोभ मती । त्यजाया प्रीती योग्य द्या ॥४७॥
 द्वेष निंदा कुसंग । कुमेत्र कुनंत्र प्रसंग । अज्ञान मूढत्व विभाग । विषयीक रंग अप्राह्य ॥४८॥
 चोरी जारी मारी भेद । अर्थक पाखांडादि वाद । मोहमायिक वा उगा खेद । अप्राप्य छंद अप्राह्य ॥४९॥
 इन्द्रियचेष्टा परकुचेष्टा । मूर्खत्व इच्छा मानप्रतिष्ठा । अत्यंत संशय पावणे कष्टा । संतीं अनिष्टा अप्राह्य हें ॥५०॥
 मलिन अमंगळ अनाचार । नीचसेवा निंद्य आहार । बल्गना यात्रटपणा फार । अप्राह्य निर्धार मरपी ॥५१॥
 सारी नारी लंपटपणा । श्रेष्ठ अवज्ञा अगम्यगमना । नष्ट भ्रष्टता वाउगी भ्रमणा । विक्षिप्तपणा अप्राह्य हें ॥५२॥
 गुरुपितृअनादर । असत्य विचार व्यवहार । बर्म खोंच लोभ अपार । कलह थोर अप्राह्य ॥५३॥
 हें प्राह्य-अप्राह्य निवडिलें । सद्गुरु अवधूतें उपदेशिलें । हें जे अंगीकारितोळ भले । तेचि पावले सार सर्व ॥५४॥
 अवधूत सद्गुरुज्ञानसंपन्न । प्रबोधें करीतसे जगपावन । जया संहिताची चाड पूर्ण । नेणें हें श्रवण कीजे आधीं ॥५५॥
 जो साधो येथींचे उपाय । त्याची आधिच्याची ताप जाय । गुण आपुलें प्राप्त होय । स्वस्तीं धाय धरणीवरीं ॥५६॥
 दत्तें दत्त केळीं स्नापना । ती फावली योगी साधुसंना । नेणें साधोनि पूर्ण परमार्थ । तेसुख समस्ता बांढिती ॥५७॥
 जो अनन्यभावे येतसे शरण । सदैव तयासीं करिती पावन । न पाहनीं त्यांचे दोषगुण । करिती समान आपणत्वे ॥५८॥
 न शोधिनी त्याची वर्णयानी । सद्गद्गोळखिती मावभक्ती । क्षण न लगतां अंगीकारिती । प्रसाद देती सद्गुणें ॥५९॥
 ऐसे संत सद्य उदार । सर्व संपन्न ज्ञानी गंभीर । लक्ष्मोनि शरणागत पामर । देनी अमयकर स्वलीलें ॥६०॥
 महामंडंत हे योगीसंत । सद्गुणें यासीं शरणागत । होवोनि विनवी अनेतसुन । कीजे पारंगत मज दीना ॥६१॥
 तुमचे लक्ष्मोनिया चरण । तिष्ठे ह्यामी रात्रंदिन । देवोनिया कृपादान । वारा शीण सर्व माझा ॥६२॥
 पाठीं लागलें मयभय । म्हणोनि केला चरणाश्रय । तुम्ही सर्वज्ञ देने अभय । सर्व उपाय तुम्हां हातीं ॥६३॥
 यदर्ध विनवी मी संताला । कृपें निरखोनि अनेतसुताला । स्वमुखें बरोनि दास आपुला । लाविजे सेवेला पादपदी ॥६४॥
 तुम्ही संत श्रोत्यांचा उल्हास । देखोनि नोबला अविनाश । धर्षवोनि हा कथापुनरस । श्रोते सज्जनां
 संतोषविलें ॥६५॥ पुढिले प्रसंगी अदसुन । रस वाटवील तो स्वामी दत्त । तेथील अविकारी तुम्ही संत ।

॥ अध्याय ३० चा ॥

२४५

मज्झी पंत्तीन प्रसाद चा ॥६६॥ इति श्रीदत्तप्रबोधग्रंथ । श्रीनारदपद्मपुराणीये समत । श्रोते परिसोत संतमहंत ।
त्रिशोऽध्यायार्थ गोड हा ॥१६७॥

॥ इति त्रिशोऽध्यायः समाप्तः ॥

॥ अध्याय ३१ वा ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥

जयजय सद्गुरु अविनाश दत्ता । महा समर्था भाग्यवंता । दीनजनपालका अनायनाथा । त्रिगुणातीता सर्वज्ञा ॥१॥
जय अनंत वेपा तं गुणवर्या । ज्ञानधना तं प्रकाशसूर्या । अज अजिता तं आर्या । कार्य अकार्या जाणता तं ॥२॥
जयजय सद्गुरु अनंता । सर्व भरिता मायातीता । भवमोचका त्रितापहार्ता । वदवी प्रया तुष्टा तं ॥३॥
तुष्टे कीर्तीच महिमान । चालवी रसाळ निरोपण । कर्ता करविता लेखन । वार्ता श्रवण तं होसी ॥४॥
तिसावे अध्यायाचे अंती । ग्राह्य अग्राह्य गुण निश्चिती । आतां समाधीची वदा स्थिती । श्रोते श्रवणार्थी मुक्ते ॥५॥
अवधूता तं सतेज अंबुधर । पानार्थ वेधले श्रोते चतुर । घनमार्ग लक्षिती हे मयूर । गजोनि जळवर वपें तं ॥६॥
जय जय स्वामी अविनाश दत्ता । सदय भाग्यवंत उदार दाता । हें ऐकोनी धांवला याचक श्रोता । मुखी मनोपा
याचिया ॥७॥ अविनाश वस्तूचें अवीट भांडार । तया नाहींच अंतपार । तेथील जाणतोसि तं व्यापार । नाम सर्वत्र
तुला साजे ॥८॥ जे जे इच्छा जया चिती । ते तं जाणसी निश्चिती । सद्भाव देखोनि निशुती । करोनि प्रीती पुरविती
ते ॥९॥ जे भक्त भाविक प्रेमळ । तयांची पोटी वाहसी कळकळ । माउली होउनी पुरविसी आळ । सय स्नेहाळ तं खरा
॥१०॥ तं नाशिवंताते नायिनी । अविनाशपद स्वहूणें देसी । जन्ममरणातें मुकविनी । आत्मत्वे पावविनी बुद्धिमत्ते
॥११॥ ऐसा तं उदार योगिराणा । होसी बंध तं वेदपुराणा । तुष्टा महिमा न वळे कोणा । सद्गुणसंपन्ना गुरुदत्ता ॥१२॥
अनन्यमार्गे तव चरणी । अनंतसुत लोटंगणी । प्रार्थीतसे तुज करुणावचनी । आर्थिक जनीं लक्ष दीजे ॥१३॥
श्रोते सज्जन सत्पात्र । श्रवणीं वाट पाहती पवित्र । प्रथ अनसूयेचें विचित्र । वंदे स्वतंत्र विवरोनी ॥१४॥
अनसूयेचे प्रथ स्मराराशी । ते स्वप्रकाशें लेववी श्रोतियांसी । तव कृपेवीण निरोपणासी । रस निश्चयेसी उडवें
॥१५॥ स्तुतिस्तवनाते परिसोन । ओळळा अविनाश दयाधन । म्हणे निर्वेध चालेल निरोपण । कीजे श्रवण श्रोतेजनीं
॥१६॥ कः समाधिस्थ या प्रश्नबोला । ऐकोनि अविनाश आनंदला । वेगीं निरोपणी सारसाबला । उल्हास सखळां
देखोनी ॥१७॥ जेवीं उदया येतां विद्यापती । कुमुदिनी आनंदे विद्यसती । तेवीं श्रोतियांचे चिती । आनंदे प्रीती
उदेली ॥१८॥ की दाता दुबळेसाठीं बोळतां । तो संतोष न समाये त्याच्या चित्ता । जेवीं मिश्राजलाभ क्षुधिता । तेवीं
सप्रेमता श्रोतियांची ॥१९॥ अतो अवधूतकृपेचें हें निरोपण । येणें श्रोतीं होईजे सावधान । प्रश्नाचें होतसे विवरण । करा
श्रवण सावकाशा ॥२०॥ सर्व गुणांचा अंगीकारू । चातुर्यकळा ज्ञान आवरू । शांत दांत विवेक विचारू । लौकिक संभारू
मान प्रतिष्ठा ॥२१॥ ऐसिया गुणें परिपूर्ण । यश कीर्ति वर्धमान । पराक्रम शक्तीचें आचरण । घालोनि आपण गाजे जगी
॥२२॥ सर्व भाग्येसी विनटला । जगीं मान्यते मिरवला । सतेजपणें अत्यंत तपला । योग्यता पावला दिग्विजयी ॥२३॥
ऐसी योग्यता ज्ञान पावोन । ते आढ्यता जाय विसरोन । मनीं शांति विरक्ती धरोन । निरभिमान वर्ततसे ॥२४॥
त्वजोनि या लोभ अहंता । अंतरीची त्यागी मोहमत्ता । समभावे पावे सर्व भूतां । देय श्रोयता दासोनी ॥२५॥
सकळ गुणांचा जो गुण । सकळ ज्ञानाचें जें ज्ञान । सकळ लक्षणांचें लक्षण । शोधी पूर्ण मानसी ॥२६॥

सकळ गुजांचें जें गुज । सकळ वीजांचें जे बीज । सकळ तेजाचें जें तेज । शोधी तें निज स्वमानसी ॥२७॥
जेवीं श्रिया भिजविली गव्हां । यज्ञावटीनें साधिली रवा । कीं श्रेकरी शोधी वरवा । स्वहित अनुमवा तैसा हा ॥२८॥
विषयभोगीं होऊनि उदास । सर्वे भावें म्हणवी दास । धुंदी अविनाशपदास । भ्रमर भवतंदास; तेवीं तो ॥२९॥
भूक मुकनेंचि खाये । ताहान ताढेलीच राह्ये । वृत्ति विरोनीच जाये । नाठवितां होय मी. देहा ॥३०॥
तत्त्वमस्यादि लक्षण । महावाक्यादि विवरण । सारासार शोधी आपण । मोतपण न करोनि ॥३१॥
वैराग्यअनुनापें विरक्त । सर्व विषयपक्षीं तो अशक्त । अंतरनिष्ठ अतुरक्त । न म्हणोनि भक्त सेवीतसे ॥३२॥ न दावी
जगीं जाणपणा । न मिरवी शोस्तीच्या कारणा । सहिष्णुता वाणवी आपणा । लावितां दूषणा न मळे मनीं ॥३३॥
आत्मअनात्मी विचार । मनीं नाणीच हें आपपर । सिद्धांत निरखी सर्वेश्वर । हा निर्णय जयाचा ॥३४॥
निरपेक्षता धरोनि मानसी । स्वइच्छे वायरे अवनीसी । फिरे निर्विकल्प उदासी । ब्रह्मैव सगळ्यांसी विलोकी ॥३५॥
आत्मविचार साधी साधन । तशीं तस्याचें करी शोधन । निजःस्वतत्त्वाचेंचोनि धन । मृत्तिका दोष मानी जीवी ॥३६॥
आदर सन्माना नातळे । उठूं नवी विवृतिरिद्रुचे उमाळे । उपसर्गितां कदापि न मळे । स्वस्वरूपी खेळे सर्वदा ॥३७॥
इतर नावडती कदा भोग स्वरूपी लक्ष न डगे करितां उद्योग । निशिदिनीं साधी निजःस्वयोग कधींही वियोग होऊं नदी
॥३८॥ आब्रह्मस्तंभपरिपत्ये । वस्तुरूपेंचि सर्वे देखत । तद्रूपीच रंगलें चित्त । जीवीं विपरीत न दिसे त्या ॥३९॥
सत चक्रांत भेदून । आठवे चक्री ते उन्नम । त्यामाजी तो जाय विरोन । नसे आठवण कधींच त्या ॥४०॥
साक्षित्वे करोनि व्याप्ती । जगीं स्वानंदे विचरती । कर्मअकर्मतीत होती । आनंदे हुळती तद्रूपी ॥४१॥
तयां सुखदुःख समान । लाम अलाम तैसीच हान । निर्भय अचळ समाधान । स्रेम सुखसंपन्न सर्वदा ॥४२॥
सदा स्वरूपी जागृत । निद्रा.मासोनि ते उन्नत । उन्नतीसंगे ते सदा रमत । दिसती आंत जगासी ॥४३॥
अखंड समाधि निर्विकल्प । नसे आसन मुद्रा खटटोप । गौमुखी मेणती भाव्यजप । अमोव तप तयांचें ॥४४॥
बाळ उन्नत पिशाचवत । कारणपत्तें धारणा धरित । प्रगट दिलें न बावया जगांत । येणें आच्छादित राहती ॥४५॥
एवं अंतरावाह रंगला । अखंड समाधि बोलिजे याला । एव पांच समाधींचा भाग नेमिला । तो याचि मेळा पावावया
॥४६॥ जेणें त्यागिली उपाधि । त्याची सरलो आधिन्यायी । अखंड हे साधिलो समाधी । सुखें ब्रह्मपदी नांदे तो
॥४७॥ सर्वा व्यापोनि राहिला स्वतंत्र । तेणेंचि साधिलें इही परत्र । तोचि सर्वातीत पवित्र । साक्षित्वे मात्र उरलासे
॥४८॥ स्वात्मतत्त्वां वृत्तीरत । तोचि जाणजे स्वयं मुक्त । तयाचे संसर्गे पतित । होती पुनीत अधम ते ॥४९॥
धन्य धन्य त्याची नवलाई । देव सुर ऋषी लागती पायी । तो संपूर्ण सर्वा ठायी । वणूं काई विली त्यातें ॥५०॥
ब्रह्मैवभूति उल्लास । यातेंचि म्हणावें परमहंस । त्याचे दर्शनें गुह्यती प्राश । भवनाश कृपें त्या ॥५१॥
स्वरूपी निमग्न जालें चित । देखी असोनि देहातीत । अद्वय सदा आनंदभरित । तोचि अवधूत बोलिजे ॥५२॥
सदैव ब्रह्मी तळीन । सर्वा भूतीं तेंचि अवलोकन । तोचि जाणावा ब्रह्म पूर्ण । घोर त्याहून कोण्ही नसे ॥५३॥
अंतःकरण पाटव्यबुद्धी । साधिली न मोदेचि समाधी । त्यासींच म्हणजे सतसंधी । अविनाशपदी तो नांदे ॥५४॥

ससर्ववित् सर्व । हे पद साजे त्या अर्घ्य । तथा दर्शने अनंत पर्ये । घडला उर्ध्ववास देवी ॥५५॥
 हे समाधीचे लक्षण । तुम्हां सज्जना केले निरोपण । ऐसे जया साधे साधन । तोचि पूर्ण पद पावे ॥५६॥
 मातेसि म्हणे अविनाश । या रहणी आम्हां उल्लास । म्हणोनि निवेदी तुम्हांस । पुंवा आस एव्हदी ॥५७॥
 तंव अनसूया म्हणे वाळा । कठिण साधणे ही कंठ्या । साधील तो दैवागळा । सर्वोत्तम पुतळा तोचि तो ॥५८॥
 हे साधावया साधन । अनंत जन्मींचे पाहिजे तपाचरण । तत्पुण्ये पावेल हे धन । समाधान समाधी हे ॥५९॥
 हे एकेचि जन्मे साधेना । ऐसे वाटते माझिया मना । हे ऐकोनि योगिराणा । काय वचना बोलत ॥६०॥
 अनसूपेचे प्रस्ताविक बोल । ऐकोनि दत्ता उपजे कळकळ । हास्यवदनं सकोमळ । वचन निर्मळ बोलती ॥६१॥
 जो माते अनसूये । वृं बोलसी तें सत्यचि होय । येथेंचि असे जो निर्णय । निरोपितो होय सावध वृं ॥६२॥
 माते येचि लाभासाठी । नरदेह हा नेमिला सर्वाशेवटी । सकळ फळव्या तपाच्या कोटी । म्हणोनि गोष्टी जाली हे ॥६३॥
 पापा दाहोनि पुण्य राहे । तेंच हा पावे नरदेहे । सर्व जाणवणा येथेंचि पाहे । बहु काय सांगूं तुज ॥६४॥
 उत्तम नरदेहो पावता । सर्वज्ञपणे हा होय जाणता । येर जन्मीं नसे योग्यता । साधी स्वाम्ना हे नोहे ॥६५॥
 माया मोह विषयादि सुख । लोभ ममता द्वेष देख । गृह दारा आस्तादिक । विवृति अनेक शोक भये ॥६६॥
 येर जन्माचे ठायीं । हे तंव असे सर्व कांहीं । परी परमार्था जाणावया ज्ञान नाही । अलभ्य नरदेही लाभ हा ॥६७॥
 सर्व लामांत लाम नरदेहाचा । त्यांतहि विशेष आत्मज्ञानाचा । हा अलंकार जडावाचा । श्रीमन्नभूचा प्रियकर ॥६८॥
 जें सर्व प्रियांचे प्रिय । जें सर्व श्रेयांचे श्रेय । नरदेही येवोनि नद्रूप होय । तोचि राय योगियांचा ॥६९॥
 तो श्रेष्ठ सर्वाहोनी । साक्षिण राहिला विनटोनी । तोचि धंय वेदपुराणी । परब्रह्ममुक्ती नांदतो ॥७०॥
 धन्य धन्य त्याची माता । धन्यचि होय त्याचा पिता । धन्य त्याची कुळगोवता । धन्य योग्यता काय बागूं ॥७१॥
 धन्य त्याचेनि हे सकळ । धन्य त्याचेनि भूमंडळ । धन्य धन्य तो पुण्यशीळ । पद्मस्त्री अदल वास त्या ॥७२॥
 माते त्याची बदतां मात । अंतर होतसे प्रेममरित । तो सन्याचा होय समय । सकळ सामर्थ्य पायीं त्याच्या ॥७३॥
 यदयां माते तुम्हांसी । निरोपितो सत्य प्रबोधासी । हे वाणवोनि दृढ मानसी । लोभमोहासी त्यजि माया ॥७४॥
 श्रीमत्सद्गुरु अविनाय । पासी व्हावें शरणगमन । त्याचिया कृपे निधिन । पावसी अखंडित समाधी हे ७५॥
 त्या कृपेचा पावनां लाभ । सरसावतील आनंदाचे कोम । मग तुझी वृंचि स्वयंम । सर्वारंभ होसी की ॥७६॥
 मग वृंसी भेदा विसरसी । लीन होसी ब्रह्मसरसी । सर्वात्म्यी होसील सरसी । शकसील आरसी होवोनी ॥७७॥
 पिता माता पुत्रता । स्वकुळ विसरसी गोत्रता । अत्रि देतांची अत्रता । तुझी स्वतंत्र तुज दीजे ॥७८॥
 अत्रि अवधूत अनसूया । मूळसुरे एकची त्रया । येथें न धरी संदेहमाया । अविनाश ठाया पाविजे ॥७९॥
 को ब्रह्मणः म्हणोन । हा मुक्ता निरावा प्रश्न । येथें व्रतना न करो माझे मन । ब्रह्मवित् ब्रह्मण सर्वही ॥८०॥
 याचे वेगळेचि विचार । ने किंचित भी धोखेनें सार । मूळ ब्रह्म हे निराकार । तेथोनि साधार एक ने ॥८१॥
 ब्रह्मरिभ चेतना स्फुल्ले । तेथें चैतन्य ऐसे नाम पावले । इच्छाशक्तीनें प्रगटविले । नरा आकारले भद्रामाया ॥८२॥

॥ अध्याय ३१ वा ॥

त्या महाभावेची विकृती । द्विविधा जाली ते निश्चिती । पुरुष आणि प्रवृत्ती । जाली स्थिती इच्छावसे ॥८३॥
 महत्तत्त्व मायाउत्कार । तेथेनि त्रिमात्रिक त्रिगुण विस्तार । त्रिमात्रिक त्रिदेव साचार । त्रिगुण अहंकार जनन या
 ॥८४॥ शुद्ध निखिल ब्रह्म वेगळे । तन्मायाचि हे खेळ खेळे । तिनेचि हे उद्भवोनि वाळें । कामे निराळें सोंपिली ॥८५॥
 ब्रह्मा विष्णु महेश्वर । हेचि त्रिदेव गा निर्धार । तिषां हातीं सविस्तर । सृष्टिव्यवहार चालविला ॥८६॥
 उद्भवशक्ति ब्रह्माची । पालनशक्ति विष्णूची । संहारशक्ति रुद्राची । योजना त्यांची या रीती ॥८७॥
 असो ब्रह्मापासोनि ब्रह्मदेव । त्यापासाव हा सृष्टिउद्भव । स्थावर जंगम काष्ठपापाणादि जीव । नाना अपूर्व विस्तारले ॥८८॥
 ब्रह्मापासोनि हा ब्रह्मण । त्याचेचि उद्भव ते हे जीव पूर्ण । सकळ जीवांचें जीवन । तोचि व्यापुन उरलासे ॥८९॥
 यदर्थ मज्जलागीं भासे । सर्वां ठायीं ब्रह्मत्व असे । त्याहून रिता ठाव नसे । चराचरी वसे ब्रह्मत्व हें ॥९०॥
 याची वर्णपासोनि । निर्माण जाले चार वर्ण । तेथेनि वेदमर्मादा जाण । यातीं भिन्न क्रियायोगें ॥९१॥
 हा योग मागे निवेदिला । परी किंचित् कारणीं येथें घेतला । मूळ तेंचि अप्रमाला । पड्डवाला काय दुजें ॥९२॥
 एके वृक्षा विचारिलें । तो परीक्षोनि अचूक बोले । एके फांदी पत्रपुष्पमूल्या दाविलें । त्यांचीं स्थापिलें नांम कीं ॥९३॥
 फळ मूळ पत्र शाखा । केवीं विभक्त बोलवती देखा । तेवींचि हाही असे लेखा । कासया शंका व्हावी येथें ॥९४॥
 परी माया मोह भ्रम घोर । त्यांत वेदें स्थापिले अधिकार । त्याहीवरी लाविला कर्माचार । अभिमान घोर माजला ॥९५॥
 आचरणकर्म भिन्न भिन्न । मताभिमानें द्वेष दारुण । लोभ मोहें विशद पूर्ण । कलह कारण स्पर्धा बहु ॥९६॥
 विषा धन विषय मद । त्यांसी न जाणतां जाले अंध । करिती संवादी वादविवाद । अहंतें भेद वाढती ॥९७॥
 मूळ वर्मातें विसरले । स्वहित लाभ नागवले । जन्मकर्म भोगितां भागले । परी न उबगले नरकासा ॥९८॥
 वर्म नेणेनि काही । सुटती मृगजळमाया विकल्पडोही । ऐसियासी कार्यां कायी । बोधितां पाहीं न मानिती ॥९९॥
 कटू तेंचि गोड म्हणती । गोड कटू म्हणोनि युंक्तिनी । सत्यासी अहंरेणे देती । असत्य स्वीकारिती बळेंची ॥१००॥
 पाहतां पाहता हे नागवले । स्वहितापत्ति आंचवले । परात्परातें नादले । वांयाची भ्रमले फेरीं हे ॥१०१॥
 चुकवावा येथें जन्मफेरा । जोडरा परात्पर सोयरा । तें न करोनि केला मातेरा । काय या गन्हारां म्हणूं आतां ॥१०२॥
 अनसूया म्हणे तिरस्कारें । योगींद्रा बोलसी उत्तरें । तरी त्यांतील वर्म कोणतें खरें । तेंचि बारी सांगे मज ॥१०३॥
 वेदें मर्मादा लाविली । विभक्त कर्म पृथक् स्थापिली । तीं नाचरतां गा वहिलीं । घोर स्थापिली दोषवार्ता ॥१०४॥
 स्वकर्माचरण श्रेष्ठ । ऐसें वेदे स्थापिलें स्पष्ट । नाचरतां म्हणती भ्रष्ट । म्हणती कनिष्ठ दूषिती ॥१०५॥
 वर्ण याती न ठेवितां । वर्णसंकर येतसे माया । येथें होय द्वेष वाढता । केवीं स्वहिता सांग पावे ॥१०६॥
 परिसोनि मातेची वाणी । गद्गदा हसि मोक्षदानी । माते बोलसी कल्पना वेवोनी । तें नी मनीं जाणतों ॥१०७॥
 सहितकारणासाठी । वेदआळें पडलीं संमती । विरुद्धें वाढें म्हणोनि पोटी । कल्पना उठती जाली हे ॥१०८॥
 तुझे कल्पनेचें निरसन । व्हावया करितों निरोपण । तूं सादरें करी श्रवण । हृदयीं पूर्ण सांठवी ॥१०९॥
 वेदें स्थापिहवा वर्णयांनी । कर्म वर्म लाविले निश्चिनीं । ते जुडवावे कल्पांनीं । निवेदिहवा रीतीं आचरायें ॥११०॥

त्यांत नाणोनि दूषण । प्रपंचहीन भंगावा अणुप्रमाण । रक्षोनि लांकिक्संपादन । स्वहितकारण साधवें ॥११॥
 तें वर्म म्हणसी जेरी कोणतें । सावध होई सांगतों वृत्ते । येथें साध्वी कीजे विवेकातें । आणि मनाते आवळिजे ॥१२॥
 सद्गुरुसी जावोनि शरण । दृढ सेवावे त्याचे चरण । काया वाचा मन प्राण । सर्वस्व धन त्या अपीं ॥१३॥
 त्या सद्गुरूचा बोध । तो मनीं वाणविजे सावध । निरोपील जो मार्ग शुद्ध । तोचि प्रसिद्ध आचाराया ॥१४॥
 तें सद्गुरुप्रासादिक ज्ञान । पावतां होईल तत्त्वदर्शन । तें सर्वात्मकीं राहिलें व्यापुन । त्याविण आन कांहीं नसे ॥१५॥
 जें गुह्य दाखितील नयनीं । तें आद्रस्तंभ राहिलें व्यापोनी । रिता टाव त्यावांचोनी । मज्जलागोनी न दिसेची ॥१६॥
 देही ते खूण पावतां । तद्रूप विलोकावें या भूतां । मग ते सहजची नासेल चिता । निर्विकल्पता प्राप्त होय ॥१७॥
 मग जें जें कर्म करी । ते ब्रह्मरूप होय निर्धारी । प्रपंचाची नुरे उरी । परमार्थपरी सर्व ते ॥१८॥
 येथें वर्ण याती न विधुडणें । नलगे प्रपंच हा सांडणें । अवघें ब्रह्मरूप पाहणें । अद्वय होणें मानसीं ॥१९॥
 स्वस्वरूपीं सावध राहतां । कासया व्हावी विरुद्धता । अंतर दृष्टी दृढावर्ता मग वाचकता कैवी पावे ॥२०॥
 हाचि साध्वी आतां योग । तेणें तुटती सर्वे रोग । ब्रह्मानंदीं साध्वी भोग । अंतरां निःसंग होऊनिया ॥२१॥
 योगारूढ होवोनि चीट । विषयपदार्थी मानिजे बीट । विवेकें मोडावी कचाट । होउनी धीट वागवें ॥२२॥
 पाहे पां उदकावरी किडे खेळनी । आनंदें करोनि मंडळें करिनी । परी ते उदकीं वदान न बुडती । तेवींच निश्चिनी बाणें ॥२३॥
 नळिनी उदकामाजी पाहे । पर्जन्यउदक वरी बांहे । उदकीं राहोनि भिजेना हे । अत्तक राहे या रीती ॥२४॥
 ओघानुरूप कर्म होये । भी कर्तो हा सांडी अपाये । साक्षित्वें उगला राहे । ब्रह्मैव पाहे सर्वही ॥२५॥
 पैल सर्व ब्रह्मेति । निर्णय शब्द बोले धुनी । तद्रूप होतां हे वृत्ती । तेचि स्थिती ब्रह्मैव हें ॥२६॥
 आदि मध्य अंती जाण । । अवघें ब्रह्मत्व राहिले व्यापुन । सद्गुरूकर्में तें निरखोन । धेई आपण होय तें ॥२७॥
 सांडोनि सर्व कल्पना । विकल्प नाणोनि त्र्यंजी वासना । रिपुविकृति कामना । सांडोनि भ्रमणा स्थिर होय ॥२८॥
 अमनस्क मन करोनि ठेवीं । चित्त चैतन्यीं मुरवी । ब्रह्मानंदीं लक्ष ठेवीं । आत्मअनुभवी रंग वें ॥२९॥
 तीस प्रश्नांची निवृत्ती । हे तिरोपिली माते तुजप्रती । उरलें दहा प्रश्न निगुनीं । तेही पुढती सांगेन ॥३०॥
 ऐसियापरी श्रौदत्त । मातेच्या निमित्तें जगा बोधित । हें अवधारोनि सावचित । साधा स्वहित आपुलें पें ॥३१॥
 अविनाश अनंत वेप धरून । निजबोध तिरोपी मुमुक्षांलागुन । तो अंगीकरोनि होइजे संपन्न । निजात्मवन साधोनिया ॥३२॥
 दत्तभाऊली हे कृपाळ । तया या दीन जनांची कळकळ । भावार्थ देखोनि पुरवी आळ । यारी तळमळ अंतरांची ॥३३॥
 दत्त भावभक्तीचा मुकैला । अमन्य देखोनि पावे त्याला । जैसे मनोरथ जयाला । नैसाचि सोहोळा पुरवीत ॥३४॥
 श्रोत्यांसि विनवीं अनंतमुन । दत्त सद्गुरु हा समर्थ । सन सज्जनांभाजी हा रमत । लीला दावीत अनेक रथ ॥३५॥
 संत श्रोते साधु योगी । सिद्ध रंगले अवधूतरंगी । तत्प्रसादें विर्भय निःसंगी । आनंदें जगी वागती ॥३६॥
 दत्त कृपेची पावली कळा । तेणें भोगिती जानंदसोहळा । अविनाशरूप पाहती डोळ्यां । प्रेमजिवाळा अखंड ॥३७॥
 तुम्ही संत सौम्यसागर । तुमच्या माग्यासि नाहीं पारं । कोमळ सद्य तुमचें अंतर । दीन दातार तुम्ही की ॥३८॥

तुम्ही सर्वज्ञ संपन्न । जाणतां दीनांचे कारण । कृपादानीं तोपवृत्त । करितां पावन अनाया ॥३९॥
 या कीर्तीचे वडिवार । ऐकोनि कर्णी अपार । याचकपर्णे धरोनि द्वार । उभा किंकर दानार्थी ॥४०॥
 तुम्ही उदार साधुसत । आर्थिक विनवी अनंतसुत । माझे पुत्रा जी मनोरथ । तुमचा अंकित म्हणवितो ॥४१॥
 इति श्रीदत्तप्रबोधप्रसंग । श्रीनारदपद्मपुराणीचे संमत । पारिसोत श्रोते भाविक संत । एकत्रिशोध्यार्थ गोड हा ॥४२॥

॥ इति एकत्रिशोध्यः समाप्तः ॥

॥ अध्याय ३२ वा ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥ श्रीसद्गुरु दत्तात्रेयाय नमः ॥

ॐ नमोजी दत्तात्रेया । निरसी माझी अज्ञानमाया । त्रिविधनाप लावी विलया । करी दया सह्ये ॥१॥
 वृते नमोनि सर्व भावें । मज दीनानें अपंगावें । प्रयत्नची सांभाळावें । मज त्यां निरवावें संतानें ॥२॥
 मी केवळ तुझे अज्ञान बाळ । माझी तुझ्यावीण कवणा कळवळ । तूं माझी माउली स्नेहाळ । पुरवी आळ आवडीची ॥३॥
 दत्ता तुझा म्हणयी मी दास । तुझे चरणीं माझी आस । जीवें मावें धरिली कास । मज त्यां उदासन करावें ॥४॥
 जो मनी धरिला हेत । तो दुर्णकर्ता तूंचि दत्त । दीनजनांचे जाणसी हिन । अनाथनाथ तूं होसी ॥५॥
 स्वात्मप्रबोधें करून । करिशी जगतींचे उदरण । तुझे नाम पतितपावन । स्वानंद जीवन उदार तूं ॥६॥
 प्रश्न अनसूयेचा निसाया । गताव्यायीं निरोविला बरवा । श्रवणीं संनोपविलें सर्वां । आनंद जीवां तूं देसी ॥७॥
 आतां प्रश्न दहा उरले । त्या श्रवणीं श्रोते आर्थिले । हे जागोनि पाहिजे बढविले । वृथावळे आणुलिया ॥८॥
 कर्तव्योनि कपायुतपांना । निरोपणी रंगवी हे रसना । तोपवी श्रोनिचां सुजनां । ब्रह्मचिदना अधिनाशा ॥९॥
 परिशोनि विनित भाषण । अवधून जाले सुप्रसन्न । अवधारोनि नानेचा प्रश्न । निरोपिनी निवडून परिसीजे ॥१०॥
 अधिनाशा बदे अनमूयसी । उरले दहा प्रश्न निरोपितों तुजसी । तें सावधानें निजमानसी । सांठवीं प्रमेसी आदरें ॥११॥
 प्रथम विचारिलें त्यां आसन । तरी हे साधकां शुद्ध भूमि पूर्ण । द्वितीय तृणाचे होय जाण । विशेष दर्मासन त्यावरी ॥१२॥
 मृगासन व्याघ्रासन । होय योगियां शोभायमान । कर्पासन ब्रह्मासन । प्रपंचिक जन त्यांलागीं हें ॥१३॥
 प्रथवेद आणि रायासी । सिंहासन दिवले त्यांसी । वृक्षासन योजिले पस्थांसी । शुद्ध सर्वांसी बंधव्यासन ॥१४॥
 हीं आसनें सर्वां योजिलें । परि देहिक आसनें असती वेगळे । योगियां साधनी त्यांन खेळे । नेम नेमिले चान्याशीं ॥१५॥
 इत्यादि आसनें असती । परि एका आसनावीण शून्य दिसती । ते साधलिया हाता येती । लाभ निश्चितीं इच्छिले ॥१६॥
 एकासनीं न वैसे मन । तरी कोण उपयोगी इत्यादि आसन । पंढा शरून भूषण । अत्यंत करून व्यर्थ ते ॥१७॥
 कीं स्त्रीवेष पुरुषा दिधला । वरी हावमावें मोही जनाला । केवीं कार्यार्थ नेये जाला । दंभार्थी मिरवला शार्पांच कीं ॥१८॥
 तेविं हें वक्रांतीचे आसन । शृंगारयुक्त असते जाण । बहु वादवितां घडे साधन । हें तों मजलागून दिसना ॥१९॥
 यदर्पां वैराग्य अनुताप उठतां । मना दीजे दटासनता । अथवा विहार कार्यं करितां । मनोनिग्रहता पाहिजे ॥२०॥
 निश्चय होताचि साचा । डग होऊं नेदी मनाचा । दटावतां लाभ नेमाचा । अर्थसिद्धीचा होतसे ॥२१॥
 मन बैसतां दटासनीं । मग हीं शोभवीं बरील लेणीं । मग अंतर्बाह्य बरवा भूषणीं । पाठव्यापणीं मिरवेल ॥२२॥
 आधीं मनतें स्थिर करावें । विवेकेंचि यातें आकळ्यावें । दटासन प्रथम हें साधावें । कर्म ओळखावें प्रथम हें ॥२३॥
 हें न दटावतां एक ठायीं । तरी न घडेचि ब्रह्म कार्यं वांहीं । करोत केळीं तरी बंडाई । लाभ नाहीं सर्वथा ॥२४॥
 असो आतां हा प्रश्नविस्तार । तुज म्यां निवेदिलें सत्य सार । आतां मुद्रा कोण तो प्रकार । तोही विचार परियेसी ॥२५॥
 योगी आचरती मुद्राधारण । त्या दहा मुद्रा असती पूर्ण । त्यांचे भागां केलेंसे निरोपण । जालें श्रवण तुज माये ॥२६॥

अलंकार मुद्रा देहभूषणा । राजमुद्रा राजप्रकरणा । खणमुद्रा कार्यकारणा । मुद्राभरणा तिलकांत ॥२७॥
 ऐसी हे मुद्रेची परी । तुज निवेदिली निर्धारी । परी मुख्य मुद्रा याहीवरी । ते अंतरीं निरखिजे ॥२८॥
 ती मुद्रा अवत सतेज । सर्व मुद्रेंसी त्याचें तेज । सर्वोपत्तीचें बीज । होय निज निर्धारें ॥२९॥
 ते सद्गुरुप्रसादें करून । कीजेति गुह्य मुद्राधारण । मग सर्वात्मकीं येईल वोळखुन । तेथेंचि शिबून राहिजे ॥३०॥
 विवीं विवाते पाहिजे । विबोनि विवी हरपिजे । विवातीत स्वयें होईजे । पद हें पाविजे अविनाश ॥३१॥
 एवं मुद्रेंचें लक्षण । तुज म्यां केलें निरोपण । आतां कोण म्हणसी ध्यान । तेंही विवरण परियेसी ॥३२॥
 जिकडें वेधलें हें मन । चित गेले संलग्न होउन । यर वृत्ती गेल्या हारपोन । ध्यान हें जाण बोलिजे ॥३३॥
 हा अनुभव सक्ळ्यंसी । आहे माते जीवमात्रासी । जैसी तूं वेधलीस श्रवणासी । ध्यान यासीच म्हणावें ॥३४॥
 कोणा ध्यान विषयाचें । काम भरें दासिकामिनीचें । प्राणधन काया वेंचिती साचे । भय लजेचें त्यजोनिया ॥३५॥
 कोणाचें धनी वेधलें चित । त्यासाठीं सदां लोलिगत । कवडी कवडी वेंचित । प्राज्ञाप्राज्ञातें नोळखती ॥३६॥
 कोण्ही कलत्रीच वेधले । मोहममतें भ्रमित जाले । अन्य कार्यातें विसरले । त्यांतच गुंतले दिवानिशीं ॥३७॥
 कोण्ही अनेक अर्थी साधिती साधन । तेथेंचि रंगले त्याचें मन । कोण्ही दैवता यक्षिणी साधिती पूर्ण । कोण्ही सिद्धीस
 गुंतले वेधले ॥३८॥ कोण्ही क्रिया यज्ञपाग । कोण्ही आचरती नाना योग । कोण्ही साधिती अनेक प्रसंग । अनेक उद्योग
 ध्यानाचे ॥३९॥ इत्यादि ध्यानें मनाचीं । परी हीं विषयिक जाणिजे साचीं । काय धरोनि हीं श्रमाचीं । स्वहित कामाचीं
 नोव्हेत हीं ॥४०॥ अन्यर्थे या साधितां साधन । जीवप्राणें धरितां ध्यान । येणें न तुटे भवबंधन । पाशासि दाखुन गुंतवी
 ॥४१॥ ज्या ध्यानें हा भव अटे । ज्या ध्यानें भ्रम तुटे । ज्या ध्यानें माया निवटे । तें ध्यान गोमटें वेगळेंचि ॥४२॥
 ज्या ध्यानें होय शुद्ध वृत्ती । ज्या ध्यानें चुके आवृत्ती । ज्या ध्यानें पावे निवृत्ती । ती ध्यानगती वेगळीच ॥४३॥
 ज्या ध्यानें तुटे अज्ञान । ज्या ध्यानें पाविजे ज्ञान । ज्या ध्यानें होईजे पावन । असे तें ध्यान वेगळेंचि ॥४४॥
 तें ध्यान कोण म्हणसी । तरी आतांचि निरोपितों तुजसी । सावधान होबोनि मानसी । बाणवी मनासी आपुल्लिया
 ॥४५॥ आदीं सुश्रवणीं गुंतविजे मन । तदर्थ विवरणीं धरिजे ध्यान । भक्तिभायें सद्गुरुसि शरण । रोवेंत निमग्न मन
 कीजे ॥४६॥ तदाज्ञा बंदोनि शिरीं । योग साधवा निरोपिल्यापरी । ध्यानबाणवितील जे अंतरी । त्याचाच धरी निजहृद
 ॥४७॥ मना जडतां तो ध्यास । ध्यान ऐसें म्हणावें त्यास । सर्वमेव होतां तो भास । तें आम्हांस ध्यान गोड ॥४८॥
 स्वस्वरूपीं जडलें मन । नापडे तया पदार्थ आन । तद्रूप दिसे व्यास पूर्ण । या नांव ध्यान तें साधी ॥४९॥
 आतां जप तो कोण जाणावा । हा प्रश्न तुझा बरवा । तो चक्रभेदीं म्यां अवघा । केला उगावा ऐकिला त्वां ॥५०॥
 तो नाव्योनि प्रश्न केला । तो जगबोधार्थ प्राज्ञ केला । स्वहितार्थ निरोपितों ये वेळ्यां । भावें आकळा श्रवणंम्री ॥५१॥
 साडेतीन कोटी मंत्रावळी । असती या मूतळीं । तेचि स्वर्ग आणि पाताळीं । तिहीं स्पळीं भरलीसे ॥५२॥
 या चौ वेदापोटी । मंत्र असती बौट कोटी । ऋषिमुखें प्रगटले सृष्टी । यांसी घूर्जटीं जाणता ॥५३॥
 त्या मंत्राचरणीं देवता । प्रसन्न होती गा बहुता । पूर्ण करिती इच्छित्या अर्थां । करिती कोपता चुकल्या ॥५४॥

तयांचा कोप अनिवार । दाहिती किंवा भ्रम योर । ते न वर्णवती प्रकार । भोगविती अपार विटवना ॥५५॥
 कितेक सुलभही असती । धीरे इच्छिलें फळ देती । परी न घडे भवहंती । स्वरूपस्थिती न पाववे ॥५६॥
 नं खुंटवे त्यांचेनि जन्ममरण । अविनाशपद न देववे जाण । ईश्वरप्राप्तीचें कारण । न घडे लांकडोन मुक्ता ॥५७॥
 यश कीर्ती आयुर । देवबेल संपत्ति भाग्य कलत्र । कांता धन राग्यभार । बळशक्ति वर देतील ॥५८॥
 चतुर्दश विधा चौसष्टी कळा । दिव्यरूप देतील हेळा । स्वर्गादि संपत्ती सकळा । देवोनी सोहोळा पुरविती ॥५९॥
 दासदासी वैभव । आतपरिवारादि समुदाय । पुरवितील अवघे इच्छितभाव । रंकाचा राव करतील ॥६०॥
 पदे देवाची मागतां । तेंही देतील क्षण न लागतां । भूपद पाताळादि इच्छितां । वस्तु अमोत्यता पावविती ॥६१॥
 गुप्तं प्रगट अधरीं गमन । देह परदेह घडे धारण । सिद्धी ऋद्धि करितील सेवन । कृतीकारण इच्छेचें ॥६२॥
 अनेक होईल सकल वृद्धी । परी जन्ममरणा नोव्हे तुट्टी । परमह्मी न पावे छट्टी । घोळवी कट्टी तो जप ॥६३॥
 अनेक जपतप अनुष्ठान । हें तंव वद्वतेसी कारण । यदर्थ जन्मदातिर्य विचारोन । तारक योजून बोधिले ॥६४॥
 गर्भगारी असतां । द्विअक्षरे होय उच्चारितां । तें दियानिर्दा भर्तां । संत्या नेमितां नेमिली ॥६५॥
 एकवीस सहस्र सा शते । प्रमाण होतसे पुरते । तें प्रवाहरूपे वाहते । खंड त्यातें असेना ॥६६॥
 हें सर्व मंत्रांचें बीज । अखंड जपा चाले सतेज । जाणोनि संवत्सितां होय काज । हातां निज तेणें चढे ॥६७॥
 ह्या मंत्री होतां सायधता । तें प्रत्यक्ष ध्यानीं होती देवता । तद्रूपीं पूर्ण ऐक्यता । ध्यानीं विनय या मंगे ॥६८॥
 म्हणोनि विश्वभरे जाण । गर्भ नरकां केलें रक्षण । सोडविलें त्या बंधापासोन । न लगतां क्षण मुक्त केला ॥६९॥
 हा अनुभव सखळसी । पूर्ण असोनि निश्चयेसी । तैसाचि जरी राहता निजध्यासी । मग तो अपायासी केली पडे ॥७०॥
 परी प्रसूतिद्वारे बाहेर येतां । मायामोह जाला क्षळ्यता । जाला बोधातें विसरता । पावला भ्रमता बायुसंगे ॥७१॥
 विसरला मागील आठवण । भ्रमे कोहें शब्द राहिला पिटोन । स्वरूपस्थिती उडवावया पूर्ण । माया आपण वर पडे ॥७२॥
 माया मुख आपलें दावित । पळव घालोनि मोहें मोहित । शब्दनादें भ्रमवीत । बाळक आचकीत उगवलें ॥७३॥
 होतां स्वरूपीं आठवण । तें न देखता दे रडोन । हाकुर शब्द करोन । चुटक्या वाजवोन मुख दावी ॥७४॥
 तें देखोनि विपरीत । तें बाळक पाहोनि हांसत । हें नोहें म्हणोनी रडत । माया कोंवीत स्नान मुली ॥७५॥
 ऐसियापरी करोनि ममता । विसरली बाळाची स्वरूपता । त्या स्वरूपाची साक्षता । श्रेश्ठांसी आता निरोपितो ॥७६॥
 अर्पत रडतां बाळ । उचलोनि घेती उतावेल । ते दीप छटीसी पटतां तात्काळ । होय निश्चल त्या पाहे ॥७७॥
 त्याकडे पाहोनि बोले गोष्टी । प्रमा देखोनि आनंद पोटी । तैसी पावे उठाउटी । करी खटपटी कवळया ॥७८॥
 त्या बाळकाचे मनीं । हापली होती मासी धणी । तेचि होय काय म्हणोनी । नाचोनि वदनीं बोले त्या ॥७९॥
 या सृष्टिमुदेची बाळख । केतीं अवळा जाणती मूर्ख । तया बाळवेळाचे कौतुक । आनंदे मुख चुंविती ॥८०॥
 परी मुन्ही जाणते विचक्षण । तत्पथीची जागतां सृण । म्हणोनि केन्नेस निरोपण । जा गोनि लक्षण येईजे ॥८१॥
 असो मासोमासी विसरिती । बाळक मोहोनि खेळी लाविती । आपुले प्रकार वागविती मायिक प्रीती लावोनिया ॥८२॥

पांचवा मास भरता । बाळस्वप्न त्या जाला विसरता । मायिक पदार्थी ऐक्यता । अधिकाधिक होऊं लागे ॥८१॥
 खेळामाजी वाळव्य गेलें । तुजें माझे हें अंगीं वाणलें । अभ्यासितां विषयीज्ञान पावलें । तारुण्य भरलें अंगीं त्या ॥८२॥
 स्वहित कर्मा आंचवला । पडला विषयीचा घाला । सौराष प्रपंची वाढला । अहर्निश गुंतला लोभांत ॥८३॥
 लोभा होवोनी वरपडा । पायीं घालोनि घेतला खोडा । ते न जाणोनि जाला वेडा । वेंचू कवडा धावे बहु ॥८४॥
 भरला प्रपंचाचे सोसी । कांहींच हित नाठवे त्यासी । गती केली कोसल्याऐसी । जन्ममृत्युपाशां गुंतला ॥८५॥
 विषय भोग भोगिता नाना । अधिकची वाढली वासना । अनिवार करितसे आचरणा । पेटोनि अभिमाना न मानी ॥८६॥
 ऐसियापरी तारुण्य गेले । पुढें वृद्धत्व वेगीं पावलें । माझे माझे करितां वय चालले । सावध कदा काळें न होय तो ॥८७॥
 अत्यंत पावली जरा । गात्रे कांपती घरघरा । तथापि म्हणतसे पौरा । संसार बरा सांगळा ॥८८॥
 संसारीं पडतां कांहीं न्यून । आपुले कासावीस करी प्राण । म्हणे असती मज आंगवण । दाबितो कतोन मूर्ख हो ॥८९॥
 ऐसे प्रपंची जडले चित्त । विषयवासने भरिलें भरित । तथा कदापि न सांडित । ध्यास मनांत लोभार्थी ॥९०॥
 एवं मायासोही लिप्त जाला । समूळ स्वहितातें मुकला । सोस करितां देह त्यागिला । पाहणा पावला यमलोकी ॥९१॥
 केलिया कर्माचा शाडा । घेती जाचोनिया रोकडा । मारा प्राणी करी ओरडा । म्हणे मज सोडा कोण्ही तरा ॥९२॥
 तेथे कोण्ही नसे सोडविता । कर्म ज्याचा तोचि भोगिता । विटंबना तेथील सतां । लांबिता पंथा चौन्याशींच्या ॥९३॥
 तेथे अवधेचि विस्मरण । एक क्षित्तोदरपरायण । पाठीं लागलेंसे भ्रमण । सुखाचें स्वप्न दुःख सारें ॥९४॥
 हें देखोनिया कळवळा । आला विद्येश्वरा विस्त्रपाळा । म्हणे मुक्त्यर्थ नरदेह दिधला । तो न कळला पामरा या ॥९५॥
 विषयी भ्रमोनि दवडिला याया । काय म्हणूं आतां ऐसिया । अनिवार सुचों नेदी माया । लावी विलया गुंतवी ॥९६॥
 ही माया अत्यंत अनिवार । जीव तंव किंचिदज्ञ पामर । मोहपाशीं बांधोनि निधरि । करोनि वानर नाचवी ॥९७॥
 हें तो भुलविलें जीवासी । सुचों नेदी कांहीं त्यासी । अंतराय पाडिला मजसी । मूळ मंत्रासी लोपविलें ॥९८॥
 आतां या जीवा सावधान । करील ऐसा उराय कोण । तो आगळा पाहिजे आपणाहून । वागवितां खण माझी त्या ॥९९॥
 माया मोह अज्ञान । या जीवाचें टाकी छेदून । बोधी माझे आध्यात्मिक ज्ञान । मद्रूपी लीन करवी त्या ॥१००॥
 ऐसियासी श्रेष्ठपद । पाहिजे सर्वांहीनि अतिशुद्ध । ऐसे विचारोनि परमानंद । आनंदकंद काय करी ॥१०१॥
 स्वयें हंसरुपातें धरिलें । कृपें विधीस उपदेशिलें । आनंद सांप्रदाया स्थापिलें । गुरुपद केले श्रेष्ठ पें ॥१०२॥
 सर्वांहीनि हें आगळें जाण । या गुरुपदाचें महिमान । शीष्ट सांप्रदाय नेमून । जगदुद्धारण आरंभिलें ॥१०३॥
 तारक सद्गुरु या जीवासी । ज्ञानबोधें जागवी जगासी । अनुत्तप उद्धवी मानसी । मुचवी स्वहितासी साधावे ॥१०४॥
 परितेन मुमुक्षू येती शरण । तथा उपदेशी सद्गुरु आपण । तो बीजमंत्र सजेज जाण । करिता पानन जीवा या ॥१०५॥
 ॥७॥ आइऐसें वतारें । न्यासपूर्वक मंत्र जपावें । अक्षरोक्त पुराधरण करारें । ज्ञान ऐकावें गुरुमुखें ॥१०६॥
 सद्गुरु अध्यात्मज्ञान समज । करवितां देही परेल उमज । दिव्या मायिक भासे सद्गज । स्वहित गुज वळीं लागे ॥१०७॥
 सद्गुरु स्वहृदा देतील दान । हरपलें छटीं दावितील धन । पाहतां मन होतें

ऐसा सद्गुरुमंत्राचा प्रताप । मूळ मंत्र बोग आपोआप । अंतरीं प्रगटेल ज्ञानदीप । आत्मी स्वरूप विघेल ॥११॥
 भवभयाची भीती । ती न राहेचि गा यत्नार्ती । होतां अह्मी अहम्य निवृत्ती । अविनाश हातीं पद चढे ॥१२॥
 अविनाशपदानें पावतां । तद्रूप होय तट्टीनता । जन्ममरणाची वार्ता । नुरे सौख्यता पावेल ॥१३॥
 नें सौख्य सांगतांचि नये । मग जन्ममरणातीत तो होये । ऐसें या जपाचें सामर्थ्य पाहें । मी तेंचि ध्यायें माऊली ॥१४॥
 माते वृत्ते निरोपिले वर्ण । परी पुनः शंका तुझी जाण । वर्णां बोटव्हावा तो कवण गुण । हे मज संतूर्ण सांगवें ॥१५॥
 तरी वर्णां वर्ण वैसे असती । ते परीक्षा सांगेन तुजप्रती । आचरणीं बोटव्हाजे त्यांची मती । तेहि निश्चितीं सांगलों ॥१६॥
 वर्णामाजी श्रेष्ठ ब्राह्मण । परी जैशा राहणी त्याचे आचरण । तोचि तयाचा जाणिजे वर्ण । असोनि ब्राह्मण कायसा ॥१७॥
 एक वर्ण श्रेष्ठ म्हणोनि नमावें । आचरण त्याचें न पाहवें । ईश्वररूप तें सर्व भावें । न निदावें कदापि तया ॥१८॥
 क्षत्रियां क्षत्रिय बोटव्हावा । तें नसतां वर्णांचि पाहवा । आचरणाकरोनि जाणावा । राहणी परीक्षावा सत्य पै ॥१९॥
 तेवीच वैश्य शूद्र चांडाळ पाहों । वर्णमात्र वेगळे ठायीं । अंतर आचरणा बोटव्हावोनि घेई । सर्व देहां यायोगें ॥२०॥
 स्वधर्मचरणीं तो उत्तम । परधर्मा तो अधम । ब्रह्मी निष्ठ तो सर्वोत्तम क्रम । येर तो च्छननामा ॥२१॥
 चांडाळवरी वर्ण आहे । तो आत्मविचारणीं सायब पाहे । तो वर्णामाची श्रेष्ठ होये । तारक माये बंध तो ॥२२॥
 जो भक्तिज्ञान पावला वैराग्य । आत्मविचारणीं रांगला चांग । परब्रह्मी सदैव भोग । धन्य तो योग आह्मां प्रिय ॥२३॥
 ज्याची स्वात्मस्वरूपी जडली प्रीति । त्याची मलती असो वर्ण याती । तया स्वप्न मानी रमापती । तो या त्रिजगती धन्य होये ॥२४॥
 वर्णव्यवहार अधिकारें । वेदाज्ञेंत राखिजे बरें । विरोधार्थ हे विचार खरे । राखिजे सारे जगलढी ॥२५॥
 पावले परब्रह्मीचें ज्ञान । तरी प्रीतिलोभें कीजे भावण । वर्णव्यवहाराचें आचरण । राखिजे पूर्ण जगार्थ ॥२६॥
 या वर्णां वर्णांची बोटव्हा । तुज म्यां निरोपिली असे निक्की । परीक्षिजे विचार त्रिवेकी । अनुभवोनि राखी जीवीं दं ॥२७॥
 आणीक एक नवलाई । चारी वर्ण असती देहीं । चांडाळ्यादि सर्व वंदाहीं । तेवीच मात्राही असती ॥२८॥
 यदर्थां पुरुषसूक्त भले । या पुरुषवर्णनीं शब्द बोले । तें जाणोनि पाहिजे घेतलें । बर्म आपुलें स्थानादिकें ॥२९॥
 सर्व याती वरव्या चांग । परी चांडाळ अनामिक मातंग । याचि देहीं यांचा संग । करोनि लाग वैसेले ॥३०॥
 हा विचार ब्राह्मणासी । कळ्यें आला निश्चयेसी । मग विस्मय करोनि मानसी । विचार त्यासी योजितां ॥३१॥
 पवित्र काजीं नसावें निश्चिती । दयादिल्या कदा न जाती । हें बर्म जाणोनि चिती । नेमिली सुक्ती पमिसा तें ॥३२॥
 ब्रह्मकर्मी अनामिकासी । पवित्र योजिल निश्चयेसी । प्रार्थना नेमिलीं मातंगासी । श्राद्धसुत्रासी अवलोका ॥३३॥
 मुळींचेचि कौतुक आगळें । वर्णां सर्व वर्ण स्थापिले । जीवां वर्णातीत तत्त्व दिले । नवल दाविलें पाहे पां ॥३४॥
 ब्रह्मत्व राहिलें व्यापून । सेखीं सर्वातीत असे भिन्न । हें सवळ्यंचें अधिष्ठान । कर्ता कारण करविता तो ॥३५॥
 ब्रह्म जाणे तो ब्राह्मण । येर नांवाचे यातिवर्ण । येथोनि संपलें हें निरोपण । जागृति बोग परियेसी ॥३६॥
 स्वात्मस्वहित विचार । पाहे सदा अध्ययनसार । दृगदृश्यमहावाक्यादि प्रकार । तोचि निरंतर अनुभवी ॥३७॥

दस पदार्थ निगुते । रंगोनि रादे अदृश्याते । मोहमायालोभविषयाते । द्वैत द्वैपाते नातले ॥३८॥
 मानापमानी नाही भर । नाठवी देही विवृति विकार । निरभिमानी सदा स्थिर । स्वरूपी निर्भर निमग्न जो ॥३९॥
 या नांव म्हणजे जागृती । याची निद्रा म्हणसी कोणती । तरी ते उन्मत्ती निश्चिती । स्वरूपस्थिती सर्वदा ॥४०॥
 सुखदुःख याचे कोण । लाभ मानी कोणते मन । हानीचेंही प्रमाण । तेहि निरोपण अवघारी ॥४१॥
 शरीर निमग्नता हें सुख । तया व्यत्यय ते दुःख । स्वरूपसाक्षात्कारींचा लाभ देख । मानी आवश्यक आंगळ ॥४२॥
 विवृतिविकार उद्भवता विंचित । याचिलगीं हानी मानित । मग ते धिवेकें करी दांत । एवं जागृत या म्हणजे ॥४३॥
 आतां निद्रेचें लक्षण । तें ऐकें तूं सावधान । मायामोही व्यापले जन । गेलें व्यापून सट्टे पें ॥४४॥
 मोठ्ठवीच जो स्वात्महिता । न जाणेचि कांहीं परमार्था । नाचरे स्वकर्म धर्मपंथा । निद्राणीची पुरता तो जाणा ॥४५॥
 सत्कर्म नाही मन । लोभविषयीं गेला भ्रमोन । मी कोण नोहे आठवण । विसरला कारण निद्रिस्त तो ॥४६॥
 सदा करी माझे माझे । नेणोनि वळें धेतो ओसें । तोडावे न वाटनी लांसे । तेचि झोक्षे निद्रित ॥४७॥
 धुंदावला असे लोभ मोहे न वाटे तया आयुष्य जाये । न वळे शेवटीं काळ खाये । गाढ वाहे निद्रा की ॥४८॥
 धन दारा प्रपंच वित्त । यासी जाला लोलिंगत । न वळे तया हा अनर्प । निद्रागत म्हणोनी ॥४९॥
 हे मोक्षे सर्व असती । मीच पोसिता कीं यांप्रती । मी कर्ना होय निश्चिती । पहा चापळ्यी निद्रित हे ॥५०॥
 मी शाहणा पंडित विचक्षण । मजऐसा जाणता कोण । शरीर शोभे मजलागून । मूर्ख अहंघण निद्रा हे ॥५१॥
 पटोनि सर्व विवादे । जगा करिती विरोध बोध । विरुद्ध आचरोन वादविती वाद । जाणते अंध निद्रिस्त हे ॥५२॥
 सत्यमार्ग सत्याचरण । सद्वृत्ती सत्य भाषण । हे त्यजोनि अनृतकारण । हेंचि अवलंबन निद्रेचें ॥५३॥
 असो हें निद्रेचें वंड । वाढता वायेल वितंड । कोणा चढतील उदंड । परि हें पाखांड नोहे की ॥५४॥
 मायामोह अत्यंत घोर । निद्रिड तिमिर अंधकार । लोकप्रपंची निद्राभर । वेळ जर्जर विषयलोभें ॥५५॥
 येणें जीव वेढारेल । साहितायाते विसरलें । भ्रमारे हे सुमिन जाले । पाहें नागवले स्वकर्ची ॥५६॥
 आतां याचें सुखदुःख कोणतें । तेहि विवेदितों तूं । कोण मानी लाभहानीतें । तेहि पुरतें करियेसी ॥५७॥
 विषयविलास काया चांग । पदार्थ भोजनी उत्तम भाग । अलंकार बलें उपभोग । हा सुखभोग होय त्याचा ॥५८॥
 रोगपीडा आणी घात । अवमान अलौकिक अनहित । जाली विपुडे जरी प्रीत । दुःख हें मानीत बहु जीवी ॥५९॥
 धन वर्ता यश कीर्ती । इच्छित वस्तु हाता येती । मजातलदमी राज्यसंपत्ती । वाढतां संवती लाभ मानी ॥६०॥
 गेलें गतलें हारलें । दंडविलें नागविलें मारलें । हातींचें भाष्य पाहतां गेलें । तें मनीं वागलें हानी ही ॥६१॥
 त्या मनीं कधीही न वाटे । कीं मी आचरतों हें कर्म खोटें । विषय भोगितां दुःख मोटें । चुकलों वाटें स्वहिताच्या ॥६२॥
 नरेदे हा अलस्य लाभला । स्वहित न जाणतां यांचा गेला । हा पस्तात्रा कधीं नुपजे त्याला । काय खाला म्हणावें ॥६३॥
 प्रपंची वरपडा होन । धनिता नाचवी तैसा नाचत । परीं कांहींच नुपजे स्वहित । म्हणोनि निश्चित निद्रा हे ॥६४॥
 अभिनाश बोले अननुपेसी । चाळीस प्रश्न निरोपिले तुझे गुजरी । हें विचारोनि निजमानसी । जागें स्वहितासी

आपुल्या ॥६५॥ नरदेह वारंवार । प्रात नसे निर्धार । देवें लावला स्वहितकार । काळ शिरजोर जपतसे ॥६६॥
 जेव न जाला काळाधीन । आणि इंद्रियप्राम सावधान । तोंवरीच साधिजे साधन । प्रास बंधन होऊं नेदी ॥६७॥
 जरी मुक्ता व्हावी जीवा । तरी कोजे सद्गुरुसेवा । अविनाशलाभ जोडिजे दवा । आनंद अनुभवा आणिजे ॥६८॥
 सद्गुरु साक्षात दैवत । त्यापदीं सर्व अंकित । त्याहोनि दुजा समर्थ । न दिसे निश्चित मज कोणही ॥६९॥
 जो का देव देवांचा । स्वामी अनंत ब्रह्मांडांचा । व्यापक जो सर्वाभवांचा । अंकित गुरूचा तो असे ॥७०॥
 उदंड केले पाठ श्रवण । नाना योगादि केले साधन । जरी सिद्ध दैवतें केलीं प्रसन्न । परी न पावन जाला तो ॥७१॥
 सद्गुरु समर्थ दयाधन । ते या पतिता करतील पावन । आपुलें बोधोनि ज्ञान । करतील संपन्न निजभायें ॥७२॥
 आजवरी जें म्यां कयिलें । परी प्रत्यया तुज कांहीं न आलें । म्हणोनि मन मासें कळवळलें । चुकी वोलें पुढतीं ॥७३॥
 असे सद्गुरु माझा पिता । शरण जाइजे त्यां त्या समर्थ । तें स्वकृपें उपदेशितां । हें तव हातां ज्ञान चढे ॥७४॥
 त्या कृपेचें हें ज्ञान । तें तुज म्यां केलें निरोपण । तरी त्याची कृपा करितां संपादन । कळेल पूर्ण सतेज हें ॥७५॥
 निरोपणीं तोपोनि अनसूया । सद्गद होयोनि वदे तान्हया । मज दावी त्या सद्गुरुपाया । करवीं छाया कृपेची ॥७६॥
 पुढील प्रसंगीं निरोपण । गोड असे अमृतहून । तो आनंद करितां श्रवण । सुखविल मन मुमुक्षुचें ॥७७॥
 अवधूत केवळ सुखमूर्ती । जीवांसि देतसे विप्रांती । प्रबोधें चुकवी आहुती । अविनाश संपत्ती जोडवी ॥७८॥
 दत्त सदय हा शांत । अवतरला पुरवाक्या मनोरथ । सदा संतांमाजीं डुलत । आनंदभरित मोक्षदाता ॥७९॥
 यदर्थ संतांचें चरणीं । भावें करीतसें विनवणी । उभा याचवद्द्वार धरोनी । कृपादानीं तोपवा ॥८०॥
 मी अत्यंत पामर दीन । माझा तुम्हां संतां अभिमान । मज आधार तुमचे चरण । पावें सेवन तैथींचें ॥८१॥
 आवडीचे दानासाठी । रिघालों शरण तुमचे पोटीं । कृपा करोनि उठाउटीं । अभयें निकटीं रक्षाचें ॥८२॥
 दयेचे सागर तुम्हीं संत । उदार आणि भाग्यवत । हें देखोनि अनंतसुत । शरणागत आस पुरवा ॥८३॥
 इति श्रीदत्तप्रबोधप्रप । श्रीनारदपद्मपुराणींचें संमत । परिस्रोत श्रोते संतमहंत । द्वात्रिंशोऽध्याय गोड हा ॥८४॥

॥ इति द्वात्रिंशोऽध्यायः समाप्तः ॥

॥ अध्याय ३३ वा ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥ श्रीसद्गुरुदत्तात्रेयाय नमः ॥

अथ जय सद्गुरु श्रीअनंता । अखिल अभंगा मायातीता । सर्वसाक्षी गुणातीता । तव पदौं समर्था प्रणम्य ॥१॥
 तुझे जे सुकुमार चरणतळ । त्या तळीं माझे रुळे मौल । धर्षणें निवृत्ती देहिक खल । करिनी छळ मजलागीं जे ॥२॥
 तुझे चरणीचें तीर्थोदक । तें कलमलतापासि दाहक । सर्वाथीं होय सुखदायक । कृपें आवश्यक प्रादावीं ॥३॥
 सद्गुरु तूं केवळ आनंदराशी । सदय उदार तूं मानसी । तिमिर अंधत्व हें नासिती । ताप वारिती स्वकृपें ॥४॥
 अज्ञानत्व टाकिसी छेदून । प्रबोधें करिसी ज्ञानसंपन्न । भवभय वारिती न लागतां धाण । अभय वरदान तूं देसी ॥५॥
 परमावृताची वाटी । माऊली तूं लाविसी ओठी । अत्यंत कळकळ तुझे पोटी । स्वरूपी दिठी उसाविसी ॥६॥
 एवं सर्व भाग्यें तूं संपन्न । शरणागता करिसी पावन । हें परितोनिया महिमान । अनन्य शरण सुत हें ॥७॥
 मतिमंद हीन असतां पामर । त्यां या दोनाचा केला अंगीकार । न पाहतां कांहीं अधिकार । करविसी बडियार माये तूं ॥८॥
 बाळकृप्यांची आळ । जाणोनि पुरविसी तूं स्नेहाळ । सेवा आज्ञापिसी निर्मळ । जीवीं कळकळ दीनाची ॥९॥
 पा जीवाचें करावें कल्याण । भवभयाचें करावें निवारण । प्रबोधें अज्ञानाचें खंडण । करावें पावन हें मनीं ॥१०॥
 पदर्थ श्रीअनंतगुरुराय । अवधूतरूपें दावी अवतारभाव । स्वतः सिद्ध करीतसे उपाय । लीलालाघव दाखोनी ॥११॥
 त्रिगुणात्मक धरोनि अवतार । स्वइच्छें गमे जगतीवर । करी जडजीवांचा उद्धार । रूपें अपार धरोनिया ॥१२॥
 अद्वयअविनाश अचळ । जितेंद्रिय योगनिर्मळ । स्वतः सिद्ध आणि शांतशीळ । हृदयीं कोमळ दयाळ तो ॥१३॥
 ऐसियापरी वाचरोन । भाविकां बोधित स्वात्मज्ञान । करी जगतांचें उद्धारण । हें महिमान तयाचें ॥१४॥
 त्या जगद्गुरुकृपाळें । माझे अंतर बोजविलें । प्रबोधोनि मज आज्ञापिलें । मूढा बोजविलें या भयं ॥१५॥
 करी धरितां लेखणी । भावार्थ सुचविता होय मनीं । तेंच पत्रां ठेवितो लेहनी । त्याची करणी तो जाणे ॥१६॥
 येथें न्यून कीं हे पूर्णता । मी नेणेचि याची वार्ता । असे दत्तची सांभाळिता । मज ही लेखकता तच्छुपें ॥१७॥
 हा कथार्थ अन्यथे । जाणता सुध्दा श्रोता होये । त्या अवधानें रस वाढता होय । सिद्धीसि जाय भंय हा ॥१८॥
 ओते तुम्हीं साधुसंत । ज्ञानी पंडित महंत । निचक्षण भाविक प्रेमळ बहुत । थवणीं चित्त सावधान ॥१९॥
 तुम्हां समयांचिया चरणां । नमोनि करितो विज्ञापना । आजवरी सांभाळिलें मज दीना । थवण थवणा बोटवोनी ॥२०॥
 तेवींच पुढतीं सांभाळावें । सादर थवगार्थीं असावें । बोजडे बोल परिसावे । अंगीं करावें अनाया या ॥२१॥
 गतकथाध्यायीं अवधूत । अनमयेचें प्रबोधिनां चित्त । परितोनि जालीं सद्गदित । म्हणे गुरुनाथ मज दावी ॥२२॥
 म्हणे त्यां कायिलेसि बा रे । तें म्यां थवण कोलें खरें । विचारितां मायाभय मिथ्या सारें । असें नावरे सत्य पें ॥२३॥
 त्यां श्रुतें केलें निरोपण । परी मज न होवें सावधान । याचे असे कोणते कारण । तें गजलागून सांग आतां ॥२४॥
 तंव अविनाश यदे माते । तुज सडपिले पंचभूतें । विषय पचणी पावलीस ढंखाते । तेणें अमानें पावलीस तूं ॥२५॥
 त्यांत पिटुनी विकार । तेणें कमित केलें फार । लोभ मोहो अनिवार । तोचि सांवर होऊं नेदी ॥२६॥

अधिकारपरत्वे काज वेले । ते सद्गुरुपदी निवेदिले । जैसे मते अनुग्रहिले । तेवीच विवचिले पाहिजे ॥८३॥
 उभय विज्ञापना परिसोनि । आनंदता जांवा अत्रिमुनी । सद्गद होवोनि अंतर्करणी । अमूनवचनी बोलत ॥८४॥
 म्हणे वा रे त्रिगुणात्मका । तूंच होसि रे दीनसखा । तुझी लीला ब्रह्मादिव । न वर्णवे मुखा सहसासी ॥८५॥
 तूं सद्य उदार भाग्यवंत । अचल अविनाश साक्षत । वेदां न वळे तुझा अंत । वर्णिता कुण्ठित पै होनी ॥८६॥
 ऐसा तूं गा सर्वेश्वर । बहु कोमळ हें तुझें अंतर । कागवया जगदोद्धार । धरिलासि अवतार सत्य हा ॥८७॥
 सर्व सामर्थ्य तुझे अंगी । असे निकट ऐसे प्रसंगी । तें म्यां वोळखिलें अंतरंगी । पूज्यमागीं मानसी ॥८८॥
 धन्य धन्य गा अवधूता । करावी साहिल्याची सिद्धता । गुरुआज्ञा बंदोनि माथां । दावी कृपा अलोलंक ॥८९॥
 दत्त आज्ञेच्या सिद्धि दासी । सदा तिष्ठतीं सेवेसी । जाणोन वस्तुप्रसंगाऐसी । सर्व साहिल्यासी निर्मिलें ॥९०॥
 दिव्यासर्गे रंगमाळा । पंचाभूते शुद्ध जळा । दिव्य सुमनें परिमळा । पुण्याळां चंदनी ॥९१॥
 दिव्य फले रसांड । तांबूलपत्रे नारिकेल । अश्रुता करीर दीप तेजाळ । अळंकार सुदाळ सुखें ॥९२॥
 दुग्धशर्करामिश्रित । पकोळे सिद्ध घृतपाचित । अनेक खाद्य उत्तम बहुत । शर्करामिश्रित क्षीरापनी ॥९३॥
 दक्षिणेसहित सिद्धता । सिद्धी दाविती अवधूता । पाहोनि पाचारी पुरोहिता । ऋषी समस्तां ते काळी ॥९४॥
 दुर्वास चंद्र आपण । सेवे तिष्ठती तिबेजण । समस्तां देवोनि आसन । प्राचीनि नमन सारिलें ॥९५॥
 श्रद्धिपत्न्याते पांचारोनी । अनसुया वैसविली मंगळ स्नानी । दिव्य शुभ चीर देवोनी । मंगळ भूयणीं शृंगारिणी ॥९६॥
 अन्नघृत विनवी मातेसी । नमोनि प्रार्थी गुरुवर्यासी । अवश्य म्हणोनि प्रेमेराशी । श्रीगुरुचरणांसी बंदिलें ॥९७॥
 सद्गद वाहती विमळाश्रुवारा । प्रार्थिती जाली जोडूनि करा । जयजय सद्गुरु परात्परा । जन्मोद्धार स्वानिया ॥९८॥
 तूं सर्व साक्षी चैतन्यवना । जाणसी मम हृदयीची कामना । वेळ न लावीं दीनोद्धारणा । पतितपावना विनय मी ॥९९॥
 जय जय सद्गुरु कृपा करा । सद्य उदार तूं दीनसोपरा । दासीची पूजा ही अंगीकारा । तारा पामरा मुखवंदा ॥१००॥
 ग्लांति परिसोनि मुनिराज । जाणीतला अनुनास सतेज । ऊठले साधावया दीनकाज । पादुका आज्ञा सरसव्रिती ॥१०१॥
 पादुका लेवोनि बगां । चालतां पावले चौरंगा । अनसुया पाद प्रक्षाली वेगां । परिमळ अंगा चर्चित ॥१०२॥
 बाह्य बायबोष बाजती । मार्जन उष्णोदकें करवीती । गंगोदकें अभिषेकिती । विप्र बोलती मंत्रबोष ॥१०३॥
 शुद्धोदकें सरतां स्नान । उत्तरीय वस्त्रे बांती पुसोन । पादुका पदीं लेखवून । पीत बसन सनयिलें ॥१०४॥
 धारण करोनि पीतांबर । आसनीं पावले मुनीश्वर । द्वादश तिलक मनोहर । प्रक्षालिलें कर पुढती ॥१०५॥
 ठेवून उदकें श्रुतिपात्रे । तैसीच ठेविलीं उपपात्रे । देखोनि आचमन केलें पवित्रे । कर उपवस्त्रे पुसिलें ॥१०६॥
 उभयामध्ये तें निर्मळ । श्रद्धि शृंगारिती अष्टदळ । पूजासामुग्री सिद्ध सकळ । दावी दयाळ अवधूत तो ॥१०७॥
 चावया पूजाउपचार । दो बाजू दोघे कुमर । दुर्वास आणि अंबुबर । अविनाश सनोर वदांजुळी ॥१०८॥
 दत्त विनवी अनसुयेसी । आतां प्रणाम करावें सर्वांसी । मग नमावें सद्गुरुसी । त्यजुनी लजेसी सत्यमायें ॥१०९॥
 यापरी दत्ते सुचवितां । तदनुसारें नमी माता । सप्रेम बंदोनिया गुरुनाथा । चरणीं लक्ष्मता लाविली ॥११०॥

केवचां करितील अंगिकार । पदर्थ वृत्ती तदाकार । तंव बोलती धरामर । आसनीं सत्वर वैसावे ॥११॥
 सद्गुरु आनंदें बोलती । चित्त न करी कांहीं चितीं । तुझे मनोरथ सर्व पुरनी । आसनीं निश्चितीं वैस आतां ॥१२॥
 गुरुविप्र आज्ञा वंदोनी । अनसुया वैसली शीघ्र आसनी । आरंभ वेला दिजगणी । घोष वदनीं मंत्राचे ॥१३॥
 स्मरोनि यां गजवदन । केले शिवगौरीचें चितन । तेवींच वंदिला नारायण । सारिलें नगन हृदयसां ॥१४॥
 प्रसंगीं लग्नकाळवेळ । पाहिजे योग तारावळ । हे शुभ व्हावया सकळ । आठविला गोपाळ रमापती ॥१५॥
 मग इष्ट दैवता आणि कुलदैवता । तेवींच नमिलीं मातापिता । गुरुब्राह्मणादि समस्तां । नमोनि प्रयोगता आरंभिली ॥१६॥
 कारणार्थ संवलय करवोन । अक्षतोदक दिवले सोडोन । तेथोनि आरंभिलें पूजन । तें सावधा परिसावे ॥१७॥
 सकळ रिष्टा करितां नाश । सकळ पूर्ण करी कार्यास । तो आरंभी पूजिला विघ्नेश । स्तत्रोनि त्यास शांतविलें ॥१८॥
 नेतर तीर्थीनें प्रार्थोन । केले कलशाचें पूजन । उपदेवता अर्चन । क्रमें संपूर्ण अर्चिलें ॥१९॥
 यापरी अर्चोनि सकळ । अक्षदोक्त जोडयी वदोजुळ । गुरुस्तवन करोनि निर्भळ । साधिलें सुढाळ आवाहन ॥२०॥
 आंसन गुरुतें निवेदिलें । अष्टदळीं पात्र मांडिलें । चरणकमळ करीं धरिलें । प्रेमे प्रक्षालिलें गंगोदकें ॥२१॥
 सिंचन करवोनि पंचामृत । यरी अभियेक करिती मंत्रोक्त । पंच प्रकार विभक्त । पूजा समर्पित सद्गावे ॥२२॥
 मागुती त्या शुद्धोदकें । पदें प्रक्षालिलीं आवश्यकें । स्वपंक्ष्वें पुसोनि नेटकें । नमितां अंबिका आढावें ॥२३॥
 भाळीं कस्तुरी रेखिली । केशरउडी अंगीं चर्चिली । अक्षता निढळीं लाविलीं । परिनळ भाळीं समर्पि ॥२४॥
 वलें भूषणें लेववून । कंठीं रुदले हारसुमन । तेवींच करी करभूषण । तुरा धारण मस्तकीं ॥२५॥
 धूप, दीप नैवेद्य । समर्पिलीं विषयदक्षिणा शुद्ध । प्रदक्षिणा करोनि प्रसिद्ध । होवोनि सद्गद प्रार्थितसे ॥२६॥
 जय श्रीसद्गुरु परमानंदा । सद्य कोमळा आनंदकंदा । अस्तिल अभंगा ब्रह्मानंदा । मी तंव पदां विनटलें ॥२७॥
 सद्गुरु प्रसे चरणकलहार । तेथे वेधले मासें मनधर । सुकृपें विकसविसी सुंदर । घालीन गुंजार तेथें मी ॥२८॥
 देवाता होसी समर्थ । मी याचक एतें दान मागत । जाणसी मासें मनोगत । पुरवी अर्थ गुरुराधा ॥२९॥
 कामना जाणोनिया मनाची । आळ पुरविजे दीनाची । गुरुराधा तूं पूर्वीं वलणेची । उपेक्षा पतिताची न करा हो ॥३०॥
 जीर्णभार्ये म्हणवितें दाक्षी । तव पद झाडोन मुक्त केसी । किती तरी अंन पाहसी । प्राण कंठासी दाटला ॥३१॥
 सद्गदें कंपित बोलतां । भाव जाणवला सद्गुरुनाथा । अवधूत म्हणे जी समर्पा । वेळ आतां न लावी ॥३२॥
 सुलभ कसेटी कानस । लावोनि पाराखिलें कनकास । हिरा गडलासे ऐणीस । योग्य अंगिकारास होय तुम्हां ॥३३॥
 परिसोनिया युक्त वाणी । अनसुया वैसविली करी धरोनि । येरीं मस्तक ठेविला चरणीं । करी न्हाणी नेत्रोदकें ॥३४॥
 प्रेमसागर जेव्हां फुटला । सद्गुरु आनंदें तें दाटला । प्रेमानंद एकवटला । झपेचा सुटला प्रमंजन ॥३५॥
 या समयतें विलोकोन । वरी अवधूत घाली वसन । बाघगजरे टाळी पिठोन । करी तो भजन गुरुनामें ॥३६॥
 अत्रिअनसूयेचे कर्णी । धीज प्रेरीत तत्क्षणीं । कपाटें दिवलीं मुडोनी । खरूपसंधानीं विवविली ॥३७॥
 ते तदूपी होती तक्षिन । मनचि तें झालें उन्मन । नाहीं देहाची आवरण । मोक्षपण मावळलें ॥३८॥

येणें तुज मायिक प्रीती । जडली ते न सुटे कल्पाती । हे घालवितील तुज अंतो । मरवितील फजिती पाहे पां ॥२७॥
 यांसंगें असे दुःख भोगणें । जन्ममोक्षपंक्ती घेणें । न चुके नरकाचें पचणें । कैचें सुटणें तेथोनिया ॥२८॥
 त्या दुःखाचे सागरी । बुडतां नरकाचे कुहरीं । कोण्ही सोडविता नसे निर्धारीं । यम प्रहारी जाणिजे ॥२९॥
 आत स्वजन पुत्र । उपेगा न येती कोण्ही मित्र । भोग भोगणें तो स्वतंत्र । पावनां परत्र एकले ॥३०॥
 सुखाचे येथील सांगाती । दुःख व्याचे तेचि भोगिती । एकलेंचि जाणे लागे पंथी । येथेची प्रीती येथीची ॥३१॥
 हे सोयरे आप्त परम । यांचिनि नोहे परिणाम । हो का पुत्र भ्रतार संभ्रम । होता होम फिरती ॥३२॥
 प्राणी जाता यमालया । दुर्धर विटांविती देवोनि काया । दया नुपजे त्यां निर्दयां । वर्म टायां पीडिती ॥३३॥
 भयवार्ता हे परिसोन । कंपित जालें तिचें मन । देहीं उदासता पावोन । तळमळ दारुण उदेली ॥३४॥
 नेत्री वाहती अश्रुधारा । अंगीं कापे पर्यरा । जीव होतसे धावरा । अंतरी दारुण भवभीती ॥३५॥
 अनुतापें देह तापला । उबग प्रपंची वाटला । अत्यंत गहिवर दाटला । सागर पुटला नावरे ॥३६॥
 सद्गदित बोले वचन । म्हणे मज सोडवील आतां कोण । यम नेईल पाश घालोन । व्यया दारुण करील की ॥३७॥
 म्हणे रे बाळा अवधूता । कोण उपाय करूं आतां । अविनाश म्हणे गुरुनाया । शरण जातां भय वारे ॥३८॥
 तंव अनसूया धावे उठाउठी । कीं जेथीं लागलें भय पाठी । दत्तगळ्यां घालोनि मिठी । काय गोठी बोलत ॥३९॥
 म्हणे वारे ऐक आतां । मज तो दावी भयव्रता । त्यापदीं येथीन दड माया । प्रार्थनि स्वदिता आपुल्या ॥४०॥
 चाल त्वरा सत्य करी । पळ जातें मज युगापरी । घालुनी त्या पायांचरी । तार वारी अंतरीचा ॥४१॥
 पूर्ण पावली मुमुक्षुता । हें वळों आलें श्रीदत्ता । म्हणे माते चाल आतां । सद्गुरुनाया भेटवितों ॥४२॥
 उसाह उद्गार आनंद वेळा । देखोनि पूर्ण प्रेमाचा जिह्वाळा । तोचि मुहूर्त सर्वांगळा । अनुनापकळा सजेज ॥४३॥
 धन्य पावला हा सुदिन । देखोनि हर्षलें दत्ताचें मन । मातेलागीं करीं धरून । अत्रिसन्निवान पावला ॥४४॥
 देखोनि आसनीं मुनिवर । अवधूतें वेला नमस्कार । तेवीच अनसूया चरणांवर । सप्रेमें शिर समर्पि ॥४५॥
 अश्रुधारा वाहती नयनीं । दंडप्राय पडली चरणीं । रोमांचित काया यथेरोनी । न बोलवे वदनीं शब्द नीतें ॥४६॥
 अष्टभाव देही दाटले । कांहींच शब्द न बोलवे बोलें । तें मुनींद्रा आश्चर्य वाटलें । मन कळवळलें देखोनी ॥४७॥
 सर्व ज्ञाता तो संपन्न । स्वामी अत्रि दयाधन । अंतर तिचें बोलखोन । काय वचन बोलती ॥४८॥
 अहो सौभाग्यसरिते कल्याणी । चंपककळिके पद्मनयनी । चातुर्यशुभांगे गजगामिनी । चपळ सौदामिनी राजसे ॥४९॥
 गुणवर्धने सुपुत्रिके । प्राणप्रिये सत्य धार्मिके । शोक वारिसी कवण्या दुःखे । भ्रमरी पादुके जालीसे ॥५०॥
 कोण भयापें पावोन । दड धरिलेसी तुवां चरण । उठीं तो अर्थ करी निवेदन । तुझे शीण निवारूं ॥५१॥
 भयें तिज दाटला गहिवर । न बोलवे कांहीं उत्तर । करुणार्णव तो विधिकुमार । देखुनी स्वकर उठवी तिज ॥५२॥
 उठवोनिया ती वेव्हाळी । दड धरिली हृदयकळी । कृपादयीं तीतें न्याहाळी । करे कुत्राळी सप्रेमें ॥५३॥
 नाभी नाभी म्हणोनी । शांतवी मस्तकीं कर टेवोनी । म्हणे सकुमारो बोलें वचनी । संकोचित मन न करीं तूं ॥५४॥

॥ अष्टाध्याय ३३ वा ॥

सुप्रसन्न अभयवाणी । परितोनि भावें जोडी पाणी । विनविती जाली सद्वदवाणी । मोक्षदानी मां पाहि ॥५५॥
 जयजय स्वामी अनायनाथा । सदगुरु कृपाळा सभर्था । त्रिविधतापाचा होसी शास्ता । दीन स्वहिता जाणसी ॥५६॥
 जय सदा उदार सर्वज्ञ । सर्वाधिष्ठ तुक्षी प्राज्ञ । अचळ अमंगा गुणज्ञ । शरण मी सुज्ञा तुव पदां ॥५७॥
 जयजय सदगुरु परात्परा । पतित अनाथ मी दातारा । अंगीकारोनि भवभयवारा । चरणीं घारा मज देई ॥५८॥
 मी अत्यंत हीनदीन । पापी दुर्बुद्धी मलिन । त्रिविधतापें तापलें पूर्ण । गेलें भ्रमोन मायामोही ॥५९॥
 विह्वलितिकारें मज वेदिलें । लोमआशेनें पीडिलें । त्रिपयज्याळें ढंखिलें । येणें नाडिलें सर्वस्वीं ॥६०॥
 पाचिपा सगें करोन । बाटे नरकां घडेल पतन । यमपादा पडतील दारुण । करितोल दंडण निकुरें ते ॥६१॥
 केले कर्म भोगविती । रवरकुहरीं पचाविती । जाचोनि जन्मगारीं लोटिती । फेरे फिरविती लक्ष कोटी ॥६२॥
 तेथें मजलागीं सोडविता । कोण्ही नस गुरुनाथा । यदर्थां चरणीं ठेविला माया । तुजविण त्राता कोण्ही नसें ॥६३॥
 सर्वभावं जालें शरण । आतां न पाहे दोषगुण । अंगीकारोनि करी पावन । भवभयवारण करी माझे ॥६४॥
 गुह्मी न करा जरी अंगीकार । मग मज दीना कैचा आधार । चिंतापूर्ण वुडालें धांव सावर । देवोनि कर तारीं मज ॥६५॥
 म्हणाल आत्मसाखे गणगोत । ते जाणतील तुजें हित । शोक करिशी तूं किमर्थ । करितील सद्गत सर्व ते ॥६६॥
 ये विपर्यां विज्ञानना । परितोनि माझी दयाधना । हे लौकिकीं सव विचारणा । नाथडे मना माक्षिया ॥६७॥
 याचिया कारणें मुक्तता । कधींही न पावे जी सर्वथा । हे सेवितील आपुल्या स्वहिता । यांचेनि व्ययान न चुके ती ॥६८॥
 हे अवधे सुखाचे । कोण्ही न होनी निदानचि । घोडें टाळितील भवाचें । काय यांचे न होय कीं ॥६९॥
 भवभयार्ते वारितां । तूं होसी तिमिच्छेदता । तूंच मायामोह नाशिता । पावन पतिता कर्ता तूं ॥७०॥
 हें कर्म जाणोनि दयाळा । शरण जालें चरणकमळा । मज आपणीं ये वेळां । हृदयकोमळा सुखाव्धे ॥७१॥
 परितोनि अनसुयेची विनवणी । पाहे दत्ताकडे तो मुनी । तें अवधुनें जोडोनि पाणी । अमृतवाणी शब्द वदे ॥७२॥
 जी स्वामी गुरुवर्या । प्रकाशरूपा ज्ञानसूर्या । कुणाचि कीजे दीनकार्या । तुक्षी हें भार्या उद्धरी तूं ॥७३॥
 धर्म अर्थ काम मोक्षासी । अपिपति तूं सदगुरु होसी । नाणोनिपा द्वैत मानसी । शरणागतासी तारिजे ॥७४॥
 अनुग्राहे हीं काया तापली । अनन्य वृत्ति उभारली । बीजप्रेरणीं वाफ भली । वेळा उदेली झुम हे ॥७५॥
 आतां सदा उदार व्हावें । बीज कर्णद्वारें प्रेरवें । कृपाधून तें तूं सारवें । अमये स्थावरे क्षेत्रते ॥७६॥
 ही पिकायोग्य असे धरणी । सफळिन फळेल उत्तम कणी । विह्वल न होता ये क्षणीं । कीजे पेरणी स्वामिया ॥७७॥
 तय दासें क्षेत्र वजकून । मुळीच आड मोडा टाकिल्या काटोन । प्रबोधें तया दुनोन । चोख करोन ठेविलें ॥७८॥
 आतां स्वामिया करोनि दया । पावन करोनि दीजे अभया । अर्पत निरळ जाली काया । जाणसी उपाया शांतवी ॥७९॥
 या जन्ममरणापासोन । बांचनी देई दिव्य ज्ञान । दिव्य देवोनि रसायन । रोग संवर्ण संहारी ॥८०॥
 नाशितताते नाशी । करोनि पद दीजे अविनाशी । सोपिजे स्वात्मिक धवासी । उन्मनीं मनासी मुहव्ही ॥८१॥
 न घडारी पुनरावृत्ती । हेंचि बागलें माक्षिया चित्तीं । यदर्थे प्रबोधे उपरती । बाणयोनि प्रीतीं उद्भवली ॥८२॥

सद्गुरु कृपेचा अभयकर । पावतां वृत्ती जाली सिर । ऋषी पाहती चमत्कार । आनंद योर उदेला ॥२९॥
 लोटल्या जाल्या चार घटी । मक्षिका शर्करा पडली मिठी । तेथिच खाऊनी हे गोटी । जडली पाटी परतेना ॥३०॥
 ऋषी म्हणती नयलाव । हा आम्ही देखिला अर्धव । धन्य या श्रीगुरुपदीचें वैभव । करी नाट्य क्षणमात्रें ॥३१॥
 अविनाश परमानंदें हुष्ट । चंद्र दुर्वास हर्षमरित । लीला सद्गुरुची अद्भुत । जीवन्मुक्त करिती हे ॥३२॥
 ऋषिललना उग्याचि पाहती । विस्मय मानोनि यथित होनी । केवी कैसी जाली हे गती । अवळ्यंप्रती कळेना ॥३३॥
 अवधूत म्हणे योगीद्रा । इच्छा पुरली कृपासमुद्रा । आवरी आतां हे मुद्रा । सूर्यचंद्रा प्रगटवी ॥३४॥
 स्तब्ध बैसले ऋषिगण । येथील क्रम होणें अनूत । समीप पातळा मध्यान्ह । देणें भोजन ऋषिर्वा ॥३५॥
 शब्द परितोनि दत्ताचा । अत्रि सावध झाला साचा । योग पाहिला अनसुयेचा । विचार स्वरूपाचा दृढ दिसे ॥३६॥
 अत्रि विचारी मानसी । हें विबोनि गेली निजरूपासी । सावधान करावी तरी कैसी । चित्त विपर्यासी पावेल ॥३७॥
 म्हणोनि जाला संचिन । तें जाणता जाला अवधूत । सर्व कळा उग्याच्या अंकित । पादाक्रांत योग हे ॥३८॥
 जो सक्ळ्याचा निर्यता । उग्याचेनि ही सर्व सत्ता । जो होय करोनि अकर्ता । त्यासि हे चिंता कायसी ॥३९॥
 चिंता कैची चिंतामणीसी । कल्पना न बाधी कल्पतरूसी । रोगबाधा अमृतासी । सूर्य अंधःकारासी अर्धेना ॥४०॥
 तेंवि अविनाशदत्तातें । संकट नसे कांहीं त्यातें । मार्ग दावावया जगातें । दावी योगातें आचरोनी ॥४१॥
 योग आचरोनि योगरहित । हा सर्व होय मायातीत । अनादिसिद्ध अखंडित । साकार मंडित उद्हरणा ॥४२॥
 अस तो होवोनि सद्गुरु । पावला मातेच्या समीप । देवोनि कळेची चेप । उडविली शोंप मातेची ॥४३॥
 खलीलें करी सावधान । माता उग्रवोनि पाहे नयन । तत्काळ बंदिले सद्गुरुचरण । आनंदें गगन बाँदाळें ॥४४॥
 सद्गुरु म्हणती अनसुये । पाहणें रूप पाहिलेंसि काये । येरी म्हणे सांगतां नये । तेज न समये द्वाडांडी ॥४५॥
 सद्गुरु म्हणती सावधान । राखी दृढ हे अनुसंधान । तुजें तुज दाविलें धन । होसील निधान अम्यासें ॥४६॥
 स्वामी स्वरूपां सुखी होतें । कासया आणिलें मज मागुनें । दत्त म्हणे बो माते । न सोडी त्यातें जवळीच ॥४७॥
 स्वरूपां अनुभवोनि केली पावन । तापनिवटोनि धारिला शीण । दवडोनि भ्रम आनंदधन । सुखसंन पें केलें ॥४८॥
 अविनाश बोले वो जननी । पावली सर्व सुखाची खाणी । जे म्यां बोधिलें मागां निगोपणी । तें अनुभवोनी घेई आनं ॥४९॥
 सद्गुरु दयाळ समर्थ । तेंपुं पुरविलें तुसे आर्त । पूर्ण झाले माझे मनोरथ । ज्ञान समस्त पळलें जाजी ॥५०॥
 श्रीगुरुराये दिवळें बीज । तो मंत्र नित्य जपे सतेज । एकद्वय बैसोनि पाहे निज । साधी काज आपलें ॥५१॥
 चार देहीं तूं नेमस्त । त्या मस्तकीं ठेविले हस्त । चार शून्यें लोटोनि आंत । जावोनि पांचव्यांत बसावें ॥५२॥
 चारी अवस्थापैलकडा । पांचदा लाभ साधी रोकडा । येथें न लागेचि आडामोडा । मनी निवाडा मीनतां ॥५३॥
 मीनामाजो मिनोनि जावें । तारा धरोनि लक्ष्मी लक्षावें । दीप्तीतारांनीं वसुका सांडावें । पुर्वीं मरावें कलकाच्या ॥५४॥
 जेविं तुळ तेवीं तुळेल । पाहिलेंसि तेचि भासेल । तेथें स्थिरावता दिसेल । शमक सुनीळ विंदु तो ॥५५॥
 अनसुया म्हणे बा रे । त्यां चक्रभेद निवेदिले खरे । ते मी साधीन पुस्तकारें । गुरुदातरें दाविले जें ॥५६॥

सद्गुरु म्हणती पुरे आतां अप्रयासे पावसी हातां । दत्तें पूर्वीच केली बोधता । उरली पूर्णता करवीली ॥६७॥
 आतां कांहींच उरली नसे उरी । परी दृढत्व बाणथिजे अंतरी । वस्तु व्यापक चराचरी । सवाज्ज अंतरी निरखिजे ॥६८॥
 या पाहणीं दिसें पाहतां । तोंचि कर्ता आणि करविता । सर्वस्व असे त्याचे माथां । कासया चिंता बाह्याची ॥६९॥
 तो राहिला साक्षी होऊन । तेथिच वाह्य पदार्थी राहिले आपण । अंतरस्थानें निरखोन । आनंदघन असलें ॥१७०॥
 जोयरी द्रव्य पदार्थी आस । तोंचरी भवबंधाचा पाश । ते त्यागितां निर्दोष । सहजी नाश भवबंधाचा ॥७१॥
 जोयरी संकल्पविकल्प जीवास । तोंचरीच असें गर्भवास । तो न उटतां मनास । जन्ममरणास मुकला ॥७२॥
 जन्मकर्माची राहाटी । ते तंव असे कृत्यापाटी । कृत्य मनाचिया उठी । मन हें देखी वृत्तीच्या ॥७३॥
 इंद्रिय चरती विषयवृत्त । बोधाट आणिती पिटोनि रान । ते इंद्रिय मनाआधीन । अनिवार पूर्ण मनोवृत्ती ॥७४॥
 असो उपदेशोनि तुज दिवलें ज्ञाना । त्वाही पोडशोपचारे केले पूजना । परि एक उरलीसे कमना । बरी गोदाना स्वम-
 नेंसी ॥७५॥ नाशित तें एक फळ । आणि व्यवहारिकदे मज पांगुळ । पासी देतां न लावी वेळ । श्रापिर्व्य सकळ खोळ-
 बले ॥७६॥ दत्तें पूर्वीच असे बोधिले । तेणें अनसूयेसी ज्ञान आणलें । बरी गुरुराये अंगीकारिलें । मग कां न वळे हा गुहार्य
 ॥७७॥ म्हणे जी त्वामी गुरुराया । नाशित फळ सर्वांपली काया । कां गोदानें वेगळी करावया । पाहिले समर्पाया सांग
 पा ॥७८॥ इन्द्रियांसदित्त गन । तेंदि तुज म्यां केलें अर्पण । वाचा पांगुळें व्यवहारिक धन । निराळें कोटून राहिलें ॥७९॥
 तुम्ही दीनातें अंगीकारिलें । दीनें सर्वस्व समर्पिलें । मीपण संपणी हारवले । काय उरलें तळमटी ॥८०॥
 अर्थां आंख उडाला । शून्य भाग तळी उरला । तो ठायीच असे सेचला । लाभ झाला गुरुकृपे ॥८१॥
 परितोनि बोलाची चातुरी । अविनाशदेहीं उठे लहरी । सद्गुरु डोले चिदंबर । नमन करी अनसूया ॥८२॥
 सद्गुरु होऊनी सुप्रसन्न । करिती अनसूयेचें पूजन । निवळी कुंकुम रेखून । बलें सूपण देतसे ॥८३॥
 घेरी नेसतांचि अंबर । कंठीचा घालिती पुष्पहार । नारीवेळ तांबूल सुंदर । पसरितां पदर प्रसाद देती ॥८४॥
 प्रसाद ओठीं पावतां । माये चरणीं ठेवीं गथा । सद्गुरु देतसे अभयता । निर्विकल्पता पावो तुज ॥८५॥
 पुनरा मंत्रबोधे करून । करविलें गुरुतीर्थीचे पूजन । तें तीर्थ त्रिमंत्रें पान । करविलें जाण अनसूये ॥८६॥
 तें तीर्थ घेतलें तियांनीं । चवथी अनसूया ज्ञानखाणी आणिक विभाणी नसती कोणी । सांप्रदायजनीं स्वीकारिजे ॥८७॥
 येरां घेतां पुण्य असे । सांप्रदाया उचित दिसे । व्या म्हणनां दोष दिसे । सुकळ होनसे आवडिजें ॥८८॥
 याचरी उच्छिष्टप्रसाद । श्रीगुरुसेवनीचा अनि शुद्ध । तो पावतां परम अरुहाद । वृत्ती अभेद पे झाली ॥८९॥
 वापरी प्रसाद पावोन । शेवटीं केलें उत्तरपूजन । पूर्वत यागुनीं सारोन । दीप नीरांजन लाविलें ॥९०॥
 नाना वाय वाजती गजर । ब्राह्मण करिती मंत्रोच्चार । आत्मा उजळिदया अपार । गुरु सर्वेश्वर ओवाळिती ॥९१॥
 कर्पूरदीप घृतज्योती । माये श्रौवर्धन दीप लाविती । जयजयकारें ठाळी पिठिनी । पुण्यांजळी अर्पिती मस्तकी ॥९२॥
 प्रदाक्षिणा सारोन । काया कुरवेंदी करिती जाण । देऊनिया आलिंगन । सारिती नमन साक्षांगी ॥९३॥
 सांप्रदाय पुरस्कार स्तुतिसत्त्व । प्रार्थोनि करिती गौरव । नामोच्चारें अर्चने । नमनीय अर्चने नमिती ॥९४॥

त्यावरी घेवोनि अक्षता । टावित्ती गुरुवर्याच्या माथां । सद्गर्भे अर्चोनि समस्तां । दक्षिणे तुष्टना करवित्ती ॥१५॥
 चंदन लावोनि ललाटी । सर्वांगी शोभवित्ती उठी । पुष्पहार घालोनि कंठी । प्रणाम शेवटी द्विजवर्य ॥१६॥
 पायनादि गोदाने । विप्रां दिवलीं सन्माने । तेवीच सुवासिनींची पूजने । करी आनंदाने अनमूया ॥१७॥
 यापरी सकळ्य तोपविले । तंव विप्रे मंत्रधोष केले । विप्रप्रसाद अक्षता ते घेले । देतां पावले आनंद ॥१८॥
 एवं सकळ पूजा अंती । दिज यस्प स्मृत्या करवित्ती । पुनरागमनाय च इति । गजवदना बोलवित्ती देवांसह ॥१९॥
 नंतर प्रसाद घेवोनि ताटी । स्वानंदे दत्त सकळ्य वंटी । स्वाकारितां पढिली मुखी मिनी । आनंदे गोष्टी बोलती ॥२०॥
 आनंदे उरकोनि विधी । उठली ऋषींची सर्व मांदी । माध्यान्हिक उरकावयाची संधी । जाणोनि प्रबुद्धी वेली त्वरी ॥२१॥
 ॥१॥ अनमूया होवोनि समोर । करी सकळ्यते नमस्कार । प्रार्थेनि म्हणे दीनावर । कृपा अपार असावी ॥२२॥
 मागुनी जोडोनि पाणी । करी सकळ्यते विनवणी । आज्ञा भोजनास यावे सर्वांनीं । अनमान कोणी न करावा ॥२३॥
 भोजनायीं द्विजा गोष्टी । त्यावरी अनमूयेची आवडी । देखुनी अवश्य म्हणती गादी । क्षुधा तांतडीं कंटां पाक ॥२४॥
 अविनाश बोलत विनत वचनीं । त्वरे माध्यान्हिक यावे उरकोनी । येथे न लागे वेळ अत्रिजनीं । जाईल निवोनी न करावे ॥२५॥
 ॥५॥ अवश्य म्हणोनि द्विजवर । आपुले आश्रम पावले सत्वर । आसनगवाळे घेवोनि समग्र । स्नाना भार चालले ॥२६॥
 इकडे अविनाश कार्यकर्ता । तेथे कोण पदार्थ निवृत्ता । सर्व सिद्धी बोलंगती समर्था । इच्छितार्थां पुरवीती ॥२७॥
 हा जगद्गुरु पूर्ण दयाळ । यासी दासांची कळवळ । न इच्छितां पुरवी आळ । होय कृपाळ सदाय हा ॥२८॥
 परमार्थकारणी परम प्रीती । यदर्या निवास याचा संती । प्रेमभाव जेथे भक्ती । ते आवडती अवधूता ॥२९॥
 जेसे प्रेमळाचे मानस । तैसाचि होतो तयास । पुरवी अंतरीची आस । जीवीं उदास होऊं नेदी ॥३०॥
 पुढील प्रसंगीं अवधूत । लीला दावील अद्भुत । तोपवील भोजनीं विप्र समस्त । पुरवील मनोरथ मानेचे ॥३१॥
 तुम्हां संतां त्याची सलग्नी । तो विलसे तुमच्या प्रेमरंगीं । हें परिसोनीं लागवेगीं । चरणांलागीं शरण आलों ॥३२॥
 संतसाधूंच्या चरणां । असे एक माझी विज्ञापना । समर्थ अंगीकारोनि दीना । चरणसेवना देइजे ॥३३॥
 अनंतसुत संतांचा । अंकित म्हणवितसे साचा । प्रतिपाळ कोजे याचा । आधार चरणांचा तुमचा मज ॥३४॥
 इति श्रीदत्तप्रबोधप्रप्य । श्रीनारदपद्मपुराणीचे संमत । श्रोते परिसोत भाविक भक्त । त्रयल्लिखोभ्यापार्थ गोड हा ॥३५॥

॥ इति त्रयल्लिखोभ्यायः समाप्तः ॥

॥ अध्याय ३४ वा ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥ श्रीगुरुदत्ताय नमः ॥

जयजय सद्गुरु मंगलाभीशा । जय सच्चिदानंद अविनाशा । श्रीअनंता तूं अनंत वेपा व्यापक सर्वेशा नमो तुज ॥१॥
जय परब्रह्म परांपरा । जय सद्गुरु समर्पा उदारा । वरूणांविधे दीनोद्धारा । ज्ञानसागरा नमो तुज ॥२॥
जयजय सद्गुरु स्वामी दत्ता । तुझिये चरणां अर्पिला माथा । कुपें तारी शरणागता । वारी चिता अंतरांची ॥३॥
तूं करुणावन आनंदराशी । सभाय संपन्न उदार होसी । मनोरथ आर्थिकांचि पुरविशी । कदा नुपेक्षिशी शरणागता ॥४॥
तूं होसी पतितपावन । धन्य तव कीर्तीचें महिमान । तें बाळमुखें करोन । वदविशी गुण आपुले ॥५॥
देवोनिया अभयकर । चालवी कथा गोड सुंदर । श्रोते बैसले श्रवणां सादर । जाणोनि अंतर तूज कांजे ॥६॥
मातेचे पुरवावया हेत । सेवाभाव दाखिती तूं दत्त । तिचें करोनिया निमित्त । पुरविशी अर्थ जीवांचे ॥७॥
जीव हे ह्मणें उद्धारावे । मुक्त फोनि त्वपद चावें । आर्थिकांचि मनोरथ पुरावें । इच्छेनि अवघे हें करिशी ॥८॥
त्रिगुणात्मक अवतार धरोनी । पुरविशी स्वभक्ताचीं आपनी । ते कीर्ति जगपावनी । श्रोतेजनी परिसिजे ॥९॥
गत कथाध्याय अंती कपन । अनसूया विप्रां दे निर्मंत्रण । अवश्य म्हणोनि संध्यास्नान । कथावया संपूर्णें गेले ॥१०॥
जातां बोलिले ऋषीश्वर । क्षुधा प्रदीत जाली थोर । पूर्वान्हिका लागला उशीर । मध्यान्ह अवसर थोडा की ॥११॥
तरी वेळ न लावितां कांही । पाक सारजे लवलाही । अवश्य म्हणतां ते समयी । गेले टायीं ऋषीश्वर ॥१२॥
जातां विप्रां विनविलें दसैं । उशीर नसे पाकातें । थोरें आटपोनि माध्यान्हिकातें । शीघ्र मागुतें येदजे ॥१३॥
हें परिसोन मुनियर । स्नाना गेले तें संत्र । माध्यान्हिकाचे प्रकार । आरंभितो साचार ययाक्रमें ॥१४॥
द्विज मार्गी लावोनिया । अनसूया आंचरे गृहकिया । उदकसार्जी मरोनिया । साद्विष्य समुदाया विस्तारिलें ॥१५॥
जो पदार्थ पाहिजे पाकासी । तो सिद्धी पुरविती वेगेंसी । न्यूनता कोटोनि येदळ वैसी । उभा अविनाशी पूर्णार्थ ॥१६॥
केवळ अन्नपूर्णा अनसूया सती । ते स्वकर्तें आरंभी पाकनिष्पत्ती । पडूस पक्वानें शीघ्रगती । जाली निर्मिती सतेज ॥१७॥
एका मार्गे एक । पदार्थपात्रें उतरी देख । ते घमघमात अलोलिक । शाखा सकलिक रांथित्या ॥१८॥
लेह पय चोप्य खाव । भक्ष्य भोग्य ते प्रसिद्ध । पडूस निर्मिले शुद्ध । अत्यंत स्वाद विशेष तो ॥१९॥
एवं पडूसी प्रकार केले । चतुर्विध अनातें निर्मिले । लवणशाखा कोशिंबिरी आले । पात्री भरिले पुष्कळें ॥२०॥
यापरी पाक आटोपतां । माता जाणवीतसे दत्ता । आतां अवधी कासया लावितां । कंठा सिद्धता तिकडील ॥२१॥
पाकसिद्धी नयनी पाहोन । तिघेही जाले सावधान । आपुलालीं काजें नेवून । आरंभितो कारण शीघ्रगती ॥२२॥
थोरें उडोनि दुर्वास । शुद्ध करिता जाला भूसीस । निर्मळ संमार्जन विशेष । रंगमाळे संयुक्त जें ॥२३॥
चंद्रें काढिन्ना रंगमाळा । श्री दत्तआसनें योजी सखळ्य । कर्दलीपात्र परिभळा । शीतळ जळा सिद्ध केले ॥२४॥
गंध अक्षता सुमनहार । पदप्रक्षालणी टेंविलें नीर । इकडे पडूस अन्नें परिपाक । धंदोनि सुंदर वाट पाहे ॥२५॥
अनसूया म्हणें त्वा कता । वेगीं ऋषिवर्या पाचारा । जावोनि चंद्र विनयी विप्रां । म्हणे आवरा चला वेगीं ॥२६॥

तें यम न वळे येरांसी । अविनाश म्हणे स्वस्य मानसी । भोजन कीजे कृपाराशी । घ्या पदयांसी आवडीच्या ॥८३॥
 असो या आनंदसंवादे तूत जाली ऋषिहृंद । अमृतोपयानाचेनि आच्छादे । शांकिली प्रसिद्धे उदारने ॥८४॥
 शेषभाग वळिदान । तेवीच येथे पितरार्पण । उल्लेखणी घालोनि जीवन । उल्लेखे संसृष्ट दिजवर ॥८५॥
 तेवीच त्या सुवासिनी । उल्लेख जात्या तत्क्षणी । उष्णोदक करप्रक्षालणी । सखळांलगोनी पावविती ॥८६॥
 करहुद्धी संखळ्यांची होता । वेळी आचमनाची सिद्धता । तपशीयस्य स्मृत्या । मुखमुद्रयर्था तुलसीदल ॥८७॥
 तंव तो चंद्र लगवणेंसी । बैसका घाली दिजवरांसी । मध्यपीठ त्रिवर्गासी । आसून वेगेसी मांडिले ॥८८॥
 त्या आसनीं ऋषिजन । आनंद बैसती जायोन । सर्वेच येतां तिथे जण । सर्व अम्युन्यान त्यां देती ॥८९॥ मध्यपीठ
 मुख्य स्थानी । मृगूसि बैसवी अत्रिमुनी । तेवीच नारादा सन्नानोनी । सखासनीं शोमविले ॥९०॥ उमयांसनि
 बैसोनी आपण । कुशल विचारिती उमयांलगुन । म्हणती आजीचा धन्य सुदिन । आश्रम पावन केला जी ॥९१॥
 आजि भाग्य उदेलें आमुचें । अकस्मात येणें जालें स्वामीचें । लाभ जोडले चरणाचे । फळ सुहृताचें लाभलें ॥९२॥
 अत्रिमुखींची शब्दकुसरी । परिसोनि मृगु आनंदला अंतरी । म्हणे नारादासवें निर्घोरी । दक्षिण सागरीं जातले ॥९३॥
 निघतां संवैत केला मानसी । जातां जावें सिंहद्रीसी । आयडी भेटोनि तुम्हांसी । क्रमं क्रमासी उरकवें ॥९४॥
 तो योग अकस्मात । समाजी घडला भाग्य बहुत । तव दर्शनं मुफलित । होतील मनोरथ आमुचें ॥९५॥
 धन्य तुम्ही साधु मुदील । शांत दांत भाविक निर्मळ । तपोवनामाजी भास्कर केवळ । दीनार्थी कोमळ धार्मिक ॥९६॥
 धन्य तुमचें भाग्य थोर । त्रिगुणात्मक पावलां कुमर । तुम्ही कीर्तनें भरले अंबर । पाहोनि अंतर सुखालें ॥९७॥
 भक्ति वैराग्य ज्ञान । येणें तुम्ही सदय संपन्न । आदिपुरुष अविनाश पूर्ण । तो वोळगून राहिला ॥९८॥
 तुम्ही ऐश्वर्याचे मेळ । तुम्ही मुमुक्षुजनांचे तारु । खानखहिताचे मांडारु । तुम्हां सर्वेश्वर सङ्ग ॥९९॥
 जो करील तुमचें स्मरण । त्याचे दोष पळती रानोरान । दृष्टी अवलोकितां पुण्यवान । नमिता चरण मुक्त होय ॥१००॥
 जेथें कृपानुग्रह होय देखा । तो पावेल सर्व सुखा । जन्ममरणाचा मिटे धोखा । जोहिल सरा ईश्वर ॥१०१॥
 तेवीच धन्य अनसूया । जे हे गुण प्रसवती माया । मावें विनयली तव पाया । हृदयी दया सर्वां मूर्ती ॥१०२॥
 ती पतिव्रता शिरोरत्न । तव कृपें पावली आम्हजान । ती सौभाग्यसरिता निधान । पावली पूर्ण आम्हजान ॥१०३॥
 ही पाहे जया अपांगपाते । तो पावे सर्व भाग्याने । ही सदय गा सवाते । काहीच द्वैतातें नेणें ही ॥१०४॥
 इसी पावया उपमा । पार्वती सावित्री उणी रमा । इचे भक्तिस्तव सर्वोत्तमा । अवतरोनि महिमा दावणें की ॥१०५॥
 थोर प्रताप अलोलक । त्रिदेव केलें जिने वाळक । तेणें दुग्ध भिक्षेचें मानोनि सुख । लीला खोल वर्तती हे ॥१०६॥
 सकळ देवांचे हे देव । जाणोनि वर्तती तुमचा माव । सर्वात्मक जो वामुदेव । तो हा दत्तराज योगीश्वर ॥१०७॥
 जो जगतीसी उद्भविता । जो वेदाज्ञा प्रतिष्ठिता । तो हा चंद्र विधाता । वृद्धी खडुळता याचेनी ॥१०८॥
 हा सर्वात्मकाचें मन । हा तिमिराचें कर्ता नाशन । हा तापाकरिता होय शमन । जीवां शांतवन याचेनी ॥१०९॥
 याचें नाम अर्घुवर । वनस्पति याचेनि थोर । याचेनि जीवजीवने सागर । सुखे निर्भर असती ॥११०॥

जो भवभयहर्ता भवानीपति । जो तामस दिगंबर महामूर्ती । संहारकारक ज्याची शक्ती । तो हा निश्चिती दुर्वास ॥११॥
जो तपोनिधी महाराज । जो महविष्णव सतेज । जो पिनाकपाणी वृषभध्वज । ज्यासी अधोक्षज ध्यातसे ॥१२॥
तो हा कैलासवासी । प्रगट नामे दुर्वासश्रुपी । योगनिष्ठ तामस उदरसी । वोळगे तुम्हांसी भक्तीस्तव ॥१३॥
हे कृती असती त्रिभाग । परी येयेराचें एकचि अंग । तो हा त्रिगुणात्मक योग । दत्त अभंग अविनाश ॥१४॥
हा सर्वातीत सर्वाधीश । परात्पर परब्रह्म परेश । जो धरिता अनंत वेप । तो रमेश होय हा ॥१५॥
धरोनि याही त्रिपुटी । प्रगटले हे जगद्वारासाठी । सद्य सकृप हा पोटी । अद्भुत कोटी न वर्णये ॥१६॥
यदर्थ सर्व भायें धन्य तुम्ही । पाहोनि सुखी जालों आम्ही । अनंत लाभलामलों आग्रमी । आनंदऊर्मा वदवेना ॥१७॥
तंव श्रृंगसि बोलें मुनि नारद । तुमचे कृपेचा हा प्रसाद । व्हावया सकळांसी आनंद । तुमचेनि प्रसिद्ध प्रगटले ॥१८॥
आपुला कृपायोग समर्थ । त्याचा न कळे कोणासी अंत । स्वरातें कराल तेंचि होत । तुमची अद्भुत महिमा हे ॥१९॥
यापरी परस्पर संवाद । होतां जाला ब्रह्मानंद । तंव तांबूल घेवोनि आनंदवंद । दत्त सन्निध पावला ॥२०॥
तांबूलपात्र पुढें ठेवितां । अत्रि श्रृंगसी जाला देता । तेवीच नारदां होय समर्पिता । विप्रां संस्थां दे दत्त ॥२१॥
तंव दुर्वास पात्री दक्षणा । घेवोनि पातला तत्क्षणां । उदयलुळसी पत्रयुक्त जाणा । देशोनि सूचना ऐशी पुढें ॥२२॥
पात्री स्वर्गें उचलोन । भावें श्रृंगसी करी अर्पण । नंतर दुर्वासा आज्ञापोन । सकळ ब्राह्मण तोषविले ॥२३॥
विडे दक्षिणा संपत्ता । ब्राह्मण देती मंत्राक्षता । कल्याण हो पूर्ण मनोरया । दीर्घायु सद्भाग्यता सौभाग्य हो ॥२४॥
येदघोरें करोनि गर्जना । सुशब्द बोलोनि आशीर्वचना । अक्षता देती ब्रह्मनंदना । अत्रि द्विजगणा वंदित ॥२५॥
तैं अनसूयेतें पाचारिलें । येवोनि विप्रां भावें नमिलें । विप्रप्रसाद ते वेळें । मुनिवें दिले तिजप्रती ॥२६॥
मागुती अनसूया रावां नमन । करितां देती आशीर्वचना । सौभाग्यकळ पावो पूर्ण । सदैव कल्याण पुत्रपात्री ॥२७॥
श्रृंग म्हणे पतिव्रते । गुणवर्धने ज्ञानसरिते । तव आचरणी संतोष मातें । पावलों सुखतें तवाग्रमी ॥२८॥
सौभाग्य संतती धन । पुत्रपौत्री हो कल्याण । सकलित हो तुज भक्तिज्ञान । तुज मारायण कृपा करो ॥२९॥
गुरुदेव द्विज अतिथीची । निर्दोष सेवा घडो साची । कामना पूर्ण होतव मनीची । परम्परपदीची प्राप्ती हो ॥३०॥
नारद म्हणे वो माते । हे सर्व आशीर्वाद फळो वृत्ते । नातळसी या जन्ममरणातें । अभयघरातें पावलीस ॥३१॥
यापरी होतां आशीर्वचन । तोषोनि वारंवार करिती नमन । तंव आज्ञा घेवोनि ऋषिगण । आपुलें स्वभुवन पावले ॥३२॥
तंव दत्त विनवोनि श्रीगुरुसी । आज्ञा मागे प्रसादासी । जा आनंदें ध्या लामासी । वेळ यासी न लावा ॥३३॥
श्रीगुरुआज्ञा होतां । उच्छिष्टे काढोनि करिती सिद्धता । इफळे अनमूयामाता । त्रिषां समस्तां तोषवी ॥३४॥
ऋषिऐसे सन्मान । देवोनि बोलविल्या आनंदें करोनि स्वयें पावें काढिली न लग्नां क्षण । केलें पाचारण कुमरतें ॥३५॥
दत्त दुर्वास चंद्रासी । भोजनी माता बैसवी त्यांसी । श्रीगुरुउच्छिष्ट प्रसादासी । सेविती मानसी आनंदें ॥३६॥
अविनाश बोलें वो जननी । अनेळ जाही तुजलगोनी । आपुले पात्र धेजू बाढोनी । बैस भोजनी सत्वर ॥३७॥
अनसूया म्हणे सकुमारा । राजसा तुम्ही भोजन करा । पाहोनि तुमच्या आवरा । मीही पुढाचें घेसेन ॥३८॥

येचि रीतीं उल्हासें । तूत जाले प्रसादरसें । आवर साधोनि सनी बैसे । तांबूल देतसे अविनाश ॥१९॥
 क्रोनिया तांबूल चर्षण । शयनीं पट्टले निषेजण । उरवले कार्य आनंदवन । पावले मन संतोषा ॥२०॥
 चौघे वामकुशीं पट्टडले । सुखासनीं निम्न जाले । ऐसे सुखाचे सोडले । दावी खल्लें दत्त हा ॥२१॥
 सुखनिद्रें समाधान । पावोनि उठले अवघेजण । उदकें नेत्र स्पर्शोन । केले प्राशन जीवनातें ॥२२॥
 नारद मृगु अवीसी । पुसोनि निघनी धेंगेसी । दुर्वास दत्त चंद्रासी । विचारोनि अनमृषेसी चालले ॥२३॥
 जातां नमन सर्व करिती । येरयेतें अलिंगिती । होयोनि सभेन बोटविती । यावें म्हणती दयाळा ॥२४॥
 स्नेह कदा न सांडया । लोभ अत्यंत वाडवाया । निरंतर घेवें चरणसेवा । प्रसाद यावा कृपेचा ॥२५॥
 मृगु म्हणे परस्परें । हें तो सारखेंचि असे खरें । काय वदार्थें वित्तारें । गोडी विसरे काय गुळा ॥२६॥
 असो आतां लोभ करा । जा परतोनि आपुले घरा । ओळखी सर्वां मूर्तीं धरा । परं न विसरा जीवातें ॥२७॥
 गेले सांगोनि क्षण । अनुभवे पावले समाधान । आपुले स्वर्धर्मां सुखसंपन्न । जागोनि जीवन वर्तती ॥२८॥
 अविनाश बोधाचा योगरू । त्यायरी अविगुरूचा कृपाकरू । अतसुयेचें नियवोनि अंतरू । बैला परोपकारू जगिंसी ॥२९॥
 जगदुद्धारार्थ भला । दत्त अविनाश प्रगटला । ज्ञानंदसांप्रदाय वाडविला । उपदेश करविला प्रसिद्ध ॥३०॥
 हें भवमय लागणें । पेटलें होतें जीवामागें । तथा तारूं धुंडोनि सवेगें । आमणचि अंगें नटला तो ॥३१॥
 प्रबोधदाख करी घेवोन । अज्ञानतिमिर टाकिलें छेदोन । मलिन दृष्ट नशें दंदोन । दंदखंडण क्षणें करी ॥३२॥
 मोह माया विवृति झाडी । त्यांन लोभ विकार तस्कर धाडी । ते अत्यंत जीवार्थें पीढी । व्यसनीं राडी गुंतवोनी ॥३३॥
 हें देखोनि उपजली दया । प्रगटोनि तारूं जाला तयां । तत्काल मुक्त केली जनसुखा । यदुराया ॥३४॥
 सहचार्जुना ॥३५॥ जगद्गुरु दत्त सनातन । हा होय जगाचें जीवन । जे सांप्रदायी अनन्यशरण । तोही ॥३६॥
 मयबंधन तयांचें ॥३७॥ दत्त दयेचा सागर । दावी मार्ग व्हावया उदार । ज्यासी जाणें असेल पैलपार । तेणें ॥३८॥
 विचार साधिजे ॥३९॥ तारक सद्गुरु संतराज । त्यासी शरण जावें सोडोन लाज । सेवेनि कर्णौं सुंढविजे ॥४०॥
 बीज । आपुले निज बोटविजे ॥४१॥ शोतियां दिनबी अनंतमुन । आलिया नरदेहीं पाविजे परमार्थ । हेंचि बोधी ॥४२॥
 स्वामी दत्त । म्हणोनि शरणागत भावें तुम्हां ॥४३॥ इति श्रीदत्तप्रबोधप्रश्न । नारदपद्मपुराणीचें संगत । श्रोते ॥४४॥
 पारितोनि माधिकमक्त । चतुर्विंशोऽध्यायार्थ मोह हा ॥४५॥

॥ इति चतुर्विंशोऽध्यायः समाप्तः ॥

॥ अध्याय ३५ वा ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥

जय अविनाशरूपा अनंता । सद्य उदारा भाग्यवंता । भवभयहारका कृपावंता । श्रीसद्गुरुनाथा नमो तुज ॥१॥
 १ अनाथनाथ पतितपावन । होसि दयासागर ज्ञानधन । सद्गुरु तूं छेदित अज्ञान । पापमोचन तव नामें ॥२॥
 २ य नामाचेनी प्रनाथें । कळिकाळ धर्यरा कांपे । गूढ भारी होती सोपे । तुझिया जपें नाश दुरिता ॥३॥
 ३ क्षपे जया अश्लोक्षिणी । भवबाधा न बाधी त्यासी । विनटतां तुझिया चरणांसी । तो मुक्तपदासी पावला ॥४॥
 ४ देसी जया भयभर । तो सहजीं पावे भवपार । तव ज्ञानबोध जया योर । तो वस्तु परात्पर लावेल ॥५॥
 ५ मी तुसी अद्भुतलीला । श्रीसद्गुरु दीनवत्सला । कोणा नं वळे तुझी कळा । दीनदयाळां स्वामिया ॥६॥
 ६ यजय सद्गुरु आनंदवंदा । अनाथ मी विनटलों तुझिया पदां । स्वकृपें बदवी मतिमंदा । पुरवी छंदा अंतरींच्या ॥७॥
 ७ हो कृपावळें करून । प्रयीं होतसे निरोपण । तरी पुढील चालवी सुरस कथन । श्रोते श्रवण इच्छिती ॥८॥
 ८ या न चालवितो निषयेसी । श्रोता उणीय आणोल वक्तियासी । तो बोल लागेल तव मीद्रासी । मज पामरासी कायसा ॥९॥
 ९ वरवें मागें कराविलें निरोपण । आतां बुद्धी मंद राहिली होऊन । न सुचे कांहीं करितां लेखन । अमित मन घोटाळे ॥१०॥
 १० हें कर्म वळों घेतां । स्वयनी निधेदिलें गुरुनाथा । या अन्वयाची तुम्हां चिंता । मी बोलता नसेच कीं ॥११॥
 ११ मी अंकित तव पदींचा । जीवभायें दास सद्गुरुचा । तरी अभिमान धरोनि मीद्राचा । यदविजे वाचा कपारंगी ॥१२॥
 १२ यापरी विनंती करून । लक्षिले गुरुनाथाचे चरण । रुचित बसलों होवोन । लेखणी देवून पत्रासह ॥१३॥
 १३ अंतरी सप्रेम आठवितां । दया उपजली दीनानाथा । वाळकाची माउलीस चिंता । कृपावंता तंसीच ॥१४॥
 १४ दोळोभिया अंतःकरण । ध्यानीं प्रगटले आपण । सकृपें म्हणती सावधान । चालवी निरोपण बदविता मी ॥१५॥
 १५ हे प्रासादिक भयवानी । सावध जालों परिसोनि श्रवणीं । करोनि प्रणामं श्रीगुरुचरणीं । पत्र लेखणी घेतली ॥१६॥
 १६ तंव मनीं उदेला उद्गार । श्रोवासि प्राप्तें जोडोनि वर । ने श्रवणीं असतां सादर । रस अपार वाढेल ॥१७॥
 १७ अहो जी श्रोते संतमहंत । ज्ञानी विचक्षण पंडित । तुम्ही सद्य द्यांत दांत । सकळ प्रार्थार्थ जाणते ॥१८॥
 १८ तुम्ही महामान्य प्रौढ सज्जन । प्रपरासाचे कर्ते पान । तुमचैनि वक्तिया भूषण । चालें निरोपण तुमचेनी ॥१९॥
 १९ मी मनीमंद अज्ञान । केविं तुम्हापुढें वरूं निरोपण । तुम्ही जरी घ्याल सांभाळोन । तरि हें कथन चालेल ॥२०॥
 २० जंजुळें आपुले पयाडे । काय दावावे सिद्धपुढें । वृद्धत्वातीस ज्ञान दाविजे गाढें । मूर्ख येडे तैसा मी ॥२१॥
 २१ मेढपुढें मयक । दाऊं म्हणे आपुली तयक । सुमानूलागीं देख । खचोन चमक दावी जेवीं ॥२२॥
 २२ तेवीं तुम्हापुढें मी पामर । नेणोनि आपुला अधिपार । वक्तृत्व वरूं इच्छीं साचार । मूर्ख विचार हा माझा ॥२३॥
 २३ तंव श्रोते म्हणती वक्तिया । कां नवून आणिसी आपुल्या टापां । तुजवरी श्रीद्राचाची असे दया । लागे वदाया कपारस ॥२४॥
 २४ ॥२५॥ तव रसनेचा दाना । तो वेगळाधि असे यदविता । तं निर्भय होवोनि बोले जावा । मीनि चिंता सोरोनी ॥२६॥

न धरीं कांहीं संकोच चित्ती । वदे शब्द तुझे प्रिय लागती । कदां दुधित्त न व्हाये प्रयी । धोनि प्रीती रंगायें ॥२७॥
 दत्तकथा अत्यंत पावन । तेथे गुंतलेति आमुचे श्रवण । तो रस करवी आम्हां पान । आम्ही सावधान श्रवणार्थी ॥२८॥
 देखोनि श्रोत्यांचें मानस । वक्ता पावता होय उल्लस । त्रिनवोनि वदे सावकाश । कथा सुरस पान करा ॥२९॥
 गत कथाध्यायी निरोपण । अवधूतें तूत केलें ब्रह्मण । मृगु नारदा तोषवोन । आले बोलवोन स्वधामी ॥३०॥
 येयोनि कथेचा नवलाव । तो श्रोतीं परिसिजे अर्ध । दत्तलीला अभिनव । तोचि गौरव करूं आतां ॥३१॥
 अवधूत केवळ सुखसिंधू । होय अनायासा दीनबंधू । जेणें अनसूयेसी करोनि बोधू । पद ब्रह्मानंदू दिधलें ॥३२॥
 तेंपें निष्काम जाली ते निवृत्ती । सरत्या जन्ममरणाच्या आवृत्ती । स्वस्वी निवृत्तोनि वृत्ती । निरसली आंती सर्वही ॥३३॥
 मोहमाया गेली निरसोन । आशा लोभरहित जालें मन । उडालें प्रापंचिक भान । मीक्षपण विरलें ॥३४॥
 धन्य सद्गुरु अविनाय । त्याचा पावतांचि बरदहस्त । ब्रह्मानंदीं अनसूया दुष्ट । स्वानंदें सेवीत गुरुपदा ॥३५॥
 प्रसादें घाली तळमळ । अनसूया पोटीं जाली शीतळ । पावली सुख अविनाश अढळ । देखोनि दत्तदयाळ आनंदे ॥३६॥
 सुख संतोष मानोनि चित्ती । अवधूत स्वच्छें विचरती । पितृसंघें सादर होनी । सिंहाद्रीस येती अस्तमानी ॥३७॥
 चंद्र गृहस्थाश्रमी केला । दुर्वास तपियांकांजी भरला । मुनिपंथें योग साधिला । प्रतापी आगळा भोक्ता तो ॥३८॥
 अवधूत दिगंबर मोक्षदानी । तो योगियांमाजी मुगुटमणी । न वळे कोण्हा त्याची करणी । बंध त्रिमुक्तीं अविनाश ॥३९॥
 कवणे एके काळीं जाण । त्याचें ध्यावया दर्शन । सनकुमार सनकसुनंदन । कपिल मुनीजन पावले ॥४०॥
 नारद मृगु वैष्णव थोर । सप्तकर्षीचे पावले मर । गार्गीसह सत्वर । येतां समोर देखिले ॥४१॥
 योगी शुकादिक आले । सकळ दत्ते सन्मानिले । अभ्युत्थान देवोनि वैसविले । प्रणाम जाले परस्पर ॥४२॥
 त्या सिंहाद्री पर्वती । शोभा शोभविली वसंती । आश्रम देखोनि सुखावती । लाभ मानिती अनुपम ॥४३॥
 सर्वां मनीं अर्थ थोर । पहाया स्वतंत्र कीं अवतार । प्रथी शोभावा विचार । होनां उत्तर वळें पै ॥४४॥
 हें सर्वां मनीं थाणलें । परी वदन विलोकोनी मीनावले । हें वर्म नारदें जाणीतले । परी तो न वोलें कांहींच ॥४५॥
 प्रश्न करावया उद्भवे हेत । बोलावया मुख अवलोकित । त्वं प्रश्नरूपची अवधूत । पाहोनि शक्ति सर्व होती ॥४६॥
 जैसी जया कल्पना पोटी । तयां पडे तैसाचि दृष्टी । कांहीं न वदवेचि गोष्टी । कल्पना निवृत्ती पाहतां ॥४७॥
 सज्जन चतुर म्हणविती । पाहतां बोल न निषे निश्चिती । तटस्थ जात्या सकळ वृत्ती । जीवनीं विरती जळगारा ॥४८॥
 हाचि मनामाजी शिवता । दत्त कवण व्यक्ति आहे कैसा । ब्रह्मविचारणीं लालसा । परी सहसा न वदवे ॥४९॥
 तें सर्वांचें मनोगत । जाणे स्वामी तो श्रीदत्त । परी आगळिक वदा न दाखित । दावी इच्छावत रूप तैसें ॥५०॥
 पाहतां रूपीं न लगे लाग । इच्छेऐसे पुरती भोग । उणें न दिसे कोठें अंग । न पुढती भाग शब्दाचे ॥५१॥
 शब्दा मार्गची पुटेना । जडलें ध्यान तें तुटेना । सुस्थलें मन विटेना । संशय फिटेना अंतरीचा ॥५२॥
 त्रिोनि गेल्या इंदियवृत्ती । पाहतां न हाले नेत्रपातीं । मानसीं आधर्य सख्यप्रती । धन्य विभूती प्रगट हे ॥५३॥
 आपुले न पुरती मनोरथ । यासी करावी कोण युक्त । प्रसंग आरंभावा विपरीत । जेणे अर्थ साधेल ॥५४॥

दक्षुणी गुंतले मन । ते द्योसहित धेतले किरोन । आपआपणांमोजी भाषण । करिती सुजाण कळावया ॥५५॥
 सतकृपि आधर्य वदती । पदार्थमात्र कोटोनि होती । उद्धवोनि कोठे समावती । कोण अधिपती यत्कार्या ॥५६॥
 तंव बोलती सनकुमार । मायेपासाव हे प्रकार । माया नियंता तो ईश्वर । जाणती निर्धार सर्वही ॥५७॥
 तंव करिलमहामुनी बोलती । ईश्वर म्हणार्हे कवणाप्रती । बोलला त्या कवण स्थिती । हे निश्चिती जाणाजि ॥५८॥
 प्रसोनि मुनिवचनासी । सनकसुनंदन बोलनी त्यासी । निर्गुण निरामया निश्चयेसी । म्हणती ईश्वरासी संय पै ॥५९॥
 निरुपम आणि निर्निकार । निरालंब निरंजन परात्पर । अनारि अगम्य साचार । तें ब्रह्म ईश्वर ईशत्वे ॥६०॥
 तंव शुक्र सरसवोनी । काय वदता जाला वचनी । एवढी थोडीच इधगालागोनी । तो वर्ते गुणी नवल हे ॥६१॥
 अनेक अवतारांत धरिलें । नाना चरित्रे असती दाविलें । गुण वेदश्रुतीन वर्णिलें । पुराणी गाइले ऐकतां ॥६२॥
 तारद म्हणे थो शुका । हा वचनार्थ तुम्हां ठाऊका । भक्तिभाव जाणोनि निका । अवतारमालिका दावीतसे ॥६३॥
 द्रष्ट पातकांचा धरे भार । होतां पीडा स्मर्या अपार । तें न सहे अवतरे सावर । सामर्थ्य थोर प्रगटवी ॥६४॥
 द्रष्ट पातशी दुराचारी । कोपोनि तयांतें संशारी । खरें धर्मत्यापनेतें करी । आपल्या तारी खजनातें ॥६५॥
 भूमिभाराचें सांडवोन । करी या जगतांचें उद्धरण । शरणांगता करी पावन । दावी महिमान चराचरी ॥६६॥
 गार्गी म्हणे बोलतां सारे । परी हे अवघे मायिक पसारे । येथेच देतां विसरे । न जाणा तुसारे जीवनीचें ॥६७॥
 गोव्या पान्याचा फुटला । नामें रवाच निखुरला । तेथींच असे साकारला । स्वरूपें नटला अनेक तो ॥६८॥
 एकाचा होतसे अनेक । अनेकींच असे एक । या एकाचेंचि बौलुक । तुम्ही राखलीक पाहतां ॥६९॥
 पाहतां परी हें सर्व लटिकें । भोगितां परी दिसे भेटकें । दृश्य तितुकें विटकें । यादीच अटके जीव प्रीती ॥७०॥
 प्रीती जेथोनि वाढे । तें असोनि नसे उघडें । तया जाणतांचि रोकडें । जन्ममृत्यु खुडे समळेंसी ॥७१॥
 मूळ असे ज्याचे त्यांत । जेथीं पाहे बीज फळांत । बीजापासोनि वृक्ष होत । वृक्षीं झोंवत फळ जेथीं ॥७२॥
 आपणींच आपण आहे । सर्व होथोनि असक राहे । त्यावर्ण जो न पाहे । तोचि होये तोचि तो ॥७३॥
 गार्गीवचन सर्व तोपलें । हयें निर्भर मानावले । यावरी मृगु काय बोले । तेंचि संघलें अविनाशी ॥७४॥
 तेचि हे साकार मूर्ती । दत्तदेव प्रगट दिसती । लक्ष लावोनिया निगुनी । समें चित्ती ध्याइजे ॥७५॥
 हा आनंदाचा आगरु । सर्वज्ञपणाचा सागरु । कृतमया जगदोद्धारु । सदय दानारु प्रगट जर्गी ॥७६॥
 अनंत पुण्य जया गांठी । तोचि पावेल ही भेटी । पुर्वपुण्याची उजळशी कोटी । म्हणोनि दिदी पाहिलें या ॥७७॥
 पाहतां ध्यान दिसे गोमटे । वेधल्या मन कधी न विटे । खरे पाहतां हारपे खोटे । आंती फिटे अंतरीची ॥७८॥
 पहा दत्त करितां अवलोकन । अमर कमळापरी गुंतले नयन । मायिक पदार्थांचीं आटवण । विसाली भूकताहान कार्य-
 काजें ॥७९॥ जी जी सर्व अवश्य म्हणती । अलंत रत्नरूपी जडली प्रीती । मधुमाक्षिकेची जाली रीती । जडली वृत्ती
 उठेना ॥८०॥ जुंढेचि कदा जडलें मन । इंदिया विरालें अंतःकरण । परि वाक्पुसादा क्षुधित श्रवण । तें तो सर्वज्ञ जाणती
 ॥८१॥ पापरी संवाद होना । अनर्भाव जाणवला दत्ता । म्हणें यांचिया पुत्राचें मनोरथा । निरोपणीं गुह्यता कळवोनी

॥८२॥ स्वर्गो सत्त्व्यं निरखोन । सस्मिन केलें तेंव्हां वदन । अहो जी म्हणें सावधान । सर्गीं ध्वन देईजे ॥८३॥
 यक्ता विनवी श्रोतिपांसी । महत्कार्य वदे अविनासी । तो रस सेवा निजप्रेमेंसी । एकप्रवेसी साधोनी ॥८४॥
 दत्त वदे सुज्ञाप्रती । मी पुरुष ना प्रवृत्ती । सान ना घोर निश्चिती । शिष्यत्व निगुनी नसे तें ॥८५॥
 नम्र नामी दादा । लघो ना कांहीं बादा । भयो ना मी जीवीं म्याडा । नोव्हे धडपुडा कांहींच ॥८६॥
 मी अंध ना डोळस । मी कुन्हा न राजस । मी भास ना अभास । मी रस ना निरसवाकस ॥८७॥
 चालक ना मी पांगुळ । मुका नोव्हे मी वाचाळ । हीन ना मी सबळ । भरीव ना पोवळ मी कांहीं ॥८८॥
 मी जड ना हाळवट । मी बाकुडा न नीट । मी आधीन ना पीट । वीट अथीट कांहींच ॥८९॥
 मी रूप ना अरूप । मी तेज ना दीप । मी पुण्य ना पाप । दया न क्रोध वर्ता नोव्हे ॥९०॥
 मी गुण ना गुणानीत । मी भेद ना अभेद निश्चित । मी वादी न वादरहित । मी लोभी न लोभांत वाघरे ॥९१॥
 मी धर्मी नोव्हे अयर्ण । नसे बुद्ध गोव्दी न भिन्न । नसे होमिता न हवन । मोक्षा न भोजन मागविता ॥९२॥
 मी नामी न अनामी । नोव्हे मी काम्य ना कर्मी । मी कर्मी न अवर्मी । सावध न उर्मी निद्रा ते ॥९३॥
 कर्ता न मी कर्त्रिता । आदि ना मज मध्यता । उगमी न मी अंतता । सक्त ना असक्तता दोन्हीही ॥९४॥
 मी भाग्यी न अभाग्यी । मी रंगी न अरंगी । मी संगी ना निःसंगी । भोगी न अभोगी पाहे पा ॥९५॥
 मी नित्य ना अनित्य । मी शाश्वत ना अशाश्वत । मी गत वोटें न अगत । मी भरलो ना रिक्त कोठेंही ॥९६॥
 रात्री ना मी दिवस । मी सुभानु न प्रकाश । मी चंद्र ना शीतांश । प्रहण तागस असक्त मी ॥९७॥
 मी मू ना भुवनातीत । नोव्हे पाताळ ना ताळमरित । नोव्हे स्वर्ग नाभीमंडित । नोव्हे नाभीमूत ना भूतादि ॥९८॥
 आप तेज वायु पृथ्वी अकाश । तो मी नोव्हे सौरस । इंद्रिय प्राण मन बुद्धीस । नातळो निवास वेगळाची ॥९९॥
 अस्तोदयां मी वेगळा । पर्जन्य तापा निराळा । सुख दुःखताच्या भेळा । अग्नि खेळा अखेळी ॥१००॥
 मी ज्ञानी नसे न आज्ञान । मूर्ख ना मी सज्ञान । प्राज्ञ नसे मी अप्राज्ञ । अगुणी न गुणज्ञ गुणगर्भ ॥१०१॥
 क्षर ना मी अक्षर । मी आप ना कांहीं पर । मी आस ना अनास निर्धार । मी सर्वानर सर्वात्मा ॥१०२॥
 मी दूर ना समीप कांहीं । मी व्यापोनि वेगळाची पाही । मजनीण ठाव रिता नाही । मजनीण न कांहीं वेगळें ॥१०३॥
 मी नेणेंची मातापिता । मज नसेचि बंधु चुलता । कोटेनि कैची मगिनी आता । नसे कांता परिवार ॥१०४॥
 मीच माझें सर्व असें । मीच अवषा व्यापक वसें । मीच पाहनां मज दिसे । मीच विलसें अनेक ॥१०५॥
 आकारविकारादि मी जालों । व्यापोनि साक्षिलें वेगळा टेलों । द्रष्टासि हें पद पावलों । तुम्हां धालों पाहोनि ॥१०६॥
 माझी वस्तु तुम्हां हातीं । तुम्हांवीण कैची मज विश्रुती । जैसी तुमची प्रेमभक्ती । तैसें मजप्रती होणें वी ॥१०७॥
 आपुले मीपणातें रयजून । मज सलग्नीची साधितां रूप । तो प्रेमा मी देखोन । होय सगुण इच्छेपेसा ॥१०८॥
 अवतारसंख्या बोवीस । हें श्रुजमान निवडिलें भजनास । परी मज प्रगटणें माविकांस । बावषा भेटी सनच्छेंदें ॥१०९॥
 त्या अवतारांची गणना । कवी न जाली वेदपुराणा । गणांत बोलिले वचना । जाणतसं खुणा तेथीच्या ॥११०॥

नामरूपा नाही अंत । म्हणोनि नाम ठेविलें अनंत । यदर्थ तुम्ही सर्व अनंताआंत । त्याव्यतिरिक्त काही नसे ॥११॥
 तुम्हां वसणें मजमाजी असे । मी तुम्हांमाजी विलसे । रत्न कींकीळ वेगळी नसे । कांति असे सुवर्णा ॥१२॥
 परितोनि सदगुरूचे बोल । सर्व स्यानंदें देती डोल । उठती प्रेमाचे वडोळ । बोलती बोल जय शब्दें ॥१३॥
 परम आनंदकळोळी । जयजयकारें पिटिली टाळी । वपी लागले प्रेमजळी । अद्वयमेळी मिसळले ॥१४॥
 विसरोनिया देह अहंता । दत्तचरणीं ठेवितो माथा । दत्तही सकळ जाला वंदिता । प्रेमें आलिंगिता होय सर्वा ॥१५॥
 सम साम्य होतां अलिंगन । मीतूपण मेलें हास्योन । जेवीं सागरीं विरालें लवण । समार्थ समान दाटली ॥१६॥
 हृदयी दाटला अविनाशदत्त । तेणें वृत्ति जाली देहातीत । तंव नारद म्हणे हे विपरीत । येथेचि मात होऊं पाहे ॥१७॥
 सुनी म्हणे करावें सावधान । म्हणोनि आरंभिलें गायन । आतां भक्तियोंें सप्रेम गुण । समार्थीन ध्रुव दत्त करी ॥१८॥
 परितोनिया करुणास्तव । सावध जाले दत्तदेव । तया सरसें पाहती सर्व । कळा अपूर्व दाविली ॥१९॥
 जागृतीस येतां वृत्ती । सर्व सुखानंदें डोलती । म्हणती धन्य अविनाशमूर्ती । चावया विश्रांती प्रगट जीवा ॥२०॥
 जाणोनि जगाचें जीवन । कुरें घोळला हा दयाघन । याचें नाम अविनाश पतितपावन । जगदोद्धारण कर्ता हा ॥२१॥
 हा परब्रह्मची केवळ । कोमल हृदयी दयाळ । दर्शनेंच निवटती तप सकळ । पद दे निर्मळ शरणागता ॥२२॥
 हा सर्व सुखाचा होय दाता । होय शरणागताचा श्रमहर्ता । यत्कुरें दुःख बारे चिता । पुरयी आतां अंतरीच्या ॥२३॥
 हा पद्मजुज त्रिगुणात्मक अवतार । हा सर्वाधीश समर्थ धोर । देव मानव पाचे किंकर । याचा कृपाकर बांछित ॥२४॥
 यदर्थ साधकां निरोपण । करितो शुक्रसनकसनंदन । सनत्कुमार गाणी कपिल आपण । वदती वचन भृगु नारद ॥२५॥
 कुरी योगी महासुनी । तेही साधन साधकांलागोनि । निरोपितो आवडीं प्रेमवहनी । जेणें मोक्षदानी सत्य पावे ॥२६॥
 ब्रह्मा विष्णु महेश्वर । इंद्रादि देव नळ कुवेर । त्यानीं केलीं स्तोत्रें अपार । तें साधकां सुंदर सहितार्थी ॥२७॥
 कितेकी निर्मिळीं स्तोत्रें । कितेकांचीं कवचें विचित्रें । कितेकीं पटळादि येतें । कितेकीं मंत्रतंत्रें निर्मिळीं ॥२८॥
 ऐसें नानापरी निमोन । श्रीदत्त केला सुप्रसन्न । त्याचे पाहोनि परदान । केलें प्रेरण हितार्थ ॥२९॥
 तें निरोडु जरी श्रोतिषां समस्त । तरी सागरातुल्य वाटेल ग्रंथें । म्हणोनीं विचार न केका सत्य । सार भावार्थ जागविला ॥३०॥
 दत्तकुरें ॥३१॥ ती कृपा प्राप्त व्हायया । कारण योजिलें शोधोनिया । तें निरोपितो श्रोतिषां । साध्य व्हायया साधकां ॥३२॥
 श्रीसद्गुरूसी जावोनि शरण । तो मंत्रराजकरावाप्रहण । न्यासयुक्त क्रम घ्यावा उभजोन धारण ध्यान आसनादि ॥३३॥
 अक्षय तुळसी औदुंबर । आरळी वट विंवा पिंपर । रम्य वन गंगातीर । देवमंदिर गुरुआश्रम ॥३४॥
 हीं अत्यंत निर्मळें असती अनुष्ठाना योग्य स्थळें । साधकें साधिजे त्रिकाळें । इंद्रियवळें निद्रावोनी ॥३५॥
 एकाप करोनी मनासी । तो मंत्र जपाया नेमसी । अक्षयुक्त पुरश्चरणासी । होनां अविनाशी दे भेटी ॥३६॥
 हें सत्य सत्य विवाचा । नेमून कपिला असे साचा । लाग येथें भाविकाचा । योग दांभिकाचा असेना ॥३७॥

विपयी पातकी दुर्मती नर । नाहीं निगुन्यासी अधिकार । हा शुद्ध सात्विकाचा विचार । फळें निर्धार तपासी ॥३९॥
 यापरी साधकासी । साधन निवेदिलें निश्चयेसी । साधी त्या हा अविनाशी । कृपाराशी कोळेल ॥४०॥
 परितोनि सकळ्यांची बाणी । दत्त बोले तें आनंदोनी । आज्ञा प्रमाण मी मानी । पुर्वीन धणी सकळ्यांची ॥४१॥
 या रीती होता अभयोत्तर । सर्वां कैला जयजयकार । धन्य हा अवधूत उदार । म्हणोनि गजर नामघोरें ॥४२॥
 आनंद उल्हासें करून । सकळ वृत्ती जाल्या समाधान । अवधूतासी आज्ञा मागोन । आपलें स्वस्थान पावले ॥४३॥
 यावरी दत्त पड्गुणराशी । स्वच्छें रमे अहर्निशी । पुढील प्रसंगीं जनासी । भेटेल पश्चिमेसी जायोन ॥४४॥
 ते कथा अति अद्भुत । लीला दावील अभिनव । ने परिसनां सुखावतील सर्व । अद्भुत लाव सवादी ॥४५॥
 दत्त योगियाचाराणा । याचा महिमा न कळेचि कोण्हा । हा पूर्ण करी सकळ कामना । अनन्य जना कृपें तारी ॥४६॥
 दत्त संतांचा धुवसा पाही । सदा वास संतांठायीं । संता आवडी दत्तपायीं । भोगिती देहीं सुख संगे ॥४७॥
 दत्त अविनाश निर्मळ । हृदयी संत ध्याती प्रेमळ । तो संतां न विसरे एक पळ । आनंदे दयाळ सांभाळी ॥४८॥
 दत्त चैतन्याचा गाभा । सदा सत्कीर्तनीं असे उभा । दत्तकृपेची संतीं शोभा । प्रगटथी प्रभा निजलालें ॥४९॥
 लीलालावणी ना दिगंबर । होय तुम्हां संतांचें माहेर । सदा सकृपें दातार । रंगथी अंतर तुमचें ॥५०॥
 तुम्हीं संत सदप बराग्यस्वागी । कोण्ड प्रबोधरूपें ज्ञानतरणी । प्रेममळाच मुगुटमणी । अविनाश लेणी लेखिते ॥५१॥
 तुम्हीं संत श्रोते उदार । धीर गर्भीर कृपासागर । तुमचे दाटुवासी नाहीं पार । यतीर्तें अंबर भरलेंसे ॥५२॥
 तुम्हां संतांच्या पदांसी । सिद्धि बौद्धगति होवोनि दासी । ते न स्वीकारोनि अविनाशी । जडलाप्रेमेसी धन्यतुम्हीं ॥५३॥
 जे चिंतामणीचेनि नोव्हे प्राप्त । कल्पतद् वायवा नोव्हे समर्थ । जे कामधेनुचेनि न पुरती अर्थ । ते तुम्हीं संत पुरवीतां ॥५४॥
 तुमचें सामर्थ्य शक्ति गहन । उम्रे वाटती सर्व हनि । जेवीं रवीपुढें खचोत दीन । खर्गीं द्येत ज्या रीतीं ॥५५॥
 तुमचें सामर्थ्य अति थोर । अतुल्य असे निर्धार । तुम्हीं सद्गुणनिधि अपार । कैला रमावर अंकित ॥५६॥
 तुमचा प्रताप अलंभ गा दडा । देवाधिदेव कैला वेडा । पाचारितां प्रगटे लांकुडां । मागा पुढां सदा राहे ॥५७॥
 इच्छेपेसा तो होवोनी । सदा वावरे तुमचे वचनां । आपली भोरीव विसरोनी । करी भूलोनी मलकार्य ॥५८॥
 धन्य धन्य तुम्हीं संतमूर्ती । धन्य तुमची लीला कीर्ती । ते परितोनिया प्रीती । याचक निश्चिती धांवलो मी ॥५९॥
 अनंतसुत संतांचा फिकर । भावें विनवी जाहानि कर । कांजे पामराचा अंगीकार । सेवा निरंतर घेइजे ॥६०॥
 इति श्रीदत्त प्रबोधप्रथम । यासी नारदपद्मपुराणीचें संमत । श्रोते परितोत भाविक मत्त । पंचविंशोध्यापार्य गोड
 हा ॥१६१॥

॥ इति पंचविंशोध्यायः समाप्तः ॥

श्रीदत्तत्रयैयपौडशावतारजयन्तीनां नाममालादिदीर्घकं पत्रक्रम ॥

अक्षरवर्गः नमः	नाम	मातः	पठः	विधौः	वारः	नक्षत्रं	यामः	मुहूर्तः	दानं
१	योगावतः	...	युक्	१७	बुधः	सुतिक्ता	प्रथमः	प्रथमः	नारीकेलकम्
२	अग्निरतः	...	कृत्वा	१	गुरुः	रोहिणी	"	दि.	अदलीफलम्
३	इन्दुवतः	...	"	२	शुक्रः	मृगशीर्ष	"	सुबोदये	इक्षुः १
४	बाणानिरामनः	...	युक्	१४	शुक्रः	रोहिणी	दि.	दि.	पञ्चामृतम्
५	योगिजनपदम्	...	"	१५	गुरुः	मृगः	चतुर्थ	सुबोदये	प्रौलिकम्
६	लोकाविषमरः	...	"	"	शुक्रः	पुष्यः	प्र.	सुबोदये	अन्नम्
७	विदरातः	...	"	"	शुक्रः	मघा	दि.	दि.	पुस्तकम्
८	रत्नशणः	...	"	१०	रविः	पुनर्वसुः	प्र.	सुबोदये	प्रान्दिरम्
९	निक्षमरीशपूतः	...	"	१५	मौमः	विषा	दि.	प्र.	गौः
१०	नागमुलौडपूतः	...	"	१५	शुक्रः	स्वातिः	"	मन्वाहे	दशोदनम् ५
११	मवापुलौडपूतः	...	"	१४	शुक्रः	स्वातिः	प्र.	प्र.	मधु
१२	शार्दिगुरुः	...	"	१५	मैदः	उत्तराषाढा	"	दि.	सुवर्णम्
१३	विषरुगः	...	"	८	शुक्रः	स्वातिः	"	प्र.	उदकम्
१४	देवदेवः	...	"	१४	मृगः	शततारा	"	दि.	तावृक्षम्
१५	दिगंबरः	...	"	१५	शुक्रः	अश्विनी	"	प्र.	यक्षम्
१६	कृष्णरागमालम्बनः	...	"	१२	शुक्रः	रेवती	"	सुबोदये	रोषम्

शम = भर (तीन ताराणां) मुहूर्त = सिद्धि (बहलकाजीव). ७ केळें, १ ऊंछ, ५ हरमिना.

निवेदन

भगवान् अनसुयानंदन दत्तात्रेय यांचेच केवळ कृपेने तयार झालेला श्रीदत्तप्रबोध ग्रंथाचा ४ था भाग अध्याय २६ ते ३५ जवता जनार्दनाचे चाणी अर्पण करण्यास आम्हास फार आनंद होत आहे. मूळग्रंथाचा अर्धाभाग आता पुरा झाला असून पुढील अर्धाभाग शक्य तितक्या लौकर भाविकाना मिळाना या इच्छेने प्रयत्न चालू आहेत. या भागाची वर्गणी ही रु. १-५० पेस ठेविली आहे. सर्व भाविकाना हा अप्रतीम ग्रंथ सुलभनेने मिळाना याच केवळ इच्छेने प्रेरित होऊन आम्ही या भागशाः प्रसिद्ध होणाऱ्या श्रीदत्तप्रबोध ग्रं.ची वर्गणी इतकी अल्प ठेविली आहे. तरी अधिकांत अधिक उपासकांनी हा ग्रंथ आपले संपत्ती ठेवून भगवान् श्रीदत्तात्रेयांची उपासना वाढवावी अशी आमची नम्र प्रार्थना आहे. हा भागही अत्यंत सुंदरपणे छापून देण्यात श्रीसमर्थ प्रेस टाणा व श्री रामदास मुद्रणालय दादर येथील प्रेमी मंडळींनी आपले कांक्षित्य प्रतीत केले आहे. त्याबद्दल त्यांचे आभार जेवढे मानावेत तेवढे थोडेच आहेत विप्रेक्षतः मालक श्री. स. पां. जोशी यांनी कोणत्याही अडचणींना न शुभांमता हा संपूर्ण ग्रंथ लौकरात लौकर छापून देण्याचे आश्वासन दिले आहे व त्याप्रमाणे ते कार्य अंगीकरीत आहेत याबद्दल त्यांचे आम्ही अत्यंत आभारी आहोत. श्री. जोशी यांचे ठिकाणी ही जी आभारपत्रा या ग्रंथाबद्दल निर्माण झाली ती त्याचेवर होणाऱ्या भगवान् श्रीदत्तात्रेयांचे छापेचेच द्योतक होय अशी आमची पूर्ण खात्री आहे. आणखी एक विशेष उल्लेखनीय गोष्ट म्हणजे मूळ हस्तलिखित ग्रंथाचे प्राणपणाने जतन करणारे व श्री कावडीबुवांचे मंदिराचे निष्ठस्त व पंढराज माननीय श्री सुंदरनाथ माधवराव व श्री. जगन्नाथ माधवराव राजाडकर यांचेही अनेक प्रकारे सहाय्य झाले आहे व होत आहे. प्रत्येक वारिक सार्गांत गोष्टीत त्यांचे आभारस सहाय्य होत आहे. ही त्यांची मदत नसून परम मागवत कावडीबावा यांचीच कृमिगीची नजर आमचेवर आहे असे आम्हास आत्मनिधारापूर्वक वाटते. अशा प्रकारे आमचे हे कार्य अधिक जोमाने व उत्साहाने पूर्ण व्हावे अशी त्या अग्रिंदनांची प्रार्थना करून हे निवेदन संस्थेने.

श्रीवृसिंहयंति, दिने १८८६.

श्रीवृसिंहारयती सेवा मंडळ, मुंबई.

॥ श्रीगणेशदत्तगुरुभ्योनमः ॥

परमभागवत

श्री अनंतसुत विट्ठल ऊर्फ कावंडीवावा

विरचित

श्री दत्तप्रबोध

भाग ५ वा

अध्याय ३६ ते ४५

अर्पण-पत्रिका

परमहंस परब्राह्मणायार्थ योगीराज

(श्री वासुदेवानंद सरस्वती स्वामी महाराज)

यांचे पवित्र परणी

श्री दत्तप्रबोधरूपी कमलपुष्पातील पंचमदल अर्पण

:- श्री गुरुस्तुती :-

जो सत्य आहं परिपूर्ण आमा । जो नित्य राहें उद्दिन प्रभामा । ज्ञाने जयाच्या नरहो
दुत्तार्थ । तो पूर्ण आनंद गुरु समर्थ ॥१॥ अखंड अग्ना अधिनाशि दत्त । तया पदीं त्याविनि जे
स्वचित । वित्तवना सोडविते दुत्तार्थ । तो पूर्ण आनंदगुरु समर्थ ॥२॥ जो जागृति स्वप्न मुद्रति
साक्षी । जो निर्विकारे सकलां निरिच्छी । बोधी परी ज्या सिद्धसे निजार्थ । तो पूर्ण आनंदगुरु
समर्थ ॥३॥ जळीं स्थळीं सर्वहि वस्तुनाजी । व्याप्ति राहेंचि तयामि गर्जा । जो ठेने भावें नरहो
दुत्तार्थ । तो पूर्ण आनंद गुरुसमर्थ ॥४॥ जें दृश्य तें रूप नसे जयाचें । दृष्टान राहें अविकारि
व्याचें । स्वरूप तेंचि अधिनाशि अर्थ । तो पूर्ण आनंद गुरुसमर्थ ॥५॥ ध्यासि घेतां नच धेवचे
जें । स्वरूप तस्य प्रभुचें मनेजें । स्वये प्रकाशे जगि जो परार्थ । तो पूर्ण आनंद गुरु समर्थ ॥६॥
असोनि सर्वत्र गुरुप्रसादा । विना न लागे करितादि खेदा । भेदाचि वार्ता करि जो अपार्थ । तो पूर्ण
आनंद गुरुसमर्थ ॥७॥ अनन्य माये भजना अनन्य । लभ्य प्रभू जो नच होयि अन्य । संन्यस्त
सर्वत्रण तारणार्थ । तो पूर्ण आनंद गुरुसमर्थ ॥८॥ मागे तुकाराम तयासि दत्त । दे वामुदेवा करुनी
निमित्त । हे स्तोत्र चिन्मात्र पदा समर्थ । याचा हराया सकळा ध्यनर्थ ॥९॥ गागगापुरि अठराशें
सतावीस शकामधीं । उदेले स्तोत्र हें आधि व्याधि हारी हरी कुधी ॥१०॥

॥ अवधूतचित्तन श्रीगुरुदेवदत्त ॥

॥ श्री दत्त प्रबोध ॥

॥ अध्याय ३६ वा ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः । श्रीगुरुभ्यो नमः ।

जयजय दिगंबरवेना पांडुरंगा । व्रितापहरणा भवभंगा । कृपावटासैं उदरिंसी जगा । योगीअंतरंगा नमो तुज ॥१॥
 विमल कोमलदल राजीवनयना । श्यामसुंदरा सुहास्यवदना । तडिप्राय पीतवसनधारणा । पतितपावना तुज नमो ॥२॥
 जय अविनाश अवीट अमंगा । सर्वज्ञ उदार निःसंगा । सद्गुरुकृपा करी मज वेगा । म्हणे तूं गुण गा निज वदनी ॥३॥
 त्या या प्रेमी बदविलें कृपाबळें । तेवीच पुढें बदवीं रसागळें । श्रोत्यां तोपविजे दयाळें । श्रवणीं रंगलें मन त्यांचें ॥४॥
 जयजय सद्गुरु अनंता । तूं सर्वज्ञ संपन्न होती दाता । दीन अनंतीच्या जाणसी अर्था । पुरविशी मनोरथा खडूपें ॥५॥
 गतकथाध्यायपोटी । वर्षल्या आनंदाच्या कोटी । शुक्रसनकादिक घेशोनि भेटि । आपुलें खपीठी पावले ॥६॥
 यानंतर तो अवभूत । स्वच्छंदें विचरे आनंदमरित । किनेक काळ लोटतां निश्चित । पश्चिमपंथ पावला ॥७॥
 द्वारकाप्रदेशी जाता । दत्त पावले गिरिनाळपर्वता । विश्रंतीस शिखरीं पावतां । सिद्धां समस्तां जाणवले ॥८॥
 आला परिसोनि योगीराज । सर्व सिद्धांनीं घेतली धांव । नमोनि करिती तैं गौरव । तंव अपूर्व वर्तले ॥९॥
 जो आदिदैष्ण्य महायोर । भूतपति परमेश्वर । जो वैलासनाय उमावर । शिवशंकर योगिराज ॥१०॥
 जो भोळा दिगंबर पन्नगभूषण । दंडामुज पंचवदन । जया शोभे वृषभवहन । मौळी धारण गंगा ज्या ॥११॥
 जया रुंडमाळा शोभती । त्रिशूलनरकपाळ विराजे हातीं । कर्पूरगौरंगी दिव्य विभूती । भव्य मूर्ती पुरातन ॥१२॥
 नीलव्रत स्मशानवासी । शंख डमरू या बाघासी । ज्वाळा धगधगीत नेत्र तृतीयासी । अंबुधरेंसी सुशोभिन ॥१३॥
 व्याघ्रंवर जयाचें आसन । गजार्जर जयाचें प्रावरण । कौपीन फणीची धारण । पाणी जोडून भैरव पुढें ॥१४॥
 रुद्राक्ष स्फटिक कंठी माळा । जटा रुळती मन्य विशाळा । संहारशक्तीची अद्भुत कळा । भाविक प्रेमळां सकृप ॥१५॥
 सकळ देव जयातें ध्यानी । वेद पुराणें शाखें गाती । सिद्ध ऋषि तापसी स्तुतिती । आराध्यमूर्ती विष्णूची हे ॥१६॥
 जो सर्वोत्तम सर्वेश्वर । जो मायानिर्वंता परात्पर । जो षड्गुणसंपन्न रमावर । तो हा शंकर ध्याय सदा ॥१७॥
 नित्य ध्यास त्या रमावचा । सद्गुरु शंकर भावें नमावा । प्रेमें अनुग्रह त्याचा घ्यावा । परी कोण करावा उपाय या ॥१८॥
 त्यासी तरी माखें ध्यान । आदर्श वरीतसे पूजन । यारूपें मगतां त्या अनुग्रहदान । न रुचोनि पूर्णन दे तो ॥१९॥
 मग मनीं विचारी कमळापती । सद्गुरुवांचोनि नाहीं गती । तरी यासी कांहीं करोनि युक्ती । अनुग्रह निश्चितीं सत्य ॥२०॥
 जया स्वहित आपुलें साधणें । गोरीन आळ्यता त्यागिजे तेणें । कार्य सिद्ध होय जेणें । तेचि करणें आवश्यक ॥२१॥
 एवं निश्चय करोनि हरी । गर्भस्थ राहिले मत्स्योदरीं । केवनां पावले त्रिपुरारी । ध्यास अंतरी कृपेचा ॥२२॥
 असो इकडे शूलपाणी । सिंधुतारी तपाचरणी । बैसोनि आराध्य आराधी मनीं । समाहित्य ध्यानीं निमग्न ॥२३॥
 हें गर्भरपातें वळलें । मापवाप्तनेतें चेतविलें । तिचेही मनीं हेंचि गमलें । शिवदर्शन जालें पाहिजे ॥२४॥
 म्हणोनिया ती मीनी । शिवसन्निध रमे जीवनीं । आनंदें मूर्ति विलोकी नयनीं । लक्ष चरणीं गुंतलें ॥२५॥

तंव शिवयोगी ध्यानस्य । आपण न निघेचि किंचित । श्रवणार्थी गर्भिणीचा हेत । भावें ती भोवत सप्रेमें ॥२६॥
 शिवयोगी करितां ध्यान । तपासि जाले बहुत दिन । तंव हिमनगवाळी म्हणे अजुन । कैलासरमण न येती ॥२७॥
 तंव मानसी शोधोनि अंबा पाहे । शिव सिंधुतटीं बैसला आहे । मग स्वयें आपण लवलाहें । दर्शना जाये सप्रेमें ॥२८॥
 अतिप्रीतीं करोनि प्रार्थना । गौरी बंदिती जाली चरणा । तंव शिवें उघडोनि नयना । देविली स्वललना पुढती ॥२९॥
 आनंदयुक्त देखोनि शंकर । प्रेमें इममाता जोडी कर । उभी राहोनिया समोर । प्रार्थी मधुर नम्रवें ॥३०॥
 अजी करुणा करा दिगंबर । नीलकंठां कर्पूरगौरा । वृषभध्वजा गंगाधरा । सर्वेश्वरा नीलश्रीवा ॥३१॥
 रमशानवासी कैलासनाथा । व्याळभूषणा भस्मोद्धूलिता । अंबुधरा पण्मुखताता । स्वामी समर्थी शंकरा ॥३२॥
 परिसोनि गिरिजेचें स्तवन । शिवें भोळा झाला प्रसन्न । म्हणे काय इच्छिते तुजें मन । मज त निवदने करी आतां ॥३३॥
 अपर्णा घोले दयानिधी । सर्व देव नमिती तुमच्यां पदीं । तुम्ही कोणा स्तुतितां एकांतसंथीं । तें मज आर्थी निरोपा ॥३४॥
 शिव म्हणे थो दाक्षायिनी । जो सर्वात्मक मोक्षदांनी । मायातीत जो निरंजनी । लालागी मनीं मो ध्यातीं ॥३५॥
 जो चित्तचालक चैतन्यघन । जो अविनाश निरामय निर्गुण । जो अवल अभंग सनातन । जडलें ध्यान मज तेंचि ॥३६॥
 जो भायानियंता ईश्वर । पाळो सृष्टीचें जो चराचर । जो सत्त्वार्था आधार । तो परात्पर भजतीं मी ॥३७॥
 जन्मोनि त्यातें जाणावें । निजहृदयीं त्या ओळखोनि ध्यावें । तरीच सार्थक होय वारवें । सुखचि भोगावें तसमें ॥३८॥
 तया जाणावयाचे ज्ञान । तें सद्गुरुमुखें करावें श्रवण । स्वतत्त्व आपुलें पावून । सुखसंपन्न होइजे ॥३९॥
 तया ज्ञानप्रबोधें । तुम्ही सक्ळ सहज व्हावें । सुखावसील व्रतानंदें । जगीं अभेदें वागसी ॥४०॥
 सद्गुरुदृष्टीचें ज्ञान नाहीं । तो जाणावा केवळ पशुदेही । जन्मोनि बांया गेला पाहीं । तो न तरे डोहीं भवाच्या ॥४१॥
 गुरुविमुख जो प्राणी । तो खरच केवळ जन्मोनी । स्नान कीजे त्या दूरगामीं । पापखाणी तो जन्मभोगी ॥४२॥
 एकेक साधनीं तो तपला । उदंड अभ्यासें ज्ञान पावला । अयंत मान्यतेसी जरी आला । सेखीं बांया गेला गुरुवीण ॥४३॥
 अभ्यासज्ञानें जाला अभिमान । तेणें छेदउच्छेदीं मारलें मन । आशा लोभ महत्त्व अग्रान । द्वितीयां नागवण पावला ॥४४॥
 ज्ञानें ध्यानातें पावावें । ध्यानरूप आपण व्हावें । अविनाशपदीं सुख भोगावें । तें न घडावें काय यातें ॥४५॥
 ऐसियासी हेंचि कारण । न गेला तो सद्गुरुसिं शरण । येर विवेचा जडला अभिमान । अपरोक्षज्ञान कैचें त्या ॥४६॥
 अपरोक्षज्ञान पाहिजे ज्यासी । तेणें शरण जावें सद्गुरुसी । त्याची कृपा होनां निश्चयेसी । मग अनुभवासी पाविजे ॥४७॥
 सद्गुरुप्रसाद पूर्व पावतां । मग देहीं नुरे काही चिंता । पावे देहीं निर्विकल्पता । आनंद चित्ता पूर्ण बाणे ॥४८॥
 येरीकडे जीवनी । परिसोनि सुखवि ती मीनी । उभा हृदयीं सद्गुरु होवोनी । लागे चरणीं शिवाच्या ॥४९॥
 म्हणे जी आदिनाया शंकरा । पणितपावना दीनोदारा । शरण चरणासी दातारा । मज अंगीकाग दयानिधे ॥५०॥
 मात्ता स्वामी सद्गुरु हेंचि समर्थ । मी तव पदीं जलें शरणगमन । तरी होवोनि कृपावंत । आपणोनि त्वरित उदरी ॥५१॥
 तारक उपदेश कीजे श्रवणीं । ज्ञानप्रबोध कीजे मोक्षदांनी । स्वरूपी दृष्टी विवचोनी । अद्वय लेणीं लेवची ॥५२॥
 त्रिविधताचें तापलें प्रवळ । तूं सहायें करी मज दातळ । बायोनि अनंरीची तळमळ । पद दे अदळ अविनाश ॥५३॥

॥ अध्याय ३६ वा ॥

तूं सचिद्धन आनंदमूर्ती । जाणसी शरणागताची आर्ती । ते तूं स्वकृपे करिसी पूर्ती । गुणकौर्ती धन्य तुसी ॥५४॥
 तूं पतिताचा पावन । तूं अनायनाथ कैवल्यनिधान । तूं या जीवांचें जीवन । म्हणोनि शरण तव पदीं ॥५५॥
 यापरी अपणेंची विनंती । परितोनि द्रवली सांभमूर्ती । सद्वद देखोनि तिची वृत्ती । हृदयीं प्रीतीं कवळी तिज ॥५६॥
 येरी दृढ सप्रेम धरी चरण । तंव शिव देतसे अमयदान । मन उक्ताह सुदुर्लभ पाहून । एकांत निरखोन उपदेशी ॥५७॥
 स्वचीज कर्णी प्रेरिले । ते तत्काळ हृदयीं प्रवेशले । तेणें क्षीतव्यव अंगीं पावले । ताप निवारिले क्षणमात्रे ॥५८॥
 वरी वेदांतज्ञानाचा प्रतिबोध । अध्याप्त निवेदी शिव प्रसिद्ध । भावना जडतां अभेद । वृत्ति शुद्ध पें जाली ॥५९॥
 मायिक गेलें हारपोन । सत्य पदार्थी जडलें मन । पदचक्रभेदाचें निरोपण । होतां उन्मन मन जालें ॥६०॥
 हुंकार बावया शिवासी । सावधता नसे तें उमेसी । हें जाणवलें मीनगर्भस्थासी । हुंकारें अर्थासी तो साधी ॥६१॥
 श्रीशंकर करितां निरोपण । हुंकार दे निष्णु आपण । उमेसवें अनुपम पाधोन । करी श्रवण आध्यात्मिक ॥६२॥
 स्वरूप साक्षात्कार अनुभव । निरोपितां श्रवण करी सर्व । तंव ऊर्ध्व विलोकी उमाधर । देखिलें अपूर्व लक्ष्मते ॥६३॥
 अपणेंची तो वृत्ति विहाली । हुंकार घटिका नाही खंडली । हुजा कोण देतो ये स्पळी । म्हणोनि चंद्रमौळी विस्मित ॥६४॥
 पुनरा करितां निरोपण । तों हुंकार निघे जळंतून । मग अंतरीं पाहें विचारोन । तंव तो नारायण मीनगर्भी ॥६५॥
 मग त्या मीनीतें पाचारिलें । स्वकृपे तीतें अवलोकिलें । गर्भनिधान प्रगटलें । चरण बंदिलें तयानें ॥६६॥
 तैत्तिरीय अर्थत लावण्यमूर्ती । केवळ धरें उतरला गमस्ती । तेणें करोनिया शिवस्तुती । तोपविली वृत्ती सद्गुरुची ॥६७॥
 शिव भोळा उमरण । मत्स्येन्द्रनाथ देखिलें नामाभिधान । स्वकृपे भूषणत्राणा देवोन । अद्भुत ज्ञान बाणविलें ॥६८॥
 मस्तकीं ठेवोनि अभयकर । योगमार्ग निवेदिला सुंदर । आपण ऐसा करोनि योगेश्वर । जगदोद्धार करी म्हणे ॥६९॥
 शंकरें जाणितलें चितीं । हा त्रिष्णुशिष्ये आला स्वेप्रती । माझा सद्गुरु निश्चितीं । सत्पार्थयुक्ती हे कळी ॥७०॥
 तरी पाचें न घेतां सेवन । यासी योगमार्गीं पावें जडोन । कांहीं कार्य आज्ञापोन । घडे भ्रमण हेंचि कीजे ॥७१॥
 बाणाभूषणें मंडित । नाम दिधलें मच्छींद्रनाथ । रांगे कर्णी शुद्धमात । सदा योगांत रमावें ॥७२॥
 स्वच्छें क्रमाची अवनी । निर्वाह कीजे मोक्षाटणीं । कृपा करावी दोनजनीं । अद्वय नयनीं पाहावें ॥७३॥
 मातें कधीं न विसरावें । रात्रंदिन मनीं स्मरावें । खल्लरूपीं निमग्न व्हावें । आनंदें भरावें विश्वांत ॥७४॥
 योगिये बहुकाल नसावें स्थिर । जळरूप असावें चर । जीवीं जाणावें परोपकार । विरक्त अंतर असावें ॥७५॥
 कलक कामिनी सोह ममता । हे कधींही नाणावी चित्ता । निरंजनीं वास कीजे निरुता । स्वात्महिता साधिले ॥७६॥
 यापरी बोधितां वेगेंसी । तंव मच्छींद्र नमीःशिवपदासी । आज्ञा वंदोनि योगासी । साधावयासी चालिला ॥७७॥
 गिरिवंदर वनोपवन । शोधीत चालला आनंदस्थान । जेथें मन जालें सुप्रसन्न । तेथेचि आसन घातलें ॥७८॥
 श्रीसद्गुरु शिवयोगिराज । तेणेत्तारक जें प्रेरिलें बीज । तें जपतां जाला सतेज । गुहा गुज गुप्त हृदयीं ॥७९॥
 आहारनिद्रा लज्जोनी । वाचा न गुंनवी येर मायणीं । निग्रह सदा द्विपदमनी । ध्यानीं मनीं गुरुरूप ॥८०॥
 चौन्याशीं आसनांचे पंथ । आज्ञापित्याऐसेचि साधित । अंतर्बाह्य शुद्धी नित्य । करी कृत्य यमनियम ॥८१॥

नित्य प्रणवसाधनीं ध्यास । प्राणापान जिह्वा सुरस । कुंडलिनी चेतवोनि विरोध । जाळी मळास अंतरीच्या ॥८२॥
 तेणें पंथ करोनि सुभट । राहूं नेदीच कोठें आडे बेट । मग पश्चिममार्ग साधी नीट । वेंचे घाट स्वर्गाचे ॥८३॥
 जे स्वर्गी जीं जीं दैवतें । तोपरी सन्मानोनि त्यांत । साधोनि तेथींच्या वरांत । अति अतीतें जाय पुढें ॥८४॥
 मग स्वर्गपंथातें क्रमोन । लोक केले अवलोकन । तेथील दैवता अर्चोन । वरप्रदान घेतलें ॥८५॥
 प्राण अपानीं साधोनि आदी । मन पयनाची घानली जोडी । येरापायीं घालोनि वेडी । स्वर्गशिडी बंधळा ॥८६॥
 स्वर्गातीत जें स्वळ । तें अत्यंत असे निर्मळ । निरूपम आणी विशाळ । सर्वा मूळ तें स्थान ॥८७॥
 तेथें योगिया पावला । तें वाचशेष वाजों लामला । धांवोनिया सिद्धीचा पाळा । आडवा जाला तयासी ॥८८॥
 प्रसादवाणी त्या बंदती । परी तें नावडे योगियाचिर्त्ती । लोलिंगन न करोनि वृत्ती । गमनगती साधी पुढें ॥८९॥
 परत्या सारोनि सिद्धी । अवघड मार्ग वळें साधी । अत्यंत अडचणीची संधी । तेथेंचि रोधी प्राणपवन ॥९०॥
 ब्रह्मरंज जया म्हणती । सूक्ष्म करी तेथें गती । माजी संचरोनि पाहती । अनुभवप्रचीती व्याची त्या ॥९१॥
 असे अंतरीचे प्रकार । ते तो जाणती योगीश्वर । मी काय बद्धं पार । वेदा पार न लगेची ॥९२॥
 तें श्री शंकरकृपे करोनी । मच्छींद्र पावला स्वस्थानी । औःमात्रची मांडणी । पाहतां उन्मनी लाबला ॥९३॥
 जें संतयोगियांचें गुज । जें मुनिसिद्धसाधकांचें निज । जें अनंत ब्रह्मांडीचें बीज । पाहतां सतेज सुखावला ॥९४॥
 त्या स्वानंदसुखाभीतरी मी वृण्णा । कैची उरी । असो जिरवोनि आनंदलहरी । परते वाहेरी योगी तो ॥९५॥
 यापरी निल अम्बासी । योगी राहे दियानिशी । सगळ सिद्धी होवोनि दासी । नित्य सैवैसी निश्रुती ॥९६॥
 योगियांमाजी सुंदर । जाला मच्छींद्र धुंधर । स्वडच्छें रमे अवनीश्वर । जगदोद्धार करावया ॥९७॥
 पुढें प्राम पट्टण । किरतां करी भिक्षाटण । हृदयीं ध्यायें उमारमण । जागे कारण दीनांचें ॥९८॥
 जागताचें जाणोनि आर्त । स्वयें पुरवी मनोरथ । येचिविषयी कथार्थ । श्रोते संत अवधाग ॥९९॥
 मच्छींद्रनाथ करितां फेरी । पावला उत्तम महानगरी । भिक्षा करितां घोरोरी । अलख उच्चारें शब्द तो ॥१००॥
 तंव एक समायाची कंठा । शब्द ऐकती जाली अवचिता । भिक्षा घेवोनि त्वरें येतां । मच्छींद्रनाथा पाहिलें ॥१०१॥
 आकर्षण विद्याळ नयन । स्वरूपें लावण्य सुहाय्यवदन । कर्णी कुंडलें दैदीप्यमान । मत्सलेपन सर्वांगी ॥१०२॥
 कंसा सुगुट जटामार । सिंगी पुंगीसयली सुंदर । तुंबी विंगरी मंजुळ स्वर । गाय प्रियकर शिवलीला ॥१०३॥
 ब्रौह्म कंकण करभूषणें । रक्तिक रुद्राक्ष कंठाभरणें । वटीं आढवंद परिधानें । तोडर बाणें पदवस्त्रां ॥१०४॥
 त्रिगुळ डमस्क विराजिन । आरक्त बिंदु मुकुटी शोभन । शान दांन हर्षभरित । नेत्रीं घवघवीन देखिला ॥१०५॥
 तंव ती अर्थभूत कामिनी । भिक्षा घालोनि लागे चरणी । मच्छींद्र म्हणे बो जननी । कोण मनी इच्छा बदे ॥१०६॥
 सहज देखोनि योगीश्वर । सद्गद हृदयीं जोडी कर । उभी राहोनिया सनोर । बोले मयुर अबला ते ॥१०७॥
 अहो जी दयानिधि कृपासागर । पतिव्रतायना योगीश्वर । विनंती दीनाची अवधारा । उदारधीरा गुरुवर्या ॥१०८॥
 मुनचिया कृपे करोनी । सर्व माग्य असे सदनी । अतार सदप ज्ञानसांगी । धर्मरायणी सद्बुद्धी ॥१०९॥

पदार्थमात्र भांडारी । उणे तवे कृपे नसे मंदिरी । उभयप्रीत परस्परी । पीडा शरीरी असेना ॥११०॥
 सौमग्य ऐश्वर्य कल्याण । तव प्रसादे असे पूर्ण । परी शून्य एकादीण । म्हणोनि चरण धरियेले ॥११॥
 दृष्टीबांघोनि विशाल नेत्र । कीं नासिकेबांघोनी वक्त्र । ध्वनिबांघोनि जैसे श्रोत्र । तेवी मंदिर आमुचें ॥१२॥
 सर्व सुख आम्हासि पाही । परी उदरी संतान नाही । बायोमैं दुःखित देहीं । यदर्थ पायीं शरण तुझ्या ॥१३॥
 तूं सर्वज्ञ साधु दीनदाता । आमुचे भाग्यें पावलासि आतां । कृपे वारी अनाथ चिंता । पुरवी हेता आमुच्या ॥१४॥
 परिशोनि साध्वीची करुणवाणी । नाथ संतोपला अंतःकरणी । प्रसाद विभूती तिजलागोनी । कृपा करुनी देतसे ॥१५॥
 स्वमुखें तिती निवेदिती । कीं प्रवाहप्रवृत्ते दीनार्ता । हीं सेविजे प्रसादविभूती । फळ निश्चिती पावसी तूं ॥१६॥
 यासी न करी तूं अनमान । पुत्र पावसी परम निधान । द्वादशवर्षीं परतोनि । येथें येईन भेटवी तो ॥१७॥
 अथर्व म्हणोनी चरणी माया । ठेवितां योगी दे अमयता । सुकळ बदोनी होय जाता । आनंद चित्ता सतीच्या ॥१८॥
 दानपात्री प्रसाद घेवोनी । बेगीं प्रवेदाली आपुले सदनी । प्रसाद ठेविती जाली जपोनी । स्वरूप मनीं लक्ष्मीतसे ॥१९॥
 तंव एके दिवशीं सहज । मिळाला साजणीचा समाज । येथेरीं करोनि चोज । आपुलाळें गुज बोलती ॥२०॥
 सुखदुःखाचा सोढळा । दाखाणितो सूर्यदि बाळा । तंव मुग्या म्हणती हे वेष्टाळा । होय विशळा बाळावीण ॥२१॥
 तंव ती बोले वो साजणी । हेचि चिंता होती मनीं । परी एक योगी येवोनि आंगणी । प्रसाद देवोनी मज गेला ॥२२॥
 अमयवरदें दिवली विभूती । कीं तुज होईल फलप्राप्ती । ती मज पाहणें प्रचीती । ऐकोनि हांसती ललना त्या ॥२३॥
 म्हणती बाई योगी कोण । कैतें होतें त्याचें चिन्ह । येरी वर्णिनी जाली भूयण । करिती श्रवण सुवती त्या ॥२४॥
 मस्तकीं शोभे जडाभार । कणीं कुंडलें मुद्रा देदीप्य घोर । भस्मचर्चित दिव्य शरीर रुद्राक्षहार स्फटिकादि ॥२५॥
 नाना रंगी शोभे कंथा । सिंगी पुंगी सैली अतीता । तोडा शोभे कलगी पायां । किंगरि वाजवितां गायमुखें ॥२६॥
 शालेी फावडी तुंबी सुंदर । कीपनि अबंबदकटें नागर । ग्रीद भूषणें पायां तोडर । म्हुकुडीं रेंदुर गव्यस्थळीं ॥२७॥
 थापरी तो योगिनाथ । उभा आंगणीं मंजुळ गात । तथा मी नमस्कारितां सत्य । म्हणे अपेक्षित माग तूं ॥२८॥
 मग म्यां त्यातें प्रार्थिलें । अर्थ मनींचे निवेदिले । विभूति देवोनि तो वरद बोले । फळ चांगलें पावरी ॥२९॥
 ते विभूत ठेविली जपून । त्या आज्ञे ऐसे मी ते सेवीन । तंव अर्भकवैत्री हें परितोनि । काय वचन बोलती ॥३०॥
 कपटी कानफाटे भोंदू असती । सावरी विद्येतें बहु जाणती । विभूति देवोनि भोंदित । लीधन नेती उडवोनी ॥३१॥
 शुनी भक्षिकां वांदरी । मोहोनि परलियांने करी । दिवा वागवी तैश्यापरी । भोगार्थ नारी रजनीत ॥३२॥
 पुनरा कदा न सोडिती । मोहोनि मार्गे दिंडविती । कैवें ऐश्वर्य विलासप्राप्ती । श्रम भोगविती जीवतें ॥३३॥
 यासाठीं तूंन वरी विश्वास । सेवितां मुकसी प्रपंचास । वरें न भक्षिलें विभूतीस । सांडी निःशेष आशा ती ॥३४॥
 ऐकोनि कामिनीचें वचन । भयाभीत जालें तिचें मन । म्हणे वरें सावधान । मजलागून तुम्हीं केलें ॥३५॥
 मी अर्थभूत थाई भोळी । न जाणे कापट चेटक टवाळी । तुम्हीं सांगळिलें ये वेळीं । बुडतां जळीं तारिलें ॥३६॥
 ब्रिया म्हणती ते विभूती । आश्रमीं न ठेवी तूं निश्चिती । अर्जत टाकरी वरितु गती । विलंब याप्रती न करावा ॥३७॥

दिवें चितामणी लावला । अमायें पापाण म्हणोनि फेंकिला । कल्पद्रुम आंगणी उगवला । उपडोनि टाकिला निर्दवें ॥३८॥
 अकस्मांत परीस लावला करी । खापर म्हणोनि झोकी दुरी । कामधेनु येतां घरी । लोटी बाहेरी ताडोनी ॥३९॥
 तेवीं नाथप्रसाद युवती । वळें अर्घीत टाकवित्ती । अमाया रूचि भाग्यप्राप्ती । दुर्धर गती कर्माची ॥४०॥
 असो वृत्त करोनि सर्व ललना । पुसोनि जाती आपुल्या स्थाना । येरी पक्षाया पावोनि मना । कुंगनयना आहाळे ॥४१॥
 नाना कल्पना मानसी । आठवितां निद्रा न ये निद्रा । आल्या काय वदूं योगियासी । तळमळ जीवासी हे फार ॥४२॥
 अहो रजनी करी चिंता । तंव उदयासि पातला तो सविता । प्रपंचविधी आरंभितां । आली कार्यता प्रयमती ॥४३॥
 मंदिर सर्व प्रभातें झाडिलें । रक्षा केरपात्री भरिलें । नेवोनि उकरल्यांत ओतिलें । विधि सारिले धंदासी ॥४४॥
 नित्यानित्य गृहकारण । सारोनि करी पुराणश्रवण । अतीत अन्यागतवृज्जन । पतिसैवन प्रेमभायें ॥४५॥
 गृह आंगण गोठणीचा । कर्दम निवे जो केराचा । तो त्याग करितां साचा । उकरडा त्याचा वाटला ॥४६॥
 तो त्या उकरड्याआंत । प्रसादगर्भ वाढे सत्य । द्वादश वरुणें आलीं भरत । टायीं न पडत वर्म कोणदा ॥४७॥
 येरीकडे महायोगी । मच्छींद्रनाथ हा निःसंगी । बावरे भूमीं स्वामरणी । असोनि जर्गीं अलित ॥४८॥
 तो महाराज तपोधन । भ्रमनां केली तेंणें आठवण । प्रसादपुत्रा यायें भेटोन । आला म्हणोन ते टायीं ॥४९॥
 प्रामांत करितां फेरी । येवोनि पावला ते मंदिरीं । आलख म्हणोनी सवाल करी । वाजथी किंगरी गीत गाव ॥५०॥
 तया गीताची ध्वनी । सावकारपत्नी आयके कानी । करी भिक्षा ती घेवोनी । पावली आंगणीं त्यापाशीं ॥५१॥
 तया ललनेतें पाहतां । योगी बोटखोनि होय बोलता । भेटीस आणी वेगीं सुता । संख्या भरतां मीं आलों ॥५२॥
 तंव ती बोले योगियासी । वाळक पोटी नसे मजसी । काय दाऊं आणोनि तुजसी । भिक्षा घेणेंसी घेई का ॥५३॥
 परिसोनि अवलेच्या बोला । योगिनापासी विस्मय जाला । प्रसाद बांधा येवो गेला । विसर पडिला काय इतें ॥५४॥
 लव देखोनि पुसों इज । बोलतां कळेल अथवें गुज । प्रसाद पावल्या राहो बांस । कल्याणीं काज न घेई हें ॥५५॥
 योगी म्हणे सतीसी । त्यां बोटखिलें नाहीं मजसी । द्वादश वरुणें झालीं आठवि मानसीं । पुत्रकळासी मागीतलें ॥५६॥
 तें म्यां तुज प्रसादविमूती । सखें दिवली निश्चिती । तो आठव करोनि चिंची । वार्ता मजप्रती सत्य वदे ॥५७॥
 ऐकोनि योगिभायें वचन । जालें पूर्वींचें तिज स्मरण । अपराध घडला मजपांसोन । काय मायण कळूं यातें ॥५८॥
 अपराधें उपजलें भय । सद्गद नेत्रीं जळ वाहे । न चले बोलाचा उपाय । धरिले पाय योगिवाचे ॥५९॥
 तंव तिचा पावला भ्रतार । तोही नायासि करी नमस्कार । उभा राहिला जोडोनि कर । पुसे विचार काय आज्ञा ॥६०॥
 योगी बोले तयासी । पुत्रार्थ प्रसाद दिवला तव कांतेसी । द्वादश वरुणें जालीं तयासी । आलों भेटीसी तयाच्या ॥६१॥
 तो पुत्र न भेटयी तुसी कांता । भाषणही न करी पुस्ततां । मौन चरणीं टेविला माथा । विपरीत वार्ता दिसनसे ॥६२॥
 सत्य वदा मातें वचन । असत्य वदतां थाप देईन । मग भ्रतार बोले धांतेलागेन । सत्य संतूर्ण निवेदी ॥६३॥
 सत्य स्वामीपार्शी बोलतां । आपणांसि नाहीं भयचिंता । वळवी जे तया झाली वार्ता । पळून सर्वथा न लागी ॥६४॥
 मग जोडोनि द्वयपाणी । काय वदती जाली ते क्षणीं । सत्य प्रसादविभूति स्वामीनीं । कृपा करोनी दोघली ॥६५॥

मंदिरां प्रसाद देवितां प्रीतीं । तं गृहा आख्या बहु युवती । तयासी हं मुखा सांगतां निश्चितीं । मंश चितीं पातला ॥६६॥
 नाना भय घालोनि पोटी । विभूति सांडविली उठाउटी । परितता योगी क्रूर दृष्टि । कतेनि हाटीं पेटला ॥६७॥
 मच्छींद्र होवोनि क्रोधायमान । काय बोले तयालागोन । प्रत्यक्ष चिंतामणी दिधला आणोन । निर्द्वैत फेकुनि दिधला ॥६८॥
 आवडोनें कल्पतरु आणोनि लाविला । तो तुम्ही मुखेपणे उपटोनि टांकिला । अमृतघट तुम्हां आदरे दिल्ला । विपमासें
 सांडिला विदीत ॥६९॥ असे तुम्ही मूढ रातपूर्व । मुख तेंचि मानिलें दुःख । रोगिया न रुचे दिव्य पाक । थुंकोनि देख
 सांडिती ॥७०॥ कर्मही नतें काय म्हणावें । परी मी पुसतें तेंचि सांगावें । तें अनुभवी जाणवेल वर्यें । चमत्कार पहावें नेत्रां
 या ॥७१॥ जे त्यां दिधली विभूती । ते सांडिल्याचें स्थळ निशुती । शोधोनि सांगावें मजप्रती । दावीन प्रचिती क्षणापे
 ॥७२॥ तुम्हां मानिलें सर्व फोल । परी न होनी मासें असत्य बोल । त्यागिलें दावा मजसी स्थळ । अणुमात्र कळ न साहे
 ॥७३॥ ऐसा संवाद होनां योर । तवें जनलोकां सिल्लाले अशर । म्हणती पाहूं आतां चमत्कार । कलह विचार होय हा
 ॥७४॥ तंव वनार वदे कति । त्यागिलें स्थळ दावी योगियातें । येरी वदे त्या रक्षेतें । टाकविलें जळते चुलीमाजी ॥७५॥
 ती रक्षा आणि केर । भरोनि सांडिलें उकरड्यावर । गोठाआंगणाचा कर्दम योर । तोही अपार टाकिला ॥७६॥
 टाकिल्या दिवसापासून । आजी द्वादश वर्ये भरलीं पूर्ण । ऐकतां योगी क्रोधायमान । अर्मवेस्थान दावी म्हणे ॥७७॥
 योगि देखोनि वृतांतवत । उभय जाले भयवर्जित । उभयपक्षां जन वदत । म्हणती अनर्थ वाढविला ॥७८॥
 कोणी योगिया धिक्कारिती । हांग माजविले उगे म्हणती । काय होणे तुसेनि निश्चिती । जा जा म्हणती कानफाट्या
 ॥७९॥ एक म्हणती ह्या वायका । पोर ढालगजा निःशंका । पुरुषां न विचारोनि देखा । मारी अनेकां वर्तती ॥८०॥ एक
 म्हणती अतार हीन । तेथें खीराच्याचा घोर मान । मग अतार पुसे कोण । सीमायवर्धन दाविती ॥८१॥ कोणी म्हणती ही
 मोट्यी पतिव्रता । काम म्हणोनी इसी दूषिता । चावट्या मिळल्या परकांता । इतें स्पष्टिता मुकविलें ॥८२॥ कोणी म्हणती
 सत्य सत्य । हा योगी दिसतो बहु समर्थ । पुरवायवा जगाचे अर्थ । प्रगट फिरत भूमीं या ॥८३॥ एक म्हणती पुरे स्तुती ।
 ऐसे भोंदू बहु फिरती । अवला अज्ञाना देवोनि विभूती । भाव्योनि नगविती दुपार ॥८४॥ योगिथें परिसोनि भाषण ।
 मनीं म्हणे हे त्रिविधजनें । यांचे मुहूर्त लभतां जाण । स्पर्धा दाढण बाटेल ॥८५॥ अनुभवावीण विश्वास ।
 कधींहि न ठसे या जनास । म्हणोनिया योगी वदे उभयांस । मज त्या स्थळास दाविजे ॥८६॥ मग जनीसह उभय
 चालती । नायजीस तो उकरडा दाविती । मच्छींद्रनाय मुखें गीत गाती । किमरी बाजविती सिंगीपुंगी ॥८७॥ सभोवतें
 पहाती अवघे जन । तंव योगी आलख गाजवी गर्जनें । आदेश ऐसें मोलतां वचन । नवल गहन धर्तलें ॥८८॥ उकरडा
 वाढला जो विशाल । त्यानून शब्द निघे कैसा मंजुळ । तो कर्ण देवोनि जन सकळ । होवोनि निश्चल ऐकितो ॥८९॥
 जेवीं संकटीं उपजे आकाशवाणी । ते ऐकिले जेवीं सुरांनीं । तेवींच तेथें नवल कर्णी । सकळ कानीं सांडवितो ॥९०॥
 योगी मच्छींद्रनाय म्हणतां आदेश । ध्वनि उमटे आदिनाय आदिगुरुकू आदेश । एवं त्रिवार उभय ध्वनीस । ऐकतां
 सर्वांस आश्चर्य ॥९१॥ योगी आवापी तें जना । आरंभ कीजे येथें खनना । वर्ष द्वादशाचा वाळक जाणा । लावण्य
 साहाणा निघेल ॥९२॥ जन खोदावया लागले । उष्ण उकरडां खत पीकले । तंव तेथें कौतुक देखिलें । चडळ निघाले

विस्तीर्ण ॥९३॥ तें कठिण उचलोनि काढितां । तंव प्रकाश उजळला अवचिता । अंतरीं विलोकोनि पाहता । गर्भी योगिनाया देखिलें ॥९४॥ वैसलासे अधरासनी । पद्माकृतीतें साधोनी । नेत्रपातीं निविड लावोनि हृदयस्थानीं हनुवटी ॥९५॥ मस्तकीं शोभती कुरळभार । रूपें उदय पावला जेवीं भास्वर । मृत्तिकास्पर्श नसे अगुमात्र । पांढती सर्वत्र लोचनी ॥९६॥ जेवीं व्यासकंठेचे उदरीं । गर्भीं शुक्रवाढे निर्धारीं । द्वादश वरुणें भरतां पुरीं । बोधितां वाहेरी प्रगटे तो ॥९७॥ तेवींच हा योगिराज । भूगर्भीं वाढला सतेज । अतिलावण्य तेजःपुंज । पाहतां चोख सकळ्यांसी ॥९८॥ सद्गुरु मच्छींद्र दयाधन । सिंगी वाजवी मंत्र जपोन । तेणें तो होवोनि सावधान । समाधी प्राप्तेन उठला ॥९९॥ मच्छींद्रनाथें विचार केला । गोरजरक्षेंत हा जन्मला । येणेंचि योग्य हा नामाला । तेंचि त्याला पाचारूं ॥२००॥ पसरोनिया कृपाप्रदाक्ष । आव बच्चा म्हणे गोरक्ष । येरु गर्भींच होता दक्ष । धांवोनि प्रत्यक्ष जडे पायीं ॥१॥ अतिआनंदें करून । प्रेमें येरयेणें जालें आलिंगन । विस्मित जाले अवधे जन । आनंदें गगन कोदलें ॥२॥ प्रत्यक्ष विष्णूचा अवतार । तो हा योगीनाथ मच्छींदर । त्याचा विभूतिप्रसाद हा सुंदर । गोरक्ष शंकर प्रगटला ॥३॥ शिवाचे दास्य कटावयासी । मत्स्यगर्भीं अवतरला हृषिकेशी । शिवें ओळखोनि बोधिलें त्यासी । लाविला योगासी जगदोद्धार ॥४॥ शिव म्हण हें मासें होय ध्यान । याचें कदा न ध्यावें सेवन । सेवाधर्मासी योग्य आपण । म्हणोनि कारण इच्छी तो ॥५॥ वक्ता विनवी श्रोतियांसी । हेचि इच्छा होती शिवमानसी । तंव हा योग अनायासी । सांपडला शिवासी दास्यातें ॥६॥ आधींच विभूति श्रीशंकर । त्याचरी मच्छींद्रविभूति कृपाकर । चुकवोनि गर्भवासाचा कर । भूमि पुरस्कार अथ तो ॥७॥ निःसीम घडावें सद्गुरुसेवन । म्हणोनि अयोनि जन्मले आपण । त्वरे धांवोनि धरिले चरण । दिलें अलिंगन गुरुनाथें ॥८॥ सद्गुरु सच्छिष्या जाल्या भेटी । वर्षत्या आनंदाच्या कोटी । पुढील कथा अत्यंत गोमटी । सेवित्यासि खोटी अमृताच्या ॥९॥ महाराज सद्गुरु शिव आदिनाथ । तेवींच विष्णु हा मच्छींद्र समर्थ । शंकर स्वयें गोरक्ष सत्य । लीला अद्भुत पुढें त्यांची ॥२१०॥ क्रमं क्रम निवेदितां । भेटी होईल त्यामीदृज । फिटोनि देहींची अहंता । होईल ऐक्यता उभयतांची ॥२१॥ दत्त अविनाश दिगंबर । तो व्यापक व्यापला सर्वांतर । संतसमाजीं कृपाकर । जगदोद्धार सदा वसे ॥२२॥ हे कीर्ती परितोनि श्रवणीं । मी दीन रंक आलोंसे धांवोनी । अनन्यभावे विनटलों चरणीं । मज संतजनीं आपंगिजे ॥२३॥ संतीं करितां अंगीकार । मग न करीच कोणी अन्हेर । तुमचा होतांचि कृपाकर । न देखी दूर माधव तो ॥२४॥ तुमच्या पदआश्रयें । वाणी कथा ही वदती होय । न्यून अधिकाची सोय । संतराय जाणती ॥२५॥ मी नोव्हे या मयाचा कर्ता । दत्तचि येयें बोलवितां । हें वर्म टावें तुम्हां संतां । सुतनिमित्ता अनंताचा ॥२६॥ इति श्रीदत्तप्रबोधप्रश्न ॥ श्रवणेंचि पुत्ती मनोरथ ॥ सदा परितोत भाविक भक्त ॥ पद्मत्रिशोष्यायार्थ मोड हा ॥२१७॥

॥ अध्याय ३७ वा ॥

धीमणेशाय नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः । श्रीगुरुदत्तात्रेयाय नमः ।

जयजय सद्गुरु अज्ञानमोचका । जय श्रीदत्ता भवभयहारका । जयजय अनंता ज्ञानदायका । दीनपाल हा नमो तुज ॥१॥
जय विमलरूपा सद्गुरुनाथा । जय आनंदविलासिया स्वामीसमर्था । जय उदासीना कृपावंता । मज अनाया पाव बेगी ॥२॥
जयजय त्रिगुणाम्ना गुरुनाथा । मी शरण जालों तुझिया पाया । अपुलें कसावरी करोनि दया । लावी गुण गाया
आपुले ॥३॥ जय त्रिगुणाम्ना अमर्तमूर्ती । तुंचि वदविता होव कीर्ती । देवोनि हृदयीं सर्व स्फूर्ती । वाढवीं मंथीं रस फार ॥४॥
गतकथाव्यायीं निरोपण । मच्छींद्र गोरक्षजन्मकथन । गुरुशिष्यांचें भक्तिगन । पाहोनि जन आनंदले ॥५॥
तें परिततां श्रोतियासी । आनंद जाला निजमानसी । पुढती आज्ञापिती वक्यासी । वाचि कथेसी श्रुत करी ॥६॥
मागो ऐकोनि निरोपण । जीवीं जालें आनंदघन । पुढील कथा करावी श्रवण । अनुसंधान उभयचिं ॥७॥
जो स्वामी तुम्ही श्रोतेसंत । साधु अनुभवी योगी महंत । ज्ञानी विचक्षण भाविक पंडित । तुम्हा प्रणिपात ये माझा ॥८॥
अहो जी आदरें श्रवणीं तुम्ही सादर । तेणें मंथीं वाढे सुंदर । स्फूर्तें सुचवितां वारंवार । यत्किपा अपार सुख तेणें ॥९॥
तुमच्या श्रवणाचीन आधारें । मंथीं वाढवी कथांकुरें । म्यां काय वदावें लेंकुरें । बोलविना पुरस्कारें तुम्ही की ॥१०॥
सामंडे माझे बोऱडे बोल । माउलीपरी मोनितां रसाळ । वसंतसंगें बोले कोविल्ले । तेथीं वसंतकाळ तुम्ही माझे ॥११॥
तुम्ही श्रवणीं सादर नसतां । प्रश्न मातें जरी न करितां । मग कैसेनि वाढे कथा । हे तों समर्थां तुम्हां ठावें ॥१२॥
तुम्हां श्रोतीं प्रश्न करोनी । मज बोलविलें या बोलडे वाणी । ध्यास जडविला सुदृढ मनीं । आतां पूर्णपणीं सांभाळा ॥१३॥
जेवीं आजवरी पाळोनि लळा । मंथीं बोलविलें जी दयाळा । तेवींच पुढें रसागळा । वदविणें कळा तुमची ॥१४॥
श्रोते म्हणती हे स्तुती । पुरे वाखाणिसी किती । आम्हां श्रवणीं अत्यंत प्रीती । चालवी निगुनी निरोपण ॥१५॥
अनन्य म्हणोनि वक्ता नमी । विनवी श्रोतिपां सावध करी । गुरुशिष्यांचे संगती । आनंद ऊर्मी सक्ळांतें ॥१६॥
समोवता जन लोकपाळा । नवल कौतुक पाहती डोळां । म्हणती अद्भुत योगियाची कळा । देखतां वाळा टक्कली ते ॥१७॥
पाहा लावण्य सतेज कुमर । अजानुबाहु मुख सुंदर । आकर्ण नेत्रकमळाकार । भज्य प्रभाकर दुसरा ॥१८॥
अहा अभागें काय केलें । लाभतें फळ गमाविलें । पुनरा यातें कैसेनि मिळे । योगी वळे नेईल त्या ॥१९॥
प्रबुद्ध जन म्हणती गोष्टी । पुरे करा ह्या अज्ञां चावटी । स्वप्न मौन धरा पोष्टी । पहा दिठी कांय पुढें ॥२०॥
तंव मच्छींद्र बोले गोरक्षासी । जोग किंता योग घरी । हें सत्य सांग आम्हांसी । कांय मानसी आवडतें ॥२१॥
गोरक्ष केवळ शंकर । स्वासि नावडती विकार । म्हणे जी स्वामी जाणतां निर्धार । कांय अंतर चोखाळितां ॥२२॥
मज विषयाची नाहीं गोडी । असे जोगाची पूर्ण आवडी । पदसेवेची जोडीन जोडी । नको मज वेढी सर्वथा हे ॥२३॥
तुसे साक्ष करोनि चरण । हें यथार्थ बोलिल्लें वचन । सद्गुरुं मातें अंगीकरोन । सेवादान पूर्ण दीजे ॥२४॥
स्वामी मच्छींद्र गुरुनाथा । आणीक नावडे माझिया चिता । तुझिये चरणीं टेविला माथा । न करीं परता आतां मज ॥२५॥
पापरी विनवितां सद्गुरुसी । सरोम चाला निजमानसीं । जळधारा बाहती नेत्रासी । मिठी पायसी दिवली ॥२६॥

म्हणे सद्गुरु तूं बापमाय । इष्टमित्र तूंचि सखा होय । माझा आधार तुझे पाय । कर्ते उपाय सर्वही ॥२७॥
 नाना भातुके दाखोन । परतें न जाय मातें टाखोन । तूं मज दीनाचें होसी जीवन । तव पदार्पण सर्व ही ॥२८॥
 गोरक्षाची परिसेनि विनंती । सद्गुरु मच्छींद्र सद्गद होती । सर्व जनांच्या नेत्रपाती । जीवनें वाहती एकसरा ॥२९॥
 धन्य धन्य म्हणती हा कुमर । प्रगटतांचि धन्य हे उद्गार । गुरुपदसेवनी इच्छा योर । अन्य विचार न रुचे या ॥३०॥
 अमंत पुण्यराशी ज्या गांठी । नरी हा पुत्र संभवे पोटी । येरांच्या न लाधे लह्याटी । निधय गोष्टी हे खरी ॥३१॥
 निरोगी काया पाठव्य रूपता । सुशील लावण्य अंकिन वांता । सपुत्र पोटी गुणवंता । अगाध पुण्यता तें लाभें ॥३२॥
 असो पुण्य नवतें उभयां पदरी । म्हणोनि हार्तिचा लाभ गेला दूरी । यापरी बोलती परस्परी । लालसा अंतरी सकळ्यांच्या ॥३३॥
 येरीकडे योगिराणा । बोलखी गोरक्षाच्या मना । उठ्योनि देत अलिंगना । कुरवाळी वदना तयाच्या ॥३४॥
 तें मच्छींद्रयोगी त्याप्रती । तात्काळ चर्चवी विमृती । झोळी फावडी देवोनि हाती । आलख गर्जवित्ती निजमुखें ॥३५॥
 तेचि समर्था त्यालागून । देता जाला बाणभूषण आलख पुनरा गाजवोन । निघती तेथून उभयतां ॥३६॥
 तो योगी निघतां सत्वर । एकचि जाला हाहाकार । उभय धांवोनि जाती समोर । ग्लाति अपार वारिती शोक ॥३७॥
 हे अनायनाय कृपावंता । सदयहृदया नुपेशी आतां । आम्हां दोनांची चिंता । योग निवारितां तुजवीण ॥३८॥
 साय तुजे आम्ही अपराधी । जालों ऐकोनि दुर्बुद्धी । हीन प्रारब्धाचे सांपडलों संधी । काढोनि कृपानिधी सांभाळीं ॥३९॥
 नको पाडूं गुणदोष । सत्य शरण जालों तव पदास । आमुची न वरावी निरास पुरविजे आस स्वामिया ॥४०॥
 सनर्थाचें वचन एक । तें असत्य व्हावे देख । आम्ही अन्यायी प्रापंचिक । जाली चूक सांभाळा ॥४१॥
 जगां समर्थाची गाजली बाणी । पाहिलें नेत्रां ऐकिलें कानी । अर्पित संवत्सर नेतां परतोन । वचन हानी येतसे ॥४२॥
 अहो जां सद्गुरु दातारा । अन्याय आमुचे क्षमा करा । वचनासाठी जगदेवारा । देई कुमरा आम्हां कृपें ॥४३॥
 ऐसी नानापरी विनवणी । कातोनि मस्तक ठेवित्ती चरणी । सद्गद नेत्रीं वाहे पाणी । पळव पसरनी दीनवत ॥४४॥
 अत्यंत उभयतांची देखोनि ग्लांती । गोरक्ष विनवी सद्गुरुप्रती । स्वामी दया करोनी यांवरुती । मग निर्वेध पंथी चलावें ॥४५॥
 उभय दीनता पाहोन । मच्छींद्र काय बोले वचन । हा कुमर न मिले तुम्हांलागोन । जा जा परतोन आश्रमा ॥४६॥
 ऐसे कठिण उत्तर ऐकतां । सद्गद चरणीं लागले उभयतां । माया नुचलित्ती धिक्कारितां । म्हणती पतितां आपंगी ॥४७॥
 दट अनन्यता देखिली मूर्ती करणेची कळवळली । उचलोनि हृदयी तेव्हां धरिली । दृष्टी न्याहाळी कृपेची ॥४८॥
 मच्छींद्र म्हणे जाय माते । सुलक्षण पुत्र दिवला तें । येथोनि नवमास मरतां पुरतें । पावसी फळातें सत्य तूं ॥४९॥
 गोरक्ष म्हणे वो माउली । तुझी कामना सुफल जाली । आतां न बोले कांहींच बोली । जाय उगली आश्रमा ॥५०॥
 हेचि बांधी शकुनगांठी । दिव्य पुत्र होईल पोटी । आवेऐशीं प्रपंचरहाटी । माग्यकोटी । मेळवील ॥५१॥
 वचनां धरिजे विश्वास । म्हणवा मच्छींद्रनाथाचे दास । तेणें पुरेल तुमची आस । अंतरी शिवपदास पावाल ॥५२॥
 यापरी वरातें देवोन । उभयही पावले अंतर्धान । विस्मय पात्रोनि अवघे जन । म्हणती धन्य लीला ही ॥५३॥
 सर्व उभयांसह परतले । आनंदें स्थआश्रमा पावले । बाचे गुण चणिते जाले । ध्यान लागले । योगियांचें ॥५४॥

नाथ प्रसादवाणी पूर्ण । पुत्र जाला सभायलामोन । मग दिधासे भक्ती जटले जन । करिती पूजन अतिथीचें ॥५५॥
 येरीकडे योगिनाथ । भ्रमतां नित्य क्रमिती पंच । गोरक्ष सेवेमाजी तिष्ठत । अत्यद्भुत सप्रेम ॥५६॥
 नित्य करितां गुरुसेवन । कधी कुसमुसो नेदी मन । जेथे तेथे आपण । आज्ञा प्रमाण मानीत ॥५७॥
 ओसें वाहोनिया माया । होय गुरुसंगे चालता । विथांतीस श्रमोनि वैसनां । आसन अतीता विस्तारी ॥५८॥ सद्गुरु
 चालता होनी श्रमित । म्हणोनि स्वकरे पदां चुरित । तृषा लागल्या जीवन देत । मध्यान्हो मागत भिक्षेत ॥५९॥
 सद्गुरुसी घालोन स्नान । स्वकरे करी पादपूजन । त्यानंतर घाली भोजन । जवळीं वैसोन आदरे ॥६०॥
 मुखशुद्धी त्यातिं देवोनी । मग पट्टधो शय्यासनी । आपण वैसे पदसेवनी । निद्रा नयनी लागे तों ॥६१॥
 निद्रा लागतां स्वामीसी । आपण सैथी शेषप्रसादासी । पावे म्हणे सद्गुरुपयासी । निधय मानसी हा नित्य ॥६२॥
 यापरी करितां नित्य सेवन । सद्गुरु होनी आनंदघन । गोक्ष स्नुमुख कर जोडोन । पाहे निरखोन गुरुपदा ॥६३॥
 रादज खभावें गुरुनाथ । नाना भाष्य शब्द बोलत । तो बोधचि भाषोनि मनांत । सांठयीं द्वयांत विचारें ॥६४॥
 जरी सद्गुरु क्रोधें भरला । तरी विनीत होयोनि बोले बोला । दिवानिशीं जपे आशेला । नाणी कंटाळा सेवेसी ॥६५॥
 ऐसे होतां बहुत दिवस । परी अनुग्रह कदा नेदी त्यास । गोरक्ष मनीं हेचि आस । पावन पतिनास करावें ॥६६॥
 तों अकस्मान एक दिनी । आनंदमय सद्गुरु आसनी । सुप्रसन्न बोलतीं वाणी । इच्छा मनीं काय ते ॥६७॥
 आनंदें बोलतां गुरुराय । गोक्षें धांवोनि धरले पाय । म्हणे तूं माशी होसी माय । बाळसोय जाणसी ॥६८॥
 अज्ञाना जंरी आज्ञापितां । तरी पावन करावें या पतिता । अंगी झरोनि कृपावंना । तिमिर अंधना निरसावी ॥६९॥
 सद्गुरु सत्प्रीति । मज गुह्य तारक करी उपदेश । अंधकार निवटोनि करवी प्रकाश । आपुले आपणा समज आणी ॥७०॥
 परिसोनि गोरक्षाची त्रिनवणी । अंतरहेतु घेतला ओळखोनी । म्हणे ययार्थ बोले हा वचनी । परी परीक्षोनी
 पाह्या ॥७१॥ सोनें तापवोनि पाहावें कसी । द्विरा पाहिजे घण ऐणीसी । मोहोरा गुंडाळोनी सुतेसी । अग्निसंगेसी
 शीत हो ॥७२॥ पात्र पाहावें जावनी । द्रव्य ध्यावें सुलाखोनी । नेवींच शिष्य कसोनी । परीक्षोनी घेइजे ॥७३॥
 परीक्षोनि नाणें घेनां । तथा न वाची कदा चिंता । अलंकारां चंदे योग्यना । व्ययश्रययिता निर्भय ॥७४॥
 म्हणोनि यातें आतां कसवें । कसीं उत्तरतां पावन करारें । प्रस्तुत उत्तर न देतां बरवें । मौन्यचि पराणें हें युक्त ॥७५॥
 गोरक्षा न देतां उत्तर । उठोनि मार्गी लागे योगेश्वर । तथासंगे गोरक्ष स्वर । धेशोनि संभार चालिला ॥७६॥
 उड्डिधन पर्वत कानन । अन्य देशा करितां गमन । महाक्षेत्रें पुरें पट्टण । तीर्थें सूर्यें हिंडती ॥७७॥
 तीर्थ आणी क्षेत्रगहिगा । ऐकोनि जाती त्या धामा । स्नान दर्शन करोनि नेमा । आदरें उत्तमा भेटती ॥७८॥
 योगी सिद्ध अनुभवी संत । मुनी वैष्णव आणी मंडंत । यांचे आज्ञी दर्शन घेन । पुढें क्रमिंत मार्ग दोहे ॥७९॥
 भूमंडलीचीं उत्तम स्थानें । नूतन आणि पुरातने । गुप्त प्रगट अवधी मानें । शोषोनि दर्शने ये घेती ॥८०॥
 ऐसे किरतां बहु दिवस । गोरक्ष सादर नित्य सेवेस । सेवा करितां दिवसेंदिवस । अति उल्लास मानसी ॥८१॥
 तंव कोणा एके दिनी । ग्रामप्रदेशें उतरले माध्यान्हो । मच्छींद्र म्हणे गोरखालागुनी । लावी धुनी ये ठायीं ॥८२॥

क्षुधा लागली मज फार । तूं भिक्षेसी जाय आतां सत्वर । अवस्य म्हणोनि नमस्कार । करोनि संचार पुरीं केला ॥८३॥ गृहोगृहीं तेव्हा फिरत । आलखशब्दानें जागवीन । ओं श्री भिक्षा अलीया घेत । पुढें जान त्वरेन ॥८४॥ तंत्र एक ब्राह्मणाचे सदनी । पितृतिथी होती त्या दिनी । श्राद्धकर्म संपादोनी । प्रसाद सेवनीं बैसले ॥८५॥ तेंच गोरक्ष अकस्मात । आलक पुकारोनि भिक्षे तिष्ठत । तंत्र माविक असे गृहस्थ । आज्ञापीन पत्नीसी ॥८६॥ भोजनसमयीं अतीत आला । यथासांग भिक्षा देईजे त्याला । येरी परिसोन पतिच्या बोला । बोले यतीला उभे जी ॥८७॥ जें पावों जालें सिद्ध अन्न । तेंचि पावों विस्तारिलें पूर्ण । स्वर्कें केले तया अर्पण । भायें नमन पें केले ॥८८॥ भिक्षा करितां स्वयंसेवकी । भरली गोरक्षाची तेव्हां झोळी । मग परतोनि तपे वेळीं । सद्गुरुजवळीं पावला ॥८९॥ भिक्षां खालतीं ठेवोन । मच्छींद्रनाथासि घातलें ध्यान । नेमाऐसी पूजा करोन । करवी भोजन भिक्षेचें ॥९०॥ भोजन करितां वाडेंकोडें । भक्षणीं रुचले त्यांन वडे । ते उकडीचे तळिले मुखाडे । तेचि आवडे मच्छींद्रा ॥९१॥ म्हणे गोरक्षा मुजाणा । आजीची भिक्षा रुजली मना । येथें पदार्थ असनी नाना । परी आला ध्याना बडा हा ॥९२॥ पोटभरी भक्षाचे हे बड । परी त्यां आजी आणिलेसि घोटें । वेढीं तृप्तिचे पुरे कोडे । कीं भक्षूं निवाडे यष्टे ॥९३॥ तंत्र गोरक्ष विनवी सद्गुरुनाथा । काय उणे असे या पदार्था । उदईक आणीन समया । पुरवीन मनोरथा स्वामीच्या ॥९४॥ वचनें नाथ संतोपले । तें भोजनीं तृप्त जाले । करप्रक्षालोनि बैसले । मुखशुद्धीस दिधलें गोरक्षें ॥९५॥ वेगीं घालोनि शय्यासन । सद्गुरुनाथा करवी शयन । निद्रा लागनां त्यालागोन । प्रसाद सेवन करी प्रेमें ॥९६॥ निद्रा सद्गुरुची सरतां । उदक प्राशनार्थ होय ठेविता । पुढें सद्गुरु निरोपी वेदांता । करी प्रबोधता शिष्यासी ॥९७॥ बोव सद्गुरुचे श्रवण करी । विचारें अर्थ अंगीकारी । दिनरजनीं चापरीं । जागे अंतरीं सर्वदा ॥९८॥ असो सरतां अवघी रजनी । प्रभातें स्नानादि कर्म सारोनी । सद्गुरु बैसले आपुले ध्यानी । आपण रक्षणीं बैसला ॥९९॥ ध्यानविसर्जन होत । होय गोरक्षासी आज्ञापिना । भिक्षेलागी जाय आतां । आणी पदार्था कालच्या ॥१००॥ येरें करोनि नमस्कार । झोळी किंगरी घेतली सत्वर । वेगीं प्रवेशना जाला पुर । मनी विचार करीतसे ॥१०१॥ घोषरीं हिंदावें भिक्षेसी । तरी कोणी न घालीनी वटकासी । कालचे सदनीं निश्चयेंसी । जानां आम्हांसी मिळेल ॥१०२॥ हाचि करोनि निर्धार । न फिरे कांहीं कोणाचें द्वार । त्या माविकाचें शोधीत घर । आलख पुकार करी तेंचें ॥१०३॥ गृहस्थामी नव्हता सदनी । मंदिरां होती गृहपत्नी । तिनें आलख ऐकोनि कांवी । भिक्षा घेवोनी पावली ॥१०४॥ येरु म्हणे वो माते । ही भिक्षा देसी कासयातें । मज वाज्यापिलें सद्गुरुनाथें । आणी वटकातें म्हणोनिया ॥१०५॥ तंत्र ती माउली काय बोले । पितृश्राद्ध काल जालें । तदर्थ वटक होतें केले । ते तुम्हां दिधले योगिया ॥१०६॥ ते वांवार न होती । ऐसी असे आमूची गृहीती । आजि कोटोनि बावया मिळनी । भिक्षा निधीनीं घेईजे ॥१०७॥ गोरक्ष म्हणे वटकावांचून । माने भिक्षा मी न घे आन । येरी म्हणे श्राद्ध ठिकाण । पाहे प्रयोजन होय जेथें ॥१०८॥ गोरक्ष म्हणे येर ठायी । कोण देतें आम्हांसि बार्द । दयावंतें वृंचि देई । दृवा घेई आमूचा ॥१०९॥ बार्द म्हणे सर्वथा । वटक न होती योगिनाथा । आणीक मागसी पदार्था । तो मी आतां तुज देतें ॥११०॥

॥ अध्याय ३७ वा ॥

येरू म्हणे वो न नको काही । तूं घटकाचि आम्हांतिं देई । घेतल्याचीण कदाही । जाणार नाही माते मी ॥११॥
 तं व ती जाली कोधायमान । म्हणे जोगव्या हा निर्धार कोण । मलतेचि मागसी हट्ट करोन । आणूं कोटून तुजसाठीं ॥१२॥
 येरू म्हणे तूं होसी माता । कळेल तैसी करी कूरता । बाळ्याचे मनोरथ पुरतां । मग तो सरता होईल की ॥१२॥
 येरी म्हणे ऐसे हट्ट करणें । हें तंव योगियासि लाजिरवाणें । रसनेद्रिय सोकविणें । धिगू जिणें वा योगा ॥१४॥
 अंत्रे कळेल तें त्यां शिक्षात्रे । परी आधीं करोनि घटक पात्रे । काळच्याहोनि सुंदर करावे । अरुवार वरवे सोळीभर ॥१५॥
 येरी म्हणे सोडिली लाज । फकत्या कोटोनि देऊं तुज । शंका न धरितां मागसी मज । नोव्हे सहज पदार्थ तो ॥१६॥
 गोरक्ष म्हणे जें मागसी । तें मी जननी देईन तुजसी । जाय पुरवी हेवसी । अतिथेगेंसी माडलिये ॥१७॥
 तंव काय बोले विप्रकांता । तेचि होसी दीन मगता । कळली तुसी औदार्यता । न करी चावटता जा येगी ॥१८॥
 योगी म्हणे बोलिलों देईन । तें सत्य सत्य मासें वचन । परी घटक घेतल्याचाचून । जातां प्राण नव जावे ॥१९॥
 तें ते विप्रराणी कोपली । म्हणे पाहूं दे कैसी तुसी सत्य बोली । मागेन तें दे ये घेली । मग झोळी भरीन घटकें ॥२०॥
 गोरक्ष म्हणे तुझिये बुद्धी । कोण पदार्थ तो मागे आधी । येरी भरली होती क्रोधी । कोटोनि शुद्धी विचारा ॥२१॥
 मग म्हणतांचि ते बेळ्यां । अविचारें बोले ते बाट्या । म्हणे दे तुझा मज डारा डोळा । काटोनि सगळ्या करात्री ॥२२॥
 येरें न लावितांचि वेळ । नखें ओटोनि काढिलें बुबुळ । म्हणे पसरोनि घेईं करतळ । न लावीं वेळ आतां तूं ॥२३॥
 तें बुबुळ करी पाहोन । द्विजकांता जाली कंपायमान । म्हणे केवढें धारिय याचें दारुण । केलें वचन सत्य कीं ॥२४॥
 आतां येईल मम भ्रतार । त्यासी कळेल समाचार । तोही अनर्थ करील थोर । जगही अपार निंदील ॥२५॥
 इकडे अतीत-नेत्रांतुनी । रुधिर वाडे भिजे अवनी । येरी घाबरी अंतःकरणे । लागे चरणे योगियाच्या ॥२६॥
 म्हणे अपराध मज घडला । व्यर्थचि झळिलें म्यां तुजला । क्षमा करी दीनदयाळा । पूर्णे कृपाळा महाराजा ॥२७॥
 गोरक्ष म्हणे तूं न करी खेद । मय टाकोनि होय सावध । त्वरें घटक करोनि देईं शुद्ध । येथें विरुद्ध नसे मनी ॥२८॥
 येरी मंदिरां प्रवेशोनी । साहित्य घेतलें त्वरें काटोनी । उकडीचे सुंदर टळोनी । पात्र भरती आणिले ॥२९॥
 झोळीं भरती घटक देतां । योगी संतोष पावला चित्ता । सुवाच्य बंदोनि जाला जाता । अति अतीता मार्ग क्रमी ॥३०॥
 पुत्रावया सदगुरूची कामना । काटोनि दिपलें वामनपना । कांहीं दुःख न मानोनि मना । जानें दर्शना जाय गुरुच्या ॥३१॥
 विप्रकांतें तें त्रासविलें बहुत । शब्द कुशब्द अंतर न भेदत । हृदयी तो सदा शांत । हर्षयुक्त सोसोनी ॥३२॥
 कठिण वचनातें न बोलेनी । कार्यार्थ साधिला नेत्र देवोनी । श्रीगुरुदास्यापाळागोनी । देह शिजवोनी लावीतसे ॥३३॥
 वामनेत्र करें शांकिला । वेगें सदगुरुपारीं पावला । पात्रीं घटक वादिता जाला । भोजनीं बैसला गुरुराज ॥३४॥
 आजचे सुंदर जाले वडे । म्हणोनि सेविते वादकेडे । गोरक्ष म्हणे नसती घोडे । स्वामी निवाडे सेविजे ॥३५॥
 तंव सदगुरु मुखाकडे पाहती । तो वामनेत्र दडपिला हातीं । काय जालें सदगुरु पुसती । उत्तर व्याप्रती न दे तो ॥३६॥
 पुनरपि पुसती गोरक्षासी । वामनेत्र कां शांकिलासी । विचारिता तूं न बोलसी । काय नयनासी सांग शालें ॥३७॥
 तथापि नेदी त्या उचरा । म्हणे स्वल्प स्वामी भोजन करा प्रारब्धे पीडाहेत शरीरा । कोण विचारा मानी त्या ॥३८॥

तंव नेत्रकरं सद्गुरुनीं काडिला । पटली खास रकें भरला । देखोनि म्हणे गोरक्षाळा । केलें डोळियाला कांय सांग ॥३९॥
 अन्वया न बोले वचन । सप जालें तें सांग प्रमाण । श्रीगुरुआज्ञा घंदोन । जालें वर्तमान निवेदी ॥४०॥
 काळचे घरीं गेलों भिक्षेसी । वडे मागितले द्विजपत्नीसी । ते म्हणें आजिचे दिवंशी । वडे तुम्हासीन भिळती ॥४१॥
 मी बोलिलों वडे घेईन । तेव्हाचि मी परता जाईन । माझा निमंढ हट्ट देखोन । कोपायमान ती जाली ॥४२॥
 म्हणे अतितातुज लागलें वडें । पुकटाचेन होती ते वडे । मग मी बोलिलों तिजपुढें । मागसी आवडें देईन तें ॥४३॥
 ती होती क्रोधायमान । म्हणे देई तुझा वामनयन । म्यां ताकाळ दिवला काढोन । स्वामिकारण जाणोनिया ॥४४॥
 मये लगवणें ती उठली । वडे करोनि झोळींत घाली । ते घेवोनि उतावेळी । स्वामिजवळी पावलों ॥४५॥
 आतां स्वस्व भोजन करावें । लागेल तितुके वडे घ्यावे । सद्गुरु म्हणती वरवे । वचन मानावे एक मासे ॥४६॥
 वड्यासाठी वामनयन । तुवां दीधला काढोन । तैसा रुच्य दे मजलागोन । तरीच भोजन करीन मी ॥४७॥
 गोरक्ष म्हणे जी सद्गुरुसुखां । आम्हां वंच ही तुझी आज्ञा । अवंच करावया प्राज्ञा । नाही गुणज्ञ सहसाही ॥४८॥
 तुझाचि प्राण वांचा मनं काया । देतां कोण वागवी भया । उशीर काढितां कासया । ये लवलाक्षां नेत्र हा ॥४९॥
 क्षण न लवतां ते वेळ । मुखें बोडोनि काडिला डोळा । देवोनि जोडी करकमळा । म्हणे कृपाळा जेवी आतां ॥५०॥
 रुधिर भडभडा वाहत । हें देखोनी मच्छींद्रनाथ । म्हणे हा गुरुदास होय अंकित । पाहिलें चित्त बासोनिया ॥५१॥
 सद्गुरु पूर्ण दीनदयाळ । गोरक्षा बळला तो कृपाळ । कृपाकर कितोनि तात्काळ । छ्त्री निर्मळ दिव्ही त्या ॥५२॥
 गोरक्ष पदीं ठेविलें शिर । तो सद्गुरु बोळळा कृपासागर । तें उपदेश देवोनि सत्वर । अभयकर दीधला ॥५३॥
 वांजमंत्र देवोनि कानी । गुह्य विद्यावलें तयाचें मनी । तो तात्काळ पावली उन्मनी । अविनाश देखणी देखोनी ॥५४॥
 धन्य धन्य तो सद्गुरुराव । तोचि जाणे हा उपाव । सट्ट देखोनि या भाव । मुख अदूर्व दिव्ही त्या ॥५५॥
 तेणेंचि मुखें सुखावतां । विरोनि गेली मागील वार्ता । स्वामस्वरूपी जाला रमता । नये परता माथारी ॥५६॥
 मायिक सर्व मावळलें । रूप सरोनी अरूपा गेलें । अवचे निरायय होवोनि टेलें । जेवीं विराले सैवच जळीं ॥५७॥
 जंव सद्गुरु पाहे साधधान । तंव तें शिष्याचें कल्याण । त्याचि मुखें सुखसंपन्न । आनंदधन मानसी ॥५८॥
 मग रचोनी उपाय । देहीं आणिलें सद्गुरुराये । येरें तात्काळ धरिले पाये । म्हणे गुरुमाय धन्य तूं ॥५९॥
 मासे मीषण अवघें नासिलें । आपलें हंपण त्वां माते दीधलें । त्रारूप हें सर्व भरलें । अलक्ष बाणविलें लक्षांसी ॥६०॥
 तंव सद्गुरु म्हणती आतां । तूं योगमार्ग साधी पुरता । तेणें सर्व येईल हातां । नाणी विकल्प मानसी ॥६१॥
 नैराश्यवृत्ति नें फिरावें । एकाच एकांती साधन साधवें । भिक्षेसि वार्हाकदा न सोडावें । रिपु दंडावे अंतरीचें ॥६२॥
 ब्रह्मरूप अवघे आहे । परी तूं विचारें शोधोनि पाहे । अद्वय अमेद होवोनि राहे । मुखीं गाये गुणकीर्ती ॥६३॥
 एकापासोनि जाले अनेक । अनेकांच असे एक । एक तो तूं अनुमयी देख । तर्कवितर्क न चले त्या ॥६४॥
 तर्कवितर्क न धरी । अध्यात्मज्ञानातें अवधारी । तत्त्वज्ञानातें अंगिकारी । आपुले अंतरी शोधोनी ॥६५॥
 शोध आपुला आपणांत । नाही प्रयी वाचकांत । पाहतां नादि सर्वांत । सेखीं सर्वांत होय ॥६६॥

होय तो ना जाय कोठे । रंगला ना तो विटे । त्रिमुक्ते ना तो अटे । भंगला दिडे दिठावेना ॥६७॥
 ठावे हे सद्गुरुवांचोनी । बापो दुजा न करीच कोणी । जरी शोभिले वेदपुराणी । तरी काहाणीच ते होय ॥६८॥
 होय खरी अनुभवा नये । अनुभवदाता सद्गुरु होय । हे आदिनाथे सांगता सोय । धरिले पाय तपाचे म्हां ॥६९॥
 तो आदिनाथ श्रीगुरुशंकर । मंज तेणे दिवला कृपाकर । तो तुज निवेदिला गुलसार । शोधोनि अंतर सप्रेम ॥१७०॥
 तुज म्हां जो बोधिला विधी । तद्गुसारे वं. योग साथी । गोरक्ष मस्तक ठेविला पदी । कृपानिधी म्हणोनिया ॥७१॥
 यापरी गोरक्ष पावन केला । प्रसाद माळ टोपी दे मेखळा । सैली तुंबी त्रिशूळा । कटी अचळा सिंगीपुंगी ॥७२॥
 कान फाडोनि मुद्रा घाली । धिंमूतवटवा दे झोळी । पात्र सुंदर करकमळी । सेदूर भाळी भरमलेंप ॥७३॥
 कुवडीसटका मृगजिन । रक्तिक रुद्राक्ष लेखवी भूषण । पायीं तोडलीदे संपूर्ण । वीरक्षणें बहुधाते ॥७४॥
 यापरी बाणे बहुभात । खड्डें दे मच्छाद्रनाथ । मजहोनि शतगुणें हो समर्थ । कीर्ति त्रिभुवनांत गाजी तुझी ॥७५॥
 यापरी देता वरदान । गोरक्ष सद्गुरुपदी करी नमन । गुरुराये देशोनि अलिंगन । वदे वल्याणं सर्वदा हो ॥७६॥
 अत्ते गुरुशिष्य उभयता । पावते जाले आनंद चित्ता । म्हणती चला गुढे आता । पश्चिमपंथा विलोकीत ॥७७॥
 मार्ग चालतां देख । तंत्र दीन गरीब भेटले एक । अवत भोलें दिसें भाविक । नसे तवक चालावया ॥७८॥
 तया पुसती दोवेजण । तूं आहेसी कोठील कोण । येरू म्हणे गी सर्वहीन । नामे दीन सांगतो ॥७९॥
 बाळ्यपणी भेली मातापिता । मज नाही बंधु चुलता । तेंपासोनि आहे फिरता । नित्य मागता पोटभरी ॥८०॥
 तंत्र ते म्हणती तयाप्रती । तूं राहें आमुचे रांगनी । येरू म्हणे माझ्या चिंती । करावी विनंती हेंचि होतें ॥८१॥
 तंत्र स्वामीनी जाणोनि अंतर । करूं म्हणतसा अंगीकार । तरी मी दास सेवेसी सादर । अतितत्पर राहीन ॥८२॥
 मग त्यातें प्रीती आंगिले । मार्ग कधीत तिचे चालिले । मध्यान्हीं सुखळीं उतरले । आनंदें बैसले त्रिवर्ग ॥८३॥
 तंत्र तो अनन्यस्तसंगी । कार्य जाणोनि वतें प्रसंगी । भिक्षे जातां गोरक्षयोगी । झोळीलागीं आपण धे ॥८४॥
 भिक्षा मागोनि दोवे येती । सद्गुरुसेवा क्रमें करिती । हाही जाणोनि रहणी स्थिती । वतें प्रीती तैसाची ॥८५॥
 नित्य नित्य पाहोनि क्रम । अंगीकारी तो गुण उत्तम । सेवेचे न मानी वटा श्रम । करी निःसीम आवडीने ॥८६॥
 नित्यहोनि चौगुणे । परम प्रीतीने सेवा करणे । मच्छाद्र गोरक्षा लागे सांगणे । शांतगुणें बाणे निळा ॥८७॥
 अशुक सेवा अलंत प्रिय । स्वबुद्धी अंगें करिता होय । तंत्र गोरक्षा म्हणती गुरुराय । चरवट होता पोर हां ॥८८॥
 गोरक्ष म्हणे जी सद्गुरुनाथा । तंत्र कृपायोग हा होय समर्थ । सेवा पाहोनि माझिया चित्ता । होय उद्वहता बहु फार ॥८९॥
 सेवेमाजी अतितत्पर । भाविक सतेज बुद्धी सुंदर । शुद्ध याचें दिसतें अंतर । न दीजे अंतर गुरुवर्य ॥९०॥
 परी कोण्या नामे यातें बाहिजे । हें सद्गुरुनाथें आझापिजे । तंत्र समर्थ बोलती सहजें । नाय बोलिजे चर्पट हा ॥९१॥
 ते दिवसापामुन । चर्पटनाथ करिती पाचारण । सेवेमाजी राहें जप्रीन । उभयां समान मानीत ॥९२॥
 सेवा करितां ग्रंथ दिवस । तोपलें उभयांचें मानस । तंत्र गोरक्ष विनवी श्रीगुरुस । पावन चर्पटास करीने ॥९३॥
 सद्गुरु दयार्णव तुजला । अनुग्रहो चर्पट पावन केला । कान चिणेनी मुद्रामाळा । घालोनि बाणविला भूषणी ॥९४॥

बाणा विंगरी झोळी देवोन । चर्पटचौरंगी केलें नामधारण । वीजाहोमादि सारोन । प्रसाद भोजन पावले ॥९५॥
 त्यावरी तीर्थे करीत । देखिला अबूचा पर्यंत । सिद्धाश्रम देखोनि शुचिर्मंत । मच्छींद्रनाथ काय बोले ॥९६॥
 म्हणे गोरक्षा सुजाणा । येथें करी तूं योगसाधना । सिद्ध होतील सर्व कामना । मानी आज्ञा हे मासी ॥९७॥
 परितोनि सद्गुरूची बाणी । गोरक्ष सप्रेम लागे चरणी । अनन्यमात्रें जोडोनि पाणी । करी विनवणी नाथाची ॥९८॥
 जी स्वामी सद्गुरूराया । मज तुम्हीं योजिलें या ठावा । जीवीं वाटलें सांडिली दया । अंतरास पायां पडूं पाहे ॥९९॥
 सद्गदित तेव्हां कंठ दाटला । म्हणे कां उपेक्षितां दीनाला । माझा वंटाळा तुम्हां आला । म्हणोनि निवडला हा हेतु ॥१००॥
 गोरक्षाचें देखोनि मानस । बाण दाटलें सद्गुरूस । म्हणे निर्मळ्या तूं उदास । न करीं मानस आपुलें ॥११॥
 माझें वचन तूं परिवर्से । लोभ मोह नसावा योगियासी । निःसंग राहावें निरामयासी । स्वधर्मयोगासी आचरावें ॥१२॥
 हें तुज अद्यापि नसे ठावें । म्हणोनि आज्ञापिलें वरवें । आळस न करोनि त्वां साधवें । वचन मानावें आमुचें ॥१३॥
 मी तूं तेथें भेद कैवा । अथवा संशयो येथें मनाचा । तो उडावया श्रम साचा । क्रम योगाचा साधी येथें ॥१४॥
 योगसिद्ध या जें होसी । द्वैतभेदातें ह्यापसी । तुझा तूंचि होखोनि राहसी । सर्व दर्शो ऐक्यत्वे ॥१५॥
 पावतां अधिनाशपदा । तुटेल कल्पनेची आपदा । मजचि पाहशील सर्वदा । न करी खेदा मानसी ॥१६॥
 निश्चळ मानस करोनि राहे । योग साधोन सिद्ध होय । अंतर्बाल मातें पाहें । न धरी संदेह मनीं काहीं ॥१७॥
 श्रीगुरुबोधातें परितोन । अनन्योक्तो धरिलें चरण । म्हणे स्वामी आज्ञा प्रमाण । परी दर्शन केव्हां घडे ॥१८॥
 मच्छींद्र बोले गोरक्षासी । आम्ही द्विदत्तो तीर्थयासी । तूं पावतां पूर्ण योगासी । शोधीत आम्हांसी येईजे ॥१९॥
 आमची चिंता तूं न करी मनीं । सेवेसी चर्पटचौरंगी सद्गुणी । काहीं खेद न करी मनीं । भेटी परतोन होतील ॥२०॥
 यापरी बोधोन गोरक्षातें । मग आसतीं नैसर्गिक त्वानें । लावोनि या योगधारणातें । आपण तीर्थातें निश्चयी ॥२१॥
 पुढें तीर्थी करितां भ्रमण । मल्पाळदेशीं करितील गमन । तेथें गोरक्ष भेटतील येथोन । दात्रितील महिमान अद्भुत तें ॥२२॥
 हे रहणी सांप्रदाया । लिहिली ग्रंथी शोधोनि या । विस्तार वाटला म्हणोनि या । न यावा श्रोतिषां कोप येथें ॥२३॥
 आवडीं वर्णितां दत्तमहिमेसी । कर्मचि आली हे ओधासी । गोड वाटली प्रबोधासी । म्हणोनि यासी विस्तारिलें ॥२४॥
 सेवा आचरणीक गुण । विशेषात्मकें आला दिसोन । यदर्थ पृथ्वीअनुसंधान ठेवोन । हेंचि कथन चालविलें ॥२५॥
 पुढील प्रसंगाचे पोटी । गोरक्षकानीं काच्या होतील भेटी । ती कथा रसाळ गोमटी । वेधळ कोटी अमृताच्या ॥२६॥
 कथारहस्य अति सुंदर । बोलवीतसे दत्तदिगंबर । त्याचेच कृपेचा आवार । येन्ही पामर केवी बोलें ॥२७॥
 वायु आधारें वावडी उडे । तो नसतां सद्वासह पडे । काष्ट पुतळा रणीं भिडे । कळीक निवाडे वेगळा वी ॥२८॥
 तेवीं दह हा दारुवत । येथें चालिता तो अधिनाशदत्त । यंत्रध्वनी मंजुळ बहुत । परी तें वाजत परवलें ॥२९॥
 हें कर्म तुम्हां संतां । कळतसे सर्वापरी समर्था । तेथें काय मिरवूं मी व्हांता । ज्याची सत्ता तो जाणे ॥३०॥
 तुम्ही साधु दीनदयाळ । रससिद्ध करवोनि सेवितां निर्मळ । नोव्हे माझिया बुदीचें हें वळ । कृपावळोळ तुमचा ॥३१॥
 मी पतित अपराधी दीन । अर्मक मलिन अज्ञान । परी याचें बोलिलों तुम्हां शरण । कीजे पावन मज संती ॥३२॥

परिसोनिया दीनवचना । तुम्हां सेतांसी आली करुणा । अपंगोनि दिधले कृपादाना । अपराध नाना न पाहतां ॥२३॥
 करोनिया अंगीकार । माझा संती धेतला भार । उमवोनि स्वकृपेचा उद्धार । प्रंथ सुंदर चालविला ॥२४॥
 यदर्प हेचि विज्ञापना । संती साक्ष ब्हावे न्यूनपूर्णा । अपुल्या सांगाळोनि दीना । सद्रसी हे रसना रंगविजे ॥२५॥
 अक्षय्य मन राहे तुमच्या पदी । आन कांही न वागो बुद्धी । हेचि दीजे कृपानिधी । पावया सिद्धी या प्रंथा ॥२६॥
 माझा मन वाचे साचा । दास अंकित मी सेतांचा । अनंतसुत विनवी वाचा । भाग सेवेचा मज पावा ॥२७॥
 इति श्रीदत्तप्रबोधप्रंथ । यासी शिवपद्मपुराणीचें संमत । श्रोते परिसोत भाविक, भक्त ॥२८॥

॥ इति सप्तसिंदोध्यायः समाप्तः ॥

॥ अध्याय ३८ वा ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥ श्रीगुरुदत्तात्रेयाय नमः ॥

जयंजय श्रीसद्गुरुस्वामी देवता । अज अजयया भाषातीता । अंगमा निःसंगा शाश्वता । अनादि अनंता तुज नमो ॥१॥
 सर्व व्यापका सनातना । पूर्ण ब्रह्मा चैतन्यधना । जय चित्स्वरूपा निरंजना । प्रकाशगंहना नमो तुज ॥२॥
 जय त्रिभुवनपाळका त्रिगुणामका । त्रितापहारका सुखदायका । जय तिमिरनाशना दीनपाळका । भयनिवारका नमो तुज ॥३॥
 जय सद्गुरु अनंता दिगंबर । अखिल अभंगा दीनोद्वारा । तुव पर्दा भाळ सर्वेश्वरा । ठेवोनि दानारा विनवितो ॥४॥
 मी नोव्हे जाणता सज्जन । पदोक्त नोव्हे विचक्षण । तार्किक नसे प्रौढपण । केवळ हीन असुद्ध की ॥५॥
 असोनि ऐसाही मूढ । परी वं अंगीकारोनि पुरविसी कोड । बोवडे शब्द मानिसी गोड । जोडविसी जोड आवडीची ॥६॥
 सद्गुरुमाये जें आवडे तुजसी । तेंचि बाळकाजंगी वाणविसी । चोज करोनि वाडविसी । महा मानासी आपुल्या ॥७॥
 तुवां आपुल्या कृपें करून । चालविली सुरस कया पावन । मच्छींद्रगोसांचें व्याप्त्यान । साधका साधन बोध निरा ॥८॥
 गत कयाध्यापाचे अंती । गोक्षा देवोनि योगस्थिती । मच्छींद्र यात्रे पुढें जाती । धयण श्रोती हें वेळे ॥९॥
 येयोनि श्रोते सावधान । निवाडें श्रवणा देईजे ध्वन । श्रीदत्त करवी निवेदन । करा पान कयारस ॥१०॥
 तुम्हां श्रोतियांची आवडी । देखोनि निवेदनी कथा गोडी । दत्तप्रबोधींची जोडा जोडी । अति तातडी करूनिया ॥११॥
 मच्छींद्र आणि चर्पटचौरंगी । मार्ग क्रमति चालले वेगी । सर्वे चालती प्रेमें योगी । परी हे निःसंगी सर्वदा ॥१२॥
 आनंद पावती देव तीर्थास । ठायीं ठायीं करिती निवास । यापरी किरातें बहु दिवस । म्हाळ देशास पावले ॥१३॥
 द्वादश म्हाळ द्वादश स्थान । अयंत रहणी विलक्षण । तेथें क्षीराभ्य अवघे परीपूर्ण । पुरुषदर्शन न वेची ॥१४॥
 तेथें वायुसुताचा भुमःकार । तेणें बरियेहान पुरुष निर्धार । ब्रिया द्रवती अपार । कन्यापारवार तेणें तो ॥१५॥
 ब्रिया पुरुषातें बहु जपती । ध्वनिपासाव प्रपन्न रक्षिती । अलभ्य पुरुषाची त्यां प्राती । होचि विपची तयातें ॥१६॥
 तेथें दैवतें तीर्थे अपार । दर्शना जाती योगेश्वर । परी ब्रिया तेथील अनिवार । मोहिती नर विषयार्थ ॥१७॥
 त्या देशाचे निवट । पावले मच्छींद्र आंगी चर्पट । तेथें वार्ता हे ऐकिली अचाट । म्हणती अरिष्ट दिसनसे ॥१८॥
 मग विचार करोनि मानसी । आज्ञापिती चर्पटचौरंगीसी । तुवां पक्षत्रे ये स्यज्यसी । आम्ही निश्चयेसी जातो पुढें ॥१९॥
 पुढील देश अयंत कठिण । तो आम्ही येतसों पाहून । तुवां करोनि मिश्राटण । धरोनि स्थान राहिजे ॥२०॥
 चौरंगी म्हणे जी नापा । तुमची आज्ञा बंध माया । जावोनि त्रों येईजे समर्था । मज अनापनापा नुपेक्षिजे ॥२१॥
 मच्छींद्र म्हणती सावध राहें । मी पतौनि स्वचर येतो पाहें । ऐसे बोलोनि लवलाहें । जातां होय त्या रुपदा ॥२२॥
 मग पुढें महापट्टण । पाहोनिया तीर्थी न्हाय आपण । आवडीं वेतसे देवदर्शन । परिसोनि महिमान पुढें चाले ॥२३॥

॥ अध्याय ३६ वा ॥

माध्यान्ही किरौनि धरोवरी । भिक्षा आणोनि सेवन करी । गाये घेउनी किंगरी । जागृत अंतरी सर्वदा ॥२४॥
यापरी करितां भ्रमण । मुख्य पावला तो वीपट्टण । तंव तें देशाधिपतीचें अधिष्ठान । परदेशी येऊन राहिला ॥२५॥ तंव
पुरद्वारी रक्षक नारी । त्यानीं भव्य पुरुष हा देखिला नेत्री । त्वरे जाऊनि राजमंदिरां । सांगती हेरी योगियाची ॥२६॥ दिव्य
पादव्य स्वरूपें आगळा । योगी पावलासे आपुऱ्या स्थळा । हें परितोनिवा राणी प्रेमळा । चाले उतायेळा भेटीसी ॥२७॥
बहु समारंभेंसी येऊनी । स्तवी योगिया मधुर वचनी । आणुनिया शिविकें बैसवोनी । आदरें सिंहासनीं पूजियेला ॥२८॥
निश्चानिल आर्पितोत्तर । सेवा करोनि मोदी अंतर । बाळाजिव्हेची हे मगरी थोर । पढतां अनिवार मिठी न सुटे ॥२९॥
विषयदरीची हे केवळ नाहारी । बळ झडपोनि ओवें मारी । मोहकाननांचीं अस्वली खरी । प्राणतें हरी गुदगुलोनी ॥३०॥
हे विषयशिखा दाहण । जाळितां न म्हणे अमृतचंदन । दाहोनि टाकिते पुण्यकानन । कीं खंढण मुन्हाडी करी ॥३१॥
एवं हे छियांची जाती । दृष्टी पुरुषा व्यसनीं पाडिती । जळापरी शोषोनि घेती । सेखी अवःपाती पाडिती पुरुषा ॥३२॥
छीसंगे बहुत नाहले । तपश्चेष्टयां आंचवले । प्रस्तुत मच्छींदनाया गोविलें । मोहिनी टाकिलें पाहतां ॥३३॥
विषयीं टाकितां भ्रमोन । केळा प्रेमळें अंकित दीन । गेला योगातें विसरोन । जाला आधीन तियेच्या ॥३४॥
ऐसे लोटले बहुदिनस । तें गुन न कळे चौरंगीस । पडे सद्गुरुची बहु वास । चातक चंद्रास जयापरी ॥३५॥
इकडे प्रेमळा आणी मच्छींदनाय । सुखसंतोषे आनंदे रम्य । तों तिचे उदरी जाला सुत । नामविल्यात मेनी त्याचें ॥३६॥
प्रेमळा गुणवंती चतुर । पूर्वीच स्वामीचा घेऊनी विचार । भेरे निवेदिलें शिष्य थोर । दोषे अगोचर अस्ती ॥३७॥
प्रेमळा विचारी स्वमनी । ते दोषे नेतलिल यालागोनी । यदर्थ आपुले राज्यस्थानीं । पुरुष कोण्हीही न यावा ॥३८॥
हे आशा देवोनि दूतिकेसी । नगरीं प्रवेशों न देती पुरुषासी । रक्षक जागती अहर्निशीं । न कळे कोण्हासी वर्म तें ॥३९॥
तुंव कानीका शिष्य जालंदराचा । तो पंथ कमीत आला यात्रेचा । तथा शोष मच्छींदराचा । होता साचा किंचित ॥४०॥
तो परितोनि वार्ता । देश व्यागोनि होय जात । भयें योगीपाळा होय फुटता । अनेक पंथा सैरटती ॥४१॥
तंव पंथ कमीत जातां योगी । मार्ग भेटला चर्पटचौरंगी । तेणें विचारितां व्यालार्गी । वार्ता निःसर्गी सांगती व्या ॥४२॥
परितोनि गुरुचे वर्तन । मुखेंदु गेला तें उतरोन । अहा नाथ हे गती कोण । म्हणोनी स्फुंदन मांडिले ॥४३॥
भेटी जातां रीव नाहीं । ऐसियासी कर्तवें कायी । उपाय करितां गोरक्ष तोडी । योगा ठायी बैसाविला ॥४४॥
व्यासी कळतां वर्तमान । ऐकतांचि येईल भावोन । नाना उपायतिं करोन । मेईल वेवोन गुरुवर्षा ॥४५॥
मग जो योगी जाय वायव्यपंथी । तयालागी चर्पट विनविती । जालें श्रुत कथा गोरक्षपती । जरी ते भेटती तुम्हाति ॥४६॥
यापरी बहु योगीजनां । चौरंगी करी निरापना । परितोनि त्याची वरुणा । भेटल्या सुचना करूं म्हणती ॥४७॥
तंव तो गोरक्ष योगीराज । तेणें योग साधिला सनेज । बहुकाळ करुनी बोज । सारिलें काज सर्वसिद्धि ॥

श्रीसद्गुरुचा वरप्रसाद । तेणें फळलें तप जाला आनंद । सद्गुरुभेटीचा घरुनी छंद । म्हणे मी पद लाहें केव्हां ॥४९॥
 बहु दिवस जाले गुरारायासी । नेणें फिरती कोण देशी । कधी पाहीन त्यांच्या चरणांसी । भेटवी मंजसी कोण तया ॥५०॥
 कोण सांगेल मज शुद्ध वार्ता । मी धांवत जाईन तया पंथा । पाहोनि चरणों ठेवीन माथा । निरसेल चिंता तें माझी ॥५१॥
 सद्गुरुभेटीसाठीं विवळ । होऊनी गोरक्ष करी तळमळ । म्हणे युगापरी जात हें पळ । केवचा दयाळ भेटतील ॥५२॥
 शोधित पावें म्हणोनी । जाता आज्ञापिती मजलगुनी । तरी शोधा निघवें येथोनी । उगे अनुमानी न पडवें ॥५३॥
 मानसी करोनि हा विचार । गोरक्ष निघता जाला सत्वर । सर्वे योगी चालती अपार । तांथें समप्र धुंडिती ॥५४॥
 कळूं तीयांचें जरी वर्णन । तरी हा प्रप वाटेल गहन । भेटीची त्वरा गोरक्षालागून । म्हणोनि कथन राखिलें ॥५५॥
 मार्गे दत्तयात्रेसमयीं । तांथें वर्णिलीं ठायीं ठायीं । यदर्थ न वर्णी येयें वडीं । कथा लवलाही निरोपितों ॥५६॥
 विरणवेष्टित जैसा भास्कर । कीं तारांगणी शोभे हिमकर । तेथीं वेष्टित योगेश्वर । तळपे हुंदर गोरक्ष तो ॥५७॥
 मार्गी चालतां योगियांसी । म्हणे केवचा पाहीन सद्गुरुसी । प्रेमाश्रु वाहती नेत्रासी । सद्गद मानसी सर्वदा ॥५८॥
 योगी म्हणती धन्य प्रेमळा । धन्य हृदयीं गुरुभक्तीचा जिह्याळा । होसी मत्तयाचा पुतळा । दैवागळा तूं धन्य ॥५९॥
 जो सद्गुरुसेवनीं अत्यंत रत । प्रेमळ वैरागी विरक्त । भाविक निग्रही वचनी सत्य । वरुणनारहित शुद्ध साचे ॥६०॥
 त्याच्या पुण्यासि नाही पार । तोचि केवळ होय योगेश्वर । ऋद्धिसिद्धी जोडोनि वर । उण्या समोर तिघ्नी त्या ॥६१॥
 कृतांत त्याची वाहण बाहे । देवदा देव आज्ञा लाहे । त्रिदेव होवोनि सर्वदा साहे । धरोनि वाहे चालती ॥६२॥
 गुरुभक्तांमाजी तूं निधान । तुजऐसा न देखोचि आन । तुझें होनाचि दर्शन । दुरितां नाश जीवींच्या ॥६३॥
 तूं निवळे कृपें अवलोकिसी ते तत्काळ होती तुजऐसी । सच्चिद्रूपपणा साजे तुजसी । सुलक्षण होसी सर्व गुणें ॥६४॥
 तंव गोरक्ष म्हणे योगिराया । स्तुतिसंवाद येयें कासया । केवचां भेटेन सांगा गुरुवर्या । ठेवीन पायां भाळ कधी ॥६५॥
 सद्गुरूचे गुण वर्णित । सद्गद होवोनि आठवित । भेटल्या मार्गी शोध करीन । क्रमांत पंथ चालिले ॥६६॥
 उल्लंघुनिया देशपट्टण । पर्वत दरी निविड वानन । पूर्व मार्गांतें लक्षोन । सोधीन गमन करिताती ॥६७॥
 वायव्य स्थानापासाव । उत्तर आषी शोषिली पूर्व । सागर पाहोनि योगिसमुदाव । परतले सर्व तेथोनि ॥६८॥
 मध्यदेश अवघा शोषिता । गिरिगुह्या तमियां पाहती । यापरि योगी धुंडिती क्षिती । हिंदनां उल्लेखिता पंथ बहून ॥६९॥
 पुढें चालतां पाहती दुरी । तंव महाक्षेत्र ते अर्धतपुरी । श्रीशिवमहादेवाळनगरी । पाहतां अंतरीं सुखावले ॥७०॥
 ब्राह्म प्रदेशीं रमणीय स्थळ । भूप आरामवाग निशाळ । फळपुष्पी दाटला प्रवळ । तळवटीं निर्मळ वाहे क्षिप्रा ॥७१॥
 परम आनंदाचें तें स्थान । तेथें गोरक्ष उतरला येथोन । समोवते घाटोनि आसन । योगीजन बैसले ॥७२॥
 समूहंही बेनां विश्रंती । तो दक्षिणमार्गे योगी येती । तेहि येवोनि समीप उतती । आदेश करिती देवसेरा ॥७३॥

पुसती सांप्रदाय गुरुस्थान । म्हणती सांगा नामभिधान । कोठेनि येणें कोठें गमन । गोरक्ष आपण विचारी ॥७४॥
 तंव योगी सांगती वृत्तांत । महायोगींद्र जालेंदरनाथ । त्याचे शिष्य हे कानिका निश्चित । जमीं विल्यात नापंथी ॥७५॥
 अनीचीं तीर्थे पहावया । भ्रमण होतंसे योगिंश्या । सद्गुरु भेटी इच्छोनिया । पूर्वटाया हे जाती ॥७६॥
 आपण आलांति कोठून । सांगा सांप्रदाय नाम खूण । गोरक्ष म्हणे सावधान । कता धवण सांगतो ॥७७॥
 श्रीदत्त उपदेशी मच्छेंदरनाथ । मी दास त्याचा असें अविश्रित । गोरक्षनाम हें निश्चित । उभय पंथ एकची ॥७८॥
 परस्परें होतां धवण । गोरक्षकानिकासी जालें आलिंगन । आसनीं बैसती आनंदघन । योगीजन समोशते ॥७९॥
 समोशती आम्रवृक्ष लवले । पक फळें बरी दाटले । योगी देखोनि आनंदले । सेवनीं लांछुचलें मन त्याचें ॥८०॥
 गोरक्षें धोळखोन मानस । बचन बोले तें कानिकास । सामर्थ्य उतरोनिया फळांस । देवोनि सर्वांस वृत्त कृत ॥८१॥
 तंव कानिका म्हणे गोरक्षा । तुमचे गुरूची विशेष दीक्षा । तेच आणजे प्रत्यक्षा । धवा वृक्षां न लावितां ॥८२॥
 उत्तर परिसोनि कानिकाचें । आपुलें सामर्थ्य दावितो सांचें । पक फळें तें वृक्षांचें । उतरी न काचें सर्वया ॥८३॥
 सर्व योगिवा फळें वांढिती । देखोनि नवल्लव सर्वां त्रिती । येथे अंगदीं सर्व भक्षिती । सेवितां तृती सक्ळातें ॥८४॥
 सक्ळां तृती जादयावरी । गोरक्षा कानिकातें विनंती करी । हीं सजीव फळें करोनिया सत्परी । लाविजे बरीं स्वस्यानीं ॥८५॥
 तंव कानिका म्हणे योगिया । तुम्हीच जाणां हे क्रिया । आम्हां हा योग व्हावा कासवां । सिद्धि उपाया न मनीं आम्ही ॥८६॥
 उत्तरले तुम्ही ज्या रीती । तेथींच लावोनि दीजे निश्चिती । हे सिद्धिंजळाची योगयुक्ती । आम्हांप्रती मानेना ॥८७॥
 गोरक्ष म्हणे जालेंदर । गुरु तुमचा तो असे थोर । त्याचा तुम्हांसी कृपावर । अत्रोनि विचार ऐसा बरा ॥८८॥
 हें सामर्थ्य नसतां अंगीं । कासवा म्हणवायें सर्गेच योगी । भूषण मिथ्या मिरवायें जगीं । कांय उपयोगी हे दीक्षा ॥८९॥
 सद्गुरुदीदा सामर्थ्य प्रबळ । पहा कसे तें तुम्ही सक्ळ । यापरी वोलोनि उतावेळ । आठोळ्या फळ मेळविल्या ॥९०॥
 जीवन गोरक्षें शिपोन । पूर्ववत् फळें वेळीं संपूर्ण । आज्ञा देतां त्यालागोन । वृक्षां जावोन झोबळी ॥९१॥
 योगी आणी बनकर । योसी दाविला चमकार । पाहतां आश्चर्य सगळें थोर । धन्य योगीश्वर म्हणती हा ॥९२॥
 गोरक्ष म्हणे कानिकासी । आपुलें सामर्थ्य न दाविलें आम्हांसी । नसल्या पुसतें सद्गुरूसी । धरून दीक्षेसी कायवेळे ॥९३॥
 कानिका शांतीचा पुतळा । म्हणे उणीव बोलतां वेळोवेळां । आम्ही न मनीं हे सिद्धीची वळा । वसतां बळा पराच्या ॥९४॥
 आंढो न सेवू कदा यायोगासी । आम्हां वास्तव्य तो अग्निनाशीं । एक जाणो सद्गुरुपदासी । नाथ जालेंदरासी प्रीतिने ॥९५॥
 तुम्ही म्हणवितां सद्गुरूंचे दास । विरली दाउनी किरतां उदास । धरोनि लौकिकाची आस । सामर्थ्य जगास दावितां ॥९६॥
 ज्यां स्वाभिमतांथी चाढ । तंथा लौकिकीं अनावड । स्वस्वरूपाची ओ जोडतो जोड । अन्य गोड त्या नाही ॥९७॥
 तुमचा गुरु मच्छेंदर । आम्ही त्याचा जाणतो प्रकार । कामींनुगें जाला पामर । काय बडिवार सांगूं त्याचा ॥९८॥

मञ्जुच्छेद हा पिंजरा । त्यांत गुंतविलें मच्छेंद्रकां । विषयसुखाचा भक्षी चारा । वर्तें सुंदरा अंकित तो ॥९९॥
 गुरु मुलला कामिनीस । तुम्हीं अंगिकारिलें सिद्धीस । मिथ्या वरं म्हणविता उदास । नाहीं नैराश्य जालां कीं ॥१००॥
 परितोनि उणीवेचा संवाद । गोरक्ष मनीं पावला वृेद । परी धैर्य धरोनि म्हणें निषेध । आम्हां शब्द लावतसां ॥१०१॥
 दीप परातेंच करी उजेड । आपुले तळवडींचा न जाणें निविड । तैसी तुम्ही दावितां बाड । कोण पाड गणीं याचा ॥१०२॥
 जालंदर तुमचा गुरुनाथ । त्याची तों जाणों आम्ही मात । खी उपदेशितां पावला घात । वर्णा किमर्थ योनिव हे ॥१०३॥
 गौडबंगालदेशीचा भूप । गोपीचंदनामें लावण्यरूप । तो होवोनिया सकोप । खाणोनि कूप गाडिला ॥१०४॥
 ज्याचा होवोनि करिंसी बढिबारा । तो कृपा रायें टाकिला जाबंदार । राजमाता मैनावती हुंदर । न वळे हा प्रकार
 तिज काहीं ॥१०५॥ त्याचे शिष्य तुम्ही कानिका । होवोनि कायसा त्यासीं नफा । पेरुनि राहिला वांझ वाफा । पडतो
 या तर्का सावरीचा ॥१०६॥ ऐसें गोरक्ष बोलतां कठोर । परी कानिकाचें शीतळ अंतर । संवादीं जाला लाभ थोर ।
 आनंदे उत्तर वदे तो ॥१०७॥ म्हणे गोरक्षा मुजाणा । उठ दे दे आलिंगना । आजो मी पत्न्यो लाभ दुना । अमृत-
 वचना ऐकोनी ॥१०८॥ मज निरोपिली सद्गुरुवाता । तेणें निरसली मन्त्री चिंता । शोधोनि भेटेन अनैता । अनाथनाथ
 गुरुवर्या ॥१०९॥ शान्तियुक्त परितोनि वचन । गोरक्ष देत तया आलिंगन । म्हणे वृं होसी परिपूर्ण । पाहसी चरण
 श्रीगुरुचे ॥११०॥ म्यां योग दावोनि निंदिलें । परी कानिका शांती तुसी न वळे । परस्परं लाभला भलेंभलें ।
 बोलतां बोलें न बोलवे ॥१११॥ उभयां सप्रेमं होतां भेटी । द्वैत गेलें वटाउटीं । आनंदमेळें सांगती गोटी । गुप्त
 पोटी सांठविती ॥११२॥ येथेपरं वळवोनि वृत्त । कानिका अज्ञा मागे त्वरित । अवश्य म्हणे गोरक्षनाथ । साक्षा
 कार्यार्थ आपुला ॥११३॥ गौडबंगाला देशी जावें । शोधोनि सद्गुरुसी काडावें । परमानंदें करोनि भेटावें ।
 अनन्ये सेवावें पाप त्याचे ॥११४॥ आम्हीही आतां येयेन । मञ्जुच्छेदशीं करितां गमन । माना प्रयत्नें करोन ।
 येतां घेवोन गुरुवर्या ॥११५॥ यापरी परस्परें वंदेनी । निघनी अलखनामें गजोनी । कानिका पूर्वपंथ लक्षोनी ।
 जाय निघोनी सत्वर ॥११६॥ मार्गे दक्षिणपथें मच्छेंद्रसुत । निषे योगीभारासमवेत । हृदयीं आठवोनि सद्गुरुनाथ ।
 नमोनि कमीत मार्गासी ॥११७॥ येथेनि कपेचा रस । पुढील प्रसंगी अति मुरस । तो श्रोते जनी विशेष ।
 संविजे सावकाश प्रीतिनि ॥११८॥ देशांतर सर्ष शोधोन । गोरक्ष घेईल गुरुदर्शन । तो चम्पकार विशेष पूर्ण ।
 करवील निरोपण श्रौदत्त ॥११९॥ दत्त सनातन निधळ । सद्य उदर पूर्ण दयाळ । याचिया कृपेचा वड्डेळ ।
 ग्रंथ रसाळ वाटे हा ॥१२०॥ ग्रंथरूपें दत्त दिगंबर । कावण्या प्रगटल्या जगदोद्धार । यानें निरक्षितां कृपाकर ।
 देवोनि भवपार करीतसे ॥१२१॥ करी अज्ञानाची धुनी । पडिरां सोडवी तापापासोनी । ज्ञानप्रकाश कृपें करोनि ।
 रम्यी मनी प्रबोध हा ॥१२२॥ सद्य हां दत्त दयार्थ । उपासकाचा जाणें भाव । दृष्टेऐसें पुंथी सर्ष । चरणीं टाव

प्रीतीं दे ॥२३॥ देहीच असे हा देवदत्त । यासी जाणती सांधुसंत । तरी त्यांसीच जावें शरणागत । ते निश्चित भेटविती
 ॥२४॥ दत्त आणि साधुजन । येथें मुळीच नाही भेदभाव । त्यांचे धरोनि राहतां चरण । सहज कल्याण जीवाचें ॥२५॥
 साधु केवळ हे ईश्वर । सद्य कोमळ उदार धीर । श्रुंत स्रग्भय ज्ञानसागर । गति परात्पर समष्टी ॥२६॥
 साधु शांत वैराग्यसंपन्न । साधु पतिताने पावन । साधु भक्तीचें भूषण । साधु निजप्राण दत्ताचे ॥२७॥
 म्हणोनिया संतचरणी । भार्ये जावें लोटांगणी । ते तोषवितल कृपादानां । अभयपाणी देवोनिया ॥२८॥
 संतांचें अभय होता । प्रयवृक्ष जाला हा वाढता । याची व्दानया सुफलता । चरणी माथा अर्पण ॥२९॥
 जो खामी संतराया । हेचि विनवणी तुमच्या पायां । प्रथ हा परिपूर्ण कराया । सामर्थ्य दिना या असेना ॥३०॥
 तुम्हीं जरी कृपा कराल । तरिच प्रथ सिद्धीस जाईल । येन्वही मी काय कोट्ट्याल । तुमचा लडियाळ म्हणवितों ॥३१॥
 मज दिनाचा हेत । पूर्ण करावया तुम्हीं समर्थ । तृमचे कृपेवाण अर्थ । न घडे परमार्थ निश्चयें ॥३२॥
 घालागीं वारंवार । तुम्हां प्रार्थी जोडेनि कर । प्रर्थी साक्षाता निरंतर । करोनि उद्गार देइजे ॥३३॥
 अनंतसुत संतांचा । दास म्हणवी कायावाचा । प्रीतीं प्रतिपाल कीजे याचा । अभिमान ग्रीवाचा तुम्हां संतां ॥३४॥
 इति श्रीदत्तप्रबोधप्रथ । श्रवणीच पुरती मनोरथ । सुदा परिसोत भाविक भक्त । अष्टत्रिंशोऽध्यायार्थ गोड हा ॥३५॥

॥ इति अष्टत्रिंशोऽध्यायः समाप्तः ॥

अध्याय ३९ ता

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः । श्रीगुरुदेवतात्रेयाय नमः ।

जयजय दत्त अर्नदवर्धनी । ब्रह्मदीपा । निरंजना । स्वप्रकाशका पावना । भ्रमदेवना नमो तुज ॥१॥
श्रीदत्त हे जंगत्पाळा । ध्वनिनाशरूप तूं कृपाळा । सिद्ध योगी मुनींद्र मूपाळा । तव पदकमळा प्रणम्य ॥२॥
जयजयाजी पुंढरीकाक्षा । अज अजिता सर्वार्थ्यक्षा । पतिविनयता आणोनि लक्षा । कृपा कटाक्षा प्रतिपाळी ॥३॥
दत्ता तूं दीनाची माउली । कृपे वस्तुते सांमाळी । तुजवीण पुरविता आळी । तिहीं स्थळीं नसेचि कीं ॥४॥
तूं उदार सदय दाता । तूं शरणागतांचा होसी वाता । तरी सांमाळ कीजे अनायनाया । वदवीं म्रया तुझ्या तूं ॥५॥
मार्ग अंयंत्रिशपयंत । कयारस बंदविलां गोंड बहुत । तेथे निवांले श्रोते संत । आनंदभरित मानसी ॥६॥
आंतां पुढिलिया कयारसी । वेध लागला श्रोतियांसी । तृप्त करितां वंचि होसि । निरोपणासी वदवोनियां ॥७॥
गतां ध्यायीचे अवसानी । कानिफातें मार्गी लावोनी । योगियांतें सर्वे धेवोनी । गोरक्ष तेथोनी निघाले ॥८॥
हे तंत्र श्रोतीं केलें श्रवण । उंटा धवणीं व्हावें सावधान । येथें दत्तचि कर्ता निरोपण । कदा पान तोरसतुम्हीं ॥९॥
योगीसमूह सांगती । गोरक्ष चालिले दक्षिणपंथी । देव तीर्थक्षेत्रें अवलोचिती । ध्यास चिती सद्गुरुचा ॥१०॥
आनंदें करुनि मार्गी चालतां । योगियां निरोपी प्रबोधका । नाना देश उल्लेखोनि जानां । योगी पंथां भेटती ॥११॥
तया योगियांसि भेटोनि । पुसती देशिक वर्तमान । त्यांचे परितोनि निरोपण मार्ग क्रमोनी जाती पुढे ॥१२॥
चालतां योगी आणिक पावले । ते गोरक्षनाथे देखिले । उभयभेटीं आनंद जाले । त्यांनीं वर्णिलें चर्पटा ॥१३॥
योगी म्हणती जी गोरक्षा । तुम्हाऐसीच चर्पटाची दीक्षा । श्रीपुरीं मागुनि भिक्षा । लक्ष्मी अलक्षा मुलक्षण ॥१४॥
हृदयीं मच्छेंद्रिसद्गुरुचा ध्यास । गोरक्षा तव भेटीची त्या आस । तरी तुम्ही जावोनि त्यास । भेटोनि उल्लास पावविजे ॥१५॥
जेवीं इच्छोनि रामदर्शन । राहिला मरत धीतरागी होवोन । तेथींच चरपट देखिला आपण । तूं त्या भेटोनि तोपवी ॥१६॥
तंव गोरक्ष म्हणे योगीयांसी । चरपट गुरुबंधु होय आम्हांसी । बहुदिवस लोटले भेटीसी । शोभीत त्यासी पावलों ॥१७॥
तों त्याचें वर्तमान । तुम्हीं आम्हां केलें श्रवण । तरी त्वरे भेटूं त्यासी जाऊन । चिंता निवारण करूं त्याची ॥१८॥
यापरी बोलोनि योगियां । पंथीं लागले आपुलालिया । त्वरे श्रीनगरा जावोनिया । भेटले तया चरपटा ॥१९॥
दंखोनिया गोरक्षयोगी । त्वरें धांवला चरपटचौरांगी । चरणीं जडला लागवेगीं । प्रेम अंगीं दाटले ॥२०॥
सद्गुरु बाप वाहती नयनी । तेणें होय अभिप्रेक चरणीं । तें गोरक्ष ती पूजा मानी । कों उचलोनी आलिंगी ॥२१॥
उभयांसी आनंदें जाल्या भेटी । मग बोलती प्रेमें गुजगोटी । द्वादश संवसराची रहाटी । निर्वेदी चरपटी गोरक्षा ॥२२॥
चरपट विनवी गोरक्षासी । सद्गुरु गुंनले म्हाळयेदी । तेथील अधिपत्य प्रेमळेसी । निने स्वामीसी भ्रमविले ॥२३॥
म्यांही प्रणम्य बहुत केला । नगरीं प्रवेश न घडे पुरुषाला । ते दिवसापासोनि या स्थळा । वासवेला निधारी ॥२४॥
तेथील खिया काममत्त । पुरुषा मुल्योनि करिती अंकित । मागुना नोव्हे तो मुक्त । होवोनि रत शोपिती ॥२५॥
नो देशाचि अवघा क्रियांचा । उडव न घडे कांही पुरुषाचा । यदर्थ अंगीकार करिती पराचा । विवाहप्रीतीचा सल्लभ ॥२६॥

नसतां पुरुष ते कुमारी । मिळतां पुरुष होय नारी । वृद्धत्वीं वैधव्य निर्धारी हेचि परी त्यांची असे ॥२७॥
 असो प्रेमळा तेथील पट्टराणी । ती मान्य त्या देशस्थानी । तिनें पराक्रमें करोनी । त्याभीसि मोहोनि ठेविलें ॥२८॥
 नगप्रदेशीं रक्षण । ठेविलें असे रात्रंदिन । माजी प्रवेशीं न देतीं पुरुषांलागोन । करितां प्रयत्न न चाले ॥२९॥
 ती प्रेमळा लावण्यसुंदरी । सद्गुरू असती तिचे मंदिरी । त्यांत येऊं नदीच बाहेरी । छुबली भ्रमरी पदकमळी ॥३०॥
 यापरी तो बोलतां । गोरक्ष म्हणे न करी चिंता । स्वप्न आणू सद्गुरूनाथा । चाल आतां सर्वें तूं ॥३१॥
 मग गोरक्ष आणि चौरंगी । सर्वे घेवोनि आणिक योगी । निघते जाले लागवेगीं । वाजविती सिंगी तेथवां ॥३२॥
 श्रीपुर सोडोनि त्वरे । चालिलें मझाळदेशीं प्रवेशाले । नाना तीर्थ क्षेत्र देव स्थळें । नेत्री विलोकिलें अनुपम ॥३३॥
 फिरोनिया प्राणांतरे । गुप्त शोधिती परस्परें । परी कोणी या अनुच्चारें । सहसा उघरें न बोलती ॥३४॥
 असो यापरी किरतां । पट्टस्थानी पावले अवचित्तां । परी रीघ न घडे सर्वथा । मानसीं चिंता दाटली ॥३५॥
 तंव गोरक्ष चतुर सुजाण । सर्व गुणें मंडित पूर्ण । रूप अत्यंत लावण्य । विचारें कारण शोधिलें ॥३६॥
 जणें घडे आपुलें हित । तो अवलंब करावा निश्चित । ते प्रगट न करोनि ठेविजे गुप्त । हाचि सिद्धांत असे कीं ॥३७॥
 म्हणोनि गोरक्ष ते वेळीं । अर्धप्राप्तीसी मार्ग न्याहाळी । तंव अकस्मात तये स्थळीं । नवल जवळी देखिलें ॥३८॥
 कळापात्रा अति सुंदर । दिंडत असती देशांतर । राकळ सियांचाचि परिवार । कारणें संचार नगरीं त्या ॥३९॥
 हें-गोरक्ष देखोनि नयनीं । योगिवासी म्हणे राहा या स्थानीं । मी जात असें स्वकारणीं । नव जवें यथाना तुम्ही कोठें ॥४०॥
 ऐसें निवदोनि त्यांसी । आपण त्यांगोनि जाय बाण्यासी । शुद्ध दीन होवोनि वेगेंसी । भेटे पात्रासी जावोनि ॥४१॥
 जणें त्यांचे होय मनरंजन । तैसेचि दात्री स्वतःखगुण । परम सुखातलें पात्रांचें मन । प्रेमें आनंदोन राहो म्हणती ॥४२॥
 तूं गुणी दिससी चतुर । मृदंग वाजविशी गति फार । येणें गीतीं स्मरण थोर । निबी अंतर मोही परां ॥४३॥
 हा श्रष्टगुण होय तुजपाशीं । पाहतां आनंद न माये मानसीं । तव गुणें द्रव्यराशी । मिळतील आम्हांसी येथार्थी ॥४४॥
 परी पुरुषप्रवेशाचें संकट । काय करावें न फुटे वाट । येथी खांमिणीचा दुर्धर हट । पुरुषा राख येऊं नदी ॥४५॥
 तंव गोरक्ष म्हणे न करा चिंता । कारण योजितें आपुल्या अर्था । येरी पुसती योजिशी कोणता । तो अतोता निवेदी तूं ॥४६॥
 येरू म्हणे तुमचीं भूपणें । तीं मज या तुम्ही लेववून । श्री खींचेपातें धरोन । साधीन कारण सर्वेखें ॥४७॥
 हें वागलें पात्राचितीं । खीरुपें गोरक्ष नटविती । आधींच सुंदरपणाची दीप्ति । त्यापरी शोभती अलंकार ॥४८॥
 जैसें भस्मासुरापासून । सोडवावया पंचवदन । मोहिनीरुपें हरी प्रगटोन । अमुदां मोहून मारिलें ॥४९॥
 तेथी गोरक्षनाथें वेळें । खीरुप तात्काळ धरिलें । नगरीं पात्रांसह प्रवेशाले । वास्तव्य वेळें सुस्थानी ॥५०॥
 श्रुतिका प्रेमळीसी जाणविती । सुलक्षणी पात्रा पावल्या वस्ती । तंव ती म्हणे समेप्रती । पांचारा निश्चिती आदरें ॥५१॥
 आंझा वंदोनि वेगेंसी । दूती जाती तपांपाशीं । म्हणती पाचारिलें समेसी । आज रजनींसी नृत्यांतें ॥५२॥
 येरी अवश्य म्हणोन । पावल्या होतां अस्तमान । छत्रसन्मुख आदरें नमोन । सोज संगीन योजिला ॥५३॥
 सारंगी आणि सारमंडळ । मृदंग आणि बाजे टाळ । खर आलाप कंप रसाळ । गीत मंजुळ आरंभिलें ॥५४॥

प्रलययुक्त करितां साम । रामउपराग यथा क्रम । ह्यवभाष कटाक्ष उत्तम । दात्रोनि प्रेममंग बहु ॥५५॥
 अत्यंत मृदगाचे मोहोर । सारंगी वाजे शब्दाकारे । सार मंडळ्या प्रकारे । वचीस तारे वाजे तो ॥५६॥
 धृपद गीती तिळाने ख्याल । वाजे टाळ चंग कर ताळ । तेणें मोहिली सभा सकळ । न कळे वेळ जाली किती ॥५७॥
 समेमाजी सर्व नारी । प्रेमळ्या त्यांत मुख्य हुंदरी । ते पारिपत्याची अधिकारी । राग्यांतरी आपल्या ॥५८॥
 मुत्स्य सिंहासनीं विराजमान । मच्छींद्र वैसथिला तपोवन । बख अलंकारें मंदित पूर्ण । जवळी अज्ञान मेनीनाय ॥५९॥
 जवळी वैसली प्रेमळाराणी । बंदीजन उभे जोडोनि पाणी । छत्रे दाखिली दृतिनी । तंबूल चरणीं उभयां दे ॥६०॥
 गीतीं सर्वांचें लागलें लक्ष । हें लक्षितां जाला गोरक्ष । म्हणे सद्गुरु सन्मुख प्रत्यक्ष । आगमनीं साक्ष पुरवूं त्या ॥६१॥
 मृदंगाचे ध्वनी आंत । सूचना सद्गुरुसी जाणवीत । ते परिसा तुम्ही साधुसंत । वाजवी गत कुशलचें ॥६२॥
 चली मछिंदर गोरख आया । सन्मुख दर्शन तेरा पाया । सिंगी मृदंग नाद वजाया । कीजे दया नायजू ॥६३॥
 क्षणाक्षणा वाजवी गत । म्हणे मच्छींद्रा होय सावचित । सन्मुख उभा दास अंकित । दर्शन इच्छित गोरक्ष हा ॥६४॥
 मृदंगनादी उमटली ध्वनी । ते पडली मच्छींद्राचें कानीं । सभोक्ता पाहे विलोकोना । पुरुष कोण्ही दिसेना ॥६५॥
 ध्वनी परितोनि चाक्राडला । स्रमत्या परी पाहों लागला । विचारें मनीं शब्दशोध केला । तो उमटला मुदंगी ॥६६॥
 हें जाणोनि लवलाहीं । म्हणे प्रगटोनि गोरखा भेटी देई । गोरक्ष धांवोनि जडला पायीं । भूषण घाई त्यागूनिया ॥६७॥
 स्वरूप करितांचि प्रगट । मच्छींद्रनाथें दिखली भेट । प्रेमळ्या म्हणे अवचट । पायीं कोण हा धीट पावला ॥६८॥
 तूं कोण रे कोण म्हणतां । गोरक्षें चरणीं ठेविला माया । पाणी जोडोनि जाला बोलता । धन्य माता तूं होती ॥६९॥
 काथा वाचा मन प्राण । तुवां मम खामीचें केलें सेवन । उपभोग भोगविले संपूर्ण । घडलें अर्चन घोर तूतें ॥७०॥
 मी तरी सद्गुरु मच्छींद्राचा सेवक । तेव्हां तुझा सत्यच वालक । गोरक्षनाम माझे देख । आज्ञाभारक उभयांचा ॥७१॥
 जसें तुजें हें लाडकें बाळ । तैसाच मी तुझा लडिवाळ । सद्य तूं उभयांसि कोमळ । करी प्रतिपाळ प्रेमेळ ॥७२॥
 गोरक्ष बोलें विनय उत्तर । परी प्रेमळेसी न रुचे निर्धार । सखेदें संतत अंतर । क्रोध निर्भर दाटला ॥७३॥
 ईपेंस चढो खाना म्हुकुटी । म्हणे तुज जालीवोनिया भेटी । आतां जाय परतां उठाउठो । न वदोनि मोष्टी घेववा ॥७४॥
 गोरक्ष म्हणे वो माते । कोप किमर्थ करिशी मातें । येणें पावसील थमातें । क्रोध कामातें न ये कीं ॥७५॥
 मी आलों सद्गुरुसाठी । त्यांत तुझीहि जाली मज भेटी । प्रेमें चरणा देतां मिठी । आनंद मज पोटी न समाये ॥७६॥
 कांहीं न घडतां अपराध । बुधा कां माटली करिशी क्रोध । विवेकें हो तूं सावध । द्वैतमेद संधी तूं ॥७७॥
 मी तंव अनन्यभायें शरण । तरी मज तूं देई कृपेचें दान । न करीं न करीं माझे हेल्लण । सेवेत वागेन तय आज्ञें ॥७८॥
 प्रेमळेमनीं उपजलें भय । म्हणे तूं येथें कदा न राहे । आलिया मार्गे श्रीप्र जाय । राहतां अपाय पावसी तूं ॥७९॥
 दाखोनि प्रेमळेचें निवृत्तपण । गोरख बोलें काय वचन । सद्गुरुसी करीं मम खाधीन । जातो येथेन क्षणांत ॥८०॥
 जरी मच्छींद्रनाथा न देसी । तरी मी नव जाय निश्चयेंसी । बहु मय मातें दाविशी । तरी मी काळासी न मीच ॥८१॥
 हे सोडोनि या गुरुचरण । मी एकला न जाय परतोन । गुरु माझे संपत्तिधन । देविलें चोरून त्वां येथें ॥८२॥

तुज जरी त्यातें देवणें । तरी सत्य आलें मज राहणें । त्याचीण न घडे मासें जाणें । जीवां धरणें ही बोली ॥८३॥
 मग मच्छींद्र बोले प्रेमळेसी । दवडिता नव जाये तो निश्चयेसी । सिद्ध करील बोलिल्या बोलासी । न छळी त्यासी उगी तं ॥८४॥ तुझी मजबरी बहुप्रीती । तेवींच असे माझिया चिचीं । ते न मोडायचा हेचि सुकी । सांगतो प्रीती अवधारी ॥८५॥ लावितां गोरक्ष हा न जाय । केले न तोपती या अपाय । तरी राहू दे येथें निःसंशय । सेवील पाय उभयांचे ॥८६॥ नायाचें परसोनि वचन । तें प्रेमळा बोले गोरखालागून । जरी राहतील सेवा करोन । तरी ठेवीन तुज येथें ॥८७॥ गोरक्ष म्हणे दो माते । अंतर पडो नेदी सेवेतें । वचनाऐसी करीन वृत्तें । न मागे वृत्तें धड गोड ॥८८॥ बोल प्रेमळेसी मानले । सेवेसि गोरक्षा ठेविलें । येरू म्हणे वरवें जालें । उपाय भले करूं आतां ॥८९॥ मग उभयांची सेवा । गोरक्ष करिता जाला वरया । वाटवी प्रेमा नित्य नवा । सुख जीवां उभयांच्या ॥९०॥ हे लक्ष्मीनारायण । भावोनि करी त्यांचें पूजन । पडो नेदी सेवेसि न्यून । आज्ञा मान्य करी त्यांची ॥९१॥ वरवना नाणोनि मनां । निर्विकलये सेवा करित । परी प्रेमळा मनीं तळमळत । शुद्ध चित्त नसे तिचें ॥९२॥ तपा क्रोधभरें दुःखित मानसी । भलतेंचि कार्ये सांगे गोरक्षासी । परी वीट तो नाणी चित्तासी । वरी कार्यासी आज्ञापित ॥९३॥ मळमळादि वलें धुवोन । आणी शुभ पाठव्य करोन । अंगीं आलिया न सांगे शीण । रात्रंदिन सेवेंत रत ॥९४॥ एकांत साधल्या सदगुरूसी । प्रार्थुनी म्हणे चला देशीं । भेटीदेवोनि चर्चदासी । दीन जनांसी उद्धारायें ॥९५॥ याद पहाती योगीजन । त्यांसी धावें जी दर्शन । भाविक लक्ष्मी चरण । तयांसी पावन करावें ॥९६॥ आपुला सोडोनिचा योग । समर्थे अंगिकारिला येथें भोग । परी भोग नोव्हे हा होय भोग । करावा भंग विवेकें ॥९७॥ तुम्ही ज्ञानसिंधुप्रकाश सूर्य । सर्व सिद्धांमाजी आर्य । सर्व गुणें अंगीं चातुर्य । खदित कार्ये जाणते ॥९८॥ तुम्हां वक्तृत्वा न तुळे वृहस्पती । तपतेजा हीन गमस्ती । ऐश्यां न तुळे उमापती । धन्य त्रिजगतीं तुम्ही थोर ॥९९॥ ऐसिया समर्थापुढें । काय दाहाणी व गर्ज पवाडे । जेवीं काडवात सूर्यापुढें । तैसेंचि मूढें जाणविलें ॥१००॥ मी तंव चरणींचा दास । तं पुरविता होसी आस । हें जाणोनि समर्थास । करुणारस माहला ॥१०१॥ हे परिसोनि दीनांची प्रार्थना । रादगुरू दयाळा येऊं दे करुणा । जाणोनि येरुही कारणा । कृपें अमयदाना देइजें ॥१०२॥ मच्छींद्र म्हणे गोरक्षनाया । म्यां जाणीतलें तुझिया अर्था । परी मनींची न सुटे ममता । प्रेमळा सर्वथा निवो नंदो ॥१०३॥ सीपुत्रलोभाची प्रीती । तोडितां होईल विपरीत गती । जातां दुःख प्रेमळेचिचीं । बाळ खंती करील कीं ॥१०४॥ तैसेंचि जावें जरी उडोन । तरी मी प्रेमळेच्या वचनाधीन । तिचिया निरोपाचीण । सहसा प्रयाण घडेना ॥१०५॥ येहवीं मज सकळ्यांची खंती । रात्रंदिवस धाटे चिचीं । तळमळतों परी न सुटे गुंती । काय याप्रती करूं सांग ॥१०६॥ प्रेमळा देई जरी सुटका । तरि निधावया न लगे छटका । प्रेमळेचा नेम नेटका । करवेना तुटका मोक्षेनी ॥१०७॥ हें सदगुरूचें वचन । गोरखें करुनिया श्रवण । म्हणे आतां विपरीत कारण । दावूं करोन अर्थसिद्धी ॥१०८॥ ती नेमे आज्ञेऐसी । सेवा करी दिवसनिर्धा । साधावया निजकारणासी । साधू मानसी सर्वदा ॥१०९॥ जेवीं कच गुरूचा सुत । संजीवनी साधावया नेमस्त । शुक्रआश्रमी सेवा करीत । अति विनीत होवोनिया ॥११०॥

तेवीं प्रेमळेपासून । सद्गुरु मर्च्छिद्र व्हावा स्वाधीन । यदर्था वागे आज्ञा प्रमाण । चुको कारण मेदीच ॥११॥
 सेवा देखोनि सरसी । प्रेमळा सांगे सखिपांसी । तुम्ही मोहा मे या गोरक्षासी । गुरुपदासी पाववा मे ॥१२॥
 ती आज्ञा मान्य सकळ । गोरक्षा अर्जवित्ती वैव्हाळा । मृदुमापणें हास्यलीला । कामवळा चेटवित्ती ॥१३॥
 कोण्ही सेवा करूं धांवती । आसनें वसनें भूयणें देती । मिश्रणें पावीं वाटवित्ती । नमोनि प्रार्थित्ती कोण्ही एक ॥१४॥
 कोणी करूं धांवती पादसेवन । कोण्ही करूं इच्छित्ती पूजन । कोण्ही मेवा देती आणून । कोण्ही उदकपांन करा म्हणती ॥१५॥
 कोण्ही तांदूल देती प्रियकर । कोण्ही गुंमोनि आणित्ती पुष्पहार । कोण्ही देती रत्नालंकार । कोण्ही कनकांबर घोषित्ती ॥१६॥
 नानापरीचे उपभोग । दावोनि करित्ती कामिनी लाग । म्हणती दयाळा देई संग । निवर्ची अंग आलिंगनी ॥१७॥
 तूं सकुमार आकर्षणनयन । कलकळांती सुहास्य वदन । सेवा करितां पांवलसि शीण । स्वकरो निवारण करूं तो ॥१८॥
 तुजें सकुमार मुखकमळ । तेथें धमरी आम्ही लुब्धलो सकळ । तें हास्यें विकासतां दळ । सेवूं परिमळ तेथींचा ॥१९॥
 अनंत पुण्य आमुचे गांठी । तेंच या चरणा जालो भेटी । तेथें घालावी दृढ मिठी । हा हेतु पोटी आमुच्या ॥२०॥
 म्हणांनि शरण जी जीवेंमाथें । तुम्हां आलों अंगिकारथें । अंगसंगें सुखचाथें । आनंदें राहणें सद्गुरुस्तह ॥२१॥
 आपण न करावी वांढीं चिंता । सर्व उपचारीं जसे सिद्धता । लागेल पदार्थ पुरवूं समर्था । अपोनि या माया सत्य पदीं ॥२२॥
 परी या दीनावरी करोनि दया । कृपायोगें दीजे अभया । विनटलों पदीं योगिराया । गुणालया आपंगी ॥२३॥
 कामानळें तापलें शरीर । रूं तंतिमुखधन बरें तुषार । तेणें निवर्ची आमुचें अंतर । जोडोनि वर विनवितो ॥२४॥
 ऐसा नानांपरी त्या ललना । मोहित बोलती कोमल वचना । जेवीं शुक्रवत्या गुरुनंदना । सेवी कामना पूर्णार्थ ॥२५॥
 परी कच जेवीं न मानी मात । तेवींच हाही गोरक्षनाथ । विषयभोगीं लोलिंगत । नोव्हेचि चित्त वदापि ॥२६॥
 शुक्र छळावया देवांगना । नाना परीच्या करी यत्ना । परितें न रुचे त्याच्या मना । वरुनी नमना भाय म्हणे ॥२७॥
 तेवींच युवती कामें वेदित्ती । परी गोरक्ष निष्काम निश्चिर्ती । म्हणे माई हो न छळा मजप्रती । लडिवाळ निश्चिर्ती तुमचा मी ॥२८॥
 विषयसुखें हें नाशिवंत । आम्हां नार्हां त्याचा स्वार्थ । तुम्ही वर धमनां उग्याच व्यर्थ । न घडे हित त्यामाजी ॥२९॥
 माय वाप बंधु बहीण । हे मज दिसती अवघे जन । दृश्य अदृश्य दोन्ही लक्षण । गुरु संपूर्ण भलासे ॥३०॥
 भिक्षान्न आणी गुरुसेवा । याहून नावडे मज मेवा । नमन माझे सर्व जीवां । याची माया जाणतो ॥३१॥
 जेणें ज्या योनीसी जन्माथें । तेणें तेथील भोग भोगाथें । हे इतरातें न रुचाथें । हे बर्म जाणावें चतुरानी ॥३२॥
 कामविकारी ज्या नारी । त्या आम्हां रीसापरी । खरासीच आवडे खरी । वानरा वानरी युक्त कीं ॥३३॥
 आम्हां धन आणी शीण । हिरा मारगोटीसमान । कासया दावितो भूयण । तुमचें गोडपण तुम्हांसी ॥३४॥
 आम्ही योगी अमंगळ । समान मळ आणि परिमळ । नेणों उण्य कीं दीतळ । बहु गूल क्षार नेणों ॥३५॥
 जो रुचेल पदार्थ ज्यासी । तोचि अपावा तयासी । बहु काय बोद्धें बोलासी । आपुले मानसीं समजावें ॥३६॥
 यावरी आग्रह जरी कराल । तरी आपल्या सुखा नागवाल । 'स्वरवर्षाप्रती जाल । अनर्थ घ्याल करोनिया ॥३७॥
 यापरी गोरक्षाची वाणी । पढतां कामिनींचें श्रवणी । उग्याचि स्तब्ध जाल्या मनीं । वर्तलें जाशोनी निरोपित्ती ॥३८॥

परिसोनि प्रेमळें मात । म्हणे हें दिसतें विपरीत । यायोगें घडेल घात । ऐसें निश्चित वाटतें ॥३९॥
 प्रेमळ्या पडली संकटडोही । म्हणे यासी करावें काई । सखिया म्हणती ते समर्थी । सेवाचि घेईं निवुरें ॥४०॥
 सेवा करितां जाजावेळ । उन्नगोनि मार्गें उगा जाईल । याचि धर्माचें येयें बळ । उपाय सकळ येर बाया ॥४१॥
 प्रेमळें धरोनि मानसी । उतंत घेऊं नेदी त्यासी । आधिपत्य दिल्लें सर्वासी । काम घ्यावयासी त्या हातीं ॥४२॥
 तंव सर्वा चहूंकडोन । कामें सांगावी त्यालागून । तितुकींही गोरक्ष करी जपोन । लक्षुनी चरण सदगुरूचे ॥४३॥
 तंव कोणे एके अवसरी । उभयतां पड्डडले मंचकावरी । अज्ञान मेनीनाय शेजारी । निद्रेभीतरीं निम्न ॥४४॥
 मागील रजनीचा अवसर । तंव जागृत जाला तो कुमार । म्हणे शाळा दाटला ऊठ सत्वर । रडे फार त्या नेटें ॥४५॥
 तंव प्रेमळ्या म्हणे गोरखा । अरे बा बाळासि बाहेर ने का । शाळा फिरवी यासी देखा । उचली आवाका न धरवे ॥४६॥
 गोरक्ष धावोनि तात्काळ । वेगीं जावोन उचलिला बाळ । उकरदां नेवोनी उतावेळ । क्रोध सगळ त्या वेला ॥४७॥
 तथा आरंभिल्या दावचेष्टा । म्हणे मृत किया करी विष्टा । दोन्ही करितां बरव्या मष्टा । मारीन काष्टा क्षोडीन तुज ॥४८॥
 झुर बोलतां वाणी । बाळ दोन न करी संकोचीनी । दचके उभा राहें उठोनी । गोरक्ष नेवोनी घाली तथा ॥४९॥
 मंचकी गेल्या करी रुदन । म्हणे शाळा आला गे दाटोन । येरी गोरक्षा सांगे पाचारोन । शाळा फिरोन आण यासी ॥५०॥
 मागुतीं तथा तेचि गती । ऐसी मांडिली तथाची विपत्ती । न कळे कांहींच मातेप्रती । बाळचिची बहु पीडा ॥५१॥
 आतां सेजे पड्डडिला । धावुने पोटाशुल उठला । तेणें बहु आक्रंदला । क्रोध आला मातेसी ॥५२॥
 सुखशय्येचा प्रभातवेळ । तें तो करी बहु कोव्हाळ । पुसतां म्हणे न साहे बळ । शाळा सगळ लागला ॥५३॥
 गोरक्षा ने यासी ऊठ । उचलितान न धरवे त्याचेनि नेट । तेणें उचलितानं शटपट । शाळा सगळ त्या क्षाला ॥५४॥
 तेणें बाळाचें भरलें वसन । अंगाही भरलें संपूर्ण । येरें तैसाच आणोन । भरला म्हणोन सांगितलें ॥५५॥
 मागुतीं प्रेमळ्या बोले गोरक्षासी । धुवोनी चोखट सुकती त्यासी । नरक काटोनि वेगेसी । शुद्ध भूमिती करावें ॥५६॥
 गोरक्षें अवश्य म्हणोनी । नरक टाकिला तेव्हां काटोनी । भूमी वेगीं शुद्ध करोनी । बाळ घेवोनी चालिला ॥५७॥
 गांवाबाहेर सरिता । तेथें होय बाळ नेता । शिलेवरी जाला आपटिता । प्राण जाना पें जाला ॥५८॥
 त्याचा शिरा भेद मांस । अस्वी वेगळ्या वेळ्या सुरस । क्षाल्योनि टाकिलें रक्तमळास । स्वयें स्नानास सारिलें ॥५९॥
 धेवोनिया पांची प्रकार । आणि बाळाचे नगअंबर । बाळ्यें घालोनिया समग्र । आपण समोर पावला ॥६०॥
 नित्य वृत्त्याचें काज । आपण आचरता जाला सहज । मायें नमोनि गुरुराज । पूजा रातेज विचारी ॥६१॥
 पत्र पारें सिद्ध करोनी । स्नान करवीं उमर्यालागुती । बैसवोनि आपलाले आपसी । कर जोडोनी राहिला ॥६२॥
 उमर्याचें अर्चन सरतां । देवनेवय जाला उरकित्ता । तें पाचारिते जाले सुता । मेनीनाया आवडीं ॥६३॥
 पाचारितां बाळ न ये । माना म्हणे तो कोटें आहे । गोरक्षासी म्हणे त्यासी पाहे । आणी लवलाहें प्रसादा ॥६४॥
 गोरक्ष म्हणे प्रेमळेसी बाळ घातला सुकावयासी । येरी म्हणे काय बोलसी । विचार मानसी न करितां ॥६५॥
 गोरक्ष म्हणे प्रभातें । तुवाच आज्ञापिलें मातें । धुवोनि सुकती बाळ्यते । मग आम्हातें देखे ॥६६॥

ती आज्ञा बंदोनि शिरी । बाळ चौखट घुतला निर्धारी । मुकुं घातला उपरी यरी । मळाने नीरी वाहविलें ॥६७॥
 येरी म्हणे दिवस घटिका चार । आला तरी काय मुके सकुमार । जा आणी त्यासी सत्वर । वेळ फार जाली कीं ॥६८॥
 ऐकोनि प्रेमळेचें वचन । गोरक्ष गेला उपरी चढोन । मेद मांस लवचा असी पूर्ण । शिरा घेवोन पावला ॥६९॥
 शरिराचें पांच प्रकार । वल आणि अलंकार । टेवी आणोनि उभयांसमोर । निवेदी समप्र पृथक्चें ॥७०॥
 तें देखोनिया विपरीत । प्रेमळे मांडिला आग्रान । कें वक्षस्थळ बडवीत । वदनी घालित मृत्तिका ॥७१॥
 एकची जाला हाहाकार । पुटला तेव्हा शोकसागर । सवळ्यचे नेत्री वाहे नीर । पाहे चम्पकार गोरक्ष ॥७२॥
 प्रेमळा म्हणे रे वैरिया । करोनी दाविली ही वरवी क्रिया । सुड घेनलासी निर्दया । नष्टा माया तुज कैची ॥७३॥
 मंदातुसें साधुपण । कळों अलें रें आम्हांलागोन । उगा राहिलासी घात वेरोन । गला जव्दोन जोग तुझा ॥७४॥
 तूं काळ कोटोनि आलासी । माझिया वाळ्य भवलासी । प्रसवोनि बांझ केलें मजसी । शिखा तुजसी लावीन ॥७५॥
 मांगझड्य तुझें कटोर । मारितां बाळ न भी अंतर । तूं ह्मणार होसी निर्धार । मारीन सत्वर तुज आतां ॥७६॥
 गोरक्ष म्हणे प्रेमळेसी । नाहीं जन्ममरण आम्हांसी । बैसी तूं कवणानि मारिती । मिथ्या वदसी वर वाचें ॥७७॥
 आम्ही मरणा-काळातें प्रासिलें । रिपुविघ्ननि तें संहारिलें । आंशालोभातें दयशिलें । कर्मा मुंदिलें सवळ्यचें ॥७८॥
 तूं केवीं वरिती आमुचा घात । आम्ही मुळींच असों घातातीत । वध्यतेचा मोढिला पंथ । आम्ही मुक्त सर्वदा ॥७९॥
 तें सवळ मिळोनी युवती । गोरक्षावरी जानावती । नाना कुशार्थें ताडिती । यमीं भेदिती एकसरा ॥८०॥
 बाळकाचा घेऊनि प्राण । बोलसी आगळें धीट होऊन । हे गोड न लगती वचन । दे आणोन राजसानें ॥८१॥
 त्यात्रीण हा राज्यभार । शून्य दिसते अवघें मंदिर । चोरा आमुचा छत्रघर । दावीं सत्वर आम्हांतें ॥८२॥
 मच्छींद म्हणे रे सुता । कां प्रवर्तलासी बाळघाता । आमुचे जीवीं जडली व्यया । दुःखदाता जालासी ॥८३॥
 वरविला योगाचा अभ्यास । तें फळ आणिलें काय उपेगास । करोनि बाळकाचा नाश । जोडिलें यश हें काय ॥८४॥
 गोरक्ष म्हणे जी गुरुनाथा । आपणची मागें बोललां होतां । कीं मेनीनायाची न सुटे ममता । हाचि गुंता बहु मज ॥८५॥
 तो मेनीनाथ तुम्हां सांडोनी । आनंदें पावला परमुवनीं । आतां ममता मिथ्या मना । कां धरोनी शोक करां ॥८६॥
 ममता अनायासे तुटली । येथोनि मुक्तता तुम्हां जाली । आतां उभयतां ये वेळीं । चला सुखळीं मजसवें ॥८७॥
 मनीं न वाहोनि चिंता । आनंदें असावें उभयतां । मीनभागे सेवा करितां । संप्रदाय समर्थां सेवितील ॥८८॥
 प्रेमळेसि होता मोहपाश । तो तिनेंच त्याचा वरविला नाश । आतां उभयतां सावकाश । आचरा योगास आनंदें ॥८९॥
 परिसोनी गोरक्षाचें वचन । प्रेमळा बोले क्रोधायमान । मळें भोंदू दोघे जण । घातक पूर्ण निर्दयी ॥९०॥
 माझें मज बाळ घावें । मग उभयतां येथोनि जावे । पापिष्ठा मुख न दावावे । काळे करावे आपुलें ॥९१॥
 त्या सकुमार वाळासाठी । माझा जीव होतो कटी । तेंवें तुझ्या ह्या दांभिक गोष्टी । ऐकोनि पोटीं आग ठेते ॥९२॥
 अहा मेनीनाथा राजसा । मज तूं टाकोनि गेला कैसा । तुजसाठीं जाला जीव पिशा । प्राण सरसा सांडीन ॥९३॥
 भेटीस येतील प्रजाजन । भेटी त्यांच्या घेईल कोण । काय सांगूं त्यांलागुन । काय वदन दाखवूं ॥९४॥

॥ अध्याय ३९ वा ॥

सायास करोनि ब्रह्म । तूं मज जालासि गा प्राप्त । त्या लामाचा केला घात । हो निःपात तयाचा ॥९५॥
 आतां तुजऐसे निधान । मज प्राप्त होईल कोटून । मी परदेशी गा तुजविण । दावी वदन एकदां ॥९६॥
 अहा मेनी म्हणोन । करे वढवी आपुलें वदन । शीर धोवरी आपटोन । निचेडित होवोन पडतसे ॥९७॥
 सखया वेगीं सांवरिती । अद्भुतसे मोहें आरडती । मच्छींदि जीवीं तळमळती । दुःखें आरंवळती सर्वही ॥९८॥
 प्रेमळा म्हणे गोरक्षा लागोन । जा परता न दावी वदन । तंव तो म्हणे मी गुरुवीण । सहसा येथून नव जाये ॥९९॥
 तंव सख्या बोलती गोरक्षासी । दे आमुच्या मेनीनायासी । मग तूं सुखें नेईं सद्गुरुसी । आडवें तुजसी न येऊं ॥२००॥
 प्रेमळा म्हणे बाळा घावें । आनंदें आपुल्या गुरुसी न्यावे । यशध्वजा उभारावे । कीर्तने भरावें त्रिभुवन ॥१॥
 गोरक्ष म्हणे कार्याअंती । जन सर्व फिरोनी पडती । प्रेमळा म्हणे वळ्यांनीं । असत्य निश्चितीं बोल मोठ्ठे ॥२॥
 मच्छिंद्र म्हणे ते वेळां । असत्य न वदे ही प्रेमळा । दावी मेनीनाया बाळा । आनंदसोहोळा प्रगटवी ॥३॥
 तंव गोरक्ष प्रार्थी सद्गुरुसी । तुझी लीला तूं जाणसी । मी नेणें कर्तव्यपणासी । आपुल्या द्रीदासी सांमळी ॥४॥
 सद्गुरु तूं गा पतितपावन । सदैव उदार सर्वज्ञ पूर्ण । तुजें अभयवल्याण । निमित्तासी कारण केलें मज ॥५॥
 तेंचि येथें कृपा करिशी । तरी उठावया वेळ न लागे बाळासी । जें मुखें आज्ञापिशी । तेंचि निश्चयेंही घडेल ॥६॥
 एवं विनयोनि अस्य नाडी । मेद मांस त्वचा सांघडी । मिश्रित करोनी तांतडी । लवडसघडी बख दांवी ॥७॥
 सद्गुरुचरणातें लखोन । उदक सिंचिलें अभिमंत्रोन । विभूति त्यावरी टांगोन । सिंगी वाजवोन ऊढ म्हणे ॥८॥
 ते निद्रीस्ताचें परी । मेनीनाय उठला सडकरी । धांवोन गोरक्षाचे चरण धरी । म्हणे मां माघारी आणिलें ॥९॥
 दुससागरीं आनंदभरित । तुपां टेविलें होतें निश्चित । आतां येथें आणोन परत । दुःखसागरांत लोटिलें ॥२१०॥
 गोरक्ष म्हणे न करी चिंता । शरण जाय ह्या मच्छींद्रनाया । त्याची कृपा तुज होतां । पावसील सौम्यता अभयवें ॥२११॥
 तें परिसोनि मच्छींद्रप्राची । मेनीनाय जडला ते समर्थी । म्हणे मी अनन्य दास तुज्जा पाहीं । अभय देईं गुरुवर्था ॥२१२॥
 त्याची विनयता देखोन । सद्गुरु देती अलिंगन । ब्रटहस्त मायां ओपून । केला स्वाधीन प्रेमळेच्या ॥२१३॥
 त्या आनंदासी नाहीं पार । सर्वही करिती जयजयकार । गोरक्षपदीं लोटल्या समग्र । वांढिती साखर प्रेमाची ॥२१४॥
 प्रेमळा म्हणे योगिराया । मज अनायावरी केलीस दया । काय उतराई होऊं पायां । केलीस छाया पूर्ण कुरें ॥२१५॥
 नेणोन तुझिया सामर्थ्यासी । कृपा गाजिलें म्यां तुजसी । तूं केतळ ईश्वर होसी । कौतुक आम्हांसी दाविलें ॥२१६॥
 तें कौतुक पाहोन बोळां । आनंद साला जीवीं सखळ्यां । परी अज्ञान आम्ही अवळा । गाजिलें तुजला बद्ध पार ॥२१७॥
 म्हणोन प्रार्थितो पुरुषोत्तम । जाल्या अपराधाची करी क्षमा । मूर्ख मळिना आम्ही रामा । चुकलों वर्मातारीं तूं ॥२१८॥
 गोरक्ष म्हणे को माते । क्षमापद हें सद्गुरुतें । सेवकत्वचि शोभे माते । हें वरं तुम्हांतें न वळेची ॥२१९॥
 त्या मच्छींद्रासी होवोन शरण । मागणें तें मागा कृपादान । तो सर्व योगें उदार पूर्ण । करीत पावन अनन्यातें ॥२२०॥
 मानोन गोरक्षाची सूचना । सरळ नमिनी मच्छींद्रचरणा । धरुनी पोडशोपचारें पूजना । करिती प्रार्थना सत्रेमें ॥२२१॥
 जी खानी अनापनाया । दीनोदारणा कृपावंता । तव पर्दीं शरण जालों समर्था । तारीं आतां पामगुनें ॥२२२॥

अनंत अपराध आम्ही केले। स्वहितार्थ तुझे व्रत भंगिले। दयाळ्या गुणदोषांना नाही पाहिले। पूर्ण केले मनोरथ ॥२३॥
 तूं सदय आणि कृपासागर। हे जाणोनि प्रार्थितो वारंवार। अज्ञान दीन आम्ही पामर। करी उद्धार आमुचा ॥२४॥
 ऐसी परिसोनि विनयवाणी। कृपे द्रवला मोक्षदानी। म्हणे हा मेनीनाथ तुम्हाला गोनी। ज्ञान बोधोनी उद्दारील ॥२५॥
 राजछत्र सिंहासन। सर्व भोग मोगील सुलक्षण। सखळ योग साधोन। संप्रदाय भिन्न वाटवील ॥२६॥
 वचन स्वीकारिती अवळा। तंव नाये अंधी घेनलें वाळा। सिंगी सखली घालोनि गर्व। आणी मेखला बाणविली ॥२७॥
 लेवविले वस्त्रअलंकार। नूतन उभारिले छत्रचामर। समुहनें सगर्पोनी राख्यभार। समारंभ घोर करविला ॥२८॥ सखळ
 स्वदेशी प्रजाजन। देती कारमार तेव्हां आणोन। युवराज्य प्रेमळें सोपोन। नीतिकारण निवेदिले ॥२९॥ सखळ
 तोपयोनि निश्चिती। उपासनालाघोनि स्थापिली मक्ती। आनंदल्या देवोनि गुरती। येतो म्हणती आम्ही आतां ॥३०॥
 गोरक्ष म्हणे प्रेमळेसी। आतां आझा धावी जावयासी। परिसोनिया सद्गद मानसी। गुंतली वचनासी न बोलवे ॥३१॥
 म्हणे गोरक्षा लोम सांडोन। स्वामीस जातोसि धेवोन। आतां पुनरा केंचें दर्शन। प्रारब्धहीन आम्ही कीं ॥३२॥
 गोरक्ष म्हणे थो माये। स्वामीप्रसाद हा मेनीनाथ होये। याकडे पाहोनि स्वस्थ राहे। आठयोनि पाय स्वामीचे ॥३३॥
 आम्ही सदा तीर्थवासी। रमतां पावूं या टापासी। आमुचा प्राण तुजपासी। न विसर्धो यासी क्षणमत्र ॥३४॥
 यालागीं आम्हां येयें येणें। दर्शन लावसील याचे गुणें। स्वामीवरदे काय उणें। आनंदे भोगणें निजभाग्या ॥३५॥
 मेनीनाथाचा लोम अंतरी। तैसाचि माये असों दे मजवरी। दैत येथें कांहीं न धरी। लेखीं सरी समान दोषां ॥३६॥
 हेचि विनंती माते तुम्हा। मार्गस्य। लाविजे वेग्रीं आम्हां। भंगो नेदी लोभप्रेमा। निवेदल्या क्रमा चालरी ॥३७॥
 असो यावरी एकान्तिभुवनी। प्रेमळा लागे मच्छीद्रचरणी। सद्गद हृदयी गहिबोनी। नम्र भावणीं प्रार्थिले ॥३८॥
 मच्छीद्र म्हणे थो हुंदरा। मज ध्यायें तूं सदा अंतरी। तुजपासोनि नाही दूरी। भावापरी मी तया ॥३९॥
 गद्गिभूति हा मेनीनाथ। पुढें होईल हा विस्फाट। यावरी माझा लोम बहून। वंही अलंत वाढवी ॥४०॥
 देशीक वाट पाहती जन। मालागीं गोरक्ष जातो धेवोन। तुम्हीं आनंदे राहा पूर्ण। मम वचन मानोनी ॥४१॥
 प्रेमळा विनवी जी नाथा। सेवे न्यायी कांहीं संपता। स्वामी म्हणे गोरक्ष ऐकतां। करील निर्मस्तता उभयांची ॥४२॥
 मग प्रेमळें गुप्त धन। कलकविटा दिवल्या दोन। ते न वळतां गोरक्षालागून। सोळीत वाडून दिवल्या ॥४३॥
 सखळ नागरिक मिळोनि युवती। नमोनि करिती विनंती। लोम असों या म्हणती। वाटे लाविती उभयांसी ॥४४॥
 सद्गद होवोनि अवळा। मूर्ती न्याहाळिती वेळोवेळें। धन्य या योगिपांची लीळा। आनंद सखळें करविला ॥४५॥
 तै मच्छीद्र म्हणे सखळेंसी। आनंदे राहा आश्रमासी। वेळ होतो आतां आम्हांसी। पुढील मार्गासी उरकावया ॥४६॥
 आझा बंदोनी उभयांची। सोय भरिली निजआश्रमाची। विखळ वृत्ति प्रेमळेची। कीर्ती त्यांची आठयोनी ॥४७॥
 मच्छीद्रगोरक्ष आल्यान। सुखें करिती सदा वर्णन। धन्य योगी हे जगपावन। मागुनी दर्शन केव्हां घडे ॥४८॥
 अद्भुत सत्संगाचा महिमा। भक्तिमाय जडला प्रेमा। त्या ध्यासेची पावन रामा। सुख आरामा पावल्या ॥४९॥
 हा सत्संग सर्वांत घोर। ताप निरस्तोनी निवे अंतर। भावळनी सर्व विकार। मयमय समग्र नासिती ॥५०॥

सत्संगें होय समाधान । सत्संगें मिटे अज्ञान । सत्संगें पापदहन । तुटे बंधन सत्संगें ॥५१॥
 सत्संग होता भ्रम जाय । सत्संगें निवटती अपाय । सत्संगेनी पवित्र । काय सत्संगेंचि होये लाभ बड्ड ॥५२॥
 सत्संगें फुकमें नासती । सत्संगें सायकमें घडती । सत्संगें भेटे श्रीपती । स्वात्मप्राप्ती सत्संगें ॥५३॥
 सत्संग सर्वांतें तारक । सत्संग हा कल्याणदायक । सत्संगें सर्वदा सुख । निरसे दुःख सत्संगें ॥५४॥
 ज्या सत्संगाची लाभली जोडी । त्या दत्तप्रबोधीं उपजे गोडी । तो पावे परात्पर घडी । उभवी गुढी लोकत्रयी ॥५५॥
 सत्संगाचा लाभ जाला । तेंच दत्त कृपाकू पावला । अमयवरदे बोलवी बोला । बोल आपुला गूढमुखें ॥५६॥
 रसने देवोनि स्फूर्तिरस । प्रंगी कया वादवी सुरस । सेवितिया गोडी विशेष । दिवसेंदिवस जडे प्रीती ॥५७॥
 श्रीदत्तकृपा अलोलिक । वदविता प्रंगीं तोचि देख । पुढिले प्रसंगीं कौतुक । कया सुख हेचि हे ॥५८॥
 संत सदगुरू अनंत । त्यांचा कियत विनवी सुत । सर्वांपुढें जालों नत । करा साक्षार्थ दासाचा ॥५९॥
 इति श्रीदत्तप्रबोधप्रंग । श्रवणेंचि पुरती मनोरथ । आधिक परिसोत श्रोते संत । नवत्रिंशोध्यायार्थ गोड हा ॥२६०॥

॥ नवत्रिंशोध्यायः समाप्तः ॥

अध्याय ४० वा

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः । श्रीगुरुभ्यो नमः ।

नमो श्रीदत्तयोगिया । आनंदवंदा सदयदया । सर्वाम्ना गुणवर्षा । प्रणम्य पायां निजभावे ॥१॥
 वृं अनादि योगी महासिद्ध । निर्विकार निरामय निर्वद । जगदोद्धारार्थं हा प्रबोध । प्रयां संवाद करवीसी ॥२॥
 पद्मगुणसंपन्ना गुरुदत्ता । वृं सर्वज्ञ गा ज्ञानदाता । जीव उद्धारवया समर्था । सिंहादिमायां प्रगट वृं ॥३॥
 शरणागताचा देखुनि भाव । स्मरणभात्रे धेसी धांव । जाणोनि त्याचा अभिप्राव । हेतु सर्व पुरविसी ॥४॥
 हा निश्चय परिसोनि श्रवणी । म्यां संकटों प्रार्थिलें तुजलागोनि । तें तृतात्काळ प्रगटोनी । पुरविली धणी अंतरीची ॥५॥
 होसी कृपालु वृंदत्तराया । मज दीनावरी केलीस दया । लाविला दत्तप्रबोध वर्णावया । देउनि अभया निजदासा ॥६॥
 गत कयाध्याय सरतां । तोषवोनी प्रेमळेच्या चित्ता । मर्च्छिंद गोरक्ष उभयतां । पुसोनि पंथा लागले ॥७॥
 वाद्य देशीं घडत काळ । गोरक्ष आज्ञे योगी सकळ । राहिले होते ठायीं निश्चळ । चौरंगी प्रेमळ त्यामार्जी ॥८॥ हे
 गुरुशिष्य दोघे जण । मिळाले योगियांमार्जी जायोन । चरपटें धांवोनि धरिले चरण । जालें आलींगन सकळांसी ॥९॥
 अवघे मिळोनिया योगी । आनंदे लागले तेव्हां मार्गी । सेवा नित्य करी चौरंगी । श्रम अंगी न मानी तो ॥१०॥
 यापरी मळाळ देश लुडंबोने । मार्ग प्रमितां पावले गोकर्ण । तेथें महाबळेश्वरलिंग विराजमान । देव संपूर्ण तिष्ठती सदा
 ॥११॥ ते स्वयं शोभा विशेष । पाहोनि आनंदले मानस । मच्छींद बोले चरपटास । वृं योगास साव येथें ॥१२॥
 गोरक्ष वदे ते अवसरी । चरपटा वचन अंगीकारी । गुरुआज्ञा वंदोनि शिरी । राहें निर्धारी या ठायीं ॥१३॥
 चौरंगीनें करोनि श्रवण । म्हणे जी आज्ञा मजप्रमाण । निरोपित्या रीती योग साधीन । न करीं अनमान सहसाही ॥१४॥
 मग गोरक्षें सुमुदूर्त योजिला । तें चौरंगी आसनीं बैसविला । सद्गुरु कृपाकृतें वेळीं । बोधी तयाला योगयुक्ती ॥१५॥
 लावोनिया योगमार्गीसी । चरपट बैसविला निश्चयेंसी । सर्वे होते योगी तापसी । तेही मच्छींदासी विनवीती ॥१६॥
 या चरपटाचे संगें करून । आम्हीही आचरूं योगसाधन । आनंदला मच्छींद ऐकोन । गोरक्षही पूर्ण सुखावला ॥१७॥
 म्हणे येयेरां सांमाळावें । योग युक्तीनेंचि साधावे । मन कोठें न दवडावें । साधनीं असावें निमग्न ॥१८॥
 योग सिद्ध होतां पूर्ण । मागुतीं ध्यावें गुरुदर्शन । येर कोठें न करा गमन । बांधा वचन गांठीसी ॥१९॥
 यापरी निवेदोनि त्यांसी । शिष्यगुरु निवृत्ती वेगेंसी । चरपट सद्गद यानसी । नमीं चरणांसी सद्गुरुच्या ॥२०॥
 स्वंदस्वंदोनि करी प्रार्थना । म्हणे उपेक्षोनी जातां मज दीना । पुढतीं केवचां पाहीन या चरणा । कृपाघना गुरुवर्या
 ॥२१॥ जैसी वृं श्रेष्ठ गुरुमूर्ती । तेथेंच ज्येष्ठ बंधु गोरक्ष निश्चिती । उभय जवळ नसतां मजप्रती । बाटेल खंती काय करूं
 ॥२२॥ उभयांचा प्रेमा मजवरी । असोनि जातां टाकरोनि दूरी । हे चरण निर्धारी । केवचां तरी पाहीन ॥२३॥
 मच्छींद म्हणे न करीं चिंता । सत्य वृं मज भेटसील मागता । साधी आपुलिया स्वहिता । न करीं वार्ता मोहाची ॥२४॥
 गोरक्ष म्हणे निजमानसी । भावें आराधी नित्य सद्गुरुसी । तया दर्शनेचि सुखावसी । आनंदें राहसी अभय हे ॥२५॥
 यापरी तयाते बोधवुनी । आणि योगजनातें पुसोनि । उभयतां निघाले तेथोनी । रामेश्वर नयनीं पाहवया ॥२६॥

मार्ग क्रांति अतिवरा । चालता पावले रामेश्वरा । देवक्षेत्र सागरा । पाहोनि मावारां निघनी ॥२७॥
 नाना तीर्थ क्षेत्र पाहता । संत मुनि योगियां विलोकिता । लक्षोनिषा पूर्वपंथ । देश पर्वत उल्लंघिती ॥२८॥
 अति दुर्घट मार्ग देखतां । कीं पर्वत दरी घोर असतां । मच्छींद्र पावोनि मयचिता । होय बोलता शिष्यासी ॥२९॥
 अरे ही भयानक दरी । पाहतां भय उपजे अंतरी । तूं पुढें जाऊं नको दूरी । मजबरोवरी चाले उगा ॥३०॥
 गोरक्ष म्हणे मच्छींद्रासी । कैचें भय येयें आपणासी । निर्विकार निर्द्वंद्व असतां मानसीं । भय तपासी कैचें मग ॥३१॥
 नैराश्य निःस्पृह सर्वदा । तपासी कैची भयवाधा । चित्त शुद्ध ज्याचें सदा । न झळवे कदा भय काहीं ॥३२॥
 सर्वाभूती जो समान । कदा नेणें जो भेदभान । परधन कांता जया वमन । तया कोटून भयवाधी ॥३३॥
 अहो या कारण भयाचें । तें तूं तंव जाणसी साचें । म्यां काय बोलावें वाचें । लक्षण तयाचें आगळिक ॥३४॥
 परी किंचित बोवडे वचनी । निवेदितां आतां स्वामिचरणीं । तें प्रेम घेईजे परितोनी । वाढीं नपणीं मी न बोलें ॥३५॥
 शोभ आशा मोह समता । काम क्रोध मद मसरता । दंभ आणी अहंता । कारण घाता असती हे ॥३६॥
 द्वेष निंदा भेद वाद । वैरत्व घात विवाद । हाट आगळिक संवाद । घातक छुद्ध असती हे ॥३७॥
 चोरी जारी जुगलपण । अभिलाष कपट कुटिल पूर्ण । तृष्णा कल्पना भ्रांतीक जाण । रूप गुण अलंघ्य ॥३८॥
 इच्छा वासना झुली । हे गुण घालविती घालीं । यांची पडूं नेदी जो साडली । भय काळीं त्या नाहीं ॥३९॥
 आपण तो वीतरागी । सदा फिरतो निःसंगी । सर्व जाणती हे जोगी । पूज्य जगीं सकळातें ॥४०॥
 आपण निर्लोभ सर्वदाही । अवनीं वावरतां भय नाहीं । आनंदें चला लवळाहीं । सुखळ ठायीं निवासा ॥४१॥
 यापरी कोनि भाषण । स्वच्छंदें करिती स्थिर गमन । ज्ञानचर्चा निरोपण । श्रवण पठण चालतां ॥४२॥
 गोरक्ष निरोपिला संवाद । परितोनि मच्छींद्र राहिला स्तब्ध । आपुले वित्त रक्षी सावध । नेदीच भेद लोभयोगे ॥४३॥
 कनकाविटांची शोळी । आपण वाहे कक्षास्थळीं । गोरक्ष असोनी जवळी । न बदे जाली जड घे तूं ॥४४॥
 परी गोरक्ष सच्छिष्य उत्तम । जाणें सद्गुरुसी होती श्रम । त्या चावया सुखविश्राम । तो गुणधाम प्राप्ती तया ॥४५॥
 म्हणे जी स्वामी सद्गुरुनाथा । श्रम होती तुम्हां चालतां । तरी शोळी मी वाहतों समया । ती या आतां मजपाशीं ॥४६॥
 परी मच्छींद्र मनीं लोभ विशेष । शोळी न घावी वाटे त्यास । म्हणे तूं पावसी श्रमास । शोळी कासयास घेसी तूं ॥४७॥
 येरू म्हणे सद्गुरुराया । तव कृपें न श्रमे माझी काया । अनमान न करीं चावया । पात्र तिसाविया क्षणभरी ॥४८॥
 शिष्याचा आप्रह देखोन । करी शोळी त्याचे स्वाधीन । परी अंतरीचें कारण । कदा बोलोन न दावी ॥४९॥
 क्षणक्षणां दे घे शोळी । स्थिर न ठेवी कदा काळीं । उभयपक्षां फिरी पाळो । चालतां कुस्यळीं भय वाहे ॥५०॥
 मार्गतीं गिधिड कानन । देखोन पर्वत दरी दाहण । म्हणे रे गोरक्षा हें विपिन । अति कठिण दिसतसे ॥५१॥
 हें स्वळ दिसे भयंकर । येथें वसत असतील चोर । आपण दोघे कोण विचार । कैसे पार पडूं सांग ॥५२॥
 गोरक्ष म्हणे जी स्वामिया । किमर्थ वाहतां येथें भया । हुमची असतां पूर्ण दया । तत्कर कासया पीडितील ॥५३॥
 काम आहे आपणापाशीं । म्हणोनि भय वाहावें मानसीं । जो कोणही भेटेल मार्गासी । तो विनय पायांसी होईल कीं ॥५४॥

झोळी तुंवा किगरी । कंया सयली अंगवरी । बाणा पुंगी परोवरी । काय तस्करा म्यावया ॥५५॥
 हे तयांसी काय करावें । येणें काय त्याचें उदर मरावें । तस्करमय मज न संभवे । आनंदें चलावें निजपंथें ॥५६॥
 सिंह व्याघ्र वृक रीस । हे तंत्र मित्र असती आम्हांस । येर कोण गणी थापदांस । नाग सर्पांस वृश्चिका ॥५७॥
 तत्र दयेचें सामर्थ्य वृत्त । पिशाचच राक्षस पादाक्रान्त । यक्षिणी डाकिनी भूतप्रेत । कोण मानीत मयका त्या ॥५८॥
 नाणोनि काहीं कल्पनेसी । स्वस्थ असावे सदा मानसी । पंथ क्रमथा सावकाशी । सुखसंतोषी स्वानंदे ॥५९॥
 वेदांतविषय आध्यात्मिक । मज तें ज्ञान बोधा चोख । मी तंत्र असे आर्थिक । कृपा आवश्यक कीजे जी ॥६०॥
 मज कृपें ज्ञान बोधिता । सद्गुरु पंथ उरके चालता । आनंद उपजविजे समर्था । दुश्चित वाता सोडोनि ॥६१॥
 यापरी विनवी तो गोरक्ष । परी तेथें न लागे गुरूचें लक्ष । भयार्थ काननीं गुंतले अस । कनकां दक्ष रक्षणा ॥६२॥
 तेणें न सुचे आन काहीं । न बोलोन राहे उगला ठायी । चिताचि भयें वाहे देही । स्थिर नाहीं मन तेणें ॥६३॥
 गोरक्षें लक्ष्मोनि गुरूसी । म्हणे कोण भ्रम पावला यांसी । काहीं न बोधिता ज्ञानासी । शोधूं कारणासी या हेतू ॥६४॥
 हेंचि मने आतां मजलागीं । बड्ढकाळ होते शिवांचे प्रसंगी । तेथें विषयसुख लागलें अंगी । रंगले रंगी मोहाच्या ॥६५॥
 तेथेंचि गुंतले घाटे मन । म्हणोनि न सुचे निरोपण । कीं एकाएकी काढिल तेथोन । देखोनि विपिन भय चित्ती ॥६६॥
 तरी करावया चिता नवटी । काढू आतां ह्याचि गोटी । मग जोडोनि करसंपुटी । मोळ पदतटी टेविला ॥६७॥
 म्हणे जी सद्गुरू दातारा । माझी विनयणी अवधारा । काय वाटतें तुमच्या अंतारा । तें दीनोडारा निरोपिजे ॥६८॥
 ऐसें बहुतापरी विनविलें । परी मच्छींद्र काहीं न बोले । मग गोरक्षोही मौन्य धरिलें । उगलाचि चाले सद्गुरूसर्वें ॥६९॥
 उमथही तेव्हां मार्ग क्रमिता । योगें पावले शैल्यादि पर्वता । धोर निबिड कांतार अवचिता । चाकित पाहतां मानसी ॥७०॥
 अतिपर्वत तो उंच विशाल । गगनचुंबित गेले, हुम सकळ । माजी न दिसे सूर्यमंडळ । कार्त्तिकी कौन्हाळ वनचरें ॥७१॥
 परम भयानक तें कांतार । माजीं विशाल किरती वनचर । धैर्यवंता न धरवे धीर । कांये अंतर धरयरी ॥७२॥
 तेथें तस्कराचा वास । मार्ग न फुटे एकट्यास । ऐशा अथोर ठायास । येणें उभयांस पें झालें ॥७३॥
 तया स्थळातें पाहोन । मच्छींद्र झाले कंपायमान । मुखें न बोलवे वचन । सुचलती चरण चालता ॥७४॥
 मच्छींद्र चाले मंद मंद । तेवींच गारक्षक उचली पद । मुखें न करुनी शब्द । जाणोनि ह्रंद वते तो ॥७५॥
 गोरक्ष निर्भय मानसी । आनंदरूप सदा संतोषी । काहींच दुःख नेदी सद्गुरूसी । सादर सेवेसी वृत्ति ऐसा ॥७६॥
 तंत्र मच्छींद्रें धरोनि अवसान । काय बोले तपासि वचन । वारे हें दिसतें वटिण स्थान । मय दाहण मज वाटे ॥७७॥
 हीं निबिड स्थळें दिसती । सत्य येथें तस्कर असती । वगेणी न वागे एक पंथी । असेल भीती निश्चयें ॥७८॥
 गोरक्ष म्हणे परिसा वचन । ज्यांचे गांठीस असेल धन । तयांसी भीती प्रमाण । वां हो आपण निर्बुजावें ॥७९॥
 ज्याचे पळवीं असेल जर । तयामागेंचि बहुत डर । आपण विज्ञापासोनि दूर । अस्तां धोर कायसा ॥८०॥
 आपण जोगी भिकारी । भिक्षा मागतो घरोघरी । अणुमात्र संचय नसे पदरी । काय तस्करां न्यावें यदा ॥८१॥
 गलित जीर्ण अंगी वसन । कार्त्तिकी झोळी नेसलें कौपीन । बाणा अंगी भस्मोद्धारण । पुसतें कोण वस्तुंसि या ॥८२॥

आपण जोगी उदास । त्वजोनि वावरतें आशापाश । हें पाहतांच कळतें जगास । कदा उपसर्गास न लाविती ॥८३॥
 निर्मय मार्ग आनंद क्रमावा । कळे तेथें पाविजे विसावा । प्रीती आदिनाप सरावा । विवला नाणावा आन काहीं ॥८४॥
 मच्छींद्र म्हणे काय जल्पसी । भय तो असे सर्वांसी । हा विचार वान कळे तुजसी उगा जाचिसी कां व्यर्थ ॥८५॥
 देखोनि सद्गुरूची कोपता । विचार पडला गोरक्षनाया । म्हणे कोण स्वामीसी चिंता । भय भीतता न कळेची ॥८६॥
 याचा शोध करावया । कांहीं पाहिजे केली क्रिया । ही भीती अंशावांचोनि । जुपजे वायां सर्वदा ॥८७॥
 मग चालतां मंद गती । गोरक्षें मांडिली तेव्हां युक्ती । श्रीगुरुसी करी विनेती । तुम्ही श्रमलेतां बहु फार ॥८८॥
 ओक्षें शोळीचें मज बावें । रिक्त पंथें आपण चालावें । निविड कानन उरकावें । विश्रांतीं वैसावें रम्य स्थळीं ॥८९॥
 वचन मानलें सद्गुरूसी । शोळी दिपली गोरक्षासी । मागें पुढें चालती बेगसी । कठिण पंथासी उरकिती ॥९०॥
 पुढें मच्छींद्र लगवों जाय । गोरक्ष मंद गतीं मागें राहे । दुरावतां गुरु स्थिर होय । शोळी पाहे सोडोनि ॥९१॥
 बैगी पाहतां सोडोन । तो कनकविटा निघाव्या दोन । म्हणे हें सद्गुरूसी भय दारुण । आलें पळोन मजलागीं ॥९२॥
 गोरक्ष कैवळ शंकर । नैराश्य निर्लोभ दिगंबर । तया नावडे संग्रहविचार । योगेश्वर निर्भय तो ॥९३॥
 परधन आणि परकाभिन । हे तंत्र तया वाटे व्रमन । निर्विकार वतें आनंदवन । सुखसंपन्न सर्वदा ॥९४॥
 नैराश्यवृत्ती निर्मळ । तेथें कैचा वाधी मळ । गढूळींच शोभे अवघा खळ । मास्कारी काजळ लागेना ॥९५॥
 तैत्ता गोरक्ष कांचनी । लोलिंगत कदा नोव्हे मनी । ताकाळ विटा दिषव्या फेफोनी । दिव्हे दवडोनी भयावें ॥९६॥
 टाकिलें कळे सद्गुरूसी । म्हणुनी उपाय योजिला त्यासी । पापाणचिपा राग पाडेसी । शोळीत बेगेंसी बांधिल्या ॥९७॥
 मग शोळी उचलोनि वरित । अति लगवों पंथ कमीत । जेथें होते सद्गुरुनाय । पावला धांवत त्यापाशी ॥९८॥
 चालतां रम्य स्थळ देखिलें । विश्रांतीसी दोघे वैसले । तें सद्गुरु गोरक्षासी बोले । मागें राहिले कवण काजा ॥९९॥
 येरु म्हणे शंका दाटली । म्हणोनि मातें वेळ लागली । आपण आलेति पावलापावली । विलंबता दिसली यायोगें ॥१००॥
 तंव मच्छींद्र बोले वचन । भय सरलें कीं नाहीं येथून । गोरक्ष बोले कर जोडोन । भय टाकोन आलों पुढें ॥१०१॥
 तंव सद्गुरु आनंदले । म्हणती आतां बरवें जाहलें । गोष्टी करिती आनंदमळें । सुखकळोळें तें ठायीं ॥१०२॥
 गोरक्षासी म्हणे ते समयां । श्रमलासि मातें शोळी देई । ऊठ पंथ कथूं लवलाहीं । अरळ संदेही नाणी तूं ॥१०३॥
 शोळी देवोनि गुरुनाया । उरकिते जाहले पुढील पंथा । तंव सात पर्व त्या पर्वता । पुनर निविडता पावली ॥१०४॥
 आणिक दचकलें गुरूचें मानस । मागुतीं पुसतीं गोरक्षास । मय आहे काय या स्थळास । मज उदास वांटतसे ॥१०५॥
 गोरक्ष म्हणें मय सरलें । स्वामी तें तों मागें राहिलें । आतां कां वाहतां उगलें । मन मोकळें सुखें चला ॥१०६॥
 चंद उतरतां पर्व पर्वताचे । अवघड रान दिसतां राचें । मन धुकधुकी सद्गुरूचें । बोले वाचें शिष्यासी ॥१०७॥
 अरे हे दुर्धर कानन । देखोनि भयाभीत माझें मन । केवदां जाईल उतरोन । हें मजंलागून कळेना ॥१०८॥
 तुज तों न वाटे कांहीं मय । परीं जें घडोनि येईल अपाय । तेव्हां तूं करसील काय । मज तों उपाय दिसेना ॥१०९॥
 जोवरी न पावू । विश्रांतिस्थळा । तोंवरी उठती हृदयीं भयाच्या ज्वाळा । उशीर न लागे येतां काळा । प्रसंगी पाळा कोणीकडे ॥११०॥

अरे संघ जरी असनां बहुत । तरि गनीं न होवो मयाभीत । एकटे मार्गी दोघे निश्चिंत । मय अद्भुत वाटते ॥११॥
 गोरक्ष म्हणे गुरुराया । शपथ बंदोनि वितवितों पाया । मार्गेचि टाकोनि आलों मया । शिणवितों काया व्यर्थ का ॥१२॥
 भय ते राहिलें अत्यंत दुरी । तुम्ही आनंदरूप असावें अंतरी । मी मिथ्या नवोलें निर्धारी । असल वेखरी झटेल ॥१३॥
 ऐसा वाग्वद करितां । मार्गी चालले उदयतां । तंव मच्छींद्र जाला शोळीविलोकिता । दिसे न्यूनता त्यामाजी ॥१४॥
 उणीय मासतां आली कलहना । म्हणे दिसनसे विपरीत भावना । मग धैर्यन पावेचि मना । म्हणे पाहूं खुणा आपल्या ॥१५॥
 शोळी टेवोनि खालुनी । येगीं सोडोनि पाडे मंथी । तंव पापाणचि पा लागल्या हातीं । विटा न दिसती कनकाच्या ॥१६॥
 ठेविलें म पडतां दृष्टी । अक्ष म्हणोन कपाळ पिटी । कोण कर्म लागलें पाठीं । सोटिली गांठी अभागें ॥१७॥
 आक्रोश हाहाकार करी । अंग टाकी धरणीवरी । म्हणे कोण निर्दय आला वरी । जेणें विटा चोरी नेल्या कीं ॥१८॥
 कोण दुष्ट भवला चांडाल । तेणें वित माझे नेले सवळ । तंव गोरक्षें जोडोनि करकमळ । चरणीं मीळ ठेविला ॥१९॥
 प्रार्थोनि म्हणे काय जालें । किमर्थ शोकातें आरंभिलें । तें मज पाहिजे आतां वळलें म्हणोनि विनविलें । सदयासी ॥२०॥
 मच्छींद्र म्हणे गोरक्षासी । प्रेमळें दिवलें कनकासी । हें उपेगी पडेल जीवदेसी । सांगे मजसी गुप्त ठेवा ॥२१॥
 तें तुज मी न जाणवतां विंचित । दोन कनकविटा ठेवीं शोळीत । त्यासी ओढवला घात । बहु अनर्थ जाला कीं ॥२२॥
 आतां यासी काय करावें । कैसें पडेल मज ठावें । उभयांत तिसरें आसावें । तरिच पटावें त्याच्या गळें ॥२३॥
 गोरक्ष म्हणे ययार्थ । आपण ही बोलिलेति मात । तिसरही होतें उभयांत । तेणेंचि विक्षित तुम्हां वेलें ॥२४॥
 तिसरियासी दबडावें म्हणोन । म्यां बहुत केला प्रयत्न । परीं तें अधिकची राडे लिगटून । पाठ पुरवून राहिले ॥२५॥
 दोघे आपण आनंदराशी । तिसरें देखिलें बागुलासी । कवण कारण लागला संगासी । शोधीं त्यासी मी फार ॥२६॥
 माझे स्वामीसी येणें पीडिलें । स्वात्मस्वहितातें नाडिलें । म्हणोनि माझें मन क्षोभलें । यासी दबडिलें पाहिजे ॥२७॥
 कवण उद्धवाचें कारण । मी राहिलों त्यातें शोधून । काल शोळी पाहें अंब सोडून । तंव विटा दोन कनकाच्या ॥२८॥
 पाहतां क्रोध आला मजसी । कीं हेंचि मूळ असे अनयासी । रोपें केंविलें त्यांसी । दबडिलें तिसऱ्यासी त्यासवें ॥२९॥
 म्हणोनि तुम्हां वारंवार । प्रार्थित होतों जोडोनि कर । कीं मार्गेच राहिलें स्वामी डर । चलावें स्थिर आनंदे ॥३०॥
 परितोनि गोरक्षाची मात । सद्गुरूनें मांडिला आवंत । म्हणे कैसा केलासि त्यां घात । देई वित माझे तूं ॥३१॥
 न जरी देसील माझे धन । तरी मी आतांचि सांडीन प्राण । ताडोनि घेईन पापाण । हत्या घडवीन तुजलागी ॥३२॥
 गोरक्ष म्हणे जी नाथा । आपण सुद्ध शिरोमणी असतां । कां धनमोहीं उगे पडतां । दुःख भोगितां किमर्थ ॥३३॥
 पंचरा अनर्थ धनापाटी । हे निवडिले असतीं श्रेष्टी । तुम्ही जाणोनि होनां कष्टी । आश्चर्य मोठी नवल हें ॥३४॥
 आशागर्भीचा लाभ पाटा । तेथें लोभ उपजला कर्ता । लुणें मांडिला चढोटा । बारा वाटा तेणेंची ॥३५॥
 तेथें कुतर्काचा धाजार । पडिपु तेथील सौंदर्यार । अर्चवेक कर्ता वेव्हार । वस्तु घेणार मोह तो ॥३६॥
 हेम मायास्य असे सर्पही । अंगीकारितां सर्व दाही । येणें अणुमात्र सुख नाहीं । बुडवी डोही चितेच्या ॥३७॥
 चिंता चिंता समान । अधिका पाहतां एक व्यंजन । या सामर्थ्ये असे भिन्न । करी दहन कोण कैसे ॥३८॥

चिता भेलिया दग्ध करी । धिता सजीवास जाळी अंतरा । ते योगेश्वर त्यागिजे दूरी । चिंदवरी वास कीजे ॥३९॥
 हां मार्ग आपणातें नसावा । नैराश्ययोग सदा असावा । हा विश्वकद्वयी वसावा पाविजे विसावा निजहरे ॥१४०॥
 मानूनिया अनुतापा । विषेक निवटिजे लोभसंतापा । प्रगट कीजे योगप्रसापा । दर्शन परतापा निवटिजे ॥४१॥
 सावध होवोनि आपुले आपण । प्रसन्न कीजे आपुले स्वमन । तेणें सकळ सिद्धी कर जोडोन । आशेप्रमाण वर्तती ॥४२॥
 पदार्थमात्र इच्छित । तो सहजें होतो खात्री प्राप्त । शोक सांडोनि व्हां सावचित । साधा अर्थ ऐशापरी ॥४३॥
 आपण तों योगसंपन्न । शेण सोनें आपणा समान । कां खेद करावा त्यालागुन । या सोडोन लोभमोहा ॥४४॥
 तुम्हीच कांचन आणिलें । कांचनें काय तुम्हां घडिलें । भय मात्र उपमात्र उपजविलें । पिसें लाविलें तुम्हांसी ॥४५॥
 ऐशा दुःसंगाचा संग । धरितां कांहीं न घडे उपेग । सद्बुद्धियोगा करी भंग । विषयरंग वाढवी ॥४६॥
 यदर्थ स्वाधी अवधारी । कनक कामिनी त्यागिजे दूरी । यासना दंडोनि निर्धारी । निरिच्छ अंतरा राहिजे ॥४७॥
 येणें न पडे कधी अपाया । सर्व सिद्धी लागती पायां । कांहीं न करोनि उपाया । स्वरूपी रूपा या जागृती ॥४८॥
 नष्ट खंड हें अमंगल धन । येथें न लाविजे कदा मन । भिक्षा असे जीविकेलागोन । कोण कारण मंग त्याचें ॥४९॥
 भिक्षा कामधेनुमाता । काय उणें जी ती दुभता । पडों नेदीच ती निवृत्ता । करी सांगता सर्वस्वें ॥१५०॥
 दोष लागों नेदी पराचा । लेरा जाऊं नेदी पदरीचा । संकल्प आणी विकल्पाचा । बोल त्याचा तुरवीच ॥५१॥
 उभयपक्षां पुण्यवर्धन । उभय पापा करी दहन । प्रसादसेवनें ते होती पावन । सर्वदा कल्याण सर्व पक्षां ॥५२॥
 ही गाडली अत्यंत थोर । सवेते नित्य दुग्ध अपार । सेवी त्यासी घडे निराहार । तूत अंतर करीतसे ॥५३॥
 ही केवळ निर्दोष गंगा । सेवितां पानकें जाती भंगा । ऐशी असोनि आपुल्या संगा । अत्य रंगा मुलावें ॥५४॥
 जें सर्व घातासि कारण । तें हें कनक अमंगल पूर्ण । यासाठी दिघले त्यागून । भय निरसोन गेलें कीं ॥५५॥
 सुद्ध तुम्ही गुरुनाथा । सर्वांचि तुमची योग्यता । असोनि अर्पा लोलिंगता । धर्मां आतां काय म्हणू ॥५६॥
 मच्छींद्र म्हणे रे चावटा । बहुत जल्पोनि करिसी चेष्टा । मज शिणवोनि देसी काटा । सर पाविष्टा अवमा तूं ॥५७॥
 माझेचि दग्धोनिया कांचन । मज कायिसी वैराग्यज्ञान । हे मूर्खा तुम्ही बुद्धी कोण । भोगविशी शीण गुरुतें ॥५८॥
 म्यां प्रयत्ने जतन केलें । तें नष्ट त्यां निर्दालिले । मज तळमळावया लाविलें । अपेश वरिलें त्यांसत्य ॥५९॥
 आजवरी करोनि सेवा । शेंवटी दुःख दिव्हे माझ्या जीवा । वरवा साभिलासी दावा । तोडिला गोवा म्हणतोसी ॥६०॥
 परी मी नायकें हें तुजें वचन । माझें मज दे कांचन । मी न सोडी येतल्यावीण । काढींन प्राण त्यासाठी ॥६१॥
 उगंलाचि आतां परत जाई । त्यागिलें ठायींचे धेवोनी येई । होते तैसे माझे देई मग मी काहीं न बोले तुज ॥६२॥
 'गोरक्ष' म्हणे जी गुरुवर्या । कां क्रोध करितां किंचित कार्या । कनका काय उणे प्रकाशसूर्या । धरोनि धैर्या असावे ॥६३॥
 कांचन पाहिजे तुम्हां किती । तें अज्ञापिजे स्ववर गती । तुमच्या कृपे निश्चिती । उणें मजप्रती असेना ॥६४॥
 मच्छींद्र म्हणे कांचन । मार्गी पडलें नाहीं जाण । बहुत श्रमती त्यालागोन । नाना प्रयत्न करोनिया ॥६५॥
 त्यांसी तों न मिळे किंचित । तुज होईल कोडेनि प्राप्त । मिथ्या जल्यं नको बहुत । माझेचि वित्त मज देई ॥६६॥

हें परिसोनिया लवलाहें । गोरक्ष बोले वंदोनिया पाय । गुरुवर्षा कौतुक पाहे । उणे काय वनकासी ॥६७॥
 सन्मुख होतां थोर पापाण । त्यावरी लघवी करी आपण । अंतर्वास तो जाला धुपण । पीतवर्ण लखलखीत ॥६८॥
 पुन्हा सद्गुरूसी वंदी भावें । म्हणे लागेल तितुकें आतां घ्यावें । न पुरे तरी सांगावें । आणिक सेवें उमाची ॥६९॥
 मच्छंद्दि देखोनि चमत्कार । परम सुखालें त्याचें अंतर । म्हणे हा तो केवळ ईश्वर । नेणोनि फार छळिलें म्यां ॥७०॥
 अद्भुत या गोरक्षाची कळा । पाहोनिया निवालों मी डोळां । क्लांटीच्या वस्तु रुक्क्यां । तुष्टे वाळा देखोनी ॥७१॥
 मच्छंद्दि हर्षोनि मानसी । प्रेमें कवटाळी गोरक्षासी । म्हणे वा रे व्यर्थ छळिलें तुजसी । पूर्ण होसी योगसिद्ध ॥७२॥
 तुज पाहतां निवाळें मन । नको नको मज तें धनकांचन । लोकोपचार दाखिला वर्तोन । तुजही कसोन पाहिलें ॥७३॥
 परी त्वां भ्रांती माझी फेडिली । लीला दावोनि वृंती तोषविली । कल्पना मुळ्यासह उखडिली । शुद्ध वेली अंतरवळा ॥७४॥
 जें जें त्वां मातें निवेदिलें । संपत्ति आतां भासलें । लोभ आशेंत उडविलें । पाटव्य केलें मन माझे ॥७५॥
 धन्य धन्य तुझें आचरण । धन्य वृत्ती आणि तुझें कारण । धन्य तूं होसी सुलक्षण । धन्य महिमान तुझें कीं ॥७६॥
 तूं योगियांमाजी धुरंधर । तुझ्या दर्शनें जगदोदार । तूं देसी आ कृपाकर । इच्छितां अमर होय तो ॥७७॥
 पूर्ण कृपा शरणागतांसी । करितां होती ते तुजथेसी । तुज उपमा घावयासी । कोणही मजसी दिसेना ॥७८॥
 गोरक्षें स्तुती परिसोनि । तात्काळ धरिले श्रीगुरुचरण । म्हणे मी रदीची वाढाण । केवीं गुण वर्णांतसा ॥७९॥
 जपजय सद्गुरू समर्प । कृपाधना जी अनायनाया । तुझा सेवक मी नेणता । नोहे जाणता मुझ मी ॥८०॥
 भी हीन दीन सद्गुरूराया । लक्षोनि तिहिलें तुझिया पायां । न जाणे कांहीं योगक्रिया । तुझीच दया साद्य मज ॥८१॥
 सर्व कारणासी कारण । मुख्य तुझीच कृपा जाण । कर्ता करविता वृत्ति पूर्ण । समर्प महिमान थोर तुझें ॥८२॥
 सूर्यकिरण सूर्यकांतावरी । पढतां अग्नी पडे निर्धार । तो सूर्यकांत लावितो अंधारी । दिवा अशुभरी प्रगटेना ॥८३॥
 तेवीं माझेनि धंडे काय । परी तव कृपें सर्व होय । कृपेचांचोनि घडल काय । सद्गुरूमाय ससर्प तूं ॥८४॥
 परिसोनि शिष्याचें वचन । जालें सद्गुरूशे समाधान । परधानतें दोषेजण । अवतीस प्रयाण करतील ॥८५॥
 लोकांलीलामात्र । दावोनि विचरतीं योगिरात्र । दासत्वाचा योग सर्व । गोरक्ष अर्पु उपदेशी ॥८६॥
 धन्य सद्गुरू मच्छंद्दि । आचरोनि दावीं लोकांचार । परी ज्याचे शुद्ध अंतर । निर्विकार निःसंगे ॥८७॥
 तेवीं गोरक्ष तो निर्मळ । गुरुआचरणचा नाणी मळ । संप्रें सेवा करोनि निश्चळ । योग सक्कळ साधिले ॥८८॥
 धन्य हे सद्गुरूचे दास । तारक निश्चय या जिवांस । अनंतसुत त्यांसी विशेष । बर्म साधकांस श्रेष्ठ हें ॥८९॥
 अनंतसुत धनवी सज्जनां । पुढील प्रसंगां गोड रचना । प्रीती श्रवण देईजे श्रवणा । वदवी योगीराणा श्रीदत्त ॥९०॥
 इति श्रीदत्तप्रबोधप्रसंग । श्रवणेचि पुरती मनोरथ । परिस्रोत । साधु भाविक संन । चत्वारिंशोऽध्यायः गोड हा ॥९१॥

॥ अध्याय ४१ वा ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्री सरस्वत्यै नमः ॥ श्री गुरुवे नमः ॥

ॐ नमोजी दिगंबरा । विघ्ननियंता तूं विघ्नंभरा । हृदयकोमळा तूं उदारा । परात्परा परिपूर्ण ॥१॥
 दीनानाथा दीनबंधू । पतितपावना कृपासिंधू । तव महिमा गा अगाधू । काय भी वधूं पामर ॥२॥
 तुझे वर्णायिवा गुण । शिणळा याचें सहस्रकृण । तेथें मज दीनाची मति कोण । यदर्थ शरण तव पायां ॥३॥
 शरणागताचा हेत । तूं जाणसी गा निधांत । तरी तो पूर्ण करावया सत्य । होसी समर्थ दातारा ॥४॥
 स्वकृपें तूं साह्य होवोनी । हे रसना घदविसी कीर्तनी । मासी मोठ्ठे ही करणी । रसज्ञ धणी तुझा तूं ॥५॥
 तुझे नाम गा अविनाश दत्त । इय अक्षरेयुक्त प्रबोधंप्रय । हा निर्मिती जगदेन्द्रारथ । दयाळू समर्थ सदय तूं ॥६॥
 फाराहस्पसागरी । सांपडली गुरुदास्यलहरी । त्या चरित्राची नथलपरी । बोलविता जिह्वाप्री तूंच कीं ॥७॥
 मच्छींद्र गौरक्ष आख्यान । सांप्रदाय जनमार्गपावन । यदर्थ मंथी निरोपण । चालविलें पूर्ण स्वामिया ॥८॥
 तैतोचि पुढें या प्रयासी । सदया सक्षपें चालविसी । श्रोतेजनां आनंदविसी । आपुल्या बोधिसी निजदासां ॥९॥
 श्रीदत्ता तूं हृदयी वसोन । देतोसी कसेची आठवण । तैशीच प्रथी ठेवितों लिहोन । न्यून तें पूर्ण कर्ता तूं ॥१०॥
 श्रोते श्रवणी सादर । त्यांचे वृत्त करितां तूंचि अंतर । निमिच्छा करोनि हा पुढें पामर । वरविसी विस्तार अभयत्वे ॥११॥
 अनंतसुत विनवी श्रोतियां । जी हे सर्व दत्तात्रेयाची दया । विस्तारिली मनोरथ पुत्रावया । श्रवणी सेवा या प्रीतीनें ॥१२॥
 तुम्हां श्रोतिवालागीं मले । येथें पडूस असती निर्मिले । चला सेवा या उतावेलें । सेविता पळे भवरोग ॥१३॥
 जयातें जो रस पाहिजे । तयानें परिपूर्ण येथें सेविजे । अवृत्त बोधही न राहिजे । श्रवणी साठविजे रससुधा ॥१४॥
 सुधा म्हणती अमृतासी । तरी तें निव्व पान देवासी । परी जन्ममरण न सुटे तयासी । हे जन्ममरणासी सुटवी ॥१५॥
 या कयाभृताची साम्यता । कधींही न पये त्या अमृता । त्याचेनि न देवचे मुकता । भवमयव्यया जोडवी ॥१६॥
 हें शुद्ध जें कयाभृत । सेवितो त्या करी वृत्त । वारी सर्व घाताघात । करी मुक्त मुमुक्षां ॥१७॥
 आवडीं सेवितांचि श्रवणी । सर्व पातकां होय धुनी । पाठव्यता पावे इंद्रियांलागुनी । ठसावतां मनीं ज्ञान प्रगटे ॥१८॥
 होतांचि ज्ञानाचा संचार । कळों लागे सारासार । विचारें ध्यास वाणे निर्धार । वृत्ती तदाकार होय येणें ॥१९॥
 वृत्तीस ठसावतां तो रंग । इंद्रियचेष्टा पावती मंग । वाटे जोडवा ससंग । अज्ञान अंग विवृळे ॥२०॥
 अज्ञान नाशातें पावतां । ससंगे जोडे समता । भिन्नाभिज नुरे वार्ता । स्वात्मपदार्था लाग करी ॥२१॥
 स्वात्मतत्त्वां जडतां मन । मग ते सहजची होय ठन्मन । पद पावे निर्विकार निरंजन । मीतूपण मग कैचें ॥२२॥
 तेथें भेद भान होती वाय । शमदमासी नुरे ठाव । स्वस्वरूप दाटे सर्व । विव अर्ध विवे दिठी ॥२३॥

हेचि सगुणाची भेटी । येथें वर्पती आनंदकोटी । तेथें न कीजे कदा तुटी । पडतां मिटी मुख पावे ॥२४॥
 व्यापकत्व वस्तु हे जाण । यापासुनीं सर्व कारण । भोक्ता भोगविता भोग पूर्ण । सर्व लक्षण वेगेची ॥२५॥
 जें जें असे त्रिपुटी । तें येणेंचि विलसे गोमटी । कर्म-अकर्माची राहाटी । वर्तवोनि शेवटी वेगळेंची ॥२६॥
 सर्व कर्मांत हा लक्ष्मी । होवोनि राहिलासे साक्षी । नेमिलें प्रमाण राहोनि रखी । पाहतां अक्षी अवक्षय ॥२७॥
 ऐशी असोनि अवस्था । कर्म पडे जीवाच्या माथा । याचें ब्रम् जरी शोवितां । अहं कर्ता हें मूळ ॥२८॥
 मी कर्तेपणाचें मान । केवढां जाईल वितळोन । जें पाहसी मूळ शोधून । मग कर्ता कोण सहज वळे ॥२९॥
 परीं हें जाणपणाचे ज्ञान । नोव्हे प्राप्त सद्गुरूवांचोन । त्यासीं जावें आधीं शरण । तनमनवन अर्पणें ॥३०॥
 त्याची करितां नित्य सेवा । तो उपदेश करील बरवा । तो बोध ठसवता जीवा । येईल अनुभवा मग सर्व ॥३१॥
 सद्गुरू संत दयावन । यापरी साथी दृढ साधन । तें जरी म्हणतील कोण । तरी कर्तितनयण सत्कथा ॥३२॥
 सासनागमी करोनि वास । कथामृत धवणी सांठविजे रस । तेणें स्वानंद सुख संतोष । पावे जीवास पद मुक्त ॥३३॥
 सत्संग होना निश्चयेसी । जीवमुक्त करी तो जीवासी । अमल देखोनी त्यासी । जन्ममणासी बारिती ॥३४॥
 येच विषयी सावधान । निरोपितां कथा कीजे श्रवण । अच्यंत असे ही पावन । गोड व्याख्यान भर्तृहरिचें ॥३५॥
 अचंती क्षेत्र महासुंदर । दैवत महाकाळ श्रीसंकर । क्षिप्रतीर्थ पावन योर । खानें संहार पापांचा ॥३६॥
 तेथें वास्तव्य सर्व दैवतां । आणि योगी सिद्ध साधु मंडतां । कशीक्षेत्र न पुरे वृष्टितां । यथाधिका त्या टायी ॥३७॥
 गुप्त प्रगट तापसी । तेथें तपती दिवानिदी । यात्रा पाहतां पंचक्रोशी । वैशाखमासी आनंदें ॥३८॥
 शिवरात्रिपर्वणी अतिशोर । होतसे पूजा नामगजर । ते दिनीं करिली जागर । येनी छुवर दर्शना ॥३९॥
 महासिद्धस्वीचा मेळा । तो अद्भुत आनादि सोहोळा । अद्याप जनलोक पाहती डोळ्यां । भाविका भोक्ष्या भेटतो ॥४०॥
 आदंत ऐक्यें कीर्तन । ऐसे इच्छी ज्याचें मन । तेणें अचंतीगाढाम्य करावें ध्वन । कथा संदर्भ स्वामाजी ॥४१॥
 येथें बंदू जरी सविस्तर । तरी हा मंत्र वाढेल अग्रार । म्हणोनी भाव जागविला सार । ध्येने चतुर जाणती ॥४२॥
 या अचंतीक्षेत्राचा भूपती । वासवपुत्र मर्तुंदरी निधिती । मंडित, वैभव सर्व संपत्ती । सुंदर युक्ती विंगळा ॥४३॥
 स्वरूपे लावण्य गुणरासी । अच्यंत प्रेप्ति उभयकासी । तिजवीण क्षण न गमे उपासी । संनोष मनसी पाहतां तिज ॥४४॥ १
 भृंगारोनी पर्याप्तयवन । अनुगम शय्या सिद्ध करवोन । स्वयें मर्तुंदरी राव आपण । विलास नूतन नित्य करी ॥४५॥
 कांता गौर शुभांगा । आकर्षणन लाजवी मृगा । मुखपरिमंडे मुलवी मृंगा । डोळयी पत्रगा अंगमुवासे ॥४६॥
 गमनी गज मंडावले । दरानी अतारस कोचले । कटी देखोनि हरी हाले । शुक चाकडले नासिच ॥४७॥
 कुच अपवर्गमंडित । फाळ कनकनक्षत्र निमजित । तोंडूळ कंठावाद्य दिसत । विंगड्य शोभत नास येणें ॥४८॥

पतीच्या जे वंःकरणी । वरें तैरांच ते जाणोनी । पतिव्रता लावण्याखाणी । मंडित जनी नामल्याती ॥४९॥
 अत्यंत प्रियकर रुपासी । नित्य शृंगार नूतन तिशी । स्वरें लेववोनि अभरणासी । चौरचंदनेसी अंजने ॥५०॥
 सद्गच्छें ऐसा शृंगार । करवोनि अंकी घे तिज नृपवर । निरखोन काव्य रची सुंदर । लाघव घोर त्यामाजी ॥५१॥
 तिचे ठाई प्रेमा देख । ठेवोनि रचिलें शृंगार शतक । तें अद्यापि पठती जनलोक । चतुर सम्यक आवडी ॥५२॥
 रावही स्वरूपगुणें अतिउत्तम । विद्याबळ अंगी पराक्रम । सर्व जीवांचे वारी श्रम । करवी आराम सुखछाया ॥५३॥
 न्याय विवेकें वागें सदा । कदाकुळुंधी वेदमर्यादा । साधु सज्जन विप्रपदा । नमे सर्वदा प्रेमभावें ॥५४॥
 यज्ञ दान कार्यं कर्म । आचरे पाहोनि धर्माधर्म । अपराधानीण न भेदी वर्म । कसाकूर्म प्रजे तैसा ॥५५॥
 धीर उदार मंभर । युद्धी निपुण परमशूर । दांना सदय दुष्टां कठोर । कधी ही अविचार आचरेना ॥५६॥
 यापरी रातराजधानी । चालथी स्वबळें सुयुद्धी करोनी । स्वानंदे नांदे स्वस्थानी । पिंगळा राणी समवेत ॥५७॥
 ऐसाही राव असतां सुख । परी तया मृगयेचें असे व्यसन । सेना समुदाय सर्वें घेऊन । वनोवन हिंडावे ॥५८॥
 तंव कोणें एके दिवशीं । राव निघाला मृगयेसी । काननी शोधितां अनायासी । मृग भारासी पाहिलें ॥५९॥
 पांचसात मृगी चरती । त्यांत एक मृग देखिला अवाचिती । रायें वेवोनि त्याप्रती । घाव निश्चिती घाव् पाहें ॥६०॥
 दिव्न ओढवलें जाणोनी । भयें चमकल्या त्या हरिणी । शख देखोनी दीनवाणी । राया लागोनी बोलती ॥६१॥
 हे नृपेंदा उदारा । समर्था सदया चतुरा । कां वधिशी आम्हां पामरा । अपराध शूरा कोण सांग ॥६२॥
 आम्हीं काय तुम्हां त्रासिलें । कोण अथें सांगा उदमिलें । म्हणोनि अंतरी रुष्ट जाले । घाता प्रवर्तले आमुच्या ॥६३॥
 रायें परिसोनि भाषण । मृगींसी बोले तें आपण । हें आमुचें स्वामात्रिक लक्षण । मृगया नेमून करानी ॥६४॥
 तंव मृगी, बोलती उत्तर । तुज मृगया करणें असेल जर । तरी या सर्वांचा संहार । एकदाचि निर्धारें करी वेगें ॥६५॥
 येराचें दुःख येरा । कधी न दाखवी गुणगंभीरा । वेगीं करूनिया त्वा । उडवी शिरां सक्ळांच्या ॥६६॥
 राव म्हणे मी कामिनीसी । कधीही न वर्धा निश्चयेसी । हा नेम असे मजसी । कधी सरितेसी, त्रासवीना ॥६७॥
 सरितेमाजीं जळचर । त्यांचा मी न करी संहार । खीनोमैं जीं वनचर । तेथेही कर बोडवेना ॥६८॥
 मज तंव कारण पुरुपासी । संधान न साथी ये राशीं । तुम्हीं स्वल्प असावें मानसीं । मज तों मृगासी मरणें ॥६९॥
 तंव मृगी, विनविती राया । आम्ही या मृगाच्या सर्व जाया । यावीण टाव नसे रमाया । करी दया तूं न मारी ॥७०॥
 राव म्हणे मृगयेवीण । मी कधीही न पावे सदन । नेमिलें कर्त्रा आधीं करीन । डाव परतोनि न पित्रे कीं ॥७१॥
 मृगी प्रार्थिती, मागुती । आम्हा पतिव्रतेचा प्राणपती । तूं सोप्राय रक्षीं भूपती । वैधव्यविपत्ती न दे आम्हां ॥७२॥
 तया तूं चतुर, सज्जन । न वर्धा जाणोनि, तूं अज्ञान । विवेकवृत्ती रक्षीं गा-यालागुन । यशान सांवडी, गा ॥७३॥

मृगविचन अयंत सुंदर । परिततां वाटे चमत्कार । म्हणे मी तों न सोडीं शिंकार । बोढविला कर हटेना ॥७५॥
 न मानोनि मृगीचें बचन । शस्त्रवायें केलें मृगहनन । मूर्खी मृग पाडिला देखोन । आल्या धांवोन नितंबिनी ॥७५॥
 अहा स्वामी प्राणनाथा । आम्हां मोकलोनी कोठें जातां । मागें बांचोनि लाभ कोणता ॥ आम्ही पतिव्रता म्हणवितों ॥७६॥
 क्षण एक तिठावें स्वामी । देह सांडोनि येतों आम्ही । आम्हां न साड्ये वियोगऊर्मी । अनुतापहोमीं देह अद्र ॥७७॥
 मृगीनीं मांडिला चमत्कार । सेनेसह पाहे नरेंद्र । उद्वाणें साधिती शृंगार । फाटोनि उर मरती त्या ॥७८॥
 पतीशृंगार साधोन । देह समर्पोनि देती प्राण । एकद्वी न उरली मागें जाण । सक्कळी अटोन पें गेल्या ॥७९॥
 आश्चर्य बाटले भूपासी । पाडोनि चाकाटला मानसी । म्हणे वनचरें आचरती धर्मासी । धन्यत्व त्यांसी किती वाणूं ॥८०॥
 सर्व धर्म मानवासी । योग्य असुनी आचरावयासी । आचरावया ज्ञान । येरासी । नसे निश्चयेंसी हा नेम ॥८१॥
 दया मानवा असोनी ज्ञान । परि धर्म आचरावया वाटतें कठिण । लोकां दावितो शास्त्रपण । स्वयें आचरणे नाचरती ॥८२॥
 श्रेष्ठ अंगीं मेगावया । येरयेरां सांगती क्रिया । परी स्वधर्म पाळवया । विरळाची समुदायामाजीं तो ॥८३॥
 हे प्रयत्न पाहतां वनवर । असोनि धर्म आचरला घोर । किंवा वर्णावा बडिघार । नसोनि अधिकार साधिला ॥८४॥
 राग संतोषला धर्म पाहोन । सर्व मृगकुलतें सांवरोन । सेनेसहित पावलां सदन । मनीं गुण आढवीत ॥८५॥
 मृगीसहित तो मृग । विंगळेपुढें ठेविला सवेग । ते पाहोनी जाली दंग । म्हणे व्यंग दिसतसे ॥८६॥
 रायें विपरीत वेळीं करणी । येणें संकल्पा आली हानी । मग रायपुढें जोडोनि पाणी । करी विनयणी आदरें ॥८७॥
 जी स्वामी प्राणेश्वरा । संकल्पा उणीव आणिली दानारा । वीं आंभिलें अविचारा । हें मज सुंदरा निरोपी ॥८८॥
 रात म्हणे तै विंगळेसी । मी नाही आचललों अधर्मासी । जालें वृत्त निवेदितों तुजसी । सादर श्रवणासी असावें ॥८९॥
 वनीं जालें जें सक्कळ वृत्त । तें राव विंगळेसी करी धुत । पतिव्रताधर्म पश्यून । पाहूनी वाटत आश्चर्य मज ॥९०॥
 धन्य धन्य ह्या पतिव्रता । प्राण सांडिला पती जातां । विंगळा म्हणे प्राणनाथा । आश्चर्य मानितां नोहे हें ॥९१॥
 येणें वळकारें करोनी । प्राण सांडिला देह नासोनी । नोहे हे पतिव्रतेची करणी । दालगजा कामिनी ह्या होनी ॥९२॥
 अहो या पतिव्रतेचा धर्म । वेगळोचि असे तिचे वर्म । तुज मी निरोपितें तें वर्म । हा तों अधर्म निश्चयें ॥९३॥
 येणें आम्हया सत्य वेळी । विरुद्ध धर्मशास्त्री हे बोली । पतिव्रतेची वृत्ती वेगळी । ते तुज नव्हाली निरोपितें ॥९४॥
 पतिव्रतन होतां श्रवण । उमाचि देह जातें सांडोन । संमत्प्रविवेक्याचें कारण । नाणोन गमन करणें ॥९५॥
 पतिसन्निव जातां । देह सांडारा बोलतां । धन्य तेची होय पतिव्रता । माक्षिया चिचा आवडे तें ॥९६॥
 रायें तें घटोनि श्रवण । म्हणे ऐसी असले तरी योग । वेळीं उम सांडवेळ प्राण । नोहे भाग्य सुलभ हें ॥९७॥
 विंगळा म्हणे हें न घडे । तरी पतिव्रतापण कैतेनि जोडे । बळेचि उचलतें देह पडे । कर्म गाढें भोगणें त्या ॥९८॥

परशू नसतां अंगी । उगाचि चढे रणप्रसंगी । मार देखोनि तगमगी । मरता भोगी गर्भवास ॥९९॥
 या उभयांची एक वाटा । कृतकर्म आला कुन्हटा । तेणें येऊं लागे उलटा । जन्म चढोटा भोगावया ॥१००॥
 त्या जन्माची बोलखी । पतंगीच पाहावी निर्वी । आपुले वाढले दीपा तुकी । मरण अचूकी प्राप्त त्या ॥११॥
 येणेचि रोगे जावें यावें । परी मुक्त्य त्यासी न पायावें । अनंत जन्मी फेरे घ्यावे । सुख न साधावें त्या जीवा ॥१२॥
 रावा यदर्थ हें कर्म । करोनि कासया भोगिजे श्रम । जेणें पावे सुख आराम । तोचि धर्म आचारावा ॥१३॥
 विपरीत नाचरोनी प्रसंग । तात्काळ घडावा योगयोग । तोचि मुक्तेचा भाग । फावेल लाग ते धन्य ॥१४॥
 रायें परिसोनि हे मात । उगा मानसी राहिला नियांत । शुद्ध हृदयी ट्योन गुप्त । सेवका आज्ञापित काज अन्य ॥१५॥
 समोवते सभाजन । उभे तिष्ठती कर जोडोन । अनेक कार्याचें निवेदन । निवेदी प्रधान रायासी ॥१६॥
 तें श्रवणी राव सांठवीत । पाहोनि विचारें आज्ञापित । पुरवी सर्वांचे मनोरथ । नीतिरीत विलोकोनी ॥१७॥
 दयाभूतें प्रजा पाळणें । अपराध पाहोनि दंड करणें । यथान्यायें सदा वर्तणें । सत्काळ साधणें नेमें तो ॥१८॥
 पात्रापात्र विचार । पाहोनिवा सारासार । राव आचरे निरंतर । स्वधर्मा अंतर पडों नेदी ॥१९॥
 तेवीच ती विंगळराणी । सदा सादर पतिसेवनी । अन्य पदार्थ मना नाणी । लक्ष चरणी पतीच्या ॥११०॥
 उभयही आनंदघन । सदा करिती प्रजापाळण । वत्सापरी तयालगोन । करी रक्षण लेखोनिवा ॥१११॥
 ऐसे लोटतां कंठीक दिवस । राव गेला कनी मृगयेस । तेणें पाहोनि मृगमृगीस । आठव चित्तास पें जाला ॥११२॥
 कीं आमुची विंगळराणी । मृगया कथितां बोलिल्ली वचनी । तें पाहूं आतां शोधूनी । येईल निवडोनि आपसें ॥११३॥
 मग रायें काय केलें । पहिल्या मृगातें सोडिलें । पुढें धुंडीत काननी चाले । अकरमात देखिलें वनसिंहा ॥११४॥
 होत्रोनि त्याचे सनिध । अंगें मांडिलें त्यासी शुद्ध । राजपातें वर्मभेद । केला वध भूयें त्याचा ॥११५॥
 मग पाचारोनि प्रधानासी । शुद्ध वार्ता सांगे त्यासी । सिंहें मारिलें रायासी । हें राणीसी श्रुत करा ॥११६॥
 सख वाटेले तिचिया मना । ऐसीच करूनी पाळवा रचना । फुटों न दीचे दुःखाकारणा । उदास भावना दाविजे ॥११७॥
 जेणें कांतेचें गजवजे मानस । सर्वायें मनीं होय उदास । जेणें उतरे माक्षिया कत्तास । त्या विचारास योजावें ॥११८॥
 राज-आज्ञा वंदोनि शिरी । प्रधान तदर्थी आरंभ करी । मारिल्या सिंहाचें सत्यरी । रुपिर पात्री धरियेलें ॥११९॥
 राजवख विचित्र भिजविलें । अलंकार शख सवें योजिलें । कामिक जनां निवेदिलें । सिंहें मारिलें रायासी ॥१२०॥
 राजमुवना जावोन । पुढें ठेवा वखें भूषण । निरोपाया परी वर्तमान । सद्गदें नटोन सत्यत्वे ॥१२१॥
 तेंचें होईल कैशी गती । ते मुग्धचि पाहा निश्चिती । विनवोनि राजप्रियेप्रती । आज्ञा निगुती आणावी ॥१२२॥
 सत्य वळों नेदी जे कारण । असत्य दिव वाढविजे पूर्ण । यापरी सर्व निरोपोन । सज्ज करोन लाविलें ॥१२३॥

गज अथ पदाती । सेनासमुदाय सर्वे चालती । घंटाव न योजिती । मंदगती चालतां ॥२४॥
 पांथी न वाजवितां तुरे भेरी । भूपायाण निवाली स्वारी । पट्टव घेवोनी मुखावरी । वेले नगरी प्रवेशन ॥२५॥
 विपरीत चरित्र देखोन । गजवजिले अवघे प्रजाजन । दुधित सक्कळीचें जालें मन । नगर शून्य पांथी लागे ॥२६॥
 राजमंदिरां गेली मात । दूत आले हांकां फोडित । राव जाला वाटे शांत । दितें विपरीत हें सारें ॥२७॥
 मानीक मंदिरां प्रवेशले । राणीवितामाजी पावले । राजचिन्हें पुढें ठेविलें । जालें निवेदिलें सक्कळी ॥२८॥
 ते वार्ता करोनि श्रवण । पिंगळा लठें शोवालागुन । भूपायुर्वक्ष होता रोपण । तया अवलोकन पें वेले ॥२९॥
 पाहतां ना दिसे कुचंबला । तो टवटवीत पिंगळें पाहिला । तेणें दुःख म वाटे तिजला । परी दूताला पुसतसे ॥३०॥
 म्हणे सत्य वदावें यचन । न करा असत्य कदा भाषण । येरू सद्गदित होऊन । करिती निवेदन तोंचि पें ॥३१॥
 माते सत्य राव गेला । कळायया आंगिरी खूण तुजला । प्रधान रक्षणीं असे बैसला । घावें आज्ञेला कायतें ॥३२॥
 मागुती पुसे तपांसी । सत्य राव गेले धीं परलोकासी । तंव ते म्हणती तुम्हांसी । असत्य वासयासी वदूं माते ॥३३॥
 हें परिसोनि मान । पिंगळा उमाचि देह सांठित । कुडी पडिली प्राणरित । जाला वायांत देखोनी ॥३४॥
 विपरीत वर्ततां विचार । एकाचि जाला द्वादाक्षर । शैलार्जुनी पडलें नगर । न घडे आवर दुःखासी ॥३५॥
 सर्व शोकसिंधुमाजी बुडाले । पाहतांचि दूत त्वरे धांवले । जायोन रायातें शून वेले । नवल वाटले सक्कळीसी ॥३६॥
 राव धांवराचि आला धांवत । मंदिरां पाहिलें वतिचें प्रेत । अंग धरणीवरी टाकित । आव्रंदे आठवीत गुण तिचे ॥३७॥
 अंदा प्राणप्रिये सुंदरी । म्या विनोद केला तुझा निर्धारि । यास्तव रुसोन गेली सदुरी । ये मायाती भेटी दं ॥३८॥
 तुजवीण शून्य दिसे हें मंदिर । काय करूं हा आतां राज्यभार । गोड न लागे वैभवपरिवार । वख अलंकार न रुचती ॥३९॥
 कोण कुसुदी आठवली मजसी । तेणें अंतरलें मी तुजसी । आतां कोण करूं उपायासी । जेणें भेटसी प्राणप्रिये ॥४०॥
 अट्टहास्यें आक्रोश करित । पिंगळा पिंगळा म्हणोनि पाचारित । भूमी गडबडां लोळत । हृदय वडवत निजकरें ॥४१॥
 प्रधान सेवक धांवती । राया वलें सावतिती । विवेकवळें आकस्त्रिनी । राया चिची न मनें तें ॥४२॥
 भूमी आगदीतसे भौळ । क्षणक्षणां होतसे व्याकुळ । देखोनि रायाची तळमळ । सर्वही व्याकुळ त्यापेसे ॥४३॥
 राव म्हणे रे जातो प्राण । पिंगळा भेटवा मनलागोन । शोक आवळोनि प्रौढ मुग्न । करिती शांतवन रायाचें ॥४४॥
 राव मोहें साला भमिन । गोड न लगे कोणाची मात । दुःखें प्राणासी आटीत । मात न मानीत कवणाची ॥४५॥
 सक्कळीं बोदवळें संकट । रायाजंगीं भरला कष्ट । पुढें केळती वरावी वाट । कार्य नीट न दिसे हें ॥४६॥
 कितेंक प्रबुद्धी करोनि विचार । सिद्धता पिंगळेची केली सचर । सर्व सौभाग्यतेचा प्रकार । केळा धीर न धरितां ॥४७॥
 दिविविबेगेनी ती वाडिली । समारंभेसी स्वारी निवाली । रायें तेव्हां हांक फोडिली । घरें वटाविलें मुखातें ॥४८॥

पुढला तेव्हा शोकसागर । अवघे दुःखित नारीनर । उध्वस्त दिसों लागे नगर । भयंकर पाठी लागे ॥४९॥
 राव गहवडां लोले धरणी । सेवक धरिती चहुंकडोनी । आक्रोशकोरहाले स्मशानी । पावले येवोनी क्षिप्रातीरी ॥१५०॥
 हवनरायेची सिद्धता । करुनि देविलें घरी प्रेता । मंत्राघ्नि देवोनी अतीता । पाळा भोंवतां विलोकी ॥५१॥
 पिंगळेचे देखोनि दहन । राव घरी साधूं पाहे उद्वाण । तेंथें प्रधानादि सर्व जन । धरिती आवखून भूपते ॥५२॥
 मोक्ष होता प्रज्ञाढीचा । सकळी योग आरंभिलें खानाचा । विधि विधान संकल्पाचा । तिळांजळीचा प्रकार ॥५३॥
 सवळ क्रमा आवरिले । प्रेताघ्नि ते शांत देखिलें । जावया आश्रमी सिद्ध जाले । परी राव न हाले तिधुनी ॥५४॥
 आक्रोशें राव बोले सकळीं । तुम्ही जा रे आपल्या स्वय्या । माझी मी न सोडी पिंगळा । टाकीन जाळांमाजी देह ॥५५॥
 ते देखोनि रावाचें विपरीत चिन्ह । सर्वेही बोलती प्रार्थोनि । अजी या मृत्युलोकीचें कारण । उपजले मरण पावती ॥५६॥
 राया चिरकाळ कोण राहिला । हा देखिलाना कोण्ही ऐविला । तुम्ही हे जाणतां की भूपाला । विवेक मनाला कीजे जी ॥५७॥
 गेले आणी बहुत जाती । राया त्रित्ती करावी याची खंती । शोक वाहतां निश्चिती । भेटे पुढतीं न घडे हें ॥५८॥
 नोहे राया अद्भुत गोष्टी । असे जन्ममरणाची राहाडी । आपणासही जाणें त्यापाटी । माया खोटी अनिवार हे ॥५९॥
 राया होवोनि सावधान । विवेकें आवरी आपुलें मन । करी आमुचे समाधान । आहे तुजविण कोण आम्हां ॥६०॥
 संचि आमुचा मातापिता । सांभाळीं वैभव आपुलें आतां । निरसी या प्रजेची चिंता । पाळी समर्था वत्सें तुझी ॥६१॥
 तूं असतां आनंदघन । सकळ कामना होतील पूर्ण । राया उद्भिन्न न करीं मन । घ्यावा आवखून शोक आतां ॥६२॥
 ऐसें नाना परी शांतनिती । परी कांहींच नुमजे भूणती । विरहे शोककुल वृत्ती । वचन कोणाप्रती न बोले ॥६३॥
 पिंगळा पिंगळा मारी हांका । आणा भेटवा म्हणे लोकां । आवर न घडेचि त्याच्या शोका । पाहे टकमकां बावळा ॥६४॥
 प्रधान म्हणे गा राया । धन्य धन्य हे तुझी जाया । तव हस्ते पावली उचम ठायां । धन्य क्रिया सतीची ॥६५॥
 यदर्थ नं कीजे आतां शोक । विवेकें शांतया विरहपावक । स्वधार्मी चलावें आवश्यक । वाट सकळींक पाहती ॥६६॥
 राया तूं होसी सज्जन । पुढील विधीचें लक्षीं कारण । तिचे मुळीस्तव धर्मदान । होवोनि सावधान करावें ॥६७॥
 या लोकीचा ऐसाचि विचार । अनादि असे हा श्रेष्ठचार । हे तूं जाणोनि प्रकार । विरह आवर न करिशी ॥६८॥
 तंव मर्त्यदरी बोले प्रधानासी । तूं जाय घेवोनि सर्वांसी । मी आतां न ये निश्चयेसी । उगाच आप्रदासी न पडे तूं ॥६९॥
 निग्रह रायाचा देखोन । प्रधानें बोलविले जन । 'कामीक कामा दिघले सोपोन । राहिला आपण रायासवें ॥१७०॥
 तेथेंच शिविरें उभविळी । सर्व साहिल्ये सिद्ध केळीं । विविध विधानें आरंभिलीं कर्म सारिली सकळीं ॥७१॥
 सर्व कृत्यांत उरविलें । पुनरा रायातें प्रार्थिलें । परी राव कदापि न वळे । घ्यान लागलें पिंगळेचें ॥७२॥
 अधिक करितां आप्रहता । राव जाला कोप करिता । करोनि सकळींची निर्भस्मता । म्हणे कां दृष्टितां मन उगे ॥७३॥

मज न लगे छत्रसिंहासन । वैभव नको संपादिवन । पिंगळेसाठी देह अटीन । परी मी परतोन न ये न ये ॥७४॥
 तुम्ही परतोन जा सदनांसी । सांभाळा आपुल्या वैभवासी । मी तरी जालों उदासी । नका मजसी छत्रूं आतां ॥७५॥
 निग्रह देखोनि प्रधानजनीं । निघते जालें आढा वंदोनी । सदा सावध राजरक्षणी । दास सेवनीं टेंवोनिया ॥७६॥
 रायें त्यागोनि विलास । रक्षा लावोनि सर्व अंगास । जेथें दहन जालें पिंगळेस । त्याचि स्थळास वास करी ॥७७॥
 अवर्तक्षेत्रीं प्रजाजन । अवघे दुःखी रायावीण । कुडी जैसी प्राणहीन । तैसेच शून्य दिसतसे ॥७८॥
 तंव तेथें अकस्मात । गोरक्ष आणी मर्च्छदिनाय । येवोनि निरामय वास करीत । योग आरंभीत आपुला ॥७९॥
 अथीं चढवोनि आसन । गोरक्ष जाले विराजमान । योगमुद्रा चढवोन । जालें तडीन सत्वरूपी ॥८०॥
 यापरी नित्य आचरतां । जनीं प्रगटलीं हे वार्ता । दर्शना मेळ्या मिळे मोवता । आनंद चित्ता सवळ्याच्या ॥८१॥
 निरुक्त आनंदी धांवती जन । आदरें करिती प्रेमें सेवन । तें आश्चर्य परितोण । आला प्रधान दर्शना ॥८२॥
 नि योगियाच्या योगासी । विस्मय वाटला तयासी । परमानंदे नमोनि त्यासी । प्रार्थोनि गुह्यासी जाणवी ॥८३॥
 स्वामी योगिराया । विनय जालों तुष्टिया पायां । आम्हां अनायावी वीजे दया । वृषेची छाया या वेळे ॥८४॥
 म्हणे आम्ही जोगी । सदा रक्तो जी आभंगी । तुमचें कर्ष आमुचें प्रसंगी । कोणतें वेगी निवेदा ॥८५॥
 प्रधानें जोडोनि कर । उभा राहिला गोरक्षासमोर । जी स्वामी परिसा सादर । तुम्हां सविस्तर कळवितो ॥८६॥
 अमुचा राव भर्तृहरि । परलोक पावली त्याची अंतुरी । तिजसाठीं शोचसागरी । राव निर्धारी बुढाला ॥८७॥
 नाना परी आम्ही प्रार्थिला । परी तो न मानी अमुच्या बोला । स्मशानी तेणें वास वेत्ता । पिंगळा पिंगळा उच्चारि ॥८८॥
 धर्तरेच्या विरहें करोन भ्रमि राव जाला पूर्ण । रायवैभव कार्याकरण । सर्व त्यागोन दीडलें ॥८९॥
 वट्ट रीतीं प्रार्थिले त्यासी । परी तो न करी विवेकासी । कोण सांभाळील या रायासी । दुःख आम्हांसी वट्ट फार ॥९०॥
 त्याचें करावया समाधान । प्रयत्नीं सरली अमुची आंगवण । म्हणोनि तुमचे धरिले चरण । बोधिजे पूर्ण रायासी ॥९१॥
 आपण ज्ञानाचे सागर । सद्य दीनाचें माहेर । अज्ञाननाशक मात्वर । प्रकाश कर सर्वज्ञ ॥९२॥
 आपण म्हासिद्ध उदार । केवळ भवसागराचें तारु । प्रबोधनें गुणगंभीर । शरणागता आधार समचा ॥९३॥
 राव गुंतला मायानोदी । तो सावध नोदच बर्बाद । त्यासी बोध करा लवलादी । हें दान देई आम्हांति ॥९४॥
 आमुची परितोनि ग्लाती । कृपा वीजे तुम्ही संती । स्वान्वोधे बोधा भूपती । हेचि विनंति तुम्हांति ॥९५॥
 गोरक्ष म्हणे प्रधान । तुवां बहून वेळी प्रार्थना । कर्पाधीं वेळी मूचना । अली मना अमुच्या ॥९६॥
 परी अमुचां बोध ज्यानें जाला । नोकरीही नाही परतला । दृष्टी पावनां अंधाला । त्याचा मोडिला धांचपट्ट ॥९७॥
 ज्याची दृष्टी जाली चोमट । त्यासी पुढें म्हणाल जरी वाट । तरी तो देवेल वय तुमची गोष्ट । देईल सगळें उच्चर वी ॥९८॥

वधिरा भलतैसैं बोला । परी न धरी की अबोला । स्पष्ट श्रवणीय चांगला । तो चावटीला नायके ॥९९॥
 मुक्ता खुगेंची घातावे । मौन्यचि कार्य साधी बरें । त्यासीच वाचाळपण जरी फात्रे । मग तो खूणप्रभावे गोवें वरं ॥१००॥
 तेवें प्रधाना प्रसंग । आम्हां भूपासी घडे चांग । तरी क्षण फेडू त्याचा पांग । मोह अयंग खांदवूं ॥११॥
 भेयें राया घडे निवास । तें तूं स्पळ दावी आम्हांस । बोधाराया तयास । उशीर कासयास पाहिजे ॥२॥
 आम्ही करूं तेथें गमन । परी राया त्वां दवे सुचयोन । हें प्रधानें अभय परिसोन । प्रेमें चरण धरियेले ॥३॥
 साधु दयाळू तारक । प्रत्यक्ष त्रितापसंहारक । शरणगता सुखदायक । कलिमलनाशक साधू हे ॥४॥
 साधु पनिताचे पावन । अनायाचे हे नाथ पूर्ण । साधु देवाचें अधिष्ठान । देवां देवपण त्यांचेनी ॥५॥
 उदारधीर गंभीर । साधु केवळ ईश्वर । समस्तारिखें आपपर । जगदोदार कर्ते हे ॥६॥
 न घडे तेंचि घडविती । ऐशी ज्यांची सामर्थ्य शक्ती । उद्धारावया ही जगती । प्रगट होती सगुणत्वे ॥७॥
 आपुलें सामर्थ्य घेचोन । शरणागतासी करिती पावन । आपणत्व देती त्यालागोन । अविनाशी पूर्ण बिंबविती ॥८॥
 म्हणोनी हा प्रयत्न । शिवची प्रगट हा गोरक्ष । शरणागताचा बोजखोन पक्ष । अलक्षी लक्ष लक्षवी ॥९॥
 येच निरक्षीचें कथन । पुढील प्रसंगां निरोपण । गोरक्ष लीला दावील गहन । बोधील मन रायाचें ॥१०॥
 सन साधु योगी महंत । येणेंचि रूपे हो देवदत्त । अभेदपणें बागे सर्वांत । पुरवीत आर्त सर्वांचे ॥११॥
 तो पाचे बसे सर्पदा । परी कळे त्या योगीबुंदा । कोठेनी ज्ञान मतिर्मदा । त्या हृद्गदा जाणेल ॥१२॥
 परी संती केव्ही मज कृपा । तेंणेंचि मार्ग जाला सोपा । उचडोनिया अज्ञानसांवा । आत्मरूपा दाविलें ॥१३॥
 आत्मचि आत्मिकरूपे दत्त । भेटतां केले भेदरहित । अभेदपद दाविलें सत्य । केले कृत्य गुरुरायें ॥१४॥
 सद्गुरु दत्त हा दिगंबर । अनंतरूपें नटला सवैश्वर । तेंणें व्यापिलें बाह्यांतर । पाहत्वं सार सुत एक ॥१५॥
 सुत जडता अनंतपदी । तया कैची आश्रित्याधी । रंगी रंगता पूर्ण बोधी । सरली उपाधी तयासी ॥१६॥
 निरुपाधी निरामय । सप्रेमतेच्या बळें होय । यदर्थी हाचि उपाय । सेविजे पाय श्रीगुरुचे ॥१७॥
 म्हणोनिया अनंतसुत । सद्गुरुचरणीं सदा रत । तुम्हां संतश्रोत्रिया निनवीत । सांभाळा अंकित आपुला ॥१८॥
 इति श्रीदत्तप्रबोधप्रथम । श्रवणेंचि पुरती मनोरथ । श्रोते परिसेत माविक्रमक । एकचत्वारिंशोऽध्यायार्थ गोड हा ॥२१९॥

॥ इति एकचत्वारिंशोऽध्यायः समाप्तः ॥

रात्र जोडोनि पाणी । करी योगियाची विनवणी । हे डवी अर्पिली चरणी । घ्या विलोकोनि आपुली ॥५५॥
 गोरक्ष म्हणे कुशलें । बहु युक्तीनें रज जोडिले । काय पूर्व प्रकार पावले । मणीत राहिले डाखलग ॥५६॥
 पूर्व पदार्थ कां ऐसा होता । हें राया तुज न जाणवे चित्ता । देसी भंगलिया पदार्था । येणें ज्ञातान घडे मज ॥५७॥
 अहा डवी म्हणोन । पुन्हा गोरक्ष करी रुदन । रायें दृढ धरिले चरण । बोले प्रार्थून पुढतीं ॥५८॥
 तुम्ही साधु सिद्ध म्हणवितां । गोलियाचा शोक वाहतां । तेंचि केवी येईल हातां । विवेकें समर्था शोधिजे ॥५९॥
 गोरक्ष म्हणे ऐसें वळतें । मग मून कां न तुझे हें वळते । कासया येव्हटें हळहळतें । समजतां वळ तें सत्य वें ॥६०॥
 तें तुज कांहीं न समजलें । मिथ्या मोहें मन झमलें । असत्य तेंचि सत्य भासलें । दृढ ठसलें मानसीं ॥६१॥
 पिंड हा उत्पन्ना पांचांचा । भाग एकवटला महद्भूतांचा । येथें वास दोघांचा । नेमिल्या नेमाचा होतसे ॥६२॥
 एक महद्भूतापासून । उपजती पांच पांच गुण । यांसी अधिपती श्रेष्ठ तीन । मात्रा भिन्न पांच त्या ॥६३॥
 एवं मिश्रितांचा हा पिंड । वृक्ष वाटविला प्रचंड । तोही जाणा औदखंड । परिवार उदंड तयाचा ॥६४॥
 पावरी पक्षी दोघे जण । ते एक एकाचेंचि अंग पूर्ण । नेम सरतां जाती उडोन । राहिले व्याघ्रून पाहाती या ॥६५॥
 श्रेष्ठ तीन जे असती । तीन कार्ये तिघां हातीं । दोघां नेम उद्भवस्थिती । एका हातीं कर्ता तो ॥६६॥
 जें पक्षी साधितां उडण । तें वृक्ष पडे उन्मळ्येन । ज्याचा भाग त्यालागोन । जाती देवोन अन्य स्थळा ॥६७॥
 ज्याचें त्यानें नेलें । त्यांत काय सांग गा आपुलें । स्वर्नी द्रव्य सोसें जोडिलें । जागृतीस कावले काय राया ॥६८॥
 तें जैसें सत्य नाही । तैसेंचि विचारें हेही पाहीं । सांडी भ्रम सावध । न बुडे दोही, मोहाच्या ॥६९॥
 रात्र म्हणे जी दातारा । तुम्ही अनुग्रह केला खरा । परी प्रीतिवाण भेदला अंतरां । तेणें मी दावरा दुःख वाहें ॥७०॥
 उदंड असती कामिनी । परी तिजऐसी न देखों कोण्ही । ती अप्रतिम सर्वगुणी । वेध मनीं मज निचा ॥७१॥
 तिजऐसें निधान । शोधीतां न मिळें तिन्ही सुवन । न्यूनधिकया असतील जाण । परी तिजसमान न देखों ॥७२॥
 तेंचि व्हावी ऐसी घोट । तिजसाठीच हा प्राण घोटे । क्षणक्षणां कंठ दाटे । केषवां भेटे न वळते मज ॥७३॥
 मृत्यु मर्यलोकीची राहटी । हे तो आहे सर्वासाठी एक वेळ्यां होती । भेटी । मग हो तुदी होणें ती ॥७४॥
 पावरी वदतां नृपवर । हृदयीं दाटला गद्दीवर । गोरक्ष म्हणे राहें स्थिर । पाहें चमत्कार दाखितो ॥७५॥
 माझी डवी न देखे तुजसी । परी दाखितो कौतुकसी । तुझी पिंगळ्या वृंघे निधयेसी । डवी येगेसी न देखे ॥७६॥
 जेथें पिंगळेचें जालें दहन । तेथेंचि गोरखें सुलक्षण । दाखिता जाला प्रगट कौतोन । राया परतोन पाहें म्हणे ॥७७॥
 मंत्र ती लावण्यरक्षिका पिंगळ्या । पूर्ववत पाहे रात्र देख्यां । आश्चर्य देखोनि ते देख्यां । जनपाळ्या आनंदे ॥७८॥
 रात्र निरगोनि जंघ पाहे । तंत्र ती पिंगळ्या प्रत्यक्ष आहे । जखती जातां लखलाहे । लज्जित होय ती बाळा ॥७९॥
 रात्र म्हणे योगिनार्ये । हें कौतुक दाखिलें सखळ्येन । मज उपजवोनि सुपानें । नासिलें दुःखानें क्षणार्थे ॥८०॥
 सत्कर्मा योगिपार्वे पाहोन । रात्र मावें करी मग्न । मुक्ते वाणी धन्य धन्य । अवष्टित भदिमाम तुनचें ॥८१॥
 तंत्र गोरक्ष म्हणे भूरसी । आमुचीं यस्तु भेटवीं आम्हांसी । असंख्य पिंगळ्या देतो तुजजी । वंजरी मागसी येथनां ॥८२॥

राव म्हणे जी स्वामिया । हे सामर्थ्य आम्हां कोटोनिया । खगसाम्यता उरगा या । कोठोनि सदया येईल ते ॥८३॥
 नेणोनि सामर्थ्य तुमचें । अर्भकरणें बोलिलें याचें । अपराध घडले सत्य साचे । दान क्षमचें देखे ॥८४॥
 परिसोनि रायाची बाणी । गोरक्ष बोले ते क्षणीं । आपुलें वचनीं आणिली हानी । पाहें करणी आमुची ॥८५॥
 पुरुषे याचें जें बोलावें । तेंचि सत्य करोनि दावावें । सामर्थ्य नसतां न वढावें । आपुलें रक्षावें वैभव ॥८६॥
 असो मी जें बोलिलों त्तें । तेंचि राया पाहें परतें । पुरविलें बुद्धिया आळीतें । सांभाळीं त्यातें विरह सांडी ॥८७॥
 राव जंव पाहे परतोन । तों असंख्य पिंगळा जाल्या निर्माण । अलंकारभूषणेंमंडित पूर्ण । रूपें लावण्य गुणवती ॥८८॥
 त्या सर्व धांवोन येती । संवर रायातें वेदिते । उपभोग देउनी रंजविते । आर्जवोनि घोलती शब्द निके ॥८९॥
 त्या मोहाचें दाखवती कौतुक । म्हणनी किमर्थ राया करिती शोक । आम्ही सेवेशी तिष्ठतो साम्यक । भोगीं सुख चाल घरा ॥९०॥
 कोणी घेताती पदर । कोणी गौरवे करिती आदर । घोणी प्रार्थोनि जोडिती कर । कोणी सुंदर पद बंदी ॥९१॥
 कोणी तांगुलानें घेवोन । मुखीं घालावया ये धांवोन । एक पुष्पहार घाली आणोन । एक चुंबन देऊं पाहे ॥९२॥
 एक म्हणे श्रमलेती । चरणं चुरीन आपल्या हातीं । एक येतसे काकुलती । आग्रमाप्रती चलावें ॥९३॥
 एक म्हणे जी प्राणेभरा । उदक तापलें स्नान करा । एक म्हणे वेगीं आंवरा । देतें अंवरा नेसावें ॥९४॥
 एक म्हणे पाकक्रिया । सिद्ध झाली भोजन कराया । पक्वान्न पडूरस वाढितें ठाया । किजे दया भोजनी ॥९५॥
 एक म्हणे प्रधानासी । दुःखे श्रम झाले रायासी । करवा दिव्य सुमनसेजेसी । तिष्ठेन सेवेशी मी अंगें ॥९६॥
 एक सांगे एकाला । त्रयोदश गुणी कीजे तांगुला । झुडी अंती भूपाला । पाहिजे दिव्हा चर्चणी ॥९७॥
 दोघी धांवोनि धरिती कर । दोघी वारिती बरी चामर । एक हास्य करी सुंदर । एक मुक्ताहार सरसावी ॥९८॥
 एक कंठी घाली मिठी । एक मोहा दावोनि सरे पोटी । एक सांगे मंजुळ गोष्टी । एक बकटणी पाहे त्या ॥९९॥
 एक धरोनी पीकवात्र । एक स्क्ंधी वाहे उपवत्र । एक लावी नेत्रानेत्र । एक आज्ञा जाणवी ॥१००॥
 एक म्हणे सुगुंड घाला । मुक्तगुटा खोबीं त्याला । एक सरसावी अंगींचा शेला । रत्नांकमाला एक सूदी ॥१०१॥
 एक म्हणे अटिलें देहासी । मर्दन करावें सुगंधेसी । एक म्हणे घुईन चरणासी । तो भाग वृजसी नेदीं मी ॥१०२॥
 एक म्हणे उष्णोदकें करून । स्वामीचीं सर्व अंगें शेकीन । एक म्हणे मुक्त करीन । बुरळ सधन गुंतले ते ॥१०३॥
 एक म्हणे स्वअंगे । पुसीन स्वामीचीं अंगे । एक म्हणे मी सुरंगें । वसन वेगें देखेन ॥१०४॥
 एक म्हणे मी मृगमदासी । मी स्वयें चर्चीन रायासी । एक घोटीनि केदारासी । करोद्धर्तनासी करीन म्हणे ॥१०५॥
 एक म्हणे अलंकार । घालोनि शृंगारीन नृपवर । एक म्हणे सुंदर । गुंतीन हार सुमनाचे ॥१०६॥
 वावरी नाना सुक्ती । करिल्या झाल्या त्या युक्ती । राव भ्रमण पावला चिंती । करितां गणती न लागे त्या ॥१०७॥
 समोवती पाहोनि लोक । पाहतां त्यांसी पडलें ठक । न कळे कोणासी कौतुक । लीला नेटक योग्याची ॥१०८॥
 पिंगळारूपे ज्या वामनी । रायासि पिते करिती मोडुनी । विनोद मांडिला चवूंकडोनी । तोचि श्रवणी सांठवा ॥१०९॥
 एक पुढें होवोनि विनवी राया । तूं एकटा आम्ही वडु जाया । विभक्त निवास निमीं ठायां । शीत माया सम सर्वा ॥११०॥

॥ अध्याय ४२ वा ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः । श्रीगुरुदत्तात्रेयाय नमः ।

ॐ नमो सिद्ध अवधूता । सर्वाम्भकं त्वं गुरुदत्ता । अविनाशरूपा समर्था । आदि महंता नमो तुज ॥१॥
 त्वं कल्याणमूर्ती सुखदायक । त्रितापहर्ता अज्ञानछेदक । त्वं पापाचळ्याचा दाहक । भवतारक सदय त्वं ॥२॥
 तव पदीं भाषा ठेवून । करुं आरंभिलें कीर्तन । परी त्वंचि करविता निरोपण । देता अवधान त्वंचि पें ॥३॥
 त्वंचि स्फूर्तीचा होसी दाता । रस तुझा त्वंचि योगरितां । न्यून तें पूर्ण त्वंचि कर्ता । तोषवितो संतां त्वंचि कीं ॥४॥
 त्वंचि पत्र मशी लेखणी । त्वंचि लिहविता लेखकाणी । मंत्ररूपें त्वंचि धणी । सेवेसी चरणीं मी रंक ॥५॥
 तरी या सावुसंतवृंदा । नित्य प्रार्थयें हाचि धंदा । नमो नित्यां चिया पदा । मुळंघावें कंदा आशेसी ॥६॥
 वैसवेंत्सी घावी आसनें । श्रवणीं वैसवावें सन्मानें । पादुका जीवेंभावे रक्षणें । लक्ष लक्षणें आज्ञायें ॥७॥
 हेचि नित्य काज सेवकासी । यदर्थ विनवीं श्रोते सज्जनांसी । सादर होवोनी श्रवणासी । दत्तप्रसादासी सेविजे ॥८॥
 ओगिलें प्रसंगी निरोपण । जालें तें सज्जनां वेलें श्रवण । खमोहें सुरेशनंदन । गेलां भ्रमोन अतिशयें ॥९॥
 साजिधान करावया । प्रधान शरण गेला गोरक्षपाया । प्रार्थोन घेतले अभय । येतो शांतवाया म्हणोनी ॥१०॥
 कया सुरस । श्रोते श्रवण कीजे सावकास । अद्भुत नयलाय विशेष । आदरें तो रस सेविजे ॥११॥
 चढवा घेवोन । गोरक्ष निघाला तेथून । चालतां छलीछंदें करून । पावला येऊन स्मशानीं ॥१२॥
 जाणवी रायातें । गोरक्ष सिद्ध आले येथें । पैल दिसती त्यातें । शरण अर्तातें जाइजे ॥१३॥
 अधरासनीं वैसोन । नित्य करी तपाचरण । अलम्भ याचें दर्शन । तो तुज सजिधान पावला ॥१४॥
 री येथें येणें येऊन राया । लीला दाविली लोकां या । वृक्षफळें सेवोनिया । पुनरा टायां लाविलीं ॥१५॥
 तं होते ते योगी फार । आतां शिष्यगुरु दोघे निर्धार । आम्हीं पाहिला यांचा चमत्कार । सिद्ध घोर असती हे ॥१६॥
 ते सहज लीलें करोन । आलेति घे राया दर्शन । तुजें भाष्य विशेष गहन । अप्राप्यित आगमन पें यांचें ॥१७॥
 अलम्भलाम तुज पावला । तो साधोनि घेइजे भूपाळ्या । पुनरा नये असी वेळा । पहा टोळां तो योगी ॥१८॥
 रायें परिसोनि वचन । पुढे करी जवें अलोकन । तो योगी देखिला प्रभावमान । तेज गहन अनुपम ॥१९॥
 राया मनीं लीछंद । पिंगळा पिंगळा करी शब्द । परी विंचित होयोन सावध । पाहोनि सिद्ध टळला ॥२०॥
 सन्मुख राव जवें चालला । गोरक्ष येतां नेत्रीं देखिला । सजिध्याची दखोनि ते वेळा । दवी छत्रां घुसरी ॥२१॥
 ती दवी भूमी पडतां । चूर्ण जाली अवचितां । योगी रोद पावोनि चित्त । शोक वाहता पें जाला ॥२२॥
 दवी दवी म्हणोन । आक्रेश करिता जाळा रुदन । तंव भूष पावला सजिध येवोन । बंदी चरण आदरें ॥२३॥
 रायें नमिलें त्यासी । परी न बरे वडींच वचनासी । दवीछंद लागला मानसीं । दुःख जीयासी वाढे तो ॥२४॥
 जीवी अहंत्व करी फार । नेत्रीं पावला जळ्यापा शूर । आरम्यं जाणां न घडे आर । राम ममो! धासटला ॥२५॥
 नाना विनयोनि करी भाषण । निर्मळ सांगी वृत्ति रुदन । हे मया मन दुःख योग । करीन निगडून तपाचें ॥२६॥

॥ अध्याय ४२ वा ॥

गोरक्ष म्हणे न होय राया । वां बोलसी तूं शब्द बांया । गेलें न ये परतोनिया । तुज सांगोनिया व्यर्थ कीं ॥२७॥
 मर्तुहरी म्हणे सांगा स्वामी । तुमचे आशीर्वाचनें काय कमी । पुरवोन हेतु तुमचे मी । शोक उर्षी मावळीन ॥२८॥
 तंव वदे तो योगेश्वर । माझे डबीचा जाला चूर । त्यासाठीं शोक निर्धार । करितों अपार भूपाळ ॥२९॥
 डवीं तिजऐसी न मिळे । म्हणोनि मन माझे डडुळे । गेली न ये कदा काळें । यदर्थ विव्हळें वृत्तसुज्ञा ॥३०॥
 तूं राग्यातें सोडोन । किमर्थ धरिलेंसी हें स्थान । तें मज संगे आतां कारण । करिशीं स्मरण कोणाचें ॥३१॥
 भूप म्हणे माझी स्वामिनी । पिंगळा नामें प्रियकर राणी । प्रतिव्रतेमाजीं शिरोमणी । लावण्यखाणीं सुरन ॥३२॥
 यतीं भ्यां सिंहातें बघिलें । सहज विनोदा पाठविलें । राव परमुचना गेले । सिंहे अटिलें तयांसी ॥३३॥
 तिनें परिसोनि विपरित चिन्ह । तात्काळ उभाउभी सांडिला प्राण । तें मज घडतांचि श्रवण । आलों धांवोन तिजपार्शी ॥३४॥
 पाहोनिया तिच्या प्रेता । परमदुःख पावलों चित्ता । हे प्राणाप्रियकर असतां । मीच वाता प्रवर्तलों ॥३५॥
 तिचे आठवुनिया गुण । कळयळोनि हे देहीं शीण । सर्वां मिळोनि केलें दहन । तें हें स्थान योगिया ॥३६॥
 तिची लावण्यता वैसली ध्यानी । मन वेधलें तिच्या लक्षणी । भेटी व्हावी म्हणोनि । राहिलों ये स्थानीं दुःखभरें ॥३७॥
 कोनि रिगळेचा स्मर । रात्रंदिवस करीं जागर । केथवां पाहीन डोळेभर । म्हणोनि अंतर हुरतसे ॥३८॥
 गोरक्ष म्हणे त्याच रीती । गेलो डवीं वैसली चिंत्ती । तिजवीण न गमे गजप्रती । दे मज भूपती आणुनि ते ॥३९॥
 राव म्हणे प्रयत्न करीन । तुझी डवीं तुज देईन । अनेक तिजपेशा मेळवीन । उशीर कोण या काजा ॥४०॥
 योगी म्हणे माझी मज । तूं जरी डवीं देसी आज । तरी मी भेटवीन तुझी भाज । परस्पर काज समसाम्य ॥४१॥
 वचन परिसोनि योगियाचें । मन आनंदलें रायाचें । प्रधानासी अज्ञापी याचें । पाचारों गांवींचे कारीगर ॥४२॥
 आज्ञा वंदोनि ते अवसरी । सेवक पिटिले तात्काळ नगरी । कारीगर आणोनि सत्परी । आज्ञा करी राजेंद्र ॥४३॥
 योगियाची डवी पुटली । तिजपेशीच पाहिजे जाली । अवश्य म्हणोनि ते वेळीं । आपुले स्यळीं चालिले ॥४४॥
 राव म्हणे योगियाचें मन । संतोषें ऐसें करा कारण । लागले ते द्रव्य वेचोन । आणा करून वस्तु वेगीं ॥४५॥
 आनंद बाटले जरी योगियासी । तरी मी तोपवीन तुम्हां सर्वांसी । हें परिसोनि वेगेंसी । लागले योजनेसि कामिक ॥४६॥
 नाना धातूंच्या पृथक् । कितेक जडिताच्या देख । प्रकार कौशल्य अनेक । रचोनि साम्यक आणिते ॥४७॥
 ठेविती योगियाचे समोर । तेथे न रमे त्याचें अंतर । डवी डवी म्हणोनि अपार । शोक दुर्धर करीतसे ॥४८॥
 त्या अनेक डव्या पाहोन । सर्वांचेही आनंदे मन । परी गोरक्षा न रुचे तें जाण । न करी अवलोकन त्यांकडे ॥४९॥
 राव म्हणे जी नाया । अमूल्य प्रकारें दाखिल्या असतां । कांही नवे गुणच्या चित्ता । मज अनाया निवेदिजे ॥५०॥
 गोरक्ष म्हणे जी होती । तैशीच ते मज दे हातीं । येर अमूल्य न लागती । सांगू किती तुजलागी ॥५१॥
 न वळोनि र्म रायाला । अहंकारें हरी पेटला । डबीचूर करी घेतला । संगे कामिकला योजना ॥५२॥
 हा धेवोनि जा वेगीं चूर । दावा कुशलत्वाचा प्रकार । जैशी होती तदनुसार । आणा सत्वर करोनिया ॥५३॥
 कारागिरें भिडस्त युक्ती । रजरज-काचा सर्व जडती । रस पाजोनि सिद्ध करिते । पुढें ठेविती उभयाच्या ॥५४॥

राव जोडोनि पाणी । करी योगियाची विनवणी । हे डवी अर्पिली चरणी । घ्या विलोकोनि आपुली ॥५५॥
 गोरक्ष म्हणे कुशलें । बहू युक्तीनं रज जोडिले । काय पूर्व प्रचारा पांवले । भगीत राहिले डाखलग ॥५६॥
 पूर्व पदार्थ कां ऐसा होता । हे राया तुज न जाणवे चित्ता । देसी भंगलिया पदार्था । येणें शांततान घडे मज ॥५७॥
 अहा डवी म्हणोन । पुन्हा गोरक्ष करी रुदन । रायें दड धरिले चरण । बोले, प्रायून पुढती ॥५८॥
 तुम्ही साधु सिद्ध म्हणवितां । गोलियाचा शोक वाढतां । तेंचि वेळीं येईल हातां । विवेकें समर्था शोधिले ॥५९॥
 गोरक्ष म्हणे ऐसें कळतें । मग मन कां न तुझे हें वळते । वासया येव्हदें हळहळतें । समजतां बल तें सत्य पें ॥६०॥
 तें तुज कांहीं न समजलें । मिया मोहें मन भ्रमलें । असत्य तेंचि सत्य भासलें । दड टसलें मानसी ॥६१॥
 पिंड हा उसणा पांचांचा । भाग एकवटला महद्भूतांचा । येथें वास दोषांचा । नेमित्या नेमाचा होतसे ॥६२॥
 एक महद्भूतापासन । उपजती पांच पांच गुण । यांसी अधिपती श्रेष्ठ तीन । मात्रा भिन्न पांच त्या ॥६३॥
 एवं मिश्रितांचा हा पिंड । वृक्ष बाढविला प्रचंड । तोही जाणा ओटखंड । परिवार उदंड तयाचा ॥६४॥
 यापरी पक्षी दोघे जण । ते एक एकाचेचि अंग पूर्ण । नेम सरतां जाती उहोन । राहिले व्याघ्रून पाहताती या ॥६५॥
 तीन जे असती । तीन कार्य तिघां हातीं । दोषां नेम उद्भवस्थिती । एक हातीं कर्ता तो ॥६६॥
 पक्षी साधितां उद्याण । तें वृक्ष पडे उन्मळ्योन । ज्याचा भाग त्यालागोन । जाती देवोन अन्य स्यळा ॥६७॥
 त्याचे त्यानें नेले । त्यान काय सांग गा आपुलें । स्वर्गी द्रव्य सोसें जोडिलें । जागृतीस कावले काय राया ॥६८॥
 तें जैसें सत्य नाही । तैसेंचि विचारें हेही पाहीं । सांडी भ्रम सावध । न बुडे दोही, मोहाच्या ॥६९॥
 राव म्हणे जी दानरा । तुम्ही अनुग्रह केला खरा । परी प्रीतिवाण भेदला अंतर्प । तेणें मी पावरा दुःख वाढें ॥७०॥
 उदंड असती कामिनी । परी तिजऐसी न देखों कोण्ही । ती अप्रतिम सर्वगुणी । वेध मनीं मज निचा ॥७१॥
 तिजऐसें निधान । शोधीतां न मिळे तिन्ही मुन । न्युनाधिकया असतील जाण । परी तिजसमान न देखों ॥७२॥
 तेंचि व्हावी ऐसी वाटे । तिजसाठींच हा प्राण घोटे । क्षणक्षणां कंठ दाटे । केधवां भेटे न कळे मज ॥७३॥
 शून्य मर्त्यलोकींची राहटी । हे तो आहे सर्वापारी एक वेळीं होती । भेटी । मग हो तुटी होणें ती ॥७४॥
 यापरी वदतां वृषवर । हृदयीं दाटला गहीवर । गोरक्ष म्हणे राहें स्थिर । पाहें चमत्कार दाखितों ॥७५॥
 माझी डवी न देखे तुजसी । परी दाखितों कौतुकासी । तुसी पिंगळा तूं घे निश्चयेसी । डवी येगेसी न देखे ॥७६॥
 जेयें पिंगळेचें जालें दहन । तेथेंचि गोरखें सुलक्षण । दाखिता जाला प्रगट कोन । राया परतोन पाहें म्हणे ॥७७॥
 नव ती लावण्यकळिका पिंगळा । पूर्ववत पाहे राव दोळ्यां । आश्चर्य देखोन ते वेळ्यां । जनपाळा आनंदे ॥७८॥
 राव निरखोन जेव पाहे । तंव ती पिंगळा प्रत्यक्ष आहे । जवळी जाती लवलाहें । लजित होय ती वाळा ॥७९॥
 राव म्हणे योगिनयें । हें कौतुक दाखिलें सकळानें । मज उपजवोन सुखतें । नासिलें दुःखातें क्षणार्थे ॥८०॥
 सामर्थ्य योगियाचें पाहोन । राव माये करी नमन । मुखें वागी धन्य धन्य । अष्टित महिमा तुमचें ॥८१॥
 तंव गोरक्ष म्हणे मूपसी । आमुचीं वस्तु भेटवीं आम्हांसी । असत्य पिंगळा देतो तुजजी । तंजरी मागसी येधवां ॥८२॥

राव म्हणे जी सामिया । हें सामर्थ्य आम्हां कोटोनिया । खगसाम्यता उरया या । कोटोनि सदया येईल ते ॥८३॥
 नेणेनि सामर्थ्य तुमचें । अर्भकपणें बोलिल्लें वाचें । अपराध घडले सत्य साचे । दान क्षमचें देइजे ॥८४॥
 पारितोनि रायाची याणी । गोरक्ष बोले ते क्षणी । आपुलें वचनीं आणिली हानी । पाहें फरणी आमुची ॥८५॥
 पुरवें वाचें जें बोलवें । तेंचि सत्य करोनि दाखवें । सामर्थ्य नसतां न वढावें । आपुलें रक्षावें वैभव ॥८६॥
 असो मी जें बोलिल्लें त्तें । तेंचि राया पाहें परतें । पुरविलें सुखिया आजीतें । सांगाळीं त्यातें विरह सांडी ॥८७॥
 राव जंव पाहे परतोन । तों असंख्य िंगळा जाल्या निर्माण । अलंकारभूषणेंमंडित पूर्ण । रूपें लावण्य गुणवती ॥८८॥
 त्या सर्व धांवोन येती । संतवर रायातें वेष्टिती । उपभोग देउनीं रंजविती । आर्जवोनि बोलती शब्द निके ॥८९॥
 त्या मोहाचें दारविती कौतुक । म्हणती किमर्थ राया करिसी शोक । आम्ही सेवेशी तिष्ठतीं साम्यक । भोगीं सुख चाल घरा ॥९०॥
 कोणी धरताती पदर । कोणी गौरवें करिती आदर । कोणी प्राप्तेनि जोडिती कर । कोणी सुंदर पद बंदी ॥९१॥
 कोणी तांदुलानें घेयोन । सुखीं घालावया ये धांवोन । एक पुष्पहार घाली आणोन । एक चुंबन देऊं पाहे ॥९२॥
 एक म्हणे श्रमलेती । चरण शुरीन आपल्या हातीं । एक येतसे काकुलती । आश्रमाप्रती चलावें ॥९३॥
 एक म्हणे जी प्राणेश्वरा । उदक तापलें स्नान करा । एक म्हणे वेगीं आवरा । देतें अंजरा नेसावें ॥९४॥
 एक म्हणे पाकक्रिया । सिद्ध झाली भोजन कराया । पक्वान पडूरस वाढितें ठायां । किजे दया भोजनीं ॥९५॥
 एक म्हणे प्रवानासी । दुःखे श्रम झाले रापासी । करवा दिव्य सुमनसेजेसी । तिष्ठेन सेवेशी मी अंगें ॥९६॥
 एक सांगे एकाला । त्रयोदश गुणी कीजे तांबूला । शुद्धी अंती भूवाला । पाहिजे दिव्हा चर्वणी ॥९७॥
 दोघी धांवोनि धरिती कर । दोघी वारिती करी चामर । एक हस्त्य करी सुंदर । एक मुक्ताहार सरसावी ॥९८॥
 एक कंठीं घाली मिठी । एक गोदा दावोनि सरे पोटी । एक रांगे संजुळ गोथी । एक बकहट्टी पाहे त्या ॥९९॥
 एक धरोनी पीकपात्र । एक स्कंधीं बाहे उपवत्र । एक लावी नेत्रानेत्र । एक आत्र जाणवी ॥१००॥
 एक म्हणे मुगुट घाला । मुक्तपुरा खोवीं त्याला । एक सरसावी अंगींचा शोला । रत्नांकमाळा एक सूदी ॥१०१॥
 एक म्हणे अडिलें देहासी । मर्दन करावें सुगंधेंसी । एक म्हणे धुईन चरणासी । तो भाग तुजसी नेदीं मी ॥१०२॥
 एक म्हणे लण्णादकें करून । स्वामीचीं सर्व अंगें शोकीन । एक म्हणे मुक्त करीन । कुरळ सघन गुंतले ते ॥१०३॥
 एक म्हणे स्वअंगे । पुसीन स्वामीचीं अंगे । एक म्हणे मी सुरंगें । वसन वेगें देईन ॥१०४॥
 एक म्हणे मी मृगमदासी । मी स्वयें चर्बीन रायासी । एक घोटेनि केशरासी । करोद्वर्तनासी करीन म्हणे ॥१०५॥
 एक म्हणे अलंकार । बालोनि शृंगारीन नृपवर । एक म्हणे सुंदर । गुंतीन हार सुमनांचि ॥१०६॥
 यापरी नाना सुक्ती । कल्पिया झाल्या त्या युवती । राव भ्रमण पावला चितीं । करितां गणती न लागे त्या ॥१०७॥
 समोवतीं पाहोनि लोक । पाहतां त्यांसी पडलें ठक । न कळे कोणासी कौतुक । लीला नेटक योग्याची ॥१०८॥
 िंगळारूपें ज्या कामनी । रापासि पिसें करिती मोडनी । विनोद मांडिला चहूंकडोनी । तोचि श्रवणीं सांठया ॥१०९॥
 एक पुढें होवोनि विनवी राया । तूं एकटा आम्ही वडु जाया । विभक्त निवासा निमीं ठायां । वीन माया सम सर्वां ॥११०॥

एक मागे कनकांबर । एक पाटावदुतार । एक पैठणी पळेदार । शास्त्र सुंदर एक मागे ॥११॥
 एक सांगे राजावळ । एक धडी मागे विशाळ । एक जरतारी पातळ । एक सोनसळ दोरवा ॥१२॥
 एक चंद्रवळा चवकटी । एक मागे नारायणपेटी । एक म्हणे वाळपट्टी । धा गोमटी आवड मज ॥१३॥
 एक मागे रंग हिरवे । एक सुचविती झाली पारवे । एक म्हणे गुंजाळ वरवे । म्हणे खारवे निदान वा ॥१४॥
 एकी आवडे पिंवळे । एक म्हणे असो काळे । एक सुरंग सांगे पिंवळे । एक दडले शुद्धची ॥१५॥
 कोणी मागती अलंकार । वांकी पैजण पोल्हार । साखळ्या तोरळ्या रुळ सुंदर । जोडवे क्षणकार अनवट्याचा ॥१६॥
 एकी मुदरा खडी वेवत । चंद्रकोर सीसकुल आवळजडित । अवतारमुद्र शोभिवंत । गुंफोन वेणीत पावे मज ॥१७॥
 एक बिंदी मागे धिजवरा । एकी कापसांखळ्या हातसरा । एक कर्णमुद्रा मागे फरा । एकमुक्ताहारा मागे प्रीती ॥१८॥
 दुल्लड चंद्रहार गरसळी । वज्रटीकमाळा एकावळी । चंद्रहार मागे एक वाळी । नाना आळी घेवोनिया ॥१९॥
 वेळा वाक्या वाजुवंद । गोडे गजरे पाटल्या गेंद । जवे कंगण्या विविध । माजवंद वटिमूत्र ॥२०॥
 कोणी मागती शुद्ध कनकाचे । कोणी इच्छिती जडिताचे । कोणी शुद्ध श्वेत मुक्ताचे । कोणी मिश्रितांचे वा म्हणती ॥२१॥
 पापरी बहुतांची बहु आळ । पुरवा म्हणोन करिती कोरहाळ । तें पिरसोनिया मूपाळ । होउनी व्याकुळ वेडाचे ॥२२॥
 हृदयपत्न्य वेडावला । वचन काही न बोलवे त्याला । अत्यंत मनी जाचावला । देखोनि कंटाळला त्या भारा ॥२३॥
 मनी म्हणे एक पिंगळा । इतक्या कोठेनि झाल्या हा गोळा । कोण कर्म ओढवले कराळा । आली अवयव मज बाटे ॥२४॥
 तंव त्या अवयवा ललना । रायासी करिती प्रार्थना । सावध होवोन चला सदना । सोडा स्मशाना सवेगे ॥२५॥
 सांभाळोन आपल्या वैमवासी । तोयवा सर्व गुणें पत्न्यांसी । सोहळे यां दाविताजनांसी । रक्षा लीक्यासी सत्वर ॥२६॥
 मागे होती एक नार । तिजसाठी शोक केला फार । जाणोन तुमचा निर्धार । प्रगटला भार सेवेसी ॥२७॥
 सिद्धासि निवेदिला अर्थ । तेणें ते झाले कृपावंत । तेणें पुरला तुमचा हेत । फळ अगणित पावला ॥२८॥
 आतां नाणिजे कांडाळा । प्रीती सांभाळिजे हा पाळा । तुज पाहोन कामजाळा । उठती नृपाळा शांतवी ॥२९॥
 आतां असो हा संभ्रम । आम्हां जाळी दुर्धर काम । यांचें चुकलील जरी बर्म । तरी अधर्म कर्म घोर ॥३०॥
 त्वरे देउनी अंगसंगासी । शांतवी स्वदळे सवळ्यंसी । न स्वीकारितां वाळवलेसी । तूं पावसी नृपश्रेष्ठा ॥३१॥
 एकेनि सर्वांचे वचन । मय पावले रायाचें मन । न दिसे उपाय त्यालागून । गेला शरण गोरक्षा ॥३२॥
 म्हणे त्राहे त्राहे जी दातारा । शरण आलों हें विप्र वारा । धीर न धरवे अंतरा । कृपा करा मी दीन ॥३३॥
 मूर्खवे अह्मास केला । तो मात्ता मज फळासी आला । प्राणांन पावले हा घाला । सोडवी दयाळा येवोनी ॥३४॥
 अंग धरणां कांपत । नेत्री अश्रुधारा वाहत । धरिले पाय न सोडित । जाला गलित सर्व गात्री ॥३५॥
 गोरक्ष म्हणे गा भूपती । करीत होनासी पिंगळेची खंती । ते अनेकरूपें तुजप्रती भेटतां चिंत्ती खेद कां हो ॥३६॥
 आनां मुखे त्यानें अंगार्चे । आनंद वैभव सांभाळ्याचें । प्रपंचमुख प्रेमें घ्याचें । विषय कांयें तृप्त कीं ॥३७॥
 तूं एका पिंगळेसाठी । जीनीं होत होनासि वडी । आनां निव्यत्सा लक्षवोटी । आनंद पोटी असाचा ॥३८॥

हा प्रत्यक्ष तुझ्या कांता । यांसी स्वमंदिरा नेई आतां । पुर्वीं त्यांचिया मनोरंया । विपरीत वार्ता न दावीं ॥३९॥
 जेणें सकळांचें समाधान । राया तोचि धर्म राहें आचरोन । मनीं न व्हावें त्यां उद्दिग्न । आनंदघन असावें ॥४०॥
 परितोनि गोरक्षाचे बोल । आनंदली प्रजा प्रधान सकळ । धांवोनि धरिती चरणकमळ । म्हणती दयाळ धन्य तूं ॥४१॥
 जें होतें आमुचे चिंती । तेंच बोधिलें कृपामूर्ती । येणें सुख जालें सर्वांप्रती । आतां हा भूपती भरीं पावो ॥४२॥
 तंव राव विनवी योगिया । मज अनायावरी कीजे दया । नको नको ही मोहमाया । सोडवी येथूनिया गुरुनायां ॥४३॥
 एक पत्नी माझें व्रत । येथें प्रगटल्या असंख्यात । हें मज दिसे विपरीत । चुकवी घात संदया तूं ॥४४॥
 एक होती तीं तों गेली । आतां कोटोनि आली । हे प्रत्यक्ष देखत भुली । मज हे कळली तव कृपे ॥४५॥
 हें अनयांसी कारण । येणें पुढें मय दाहण । नरकीं घडेल पतन । ऐसं मन भावितें ॥४६॥
 पसद उदार महाराज । म्हणोनि प्रार्थितो भावे तुज । समर्था माझी राखी लाज । नावडती हे चोज सर्वथां ॥४७॥
 तुझे वंदितो मी चरण । सोडवीं सोडवीं मज येथून । नको प्रपंच हा मजलागोन । दुख दाखण ये ठायीं ॥४८॥
 गोरक्ष म्हणे गा नृपचरा । बहु भयें तूं जालासि घाबरा । तरी तुज मी सांगतों विचारा । तेणें भेदरा न राहें कवीं ॥४९॥
 ह्या पिंगळा तुज बहु दिसती । परि प्रिय आवडे कोण चिती । तेचि तूं गा धरीं हाती । येरा मावळती ऐशाची ॥५०॥
 प्रिय तेचि घे प्रियकर । तिजसथें करी संसार । प्रजा राज्य सांभाळी समग्र । नाणीं विचार येर मनीं ॥५१॥
 तंव ते पिंगळेचे भार । एकदांचि करिती शब्दगजर । राया तूं सर्वांचा भ्रतार । कोणासि दूर सांदिशी ॥५२॥
 योगी सांगे निवडोनि थेई । राया अनुचित हें कर्म पाहीं । आम्हां समान तूं सर्वां ठायीं । दैत कांढी नाणीं मना ॥५३॥
 एक म्हणें आज्ञा गोरक्षार्ची । ते राव न भंगी कधीं त्याची । आज्ञा जाली एकीची । गती येर कोणती ॥५४॥
 एक म्हणे पराते । उगें बोलावया काय होतें । आपण आपल्या स्वहितार्ते । व्हावें जागतें सत्वर ॥५५॥
 एक म्हणे हा विचार । आम्हां वानला गे निर्धार । तरी आतां प्राणेश्वर । आपण सत्वर मेळ्यात ॥५६॥
 आपंगोनी एकींसी । पाहूं कैसा त्यागील येरांसी । मग सकळही तेव्हां रायासी धरोनि पड्यासी बोद्विती ॥५७॥
 चहोंकडोभो लागतां नेटें । हांसतां पुगली जनांची पोटे । म्हणती हें रायाकर्म खोटे । बुद्धुंवीं चव्हाटे मांडिलें ॥५८॥
 प्रधान म्हणे विपरीत । होऊं पाहे महा अनर्थ । ऐसूं न देखो भुवनत्रयांत । करोनि घात घेतला ॥५९॥
 हें आश्चर्य देखोन । बक्ता विनवी श्रोत्यालागुन । द्योत कथा आठवली पूर्ण । ते सावधान परिसावी ॥६०॥
 कोण्ही शस्त्राणी कांताभ्रतार । कर्मानुसार करिती संसार । त्यामाजीं दरिद्र अपर । दोन प्रहर कठीण त्या ॥६१॥
 अयंत दारिद्र्य तापला । संसारी गृहस्थ वांटाळला । बुद्धुंव म्हणे तयाला प्रार्था देवीला आपल्या ॥६२॥
 तै तो अनुतापें करून । पावला श्रीदेवीचें स्थान । तेथें मांडिलें अनुष्ठान । सट्ट मन करोनिया ॥६३॥
 ऐसं तपतां बहु दिवस । निग्रह कळला अंबिकेस । मग साक्षात् होवोनि तयास । माग करास त्या वदे ॥६४॥
 येरु परितोनि साचोळ । नेत्र उघडोनि पाहे तात्काळ । तंव ती भगवती दयाळ । दॅखोनि मीळ ठेवीं पर्दा ॥६५॥
 तंव अंवा म्हणे तयासी । काय इच्छा तव मानसी । ते मागे तूं निश्चर्येसी । पुर्वीन कामनेसी तुझिया ॥६६॥

तंव तो म्हणे न कळे मज । पुसोनि येतों व्रतिसि काज । जें सांगेल तें मागू तुज । अंबा सहज जा म्हणे ॥६॥
 बहु दिवसा गेला मंदिरा । देखती जाली त्या अंतरी । बेगी धांवोनि आली वाहेरी । कुशळ परोपरी पुस्तसे ॥६८॥
 येरू क्षेमातें वदोन । म्हणे अंबा जाली प्रसन्न । ते माग म्हणे मजलागून । काय मागून घेऊं तिज ॥६९॥
 येरी म्हणे संसारी । सर्व एक पाहिजे निर्धारि । सर्व पृथक् मागतां न दे खरी । कोपेल अंतरी ती माय ॥१७०॥
 तरी सर्व हेतु परिपूर्ण । होऊन नं सती परतोन । यदर्थाने घ्यां मागोन । तुम्हां सुचवोन मी देतें ॥७१॥
 सर्व कांजी घ्यावी वरवत् । सर्व मागणें आलें यांत । यावीण न मागा पदार्थ । जा जा त्वरित हें मागा ॥७२॥
 परितोनि कांतेचें वचन । तुळजेपाशीं गेला परतोन । प्रार्थिता जाला कर जोडून । वरकन पूर्ण मज द्यावी ॥७३॥
 तंव आंबा बोले तयाक्षी । ऐसें मागणें काय मागसी । काय उणें अन्य पदार्थासी । मागतां तुसी न ये करी ॥७४॥
 तंव तो म्हणे मी यावीण । माते न मागोंचि कांहीं जाण । हेंचि तूं देई कृपा करून । नं करी अनुमान जगदंबे ॥७५॥
 दृष्ट पाहोनि तयाचा । अंबा बोले वरदाचा । हेतु पुरो वरकतेचा । घर सांचा फळो तुज ॥७६॥
 वर देवोनि अंबा गेली । वृत्ति आनंदातें यांची पावली । क्षण न लगतां ते वेळी । कांतेजवळी पावला ॥७७॥
 कांतेसि करितां निरोपण । तीही जाली आनंदघन । म्हणे फेडावया पारण । साहित्य आणून मज द्यावें ॥७८॥
 वरी अनुमती । साहित्य आणू करवणे रीती । कांता उठोन सत्वर गती । वाण्याप्रती मागत ॥७९॥
 तो म्हणे घेयोनि जाई । उधार सत्वर आणोनि देई । अवश्य म्हणोनि ते समयी । भतारा देई पाठवून ॥१८०॥
 साहित्याची मोट बांधिली । येरे मस्तकीं वाहिली । येतां आग्रमीं कांतेनें देखिली । समोरी धांवली उतरावया ॥८१॥
 मोट उतरितां नारी । तों दुसरी आहे शिरावरी । तीही उतरितां तिसरी । आधर्य करी कामिनी ॥८२॥
 जंव जंव उतरोनि घेत । तंव तंव वरी ते दिसत । घर भरलें मोटें अद्भुत । न दिसे रिक्त अणुभरी ॥८३॥
 वाहतां क्षाणि उतरितां । अत्यंत शिणले उभयतां । भतारास म्हणे तें कांता । श्रमले आतां टाका तुम्ही ॥८४॥
 तोहि टाकतां श्रमला । परी ओसें जड जालें मस्तकाला । प्राण कासावीस व्याधुळ जाला । पाणी कांतेला पाज म्हणे ॥८५॥
 येरी अन्न शिजवोन । उम्याच घाली त्या भोजन । करवोनिया उदकपान । म्हणे हें कोण अरिष्ट ॥८६॥
 शिरीची मोट कांही सेरना । कळ लागली त्याचिया माना । दुःखें अणु वाहती नयना । जाणवलें जनां धांवती ॥८७॥
 विपरीत पाहोनि ते वेळें । सर्व तेव्हां हंसी लागले । गृहपत्नीस पुसते जाले । केवी वनलें हें सांगा ॥८८॥
 येरी म्हणे भगवती । प्रसन्न जाली स्वामीप्रती । मग म्हणतां निधिनी । मज ते येती पुसावया ॥८९॥
 वरकन मागावी म्हणोन । मी बोलिलें त्यांसी वचन । जन म्हणती तरीच कारण । आलें घडोन हें ऐसें ॥१९०॥
 असो ऐसे लोटले तीन दिवस । थळावुव त्याचि टायास । देखोनि कांटाळा कामिनीस । मानी घास तयाचा ॥१९१॥
 ते अन्नउदकातें त्यागिलें । अंग उम्यानें दटलें । प्राणानं समय पावले । ओसें न टळे कल्यांनी ॥१९२॥
 जेवी हातींची काठी पडे सुटून । तेवीच देह दिधला टापोन । पढतांचि गेला त्याचा प्राण । करी रुदन यांतातें ॥१९३॥
 समोसतां जन आले । नाना परी नीतें गांजिलें । मागणें मल्लें मागविलें । भतारा आटिलें आपुल्या ॥१९४॥

मना परी तीस गांजिती । पडोसी स्वधर्म सादा होती । तिरडें बांधोन सिद्ध करिता । उचलोनि नेत्री त्या प्रेता ॥९५॥
 वृत्ति तयाचें वंधन । कांता म्हणे नेलें कोण । तंव ते पाहती परतोन । प्रेत देखोन विस्मयी ॥९६॥
 तंव शून्य म्हणती प्रथम न्यावे । मग दुसऱ्या तें धेऊन जावें । कोणी म्हणती बाहेर आणावें । तुम्ही न मानावें कोण्ही म्हणे ॥९७॥
 तें प्रेत स्वर्धां वाहिलें । तैसेच तळवटीं आणीक पडिलें । म्हणती स्वर्धांचें जाळा पाहिलें । मग हें नेलें जाईल ॥९८॥
 मुख्य प्रेता धेवोनि जाती । एक दारी तिरड्यावरुती । एक घरांत पडलें निश्चिती । देखोनि हांसती गावकरी ॥९९॥
 मागीं उचलोनि जे गेलें । ते विसावा धेऊं पावले । एक खालतें जंव ठेवले । तंव दुजें बैसलें स्वर्धावरी ॥१००॥
 जो जो उतरितो खांदीचें । तो तो बरीच वनलें साचें । कर्म ओढवले म्हणती आमुचें । माहीक प्राणाचें हें जालें ॥११॥
 मग जीवीं बंधुंत काढाळती । सरितातीरी तैसेचि जाती । चौधे करोनि विचार मुक्ती । चौदिशें पळती पटकानी ॥१२॥
 मागुती येती बांधोन । सरणीं ठेवती प्रेत उचलोन । खालीं त्यजती तिरडासन । पाहतां निरखोन प्रेतवरी ॥१३॥
 त्या प्रेतासी नाही पार । घरी दारी अंगणीं अपार । विसाव्याखळीचा विचार । प्रेतविस्तार बहुतची ॥१४॥
 जिकडे तिकडे जाली प्रेतें । घर मरिलें धान्य भरितें । उचळ जातां आहे तेथें । वेड बरकतें लाविलें ॥१५॥
 तेवीच राया बरकत । कामिनीची जाली प्राप्त । त्या पडल्या-असल्यात । राया ओढीत चव्हुंकडे ॥१६॥
 राव भर्तृहरी वेडायला । कामिनीनीं पिसा वेला । विटंबना देखोनि बांटाळला । नासा पावला अंतरां ॥१७॥
 परम अनुतापें तापोन । काय बदता जाला आपण । धिग् या विपयाचें लक्षण । नरकीं पतन धिग् जिणें ॥१८॥
 नको नको हा संसार । वैभव राज्य छत्र चामर । गज अश्व रथसंभार । असो धिक्कार यालागीं ॥१९॥
 धिग् धिग् जिणें या कामाचें । धिक् प्रेम या कामिनीचें । धिग् भोग त्या रतिमुखाचे । धिग् धिग् आमुचें कृतकर्म ॥२०॥
 धिग् आप्त हे गणगेत । धिग् नरनारी समस्त । मज मोहामाजीं करिती प्रस्त । धिग् मी त्यांत वेष्टिलों ॥२१॥
 धिग् धन धान्य पडासन । धिक् सत्ता धिग् मान । धिग् अहंता योरपण । धिग् विडंबन हें माझें ॥२२॥
 धिग् विद्या चातुर्यता । गुंतवी विशेष विषयपदार्था । धिक् कळायळ अनर्था । पाववी घाता धिग् बुद्धी ॥२३॥
 धिक् काय धिग् इंद्रिय । धिग् मन घडवी अपाय । धिग् पुष्टता यांची करोनि काय । धिग् मी होय लाचावलों ॥२४॥
 धिग् हे विकृतिविकार । धिग् धिग् यांचे व्यापार । धिग् लोभ मोहप्रकार । मज आशा योर धिग् धिग् हे ॥२५॥
 धिक् खाद्य पाय आसन वसन । धिग् अलंकार धिग् भूषण । धिग् विषयलुब्ध हे जन । धिग् मापण तयांचे ॥२६॥
 धिग् दासीदाससंभार । धिग् मायामोह हा अपार । धिग् धिग् हे समग्र । यांचेनि घोर नरकपद ॥२७॥
 धिग् धिग् संग कांतेचा । शोष वेला सर्व देहींचा । धिक् चाळ्या या विपयाचा । बोट प्राणाचा करूं पाहे ॥२८॥
 नको नको हें मज कांहीं । याचा उपजला बोट देहीं । आतां नातले सर्वथाही । पोळलों पाहीं जीवीं मी ॥२९॥
 यापरी भर्तृहरिनें देखा । अनुतापें वर्णिलें वैराग्यशतका । धिक्कारोनि पदार्थ सकळिका । धगधगी पावकातेवीं जाला ॥३०॥
 वेगीं सर्वस्वातें सांघोन । गोरक्षपदीं जडला येऊन । अष्टभावे दाटला पूर्ण । वाहती नयन प्रेमजळें ॥३१॥
 तिरस्कारें मन विटलें । शिमांच अंगीं परारिले । अनन्य लोटांगण घातलें । गोरखें ओळखिलें अंतर ॥३२॥

हा विषयसुखातें विटला । देहभावातें पालटला । वम ओळखोनि भूपाला । बोलता जाला गोरक्ष तो ॥२३॥
 म्हणे मर्तुहरी सोडी चरण । कासया करिती सांग सुंदन । तुझे मनींचा अर्थ कोण । तो मज संवूर्ण सांगे का ॥२४॥
 ऐसें साधुसिद्ध सदय । विनयकारणीं जाणती उपाय । सामर्थ्ये दवाडिती अपाय । करिती साह्य दीनाचे ॥२५॥
 कळवळोनि या अंतर । वद म्हणती त्या उतर । तो पुढील प्रसर्गां चमत्कार । रस अपार प्रेमाचा ॥२६॥
 साधु अत्यंत दयाळ । हृदयीं नवनीताहोनि कोमळ । शरणागताचा प्रतिपाळ । करोनि आळं पुरवीती ॥२७॥
 हे उंदार धीर भाग्यवंत । यांहोनि नसे कोणही समर्थ । माग त्याचे मनोरथ । कृपावंत पुरविती ॥२८॥
 ही कीर्ति परिसोनि श्रवणी । मुमुक्षुआर्थिक आनंदले मनीं । दोषे बंदोनि स्वार्थकारणीं । संतचरणीं विनटले ॥२९॥
 त्यामाजी हीन पामर । अनाथ दुर्बल पतित थोर । उमा जोडोनि भावें कर । यांचें अंतर जाणिजे ॥३०॥
 हुम्ही संत आनंदमूर्ती । सुत लक्षितो पदाप्रती । या अभय देवोनि प्रीती । सेवा निगुती घेईजे ॥३१॥
 इति श्रीदत्तप्रबोधप्रंथ । श्रवणेंचि पुत्ती मनोरथ । श्रोते परिसोत भाविक भक्त । द्विचत्वारिंशोऽध्यायार्थ मोड हा ॥३२॥

॥ इति द्विचत्वारिंशोऽध्यायः समाप्तः ॥

अध्याय ४३ वा

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः श्रीगुरुदत्तात्रेयाय नमः ॥

ॐ नमो दत्त अविनाशा । अज्ञानछेदका ज्ञानप्रकाशा । सर्वज्ञा त्वं इशा । देवसुरेशा वंश त्वं ॥१॥
 त्वं सर्वसाक्षी सर्वतीत । यालागीं नामें त्वं अतीत । तुज म्हणती गा अवधूत । हे विख्यात त्रिजगती ॥२॥
 या नामाची विभक्ती । शिवासी पुसे ती तार्वती । तो भोळ्या निरोवी तिजप्रती । करी तो निवृत्ती परियसी ॥३॥
 आदि मध्य अवसान । नाहीं आशापाशबंधन । अंतर्बाह्य असक्त पूर्ण । आनंदघन अविनाश ॥४॥
 आधिष्ठाधि ज्याने नाही । अस्तोदय नेणें कांहीं । आकारनिराकारातीत पाहीं । अगोचर तोही अनिवार ॥५॥
 हे अकारत्वे अक्षर । व्यापक व्यापलें सर्वाकार । अव्यंग अवय विचार । अव्यय अवतार आभास ॥६॥
 घासनावर्जित बागे बाग । वेदांत बदनीं वक्तव्य चांग । वास्तव्य निरामय निःसंग । वचन अभंग जयाचें ॥७॥
 वर्तमानें वर्तें सदा । वादीं न प्रवर्तें कधीं वादा । वर्म न भेदी कवणासि कदा । वसे वृंदा संतांच्या ॥८॥
 हे लक्षण वकाराचें । अवसाधिलें सर्व साचे । आतां निरोपण धकाराचें । शिवस्व वाचे बदतसे ॥९॥
 धूर्त असे जयाचें चित्त । धूलि भस्में देह धूलित । धूर्त सर्व लक्षणां युक्त । धैर्यवंत अचलसा ॥१०॥
 धारणेचिया असे पर । ध्यानीं असोनि ध्यानांतर । धर्मार्थी केवळ उदार । धीर गंभीर धन्य तो ॥११॥
 धाला ध्यावरी ध्याइका । धाताहि न पंच त्याच्या मुखा । धात्रीस पदें आनंद निका । धाकती धकधका रिपु त्यातें ॥१२॥
 ऐसेव हा धकार । जाणिविलें हें त्रि अक्षर । आता पुढिले परिसा विचार । उरला तकार तो ऐका ॥१३॥
 तम चित्ता ज्यातें नाही । तत्त्वीं तत्त्वविचाराणा पाही । तळमळ अणुमात्र नसे देहीं । तपे सर्वदाही तपसांत ॥१४॥
 तापसंतापातें वारी । तात्पर्येणें जगती तारी । तामसादि वृत्ति नसे शरीरीं । तो चेष्टा अहंकारी अलित ॥१५॥
 ताळ्याळाळातीत । स्वमहं तो सर्वागत । तो योगी सदा रमत । तेजें अभुत अनुपम ॥१६॥
 ही चारी अक्षरे लक्षम । तैशीच दीक्षा आणि क्रम । यालागीं अवधूतनाम । येणेंचि संभ्रम विस्मारिला ॥१७॥
 हे स्वामी अवधूता । तें शिव जाला वाखाणिता । येर कोण न वर्णीं समर्था । गातां चित्तु आनंद ॥१८॥
 येच विषयीं विज्ञापना । वारंवार करितो तन चरणा । वांढीं गावें तुझिया गुणा । हेचि मना आवडतें ॥१९॥
 म्हणोनि आरंभिलें या प्रयासी । तरी सदया साक्ष न्हावें दीनासी । स्वरूपें देवोनि अभयासी । बदवी वाचेसी कथाभूत ॥२०॥
 हे वर्म जाणोनि श्रीदत्ता । मज अनाया बोळालासि कृपावंता । जालासि या रसने बदविता । देखोनि सत्ता कृपेची ॥२१॥
 मागिले कथाध्याम अंती । मयें भर्तृहरी उदासोनि चितीं । परम अनुत्तमं निश्चितीं । आला गोरक्षाप्रति शरण तो ॥२२॥
 धरिले न सोडी चरण । तंव गोरक्षा म्हणे दुःख कोण । तें सगि वा मज लागोन । संकोचित मन न करी गा ॥२३॥
 यापरी गोरक्ष बदतां । परी भर्तृहरी चरण न सोडी सर्वथा । म्हणे स्वामी तारीं मज अनाया । चारीं व्यथा अंतरींची ॥२४॥
 मी शरण जालों तुजप्रती । जीवें आलों काकुलती । मज न पावें कवणा हातीं । दास हा प्रीतीं आपंगी ॥२५॥

जागोनि भाव अंतरांचा । त्या उठवीं शिष्य मच्छींद्राचा । प्रवाह चालिला प्रेमाचा । न बोलवे वाचां रायासी ॥२७॥
 गोरक्षगळ्यां मिठी घालोन । ओकसावोक्तसीं चालिलें सुंदत । व्यकुल जाला देखोनि प्राण । सद्गुरु सावधान करिती तथा ॥२८॥
 वा रे शोक सांडीं आतां । मुखें बोलें गुजवार्ता । तुझी वारीन मी चिता । क्षण न लगतां येधवां ॥२९॥
 भर्तृहरी म्हणे जी स्वामिया । मज अनायावरी करी दया । दबडीं नारीवत अणया । सेवेसि पायां देवीं मज ॥३०॥
 नको नको मज संसार । सिंहासन नको छत्रचानर । नको आतवर्ग राज्यभार । धनभांडार नको मज ॥३१॥
 नको मज विपयिक कांहीं । पहातां आण उपजे देहीं । कंठा नको सर्वथाही । कलत्र तेंही नको मज ॥३२॥
 मज नावडे अन्नपान । यदर्थां उदास जालें मन । या-मैं भीति दारुण । रिपु हे पूर्ण सर्व माझे ॥३३॥
 विषयपंचकणां माते डंखिलें । दिकार विवृतीनें झडपिलें । लोममोक्षनें प्राप्तिलें । या योगें बुडालें घर माझे ॥३४॥
 उत्तम नरदेह पावलों । सर्वां यासांगें मी नागवलों । आपल्या स्वाहिता आंचवलों । अघोरी बुडालों काडीं मज ॥३५॥
 नाना विषयगुणें करून । मी पावलों असें बंधन । पुढें त्रासील सूर्यनंदन । सोडविल वोग तेंचें मज ॥३६॥
 रस कुशब्दी जिह्वा रतली । कुकर्म निंदा श्रवणीं भरली । वस्तु कामिनीं दृष्टि बेधली । मकरंदीं भरलीं नासिकपुटे ॥३७॥
 दंत रंगले त्रिपुख रंगी । विषयें लिंग गुंतलें मगीं । ओठ चुंबनाचे प्रसंगीं । वर आलिंगीं कामिनीस ॥३८॥
 मन हें विकल्पें नाडलें । चरण कुमारीं बोट्यांगले । या अमंगळ कायेसीं पुष्ट केलें । बर्म न जाणितलें कोण्हीही ॥३९॥
 नाडीं घडलें देवतार्चन । नाडीं घडलें तीर्थटण । नाडीं केलें पुराणश्रवण । ऐकिलें कीर्तन नाडीं कीं ॥४०॥
 नाडीं घडला परोपकार । नाडीं भर्माभर्म पाहिला विचार । नाडीं संतांचा केला आदर । श्रेष्ठस्वकार न केला ॥४१॥
 नाडीं घडलें यजन याजन । अध्ययन न केलें अध्यापन । नाडीं तोषविले गोत्राक्षण । यज्ञ व्रत दान न केलें ॥४२॥
 नाचललों कांही पुष्पपंथें । पापचरणची घडलें दे हातें । तरी ऐसिया या अधमार्गे । जाणें नरकातें खरें कीं ॥४३॥
 जें जें कांहीं कर्म केलें । तें तें भोगणें पुढें आलें । म्हणोन भयाभीत मन जालें । उवगोन आलों शरण तुज ॥४४॥
 मो अन्यायी अपराधी दीन । परी समर्पासीं आलों चरण । आतां न पाही दोषगुण । करी पावन पतितासी ॥४५॥
 सर्व अपराधांची करोनि क्षमा । तारी सृष्टी मज अवमा । सर्वांपरी चुकल्यो नेमा । सुखविश्रामा मज तारी ॥४६॥
 तोडीं तोडीं हा भवपाश । करी स्वचरणाचा मज दास । जीवीं जालों मी उदास । पुरवीं आस गुढनाया ॥४७॥
 सदय उदारा कृपामूर्ती । वारी माझी सर्व भीती । हेतु उपजला जो चिंती । ते आळ प्रीतीं पुरवारी ॥४८॥
 तेंदु गोरक्ष झेलें रायासी । परतापा हे काय मिथी । जया घ्यास जो मानसीं । पावे फळासीं तेंचि तो ॥४९॥
 घटपना घाउगीं सांडोन । शुद्ध करी अंतःकरण । स्वच्छीं पाहें निरखोन । सावधान होवोनी ॥५०॥
 विश्वास धोनीं गुरुवचनी । राव भर्तृहरी पाहे परतोनी । तो एवही न दिसे पिंगळारणी । गुप्त होवोनी पिंगल्या ॥५१॥
 नाथप्रताप देवोनि आगळ्या । भर्तृहरी लागे चरणकमळ्या । म्हणे तुझी अगाध लिळा । मज दयाळ्या आपंगी ॥५२॥
 आन पदार्थी आवडी नाहीं । मन जडलें तृप्तिया पायी अक्षय टाव तेंचें देई । न मागें कांही येर तुम्हा ॥५३॥
 हेरी माझे भवबंधन । शूरे आटवी जन्मनरण । निवटी निवटी अज्ञान । आपणांसमान करी मज ॥५४॥

तूंचि मासी जननी अनिता । तूंचि माझा आत जुलता । तूंचि स्वजन होसी आता । इष्ट त्राता तूं माझा ॥५५॥
 तूंचि मासें सौभाग्यधन । तूंचि स्वामी करिता कल्याण । तूंचि माझा प्रियकर प्राण । श्रमनाशनकर्ता तूं ॥५६॥
 स्वामी तूंचि माझा सद्गुरू । भवसागराचा तूंचि तारुं । सर्व मावें तूं आधारू । मज पैलपारू नेता तूं ॥५७॥
 सर्व योगें तूंचि पाळिता । तूंचि होसी माझा दाता । तुजवीण मज अनाया । नसे संरक्षिता आन कोण्ही ॥५८॥
 मी आजवरी होतो परदेशी । पावलों तव चरणमाहेरासी । आतां न ठेवीं मज उदासी । वारीं चितेसी सदया तूं ॥५९॥
 दूर करी अज्ञानतिमिर । त्रिविधतापाचा करी संहार । शीतळ करी मासें अंतर । कृपाकर देवोनी ॥६०॥
 जन्ममृत्यूचें भय पाठीं । स्वकृपें तें मासें निवडी । मां पाह्नि तूं कृपाव्ही । अपराध पोटी धावूंन ॥६१॥
 मी विनय अर्थभूति । दीन वदनें तुला प्रार्थित । न पाह्ने स्वामी माझा अंत । अनाय सनाय करी वेगीं ॥६२॥
 बडु क्षुभित असें पोटी । म्हणोनि तव चरणां दिधली मिठी । दीनदयाळा उठाउठी । लावीं ओठीं ब्रह्मरस ॥६३॥
 तव बीजावृत पाजीं श्रवणीं । जेणें पावेल स्वप्नमधणी । बरी प्रबोध लेखवीं लेणी । अभयपाणी ठेवीं माया ॥६४॥
 तुजें पद जें आवडतें । तेंचि सक्षुपें देईं मातें । मी बाळ तुजें नेणतें । धेवो संगतें उचलोनि ॥६५॥
 परितोनि भर्तृहरीची विनवणी । गोरक्ष द्रवळा अंतःकरणीं । सदय सक्षुप होवोनी । पाह्ने निरखोनी शरणागता ॥६६॥
 आनंदसुसुहृते अमृतवेळा । सद्गुरूसी उपजला कळवळा । जवळी पाचारिलें भूपाळा । ये कोमळा म्हणोनिया ॥६७॥
 वा रे बडु तूं श्रमलासी । त्रिविधतापें तापलासी । तेणें दुःखी जीवीं होसी । कळलें मजसी सुख तुजें ॥६८॥
 तरी आतां होवोनि सावध । पूजासामुग्री करी सिद्ध । सोडोनि अंतरीचे निषेध । पूजीं पद सप्रेम ॥६९॥
 होताचि सद्गुरूचें अभयवचन । भर्तृहरी जाले आनंदधन । उभे राहिले वर जोडोन । वोलतीं प्रार्थोन मन्त्रवें ॥७०॥
 जी स्वामी करुणाकरा । माझी विनंती अवधारा । पूजासमारंभ करुणाकरा । सिद्ध दातारा असे कां ॥७१॥
 मयम तुंगीचें प्रेमजळ । तेणें क्षाळीन चरणकमळ । सद्बुद्धिचंदने चर्चीन माळ । विवेक परिमळ लवरी ॥७२॥
 भक्ति सुरंग अक्षता । त्या अर्पी आदरें मीननापा । सद्भावहार गुंफोनि अतीता । सद्गुरू समर्थ लेखवीन ॥७३॥
 अर्पिन वैराग्याच्या चिरा । दांति क्षमा दये चातुरा । रामदम गजरे शोमवी करो । विरक्ती हारा ओपीन ॥७४॥
 अनुतापाची सिद्ध मेखळा । निश्चयाची कटी अचळा । निजअर्थे घालीन गळीं । सयली सुढाळानवरंगी ॥७५॥
 मुमुक्षुअर्थे कुंडले श्रवणीं । लोभममतेच्या पादुका चरणीं । अनुवाद तोडर भव्य भूषणीं । कार्याकारणीं वीदावळी ॥७६॥
 प्रकृति तुळसी कोमळा । त्रिगुण अर्पिन विदळा । अष्टमावारीं वाहीन कागळा । पीर पिंवळा नेसवीन ॥७७॥
 धूर्प कामक्रोध जाळीन । ज्ञानदिवा उचळीन । अहं सोहं नैवेच अर्पिन । प्रारंभीं देईन चिदगंगा ॥७८॥
 कसुखशुद्धी जात्यावरी । प्रीती तांबूल ठेवीन वरी । तो घालोनि सुखांतरी । रस अंतरीं सांठविजे ॥७९॥
 तनमनधन दक्षिणा । अर्पणार्थ हे गुरुचरणा । यदुपरी होताचि अर्चना । हृदयसिंहासना विरूढवे ॥८०॥
 पंच प्राणांच्या उजळोनि ज्योति । जीवें ओवाळूं ही आत्मी । इच्छा कामना निगुतीं । अर्पु पुढतीं फळ विविधें ॥८१॥
 सुसंग ज्योति करूं लावूं । तव मुखेंदु निदळ पाहूं । विनय आदरें करुणां गाऊं । पुष्पांजळी वाहूं सुंदरपुष्पें ॥८२॥

काया कुरवंडी करोन । पदीं श्रीफळ करुं अर्पण । सहजें दंडवत येईल घडोन । सर्वापण ऐसें तुज ॥८३॥
 ये अन्वये ही पूजा । तुज समर्पिलीसे गुरुराजा । एवं ब्राह्म करोनि ओजा । अंगीकार माझा करीं स्वामी ॥८४॥
 ही विनंती परिसोन । जालें सद्गुरुचें समाधान । ताकाळ मस्तकीं हस्त ओपोन । कर्वीं श्रवण गुज कानीं ॥८५॥
 निजमंत्र श्रवणीं सांठविला । अभयवर त्यातें दिधला । ज्ञानबोध ताकाळ केला । योग निरोपिला सर्वही ॥८६॥
 शम दम अवघें त्यागविलें । विकार विकृतीतें विमांडिलें । पंचविषय नष्ट केले । समूळ निर्दोळिलें विवहारावला ॥८७॥
 बोध विवेक बाणवोन अंगीं । सिद्ध केला तो वीतरागी । निजकृपे रंगविला निजरंगीं । लगवणीं योगिराये ॥८८॥
 इडा पिंगळा सुषुम्णा । मार्ग दावोन बाणवी सुणा । रेचक कुंभक त्राहाटक लक्षणा । पूरकपणा साधवी ॥८९॥
 ओळखी करवोन तत्वाची । मार्ग सांगितलें पांची । उलट दाविली प्राणाची । गांठी अपानाची संयुक्त ॥९०॥
 नळगताचा संचार । कुंडलिनीप्रवेशप्रकार । तेथें घडवोन धीर । मार्ग स्थिर बाणवी ॥९१॥
 भेद त्या पदचक्राचे । मातृकेसहित दैवतांचे । सुंदरद पाववोन त्याचे । पंच पश्चिमेचे दावीत ॥९२॥
 अजपाजपाचें प्रमाण । पंच देहांतें विवरण । अवस्थादि गुण प्रकाशविले ॥९३॥
 सप्त पाताळांचे भेद । मार्ग दाविले विविध । सत्तादि सागर शुद्ध । द्वीपबोध सरितादि ॥९४॥
 पश्चिम मार्गापासोनी । एकदीस स्वर्गाची मांडणी । हिंडविलें चौदा भुवनीं । ब्रह्मस्थानीं पावविला ॥९५॥
 सिद्धी संवी साध्य साधवी । अर्यद्वारें नव दाखवी । वाय अनुभवातें ठसवी । दशधा भरवी नाद पृथक ॥९६॥
 पुढें साधवी भ्रमण । जाला ब्रह्मरंध्र पावन । माजी करितां प्रवेशन । त्रिवुटासन पावला ॥९७॥
 पुढें निरखूं जातां निवळ । तंत्र प्रभा दाटली सफळ । ते अनुपम सहस्रदळ । अथवा बंवाळ तेजाचा ॥९८॥
 तेथें समरस होतां । सर्व नाद शाला वाजता । गेली विरोनि आपणता । अवधी स्वरूपता दाटली ॥९९॥
 निवळितातें निवळिलें । विंशतां विंचवि पाहिलें । चंद्रामृत पान करविलें । अमरत्व लाभलें योगिया ॥१००॥
 रंग सांठवोन पुढें गेला । अरंगातें निरखिता जाला । तारां ब्रह्मदंड भास पावला । तोही त्रिबुळला गुरुकृपे ॥१०१॥
 पुढें शुद्ध पाहिलें मगन । तेंच निराकार निर्गुण । निरामय निर्विकल्प स्थान । तेथेंच निरंजन योगी पाहे ॥१०२॥
 यापरी विंचवोन त्यासी । भोग भोगवी सदा उन्मनीसी । नित्य पान सदावीसी । अजरामर अविनाशी तो केला ॥१०३॥
 प्राणापानाचे संयमी । मळ कुंडलिनी मुखी होमी । येणें क्रमे क्रम क्रमी । यमनियमी नित्य नवा ॥१०४॥
 हा योगिया योग । उत्तम प्रकारें आचरे सांग । तो न पावे कदा भंग साधील जोग अर्पूय तो ॥१०५॥
 तो हा उत्तम योग भर्तृहरीसी । आनंदें गोरख उपदेशी । पारंगत करोनि अम्यासी । निजसुखासी पावविला ॥१०६॥
 देवोनिया अभयकर । आत्मन्तचीं केलीं अमर । जन्ममृत्यूचा कोनि संहार । काया अमर वेली त्याची ॥१०७॥
 अमृतवचन बोले वैखरी । जय लग रहे ये धरती । तव लग जीवें तूं मरपरी । अमर करी तेरी काया ॥१०८॥
 हें वचन नोडें अप्रमाण । बदलो त्रिवाचा सय जाण । येवोन विचरें निराभय पूर्ण । सांठी व्ययधान मायिक हें ॥१०९॥
 केलीचें जग हें त्रिविध । यासी पडों नेदी संवंध । स्वच्छे रमे साधव । करी बोध शरणगता ॥११०॥

पुनः सर्वे विचार्ये । नित्य योग तपा आचर्ये । निग्रहार्थया दर्शनं चार्ये । हेतुः पुराचये तथाचये ॥११॥
 वृत्ते जयाते आनंदे देसी । ते सुकळित फळ होईल त्यासी । येरव्ही जे भाये अर्चितील तुसी । तेही फळासी पावतील ॥१२॥
 परी आपुल्या योगाते साधेन । जगां असायें अद्वयमान । कोणाचे न पाहावे दोषगुण । अहंपण न मिरवायें ॥१३॥
 भार न घालावा कोणावरी । सदय शांत असायें अंतरी । कोठें न करावी अगोचरी । बरोवरी सिद्धाची ॥१४॥
 निलोभ नैराश्य असायें । विवेक मन कसायें । असोनि जगां न दिसायें । सज्जनीं पैसायें अलित ॥१५॥
 त दुखवायें कदा कवणासी । आपणची व्यापलों सर्व देशी । सोदों नये भिक्षेसी । जागृत निशी असायें ॥१६॥
 त घालावा कोठें वाद । मनीं नाणिजे कांहीं भेद । जीवीं वाटें न पावा खेद । जिण्हे स्वाद नसावा ॥१७॥
 शोण्ढा न ठेवायें दूषण । आप्रहं न करावें भाषण । न मिरवायें जगां भूषण । क्रोधें शोषण न कारयें ॥१८॥
 वाहेरी असायें कुशळ । अंतरीं असायें निर्मळ । धरोनि नसायें एक स्यळ । साहोनि काळ असायें ॥१९॥
 मान क्षाणि अपमान । दुःखः दुःख तैसेचि जाण । दुःखहर्षी आनंदचन । मानोनि समान राहजे ॥२०॥
 लोभ मोह आणि मयासी । त्यागोनि निर्भय राहजे मानसी । उपाय न कीजे अपायासी । निंदादेवी नसायें ॥२१॥
 पंचविसां नाणिजे बिटाळा । विवेकप्रयत्नें यासी टाळा । हें वर्म बोधिजे एकाचि कुटाळा । आचरतां वेटाळा न बाधी ॥२२॥
 एकासबाणशी संग विसावा । तोचि योगी जाणावा सांचा । काय असोनि बहु दिवसांचा । लाभ निकसाचा कोणता ॥२३॥
 हा मार्ग असे पुराणा । जावोनि शोभा वेदादि पुराणा । येर भटव्येनी काय राना । आपुलें आवराना आपण ॥२४॥
 असो जातां यापरी । गोरक्ष बोवोनि भर्तृहरी । भूषणवाणा देखोनि सखरी । झोळी करी दिधली ॥२५॥ म्हणे राया
 तुज वेप दिधला । परी तो अनुभवा पाहजे आला । त्यजोनि देसील या लज्जेला । आणिसील भीक्षेला तै खरे ॥२६॥
 ये नगरीं त्वां सत्ते करोन । राज्यैभन्न भोगिलें जाण । यामाजी तुजे आतजन । मानीक प्रधान सर्वही ॥२७॥
 इष्टमित्र असती अपार । गणगोत मायिक नारीनर । आश्रित पुरोहित द्विजवर । वर्ते कारभार प्रौढ-सान ॥२८॥
 पिशुन दयाद देही नंदती । दासदासी बहुत असती । प्रीती-अप्रीतीचे जन वर्तेनी । सभाग्य वर्तेती दुर्वळ ॥२९॥
 यदर्थ वृत्ते मी आज्ञा करी । भिक्षार्थ फिरे धरोवरी । लज्जा न धरितां निर्धरी । आणी सत्त्वरीं मागोनी ॥३०॥
 राया भिक्षेसी जाता । सर्व जन मानिजे मातापिता । विशेष न घ्यात्री आप्रहिता । आप्रह सौराया न कीजे ॥३१॥
 आदरें जातां भिक्षेसी । कठोर न वदायें कवणासी । दात्या-अदातियासी । द्वैत मानसी नाणिजे ॥३२॥
 दूष-भिक्षा आदरें घ्यात्री । रक्त भिक्षा कवीं न करावी । सदा शांत वृत्ति धरावी । भूतें पाहवी समसाम्य ॥३३॥
 भिक्षा मार्गी सावधान । मुखें करावें नामस्मरण । वाउगे न करावें भाषण । श्रेष्ठासि नमन करावें ॥३४॥
 अप्रार्थित बैसो नये । मानी अमात्य करूं नये । लोलिंगात कोठें होवें नये । असत्य-बोद्धें नये वाणीसी ॥३५॥
 वदतां वदायें कल्याणवाणी । उभें नसायें द्वार धरोनी । भिक्षेचा नाद स्रळ्योनि श्रवणी । पंथ क्रमोनी चालवें ॥३६॥
 कलह मोह शोकां गुंन नये । चौदाळपणा करूं नये । भिक्षेजांचोनि घेऊं नये । राहूं नये स्थिर कोठें ॥३७॥
 ही मानोनि सत्य शिक्षा । आनंदें कीजे राया भिक्षा । हें प्रिय मज गोरक्षा । दिधली दीक्षा सांभाळी ॥३८॥

परितोनि या बोधवचन । भर्तृहरी बंदी गोरक्षचरण । तीन प्रदक्षिणा करोन । आदेश म्हणोन चालिला ॥३९॥
 प्रवेश करोनि नगरी । भिक्षार्थ फिर घरोघरी । करे वाजवोनि किंगरी । भजन करी सद्गुरूचें ॥४०॥
 जग रायातें पाहोन । दुःखें शोक करिती जाण । नानापरी बोधिती वचन । करिती सन्मान बहु आदरें ॥४१॥
 प्रबुद्ध मिळोनी नारीनर । म्हणती काय वेला हा विचार । माग्यशील तूं सजुमार । वैभव योर त्यागिलें कां ॥४२॥
 येथें कैचें छत्र सिंहासन । कैचें अलंकार वस्त्रें भूषण । कैचें गज रथ अथ वहन । त्यागितां गहन श्रम राया ॥४३॥
 कैचें दिव्य अन्न पडूस । आदरें जेववील कोणी तुम्हांस । त्यागिलें कनकपात्रास । करून त्रास सुख कोण ॥४४॥
 पयकी शय्या सुमनसेज । कां सांडिली त्याची ओज । केवीं येईल आतां नीज । वदेल गुज कोण तेथें ॥४५॥
 तंव राजेंद्र बोले वचन । आम्ही योगी योगसंपन्न । आमुचीया वैभवासमान । कोणी सधन दिसेना ॥४६॥
 कोण पुसे या राज्यवैभवासी । हे नाशिवंत पदार्थ निश्चयेंसी । सत्ता पाहतां एकदशी । काय ऐसियासी करावें ॥४७॥
 या लोकीचें मायिक सुख । भोग मागितां भोगणें दुःख । हे पदार्थ अवधे विपयिक । तुम्हांस कौतुक तयांचें ॥४८॥
 जंव जंव जेणें भोगावें । तेणें जन्ममरणा पात्र व्हावें । कोसळ्या परी गुंतावें । पडलें ठावें आम्हांसी हें ॥४९॥ आचरोनि
 ... या नाशिवंत राज्यपदासी । त्या भेदें आचरें अन्योन्य कर्मासी । त्या गुणें नरकासी पाववणें ॥५०॥
 ... जोडे नारी नरासी । कांहीं उमज न पडे त्या खरासी । विषयभोगें विसरला हरिहरासी । घडनी राखी
 पासाच्या ॥५१॥ पापें पापचि देहीं जोडे । पायीं पडती मायिक खोडे । हें न समजोनि वेडे । विषयीं माकडे लुलपती
 ॥५२॥ हे यमाजीचेंच पाहुणे । पाहुणे परी सक्त मेहुणे । स्फकार जाच आलें सोसणें । उपास पारणें त्यांतची ॥५३॥
 हा योग न मनेचि योगियां । योगमार्गाची योग्यांची क्रिया । सदा रमणें अधिनाशदायां । कधीं अपाया न पक्ती ॥५४॥
 जाणोनि योगी योगसंधी । आनंदें राज्य करी अधिनाशपदी । ज्ञानविषयीं विवरी बुद्धी । आर्धव बोधी निमग्न ॥५५॥
 योगिया कामधेनू पाव्तिन । भिक्षारूपें सदा दुमन । पडूस अन्न करवीं प्राप्त । तेणेंचि तूत योगी हे ॥५६॥
 नाहीं कोष्टाचें बंधन । सदैव त्यानें मुक्तपण । घरापट हा त्यांचाचि जाण । स्वइच्छें रमण तयांचें ॥५७॥
 या योगिजनां समस्तां । सर्वां ठावीं मानापिडा । आतपणें आत्मना । मानोनि रमना योगी होय ॥५८॥
 मृगसिंहकंठलासन । धरापर्यंक अधलासन । यादरी योग्याचें पद्मासन । हेंचि मुखशयन तयांचें ॥५९॥
 शशिमुखाच्या मशाला । कंथा मेखळा दुशाला । अंबरावळ प्रशस्त शाला । संकोच कशाला कोणता ॥६०॥
 योगिया सेजे उन्नती । तयां तिष्ठे सेवेलागुनी । स्वरूपी राहे भोग भोगुनी । प्रज्ञानंदमुक्ती आनंद ॥६१॥
 सर्व देशीं सर्व सदा । योगी सावध स्वरूपस्वार्था । योगी स्वतंत्र सर्व कर्ता । पुखी अर्था विनयाच्या ॥६२॥
 योगिया ठणें कांहींच नाहीं । मिठी रिठी लागती पायीं । योगपदाची अद्भूत नवलाई । अजरामर पाहीं तें सदा ॥६३॥
 मी तयांचा जालों दास । माझा त्या चरणां निवास । तेचि पुरविनी माझी आस । घरिली कास न सोडी ॥६४॥
 संव श्रेष्ठ करिती विज्ञापना । राया छत्रचामर त्यागिलें भूषणा । विरुदावळी शय्य नाना । झजिला खंनाना वाचाचा ॥६५॥
 सजोनि भंडार गोपुर । हा योग रुचला गुज सुंदर । आम्हां न मने हा प्रकार । रंगलें अंतर तुमें कैसे ॥६६॥

तंव राव देतसं प्रत्युत्तर । श्रवण करिती नारीनर । आम्हां योग्यांचे विचार । जाणवितो सार परिसावें ॥६७॥
 श्रीसद्गुरूचा अभयपाणी । तेंचि छत्र शोभे आम्हांलागुनी । प्रकृती चामरें करवोनी । मज नाथांनीं ओपिलीं ॥६८॥
 कर्मदण्ड विभुती चांग । तिणें चर्चिलें हें अंग । ज्ञानकथा अभंग । सयली सुरंग नवविधा ॥६९॥
 बोधबिंबेक कुंडलें श्रवणी । मंदील ऐक्याचा बरवेपणी । निजकृपेचा तोडा पेंच बंधनी । वैराग्यमणी मम कंठी ॥७०॥
 आत्मत्वाचा खोविला तुरा । स्वशक्ती कलगी मारी लहरा । अभेद प्रीदावळी सैरा । अद्वय फरा प्रीदादिक ॥७१॥
 शमदमाचें वीरकंकण । निश्चय माजबंद फटो पूर्ण । सत्यसंनत्पाची कौरीन । आचळ्या धारण आचळ्यें ॥७२॥
 मंदोनिषा पंच विषया । तोडा शोभविला मम पाया । ओटपिट करोनिया दया । दिल्लें नांदावया मंदिर हें ॥७३॥
 स्वात्मनत्वाचें भांडार । दश बायनाद गजर । राज्य करितां श्रीशंकर । सेवाधर जीव तो ॥७४॥
 त्रिगुण त्रिशूल अनाहत डनरू । सिंगी पुंगी नाद प्रकाश । सूक्ष्म किंगरी शब्दान्तरू । होत गजरू दुतातें ॥७५॥
 सत्तावी हुंवी जीवनकळा । अपृतरूपी बाहे झुळझुळ । तेंचि पाळी जीवां सयळ्यां । तिचेनि कळा टपटवी ॥७६॥
 हें श्रीगोरक्षनाथें । सकुणें ऐश्वर्य दिवलें मातें । आलों आज्ञा वंदोनि येथें । तुम्हां भिक्षेतें मागात्रया ॥७७॥
 न वदा आतां कांहीं घेयुनि । सुल्लें भोगा वैभवधणी । आनंदें मांदावें स्वस्थानीं । दुःख मनीं न मानावें ॥७८॥
 हुन्ही सर्वां मातापितर । म्हणोनि प्रार्थितो जोडोनि कर । कृपा असुं या अपार । लोभ दीनावर कीजे जी ॥७९॥
 हुन्ही खेद न कीजे कांहीं । कोणतेंहि आम्हां न्यून नाहीं । सुख स्थानंद असां ठायीं । विक्षित देहीं न व्हावें ॥८०॥
 प्रार्थी असवें सावधान । आचरोनि आपुलें सदाचरण । सारासार पदार्थ कोण । निव्व शोधून पहावा ॥८१॥
 नित्य अनित्याचा प्रकार । तोहि जाणावा निर्विकार । भेद अभेद द्रोह दूर । लज्जोनि आपपर श्लोळखावे ॥८२॥
 भाव्य दारिद्र म्हणार्थ कोणा । देहीं असावी विचारणा । सुखदुःखाचो चाळणा । आणावी ध्याना निश्चयें ॥८३॥
 देव दिज साधु संत । योगी सिद्ध तापसी महंत । यांसी अरावें शरणागत । सप्रेमयुक्त रत्नावें ॥८४॥
 कुमार्ग समुळ लज्जावा । आदर्श सुमार्ग आचरणा । जीवी सर्वदा विभेक असावा । परोपकार करावा घडेल तो ॥८५॥
 पापमार्गातें नव जावें । त्वरें पुण्यमार्ग साधावें । घात आघाता न प्रवर्तवें । धैर्य न सांडावें आपुलें ॥८६॥
 प्रसंगोपात येनील काळ । तेंचें न व्हावें विवळ । दृढ धरावें सत्त्वे बळ । जाईल वेळ न राहे ॥८७॥
 भजन पूजन ध्यान । धर्म व्रत कीजे दान । पठण श्रवण मनन । निदिध्यास पूर्ण असावा ॥८८॥
 श्रेष्ठ रहणी न सांडावी । अधिकत्यें आपुली न मांडावी । विकार विकृति विभांडावी । वल्लें खंडावीं दुर्व्यसनें ॥८९॥
 आपुले कल्याणासाठी । सद्गुरुचरणीं घाबी मिठी । न पेटावें मलते हाडी । करा साठी वचनांची या ॥९०॥
 शब्दी धरावी नम्रता । भूतार्थ बाह्या सद्यता । हा बोध बाणे व्याख्या चिचा । तोचि साहिता पावेल ॥९१॥
 सत्य बोलावें वचन । त्यागार्थ परखी परधन । धर्म कर्मांक फळ भोगून । सर्वां लीन असावें ॥९२॥
 हे सर्वास माझी विनंती । या मार्गी जाणा दिवसरती । तुमची वाटतसे बहु खंती । कळयलें चिचीं अंतर हे ॥९३॥
 ह्या अंगीकारोनि शब्दासी । लोभ असो या निज मानसी । बाबी भिक्षा योगियासी । सादर समयासी असेल ते ॥९४॥

परितो न भर्तृहरीचे बोल । नरनारी देती प्रेमें डोल । नेत्री अश्रु बाहंती ढळढळ । जेव्हा तें जळ सरितेचें ॥९५॥
 सप्रेमें बोलती बचन । आम्हां सर्वां जातां सोडोन । ऐसें तोपवील आम्हां कोण । जालें तुजवीण उदासी ॥९६॥
 तुझे वैराग्यवचन ऐकतां । देहीं गेहीं पावलीं शून्यता । चितादहनीं समस्तां । टाकोनि जातां तूं होसी ॥९७॥
 अनुताप वैराग्य फिरती कानन । पुनरादर्शन आम्हां कोठून । तुझे अंतरले येथोनि चरण । कासया प्राण ठेवावे ॥९८॥
 जेव्हां श्रीराम जातां धनासी । दुःखित जाले आयोव्यावासी । तोचि भाग राया आम्हांसी । देवोनि जासी योगमुक्तें ॥९९॥
 कीं कृष्ण जातां मथुरेतें । शोकाग्नि झोंबला वृजातें । तेव्हां राया आम्हांतें । देशीं दुःखतें वाटे जीवीं ॥१००॥
 तंव भर्तृहरी म्हणे शोक आंवरा । स्वस्य चित्तें आपली करा । विवेक हृदयीं विवरा । शांतीसी घरा आणजे ॥१०१॥
 सद्गुरु आज्ञा बंदोनि शिरीं । भिक्षेसि आलों तुमचें द्वारीं । ते सुखे घालाल मातें जरी । तरी ते बरी धेईन ॥१०२॥
 दुःखे बाल मातें भिक्षा । तरी ते नावडे गुरुगोरक्षा । मी न करीं तुमची उपेक्षा । कारण लक्षा या रीती ॥१०३॥
 ह कारण लक्षोनि चतुरी । संतोष मानती ते अवसरि । भिक्षा आणोनि झडकरी । सोळींभीतरीं घालिती ॥१०४॥
 घरोघरी करितां भ्रमण । सर्वे फिरती महाजन । शब्द भर्तृहरीचे ऐकोन । घालती आणून भिक्षा त्वरे ॥१०५॥
 भिक्षा धेवोनि जे येती । ते राया पाहोनि सद्गुरु होती । नयनोदके नेत्रपाती । हेलावती एकसर ॥१०६॥
 राय न पाहे कोणाकडे । भिक्षा धेवोनि चाले पुढे । पायीं रुपती देखोनि खडे । अंतर भडभडे जगाचे ॥१०७॥
 वसे भिक्षा करोनि अवंतीपुरी । भर्तृहरी निघाला दाहेरी । संभार भिक्षेचे बरोवरी । उत्तरद्वारी निघाले ॥१०८॥
 सप्रेमें वार्ता करित । उरकिती वेगें चालतां पंथ । सन्मुख देखोनि सद्गुरुनाथ । भर्तृहरी बघत आनंदें ॥१०९॥
 थलथल गांजधोनि विशेष । आदेश बदे तें गुरुस । गोरक्ष उचर दें तयास । आदिनाथ आदिगुरुस आदेश हा ॥११०॥
 भिक्षा सद्गुरुसी समर्पन । सद्भावें दंडवतें बंदिले चरण । उमा टाकला कर जोडून । गोरक्ष प्रतिवचन त्यादेती ॥१११॥
 साहित्य भिक्षेचें मिळालें अपार । याचा भंडारा कोजे सत्वर । प्रसादा आणीं अवंतीपूर । नारीनर वर्णयात्री ॥११२॥
 सर्वांमुखी प्रसादअन्न । चावें परमप्रीती आदरें करून । राव भर्तृहरी आज्ञा बंदोन । करीं निमंत्रण सकळीं ॥११३॥
 भर्तृहरीची आज्ञा होना । यात्री वर्ण जाला मिळता । तयां साहित्य दे आपण स्वतः । पाकसिद्धता करवीली ॥११४॥
 भर्तृहरी सद्गुरुसी जागवीत । पाकसिद्धी जाली समस्त । प्रसादपात्रें पुढें ठेवित । भावें निवेदित गुरुवर्या ॥११५॥
 श्रीमच्छंदि वैसथोनि आसनीं । गोरक्षें पूजिला भावें करोनी । तेव्हांच गोरक्षतें प्रायोनी । वैसला अर्चना राव तेव्हां ॥११६॥
 गोडरोयचोरें पूजा केली । पडस पकळें निवेदिलीं । श्रीगुरुमूर्ति आनंदली । आज्ञा दिण्णो प्रसादीं सर्व ॥११७॥
 ठायीं ठायीं विप्रातीरी । प्रसादा वैसले हारोदारी । भूपति त्यां प्रदक्षिणा करी । भावें नमस्कारी विचार ॥११८॥
 कर जोडोनि करी प्रार्थना । विलंब जाला प्रसादकारणा । आतां स्वस्य करोनि मना । प्रीतीं भोजना सारिजे ॥११९॥
 हा सद्गुरुचा प्रसाद । सेवितां मानिजे आह्लाद । तंव जन म्हणती राया आनंद । ब्रह्मानंद आजि सर्वा ॥१२०॥
 यापरीं प्राप्तीं सर्वांसी । भर्तृहरी पावले सद्गुरुपासी । तंव गोरक्ष आज्ञात्री रायासी । शेष प्रसादासी सेविजे ॥१२१॥
 श्रीसद्गुरुआज्ञा बंदोन । भर्तृहरी फिरती प्रसादसेवन । सर्व अटोय होतां पूर्ण । म्हणती प्रयाग कीजे आतां ॥१२२॥

देखोनि सदगुरुचें चलन भर्तृहरी आवरी आसनवसन । बाणे आपुलाले करोनि धारण । घेलें नमन स्थळासी ॥२३॥
 आलखशब्द गाजविले । सिंगीनाद ब्राह्माटिले । पुंगीनार्दे वंदिले । पादुका द्याले दोघेही ॥२४॥ सिद्धता
 होवोनि चालतां । नगरिक लोकां देखिले अचंचितां । धांवोनि पाळज मल्ला भोंवता । करिती आकांता एकसरें ॥२५॥
 अहा योगिया आमुचा प्राण । कैसा तूं जातोसि घेवोन । म्हणोनि वक्षःस्थळा बडवोन । घेती संपूर्ण स्वकारानें ॥२६॥
 अंग धरणीवर टाकिती । गडबडा योग्यापुढें लोळनी । पळव पसरोनिया हातीं । दान मागती रायाचें ॥२७॥
 अश्रुधारा वाहती नयनीं । गहिवरें बदती प्रार्थोनी । नको नेवूं रामालागुनि । घालिती चरणीं मिठी प्रेमें ॥२८॥
 हे योगिया कृपासागरा । आम्हां दीनांच्या दातारा । जाणोनि आमुच्या अंतरा । देईं धीरा अभयत्वे ॥२९॥
 एक म्हणती दयाघना । तुज येउं दे आमुची करुणा । नाहीं तरी जोग दे संपूर्ण । लावी भिक्षाटणा नगरीं हे ॥२३०॥
 एक म्हणती आतां काय । पुनरा दृष्टी पडे राय । तरी हाचि योजना उपाय । सोडा ठाय सर्वही ॥३१॥
 कितेक बदती योगियासी । तुज नेणेचि असे रायासी । तरी स्वकर्तें दग्ध करी नगरीसी । आटीं सर्वासी एकदां ॥३२॥
 मागे गंधर्वसेन नृपवरी । क्रोधें पालथी घातली नगरी । तेव्हांच हा भर्तृहरी । मांडिली वोहोरी ये रीतीं ॥३३॥
 तया कामिनीनें उपसर्गिलें । यातें तुवां योगी केलें । पद संपूर्ण हें नासिलें । भोगणें आलें दुःख आम्हां ॥३४॥
 तुम्हीं तों सर्व मायें उदासी । तेंचि पद दिधलें तुम्ही रायासी । कोणा निरविलें जे आम्हांसी । हें मानसी बागों या ॥३५॥
 आम्ही परदेसी रायाधीण । राव आमुचा सत्य प्राण । तो तूं जासी हरोन । तरी दे मरण सकळिकां ॥३६॥
 या दुःखें अपार । सर्वहि करिती हाहाकार । पुटला नावरे शोकसागर । जाले योगेश्वर स्थिर तेव्हां ॥३७॥
 गोरक्ष म्हणे रायासी । कैतें करावें या जगासी । बहुत बोधिलें आम्हीं तुजसी । तुम्ही नायकसी कांही केल्या ॥३८॥
 पोसियासी करावें काय । हा तों न सुचे आम्हां उपाय । विलंब गमनालागीं होय । तुझा तूं सोय जाण याची ॥३९॥
 गुरुवाप्यातें ऐकोन । भर्तृहरी जाले म्लानवदन । हृदय सद्गद आलें भरून । वाहती नयन न सुचे त्या ॥२४०॥
 दोहीकडे आड धिहिरी । आतां करूं कोणती परी । सखेद होवोनि अंतरी । दृष्टी वरी न करी तो ॥४१॥
 सदगुरु येवोनी रागा । म्हणती आम्हां अटककां गा । तुझा तूं सांभाळी उदेगा । आम्हां वेगां जाऊं दे ॥४२॥ हें
 परिसोनि वचन । थरें धरिले तात्काळ चरण । म्हणे संकल्प न फिरे जाता प्राण । तुझी आणि गुरुवर्या ॥४३॥ जाणसी
 सकळही मानस । बरी कां घालिती ही कानस । तुज घन्वंतरिया कळली नस । निवारितां रोगास तूंचि कीं ॥४४॥
 मल्लांड करावया प्रकाशमान । खयोताअंगीं सामर्थ्य कोण । धरा करावया वृत्त पूर्ण । कुंभा अंगवण केंवीं ते ॥४५॥
 तेवीं मी या जनासी । केंवीं शांतवूं निश्चयेसी । मी दीन रंक जडलों पायांसी । तुम्हीं न. मजसी उपेक्षाणें ॥४६॥
 तुम्हीं खामी कृपावंत । समर्थ उदार महांत । पुरविते सकळ्यांचे मनोरथ । लडिवाळ्याचे अर्थ सर्वहि ॥४७॥
 यासंबंधाची नाहीं आस । हे तंव विदित कीं पायस । तोडीं तोडीं या मोहास । न घालीं पाश पुढतीं ॥४८॥
 याचें निवारण करिता । तूंचि होसी गा समर्था । मज गांजुं नको व्यर्थ आतां । सोडवीं ताता वाळकासी ॥४९॥ परिसोनि
 भर्तृहरीची प्रार्थना । गोरक्ष बोलता जाला जनां । यासी जडली आमुची उपासना । जातां प्राण न सांडीं हा ॥२५०॥

तुमचा तो यापारी जीव । हा कळला मज सत्य भाव । यद्दर्थी निवेदितो उपाव । न घरा अभाव ये वचनी ॥५१॥
 आम्ही अमर केल भर्तृहरीसी । त्यावरी दिवला जोग यासी । हा न मोगी राज्यसुखासी । फिरेल उदासी खड्छे ॥५२॥
 परी लालसा तुमचे मनी । भर्तृहरी रहावे ये स्थानी । तरी तेंचि आज्ञापितो त्यालागोनी । सांठवा श्रवणी वचन तें ॥५३॥
 तंव भर्तृहरीसी म्हणती नाय । तुसे दायीं यांची बहु प्रीत । तुजसाठीं वेला अंगपात । शोक अद्भुत पाहे पा ॥५४॥
 यांची करुणा परिसोन । द्रवळें आमुचें अंतःकरण । यद्दर्थ आज्ञापितो तुजलागोन । करी कारण एक आतां ॥५५॥
 तुज असे योग साधणें । तरी या क्षिप्रातीरी गुंफा करणें । अवंतीपुरी मझा मागणें । येथेंचि राहणें निरामय ॥५६॥
 अम्यासें योग साधेल । अंतराय मोह तुढेल । गुप्त समागम घडेल । स्वहित जोडेल सर्वही ॥५७॥
 इच्छेपेसें त्वां रमावें । परी अचळ स्थान येथें असावें । भाविकांत दर्शन पावें । हेतु पुरवावे अनन्यांचे ॥५८॥
 त्वां विव्दळ आम्हांसाठीं । कधीं न व्हावें जीवीं कटो । तुझ्या आमुच्या होतील भेटी । न पेटे हाटीं मानी आज्ञा ॥५९॥
 ऐसी आज्ञा भर्तृहरीलागुन । देतां आनंदले सकल जन । जयजयकारें टाळी पिठोन । करिती भजन नायाचें ॥६०॥
 भर्तृहरी म्हणे गुरुराया । आज्ञा केली करोनि दया । सेवेसि अंतराळें या पायां । परी तुम्हीं दया न सांडिजे ॥६१॥
 गोरक्ष म्हणे जें जें करिशी । ते ते सेवाचि पावे आम्हांसी । कल्पना नाणिजे मानसी । मी तुजपाशी सर्वदा ॥६२॥
 एनं देखोनि वरदहस्त । वेगीं सोडिला अंगपात । बोलवितां समूह समस्त । करिती प्रणिपात आदरें ॥६३॥
 निघतां मार्गां मार्गाग्रनासी । बंदोनि गौतमनीर्थासी । उलटोनि धर्मराज सप्रेमसी । पाहोनि सत्य त्यासी घेनले ॥६४॥
 तेथोनि पाहिलें क्षिप्रातीर । उभा ठेला योगेश्वर । म्हणे येथोनि परना समग्र । पैलपार न पावें ॥६५॥
 मग सर्वही पायां लागती । कर जोडानिया प्रार्थिती । कृपा असावी दिनावहनी । हे विनंती सकळांची ॥६६॥
 गोरक्ष वदे आशीर्षचन । तुम्ही असावें आनंदघन । हा भर्तृहरी म्दरूप मानोन । करा सेवन खादिनार्थ ॥६७॥
 भर्तृहरीसी म्हणे यतीं आतां । वं राहें कांडीं न करी चिंता । प्रसाद पाहुका जाला देना । भगत अवस्था भर्तृहरीसी ॥६८॥
 गोरक्ष मच्छींद्र दोषेजण । पैलक्षिप्रा गेले उतरोन । कच्छमुजदेशां वेलें गमन । भर्तृहरीसी पावन करोनिया ॥६९॥
 गोरक्ष गेल्यापाठी । भर्तृहरी वेसले क्षिप्रेतटी । जन आनंदे बोलती गोठी । मानिती पोटी लाभ हा ॥७०॥
 प्रधानार्द प्रबुद्धजन । भर्तृहरीसी विनविती प्रार्थून । चलावें स्वनगरीं आपण । न कोजे अनुमान स्वामीया ॥७१॥
 तंव भर्तृहरी वदे सकळांसी । आपढीं न पडावें निधयसी । येथेंचि बांधिजे गुंफेसी । एकंदनवासी राहूं आम्ही ॥७२॥
 देवोनिपा रायाचें नानस । बंध करिती त्या आडस । रोदोनिपा गहन विशय । सदृश गुंफेस बांधिले ॥७३॥
 जेथोनिपा सद्गुनमी मार्गी लाविले । तेचि स्थळीं गुंफेसि बांधिले । आनंदें भर्तृहरी तेथें राहिले । सुप्त वाटलें जगासी ॥७४॥
 योग पूर्ण तेथें साधिला । मग खड्छे वावरें लागला । स्वच्छीस्थळी तप आचरला । मूर्ध्नासि लाविला तो दश ॥७५॥
 ज्या ज्या देशीं वेलें धमन । तेथे द्याविलें आपुलें स्थान । भाविकां प्रगटोन देती दर्शन । इच्छा पूर्ण करिती यांची ॥७६॥
 नावा भर्तृहरीची जी जीं म्पळे । तेथें भाविक भरिती मेळे । गानी ध्याती प्रेम्ळे । करिती मोडोळे अनुपम ॥७७॥
 जेनी जालंदरे गौरदेसी । अन्तर वेलें गोपीचंदासी । वैराग्य देखोनि त्यासी । पट अविनाशी पाविला ॥७८॥

त्याशोनि आगळा भर्तृहरी । गोरक्षें केला निर्घारी । आनंदें रमती धरेवरी । दोघे दोपरी दो दिशे ॥७९॥
 हें सद्गुरुकृपेचे महिमान । अतर्क्य न वळे कवणालागून । शरणागता करिती पावन । आपणासमान क्षणार्थें ॥८०॥
 श्रीसद्गुरुदत्तदिगंबर । तेणें वदविलें हें चरित्र सुंदर । पुढेंहि वदविता तोचि दातारा कया अपार स्वलीलेची ॥८१॥
 दत्तप्रबोधनामें हा ग्रंथ । दत्तरूपेचि हा साक्षात । पुरवावया मनोरथ । जगदोद्धारार्थ प्रगटला ॥८२॥
 प्रगट तरी या संतांसी । योगी सिद्ध भाविकांसी । हें वर्म जाणोनि निश्चयेसी । रतला सेवेसी अनंतसुत ॥८३॥
 इति श्रीदत्तप्रबोधप्रपंच । श्रवणेचि पुरती मनोरथ । श्रोते परिसोत भाविक भक्त । त्रिचत्वारिंशोऽध्यायार्थ गोड हा ॥८४॥

॥ इति त्रिचत्वारिंशोऽध्यायः समाप्तः ॥

॥ अध्याय ४४ वा ॥

श्रीगणेशाय नमः । श्रीसरस्वत्यै नमः । श्रीगुरुदत्तात्रेयाय नमः ॥

नमो सद्गुरु दत्त समर्था । ज्ञानसमुद्रा वितापहर्ता । तं सर्वज्ञ सर्व कर्ता । गोड करार्या वदविता त्वं ॥१॥
गोड चरित्रें तुझी गहन । तीं कतावया आदरें श्रवण । आर्थिक वैसले श्रोतेजन । इच्छिनी निरोपण साक्षेपें ॥२॥
त्यांचे मनोरथ पुरावावया । स्वामी अवधूता कीजे दया । स्वचात्रि लावी वदावया । प्रार्थी पाया दीन हा ॥३॥
मार्गां त्रेचाळिसोवे अध्यायी । योग भर्तृहरीचा वदविला पाहीं । मच्छींद्र गोरक्ष लवलाहीं । ठेवोनि ठावीं त्या जाती ॥४॥
मार्ग निवेदोनि सकळ्यांसी । क्षिप्रा उतरले वेगेंसी । क्रमोनि जाती कच्छमुजदेशीं । अवंतीं भर्तृहरीसी स्थापनी ॥५॥
क्का विनवी श्रोतियांतें । सादर होइजे श्रवणातें । दत्त दयाळू वदविता येयें । मज निमित्तातें करोनि पुढें ॥६॥
तुम्हीं राहोनि सावधान । सांभाळोनि कीजेजी श्रवण । उभयार्थी न लागे दूषण । लक्षोनि संरक्षण करणें तुम्हां ॥७॥
मी मूढ अज्ञानाची राती । अशुभाव ज्ञान नाही मजसी । यदर्थ विनवितो तुम्हांसी । पक्ष उभयांसी संरक्षा ॥८॥
मी अल्पमति बुद्धिहीन । तुम्हीं श्रोते प्रौढ सज्ञान । तुमचें करावया सनाधान । नसे जागवण मज कांहीं ॥९॥
परी येयें हा श्रीदत्त । पुरावावया सकळ्यांचे हेत । स्वमुखें कया वदवीत । प्रबोधप्रथम नाम दत्त ॥१०॥
सद्भावें कारितां श्रवण । सर्व कलिमल जाती नास्तो न । अज्ञान जाय वितळोन । प्रगटे ज्ञान श्रवणेंची ॥११॥
या वर्गाचे जाणते । तुम्ही सद्भाविक असां श्रोते । यदर्थ लक्षोनि तुमच्या पदातें । निरोपीं कथेंत परियेसा ॥१२॥
मच्छींद्र आणि गोरक्षनाथ । उभय आनंदें पंथ क्रमिंत । कच्छमुजदेशीं पावले त्वरित । धातव्य करीत मूळ स्थानी ॥१३॥
तेयें गोरक्षें तपाचरण । केलें आदरें गुरुसेवन । सांप्रदाय वाटविला गहन । जग पावन पैं केलें ॥१४॥
नाना लीला कौतुक । दावोनि मजनी लाविले माविक । ताप निवडोनि दिधलें सुख । मजती लोक अयापी ॥१५॥
आसनी स्थापोनि गुरूसी । सांप्रदायी लाविले सेवेसी । आपण आज्ञा घेवोनि वेगेंसी । उत्तर पंथासी चालिले ॥१६॥
पंथ उचरेचा कठिण । परी योगियांसी संकट कोण । सिद्धी तिथती कर जोडोन । करी त्या पालन कामधेनू ॥१७॥
देव तीर्थस्थानें पाहत । योगी सिद्धांचें दर्शन घेत । सागरीं स्नान करोनि त्वरित । स्वयं धालित मंरुसी ॥१८॥
आयागमनीं करोनि श्रमग । द्वीप द्वीपांतरे करी अवलोकन । मानससरोवराप्रती येवोन । पाहे संपूर्ण रचतुका ॥१९॥
तेथोनिया तीर्थें करित । उड्डंभी वनोपवनें पर्वत । ध्रुव सुशुद्धी होवोनि सुस्नात । क्षिति अद्भुत उड्डंभी ॥२०॥
गोडबंगालदेशीं जाऊन । कामाक्षीचें घेतलें दर्शन । लीला अवलोकौ संपूर्ण । आपुलें महिमान प्रगटवी ॥२१॥
सांप्रदाय वाटवोनि तेथें । तेथील जग लाविलें मळीतें । कितेक योगधारणेतें । त्यावोनि कितित्वांनें उद्वहिलें ॥२२॥
तेथें स्थापोनि अधिष्ठान । सेवेसी योजिले दासजन । उपासना सवळ्यां वागवोन । निघाले तेथून दक्षिणें ॥२३॥
अनेक देशांत उड्डंभिलें । येवोनि रामलिंगा पावले । महाहृदयानें भेटले । लंकेसी देखिलें जावोनी ॥२४॥
तेथें करोनि भिक्षाटण । सर्व पाहिलें लंकाभुवन । राममऊ देखोनि विर्मापण । दिल्ले दरुपण तयासी ॥२५॥
गुजगोष्ठी करोनि त्यासी । निघतां पाहे कुबेरेसी । निडुंबळ्य देखोनि वेगेंसी । सागरतीरासी पावला ॥२६॥

उदधी उल्लोनि त्वरित । पावला ऋष्यमूक पर्वत । किष्किधा देखोनि समस्त । धरिला पंथ पश्चिमेचा ॥२७॥
 हिंतां देवतीये पाहे । मुखीं सदागुरुचरित्र गाये । देखानिया आनंद ठाये । रमतां होय ते स्पष्टीं ॥२८॥
 लच्छेई आनंदें रमन । महाबलेश्वरी पावला अकस्मात । तेथे गुरुवधु चर्पटनाथ । योगीसमूहांत पं होता ॥२९॥
 तया चौरंगी सन्निधान । गोरक्ष उभे ठेले आपण । आलखशब्द बोलतां गर्जोन । तो करी श्रवण चर्पट ॥३०॥
 ध्यानीं ध्यानीतें ऐकिले । तात्काळ ध्यानातें विसर्जिलें । धांवोनिया आदेश बोले । गोरक्षा वंदिलें सद्गुर्या ॥३१॥
 आलिंगनीं पडली मिठी । प्रेमाश्रु बाहती नेत्रतटी । तें आनंद न समाये पोटी । सद्गद कंठीं उमयतां ॥३२॥
 यापरी उभयांचे आलिंगन । सरतां भेटले योगीजन । परम अल्हादें करून । गुल्ल संभाषण करिताती ॥३३॥
 परस्परं वार्ता कुशल । निवेदिती येरयार सळळ । चर्पट जोडोनि करकमळ । म्हणे सद्गुरु दयाळ क्षेम कीं ॥३४॥
 मज दीनाचा आठव । सद्य करीतसे कीं गुरुराव । रागुण भेटीसाठीं माझा जीव । वेधला उपाय न चले कीं ॥३५॥
 आपुली आज्ञा मज प्रमाण । ती करितां नयेचि उल्लंघन । ठायींचे ठायींच स्मरोन । लक्षोनि चरण स्वस्थ येथें ॥३६॥
 चातकापरी वेधलें चित्त । कीं केशव भेटेल सद्गुरुनाथ । दिवानिशीं तुम्हां आठवीत । तों तूं अकस्मात पावलासी ॥३७॥
 तुज पाहतां जालें समाधान । आतां मज दायीं सद्गुरुचरण । गोरक्ष बोले तें वचन । पावसी दुरुपण त्वरितची ॥३८॥
 योगी प्रार्थिती गोरक्षासी । धन्य हा चर्पट योगवासी । याचे संगे पावलों सुखासी । आणि योगासी लावलों ॥३९॥
 आपण अंगें काट भोगोन । आम्हा दिव्हलें सुख पूर्ण । वाचें सदा सद्गुरुभजन । केले पावन जीव बहु ॥४०॥
 हा शांत दांत विरक्त । निःस्पृह निःसंग निश्चित । मन नसे लोलिंगत । शुचिष्मंत सर्वस्वीं ॥४१॥
 हे परिसोनि वार्ता । आनंद गोरक्षाच्या चित्ता । म्हणे श्रमलासी योग साधितां । चाल आतां मजसर्वें ॥४२॥
 परिसोनिया आनंदयाणी । चौरंगी लागे गोरक्षचरणी । गोकर्णमहाबलेश्वरास वंदोनी । योगी तेथोनी निधाले ॥४३॥
 देश उल्लासतां नाना । ठायीं ठायीं विलोकिती रचना । मार्गां ज्ञानविलास निरोपणा । करिती भाषणा आगमोक्त ॥४४॥
 यापरी पंथ क्रमित । मळाळदेशीं पावले त्वरित । तेथे अधिपति मेनीनाथ । दूतें श्रुत केलें त्या ॥४५॥
 आज्ञा योगिनायांचा भार । पावला आपुले नगरीबाहेर । हें परिसोनिया राजेंद्र । सामोरा सत्वर पावला ॥४६॥
 भार विलोकोनि दूरी । राव चाले पादचारी । सन्मुख येतां झडकरी । आदेश करी दंडवतें ॥४७॥
 देखोनि मेनिनायाचें नमन । गोरक्ष उठवोनि दे आलिंगन । भूषा नावरेचि स्फुंदन । करी समाधान योगी त्याचें ॥४८॥
 गोरक्ष संबोखितां त्यासी । येरू वंदी वृषक सर्वांसी । परम आदरें सुखळासी । ठाव योगियांसी दिपला ॥४९॥
 नित्य सद्गुर्यां अर्चन । करोनि तोषविले योगीजन । इच्छित पदार्थ समर्थोन । करी भाषण नम्रत्वे ॥५०॥
 देखोनि आतिथ्य रायाचें । मन आनंदलें योगियाचें । वरप्रदान योलती याचें । फळ सेवेचें सफळ फळो ॥५१॥
 ऐकतां योगियांचें अभयोत्तर । मेनीनाय घाली नमस्कार । सुखावे गोरक्षाचें अंतर । परी चमत्कार मांडिला ॥५२॥
 सळळ योगियां देखतां । गोरक्ष पुसे मेनीनाय । अरे हे कोणाची राज्यसंपत्ता । तें मज आतां सांग तूं ॥५३॥
 मेनी मच्छिद्राचा बाळ । सुख शांत परम सुशीळ । चतुर भिक्वी प्रेमळ । जोडोनि करकमळ वदतसे ॥५४॥

जी स्वामी दयावना । परिसा दासाची विज्ञापना । येथील अधिपति सद्गुरुजाणा ॥ पृथक वचना काय बोद्धे ॥५५॥
 श्रीसद्गुरु मर्च्छीद्रिनाथ । त्याचेंचि राज्यवैभव हें समस्त । हा देह त्याचा आज्ञांकित । कामी रावत तत्त्वेव ॥५६॥
 मी नोव्हे जी राज्य कर्ता । नोव्हे उपभोगासी भोगिता । सर्व स्वामिची असे सत्ता । कर्ता करविता समर्थ तो ॥५७॥
 सर्व संभार हा सद्गुरुचा । मी कायावाचा मनें दास त्याचा । अन्यथा वोलें वाचा । सेवक तुमचा ठेवणार्हत ॥५८॥
 तुमची आज्ञा वाहोनि शिरी । राज्यवैभवाचें रक्षण करी । पद लक्ष्मेनि आजवरी । चातकापरी राहिलों ॥५९॥
 तंव अकस्मात भाग्योदय । जाला देखिले स्वामीपाय । आपण आणि सद्गुरुराय । वंच जी उभय मजलगां ॥६०॥
 पाहतां स्वामी तुमचे चरण । सदया उल्लासलें माझे मन । आतां विनवितों कर जोडोन । परिसिजे वचन स्वामिया ॥६१॥
 मज सद्गुरुचरणाची वाटते खंती । ते मज दावा स्वरागती । सेवोनि राहीन निश्चिती । येर ते प्रीती मज नसे ॥६२॥
 हें राज्य छत्र सिंहासन । वैभव संपति भांडार धन । हें तुमंचे तुम्ही घ्या आवरोन । सोडवा येथोन मज आतां ॥६३॥
 सद्गुरुसेवनान्नीत थोर । मज न थोड हा राज्यभार । मिथ्या मायिक हा प्रकार । सत्यसार सद्गुरुपद ॥६४॥
 तें सेवोनि मी स्वस्थ राहीन । हें तुमचें तुम्ही करा जतन । यदर्थी प्रार्थितो हा दीन । सोडवा येथून स्वामिया ॥६५॥
 काढले त्या हें सोपोनि पावें । मज वानन्या सर्वे न्यावें । हेंचि मागणें जीवैभावें । चरण दावावे स्वामीचे ॥६६॥
 यापरी गोरक्षा प्रार्थिता । प्रेमा नावरे मेनीनाया । सट्ट चरणीं ठेवोनि माया । म्हणे सद्गुरु ताता भेटवीं ॥६७॥
 योगी म्हणती गोरक्षासी । धन्य प्रेमभक्ती या मानसीं । कृपा करोनि शांतवीं त्यासी । उतरला कसीं तुझ्या हा ॥६८॥
 धन्य हा सद्गुरुभक्त खरा । शांतवोन देई अमयवरा । परिसोनि गोक्ष द्रवला अंतरा । म्हणे सत्कुमारा ऊठ वगे ॥६९॥
 मेनीनायातें उठवोन । सप्रेम दिलें आलिंगन । म्हणे वा रे ऐक वचन । उदास मन न करी तूं ॥७०॥
 पळलें तुझें मज अंतर । होसी सद्गुरुचरणीं तूं तत्पर । तुज न वाधितो वृत्ता विकार । निर्भय निर्धार स्वस्थ राहें ॥७१॥
 हें राज्य छत्र सिंहासन । संपत्ति वैभव अवृत्ते पूर्ण । करीं सद्गुरुचें हें जतन । अणुमात्र दूषण तुज नाही ॥७२॥
 हें सर्वस्य सद्गुरुचें म्हणसी । तरी तू वेगळा सांग काय मजसी । सर्वस्वामाजीं तुम्ही होसी । का उधगसी या काजा ॥७३॥
 हें जीवें मावें करितां रक्षण । तुज घडलें गा सद्गुरुसेवन । आणीक तुज सांगतों कारण । जीवीं धरून आचरे तें ॥७४॥
 ज्याच्या कायति आचरसी । देहीं भोग उपभोग जे भोगिसी । आयच्यय नाना करिसी । ते म्हणे सद्गुरुसी अर्पण ॥७५॥
 सदा सर्वदा करितां कारण । अथवा आसन शयन भोजन । वाचे वदे सद्गुरुसी अर्पण । हेचि साधन साधीं तूं ॥७६॥
 ऐतें आचरतां सर्वदाही । आणुमात्र तूं दोष नाही । सद्गुरुसेवा हेचि पाही । स्वयं राहीं करोनिया ॥७७॥ आमुची
 आज्ञा राहें वदोन । करीं हें सद्गुरुचें सर्व जतन । या सेवेसी न करीं अनुमान । घडले दर्शन सद्गुरुचें ॥७८॥ त्वां
 सर्वस्व अर्पिलें सद्गुरुनाया । तरी तुम्ही त्या समर्थासी सर्व चिंता । स्वस्ति क्षेम नोंदे आतां । स्वस्व चित्ता करोनिया ॥७९॥
 यापरी अमय देतां त्यासी । येरू तात्काळ वंदी चरणासी । म्हणे जी दयाळ्या कृपाराशी । मज दीनासी नुपेक्षावें ॥८०॥
 गोरक्ष म्हणें उदास । कासया वरिंसी आपुलें मानस । कधीं न विसरूं वत्सा तुस । सांभाळीं वैभवा सद्गुरुच्या ॥८१॥
 आम्ही जाउनी सद्गुरुपाशी । तुसा आदेश सांगू त्यासी । तो कृपासमुद्र भेटेल तुजसी । चिंता मानसीं न करावी

॥८२॥ यापरी आश्वासोनि मेनीनाया । पुसोनि गोरक्ष जाला निघता । येरें प्रणिपात करोनि समस्तां । झाला वोळविता
 आनंदें ॥८३॥ सवे चर्पटांसह घेवोनि योगी । गोरक्ष लागे सत्वर मार्गी । पंथ क्रमिती लागवेगीं । सेवेसी चौंगी सादर
 ॥८४॥ स्वकर्मनिष्ठी अति सावध । चालतां करिती ज्ञानसंवाद । शरणागता ठसविती बोध । जर्गी अभेद वागती
 ॥८५॥ ऐशापरी पंथ क्रमोन । पश्चिम सागरा पावले येवोन । तेथें हिंडतां वनोपवन । आनंद स्थान पाहिलें ॥८६॥
 पश्चिम देशाचे अम्यंतरी । मठी घालोनि राहिले निर्धारी । ते जग पाहती अघावरी । शोभा साजिरी महास्थळ ॥८७॥
 गोरखमठी ज्यानामें म्हणती । गोरक्ष तये स्थानीं वसती । योगीजन पाळे तपती । अनुपम ह्याती तेथींची ॥८८॥
 सकळ सिद्धांभीतरी । गोरक्ष महायोगी निर्धारी । योग साधीत नाना परी । सुद्रा खेचरी लावोनिया ॥८९॥
 त्रिशूळवरी देवोनि आसन । योगी करी जप ध्यान । केवचां उधरीं उलटासन । केवचां पद्मासन अंतरीक्ष ॥९०॥
 चौन्यावशीं आसमें चाळी चपळ । योगवळे दावी नाना खेळ । सिद्धी जोडोन वरकमळ । इच्छित सकळ पुरवीती
 ॥९१॥ मोवते वृकव्याघ्रचापदभार । निर्धर तिष्ठती अपार । होवोनि गोरक्षाचे आज्ञाधर । सदा समोर बैसती ॥९२॥
 आणिक गोरक्षाचे विंदान । भिक्षा करी टापींच वेसोन । अयाचित न घे कवणापासून । स्वमुखें दान न मागे ॥९३॥
 तंव श्रोते म्हणती नवल । निवेदितां हे अवदित बोल । यांतील वर्मा प्रांजळ । निरोपा सकळ आम्हांसी ॥९४॥
 परिसोनि श्रोत्यांचें भाषण । वक्ता विनवी कर जोडोन । जी परित्तिज सावधान । करीतों निरोपण क्रम त्याचा ॥९५॥
 गोरक्ष अवतार वांकराचा । होय राव हा योगियांचा । स्वामी केवळ योगसिद्धांचा । दास भडिंद्राचा आगळा ॥९६॥
 कटावया जगदोद्धार । दोषे शिवविष्णूचे अवतार । ज्यांची सत्ता सर्वधर । घाळ क्रिकार जयांचा ॥९७॥
 जन्ममरणाचा करोनी प्रास । वावरती जर्गी होवोनी उदास । न धरिती कवणाचा कधीं आस । तोडिता पादा शरणा-
 गताचे ॥९८॥ स्वसामर्थ्य करोन । अद्भुत दावितो लीलाविंदान । न धडे तेंचि घडवून । जर्गी महिमान प्रगटवित्ती ॥९९॥
 गोरक्ष महा तपोराशि । आज्ञा करी झोळी दंड्यासी । नित्य जावोनी म्हाळदेशीं । मागोनि भिक्षेसी आणजे ॥१००॥
 ते निर्जोव असतां । गोरक्षाज्ञा वंदोनि मायां । वेगें जावोनि उमयतां । आणितो अतौता भिक्षेसी ॥१०१॥
 त्याची सामर्थ्यशक्ती । भिक्षा आणवी निर्जोवा हातीं । सर्व सिद्ध नेत्रीं पाहती । आश्चर्य मानितो आगळे तें ॥१०२॥
 आणीक एक नवलपरी । गोरक्ष वेसोन नगशिखरी । जाज्वल्य तप तेथें करी । आसन अधरी देवोनि ॥१०३॥
 त्या तपप्रमार्थें करोन । वेलें वनस्पतींचें अवाहन । तात्काल प्रगटल्या सर्व येवोन । आपुली आंगवण जाणवितो ॥१०४॥
 तें गोरक्षी आज्ञाप्री सकळां । आर्चा वास कीजे या स्वयं । सोडो नये या अचळा । योगी खेळा खेळतील ॥१०५॥
 गोरक्ष आज्ञा वंदोनि शिरीं । वनस्पती वसती अघावरी । तेथें सक्रिया नाना परी । गोरक्ष करी स्वअंगें ॥१०६॥
 वनस्पति औपवी संयोगोन । नाना धातु वेल्या निर्माण । सकळ क्रिया सिद्ध करोन । स्वयें अनुभवोन ग्रंथ केलें ॥१०७॥
 उदर उपसर्ग योगियांसी । तेणें योग न साधे त्यांसी । यदर्थ हा योग निश्चयेसी । उदरभरणासी निर्मला ॥१०८॥
 हे धातु क्रिया करोन । परां उपसर्गितां न्हावें भरण । निर्वैध करावें योगाचरण । एकांत सेवोन सर्वदा ॥१०९॥
 तेही कार्यापुरतें साधवें । निःस्पृह निरंजनी वसावें । अन्याचरणीं न वेचावें । योगियां भरावें हा नेम ॥११०॥

विपरी प्रापंचिक जन । यातें न लावे हें जाण । ऋद्धयोगियांचें हें धन । ठेविलें निर्मो न गोरक्षें ॥११॥
 योगी सिद्धांची झालिया कृपा । तयासी च होय हा मार्ग सोपा । वस्तु निर्मिळ्याती अमुपा । न पवती वापा पुढत येतं ॥१२॥
 गोरक्ष बोलिला करोनि प्रगट । तें बहुतां असे काण्यपाठ । करितां न फळे भोगिती कष्ट । कल्पना अचाट चालवितो ॥१३॥
 मूढ त्या वर्मते नेणतां । जोडूं पाहे क्रियेची संपता । कृपेचीण चढे केवी हाता । न साधे साधितां सत्य हें ॥१४॥
 जेणें तयाऐसें न्हावें । त्यातेंचि हे क्रिया फावे । कीं सेधन सेवोनि लावावें । प्रसाद वरवे येथींचे पें ॥१५॥
 येतां सर्वथा न सांपडे । साधनीं शिणती मूर्ख वेडे । साधनीं सिद्ध ऐसे थोडे । ते प्रगट उघडे न राहती ॥१६॥
 ज्यासी फावलें हें वीज । तो कोणासी न बोले गुज । आपुले साधोनि राहे नीज । लौकिकां ओज न मने त्या ॥१७॥
 हें सिद्धिद्वीचे कारण । यातें जाणती सिद्धयोगीजन । ते अलिप्त जनीवसोन । भस्मीं जाण अग्नि जैसा ॥१८॥
 ते जगामाजी असती । असोनिषा ते न दिसती । धिमसापरी वावरती । घोरीव न दावितो प्रगटोनि ॥१९॥
 ते जग पाहती परीक्षोन । कसितां जो कसी उतरला पूर्ण । तया होयोनिया सुप्रसन्न । देती दान आवडीचें ॥२०॥
 असो या योगियासाठी । गोरक्षें निर्मिळी क्रिया गोमटी । हे संसारिकां न पडे टटी । वळती खोटी योगिसिद्धां ॥२१॥
 जेयें क्रिया साधल्या समस्त । तया नामें म्हणती गोरखपर्वत । तेयें साधक रमती बहुत । वस्तु प्राप्त व्हावया ॥२२॥
 सवळ वनस्पतीते पाहोन । गोरक्ष म्हणे ह्या पुरातन । यावरी एक निर्माण । करूं नूतन वृक्ष नवा ॥२३॥
 सवळ वनस्पतीचा घेवोनी रस । केल्या भावुदिव्य विशंग । त्या वनस्पतीचा उरला वाकस । तो सडोनि आत्मते सपावला ॥२४॥
 ते वनस्पती बोलती प्रार्थोन । समये रसक्रिया घेतली साधोन । आनुचा निकस देतां त्यागोन । हें तंव भूषण नसे ॥२५॥
 समये केलिया अंगीकार । तें रूपासि यावें जी निर्धार । ऐसा असतां विचार । करितां अद्भर निकसाचा ॥२६॥
 गोरक्षें परिसोनि दीनवाणी । म्हणे हंचि होते माझें मनीं । तात्काळ निकसा पाहे निरखोनी । तंव तो अंबोनी गेलासे ॥२७॥
 स्वकर्तें वेवोनि केला गोळ । भूगर्भी पेरिला तात्काळ । बरी अभिमंत्रोनी जळ । सिंचितां सरळ उगवला ॥२८॥
 गोरख आमली म्हणोनी । त्यासी ठेविलें नामाभिधान । अत्यंत स्पृहविशालमान । सर्वानधी पूर्ण ते असे ॥२९॥
 असो ऐशी ठायीं ठायीं । गोरक्षें लीला दाखविली पाहीं । नेत्रीं दिसेल हिंडतां मही । मथीं नाहीं विस्तारिलें ॥३०॥
 लीला लिहितां सविस्तर । वाटेल ग्रंथ केवळ सागर । कारणपरत्वे घेतलें सार । पुढील प्रकार आवरावया ॥३१॥
 योगियांमाजी हा म्हणत । मुगुट सिद्धाचा गोरखनाथ । सदा सर्वदा आनंदमरित । योग साधित अनुपम ॥३२॥
 नित्य कानधेनू पाठवून । भिक्षा आणवी तिजकडोन । सवळ सिद्धां तोपवोन । खानंदधन गोरख मठीं ॥३३॥
 एवं गोरक्षकथानिरोपण । श्रोते सज्जनीं कंठीं थरण । आतां सिंहावलोकन करून । मागील कथन अवधारा ॥३४॥
 श्रीदत्तशिंवरमूर्ती । पावले त्या गिरिनिष्ठपर्वती । योगी असंख्य मिळाले भोंवतीं । वार्ता बोलती गुजगुह्य ॥३५॥
 तो एकाएकी अकस्मात । मेघ नसतां छापा पडत । बरी अवलोकितां निधित । कौतुक दिसत अगोचर ॥३६॥
 दत्त वदे योगियांसी । हें कोण चिन्ह सांग आम्हांसी । तंव ते निरोगिती खानीसी । शोळीं निधयेंसी हे होय ॥३७॥
 श्रीनिच्छिद्राचा अंकित । मदासिद्ध म्हणनी गोरखनाथ । त्याचे आडेनं नेमस्त । शोळीं जात भिक्षेसी ॥३८॥

॥ अध्याय ४८ वा ॥

ते ऊर्ध्वपर्ये करून । नित्य करिते गमनागमन । ते हे जातस वरोन । छायापतन तिचें हें ॥३९॥ दत्त
 म्हणती ऐसियाचें । दर्शन व्हावें आम्हां साचें । यासी कारण करूं शुक्तीचें । आगमन सिद्धाचें सहजची ॥४०॥
 दत्त अविनाश दिगंबर । सर्वज्ञ सर्वात्मक योगेश्वर । मायातीत निर्विकार । पत्रव्य साचार प्रगट हा ॥४१॥
 पद्मगुणसंपन्न सनातन । जो वेदशास्त्र अगम्य पूर्ण । तो जगदोद्धारार्थ प्रगटोन । करी पावन जगतीसी ॥४२॥
 देव ऋषिगण गंधर्व । यक्ष किन्नरादि समुदाय । लोकलोकादि जीव मानव । स्तविती अर्पू जयाते ॥४३॥
 तो हा दत्त दयानिधी । देखता झाला योगसिद्धी । हांसोन म्हणे हेचि संधी । अहंबुद्धी तोडायची ॥४४॥ मग
 योगियां बोले स्वामी दत्त । धन्य गोरक्षाचे सामर्थ्य बहुत । त्याचे दर्शनीं आम्ही भुषित । पुरावा हेत वाटते ॥४५॥
 आतां उपाय करू यदर्थी । म्हणोनि दत्त पाहे ऊर्ध्वपर्यी । आज्ञा पयतां सिद्धीप्रती । साली उतरती शोळी ते ॥४६॥
 श्रीदत्तपदाचे रात्रिबान । गोरक्षशोळी उतरली येऊन । देखतां आश्चर्य सकळालागून । म्हणती पूर्ण नवलवा हा ॥४७॥
 म्हणती गोरक्षाची शोळी । त्याचीण नुतरेचि कदा काळी । ते अवधूताचे न्याहाळी । चरणांजवळी पावली ॥४८॥
 धन्य हे स्वामींचें सामर्थ्य गहन । अवलोकितांच आली उतरोन । परी गोरक्ष हा हट्टी दारुण । करील कोण गति नणों
 ॥४९॥ दत्त म्हणती स्वरय असावे । होईल ते ते उमेचि पहावे । या शोळीचेनि वैभवे । घडेल दरें दारुण ते ॥५०॥
 परिसोन अयधूताची मात । सकळही राहिले तेव्हा निवांत । वेदांतचर्चा श्रवण । करीत आनंदभरित दत्तसंगे ॥५१॥
 इकडे आपुले आश्रमी । माघ्यान्ही निरखोनी पाहे व्योमी । न दिसे शोळी सर्वगामी । चिंता ऊर्मी दाटली ॥५२॥
 म्हणे आज्ञी हें काय जालें । येणें शोळीचें किमर्थ खुंटलें । मग योगियें ध्यानीं अवलोकिलें । बर्म जाणीतलें तयाचें ॥५३॥
 मग पाचारोन योगीपाळा । संगे शोळीसी अटक झाला । मज्जोनि कोण आगळा । व्यत्यय केला पगळू तो ॥५४॥
 सवें धेवोनि योगीभार । सामर्थ्य प्रगट केलें अपार । गगनमार्गीं करोनि संचार । चालत्री अथर सर्वासी ॥५५॥
 साश्रोनिया आयागमन । सर्व स्वळें करिती अयलोजन । तंव गिरिनारपर्वती सतेजमान । देखिली सुलक्षण भव्य मूर्ती
 ॥५६॥ नेत्रें स्वशोळी तेथे देखिली । पाहतां वृत्ती कोधावली । म्हणे येणेंचि केशी टवाळी । नेत्रकमळीं पाहूं कैसा ॥५७॥
 दत्त सर्वात्मक जाणता । जाणविता जाला तें समस्तां । पैल येणें हेतसे गोरक्षनाथा । गगनपंथा विलोका ॥५८॥
 तंव ते अंयथे योगीजन । पाहती ऊर्ध्व उभें राहून । येतां देखती सिद्धजन । उतरले संपूर्ण पर्वती ॥५९॥
 अवधूताचे सनिध पाहीं । गोरक्ष पावला लवलाहीं । मूर्ति देखोनि ते समयी । आनंद देही उद्भवला ॥६०॥
 पाहतांचि गोरक्ष निवाला । वाटे प्रेमें आलिंगावें याला । परी लीकिक्रमावा संकोचला । धरी अहंतेला वळेंची ॥६१॥
 म्हणे या अहंतेकरुनी । उभय योग येईल बळोनी । होईल आनंद सर्वां मनीं । कीर्ति वर्णनी वाटेल ती ॥६२॥
 पयं भाग हा मनीं इच्छाला । बाह्यार्थ कोप प्रगट केला । निजुर्ते गोरक्ष बोलों लागला । योगीमेळा अवलोकती ॥६३॥
 आदेशन करीतां बोले वचन । म्हणे विपरीत रूपा तंकोटील कोण । संगं तुजें नामाभिधान । वास्तव्यस्थान निवेदी तें
 ॥६४॥ कोण वर्ण कोण व्यक्ती । कोण दीक्षा आहे तुजप्रती । उपास्यमठ कोण निश्चिती । आचारपद्धती कोण तुज ॥६५॥
 कोण सद्गुरु मातापिता । कोण आश्रम निरोपिजे आतां । कोण परिवार आस्ता । वेद गोत्रता शाखा तुज ॥६६॥

कोण मुद्रा कोण आसन । कोण वृत्ति कोण ध्यान । कोटोनि जालें आगमन । कोटें गमन कारण वदा ॥६०॥
 जितुके प्रश्न गोक्षें केले । तितुकेही हृदयी सांठविले । परी वचन कांही न बोले । मौनचि साधिलें श्रीदत्ते ॥६१॥
 उत्तर नेदी म्हणोन । गोरक्ष पुनरा करी मायण । अहो एवटी तुम्हां आंगवण । असोनि वचन न बोला ॥६२॥
 सामर्थ्य नाही बोलोण्या । तरी शोळी उतरली कासया । वादीव दाखिलें सवळ्यां या । पुढील उपायान जाणतां ॥६३॥
 मज जाणीतलें तुम्ही नाही । मी मच्छींद्रास गोक्ष पाही । आदीनायाचे सांप्रदायी । योग सर्वही सिद्ध माझे ॥७१॥
 त्या मच्छींद्राचे कृपे करोन । मज तें आहे सर्वज्ञान । सिद्धी तिष्ठती दासी होऊन । जन्ममरण नाही मज ॥७२॥
 हे सद्गुरुस्वरूपेचे मज बाणे । येदांत सिद्धांत सर्व जाणें । अंतरिक्ष असे माझें येणें । कृप्यही करणें अवटित ॥७३॥
 आजकरी हा योग साधितां । कोणी न भेटला मज अडविता । परी हे तुम्ही केली कृपा । पाडिला गुंता शोळीसी ॥७४॥
 हें गुज मातें जाणवतां । धांवोन आलों मी अतीता । किमर्थ शोळी होसी आडविता । ते सामर्थ्यात मज दावी ॥७५॥
 निरोपिले प्रश्न पुरावे । योग आपुले दावावे । जिकिता बाणे हरावें । ग्रीढ सोडावें स्वपदाचें ॥७६॥ परितोन
 गोक्षाचें वचन । अवधूत हासे गद्गादोन । म्हणे तुमचा योग धन्य धन्य । अर्धच कोण करील त्या ॥७७॥ सर्व
 भद्रां जी सुगुप्तमणी । तुम्ही म्हणवितां आपणालागोनी । पाहोनि नेत्री योगरहणी । आनंद मनीं सवळ्यांच्या ॥७८॥
 योगिया सुखें करितां श्रवण । अर्ध भेटीचा उपजला पूर्ण । तंव अकस्मात शोळीचें गमन । होतां बरोन पाडिलें ॥७९॥
 तीतें नेत्री अवलोकितां । तिनें ओळखिलें आमुच्या चित्ता । पूर्ण करावया मनोरया । वेग खादुता साथी हे ॥८०॥
 मम सन्निध हे स्थिरावली । शकुनवार्ता जाणविली । कीं आतांचि गोरक्ष ये वेळी । तुम्हांजवळी पावेल ॥८१॥
 या संकेतें आम्हांसी । उल्हास पावला परममानसी । तेवींच हृदयी जाणविलें तुम्हांसी । म्हणोनिये वेगेंसी पावलां ॥८२॥
 सुखे आगमनाचें कौतुक । पाहोनि वाटलें आम्हां सुख । येतांचि प्रश्न केले अलोल्लिख । चतुर नेटक होसी तूं ॥८३॥
 यापरी गोरक्षातें बंदोन । अंतरभाव जाणावयालागोन । भाषणीं धरोनिया मौन । करिती अवलोकन स्वलीलें ॥८४॥
 पुढील प्रसंगीं चमत्कार । विरुद्ध माजेल अपार । तो कयारस सुंदर । ग्रहण सविस्तर कांजे जी ॥८५॥
 लीलालावरी सिद्ध असती । पावन करावया ही जगती । आचरोनि चरित्रें प्रकाशित । नाहीं नीती तयातें ॥८६॥
 मनोरम त्या कथा । निजभावायें श्रवण करितां । पूर्ण बोध करवी चित्ता । सक्ळ मनोरया पुरवीते ॥८७॥
 दत्त गोरक्षाची लीला । सक्ळ सिद्ध पाहवया डोळ्यां । सावधपणें वेध सक्ळ्यां । अंतरीं जिह्वाळ्या गोडपणीं ॥८८॥
 उभयतांची क्रिया कर्तव्यरस । माजेल जो का अतिसुरस । तो सेविजे सावकाश । सांडोनि आळस सावधानें ॥८९॥
 दत्त सदां शांत उदार । करावया प्रगटला दीनोद्धार । स्वबोध छेदी अहंकार । दबडी तिमिर अंधार ॥९०॥
 सक्ळ सिद्धांचा राव । होय स्वामी हा दत्तदेव । याचें चरणीं ठेवितां माव । संकल्प वाव होऊं नेदी ॥९१॥
 देखोनि अनन्याची प्रीती । सद्यें मनोरय पुरवीती । अंभय देवोनिया रक्षिती । प्रेमें आपंगिती दासतां ॥९२॥
 दत्त आनंदाचा बंद । यातें जाणती संतबुंद । त्याचें निजमागें सेवितां पद । स्वाभ आल्हाद वाणवी तो ॥९३॥
 अनेक सेवा नाना असती । व्रत तप दानां नाहीं गणती । परी या ससेवेतें न पावती । श्रेष्ठ निश्चितीं सर्वांत हे ॥९४॥

अनेक देवतें असती नाता । क्षेत्र तीर्थे पुण्यस्थाना । पूजितां न पवती संतचरणा । जाणे महिमाना शिव विष्णू ॥९५॥
 ते देवांची देवता । तेही पूजी भावें संतां । मानी हे माझी हृद्गता । यांसी पूजितां तोपें मी ॥९६॥
 समुखें वोले ईश्वर । मजहोनि असती संत गोर । करितां तयांचा सेवादर अर्चिले निर्धार मजचि तेणें ॥९७॥ अहो
 या संतांच्या मूर्ती । तो मीच होय या निश्चिती । संतांचे जे दास असती । तयां मी श्रीपती वोळों ॥९८॥
 अनेक प्रयांचे टायी । बहुधा वचन हेंचि पाहीं । म्हणोनि निर्धार वाणला हृदयी । संतपायीं विनटलों ॥९९॥
 अनन्यभावे संतचरणी । निशिदिनीं राहिलों लक्ष ठेवोनी । माझे आघडीची घणी । कृपाकरोनी पुरवीती ॥१००॥
 म्हणोनि आदरें बारंवार । संतां विनवीं जोडोनि कर । आपूले कृपेचा देवोनि आधार । वक्तृत्व छंदर चालविजे ॥११॥
 मी अनाय दीन रंक । परी संतांच्या म्हणवीं सेवक । यदर्थ कृपा कोजे आवश्यक । लढिवाळ देख तुमचा मी ॥१२॥
 अनंतसुत संतांचा दास । संतची पुरविते याची आस । म्हणोनि सद्वर्तने धरिली कास । पदीच निवास दीजे या ॥१३॥
 इति श्रीदत्तप्रबोधप्रप । त्या प्रसादेंचि रसभरित । परिसोत भाविक श्रोते संत । चतुश्चत्वारिंशोऽध्यायार्थ गोड हा
 ॥१०४॥

॥ इति चतुश्चत्वारिंशोऽध्यायः समाप्तः ॥

अध्याय ४५ वा

श्रीगणेशाय नमः । श्रीसरस्वत्यै नमः । श्रीगुरुदत्तात्रेयाय नमः ॥

श्रीवरमूर्ती दिगंजरा । पद्माणी तूं सर्वेश्वरा । अर्द्धिनेत्रा उदारा । गुणमुखधरा पङ्गुणा ॥१॥
जय त्रिशूलधाराणा भूपते । चक्रधर श्यामा नमो तूतें । दंडकमंडलु विराजिते । ब्रह्ममूर्ते नमो तुज ॥२॥
जय भस्मोद्धूलित पिनाकिने । व्यालासनधर पीतवसने । कमलोल्लस कमलासने । त्रितापशमने त्र्यंबके ॥३॥
जय नाना नाटकरूपधरा । जय दयासिंधु करुणाकरा । श्रीअविनाशदत्ता परात्परा । जगदोद्धारो नमो तुज ॥४॥
जय सर्वव्यापका जगद्गुरु । शोधितां आगमा न पये पारु । तो तूं आमुचा दातारु । दे अमयकरु निजकृपें ॥५॥
न झळके दिदुवा तव कृपेचा । तरीही काय वदेल जी वाचा । सौरमु न चले बुद्धीचा । वेग मनाचा स्थिर नोहे ॥६॥
पदरी नसतां भोंडवल । तरी वेव्हार केउता चालेलं । बीजावांचोनि फळेळ । मृणमंडल कृपिया केवी ॥७॥
तेवीं तुझ्या कृपेवीण । कोणतेही कार्य न घडे पूर्ण । यदर्था तव चरण लक्ष्मून । कृपादान मागतों ॥८॥
सद्गुरुदत्ता तूं दयाळ । शरणागतासी वनबाळ । सदया पुरविसी इच्छित आळ । धीर अळुमाळ न धरितां ॥९॥
तूं परम स्नेहाळू उदार । ऐसे कीर्तीचा ऐकोनि वडिवार । स्तुतिस्तोतारण करीनि अपार । वरद सुंदर मागतों ॥१०॥
अपेक्षित त्यातें देसी । ऐसा तूं उदार दत्ता होसी । म्हणेनि याचक दीन पायांपासी । तिष्ठे दानासी कृपेच्या ॥११॥
मजसी बाल जरी कृपादान । तरीं प्रंपी चालेल निरोपण । येन्हीनीं मी बुद्धीहीन । जाणसी पूर्ण दयाळा ॥१२॥
वारंवार दीपकीं स्नेह भरितां । प्रकाश राहे दीपीं पुरता । अंधार लुकी सर्वथा । दीपें पाहतां वस्तु नाना ॥१३॥
जेवीं वनस्पतीतें जीवन । माळिये देतां वाढे पूर्ण । मग सफल फळें फळोन । सत्त जन त्या प्रहणीं ॥१४॥
तेवीं तुझें कृपामृत । अधिकाधिक व्हावें प्राप्त । तेणें रसभरित वाढे प्रप । सकळ मनोरथ पुरतीं ॥१५॥
मांदी संत सज्जनांची । भोळे भक्त भाविकांची । पात्रे ओढवोनि श्रवणांचीं । वाट साची पाहतीं ॥१६॥
तुझा कयारस श्रवणीं गोड । श्रोत्यांलागीं त्याची चाढ । त्यांचें पुरवावया कोड । पुरवी आवड वक्तियांची ॥१७॥
जी तुम्हीं आपुले कृपें करून । वदविलें गोरक्षकदन आविर्भाव त्या अंगों दाटोन । केले प्रश्न समर्थां तुज ॥१८॥
तेच वेचाळिसाव्याअंती । कया परिसिली सकळ संती । पुढें क्षुधित श्रवणार्थी । करविता तूती तुझा तूं ॥१९॥
परिसा श्रोते हो सावधान । गोरक्षाचे प्रश्न परिसोन । दत्त कांहीं न बोले वचन । अविर्भाव पूर्ण पाहे त्याचा ॥२०॥
तंव गोरक्ष होत्रोनि चंचळ । बोद्धें लागला भलतेंच वरळ । तें ऐकोनि योगी सकळ । कापती चळचळ अंतरीं ॥२१॥
गोरक्ष रोपें म्हणे ददासी । कां मीन धरिलें वाचेसी । सामर्थ्य नोव्हे उचा घावयासी । तरी कां सोळीसी उतरिलें ॥२२॥
अम्यासोनि वृद्धिकमेवाते । जिंकूं धावे वृहस्पतीते । शृंग पुटतां जेंवुकाते । भिडूं सिंहते इच्छित ॥२३॥
तेवीं तुलां हे करणी । केली अर्भकता मज न जाणोनी । व्याघ्रपुढें बोवळ मातोनी । येतां मरणीं तो पावे ॥२४॥
वर्षाकाळें शिंगरें निघती । पक्षवळें ब्रह्मांड झडूं धांवती । वातापुढें केवीं राहती । पक्ष गळती मृयू त्या ॥२५॥
तैसेचि होऊं पाहे तुज । कांहीं तरी बोले मज । शरण येतां सोडोन सडज । नाही तरी भाज भाजीन ॥२६॥

ऐसे उपप्रण गोरक्ष बोलत । परी कांहीं उत्तर नेदी दत्त । जैसा तृण ग्रहरे पर्वत । कांहीं न डगत अचलसा ॥२७॥
 सदा शांत धीर गंभीर । विशालाक्ष अंतरी स्थिर । तंव गोरक्ष बोले उत्तर । खवळावया अंतर पुढती ॥२८॥
 विरूप पिशाच म्हैसा । डोळे वटारोनी पाहतो कैसा । शिक्कीन आतां वस्ताऐसा । रगडीन जैसा मत्कुण ॥२९॥
 जैसा वर्षाकाळीं खळमळ समस्त । सरिताप्रवाहें सागरीं जात । तो उदरामाजीं सांठवीत । कदा न दहूळत तसंगें ॥३०॥
 तैसा हा दत्त अविनाशी । सदैव निश्चळ मानसी । विक्षेप नाणी चित्तासी । पाहे गारक्षासी स्वललें ॥३१॥
 खवळितां दत्त न बोलें वचन । मग गोरक्ष क्रोधावला अतिदारुण । त्रिशूल करीं धसवून । हांक दारुण दीधली ॥३२॥
 आरज्जवर्ण जाले नेत्र । क्रोधें थरपाट होती गात्र । सभोवते सिद्ध सर्वत्र । दीनवक्त्र भयें त्या ॥३३॥
 तंव इकडे गुरुमच्छांद्रिनाथ । योगारूढ असतां ध्यानस्थ । ध्यानीं देखिलें विपरीत । पेटला कृतांत गोरक्ष हा ॥३४॥
 शासील बाटे काळा । कीं भक्षील आतांची अनळ । सगळ करील ब्रह्मांडगोळा । ऐसें डोळां देखिलें ॥३५॥
 पाहतां गजवजिले अंतर । उठले आसनावरोनि सत्वर । तंव चर्पट जोडिता झाला कर । स्वामी विचार परिसा जी ॥३६॥
 आजो गोरक्षाचे झोळीसी । अंतराय पडला यावयासी । हें जाणोनि लागवेगेंही । विचार मानसीं गोरक्षा ॥३७॥
 गुह्य अटकीचें जाणोन । चिचीं जाले क्रोधायमान । सर्वे सिद्धांतें घेवोन । आयागमन साधिलें ॥३८॥
 पूर्व पंथातें लक्षोनि या । गेले असती गुरुराया । चर्पटवाणी परिसोनि या । विचार ठायें शोधिला ॥३९॥
 म्हणे चौरंगी चाल वेगीं । विपरीत दिसे या प्रसंगीं । अभिमाने देखिलें गोरक्षालागीं । तय अंगी नाशक ॥४०॥
 ऐसें वदोनि शिःपातें । वेगीं निघाले गगनपंथें । निमिषमात्रे गिरिनाळनें । अश्लोकिते जाहाले ॥४१॥ तंव तीं
 त्रिगुणात्मक मूर्ती । पाहतां मच्छांद्रि आनंदले चिचीं । म्हणे हा अविनाश निश्चिती । पावन जगतीं करूं आला ॥४२॥
 न जाणोनि पाचें महिमान । व्यर्थ गोरक्षें धरिला अभिमान । कथिल रजतासमान । पाड कोण कैरा त्या ॥४३॥
 धैर्यतेय आणि वायस । वक आणि राजहंस । पापाण आणि परिस । केत्रीं पाडास समर्थे ॥४४॥
 जेवीं भास्वर तेजापुटें । खयोत गिरवी तेज बापुटें । म्हणे वावरा माझ्या उजेडें । त्याभि पडिपाडें मासे मज ॥४५॥
 असो मच्छांद्रि बोले गोरक्षासी । अभैरवणें काय करिसी । सावत्र होय सांडीं तमासी । हा अविनाशी नासेना ॥४६॥
 अज्ञानयोगें तामसगुण । कां केलास वृथा धारण । यायोगें लाभ कोण । पाहें विचारोन मानसीं ॥४७॥
 सांडीं सांडीं विरोध सकळ । दवडीं दवडीं द्वेष खळ । विवेकदृष्टी पाहे निर्मळ । न करीं कळ अकळतें ॥४८॥
 हा तुटे ना पुटे कवणासी । हा धिटे ना धटे भ्रमनासी । हा घटे ना हटें अविनाशी । आवेश मानसीं व्यर्थ कां ॥४९॥
 वेगीं क्रोधातें आवरी । ज्ञाति निवेका विवरी । ऐक्यमात्रें सत्परी । लाभ वरी भेटोन ॥५०॥
 हे मानीं तूं माझे बोल । न करीं न मानोनि वृथा फोल । तर्कां रंगोन डोल । सुखकळोळ पावसी ॥५१॥
 ही बोध मच्छांद्रिवाणी । सकळ सिद्ध ऐकती श्रवणीं । संतोष सकळ्यांलागोनी । परी गोरक्षमनीं रुचेना ॥५२॥
 नायकोनि सद्गुरूचें वचन । क्रोधभरें धांवला आपण । त्रिशूल मारोनि ध्यावा प्राण । ऐसें संधान योजिलें ॥५३॥
 स्वयळें त्रिशूल हृदयीं भेदिला । वाटे भेदोनि पार गेला । पैलभूमीं जावोनि रुपला । तो देखिला सकळिकां ॥५४॥

योगी म्हणती ते समयी । निष्ठुर घाव मारला हृदयी । भेदोनि गेला पैलटायी । केवडी नवलाई बळाची ॥५५॥
 कितेक पाहती दत्तद्वया । तंव जैसी तैशीच दिसे काया । गोरक्षसंभान गेलें वांया । रिते ठायीं त्रिशूळ तो ॥५६॥
 एक म्हणती ते अवसरी । शस्त्र न चले दत्तावरी । अविनाशपुरुष हा निर्घारी । धावेरी प्रगटला ॥५७॥
 एक म्हणती शस्त्रापुरे । कोवी धडकी राहतील घडे । क्रोधे संभान गेलें वाजुडे । चुकले बोडें भेदितां ॥५८॥
 एक म्हणती बोडें नका । दत्तयोगी बहु नेटका । एक म्हणती या गोरखा । कैचा आवांका व्यापुरे ॥५९॥ ऐश
 येरांच्या ऐकोनि गोष्टी । क्रोधे खवळला गोरक्ष पोटी । धांवोनि त्रिशूळ उपडिला मुठी । भेदिला धृष्टी दत्ताच्या ॥६०॥
 पूर्ववत गेला निघोनी । दूरी पडिला त्रिशूळ जावोनी । सर्व योगी विलोकोनी । हृदयस्थानी पाहाती ॥६१॥
 दत्तवांतीसी न दिसे चिट्ठी । अद्भुत नवलाव देखिला दृष्टी । वृषा गोरक्ष होय हिपुटी । ऐशा गोष्टी बोलती ॥६२॥
 संभान चुकतां दोन्ही वेळीं । विरोध गोरक्षां क्रोधम्याळ । पेटोनि या उतावेळीं । करी त्रिशूळ पुन्हा धरी ॥६३॥
 तंव मच्छींद्र म्हणे गोरक्षासी । मूढत्व कां पावले तुजसी । तूं अवापी यातें नोळखसी । अखंड निश्चयेसी अमेद हा ॥६४॥
 वृषा वसितोसी श्रम । यापुरे न चले तुझा क्रम । गमावूं नको आपुला श्रम । नोव्हे सुगम मूर्ती हे ॥६५॥
 आतां विवेक अंगी । उदेत्या पदा त्वरित भंगी । मक्तिभाव प्रेम संगी । वेगीं संजोगीं विनयपणा ॥६६॥
 निवडिलें दिसे सारासार । हीं व्यक्ती सगळेहीनि पर । करितां प्रयत्न न पवे पार । पटवीं शीर कासया ॥६७॥
 माझे मानोहि हें वचन । सांडी द्वेष आवरी मन । शुद्ध करोनि अंतःकरण । सत्य पूर्ण करी आतां ॥६८॥
 हा अद्वय निश्चळ निर्मळ । यासी उपसर्गितांही न उठे मळ । संतापराहित हा शीतळ । अंतरीं कोण्ट अवधूत हा ॥६९॥
 यादीं त्या ऐक्यचि करावें । प्रेमा वाटविजे जीवेभावे । मग सुख आनंद तो पावें । किती सांगवें तुज वापा ॥७०॥
 महाघातक हा अभिमान । येणें बहुतांसि आटिलें पूर्ण । विष्णुशिर गेलें उडोन । हयवदन प्राप्त त्या ॥७१॥
 दक्ष अभिमानें ताडला । द्वेषकर्म प्रवर्तला । शिवें भक्तवी तोडिला । पुनर्लामला बलशिर ॥७२॥
 ज्याचा त्यासीच घातक । हा अभिमान होय देख । यालागीं सांडीं तयक । विधवीं पावक अंतरीचा ॥७३॥
 होतां चित्त शुद्ध विनयसिती । सहजें शत्रु ते मित्र होती । याची अनुमोहि प्रचीती । धेई चित्ती गोरक्षा ॥७४॥
 असो यापरी मच्छींद्र बोध । केला परी नोव्हे सावध । गोरक्षा अंगी द्वेष मद । भरला शब्द रुचेना ॥७५॥
 आधवे तिडवे घाव निष्ठुर । वळेल तैसे करी प्रहार । वाटे त्रिशूळ वेळा चूर । कैचा निर्धार उरी आतां ॥७६॥
 गोरक्ष मागुनी निरखोनि पाहे । परी ते मूर्ती संचलीच आहे । सिद्ध म्हणती धेलें काय । हा तो होय वृषा श्रम ॥७७॥
 यागी सिद्ध निरखिती । चमत्कारें मद्गदां हांसती । परस्परें सर्व बोलती । सवळ आंती गोरक्षा ॥७८॥
 दत्तयोगींद्राचा रावो । यापुरे न चलेचि उपावो । गोरक्षाचा श्रम बावो । न सांडी हावो निकुराचा ॥७९॥
 श्रीदत्त अस्तां शस्त्रांगी । वीरशौर्य सनेजपणीं । तया गोरक्ष भिडे खवळें करोनी । परी क्षोम मनीं नुपजे त्या ॥८०॥
 तीक्ष्ण शब्दें राखीन । कर्मस्वर्गीं त्रिशूळ भेदित । परी हा जैसा ठैसाचि स्वामी दत्त । आनंदमति दिसतसे ॥८१॥
 जसें गगन निश्चळ निर्मळ । कीं नग जैवीं अटळ । कीं निष्पंक उदधीजळ । नयांगीं शीतळ चंद्रनसा ॥८२॥

अनुपम्यही भव्य मूर्ती । जीव तारायया प्रगट विभूती । तयासी गोरक्ष जिह्वा पाहती । आपुली ख्याती दाबोनी ॥८३॥
 इंदुविष तारांगणी । न लोभे खचोतकिरणी । भूमी करतळजीवनी । जाईल बुडोनि मेरु कैसा ॥८४॥
 तेवी या गोरक्षप्रतापें । कधी न हा अविनाश दीपे । कोपविष्याही न कोपे । पाहे खड्गें लीलाछंदें ॥८५॥
 सुशस्य कमळ दिसे उदार । सज्जन ज्ञाने गुणगंभीर । गोरक्ष त्यापुढे पामर । व्यर्थ वडिवार दावितो ॥८६॥
 धृते शिपितां वैद्यनरासी । प्रबळ पेटे टाकी शिखेसी । कवळू घावे गगनासी । समोयत्यासी पोळवी ॥८७॥
 तेवी सिद्धांचे बोल ऐकोन । गोरक्ष संतापला जेवीं प्रलयाग्न । मारी सिद्धां वाग्बाण । कठोर दारुण तक्षिण ते ॥८८॥
 या विपरीताच्या पडिपाडें । मज दूषितां अतिप्रौढें । आतांचि टेचीन तुमची हाडें । मोडीन जाभाडें करपत्रें ॥८९॥
 त्यासी गौरवोनि करिनां भापण । आतांचि त्यातें पहा भद्रीन । मग तुम्हांतें दृढ शासन । निकुरें करीन क्षणार्थें ॥९०॥
 तुम्हां सर्थ मंदमनी । नोळखा माझी रामधर्मशक्ती । बलगना मांडिली बहुश्रुती । दावितो प्रचीती येधवां ॥९१॥
 यापरी सखळ्यां बोलोन । मोर्थे भरला आरक्षण । खदिरंगाराऐसे नयन । त्रिशूळ पडताळोन धांवला ॥९२॥
 त्रिशूळासहित उरांवरी । न धरत आदळला निर्धारी । सरिसा पडिला पैलपारी । दणत्कार धिरी भूमीचा ॥९३॥
 त्या दत्तशरिरांतोन । सखळ आदळला भूमी जाबोन । तेणें सूर्च्छना पावला दारुण । गतप्राण पडियेला ॥९४॥
 गोरक्ष निचिष्टित पडिला । सिद्ध योगी पाहती डोळ्यां । सद्गुरु मच्छींद्र ते देव्यां । जवळी आला तयाच्या ॥९५॥
 पाहतां मूर्च्छना दांढली गादी । वाटे गतप्राण पडिली कुडी । देखोनिया हृदबडी । भयें हुडहुडी योगिसिद्धां ॥९६॥
 विपरीत चिन्ह पाहोनि डोळ्यां । मोहें सद्गुरुती बळवळा । रादगद कंठी नेत्रीं जळा । प्रवाह सुदला नावरे ॥९७॥
 योगीजना त्याच रीतीं । देलावलीं तेव्हां नेत्रपतीं । गुण आठवोन बाचे बदती । अभिमान चित्ती केवढा या ॥९८॥
 सिद्धिस्थान योगयुक्त । विद्याकळापारंगत । याच्यासम तुका भूतव्यांत । नव्हता निश्चित देखिला ॥९९॥
 या गुणेंचि जडला या अभिमान । इतरां लेखी तृणासमान । त्याचें करावया खंडण । प्रगटला पूर्ण अविनाश ॥१००॥
 दत्तदिवंगर कृपाराशी । त्रासितां त्रास नेदी गोरक्षासी । बापक कर्म ज्याचें त्यासी । बोल परासी कोणता ॥१०१॥
 रागणें दारितली सीता । अभिमानें नेदी मागुता । शिणविलें त्या रघुनाथा । पावला घाता स्वकुळींसी ॥१०२॥
 हिरण्यकश्यपू विष्णूसि द्वेपी । मक्तो देखोनि पुत्रा त्रासी । सखळ अभिमान मानसी । तेणेंचि लयासी हरिकर्ते ॥१०३॥
 त्याहोनि अधिक हें लक्षा । कोण्ही न किरवितां कांहीं अक्षा । खर्वतेचि आपण पावला शिक्षा । अभिमानपक्षा वाहोनी ॥१०४॥
 असो आतां हें मापण । मच्छींद्रें गोरक्ष अर्जुन घेयोन । म्हणे चार रे सावधान । उषडोनि नयन पाहें मज ॥१०५॥
 योगी मिळालें समोवते । कांहीं तरी बोले त्यांत । कोणा निरयोनि जासी मातें । अविनाशपदार्ते करावया ॥१०६॥
 जेवीं शक्तिघातें लक्ष्मण । मूर्च्छित भूमी वेलें शयन । तया अंकावरी घेयोन । विलाप रघुनंदन करी जैसा ॥१०७॥
 तयापरी मच्छींद्रनाथ । विव्हळोनि पुत्रा बोभात । विमळबुधारा नेत्रीं वाहत । याम निश्चित अर्थ जाला ॥१०८॥
 हा विपर्यास जाणोनी । श्रीदत्त पाहें कृपालोचनी । म्हणे आतां उठेल गोरक्ष गुणी । चिंता मनी न कीजे ॥१०९॥
 तंत्र काय जाला चमत्कार । श्रुती श्रवण कीजे सादर । गोरक्षें करितां निकुर । उराउर आदळलें ॥११०॥

अभिमानाचें निर्दलन । अंगसंगेंचि जालें जाण । वृत्ति विराल्या संपूर्ण । स्वरूपी अनुसंधान लागलें ॥११॥
 मोक्षपण जालें वात्रे । अभिमानाचा पुसिला ठात्रे । पावला विश्रंतीचा गात्रे । फिटला अंहभाव द्वैताचा ॥१२॥
 समाधिसुखातें पावला । देहभावार्तें विसरला । जन्ममरणा आंचवला । जेवीं समरसला नगहेमी ॥१३॥
 या वर्मातें न जाणोनी । मोहें आहळती सर्व मनीं । मच्छींद्र धैर्य धरोनी । पाहे लोचनी श्रीदत्ता ॥१४॥
 मच्छींद्राची अंतरस्थिती । जाणें तेव्हां अवधूतमूर्ती । जवळी येवोनि त्वरित गती । कों न्याहाळिती गोरक्षा ॥१५॥
 सर्व व्यापक जो योगिया । पावे गोरक्षाच्या आनंद ठाया । म्हणे जगत्वत्याण करावया । आलों वांया तें होय ॥१६॥
 यदर्थीच सावधान । धे त्वरें कायाप्रावरण । जेणें आनंदें निवृत्ती सज्जन । तेंचि कारण विस्तारी ॥१७॥
 ऐसें आठवा देवोनि मलें । दत्तरूप ठायीं संचलें । हें कृत्य कवणा न कळे । तदस्थ कळलें सकळ्यांचें ॥१८॥
 तंव गोरक्ष योगीराज । निद्रिस्थायरी उठिला सहज । नेत्रीं देखिला सद्गुरु सतेज । पादांबुज बंदिले ॥१९॥
 जालें गुरुशिष्यां आलिंगन । सिद्धयोगियां समाधान । म्हणती आजिचा सुदिन । पावलें जीवन गोरक्षा ॥२०॥
 सद्गुरु बोले गोरक्षासी । कां भ्रांतीनं वेढिलें तुजसी । अभिमानें ताडिलें बहुतांसी । प्रचीत मानसी आली कीं ॥२१॥
 तममों भरोन । विरुद्धे पावलासी योर शीण । आतां तरी सावधान । पाहें निरखोन मूर्ती हे ॥२२॥
 सच्चिदानंदमूर्ती । सकळ जीवांची विश्रंती । दर्शनें त्रिविधताप लया जाती । मुक्तगती प्राणिया ॥२३॥
 या अधिनाशपदाचें । जया दर्शन होय साचें । जन्ममरण निरसे त्याचें । लाम वाचें बदवेना ॥२४॥ अनंत
 जन्मांतरीचें पुण्य गहन । तरीच या दत्तरूपाचें घडे दुरुपण । यालाभासाठीं तपती तपोधन । ऋषि देवगण ब्रह्मादि ॥२५॥
 तो हा सहर्जीं प्रगटला । अलम्यलामदैवें जोडला । आंगणी कल्पतरू उगवला । तो जेवीं तुडविला दैवर्हानें ॥२६॥
 कामधेनु पावतां गोठणीं । अमार्यें दवडिली दंडोनी । हातां येतां जंव चितामणी । घालोनि गोकणी गोकणीला ॥२७॥
 तेवींच तुवां मंदमती । नोळखोनिया अधिनाशमूर्ती । अनुचित केली सर्वकृती । नाडलासि निश्चिती अभिमानें ॥२८॥
 तुवां जे केले अभिमानें उपाय । ते तुझे तुजचि जाले अपाय । अजून तरी सावध होय । धरो पाय विमळचे ॥२९॥
 नको भरूं व्यर्थ मरीं । येथें कोणाची न उरे उरी । सांडोन अहंता चरण धरी । स्वरे वरी वरदासी ॥३०॥
 हा कैतल्याचा दानी । साकाररूपें जग पावनीं । प्रगटलासे पूर्णपणीं । फेडावया पारणीं जीवांचो ॥३१॥
 जीव अज्ञानें पीडिले । मायामोहें भ्रमित जाले । दुर्धर दुःखाणवीं बुडाले । आवनीं गुंतले जन्मवंत्की ॥३२॥
 काम क्रोध मद मसर । दंभ आणि अहंकार । लोभ मोह अनिवार । येणें जर्जर केले जीव ॥३३॥
 यांचिया संचारें जाण । मायामोहें जीव गेले भ्रमोन । यापासाव संतति दाखण । जाली निर्माण घातकी ॥३४॥
 निंदा द्वेष कुमती । भेद भ्रम घातक वृत्ती । लोढपता अनुचित गती । कुसंगती कुमारी ॥३५॥
 आशा मनीपा तृष्णा कल्पना । भ्रांती मुली इच्छा वासना । यांचाचि बंध जडला मना । नाना भावना विपरीत ॥३६॥
 विवेक नुपजेची अणुमात्र । अविवेकें वृत्तकें अपवित्र । घडे सर्वही विचित्र । कोठोनि पात्र मुक्त ते ॥३७॥
 दुस्तर होती पापराशी । भोगी अघोर रौत्वासी । सदा बावरे जन्नराशी । उत्तंन तपासी कोठोनी ॥३८॥

नाना योनींचें भ्रमण । दुःख भोगी अतिदारुण । सुटावया आंगवण । जीवा लागुन नसेची ॥३९॥
 सदा यमप्राचीं गुंतला । अज्ञानंतमै निविड भरला । आपेंआपणची नागवला । सुखा मुक्ता सर्वस्वी ॥४०॥
 भडकती तापत्रयाचे उमाळे । त्या दहनें जीव तळमळे । तया निघावयाचें न कळे । नेत्र आंधळे दुर्भेद ॥४१॥
 कर्म करितां न भी कुडें । पावतां दुःख तेव्हां रडे । अघोर नरकीं सदा सडे । वाडेकोडे जीव हा ॥४२॥
 अतो ऐसें जीव अनंत । गांजलें गंजले अद्भुत । न सुचे तयां सहितपंथ । बुडाले निश्चित भवदोही ॥४३॥
 परमदुःखार्णवी जीव देखोन । अविनाशी कळवळ उपजली पूर्ण । हे दिगंबररूप धरोन । जाले अवतीर्ण तारावया ॥४४॥
 हा उदार धीर आनंदभरित । अपेक्षित करावया दत्त । नाम धरोनि येणें दत्त । सिद्ध समर्थ प्रगटला ॥४५॥
 याहीनि दीन जनांची कृपा । सदयचें पावला हा योगिराणा । याचा पार न कळेचि कोण्डा । शाल पुराणा अगम्य ॥४६॥
 फळव्या कोण पुण्याच्या राशी । म्हणोनि पावलों या दर्शनासी । हा निर्विकल्प सदा मानसी । जावें पदासी शरण याच्या ॥४७॥
 हा करावया जगदोद्धार । होवोनि प्रगटला साकार । हा व्यापक सर्वांतर । महिमा अपार न बर्णवे ॥४८॥
 याचें प्राप्त होतांचि कृपादान । होय कल्याणाचेंही कल्याण । जाय दुःखार्णव आटोन । सुख सुखायोन सुख पावे ॥४९॥
 मच्छींद्र म्हणे रे गोरक्षा । शिक्षोनि केळीस त्वां परीक्षा । पूर्णत्व आलें कीं पूर्ण लक्षा । कीं उरली अपेक्षा आन कांहीं ॥५०॥
 येतां प्रथम तवें बोधिलें । परी वचन माझे ना ऐकिलें । श्रमोनि शेवटीं काय जालें । मुळींचें आलें रूपासी ॥५१॥
 श्रवणीं सांठवोनि गुरुवचन । गोरक्ष प्रार्थी विनय होऊन । जी जें आज्ञापिलें मज आपण । त्याचा अग्रमान न केला ॥५२॥
 शोळीसी व्यत्यय होतां । मज येणें घटलें जी ताता । गूनीं त्रिलोकोनि संतोष चित्ता । वाटे अतीता कवळाया ॥५३॥
 परी त्वांतील कारण । द्विविधा उपजलें बुद्धीलागून । तें चरणीं करितों निरोपण । कीजे श्रवण स्वामिया ॥५४॥
 तव कृपेचा बोगर । तो अंगी पिकला सविस्तर । त्रिलोकीं किती वडिवार । योगेश्वर जाणती ॥५५॥
 येथें येतांचि उठाउटी । तंव सिद्धयोगी पाहिले दृष्टी । अविनाश पाहिला मध्यपीठी । हर्ष पोटी उदेला ॥५६॥
 या योगिराजाचें होतां दर्शन । ताकाळ तमगेला वितळोन । वाटे कराचें आलिंगन । तंव लौकिक येथोन ठावला ॥५७॥
 निष्कल्प योगें भेटतां । तरी विपरीत भासेल येथे समस्तां । कां हों गोरक्षाची एवटी योग्यता । उगाच येतां भेटला ॥५८॥
 सिद्धाची आम्हां प्रीटी । टावोनि दीनै लेखी बापुटी । अग्रघूट देखोनि पडली झांपडी । भेटला तांनडीं बळ क्षीण ॥५९॥
 हे उंचेल सकळें मानसी । भेटतां दूषण लाविनील तुम्हांसी । यदर्थ न भेटलों अविनाशी । विरुद्ध लौकिकासी या साठी ॥६०॥
 होणें तैसें येईल घडोन । परी लौकिक पुरुषें कटाचा संरक्षण । तेथे लागू देऊं नये दूषण । प्रयत्नें आंगवण सांडू
 मये ॥६१॥ नसतां यासाठी धरिला । बळें अवमानुनी भी त्यासी भला । येन्ही पाहतां त्या रूपाला । आनंद जाला
 स्वामिया ॥६२॥ आतां दुसरा हेतु तुम्हासी । तोटी निवेदितों परियेसी । वस्तु नामा येतां दृष्टीसी । प्राप्त मानसी कराव्या
 ॥६३॥ परी गुरुनाथा श्रेष्ठ वचन । अंगीकार न कीजे परीक्षेबोध । यदर्थच हे कारण । अवलंबन पें केले ॥६४॥
 परीक्षेबोध अंगीकरितां । दूषण लागू पाडे मायां । गालामी सोप पुरता । कीजे समर्थ चतुरी ॥६५॥
 दिव्य नावें वचन । परी पाहवें तारयोन । करी मुखाची पाखोन । वेनी सदान रूप श्री ॥६६॥

वाजारी पाहिली आत्रफळें । काडी टोचितां गर्भ कळे । आत्र भिष्टम्वुर रसाळें । चोखितां आटळे रसनेसी ॥६७॥
 प्राह्य अप्राह्य समजावें । तरीच द्रव्यातें वेंचावें । हें वर्म न जाणतां घ्यावें । तरी फजीत व्हावें सर्वां ॥६८॥
 अमोलिकनामें रत्नहिरा । भोगिया घेण्यासी हांवरा । परी परीक्षा पाहोनि खोटा खरा । निवडोनि दातारा काटिती ॥६९॥
 हिरा ठेवोनि ऐरणी । वाच घालितां सवळ घनी । खरा तो जाय गडोनी । गारकरणी चुरा होय ॥७०॥
 जेवीं मोहरा सुतेंकरोन । गुंडाळोनी दीजे मडान । खरा तरी जळे ईवन । राह्ये आपण सुतेसी ॥७१॥
 ऐशापरी परीक्षोनी । मज पाहिलें वटकमक्षणी । तो उपदेश माझे मनी । भरला कूर्पे करोनी तुमच्या ॥७२॥
 आतां असो ही भाषण बहुत । कळविला तव पदीं भावार्थ । हा अपराय नाणिजेमनांत । दूषण सत्य वारिलें ॥७३॥
 शोळीनिमित्त आगमन । होतांच जालें हें दहपण । पाहतांचि जीव समाधान । वाटलें आलिंगन घडावें ॥७४॥
 परी जें आडवें ठाकलें । तें स्वामिया निवेदिलें । वळें क्रोधा अंगीकारिलें । निष्ठुर बोलें बोलिलें ॥७५॥
 हां स्वामी दत्त दिगंबर । पूर्ण शांतीचा सागर । क्षमायुक्त बोलें मधुर । अन्मोन्य उत्तर न करीच हा ॥७६॥
 अंतर्गर्भ कळावा सकळांसी । म्हणेनि शब्द पुन्हा यासी । प्रश्न वेळे संपात्रासी परी निवांत मानसीं न बोलें ॥७७॥
 यालागीं करोनि क्रोधा । बळें वाढविलें सवळ वंडा । सांगतां नायकोनि केले भेदा । दत्त अनुवादा इच्छोनी ॥७८॥
 येथें अवघा सिद्धमेळ । हे वचनामृते व्हावे दीतळ । मी प्रसादासाठीं व्यावुळ । व्हावी आळ पूर्ण माझी ॥७९॥
 याचि कारणासाठीं । केली इतकी आटाटी । केवढां होईल कृपाट्टी । पावेन तुटी अंतरां ॥८०॥
 परी एक नवल अद्भुत । जालें तें चरणीं करितों शुन । अंगी आदळतां निश्चित । जालों मूर्छित धरणीये ॥८१॥
 होनांचि दत्ताचा अंगसंग । क्रोधाभिमानाचा जाला भंग । सुखसागरीं अव्यंग । भोगोनि रंग राहिलों ॥८२॥
 मी देही वी विदेही । अणुमात्र दुःख तेथें नाहीं । धोलावें तरी वोड् कार्या । धर्म ठायी पडेना ॥८३॥
 आनंदलहरी उसळत । तेजोमय गोल प्रभाभरित । तया उपमा वाचया निश्चित । नसे पदार्थ द्रष्टांडी ॥८४॥
 पाहतां माजीं विरलें । भीक्षणा हारपलों । सुखार्णवीं सुखिया जालों । सेखीं हारपलों आपणिया ॥८५॥
 जैसी जळीं विरे जळगार । तेवीं समूळेंसी तदाकार । माझ मज विसर । पटिला साचार गुरुवर्या ॥८६॥
 सुखानंदीं असतां निमग्न । तेथें अविनाश ठाकला येथेन । म्हणे होय वेगीं सावधान । अवतारकारण करावें ॥८७॥
 या जगदोद्वारासाठीं । येव्हड्या उभारिल्या खटपटी । त्या सावधान्या उघडटी । चाल भेटीं सिद्धांच्या ॥८८॥
 यापरी निरोपण शुद्ध । गोरक्षमच्छींद्राचा संवाद । ऐकतां हर्षले योगी सिद्ध । म्हणती विरुद्ध विराला ॥८९॥
 सर्वांतरीं देखोनि उज्झास । संतोषोनि बोलें अविनाश । गोरक्षा बहु श्रमलास । निवटीं खेदास विवेकें ॥९०॥
 तुवां मज केला प्रश्नादर । तें म्यां तुज न दिखलें उत्तर । तेणें क्षोभलें तुजें अंतर । मानें प्रकार तो केला ॥९१॥
 होता जो लौकिकीं संप्रम । तो निवटिला करोनी क्रम । आतां तरी ये विश्राम । सद्गुरु सर्वोत्तम सेवोनी ॥९२॥
 चित्ती होय सावधान । शुद्ध करी अंतःकरण । प्रश्नोत्तरांचें निरोपण । कावितो श्रवण परियेसी ॥९३॥
 हे परितोने अमृतगामी । सिद्ध योगी आनंदले मनी । वक्ता म्हणे श्रोत्यांलागोनी । श्रवणें पारणीं फिटतील ॥९४॥

श्रीगुरुदत्तयोगीन्द्र । महाराज केवल कृपासमुद्र । जेवीं चक्रोराळगीं द्रवे चंद्र । तेवीं हा आर्द्र भावार्थिया ॥९५॥
 पुरवावया दोनांची आळ । फेडावया संदेहें विटाळ । हा प्रगटलासे दयाळ । पूर्ण स्नेहाळ दासाची ॥९६॥
 पाचिया कृपें करूनी । रसना सरती होय निरोपणी । येन्दवीं मतिमंद अज्ञानी । प्रसादावांचोनी केवीं वदे ॥९७॥
 हा दत्तप्रबोधनामें प्रिय । येयें ज्याचा तोचि बोलवीत । निमित्तासी पुढें अनंतसुत । करोनी संमर्थ चालवी ॥९८॥
 काष्ठमापें धरोनि हार्ती । धान्यराशी उमा निती । कीं यंत्रघोरें तुळविती । तुळितां निश्चिती वेगळा ॥९९॥
 तेवींच हेंही असे निरोपण । कर्ता करविता अवधूत पूर्ण । रसराज हा करा पान । श्रोते सज्जन आवडीं ॥१००॥
 पुढिले प्रसंगी दिगंबर । गोरक्ष प्रभांचें देतील उत्तर । तें अमृताहोनी गोड पार । ऐकतां अंतर सुखावे ॥१०१॥
 पालागीं शोल्यां सज्जनां । अनंतसुताची विज्ञापना । एकाम्र करोनिया मना । दत्तवचना स्वीकारिजे ॥१०२॥
 इति श्रीदत्तप्रबोधप्रंथ । यासी दत्तकृपेचेंच संमत । श्रोते परिसोत साधचित । पंचचत्वारिंशोध्यायार्थ गोड हा ॥१०३॥

॥ इति पंचचत्वारिंशोध्यायः समाप्तः ॥

— प्रश्नमल्लसंघी सुलासा —

अमरान अमरगुणदत्ताचेच कृपेने प. प. श्रीबाबुदेवानंद सरस्वती स्वामीम्हाराबानी ही प्रश्नावली तयार केली आहे. ही प्रश्नावली पदवी

पुढीलप्रमाणे आहे :

मनावीर कामना पूर्ण होण्याकरिता सरगुरूची गांधना करून या प्रश्नावलीतील कोणत्याहि एका प्रश्नावर दृष्ट्युक्त बोट देवाचे नंतर ज्या प्रश्नावर बोट देवाचे असेल त्याच्या पुढील अक्षरापासुन अर्धौ नोंदण्यास आरम्भ करवा. असे मोचतांना प्रत्येक अक्षराचे अक्षर एका कागदावर लिहून देवाचे, याप्रमाणे प्रथम त्या अक्षरावर बोट देवाचे असेल त्या अक्षरापर्यंत अठरा-अठरा अशां पोचवीत व प्रत्येक अठराचे अक्षर नमूने एका कागदावर मादून देवाचे. शेवटी या सर्व अठरा अक्षरांचा मिळून एक मराठी कोड तयार होतो व त्यात 'दत्तमहात्म्य याचचे, कुण्ठाहारी बाबाजी, पंचपदी कृपावी, कल्याणेश्वरी गणगाव' इत्यादि रुपांना पूर्ण होण्याकरिता माहो साधन नमिले जाते अशांरुक्त त्याप्रमाणे वागून सर्वांनी श्रीकृद्गुरुदेवाचे आपली इष्टछिदी करून घ्यावी.

श्रीमत् परमहंस परिब्राजकाचार्य श्रीवासुदेवानंदसरस्वतीस्वामीमहाराज गंधी प्रश्नावली

[illegible]

॥ इति श्रीमन्मायली संपूर्णः ॥

निवेदन

अनेत कोडी ब्रड्रांड नायक राजाधिराज योगिराज भगवान अत्तिनंदन दत्तात्रेय यांचेच केवळ कृपेने तयार झालेला श्री दत्त प्रबोध ग्रंथाचा ५ वा भाग अध्याय ३६ ते ४५ जनता जनार्दनाचे चरणा अर्पण करण्यास आम्हास फार आनंद होत आहे. या भागाची वर्गणीही रु. १-५० पैसे ठेविली आहे. हा भाग पहिल्या चार भागापेक्षा मोठा असून ही अत्यंत अल्प अवधीत व फार छंदरपणें छपावून दिल्याबद्दल समर्थ प्रेस, ठाणें व रामदास मुद्रणालय, दादर, येथील प्रेमी मंडळी व मालक माननीय श्री स. पां. जोशी यांचे आम्ही अत्यंत आभारी आहोत. श्री दत्त प्रबोधाचा ४ वा भाग कांहीं अपरिदार्य कारणांमुळे भाविकांच्या हाती पडण्यास थोडा विलंब झाला याची भरपाई माननीय श्री. जोशी यांनी हा पाचवा भाग अपेक्षेपेक्षा लौकर लोकांचे हाती देऊन केली आहे. आता फक्त तीन भाग राहिले आहेत व ते लुद्धां शक्य तितक्या लौकर लोकांच्या हाती देण्याची आमची उत्कट इच्छा आहे. भाविकांची या ग्रंथातील विषय जाणून घेण्याची जिज्ञासा पाहून लौकरात लौकर हा संपूर्ण ग्रंथ त्यांचे हाती पडावा अशी इच्छा आहे आणि त्यालाच अनुसरून आम्ही भाविकांना अशी नम्र विनंती करू इच्छितो की आटही भागाची वर्गणी जर भाविकांनी आम्हास आगाऊ पाठवून दिली तर प्रेसचे मालक श्री. स. पां. जोशी यांचेवर आर्थिक ताण वसणार नाही. तरी प्राज्ञांनी या आमच्या प्रेमाचे विनंतीचा सद्व्यवणें विचार करावा व पुढील वर्गणी आगाऊ पाठविल्यास आम्हास फार आनंद वाटेला. अर्थात मूर्ख गोष्टीत प्रेरण, देणारे भगवान दत्तात्रेयच आहेत व यापुढील भागाही, स्वयंसेवक कृपेने अल्प अवधीत बाहेर पडावयाचे असलेले त्यांचीच प्रार्थना अनन्य भावे करून हे निवेदन सांगितो.

श्रीवत्सार्णिमा शके १८८६.

श्रीबुद्धिसारवती सेवा मंडळ, मुंबई.

५ पलना—यापुढील ६ वा भागही शक्य तितक्या लौकर मासिख होईल.

५

॥ करुणात्रिपदी ॥

शान्त हो श्रीगुरुदत्ता मम चित्त शमनी आतां ॥१०॥ तू केवल माता जनिता, सर्वथा तू
 हितकर्ता । तू आत स्वजन भ्राता, सर्वथा मुंची भ्राता ॥चाल॥ भयकर्ता तू मयहर्ता ॥ दंडधर्ता तू
 परिपाता । तुजवांचुनि न दुजी वार्ता ॥ तू आतां आश्रय दत्ता । शान्त हो ॥११॥ अपराधास्तव
 गुरुनाथा, जरि दंडा धरिती यथार्था । तरि आम्ही गाडनि गाथा, तव चरणीं नमवूं माथा ॥ चाल ॥
 तू तथापि दंडिसि देवा ॥ दोषाचा मम वरं धावा । सोडविता दुसरा तेव्हां ॥ कोण दत्ता आम्हां
 भ्राता । शान्त ॥१२॥ तू नटसा होउनि कोपी, दंडितांदि आम्हां पापी ॥ पुनरपिही चुकत तथापी
 आम्हांवरि न च संतापी ॥चाल॥ गच्छतः स्वर्गनं क्वापी । असे मानुनि नच हो कोपी ॥
 निजकृपालेशा ओपी । आम्हांवरि तू भगवंता ॥ शांत ॥१३॥ तव पदरीं असतां ताना आडमार्गी
 पाडल पडतां । स्त्रिभाळुनि मार्गीवरता, आगिता न दुजा भ्राता ॥ चाल ॥ निज विरुदा आणुनि
 चित्ता ॥ तू पनीतनाथन दत्ता । बळे आतां आम्हांवरता ॥ करुणावन तू गुरुनाथा । शांत हो ॥१४॥
 सहकुटुंब सहपरिवार, दास आम्ही हें घरदार । तव पदीं अर्पुं असा, संसाराहिन हा मार ॥चाल॥
 परिहरिसी करुणासिंधो ॥ तू दीनानाथ सुबोधो । आम्हां अवलेश न दाधो ॥ वासुदेव प्रार्थिन दत्ता ।
 शान्त हो श्रीगुरुदत्ता ॥१५॥

पद

श्रीगुरुदत्ता जय भगवंता । तें मन निष्ठुर न करी आतां ॥१०॥ चोर दिजासी मारिनां
 मन जें, बळबळलें तें बळबळो आतां ॥११॥ पोतगुळनें दिज तडफडतां, बळबळलें नें बळबळो
 आतां ॥१२॥ दिजमुन मगतां बळलें नें मन, होमी उदासिन न बळे आतां ॥१३॥ सतिपति मगतां
 काबुळति येमां, बळलें तें मन न बळे कीं आतां ॥१४॥ श्रीगुरुदत्ता स्वजि निष्ठुरता, कौमलचिन्ना
 बळनी आतां ॥१५॥

पद

जय करुणावन निजजनजीवन, अनमृषानंदन पाहि जनार्दन ॥१०॥ निज अपराधें
 चरमटी टळी, होउलि पोटी भय धरें पावन ॥११॥ तू करुणाकर कधीं आम्हांवर, रमसी न
 विकरवद क्वावन ॥१२॥ वारी अपराध तू मायबाप, तव मनीं कोपलेश न वापन ॥१३॥
 बालकापराधा मणे जरि माता, तरि कोण भ्राता देखील जीवन ॥१४॥ प्रार्थी वासुदेव पदरीं ठेवी भाव,
 पदीं देखो ठाव देव अत्रिनंदन ॥१५॥ जय ॥

६

॥ श्रीगणेशदत्तगुरुभ्योनमः ॥

परमभागवत

श्री अनंतसुत विष्टल ऊर्फ कावडीवावा
विरचित

श्री दत्तप्रबोध

भाग ६ वा

अध्याय ४६ ते ५२

अर्पण-पत्रिका

अनंतकोटी ब्रह्मांडनायक राजाधिराज योगीराज

श्री साईनाथ महाराज शिर्डी

यांचे पवित्र परणी

श्री दत्तप्रबोधरूपी कमलपुष्पातील पणमदल अर्पण

॥ श्री साईनाथ प्रार्थना ॥

अगाध शक्ती अव्यक्त लीला तव सद्गुरु राया । जडजीवाते भविं ताराया तूं नौवा सदया ॥ १ ॥
वेणी माधव आपण होउन प्रयाग पद बॅलें । गंगा यमुना ह्य अंगुठी प्रवाह दाखदिले ॥ १ ॥
कमलौद्धव कमलावर शिवहर त्रिगुणात्मक मूर्ती । वंचि होउन साईसमर्पा विचारसि भूवर्ती ॥ २ ॥
प्रहर दिसाला ब्रह्मासम तें ज्ञान मुखें वदसी । तमोगुणाला धरुनि स्वरूप कधि कधि दाखविसी ॥ ३ ॥
कर्धी कर्धी श्रीगुणासम त्या वाललिला करिसी । भक्त मनासी सरस करुनी मारळ तूं वनसी ॥ ४ ॥
यवन म्हणावें म्हणावें तरी ठेविसी गंधावर प्रेमा । हिंदु म्हणूं तरी सदैव वससी मरिदित मुखधामा ॥ ५ ॥
धनिक म्हणावें जरी तुला तरी मिखाटन करिसी । फकिर म्हणावें तरी कुवेरा दानें लाजविसी ॥ ६ ॥
तत्रैकसा तें मशिद म्हणूं तरी वन्ही ते ठाया । पुनित सदा प्रज्जलीन राहे उदि लांवां वाया ॥ ७ ॥
सराळपाम्मुनि भक्त सावडे पूजत तव करिती । माघ्यान्हीला दिनकर येतां होत असे आरती ॥ ८ ॥
चटुं वाजुना पारंपरागण सम भक्त उभे राहती । चौरी चामरें करी धरुनी तुजवर टाळीती ॥ ९ ॥
शिग घड्याळें सुर सन्या दणदणतें घंटा । चोपदार ललकारिती द्वारी घासुनिया पत्रा ॥ १० ॥
आरति समयी दिव्यासनि तूं कमलावर दिससी । प्रदोषकर्ळीं वसुनि पुनिपुढें मदन दहन होसी ॥ ११ ॥
अशा लिला त्या त्रयदेवांच्या प्रत्यहिं तव ठायीं । प्रचीनीस येतानी अनुच्या हे वावा साई ॥ १२ ॥
ऐसे असतां उगीच मन्मत भटवत दे निरते । अतां विवेकी हांच तुला वा स्वीर करी त्यातें ॥ १३ ॥
अधमाधम मी महामानसी शरण तुझ्या पायां । अलों, निवार दासगुरूंचे निताप गुराया ॥ १४ ॥

॥ श्री दत्त प्रबोध ॥

॥ अध्याय ४६ वा ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥ श्रीदत्तात्रेयाय नमः

नमो निरालंघ्य निर्विकारा । प्रणव दत्ता अखिल सारा । निश्चल निर्मेळा परात्परा । आकारविकारातीत तूं ॥१॥
तत्त्वातीता निरंजना । त्रिगुणरहिता सनातना । निर्विकल्पा अपरंपार गहना । सच्चिदना नमो तुज ॥२॥
जय सर्वसाक्षी सर्वज्ञा । वेदबंधा पुरुषप्राज्ञा । अद्वया अभेदा गुणज्ञा । प्रणिपात मुज्ञा तव पदी ॥३॥
तूं निराभय निष्कलंक । पङ्कगुणसंपन्न सुखदायक । न दिसोनि अससी सर्वात्मक । त्राता पालक सर्वाचा ॥४॥
सर्व नियंता ऐसद्गुरु दत्त । अनंतरूपें तूं नटलासि अनंत । अगाध महिमा अपरिमित । विधीं विधनाय तूंचि होसी ॥५॥
त्रिगुणात्मक रूप धरोन । करिशी हें त्रिकार्य कारण । सेवीं त्रिपदातीत राहोन । स्वरूपी निमग्न सर्वदा ॥६॥
करावया दीनोद्धार । प्रगटोनि म्हणविसी अत्रिकुमार । निस्पृहे विचारसी जगतीवर । उदार धीरसदमूर्ख ॥७॥
नैराश्व निष्काम निर्वैद । निर्भय निःसंग अभेद । निरहंकार निःखेद । आत्मैव स्थानंद सदा भोगी ॥८॥
ऐसा तूं कृपासागर । छळछंडें रमसी या क्षितीवर । शरणागताचें जाणोनि अंतर । अभयवर त्या देसी ॥९॥
सत्य संकल्पें जो अनन्य । त्याचे न पाहसी दोषगुण । स्वयं वारिशी भय शीण । करिशी पावन क्षणार्थें ॥१०॥
ज्यातें कृपें तूं न्याहाळिशी । वरदपाणी मायां देसी । तो बंध होय सकळोसी । सिद्धपदासी तो पावे ॥११॥
जयजय दत्ता सर्वोत्तमा । अगाध तुझी कीर्तिमहिमा । वर्णिता पार आगमनिगमा । न लागे सुखधामा कधी त्या ॥१२॥
थेर इतरांची गती । केवी वर्णावया चाले मती । हें तों न घडेचि निश्चिती । पुरे स्तुती करावया ॥१३॥
जरी तूं होसील कृपावंत । तरी तो वदेल गुण किंचित । तेहि होतील रसमरित । अभय दत्त होतां तूं ॥१४॥
यदर्थो भी अनाथनाया । तुज प्रार्थितसे स्वामी दत्ता । स्ववरदे चालवीं ग्रंथा । नसें कर्ता मी येथे ॥१५॥
कर्ता करविता तूंचि येथे । मासें मोषण समर्पिलें तुम्हां ते । तरी दया करोनि पुरतें । करवीं ग्रंथातें जगद्गुरू ॥१६॥
तुजें कीर्तन अत्यंत गोड । तेथें भाविक श्रोत्यांची विशेष चाड । तें पुरविता तूंचि आवड । वदवी निवाड कथारस ॥१७॥
पंचेचाळीस अध्यायपर्यंत । कथा वदविशी रसमरित । ते परिसोनि श्रोते संत । जाले क्षुधित आगळे ॥१८॥
सर्वोणे पसरौनि श्रवण । आहरें करूं वैसले श्रवण । तयां तृप्त करावया जाण । असे तुजवीण कोण दत्ता ॥१९॥
तुजें नाम अविनाशदत्त । वांच्छित पदार्थां करिशी दत्त । असोनि उदर न हो अदत्त । हेचि वदत पुढतपुढती ॥२०॥
नाम श्रीदत्त सांभाळावें । तरी हेतु सकळ पुत्रावे । जनन्यासी पावन कारवें । हृदयीं धरावें शरणागता ॥२१॥
तुजविण गा स्नेहाळे । कोण पुरवील आमुचे लळे । आम्ही अज्ञान तुझी बालें । पाळिजे दयाळें स्नेहभरे ॥२२॥
तदर्थो आम्ही क्षुधित । कृपें पाजीं तव कयामृत । श्रवणगुळें विकसित । करोनि इच्छित लोभ तो ॥२३॥
श्रोत्यावस्थांचिया मानसा । जाणोनि पुरविजे लालसा । पाजीं क्षुधितां स्वबोधरसा । जाला जीर्णपिसा श्रवणार्थी ॥२४॥
गताध्यायाचे अंती । योगी त्या गिरिनाळपर्यंती । प्रश्नोत्तरालागीं निश्चिती । सादर श्रवणार्थी रीती या ॥२५॥

हेतु जाणोनि वक्त्याचा । वदे राव तो योग्यांचा । भाग परिसा प्रश्नोत्तराचा । निरोपितो साचा निजमुखें ॥२६॥
 वक्ता विनवी श्रोत्यालागुन । श्रवणीं होईजे सावधान । गोरक्षाति अवधूत करिती भाषण । तो संवाद पूर्ण अवधारा ॥२७॥
 प्रश्न आदरोनि गोरक्षाचे । श्रीदत्त निवेदी स्वार्थे । ते सप्त श्लोकदिव्य साचे । विवरण त्यांचें परियेसा ॥२८॥
 श्लोक । देवान लोकानसुरानरावावर्णाश्रम नैव कुलं न जातिः । न धूममागों न च दीप्तिमागों ब्रह्मैव रूपं परमार्थ तत्त्वमा ॥१॥
 ॥ टीका ॥ इंद वरुण सविता कुबेर । गणगंधर्व यक्ष विष्णु । रुद्र रुद्रगण अप्सर । याहोनि पर वेगळाची ॥२९॥
 यम पितृगण प्रजापती । सनकसनंदन महामूर्ती । संतलुमारादि विभूती । याहोनि निश्चिती वेगळाची ॥३०॥
 अष्टलोक अष्टदिक्पाळ । संख्या एकवीस स्वर्गपाळ । गोलोकादि लोक सकळ । याहोनि निश्चळ वेगळाची ॥३१॥
 राक्षस दैत्य दानव । चतुर्लक्षादि मानव । नाना रूपांचा समुदाय । याहोनि अपूर्व वेगळाची ॥३२॥
 ग्रह तारा नक्षत्र । अंबुधरादि योग विचित्र । कर्ण ऋषिगण पवित्र । याहोनि स्वतंत्र वेगळाची ॥३३॥
 द्विपद चतुष्पद पदपद । नाना जीव जंतु स्थापद । जलचर भूचर निष्पद । याहोनि अमेद वेगळाची ॥३४॥
 जारज आणि अंबज । स्वेदजादि उद्भिज । वर्ण याति अनेक वीज । याहोनि अमेद वेगळाची ॥३५॥
 सप्त धातु सप्त सागर । सप्तादि मेरुमांदार । सप्त पाताळ सप्त वार । याहोन निर्धार वेगळाची ॥३६॥
 पृथ्वी आप तेज वायु आकाश । पांचेचि प्रकार पंचव्रीस । सोडो त्रिगुणाचा सौरस । याहोनि निःशेष वेगळाची ॥३७॥
 अंक बस्तुसंख्या । मातृकान्वय तो वक्ता । वाचा ज्ञेय मनाचा रिघाया । रूप नांवा वेगळाची ॥३८॥
 आश्रम आश्रय कुळ याती । नाद भेद त्रिंद गती । अस्तोदय कृष्णदीप्ती । याहोनि निश्चिती वेगळाची ॥३९॥
 काळ वेळ घटिका प्रहुर । तिथि मास संवत्सर । ऋतु अपन परंप्रकार । यातीत विचार वेगळाची ॥४०॥
 वेद शास्त्र पुराण । श्रुतिशाखा ग्रंथ पूर्ण । विद्या वैभव धन । असे याहून वेगळाची ॥४१॥
 कर्म धर्म मार्ग दोही । दीप्तिमान जाणा तोही । आक्रम विक्रमादि सर्वही । त्याहोनि पाहीं वेगळाची ॥४२॥
 सर्वां सर्वातीत कळा । व्यापोनि वेंतें निराळा । काळ अकळातीत वेगळा । अनुपम लीला अतर्क्य ॥४३॥
 गोरक्षा हें प्रश्नोत्तर । निवेदिलें वेंतें सविस्तर । येथींचा जाणोनि ये विचार । होसी गुरुपुत्र ज्ञाता की ॥४४॥
 न जाणोनि हें मानसी । या बोला तर्कट झणसी । वळें मूर्खत्व स्थापिती । तेही परियेसी साक्षेयें ॥४५॥
 सावध होवोनि पुढारां । निरोपितो तें अवधारा । तदर्थीत अंगीकारा । शब्द सैरा जाऊं नेदी ॥४६॥
 ॥ श्लोक ॥ मूर्खोपि नाहं न च पंडितोहं मौनं च वार्ता न च मे कदाचित् । वितर्कतर्क च कथं वदामि स्वरूपनिर्वाणमनामयोहं ॥२॥
 ॥ टीका ॥ अर्भक मूढ अज्ञान । अविचारत्व अवलक्षण । दिसतां एव दिसती गुण । परी याहोनि भिन्न असें की ॥४७॥
 दावी परी अर्गी नसे । कोणा न वळे हें कोण पिसें । झमिनीं झम विलसे । काप कैसें जाणता जाणे ॥४८॥
 विचक्षणचा धरिती मान । तरी तोही येथें बाव । न भिरवी पांडिल वैभव । न दावी महत्त्व जाणिवेचें ॥४९॥
 कोणा म्हणावें अज्ञान । कोणा स्थापवें ज्ञानसंपन्न । पाहति या दोन्ही समान । यातील लक्षण लक्षीं हें ॥५०॥
 विषय भाषिक पदार्थ । लोभ आशा मोहमरित । यातें मनादि इंदिय होतारत । पावती घात या योगें ॥५१॥

हाचि मूर्खत्वाचा योग खरा । स्वात्मखडित लवंडिती सारा । स्वीकारी नाशिवंत असारा । पंक्ती घेरा भोगावया ॥५२॥
 या मार्गांत दवडिलें । निरिच्छपण अंगिकारिलें । निर्विकल्प अभेदत्त वाणलें । केव्ही उरलें मूर्खत्व त्या ॥५३॥
 या अन्वये वेंते पाहीं । अणुमात्र मूर्खत्व तेथें नाहीं । हे विवेकें वागविजे देहीं । होसी तूंही मग तोची ॥५४॥
 हा स्वानुक्रमाचा गुण । तुज करिता निरोपण । पातें पांडित्य मानोन । आणिसी दूषण मानसी ॥५५॥
 तरी पांडित्याचा भाग । तोही निरोपितों प्रसंग । करी तो श्रवण प्रीती चांग । एकाप्र लाग साधोनि या ॥५६॥
 विप्रपिक स्वार्थ कामना । तेथें लोलिंगत हे वासना । ते सुफल व्हावया कामना । करिता आचरणा बहु रतीं ॥५७॥
 वेदशास्त्रपुराण । नाना प्रंथीचे पठण । पदबोध अर्थ निरोपण । क्लृप्ती विदोषण राग तर्क ॥५८॥
 आचार विचार बाह्याकार । तेवींच विनयता नश्रोत्तर । प्रसंगोक्ती चमत्कार । रंजीक शृंगार मनोरम ॥५९॥
 एवं धम्यासीं नेटके जाले । सम्पपण गुणें जडले । याक्षपटुत्व विस्तारिलें । धेंड बाडविलें विषयाथी ॥६०॥
 गुणें जडोनि आश्रय । समासंगी सरता होय । इच्छी सन्मान अर्थ सोय । पांडित्य गाय त्यासाठीं ॥६१॥
 खगुणतें वाढवायें । येर परं उपमदायें । समत्वासी साम्य व्हायें । बाह्य मानवायें वरीलपणीं ॥६२॥
 स्वार्थसंपादनीं खटपट । परार्थी होय आळुमाळित । म्हणवी आपणातें पंडित । प्रौढी मिरवीत आपुली ॥६३॥
 तरी येथें ऐसे कारण । न केलें कांहींच धारण । जयाकारणें लौकिकसंपादन । पंडितपण मिरवी तो ॥६४॥
 जया भोरिवेची चाड नाहीं । तो स्वपांडित्य न मिरवीच कांहीं । समष्टीं सर्वा पाहीं । अभेद देहीं सर्वदा ॥६५॥
 म्हणोनि विषयपांडित्य न विस्तारूं । पालमां नच पंडित उतरूं । स्वात्मस्थितीचा उद्धार । सहज चमत्कार होतोसे ॥६६॥
 हें परिसोनि वचन । म्हणसी यावरी होसी मौन । तरी या मौनाचें लक्षण । सांगतों श्रवण कीजे आतां ॥६७॥
 अंतर विषयलोभआशेनें भरिलें । मन रारांगी हें भरलें । जिन्हा रुचीचे घे गरळें । बरीं भरिलें मौन मुखीं ॥६८॥
 काम क्रोध मद मसर । दड देहीं दंभ अहंकार । हे न स्वजीच अणुमात्र । बाह्य प्रकार मौन हें ॥६९॥
 इच्छेऐसी वस्तु व्हावी । तरी न वोळोनि क्षुणमुद्रा दावी । न देतां झुजुटी फिरवी । क्रोधें सिडकावीं करातें ॥७०॥
 आणीक मौल क्षण । जिन्हे काष्ठ दे गुंतवोन । हें नोव्हे येथें आचरण । वदे न गौन म्हणोनि ॥७१॥
 यावरी म्हणसील याचाळ । तरी न वदे उगे बरळ । स्वानुभविक शब्द सरळ । अनुभव प्रांजळ वेतिया ॥७२॥
 प्रतिशब्दान्विक शब्द । तोही केवळ स्वात्मबोध । सर्वासरतां अभेद । विवेकिया स्थानंद प्रगटवीं ॥७३॥
 ऐसियासी तर्कवितर्कता । कैसेनि म्हणावी सांग आतां । वळें वर्दम फेकितों । न मळे सर्वथा अर्क तो ॥७४॥
 तेवीं ब्रह्म निश्चल निर्मळ । अखंड अभेद अचळ । तेथें तर्कवितर्क विटाळ । केव्ही स्पर्शतील स्वरूपीं त्या ॥७५॥
 मन वाचेचा न लगे लाग । तथें काय येरांचा पांग । तें निरामय निःसंग । अखिल अभंग अवीट हें ॥७६॥
 याहीवरी तूं नोळखसी । अज्ञानें प्रश्न वाटविसी । कीं सुसंपत्कामी होसी । न कळे मजसी निवेदीं हें ॥७७॥
 याविषयीचें निरोपण । करितों परियेसी सावधान । निश्चल श्रवणीं कीजे मन । अन्य व्यवधान सांडोनी ॥७८॥
 ॥श्लोक॥ न मे च माता न पिता न बंधुर्न मे च पत्नी न च पुत्रमित्रम् । न पक्षपातो न विपक्षपातः कथं सुसंपत्सु न काम

कामी ॥३॥टीका॥ जे अखिल ब्रह्म निरुपाधिक । तेणें खड्छें निर्मिलें दृश्य कौतुक । तो हा साकाररूपें मी देख । अज्ञान टक पाहंती या ॥७९॥ अनुमानें वागमाद । माटीव वाखाणी हा वेद । तया नगीं वसें मी शुद्ध । अकळ निःशब्द अरूप मी ॥८०॥ वेदार्थरूपी निघाल्या श्रुती । विशेष गुणें वाखाणूं जाती । पार न लगे त्यां निश्चिती । शब्दें नेति परतल्या ॥८१॥ मद्रक्तिप्रेमाचे श्रम । जाणोनि धावया आराम । आयोनि अवतरलें सुखधाम । धावया विग्राम अनन्यांसी ॥८२॥ त्या मज माता न कोण्ही पिता । बंधु न कोण्ही चुलता । मगिनी न कोण्ही आत्ता । न मज बांता पिशुनादि ॥८३॥ मी मायातीत निरंजन । गुणातीत गा निर्गुण । नामरूपातीत भिन्न । शून्यातीत निःशून्य आभासलें ॥८४॥ निःशून्यचि हें शून्य जालें । शून्यचि शून्यातें व्यालें । स्वतेजें तें प्रकाशलें । तेंचि उद्भूतलें पाहे पां ॥८५॥ अहं ब्रह्मास्मि स्मरतां । त्या नांव गा चैतन्यता । एकोहं बहुस्यामता । उदेली इच्छिता इच्छा ते ॥८६॥ इच्छा चैतन्याचे मेळी । महातत्त्वां माया उदेली । ते प्रणवामकें प्रगटली । द्विविधा जाली तेचि पुढें ॥८७॥ पुरुष आणि प्रवृत्ती । उभय रंगलीं एकप्रीतीं । ब्रह्मत्या विसरले निश्चिती । म्हणोनि पदप्राप्ती जीव त्या ॥८८॥ ब्रह्मीं साचोलें पाहतां । पद पावलें त्रिगुणता । त्वं ततोसि अभिधानता । त्रिगुणाम्भता जालीसे ॥८९॥ जो प्रणव उच्चार । अर्थमात्रेचा प्रकार । तेथोनि त्रिमात्रिक विस्तार । देवतागुण निर्धार तेचि ते ॥९०॥ मुख्य प्रणवप्रवृत्ति देह जाण । त्यापासाव उद्भवले देह तीन । अभिमान वाचा मातृका वर्ण । अवस्थादि संपूर्ण पृथक्त्वें ॥९१॥ या त्रिअहंकरांचा समुदाय । रज सत्त्व तम यातें नांव । यापासाव पृथक्कोद्भव । जाले अद्वय पाहे पां ॥९२॥ सात्त्विकीं अंतःकरणपंचक । राजसीं पंचज्ञानेंद्रिय मात्रा देख । आणि कर्मेन्द्रिय चोख । एवं त्रिपंचक रजाचें ॥९३॥ आतां या तामसापासोने । निर्माण जालें गगन । तेथोनि आयोपासाव तेज जाण । उदक त्यापासोने घरा हे ॥९४॥ एवं हा सर्व उमारा । मायेपासाव पावला विस्तारा । ब्रह्म नेणेचि या विचारा । परी या धारा ब्रह्मींच ॥९५॥ काय सागर उपजवीतें रंगासी । परी वायुयोगें होणें त्यासी । होती जाती सहजेसी । कोण उदधीसी व्यथा ते ॥९६॥ कीं या नभीं जडलेंपणें । दिसताती हीं चंद्र तारांगणें । तीं वावरती आपलें गुणें । नम त्या नेणें कहांचि ॥९७॥ तेवींच तो मी सर्वातीत । कर्मी नसे कदा छिन्न । निराश्रयें स्वानंदें रमत । पक्षपात मज कैचा ॥९८॥ जया विचार्य संपादनें । तोचि पक्षविपक्षातें जाणें । निर्द्वंद्व जें कां नैराश्यपणें । त्या काय करणें पक्षविपक्षा ॥९९॥ अहो जो का सर्वातीत । निर्लोभ निश्चळ शंत । निर्मोह निरहंकार निर्भ्रांत । साक्षीभूत सवळ्यांचा ॥१००॥ तो निष्काम निश्चयेंसी । कधीं न जाणें त्या कामासी । कोठोनि स्वयें सुखसंपत्तीसी । तेवीं संततीसी परिवारा ॥१०१॥ हे बोल येयें मिथ्या वायो । सर्व ठावाचा हाचीं ठावो । न जाणोनि याचा मावो । धेवोनि संदेहो बोलसी ॥१०२॥ विशेषें करिती गा संवाद । तूंभीपणें वाढविती वाद । मनीं बाहसी वृथा भेद । कोण हा छंद घेसि बांधा ॥१०३॥ जितेंद्रिय संयमी होती । ही कल्पना मज स्थापिती । यदर्थ निरोपितो पाहे तुजसी । सादर श्रवणासी असावें ॥१०४॥ ॥श्लोक॥ जितेंद्रियोहं ह्यजितेंद्रियोहं न संयमी नापी च मोहजातं । त्वया भया तत्र कथं वदामी स्वरूपनिर्वाण-
नामयोद्भू ॥५॥ ॥टीका॥ गोरक्षा तूं सुलक्षण । होसी पर्यंसी यथार्थ वचन । न जाणेची मी इंद्रियदमन । इंद्रियांहन

वेगळाची ॥५॥ बाह्य इंद्रिय कोडोन धरी । मनति न मदीं निर्धारी । वासना हिंदे दारोदारी । कोण योरी जळो ते ॥६॥
 मनवासनेहोनि पत्ता । ठाव आमुचा योगीनाथा । आम्ही न जाणूं त्या सर्वथा । न करी व्यथा ते आम्हां ॥७॥
 आम्ही सकामना निष्काम । विषयातीत सरोत्तम । सहजें जितेंद्रिय धर्म । नाचरतां धर्म योग हा ॥८॥
 आचरूं हेंही नसे । नाचरतां हें सहजें वसे । निषय करावे सोसे । हेंही न वसे सहसाही ॥९॥
 व्यासाठी यमनियम । तोचि मीमा सर्वोत्तम । न करोनि कांहीं क्रम । तत्त्वप्रेम मी होय ॥१०॥
 हें तत्त्व पात्रावया । यमनियम सर्व क्रिया । शमदमाहिं हातवटिया । शिणविती काया बहुतेक ॥११॥
 आपणचि ते विसरले । संयमी बहु धुंडिते जाले । अहंकर्तपणें नाडले । भ्रमी पडले दुगकोटी ॥१२॥
 जें अखंड अभेद ओतप्रोत । भरोनि उरले सदोदित । तें अलक्ष्य आणिजे लक्षांत । श्रेष्ठ योगांत योग हा ॥१३॥
 मोह येथेंचि असावा । संमोहींच पाहावा । त्या भावार्थचि प्रगटावा । जैसा व्या व्हावा तैसाची ॥१४॥
 येर मोह जो विपथिक । तो सर्वथा होय घातक । व्यसनी पाडी हाचि देख । धडथी अनेक दुःखें जाया ॥१५॥
 या मोहातीत अविनाशयोगी । तो अखंडानंदे निःसंगी । ब्रह्मवाहं वर्तें जगी । निज रूप भोगी भोगतया ॥१६॥
 तया दुर्जेंपण अणुमात्र नाही । सर्व ब्रह्मेति तोचि पाही । तेथें तूं मीच वार्ता काई । सर्वथाही अद्वयत्व ॥१७॥
 जरी असावी द्वैतता । तरीच तूं मी हे निधे वार्ता । निश्चिंतासी केंची चिंता । अभेदी भेदता कोठोनी ॥१८॥
 तंव गोरक्ष म्हणे जी आपण । निरोपिलें निःसीम प्रौढवचन । तरी जो शिव सनातन । यातें जाणून आहां कीं ॥१९॥
 परिसोनिया गोरक्षबोला । अवधूनासी विस्मयो जाला । म्हणे अद्यापि न कळे चाला । संशयो गेला नाहीच ॥२०॥
 संशय निवटावया निश्चिती । मज बोलोंचि आलें पुढती । म्हणे सांठवी हें उक्ती । तुजप्रती निरोपितो ॥२१॥
 ॥ श्लोक ॥ शिवं न जानामि कथं वदामि कथं शिवः स्वंपरवार्यतत्त्वम् । सत्यं स्वभावो गगनोपमो हं ज्ञानामृतं तुर्यमतींद्रियोद्भवं ॥५॥ ॥ टीका ॥ जें सकळ ज्ञानाचें ज्ञान । जें ध्याति या ध्यानाचें ध्यान । जें वेदगर्भाचें बीज धन । शिव सच्चिदन
 व्यापक ॥२२॥ सर्वज्ञ सर्वसाक्षी सर्वगत । जो भूतपती भूतातीत । संगी निःसंग विरक्त । आदि मध्य अंत ज्या नाही ॥२३॥
 आब्रह्मस्त्वंपरिपंत । व्यापक हा शिवसमस्त । तो साक्षात ह्दत । शुद्ध शांत गगनोपम ॥२४॥
 तो मूर्तीचा होय दाता । या इंद्रियांचा चालिता । ज्ञानामृतातें प्रादायिता । असे सर्व सत्ता जयाची हे ॥२५॥
 सकळ बीजांचे हें बीज । सकळ तेजाचे जें तेज । सकळ गुजांचे हें गुज । तो स्वात्म निजशिवची ॥२६॥
 शिवसनातन सर्वज्ञ । शिव अज अजित प्राज्ञ । शिवगुणातीत गुणज्ञ । अपरंपार्य शिव हा ॥२७॥
 तत्वातीत तें तत्त्व जाण । गुणातीत जो निर्गुण । जो निराकार निरंजन । सर्व संपूर्ण पूर्णत्वे ॥२८॥
 अंडपिंडब्रह्मांड सृष्टमल्युत्पचंड । शब्द स्वादरस उदंड । नादधितंडतांडव शिव ॥२९॥
 सजीवनी जीव भाव अभाव । दृषादृश्य अवया शिव । रिक्त व्याघिण नसे ठाव । शिवोहं अनुभव प्रत्यक्ष ॥३०॥
 सर्व शिवेति हें जाण । येथें केंचें तूंतीपण । अहं शिवोहं हें वचन । नव्हे अप्रमाण शब्द हा ॥३१॥
 शिव सत्य ज्ञानप्रकाश । शब्दाद्वयें जाणजे चोख । स्वात्मानुमचीच हे ओळख । येवळ वाचक नोव्हे हा ॥३२॥

ती होवोनि प्रज्वलित । अंतरमळार्ते दादित । तेणें द्वारें होती मुक्त । तेज अद्भुत तियेचें ॥८०॥
 तेणें प्राणपवन घावरा । रिघूं पाहे भलतिया द्वारा । योगिया साथी तेणें आवरा । शनैः सांवरा सांवरित ॥८१॥
 कोण्ही हठातें पटती । अंतरमाळ्या बाह्य वसिती । धुती नीती चोखाळिती । पुनः स्थापिती पूर्ववत् ॥८२॥
 कोण्ही लंघिनीचा योग । शिरा तोडोनि साधिती प्रयोग । गन्धमे वेखरीचा संग । अवघड प्रसंग हवी हे ॥८३॥
 एव वायुसाधनेसी । अनेक योग हे निश्चयेसी । ऐसी साधितां कांहीं एक दिवसी । स्थिरता वायुसी साधूं लागे ॥८४॥
 वायु स्थिरावतां तीरी । मनही स्थिरावे अंतरी । विहारी तुटे कामलहरी । इंद्रियव्यापापारी क्षीण तें ॥८५॥
 रहणी यापरी साधिजे । अभ्यास वरवा ठेविजे । मग पडंग आरंभजे । योगिराजें क्रमोक्त ॥८६॥
 ओठ हाताची मांडणी । यांतची पडंगाची दावणी । उपाव वायूच्या कोंडणी । पश्चिममनो रमायवा ॥८७॥
 जो कुंडलिनीमुखी भरला । तो कुंभक प्राहाटकें दटाविला । पडंग कोंडणी निवुजला । मग तो शिरला मणिमार्गे ॥८८॥
 अवघड गणिपुराच्या वाटा । तेणें सिद्धीचाच होटा । त्या चालक पेटती हटा । चव्ई धीटा न देती ॥८९॥
 याचेंही एक कारण । जीव वासनावेष्टित पूर्ण । त्या सिद्धीचें नटनाश्र्य भाषण । भ्रमें परितो न वारोक्त ॥९०॥
 कोण्ही एक दोन जाती । कोण्ही तीन चार वैधती । कोण्ही पांच सहा लाग करिती । परी त्या आडविती जायवा ॥९१॥
 कोण्ही शिवाले सात आठ । नव दहा अकरा वरवंट । वारा तेरा चौदा स्पष्ट । तेणेंहि कलकलट तयांचा ॥९२॥
 पंधरा सोळा सतरा । बंध अठरा एकोणांस सैरा । बीस एकविसाचा पावता थारा । जाणोनि विसारा धांवती ॥९३॥
 ज जयासी अपेक्षित । तेंचि देखोनि करिती शान्त । सेखी आपण होवोनि अंकित । कीर्ति लोकांत वाढविती ॥९४॥
 त्यां सिद्धिचळें करोन । अघटित दाविती कमें करोन । कोण्ही साधिती आयागमन । अधरासन वायुचळें ॥९५॥
 कोण्ही उदकावरी चालती । अग्निउदकस्तंभ करिती । गुप्त प्रगट क्रिया दाविती । परकाया प्रवेशती कोण्ही एक ॥९६॥
 नाना स्थापदें होवोन । चमकारें दाविती सिद्धपण । कोण्ही मारोन देती संजीवन । कोण्ही मृता उठवोन चालविती ॥९७॥
 नाना वस्तु काढोनि देती । अवघे भूतभविष्य सांगती । नाना स्वर्गी समाधि घेती । प्रगट होती सेवेची ॥९८॥
 नाना प्रकारें धातुकिया । करिती काळविबचना कितेक धाया । विन्येकांच्या पार नाहीं भक्षायी । हें लक्ष योगिया सिद्धिचळें ॥९९॥
 सिद्धमार्गाची गती । एक मार्गे नसे निश्चिती । यंत्र मंत्र तंत्रें असती । योगसुक्ती हठाची ॥१००॥
 या पडंगयोगाची क्रिया थोर । वाटवितां वाटले अपार । तुम्ही योगी येथे स्थिर । आम्ही तों परीवरही तया ॥१०१॥
 हा आचरतां शुद्ध नाहीं । हा बुडवितो कीर्तिडोही । याचें नेणां वर्म कांहीं । आपुले ठायी टकलांती ॥१०२॥
 अंगीकारितां या कारणां । दृढसें जडलोनि अभिमाना । वृथा वाटे मीवंपणा । आत्मैवपणा नाटवे ॥१०३॥
 आत्मय जया पावले । भूतमात्रा समन्वी आले । द्वैत समूळी व्याचें गेले । पडंगी भले ते योग्य ॥१०४॥
 आणीक एक योग पाहीं । पडविकार नांदती देहीं । त्यांचें मर्दित्यानीण कांहीं । पडंग टापी टसने ॥१०५॥
 एके वेडें गेलें बहुतांतें । सेखी भेटिलें तव गुरुतें । तें प्रयास पडले हवें । या वर्मने ओळखी ॥१०६॥
 एकापासोनि सोडविला । मायुनी दुर्जा अग्रिला । तेथेही त्यां परिश्रम वेळा । अद्भुत दाखिला पराक्रम ॥१०७॥

अदभुत पराक्रम दायेन । उडविलें तें त्या दोघांचें मान । सहाय्यतिरिक्त हे दोन । धन्य छेदन त्यां केलें ॥१५॥
योग साधोनि बरे । कर्तव्य केलें खरें । त्या कर्तव्यें अंगीं भरे । सहाया पुरस्कारें येनोन ॥१६॥
त्यायोगें सर्व धांवती । ते तव अर्गीं सेचरती । तुज ते मर्दिले न जातो ॥ येणें दुर्गती सर्व जाण ॥१७॥
पृथक ऐकिजे विस्तार । तुज सांगतो साचार । न करीं श्रवणीं अनादर । घे स्वर रटवणीं ॥१८॥
योगसंघर्षी तुझा काम । सिद्धिपोगें पावलासि भ्रम । कैसा म्हणावा तूं निष्काम । केवीं सर्वोत्तम पद पावसी ॥१९॥
असो निष्क्रिमासी व्यत्यय येतं । दुजा क्रोध भरला तव चित्तां । या रात्री योगिया देखता । होसी संतापता अनिवार ॥२०॥ आपुलें सिद्धिऐश्वर्य करोन । अंगीं मद आलासे चढोन । मोघमदें अविषकी होऊन । त्रिशूल धारण करीं वेला ॥२१॥ तें गस्तें मांदिलें इंद्र । अद्वातद्वा केला भेद । अनिर्वाच्य वाग्वाद । करितां प्रसिद्ध न भीसी ॥२२॥ तें गुरु तुझा मच्छींदर । तुज प्रबोधितु जाला साचार । तें दभें नाडिलें तुज थोर । केला अर्धेर शब्दाचा ॥२३॥ सिद्धांसन्निध युद्ध करितां । विशेषणार्थ जडली अदंता । नानापरी मारें हुंनता । काय द्वातां पावले ॥२४॥ या सहांचा दुर्गुण । ह्या तुज आला क्रीं अनुभवून । यांचें न होतां निर्दालन । पढंगसाधन बैज्यां झुड ॥२५॥ असो हे पढंग योगाची उपाधी । लक्षांत कोण्ही एखादा साधी । भोगितां भोगील समाधी । परीं भी त्रिशुद्धी वेगळ्या यां ॥२६॥ यां अनेक योगप्राप्तीसी । होती गुरुचे उपदेशी । फळआशा धरोनि मानसीं । रत सेवेसो निरंतर ॥२७॥ आशाबद्ध तोही गुरु । राधावीत सेवेच विचार । मर्जी शिष्याची रखी थोर । प्रसाद विस्तारु लौकिकीं ॥२८॥ देखोनि संपत्तिवैभवासी । गुरु प्रीतीं उपदेशिती त्यासी । मानमान्यता समरसीं । चित्त वित्तासी विटाळले ॥२९॥ गुरुचा देखोनि वैभवापसार । शिष्य घालिती वेरझार । म्हणती सामी करार । अंगींकारा दीनतें ॥३०॥ जंत्र जंत्र वैभवा पाहणें । तंत्र तंत्र काज कारभारा धांवणें । कळेल त्या रीतीं तूत होणें । जाणिजे खुणें इतुक्या ॥३१॥ किंवा गुरुगृही पावली विपत्ती । मग शिष्य निवोनि जाती । कोण्ही शिष्य भोगोनि संपत्ती । समाचार न घेती गुरुचा ॥३२॥ आत्मवत्त्वां नाहीं ओज । मेळवी शिष्यांचा सपाज । कर्णीं सुगें मंत्रवीज । गजर वाज प्रसूतीचां ॥३३॥ न स्वस्थानीं बोलिला । साम्मर्गीं न रंगला । अविनाशपर्दीं न पावला । वाहक जाला भाराचा ॥३४॥ क्रोध बोधाचीं लग्नेणें । शिष्य बोधाचा कवणें गुणें । त्यापासोनि काय देणें । त्या काय देणें न कळेची ॥३५॥ हे भैसेनि म्हणावे गुरु । झुड जगां हे पोटभरु । येथें कैचा सत्प्रवृत्तिचार । कैसेनि मारु उतरिती ॥३६॥ तेवींच लोभसार्थी शिष्य जाण । वरीवरी दांकिं करिती सेवन । प्रसंगीं कसवटीं येतां जडोन । तोंड चुकवोन राहती ॥३७॥ न चैव झुड वाणी । बोलिलों असे याचि कारणीं । सद्गुरुपद जें निर्वाणीं । तें सच्चिद्व्यपणीं पाविजे ॥३८॥ गुरुपद तें नाना रीतीं । प्रप बाटेल करितां उपपत्ती । त्यांत निदामेद उद्भवती । म्हणोनि पुढतीं वाटवीना ॥३९॥ सद्गुरुपद साहोनि थोर । तेगील रहणी वेगळ्या विचार । रोही ऐक तूं सायासार । बुद्धि स्थिर करोनिया ॥४०॥ निःसंग आणि निर्द्वंद्व । निर्लोभ आणि जमेद । नैराश्रय आणि निःखेद । हर्ष आश्वादयुक्त जे ॥४१॥ शांत दांत गा निर्मळ । अश्रोव वैराग्य सुशील । उदार धीर अचञ्ज । सदा शीतळ सर्वांगीं ॥४२॥

बोटे विभक्त नये दावितां । नगीं वसे रसनें गातां । नेत्रपार न लगे पाहतां । मनाची रिघता न चलेची ॥३३॥
 पाहतां सर्व तोचि होय । न जानामि त्या बोलतां नये । तो न जाणसी याची सोय । म्हणोनि उपाय योजिती हा ॥३४॥
 ओळखोनि तुझिया योगासी । निरोपितो वळ्यावया तुजसी । गोरक्षा तूं सुजाण होसी । लक्ष दे श्रवणासी पुढल्या ॥३५॥
 ॥श्लोक॥ अतत्त्वरूपं नहि वस्तु किंचित् तत्त्वस्वरूपं न हि वस्तु किंचित् । आत्मस्वरूपं परमार्थतत्त्वं न हि सकः कोचि न
 चापि हिंसा ॥६॥ श्रीका॥ नाना आकार विकार । नाना वस्तुचे प्रकार । नाना भूतें आडंबर । तत्त्व सार नोव्हेचि तें ॥३६॥
 नाना बीजे नाना तरू । अनेक श्वापदे जलचरू । कृमी कीटके आफणफणीवरू । अनंत विस्तार नोव्हेचि ते ॥३७॥
 लक्ष चौत्यायसीचा उभारा । व्योम चंद्र ग्रह नक्षत्र तारा । वनस्पति जंगम नग धरा । उदक वारा नोव्हेचि ते ॥३८॥
 अतळ वितळ सुतळ । तळतळतळ रसातळ पाताळ । तेवींच एकवीस स्वर्गमंडळ । द्विपाचळ उदची नसे ॥३९॥
 देव दानव श्रपिगण । अष्टदिक्षुपति लोक संपूर्ण । भूस्वर्गपाताळादि दैवता भिन्न । न होति जाण तत्त्व हें ॥४०॥
 नाना धातु अलंकार । नाना रत्ने विविध प्रकार । काष्ठ मृण्मयादि चीर । यांतहि विचार तो नाहीं ॥४१॥
 वर्णखाणी याती गोंत । आचार विचार नाना पंथ । मानापमान योग्यता निश्चित । भाग्य संपत्त नव्हेचि ते ॥४२॥
 दान धर्म नोव्हे कर्म । भेद अभेद नोव्हे वर्म । लौकिक संबंध नोव्हे शर्म । नोव्हे आराम सुखदुःख ॥४३॥
 मय ताप नोव्हे भीती । यश अपेश नोव्हे कीर्ती । ज्ञान अज्ञान नोव्हे स्मृती । बुद्धी मती धृती नसे ॥४४॥
 नाना घटपटादि योग । नाना हुत महापाग । क्रतुपाचारणें प्रयोग । नोव्हे जोग तें कांहीं ॥४५॥
 शुची अशुची चांडाळ । सुबुद्धी दुर्बुद्धी अमंगळ । नाना विद्या नाना खेळ । वळ विवळ नोव्हेचि ते ॥४६॥
 राग विरागादि रस । नाद भेद ताल सुरस । घात आघातादि कुरस । सरसविरस तें नसे ॥४७॥
 देह गेह सुत जाया । अनेक प्रकारें विस्तार माया । स्वार्थ परमार्थ प्रपंचक्रिया । लोभ मोह दया नोव्हे ते ॥४८॥
 दृश्यादृश्याचा पसारा । क्रिया अक्रिया मार्ग सारा । पाहतां वस्तुचें विचारा । अनुमात्र खरा लेश नसे ॥४९॥
 असे हें गा वड्ढमायण । तत्त्वस्वरूप हें नोव्हे जाण । परी हें न पड्डे त्याविण । व्यापोनि अद्याप्त लक्षण तोचि ते ॥५०॥
 तें गुह्य आत्मनत्त्व पाहीं । व्यापक असे सर्वां ठायीं । अतर्क्य याची नवलाई । निवडितां कांहीं न पवे करीं ॥५१॥
 तें जाणीतल्याविण ठावें । उगेचि कैसें सांपडावें । तुज वाटे जरी परिसावें । तरी श्रवण घाबे श्रवणासी ॥५२॥
 या व्यापकाचा योग । किंचित निवेदितो चांग । श्रवणीं साठवीं तो भाग । करीं लाग तेवींच सर्वां ॥५३॥
 पाहे पां रसअंगीं जडला स्वाद । शब्द ध्वनीमाजीं नाद । ग्रंथामाजीं अर्थभेद । वादी विवाद ओळखिजे ॥५४॥
 वनकीं शोभे ती कांती । दीपामाजीं पाहें दीप्ती । रत्नां वळ्य फांकती । पुष्पीं निघती परिमळ ॥५५॥
 नाना पदार्थमाजीं जाण । इचिपरत्यें भिन्नभिन्न । क्षार आम्ल मधुर तीक्ष्ण । वट्ट गोडपण ओळखीं हे ॥५६॥
 पंच भूतांमाजीं पवन । देहीं चेतविता चैतन्य । रस जाणना रसज्ञ । तोचि प्राज्ञ प्राज्ञत्वें ॥५७॥
 सर्व वस्तुंही सनेजता । ते निवडितां नये योगिनाया । सर्वां ठायीं त्याची सत्ता । त्यावीं सर्वया नोव्हे कांहीं ॥५८॥
 नाना गुंफित पुण्यहार । अंतरीं सुनाचा आचार । तेवीं व्यापक जगदीश्वर । पट निर्धार सृत्ति ते ॥५९॥

रंगविरंगी पट शोभले । नाना नामी प्रौढी प्रौढले । पाहोनि त्यातें जग सुललें । अंगीं शृंगारलें लेवोनिया ॥१६०॥
 तेवीच ईश्वरापासोन । विश्व जालें हें निर्माण । परीं बिभ्रगत असे कोण । हीं तों खूण नोळखसी ॥६१॥
 सुवर्णाचेचि अलंकार । येर धातूंचे पात्रप्रकार । तेवींच मृत्तिकेगसाव सुंदर । होती अपार भिन्नार्थे ॥६२॥
 त्या आकारें वेगळेंपण । पाहतां पाहतसो आपण । परीं तें नोवे वेगळीक जाण । असति समरसोन एकमेकीं ॥६३॥
 एवं ब्रह्मचि हें व्यापिलें । दृश्य नगरूपें विस्तारलें । हें सर्वात्मकीं ओळखी भलें । यावीण वेगळें नसे वांहीं ॥६४॥
 हें व्यापोनि सर्वातीत । सुत्रेंचि यंत्रें नाचवित । होय जाय कार्यं कृत्य । साक्षीभूत तो पाहें ॥६५॥ जेवीं बुडीं जड
 फोसला करोन । त्याचें नांव ठेविलें पडिलवान । त्यातें वळें पाडितां परापासोन । तो उठे तटकारोन फोसला की ॥६६॥
 कीं खेळ रची वाजेगर । काष्ठभूमी स्थापी सुंदर । काष्ठपुतळियाकरीं मारवी शर । आपण दूर राहोनिया ॥६७॥
 तेवींच हें मायालाघव । घडामोडी होतसे अपूर्व । या वृथाहोनि वेगळें तत्त्व । मूळ ठाय सर्वांचा ॥६८॥
 तें न कोणातें द्वेपी । सदृश्यें न कदर पोसो । तें कांहीं कदा न पडे मोसो । कथीं न सुखदुःखासी कोणा न दे ॥६९॥
 आयुष्य सारतां प्राणी भरे । तें मागित्यातें दुःख भरे । म्हणती घात बेला इधरें । दावेदारें आमुचा ॥७०॥
 नेणोनि मुखें आरोपिती । परीं तो नेणे हृत्पोषिती । हिसकव्य कैंचें स्वाप्रती । होती जाती आपसयें ॥७१॥
 जाव वृत्त्याचें कारण । तैसेचि नेम जाती नेमोन । तदनुसारें भोग संपूर्ण । येतो घडोन पुनर्जीवा ॥७२॥
 मज भरणें ना मारणें । करीं ना कांहीं करणें । हरीं ना कोणाचें हारणें । आचरणें सरणें ज्याचें त्या ॥७३॥
 अशुभाव मातें रिपुत्व नाहीं । सवातीत सर्व पाहीं । सर्वात्मकीं मी विदेही । तूं तोही मीच सारा ॥७४॥
 अद्वय अभेद विमळ । येथें शब्दजात न साहे निटाळ । अंतर्वाद्य सदा सर्व शीतळ । ताप आळुमाळत मजुरी ॥७५॥
 ऐसियावरी म्हणसील साधन । कांहीं योग केले असतील धारण । मनोविनाश यावीण । घडेल कौटूत कैसेनी ॥७६॥
 गारक्षा तव वरपनेचा भेद । उठां करूं म्हणसी संवाद । तरी वाउगा न करीं वाद । होय सावध श्रवणार्थी ॥७७॥
 निर्विकल्पासी कल्पना । काय आणिसी वाउगी मत्ता । सांडीं सांडीं वितर्क भावना । शुद्ध अंतःकरण करीं वापा ॥७८॥
 अविनाश म्हणे रे आतां । गोरक्षा श्रवणीं सावध करीं चित्ता । सातव्या ध्येयींच्या अर्था । धेईजे स्वहिता उमजोनी ॥७९॥
 ॥ श्लोक ॥ पडंगयोगो न च नैव शुद्धम् । गुरुपदेशो न च नैव शुद्धम् । मनोविनाशो न च नैव शुद्धम् । वयं च तत्त्वं वयमेव
 शुद्धम् ॥ ७॥ ॥ टीका ॥ योगीसिद्धांचियासाठीं । निर्मिळ्या नाना योग हातवटी । ते करिती बहु खटपटी । तामस हठी
 पडंग ॥१८०॥ आहारातें अनुमानावें । दिवसेंदिवस न्यून करावें । एक प्रासी रहावें । पुनर्चंद्रावें एकएका ॥८१॥
 यासी अहारविहार म्हणती । हे साधानया योगयुक्ती । कामनिद्रेतें जिविती । अल्पगती गमनादि ॥८२॥
 या व्रताची राहणी । साधोनि दृढावती आसनी । मग प्रणवाचे साधनी । लागती निरोधनी योगी ते ॥८३॥
 रेषक कुंभक ग्राहटक । करोनि सोदिती हूक । त्रिकाळी साधन करोनि देख । अंतरे चोख कटावया ॥८४॥
 वष ऊर्ध्व द्वारें दोन । वायें प्राण आणि अपान । उभयां संयमून जाण । प्राण शोषण अपानी ॥८५॥
 उभय संयम नळद्वारें । तों कुंडलिनी मुखी भरे । तें ती ठायींचि सरसरे । भडका वोगेर प्रदीत ॥८६॥

निंदा द्वेय अणुमात्र नाही । देही असोनि वर्त विदेही । तया आपपर वेगळें तेंही । दीप टायी नसे जेवीं ॥४३॥
 सच्चिदानंदी सदा वास । तेचिपरी भूतमात्रास । सर्वांगत सर्व निर्वास । वाट हुजपणास नाटके ॥४४॥
 ज्ञान अज्ञान पक्ष दोन्ही । रस चोपोनि तो राहें विज्ञानी । सदा तन्निष्ठ स्वरूपस्वामी । भोगी उन्मनी स्वात्मरंगी ॥४५॥
 जर्गी वागोनि न दिसती । बालोन्मत्त पिशाचवृत्ती । स्वइच्छें सदा रमती । विरक्त विचरती सानुरागे ॥४६॥
 जया करोनि धेणें स्वात्महित । तोचि तयातें शरण रिघत । सेवोनि कृपा रूपादित । सच्छिष्य निश्चित तोचि पें ॥४७॥
 शिष्य असती बहुतांपरी । नाना अर्थी सेवा करी । विप्रयिक्त पदार्थी आद्या धरी । जर्गी योरी व्हावया ॥४८॥
 नाना परी धरोनि कामना । लागे लामार्थ सेवना । कैचा अनुताप उपजे मना । स्वात्मसाधना नोल्लखी ॥४९॥
 तो सच्छिष्य न म्हणावा । नुगयोनि वेई आपुला गोंया । काय करावें त्याच्या कीर्ति नांवा । केंवीं भवा तो उतरे ॥२५०॥
 सच्छिष्याचे ऐकें गुण । किंचित करितों निरोपण । भवभयभीती वाहोन । अनुताप दारुण देहीं त्या ॥५१॥
 विप्रयिक्त पदार्थ नावडे चित्ता । संग धरी सदा विरक्ता । देहीं न धरोनि लोभ अहंता । सद्गुरुनाया शोधीत ॥५२॥
 संतसाधूनें शरण जाय । लोटांगणीं अर्पी काय । म्हणे अनाथ मी गाय । बुडतों उपाय कीजे जी ॥५३॥
 काया वाचा मनें करून अनन्यभावे म्हणे शरण । अंगीकारिजे मजलागोन । मी हीन दीन अनाथ की ॥५४॥
 सद्गुरु हृदयीं संप्रेम । जीवीं नसे अन्य काम । व्हावी सद्गुरुकृपा उत्तम । हे मनोधर्म अंतरीचे ॥५५॥
 सत्य संकल्प सद्गुरुचरणीं । सेवा करी सेवकपणीं । वंटाळ्य नुपजे कधीं मनीं । बागे वचनीं तत्पर ॥५६॥
 मधुरोत्तरीं निवयी सर्वदा । न प्रवर्ते कधीं निंदा वाऽः । नेणेंचि कांहीं भेदाभेदा । धरोनि मर्यादा वागत ॥५७॥
 रात्रंदिन करी सेवा । यावीण नावडे कांहीं मेवा । त्रास नेदी कवणिया जीवा । दे विसावा सख्य्यतें ॥५८॥
 सद्गुरु कृपें करितील बोध । तयींच हृदयीं सांठवी सावध । शासितां नुपजवीं क्रोध । सेवी पद आच्छादें ॥५९॥
 लक्ष सद्गुरुचे चरणीं । कोणताही आग्रह न धरी मनीं । समर्थ तोपवितील जें कृपादानां प्रसाद धणी पात्रें ॥२६०॥
 गोरक्षा वं ऐसाचि होती । कसितां उतरलासि कसीं । नेत्र दिवला वटकासी । आणि गुरूसी दूसरा ॥६१॥
 तेंच पावलासी सुलोचन । ही तुसी वं लाबलासी खूण । हें सच्छिष्याचे लक्षण । वागलें पूर्ण तत्र अंगीं ॥६२॥
 परी अभिमानें नाडलें । पुढें अवघें फोल जालें । सिद्धिवळें मन चेंवळें । लाम बुडाले स्वामिक ॥६३॥
 आनां ला लामासाठी । मनोर्थिनाश करिसी हठीं । तेहि मज बटे चावटी । ब्रुवा खटपटी कोरल्या ॥६४॥
 सखळ इंद्रियांचें अविष्टान । एक तें असे मुख्य मन । तें मनही असे अंगहीन । कैसेनि दंटण तयातें ॥६५॥
 या मनाची उत्तम स्थिती । जाईल पाहा नेलिया यंदी । ब्रंभोभाची गती । घरिल्या मीती संगाच्या ॥६६॥
 मन केवळ स्फटिक । संगविल्याऐसी दावी चमक । तुट्कें पुट्कें विट्कें देख । होप वाधक संगरंग ॥६७॥
 निःसंग असणं पाही । तो शुद्ध सत्त्व आपुले टायी । तयाकडे अग्रराध नाही । लाविल्या सोयीं बागेल ॥६८॥
 म्हणोनि मनोनाशाचें कारण । कधीं न करीच ग्या धारण । मन सन्मार्गेच वर्तवून । राखें सुप्रसन्न विमूति हे ॥६९॥
 मन मादून धंचल असनी । संग गुण धेवोनि उटती । तयानाजींच लिप्त न होनी । शुद्ध असनी असुक्त ॥२७०॥

जें ब्रह्मवाहं भलें । तेंचि सर्वात्मकीं व्यापलें । येथें मन केउतें वेगळें । विचार वळें पाहें पां ॥७१॥
 ब्रह्म जयातें म्हणती । तेंचि परमार्थतत्त्व गा निगुती । आदिमध्य तेंचि अंती । सकळ उपपत्ती तथाची ॥७२॥
 पदार्थमात्र सर्वोत्तम । व्यापोनि अव्याप्त निष्काम । पाहतिपा नसे काहीं भ्रम । सकळ संभ्रम स्वानंदी ॥७३॥
 जें स्वानंदाचें रूपडें । अंतर्बाह्य तेंचि उघडें । अहंतें कधीं न सांपडे । शहाणाचि अडे वेद पाहा ॥७४॥
 न घडेचि कांहीं निश्चयाला । म्हणोनि खलु विधि ब्रह्म बोलिला । सर्वं ब्रह्मेति या बोला । श्रुति गळवला हाचि हा ॥७५॥
 अक्षरचें मायाब्रह्म नटलें । त्रिगुणात्मकें आविर्भवलें । व्यापकत्वे तत्त्व ब्रह्म भरलें । सर्वातीत उरलें साक्षित्वें ॥७६॥
 त्या साक्षिरूपें करून । प्रगट बाबरे संपूर्ण । येथें कैचें द्वैतलक्षण । ब्रह्म सनातन अविनाश ॥७७॥
 यापरी सद्बोध भाषण । सप्त श्लोकां केलें निरोपण । योगी सिद्ध करिताती श्रवण । देहभान नसे ह्यां ॥७८॥
 गोरक्ष मुखाकडे उगाचि पाहे । चाकाटोनि मनीं धिजला राहे । याटे अर्पावी पदीं काये । पसरोनि बाहे कोंबळ्या ॥७९॥
 ऐसा सकळ चिन्तांसी । आनंद उद्भवला मानसी । मच्छींद्र अतिवेगेंसी । आलिंगनासी मिसळला ॥८०॥
 दाखोनि उठले योगीजन । प्रेम अवधूता करिती वंदन । अवधूत देती आलिंगन । प्रेम सघन वर्षलें ॥८१॥
 योगी मच्छींद्र करिती स्तुती । म्हणती धन्य धन्य ही अविनाशमूर्ती । सकळ जीवां बाबया विश्रंती । साकार स्थिती प्रगट
 हा ॥८२॥ नव मच्छींद्र मंडणे गोरक्षा । अजोनी काय पाहसी परीक्षा । सर्वज्ञत्व आर्णो लक्षा । याबरी उक्तेक्षा ना घेई ॥८३॥
 सोडोनिचा अभिमान । निर्विकल्प करी मन । याचे वंदीं आतां चरण । अलभ्य पूर्ण लाभ हा ॥८४॥
 यापरी सद्गुरु आज्ञापीत । परी तथाचें आलुमाळा चित्त । कांहीं चमत्कार ब्रह्मा विख्यात । हेतु मनांत हाचि पै ॥८५॥
 यासाठींच भटीं आळस । हें जाणती जाला अविनाश । याचा योग विशेष । कपारस असे कीं ॥८६॥
 उभयांचें संवादचरित पाहीं । निरोपण होईल पुढिले थापीं । तेथील अद्भुत नवलाई । सुरस तोही सांठवा ॥८७॥
 येथें वदविता दिगंबर । ग्रंथी त्या रूपेचा आधार । पाहतां मी मतिमंद पामर । परी बोलविता सार ज्याचा तो ॥८८॥
 श्रीदत्त पूर्ण कृपाशेरी । तेणेंचि कांहीं धरिलें अर्भकासी । आपणाचि होय हृदयनिवासी । बोलवी बाबेंसी खचरित ॥८९॥
 तें परम अतिगोड । श्रवणीं पुरवी श्रोत्रांचें कोड । तुम्हांसीच येथें चाड । अभाविक मूढ काय जाणें ॥९०॥
 प्रथरूपी हें भानससरोवर । येथें हंसरूपी तुम्ही श्रोते सुंदर । अर्थ मुक्ताफलें सेवणार । आणि निवडणार दुग्धपाणी ॥९१॥
 ते तुम्ही संत दयाघन । अवधूतानंदी सदा निमग्न । मी अनाथ दुर्बळ तुम्हां शरण । मागतों दान रूपेचें ॥९२॥
 अनंतरूपी संतविभूती । जापोनि सुत करी विनंती । सेना घ्याया दींग हातीं । पुढतां पुढतीं हेंचि मार्गे ॥९३॥
 ? इति श्री दत्तप्रबोधप्रणय । यासी दत्तकृपेचें संमत । श्रोते श्रवण करोत अवर्द्धित । पदचत्वारिंशोभ्यायार्थ गोड हा ॥९४॥

॥ इति पदचत्वारिंशोभ्यायः समाप्तः ॥

॥ अध्याय ४७ वा ॥

श्रीगुरुदत्तात्रेयाय नमः ॥ श्रीगणेशसहस्रनामां नमः ॥

श्रीजयजयविभो स्वामिदत्ता । सच्चिदानंद सद्गोदत्ता । अचल अखंडा मायातीता । तव पदौ माया वर्धिता ॥१॥
 वंदे सदा उदार शांत । दीनवत्सल कृपायंत । जाणसी दीनाचें मनोगत । अनाय सनाय करी वंद ॥२॥
 मी तरी तुझा म्हणवी दीन । अनन्यभावे पदौं शरण । जाणोनि अंतरीचें कारण । करी पूर्ण मनोरथा ॥३॥
 तव आभोरं स्वामिराया । लागलों तुझे गुण गाया । त्याची पश्र्चूर्ति करावया । कीजे दयादान मज ॥४॥
 मार्गां तुझेचि कृपेकोन । बरविलें श्रेण्यांपुढें निरोपण । तें चरित्र तुझें गोठ गहन । चालवीं पूर्ण पुढती ॥५॥
 या श्रोतिपाचें गुज । वंदि जाणसी महाराज । पूर्ण आर्पिकाचें करी काज । पुरविता चोज तूंच होसी ॥६॥
 वंदे दीनांचा सोयरा । निरोपणीं निरोपवीं दातारा । श्रोते वाट पाहती कयासारा । त्यांचिया अंतरा तोपवीं ॥७॥
 दत्त दयेचा सागर । हृदयी देता जाला उद्गार । कथा निरोपावया सुंदर । आनंद थोर उदेला ॥८॥
 तंत्र श्रोते बोलती वचन । चालवीं कथेचें निरोपण । गोरक्षें कां न केलें बंदन । विवक्षित मन वां त्याचें ॥९॥
 दत्ता वंदे श्रोत्यांसी । तुम्ही सावध सव श्रयणासी । तुमची आवडी देखोनि सरसी । निरोपित्यासी आनंद ॥१०॥
 उभय हृदय आनंदभरित । तो आनंदचि होय श्रीदत्त । त्या कृपायोगें हा प्रप । रसयुक्त गोड बड्ड ॥११॥
 त्या रसाचें करिते पान । तुम्ही भाविक संतजन । तुमचेचि कृपे करून । होय निरोपण अवधारा ॥१२॥
 मार्गां सेचाळिसावे प्रसंगी । दत्तासि नमिने जाले सिद्धयोगी । दत्तरी सकृत्ति आळिगी । आनंदें रंगी रंगले ॥१३॥
 तंत्र मच्छंदी बोलें गोरक्षासी । उठ भेटें श्रीदत्तासी येरू म्हणे सद्गुरुसी । उगेचि यासी केचि भेटें ॥१४॥
 येणें बहुयुक्तीचें केलें भाषण । तें ऐकतांचि आनंदलें मन । बोलाऐसा अनुभव पूर्ण । यावा दिसोन सकळनि ॥१५॥
 तंत्र अविनाश वंदे वा गोरक्षा । तुज कोणती पाहिजे परीक्षा । ते वंदे मज वंदक्षा । वाणवितो लक्षा आतांची ॥१६॥
 कोण योग उद्भवला अंतरी । तो सवदिखतां सांग झडकरी । तें नुरेचि येयें उरी । हेतु निर्धारि पुरतील ॥१७॥
 गोरक्ष म्हणे सावधान । सर्व सिद्धांतनिध बोलतां वचन । खेळ खेळूं उभय आपण । कौतुक संसृर्ण पाहतील ॥१८॥
 तो खेळ जरी म्हणाल कोणता । तरी लंपढाईचा मंडूं आतां । कोण कोणाच्या लागे हातां । कोण जिकिता होय कोण्हा ॥१९॥
 अवघूत म्हणे कळले बीज । तव मनीं दावावें वाटे चोज । वरें पाडूं कैसें काज । पाहतील आज सिद्ध सारे ॥२०॥
 गोरक्ष म्हणे सकळ्यांसी । तुम्ही सावध पाहा खेळासी । कैसे घरितील हे लपणारासी । कळेल तुम्हांसी सामर्थ्य ॥२१॥
 पुढतीं म्हणे अवघूता । जाणवेल आतां खेळ खेळां । उपेगा नये बोल बोलतां । अनुभव समस्ता वाणवा ॥२२॥
 अविनाश वंदे न बोलें उच्चर । लपावया न करीं उशरि । हे वाट पाहती योगेश्वर । लीलाचमत्कार पाहावया ॥२३॥
 गोरक्ष म्हणे धरोनि आवांका । बोलतां बोलसी बहु नेटका । परी खेळ नोव्हे हा फुका । उतरणें तुका कटीण कीं ॥२४॥
 अंग चुकवानि समरी । विरुळ चुकविले निर्धारि । येणें काय जालें तरी । आतांचि परी कळेल ॥२५॥
 तितुल्यानोचि हे मुलले । आगी तव अंतराही पुरलें । आतांचि कळीं येईल मले । खेळीं खेळें निवडती ॥२६॥

तंव मच्छींद्र म्हणे उगला । कां भलतेचि बोलसी बोल्ला । आणळिकें गाजविसी कळीला । सम फळिला मांडोनी ॥२७॥
 दीप करावया शांत । जेव्हां पतंग झंपावत । कां तृणपुतळा धांवत । विशवावया हुत स्वबळें ॥२८॥
 उरग होवोनि कोपायमान । म्हणे मी गळीन विनतानंदन । कां गच्छिका म्हणे पक्षेंकरून । मेरू उलथोन पाढीन हा ॥२९॥
 स्वघोत म्हणे भास्करा । येई तूं मज पुढें समरा । तेव्हां त्वां मांडिलें अविचारा । अनर्थ खरा वाढविसी ॥३०॥
 मच्छींद्र कोथें गोरक्षासी । बोलतां वदे अविनाशी । वाळक खेळतां खेळ्यसी । आनंद मानसी असावा ॥३१॥
 जो त्या अंतरीं उद्भवला हेत । तो न होतां पूर्ण मनोरथ । बालक रुसे पुगे निश्चित । कदापि शांत न होय तें ॥३२॥
 यालागीं त्याऐसें व्हावें । अर्थ त्याचे पुरवाचे । तोपवुनी शांतवाचें । कोथें न भरावें अर्भका ॥३३॥
 यावरी कोथें न भरा कांहीं । मच्छींद्रनाथा चमत्कार पाहीं । गोरक्षाची नवलाई । कैसी काई कळों दे ॥३४॥
 जेणें गोरक्ष संतोषभरित । होईल तोचि साधूं अर्थ । त्याचा प्रेमा मज बहुत । न मानीं विपरीत मच्छींद्रा ॥३५॥
 मग अवधूत म्हणे गोरक्षासी । वा रे आरंभ करीं लपावयासी । आलों पाहें भरावयासी । सावब वेगेंसी खेळीं राहो ॥३६॥
 येवोनि श्रोता सावधान । एकाग्र कीजे लीला ग्रयण । त्या गिरिनाळपर्वतीं योगीजन । तटस्थ निरखोन पाहती ॥३७॥
 तो पाहावया चमत्कार । स्वर्गीं दाटले सुरवर । ऋषिगण सक्ष किन्नर । अप्सरा विषाचर सर्वही ॥३८॥
 नेत्र त्रिकासोनि सर्व पाहती । तों गोरक्ष युत जाला निश्चितीं । सागरीं मीन होवोन त्वरित गतीं । जळचा संगतीं मिसळला ॥३९॥
 सर्व सिद्ध पाहती नयनीं । गोरक्ष न दिते कवणांलागूनी । म्हणे गेला न कळे कवणे स्थानीं । आणीं धुंडोनी श्रीदत्ता ॥४०॥
 तंव दत्त सर्वज्ञ सुजाण । ठापींच पाहें विलोकोन ओळखिलें त्याच लपतें स्थान । विचित्र संधान मांडिलें ॥४१॥
 विचित्र पक्षीरूप धरिलें । कृष्णहरित श्वेत भलें । लंब चंचुपुट विशाळें । पक्षवळें उडाला ॥४२॥
 तें त्या स्वच्छ देखतां । भरता जाला गगनगंधा । पश्चिम सागरावरता । तारा धरिता जाहला ॥४३॥
 तंव त्या सागराचे पोटी । विशाळ जलचरांची राहाटी । पक्षी न्याहाळोनि पाहें दिटीं । ओळखोनि पुटीं धरीं त्या ॥४४॥
 तारा धरितां निरखी जळीं । तंव अकस्मात देखिला वखोळीं । वाणाऐसा उतावेळीं । तुडी तळीं दीवली ॥४५॥
 चंचुपुटीं धरिला गोरक्षमीन । आणिला योग्यांचे सन्निधान । स्वच्छ करिती अवलोकन । आचंविता मन सर्वांचें ॥४६॥
 धरित्या रूपातें त्यागिलें । पूर्वदेहा प्रगट केलें । देखोन सर्व आनंदले । गोरक्ष बोले पुढतीं ॥४७॥
 दत्ता तूं कुशल होसी । बर्म जाणोनी खग पक्षी जालासी । मातें धुंडोनि वेगेंसी । योग्यांपाशीं आणिलें ॥४८॥
 निगा दावोनि उत्तम । बरावाचि केला पराक्रम । परीं पुढिले प्रसंग नसती हुगम । जाणवेल बर्म खेळतां ॥४९॥
 असो आतां तुम्हां लपावें । आम्ही शोधूं तुम्हांं बरवें । या कौतुकचेंचि निभेभरें । कळतल अनुभवं सकळ्येंतें ॥५०॥
 तंव दत्त म्हणे गोरक्षासी । लाणें छापणें तुम्हांसी । आम्ही नाचरूं या मोगासी । तुमचें तुम्हांसी साजेतें ॥५१॥
 लपणें लोपण्याचे प्रकार । याचा बहुत असे विस्तार । जया बागलें भय फार । तो वीं तस्कर लपतसे ॥५२॥
 पाहें पां तो शुक्र म्याला । द्वादश वर्षे गर्भी लपाला । भयेंचि सम्मुख पळाला । कपारीं येसला जावोनी ॥५३॥
 भयेंचि राव दशरथ । वनितांमाजी वनितां होत । शिव पळोनि न्यग्रोध होत । योग्यां त माळ्यंचनें ॥५४॥

हा थोरल्या गती । येर इतरांचा पाड किती । ज्यां लपणें आटवें चिती । ते भोगिनी दुःखराशी ॥५५॥
 असो तुज लपणें आवडे । तें तूं आचरें वाडकोडें । सहजें पटेल उघडें । धरितां अडे कोण येणें ॥५६॥
 ऐसें ऐकोनि बोला । तात्काळ गोरक्ष पळाला । जळचरणाची प्रवेशला । नवलक्ष जाला रूपें तो ॥५७॥
 तें दत्त जाले धीवर । जाळें पसरिलें अपार । गोरक्षा निवडोनि धरी सत्वर । आणोनि बाहेर दाविती ॥५८॥
 तो जळचरयोग पाहतां । आश्चर्य वाटे योगियांचे चिंतां । म्हणती धन्य अवधूता । तूहि शोधिता नेटका ॥५९॥
 असंत्य जळचराचे भार । त्यांत गोरक्षाचा संचार । भिन्नभिन्न रूपें साचार । तो तुज विचार कैसा कळे ॥६०॥
 कैसा त्यांतें परीक्षिती । प्रगट धरोनि आम्हां दाविती । हें वर्म न कळे आम्हांसी । धन्य होसी योगिद्रा ॥६१॥
 अवधूतलाघवातें देखोन । चक्षित जाले गोरक्षमन । मागुनी धरोनि अवसान । म्हणे सावधान होय दत्ता ॥६२॥
 म्हणे आतांचि पाहें कौतुक । क्षणें तुज पाडीन मी टुक । इतुम्यानें न होसी नेटक । चिंता बटका लावीन मी ॥६३॥
 परिसोनि वडे अविनाशी । ब्रूया अभिमान कां वाढसी । या अभिमानें नाडिलें बहुतांसी । पार त्यासी असेना ॥६४॥
 विविचि बकदाळम्यांलागोन । किंचित जाला अभिमान । ते पवनें नेले उडवोन । पाववी भ्रमण दह्यांहीं ॥६५॥
 अनंत दह्यांंची माळा । त्यांत किंचित पाहिली डोळां । अथापासोन दिगुण विविला । पाहतां सहजाला पाहे तो ॥६६॥
 उभयतांचें अभिमानखंडण । होयोन पावले जीवदान । मग तया रूपें करोन । पूर्वस्थान पावले ॥६७॥
 झुकाची कोण जाली गंती । जनकाग्रमीं पवला फाजिती । ही महादाड अहंरुती । तुजला किती सांगावें ॥६८॥
 असो तुझा असे योगमर । तयासि आला महादूर । एकाएकीं उतार । घडेल निर्धार कोठेनी ॥६९॥
 करीं तुज जें असें करणें । त्याचे निटतें होईल पारणें । दमत्याचीं अभिमान जिरणें । कैसोनि धरणें उडेल हें ॥७०॥
 वरवीं लीला योगी पाहती । या चमत्कारें त्या आनंद होती । मुक्ताग्रमीं वाढेल कीर्ती । चाल पुढतीं सरूं नको ॥७१॥
 सर्वांत जो होय आनंद । तोचि होय आम्हां परमानंद । परिसोनि मासे बोलिले शब्द । न राहें स्तब्ध रूपें दं ॥७२॥
 तंव गोरक्ष म्हणे जी आतां । उद्गार काय मज लपतां । शब्दें शब्द वाढवितां । व्यत्यय आणितां काय म्हणों ॥७३॥
 ऐसें बोलोनि ते अवसरी । गुप्त जाला जो बोललां उचरीं । पक्षिपाव्य वनांतरीं । त्या भीतरीं संचरला ॥७४॥
 दशलक्ष योनीं गणती । त्यामाजीं भार अमूप असती । गोरक्ष संचार निश्चिती । आदरें करिती त्या ठायीं ॥७५॥
 ऐसें देखोनि त्याचें कारण । जेयें असती पक्षी सान । त्या शोधनी पक्षीपदेन । होय आपण अवधूत ॥७६॥
 धरोनि त्यातें प्रगट करावें । मागुनीं गोरक्षें जावोनि दडावें । रूप अनेक धरावें । मध्यम व्हावें पक्षिजाती ॥७७॥
 त्यामाजीं प्रसंग पाहोन । अस्तिरूप दत्त करी धारण । आणीं गोरक्ष धरोन । सर्वोचि सोडोन देतसे ॥७८॥
 तेहि मांदी सरतां पाहीं । गोरक्ष होय स्थूल देही । त्यातें विलोकोनि लवलाहीं । दत्त तोहि व्याघ्र होय ॥७९॥
 पादा टाकोनि ललित । निवडोनि गोरक्षासींच धरित । मच्छिद्रापुढें धरोनि आणित । म्हणे हा सुत ओळखीं ॥८०॥
 नाना पक्षिरूपें पाहोन । गद्गदां हांसती योगीजन । म्हणती गोरक्षा सांडीं अभिमान । उगा शीण कां भोगिनी ॥८१॥
 जें जें वेलें त्यां लाघव । तेयें दत्तें केल्या पाहें उपाय । रिक्त न गेला कोण्ही दाव । जाणें भाव सक्क हा ॥८२॥

गोरक्ष म्हणे काय जालें । उमॅचि कां बोलतां हीन बोलें । मी यातें देईन बहुत शोले । कां भ्याले मन तुमचें ॥८३॥
 ऐसें बोलतां गुप्त जाला । कृमिकोटकीं मिसळला । रुद्रलक्षाचा नेम मला । निभक्त पाळा संभारें ॥८४॥
 तेंचें गोरक्ष करितां प्रवेश । त्यातें जाणता जाला अविनाश । शत्रुच रूपें विशेष । धरुनि त्यास आणि येणें ॥८५॥
 प्रगट करोनी दावीं सर्वां । परी गोरक्ष न सांडीं आपुल्या गर्वा । मच्छिंद्रम्हणे जी लेश नुरवा । बरवी करवा प्रदक्षिणा ॥८६॥
 योगींद्र म्हणे राहा स्थिर । उमॅचि पहा धरोनि धीर । याचे योगयुक्तीचा प्रकार । होईल आत्र जपैसाची ॥८७॥
 एवं मच्छिंद्रा दत्त जंव बोलती । तों गोम्क्ष मेला गुप्त गतीं । मुजंगोत्तमीं प्रवेशती । दत्त होती खग तेव्हा ॥८८॥
 फणअकणाचा मेळ । स्यूळ सूक्ष्म सान व्याळ । त्यामाजीं वावर सळसळ । खग निढळ पाहे तयां ॥८९॥
 एकाएकीं त्या अवलोकित । चेचुपुट आकाळित । गननपथें उडोनि येत । प्रगटोनि दावित गोरक्षा ॥९०॥
 यापरी कृमी सरले । अबधूतें ओळखोनि धरिलें । मागुतीं येरें आवगिले । स्थावरीं स्थिरावले तद्वरूपें ॥९१॥
 त्या वीसलक्षाची भरती । तितुके स्थलीं गोरक्ष फिरती । हें जाणोनि अविनाशमूर्ती । दावी अनुभूती योगियां ॥९२॥
 योगी आणि मच्छिंद्रनाथ । पांचा धरोनिया हात । गोरक्ष स्थावर यथार्थ । तो प्रशस्त दावी त्या ॥९३॥
 जें जें स्थावर जंगम रूप होय । तयांची दत्तची जाणे सोय । येरां ओळखी कोटोनि काय । पहातां नवलाप सवळ्यांसी ॥९४॥
 जे जे खेळा पाहों आले । चमत्कार देखोनि ते भुलले । आणिक पाह्याया लांकावले । आसनीं टेले तटस्थ ॥९५॥
 तंव गोरक्ष म्हणे आतां । सावध होय योगी दत्ता । मी सर्वांदायीं अरें रमता । तूं शोधितां शिणसील ॥९६॥
 तंव अविनाश म्हणे वदसी खरें । परी मासें व्यापकत्वहि न सरें । तुझी बळ शक्ति येथें नुरे । किरणें किरें म्हणों उगा ॥९७॥
 जेथें जेथें तूं लपसी । तेथोनि प्रगट करीं तुजसी । तव लीलायोगें सवळ्यांसी । आनंद मानसीं होतसे ॥९८॥
 न करीं वाडणें व्यवधान । कौतुक पाहानया भुकेले नयन । जरी आला असेल तुजला शीण । तरी एक क्षण विग्राम धे ॥९९॥
 ऐसें बोलें जंव दत्तयोगी । तशांत गुप्त जाला गोरक्ष वेगीं । गवांचे मेळ प्रसंगीं । चतुष्पाद रंगीं रंगला ॥१००॥
 तीस लक्षांचा समुदाय । पृष्क योक ते अपूर्व । जातिवर्ण अभिन्न । स्वांत डाव गोरक्षाचा ॥१०१॥
 त्रिगुणात्मकहा योगिराया । जो अगम्य वेदपुराणा । तो सर्वांतींच्या जाणे खुणा । करोनि कारणा वेगळाची ॥१०२॥
 तेंचें ओळखिलें मानसीं । गोरक्ष पावला चतुष्पदासीं । धुंडोनि आणावे तयासी । प्रगट सिद्धांसी दावावें ॥१०३॥
 जें जें रूप गोरक्ष धरी । तैसाचि दत्त होय त्याचा अरी । त्यातें धरुनि शडवरीं । सिद्धां सत्तरीं दावित ॥१०४॥
 व्याधरूपें धरोनि त्वरित । पाशजाळ पसरित । निवडोनि गोम्क्षा मोवित । जाणोनि दावित सवळ्यांतें ॥१०५॥
 कोठें सांपले योजिले । त्यामाजींच त्या धरिलें । कोठें स्वार होऊनि भले । आरूढ ते जाले स्थावरी ॥१०६॥
 कधीं मुंनवी बेंसनीं । कधीं गतेंत गोरोनी । कधीं पळतां धरी चरणीं । कधीं मुवनीं धरीत ॥१०७॥
 गोरक्ष दावी बहुशक्ती । त्याऐसीच दत्त करी युक्ती । चतुष्पदाच्या धुंडोनि पंक्ती । धरी सूक्ती मुक्त जेंवी ॥१०८॥
 अग्रुमात्र दुःख न देतां । त्यासी धरितसे अवचितां । दावी त्याचे गुह्यगथा । म्हणे हा लपता कैसा जी ॥१०९॥
 मज कधींच न सांपटवें । ऐसें तरी यानें लगावें । यापरी या जरी न साधवें । कां शिणार्थें व्यर्थ वांया ॥११०॥

मागुर्ती तो गोरक्ष वदे । दत्ता एवढ्या न बांधीं द्रोष्टे । शय्ये तोपविस्ती योगीहृदें । उगेचि आल्हादे बोलोनी ॥११॥
 आतांचि जाणवेल तुम्हासी । कैसैं धरितां पाहूं आम्हासी । वदतां गुप्त जाला वेगेंसी । चतुर्नशासी संचरला ॥१२॥
 हे मानवाची गणना । विभक्त मूर्ती विभक्त वर्णा । असंख्य भार असती जाणा । तदुपरि धारणा समृद्धी ॥१३॥
 जेथे जेथे गोरक्ष जाय । तेथे तेथे दत्त पाहे । म्हणे आतां करावें काम । सरला उपाय पें माझा ॥१४॥
 गोरक्ष जेथें जेथें लपला । दत्तही तेथें प्रगट जाला । धोनि योगियां दाविला । विचारी पडिला गोरक्ष ॥१५॥
 सप्त द्वीप सप्त सागर । दश खंड दश महेंद्र । मेरु आणि मंदार । लोवसमप्र लपला ॥१६॥
 एकवीस स्वर्ग चौदा सुवन । सप्त पाताळें संवर्ण । सवळ योनी सवळ वर्ण । लपतां धुंदोन आणि दत्त ॥१७॥
 अणुषू परिमाणू । तत्तद्रूपी करी भ्रमणू । म्हणे केडता जाणेल प्रमाणू । न धरितां आणूं उणीव त्या ॥१८॥
 ऐसें गोरक्ष जंव मनीं भावित । तंव ते ठायीं प्रगटे दत्त । गोरक्षाळ्यामीं म्हणत । चाल योगिनाय वाट पाहे ॥१९॥
 गोरक्ष ओळखितां खोचे मनीं । म्हणे अद्भुत दिसे पाची करणी । पावतो येथोनि लपते स्थानीं । एकाहि विंदानीं चुकोना ॥२०॥
 असो योगियांपुढें आणिला । तव म्लान वदन गोरक्ष देखिला । म्हुंछींद्र म्हणे खेळ सरला । किंवा कांहीं उरला
 सांग मज ॥२१॥ गोरक्ष म्हणे जी गुरुनाथा । म्यां न्यून न केलें खेळतां । परी जेथें तेथें पाहे दत्ता । कला पुरता पाठिलाग
 ॥२२॥ नाना रूपी जाऊनि दडालों । हिंटातं स्वामी भ्रम पावलों । याचिया वृत्ता पाहोनि म्यालों । मनीं निबालों खेळ
 पाहोनी ॥२३॥ तंव म्हुंछींद्र म्हणे रे वाळका । तूं केव्हां पावसी याच्या तुझा । महिमा न वळे वेदादिकां । केव्हां आणिका
 समजेल ॥२४॥ जें जें रूप तुजें धरिलें । तेथें तेथें दत्त पावले । पाहतां ठायींचे ठायीं संचले । गेले न आले येथेंची ॥२५॥
 आम्हांपुढें ऐसाचि टेला । तुजवाटे मागें लागला । माविकजनां जावोनि भेटला । अविनाश भरिला परिपूर्ण ॥२६॥
 तूं सांडों सांडों आतां भ्रम । बुद्धि निर्विषय करी निष्काम । ये याचिया पर्दी आराम । सुखधाम पावसी ॥२७॥
 सद्गुरु शिष्यासी जंव बोधिता । तंव सिद्धयोगी करिती विनंती । धन्य या गोरक्षें दाविली स्वाती । धन्य मूर्ती अविनाश
 ॥२८॥ उमय लीला नयनीं पाहतां । आनंद जाला आमुच्या चित्ता । उपमे पदार्थां धुंडितां । आम्हां सर्वथा दिसेना
 ॥२९॥ कसें म्हणार्थें गगन । सागर प्रतिमेवरी दुज कोण । तेंचि याचें प्रतिमेसी पूर्ण । यथार्थ जाण तेचिते ॥३०॥
 असो उभय कौतुक पाहिलें । परी लालसेतें गुंतविलें । ते मनोरथ पाहिजे पुरविले । सद्य कृपाळें आमुचे ॥३१॥
 गोरक्ष लपलें बहुत । तों शोधोनि आणी श्रौदत्त । हें कौतुक पाहिलें समस्त । एक अर्थ उरला असे ॥३२॥
 तो जरी म्हणाल कोण । तरी गोरक्षा ऐक वचन । अवधूत होतील गुप्तमान । तुम्ही शोधोन आणावें ॥३३॥
 सर्वेचि विनविती अविनाशा । पुरविजे एवढी आमुची आशा । ध्यान लागलें देवसुरेशा । बघिती यशा विमानी ॥३४॥
 ऋषि गंधर्व विलोकिती । कौतुक पहावया आनंद चित्ती । यदर्थीच कृपामूर्ती । तोनवी प्रीती या अर्थे ॥३५॥
 दत्त दीनांचा दयाळू । शरणागतासी वनवाळू । अनन्याची पुरवी आळू । द्रवला प्रेमाळू देखोनि ॥३६॥
 ओळखोनि सकळांचा हेत । काय बोले तेव्हां दत्त । जैसें गोरक्षाचें मनोगत । प्रिय निश्चिन तें आम्हां ॥३७॥
 हा येळ जें जें कांहीं जालें । तें त्याचेचि योगें मलें । आतां तुमचे मनीं जें वागलें । तें तेणेंचि आवगिलें पाहिजे की

॥३८॥ मग योगी बोलती गोरक्षा । दत्तें तुझी घेतली परीक्षा । आतां सावध होनोनि दक्षा । पुरवी अपेक्षा आमुचीही ॥३९॥ तुम्ही लपतां शोधून । अवधूतें आणिलें तुज धरून । त्याचा पालटा घे करून । क्षुधित नयन पाह्यावया ॥४०॥ तंव गोरक्ष म्हणे जी वरवें । या दत्तें आतां शीघ्र लपावें । वापुलें वैभवकृत्य दावावें । म्यां धरावें सत्यचिया ॥४१॥ जें जें लपणीचें स्थान । त्याचें जाणें मी विद्वान । केव्हां राहें मजपुढें लपोन । न लागतां क्षण धरीन या ॥४२॥ तें दत्त गद्गदा हांसती । म्हणे गोरक्षा धन्य तुझी हे ख्याती । ऐसा दुजा न देखों किती । भोगगती तुझीच चांग ॥४३॥ तंव मच्छांद्र म्हणे शिष्यासी । केंवि हातीं चढे तुज अविनाशी । योगाभिमान वृथा वाहसी । श्रम पावसी वाटे मज ॥४४॥ म्यां बहुतापरी तुज बोधिलें । परी वचन माझे नाही ऐकिलें तुझे अनुमया सर्व आलें । तथापि न वळे मन काहीं ॥४५॥ हा अति अभिमान मोठे धरा । येणें बहुतांचा जाला भावरा । अगूनि तरी करी आवरा । मोडीं पारा तपाचा ॥४६॥ अरे हा सर्वां अगोचर । तू तरी व्यापुढें पामर । मज न मने तुझा विचार । शरण सत्वर त्या होई ॥४७॥ धुंडिताहि कल्पाती । हा न लभे तुझिया हातीं । अभिमानें मंद मती । लाभ जाती हातींचे ॥४८॥ प्रस्तुत हांतींचें गमावोन । पूर्ण प्राप्तीसी भोगिसील शीण । सावध होव वापा अजोन । पत्न्याणधन संपादी ॥४९॥ तंव योगी म्हणती राह्या जी । हा गोरक्ष थेट आमुचे समाजी । काय हीनत्व येईल या काजी । मुखें पाहा जी कौतुक ॥५०॥ प्रीती देखोनि योगियांची । मूर्ती बोलली करुणेची । अहंता छेदावया गोरक्षाची । लीला साची दावित ॥५१॥ सर्व विलोकिती प्रेमें दत्ता । तंव गुप्त जाला अवचितां । योगिजनांचिया चित्ता । विस्मयो वाटता पै जाला ॥५२॥ अहो या दृष्टीपुढें । अचल अविनाश होतें रूपढें । तें अदृश्य जालें कोणीकडे । कोण झापडें आलें नेत्रा ॥५३॥ गेला न वळेचि कवणातें । गुप्त जाला जेथिच्या तेथें । गोरक्षा शोधोनि आणी यातें । अतिअतीतें भेटवी ॥५४॥ मच्छांद्र म्हणती सावधान । शोधितां जाणवेल राहाणपण । हें परिसोनि गोरक्ष आपण । करूं शोधन चालिला ॥५५॥ योगमागों गोरक्ष गेला । या अवधूतातें शोधिता जाला । जें जें होता आपण नटला । तो तो पाहिला ठाय तेणें ॥५६॥ चारज अंढज उद्भिज । नाना वर्ण खदज । चारी खाणी ह्या सतेज । योगीराज पुंडित ॥५७॥ चारी वर्ण सर्वां ठायीं । तेही शोधिता जाला पाही । पशुपक्षीमानवदहो । जलचर तेही शोधिले ॥५८॥ कृमी कीटकअलका । स्थावर जंगम सर्व देखा । समाजी शोध करी निका । योका योका निराळा ॥५९॥ यापरी शोध करून । पर्वती आला परतोन । तंव तेथें न दिसे अविनंदन । उदास मन जाहालें ॥६०॥ सिद्ध म्हणती गोरक्षासी । गवसोनि आणिला काय अविनाशी । भेटवीं त्वरें आम्हांसी । त्यावीण निश्चयेसी गमेना ॥६१॥ त्या कांदी न बोले वचन । हिडतां पावला परम शीण । मुख गेलें कोमावून । देखिलें वदन सर्वांनीं ॥६२॥ एक सिद्ध जाला बोलता । काय जालें जी गोरक्षनाया । कोमाइला इंदु न बोले वार्ता । जीवीं सखेदता दीसते ॥६३॥ गोरक्ष म्हणे शोधिलें बहुत । परी कोर्टें न सांपडे तो दत्त । येथें प्रगटला असेल निश्चित । म्हणोनि त्वरित पावलों ॥६४॥ तंव येथेंहि तो दितेना । आतां पुनूं तरी जावोनि कवणा । गेला नेणों कवण्या स्थाना । कोण योजना करूं सिद्धी ॥६५॥ मज अदृश्य ठायीं पडे । अनेक रूपी सांपडे । ऐसे योग माझे गाटे । गुप्त जोडे सहजेची ॥६६॥

तो नष्ट जाला वाटे योग । जीवीं लागली चितारोग । खयरें लावूनी घेतला उद्योग । करितां लाग साधेना ॥६॥
 असो या परी वोलोन । पुनरा धरिलो अंगवण । पुन्हा योगमार्गा अवलंबोन । करूं शोधन चालिला ॥६॥
 पूर्व पश्चिम दक्षिण उत्तर । अष्ट दिशा शोधिल्या समग्र । क्षेत्र पुरें ग्रामें सर्वत्र । मठ मठिका सविस्तर शोधिल्या ॥६॥
 सरिना सरोवरें आराम । लहान योर स्वळें गुंफा धाम । सागरादि भूगर्भ अनुक्रम । अनुत्तम उत्तम पाहिले ॥१७॥
 एकवीस खगांत धांडोळिले । लोकालोकही पाहिले । चौदा सुवर्ने विलोविले । सत पाताळें शोधित ॥७॥
 तंव श्रोते म्हणती बकिया । दत्त गेलेति कवण्या ठायां । तें बर्म कैसें न कळे तया । कोण किया ते निरोपी ॥७॥
 देखोनि श्रोत्यांचा प्रश्न । वक्ता म्हणे जी सावधान । आज्ञा करितांचि आपण । दिघलें स्मरण श्रीदत्तें ॥७॥
 दत्त सर्वात्मक सर्व निवासी । अगम्य अगोचर श्रुतीसी । स्तवितां टक आगम-निगमासी । नाम अविनाशी दत्त हें ॥७॥
 हा आकार-विकारहित । त्रिभूर्ति साकारे परी गुणातीत । निर्मळ निधळ उदार शांत । निःसंग वावरत निर्भय ॥७॥
 गोरक्षाची पुरावया आळीलीला दावितो हे दयाळ । तत्त्वीं तत्त्वाचा करुनि मेळ । व्यावृत्ति सवळ उरला असे ॥७॥
 अद्य त्या योगिराया । कैची काया कैची माया । कैची दिसेल कोटोनि छाया । कोण ठाया कैचि कळे ॥७॥
 दत्त नोहे एक देशी । म्हणोनि सांपडे गोरक्षासी । हा भरला सर्व भागासी । कैचा त्यासी दिसेल ॥७॥
 परितोनि तोपलें श्रोत्यांचें मन । म्हणती मागील चालयी निरोपण । कोण अवस्था गोरक्षालागेन । तें कीर्तन श्रवण करूं ॥७॥
 जी गोरक्ष शोधितां दिणला । गलित अवस्था पावला । अनुताप अंगी संचरला । अभिमान गळाला योगाचा ॥१८॥
 धर्मूनि आला सद्गुरुजवळी । मिठी घातली चरणकमळी । म्हणे न सांपडे कदा काळी । चिंता जाळी काय करूं ॥८॥
 तंव सर्व योगियांचा पाळ । गोरक्षासी बोलता जाला । हातिंचा लाभ गमाविला । काय तुजला म्हणावें ॥८॥
 तुज योगवळाचा अभिमान । नायकसी मच्छीद्राचें वचन । वळें कलह वाटवोन । जोटिला शीण श्रमेनिया ॥८॥
 देवें चिंतमणी सांपडला । तो गोफणोनि त्वां भिंगारिला । आंगणीचा वरूण दुम उपडिला । कामधेनूला दवडिलें ॥८॥
 तेवींच केली ही त्वां करणी । अलम्य लाभ टाकिला गमावोनि । तुज गुणी म्हणूं की अवगुणी । कीर्तीस हानी आणिली ॥८॥
 रसायन ध्यावें जीवावया । कोंपतन व्हावया सांगकाया । कल्याणार्थ सद्गुरुदया । की अपाया संपादिले ॥८॥
 नेणोनिया स्वहितासी । उपाय योजिला अपायासी । काय म्हणावें आतां तुजसी । मुकाविलें लाभासी सर्वांत ॥८॥
 आजवरा स्वीकारिलेंसि योगधारणें । त्याचें बरवेंचि फेडिलें पारणें । सर्वां सुखीं पुसिलीं पानें । घन्यता कोणें बावी ॥८॥
 अनंत जन्मीतप जोडे । तैच ऐसियाचालाम घडे । पुढट कैची सांपडे । दर्शन उघडें अभग्यां ॥८॥
 असो त्याचें न होतां दर्शन । कैवी राहतील आमुचे प्राण । तुझा उपकार आम्हांलागून । फळला पूर्ण गोरक्षा ॥१९॥
 मग आठवूनि श्रीदत्त । सद्गद जाले हृदयांत । दयाळा तूं अनाथनाथ । ये धांवत भेटां दे ॥१९॥
 नयनीं वाहती विमलधुधारा । अंगीं कांपती शरयरा । अडद्यास्यें करिती नामउच्चार । ये करुणाकरा दीनबंधो ॥१९॥
 प्रेमा नावरे योगियांसी । स्मरोनि खुंदती उकसावुकासी । दीनदयाळा अविनाशी । दावीं चरणांसी एकदां ॥१९॥
 पापरी सवळ योगी दुःखित । हें देखोनि मच्छीद्रनाथ । रागें गोरक्षातें धिक्कारित । केलासी घात सर्वया ॥१९॥

धिक्कार तुझ्या योगासी । धिक्कार तुझ्या योग्यतेसी । धिक्कार तुझ्या अभिमानासी । काय या वाढिवेदी जाळावे ॥९५॥
 जळो ऐसें मूढ ज्ञान । जळो हा तुझा दुष्ट गुण । जळो तुझे हें कर्म गहन । कासया वदन दाविसी हें ॥९६॥
 जें कृत्य अपेशकारक । त्याचें केउतें कोणा सुख । अमृत लवडोनि पाजी विख । ऐसा मूर्ख न देखिला ॥९७॥
 साकतेचें असतां अळें । त्यांत मर्दिचे धृतवेळें । तें सोडोनि सर्पगारलें । मेळवी वलें दृष्ट तो ॥९८॥
 तेंवीच तुझें आचरण । सर्वासि आलें आढळोन । चिंताडोही पाडिलेंसि नेऊन । वांचतील कोटून आतां हे ॥९९॥
 हे दत्तवियोगे कासावीस । फातील प्राणकायेचा नाश । तुजवरी सत्य हें अपेश । भोगसील यमपारा येणेंचि कां ॥२००॥
 आतां तुज सुखदाय कैचा । भाग घेतलासि रवरवाचा । येथें उपाय कोणाचा । भोग ज्याचा तोचि भोगी ॥१॥
 अनुतापार्थ पूर्ण । मच्छिद्रें प्रेरिले भेदवाण । विकट म्हुकुटी फिरवोन । दिला लोटोन पदघातें ॥२॥
 देखोनि सद्गुरूचा कोप । गोरक्षा जाला पथाताप । सर्व देही सुटला कंप । म्हणे महत्पाप ओढवलें ॥३॥
 सहज लीलें धरिला अभिमान । बलें वाढविलें नसतां कारण । त्यांत ठायीं ठायीं दूषण । आलें जडोन माझे मज ॥४॥
 गृहवाच्या पडिपाड संगी । स्वबलें जिंकूं धावे मुजंगा । कीं विटंबायया नागा । पेटे रागा मंडुकी ॥५॥
 कीं जिंकावया केसरी । पराक्रमें बोकड धावे बरी । तेवीच म्यां ही केली परी । विचार अंतरीं न करितां ॥६॥
 माझा भीच दावेदार । योगाभिमानें जालें साचार । कैसें कर्म वाढविलें दुस्तर । लाभ पोर गमाविला ॥७॥
 सर्व पापांचें मूळ पाहतां । हेचि दुर्धर असे अहंता । ते मज ठायीं उद्भवतां । पावलों घाता सर्वथें ॥८॥
 या अजगुणें मातें नाडिलें । दुर्धर व्यसनी पाडिलें । अविनाश रूपडें दंडिलें । अपेश जोडिलें हत दैवें ॥९॥
 योगी जाले हृष्टमन । सद्गुरु मच्छिद्रि कोपले पूर्ण । हेचि जोडी घाय जन्मोन । विगृ विगृ जिण हें माझें ॥२१०॥
 आतां हे कठिण जाली गोष्टी । मद्योणें पडले सर्व संकटी । अविनाश न पडे शोचिनां दृष्टी । काय वासाठीं करावें ॥२११॥
 त्या दत्ताचें न होतां दर्शन । अजये सिद्ध लज्जितील प्राण । तयातें उपाय करूं कोण । संकट दारुण ओढवलें ॥२१२॥
 पापरी पाचें घोलतां । पथात्ताम जाला गोरखचिंता । म्हणे करुणाघना श्रीदत्ता । धांव आतां ये समयी ॥२१३॥
 भयें धांपे धरपरां । नेत्री वाहनी अश्रुपारा । समवेता पाहे मिरमिरां । म्हणे कोठें दातारा गेल्लासी ॥२१४॥
 मी अपराधी तुझा दीन । नेणतपुणें दिघला शीण । तो रोय मनीं धरोन । गेलासि लज्जोन सांग कोटें ॥२१५॥
 तूं सदय शांत अविनाश । न पाहें माझे गुणदोष । मी शरण जालों तव पदास । तारीं दीनास दयाळा ॥२१६॥
 मी अन्यायी अपराधी । तुज शरण जालों कुत्राणिधी । मज वाधी चिंता व्याधी । तोंडीं आधी ये माये ॥२१७॥
 येतां तों धांवोन । माउली दीना देईं दहण । तुजें नाम पतितरावन । तें ग्रीव रक्षण करीं वेणी ॥२१८॥
 तुजवांचोनि ओस दिशा । मज वाटती अविनाशा । विगुणामय सर्वेश । न करीं निराशा दीनाची ॥२१९॥
 म्यां पामरें तुम्हांचें गाजिलें । हिंदवितां बहु वडी केलें । म्हणोनि हृष्ट मजवरी जाले । म्हणोनि उपेक्षिलें काय जी ॥२२०॥
 योसांगीं बाळ मारी लात । अर्भकणें लोटोनि ताडित । म्हणोनि माता काय खेद मानित । रूपें आलंगित बाळ्यानें ॥२२१॥
 तेवीं तूं माशी माउली । दीन अनाय बस्ताची गाउली । मासे अपराध पोटी धाली । पाव ये वेडी ॥२२२॥

मी चांडळ दुर्गुणी । छलक बुद्धी पापखाणी । मजसमान या त्रिमुक्ती । भुंडितां कोणही नसेची ॥२३॥
 ऐसा मी अपराधी खरा । परी तुज शरण गा दातारा । मज अनाया अंगीकारा । परात्परा पावन तूं ॥२४॥
 मज या सिद्धांती त्यागिलें । सद्गुरुनार्ये भोक्किल्लें । तुजवीण आतां ये वेळें । मज कनवाळे नसे कीं ॥२५॥
 छंद जो जो घेतला अर्भकपणें । तो तो पूर्ण वेल्या कृपाधने । आतां अद्भरे दीनाचा करणें । हीं काय भूपणें योग्य तुम्हां ॥२६॥
 ॥ आधीं पाळावा समये लळा । सेखीं विश्वासोनि कापावा गळा । येणें थोरीव काय सुशीळा । संकटीं वाळा गोवावें ॥२७॥
 तुम्ही भोक्किलतां निराधारी । मग मज पामरा कोण तारी । तुजहोनि श्रेष्ठ या दिगंतरी । मज तों अंतरी दिसता ॥२८॥
 तूं सदय उदार शांत । कृपावृत्त अनयांचा नाथ । तिहीं लोकीं प्रसिद्ध मात । माझाचि अंत पाहसी कां ॥२९॥
 शरणागतते तारिसी । अनन्याते आपंगिसी । भेदाभेद नाही तंव मानसी । निष्ठुर मजविशीं कां गातूं ॥३०॥
 हें तुज नोव्हे उचित । कीं भोक्किलवें शरणागत । सद्गुरु तुजें नाम श्रीदत्त । असोनि अदत्त कां होसी ॥३१॥
 आतां हेचि तुज प्रार्थना । न पाहें माझ्या दोषगुणा । प्रगट होय दे दर्शना । तोयवीं मना सक्कळ्याच्या ॥३२॥
 म्हणोनि अद्भुतासे आक्रोश केला । सद्गुरु अनुतां तापला । अभिमान समूल गळाला । सद्भाव संचरला अंगी त्या ॥३३॥
 सप्रेमभांयें देखा । गोरक्ष मारी नामें हांका । तंव लीळा दावी सिद्ध सखा । चमत्कार निका परिसिजे ॥३४॥
 गोरक्ष अंगी प्रेम दाटलें । प्रवाह नेवांनून सुटले । देहभारा मन विटलें । विप्रयिक हटले योग सर्व ॥३५॥
 ऐसा देखोनि शुद्ध भाव । लीला दावी करुणार्णव । गोरक्ष वाहनां अर्घ्य । आपुलें लावव प्रगटवी ॥३६॥
 गोरक्ष तये अवसरी । दीनवें नाम घेऊनी जंय पाचारी । तंव शब्द निषेधकारी । सर्वांतरीं सारखा ॥३७॥
 जंव जंव गोरक्ष पाचारित । तंव तंव प्रीतीं उचरें ध्वनी उठत । सिद्धयोगी श्रवण करित । पाहती चवित्त चहुंकडे ॥३८॥
 जेवीं व्यास शुका शुका पाचारी । उचरें प्रतिध्वनी उठे सर्वांतरीं । तैसीच जाली येयें परी । देव अवरी ऐकती ॥३९॥
 कीं हिरण्यकश्यपु पुत्रासी पुसे । तुझा रक्षक कोठें वसे । येरू म्हणे सर्वां विलसे । रिता नसे टाव कोठें ॥४०॥
 परिसोन मकाची वाणी । हरि संचरला समास्यानी । गुरुर शब्द चहुंकडेनी । काष्ठपायाणीं उठला ॥४१॥
 तैसीच गती आली येयें । हुंकारध्वनी ऐकिली योगिनाये । शब्द काटीं पायाणीं जाले निघने । मूखगानें व्यापोनी ॥४२॥
 आप तेज वायु पाहीं । प्रतिउचर शब्द तये ठायीं । टाव कोटेंचि रिता नाही । ऐकोनि नवलाई योगियां ॥४३॥
 तंव योगी गोरक्षानें म्हणती । प्रतिध्वनी अवधूताचे उमटती । परी कोठें न कळे याची वस्ती । केनी प्राती घडेल ॥४४॥
 गोरक्ष म्हणे भुंडितां मागलों । परी या सत्याग्रान पावलों । जीवीं श्रमीं बद्ध जालों । कबुलती वदलों शेवटीं ॥४५॥
 एसा अनापराधाची करुणा । ऐकोनि तोपंला चट्टे थोरिताया । पाचारित देतो प्रतिबचना । तो पटे श्रवणा सत्तत्वांच्या ॥४६॥
 ते ध्वनी माव उमटती । परी कोठें कांही न दिसती । आतां पुनं कवणाप्रती । कोण प्राती करवील ॥४७॥
 या अवधूतमासीसी । शरण जाऊं नो कवणासी । कोण वार्ता सगिल मजसी । वारील थमासी कोण माझ्या ॥४८॥
 तंव योगी म्हणती सावधान । धर्मी सद्गुरु मच्छींद्राचे चरण । तोचि शुभ वार्ता निरोधून । वरील शांतवन सर्वथे ॥४९॥
 यापरी योगी मुचविनी । मच्छींद्रचरणीं गोक्षेत्रे देखिला माया । सद्गद विनवीं गुरुनाथा । म्हणे शरणागता नुपेक्षी ॥५०॥

तें निरभिमान देखोनि वृत्ती । संदगुरु गोरक्षा वोलती । सर्व सिद्ध योगी ऐकंती । सावध चित्ती होत्रोनी ॥५१॥
 मच्छींद्र म्हणे हा श्रीदत्त । सच्चिदंधन आनंदभरित । अभेद अखंड सदोदित । त्रिगुणरहित सर्व साक्षी ॥५२॥
 सर्वज्ञ हा सर्वगत पाहीं । नसोनि वसे सर्वा ठायीं । विकाररहित विदेही । देवादिबाहीं अतर्क्य ॥५३॥
 हा जन्ममरणाहोनि वेगळा । कोणा न कळे याची कळ्य । अनाद्यंत हा सर्वांगळा । अतर्क्य लीळा अनुपम ॥५४॥
 यासी येणें कधी न जाणें । हा सर्वात्मकी सचोळपणें । यासी गुप्त ना प्रगट होणें । दिसणें नसणें काय कैचें ॥५५॥
 आगननिगमा न कळे गती । येरा मानवांचा पाद किती । योगमार्ग कुंठित होती । श्रम पावती तपोधन ॥५६॥
 तुम्हां वाटे हा लपाला । परी तो सर्वात्मकी प्रगट ठेला । काय म्हणावें मूढाला । नारा केला अभिमानें ॥५७॥
 दुग्धीच आहे नवनीत । परी जो सक्रियेंत या मथित । तयासीच होय तें प्राप्त । येन्हुर्वी निश्चित कोठोनी ॥५८॥
 तोचि विद्वां भरला विश्वात्मा । जाणीतल्या तोचि परमात्मा । आपुले देहीं जो आत्मा । आत्मानात्मा भिन्न नाहीं ॥५९॥
 तेंचि अविनाशरूप गोजिरे । ब्रह्मांडीजें भरून उरे । जें अभिमान समूळ जिरे । मग तो त्वरे लाभतो ॥६०॥ येथें लाग
 नसे जाणिवेचा । पाहिजे भक्तिभाव शुद्ध प्रेमा साचा । दास म्हणविजे काया मन वाचा । मग स्वामी दीनाचा बोळतो
 ॥६१॥ या अनन्याचेसाठी । तया धांवणें उठाउठी । प्रगटचि कोरडे काष्टी । अघतारहाटी नानाविध ॥६२॥
 सत्य निष्ठा निर्धार । सट्ट भाव प्रेमपाझर । तेथें अवधूत न लावी उशीर । आळ सत्वर पुरवी तो ॥६३॥
 पाहें पां कसोटी लाविल्याविण । घेणार न घेती कांचन । हिरा निघे घण साहो न । अंगीकार पूर्ण मग त्याचा ॥६४॥
 आतां किती तूतें सांगायें । बर्म खडिता ओळखावें । क्षरण होतां जीवेंभावें । दयाग्वि पावे साच पैं ॥६५॥
 दूर व्हावा शुकाभिमान जनकें जेथीं केला यत्न । तापविल्या निर्दोष कांचन । केला शोधून शुद्ध तैसा ॥६६॥
 अंतःकरण होतां शुद्ध निर्मळ । दत्तारंगी रंगला प्रेमळ । विनयता देखोनि कोमळ । विगळीं कळवळ उपजली ॥६७॥
 येईं येईं गा दत्ताराया । तुजविण क्षीण प्राणकाया । येकं दे लडिवाळ्याची दया । दावीं पावां आपुल्या ॥६८॥
 तुझीं संकुमार पाउलें । तेथें चित्त मन माझें वेधलें । तरी ये माउली उतावेळें । क्षुधित वाळें दर्शना ॥६९॥
 अनंतसुत विनवी श्रोत्रियां । स्ववित्तां प्रेमा नावरे योरित्यां । पुढिले प्रसंगीं करुणालया । उपजे दया दीनांची ॥७०॥
 दीनबंधु हा दीनानाथ । कृपालुपणें अति समर्थ । पुरवावया दीनचि अर्थ । प्रगटे माचार्य पाहोनी ॥७१॥
 निष्ठा प्रेम भक्तिविण । कधी न घटे प्रगट दर्शन । गालागीं हे करावे जतन । लाम गहन त्यायोगें ॥७२॥
 तो योग वसे संती । अंतर्बाह्य दिवारती । यास्तव दत्ता तुमची प्रीती । कधी न विसंवती तुम्हातें ॥७३॥
 ते आणि आपण । सदा सर्वदा समरसोन । उदकनीत भिन्नपण । कैचें कोटून येईल तें ॥७४॥
 जाणोनिया यमांतें । मी क्षरण आलों संततें । तरी अपंगोनिया या दीनातें । लाविजे सेवेतें निरंतर ॥७५॥
 तुमचे पदीं पडया सहवास । हेंचि प्रिय आवडे जीवास । म्हणोनि लागलों कासेस । न करा निरास दासाची ॥७६॥
 प्राप्त होतां संतकृपा । ठाय नुरेचि त्रिविधतापा । जाळी मगभय अथोर पापा । जन्ममरणखेपा चुकती ॥७७॥
 तुम्ही संत साधु दयाधन । अवधूतमूर्ती प्रभाषमान । धीर उदार पावन । पतितोद्धारण कर्ते जी ॥७८॥

तुम्हां शरणागताचा कळवळा । पाळितां अनन्याचा लळा । म्हणोनि पदीं वेळोवेळां । जोडोनि कमळा प्रार्थित ॥७९॥
 तुम्हीं समर्थ साधुंसंत । तुमचे पदीं प्रेममात्रे अनंतसुत । दान कृपेचें मागत । पूर्ण मनोरथ व्हावया ॥८०॥
 इति श्रीदत्तप्रबोधप्रंथ । श्रवणेचि पुरती मनोरथ । भाविकपरिस्रोत श्रोतेसंत । सप्तचत्वारिंशोऽध्यायार्थ गोड हा ॥८१॥

॥ इति सप्तचत्वारिंशोऽध्यायः समाप्तः ॥

अध्याय ४८ वा

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥ श्रीसद्गुरु दत्तात्रेयाय नमः ॥

जयजय श्रीदत्तदिगंबरा । जयजय करुणाब्धे दयासागरा । भवभयहरणा त्रिशोद्धारा । परात्परा परंज्योती ॥१॥
 सर्वज्ञा तूं सर्व साक्षी । दीना पाहें कृपावट्टाक्षी । हा तव कथामृतार्ते लक्ष्मी । यार्ते नुपेक्षी दयाळा ॥२॥
 श्रोते करूं बैसले ध्वज । त्यांसी करवी कथामृतपान । गोड चालवितां निरोपण । तूंचि पूर्ण अवधूता ॥३॥
 गतकथाध्यायाचे अंती अनुताप उपजला गोरक्षाप्रती । हुंकारध्वनी ऐकोनि प्रचीती । तुज स्तविती सिद्धयोगी ॥४॥
 कृपाळा तव दर्शनासाठी । विनय सर्व जोडोनि संपुटी । सप्रेम वाहे वाष्प दिटी । ध्यास पोटी दत्ताचा ॥५॥
 दीर्घ स्वयं करुणावचन । अट्टहासें करिती स्तवन । तें परितो सावधान । श्रोतेजन सर्वही ॥६॥
 जयजय स्वामी अवधूता । करुणाघना श्रीदत्ता । मापातीता त्रिगुणरहिता । वृषावंता शरण तुज ॥७॥
 जयजय सचिद्धनविलासिया । सकळ सिद्धाधिपते योगिया । कर्ता अनाथावरी दया । दाविजे पायां आपुल्या ॥८॥
 जय निःसंग निष्कामा । जयजयाजी मंगळ धामा । जयजय योगीजनविश्रामा । पाव आम्हां दीनातें ॥९॥
 जय अविनाशरूपा परात्परा । जय अखिल अगंगा निर्विकारा । तूं दीन अनर्थाचा सोयरा । स्वार्तां तोपवी ॥१०॥
 योगीजन हे वाट पाहती । दीनयाणीं तुज बाहती । करुणाघना कृपामूर्ती । त्वरित गती घे आतां ॥११॥
 तुज शोधितां शिणले फार । परी न पवेचि कळणापर । तेथें अज्ञानपणें मी पामर । केंवी पार पावेन ॥१२॥
 तें न जाणोनि जालों कष्टी । पावलों या दुष्ट अभिमानें संकष्टी । तेणें अंतरली तुझी भेटी । शीण पोटी जोडिला ॥१३॥
 अद्भुत करीदाचें उडुण । व्यापुडें कोवळष्टी दावी मूषण । गृहस्पतीस धावयां दूषण । मूढ आपण पावला ॥१४॥
 तेथींच वेळें म्यां मूढें । तुझे न जाणोनि पयाहे । अर्भकपणें जोडिलें सांकाडे । वेळ कुडें मासें म्यां ॥१५॥
 हा अश्रुण वळला माझा मन । म्हणोनि जीवें मावें शरण तुज । आदि आदि राखीं लाज । पुर्वींचो ज दीनांचे ॥१६॥
 आम्हां दीन जनांची म्हांती । परसोनि येउं दे कृपा चिचीं । धावें पावें शीघ्र गती । वाळा प्रीती सीमाळी ॥१७॥
 जयजय दत्त अवधूता । तूंचि माउली आमुचा पिता । गुरोर्गुरुपर धाम्ना । सौल्य सत्यता तूं आम्हां ॥१८॥
 तुझे पदीं पाव प्राण । सत्य संकल्पें केला अर्पण । आतां न पाहें पतितनिर्वाण । दे दर्शन स्वामिया ॥१९॥
 पापरी शरणागतांचे बोल । प्रेमभरित निवाले रसळ । ते परितोनि दीनदयाळ । प्रगट तात्वाळ जाडले ॥२०॥
 भय्य स्तेज मूर्ती । पाहतां जाला आनंद चिती । जयबचकारें टाळी विट्तिती । पुष्पें वर्षती मुखर ॥२१॥
 दत्त अट्ट्य संरंणी । देव योगींद्र गेले सुकनेनी । चिनालें दग्ध होमोनी । तापस मनी आहाळले ॥२२॥
 तें सर्वात्मक द्रवला । अवधूत कृपावन वर्षला । दर्शन आपण टक्कवला । प्रफुट्टि जाला आल्हादे ॥२३॥

जे दत्त कृपावन वर्षले । तंव प्रेमभावाचे पूर लोटले । तेणें खळमळ पातकें वाहावलें । पाटव्य जाले विकार्य ॥२४॥
 तें त्या अवधूतदर्शने । शुद्ध आर्द्र जालीं अंतःकरणें । स्वर्गी पाहावया दाटलीं विमानें । वर्षतीं मुमनें अपार ॥२५॥
 सर्वां मुखीं जयजयकार । विमानां होती वाद्यगजर । नादें हुमहुमिलें अंबर । जोडोनि कर स्तुतिताती ॥२६॥
 सद्भावें पांवले नमना । प्रेमें मिठी घालितो चरणां । अवधूतनामें करितो गर्जना । मिसळती आलिंगना अंगसंगीं ॥२७॥
 त्या आनंदाचा सोहळा । पाहावया येणें जालें सकळ्यां । ब्रह्मा त्रिणु जाग्रणीळा । देवपाळा इंद्रासह ॥२८॥
 नारद तुंबर यक्ष किन्नर । गणगंधर्व नळ कुवेर । वरुण सविता विद्याधर । दर्शना सत्वर पांवले ॥२९॥
 संनकुमार सनकसनंदन । अष्टदिक्पाळ रुद्रगण । वसुगण आणि पितृगण । सिद्ध चारण ऋषिभार ॥३०॥
 दैत्य दानवादि आले । नमनीं एक ठायीं मिसळले । धैरभावाते विसरले । नवल जालें दर्शनें ॥३१॥
 तें आणिक चमत्कार । पावला वसंत आणी समीर । वनस्पति प्रफुल्लित अपार । फळभरें डोलती ॥३२॥
 गिरिनाळवर्षतासह कानन । वृक्षमंडित जालें शोभायमान । आराम रमणीय रम्य स्थान । जळ परिपूर्ण ठायीं ठायीं ॥३३॥
 तापल्याचे ताप निवारी । क्षुधितांची क्षुधा हरी । तृणालस्य नाळे शरीरी । चिंता बारी वहरना ॥३४॥
 त्या आनंदाचा विलास । भोगाया जीवमात्री आस । गृहा प्रपंची मानोनि त्रास । आले दर्शनास अपार ॥३५॥
 खग नग आणी पन्नग । गार्ह व्याघ्र कुंरंग । निर्द्वंद्व फिरतो संग । दर्शनीं अनुराग सकळ्यांचा ॥३६॥
 स्मृता सिंधु पावक । अद्रिभूर्तिमंत देख । पत्नीचा न मनोनि धाक । भोगिती मुख दर्शनी ॥३७॥
 जीवमात्रां संतोष । दत्तनामें करितो घोष । वाखाणितो अवधूतयश । तोरे अविनाश पाहतां ॥३८॥
 जालें सकळ्यांत दर्शन । तंव मृगु नारद शुक सविधान । म्हणती दिगंबर धन्य महिमान । वेलें पावन सर्वांत ॥३९॥
 धन्य अमुन तुष्टी लीला । ते अतर्क्य नयेचे तर्काला । वेंतीं वळे आगमनिगमाला । येर पामराला कोटोनि ॥४०॥
 तं सर्वांतित अगोचर । तं निःसंग निर्विकार । तं सच्चिदन परात्पर । वंचि आधार सर्वांचा ॥४१॥
 तं मायातीत निरंजन । प्रकृतिपुरुषाहोनी भिन्न । तं अज अजित सनातन । प्रणवप्राणप्रिय तं ॥४२॥
 तं साक्षीत्वाचा साक्षी । अलक्ष्म्याचाही लक्ष्मी । तं पक्ष ना विपक्षी । रूपें निरीक्षी या रक्षी ॥४३॥
 तं धरा अक्षराहोनी पर । निराक्षरा तं आधार । तुष्टे अपांगपातें साचार । हे चराचर वागती ॥४४॥
 तं अवीट अमंग अलंदकंद । जीवा वायवा परमानंद । पुत्रावया निजमकळंद । तुष्टिचे आनंद तुज जाला ॥४५॥
 शुद्ध भक्ती शुद्ध क्रिया । परिग्रहणें अत्रिजाया । सुदीळ वागली अनमूया । म्हणोनि दया उपजली ॥४६॥
 तो आयदला तुज ठाय । यैतुक करविलें अर्घ्य । छलनार्थ आणविले तिन्ही देय । लोमोद्भव करविला ॥४७॥
 निज बरी वाळव्य पारंगोन । मोडें करविलें तंति सेवन । पुनर्जातां यास्त्री सर्वालोचन । वरुणावचन बोलविशी ॥४८॥

ऐकोनि करविलें सद्य देवा । वरदवाणी प्राप्त मेवा । देवत्रोनि नेमिसी ठावा । अवतार उद्भवा सकृपें ॥४९॥
 मायाकार गर्भ दाविले । विधि हर पृथक नेमिले । त्रिगुणात्मक स्वतः जाले । प्रकट केले रूपगुण ॥५०॥
 या जगद्गोरासाठी । दाविसी योगसिद्ध रादाटी । धन्य धन्य हे त्रिपुटी । पावतां दिटी आनंद ॥५१॥
 आतां नमो हूं सर्वोत्तमा । आमुचे अपराध कीजे क्षमा । वारी या दीनांच्या थमा । सुख आरामा पाववी ॥५२॥
 यापरी ऐकोनि स्तवन । अवभूत जाले आनंदवन । म्हणे तुम्ही माझे प्रत्यक्ष प्राण । पदपूर्ण जाणतां ॥५३॥
 मग मृगु नारद शुकासी । आर्लिंगिता होय अविनाशी । पर नार्ही त्या सुखासी । व्याचा त्यासी अनुभव तो ॥५४॥
 जें का कलक शुद्ध नाणें । त्या प्रतिपाडा कां पितळदावणें । पाचा उपमें काच देणें । हें न साहणें सुजातें ॥५५॥
 यदर्थ न दिवले दृढता । अमृत उपमा अमृता । उभय आर्लिंगनीं समरसतां । रत्नीं कीळता तेवीं ते ॥५६॥
 असो खानंदलहरी जिरवोन । अवभूतें केले त्रिवर्ग सावधान । करोनि शुकातें अवलोन । काय वचन बोलत ॥५७॥
 म्हणे संसृक्त असतां । कां पायलासी बाधकता । पृथा भययोगें वाढिलीत चिंता । भोगळीस व्यापा अघोरकां ॥५८॥
 तूं व्यासअरणाचा नंदन । हुस्तर जाणोनि गाया आवरण । दादरा वपें पूर्ण । राहिलासि लपून गर्भाचें तूं ॥५९॥
 तेथें श्रवण व्यासमुखें । सर्वही अवगत केलें निर्रें । मग प्रगटलासी गीतार्थ सुखें । पैराय तिलें दाविलें ॥६०॥
 जेजें जालें जन्मधारण । तया दिवला जन्मतां शाण । सर्वात्मक राहिलासि होऊन । परी दूषण अयोग्य तें ॥६१॥
 व्यास तव पाठीं धांवला । तो कुमारीनीं दूषिला । तुझा त्यांनीं स्तव केला । ऐकतां भरला अभिमान ॥६२॥
 त्या अभिमानें नाडिलें । सर्वात्मकपण विरालें । तें व्यासें परीक्षिलें । ठावी न पडलें वर्म तुज ॥६३॥
 पुत्र नाडला म्हणोन । तुज बोले पाराशरंदन । जातां भेटें जनकाचारागुन । तो वंधु जाण आम्हांसी ॥६४॥
 जातां विदेहपुरासी । पुसतां भलतेंचि वदसी । निचारें त्यागितां मानसी । वर्म तुजसी कळलें तें ॥६५॥
 तें घातक बीज निवटावया । दर्शनाच केली भूपें दया । परीक्षार्थ करविली त्रिया । केलीस वांचा देहलोमें ॥६६॥
 मग वैसवितां भोजनी । वैसविलें भूपें साम्य स्थानी । तेथें म्यालासि शब्दें पाहोनि । अव्यवस्थपणीं जोचिसी ॥६७॥
 जनकें वर्म जाणोनि मानसी । बहु बोधिलें पैं तुजसी । ऐदिलें तव देह अभिमानासी । लोभ मोहासी सांडविलें ॥६८॥
 तंव चित्त केलें निर्धूत । विवेक वाणविला बळिंबंत । दया समता हृदयात । विचार समस्त प्रबोधिले ॥६९॥
 नानापरी देवोनि आंची । मूस उतरली सत्य साची । अनुपम जाह्याही परीक्षा याची । पक काची पाहावी ॥७०॥
 म्हणोनिया तो गृपवर । आन युक्ती करी चमत्कार । एकांत शय्या रचोनि सुंदर । साहित्यप्रकार सिद्ध ते ॥७१॥
 पाचतोनिप सुशील गृहिणी । आवापिलें तिजलागोनी । ममत्त्व सर्व सेवा जाणवोनि । सिद्ध कामिनी कळवावा ॥७२॥
 जें होईल उभयान । तें मातें कीजे श्रुन । सेवेंत कवना नाणीं निश्चित । होतां रत दोष नाही ॥७३॥

पतिआज्ञा शिरी बंदोन । त्या पर्यकीं तुज करविलें शयन । राया कांता सेवे सोपोन । गेला आपण अन्य स्वप्ना ॥७४॥
 मागें राणी सेवा करितां । विपरीत भासलें तव चिंता । नग्न आळिणीं कामभारिता । कायासंकोचिता तूं होसी ॥७५॥
 योग्यपणाचें वर्म चुकलें । आयोम्य मार्गी परम भ्रमलें । मयाभीत मन जालें । पृथी वळें फिरविली ॥७६॥
 ऐशापरी सरली रजनी । प्रभातें उठोनि गेली राणी । रावपदीं भाळ ठेवोनी । जालें निरोपोनी दिवलें ॥७७॥
 तंव भेटीस राव आला । वृत्तांत पुस्ततां न बोलसी घोला । कांता नाचरली सेवेला । यदर्थी आला रोप वाटे ॥७८॥
 शुका तें त्वां आवंत । रायासी केलें सकळ श्रुत । नरेन्द्रें जाणोनि भावार्थ । म्हणे विपरीत कर्म तुझें ॥७९॥
 जें जें म्यां वुंनें बोधिलें । तें तें बांधा त्वां दवाडिलें । अद्याप दूत चित्त न जालें । मन मळलें तैसेंची ॥८०॥
 खरी शुद्ध असतें अतःकरण । तरी वळवितों भय धोण । नग्न माता वाळस्तन । मुली पान स्वानंदें ॥८१॥
 कामिनीचे अन्य प्रकार । पादांतां न व्हावा विकार । तरीच योग सिद्ध साचार । ना तशीच पार जगामाजी ॥८२॥
 शुद्ध असतें अंतःकरण । विकाररहित असतें मन । तरी करितासी स्तनपान । कन्या संकोचोन कन्य केलें ॥८३॥
 बिग्न साधन बिग्न योग । बिग्न वैराग्य बीतराग । बिग्न भगवें नासोनि केलें सांग । हा तों रंग निश्चयें ॥८४॥
 खोंचलें रायाचे शब्दवाण । तें अनुताप उडवला दारण । जनकासी म्हणसी आपण । ह्मणें शासन मज केलें ॥८५॥
 हा उपदेश बागला चिंता । बोध बाणविलासी पुरता । तव चरणीं अर्पिला माया । ह्मणावेंता तारिलें ॥८६॥
 जनकें केली पूर्ण ह्मणा । वैराग्यमार्गी दाविला सोपा । हृदयीं उजव्योनि ज्ञानदीपा । अज्ञानखोपा मोडिला ॥८७॥
 तो बोध बागला तुम्हासी । पुढें आला उपेगासी । अमरें पाठविलें रंभेसी । छव्यावयासी तपीं तुज ॥८८॥
 कामरंभा वसंत । नानापरी तुज मोहित । त्या विषाचें त्वां केलें अमृत । संवाद बहुत गोड तो ॥८९॥
 तव संवाद निश्चिती । तिबांसरी जाली उपरती । त्या प्रबोधाची प्रचीती । घडोनि निश्चिती तुज आली ॥९०॥
 सर्वान्मकपण नेष्टे पुढाचें । नाशक घर अभिमानाचें । थन निष्कळ गोरवाचे । केलें साचे अभिमानें ॥९१॥
 यालागीं तुज म्हणतों सावधान । असावें निर्द्वंद्व निरभिन्न । सर्वां स्त्रीं समान । एक भित्त नसेची ॥९२॥
 एकापासोनि अनेक जाले । अनेकीं एकचि वसले । निःसंग संगी रंगले । पांढे पां मलें तेंचि तूं ॥९३॥
 यापरी होता संवाद । गेला शुक्राचा भेदाभेद । जाला सर्व धार्मिक बोध । अविनाशपद पावला ॥९४॥
 बोधिनां यागलें शुभासी । सृजनी श्रवण घडलें सर्वांसी । तंव निरलोनि नारादासी । वोलें वचनासी अवपून ॥९५॥
 नारादा तुम्ही क्षणनिष्ठ । श्रुतीनाजी परम श्रेष्ठ । येणकांजी बरिष्ठ । सदा तद्विष्ठ हरिभजनी ॥९६॥
 निःकर्म वैराग्य रिक्त । आत्मज्ञाने अनुरक्त । प्रपंचापासोनि असक्त । भगवद्रक्त म्यानी हे ॥९७॥
 सन सगु क्षपि मार । योगी तारसी दिगंबर । या ससंगी तुम्हां वावर । सारासार जाणते ॥९८॥

शांत दांत निःसंग । जीवीं सर्वदा वीतराग । दर्शनें केदितां परपांग । खलमरंग भोगितां ॥९०॥
 सकर्षी सदा सुशील । अंतःकरणे अत्यंत निर्मल । चित्त जैसे गंगाजल । मानसविमल तमचें ॥१००॥
 सर्वदा असतां सावधान । विवेकप्रबोधें संपन्न । अंतर्निष्ठ ज्ञानघन । असतां मन पांगुल्लें ॥११॥
 आपण वयोवृद्ध तपोवृद्ध । ज्ञानवृद्ध योगवृद्ध । असोनि आचरणीं परम शुद्ध । तथापि सावध असतें ॥१२॥
 परम अनिवार विकार । न चुकती करावया उपकार । दुग्ध पाजितां फाणवर । करितां उपकार चुकेना ॥१३॥
 संगोणेंसे आचरे कर्म । हा तंव वृत्तीचा असे धर्म । तेथील अणुमात्र चुकतां धर्म । नुस्की शर्म किंचित ॥१४॥
 हा तंव अनुभव असे तुम्हांसी । मीडतां देखिलें जलचरांसी । पूर्ण लक्षितां तपांसी । विकृति मनासी उद्भवली ॥१५॥
 अहा कांहींच नाही केलें । वय वृथा गमाविलें । प्रपंचसुखा न भोगिलें । मन वैधलें कामवाणें ॥१६॥
 तेथें सर्वची गेलें वाया । विपर्यय अमित जाली वाया । तदर्थ धुंडिसी उपाया । पावैन अपाया न जाणसी ॥१७॥
 वाटे अप्रयासीं व्हावा योग । प्रातः व्हावे शीघ्र भोग । मग तो फिटावया पांग । द्वारेके लाग साधूं जासी ॥१८॥
 सोळा सहस्र एक शत । अष्ट नायका विराजित । राज्य करी कृष्णनाथ । करील मनोरथ पूर्ण तो ॥१९॥
 जाबोनि तया समेसी । नारदा संचित बैसलासी । तें जाणोनि हृषिकेशी । गुज तुम्हांसी विचारी ॥१२०॥
 तें तें तुम्ही जाणवितां । धर्म वळलें यदुनाथा । प्रथम वेत्त्या विवाहवार्ता । त्या न चित्ता तुज येती ॥१२१॥
 म्हणसी तुज असतां बहुत । एक मज करी अर्पित । हांसोनि बोले रमाकांत । उठा त्वरित बेल कां ॥१२२॥
 करावे भगवद्भक्ताचें रक्षण । मनोरथ करावे सत्य पूर्ण । दूषणाचें कारयें भूषण । हें तव नारायण धर्म जाणे ॥१२३॥
 तें दावितां निर्धारें । म्हणे नारदा उठा स्वरी । म्हास नसेल ज्या घरी । ते अंगीकारी कागिनी वूं ॥१२४॥
 नारदा येथें जाला उपदेश । परी त्या न जाणितला एक लेख । हाथीं पेटोन विशेष । शोधावयास चालिला ॥१२५॥
 तेथें ही दाखिली अनुभूती । सर्वाग्रमीं व्यापला श्रीपती । तेथेंही उमज न घरोनि चिंती । बाह्योस खंती ध्रम यांया ॥१२६॥
 उठतां कामाची ज्वाला । ईश्वरशक्तीवरी ठेविसी दोळा । नेणसी सर्वेश्वरी कळा । पावलासी अवकळा कुसंगें ॥१२७॥
 नष्ट नाथ्य नापायण । तया कापटी ठेविलें दूषण । परम कष्टी दोषोन । द्वारकापट्टण सोडिलें ॥१२८॥
 खेदें मानस क्रोधभरित । अविचेंकें जालासि संतत । स्वकर्मां मंडलें चित्त । ओटवला अनर्थ सन्मुख तो ॥१२९॥
 जातां मागीं सरोवरीं । ज्ञाना प्रवेशलासी स्वरी । अधर्मपणींच नारी । जालासि हुंदरी स्वअंगें ॥१३०॥
 अवयव पादतां लज्जित । नारदा जालें तुजें चित्त । स्वर्मीं जालासी मयाभीत । म्हणसी विपरीत केंवीं जालें ॥१३१॥
 परी जो छंद जया मानसी । तद्रूप होणें सत्य त्यासी । ही साक्षा पुता भमरासी । आणा आळिकेसी अनुभवा ॥१३२॥
 तेथीं तुम्हांतें फळलें । तेथें मायिका पुरवें अंगीकारिलें । संतान विशेष वित्तारिलें । प्रभवादि मले पुत्र साठ ॥१३३॥

एक जालें कन्याखान । कपिलापट्टी नामाभिधान । विषयप्रपंची भोग संपूर्ण । भोगितां मन विटलें ॥२४॥
 त्या भेणें पळालासि शेवटीं । परिवारासह पुरुष लागे पाठीं । थर्याटें धाक भरला पोटी । रिवालासि पाठीं कृष्णाच्या ॥२५॥
 तेथें विनोद जाला अद्भुत । त्रास पावलें ऐकोनि चित्त । अनुतापें त्राहि त्राहि म्हणत । तें कृपावंत जाला हरी ॥२६॥
 मायिक रूप आच्छादिलें । पुत्रकन्या मान्य केले । सद्यप्यें तुम्हां सोडविलें । पूर्ववत दिवलें तब रूपा ॥२७॥
 नारदा तूं सिद्धमवन । तुज न लागायें हें लंडन । परी कुसंगें पावला दुर्युग । सज्जनपण हारलें ॥२८॥
 विकारें ध्वज उभारिला । प्रकार आपुला वाढविला । मनोरथ सवळ पूर्ण केला । नायिलें बला तुमच्या ॥२९॥
 तेथें कैतारी सर्वोत्तम । तेणें हरिला भवभ्रम । बुद्धी केली निः । बोधक्रम बोधवोनी ॥३०॥
 आचरतां सत्कर्म राह्यदी । असत्कर्म लागे पाठी । पाडी नाना व्यसनसंकटी । पुण्य सांठी होऊं नेदी ॥३१॥
 यदर्थ असतें सावधान । सत्संगी राखविजे मन । अन्य व्यजोनी व्यवधान । सुखरूपी लीन असतें ॥३२॥
 देहाचे विकार दंडाचे । तर्क वितर्क खंडाचे । शांती क्षमते न संडाचे । आणि विमोडाचे लोभ मोह ॥३३॥
 पासना सांडायी कुडी । ममतेची छेदाची वेडी । तृष्णा वक्ष्यना आशा खंडी । कीजे तडातोडी तयाची ॥३४॥
 दया आणि विरक्ती । वराची हे परम प्रीती । प्रेमभाव भक्ती । सत्संगती जोडाची ॥३५॥
 भेदाभेद टाळावे । विवेकें अंतर धाळावे । त्रिपुर्णा ते जाळावे । सम्यक् पाळावे सर्वां भूती ॥३६॥
 इन्द्रिय सत्संगी पाडावे । चित्त मनातें घोगावे । शब्दमानें दाड्यावे । कधी न हट्यावे या काजा ॥३७॥
 सदा सत्सनागनी यागावे । संहितार्थासाठी जागावे । सत्सिद्धनक्षररूप भोगावे । भजनीं गावें हरीनें ॥३८॥
 हें नारदा तुमचें आचरण । पाहोनि जीरी आनंदघन । दुर्महं सावचरिं दर्शन । अलम्प्य पूर्ण लाधलों ॥३९॥
 तुम्हां माझी पूर्ण गोडी । भजदी तुमची तंतीच आवडी । आजी लायलों आनंद जोडी । खानंद गती उभारिली ॥४०॥
 यापरी होतां शब्दगौरव । वाटे परमावृताचा खूब । धांवोनि नारदें तें घातली वत । भेटी अभिनय सप्रेम ॥४१॥
 जीवोशिव पदस्त्री मिठी । प्रेमानंदी जडल्या गांठी । बळव्या अमृताच्या कोटी । सुरस पोटी आल्हाद ॥४२॥
 त्या आनंदासी नाहीं पार । समरसले सिंधुसागर । चिंतसगुपी तदासार । वृत्ति निर्भर मुगल्या ॥४३॥
 मनानंद योन्मोत । भेदाभेद जात्या गलित । योगब्रह्मगुप्ती करामे जागृत । हेनो मत राहिली ॥४४॥
 दत्ते स्तनंदते निरविलें । लोचन उचरोनि नारदा पाहिलें । तब चिद्वानंदी निरखले । रोषहि तुम्हें देखमला ॥४५॥
 मग अरपुनें आपण । नारदा वेलें सावधान । धेरे टक्कली निरागन । पादें निरखोन दत्तमुनी ॥४६॥
 भेटनां नेत्री निरविलें । मदन तेचि अंतरी पाहिलें । प्रसरे पाडतां व्यासने । ते हें टक्कलें एकचि की ॥४७॥
 तब अरपूत म्दगली पुरे । ऐसे वरी जेणे जेरे । वेरु म्हणे हें पोरें । दया को अरपूत ॥४८॥

यापरी दत्त नारदासी । भाव्य होय परम हवीं । सुखसंतोष सर्वांसी । प्रेमा भृगुसी नावरी ॥४९॥
 झरतां देखोनि नयन । दत्त नम्रोत्तरीं करी भाषण । जी तुम्हीं अत्रिसमान । नारद पूर्ण तैसेची ॥१५०॥
 तुम्ही मयिप्याचे बंधू । पितृव्य माझे कृपासिंधू । तुमचा महिमा आगधू । लगला वेधू त्रिदेवा ॥१५१॥
 महाराज तूं तपोधन । स्वतेजें तूं प्रकाशमान । तुळितां मास्वर वाटे गौण । तूं सुमित्र पूर्ण सर्वांसी ॥५२॥
 तूं वेदांतज्ञानें निपुण थोर । विचार जाणसी सारासार । वाग्विलासें अंगिराकुमार । डोले प्रियकर त्या वाटे ॥५३॥
 तूं सर्वज्ञ उदार पंडित । शांत दांत आणि विरक्त । आत्मज्ञानी विल्यात । बंध सक्ळ्यांत मान्यत्वे ॥५४॥
 क्षमा दया तुजपाशीं । हृदयी वागती अहर्निशीं । अद्वय अभेदपणें वागसी । निर्मळ मानसीं पवित्रता ॥५५॥
 विचाविनयसंपन्न । तुज ऐसा न देखों आन । प्रताप आगळ्या सतेजमान । मरिलें त्रिभुवन कीर्तीनें ॥५६॥
 तुम्ही सर्वज्ञ जाणते । परीक्षक बसूचे पुरते । उपमा थावया तुम्हातें । न दिसे मातें बाईंच ॥५७॥
 उपमे थावा जरी नारद । तरी तो कळकुटा प्रसिद्ध । नसता वादवी विरोध । परी सत्य संवाद तयाचा ॥५८॥
 त्रिलोकी जया रमण । चैष्टित ह्याचें काळक्रमण । परी कोठें न घे दूषण । दूषणीं मूषण होय बेह्या ॥५९॥
 नारदलीलेची जी क्रीडा । न दे कवणासी बाईं पीडा । कळहरपी लग्न रोकडा । आनंद गाढ निपजवी ॥१६०॥
 नारदकृप्य वळ्याणकारक । वादवी सक्ळ्यां पुखदायक । तुमचेंही चरित्र अलोलिक । वाटे कौतुका मज त्याचें ॥६१॥
 महाराज भृगु तूं श्रेष्ठ । तपोधनमार्जी वरिष्ठ । सर्वज्ञ होसी अंतरनिष्ठ । परीक्षा उद्बुध जाणसी ॥६२॥
 विचारी पाहसी शोधून । कोठें योग्यता श्रेष्ठपण । कोठें नांदती पद्गुण । कोण संपन्न सदय तो ॥६३॥
 सर्व त्रैलोक्य शोधिलें । जीवजंतु भाव पाहल । मानव असुर पुंडाळिलें । देव चौखोळिले सर्वही ॥६४॥
 कोठे बाईं कोठे बाईं । एक आहे एक नाई । पद्गुण सदयता पाई । निरमिगान सोही दिसेना ॥६५॥
 शोधितां सर्वही शोधिलें । निवृत्ते सक्ळ्यांचें उरलें । आतां तेही शोधू व्हिले । मनीं वागलें तुमच्या ॥६६॥
 शोधार्थ केले गमन । त्वरे पाहिल पैलासमुवन । अपर्णसहित शिवलक्षण । आनंदवन अंतरी ॥६७॥
 गेल्यासि शोधायवा अंतर । म्हणोनी न केला नमस्कार । उभें राहोनि धीट समोर । पाहसी प्रकार तेथींचा ॥६८॥
 देखोनि तुमचें उद्बुधपण । शिव जाले कोपायमान । तुम्हां वळला तमोगुण । जाणोनि दूषण निघाला ॥६९॥
 तेथींय सचलेंही जातां । चतुर्मुख पाहिला विघाता । तो तुमचा प्रसन्न जनिता । मातापिता बंध कीं ॥१७०॥
 तेंपेही जावोनि समोर । नमनीं न जोडिले ह्या कर । तेणें अेच्छजोनि अनादर । जाला क्रूर अंतरी ॥७१॥
 परी पुत्रलोभें करिती क्षमा । पुसती तुम्हां कुशल क्षेमा । मोहें मापणीं वादविती प्रेमा । म्हणे उत्तमा वेंस का ॥७२॥
 आज्ञा स्वनेमातें टाळिलें । अविचारव्य अंगीकारिलें । हें आम्हां नीट न वागलें । चित्त मंगलें अवमानीं ॥७३॥

देखोनि त्याचें लोभितपण । त्या ओळखिता तो रजोगुण । नोटे हें घट्टगुणस्थान । हें शान्तपण लीलां ॥७४॥
 तें न रचे तव मानसी । मग पारला शीरसागरासी । रोपदायनी बेंकुट्यासी । जाणे मनसी मृगु असे ॥७५॥
 परीक्षेसी आळा विविधुत । र्ग जागोनि भगवंत । वाय करिता जाळा वृत्त । तें सावचित्त परितो ॥७६॥
 लक्ष्मीस आश्रमी लाहिलें । कौस्तुभा करी घेतलें । यदास्थळ निम्न केलें । मित्रं दाखिलें निद्रेचें ॥७७॥
 श्रोत्रे म्हणती साक्षेपता । इतकी यां यरणें अनंत । तं निनयी वळा । सावध चित्तां कावें ॥७८॥
 धन्यमनीनें कारण । करितो तुम्हाची निरोपण । तें आवडी याजे श्रवण । बहु नारायण कृपावृत्त ॥७९॥
 परम वसुलता हरीअंगी । दुःख न बाधे मित्रालांगी । यस्तव त्या प्रसंगी । कार्य संयोगी सुखार्थ ॥८०॥
 मृगु आलेति ज्या कारणा । ती पूर्ण करावी त्यांची कामना । तोपचायें त्यांच्या मना । यदर्थ योजना हरी करी ॥८१॥
 जो सयेंचमाअंगी विचार । ती कलूषि परितो सादर । जाळा असे निदाभर । द्विज अंतर जाणावया ॥८२॥
 जरी असायें जागृत । तरी न घडे द्विजकार्यार्थ । म्हणोनि निम्न निद्रेंत । सावचित्त अंतरी ॥८३॥
 किंवा द्विजपदप्रसाद । साधावया अंतरी सावध । हृदय पात्र प्रसिद्ध । ओढवी मुकुंद निद्रामियें ॥८४॥
 निद्रा नोव्हे तें ध्यान । एकाग्र मांडिलें अनुष्ठान । द्विजप्रसाद चरण । व्यावयालो न प्राप्त तो ॥८५॥
 हरी म्हणे हा द्विजवर । परी तो माने आम्हां श्वर । त्याची कुमरी लक्ष्मी हुंदर । करणें सत्कार योग त्याचा ॥८६॥
 परी ते आले परीक्षेसी । आम्हां पावणें प्रसादासी । प्राप्त काळी पत्नीसी । रोप मानसी उपजेल ॥८७॥
 किंवा मी निष्काम निःशक्त निद्राभर । पाहोनि कोपेल आमुचा श्वर । रोपें कन्येची दारील माहेर । म्हणोनि गूढत काविलें ॥८८॥
 कीं मृगु देतांचि लताप्रहारा । क्रोव भाभिनीच्या उपजेल अंतरा । देखोनि धार्यल द्विजवरा । म्हणोनि मंदिरा प्रवेशवी ॥८९॥
 किंवा आपुला अनमान । तो न कळावा वांतेलागुन । पाहतां लावील दूषण । पुरवी गमन यदर्थी ॥९०॥
 असो कौस्तुभ कां घेतला हातीं । ताडितां रुतेल पदाप्रती । त्या दुःखें निश्चिती । आहाळेल चिंता द्विजवर ॥९१॥
 कीं पूर्ण पदमुद्रा उमटायया । हा कौस्तुभ आणिल व्यस्यया । यदर्थ वंढीचा काढोनिया । मुक्त हृदया पें केलें ॥९२॥
 लाभे द्विजाचा पवित्र चरण । तेथें या जडाचा पाड कोण । त्या भूपणें मज भूपण । म्हणोनि काडून घेतला ॥९३॥
 कीं वर्नी प्रगटतां केसरी । धाकें पळता होय करी । तेवींच कौस्तुभ ते अवसरी । कांतरी लपाला ॥९४॥
 हृदयीं निम्नता कां आणिली । ती कलूषी असे निरुळी । श्रोतीं सांठविजे कर्णविळी । तेथील नव्हाळी अद्भुत ॥९५॥
 ब्राह्मणाचा दक्षिण चरण । पवित्र आणि परम पावन । स्पर्शतां पापप्रमोचन । न जागतां क्षण करितसे ॥९६॥
 गंगा यमुना सरस्वती । रेवा तापी यमगीरिणी । कृष्णा वेण्या गोमती । नरिा भीमरथी कावेरी ॥९७॥
 फल्गु क्षिप्रा वेङ्गवती । तुंगमदा चर्मण्वती । सिंधु पयोणी मोगावती । मदीं पार्वती गंडिका ॥९८॥

॥ अध्याय ५६ वा ॥

भैरवणी ह्याता ताम्रपर्णी । सुरनदी मनवर्णिका गोक्षणी । जया पुष्पवती पुष्करिणी । प्रवरा इंद्रायणी शरयू ते ॥९॥
 नाना सरिता सानथोर । तीर्थे सरोवरे अपार । स्रष्ट ह्रीं स्रष्ट सागर । तेही समग्र एक ठायीं ॥२०॥
 द्विजदक्षिणपदांगुली । तीर्थे वसती ही गोमटी । येर त्या पदतळवटी । महात्म्ये कोटी पुष्पपर्व ॥२॥
 प्रात होतां द्विजचरणरज ह्यासी । महापात्रा घडे सहज । ह्या प्रसादाचें गुज । अधोक्षज जाणता ॥२॥
 म्हणोनिया निम्न हृदय । करोनिया वाट पाहे । केव्हां येईल विवितनय । प्रसाद लाहे केव्हां ॥३॥
 पदमुद्रा हृदयी धरीन । तीर्थे उदरी सांठवीन । मिळीन आवडीं तें भूषण । धन्य माहिमान तयाचेनी ॥४॥
 यापरी अपेक्षा करितां । तें भृगु पावला अवचितां । जवळी कोण्ही नसे पाहतां । निद्रिस्त अनंतां देखिलें ॥५॥
 उभें राहोनिया समोर । थिरावला घटिका चार । तेथें न करितां कोण्ही सत्कार । सत्क्रोध अंतर पै जालें ॥६॥
 म्हणसी आलों ज्या कारणासी । तें उरकावें अतिवेगेंसी । मग दक्षिण लक्षा हृदयासी । अति निकुंसी ताडिली ॥७॥
 लक्षा मागेनि विचारी । पडोनि पळसी अतिदूरी । परम सखेद जालासि अंतरी । तंव मुखैटभारी धांवला ॥८॥
 लक्षाप्रहारें जागृत । होवोनि धांवला अतिस्वरित । भाळ चरणांवरी ठेवित । सप्रेमयुक्त आळिंजी ॥९॥
 मग तुम्हां वरी धरोन । आसनी बैसवी जगजीवन । पोडशोपचारें करोनि पूजन । चुरी चरण खवों ॥२१०॥
 म्हंजे जी स्वामी दातारा । तुम्ही प्रसाद केला या कठोरा । दुःख झाले असेल चरणसकुमारा । क्षमा करा अपराधा ॥२१॥
 मासें हृदय अति काटिण । केवळ सखतर ह्या पापाण । तुमचे सकुमार चरण । श्रमित पूर्ण ताडिल्या ॥२२॥
 ह्या केली जी दयासागरा । मज जपविलें नांदसुरा । तुम्हांवांचोनि दातारा । मज बारा असेना ॥२३॥
 तुम्हींच सत्य वाटविलें । नामरूपातें आणिलें । तुमचेनि आंगवण आलें । प्रसाद झाले प्राप्त कीं ॥२४॥
 भी निराकार निर्गुण । तुम्हींच केलें मातें सुगुण । नाना अवतार तुम्हालागुन । तुम्हींच गुण ते गातां ॥२५॥
 मज होणें जाणोचि नाही । सर्व वर्तव्य तुमचें पाही । राहतों ठेवाळ ते ठायीं । करवितां कंई करीन तें ॥२६॥
 तुमची भौड मज बहुत । मीतरी तुमचा मुद्रांकित । आज्ञा चराचरी वाहत । जीवेंभायें शंकित तुमचा ॥२७॥
 एसें बोलतां नारायण । टळटळां वाहतो मृगुनयन । कळळा पङ्गुगुणसंपन्न । ऐश्वर्य पूर्ण यासि साजे ॥२८॥
 तें तुम्हीं ब्यालें स्तविलें । येरपां गौरविलें । रूप हृदयां सांठविलें । लक्ष लाविलें चरणांधी ॥२९॥
 यापरी भृगुलार्गी श्रीदत्त । सहजीं व्याख्यान निरोपित । परिसोनि भृगु सद्गदित । पाहे निश्चित तैसाची ॥२२०॥
 श्यामसुंदर मुहस्य वदन । किराट कुंडल शोभायमान । नीलसुभ वैजयंती केली धारण । पति वसन कासेसी ॥२२१॥
 चतुर्भुज मंडित कर । दांख चक्र पद्म गदाधर । अंगीं सोमती दिव्य अक्षर । पायीं तोडर ब्रिदावळी ॥२२२॥
 चरण सकुमार साजिरे । आरक्तवर्ण पद गोजिरे । कमळ जे खकोरे । तें श्रवितारें ॥२२३॥

लक्षितां रूपा आनंदघन । पाहतां न फिरती मागे लोचन । तन्मय वृत्ती विरलें मन । ब्रह्मसनातन अर्थाट हें ॥२४॥
 पाहतां पाहणें पाहिलें । हृदया वस्त्रांतून देखिलें । स्वपद तेथें मिगविलें । लजित जालें मन तेव्हां ॥२५॥
 धांवोनि मिठी घातली चरण । म्हणे तारी तारी मोक्षदात्री । अपराध घटला मजपासोनी । विपरीत करणी म्यां केली ॥२६॥
 न जाणोनि तुझा महिमा । लक्षा मारिली पुरुषोत्तमा । दंड करावा या अधमा । न करोनि क्षमा त्यां केली ॥२७॥
 सिद्ध योगी सर्व पाहती । म्हणती मृगूची हे कोण गती । अवधूतचरणा घरोनि विनविती । आम्हांप्रती कळेली ॥२८॥
 तें विनविती नारदासी । कां अवस्था हे मृगूसी । नारद म्हणे गा अविनाशी । नको वत्सासी चोरूं पाह्ना ॥२९॥
 जें मृगूतें दाविलें । तें पाहिजे प्रगट केलें । येणें साफल्य वृत्त सर्व जालें । पावन दयाळे कीजे दीना ॥३०॥
 कृपाळू तो सर्वेश्वर । ओळखोनि सर्वांचें अंतर । प्रगट जाला दीनोद्वार । सगुण साकार भक्तासी ॥३१॥
 देव सिद्ध मानव । ब्रह्मादि सर्व समुदाय । यालागीं दर्शन अर्पू । रमाधव देतसे ॥३२॥
 सर्व जाले हर्षभर । मुखें करिती जयजयकार । वयें बाजों लागली अपार । पुण्यसंभार वर्षती ॥३३॥
 आनंदे होतसे आलिंगन । मच्छींद्र गोरख धरिती चरण । सद्भावें करिती पूजन । कर जोडोन प्रार्थिती ॥३४॥
 पंचारखा घेवोनि करी । देवळल्ला पावत्या सत्तरी । निजप्रेमें ओवाळिला हरी । अक्षता घरी समर्पिला ३५॥
 त्या आनंदासी नाहीं पार । स्वरूपी तल्लीन जाले निर्भर । करिती प्रदक्षिणा पदांवर । अर्पिती शिर निज भावें ॥३६॥
 पाहतां नेत्री आनंदकंद । अवघावि जाला ब्रह्मानंद । निरसला ताप गेला खेद । भेदाभेद हरपला ॥३७॥
 पाहतां पाहिलें अनुपम ध्यान । विराच्या वृत्ती जालें समाधान । हरपली क्षुधा लस्य तहान । वेधलें मन सर्वांचें ॥३८॥
 विकार अवघे मावळले । मीतंपणा शून्य पडलें । देहभावानें विसरले । सबाह्य मुराले परब्रह्म ॥३९॥
 सरिता मिळाल्या सागरा । त्यांचा ओव निरे मावरी । तेथीच जाली येथे परी । जाणता हरी जाणत ॥४०॥
 मग सर्वान्मक सर्वेश्वर । म्हणे हा खुंटेल व्यापार । यांच्या वृत्ती जाल्या मदाकार । घालावा सांवर आतां या ॥४१॥
 धरिलें रूप आच्छादिलें । त्रिगुणात्मक प्रगट केलें । सावध सर्वांतें बोले । सूत्र फिरविलें दिनानांयें ॥४२॥
 नेत्र त्रिकाशोनि सर्व पाहती । तंव पुढे देखिली अक्षधूमती । धन्य धन्य याचें म्हणती । हपें नमिती दत्तपदा ॥४३॥
 अविनाश वदे जी मृगू । तुम्ही फेडिला सर्वांचा पांगू । तुमचा प्रेमा शुद्ध चांगू । त्याचेनि लागू साधिला ॥४४॥
 नारद म्हणे वयें जालें । लाम समस्तातें फावलें । आंति वरूपनेसी दवाडिलें । अभिमाना केलें देशोधडी ॥४५॥
 उडविला भेदाभेदा सक्कळ । अंतर्बाह्य केलें निर्मळ । भक्तिभाव प्रेमा सवळ । स्थापिला अचळ निजकृपें ॥४६॥
 सर्वांवर करणें दया । म्हणोनि साकार तूं दत्तात्रेया । स्वबोध करिती सुवनत्रया । तापत्रया वारिती ॥४७॥
 वळ्ळासि तूं दीनबंध दातारा । अनाथ दुर्बल्य सोपरा । तुज जे शरण सर्वेश्वरा । ते पैलपारा सद्गजची ॥४८॥

तुझे करितां नामस्मरण । ते जीव होती स्वय पावन । ध्यानमात्रे होतसे कल्याण । धन्य माहिमान हें तुझें ॥४९॥
 भृगू म्हणे साचें । नारदा तुम्ही बोलतां वाचें । अनुगवें मन निवालें सर्वांचें । सकळ आनंदाचें पात्र हां ॥२५०॥
 तंव दत्त वदे भृगूसी । तूं पात्र गा परीक्षेसी । शोधिलें पूर्ण योग्यतेसी । परी घात पुढल्यासी निपजला ॥५१॥
 नारद म्हणे तो कोण । कैसा सांगा जी निवडोन । अविनाश म्हणे करा श्रवण । मागील निरोपण अवधारा ॥५२॥
 ताडितांचि लत्ताप्रहर । क्षमा करोन केला सत्कार । परम गौरविला हा विधिकुमर । तेंच अंतर ओळखी हा ॥५३॥
 ऐश्वर्यांत ओळखोन । इदयीं जाला हा संतोषमान । निघे तेव्हां आज्ञा मागोन । अनहित कोण नोळखिलें ॥५४॥
 भृगू गेलियापाठी । शयनीं पड्डला जगजेठी । सेवेसी पावली गोष्टी । करसंपुटी चरण घरी ॥५५॥
 तंव गमदां हांसि फणिवर । हंसतां न धावे व्यासी धीर । म्हणे हा केवढा निष्ठुर । न भी अंतर काय वदो ॥५६॥
 लक्ष्मी वदे शोपासी । कोण विस्मयो तो सांग मजसी । येरू म्हणे दर्शनासी । भृगुग्रही पावले ॥५७॥
 निदित्त अस्तां सर्वेश्वर । तो उभा राहिला समोर । जगृत न होतां मुन्हाड । लत्ताप्रहार ताडी क्रोधें ॥५८॥
 परम निष्ठुर हा ब्राह्मण । अविचारी कर्म वेळें गहन । हें ब्रह्म केवळ सनातन । यासी लत्ता ताडन योग्य हें ॥५९॥
 ज्याचा महिना वेद गाती । श्रुति नेति नेति म्हणती । सहा अठरा वाखाणित्ती । लत्ता व्याप्रती योग्य काय ॥२६०॥
 परितोनि या उत्तरा । लक्ष्मी सक्रोध जाली अंतरां । मग शापजीवन घेतलें करां । तें शापगंधरा जाणवलें ॥६१॥
 उठोन म्हणे करिती काय । नसतां करां तूं अपाय । ब्राह्मण असती माझी काय । मी प्राण होय तयाचा ॥६२॥
 शापोनि व्यातें भस्म करिती । मग ठावचि नाहीं मजसी । लक्ष्मी वदे द्वयीकेशी । निष्कळ जीवनासी न करी मी ॥६३॥
 हरि म्हणे क्रोधें करोन । जरी संतत जालें तुझें मन । तरी न भस्म करीं हे ब्राह्मण । करोनि रक्षण करणें करीं ॥६४॥
 लक्ष्मी म्हणे हे दुष्ट मती । भारी दास्यिय पीडाल यांप्रती । होईल यांची मानवंती । उपजेळ प्रीती हीन सेवें ॥६५॥
 न पाचारितां दारोदारां । विप्र हिंढतील निर्धारिं । ऐसें ऐकोनि वदे हरी । कालांतरां हें खरें ॥६६॥
 ते शब्द तुम्ही परितोण । क्रोधावलें तेव्हां तुमचें मन । म्हणसी हे माझी कन्या असोन । शापवचन बोलिला ॥६७॥
 तें रोप नाये तुम्हासी । कन्येतें शाप देता होसी । बहू भोगितील तुजसी । तूं न राहसी एके ठायीं ॥६८॥
 तूं एकासी न होसी रत । तुजवरी बहुतांचें चित्त । लक्ष्मीनाश्रमीं तुज्जी प्रीत । पापी पुण्यवंत न पाहसी ॥६९॥
 सदा सर्वदा तूं जारोण । न राहसी एकाची होऊन । हा तुजलागीं दुर्गुण । राहो जडोन सर्वदा ॥२७०॥
 अहो जी हे तुमची इती । उभय पक्षी घातक निश्चिती । उत्तम वाय हेरीती । वाटली तुजप्रती ऋषिवर्या ॥७१॥
 हें अविवेकी लक्षण । हें अयोग्य तुम्हां जाण । तुम्ही तापसी विचक्षण । हें न भूषण तुम्हांतें ॥७२॥
 हे उभयांचे सत्य बोल । ते कधी न होती गाकोल । पुढल्यातें जड जाईल । अपेश येईल तुम्हांतें ॥७३॥

सर्व कर्मासी अभिमान । घातक अमे हा दाहण । हाचि वाढवी दुर्गुण । काढी हाण तपाची ॥७४॥
 सर्वांगी होय नाश । आचरण आचरतां अपेश । तेथें मिळेल काय यश । अनुभव गोरक्षास पुसता ॥७५॥
 होणें तैसी जाली परी । सावध घ्यावें अजोनी तरी । लीनता वागो तुम्हांभीतरी । न यसो शरीरी गरिमा ते ॥७६॥
 शांति क्षमा दया भूत । सदा असो तुमचें चित । द्वेष भेद हो गलित । अद्वैती चित सदा रमो ॥७७॥
 तत्त्वावबोध मानसी । जडो भक्ति प्रेमा अदर्निशी । ज्ञानें वैराग्य सतेज राशी । विरक्ती तुम्हासी प्राप्त हो ॥७८॥
 उपरति वागो चित्ता । विकार न याथो सर्वथा । ग्रीड विवेक जवळी वसतां । येतील हातां सर्व लाभ ॥७९॥
 जें जें जालें बोधनिरोपण । तें तें सांठविजे हृदयी पूर्ण । तदुपरि घटतां आचरण । होय कल्याण तयाचे ॥८०॥
 हे परिसोनि प्रसादवाणी । जयजयकारें जाली ध्वनी । प्रणिपात अवधूता करोनी । जाती स्वामी सुरादरी ॥८१॥
 आज्ञा मागोनि देव गेले । श्रुती स्वस्थानातें पावले । अवधूतनामीं चित रंगलें । भजनी जडले मानव ॥८२॥
 योगी सिद्ध समस्त । मध्यपीठ तो श्रीदत्त । गिरिनाथपर्वती शोभिवंत । आनंदमरित वैसले ॥८३॥
 योगी सिद्धांचा वागविलास । पुढील प्रसंगी अतिमुरस । श्रवण करितां नास्तोळ दोष । तुटती भवपाश दत्तकृपे ॥८४॥
 दत्त सद्गुरु दयासागर । शरणागतांचें हा माहेर । दीन दुर्बळांचा दातार । सदा उदार भाविकां ॥८५॥
 भाविक जे साधुसंत । सिद्ध योगी महंत । ह्यामाजी दत्त समर्थ । सदा हुडत खानदें ॥८६॥
 जया दत्तकृपेची आस । तेणें शरण जावें संतांस । धरोनि चरणीं विद्यास । त्या सेवेस संपादिजे ॥८७॥
 संतचरणीं नाहीं भाव । तया कैचा तो दत्तराव । जन्मोनि न करी उपाव । धिग् वैभव तयाचें ॥८८॥
 जेथें नसे संतसेवन । न घ्यावें त्याचें दर्शन । न ऐकिजे त्याचें भाषण । होनां दूषण सत्य लागे ॥८९॥
 जया संतद्वेजी आवडी । जया संतमजनी अतिगोडी । जो सत्करणाचीच जोड जोडी । तोचि सांवडी सुखातें ॥९०॥
 संत भवसागरीचें तारु । संत सुखाचे सागर । संत शरणागत उदार । संत सर्वेश्वर सर्वदा ॥९१॥
 म्हणोनिया अनंतसुत । म्हणवी संतांचा शरणागत । अनन्याचे मनोगत । ते समर्थ पुत्राती ॥९२॥
 इति श्रीदत्तप्रबोध ग्रंथ । श्रवणेंचि पुरती मनोरथ । परिसोत श्रोते संत अखंडित । अष्टचचारिशोध्यायार्थ गोड हा ॥९३॥

॥ इति अष्टचचारिशोध्यायः समाप्तः ॥

॥ अध्याय ४९ वा ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगुरुवे नमः ॥

जयजय सिंहाचलनिवासा । जय अत्रिद्वयविलासा । जय अनसूयात्मजा अविनाशा । सिद्ध मानसहंसा नमो तुज ॥१॥
जय ऋषिकुळभूषणभूषिता । जय तापससमूह महंता । जय चिद्विलासा स्वामिदत्ता । कृपावंता नमो तुज ॥२॥
जय प्रणवरूपा परात्परा । जय त्रिगुणात्मका विश्वोद्वारा । स्वानंदजीवना सुखकारा । सदा उदारा नमो तुज ॥३॥
तूं शरणागताचें सुखधाम । तूं अनाथ पतितांचा कल्पद्रुम । पूर्ण कर्ता सर्व काम । देता आराम दत्ता तूं ॥४॥
तव पदाब्ज लक्ष्मण । आरंभिलें तुझें कीर्तन । तें सबशाचें निरोपण । करविता पूर्ण तुझा तूं ॥५॥
गत कथाध्यापशेवटी । वपंरुपा आनंदाच्या कोटी । देवऋषिरिद्धं देवोनि भेटी । अभिमान निवटी प्रबोधी ॥६॥
आनंदें तुझे गुण गात । देवऋषि स्वस्थळा जात । तव समोवते सिद्धमहंत । स्वानंदभरित वैसले ॥७॥
श्रोते म्हणती हें कथन । अनुपम केलें श्रवण । हें भवशोक रसायन । जालें निर्माण जीवनार्थ ॥८॥
त्रिविध ताप सारावे । भवाब्धीसी ओसरावें । माया मृगजळीं तरावें । कधीं न पसरावें गर्भवासा ॥९॥
ऐसिया कारणासी । चिंता होती मुमुक्षासी । तो हे मात्रा सरसी । प्राप्त अनायासी जाहली ॥१०॥
ही दत्तप्रबोधिनीमात्रा । भवरोगियां पाजीं पवित्रा । सुकवीं जन्म कर्माची यात्रा । श्रवणपात्रां रस ओतीं ॥११॥
तुज दत्तकृपायोग लाभला । तेणें हा दिव्य रसराज सिद्ध जाला । तो श्रवणमुखें पाजीं सवळ्यां विलंब प्रेमळा न लावी ॥१२॥
श्रवणीं प्रेम देखोनि श्रोत्यांचें । निरोपणीं आनंदलें मन वक्त्याचें । चित्तन करोनि दत्तपदार्थें । निरोपण कथेंचें आरंभी ॥१३॥
व्याचें श्रोतें साजधान । दत्तकथामृत कीजे श्रवण । त्या गिरिनळपर्वतीं योगीजन । अवधूता वेष्टुन वैसले ॥१४॥
जाले चमत्कार नयनीं । श्वलोकिलें सर्व सिद्धानीं । गेले अभिमान दग्ध होरोनी । गोरक्ष लोटांगणीं पैं आला ॥१५॥
काया जाली रोमांचित । अग्रभायें हृदय दाटत । पाझर प्रेमाचे पुटत । ते न सांवरत काहीं केल्या ॥१६॥
न धरत चालिलें स्फुंदन । धरिलें न सोडी चरण । मुखें वारंवार म्हणे मी दोन । अपराधी पूर्ण तुमचा ॥१७॥
तारीं अथवा मारीं । मी अनाथ पडलों तुमचे द्वारीं । मज तारिना निर्धारीं । ब्रह्मांडोदरीं तुजा नसे ॥१८॥
दान शरणागताचा त्राता । स्वामी वंचि गा श्रीदत्ता । वंचि होसी भव वारिता । अभयदाता वंचि आम्हां ॥१९॥
गोरक्षमूर्ति देखोन प्रेमळ । सिद्धांपेठीं उपजळी कळवळ । उभे राहोनिषा सकळ । करकमळ जोडिती ॥२०॥
अवघे बोलती प्रार्थोन । श्रीदत्ता तूं पतितपावन अनाथरक्षक करुणाघन । सदा पूर्ण अंतरीं तूं ॥२१॥
अवधूता तूं दीनवत्साची गाडली । अनन्य प्रेमळ्याचीं माडली । होसी श्रमत्याची साडली । पाउलापाउलीं सांभाळिती ॥२२॥
ऐसा तूं गा उदारधीर । कनवाळू तुझें कोमल अंतर । जाणोनि पदोलीं लीन पामर । कां न त्यावर कृपा करिती ॥२३॥
तंव अनपूत म्हणे जी आपण । बहु गौरवें करितां मायण । यासी अमान्य करील कोण । निम्नीं जीवन वाहावें ॥२४॥
तें उलटें कोटें वाहे । हें तुम्हां दृष्टीस आलें काय । याचे जाणते तुम्हो सोप । मार्गांच उपाय साधवा ॥२५॥
दत्तवाक्यार्थें गुंज । कोण्हा न पडे त्याची समज । गरी तो मच्छींद्र योगिराज । जाणे वीज अंतरींचें ॥२६॥

तं विनवी मच्छींद्रिनाय । तं अद्वय अभेद सर्वागत । तुझे ठायीं नसनां दैत । आणिलें मनांन ऐसें का ॥२७॥
 तूं सदय उदार संपन्न । अंगीं वात्सल्य परिपूर्ण । उदार कृपाकृ सर्वज्ञ । अनाया पावन तूं होसी ॥२८॥
 श्रीस्वामी दत्तपाया । तुझी सर्वां भूतीं सम दया । ऐसें असोनि गुणालया । भाविसी वांया कां ऐसें ॥२९॥
 तूं सकळ्यांचा होसी नियंता । सत्त्वगुणें तूंचि पाळिता । तमोगुणें तूंचि दंता । सर्व सत्ता तुझीच कीं ॥३०॥
 सर्वांमकीं तुझा निवास । राहोनि हालविसी सूत्रास । खेळ वाढविला विशेष । मायाजाळास पसरोनी ॥३१॥
 चैतन्यपणें चैतयित । कर्मरूपें खेळ होत । त्या लीलेचा साक्षीभूत । तूं समर्थ वेगळ्याची ॥३२॥
 जीव अज्ञानें वेष्टिले । लोभमोहें प्रस्त जाले । पद्धिकारें माडिले । फेरीं पडले नरकासाठीं ॥३३॥
 नसनांचि पावले बंधन । घातक आपलेचि आपण । आण वाढलें वाढतां मी तूं पण । सुटणें कोटून केंचें त्या ॥३४॥
 भ्रमोनि विसरले मूळ ठाया । म्हणोनि पावले थोर अपाया । गुळीं न सुचे निधावया । तापत्रया भोगिता ॥३५॥
 संसारदुःखाचा पर्यंत । वाहतां उमासा न पावे किंचित । परीं न खंडवें तयाची प्रीत । हाय हाय भोगीत सर्व काळ ॥३६॥
 जीव दुःखाचे सागरी । वाहतीं बुडतीं भवपुरी । तेथें जळचरें तोडितीं नाना परी । यम प्रहरी निराळा तो ॥३७॥
 जीव अत्यंत गांजला । कर्म भोगितां उबगला । परीं न सुचेचि कांहीं त्याला । देखोनि आला कळकळा तुज ॥३८॥
 तूं त्या मवसागरींचा तारुं । उतरोनि नेता पैलपारु । चावया बुडतिंवां आचारु ॥ आलासि सत्वर धांवोनी ॥३९॥
 जीवांसि पडलें त्रिसरण । त्यासीं चावया आठवण । त्रिगुणात्मकरूप केलें धारण । करावया दह्याण जीवाचें ॥४०॥
 तुझिया कृपेसि पार नाही । ऐशीं वेदशास्त्रे देतीं ग्वाही । परिसोनि आलों शरण पाहीं । दीना लबलाहीं तारावें ॥४१॥
 त्वां घोरीव देवोनि पदासी । गुह्य योगिंवां सुचवीसी । कांहीं बोलावें येविरी । ऐसें मानसी वागलें ॥४२॥
 कळावया योगिजना । किंचित परिसिजे वचना । पदभाव प्रकरणा । दावितों खुणा अवधारा ॥४३॥
 माता गुरू पिता गुरू । अष्ट वंशु तोही गुरू । विद्या शिकवी तो विद्यागुरू । मार्ग निर्धारु समि तो ॥४४॥
 नाना मायिक पसांरी । शिकविते गुरू बहुतां परी । गुणार्थ वंदावे निर्भारी । वदूं कोठवीं पुरें हें ॥४५॥
 सद्बुद्धि जो सांगेल । सुगुण अंगीं बोधील । ग्रांड मान्यतेसी आणील । तो बोलिलेजल परमगुरू ॥४६॥
 जन्मापूर्वीं जीवासी । प्रेरी तरणार्थ दो अक्षरांसी । गुज सांगोनि घालीं जन्मासी । परमेष्टी त्यासीं गुरुपद ॥४७॥
 ब्रह्मकर्म सधान थोर । तेथें व्रतबंधाचा प्रकार । करितां गायत्रीउपदेश साचार । तो गुरुपदविस्तार परमेष्टी ॥४८॥
 परमेष्टी गुरु हें तृतीय पद । पुढील परिसिजे संवाद । तो उगवीं सबळ भेद । अंतःकरण शुद्ध करितसे ॥४९॥
 तारक करी त्पदेश । बोधविवेक । चाणूनी, विदेश । सुखी, कल्पनेचा, लेश । भवपाश तोडी जो ॥५०॥
 निवठा दहीचें अज्ञान । तत्त्वप्रकाशी करवी ज्ञान । द्यू दह्याचें उडवी मान । वाणत्री साधन योगयुक्त ॥५१॥
 आला अनुभवी साक्षात्कार । लक्ष्मीं लक्ष्मी परात्पर । अवधियाचा पाडोनि विसर । वृत्तीं तदाकार रंगवी ॥५२॥
 हें परात्पर गुरूचें लक्षण । सारासार केलें निरोपण । यामाजींही एक गुण । पात्र पाहोन दान देती ॥५३॥
 गुरु आणि परम गुरु । परमेष्टी आणि परात्परगुरू । यांहोनि अधिक तूं सद्गुरू । जगद्गुरू जगदात्मा ॥५४॥

तुं स्वतः सिद्ध स्वयंभ । होसी सर्वारंभे स्तंभ । निर्भळ निश्चळ जेवीं नभ । लाहोनि सुप्रभ तुं स्वामी ॥५५॥
 आदि अंत तुं नाहीं । तुं दृश्य-अदृश्याहोनि पर पाहीं । तुज उपमा चावया काहीं । मज सर्वथाही दिसेना ॥५६॥
 तुं अनुपम अगोचर । तुं निःसंग निर्विकार । तुज नाहीं आपपर । सम सर्वत्र सारिखें ॥५७॥
 ऐसा असोनि श्रीदत्ता । कां न आपंगिंसी शरणगता । कैंचि वेगळीक दावितं । मज पाहतां दिसेना ॥५८॥
 सर्वां मिळोनि पद एक । तो तुझा तुंच होसी देख । लीलार्थ वेळें कौतुक । दाविले पृथक प्रेमवृद्धी ॥५९॥
 असो जो जो कांहीं प्रकार । अवघा तव कृपेचा प्रसर । बोलतां वाढिल विस्तार । म्हणोनि आवर केलासे ॥६०॥
 शेवटीं हेंचि विज्ञापना । असे सत्य स्वामीचरणा । यमले वत्स कृपाघना । भाग शीणा जाणिजे ॥६१॥
 गोरक्ष हीन दीन अपराधी खरा । परी तुज शरण आला जी दातारा । आतां काय शोधिंसी अंतरा । अंगींकार करा तयाचा ॥६२॥
 अवधूना तुं विघ्नमाउली । क्षुधित वत्स प्रेमें न्याहालीं । तोपवीं त्यातें ये वेळीं । पुरवीं आवळी निजकृपें ॥६३॥
 तंव नेत्रोदकें करोन । गोरक्षें क्षाळिले दत्तचरण । भक्तिभावं जडलें मन । मिलिंद होवोनि राहिला ॥६४॥
 जाणोनि अविनाशें अंतर । कळवळले तेव्हां कृपासागर । मस्तकीं ओपोनि अभयकर । हृदयीं सत्वर आलिंगिला ॥६५॥
 वा रे श्रमलासी म्हणोन । स्वकर्तें कुरवाळिलें वदन । सोडों भीती जालासि पावन । देहीं अभिमान न धरावा ॥६६॥
 धरावी संतसाधूंची संगती । विवेक विद्वयाचा सदा चितीं । अवनतीं पडों न धावी वृत्ती । स्वरूपस्थितीं जागावें ॥६७॥
 विषयभोगीं असावा त्याग । संगीं त्यागिजे क्रोध मांग । आत्मविचारणीं करावा लाग । उन्मनीसंग योगियां ॥६८॥
 कामनेपासोनि विरक्त । असावें सच्चिदनं अनुरक्त । मायिकापासोनि विभक्त । भजनीं सक असावें ॥६९॥
 निंदा द्वेष वितर्क । नसावा कुसंगसंपर्क । भूआकाशा अलिप्त अर्क । ऐसेंचि देख विचारावें ॥७०॥
 न पडावें कधीं कवणे सोसीं । लोभ मोहातें नासीं । गुंव नये आरापासीं । फार हावेसी पेटूं नये ॥७१॥
 भार कवणासी न घाल वा । कठोर शब्द न बोलवा । न कोण्हातें शीण थावा । उपकार न ठेवावा कोणाचा ॥७२॥
 विरोध करावा न कवणासीं । हा विचार पाहिजे मानसीं । दंतें चावितां जिन्हेसी । ऐसियासी दंड कैवीं ॥७३॥
 आत्मवत् पाहावीं सर्व भूतें । क्षमा दया वरीं शांतीतें । मग रिपुत्व उरें कैंच तेथें । येती समते सम सर्व ॥७४॥
 न धरिजे लौकिक चाड । न घालावी कवणासी आड । भावार्थियाची कीजे जोड । वचनें गोड बोलावीं ॥७५॥
 सद्गुरुचरणीं असावी निष्ठा । प्रणाम करावे श्रेष्ठा । देहीं न धरावी गरिष्ठा । सोसावें कष्टा खादेहीं ॥७६॥
 परातें सेवोनि सुख दार्वे । शरणगतासि तारवें । शम दम अंगीं जिरवावे । उपकार करावे जालिया ॥७७॥
 न भिरवावें घोरपण । मीतुंणाचें नाहीं कारण । न्हाव लहानाहोनि लहान । करावें बंदन सर्वां भूतीं ॥७८॥
 अंगीं न धरावा ताटा । घालोनि न वैसावें गेटा । माजवूं नये व्यर्थ चव्हाटा । मार्ग खोटा न धरावा ॥७९॥
 अंगीं नसावा आवड । ऐक ठावीं न कीजे वास । देवतीर्थक्षेत्रीं उद्यास । गमनीं त्रास नसावा ॥८०॥
 सदा सस्मरें करोनी । इंद्रियें नेमावीं सत्कारणीं । एकाग्रता धरावी ध्यानीं । विवक्ष्य मनीं नाणावा ॥८१॥

सहितीं असावें सादर । न कीजे कवणाचा अनादर । प्राप्त काळ साहायें निरंतर । मरावें उदर भिक्षाटणीं ॥८३॥
 या मच्छींद्रकृपें करोन । गोरक्षातुज आह्ने स्तेजज्ञान । आहीवरी हे क्रियाबोधनरोपण । हृदयीं संपूर्ण सांठवीं ॥८४॥
 गोरक्ष म्हणे तूं दयाळ । अपराध क्षमा केले माझे सकळ । मज वाळ्याची तूं स्नेहाळ । बोधिलें रसाळ मज दीना ॥८५॥
 पुढतीं प्रार्थना चरणासी । पूर्ण कृपादान थावें याचकासी । वृत्ति खवृत्तीऐसी । करोनि सुखवासी पदीं टेवी ॥८६॥
 मच्छींद्र म्हणे जी दत्तात्रेया । कस विनटलें तुमच्या पायां । यावरी कीजे अवीटदया । करी दया कृपेची ॥८७॥
 चंद्रकिरणीं चंद्रकांत । स्वानंदें जेवीं द्रवत । तेवीं महाराज श्रीदत्त । वरदामृत करीं वृष्टीं ॥८८॥
 घन जेवीं चातकासी । वर्षोनि तोषवी मानसीं । तेवीं उल्लास दत्तासी । बावया वरासी तपातें ॥८९॥
 जलद मेवाची वृत्तिगर्जना । उल्लास होय जेवीं सहस्रनयना । टाहो शब्द आनंदमना । होय नाचणा स्त्रेमें ॥९०॥
 तेवीं देखोनि हर्षभरित । गोरक्ष स्वानंदें कर जोडित । योगिबुंद सावचित । मुख अवलोकित दत्ताचें ॥९१॥
 अविनाश बंदे रे गोरक्षवाळ्या । तुझी चढती असो योगलीला । वाढती राहो प्रेममळ्या । मळीं जिह्वाळ्या सद्ग वसो ॥९२॥
 अचल राहो वैराग्यज्ञान । मद्बोध बाणो तुजसी पूर्ण । योगऐश्वर्यसंभजन । मन्त्रपादान पूर्ण फळ्यो ॥९३॥
 सदा तव वृत्ति राहो सावध । कळो जीवा तुझ्या बोध । कृपावृद्धी करोत योगिबुंद । पुरो छंद अंतरीचा ॥९४॥
 जें जें तव मनींचा लालसा । ती पूर्ण होईल पाडसा । दंतोडिसील परमवशा । दिव्हे तुज निवासा अविनाशपद ॥९५॥
 तूं आतें जें देसी । तें सत्य प्राप्त होईल तयासी । हा अभयवर दिवला तुजसी । कीडें सतंतोयीं अवन्या ॥९६॥
 या सद्गुरु मच्छींद्रकृपें करून । पूर्वीं संपादिलें विशेष ज्ञान । साधोनि हटयोग तपाचरण । सिद्धी प्रसन्न सर्व केल्या ॥९७॥
 त्या सिद्धियोगातें संपादोनि वळ । नाना सिद्धाईचे केले खेळ । वनस्पती साधोनि सकळ । धातु प्रवळ मर्दित्या ॥९८॥
 सिद्ध केल्या सिद्धांत क्रिया । दरिद्र लाविलेंसि विलया । सोडविली मच्छिंद्राची माया । चमत्कार तया दावोनी ॥९९॥
 मारोनि पुत्र जीवविला । अवंतीभूष अमर केला । अद्भुत निर्मोनि पिंगला । शासकोनि केला जोगी तो ॥१००॥
 साधोनि सकळ दैवत । मंत्रावळी केल्या निर्मित । साधनं नेमोनि प्रवृत्तित । केलें जगात प्रगट तें ॥१०१॥
 जारण मारण उच्चाटण । स्तंभन मोहन प्रकार भिन्न । गुप्त प्रगट तरण । आयागमन इच्छेचें ॥१०२॥
 हा महिमा सद्गुरुकृपें वाढला । स्रक्तियायोगें वळावला । परिपक्व फळासी आला । उपेगा पटला सर्वांच्या ॥१०३॥
 असो या योगमंदे करोन । तुज अंगीं दाटला अभिमान । वागसी कृतांतासमान । कधी न गणून फतणतें ॥१०४॥
 नाना पाहोनि चमत्कार । भयें कपें सर्वांतर । योगीजन त्वें जोडोनि कर । होवोनि विक्कर विनवीती ॥१०५॥
 दपें सर्व भयाभीत । वापुढीं होतीं शरणागत । जगां माजविली कीर्ती बहुत । परी हे सुचिन्मं नव्हे कीं ॥१०६॥
 जें जें कर्म बांधीं । तें त्रिगुण असे पाहीं । हा विचार न करोनि देहीं । अभिमान ठायीं वाढविला ॥१०७॥
 तरी हे रजतमाचे गुण । अंगींकारोनि केले आचरण । येणें पडरिपुजवले येवोन । पावलासि नागवध येणेंचि कीं ॥१०८॥
 तुसे अभिमानें तुज मर्दिलें । विपरीत कर्म अपेश आलें । मेळविलें यश गनाविलें । अयकतीर्तेन वरिलें तुज येणें ॥१०९॥
 कण जावोनि फलवट राहो । तेवीं जाला तुझा काय । पाहती योग्यांचे समुदाय । न कळे काय तुझे तुज ॥११०॥

वाहिलें अभिमानाच्या मारा । तेणें केला तुझा मातेरा । अजोनी तरी सावध वरा । होय अंतरा शुद्ध करीं ॥११॥
 तंव गोरक्ष जोडोन पाणी । लागे अवधूताचे चरणी । विनविता जाला प्रार्थनी । करुणावाणी गाय तो ॥१२॥
 जी स्वामी दत्तात्रेया । करुणार्णवा गुणालया । त्रितापहारका सदया । निरोपी उपाया दीनातें ॥१३॥
 जें जें वदलेंति आपण । तें मज अंगीं खरेंचि दूषण । त्या फळें दुःख गहन । पावलों पूर्ण मरणांत ॥१४॥
 बुडत होतों अभिमानपुतीं । गिळावया येविलें दरा जलचरीं । न कळे कोण पुण्यें झडकरीं । आलासि कैवारी धांवोनी ॥१५॥
 मज देखोन कृपाकर । काढिलें तुवां मज बाहेर । वुचकळ्या घेतां अपार । उदकसंचार सर्व देहीं ॥१६॥
 त्या अभिमानोदकें करोन । फुगलों धुर्मित जाले नयन । तें ओळखोन तुम्ही चिन्ह । वर्मभेदन मांडिलें ॥१७॥
 शांतिकेक्रीवरी घातलें । क्षमादंडें फिरविलें । मदीक अवघें उतरिलें । सावध केलें कृपेन ॥१८॥
 जें अभिमान मद जाला उतरता । तें निश्चेष्टित शून्य जाली अवस्था । हें देखोन कृपावंता । औपधी योजिता होसी तूं ॥१९॥
 दिव्य बोधाचें रसायन । करविलें श्रवणद्वारें प्राशन । अनुताप उष्णता दरदरोन । देहीं पूर्ण पावली ॥२०॥
 मग सुप्रबोधिनी मात्रा । मज देता जालासि पवित्रा । तेणें तृता पावली मात्रा । चुकविल्यासि पात्रा नष्ट खट ॥२१॥
 सवळ चिक्काचा पाक । तो मज सेवनार्थ दिला चोख । पथ्यें निवेदिलीं अलोलिक । त्याग निःशंक असाराचा ॥२२॥
 रोग निचडोन कृपाराशीं । आरोग्य दिवलें मज दीनासी । तृष्टि पृष्टि प्राप्त व्हावयासी । ब्रह्मरसासी पाजिलें ॥२३॥
 हानामृते करविलें भोजन । दर्शनप्रसाद पावला पूर्ण । सर्वांपरी मज केलें पावन । भय निवारण केलें जी ॥२४॥
 समये अंगीकार केल्यावरी । मग कोण बाधूं शकेल अरी । रसायन पाजी धन्यंतरी । रोग शरीरें केंचि राहे ॥२५॥
 उदया येतां मारकर । केव्ही वाधी अंधकार । चंद्रबिंब होतां प्रभाकर । मग ते तत्कर न राहती ॥२६॥
 तेवीं तुझी कृपा होतां । विकार न वाधी सर्वया । भय मोह लोभ चिंता । नातळती सवया येथोनी ॥२७॥
 सर्व भयाचें निवारण । तें मुख्य तुमचें कृपादान । याहीवरी आतां साधन । मज तों हीन वाटतें ॥२८॥
 आधींच स्वामी मच्छींद्रनाथ । तो मज सदगुरू समर्थ । तयापासोन सर्व प्राप्त । योग सिद्धांत जाहला ॥२९॥
 त्याहीवरी विशेष । तूं मज प्राप्त जालासि अविनाश । तव मुखें बोध सुरस । ऐकनां मानस शुद्ध झालें ॥३०॥
 बोवोन पाटव्य केलें चिंता । कृपें आपंगिले शरणागता । अभयपाणी ठेविला मायां । अलम्प लाभता जोडविली ॥३१॥
 याहीवरी करणें जें हित । हें तंव स्वामीचें मनोगत । आपणा दीनाचा वळवळा बहुत । वाळ शोभवीत माउली ॥३२॥
 अर्भकाची तहानभूक । हे तंव माउलीच जाणें एक । कांहीं होतां भय दुःख । उपाय चोख करीतसे ॥३३॥
 जे जे येती शत्रुकाळ । तैसेचि भूषवी वाळा प्रेमळ । घुटी आणी काजळ । काय लडिवाळा भागतसे ॥३४॥
 परी वाळकाच्या दिना । अहर्निशीं जपे माता । वाहे तान्हुल्याची चिंता । यखाळुता जीव होय ॥३५॥
 तेवीं तूं या अनन्यासी । दीनवत्सल माय होसी । बागेल तैसें भूषवीं त्यासी । वळवळा तुजसी साच तो ॥३६॥
 परितोनि वाळकाचे बोवडे वोल । माता सुखानंदें देते वोल । तेवीं हा दच्छकाळ । घचन प्रेमळ ऐकोनि ॥३७॥
 म्हणे रे गोरक्षा निधाना । तुझा पूर्ण होतील कामना । निरोपितों बागवीं मना । ते आचरणा तुज शुद्ध ॥३८॥

सक्कळ योग परिपक्व जाले । ते जेणें बांधा गेले । ते गुण सोडोनि वडिले । शांतीस अंगिकारिले पाहिजे ॥२९॥
 क्षमा दया विरक्ती । दृढ वसवावी चिती । भक्तिमार्ग वाडवावा प्रीती । संतसंगती प्रेमभावे ॥३०॥
 सर्वाभूती नमन । सद्गुरुपदी निष्ठा पूर्ण । अहर्निशी करावें भजन । पूजन ध्यान मंत्रजप ॥३१॥
 जे जे जाले साधुसंत । त्यांनीं जगत्कल्याणार्थ केले प्रय । काव्य केले नाना भात । पाहोनि अर्थ प्राह्य कीजे ॥३२॥
 त्यांतील जें सारसार । तो वाणविजे देहीं विचार । खलीले वोवपर । निघतां उद्गार वढावें ॥३३॥
 अद्रव्यपणें असावें । अभेदपणें बावरावें । मधुर वाचें वढावें । तोषवाचें सर्वांतरा ॥३४॥
 जमीं असोनि नसावें । नसेनिया वसावें । आराम शरणागतां यावे । सांप्रदाय वैभवं रक्षिते ॥३५॥
 शोधोनिया मूढीसी । वीज पेटावें वाफेसी । जीवने वाढविजे त्यासी । परी कोमसी पाहोनी ॥३६॥
 जेणें होय त्याचें रक्षण । योजना कीजे विचारोन । वाढविजे टेका देवोन । धीरा ध्वन राखिजे ॥३७॥
 ऐशा मुक्तीने वाढविजे । विस्तारल्या छाया भोगिजे । शोभा लक्षांत आणिजे । उपसर्गी चुकविजे प्रयुक्ती ॥३८॥
 घरी येतां पुष्पमार । तया झोंवतील फळें अपार । रक्षार्थी सावधानें वृत्तावर । पाड साचार लागे तो ॥३९॥
 मग तीं होतील रसभरीत । परिपक्वतेसी सत्सत् । सेवितां सेवणारे होतील तृप्त । नाम विंद्यात वृद्धि पावे ॥४०॥
 सेवितां जीवची बहुतांसी । आनंद इहीं परनासी । पार नाही त्या सुखासी । पदकैवल्यासी हें गुज ॥४१॥
 दत्त म्हणनी सावधान । गोरक्ष तुज हें केले निरोपण । या गुजा हृदयी धरोन । आचरें पूर्ण खानदें ॥४२॥
 गोरक्षा होनां तुझा संवाद । अनेक योगें निपजला आनंद । त्यामुखें सुखावले योगिवृंद । लाम विविध पावले ॥४३॥
 धन्य धन्य तूं मच्छींद्रयोगिया । धन्य निर्मिलें गोरक्ष गुणवर्या । तंव कुणें वल्याय असो या । जेणें आमुची दया सेवादिली ॥४४॥
 मज वावया दरुपण । येणें जालें तुम्हालागोन । त्यामें लाम जोडला गहन । संतुष्ट मन जाहलें ॥४५॥
 आतां सखळी कीजे निवास । शरणागताची पुरविजे आस । लोम वाढविजे विशेष । मुचविलें सर्वांस सारिखें ॥४६॥
 अविनाश म्हणे जीवीं घरा । आम्हां प्रयाणीं असे त्वरा । हे परिसोनि सर्वांग । उदासी योगेश्वरा उदेली ॥४७॥
 म्हणनी दयाळ्या वृथावना । स्वामी श्रीदत्तापतितपावना । दीनपालक भवभंजना । खानंदमुखा जगद्गुरो ॥४८॥
 तूं सदय मूर्ति असोनि करुणेंची । उपेक्षा कां न्हिली दीनांची । वेळ आगिली प्रयागाची । सोय आमुची सांडोनी ॥४९॥
 तूं आमुचा होसी प्राण । तूं आमुचा जीवींचे जीवन । सांगा वोटें करितां प्रयाग । आम्हां सांडून अनाथां ॥५०॥
 योलां झरे नेवीं वाहती । मुखें करुणा पुटें गाती । आर्तभाव देखोनि प्रीती । वळवळा चितीं अविनाशा ॥५१॥
 म्हणे चिंता न करा मानसी । मी भेटोनि येतां मानेसी । रेवेसखि तपरासी । करूं नेमासी वैसली ॥५२॥
 ते अनमृगानामे विन्यात । बट्ट वळत तप आचरत । निचे चरणीं श्री शरणागत । तिष्ठे सेवेन सर्वदा ॥५३॥
 तेथें जाणें असे दर्शना । आठव जाला असे मना । पालव योजिले प्रयागा । अन्य कामना नसेची ॥५४॥
 तेथें आमुचा सेवामात्र । येथें आम्हां विश्रंनिधाय । ऐसें योलां दत्तराय । तंत्र योगिसमुदाय पिनयी त्या ॥५५॥
 जी गोरखें आपणा प्रथ केले । तें सम थोरें काय योलिले । आतां नूतनचि स्मरिले । नवल वाटलें ऐवतां ॥५६॥

स्वामी हा कैसा प्रकार । तो आम्हां निरोपा संत्वर । अवश्य वदे तें दातार । श्रवणीं सादर असा जी ॥६७॥
 मूळीचें साच केलें निरोपण । तें निवृत्तीचेंचि प्रमाण । आतां प्रवृत्तीचें प्रकरण । तेंही सावधान अवधारा ॥६८॥
 हा दत्तक्यामृतरस । गोड सर्वांहोनि विशेष । जैसे शेंक्याकडोनि सेविनां बुढास । गोडी इक्षूस अधिकची ॥६९॥
 हे गोडाहोनि अतिगोड । सेवनीं प्रेमळ जाणती सुरवाड । भक्तभावार्थासी याची चाड । स्वाद निवाड ज्ञातियां ॥१७०॥
 येर अधम जे मंदमंती । मूढ अभाविक पापरती । तयां जुपजे येथें प्रीती । कागा न रुचती आम्रफळें ॥७१॥
 अमाया निर्देव्यासी । तया खापरें कोळसे धनरासी । तो लाभ भाग्यवंतासी । जोडे अप्रयासी ऐश्वर्य ॥७२॥
 तेवीं या गिरनाळपर्वती । अवघे भाग्यवंत विराजती । पडगुणेश्वर्य दत्तमूर्ती । वोळला त्याप्रती सकुप ॥७३॥
 जाणोनि योगिसिद्धांचा हेत । निरोपणीं तोपवील श्रीदत्त । तें पुढिले प्रसंगीं गोड बहुत । श्रोतें चित्त देइजे ॥७४॥
 दत्त अविनाश दातार । तोपवी सकळांचें अंतर । न करी अनन्याचा अहरे । अंगीकार करीतसे ॥७५॥
 जैसा ज्ञयाचा भक्तिभावार्थ । प्रेमनिष्ठा भजनीं रत । तैसाचि त्यालागीं होत । पूर्ण मनोरथ करावया ॥७६॥
 दत्त योगियांचां राणा । पुरवी अनन्याची कामना । न पाहे तो दोषगुणा । शुद्ध भावना निरखीत ॥७७॥
 तो शुद्ध भाव मूर्तिमंत । संत योगी सिद्धांपाशीं वसत । म्हणोनि गिरिनाळपर्वत । दत्ता आयडत विभ्रांति ॥७८॥
 दत्ता भावियांची गोडी । सिद्धसाधुयोग्यांची आवडी । कधीं न तो हें स्वळ सोडी । प्रेमसुरवाडी रंगला ॥७९॥
 पालागीं संत सेवावे । कृपें त्यांच्या संपादावे । निष्ठावंतीं जागावे । सुख पावे सहजची ॥१८०॥
 संत सुखाचे सागर । संत दीनांचें माहेर । संत सर्वस्वी उदार । संत दातार भावियांचे ॥८१॥
 पाचि- बर्मातें जाणोन । अनंतसुत जाला शरण । संतचरणीं लक्ष ठेवोन । सेवादान मागतो ॥८२॥
 धन्य संत या त्रिजगती । धन्य धन्य त्यांची ह्वाती । जे सद्गर्वे पातें भजती । ते उद्धरिती पामरा ॥८३॥
 अनुपम मदिमा संतांचा । शेषहि वणूं न शके वाचा । तेथे कोण केवा पामराचा । पार त्याचा पावेळ ॥८४॥
 परी अल्पमती मी हीन । सकळ अनाथांमाजीं दीन । पर्दा होऊं पाहें लीन । परी न आंगवण अधिकार ॥८५॥
 तयांपि आगांतुकापरी । धीट होवोनी विसलीं दारी । तुम्ही साधु यजमान कोमळ अंतरा । पंक्तिमीतरी पावन करा ॥८६॥
 वळें म्हणवितां तुमचा दास । सदया पुढिजे कृपें आस । उदारा न कीजे निरास । अनंतसुतास अंगीकारा ॥८७॥
 इति श्रीदत्तप्रबोधप्रण ॥ श्रवणेंचि पुरती मनोरथ ॥ परिसोत संत श्रोते महंत ॥ नवचत्वारिंशोऽध्यायः गोड हा ॥१८८॥

॥ इति नवचत्वारिंशोऽध्यायः समाप्तः ॥

अध्याय ५० वा

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसख्यै नमः ॥ श्रीदत्तजगद्गुरवे नमः ॥

जयजय सद्गुरु अनंता । अनंतरूपा श्रीदत्ता । आदि अनादि अपरिमिता । मायातीता विश्वंमरा ॥१॥
जय निर्विकारा निरंजना । आनंदरूपा चिद्वना । सर्वसाक्षी सनातना । भवभंजना जगद्गुरो ॥२॥
जय शुद्ध सात्विक पवित्रा । विमलरूपा सर्व सृष्टा । पट्टमुज पाणी कमलनेत्रा । सिद्ध स्वतंत्रा सर्वज्ञा ॥३॥
जय परब्रह्म परमात्मने । तव महिमे कोण जाणे । वर्णितां शिणलीं पुणें । अष्टदशगुणें द्वय मार्गे ॥४॥
दश शक्तींचा शिणली । तत्त्वमुखीही मागला । वेदवक्ता यक्षित जाला । ऋतुंचा दंडाला कपारी ॥५॥
तेयें मी मतिमंद अज्ञान । मूढ अशक्त बुद्धिहीन । केंवीं वर्ण तुझे गुण । पावले शीण थोर थोर ॥६॥
तुझे गुण अव्यापित अपार । वर्णितां न लगे त्यांचा पार । शिणले श्रुतीचे जिह्वार । जाह्या सिर मौनची ॥७॥
वर्णितां न वदती बोल । नेत्री स्वरूप तरी पाहूं निश्चल । पाहावया मांडिला न्याहाळ । विकाशोनि प्रवळ कमळते ॥८॥
द्वय नेत्रें पाहतां भला । तेणें एक गमविला । म्हणे एक तरी राहो आपुला । न देखवे पळाला तेथोनी ॥९॥
चानेत्री तो जागला । पराक्रमें पाहूं आला । तोही स्वल्पें लोपला । मंदावला धुर्मित ॥१०॥
मध्यं त्रिनेत्र उघडोन । एक आलासे धांवोन । न साहवें त्यालागोन । एक आच्छादोन राहिला ॥११॥
अनेक पावायया कलं युक्ती । म्हणोनि गेला मागुती । मग पांच नेत्रें त्वरित गती । पाहतां निश्चिती पाहवेना ॥१२॥
दीपोनि जाला सरता । तंव अठनेत्री आला अवचितां । तोही निर्वुजला देखता । न पवे अंता कांही तो ॥१३॥
मागुती पावला दशधारी । तरी न देखवे निर्धारि । मग द्वादशाचा लाग करी । तोही अंधारी पावला ॥१४॥
मग सद्देवें घरोनि आंगवण । रूप पाहीन म्हणे निखोन । मजपुढें तुम्ही हीन । रूपा तुलीन मीच आतां ॥१५॥
तेणें रूपा अवलोकितां । सर्व कमळीं पावला मंदता । दोन दिव्य उरतां । होय पळता निजस्थाना ॥१६॥
द्वयसहस्रा मात कळली । तेणें धुसधुसोनि धांव घेतली । नेत्र लावितां न्याहाळी । तंव तेज कमळीं सांठवेना ॥१७॥
देखोनि रूपातें म्याला । पाहतां अभिमान गळाला । मग भूतळ्यटीं जावोनि रिवाला । तो राहिला अद्यापी ॥१८॥
तुज गुण रूप अद्भुत । त्यांचा न कळेची पार अंत । थोर थोर जाले श्रमि । तेयें मी अनाय कायसा ॥१९॥
हाचि हेतु महंतांलागून । रूपगुणेंसी घडावें मजन । ऐसं जीवमात्री लागले ध्यान । परी उपात्र कोण न कळेया ॥२०॥
देखोनि भक्तिप्रेमलालसा । तुज हृषा उपजली अविनाशा । साकाररूपें सर्वेशा । धरिंसी परेशा सर्वोत्तमा ॥२१॥
अवताररूपें घरोनि स्मृण । नाना चरित्रें दाखिंसी पूर्ण । तेणें तोपविंसी सकळंचें मन । दुःख निवारून मुख देसी ॥२२॥
दुष्ट दुर्जन मर्दिंसी । अधमतिं निवटिंसी । धर्मसंस्थापना करिंसी । निजप्रेमें तारिंसी भक्तजना ॥२३॥
दीन हीन अनाय पतित । प्रेमळ भाविक शरणगत । सिद्ध साधु योगी भक्त । मोळे संन आपंगिती ॥२४॥
गोप्राह्मणांचें पालन । करावया करिंसी अवतारधारण । हें चत्वारची महिमान । गावया गुण प्रगटविले ॥२५॥
लीलात्पाधवी पुरुषोत्तम । पद्मगुणैश्वर्यमंडित उदम । भक्तिप्रेमार्थ जालासि सुगम । होसी उगम सर्वांचा ॥२६॥

सुखानंदाची तूं राशी । पावन करावया जीवांसी । त्रिगुणात्मकरूप अधिनाशी । प्रगटलांसी अवधूता ॥२७॥
 त्यांना ना सगुणरूपातें धरिलें । यश कीर्तितें विस्तारिलें । अनंतनामें जें शोभलें । वर्णनीय सांपडलें महंतासी ॥२८॥
 ते सद्गान पंडित विचक्षण । दक्ष लक्षें प्राज्ञ पूर्ण । ते महाकवि गुणव्याख्यान । करिती निपुण वक्तृत्वं ॥२९॥
 जाले सिद्ध साधु योगेश्वर । त्यांनींही गुण गाइले प्रियकर । तोषविलें तुमचें अंतर । तू कृपाकर बोललासी त्यां ॥३०॥
 भाविक संत तुझे प्रेमळ लाडके । त्यांतें वाढविलें कौतुकें । लळे पुरवोनि निंके । केलें मुखें सुखरूप ॥३१॥
 हा परिसोनि बडिबार । तुज शरण भी पामर । होवोनि प्रार्थितो जोडोनि कर । कृपा दीनावर करा जी ॥३२॥
 मी अनाथ दुर्बुद्धि खळ । अधम दुष्ट परम चांडाळ । पापी दुराचारी कुशळ । निंदा द्वेष मळ अंतरी ॥३३॥
 यापरी अनेक दोषमरित । काया वाचा मन चित्त । मजऐसा अनाथ पतित । नसे त्रैलोक्यांत दुसरा ॥३४॥
 परी नेणें कोण पुण्य गांठीसी । जाला उद्धार निजमानसी । शरण जावें संतांसी । दत्तपदासी मजावें ॥३५॥
 ही भावना उद्भूता । तुज बोवडे बोलें प्रार्थितां । प्रेम आविर्भाव मनी दाढता । तूं समर्था जाणसी ॥३६॥
 तुज अनायाची माया । हृदयां कळवळसी दत्तया । कीर्तननिमित्त करवोनिय । गुण गायां लाविलें ॥३७॥
 ते हें, तुझें स्वचरित्र । पुण्यपावन परम पवित्र । वर्ण विसी मुखें विचित्र । आधारस्तंभ तव कृपा ॥३८॥
 मृदाहातीं इयावी सेवा । हें तुज वाटलें कृपार्णवा । रस निपजविला नित्य नवा । सकळ जीवां तारक तूं ॥३९॥
 श्रोता आणि वक्ता । तूंचि होसी गा अवधूता । पत्रमशी लिहितां । तूंचि दत्ता सर्वही ॥४०॥
 आरंभापासोनि आजवरी । तुझें चरित्र त्यांचि रचिलें निर्भारी । कृपा आभारें बंदविसी धैर्यरी । वसोनि अंतरीं गुरुदत्ता ॥४१॥
 पुढील कथेची आस । श्रवणीं उपजली श्रोत्यां सिद्धांस । तोषवीं त्यांचें मानस । योंनि रस अनुपम ॥४२॥
 गताध्यायी प्रार्थना । सिद्ध करिती दयाधना । ते अवधारोनि मना । तोषवीं कामनां पूर्ण करी ॥४३॥
 अभय देवोनि सावध केलें । श्रवणीं सिद्ध असती टपलें । निरोपी चरित्र पुढलें । मानस रंगलें तव पदें ॥४४॥
 सिद्ध प्रार्थनेसी मान । देवोनि दत्त धोळती आपण । सकळ श्रोते सावधान । दीजे अवधान श्रवणाशीं ॥४५॥
 दत्त वंदे योगियांसी । वचन कल्पना उद्भवली गानसी । ते निवारणार्थ निवेदितो तुम्हांसी । एकाग्रतेसी देईजे ॥४६॥
 जे पूर्वीं गोरखें प्रश्न केलें । तेही निरोपणीं कळतील मलें । आपुलेंहि मन निरुजलें । खच्छ केलें जाईल ॥४७॥
 त्रिनिशतापें दुःख जीवासी । श्रमला भोगी हालक्षचीन्यासी । उस्तं नाहीं तयासी । बहणा मानसीं मांकितो ॥४८॥
 त्या मातें जाणायवा । उपाय न सुचे कांही तया । म्हणोनि उपजली मज दया । उद्धारवाया जीवातें ॥४९॥
 जीव मायावर्ती पडिला । सकळ अज्ञानदशेतें पानला । विकारयोगें भ्रांत जाहला । मूर्खींच्या विसरला ठावासी ॥५०॥
 नवतें तेंचि पाहिलें । होतें तें गमाविलें । पुढलियातें चेरलें । अधिकाधिक जडलें रुपजे त्या ॥५१॥
 मायेनें नवल केलें । सत्य तें लोपविलें । असत्य तें सत्या आणिलें । जोजविलें मोहलोभें ॥५२॥
 जीवा पडली पूर्ण भ्रांती । नोव्हे सावध कल्यांती । दुःखभरें करी ग्लंती । भोगी विपत्ती अनिवार ॥५३॥
 जवळींच तारक आहे । परतोनि त्याकडे न पाहे । जन्मप्रवाही उगलाचि वाहे । किती काये भोगावा ॥५४॥

यदर्थ या जीवाची वरुणा । पावली पहा मूळ त्याना । जीवाची चुकवावी यातना । याचि कारणा योजिल्लें ॥५५॥
 करावया जगदोद्वार । घेणेंचि आला अवतार । पाहोनि निमिष्ठाचा आधार । प्रगट साचार साकार ॥५६॥
 त्या निमिष्ठाचें कथन । परिसिजे करितों निरोपण । जो क्षीराब्धिवासी नारायण । शेषशयन म्हणती ज्या ॥५७॥
 जो कमलेचा निजभर्ता । तो कमलनाम कमलधर्ता । ज्याची सुखशय्या होणें अनंता । तो जनिता विधीचा ॥५८॥
 तयाचे नाभिकमलापासोन् । ब्रह्मा घालासे उत्पन्न । म्हणोनि त्या नांव कमळासन । विरंची चतुरानन ही नामें ॥५९॥
 त्या विधिची संतती । त्याची तंव नसेचि गणती । सकळ सृष्टीची उत्पत्ती । झाली निश्चिती जाणिजे ॥६०॥
 तया प्रजापतीचा कुमार । अत्रिनामें मुनीश्वर । महा तपस्वी सुशीळ अंतर । तेजें भास्कर हुजा तो ॥६१॥
 शान दांत विरक्त । आत्मनिष्ठी अनुरक्त । प्रपंची असोनि असक्त । लोममोहलक नैराश ॥६२॥
 अंतरनिष्ठ तत्त्वज्ञाता । शास्त्रज्ञ आणि वेदयक्ता । निरभिमानी समता । सर्व भूतां सारिखी ॥६३॥
 सुशीळ त्यांची गृहिणी । पवित्र पतिव्रता लावण्यखाणी । सेवानिष्ठ पतिचरणी । शांत मनीं सर्वदा ॥६४॥
 पतिभाज्ञ नुहंथी वदा । राखी स्वामीची मर्यादा । न करी वादविवादा । भेदाभेदा न जाणें ॥६५॥
 पति तोतें देवात्मान । पितृवत् येर संपूर्ण । कोणतेंही नेणें पापाचरण । करी पूजन सम सर्व ॥६६॥
 उभयतांही आनंदभरित । प्रपंची असोनि परमार्थी रत । पांयिकांचे श्रम हारित । मधुरोक्ती तोपवीत तयांतें ॥६७॥
 अन्नार्थियां देती अन्न । तृपार्थियां करिविती उदकपान । सदा सर्वदा आनंदधन । उद्दिप्त मन कधीं नसे ॥६८॥
 ध्यावया अवतार । हें स्वयं अतिसुंदर । हे जाणोनि विचार । करविला संचार परित्ता तो ॥६९॥
 होणारा ऐसे मूत्र । सहजें फिरतें स्वतंत्र । तें लायव अति विचित्र । त्यांतील आव निवेदितों ॥७०॥
 अकल्मात् एके दिनीं । सिंहव्री पावला नारदमुनी । अत्रिद्वारीचे सदनीं । प्रगट येवोनि जाहला ॥७१॥
 अत्रि अनसूया उभयतां । अर्चोनि तोपविती नारदचित्ता । उभयांचें आचरण पाहतां । जीवीं मुखावता पें होय ॥७२॥
 नारद म्हणे या त्रिजगती । धुंडितां उपमेन दिसती । धन्य धन्य हे अनसूयासती । तप आचरती पतिसेवा ॥७३॥
 उभय अचरण देखोनि शुद्ध । हृदयीं झाला परमानंद । मग अत्रीस पुसोनि नारद । निवे आह्वादायुक्त तेव्हां ॥७४॥
 सहज भर्ता नारदमुनी । अकल्मात् पावला कैलासमुवनीं । उग्रामहेश्वर प्रेमें नमोनी । शिष्ये आसनीं वैसविला ॥७५॥
 शिव म्हण बो नारदऋषी । तंत्रलोक्षी भग्न करिसी । अद्भुत करा कांहीं कीर्तनासी । आनंद मानसी होय जेणें ॥७६॥
 पार्वतीसी देवोनि सन्निधान । नारदें मंडिलें कीर्तन । अत्रिअनसूयेची गुण । करी व्याख्यानं स्त्रेमें ॥७७॥
 म्हणे जी स्वामी पंचानना । म्यां त्रिलोक्षीच्या देखिल्या ललना । परी या अनसूयेची तुलना । नये कोणा स्वामिया ॥७८॥
 अद्भुत आचरणें निधी गरी । एकही युवती न पवे सरी । धन्य धन्य ते त्रिपुारी । सर्वांरी मुगुटमणी ॥७९॥
 यापरी नारद कथिनां । संतोष वाटला पटास्यताता । परी त्या अपर्णेच्या चित्ता । संतापता पावली ॥८०॥
 त्रेथें म्हणे नारदा । एकी वायुनी इतरां निदा । कांहीं न धरोनि मर्यादा । आगळे वदा बहुतसे ॥८१॥
 जगीं म्हणविसी साधुसंत । आचरण तुसें विपरीत । ती तुज आटळली गुणवंत । इतर कथितु लेखिल्या ॥८२॥

तंव नारद बोलें अपर्णेंसी । थोर म्हणों जरी तुम्हां तिघांसी । तरी अनसूयेच्यान साजा दासी । ऐसें मजसी वाटतें ॥८३॥
 ऐसा नारदाचे तिस्रे बोलें । जगदंबेचें चित्त क्रोधावलें । काहीं शापोदक घेतलें । म्हणे भस्म ये वेळें करीन तुज ॥८४॥
 तव नारद बोलें उतावेळ । माझे असत्य करिसील बोल । तरीच तुझा शाप मज वाधील । कासया जळ नासिसी ॥८५॥
 ऐसें बोलोनि विधिसुत । शिवआज्ञा घेवोनि त्वरित । मुखें नामस्मरण करीत । झाला प्राप्त सत्यलोका ॥८६॥
 प्रज्ञासावित्री दर्शन । होतांचि केलें उभयां नमन । तंव विधि म्हणे अद्भुतकथन । कांहीं श्रवण करवीं का ॥८७॥
 सन्मुख देखोनि मातापिता । अत्रिअनसूयेचीच निवेदी वार्ता । शिवलोकांची अवस्था । नारद कथिता जाह्ला ॥८८॥
 तेथें नारदें करोनि उत्तर । बैकुंठी पावला सत्वर । तंव तो भक्तसखा श्यामसुंदर । करी सत्कार नारदांचा ॥८९॥
 नारदा प्रार्थी चक्रपाणी । कांहीं गोड कथाभूत पाजा श्रवणीं । अत्रिअनसूयाख्यान तत् क्षणीं । कमळेसी देखोनि निरोपिलें ॥९०॥
 परितोनि कमळा कोपली । शाप घावया उदेली । नारद वदे शब्दावळी । असत्य काळीं शाप मज ॥९१॥
 हरीसी करोनि नमन । नारद गेला कळी लावोन । मागें तिघांचें जळजळें मन । म्हणती उपाव कोण करावा ॥९२॥
 आगलाख्या नारदमुनी । आमुच्या तेजा आणिली हानी । यासी हेचि आतां करूं करणी । सच्चहानी अनसूयेची ॥९३॥
 तें प्रार्थिलें पतिपायां । गांजवा जावोनि अनसूया । पति म्हणती हे घांया । कां अपाया योजितां ॥९४॥
 तें पतीवरीं त्या रुसल्या । क्रोधभरें अर्पत पुगल्या । समजावितां विरुद्ध बोलल्या । ऐकोनि कलाळिया प्राणनाथें ॥९५॥
 कामिनी कामाचें मोहन । तेणें वचनीं पावलें बंधन । रक्षावया कांतेचें मन । पावले येवोन सिंहाद्रीं ॥९६॥
 अत्रि नसतां मंदिरां । अतीतयेथें पावले दारीं । नम्र भिक्षा ते अयसरीं । मागती सत्वरिं अनसूये ॥९७॥
 येरी जाणोनि विपरीत । कां पावले करावया सत्वघात । मग सन्मानोनि तिघां त्वरित । उठे भिक्षार्थ जननी ती ॥९८॥
 पतिचरणोदक होतें संचित । तें तर्पावरी आणोनि सिंचित । ते तिघे तात्काळ वाळें होत । पाहोनि चित्त तोपलें ॥९९॥
 वाळ्यरूपें देखतां नयनीं । नसतां गोहें पान्हा आला दरदरोनी । कंचुकी टाकिली कादोनी । स्ननपानी वृत्त केलें ॥१००॥
 तैलाम्यंग त्यातें केलें । उष्णोदकें न्हाणिलें । पाळख सज्ज करोनि ते वेळें । तिघे पड्डविले त्यामाजीं ॥१०१॥
 नानापरी हस्तर गातां । तों आश्रमीं अत्रि जाला येता । तेणें मंगल गीत ऐकतां । म्हणे नवल कांतां काय करी ॥१०२॥
 अनसूये पुसतां वचन । येरी म्हणे करा अवलोकन । येरें पाहतां विलोविलें चिन्ह । म्हणे सगुण कैस हे ॥१०३॥
 येरी आर्यत सांगतां । कळलें श्रुतीचिया चित्ता । म्हणे एक सधिकर्ता । एक पाळिता मारिता एक ॥१०४॥
 असो कांजि यांचें पालन । परी हे पुढतीं करितील गमन । आणिक होईल जे कारण । तें सावधान अवलोकौं ॥१०५॥
 असो इकडे करितां भ्रमण । पाहोनिव्या पाताळमुवन । पावला नारदमुनी येवोन । अनसूया दर्शन घ्यावया ॥१०६॥
 दोघें आलिंगनीं मिसळले । आसन देवोनि बैसविले । अनसूयेनें ते वेळें । तिन्हीं वाळें दाविलीं ॥१०७॥
 देखोनिव्या नारद आचंधित । त्या वाळ्येंत अवलोकित । म्हणे अनसूये हे सुत । तुज प्राप्ति केवघां ॥१०८॥
 कांहीं निनोद मापण । करोनि निवेदी वर्तमान । सावधव्य करोनी अवधारण । म्हणे धन्य धन्य तूं माता ॥१०९॥
 प्रज्ञा विष्णु रुद्र देख । प्रतापें तिघेही वेळे वाळक । पुढें होईल अति कौतुक । तें अलोलिक पाहसी ॥११०॥

आपल्या स्वहिता जागोन । जातां ये वरदान मागोन । यायोगें लालसा पूर्ण । होईल भूषण कुळाचें ॥११॥
 यापरी ब्रह्मश्रुती । सांगोनि गेला, स्वर्गासी । म्हणे विलोकूं कारणें कैसी । त्रिधानासी शोधून ॥१२॥
 रमा उमा सावित्रीप्रती । गेल्या मार्गे कोण गती । चिंतानळे तिची आहळती । न येती पती म्हणोनि या ॥१३॥
 बहु तपातें शोधिलें । तपांचें वृत्त कांहीं न कळे । धुडितां सेवक श्रमले । कोठें गेले कळेना ॥१४॥
 परम सखेद होवोनि मानसी । एकाग्र वैसल्या तपासी । भोग स्वज्जेनी अहर्निशी । आगम साधनासी पतीच्या ॥१५॥
 हें नारदें जाणोन । धेतलें तिचीचें दर्शन । बंदोनि या चरण । पुसे अनुष्ठान कवण काज ॥१६॥
 येरी म्हणती नारदा । तव निरोपणाची भोगितां वाधा । गेल पती न लागे शोधा । नाहक क्रोधा भरलों तुज ॥१७॥
 असी तुजें त्रिलोकीं गमन । कोठें जालें कीं काय दरुपण । शोच स्तांग आम्हांलागोन । त्यावीण प्राण कासावीस ॥१८॥
 नारद म्हणे पाताळासी । गेलों होतों न भेटले मजसी । तुम्हीं पाठविले असतल कार्यासी । तें तुमचें तुम्हांसी ठाऊकें ॥१९॥
 तंव त्या म्हणती नारदासी । पाठविलें अनसूयासत्त्वहरणासी । तुम्हीं जावोनि शोधा त्यांसी । अतिवेगेंसी सखर ॥२०॥
 नारद बंदोनि निधाला । अनसूयासदना पावला । तीतें सावध करिता जाहला । आपुले स्वहिताला जपावें ॥२१॥
 सावित्री आणि उमारमा । द्या येतील तव आश्रमा । सत्कार करोनि वाढवीं प्रेमा । या गुणधामां दाखवीं ॥२२॥
 ते मागती तुज सौभाग्यदान । पति ऐसें न करीं तयांलगून । आपुला अधिकार पाहोन । त्यांचें श्रेष्ठपण रक्षावें ॥२३॥
 आक्षेप करितां वोलावें । जी आपुले ओळखोनि घ्यावे । विनोद होईल स्वभावे । पूर्ववत् करावें पुढें त्यां ॥२४॥
 जातां प्रार्थोनि तोपविजे । ते प्रसन्न होतील सहजे । अपेक्षित मागोनि घेईजे । पालख शोमविजे कुळवृद्धी ॥२५॥
 यापरी अनसूये सांगोन । नारद निधाला तेथून । त्वरे तिचींसी जाऊन । करी निरोपण साकल्य ॥२६॥
 तुमचे पती छळवया गेले । ते अनसूयासतीन केलीं वाळें । हें देखोनि उतावळें । भयाभीत पळें तेथोनि मी ॥२७॥
 तंव त्या म्हणती ब्रह्मश्रुती । कोण युक्ती करावी त्यासी । कैवीं पती प्राप्त होतील आम्हांसी । चिंता मानसी अद्भुत ॥२८॥
 आम्हीं नायविलें तुमच्या बोला । वृथाचि तुम्हां कोप केला । धात आपला आपण योजिला । अनुमती आला कळोनी ॥२९॥
 आतां यातें कैसें करावें । नारदा वर्म आम्हां सांगावें । तें म्हणे तो बहु वरवें । संगतीं धारवें जीवीं आतां ॥३०॥
 अनसूया पतिव्रतानिधान । तिसी जावें तुम्ही शरण । करील तुमचा बहु सन्मान । न करी अवमान तुमचा ॥३१॥
 वचन मानल तिचींसी । म्हणती नारदा चाल दावीं सखळासी । मग नारदें आपोनि सिंहाद्रीसी । अत्रिआश्रमासी दाखिलें ॥३२॥
 तिचीही वेप पालटोन । द्विजलियाऐसीं स्वयं धरोन । पावल्या अनसूयेचें सदन । तिनें देखोन नमियेल्या ॥३३॥
 आसन देवोनि पूजा करी । प्रार्थी त्याति जोडोनि करी । तोपवी स्त्रेमें नम्रोत्तरी । कोण अंतरी हेतु सांग ॥३४॥
 तिची अनुसूयेंत वदती । सौभाग्यदान दे आम्हांप्रती । वाळें केलीं त्यां आमुचे पती । हे निश्चिती आतां तुज ॥३५॥
 येरी म्हणे तुम्ही कोण । काय आपुलें नामाभिधान । कोटोनि जालें आगमन । तें संपूर्ण सांगा जी ॥३६॥
 तंव तिची देती प्रत्युत्तर । त्रिदेवांच्या जाया आम्ही सुंदर । स्थळ सत्य वैकुण्ठ केलासुर । नाम प्रकार परिवेसी ॥३७॥
 सावित्री आणि रमा उमा । पतिप्राप्ति आलों तवाश्रम । देवोनि वारी आमुच्या श्रमा । करी क्षमा अपराध ॥३८॥

सहज विनोदें तिघां धाडिलें । तीं तात्काळ तुंवा केलीं वाळें । ऐसें ऐकोनि ते वेळें । मन द्रवलें सतीचें ॥३९॥
 तत्काळ आणोनि वाळकें । पुढें ठेविलीं कांतुकें । पाहिलीं त्रैलोक्यमानिके । अंतरकळिके आनंद ॥४०॥
 तें नारद पावला येवोन । करी विस्मित हात्यपदन । म्हणे घ्या जी आपुले ओळखून । कां अनुमान करीतसां ॥४१॥
 तेंव कोण्हा न ये ओळखीसी । उग्याच पाहती एकमेकींसी । टक पडूं पाडे त्यांसी । चुकुर मानसीं घ्यावया ॥४२॥
 परीक्षोनि त्यांच्याचि ता । अत्रिमुनी होय बोलता । अनसूये द्या तुझ्या खासा असतां । कां विनोदता मांडिली ॥४३॥
 जिचा तिज करी अर्पण । न शोधी अंतरलामो न । येरी अवश्य म्हणोन । दे उचलो न जिचा त्या ॥४४॥
 तें उचलोनि अनसूया देता । वाळें क्षुधानळें करिती आकांता । कंचुकी चांचपडोनी पाहतां । जाल्या लजिता तिघीही ॥४५॥
 वाळें कांहीं न राहती । मग प्रार्थिली अनसूयासती । स्निग्ध तुझ वेळें तिघांप्रती । नवल करिती सर्वही ॥४६॥
 नारद म्हणे कीजे त्वरा । घेवोनि चला आपल्या घरा । पूर्ववत् तिघांतें करा । खोंचल्या अंतरा तिघीही ॥४७॥
 अपर्णा वदे नारदासी । अनसूयेन वाळें केली वैसी । पूर्ववत् जरी करील तैसी । तें आम्हांसी साच वाटे ॥४८॥
 त्रिदेव गेल्यापासोन । स्वर्ग पडिलें होतें शून्य । चितार्णवां देव संपूर्ण । तेंव हा सुदिन पावला ॥४९॥
 आतां त्रिदेव होती पूर्ववत् । न्यायया पावले देव समस्त । विमानें दाटलीं अद्भुत । संभार अमित सुमंगल ॥५०॥
 तों इकडे नारदशुधी । वदे तेन्हां अनसूयेसी । मुक्त करा वडिलांसी । सुख खासांसी देईजे ॥५१॥
 तेंव अनसूया अवश्य म्हणोन पूजीं मावायें पतिचरण । आज्ञा घेतली नमोन । फेळें सिंचन पदतीर्थ ॥५२॥
 त्याच तीर्थें केलीं वाळें । पूर्वरूप तीर्थेंच वेळें । एकचि जयजयकार जाले । बाजो लागलें वाघ नभी ॥५३॥
 अमर कुसुमें वर्षती । गंधर्व विद्याधर राग गाती । अप्सरा विगानीं नाचती । देवांगना उजळिली आरत्या ॥५४॥
 सिद्धता जालिया परी । अत्रि देवांची पूजा करी । सह्रद अनमूया अंतरी । प्रेम सांवरी सांवरेना ॥५५॥
 तेंव नारद विनवी तिघांतें । कृपें अत्रोलोकिजे अनसूयेतें । देखोनि कळवळा उपजला त्यांतें । जाले पुसते सतीसी ॥५६॥
 प्रेमांघुची करिती वृष्टी कोण अर्थ सांगें पोटी । तेंव अनसूया गुह्य गोष्टी । जोडोनि संपुटी सांगत ॥५७॥
 आपण लीलालाघव दाविलें । मिथ्या मोहांत घातलें । सेखीं पालख रिती राहिलें । गोड मानलें काय तुम्हां ॥५८॥
 परिलोनि सतीचें वचन । म्हणे पालख तुजें सत्य पूर्ण । आम्हां काविलें पयःपान । तोपेल मन स्वस्थ राहें ॥५९॥
 ऐसी होतां अमयता । बारिली अनसूयेची चिंता । तें हर्ष जाला समस्तां । पावले स्वस्थानता सर्व देव ॥६०॥
 तेंव कोण्ही एक दिनी । अनसूया दिसे गर्भिणी । मासकळ्या आल्या भरोनी । तमोगुणी प्रगटला ॥६१॥
 नाम तया दुर्वास । सदा सक्रोध राहे उदास । लोटतां कांहीं संवत्सरांस । दिसे गर्भास राहिली ॥६२॥
 तो मायालाघवी गर्भ पाही । पूर्ण मास भरले नवही । तो सत्त्वगुण लावलाही । दाविला देही भावमात्र ॥६३॥
 त्रिगुणाम्भक हा अवतार । वाळरूपें प्रगटलीं साचार । तो जन्मसोहोव्या अपार । आनंद थोर सर्व लोकां ॥६४॥
 कांही एक अवधी सारोन । नंतर प्रगटला रंजोगुण । तया चंद्र नामाभिधान । एवं नंदन अत्रीचे ॥६५॥
 बाह्य प्रकार गर्भाचा । परी अंयोनि संभव साचा । हा क्रम अवतारमालिकेचा । पदर आंतीचा फटिला ॥६६॥

जेवें प्रगटलों साचार । ते अत्रिअनमूया मातापितर । त्यांचे चरणीं तपपर । रंगलें अंतर सेवेसी ॥६७॥
 त्या अनमूयेचें करावें कल्याण । यदर्थ केलें तीतें बोधन । प्राप्त करविले सद्गुरुचरण । ज्ञानसंपन्न जाली ते ॥६८॥
 तीतें सद्गुरुंनीं केलें पावन । आणि आज्ञापिलें जपानुष्ठान । निवेदिलें योग्य ध्यान । सार्थी साधन ह आनां ॥६९॥
 माता विनवी सद्गुरुपायीं । जी तप करावें कवणे ठावीं । तें स्थळ मज नेमोन देई । कधीं लुठवी कोणही तेथें ॥७०॥
 वदें सद्गुरु दीनोद्वार । तपासि योग्य रेवातीर । तेथें तप आचरें निरंतर । बहु योगेश्वर तपताती ॥७१॥
 सेवेलागीं हा दत्त । जाणोनि बर्नल मनोगत । तोपवील सर्वदा तुजें चित्त । मजही आज्ञापीत तैसाची ॥७२॥
 करावें अनमूयेचें सेवन । राहवें तिची आज्ञा बंदोन । रेवातीर परम पावन । तपाचरण करावया ॥७३॥
 पवित्र निरामय पहावें स्थळ । न लागे उपसर्ग अलुमाळ । मग अवश्य म्हणोनि ताकाळ । पितृचरणकमळ बंदिलें ॥७४॥
 मग मातेसी सवें घेतलें । उभय तीर रेवेचे दाविले । उगमापासोनि सतेज स्थले । दृष्टी निरखिलें मातेनें ॥७५॥
 महापर्वत निविड कानन । देवदेवालय क्षेत्रस्थान । गुह्या कुटिका वटिका विराजमान । मार्जी ऋषिगण तपताती ॥७६॥
 यापरी अवलोकित । उड्डिधिले विपिनपर्वत । उच्चकारक्षेत्र विख्यात । ममलेश्वर दैवत अनादि ॥७७॥
 कावेरीसंगमीं करोनि ज्ञान । महापर्वत दन्या उड्ड्येन । सहस्रार्जुनाचें दाविलें स्थान । तेथोनि गमन पश्चिमे ॥७८॥
 उत्तम स्थले बहु असती । वास्तव्यासी माते न बागती । मग पुढें चालिलों पश्चिमपंथी । स्वयें स्वळीं तपती तापस ॥७९॥
 तों अकस्मात नयनीं । दुरोनि देखिला शृङ्खपाणी । दक्षिण रेवातीरस्थानीं । उच्चपणीं शोभिवंत ॥८०॥
 अति वटिण तें स्थळ । सीतारेवासंगम प्रवळ । मध्ये कैलास्तुल्य विराळ । पर्वत शृङ्ख शृङ्खपाणी ॥८१॥
 तीन दिश्वरें तेथें असती । पर्वती बलीस कोणही नसती । दर्शना तापसी नित्य येती । शिवा पूजिती आदरें ॥८२॥
 घेवोनि तेथींचे दरपण । करनाळ क्षेत्र पाडिलें जाण । तेंही दक्षिणतीरी अतिपावन । संगम पूर्ण घोरेश ॥८३॥
 घानविधी संगमासी । चकरीय पाहिलें येणेंसी । तेथोनि मृगुक्षेत्रासी । पाहतां चित्तासी आनंद ॥८४॥
 पुढें रेवासागरसंगम । पुण्य पावन तो उत्तम । उभय तटीं आश्रम । ध्यावया विग्राम ऋषींचे ॥८५॥
 कर्णाळीचे सन्मुख । उत्तरतटीं चांदोद देख । तेथोनि पश्चिमेसि योजन साम्यक । स्थळ सुरेख पर्वती ॥८६॥
 तें अनमूयेसी आवडलें । वास्तव्यस्थान तेथें वेलें । तप सतेज आरंभिलें । वृक्ष शोमले समोवते ॥८७॥
 दरी कंदरी उंच स्थान । तपारम्य शोमायमान । तेथें निराम्य आनंदधन । जननी आपण बैसली ॥८८॥
 निची सेवा करावयासी । मज राहणें निधयेसी । आश्रमापासोन जावया तीरासी अर्धज्वेरी परिमित ॥८९॥
 अंधिकेचे वास्तव्य होतां । आणि सेवेसी माते पाहतां । आनंद तापसां समस्तां । येणें निरपता दर्शन ॥९०॥
 पुढें द्वापारंत मासारी । व्यास पारले ऋषिमारी दर्शन घेवोनि सचरी । रेवातीरीं वास केला ॥९१॥
 अनमूयेचें जें स्थान । तेथोनि पूर्वे अर्धयोजन । वरुं बैसले तपाचरण । आनंदधन मानसी ॥९२॥
 तैसाच मुक्त वेगीं पावला । प्रेमे दर्शनासि पावला । सवें तपसांचा पावळ । देखोनि सुभावला स्थळीं त्या ॥९३॥
 निरय सन्मुख व्हावें दर्शन । हेचि मारी त्याचे मन । वास्तव स्थळ योजिले पादोन । सत्किमान सन्मुख ते ॥९४॥

रेवेचे दक्षिणतीरी। निरामय स्यळ पर्यंतोदरी। उभयतां सन्मुख तप करी। निर्विकारी निःस्पृह ॥९५॥
 इणें रणी विठविला। पिसाटपर्णी जो भ्रमला। तो अश्वत्थामा तेथें आला। तोहि राहिला रेवातीरी ॥९६॥
 दो न धरी एक त्यान। रेमे मृगुक्षेत्रापासोन। सयळ करोनि अवलोन। करी गमन शूळपाणी ॥९७॥
 अचनी न पुरे भमतां। कांहीं आसरीं सास्तन्यता। भिक्षा मागे एक घृतां। मत्तकक्षतालागीं पै ॥९८॥
 तो या कलियुगांती। व्यासपीठ पावेल निश्चिती। निवेदील कथा पुढिल्यांप्रती। चिरंजीवप्राप्ती पद तया ॥९९॥
 असो नर्मदा केवळ शंकरा। शिवरूप भरली वंकरा। अन्य तीर्थे न पावती सरी। कृपा करी तपियांतें ॥१००॥
 जे वत्सांतें गाडली। कीं वाळका जेवीं माडली। सदा प्रेम पांढावली। तापसा दुभली हे तैसी ॥१०१॥
 ही सर्वां ठायीं पुनीत। परी अंकारापासोनि मृगपूर्यत। अतिपावन त्रिस्थानांत। महिमाम्बुत नर्मदेचा ॥१०२॥
 तिहींमार्जी उत्तमोत्तम। म्हणती जया बोर संगम। क्षेत्र करणाळी अनुपम। मोक्षधाम पावन तें ॥१०३॥
 त्यामाजी विशेष एक आहे। मुरलीसंगम दिव्य पाहें। स्नानेंचि मुक्ती लाहे। अंतीं होय पदप्राप्ती ॥१०४॥
 तेथें करितां तपाचरणा। रेवा पुरधी सयळ कामना। सास्तन निवास योगीजना। उपासना वाणली ॥१०५॥
 क्षेत्रतीर्थें भूमंडळीं। अधिकाधिक आपुले स्पृष्टीं। परी या नर्मदेची नग्राळी। कादा काळी तुफेना ॥१०६॥
 सर्थ तीर्थें असती पावन। साधक साधितां तपाचरण। परी रेवातटींचें महिमान। कोण वर्णन करूं शके ॥१०७॥
 फोंटें द्वादश संवसर। कोठें चौवीस निर्धार। करितां तपाचे संभार। न ये सर रेवेची ॥१०८॥
 एक संवत्सर रेवेतडीं। इतर ठायीं फळपकोटी। हे जाणोनि तपराह्यादी। निवडली श्रेष्ठी रेवाचि ही ॥१०९॥
 अर्थ हेतु धरोनि अंतरीं। बहुतीं यज्ञ केले रेवातीरी। तपाचरणें निर्धारीं। फळ सत्त्वरी पावले ॥११०॥
 मुक्ती मुक्ती रेवा देत। मनोरथ सर्वही पुरवीत। बंद्द थम नेदी निश्चित। पावन करीत सर्वांती ॥१११॥
 अथोर पातकी चांडाळ। अधम दृष्ट असो खळ। स्नानेंचि करी त्या निर्मळ। पापाचळ मसम करी ॥११२॥
 तपनिष्ठा खल्यांत पाहे। सुप्रसन्न त्या वेगीं होय। अपेक्षितिया सादर राहे। महिमा काय किती वाणू ॥११३॥
 महिमा अद्भुत रेवेचा। जाणोनि वास त्या अनसुयेचा। आम्हां उद्योग त्या सेवेचा। उच्चाट मनाचा त्या हेतु ॥११४॥
 मातेच्या दर्शना उद्युक्त। चंचल जालें असे चित्त। त्वरा प्रयाणीं निश्चित। आज्ञा त्वरित देईजे ॥११५॥
 तंव योगी म्हणती दत्तराया। तुझा गोड संग आम्हां सखया। तोडेनि जासी असुची माया। अंतराय पायां पडूं पाहे ॥११६॥
 आम्हां जातां मोकटून। न राहवें येथे काळ बंढोन। देवोनि भेटी मोहिलें मन। निष्ठुर होवोन जासि आतां ॥११७॥
 तव संगतें पावलों। अनुपम लाभतें लाभलों। अपार सुखा भोगिते जालों। बांया गेलों काय आतां ॥११८॥
 तुम्ही जातां आम्हां सोडोन। मग न करवे आम्हां काळक्रमण। काया सांडोनि लज्जणें प्राण। हें दिसोन सत्य आलें ॥११९॥
 पं आमुचा प्राण होसी। आम्ही तव काय निधयेसी। यतें त्यागोनि जातोसी। उरी कैसी उरेल ॥१२०॥
 वचन बोलतां कासावीस। प्रेम न साहवे योगियांस। हें देखोन अविनाश। आश्वासी तयांस ते काळी ॥१२१॥
 म्हणे उदास न व्हावें चितीं। मज फिरणें दिनरातीं। तें परिसाजी निगुतीं। तुम्हांवीण विघ्नांती मज नाहीं ॥१२२॥

नित्य प्रभाते उठोन । प्रयागीं करणें खान । मनकर्णिके संध्यावंदन । आनंदवन पाहावें ॥२३॥
 माध्याह्नीं ते गोदावरी । आन्हिक उरकावें त्र्यंबकेधरी । तिलक रेखावा पंढरपुरी । भिक्षा करवीरीं मागावी ॥२४॥
 तुळजापुरीं भोजन । पांचाळेधरीं करप्रक्षालण । विश्रान्तीसी गिरिनाळपावन । तुमचें दर्शन नित्य येयें ॥२५॥
 येपोनि मातेचे सेवेसी । नित्य नेमें जाणें आम्हांसी । सायान्हिक कृष्णातीरासी । निद्रामुखासी मायागूर ॥२६॥
 मूळ मातेचें चित्रकूटस्थान । तेथेंही नित्य करणें गमन । अथैव जे कोण्हीं करिती स्मरण । तयांचे सन्निधान पावणें ॥२७॥
 जाणोनिया मद्रावा । जेःऔदुंबराची करिती सेवा । निद्रा देखोनि प्रसाद वरवा । देवोनि अनुभवा दाखवी ॥२८॥
 वृक्षांमाजीं औदुंबर । तो मद्रूप होय साचार । तेथें निष्ठेनें सेवितां नारीनर । तोषवीं अंतर त्याचें मी ॥२९॥
 गाणगापुरंदक्षिण देशीं । तेथें अवतरलों पाहोनि मक्तीसी । पावन केलें निश्चयेसी । गुह्य तयांसी बोधिलें ॥३०॥
 तें माझें प्रसादप्राप्तीचें स्थान । तेथें श्रीसद्गुरुपादुका स्थापन । अद्यापि घेणें दर्शन । विश्रान्तिस्थान तेंहि माझें ॥३१॥
 ते स्वयंमाहात्म्य विशेष । पुरवीं सकळ कामनेस । परम संकटाचा करोनि नाश । दे सुखास शरण त्या ॥३२॥
 सेवितां हेतु नुरवी । कामना अंतरांची पुरवी । अज्ञानतमार्ते हारवी । ज्ञान भरवी प्रकाशक ॥३३॥
 तें महापवित्र तारक स्थान । तेथें कारायें अनुष्ठान । भवदुःखाचें होय निरसन । येर कोण राहे मग ॥३४॥
 वज्रा विनवीं श्रोत्यांसी । तेथील माहात्म्य वणविं विशेषीं । तरी कथा वर्णिल्या गुरुचमित्रासी । असतीं सकळांसी श्रुत ह्या ॥३५॥
 यद्यपि वर्णितां वाढेल ग्रंथ । यदर्थीं जाणविलें येथें निश्चित । जयासी श्रवण करावें ह्या मनोगत । तेणें तो निश्चिन पहावा ॥३६॥
 तो ग्रंथ परम पावन । वरप्रसादें सफळित पूर्ण । कामना धरोनि कंरितां पठण । हेतुपूर्ण होतसे ॥३७॥
 सद्गजें जरी पठण करितां । मग संपूर्ण फळती कथा । प्रेम आविर्भाव दाटतां । दया श्रीदत्ता उपजे त्याची ॥३८॥
 भक्तिभावना सत्य जडे । त्यासी अवधूतदर्शन घडे । त्याचे अनुभव जनारोकडे । निवारी सांकटें मक्ताचें ॥३९॥
 जैसा ज्याचा भक्तिभाव । तैसाचि त्या होतसे अनुभव । दत्त कृपाळू दयार्थव । लौला अर्ध्व तयाची ॥४०॥
 गिरिनाळपर्वतीं सिद्धांसी । निरोपणीं शांतवीं अधिनाशी । मग आवासन देतसे तयांसी । निर्भय मानसीं असावें ॥४१॥
 तुमचा भक्तियेमा पाहोन । मी तुष्टलों तुम्हालगोन । तुम्हांवेगळें विश्रान्तिस्थान । मज तों आन असेना ॥४२॥
 जें वं नेमिलें निजानित्य । तें मज आचरणें सर्व कृत्य । विश्रान्ति ध्यावया सत्य । येथें अगत्य येणेंचो ॥४३॥
 त्यांत तुम्ही माझे प्राणप्रियकर । सिद्ध मुनी योगेश्वर । हे गोरक्षमच्छींदर । आणि ऋषीश्वर संत साधु ॥४४॥
 मीही जीवप्राण सर्वांचा । कुढावा करी अनन्याचा । साह्यकारी गांजित्याचा । यदर्थ साचा अवतार हा ॥४५॥
 वालोन्मत्त पिशाचवत । ये जनीं वागे सर्वांत । प्रेम्ळ देखोनि भाविकमळ । लळे पुरवीत तयाचे ॥४६॥
 कलियुग हें अति दुर्धर । केवळ पापाचा संमार । येणें गांजिलें नारीनर । भव दुस्तर न तरये ॥४७॥
 त्या दीनार्थ कळवळलो । साकाररूपें प्रगटलों । जगदोद्धारार्थ पावलों । भाविकां पावलों तुम्हांपेक्षा ॥४८॥
 येन्व्हीं मी निराकार निरंजन । निर्विकार निःसंग पूर्ण । निरामास सचिदन । परीं जालों सगुण तुम्हांसाठी ॥४९॥
 तुम्ही आनंदें वसावें येथें । ये ठायीं नित्य येणें माते । निद्रामावें वाटवा प्रेमानें । वरं तुम्हांतें निवेदिलें ॥५०॥

न करा येथोनि उद्विग्न मानस । खानंदरूपीं करा विलास । न राहें विसंवृत्ति तुम्हांस । मखुखास पाविजे ॥५१॥
 गायरी सर्वां बोधून । सद्यें देवोनि आश्वासन । घ्यावया अनसूयेचें दहपण । जगत्पावन निघाला ॥५२॥
 योगी सिद्ध शरणागत । भावें करिती प्रणिपात । आनंदें दत्तासी बोलवीत । गुण गात सप्रेम ॥५३॥
 दत्त तेथोनि निघाले । अनंमूयाक्षेत्री पावले । प्रेमें मातेतें बंदिलें । सेवे तिष्ठले अघापि ॥५४॥
 आणीक एक कथन । श्रवण कीजे सावधान । हिंदु आणी मुसलमान । भाग दोन जाणिजे ॥५५॥
 जेवीं देव दैत्य असती । तेंवींच भूलोकीं हे वसती । भक्तिप्रेमा भाव निश्चिती । सर्वां चितीं सारिला ॥५६॥
 जैसी ज्याची भावना । इष्ट्यें करी आराधना । तैसेंचि रूप धरणें नाना । त्या खानंदधना सर्वेश ॥५७॥
 गिरिनाळपर्वतीं असतां दत्त । सर्वही होती शरणागत । यवन फकीर आराधित । प्रेमळ भक्त देखिले ॥५८॥
 ओळखोनि त्यांचें अंतर । कृपें द्रवला दिगंबर । नाम धरोनि दातार । भेटी सत्वर दिवली त्या ॥५९॥
 हिंदु आणि मुसलमान । यांसाठीं रूपें दोन । दत्त दातार अभिधान । द्वय स्थान शोभविलें ॥६०॥
 तीन शिखरें असती छुंदर । त्यांचे वेगळाले प्रकार । जो गिरिनाळपर्वत उंच थोर । तेथें दिगंबर अवधूत ॥६१॥
 दाताररूपें एक शिखरी । यवनार्थ राहिले निर्धारी । आतां तिसऱ्याची परी । वसती छुंदरी हिंगळजा ॥६२॥
 गोरक्षाचे साक्षासाठी । अंबा पावली उठाउठी । अविनाशलीला देखोन दृष्टी । कल्पना नियती जाली तिची ॥६३॥
 नित्य दत्ताचें होय दर्शन । या हेतुस्तव राहिली आपण । तें तिसरें शिखर शोभायमान । वसतें स्थान अत्रेचें ॥६४॥
 तेथें राहती योगेश्वर । गोसावी बैरागी फकीर । यात्रेचे समूह येतो थोर । निरंतर दर्शना ॥६५॥
 जो निश्चय धरोनि तेथें राहे । त्याची दत्तचि जाणे सोय । न सोडितां जीवें पाय । तो सुखिया होय प्रसादें ॥६६॥
 दत्त दिगंबर अवधूत । पूर्ण दयाळू कृपावंत । महिमा याचा अत्यद्भुत । तुम्ही साधुसंत जाणतां ॥६७॥
 या अवधूतदयें करून । जालें येथवरी निरोपण । तें ज्याचें त्यासी अर्पण । कर्ता कारण करविता तो ॥६८॥
 भी येथें म्हणावयासी । पाहतां ठाव नाहीं निश्चयेसी । त्याचा तोचि वदवी वाचसें । जगदोद्वारासी कथा हे ॥६९॥
 दत्तकथा गोड गहन । भवरोगियां रसायन । जे करितील आदरें पान । होती पावन अविनाशी ॥७०॥
 दत्तनामाचा प्रताप । स्मरणें पळती त्रिविधताप । स्मरतिवा देखोनि काळ कंप । म्हणें वाप धन्य तुम्ही ॥७१॥
 जे अवधूतरंगी रंगले । ते तारक या जगतीं मले । त्यांचीं वंदनीं पाडले । भावळें आपल्या ॥७२॥
 नामरूपीं जडलें चित्त । दत्तचि जाणे जो रावत । तयासी न्हावें शरणागत । कृतकृत्य होय तेणें ॥७३॥
 धन्य धन्य ते सज्जन । दत्तरूपीं सदा निमग्न । ते या जगतीं पावन । करिती कल्याण अनन्याचें ॥७४॥
 त्या कल्याणगुतीं साधु संत । योगी सज्जन सिद्ध महंत । तुमचे मळीं वसे अवधूत । आनंदभरित सर्वदा ॥७५॥
 तुमची प्रीती तयासी । तुम्ही संलग्न त्या पदासी । यास्तव तिष्ठे तुम्हांपाशी । तो अहर्निशीं अविनाश ॥७६॥
 तुम्ही साधु भाग्यवंत । दयाळू उदार समर्थ । अनन्याचे पुरवितां अर्थ । हे तो कीर्ती त्रिभुवनीं ॥७७॥
 कीर्ति एकोनि विख्यात । पदीं विनटला अनंतसुत । जीवेंभावे प्रार्थित । करुणा भांकित संतांसी ॥७८॥

जी संत तुम्ही उदार धीर । सर्वज्ञपणें गुणगंभीर । केवळ कृपेचे सागर । अंबुधर चक्रोपाचे ॥७९॥
 तुम्ही पतितपावन दयाळ । तुम्हां शरणगताची वळवळ । तुम्ही दीनांचे स्नेहाळ । कर्ते प्रतिपाळ माझे तुम्ही ॥८०॥
 तुमच्या वरप्रसादे करून । ययामति जालें निरोपण । तें तुमचें तुम्ही केलें श्रवण । गोड कथन दत्ताचें ॥८१॥
 पुढले सेवेसी हा किंकर । प्रार्थी, जोडोनि दोन्ही कर । कीजे स्वामी अंगीकार । आज्ञाधर तुमचा ॥८२॥
 अनंतसुत दास संतांचा । म्हणवी काया मने वाचा । रस या वोगरोनि कृपेचा । वदविजे वाचा दत्तकथे ॥८३॥
 इति श्रीदत्तप्रबोधग्रंथ ॥ श्रवणोचि पुरती मनोरथ । श्रोते परितोत भाविकमत्त ॥ पंचदशोऽध्यायार्य गोड हा ॥८४॥

॥ इति पंचदशोऽध्यायः समाप्तः ॥

अध्याय ५१ वा

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः श्रीगुरुदत्तात्रेयाय नमः ॥

वयज्य अविनाश दिगंबर । परब्रह्मरूपा परात्परा । निर्निवृत्त्या करुणाकरा । जगदोद्धार नमो तुज ॥१॥
 वय सद्गुरो विश्वजीवना । प्रणवरूपा सनातना । आनंदकंदा सच्चिदाना । उदारसंपन्ना नमो तुज ॥२॥
 वयज्य स्वामी श्रीदत्ता । अनसूयात्मजा । गुणमंडिता । भवच्छेदका अनाथनाया । कृपावंता नमो तुज ॥३॥
 त्वे सनुमार चरणकमळ । तेरें रुंजी घालिती संत प्रेमळ । तयांवरी तूं कृपाळ । होवोनि आळ पुरवीसी ॥४॥
 मी अनाथ तुझा दीन । तव पर्दी जालों अनन्यशरण । लडिवाळ मागें कृपादान । भातुकें पूर्ण हें घावें ॥५॥
 तूं सकळ ऐश्वर्यनिधी होसी । काय उणें गा तुजपार्शी । सद्य सदा याचकासी । त्वत् करिसी अनन्या ॥६॥
 तूझा भाग्यासी नाहीं पार । वास्तव्यें होसी कृपासागर । अंतरां कणवावू उदार । दाता घोर विद्याचा ॥७॥
 अनन्यातें सांभाळिशी । हीनदीनातें पाळिशी । नाना संघटें वारिशी । लळे पुरविशी दातारा ॥८॥
 तुज अनन्यभायें विनटतां । कृपा करिशी श्रीदत्ता । अपेक्षित देसी न मागतां । भयचिता वारिशी ॥९॥
 अनन्याचा देखोनि प्रेमा । कृपा करिशी सर्वोत्तमा । अपराधांची करोनि क्षमा । मंगलधामा आपंगिरी ॥१०॥
 तूही कृपा अल्यदुमुत त्याचा न कळे पार अंत । दिटुया हा जेथें झलकत । होय समर्थ भाग्यनिधी ॥११॥
 धन्य धन्य तुझी उद्धारशक्ती । पावनची करूं आला जगती । त्यांत अनुपम लीला गती । दाविली प्रीती बाढावया ॥१२॥
 करावें दीनांचें उद्धरण । म्हणोनि अतर्क्य करिशी विद्वान । नाना रूपांत धरोन । वारिशी पावन निजबोधें ॥१३॥
 कितेक पावन जाले दर्शनी । कितेक उद्धरिले स्पर्शनी । मुक्त जाले कितेक भजनी । कितेक ब्रजनी पैलपार ॥१४॥
 कितेकां देवोनि प्रसाद । कितेकां दर्शनीं आरुहाद । कितेक स्वर्गीं केले सावध । कितेक स्वच्छंद छंदानें ॥१५॥
 कोठें वैराग्य वाणविशी । कोठें निजभाग्य समर्पिशी । कोण्हा ज्ञान उपदिष्टी । भक्ति प्रतिपादिशी कितीकां ॥१६॥
 नाना विधि प्रसंग योग । दावोनि केले वीतराग । नाना कौतुकें बोध चांग । करोनि पांग फेडिशी ॥१७॥
 अनेक योमें जीवांसी । पात्र केलें प्रसादासी । परी अनुग्रह दिवला चौघांसी । चौ युगांसी चार ते ॥१८॥
 कृतयुगामाजीं पावन । यदु केला असे पूर्ण । त्रेतायुगीं सहस्रार्जुन । केला संपन्न अमेद तो ॥१९॥
 यातें गुज गुह्य निरोपिलें । आत्मत्व तथा अर्पिलें । द्वय युगीं दोघे पावन केले । द्वापारीं योजिलें शुद्ध बोधा ॥२०॥
 निजबोधें बोधिली माता । लीला दाविली समस्तां । तेणेंचि लाविलें भक्तिपंथा । कृपावंता स्वामिया ॥२१॥
 या कलियुगामाजीं जाण । देवगडनिपासी जनार्दन । त्याचा निग्रह देखोन । केला पावन अनुग्रहीं ॥२२॥
 निजबीज सांगोनि कानीं । ज्ञान ठसविलें हृदयमुवनीं । सात्मानुभव देखणी । स्वानंद लेणी लेविलीं ॥२३॥
 हा निर्णय भागततीं । एकादशस्कंदीं निश्चितीं । वर्णन केलें एकनाथीं । प्रसादप्राप्ती दत्ताची ॥२४॥
 दत्तप्रसाद दासोपंता । दत्तप्रसाद झाला एकनाथा । दत्तप्रसाद शरणागता । होय लाभता अद्यापि ॥२५॥
 दत्त कृपेचा सागर । अनन्या देतो अमयकर । सेवा आझापि कीर्तिपर । जगदोद्धार व्हावया ॥२६॥

श्रोते म्हणती कलीत । दत्त जाले ज्या कृपावंत । तें निरोपी येथें किंचित । पुरवीं हेत आमुचा ॥२७॥
 तंव वक्ता करीत विनवणी । भाविक श्रोतियां कर जोडोनी । आपण आज्ञा करितां मजलागोनी । यदर्थ प्रार्थनीं प्रार्थितो ॥२८॥
 जी पूर्वीं महिपतवावा साधु थोर । ताहारावाजीचा राहणार । चैतन्यासंप्रदायी सुंदर । तयासी कृपाकर तुकत्याच ॥२९॥
 तेणें भक्तिप्रेमें करोन । प्रसन्न कैलासविमणीरमण । त्याचें पावोनि अभयदान । केलें कथन बहुतची ॥३०॥
 भक्तिविजय भक्तीलामृत । संतविजय संतलीलामृत । पृथक चरित्रें विख्यात । रसमरित वर्णिली ॥३१॥
 दत्तकृपेचें महिमान । तयामाजी असे वर्णन । तें श्रवणें श्रुत तुम्हालागुन । स्थावरी निरोपण काय कीजे ॥३२॥
 तंव श्रोते म्हणती विचक्षणा । हे कासया पाहिजे करुण । या दत्तप्रबोधी रचना । पाहिजे सुजाणां आवश्यक ॥३३॥
 हा दत्तलीलाप्रबोध । गोड येथिचे आम्हां संवाद । ययामति धुंडोनि शुद्ध । त्यां प्रसिद्ध कविले कीं ॥३४॥
 या काव्यांचें निरोपण । करावया कां अनुमान । म्हणसी ग्रंथ वाढेल गहन । तरी सार कथन करावें ॥३५॥
 ही दत्तकथा परम गोड । ऐकिली ऐकावया चाड । उपजली पुरवीं आवड । घेऊं सुरवाड तेथींची ॥३६॥
 जेवीं वर्पतां धनधारा । आनंद उपजे चातकमयूरा । तृप्त होतसे तेणें धरा । सकळांतरा संतोष ॥३७॥
 तेवीं दत्त बोळला दयाघन । तव मुखें धृष्टी गोड कथन । भाविक प्रेम्ळ मुमुक्षुजन । चातक पूर्ण मयूर हे ॥३८॥
 श्रवणानंद नाचती । संत साधु उल्लासती । श्रवणीं रसा सांठविती । सर्वांगी होती तृप्त येणें ॥३९॥
 श्रवणें तृप्त करीं धुधित । सेविलेंचि सेवाचें वाटत । अवीट हें गोड कथामृत । स्वीकारुं निश्चित तव मुखें ॥४०॥
 व्यासोक्ति हें पुराण । शुक्मुखें गोड गहन । द्वितीय अनुभव अमृतफळा जाण । गोड पूर्ण शुक्मुखें ॥४१॥
 तेवीं अनेक ग्रंथी दत्तकथा । त्या दत्तप्रबोधी होसी वोगरिता । तव मुखें ती श्रवण करिता । गोडी समस्तां आगळी ॥४२॥
 धेनू असे भरल्या रसीं । परी ते दवे मोहें वत्सासी । मग तो प्राप्त सकळांसी । तुष्टिपुष्टीसी कारण ॥४३॥
 कासेसी वत्स न लागतां । येर स्पर्शनीं मारी लाता । सायासें रस काढितां । मोह्ने निपजता 'चोरी ते ॥४४॥
 वत्साचेंचि लागतां झटें । मग धेनूसी पान्हा पुटे । रस अधिकाची सुटे । भरती पोटे येरांची ॥४५॥
 तैसी हे दत्तमाउली । तुज अनन्यासीच पान्हावली । तव मुखें आम्हां दुभली । अद्भुत नव्हाळी रसाची ॥४६॥
 येणें सकळांचे पुरती अर्थ । आपुलाच न साधी सार्थ । आदरें करावा परमार्थ । हा परमार्थ करीं का ॥४७॥
 तंव वक्ता म्हणे जी विती । भूपणें वाढवितां निजप्रीती । हीं तुमचीं तुम्हां योग्य शोभती । अधिकार निश्चितीं मज नाहीं ॥४८॥
 मी हीन दीन पांमर । तुमचा म्हणवितो किंकर । पाटुका वाहोनी समोर । जोडोनि कर सेवें उमा ॥४९॥
 आपुली आज्ञा मज प्रमाण । केजती होईल उल्लंघन । कृपे ध्याल जरी सांभाळोन । तरी निरोपण चालेल ॥५०॥
 हीन दीन मी अनाथ । बुद्धिदाता तो श्रीदत्त । त्याहीवरी साहाय्य । अमयहस्त आपुला ॥५१॥
 आपण संत श्रोते सज्जन । दयासिंधु कृपघन । तुमचे प्रसादे निरोपण । होईल श्रवण करावें ॥५२॥
 देवगडवासी जनार्दनपंत । परम सात्त्विक गृहस्थ । तेणें श्रवण केले वहु ग्रंथ । सप्रेमभरित सद्ब्रवें ॥५३॥
 सद्गुरूसी जावें शरण । त्याचें संपादावें कृपादान । सद्गुरू तारक जीवालागोन । मयबंधन तोडीतसे ॥५४॥

सद्गुरु आपणत्व देती । मीपणत्व सर्व हारिती । निर्विकल्प मानस करिती । भ्रांती नुरविती कांहीच ॥५५॥
 छेदोनियां मायापडळ । दिव्य दृष्टी देती निर्मळ । बोध ठसायोनि प्रवळ । वारिती तळमळ अंतरींची ॥५६॥
 निजजीव प्रेरिती कानीं । मस्तकीं ठेविती अभयपाणी । अंतर्बाल लेवविती लेणी । आत्मभूषणी भूषविती ॥५७॥
 धन्य कृपाळ सद्गुरुदाता । बारी जन्ममरणादि अवघी चिंता । परात्पर होय भेटविता । अद्वय अभेदता पाववी ॥५८॥
 असो सद्गुरु हा समर्थ । सकळ देवदेवांचें दैवत । व्यापासोनि ध्यावा परमार्थ । पर्दा अर्थ अर्पावा ॥५९॥
 सद्गुरु असावा सेपन्न । तत्त्ववेत्ता ज्ञानघन । शांत दांत विरक्त पूर्ण । समसमान सर्वात्मकीं ॥६०॥
 उदार धीर गंभीर । कोमळ दयामृत अंतर । केवळ शांतीचा सागर । सर्व सारासार जाणता ॥६१॥
 ऐसा जें सद्गुरु भेटे । तेंच भ्रांती सर्व फिटे । अज्ञान समूर्ती आटे । मग कैचें छटे उरतील ॥६२॥
 लामतांचि सद्गुरुदाव । जन्ममरणाचा पुसी ठाव । दृश्य पदार्थ होईल वाय । देखील ठाव स्वपर्दी तो ॥६३॥
 हें तापत्रय अतिदारुण । येथें मोहपाशाचें बंधन । जन्ममरणासी कारण । दुःख पूर्ण भोगवी ॥६४॥
 येथील कठिण वेव्हार । भोग भोगवी अतिदुस्तर । हा तरावया भवसागर । न सुचे विचार प्राणिया ॥६५॥
 पढतां भवार्णवाचे आवती । अनंतावधि भोंवरे फिरती । तळार प्राणिया नेती । कैची विश्रांती जीवातें ॥६६॥
 अनिवार हें मायाजाळ । विपरीत कर्म विटंबी काळ । जीवा न सोसवे व्याकुळ । कर्म प्रवळ न छुटेची ॥६७॥
 एक योनी कोटि फेरे । एवं लक्षचीन्यासीचे भेरे । प्रारब्धें जें ओसरे । मग जीव भरे नरदेहीं ॥६८॥
 सहित अयथा अनहित । शोणें तें या नरदेहांत । यदर्थी थेटां दाविल्ल पंथ । साधावा स्वार्थ परमार्थी ॥६९॥
 या नरदेहांत येऊन । जावें सद्गुरुपदातें शरण । त्याची लाभतां कृपा पूर्ण । तुटे भवबंधन मुक्त तो ॥७०॥
 जो सद्गुरुसी शरण न जाय । त्या ओढवतीं सर्व अपाय । जन्मोनि पुष्ट गंधर्वकाय । मुंक्ता होय भलतेंसा ॥७१॥
 न गेला सद्गुरुसी शरण । त्याचे न पहावें कदा वदन । सहजें जालिया दर्शन । सचैल्लान करावें ॥७२॥
 जे सद्गुरुसी विमुख । त्या करीतें न ध्यावें अज्ञोदक । त्यांची वपु दोषदायक । स्पर्श निःशंक नसावा ॥७३॥
 सद्गुरुनिंदा व्याचे वदनीं । तो सर्व पापांचा होय खाणी । न जावें त्याचे अंगणी । शब्द कानीं न पडो त्याचा ॥७४॥
 घापरी नाना ग्रंथ ऐकर्ता । उपरती जाली जनार्दनाच्या चिंता । म्हणे अहा जन्म गेला वृथा । काय आतां करावें ॥७५॥
 सदा विपथी गुंतलें मन । नाहीं गुरुसि गेलों शरण । माझा परिणाम तरी कोण । छेदील बंधन कोण माझें ॥७६॥
 हे विषयभोग भोगितां । पावलों मोहलोमें भ्रमतां । कर्मचरणी पावलों सकृता । स्वाम्बुद्धिता विसरलों ॥७७॥
 या विकारविषयसंगे कतोनी । अनर्थिक कर्म आली घडोनी । यमदंडील निर्दयपाणी । सोडविता कोण्ही दिसेना ॥७८॥
 अहा वृथाचि वाढिला मार । न वेला कांही सहितविचार । माझा मीच जालों दावेदार । बुडविलें घर माझें म्यां ॥७९॥
 माझा मीच जालों घातवी । मजसमान दुजा नसे पातवी । काळें मुख जालें उभय लोकीं । पडेच कुंभीपाकीं रौरवीं ॥८०॥
 अहा दुःख भोगावें दारुण । सेखों प्रारब्धा आलें जन्ममरण । भवपंक्तीं गर्व होईन । काढील कोण तेवोनी ॥८१॥
 ऐसा अनुतापें तापला । देखोनि स्वकर्मा जाजावला । भवभयें भयाभीत जाला । विचारीं पडिला दुर्धर ॥८२॥

म्हणे आतां म्यां काय करावें । कवणालागीं शरण जावें । माझ्या धांवण्या कोण धांवें । कोण पावे मज आतां ॥८३॥
 पाहे भोवतां दीनयाणी । अनुतापें वाप वाहती नयनी । पुसे वार्ता भेटल्या जनी । तारिता कोण्ही मज सांगा ॥८४॥
 प्रवुद्धे जाणोनि भावासी । म्हणती भवमयातें म्यालासी । तरी शरण जाय सद्गुरुरूपदासी । ते भवतापासी वारिती ॥८५॥
 सद्गुरु सचिद्वन दिगंबर । अवधूत सत्पात्र भेटेल जर । त्याचा होना कृपाकर । चित्ताकर्तार दग्ध होय ॥८६॥
 सहजें बोलतां जन । जीवीं धरी तेव्हां जनार्दन । अनुतापें विषयभोग त्यागोन । उदासी व्यापोन राहिली ॥८७॥
 खरा अनुताप अंगीं वाणला । दृढ संकल्प मनीं केल्या । आराधीन त्या श्रीदत्ताला । म्हणोनि वैसला अनुग्रामी ॥८८॥
 जात्रेनिया सरोवराचे तटी । वैसला न्यग्रोधवृक्षातळवटी । दत्तस्तोत्रकवच परिपाटी । नाम होठीं जपे सदा ॥८९॥
 नादसुगुनीं वर्णिलें ध्यान । तेंचि हृदयीं करी धागण । एकाग्र करोनि मन । लक्ष्मी चरण अहर्निशीं ॥९०॥
 आहारनिद्रेतें सोडिलें । विकार देहीचें मोडिले । प्रेमभक्तीं मन जडलें । व्हावया अडलें दर्शन ॥९१॥
 ऐसा निग्रह ह्दावला । कांहीं ककाळ आचरणीं लोटला । आला दत्तमाउलीसी कळवळ्या । तया अनन्याला देखोनी ॥९२॥
 निश्चय दखोनी द्रवली । कसासाठीं धांव घाली । चित्त परीक्षावया ते वेळीं । नाना केली करीतसे ॥९३॥
 नाना रूपें दावितों । न वागे जनार्दनाच्या चित्ता । म्हणे ये गा धांव दत्ता । पाव आतां मज दीना ॥९४॥
 दत्तनामें करितां पाचारण । तंव भलतेंसा ठाकें येऊन । म्हणे पाचारिसी कवच कारण । बोल बचन मज आतां ॥९५॥
 जनार्दन निरखोनि पाहात । तंव ध्यानाऐसें न दिसत । पुनरा नेत्र शांकित । मजनीं रत स्त्रपे ॥९६॥
 माता न दिसतां डोळ्यां । तें शोक उपजे त्या बाळा । त्यातें तोपथी ती बहु अवळा । परी तो सोडोळा न मने त्या ॥९७॥
 अतिचांगट जरी ललना । खेळ भावुकें देतां नाता । तेथें न जडे वाळमावना । कुरूप हीन माता गोड ॥९८॥
 तेवीं त्या जनार्दनासी । अन्य रूप नावडे मानसीं । हें कर्म ओळखोनि अविनाशी । प्रगट रूपासी करीतसे ॥९९॥
 त्रिगुणात्मक दिगंबर । अजानवाहु पड्कर । त्रिवदन पण्नेत्र । त्रिवर्ण त्रिचित्र भव्य तो ॥१००॥
 त्रिशुल डमरू विराजित । दंड कमंडलू शोभित । शंख चक्र लखलखात । तो मध्यस्थ घननीळ ॥११॥
 स्फटिक रुद्राक्ष मुक्तामळा । कासे कौपीन वरी पिघळा । धंगीं जडली दिव्य मेखाळा । सुगुटं मौळ्यं सतेज तो ॥१२॥
 कर्णी कुंडलें डोल देती । वाहुमूपणें मिरवती । पदकें हृदयीं टाळ देती । प्रकाशवित्ती भास्करा ॥१३॥
 मस्तकौटुनी कुरळ सुटले । तेजघनी येवोनि पायले । जटाजटार्य वळिले । भस्में शोमलें भव्यरूप ॥१४॥
 तोडर शोभला चरणीं । पदांगुली विराजे भूषणीं । पदीं पादुका जडितमणी । धराकर्णी शोभत ॥१५॥
 भिक्षेस्तव सर्वें शोळी पात्र । द्वय कामधेनू पवित्र । उपवीत आणी कटिमूत्र । मुद्रिका खतंत्र कारात्री ॥१६॥
 एवं सर्व भूषणमंडित । खरूपें सतेज लावण्वंत । मुनि वर्णित ध्यान नेमस्त । तैसाचि दत्त प्रगटला ॥१७॥
 अनन्याची देखोनि आवडी । भक्तिप्रेमास्तव घाली उडी । म्हणे वा रे नेत्र उघडीं । पाहें निवाडी मज आतां ॥१८॥
 नेत्र उघडोनि जनार्दन पाहें । तंव प्रभा नेत्रीं न समोये । म्हणे पाहावया करूं कैसें काये । करोनि उपाये रूप दावीं ॥१९॥
 ताकाळ अवधूतें कृपा केली । सतेज घटी निर्मळ जाली । सावयवमूर्ती पाहिली । साक्ष बिंबली ध्यानाची ॥२०॥

परम हर्षित जालें मन । प्रेमे हेलाले लोचन । गर्हिवरे हृदय आलें दाटोन । धांवोनि चरण धरियेले ॥११॥
 द्रिद्या सांपडला द्रव्यघट । किंदुकालिया मिळालें अन्न मिष्ट । कौं भरतिया अमृतघोट । लाभ उत्कृष्ट आनंद त्या ॥१२॥
 तेवींच त्या जनार्दनासी । आनंद हर्ष जाला मानसी । विनय होवोनि पदांसी । गाय करुणेसी त्यापुढें ॥१३॥
 साभडे शब्दें करोन । कले तैसें केलें स्तवन । मग म्हणे जी आपण । नाम खूण सांगावी ॥१४॥
 तें बोले तो अवधूत । नाम तरी गिरिधरनाथ । गिरिकंदरी निवास सत्य । आणि विश्वांत वागतो ॥१५॥
 कधीं बाल कधीं उन्मत्त । कधीं नग्न कधीं पिशाचवत । कधीं जगरूप जगांत । वायरतों यथार्थ नाना रूपीं ॥१६॥
 योगी सिद्ध साधु जन । तापसाहृंद ऋषिगण । भक्त भाविक प्रेमळ सज्जन । तें अधिष्ठान आसुचें ॥१७॥
 इच्छेसे आम्हां प्रवास । एक स्थळीं नसे निवास । आमचे सच्छेदीं विलास । अंतरीं उदास निष्काम ॥१८॥
 आम्हां वसणें विश्वाठायीं । विश्व आम्हामाजीं पाहीं । द्वैत अणुमात्र येथें नाहीं । मी तोही तूंचि कीं ॥१९॥
 जीवें धरिलें अहंपण । कर्माकर्म जन्ममरण । आम्ही त्याहोनि असों भिन्न । नामाभिधान ठेवि त्याचें ॥२०॥
 आम्हां नामरूप तातमात । हा शब्दची मुळीं खांत । परी प्रेम वाढायया संकेत । वाटविली सत्य नामरूपें ॥२१॥
 आतांचि पहा पहा रोकडें । नामें पाचारिती उघडें । तेंही परीयेसी निबाडें । पुरतसे कोडें स्मरत्याचें ॥२२॥
 दत्त दिगंबर अवधूत । योगी अविनाश महंत । अनसूयाभज अत्रिपुत । नामें विख्यात असती ॥२३॥
 अनेक असती नामावळी । तुज गिरिधर सांगितलें ये वेळीं । साधक जपती हृदयकमळीं । आनंदमेळीं सर्वदा ॥२४॥
 गुहा मक्तिप्रेमा पाहोन । प्रगटलों तो मी पुढें येऊन । तूं जालों सुप्रसन्न । माग वरदान इच्छित जें ॥२५॥
 तेंच जनार्दन ज्ञानीतलें । निरोपणीं मन विद्यासलें । पुनरा सप्रेम चरण धरिले । स्तवन आरंभिलें खादितार्थ ॥२६॥
 जयजय सद्गुरु दिगंबर । अविनाशरूपा सर्वेश्वरा । वेदबंधा परात्परा । निखिलसारा सर्वोत्तमा ॥२७॥
 जय अनुभवरूपा आनंदकंदा । पूर्ण ब्रह्म सच्चिदानंदा । गुणत्रयव्यापका स्वतः सिद्धा । भेदाभेदातीत तूं ॥२८॥
 जय गुणातीत गुणज्ञा । सर्वांतर व्यापका सर्व सुज्ञा । अखिल अभंगा प्राज्ञा । अनुभवज्ञा प्रियकरा ॥२९॥
 जय भक्तमानसचक्रोरचंदा । उदार धीरा कृपासमुद्रा । अमंगलनाशक सुभद्रा । सिद्ध योगेंद्रा बंध तूं ॥३०॥
 जय अनायरक्षका करुणाधना । दीनबंधो जगत्पावना । येजं दे पामराची करुणा । जालों चरणशरण मी ॥३१॥
 विविधतायें मी तापलों । विषयविकारें गांजलों । भवभयातें परम म्यालों । म्हणोनि आलों शरण तुज ॥३२॥
 प्रपंचगंगें रंगतां । अन्योन्यकर्म जालों आचरता । आशालोभमोह जाला वेधिता । येणेंचि अवर्ता योजिलें ॥३३॥
 कर्मभोग हा अतिदुस्तर । वासना फिरवीं दारोदार । माया आंती दुर्धर । कांहीं विचार घुचों नेदी ॥३४॥
 दुष्ट कर्म आचरतां । यमप्रहार बैसे माया । तेंच कोण्ही नसे सोडविता । जन्मीं भमतां शिणलों ॥३५॥
 नेणों कोण पुण्य उदेलें । कर्मविपाक श्रवण जाले । माझें मज आठवलें । मयाभीत जालें मन खाभी ॥३६॥
 आतां मयापापासोन । मज सोडविता तरी असे कोण । तें श्रवण केलें श्रेष्ठ वचन । सद्गुरुदयाधन तारिता ॥३७॥
 त्याचा होतां वज्रपंजर । भवभीति नाहीं अणुमात्र । होवोनि राहें काळकिंकर ॥ अजरामरपद पावे ॥३८॥

यापरी करितां श्रवण । दृढ विश्वासलें मन । तारक प्रातः ब्रह्मयागगून । निश्चय धरून विसर्गे ॥३९॥
 जाणोनि दीनाचा निश्चय । स्वामी तूं बोळालसि सदय । मज अनायातें दाविले पाय । अर्पिला काय तेथें हा ॥४०॥
 अनन्यभावे जालों शरण । मज पामरा कीजे पावन । मागतो अनुग्रहाचें दान । न करोनि अनुमान अंगीकारा ॥४१॥
 शरणागत धरा हातीं । वारा सह्यें भवभीती । फेडिजे प्रबोधें श्रंती । हेचि विनंती दातास ॥४२॥
 यापरी सप्रेम विनवितां । चरणीं ठेविला नुचली माथा । तें दया उपजली अवधूता । अनायनाचा दिगंबर ॥४३॥
 द्वय करे जनार्दन उचलोण । हृदयीं सप्रेम धरिला कवळोण । अमयकार मस्तकीं बोपोण । सावधान पै केला ॥४४॥
 समुद्धृत अभिजित अमृतवेळा । अनुताप सद्भाव प्रेमकळा । हा समय देखोनि डोळ्यां । दत्त उतावेळीं बीज प्रेरी ॥४५॥
 तारकमंत्र श्रवणीं । अर्पिता जाला जनार्दनी । ज्ञानबोधाचीं लेणीं । कृपे करोनी लेविलीं ॥४६॥
 स्वात्मानुभवालागोन । दिवले बटवृक्षातळी आसन । प्राणायामातें साधवून । शुद्ध अंतःकरण करविलें ॥४७॥
 त्यजावया बाह्य प्रकार । चौ देहांचें बुजवी द्वार । लक्ष करवी एकाग्र । धरवी धीर निजकृपे ॥४८॥
 साहतां साहिली कळ । तंव पावला प्रमातकाळ । प्रकाशें उजळलें मंडळ । विंब निदळ उगवले ॥४९॥
 प्रकाश होतां मान । अंधःकार गेला पळोन । पाहती आपणा आपण । गेली हारपण अंधारीची ॥५०॥
 असो जनार्दन समाधी । साधवोनि आत्मज्ञ बोधी । तोडिली सवळ आधिप्याधी । केला उपाधीरहित तो ॥५१॥
 दत्तकृपे तो निवाला । लाभ पर्दाचा जोडिला । जनीं जनार्दन होवोनि ठेला । पूर्ण सुखांवाला स्वानंदी ॥५२॥
 कृपा करोनि अविनाशी । आनंद सांप्रदाय सांगे त्यासी । म्हणे बागे निर्भयसी । स्मरतां तुजपाशीं पावेन ॥५३॥
 जनार्दन ऐक गोष्टी । लाभ गुह्य ठेवी पोष्टी । न मोडी प्रपंचराहाटी । पाहिलें दिटीं सांडूं नको ॥५४॥
 करावया जगदोद्धार । प्रगटलों होवोनि साकार । अनेक दावोनि प्रकार । करितों व्यवहार उद्धरणीं ॥५५॥
 परी या मुख्य रूपें करून । तुजसह तिथे केले पावन । यदु आणि सहस्राजुन । तूं जनार्दन तीसरा ॥५६॥
 प्रबोधरूपें बहुत । उद्धरिले त्या नाही गणित । भक्ति भाव प्रेमा हेत । तयां प्राप्त मी होय ॥५७॥
 निष्ठा सदृढ पाहोनि । तयां करितों कृपादान । मानसीं यम जाणोन । सांप्रदायज्ञान उपदेशी ॥५८॥
 वैराग्यरंगें रंगवी अंतर । बाह्य राहणें लौकिक प्रकार । भजनीं न पडो विसर । लेखी आपपर समर्थ ॥५९॥
 विपर्यां राहणें विरक्त । अंतरीं असावें दयामृत । स्तपदीं ब्रह्म सदा रत । शांति चिन्तां बसवांची ॥६०॥
 विवेक काजीं करावा । अहंकार जीवीं न घरावा । सद्गुण हृदयीं भरावा । लेप नुरावा द्वेषाचा ॥६१॥
 भूतमात्री ब्रह्म लीन । शरणागताचा हरावा शीण । न मिरवावें थोरपण । सहितकारण लक्षावें ॥६२॥
 प्रबोधवचनें दिगंबर । बोधोनि निववी अंतर । जनार्दन जोडोनि कर । केला नमस्कार दंडवतें ॥६३॥
 अवधूत पुढती उठवोन । म्हणे वा राहें तूं आनंदघन । आमुचें खडच्छें रमण । करितों गमन सिंहद्रीसी ॥६४॥
 श्रीसद्गुरुआज्ञा वंदोनि शिरीं । सुखरूप जनार्दन बागें संसारीं । जें गुह्य बोधिलें कृपाकरीं । लक्ष त्यावरी सर्वदा ॥६५॥
 नित्य आनंदें करून । सप्रेम करी ध्यान भजन । सखरूपी वृत्ति तल्लीन । निर्द्वंद्व आचरण सर्वात्मकी ॥६६॥

सन साधु सज्जनांशी । प्रेम वाढवी दिवानिशी । प्रपंची राहोनि परमार्थासी । सावध सानसी सर्वदा ॥६७॥
 असो प्रतिशानापासोनि दूरी । ईशान्यकोणा माझारी । दौलतावादनार्थे नगरी । योजने निर्धारी चार ते ॥६८॥
 अतिदुर्गम जुनाठ स्थान । अलिकडे राज्य करीती यवन । जनार्दन जाला तेथीचा दिवाण । कुर्ये करून दत्ताच्या ॥६९॥
 खात्रीचे जाणोनि मनोगत । आहोप्रमाणे कार्य करीत । त्यासी ठेवी संतोषमरित । प्रजा रक्षित सक्षपें ॥७०॥
 राहोनि यवनदरवारी । निजबोधे धर्मवृद्धी करी । पांथिकांचे श्रम हरी । करुणा अंतरी दीनांची ॥७१॥
 स्वामिकार्जी सावध चित्त । यचना विश्वास बाणला निश्चित । सर्व ठायीं यशवंत । जनार्दनपंत होय तो ॥७२॥
 जो सद्गुरूसी सत्य शरण । तयासीच प्राप्त यश करुषाण । जिकडे तिकडे जनार्दन । काज कारण बोलवी ॥७३॥
 सर्व कार्य क्रमे करीत । परी ध्यानीं मनीं याचें दत्त । दत्तहि त्यावरी कृपावंत । घडे एकांत उभयांचा ॥७४॥
 बाळक्षुधारी जाणोन । माता धावे काज सांडोन । तान्हया करी वृत्त येथोन । तेथीं दत्त दयाघन तोपवी त्या ॥७५॥
 एवं त्यांदौलतावादनगरी । जनार्दन सकुटुंब वास्तव्य करी । दिवा स्वामिकार्थांत सारी । रजनीभीतरी खाह्णित्य ॥७६॥
 गड विछा अति दाहण । परिघ सभोवता गहून । तयावरी वास्तव्यस्थान । वसे जनार्दन ते ठायीं ॥७७॥
 त्या स्थानाचे शिखरी । दक्षिणेचे वाजपुरी । रम्य निरामय स्थळ निर्धारी । योजिली बोवरी एकांता ॥७८॥
 निल्य नेम जनार्दन । रजनींत घाली तेथें आसन । जप ध्यान आणि भजन । आनंदपूर्ण भोगीत ॥७९॥
 भोगावया समाधिपुखासी । स्थान नेमिले विश्रुतीसी । अद्यापि साधु जातो दर्शनासी । येती अत्रिनाशी निल्य तेथें ॥८०॥
 जना दावी प्रपंचभान । परी अंतरीं विरक्त पूर्ण । भक्ति ज्ञान वैराग्यसंपन्न । जनार्दन ते ठायीं ॥८१॥
 ज्याचे शब्द ऐकतां । संतोष होय जनांच्या चित्ता । म्हणती येवढे भाग्य असतां । ज्यासी अर्हता नसे कीं ॥८२॥
 घरा येती संतजन । त्यांचे प्रेम करी सेवन । कथावार्तेन पुराणश्रवण । धर्मदान द्विजाति ॥८३॥
 कधीं मना सुपजे कांडाळा । समान सर्व नरनारीवाळा । धन्य धन्य हा भाग्यागळा । ऐसा डोळ्यां न देखों ॥८४॥
 गृहस्थी असोनि साधु खरा । क्षमा दया व्याच्या अंतरा । भक्त ज्ञानी विरक्त पुरा । सार विचारा जाणता ॥८५॥
 जैसा जो जाय भेटीसी । पाहतां तैसाचि दिसे तयासी । प्रिय वाटे सर्वांती । येती दर्शनासी जन लोक ॥८६॥
 दत्तकृपा यासी पूर्ण । कीर्ति जाली प्रभाषमान । ते श्रवणीं परितोन । भाविक जन पाहूं येती ॥८७॥
 स्वामार्जी एक द्विजसुत । ऐकोनि पावला भेटीसी त्वरित । जनार्दनासन्मुख प्रेमयुक्त । घाली दंडवत आदरें ॥८८॥
 फौमार अवस्था तया देख । पाणी जोडोनि उभा सन्मुख । जनार्दन देखोनि कौतुक । पाचारोनि सम्यक पुसे त्या ॥८९॥
 म्हणे तै कतणाचा नंदन । यावया येथें काय कारण । सांगें तुजें सर्व कथन । किं रुसोन आलासी ॥९०॥
 सदर हृदय प्रेमळ । होवोनि जोडी करकळ । विनयिते जाले पुढे वाळ । श्रोते सवळ अवधार ॥९१॥
 परिते खात्री सावधान । मी श्रवणेदी द्विजवन्दन । दासा माही आधलायन । वास्तव्यस्थान मोदानटी ॥९२॥
 जनस्थान म्हणती ज्यासी । तेथें राहणे पूर्वजांसी । जन्म भानुशस्त्रांसी । प्रपितानहासी तो होय ॥९३॥
 जेणें पांडुरंग केला सखा । भस्वर आराधिला देवा । अनामोदीहनी शेंकुटनायका । सुगदायका आगिलें ॥९४॥

तो महाराज भानुदास । पुत्र चक्रपाणी तयास । तेथे जन्म मयित्यास । जाला रमेशकृपेने ॥१५॥
 त्याचे नाम सूर्यनारायण । तयाची कांता नामे रुक्मीण । उभय प्रसादिक हा पिंड जाण । एका म्हणोन पाचारिती ॥१६॥
 देखोनि प्रपंचाते भ्यालों । वाटे कामक्रोधार्थी वेष्टिलों । आशा लोभ वासने गुंतलो । अभित जालों मोहगती ॥१७॥
 भवार्णव हा अतिदारुण । मायादेवीचे होता आवीन । कैसा जाईन तरोन । यमपाशबंधन बांधील की ॥१८॥
 कर्मे भोग भोगितां । नाहीं कोण्डी सोडवितां । ऐसें मम मानसी वागतां । सोंबली चिंता अनिवार ॥१९॥
 हा निविड पडिला मज अंधःकार । तेथे तव कीर्तिरूपे उदेला भास्वर । त्या प्रकारे पावलों येथवर । तुम्ही कृपाकर भेट-
 लेली ॥२०॥ वडिलांतें रुसलों नाहीं । परी बुडालों वाटतें भवदोही । त्या भीतीस्तव लवलाहीं । पावलों पाहीं तारी मज ॥२१॥
 परिसेनि वाळवोला । आश्चर्य वाटे तें सकळ्यं । धोंवेनि जनार्दने कवाळिला । पोटासि धरिला लडिवाळ ॥२२॥
 म्हणती वाळा येथे राहसी । अवश्य म्हणोनी लागे पदासी । सेवा करीन अहर्निशी । आपंग दीनासी स्वाभिया ॥२३॥
 तेंपासोनि एकनाथ । जनार्दनपंताची सेवा करीत । निष्कण्ट शुचिभूत । आज्ञा नुल्लंघित तयाची ॥२४॥
 प्रमातकाळी उठोन । करावे सदनीं संमार्जन । उष्णोदक सिद्ध करोन । ठेवी आणोन प्रक्षाल्नी ॥२५॥
 शौचस्थळ पाठव्य करीत । रंगमाळावरी घालित । सुवासिक द्रव्ये तेथे ठेवित । उदकपूरित पात्र ठेवी ॥२६॥
 इस्त पाद मुख प्रक्षालनासी । आसन घृत्तिका दे उदकासी । वस्तु दंतधावनासी । लागे तेंद्री देतसे ॥२७॥
 करे करोनी पाद क्षाली । वस्त्रे पुसोनी बंदी भाळी । स्नान करोनी उतावेली । सारी गंगाळी उष्णोदक ॥२८॥
 होतांचि सद्गुरूचे स्नान । त्वरे मांडी संध्यापात्र आसन । उत्तरी बला वेगीं पिछोन । निर्मळ पुसोन अंगकाढी ॥२९॥
 पादुका पदीं लेववीत । वस्त्रधारणेसी करी देत । पूजाद्रव्या सिद्ध करीत । उपकरण शोभित अर्चना ॥३०॥
 होतां संध्यावंदन तर्पण । आराध्य पुढे ठेवी मांडोन सद्गुरू करितां पूजन । साहित्य आणोन दे पुढे ॥३१॥
 धूप दीप होतां अर्पित । नैवेद्य घेयोनि त्वरे येत । जोंवरी तेथे अर्चन होत । तोंवरी तिष्ठन वदोंजुळी ॥३२॥
 पूजा ध्यान पठण । हे होतांचि परिपूर्ण । पूर्ववत् ठेवी सर्व आवरोन । पादुका पुसोन पुढे ठेवी ॥३३॥
 पादुका जंव स्वामी लेली । तंव पाकशाळे प्रवेश निगुती । पाट मांडोनि सत्वर गती । पात्र प्रीती विस्तारी ॥३४॥
 अने समर्पितां भोजन । करूं बैसती त्वरे करोन । आपण मक्षिका करी निवारण । उदकपान देतसे ॥३५॥
 त्त होतां भोजनरुची । त्वरा करी उष्णोदकाची । मुख वर प्रक्षाल्य होतां त्याची । आचमनाची सिद्धता ॥३६॥
 आचमने होतां पवित्र । मुखशुद्धिपर्य अर्पी तुळसीपात्र । वेगीं काढी उच्छिद्यपात्र । भूमि सर्वत्र शुद्ध करी ॥३७॥
 शत पाउले जंव होत । तंव तांबूल आणोनि समर्पित । पीकपात्र पुढे ठेवीत । सद्गुरुनाथ पाहती ॥३८॥
 श्रुते द्रोणि आज्ञा देती । जाय प्रसाद सेवीं निगुती । येरे नमोनि पदांप्रती । त्वस्ति गती पे गेला ॥३९॥
 परम प्रीती करोन । शेष प्रसाद वेला सेवन । परी लक्ष वेधले सेवेलागोन । त्वरे सन्निधान पावला ॥४०॥
 शयनार्थ शय्या सिद्ध केली । वरी सद्गुरुमूर्ति पट्टबली । चरणसेवा आरंभली । भाळी वंदिली चरणतळे ॥४१॥
 निद्रा लग्नात नयनी । आपण वैसे विषमपटणी । लिपिका सिद्धपर्य लेखनी । लक्ष लायोनी बैसन ॥४२॥

परी सर्वदा सन्निधान । साचोल दृष्टी ओळखोन । आज्ञान्वये कार्य कारण । सावधान करी सेवा ॥२३॥
 निद्रा सरतां उदक । आणोनि ठेवी सम्यक् । चंदन करावया तिलक । तांबूल आवश्यक त्याबरी ॥२४॥
 समवाचें आणोनि देत । कचेरी जातां सर्वे यागत । मुस्तदीसर्वे लिहीत । परी चित्त आझेकडे ॥२५॥
 समेमाजी सद्गुरूसी । मागतां तांबूल दे वेवेसी । समीप ठेवी पक्कपात्रासी । लागल्या आज्ञासी पुरवीत ॥२६॥
 होतांचि सभा विसर्जन । सद्गुरू उठतां सांडोनि आसन । पादुका पुढे ठेवी पुसोन । करी बंदन क्षणक्षणं ॥२७॥
 देवदर्शनालागीं जातीं । आपण वागे त्या संगतीं । कथा कीर्तन पुराणें होतीं । जाणें निगुतीं तत्कामें ॥२८॥
 मल्लामां सद्गुरू बैसतां । आपण सन्मुख राहे तिघता । रामपुढें वातसुता । शोभा पाहतां तैशीच ॥२९॥
 एवं होतां अस्तमान । सद्गुरू आग्रमीं करिती गमन । तंव शौचकूर्पा पात्र घेवून । पादुका सरसावोन उभाची ॥३०॥
 समानचें उतरितां । त्वरें धेवोनि होय ठेविता । पद क्षाळणीं उण्णोदक देता । पदक्षालिता आपणची ॥३१॥
 आपण करोनिया स्नान । उदक दे स्नानालागोन । वस्त्र फावया परिधान । पादुका धारण करावीत ॥३२॥
 संध्याबंदनादि पात्रें । पूजासाहित्य स्वतंत्रें । अर्चन सारितां पवित्रें । मांडिलीं पात्रें प्रसादा ॥३३॥
 पूनापात्र आवरोन । सद्गुरूसन्निध उभा राहोन । भोजनीं करवी उदकपान । चंचल मन होऊं नेदी ॥३४॥
 भोजन सरतां ताकाळ । करमुखप्रक्षाळनीं उण्ण जळ । वस्त्र दे पुसावया करमुखकमळ । तुळसीदळ अर्पित ॥३५॥
 सर्वेचि तांबूल अर्पित । प्रसादालागीं आपण जात । स्त्वर आटपोनि काजें येत । सिद्ध करीत शय्येतें ॥३६॥
 सद्गुरू निवांत स्थाना जाती । ध्यानीं निमन तेथें होती । आपण रक्षी द्वाराप्रती । आठवी चितीं सद्गुरुपदा ॥३७॥
 होतांचि ध्यान विसर्जन । बाहेर येतां करी नमन । आग्रमा येती परतोन । करिती शयन मंचकीं ॥३८॥
 चरणसेवेसी एकनाथ । सप्रेमभावे त्रिनटत । निद्रा लागतां निश्चित । पाना ठेवीत उदक उशा ॥३९॥
 जिकडे स्वामीचे चरण । आपण निजे त्यां सन्निधान । निद्रा करी सावधान । हांकारां जोडून कर उभा ॥४०॥
 नमनीं लक्ष सर्वदा । कधीं न प्रवर्तें कोणदासीं वादा । सदा पाळीतसे मर्यादा । बोलतां सुधा बोगरे ॥४१॥
 न मागे कदा कवणासि कांही । संतोषमान सदा देही । वार्धा कधीं न म्हणें नाहीं । रोवीं तोही धिटेना ॥४२॥
 कार्यद्वयाचा न वाहे शीण । जीवना सोडोनि न जाय मोन । तेवीं सद्गुरूचरणीं संलग्न । अंतरे प्राण कासावीस ॥४३॥
 टयाळी निंदा द्वेष । यांचा नुपजे देही लेश । कधीं न राहे चितीं उद्रास । म्हणवी दास जनार्दनाचा ॥४४॥
 जेथी श्रीरामाचें सेवन । जीवेभावे करी अंजनीनंदन । स्वामीपदा वेगळे आन । नेणे साधन दूसरे ॥४५॥
 बीं कचनारें गुरुसुत । शुद्धसेवा प्रेमे करीत । आलस त्यजोनी अनुचित । सदा रत सेवेसी ॥४६॥
 फीं मच्छींदाचें चरणीं । सप्रेमं गोक्ष लागे सेवनीं । कधीं वीट नाणीं मनीं । बटकभोजनीं नेत्र दे ॥४७॥
 तेवींच हा एकनाथ । जनार्दनचरणीं जाला रत । दिवानिशीं आवंदमरित । सेवा करीत उल्हासे ॥४८॥
 तयाची सेवा पाहोन । आश्चर्य करिती सरळ जन । म्हणती मत्पववराप असोन । किती सावधान दक्ष हा ॥४९॥
 असो पापी बट्ट दिवस । सेवा परितां सावकास । उल्हाससुक मानस । जीवीं त्रास नुपजे त्या ॥५०॥

तंव कोणे एके काळी । सभे वैसली मंडळी । पीकपात्र नवतें जवळी । जनार्दन न्याहाळी एकनाथा ॥५१॥
 मुखी तांबूलाचा उगळ । एकनाथ जाणे तात्काळ । पुढें बोडबोनि करकमळ । खाकर तांबूल झेलिला ॥५२॥
 जनार्दनाचा मुखप्रसाद । पावतां एकनाथा आनंद । प्राशन करी नाणोनि वाध । सेवितां आरुहाद मानसी ॥५३॥
 योग देखोनि सेवनाचे । कुसमुसिलें मन सकळ्यंचें । म्हणती केवढें धारिष्ट याचें । निर्विकाराचें कृत्य हें ॥५४॥
 पाहीवरी लोटतां कांही दिवस । जनार्दन वैसले सभेस । तांबूल भक्षितां बहुवस । पीकपात्रास भरिथेलें ॥५५॥
 तंव जनार्दन आज्ञापिती । पात्र शुद्ध करी सत्वर गती । अवश्य म्हणोनि प्रीती । पात्र हातीं उचलिलें ॥५६॥
 तंव समा वैसली घनदाट । जावया न मिळे तया वाट । कार्य साधवया श्रुतपट । कर्म आचाट मांडिलें ॥५७॥
 पृष्ठी वेगें फिरवोन । मस्तकीं बद्ध केलें धारण । पीकपात्र मुखीं लावोन । घटघटोन प्याला तो ॥५८॥
 अंगुलीनें निपटोन चाटिलें । हें वित्तेक जनीं कर्म देखिलें । येरें पात्र शुद्ध चोखट केलें । सनिच ठेविलें स्वामीच्या ॥५९॥
 तंव सद्गुरु म्हणती एकनाथा । पीक कोठें जालासि टाकिता । येथोनि न पाहिलें तुज जातां । तंव तो बार्ता न बोले ॥२६०॥
 जोडोनिया पाणिद्वयासी । अयोमुख केलें वदनासी । म्हणे काय वदूं मी स्वामीसी । नाहीं पात्रासी घृतलें ॥६१॥
 हा अपराध जाला स्वर । म्हणोनि कांये दरदरां । सद्गुरु हृदय नेत्रीं धारा । शब्द उच्चाराने तो ॥६२॥
 सद्गुरु म्हणती जाल काय । येरू धांवोनि धरी पाय । म्हणे दाटणीमुळें उपाय । न चले स्वामिराय सत्य माझा ॥६३॥
 तंव समाजन विनविती । एकनाथाची अद्भुत वृत्ती । ती निवेदितां स्वामीप्रीती । बरवी चित्ती जाणिजे ॥६४॥
 आपण आज्ञा केली त्यालागोनी । वेगीं पीकपात्र धुवोनी आणी । येरें उचलोनी तत्तक्षण । वेगीं क्षालनी जाऊं पाहे ॥६५॥
 जातां मार्ग न मिळे तयासी । पाहतां दुःख न दे परासी । घुतां उदारीलगेल पात्रासी । विचार मानसीं लोचा ॥६६॥
 मग तेणें काय केलें । पीकपात्र स्वयें प्राशिलें । कोरें चात्रोनि शुद्ध केलें । पुढें ठेविलें स्वामीच्या ॥६७॥
 प्राशितां न कुसमुसी अंग । हृदयीं सांठविला येणें रंग । निर्विकार याचें मन चांग । पाहतां दंग आम्ही जालों ॥६८॥
 धन्य याची अनुसम सेवा । कांटाळा करितां नाणी जीवा । तत्पर बागे रजनीं दिवा । तुकितां तुकावा कोण यातें ॥६९॥
 हा निर्यक असे अंतरी । सेवेसि सदा जोडोनि करी । याची दया येऊं या अंतरी । पदांवरी पडिला पहा ॥२७०॥
 तंव जनार्दनपंत वळवळलें । उचलोनि त्यातें हृदयीं धरिलें । दारें सेवितां तुज कसें लागलें । मन कांटाळलें नसे तुझें ॥७१॥
 सद्गुरुवचना परितोष । एकनाथ विनवी तें प्रार्थून । जीं गुरुवर्या करितां प्रसादपान । आनंद पूर्ण वाटतो ॥७२॥
 काय वरूं याची गोटी । कोटे अद्भुत यातें कर जोडी । येरतेरस काय वापुढीं । मज तो आवडी सेवनीं या ॥७३॥
 येचविणी स्वामीसी । प्रार्थितो जोडोनि करासी । सतत आज्ञा व्हावी सेवनासी । प्रिय मजसी बहु फार ॥७४॥
 दिवानिशीं स्वामी सेवन । कावया लुब्धले मन । निश्च या रसाचें घडो पान । आनंदघन येणें मी ॥७५॥
 या प्रसादाचा महिना । वरूं न शके मगवा वदना । तो देवें लाभला आम्हा । आज्ञा सर्वोत्तमा मज व्हावी ॥७६॥
 सद्गुरु परीक्षक जो हरी । रत्न परीक्षिलें धनंती । म्हणे हें योग्य अलंकारी । भूषणा घारी याचेनी ॥७७॥
 म्हणती दारें एकनाथा । दतरीं होय तें लिहिता । दिसेव राखी प्रेममरिता । आद्या जातां हे तुज ॥७८॥

अवश्य म्हणोनी ते क्षणीं । मस्तक ठेविला नाथें चरणीं । करी येवोनी दौत लेखणी । वैसल जावोनी त्याहावया ॥७९॥
 लिहिलां साधिला तेणें आवर । जनार्दनाचें सांभाळिलें दफतर । सद्गुरु वीपितां कारभार । तोही अंगीकार पै केला ॥८०॥
 सांभाळोनि गुरूचें सेवन । करी दरवारीचें काज कारण । कोठें पडों नेदी न्यून । ही कृपा पूर्ण सद्गुरूची ॥८१॥
 सद्गुडी नवल करिती । धन्य धन्य याची ज्ञानशक्ती । सेवा फळली निगुती । जडली प्रीती यवनाची ॥८२॥
 ऐसें वोंही एक दिवस जाले यवनराज्यां परचक्र आलें । हें यवनातें कळलें । तेणें जाणविलें जनार्दना ॥८३॥
 तें जनार्दन होते ध्यानस्थ । तें जाणोनी एकनाथ । स्वयं होवोनि जनार्दनपंत । दावी कृत्य आगळें ॥८४॥
 न कळवितां सद्गुरूसी । रूप धरिलें वेणेंसी । मिरवोनि शस्त्राभरणांसी । सन्मुख सद्गुरूसी लक्षिलें ॥८५॥
 करोनि सद्गुरूसी नमन । गेला यवनापाशीं सिद्ध होऊन । तया कुतुबिसा करोन । कर जोडोन विनवीत ॥८६॥
 जी काय आज्ञा बोलत । यवन पाहतांचि खुप वक्त । म्हणे परचक्र आलें राज्यांत । तें निर्गत करावें ॥८७॥
 अवश्य म्हणोनि ते अवसरी । ठोकल्या संग्रामसेवेतेभरी । सेनासमुदाय सावरी । महाद्वारीं दाटला ॥८८॥
 एकनाथें तये वेळां । निघतां वंदिलें अधिपाळा । तें आश्चर्य वाटे तयाला । हा युद्धपळा काय जाणे ॥८९॥
 मग रूपधारका वचन । स्वयं अधिपति बोले आपण । अहो हें संग्रामीचें कर्म कठिण । विप्रआंगवण न चले की ॥९०॥
 पुनरा बोले मायिक पंत । जी आपुली कृपा समर्थ । वरी सद्गुरूचा अभयहस्त । असतां जयवंत सहजची ॥९१॥
 सिद्धाचिया बाळका । काय जंजुकाचें भय देखा । देखोनिया विडालिका । खगनायका दर्प कैवी ॥९२॥
 आपुला असतां वज्रपंजर । पडत्या आकाशा देऊं धीर बाळ अनिन । म्हणताच निर्धार । जाळी वांतार पेटव्या ॥९३॥
 परिसोन नायाचे वचन । म्हणे या यश ध्वज उभा रोन । येरे करोनिया वंदन । निघे आपण चपलचें ॥९४॥
 आठवोनि सद्गुरु समर्थी । वढनीं जाला आरुढता । समुदाय शोभे सभोवता । आनंद चित्ता सुदार्थी ॥९५॥
 नाना बाथें पुढें वाजती । डंके निशाणें फडकती । पुढें धांवती पदाती । अधपती त्वामागें ॥९६॥
 मानिकीं शोभलें गजदळ । उल्हाटयंत्रे सर्वे प्रवळ । शक्ती तोमर पट्टीश सरळ । सोडोनि सकळ वीरसिद्ध ॥९७॥
 गिरिवंदर उडवोन । शोवोनि फाडीती परसैन्य । संग्रामीं त्यातें पाचारून । साम संघान योजिलें ॥९८॥
 नत्तापरी करोनि बोध । सेढीं आरंभिला भेद । परी न मनची भतिमंद । सबळ विरुद्ध मांडिलें ॥९९॥
 हें परिसोनि एकनाथ । सेनेलमीं आज्ञा देत । जरी न मानिती उन्नत । युद्धी वळ हत कारावें ॥१००॥
 ठोकल्या तेव्हां संग्रामभेरी । खाकाईलें रणभोदरी । नाद दुमदुमिला अंबरी । केली वीरों गर्जना ॥१०१॥
 सिद्धनाद करोनि भोर । उल्हाटयंत्राचे करविलें मार । सर्वेचि धांवले अघस्वार । परिघ तोमर पडताळिले ॥१०२॥
 पापभार पुढें लोटला । तेणें योजिल्या भिंडी माळ्या । शक्ती पट्टीश सरळ्या । वाणजाळा टाकिलें ॥१०३॥
 उभय दळांचे मेढीं । वरीं मांडिली हातफळी । शस्त्रयार्थे महावर्षी । भूमिती पाटिले ॥१०४॥
 एकनाथाचे वीर दुधरे । निडुरे घाय घालिती-निष्ठुर । परसैन्याचा करिती संहार । न धरवे धीर वीरगेंते ॥१०५॥
 पाथीर करिती अवलोकन । तंव अद्भुत चमू दिसे खांलागुन । मार होती चडूंकडोन । अति निर्वाण मांडिले ॥१०६॥

शङ्खपावि घनदाट । नाय दळें पुरविली पाठ । पळवया नाही वाट । अनिवार भट यवनाचे ॥७॥
 अचाट देखोनि मारे । परवीरां सुटलें मयकॉरें । म्हणती पळारे पळारे । जीव वरें थांचवा ॥८॥
 वळ देखोनि अद्भुत । मारितां तृण दांतीं घरीत । कितेक आडमार्गी पळत । न करा घात नाथ वदे ॥९॥
 कितेक वीर रणी पटले । कितेक प्राण घेवोनि पळाले । परसैन्य नागविलें । ऐश्वर्य छुटिलें तथाचें ॥१०॥
 सद्गुरुप्रसाद नाथा योर । रणीं जाला जयजयकार । सुमंगल शब्दे वाद्यजर । गर्जती वीर स्वानंदे ॥११॥
 यशध्वज फडकनीं । माट वंदिजन गुण वर्णिती । चमूसह नगरीं येती । पुढें दूती जाणविलें ॥१२॥
 जाल्या युद्धाचा वडिवार । अधिपा निवेदिती काठीकर । वंदन करोनि अनिवार । कैले परवीर जर्जर रणीं ॥१३॥
 अक्षरूप वीर अटिले । कितेक जीव घेवोनि पळाले । दांतीं तृण घरितां सोडिले । वीर नागविले छुटोनी ॥१४॥
 आपुले कृपें करोन । यशध्वज आले उमरोन । अधिपें ऐकतां वर्तमान । वल्लें भूषण दिवलीं त्या ॥१५॥
 मानीक धाडिले सामोरे । तें पंतासी परम सत्कारें । आगिले परमानंद गजरे । कैलें मुजरे अधिपातें ॥१६॥
 खडी ताजीम दिवली पंता । समोर जाला वैसविता । हर्ष न माये यवनचिच । ऐश्वर्य अर्पिता पंत होय ॥१७॥
 आगिलें कैलें निवेदन । पाहतां यवन संतोषमान । वस्त्र अलंकार भूषण । कृपें करून देतसे ॥१८॥
 आज्ञा अधिपाची घेतली । नायमूर्ती गृहा आली । मूर्ती सद्गुरुची वंदिली । नाही निवेदिली वृत्तवर्ते ॥१९॥
 सद्गुरुकें जाले ध्यानाचर्चन । भोजन शय्या वरें सारोन । सभ्यप्रती कैलें गमन । ताजिनीलःगून अधिप उठे ॥२०॥
 जनार्दना वाटे नवल । तंव अधिप आनंदें बोलें बोल । धन्य तुमचें युद्ध प्रबळ । अरि सजळ नाशिले ॥२१॥
 येवढे परदळ अरिष्ट आलें । तयांत रणीं तुम्ही जिंकिले । ध्वज यशाचे उभविले । नांव रक्षिलें आमुचें ॥२२॥
 धन्य तुमचे काजकाम । साविला पुरुषार्थ उत्तम । धन्य आजिचा पराक्रम । आमुचा भ्रम रक्षिला ॥२३॥
 जनार्दन म्हणती काय जालें । गौरवितां वचनी मज न वळे । मानिकानी ते वेळे । आर्धत वळविलें पंतासी ॥२४॥
 ऐकतां सर्व समाचार । जनार्दनें शोधिलें अंतर । म्हणे हा एकनाथाचा कारमार । वळखला साचार येधवां ॥२५॥
 ओळखोनि एकनाथाचे कारण । मनीं जालें आनंदघन । अधिपा म्हणती भाग्य गहन । आलें दिसोन मज खरें ॥२६॥
 पुण्ये यश संपादिलें । सहजें लाम हातां आलें । योग्यतेसी चढविलें । सर्वही फळलें हरिकृपें ॥२७॥
 जनार्दनें जागोनि वर्त । गुप्त ठेविलें वृत्तवर्त । म्हणे हा अवतार उत्तम । मगधम नाशक ॥२८॥
 अननारूपें मूर्तिमंत । वरी नांव एकनाथ । अनाथा करावया सनाथ । प्रगट जगांत जाहला ॥२९॥
 जनार्दन होवोनि सद्गदित । आनिलें आनं सुरवीत । आश्रमी जावया त्वरित । आज्ञा मागन अधिपातें ॥३०॥
 पुनरा वस्त्र अलंकार । देवोनि अधिप वरी सत्कार । दिविका आणोनि सुंदर । कैला आदर पंतांचा ॥३१॥
 अद्भुत होय पंतांसी । आनंद पावले आग्रभासी । वृद्धा विचारिले नाभासी । तेणे पदांती निवेदिले ॥३२॥
 ते गुप्त गुप्त ठेविले । कांडीं दिवस वरी लोटले । एकनाथ सेवेत रुळे । परी न मळे मन लावें ॥३३॥
 सर्व सेवेच आचरण । यवनी पाहें जनार्दन । स्वानं नीच कार्य आलें आदळोन । शीवसदन पाटय ॥३४॥

म्हणे ऐसें हें कोण करी । शोधितां तो एका सांवरी । जनार्दन देखोनि सत्वरि । मग पाचारी एकनाथा ॥३५॥
 नाथासि बोलती उत्तर । तूं काय आहेसी हलालखोर । म्हणोनी ही सेवा वारंवार । करितो साचार सांग मज ॥३६॥
 परिसोनि एका लागे पदासी । म्हणे मी काय हरामखोर आढळलों तुम्हासी । वागल्या दंड करा दासासी । मज दोनासी
 काय हा ॥३७॥ वचनीं हर्षनिर्भर । म्हणती सान वय कोमळ कुमर । विधा संपादोनि जाला रणधीर । सेवा अपार केली येणें
 ॥३८॥ याची निष्ठा आमुचे पदी । साहिली आमुची सर्व उपाधी । सर्व वारणीं तीत्र बुद्धी । अंतरशुद्धी धन्य याची ॥३९॥
 हें हर्षें योग्य असे पात्र । वीजप्रेरणेसी उत्तम क्षेत्र । यासी भेटवावा त्रिवक्त्र । दत्त सत्पात्र जगद्गुरू ॥४०॥
 जनार्दन दयेचा सागर । बळवळलें प्रेम अंतर । पुढिले प्रसंगीं अभयकर । देतील उदार युक्तीनें ॥४१॥
 सद्गुरू समर्थांचोनि । पतितासी पावन करील कोण । जीवा तारक सद्गुरूचरण । करारें सेवन अहर्निशीं ॥४२॥
 तप तीर्थ व्रत नेम । याग यज्ञ क्रिया दानधर्म । गुरुसेवेहुनी उत्तम । हे अशुक्रम न होती ॥४३॥
 सद्गुरुसेवा अति थोरें । सुगुटमणी सर्वांवर । त्या सेवे जे वेष्टले नारनर । त्यांचा पादधर अनंतसुत ॥४४॥
 अनंत संतसाधुमंडत । त्या पदांचा सुत अंकित । म्हणोनि कृपाळु श्रीहृत् । होवोनि ग्रंथ बदवीतसे ॥४५॥
 पुढील प्रसंगीं गोड गहन । रसाळ होईल निरोपण । तें प्रेम्ळ भाविकांलागोन । लाभ संपूर्ण जोडेल ॥४६॥
 इति श्रीदत्तप्रबोधप्रणय । श्रवणेंचि पुरती मनोरथ । सदा परिसोत भाविक भक्त । एकपंचदशोध्यायार्थ गोड हा ॥४७॥

॥ इति एकपंचदशोध्यायः समाप्तः ॥

॥ अध्याय ५२ वा ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥ श्रीसद्गुरुदत्तात्रेयाय नमः ॥

जयजय सद्गुरु दत्त दयाळा । अनायनाया त्रिभुवनपाळा । तूं सकळ्यांचा जिन्हाळा । तव चरणकमळा प्रणम्य ॥१॥
सज्जन जीवना सुखसागरा । धीरगंभीरा उदारा । स्वपददायका दातारा । अनन्यासि तारा कृपानिधे ॥२॥
जयजय भवतापमोचका । शुद्ध सत्त्वा सर्वात्मका । कोण पावे तुझिया तुका । सर्वाधिका सर्वज्ञा ॥३॥
तुझा अनुपम सोहोळा । अतर्क्य तुझी सर्व कळा । कोणा वर्णवे तुझी लीळा । वेद वरळा तरळत ॥४॥
तेयें मंदमती मी अज्ञान । वर्णू पाहें तुझे गुण । जेंवीं पिपीलिकेची आंगवण । कवळीन गगन कवळीत ॥५॥
मन्त्रुणें धरिली हांव । म्हणे मी आणितों सागरतळलाव । चिलटे केला उठाव । दिनराव भेटीचा ॥६॥
तेवीं अर्भक मी बुद्धिमंद । अधिकार न जाणोनि घेतला छंद । रत्नपरीक्षी न म्हणे अंध । पांगुळ भेद करूं पाहे ॥७॥
हे मिथ्याचि वार्ता सारी । मूढें हांव धरिली अंतरी । तळमळ जीवीं खरी । जाणता निर्धारी तूं होसि दत्ता ॥८॥
तूं चिंताचा चाळक । तूंचि सर्वांणीं परीक्षक । सत्ता माय तुझी देख । दास रंक मी तुझा ॥९॥
तुज उदेशें तपाचरण । नाहीं केलें अनुष्ठान । नाहीं केलें जप ध्यान । व्रत दान नाहीं केलें ॥१०॥
काहीं न केली तुझी सेवा । बळें मागतों प्रसादमेवा । अर्चिल्यावांचोनि ठेवा । कैसा निर्दया लाभेल ॥११॥
माझे मज अवगुण । कळ्यें येताति संपूर्ण । अपराधी आगळ्या सर्वांहेन । अनाय दीन हीन मी ॥१२॥
तुझी कृपा व्हावया । काहींच न जाणेंचि उपाया । परीं तुजचि उद्भवली दया । करुणालया गुणनिधे ॥१३॥
सदयाकेलासि बुद्धिभेद । लाविला निजनामीं भजनी छंद । दिवला प्रेमाद्दयीं आल्हाद । ससंग शुद्ध जोडविला ॥१४॥
लागतां संतचि चरणीं । जाली पातकांची धुनी । मन रंगलें भजनीं । श्रवण कीर्तनीं विरूढलें ॥१५॥
तेयें तूंचि बुद्धिदाता । जालासि कृपाळू श्रीदत्ता । अपुली आपण निरोपिली कथा । प्रसंग अर्था पाहोनी ॥१६॥
तदर्थ आज्ञा चारंवार । करिता होसी तूं दिगंबर । लिहूनी ठेवीं विस्तार । प्रबोधप्रकार लीलादि ॥१७॥
सेवा घ्यावी दीनाहाती । सद्गुरु तुमच्या वगलें चितीं । म्हणोनि प्रयीं देवोनी स्मृतीं । चालविशीं प्रीतीं गूढमुखें ॥१८॥
साहिल्याची पूर्णता । तुझा तूंचि करिसी समर्था । मज पुढें करोनि निमिचा । होसि निरोपिता तुझा तूंची ॥१९॥
येपील कपेचे नवलाव । जाणतो श्रोते अपूर्व । चाड त्यातें अभिनव । श्रवणीं समुदाय भाविरांचे ॥२०॥
प्रिय सरोवर पावन । कथा बुभुक्षिनी विक्रशमान । अर्थ मनांद करूं सेवन । रुंजी घाटून भ्रमर श्रोने ॥२१॥
यांची जाणोनि लालसा । पाजीं स्वक्यामृतरसा । तूं दयार्णव स्वामी अधिनाशा । वदवीं यशा आपल्या ॥२२॥
गत कथाध्याय अर्नी । समरी एकनाथा यशप्राप्ती । जनार्दने आर्लिगिला निजप्रीती । कळवळ्या चितीं उपजला ॥२३॥
हे श्रोनीं परिसिले कथन । येणेनि श्रवणीं व्हावें सावधान । गोड करारस गहन । करा पान स्वानंदें ॥२४॥
जनार्दने पाहिले कृपा दृष्टी । परीं आणिक चोखाळवें वाटेपोटी । दिवसेंदिवस राहाटी । काज कंठीं घाल्ले ॥२५॥
एकनाथें आज्ञा बंदोनी । दिवाण राखी सेवा साधोनी । आनंद संतुष्ट सर्वदा मनीं । स्वकर्माचरणीं जागृत ॥२६॥

जनार्दन विचारिती मानसी । हा सर्वस्व गुंतला सेवेसी । काहीं न मागे द्रव्य आम्हांसी । मातापितरांसी धाडायया ॥२७॥
 नैराश्य अंतर ओळखिलें । प्रपंचार्थ द्रव्य पाठविलें । न्यून परिपूर्ण त्याचें केलें । न कळविलें एकनाथा ॥२८॥
 उभय सेवेसी एकनाथ । न्यून पडों नेदी किंचित । तारुण्यअवस्था जाली प्राप्त । परी विपरीत नाचरे ॥२९॥
 दिवा निशां काजकारण । तेथेंचि रत सेवेंत मन । सहजें होतसे इंद्रियदमन । कुसंग धारण नावडे ॥३०॥
 अंतर्वाद्य सदा शुद्ध । न जाणे कदा रळी विनोद । स्वरूपगुणें प्रसिद्ध । पाहतां आल्हाद सर्वांसी ॥३१॥
 तंव त्या नगरीं माझारीं । अद्भुत जाली नयल परी । विप्रकन्या गत भर्तारी । रूपसुंदरी सुकेशा ॥३२॥
 होती लावण्य नवयौवन । तिजपासोनि घडलें दुराचरण । उदरीं जाला गर्भ धारण । आला कळोन तिजप्रती ॥३३॥
 दिवसेंदिवस आगळा । गर्भ तिचा वाढें लागला । गुजबुज पुटली जनाला । शोध कला सकळिकीं ॥३४॥
 साच कळतां गर्भिणी । गृह त्याज्य केलें तें ब्राह्मणीं । म्हणती कळवावें दिवाणीं । योग विचक्षणणीं मांडिला ॥३५॥
 हें कळतां जारिणीसी । परम भय पवली मानसीं होईल आतां विटंबनेसी । काय ऐसियासी करावें ॥३६॥
 जो लंपट होता पार । तो पूर्वीं यवनाचा कामदार । जनार्दनपंतासी देतां अस्व्यार । यवनें दूर त्यासि केलें ॥३७॥
 त्या दिवसापासोन । तो पाहात होता पैशून्य । याचा लाग न पवे जाण । जळे पूर्ण मानसीं ॥३८॥
 असतां दत्तकपेची छाया । कोण द्रष्ट करूं शके अपाया । संकटीं घालितां पंडुतनया । कौरव ठायीं मुकले ॥३९॥
 देव सतीसी छळितां । सुखेसी रावण पावला घाता । सुम्रीवासी गांजितां । पावला प्राणांता वाली तो ॥४०॥
 ज्याची कुबुदी त्यासी मारी । ज्याची सदबुदी त्यासी तारी । हें वर्म नेणोनि दुराचारी । द्रष्ट मरी भरताती ॥४१॥
 असो एके दिवशीं रजनीं । जारासि भेटली जारिणी । सकळ वृत्त त्यालागोनी । निवेदोनी रडतसे ॥४२॥
 येरू म्हणे कां भीसी । युक्ति सांगेन जरी ऐकसी । निर्भीड होईने मानसीं । करो जा ऐसी गोटी हे ॥४३॥
 तुज दियाणीं नेती धरून । जवानी घेतां लिहून । तरी धैर्य मनीं धरोन । बोलें वचन हेंच पें ॥४४॥
 कीं जनार्दनपंत कारभारी । त्याचा एकताप वागे दरवारी । याची कृपा हे मजवरी । गर्भनिर्धारिं त्याचा हा ॥४५॥
 हे दृढ धरोनि मानसी । लिहून देतां निश्चयेंसी । तो प्रिय आढे यवनासी । ऐकोनि तुजसी सोडतील ॥४६॥
 जनार्दन आमचा रिपु जाण । त्याचा होईल अवमान । माशें काम मज सोडून । तुजें कल्याण करीन मी ॥४७॥
 यापरी सुचवूनि मात । आपुलाले आग्रमीं जात । नारी अर्भका निधित । विचार मनांत केचा त्या ॥४८॥
 आधींच मरईट जाण । त्यावरी जालें मदिरापान । बरी वृश्चिकाचें ताडन । बेडेचार कोण पुसावे ॥४९॥
 आधींच मूढ पामर । त्यावरी पिसाट तामस योर । बरी जाला भूतसंचार । धरिता बेडेचार काय उणें ॥५०॥
 तेथीं आधींच ते नारी । त्यांन प्रवर्तली व्यभिचारी । त्यावरी द्रष्ट सुखीतें प्रेरी । अनर्थ करी काय उणें ॥५१॥
 असो शकडे कमिनातें । विजेसी जाणविलें वृत्तांतें । सकेशा विधवा धरी गर्भवतिं । विपरीत कमतिं आचरुनी ॥५२॥
 कोनपाल कानीक यवन । त्यांनीं तीतें आणिले धरोन । पुसती हें कर्म कोण । घडलें कोट्टन सांग तें ॥५३॥
 येरी म्हणे काय पुसतां । दोन्हां परी नये संगतां । कठिण असे हे वार्ता । दृष्य समर्था लागेल ॥५४॥

कामीक म्हणती तिज । कर्मरंभी सांडिसी लाज । आतां कायसी त्याची ओज । 'फोडी गुज अंतरिचें ॥५५॥
 येरी म्हणे चा अभय । माझी न विटवावी काय । तरी सगिन कैसें काय । यथार्थ होय तेंचि पें ॥५६॥
 ते बोलती सत्य बोलतां । तुजसी कैची भयचिंता । जालें कर्म निवेदीं आतां । पडेल मायां ज्याचें त्या ॥५७॥
 मग कुबुद्धी ते नारी । सद्गद कंपित शरीरी । बोलतां नेत्र भरले नीरी । मुन्हे उचारी कर्मांत ॥५८॥
 म्हणे मी काय वोडूं बोला । मजवरी घातला वळें घाला । आम्ही स्त्रीजाति निर्वळा । उपाय सत्तेला नाहीच की ॥५९॥
 अधिपाचा दिवाण । त्या जनार्दनाचा प्रिय प्राण । एकनाथनामें कोन । योग पूर्ण त्याचा हा ॥६०॥
 हा तरी मूपांचा प्रिय । वदावें म्यां कैसें काय । चटुंकडोनि माझा अपाय । बोलतां धाय मोकलिली ॥६१॥
 कामीक म्हणती हे अद्भुत । कर्म आचरेल काय एकनाथ । येरी म्हणे मी असत्य । होतां प्राणांत न बोलें ॥६२॥
 मग लहानयोरी केला विचार । गुप्त न ठेवावा प्रकार । घाला अधिपाचे कानावर । घडेल निर्धारघडो तैसें ॥६३॥
 ताकाळ शाहाणे उठले । त्यांनीं अधिपाचे कानीं घातले । लिखित वाचोनी दाखविलें । श्रवणें गजबजलें मन त्याचें ॥६४॥
 म्हणे योग्य तो जनार्दन । एकनाथ तोही अति गुप्त । ऐसें 'कर्म व्यापसोन । कैसें घडोन येईल ॥६५॥
 न जाणों हे काळ्याती । कैसें फिरली नेणों मती । काय करावी यातें शुकी । कुंटित मती बोलायवा ॥६६॥
 स्त्रि राहोनि क्षणभर । म्हणे जनार्दनपंता पाचार सत्वर । जाती येणें आझावर । जोडिते कर पंतनि ॥६७॥
 जी थापणों समेसी । पाचारिलें अति येणेंसी । जनार्दनपंत शिविकेसी । वसोनि त्वरेसी पावले ॥६८॥
 अधिपानें ताजीमदेवोन । बैसतां अन्योक्ति करी भाषण । बोलतां जवानी करी देवोन । करावें मन आझापी ॥६९॥
 गर्भ अवलोकन केला । ताकाळ मुखेंदु उतरला । म्हणे आणा समें द्राक्षणीला । विचारुं तिजला खमुखें ॥७०॥
 आणित्तां समें ती खट । म्हणती बाई बोलें स्पष्ट । येरी आधींच उन्मत्त धीट । सरसावे नीट बोलायवा ॥७१॥
 म्हणे घेवोनी सर्व लाज । समारंगणी आणिलें मज । आतां भिडेचें काय काज । जवानी गुज खरें तें ॥७२॥
 प्रमथे एकनाथपंत शाहाणे । बलत्कार केला मज तेणें । जगां मिरविलीं भूषणें । धोरपणें आपुल्या ॥७३॥
 सत्तेपुढें शाहाणपण । काय करील बळ क्षीण । आजवरी ठेविलें संकोचोन । परी ओडवोन आलें पुढें ॥७४॥
 करितां केलें अविचारकर्म । समें विचारितां मज वर्म । हा काय बडीलपणाचा घर्म । प्रगांत शम किती धरूं ॥७५॥
 परितोनि अर्भकेचें उत्तर । जनार्दन मनीं जाले क्रूर । हीनत्व आलें अपार । न राहवे स्त्रि काही त्या ॥७६॥
 पाचारोनि सांगे दूता । म्हणे येगीं पाचार एकनाथा । म्हणे सन्मुखसन्मुख आतां । विचार पुसतां जाणवेल ॥७७॥
 दूत पाचारोनि एकनाथासी । येगीं आणिलें समेसी । येरें नमोनि जनार्दनासी । तल्लीम यवनासी वजावी ॥७८॥
 जोडोनियां दोन्ही कर । उभा राहिला समोर । जी वचण कार्याची जरूर । ते आज्ञा सत्वर मज करीजे ॥७९॥
 श्रेष्ठ जनार्दनपंत जवानी । सन्मुख दिधली मिरकावोनी । येरुं शिरसा वेष करोनी । पाहे वाचोनी मथिनार्थ ॥८०॥
 वाचितां गद्गदां हासि । जनार्दन म्हणती सांग कैसें । असत्य वदतां दुर्दशे । पार नसे उभयांच्या ॥८१॥
 एकनाथ म्हणे जी दातारा । मानेचा ऐळवस्थित पारा । परी बंद उपायणीस हा पारा । योजिला चरा सत्य हे ॥८२॥

मातेचें अनिवार वंड । कळेल तें करील कुमांड । एवढे वाढविलें ब्रह्मांड । करा दंड विचारें ॥८३॥
 परपुरुषाची आळ । घालोनि लाविती विटाळ । व्यभिचारी परम, चंचळ । अनिवार प्रवळ ॥८४॥
 स्वपुरुषातें निजबोन । येर कृत्वीं रममाण । परम कौटाळी हे जाण । लाविलें दूषण भव्यातें ॥८५॥
 तुम्ही मानितां इचा विश्वास । मान्य करणें आलें आम्हांस । परी नसतां, अंगीं स्थापावा दोष । विचारीं मानस न घाला ॥८६॥
 इच्या वचनें विश्वासतील । आपण बुडोनि येरां बुडवील । सर्वेस्वीं पाहतां नागवील । घेरीं घालील समजार्जे ॥८७॥
 इची अद्भुत जाचणी । कितेक घातले कांचणी । इचे न नाचावें नाचणी । वित्तांचणीं सांचों नदी ॥८८॥
 आनीं इतें ओळखिलें । दुरखोनि परते राहिलें । तेच इजपासोनि वांचले । पूर्ण पावले सुखातें ॥८९॥
 ऐकोनि 'एकनाथाची' मात । जनार्दन हृदयीं निवांत । परी यवनाचें चित्त । विकल्पित राहिलें ॥९०॥
 तें निर्मळ ब्रह्मवालागुन पुनरा पतें करूं आदरिलें भाषण । तें श्रोतीं कीजे श्रवण । सायधान होबोनी ॥९१॥
 जनार्दन म्हणे तें ब्रह्मणीसी । एकनाथ काय बोले समेसी । मात्रापद दिचलें तुजसी । वागलें मानसीं कीं नाहीं ॥९२॥
 येरी म्हणे मी न वढें असत्य । एकनाथाचेंच हें कृत्य । येर नसे मातें भर्त । गर्भ सत्य या वीजें ॥९३॥
 वचन जरी न वाटे प्रमाण । तरी सांगाल तें दिव्य दर्शन । एकनाथें सोडिला इमान । मजसीं बैमान होबोनी ॥९४॥
 कर्म करोनी निराळा । पाठव्यपणाची दावितो कळा । साधु होबोनि वगळा । मत्स्यीं डोळीं ध्यान दावी ॥९५॥
 मैद मागीं साधु होऊन । कधी भाविकां ब्रह्मज्ञान । परी वितहरणीं सदा मत । घेतसे प्राण क्षणार्थें ॥९६॥
 तुम्ही सभासद सर्व ज्ञाते । विश्वासलां मदांथ वचनार्तें । हें उचित नोव्हे तुम्हांतें मज गाईतें गांजितां ॥९७॥
 बोलतां होय ती सद्गदित । परिसोनि कितलें जनांचें चित्त । म्हणे ऐकोनि बोलें एकनाथ । तरी वृत्त्य खरें हें ॥९८॥
 ही ज्ञावण्यसुंदर कुरंगनयनी । आणि वाळ तारुण्य बालागोनी । अधिपाचे वळें करोनी । विपरीत करणी वेळी हे ॥९९॥
 सर्वें उभी राहोन । असत्य केतीं बोलेल कामीन । चातुर्वर्तेचें धीटपण । एकनाथ आपण बोलतो ॥१००॥
 एक म्हणती दा जोडा । धराच मिळाला पडिपाडा । दोन उणे दोही कडा । कासया विषडा करीतसां ॥१०१॥
 एकनाथा नाही कामिनी । अतार नसे इजलागोनी । यांत पाहतां द्विजबोनी । समय गुणी युक्त हे ॥१०२॥
 ऐक्यपणीं लग्न लागलें । सभामंडपीं पूर्ण सोहाले । जनार्दनाचें भाग्य आगलें । समृद्धमेळें लाभ खरा ॥१०३॥
 एक म्हणती सावधान । जाले साक्षी सर्व वर्ण । समे बैसलेतो यजमान । गौरव पूर्ण त्या हातीं ॥१०४॥
 लग्न मुनमुख जाले साडे । श्रवणें तूत जालीं वन्हाडे । सजवा चक्रपराचें धोडे । वरात निघाटे काढावी ॥१०५॥
 ऐकोनि जनांच्या गोष्टी । यवन कोधाबला पोटी । पाहें जनार्दना तूर घटी । म्हणे शेवटीं हेंच काय ॥१०६॥
 यदे जनार्दन एकनाथा । सत्य वदे वेगीं आतां । सांडी तर्कट वाडगी वार्ता । पावसील घाना या गुणें ॥१०७॥
 परिसोन सदगुरुवचन । प्रार्थी पुन्हा कर जोडोन । सत्य मिथ्या उभय वचन । केंती कळोन येईल तुम्हां ॥१०८॥
 यास्तव माही विनंती । गर्भचि करील विवृती । त्या श्रवणें मिटेल आंती । या विपत्ती वाटकितां ॥१०९॥
 परिसोनि गर्भाचें भाषण । करणें तें करा दंडन । ऐसें ऐकोनि नायवचन । विस्मित मन, सवळांचें ॥११०॥

ऐकतां वाटते नवल । म्हणती गर्भ कैसा बोलेल । श्रेष्ठ म्हणती कळेल । कासया चळवळ करा उगीं ॥११॥
 एकनाथ म्हणे समोर । आणा गर्भाण ती स्वर । कवणाळणी आदर्श कर । कासया निर्धार पाहिजे ॥१२॥
 तवं सन्मुख तीतें आणिलें । एकनाथें प्रेमें नमिलें । उदरीं करातें फिरविलें । स्मरण कलें सद्गुरुचें ॥१३॥
 म्हणे परियेसी गर्भत्या । कोटोनि जालासी संभवता । ते सत्य सत्य बोलोनि वार्ता । वारी चिंता सर्वांची ॥१४॥
 तूं सर्वात्मक सर्वेश । वारी वारी या अपेक्षा । तोडीं तोडीं संकटपाशा । न पावेवीं नांशा निरर्थक ॥१५॥
 माझे आचरणीं केलेतें चित्त । यातें सद्गुरु साक्षीभूत । प्रारब्ध ओढवला हा अनर्थ । निर्धूतपंथ व्हावयाचा ॥१६॥
 गर्भा होय तूं निघडा । करी वदोनि निश्चय निवाडा । न धरीं कवणाच्या भिडा । धरिली सोडा मौनमुद्रा ॥१७॥
 ऐसी एकनाथ बोलतां वाणी । शब्द जाला गर्भातुनी । सावध परिसा तो श्रवणी । शब्द कोण्ही न करावा ॥१८॥
 यवन म्हणे सांडा गोष्टी । नवल पाहा उमें दृष्टी । शब्द सांठवा कर्णपुटी । निर्णय शेवटीं कोणता ॥१९॥
 गर्भ म्हणे जी आइका । अनृत भाषणी ह्या वायका । यांचा विश्वास धरूं नका । न सोडिती जनका भोगितां ॥२०॥
 श्रीचरित्रासी नाहीं पार । देवादिकां न कळे विचार । केंविं जाणे वापुडा नर । यांचे वेव्हार सर्व खोटे ॥२१॥
 एकतांतीं लोकांतीं जाण । इशीं न करावें गुह्यभाषण । हें भलतेंच लावी दूषण । कंवावी पतन नरकवासी ॥२२॥
 इचा होतां त्रिचित्त संग । महा तपिये पायले भंग । इचे अद्भुत असती रंग । गाइले प्रसंग पुराणी ॥२३॥
 आतांचि पहा पहा रोकडे । एकनाथ रन चोखडे । त्यातें तुम्हां हातीं लाविलें वेडे । रचोनि कुडें कुमांड ॥२४॥
 एकनाथ सद्गुरुदास । निर्विकार त्याचें मानस । निरहंकार निर्दोष । पाप लेश नाचरे ॥२५॥
 तो पवित्र सर्व अंगी । तारक जन्मला या जगीं । रंगलासे संचारी । धिपयउद्योगी नसे हा ॥२६॥
 ही रांडचि असे नष्ट । इचा भर्तार तोहि पापिष्ट । उभयाम्बेनी दिधले कष्ट । रचिलें अरिष्ट साच हें ॥२७॥
 गर्भसंभव जेथोनि जाला । तोहि निरोपितो सकळ । प्रथम दिवाण जो अधिपाला । रत जाला तो इतें ॥२८॥
 रत्न होते बहुदिवस । पाप न सडे जगतांस । ते आणावया उदयास । संभव गर्भास जाहला ॥२९॥
 गर्भ वृद्धीतें पावतां । जगीं फांकली ते वार्ता । सगळीं रचिलें संमता । यत्न्याचें आतां दिवाणी ॥३०॥
 कामिकां याचें दाखवोन । ते दंष्टितील इतें नेवोन । ऐसा नेम होतां पूर्ण । तो इजलागोन शुन जाला ॥३१॥
 जायोनि भेटली भर्त्यासी । म्हणे काय करूं ऐतियासी । तो बोधिता जाला इसी । न भी मानसी म्हणतसे ॥३२॥
 अधिनाचा मी दिवाण । परी प्रस्तुत वागे जनार्दन । त्याचें माझे वैरत्व जाण ओटवीं विघ्न हें तें ॥३३॥
 एकनाथ त्याचा भिन्न । तो बरे रूपगुणें सुंदर । त्या नांने बरी गजर । नेतां निर्धार सभें तुज ॥३४॥
 तेवें चव्यें नेदी बेखरी । पुसतां बोले याच उत्तरी । एकनाथें वलाहकारी । केला मजबरी अनर्थ हा ॥३५॥
 ते बुद्धि दट धोन । सभें बोलतासे ही वचन । हे दुराचारी भ्रष्ट जाण । न्याय दंडन कावें ॥३६॥
 एकनाथ महापुण्यदाय । अंतर्थास पवित्र निर्मळ । यासी लक्षितां न लागे मळ । भातुनंढळ जैसें शुद्ध ॥३७॥
 यापरी गर्भ बदला । सर्वेचि भौन्यतें पावला । सभें निराडा निवडला । आनंद जाला अधिपातें ॥३८॥

गालावल्या दुर्जनमाना । बनिता जाली तें म्लानवदना । हर्ष इतरांच्या मना । गाती गुणा आनंदें ॥३९॥
 जयजयकारें पिटली टाळी । एकाया भेटती तये वेळी । म्हणती चितेची काजळी । फेडोनि उजळी केली मुखें ॥४०॥
 जनार्दन एकनाथा । निजप्रेमें जाला आलिंगिता । येरू चरणी ठेवोनि माथा । जाला वंदिता सद्गवे ॥४१॥
 अधिपें दोधा अलिंगिलें । म्हणे वृथाचि म्यां पातें गांजिलें । हे तंव असती सत्ता आगळे । कौतुक दाविलें स्वनिष्ठें ॥४२॥
 मग वळें आभरणे देवोन । केला उभयतांचा सन्मान । जारजारणीतें आणोन । केलें विटवण तयांचें ॥४३॥
 पारिपत्य उभयांचें केलें । काळें मुख जगीं जालें । रासभी बैसोनि मिरविलें । कर्म फळें ज्याचें त्या ॥४४॥
 एकनाथ जनार्दन । यश पावले परिपूर्ण । हें सद्गुरुकृपेचें महिमान । तारी आचरण निष्ठायळें ॥४५॥
 असो अधिपातें मुजरे । करोनि आज्ञा घेती त्वरें । येरू स्वानंदगजरे । लावोनि तुरे बोळवी ॥४६॥
 आनंदें, आश्रमा जावोन । तित्य नेमें वर्तती पूर्ण । आपुलालें ध्येय ध्यान । करिती अर्चन भजन तें ॥४७॥
 दिवाणामाजी एकनाथ । जनार्दन आज्ञें काज करित । यवनाशीं प्रेमा वाढवित । तोपवी चित्त सद्गुरुचें ॥४८॥
 सेवेंत पडों नेदी अंतर । तैसाच काज वृत्त्ये राखी दरवार । आज्ञा वंदोनि राहे सादर । अणुमात्र अंतर पडों नेदी ॥४९॥
 सेवा पाहोनि आनंदघन । जाले स्वामी जनार्दन । म्हणती याचें उत्तम लक्षण । अवतार धारण मानवी ॥५०॥
 असो कांडीं एक दिवस लोटतां । जनार्दन आज्ञापी एकनाथा । हिशेव सिद्ध करोनि आता । दावीं गुणवंता मजलागीं ॥५१॥
 ॥५१॥ अवश्य म्हणोनि ते अवसर । काढिलीं दसरे झडकरी । खडा खतावणी पाहे वरी । सिद्ध करी शब्दतीतें ॥५२॥
 आकार करोनि जमेचा । पाहे मेळ त्या खर्चाचा । निकाल काढिला बाधीचा । ताळा त्याचा मेळथीत ॥५३॥
 बोरजा त्वरें सिद्ध करितां । तंव अडका चुकला पाहतां । तें दिनमणी गेला अस्ता । आवरोनि ठेविता होय तें ॥५४॥
 नित्यान्वयें गुरुसेवन । करितां होय प्रेमें आपण । शेवटीं शयनशय्या करोन । उदक भरोन ठेविले ॥५५॥
 सद्गुरु मंचकीं पड्डतां । चरणसेवे होय आरंभिता । जनार्दन निद्रें निमग्न होतां । हिशेवकार्यार्थां लागला ॥५६॥
 दीपज्योती सरसावोन । हिशेव ताळा पाहे शोधोन । पाहावया अडक्याचा ठिकाण । लक्ष लावोन बैसला ॥५७॥
 अडक्यानें वृत्ति वेधिली । काळजी जीवा अति लागली । दचकें निद्रा पळाली । चित्ता व्यापली देहातें ॥५८॥
 तान प्रहर रजनी होतां । जागृती आली जनार्दनपंता । उदक प्राशोनि पाहे एकनाथा । जाली तळीनता हिशेवी ॥५९॥
 ॥५९॥ क्षणभरी उभें राहोनि । पुन्हा प्रवर्तले शयनीं । परी न कळे नायालागोनी । मन वेधोनी गेलेंसे ॥६०॥
 तंव एकाप्रे शोध करितां । ताळा पडिला अवचितां । हर्ष न माये एकनाथा । गद्गद हांसतां टाळी पिठी ॥६१॥
 त्या आल्हादतेदेखोन । जनार्दन बैसले उठोन । म्हणती कोण लाभ जाला तुजलागोन । आनंदें मुवन गाजविलें ॥६२॥
 एका वोळे तये वेळां । हिशेवीं होता अडका चुकला । तो तुमच्या कृपे सांपटला । मिळाला ताळा वेरिजी ॥६३॥
 म्हणोनि आनंदें हर्षलों । गजरें टाळी पिटिता जालों । मुखसमाधान पावलों । पार पडलों हिशेवी ॥६४॥
 तंव बोळती जनार्दन । जैसे आडक्याकडे वेधलें मन । तैसे श्रीकृष्णचरणी होतां तळीन । स्वदीत पूर्ण लावेल कीं ॥६५॥
 हें श्रवणी वाक्य ऐकतां । अनुत्प जाला एकनाथा । म्हणे हेंचि होतें माझ्या चित्ता । ती आज्ञा आतां पावलों ॥६६॥

धन्य माऊली तूं कृपावंत । जाणसी बाळकाचें चित्त । तैसाच पुरविसी आर्न । चुकविसी अवर्त दुःखाचें ॥६७॥
 अमय देवोनि तारिलें । विवृति लोभ मोहा वारिलें । भवार्णवापासोनि रक्षिलें । तुम्हीं आपंगिलें या दोना ॥६८॥
 मज अनाथाची दया । तुम्हां उपजली जी सद्गुरूराया । कोनि कृपेची दया । मज उपाया सांगितलें ॥६९॥
 मज सावध कलें आपण । तरी तें शिरसा बंधमज वचन । हिशेव देतों ध्या पाहोन । सिद्ध करोन ठेविला ॥७०॥
 मग एकनाथें दौत लेखणी । अर्पिली सद्गुरूचरणी । भयें जोडोनियां पाणी । उभा राहोनो हिशेव दे ॥७१॥
 सावधान होवोनि श्रोतें । लक्ष थावें हिशेवातें । लिहिणें लिहिलें एकनाथें । या झडतीतें परिसा जी ॥७२॥
 सालमजकुर हां नरदेह पाहीं । धूय गुदस्त रुजूं कर्म ये ठायीं । प्रेमपत्र अक्षर हृदयीं । जाला तोही खर्चयेयें ॥७३॥
 न धरिलें फलआशेंसी । म्हणोनि रुजू जालों स्वामिपदांसी । ब्रह्मार्पण सर्वस्वेंसी । अर्पिलें मानसी तेंही न कळे ॥७४॥
 झुनीस येयील विचार । लिहितो सावधपणें साचार । सद्गुरू कृपेचा मनसुर । हिशेव निर्धार पुसिला ॥७५॥
 एवं नरदेहाचा झाडा । अज्ञानवांकीचा कोनि निवाडा । तुमचे चरणी मारिला दडा । व्यापार खुडा कोनिया ॥७६॥
 आद्रस्तंभपर्यंत । आपुलेंच स्वामिच निश्चित । सकळ व्यापार होत जात । कृपा समस्त तुमची ॥७७॥
 त्या कृपेचें मज दान । आज्ञापिलें कृष्णस्मरण । येणें स्मृती मज पूर्ण । जाली निवेदन करितों जी ॥७८॥
 खुदखत सोहं अक्षरी । तें स्वामी म्यां बंदिलें शिरी । तें मज नोपविलें प्रेमांबरी । दांही उरी सुरुवोन ॥७९॥
 निजबोध विडा दिवला मज । तेणें भवमयपीडा वारिली सहज । कैवल्यप्राप्तीचें घडलें काज । चैतन्य सतेज पावलों ॥८०॥
 खानंद तहसिल केली । रसीद स्वामीपदीं भरली । सत्संगे वसूल बाकी बाली । हुजत पावलों भक्तीची ॥८१॥
 तेणें पूर्वकर्म साद्व जालें । रामनाम मुखासि आलें । येणेंचि व्यापार लावले । खानंदें रंगलें मन आतां ॥८२॥
 आर्दन निवेदलें पाहीं । शेष उरविलें नसे काहीं । अनन्य शरण पदा ठायीं । अर्पिली सोई स्वामिया ॥८३॥
 परितोन एकनाथवाणी । विस्मयो जाला जनार्दनी । म्हणे अनुग्रहालागोनी । पात्र दिसोनी आला हा ॥८४॥
 निजप्रेमें ते वेळ । एका जनार्दनें हृदयीं धरिला । ताकमंत्र उपदेशिला । मंत्रमाळा रामकृष्ण ॥८५॥
 ने गुज सांठवितां श्रवणी । निश्वास धरिला पूर्ण मनीं । तत्पर जाला भजनी । सद्गुरूसेवनीं सट ॥८६॥
 जनार्दनें कसनीं करिला । जें परीक्षेसी उतरला । तें ताकाळ पावन बेल । अंगीकारिला उपदेशी ॥८७॥
 परीक्षेवांचोनि घेणें । कदा न करितो शाहणे । प्रस्तुत मांडिली दुकानें । की ज्या लावणें कादूर ॥८८॥
 उगाच माजवोनि मेल । घालिती भलतैसा गोंधळ । केंवों फिट्टे येणें विटाळ । जीथीं तळमळ उमयांन ॥८९॥
 गुरू लामलोभीं असे भरला । मागेल म्हणोनी शिष्या सरला । आशायोणें भटला । लामीं घालां येणेंची ॥९०॥
 उभय पक्षां ओशाळ कर्म । तेथें कैचा धर्माधर्म । पाठीं लागलें दुस्तर कर्म । तारक वर्म विसरलें ॥९१॥
 ऐसें वदतां निदा घडे । यालत्र न वदे विशेष उपदे । स्वार्थ स्वहित रोऊटे । अंतर चोषडे होतांची ॥९२॥
 उमय अनुतापी संपन्न । विषेक वेराय परितुंग । नैराश्य निर्लभ उदात्तनि । तेथेंचि कारण घडोनि ये ॥९३॥
 सेवामंत्रनी तत्पर । स्वहित कोणतें तोचि विचार । नावडे निषयिक व्यापार । साध्य सार तेथेंची ॥९४॥

ऐसे पाहता धुंदोन । लक्षांमाजी निरळा जाण । प्रस्तुत एकां जनार्दन । धन्य महिमानं त्यांचें ॥९५॥
 ती हे अद्भुत गुलशिष्यलीला । मागे सोबळ आचरणाला । किंचित निरोपणी निरोपिला । मांग पुढिला परिसिजे ॥९६॥
 एकनाथ कंरितां सेवाभजन । वृत्ती होतसे तळीन । नाहीं प्रपंच देह गेह आळंबण । सदां निमग्न हरिरींगी ॥९७॥
 लक्षितां त्या आचरणांसी । म्हणती मनुष्य कोण म्हणेल यांसी । प्रगटला विश्वोदारासि । विष्णुअंशी सांच हा ॥९८॥
 तरी यातें कृपादान । करवाये श्रीअवधूतापांसेन । ऐसे भावीनं जनार्दन । पांचारी आनंदोन एकनाथा ॥९९॥
 म्हणे तुजें दत्तभेटी । करवावी हा हेतु पोटी । येरें चरणी घातली मिठी । जोडोनि संपुटी विनवीत ॥१००॥
 मोतेसि लागे गोंड रस । तो आंदरे पाजी बाळास । तेवींच कळवळीनिं मानस । लाभ विशेष करवीत ॥११॥
 जनार्दन म्हणे एकनाथा । तुजें दर्शन करवितो चाल आतां । परी विकल्प माणीं चिंतां । त्या समयां पाहोनी ॥१२॥
 चालोनंत्त पिशाचवत् । नांतां याति यणें रूप धरित । त्या आचरणांसी नाहीं नात । भूल अघटित दाविति ॥१३॥
 पुन जाणसी ते परीक्षा । परी इतुकेंच आणीं लक्षा । मी स्वीकारीनं जेवा पक्षा । न करोनि उपेक्षां अंगीकारी ॥१४॥
 यापरी एकनाथा बोधोन । चालिले तेव्हां सवें घेयोन । उंछवितां यनोपवनं । विश्रान्तिस्थान पावले ॥१५॥
 तंव तेथे दुरीनि येतो । देखिले जनार्दन अवधूता । रेडा बैसवोन बृद्ध मातां । आला अतीता पाथिक ॥१६॥
 बापीं आराम देखोन । उतरला पाथिक आपण । अद्भुत मांडिले विद्वान । यतिहीन बौभस्स ॥१७॥
 मोतेसि धोले पेटोनि झोधा । म्हणे मज चालतां लागली क्षुधा । निवारण करी हे बावा । नोहे सुदा विलंबी मी ॥१८॥
 मोतेनें मांडोनि तीन दगड । बरी ठेविले एक गुंगड । अग्नि पेटविला धडधड । भेजवोन लांगुड शुष्क ते ॥१९॥
 उर्ध्वडोनिया पेटारे । सुतपां काढिल्या खवुतरें । उपदोन पर स्वकर्े हांडीत त्वरे घातली ॥२०॥
 माता म्हणे न भरे हांडी । येरें मेवाची तोडिली मुंडी । छेदोन घातले पात्रतोडी । त्यापरी अंडी पक्ष्यांची ॥२१॥
 तेंही शिजवितां गळाली । वृंदा म्हणे रिक राहिली । पुत्र खान मंजरी भरली । शिजोनि गेली तळवटा ॥२२॥
 देखोन मनीं क्रीडांवाला । रोये रेडा जावोन तोडिला । तोही खांडोनि हांडीत घातला । परी नये पूर्णतेला कांहीच ॥२३॥
 तेहि पंचोनि जैसलें । मग धुवेतें संहारिले । शकलें तोडोन हांडीत मारिले । तळी न उरले कांहीच ॥२४॥
 पचवोन हांडी सिद्ध जाली । भोजनपत्रे मांडिली । सभोयती विलोकी ते येळी । पृथी गेली दोर्बा त्या ॥२५॥
 बाणीं धोले यंत्रन भायो । आयो वहन खांना खायो । एयतां जनार्दन सोडिला ठायी । प्रसाद पांचो पावला ॥२६॥
 एकनाथ विपरीत देखोन । मयेथि केले पलायन । दूरि बैसला जायोन । लक्ष्मी दुरीन उंगला ॥२७॥
 जनार्दनपंत त्वरित । त्यासंगें प्रसाद सेवित । आनंदें बोलती गुण गात । अवधूत पुसत कोण तो ॥२८॥
 त्यातें प्रसादा पाचारी । जनार्दन पालवी त्यातें करी । एकनाथ पळोती दुरी । विकल्प अंतरी शिरलेसे ॥२९॥
 प्रसाद सारितां पूर्ण । दत्त जाले अद्वयमान । एकनाथा जपेळी जनार्दन । पावले येयोन पुसतो त्या ॥३०॥
 फीरे भिऊन पळालासी । सांगितल्या यमां चुकलासी । प्रत्यक्षां होता तो अधिनाशी । लामां मुकलासी ये वेळां ॥३१॥
 मागीं चालतां सांपडला हिरा । अमाप्यातें मांस्तो गारा । चितामणी लामतां फरा । निद्वैत सतं भोक्णीत ॥३२॥

तैसी तुवा केली करणी । त्यागोनि पळालासि मोक्षदानी । तंव एकनाथ जोडोनि पाणी । लागोनि चरणीं विनवीत ॥२३॥
 म्हणे जी सद्गुरु दातारा । त्याचा अनर्थकारक योग खरा । मासला मातें तुम्ही विस्तारा । विकल्पपारा मोडिजे ॥२४॥
 सद्गुरु म्हणती तो अवधूत । वृद्धा ती माया निश्चित । उत्पत्तियोग सर्वें बहुत । खेळ समस्त मायेचे ॥२५॥
 रज तम सत्त्व गुण । त्रयमूर्ति त्रय कारण । स्थिति-पालन संहारण । आधिपत्य जाण या रीती ॥२६॥
 तो त्रिगुणात्मक हा दत्त । वेप घरोनि विपरीत । बोधावया जीव समस्त । क्रिया दावीत कळवावया ॥२७॥
 रजोगुणें उद्भविलें । सत्त्वगुणें पाळिलें । तमोगुणें संहारिलें । प्रत्यक्ष दाविलें आचरोनीं ॥२८॥
 दगड त्रिगुणाचे तीन । हांडी ते सक्कळ्यंची सांठवण । तेज अग्नि भडकावोन । लोभमोहहंधन जाळिलें ॥२९॥
 प्रवृत्ति मुर्यां संहारी । विकार पाखरें जीवें मारी । मेदअमेद मांजरें कुतरीं । अंडीही निर्घारीं नुरवीच ॥३०॥
 अहंकार बघिला रेडा । दोष निंदा मेंदी बोकडा । शेवटीं मातेचा वेळा तोडा । पाक धडपुडा एक ठायीं ॥३१॥
 जें ज आहे दृश्यमान । तें सर्व जाईल विरोन । लोकलोकाधिपती आठोन । जाईल सर्व पंचोन येच रीती ॥३२॥
 पंच महाभूतें उरलीं । सेखीं एक एकांनें प्राप्तिलीं । शून्यां अवघीं गिळिलीं । तेवींच अटिली गुणमाया ॥३३॥
 प्रवृत्ति पुरुषीं लीन । पुरुष निराकारी मीन । निगलंत्री निरंजन । एवं समोन राहिले ॥३४॥
 तो हा पद्मज परेश । जगद्गुरु अवधूत अविनाश । ते रूपेचा सर्व रस । स्वामनुखास पावविता ॥३५॥
 तो निजलाम मज होता । तूं पळालासि पाचारितां । तुज सावध वेळी असतां । आति पावता जालासी ॥३६॥
 अग्न तरी सावधान । पुनरा तुज करवीन दर्शन । ऐसें उभय मार्गीं बंदोन । आश्रमा येथोन पावले ॥३७॥
 यासि लोटतां कांहीं दिवस । हेतु जाला जनार्दनास । मरुती म्हणती एकांतायास । चाल दत्तास भेटावया ॥३८॥
 एकांतीची सद्गुरुवचन । एकतापनाचे आनंदें करोन । उभयतां निघाले आश्रम सोडून । दूर कानन पावले ॥३९॥
 मार्गी सांगती दित । मी आसी करीन एकांत । त्याचे पद घरीं दंष्टरित । कल्पना मनांत नाणीं कांहीं ॥४०॥
 एकनाथ म्हणे स्वामिना । आतां कल्पना करूं कासया । निधयेंसी धरीन पायां । करोनि दया भेटविजे ॥४१॥
 तो एकाएकीं अकस्मात । सन्मुख पावले अवधूत । जनार्दन एकताया बोलत । आमुचा स्वामिनाय ओळखिजे ॥४२॥
 तो अद्यावरी बैसोन । मार्गी पावला पठाण । करीं शब्धें विराजमान । विशाळ नयन आरक ते ॥४३॥
 घोडा पिडीत मार्गी आला । एकाएकीं उतरला । जनार्दनें बंदिला । एका दचकला देखोनी ॥४४॥
 यवनी भावें करोन । बोले अनसूयेचा नंदन । चाल धुधा लागली आम्हांलागोन । म्हणे जनार्दन सिद्ध मी ॥४५॥
 ताकाळ निर्मिळा घाट । पक्काने काढिलीं चोखट । मरिलें फलकाचें ताट । बैसविला निकट जनार्दन ॥४६॥
 पठाणाचें होतां दर्शन । एकनाथ दूर राहिला भिडून । तंव ते दोघे एकताटीं बैसोन । करिती भोजन आनंदें ॥४७॥
 सद्गुरु जनार्दना म्हणती । पैल कोण तो असे निश्चिती । मनसीं वगल्या त्वरित गती । प्रसादाप्रती पाचारीं ॥४८॥
 उभय वात्स्य एकतापें । एकोनि म्हणे न शिवां त्यातें । पाचारिनील ते मातें । म्हणोनि टापानें सोडिलें ॥४९॥
 मय पळोन गेला दूर । हें देखोनियां सचर । अदृश्य जाला दिगंबर । वेळी अक्षर एकापें ॥५०॥

जेवीं अंजनीचा सुत । तुळसीदासा जाला कृपावंत । भेटवितां त्या रघुनाथ । मल्लेच्छ भासत तयातें ॥५१॥
तेवींच भासे एकनाथा । लाभ गमावी आला हातां । एवढा सद्गुरु जागविता । परीं आति चित्ता पडतसे ॥५२॥
असो यवन अदृश्य होतां । नवल वाटलें एकनाथा । सद्गुरुचरणीं ठेवी माथा । म्हणे समर्था कोण होतें ॥५३॥
मज तो दिसला पठाण । नेमोनि केलें तुम्हीं प्रसादसेवन । जनार्दन गद्गदां हांसोन । म्हणे अत्रिनंदन होता तो ॥५४॥
याचिया दर्शनासाठीं । तपिये तपती गिरिकपाटीं । आहारा त्यजोनी होती हिंपुटी । परीं त्यां दृष्टीं न पडे हा ॥५५॥
जयालागीं नाना साधन । क्रतुस्य राहती योगीजन । नाना अट्टहास्य करितीं दारुण । तयां दर्शन न घडेंची ॥५६॥
तो तुजसाठीं दोन वेळ्यां । भेटीं धावया पावला । परीं काय म्हणार्थे तुजला । अनादर केला तयाचा ॥५७॥
तुज लाभ व्हावा त्याचा । हा हेतु पूर्ण मनींचा । आळस न केला प्रयत्नाचा । सांडिसी हातींचा लाभ वंची ॥५८॥
अवचित मार्गी धनराशी । दिसतां यलांडोन जाय त्यासी । सुधारस मिळतां प्राशावयासी । दांतखिळीसी बैसवी ॥५९॥
ऐसें आलें मज दिसोन । वृथा श्रमविला तो सनातन । तूं त्यातें नोलखोन । जासी अन्हेरोन दूरी कां ॥६०॥
काय म्हणूं आतां तुजला । अलभ्य लाभ गमविला । बोधितां संशय नाही गेला । भ्रम जाला तुज कैसा ॥६१॥
जयाच्या दर्शनासाठीं । बहु होताती हिंपुटी । तो न पडे कवणाचे दृष्टी । होती कधी बहुसाल ॥६२॥
तो तुजलागीं सहज । कृपे ओळला सद्गुरुराज । त्यां न जाणीतली त्याची ओज । हातींचे निज सांडिलें ॥६३॥
दैखोन तुजें सेवन । माझें कळवळलें सत्य मन । सायासें घडविलें दर्शन । न लाभ जोडोन घेतला ॥६४॥
काय माझा येथें उपाय । सांगतां न जाणसी लाभ सोय । तुझी करुपनाचि करी अपाय । करूं काय आतां मी ॥६५॥
विचित्र असे कर्मगती । पाहतां निधानें विंचू दिसती । शोधूं जातां यनस्पती । सर्पावृत्ती भासत ॥६६॥
काय म्हणूं तुझ्या आचरणा । कां तुज ऐसी विपरीत भावना । काय करोनि केलें सेवना । प्रारब्धहीना काय कीजे ॥६७॥
धिग् धिग् तुजें दाहाणपण । धिग् चतुरता धिग् ज्ञान । धिग् बुद्धि धिग् मन । धिग् जिण जन्मोनी ॥६८॥
यापरी सद्गुरु धिकारितां । पश्चात्ताप जाला एकनाथा । सद्व्रित होवोन चित्तां । पायीं माथा ठेविला ॥६९॥
म्हणे स्वामी दयानिधी । मी अमागीं हीन बुद्धी । आपण साधविली लाभसंधी । निर्देव्या उपाधी वाटे ते ॥७०॥
काय करील खापरा परीस । स्पर्शमणी पापाणास । लेंकरूं न होय वांझेस । शब्द भ्रतारास असेना ॥७१॥
तेवीं तुम्हांकडे बोल नाही । हा तंत्र दोष माझेचि ठायीं । मजसारखा अन्यायी । त्रिभुवनंत कांहीं दिसेना ॥७२॥
मी चांडाळ पापराशी । अनधिकारी मलिन मानसी । तिमिर वोंदलें नयनासी । लाभ ऐसियासी कोठोनी ॥७३॥
माझें कर्मचि दुस्तर । आढवें येतसे वारंवार । कायसा करूं आतां विचार । तो मज निर्धार कळेना ॥७४॥
धिग् धिग् माझें जिणें । मजचि जाले लाजिरवाणें । आतां कायसें वांचणें । भलें मरणें यादुनी ॥७५॥
ऐसा होतांचि अनुताप । सद्गद हृदयीं भरला करंय । नयनां बाहती वायू । पाहे सृष्ट्य जनार्दन ॥७६॥
उपजला सद्गुरुसी कळवळा । हृदयीं धरिल्ल्या प्रेमळ्या । सदये संजोखोन स्नेहाळ्या । करूं मुखकमळा कुरवाळी ॥७७॥
म्हणे सांडीं सांडीं शीणभाग । दर्शनीं पुन्हा साधवीन लाग । दवटीं दवडीं विकल्य काग । प्रसाद चांगला घ्यावया ॥७८॥

पेशा गुह्य गोपी बोलत । आश्रमां पावले त्वरित । सद्गुरुपदांजुज एकनाथ । प्रेमे सेवीत नित्यनेमे ॥७९॥
 सेवेपरतें साधन । एकनार्यासी न मने आन । जपतपादि अनुष्ठान । ओवाढून सांढावी ॥८०॥
 अनेन्यभावे करिती सेवा । त्यासि प्राप्त प्रसादभेदा । तो पुढिले प्रसंगी लाभ वरदा । लाबेल ठेवा एकनाथ ॥८१॥
 तो कयारस गोढ बहंत । प्रेमळ भाविकतें प्राप्त । माग्य केती लाबती दैवहत । सभागी भोगीत ऐश्वर्या ॥८२॥
 या दत्तकयेचें महिमान । जाणती साधु संत सज्जन । दत्तरूपी तें निमग्न । मुखसंपन्न दत्तरूपे ॥८३॥
 दत्ते संतांचें माहेर । संत दत्ताचे प्रियकर । काया अवयव प्रकार । दूत निर्धार असेना ॥८४॥
 यालागीं संतांचें सेवन । ग्रीतिनिष्ठे करावे जाण । सद्भाव पदीं करावा अर्पण । तनमनधनसंहित ये ॥८५॥
 हे द्रवतां संतसागर । मंग फळे फळतील अपार । मंग दूर दैन्या ओसर । भाग्ये संभार अमित ये ॥८६॥
 संतकृपा होतां । मंग कची भयचिता । अद्भुत लाभ येती हातां । तळमळ व्यंदा किंची डरे ॥८७॥
 हाचिं योग जाणोन । अनंतसुत दिनवी कर जोडोन । तुम्ही संत पतित पावन । करितां पालन दीनांचे ॥८८॥
 तरी मी दीनाहोनि दीन निश्चित । अनार्याहोनि असें अनार्य । पतिताहोनि अतिपतित । जालों शरणगत तुम्हांसी ॥८९॥
 तुम्हांपुढें जी दयाळा । जोडोनिया करकमळा । ग्लाति करितो वेळोवेळीं । येऊं द्या कळवेलीं पामरांचा ॥९०॥
 तुम्ही संत सभाग्य उदार । मी दांचक उभा धरोनि शर । यातें देवोनि अभयकर । तोपचा अंतर खानियां ॥९१॥
 मम अंतराची वासना । तेचि करितो विज्ञापना । चरणसेवा मागतो दाना । हेचि कामना पुरविजे ॥९२॥
 अनंतसुत दिनवी संतांस । मज भागण्याची हेचि आस । धरलीं तुमची सट्ट कास । म्हणवा दास जापुला ॥९३॥
 इति श्रीदत्तप्रबोधप्रथ ॥ श्रवणेचि पुरती मनोय ॥ श्रोते परिसोन अखंडित ॥ द्विपंचदशोप्यायार्थ गोदहा ॥२९॥

॥ इति द्विपंचदशोप्यायः समाप्तः ॥

नि वे द न

भगवान् अत्रिनेदन श्री दत्तात्रेय यांचेच केवळ कृपेने तयार झालेला श्री दत्तप्रबोध ग्रंथाचा ६ वा भाग अष्टमाय ४६ ते ५२ आज्ञेच्या शुभमुहूर्तावर जनता जनार्दनान्वे वरणी अर्पण करण्यास आम्हास फार आनंद होत आहे. या भागाची वर्गणीही रु. १-५० पेस ठेविली आहे. हा भागही अत्यंत अस्वावधीत व सुंदर छापून दिव्यावदल श्री रामदास गृध्रालय, दादर व श्री उमरं प्रेस, ठाणा येथील प्रेमी मंडळींचे आम्ही अत्यंत आभारी आहोत. विशेषतः छापल्यान्याचे मालक माननीय श्री. स. पो. जोशी यांचे आमचे मेढळावर अत्यंत उपकार आहेत. केवळ त्यांच्या सौजन्यामुळे व निरलस कार्यामुळेच हा एक अमतीम व प्रावादीक ग्रंथ भाविक जनतेस उपलब्ध होत आहे. त्यांचे आभार मानण्यास आमचे दाक्ष अपुरे पडतात. व ज्या प्रभूचे कार्य त्यांनी एवढ्या आत्मीयतेने व प्रेमाने केले आहे व करीत आहेत त्यांचे सर्वांगीण कल्याण भगवान् दत्तात्रेयानी कार्याचे अशी त्या प्रभूचे चरणी आम्ही निरव प्रार्थना करीत आहोत. आता कदा दोन भाग राहिले आहेत व ते येत्या दीपावलीपर्यंत पुरे करण्याचा आमचा मानस आहे. अर्थात सत्य संकल्पाचा दाता भगवान् या उत्कृष्टप्रमाणे ही आमची इच्छा प्रभू पुरी करतील यात शंका नाही. केवळ श्री दत्त प्रबोधच भाविनांना न देता त्यांचे शेवट भगवान् दत्त प्रभूंची उपासनाही प्रार्थनेच्या रूपाने देत आहोत. आणखी एका व्यक्तींचे आम्हा मानल्याशिवाय रहायत नाही आणि ते म्हणजे परम भागवत श्री कवचद्विबुवांचे बहोदा येथील मंदिराचे विश्वस्त माननीय श्री सुंदरनाथ माधवराव व श्री जगन्नाथ माधवराव राजापूरकर हे होत. त्यांनी बडोद्यास या ग्रंथाचा अंतीम प्रचार केला आहे व दिवसे दिवस तो वाढतोच आहे. तसेच प्रत्येक वारीक वारीक गोष्टीत त्यांचा अमोल सहा आम्हास सतत मिळत आहे. त्यांचे आमचे मेढळावर निरतिशय प्रेम आहे हेच हे कार्य नेटाने नेगेव आम्हास उद्युक्त करित आहे. शेवटी ज्या प्रभूच्या कृपेने हा भाग तयार झाला त्या श्री दत्तदेवांची प्रार्थना करून हे निवेदन संपवितो.

श्री नागळी चौगिमा शके १८८७

श्रीवृत्तिहरसरस्वती सेवा मंडळ, मुंबई.

❧ सचना :- या पुढील ७ वा भाग दाख्य तितक्या लोकर प्रसिद्ध होईल. ❧

-: ध्या नाष्ट क :-

त्रिभुवन पूर्ण प्रकाशा सर्वेश्वर जगदीश ।
 दत्तात्रय दत्तात्रय जय त्रैलोक्यपते ॥१॥
 परमान्ता परंभ्याति सद्गुरु श्री त्रैमूर्ती ॥२॥ द. ॥
 मुनिजन मनस चंद्रा गुरुवर धैर्य समुद्रा ॥३॥ द. ॥
 निर्गुण निर्भीकारा पूर्णानंदावतारा ॥४॥ द. ॥
 अवतार श्रीवल्लभ नरहरी त्रिभुवनी दृढम ॥५॥ द. ॥
 कृष्णानिधी कमलाक्षा त्रिगुणात्मक यतिदक्षा ॥६॥ द. ॥
 कापापावर वसना सुभक्त स्त्राक्षा भरणा ॥७॥ द. ॥
 दंडकमंडलु करधर पडविष आयुष परिकर ॥८॥ द. ॥
 किरीट कुडल मंडित पडभुज मूर्ति विगज्जित ॥९॥ द. ॥
 कृष्णासंगमी नरुवर श्रीसत्साक्षक गुरुवर ॥१०॥ द. ॥
 दृष्टुनष्ट गुरुभक्त पटी नव हनमुक्त ॥११॥
 दत्तात्रय दत्तात्रय जय त्रैलोक्यपते ।

प्रकाशक : व. न. झुगळे, श्रीसुसिद्धसरस्वती सेवा मंडळ, लो. नं. १४२, बिल्डिंग नं. १४,
 नेट्रल गव्हर्नमेंट सर्व्हिस् रेसिडेन्सियल क्वार्टर्स, आम्नारोड, पाटघोनर, सुवर्ग नं. ७७.
 मद्रक : स. पां. जोशी, रामदास मुद्रालय, शिवाजी पार्क रोड नं. ३, दादर-मुंबई २८.

॥ श्रीगणेशदत्तगुरुभ्योनमः ॥

परमभागवत

श्री अनंतसुत विष्टल ऊर्फ कावडीवावा

विरचित

श्री दत्तप्रबोध

भाग ७ वा

अध्याय ५३ ते ५८

अर्पण-पत्रिका

परमपावन योगीराज सद्गुरु

श्री पंतमहाराज गाळेकुंद्रीकर

यांचे पवित्र परणी

श्री दत्तप्रबोधरूपी कमलपुष्पातील सप्तमदल अर्पण

निवेदन

परमपावन भगवान् अभिनंदनाचेच केवळ रूपेने तयार झालेला श्री दत्तप्रबोधाचा वातया भाग अध्याय ५३ ते ५८ जनता जनार्दनाचे चरणी आत्म्या शुद्धप्रपंची अर्पण करण्यास आग्रहाने फार आनंद होत आहे. या भागाची वर्गणीद्वी रु. १॥ टॅक्सी आहे. आता फक्त एरब मग राहिल्या आहे. तो एकच तितक्या लोखंड प्रसिद्ध करून मगजान श्री दत्त प्रबोधाचेच केवळ रूपेने हाती घेऊनच्या प्रयाची समाली होईल पुढील भागात श्री दत्त प्रबोधाने तीन अध्याय ५९, ६० व ६१ येऊन श्री कावडीयानांचे चरित्र, त्याचे हस्ताक्षराचा नमुना, त्यांचे हस्त रसुद्ध वास्तव्य वगैरे मुद्रा मग येणार आहे. या भागाचे प्रकाशनाचे कार्यही श्री रामदास मुद्रालय दादर व श्री समर्थ प्रेस टागो कंपनी कामकरणारी प्रेमी मंडळींनी अत्यंत सुरक्षणे व अत्यंतधीर्पेने केलावदल त्यांचे व प्रेसचे मातृक माननीय श्री. व. पां. जोशी यांचे आगरी अत्यंत आभारी झालोह. या पुढील भागाची अत्यंतधीर्पेने घोर पंढ. अशी प्रार्थना श्री दत्त चरणी करून हे निवेदन करतो.

श्री विद्या दशमी रात्र १८८०

श्रीगृहितसदती सेवा मंडळ, मुंबई.

॥ श्री दत्त प्रबोध ॥

अध्याय ५३ वा

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥ श्रीगुरुदत्तात्रेयाय नमः ॥

जयजय सद्गुरु लंबोदरा । अविनाशरूपा कृपासागरा । दत्त दयानिधे विघ्नहरा । निगम सागरा सर्वज्ञा ॥१॥
जय अखिल अभंगा एवर्दता । अभयवरदा अनार्यनाया । जय निर्विकल्पा समर्था । सद्य दाता नमो तुज ॥२॥
जय परब्रह्मरूपा चितामणी । अनन्य शरण भी तव चरणी । निवास तुझा हृदयभुवनी । अखंडितपर्णी सुशोभो ॥३॥
जयजय सुमुखा सुमंगला । ज्ञानप्रकाशका निर्मला । द्वे सृष्ट्या प्रेमळा । गावया लीला शुद्ध मती ॥४॥
तुझ्या कृपाकटाक्षें करून । गोड होतसे निरोपण । यास्तव चरणां जालें शरण । देई दान हृपेचें ॥५॥
हेंचि मागणें तूतें । अखंडित देइजे मातें । तेणें रस होतील निपजते । सेवितील श्रोते श्रुतिप्रेमें ॥६॥
त्यांसी श्रवणाची चाड । मज कीर्तनी असे आवड । तव लीला अत्यंत गोड । पुरवी कोड सुखकरा ॥७॥
श्रोता आणि वक्ता । तूंचि होसी स्वामी दत्ता । मज पुढें करोनि निमित्ता । होसी वर्पता कयामृत ॥८॥
तव कथासृत गोड गहन । भयरोगाचें करी नाशन । निविधत्ताप प्रबोचन । करी खंडन द्वैताचें ॥९॥
तव कथा ह्या अधनाशक । फलिललदोषांसि दाहक । प्रेमळ भाविकां सुखदायक । आनंदकारक श्रोतिचा ॥१०॥
जया श्रवण मनन निदिध्यांस । त्याचे तुटती सत्य प्राप्ता । त्या कृपा करिती तूं अधिनाश । खलुखलितास अर्पिती ॥११॥
ऐसिया लाभार्तें लक्ष्मण । श्रोते बैसले सावधान । त्यांचें तूत व्हावया मन । चालवी निरोपण कृपायोगें ॥१२॥
तुसे हृपेवांचोनी । कैदी बंदू शके ही वाणी । गावयंत्रालागुनो । चालवित्ता धणी तूंच कीं ॥१३॥
तुसिया सतेवांचोन । न हाले क्षुधाचें पान । तुसे कृपापळे करोन । विश्व संपूर्ण वावरे ॥१४॥
काष्ठयंत्रें काय करिती । कैची तया पराक्रम शक्ती । गरी धन्य सूत्रवादाची गती । सूत्रेंच ह्याती फरवीत ॥१५॥
तेवीं सर्व तुझी लीला । फिरिती तैसी फिरि कळा । तूं सर्वज्ञ होसी दयाळा । वदवी कोकिला कथासौ ॥१६॥
मागां द्विपंचदशोव्यायी निरोपण । एकनाथासी द्रवले जनार्दन । श्रोवटीं दिधलें आश्वासन । करवीन दर्शन दत्ताचें ॥१७॥
दोन प्रकार दाविले । पाहतां एकनाथ भ्रमले । असादीं पावन न जाले । धिक्कारिलें जनार्दन ॥१८॥
तें अनुतापें तापला । बहु ग्वांति करितां भागला । आला गुरुभाषेदी वळवळा । एका तोपविला अभयदातें ॥१९॥
म्हणे एक वेळां तूं । दर्शन करवीन मागुतें । त्रिपरीत जाणीं मनातें । सावध चित्ते धणी धेई ॥२०॥
ऐसें होता आश्वासन । एकनाथ उबहासे पूर्ण ॥ नित्यानंदें सद्गुरुसेवन । करी आपण निजप्रेमें ॥२१॥
सेवें पर्वो नदी अंतराय । क्षिजवी दिनरात्र स्वकाय । सोडोनि कोठें कधी न जाय । न विसरे पाव श्रीगुरुने ॥२२॥
आसनीं शयनीं भोजनीं । काया मन प्राण गुरुचरणीं । वाचा रंगली सट्ट भजतीं । सावध साधनीं या पंथें ॥२३॥
जागतीं स्वसुपुतीं । अवघाचि मजे सद्गुरुनाथ । विषयपदार्थां त्रिरु । सर्व अवलोकित गुरुरूप ॥२४॥
गुरु माता गुरु पिता । गुरु पितृव्य आता । गुरु गणगोत आसता । देवदेवता गुरु मासा ॥२५॥

दत्त होवोन सुप्रसन्न । एकनाथा दिघले वप्रदान । जनार्दनार्ते तांबूल देवोन । अदृश्य आपण जाहले ॥८२॥
 तंत्र जनार्दन म्हणे एकनाथा । अनुभव पावला कीं तुज आतां । येरू म्हणे जी समर्था । कृपावंता तारिले ॥८३॥
 कृपा कंतोनि जी दयाळे । पुर्विले अनायाचे लळे । पूर्ण घेले मनीचे सोहोळे । आनंदमेळे आपुल्या ॥८४॥
 मी कांहीं न मागतां । दया उपजली सद्गुरुनाथा । आपुले प्रिय अर्थ समर्था । होसी लेवविता मज दीना ॥८५॥
 तंत्र जनार्दन पुसत । वा रे तुज प्रसाद करविलों प्राप्त । तो सेविलासि कीं सांग सत्य । येरू दुधित राईला ॥८६॥
 सद्गुरु पुसतांचि जाण । येरू जाला म्लानवदन । तंत्र एकनाथ बोले प्रार्थून । अपराध घडोन आला जी ॥८७॥
 तो निवेदितो पदासी । आपण प्रसाद देतां मजसी । म्यां निराखिलें यवनफकिरासी । विकल्प मानसी वागला ॥८८॥
 कीं आपुला ब्राह्मणवर्ण । कैसैं फकिराचे सेवार्थे अन्न । मग म्यां दिधला तों फेंकोन । प्रमाद घडोन आला हा ॥८९॥
 पुढें अवलोकितां त्यासी । लीला आली अनुभवासी । मग पश्चात्ताप जाला मानसी । व्यर्थ प्रसादासी त्यांगिलें ॥९०॥
 यापरी जाला अपराध खरा । मोहिमा नेणोनिया दातारा । घडला मज अनंदरा । दुःख अंतरा वदवेना ॥९१॥
 हातींचा घेवोन जातां वाण । सांबर घटेल त्या कोटून । मी परम भाग्यहीन । प्रसाद कोटून लावेल ॥९२॥
 दुष्ट कर्माचा हा बाला । वैज्येयीहातिचा पिंड गेला । तोचि योग मातें घडला । अहा अट्टाला काय म्हणों ॥९३॥
 जी मी अपराधी अतिदीन । अन्याय घडला मजपासून । तुम्हांवांचोन क्षमादान । देईल योग स्वामिया ॥९४॥
 एका होवोन सद्गुरु । सद्गुरुपदा दृढ धरित । म्हणे ग्राहि ग्राहि शरणागत । वागेल चित्तांत तें करा ॥९५॥
 सद्गुरु सकृप दयार्णव । जाणतो सर्वहि उपाय । देखोन एकनाथाचा अर्द्धभाव । घाली कव ऊठ म्हणे ॥९६॥
 अवघटें दिधला तांबूल । मुखी चर्वणी होता फवळ । तो काढोनिया उगळ । दिधला तात्काळ प्रसाद तो ॥९७॥
 तो महाप्रसाद मुखी पटतां । संतोष जाला एकनाथा । म्हणे दिनदयाळा कृपावंता । मज अनाथा सांभाळिसी ॥९८॥
 अनन्य वाळाचें हित । जाणे माउलोचें चित्त । भवुकें मुखीचें घालित । प्रतिपाळित सप्रेम ॥९९॥
 या अन्यथे गुरुनाथा । मज होसी प्रतिपाळिता । माझी तुज सर्व चित्ता । भाग्यया वाहसी ॥१००॥
 सद्गुरु जाले आनंदमरित । एकनाथा अमय देत । तुज साद्य होईल भगवंत । पूर्ण मनोरथ होतील ॥१०१॥
 असो यापरी स्वानंदभाषण । करीत आश्रमा पावले परतोन । उभयवांही मुखसंपन्न । करिती भजन दत्ताचें ॥१०२॥
 नेम पूर्ववत् । एकनाथ सद्गुरुसेवा करीत । जनार्दन होवोन कृपावंत । प्रबोध करीत निजदासा ॥१०३॥
 नाना परीचे प्रबोध । एका अंगीकारी साधव । तेणें अंतर जालें शुद्ध । नित्य वाग्वद उभयांचा ॥१०४॥
 जनार्दनाचा नित्य नेम । एकांतस्थानी ये विग्राम । तें अंतरीचें गुह्य प्रेम । तेथें उपरम तपाचा ॥१०५॥
 ते एका जातसे सांगाती । आसनीं वैसतां सद्गुरुमूर्ती । एकनाथ बाह्य रक्षिती । परी कर्म त्याप्रीति न कळे तें ॥१०६॥
 देखोनिया गुह्य आचरण । सद्गुरुसी प्राप्ती करवोडोन । म्हणे परिसा माझा प्रश्न । कोवडें भाषण वाळाचें ॥१०७॥
 अही जी स्वामी सद्गुरुनाथा । आपण गुह्य गुह्य नेम वैसतां । मी न जाणें त्या मथितार्या । ते मज वार्ता प्रबोधी ॥१०८॥
 हे कोण असे साधन । त्यामाजीं तो लोभ कोण । हे मज कता जी निरोपण । सुधित श्रवण श्रवणार्थी ॥१०९॥

जे जे आवडे तुम्हासी । ते सृष्टी समर्पिले मजसी । इतुकीच कां हें वाळासी । वंचोनि ठेविसी दातारा ॥११०॥
 की नाही माते अधिकार । म्हणोनि गुह्य ठेविला हा विचार । की मज योग्य नोव्हेचि साचार । म्हणोनि अंतर ठेविले ॥१११॥
 हें कोणाचें सोगा धन । याचे अधिकारी तरी कोण । तें निरोपा स्रष्टुप होयोन । वंदितो चरण तुमचे ॥११२॥
 परिसोनि एकायाची विनंती । दत्त आज्ञा आठवली चित्ती । जनार्दन म्हणे वा मुद्द मती । अद्भुत प्रीती तुझी हे ॥११३॥
 त्या छंद घेवोनि प्रभु केला । ऐसाचि उमेनें शिव प्रार्थिला । तेवींच मच्छींद्र विनटला । जालंदर अनुसरला यांसाठी ॥११४॥
 ते गुह्य गुज याता । हंस विथीस झाला घोषिता । निधि निवेदी आपुल्या सुता । अत्रि अवधूता तोपवी ॥११५॥
 तें गुह्य गुज आत्मज्ञान । दत्तात्रेय केलें मज अर्पण । त्याचा निदिध्यास मजलागोन । धरोनि ध्यान वैसता ॥११६॥
 तें ज्ञान नसता काही । सर्व कर्म निरर्थक पाही । भेद न वजे कदाही । न दोषितां ठायी आपुल्या ॥११७॥
 मायामय अववा बाजार । पंच महाभूतांचा विस्तार । त्रिगुणेष्वित प्रकार । दोषांचा भर भरलासे ॥११८॥
 ऐका आतां सावधान । तुज करितो निरोपण । एकाग्र करी श्रवण । अन्य व्यवधान सांडोनी ॥११९॥
 आज्ञा वंदोनि संत्वर । एकाग्र श्रवणी सांदर । वैसतां निरोपणविस्तार । चालवी उदार सद्गुरु ॥१२०॥
 निखिल ब्रह्म निराकार । निःश्रयासी शून्य अकार । तेथे उद्भव उद्वार । चैतन्यसार इच्छा ते ॥१२१॥
 तेथोनि मकार महातत्त्व माया । त्रय अंश मिश्रित ठाया । अकार सिद्ध नटोनिया । प्रणव तया बोलती ॥१२२॥
 मायाप्रकार असती दोन । छाया आणि आपण । प्रकृतिपुरुष नामाभिधान । अद्वय असोन पृथक्त्वें ॥१२३॥
 तत्पद आणि तत्पद । सत्त्व मिळुनी अंसिपद । पाहतां मुळीच अभेद । परी प्रेमें बृंद वाढविला ॥१२४॥
 चैतन्य तोचि परमात्मा । प्रत्येक चैतन्य जीवात्मा । त्रिगुणभूत साधनात्मा । प्रपंच उक्त्वा योग हा ॥१२५॥
 महातत्त्व तेचि माया । अकारानामे पहला ठाया । प्रगट अर्थमात्रा अन्यथा । गुणत्रया प्रकाशवी ॥१२६॥
 अकार उकार मकार । तेचि रज सत्त्व तम सार । ब्रह्मा विष्णु महेश्वर । एवं प्रकार एकचि हे ॥१२७॥
 आतां यांची पृथक् । व्यवस्था असे देख । ते तुज निवडोनि चोख । सांगतो ऐक सावधान ॥१२८॥
 मूळ प्रकृति देह जाण । अकार मातृकेचें ठाण । परा वाचा ईश्वर साभिमान । अवस्था पूर्ण सर्वसाक्षी ॥१२९॥
 मोधादेही निरुता । मकारमात्रा पश्यती वाच्यता । रुद्र अभिमानी दैवता । प्रलय अवस्था ते ठायी ॥१३०॥
 आतां ह्या हिरण्यगर्भदेही । उकार मातृका पाही । विष्णु साभिमान स्थिति ठायी । वाचा तेही मध्यमा ॥१३१॥
 निराटदेही माया अकार । ब्रह्मा साभिमानी सृष्टी प्रकार । वैखरी वाचेचा प्रसार । उद्भव विस्तार सर्वांचा ॥१३२॥
 रजोगुणी विधि उद्ब्रविता । सत्त्वगुणी विष्णु पांळता । तमोगुणे रुद्र संहारिता । एवं व्यवस्था त्रिकांडी ॥१३३॥
 या त्रिअंकारापासोन । विस्तार जाला तो कोण । तोही करितो निरोपण । श्रवणी सावधान सांडवी ॥१३४॥
 सात्त्विक अंकारापासाव । अंतःकरणपंचकाचा उद्भव । ते पृथक् सांगतो नांव । श्रवणा वाच न करी तूं ॥१३५॥
 अंतःकरण आणि मन । बुद्धि चित्त अहंकार जाण । हे आग्यावाडे शिक्षोन । करितो कारण विवेकादि ॥१३६॥
 आतां जो राजस अहंकार । त्याचा दशाचा प्रकार । आणि पंच मात्रा छंदर । तो विस्तार इंद्रियत्वे ॥१३७॥

श्रवण आणि घ्राण । चक्षु रसना त्वक् जाण । हे पंच ज्ञानेन्द्रिय पूर्ण । आतां मात्रा श्रवण करी का ॥३८॥
 शब्द स्पर्श रूप रस । गंध पंच मात्रा सरस । आतां कर्मेन्द्रियविशेष । निरोपितां त्वस परिवेसी ॥३९॥
 वाचा पाणि पाद । उपस्थ आणि गुद । सांगितलें तुज विविध । सरला संवाद येथीचा ॥४०॥
 मुखदृष्टादि भोग । या द्वारे होती चांग । पुढिले निरोपणी वेग । करी लाग श्रवणार्थी ॥४१॥
 आतां तापस अहंकारापासून । पंच तत्त्वे जाली निर्माण । त्यांचे सांगतो निरोपण । तेही श्रवण करावे ॥४२॥
 तामस शून्यापासोन । गगन जाले निर्माण । त्या आकाशासी उद्भवला पवन । वायोपासोन तेज जाले ॥४३॥
 तेजी आप निपजले । ते उदक पृथ्वीतें व्याले । हे पंच भूत प्रकाशले । आणिक विस्तारिले तें ऐका ॥४४॥
 एकरंगा तत्त्वापासाय । जाला पांचपांचा उद्भव । त्या पांची पांचां मिश्र भाव । निरोपितां लाघव सावध हो ॥४५॥
 पृथ्वीतत्त्वापासून । रोम नाडी त्वचा जाण । भ्रंस अस्थि प्रमाण । हे पांच गुण उद्भवले ॥४६॥
 रोमी अंश आकाशाचा । नाडीमार्जी वायूचा । त्वचेमार्जी तेजाचा । मासी आपाचा जाणिजे ॥४७॥
 पृथ्वी अस्थीचे ठायी । हे मिश्र ओळखोनि घेई । आतां पृथ्वीचे योग आणीक तेही । निरोपितां ठायी जाणिजे ॥४८॥
 पीतवर्ण घर खाधिष्ठान । जिह्वा मुख स्वाद गोडपण । रस आहार शस्त्र जाण । फरशांकुटा धारण तयाचे ॥४९॥
 आतां आपतत्त्वाचा । निवाडा ऐकिजे साचा । श्रवणी न करी कदाचा । भाग व्याचा सांगतो ॥५०॥
 वीर्य आणि लाल । रक्त मूत्र प्रवळ । पांचवा स्नेह निश्चळ । मिश्र सवळ ऐक ते ॥५१॥
 वीर्य आकाशापासून । वायु तत्त्वी लाल जाण । रक्त तेज मूत्र आपी पूर्ण । स्नेहगुण पृथ्वीचा ॥५२॥
 आपाचें नामी घर । मुख उपस्थ स्वाद धार । श्वेतवर्णी मैथुन आहार । सुरी शस्त्र जयाचें ॥५३॥
 आतां तेजाची उत्पत्ती । निद्रा मैथुन कंती । क्षुधा त्या आलस्य गती । भाग मिश्रिनीं दावितो ॥५४॥
 आकाशीं निद्रा वायु मैथुन । तेजी क्षुधा आपी शोषण । पृथ्वी आलस्य खूण । आणिक प्रकरण तेजाचें ॥५५॥
 लाल वर्ण वास हृदय । मुख नेत्र आहार पाहें । स्वाद तीक्ष्ण होय । शस्त्रघाय भाला तो ॥५६॥
 आतां वायुतत्त्वाची मांडणी । प्रसरण चलन गमनी । घनण आकुंचनी । मिश्रि विदानी लक्ष हे ॥५७॥
 आकाशाचें प्रसरण । चांचल्य वायुगण । तेजी आपागमन । असें घमण आपाचें ॥५८॥
 आकुंचन पृथ्वीचें । प्रकार आणिक व्यवस्थेचे । मुख घर नासिकाचें । आहार परिमळ्याचे नेमस्त ॥५९॥
 स्वाद तरी आम्लक । शस्त्र खांडा देख । एवं वायुतत्त्वीक । तुज आवश्यक निवेदिलें ॥६०॥
 येथेनि आकाशतत्त्वाचा । प्रकार ऐक नेमाचा । मय देप श्रेय साचा । लोममोहाचा विस्तार ॥६१॥
 याचे मिश्रनेचे गुण । आकाशीं मय वायुदेण । तेजी श्रेय लोमी जीवन । मोह पृथ्वीपासोन उदेलासे ॥६२॥
 आकाशाचें घर ललाट । श्रवण त्याचें मुख नीट । आहार ऐकणें स्पष्ट । स्वाद वाढवट जाणिजे ॥६३॥
 वर्ण तरी काळा दृष्ट । शस्त्र तयाचा तो बाण । हे पांच तत्त्वांचे विवरण । आणीक श्रवण करी पुढें ॥६४॥
 आप निजे पृथ्वी बोले । तेज देखे वायु चाले । आकाश ऐकोनि दोले । काजे आपुले ठायीं ठायीं ॥६५॥

॥ अध्याय ५३ वा ॥

एवं रचिला पिंड प्रमाण । औट कर मांडणी जाण । यामार्जी पंचप्राण । त्यांचें नामकारण अवधारी ॥६६॥
 प्राण टाकी खासोच्छ्वास । आहारीं सेवीं अनोदकास । अपान सारी मळमूत्रास । व्यान रसप्रातु पुष्टी ॥६७॥
 उदान देह अंतकाळीं जागा । येन्ही तो निदिस्त उगा । सावध होतां करी सीमगा । दाहवी अंगा शंखमार्गे ॥६८॥
 समान राखी समता । एवं पाचांची हे कया । पंच उपप्राणांची व्यवस्था । तेही आतां सांठवी ॥६९॥
 नाग कूर्म वृकट । देवदत्त धनंजय नामें चोखट । उद्रव कारणे स्पष्ट । निवडितो नीट जीवीं राखी ॥७०॥
 आकाशाचा वृकट पाही । हास्य रुदन तसे ठायीं । बायूचा नाग अंगमोडा देही । उरले तेही लक्षिजे ॥७१॥
 कूर्म तेजाचा टेंकर । देवदत्त जळाची जांभई शेर । पृथ्वीचा धनंजय निर्धार । शिकेचा प्रहर गांजवी ॥७२॥
 एवं प्राणपिंड रचिला । विस्तार सर्व निरोपिला । अनंत प्रलाडीं विस्तारिला । प्रकृतिपुरुषमेळा सर्व जाणे ॥७३॥
 यातें चैतन्य चालक । प्रेममत्त असे पाळक । होवोनि राहिलें व्यापक । साक्षितें देख वृत्त्याचा ॥७४॥
 त्याचांचोनि कांही । अणुमात्र रितें नाही । ओतप्रोत भरलें पाही । पाहतां ठायीं न पडेची ॥७५॥
 मूळ बीजची विस्तारलें । पत्रपुष्पीं संभारलें । सेखी सकळित फळलें । फळीं व्यापलें बीजचि कां ॥७६॥
 विस्तार समूळेंसी जाय । तोचि बीजीं सांठवोनि राहे । येण्याजाण्याची सोय । तेथेंचि होय निर्धार ॥७७॥
 असो जेयोनि हें औडंबर । त्या औडंबरांच सर्वेश्वर । व्यापोनि उरलासे साचार । परात्पर म्हणती ज्या ॥७८॥
 शुतिशास्त्रें जया गाती । वेद वाचें मौनावती । पुराणें जया भाटीव करिती । परी न पवती निधया ॥७९॥
 तो जगदामा सच्चिदन । तो सकळांचा निवास पूर्ण । त्यासी जाणावयालागोन । करिती प्रयत्न श्रेष्ठ महा ॥८०॥
 जो का मुळीं निराकार । तोचि नटला साकार । अनेक केला विस्तार । जीव समग्र उद्रविलें ॥८१॥
 जीवाचें जाणोनि जीवन । वस्तुचें नटला आपण । त्यातें तोपवी परिपूर्ण । लढिवाळ म्हणोन आपले ॥८२॥
 जें जें जीवा दिसे गोड । ते तें संपूर्ण पुरवी कोड । जीवांहोनि आणिक जोड । हुजी पडिपाड असेना ॥८३॥
 कर्म अकर्मांचें यंत्र । ज्याचें त्या हातीं दिधलें स्वतंत्र । तेवींच हालवी सकळ मूत्र । लीला विचित्र अंनुंयम ॥८४॥
 सर्व करोनी अकर्तपण । साक्षिलें राहिला आपण । पाहे जीवांचें लक्षण । ओळखिता कोण मज आहे ॥८५॥
 पाहतां पाहे सर्वपणीं । तंव माया वसे जीवभ्रमणीं । विकृती विकारां गेलें दुष्मोनि । पुढिल्या देखणीं लांचावले ॥८६॥
 मार्गे प्रतीनि न पाहती । मूळ ठाया न शोधिती । पडिले जावोनि अज्ञानगतीं । घोर आवतीं दुर्धर ॥८७॥
 लक्ष चौन्याशींचा राहाट । कर्म अकर्मांचें माळाचव्हाट । तेथे जीवकुंभ गुंतले स्पष्ट । फिरता काट पावती ॥८८॥
 तेथें नाहींच विश्रंती । धेरे घेतां नाहीं नीती । एक एक योनी कोटी भोगिती । लक्षचौन्याशीं फिरती पंक्ति या ॥८९॥
 येथें प्राधान्य कर्माचरण । भोगितां भोग नोव्हे सावधान । मग तो सर्वज्ञ दयाघन । कळवलेदेखोन युक्ति कादी ॥९०॥
 चौन्याशीं लक्षांचा शेवट । मनुष्यदेह हा श्रेष्ठ । जेवीं माळेचा चोखट । मेरु वरवंट शोमला ॥९१॥
 येथें सर्वाधिक्य जाण । आधिपत्य ओपिलें ज्ञान । सरूपतेचें दिधलें दान । वसतें स्थान योजिलें ॥९२॥
 हालाभ प्राप्त व्हावयासी । समान पुण्यपाप पारख्यासी । ही योजना नेमोनि निश्चयेसी । सर्व सखासी अर्पिलें ॥९३॥

सर्वाभाजीं हा उत्तम । येणे जाणाया मत्ता क्रम । मग त्यानें पूर्ण विश्राम । निजसुखधाम पावेल ॥९४॥
 सद्गुरु म्हणतो एकनाथा । किती सर्वस्वी करवाळता । येणें सर्वस्व अर्पिलें नराच्या नाथां । आपली सन्निधन देवोनी ॥९५॥
 जेवां वडील चोजविती बाळका । प्रीति वाटवोनि देती सुखा । जपती त्याच्या देहदुःखा । प्राणसखा म्हणती त्या ॥९६॥
 मुरवाड करोनि निवाडे । पुरविती त्याचे सर्व कोडे । सर्वस्व अर्पितां रोकोडे । मनीं कुडे नाणोनि ॥९७॥
 सर्व कार्या आपणासमान । ग्रांड वेळा देवोनि शान । त्यानें अयुषात्र न वंचोन । वेळा सेवन सुखाये ॥९८॥
 हा आम्हांने भजेल । जीवन आमुचें जाणेल । कीर्ति जगां वाढवील । धन्यतां पावेल येणें आम्हां ॥९९॥
 हा करील आमुची सेवा । श्रमत्याचा देईल विसावा । वाढवील आमुच्या कीर्ति नांवा । संसार वरवा सावील ॥१००॥
 हाचि लोभ धरोनि मानसी । वाढवील प्रेमें विश्वासी । उत्तम दिवले नरदेहासी । जाणतील मजसी म्हणोनियां ॥११॥
 तंव हे विषयसुखा दुष्पथोन । गेले न होतो सावधान । मोहनदिश वेळी प्रादान । नाही आठवण व्यांची त्यां ॥१२॥
 कामवर्दमी लोळती । अनीनि शोधे खळती । मदे उन्नत न मानिती । मसरी धुसकती उरगसे ॥१३॥
 दंभे न मानिती कवण । मी चतुर पर्वत दाहणा । इतां नाणोनि मना । ठायींच माना असांडित ॥१४॥
 अहंकाराचा अंगी भर । तेणें भीषणाचा सोसी भर । म्हणे मजबाचोनि न चाले संसार । कर्ता कारभार मीच की ॥१५॥
 माझ्या दाहणपणापुढे । येर कोण ते बापुडे । मूढ अज्ञान दिसती माकडे । माझ्या उजेडे हे सर्व ॥१६॥
 ऐसा पड्विकारें माजला । अष्ट विह्वनींनी अष्ट केला । आपले सहिता मुक्तला । उपेगा आला नाहीच तो ॥१७॥
 न मानोनि वडिलें । सांगातां कांहीं दे लाने । न मानी श्रेष्ठ बोलवते । बोध हेलालें कायसां ॥१८॥
 नवसें करोनि मागितलें । तें उपेगतें न आलें । तें मूळ नाशक जालें । बांधा गेलें जन्मोनी ॥१९॥
 जन्मोनिया नदेहीं । सहित सार्थक करावें कांहीं । सार्थकाचें बर्ष ठायीं । असोनि नाहीं जालेसे ॥२०॥
 सार्थक म्हणसी तरी काय । तरी जेणें दिवला तुजसी नकाय । आणि सौख्यार्थ वेळे उपाय । जाणें सोय जीवाची ॥२१॥
 ऐसा जो जगदानी । जेणें सर्व लेवविली लेणीं । त्यातें गेला विसरोनी । घोर हाणी यावों ॥२२॥
 यदर्थ वारे सावधान । साधु संत योगीजन साक्षिती एकत्र साधन । प्रसादे पूर्ण सद्गुरुच्या ॥२३॥
 शिवचिंत्ने ध्यानीं ध्याती । सनकसनंदन महामूर्ती । नारदादि वैष्णवंप्रती । शुका र्चित्ती हा योग ॥२४॥
 जप तप यम यज्ञता । दान धर्म करितां व्रता । पूजा सेवा आचरतां । परी न ये हाता हा योग ॥२५॥
 उदंडे साधनें जरी साधिलीं । दिवनेही प्रसन्न वेळीं । वेदशास्त्रपुराणें खुंडिलीं । काया दंडिली तरी नोहे ॥२६॥
 सायासें जरी भोगी शीण । जरी सोडिलें अन्नपान । कीं असंख्य द्रव्यें वैचिलें जाण । लाभ घडोन न येतो ॥२७॥
 तो लाभ येतांचि हातां । नुस्त्री जन्मवर्माची वार्ता । परब्रह्मी होय समरसता । नये मागुता गर्मशासा ॥२८॥
 हा लाभ साधावयासाठी । मातुपजन्मा दिवला शेवटीं । म्हणोनि सावध उठाउठी । करवोनि सांठी करवीली ॥२९॥
 जो सनातन परब्रह्म । जो सकल जीवांचा विश्राम । तो पूर्ण करावया भक्तकाम । चावया विश्राम प्रगटला ॥३०॥
 तो जगद्गुरु जगजिवांस । सचिद्वर्न अभिनास । तोडावया भवभय पाद । समुण वेप जयाचा ॥३१॥

दत्त दिग्गवर अवधूत । तो मज जाला कृपावंत । निजंगुज हृदयी प्रेरित । स्वात्महित साधवी ॥२२॥
 एके दिवशी प्रगट होवोन । सकृपें दिवल दर्शन । मज केलें पूर्ण पावन । अभयदान दीधलें ॥२३॥
 पाहोनि रूप अद्भुत । सप्रेम चरणां जालों विनीत । नाममुद्रा पुसतां प्रगटित । गिरिधरनाथ निवेदी ॥२४॥
 त्या उदार सकृपें मजला । स्वात्मअनुभवी बोध केला । अनुभव अंगी विबविला । तो वा सोहोळा अनुपम ॥२५॥
 त्या कृपें मी लाभ लाधलों । मजमार्जक मी गुलाबलों । वस्त्राहं पद पावलों । जीनीं धालों धणीवरी ॥२६॥
 आपी आपणां पाहिलें । तेंचि विश्वी कोंदलें । जनीं जनार्दनत्व लावलें । नाम शोभविलें जनार्दन ॥२७॥
 धन्य या सद्गुरुची कृपा । मज मार्ग दाविला सोपा । चुकविल्या तेणें जन्मछेपा । ज्ञानदीपा उजळिलें ॥२८॥
 दृष्टी देखोनिया चोख । माझे मज केलें प्रकाशक । रवी तारा शशि पावक । उपमे तुक न साहे ॥२९॥
 अनंत तेजाची सांडणी । सांडायी वरी ओवाळोनी । तें अलक्ष्य लक्षितां लक्षणीं । चिद्रत्नखाणी चिन्मय तें ॥३०॥
 डोळां भरतांचि चिन्मय । वृत्ति होतसे तन्मय । सांगतां न ये सुखसोय । विरोनि जाय संधवसे ॥३१॥
 सद्गुरु अविनाश संपन्न । मज अविनाश पावलें निधान । तेणें केलें आपणासमान । वाणवोनि ध्यान मुद्रा हें ॥३२॥
 ध्यानीं रंगलें सदा चित्त । म्हणोनि आवडे एकांत । याचा न काटा लोवांत । साधिजे सहित गुप्त गुह्य ॥३३॥
 एकांत सद्गुरुचें निरोपण । एकतायें दृढ धरिले चरण । न सोडी न उठे तेथून । म्हणे जी दान घ्यावें हें ॥३४॥
 जी हा अनन्य शरण सामिपशीं । अजोनि उरवितां पाठीं व्याधी । हें उचित नोव्हे तुम्हां कृपानिधी । तोडा उपाधी पुढील
 ते ॥३५॥ तुम्ही सद्गुरु सर्वेश । हा सेवक म्हणवी तुमचा दास । न देविजे यातें उदास । धरिली कास न सोडीं ॥३६॥
 ऐसा देखोनि निर्धार । झवलें सद्गुरुचें अंतर । म्हणे वा तूं होसी प्रियकर । दत्त अभयकर पावलासी ॥३७॥
 तेंच आह्वा मातें जाली । पाहिजे यावरी कृपा केली । गुह्य गुप्त हृदयकमळीं । तें या युगळीं दाविजे ॥३८॥
 तरी एकलापा सावधान । तुज निरोपितो तें साधन । निनांतपणें घालोनि आसन । एकाग्र मन करी का ॥३९॥
 एकलाय सादर होश । ताकाळ दाविलें मीनपंचा । दोघांयुगला दटावितो । बाण भेदितो वळ सह ॥४०॥
 चौघां भेदोनि जावें । पुढिल्यातें लक्षावें । अद्वययोगें दृढावें । भल न चळ्यावें पाहोनी ॥४१॥
 नाना चक्रे नाना रंग । निरखणी होय जाय तरंग । कीं व्योमावृत्ति योग । मुळ भाग रत्नखळी ॥४२॥
 विभुत् उरगाची पिली । जें पुढें नाचनी जाली । लामवेळा सवेग धाली । तेथें न चुकवुळी पाहिजे ॥४३॥
 धीरें ब्रह्मचें नीट । कदा न मानोनियां वीट । सुवर्णवस्त्राळीट । तेथें फट निरखितां ॥४४॥
 तो हंस अंगींचा डोळ्य । पावेल एकाएकीं विफळा । अद्भुत फवेल कळा । तेज उभाळा अनुपम ॥४५॥
 भावु तरी न जाळी । चंद्र ना शीतळी । अग्नि तरी न पोळी । आनंदवस्त्रोळी मुखटाव ॥४६॥
 तया पोटी रियावा । करितां सुनीळ बरवा । मसुरावणी प्रभावा । प्राणेश्वर पाहवा तोचि तो ॥४७॥
 त्या मुखारीं माहीं पार । असंभाव्य तेज अपार । वृत्ति होय सदाकार । मागील प्रकार हारपला ॥४८॥
 तो संधिद्वनानंद । सुखकष्टोळ द्वयानंद । मी तूं पणाचा हारपला भेद । वादसंवाद खुंटला ॥४९॥

मकार उकार अकार । येथें सरला साचार । पुढे पाहे निराकार । निविष्ट अंधःकार दाहता ॥२५॥
 पुढील कैसे होय । विराटापासाय सोय । स्थिर निवृत्तीन राहे । महाशून्य विये गगनतें ॥२६॥
 निरखितां सुनीळ गगन । माजीं ग्रहनारांगण । सुव्रतअभाय-न । निरंजन श्वातिरूप ॥२७॥
 हे सवळाचें बीज । येथोनि अवघें चोज । हेच योगी संत साधु सिद्धांचें निज । हे गुह्य गुज वेदाचें ॥२८॥
 हे मंज गिरिधरनाथ । आज्ञापितां बोधिलें वृत्तें । आणीक नसे यापरतें । संप्रेम रत ये ठायीं ॥२९॥
 या निर्गुणापासव संगुण । विस्तारी विस्तारिलें आपण । समारोपीं हेचि स्थान । तें तुज संपूर्ण लेखिलें ॥३०॥
 येथे न घरी तूं अभय । हाचि मोक्ष मुक्ताचा टाय । हा सकळ जीवांचा जीव । धेई अनुभव अनुभवोनी ॥३१॥
 जे का अध्यात्मज्ञान । तें नित्यानित्य अम्यासन । स्वार्थें हेचि बापां कारण । तत्त्वदर्शन व्हावया ॥३२॥
 त्या मंथनचें नवनीत । तुज घरविलें प्राप्त । श्रम्यासें भोगी गुह्य गुह्य । आनंदशुक्ल अंतरां ॥३३॥
 यापरी एकनाथा । सद्गुरु जनार्दन जाला दाता । त्या कृपे-लाभ जाला पावता । सुख समता खानंद ॥३४॥
 हे सद्गुरुहृदयेवीण । लाभ न लभेचि जाण । जीवेंभावे करितां सेवन । ते कृपावन बोळनी ॥३५॥
 सद्गुरुसेवा मुख्य सार । याहोनि नसे तप थोर । परी निर्विकल्प घडावे साचार । मग लाभ पार असेना ॥३६॥
 हे एकनाथें साधिलें । अलम्य लाभ तेणें पावले । तपापि सेवे नाही सोडिलें । अंतर्वासंगलें मन त्याचें ॥३७॥
 स्वामी सद्गुरु जनार्दन । सेवेसि तिष्ठे एका थापण । एकमेवार्थें ऐक्यपण । समरसोन राहिलें ॥३८॥
 कनक आणी कंती । दीप आणि ज्योती । प्रकाशप्रभा निश्चिती । तेवीं विलसती गुरुदिप्ति ॥३९॥
 कीं रत्न आणि कीळ । कीं उदक आणि वट्टोळ । कीं गव आणि निराळ । तेवीं प्रेमळ ऐक्यत्वे ॥४०॥
 कीं दुग्ध आणि पय । परिमळ मकरंद होय । जेवीं देह आणि काय । भिन्न ठाय नसेची ॥४१॥
 एवं दोषां ऐक्यपण । नामें मात्र दिसती दोन । विचारें तेंही अभिन्न । एका जनार्दन एकची ॥४२॥
 जीवनावेगळी मासोळी । कदा न जीवे ती निराळी । तेवीं दोषे ऐक्यमेळीं । द्रव्यछोळीं सुखवले ॥४३॥
 सद्गुरु एकनाथाचें जीवन । एकनाथ सद्गुरुचा प्राण । स्वात्मतत्त्वां सावधान । स्वरूपां निम्न इच्छनी ॥४४॥
 असो सद्गुरु विचारिती मानसी । एका पावला पूर्णतेसी । आतां न ध्यावें सेवेसी । न करावें आज्ञेसी कर्तव्या ॥४५॥
 आत्मतत्त्वां जालासे तत्पर । परी घडावा संगुणसाक्षात्कार । यदर्थें योजोनि विचार । आज्ञा निर्धार करितसे ॥४६॥
 म्हणे एकनाथा ऐक वचन । देवगड पर्वतोच दरी जाण । सरोवर पवित्र विराजमान । तेथें अनुष्ठान करी जा ॥४७॥
 पूर्वीं मार्कण्डेयश्रुपी । तेणें तप केलें या टायासी । हे स्वळ उच्चम तापसांसी । तूं निश्चयेसी जाय तेथे ॥४८॥
 तुज जो मंत्र दिवला पाहें । तो जपोनि निष्ठे राहें । शीत उष्ण पर्जन्य साहें । क्षुधा धार्ये भ्रियल्या ॥४९॥
 सद्गुरुचरणा बंदोन । एकनाथ बैसले तेथें जावोन । आज्ञेऐसें अनुष्ठान । साधी तो साधन एकाप्रें ॥५०॥
 जातां सद्गुरु आज्ञा करिती । अद्भुत आलिया अनुभूती । मग परतोनिया यथें निश्चिती । लाभ मजप्रती सांगवया ॥५१॥
 सद्गुरुवचनी निर्धार । धरोनि राहिला मानसी थोर । तंव एककृपी माविक थोर । करनी आहार पय नित्य ॥५२॥

एकनाथ ध्यानीं निमग्न । देखोनि धावे महाफण । ससरिराचें नाथा वेष्टन । फड पसरोन छाया शिरीं ॥७८॥
 नाथ सावधान होतां । उरग होय तेथेनि जाना । परी तें न कळे एकनाथा । दिवस लोटतां बहु गेले ॥७९॥
 तंव दुग्ध घेवोनि प्रभातकाळीं । एके दिनीं हुरी पावला जवळी । तंव नाथ वेष्टिले व्याळीं । येरें आरोळी मारिली ॥८०॥
 संसट देखोनी अद्भुत । हुरी कविता जाला आकांत । महाशब्दाते करीत । फण न हालत कांहीं वेढ्या ॥८१॥
 ध्यानाचें होतां विसर्जन । उरग गेला तेंपेन । एकनाथ जाले सावधान । हुरियें नमन पें केलें ॥८२॥
 हृत्तांत नाथा वळविला । तें एकनाथें स्नान केल्या । गरुडभुज प्रगटला । आर्लिगिला एकनाथ ॥८३॥
 स्वें हुरीसि जालें दर्शन । उभय जाले आनंदघन । सक्षे वीले नारायण । एकनाथा धन्य तूं होसी ॥८४॥
 मी सर्वे भावें साह्य तुजसी । स्वस्वपणें राहें मानसी । मीच फणिरूपें रक्षीं तुजसी । बोलोनि हुरीकेशी गुत जाला ॥८५॥
 या साधुसेवेनं भला । हुरियालागीं लाभ जाला । दुग्ध पाजोनी नाथाला । क्षेत्रासि गेला बंदोनी ॥८६॥
 एकनाथ म्हणती यापरता । विशेषतः केला भं कोणता । जावें भेटावें सद्गुरुनाथा । शिल्लं न लावितां निवाले ॥८७॥
 त्वरें मार्गतिं क्रमोन । बंदिले येवोनि सद्गुरुचरण । जालें तें केलें निरोपण । परिसोनि जनार्दन संतोपले ॥८८॥
 कांहीं दिवस लोटतां । पुनरा आज्ञा करिती एकनाथा । सर्व यात्रा करोनि मारुतां । ये अतीता वत्सा तूं ॥८९॥
 आज्ञा बंदोनि शिरसी । एकनाथ गेले यात्रेसी । पूर्व पश्चिम दक्षिण उत्तरेसी । चारी धामांसी पाहती ॥९०॥
 तंव एकनाथपित्याचा पिता । येऊन भेटला जनार्दनपंता । दीनपणें जाला स्तविता । म्हणती समर्पा कृपा करी ॥९१॥
 आमुचें जालें हृदयपण । एकनाथ करितो येथें सेवन । आम्हां सांभाळिता कोण । हें सर्व आपण जाणतां ॥९२॥
 हृदयपणीं असावा जवळी । म्हणोनि प्रार्थितो चरणकमळीं । जनार्दन वळवेलो ते वेळीं । आज्ञापत्र जवळी दिवले ॥९३॥
 एकनाथ यात्रा करोन । येतां दावा ल्यालगोन । तो कधीं न करी अमान्य । देऊं पाळवून आल्या येथें ॥९४॥
 ऐसी होतां अभयता । सन्नेव वृद्धाचिया चित्ता । मग पुसोनि जनार्दनपंता । जाला पावता प्रतिष्ठानीं ॥९५॥
 तंव यात्रा सर्व उरकीन । प्रतिष्ठाना पावले एकनाथ । गुप्त वृद्धा येवोनि नमीन । जावोनि स्वरित वाह्य राहो ॥९६॥
 बुद्ध पाठीं धांवोन । पैसले ठायीं तया बेटोन । सद्गुरुचें पत्र दावी ल्यालगोन । येरें शिरीं बंदन पें केलें ॥९७॥
 मग तेच ठायीं राहिला । भजन पूजन करी कथेला । सभोवता भाविकांचा पाळा । श्रवणीं वैसला सादर ॥९८॥
 जे सद्गुरुंनीं लाविली पदती । व्यापरी नित्यानित्य आचरती । स्वकर्में प्रभातें सारिती । मग त्या आर्चिती सर्वेश्वरा ॥९९॥
 तृतीय प्रदक्षिणें पुराण । एकनाथ निरोपिती आपण । नारीनर करिती श्रवण । रात्रौ भजन निजछंदें ॥१००॥
 यापरी आचरतां निश्चिती । परी कीर्तनीं कोणही नाही साथी । हें जाणोनि रुक्मिणीपती । वेप धरिती द्विजाचा ॥१०१॥
 पुराणसमर्थी येवोन । करू वैसले श्रवण । नाथ विचारिती ल्यालगोन । कोटील कोण सांगायें ॥१०२॥
 कोठें जाणें तुम्हांसी । कोण परिवार सांगा आहे तुसी । हें परिसोन हुरीकेशी । काय नायासी बोलती ॥१०३॥
 माझे नाम केशव पाही । परिवार कुटुंब मातें नाही । एकटा एकला उदास देही । सत्संग सोयी वागती ॥१०४॥
 तुम्ही भगवद्भक्त महावृत्ती । देखोनि आनंद वाटला चिची । अमय चाल जरी मजप्रती । राहोन निश्चितीं सेवेसी ॥१०५॥

आम्हां घनाची नाही चाड । न मागे उत्तम धडगोड । वैष्णवसंगतीची आवड । पुरविजे कोड एवढे ॥६॥
 परिसोनियां एकनाथ । परम हर्ष रहा म्हणत । केशवासी हर्ष जाला बहुत । सेनेसी वागत नायाच्या ॥७॥
 कीर्तनी उभा राहे पाटीसी । बोली समतुल्य वचनासी । अद्भुत रंग ओढवे वयेसी । येती श्रवणासी जनलोक ॥८॥
 दिवसेंदिवस वाढती कळा । हरि कर्ता मत्ताना सोडोळा । ध्यान लाविलें नरनारी वायं । वेद सकळां नायाचा ॥९॥
 वैदिक शास्त्री पंडित । अवघेचि होनी कीर्तनी मोहित । भक्तिभावे प्रेम्ळ सेवित । माये अर्पित सर्व कांहीं ॥१०॥
 तंव पावली कृष्णजयंती । नाथे सद्गुरुसी पाटविली विनंती । ते सादिल्यासह येती । महोत्साह प्रीती आरंभिला ॥११॥
 प्रतिपदेपासोन । नित्य होतसे कयाकीर्तन । अष्टमीस जन्मनिगोवण । सोडोळा जन अवलोकिनी ॥१२॥
 नवमीस पारणे केले । प्रतिष्ठानवासी तृत जाले । प्रसाद समस्तां पावले । रात्री आरंभिलें कीर्तन ॥१३॥
 दशमीदिनीं योजिला काला । प्रसाद लाह्या वांढिती गोपाळा । हांडी फोटोनि संपविला । आनंदें सोडोळा सकळ्यें ॥१४॥
 एकादशीस छत्रीना । परमगजें मिरवील देवराणा । द्वादशीं तृत केले ब्राह्मणां । रजनीत योजन लळिताची ॥१५॥
 त्रयोदशीं होतां प्रभात । पायबडिये पाउले पूजित । तीर्थप्रसाद सकळ्यें वांढित । प्रेम अद्भुत बरिलें ॥१६॥
 यापरी उत्साह संपादोन । निघते जाले जनार्दन । तों वृद्ध बोलती नष्ट वचन । युळ संतान वाढवायें ॥१७॥
 जाणोनि त्यांचें मनोगत । जनार्दन एकनाथा आज्ञापित । गृहस्थाश्रम संपादाया स्वरित । आज्ञा सत्य मानावी ॥१८॥
 अद्वय म्हणोनि बंदिले चरण । सद्गुरु देवगडा गेले पूर्ण । जातां गृहस्थाश्रमभ्रमे केले बोधन । पुढें गमन मग केले ॥१९॥
 सद्गुरुहोयें करोनी । प्रार्थीत वधू पावली सदनी । विवाह संपादिला आनंदें करोनी । फिटलीं पारणीं वृद्धांची ॥२०॥
 कांता गिरजा भिळाली उत्तम । नाथचरणीं तिचें प्रेम । जाणोनि मनोगताचें बर्म । पतिव्रताधर्म चालवी ॥२१॥
 संत साधु द्विज अतीत । यांचें पुरविती मनोरथ । सदाचरणीं आनंदभरित । प्रेमा अद्भुत हरिपदी ॥२२॥
 असो कर्नाटक देशांतुनी । श्रीपांडुरंगमूर्ती धेवोनी । आला गृहस्थ नाथसन्निधानी । भाळ चरणीं टेविला ॥२३॥
 नाथ साकल्य पुस्तनां त्यासी । तंव गृहस्थ निरोपी नाथासी । पांडुरंगें स्वप्न दिधले मजसी । मज दे प्रतिष्ठानासी एकनाथा ॥२४॥
 हें परिसोनि आनंदलें मन । मग भिळोनि द्विजगण । सुमुहूर्त वेगीं पाहोन । उद्धवालागोन आज्ञापिती ॥२५॥
 उद्धव मातुळ भगवद्भक्त । एकनाथ आज्ञे सदा पाळित । दापारींची आवडी मनांन । पूर्ण करीत तो येथें ॥२६॥
 कृष्ण तोचि एका होय । उद्धव सेवी त्याचे पाय । सेवेत सिजवी स्वकाय । आज्ञा होय पाळिता ॥२७॥
 आज्ञा बंदोनि नायाची । सिद्धता केली साहित्याची । प्राणप्रतिष्ठा पांडुरंगमूर्तींची । केली द्विजवरांची अर्चन ॥२८॥
 मंत्रबोध बाधगजर । पोडशोपचारें पूजिला सर्वेधर । पक्कन नैवेद्य प्रकार । पात्रीं सविस्तर विस्तारिले ॥२९॥
 तंव नाथे नयनीत करी प्रबोध । प्रेमें प्रार्थिला जगजीवधन । म्हणे गोकुळीं भक्षिले चोणेन । ते सकळालागोन कळ्ये ॥३०॥
 भक्षी नयनीत एवढे हरी । तंव मूर्ति हांसे ते अवसरी । विव्हा काडोनि बाहेरी । नयनीत करी भक्षण ॥३१॥
 हा नवलाव पाहतां । आश्चर्य वाटलें कर्णाटकायां । आनंद झाला समस्तां । धन्य धन्य नाथा म्हणताती ॥३२॥
 धूप दीप नैवेद्य समर्पेन । फल तांबूल दक्षिणा ठेवोन । मगळ आख्या उजळोन । ओवाळिलें पूर्ण हरीतें ॥३३॥

करोनि आरतीगजर । पुष्पांजळी अर्पिती द्विजवर । प्रदक्षिणा करोनि नमस्कार । पाहती सुंदर रूप नयनी ॥३४॥
 करोनि दक्षिणादान । समस्तीं सारिलें मोजन । विडादक्षिणा देवोन । वोळविलें संपूर्ण द्विजांतें ॥३५॥
 कर्णाटकींचा गृहस्थ । आर्दंदे नाथासी प्राणित । आम्ही रुक्मिणी करितों निर्मित । कतावया अर्पित हर्षितें ॥३६॥
 हरी जाणा तुमचा कुमर । रुक्मिणी कल्या आमुची सुंदर । परमानंद करूं स्वयंवर । मानला विचार नाथातें ॥३७॥
 येरू आज्ञा घेवोन गेला स्वस्थानी । तात्काळ प्रेमें निर्मिली रुक्मिणी । तिथिनिश्चय करोनी । पत्रिका लिहूनी धाडिली ॥३८॥
 सहपरिवारें नाथ गेले । मंगलकार्य हरीचें साधिलें । तेंणें अपार धन वेंचलें । तोपविलें सर्वांसी ॥३९॥
 एक भास राहोन एकनाथ । जन भक्तीसी लाविले समस्त । कीर्तनबोधें केलें वृष्ट । निघाले त्वरित पुसोन ॥४०॥
 दिविकेंत विह्वलरुक्मिणी । मार्ग क्रमिती आनंदें करोनी । भाविक अर्चिती प्रेमपणी । सुहृत्तें प्रतिष्ठानां पावले ॥४१॥
 गृहप्रवेशीं वृजिलें लक्ष्मीसी । वृत्त केलें प्रतिष्ठानवासी । परमानंद जाला सर्वांसी । गुणकीर्तीसी वाखाणितो ॥४२॥
 निव्दानित्य नाथसदनीं । आनंदबुट्टी राहिली झोवोनी । द्वादश वर्षे टाळ धरोनी । चक्रपाणी राहिले ॥४३॥
 तों पंदरीक्षेत्री अनुष्ठान । करिता जाला एक बाढण । इच्छून पांडुरंगाचे दर्शन । निग्रहें निरसन आरंभिलें ॥४४॥
 तेंचें देखीन दिभ्रला घटांत । प्रतिष्ठानीं एकनाथ । त्याचे आश्रमीं निवांत । पंदरीनाथ राहिले ॥४५॥
 केशव धरोनि नामाभिधान । टाळ वाजयी करितां कीर्तन । जाय तेथें होईल दर्शन । येरू विश्वास्तोन चालिला ॥४६॥
 मार्ग क्रमोनी पैठणीं पावला । येवोन नाथासी भेटला । म्हणे केशव कोठें दारवीं मजला । चरणकमळा बंदीन ॥४७॥
 सायबस्य एकनाथें विचारिलें । अनुष्ठानियानें निवेदिलें । नाथें येतावा पाचारिलें । येतां धरिले चरण द्विजें ॥४८॥
 तात्काळ हरी प्रगटला । चतुर्भुज मूर्ती सांबळ्या । रांख चक करकमळ्यां । कांसे पिंवळ्या तोड पदीं ॥४९॥
 मुगुट कुंडलें विराजमान । भीमासुर झोमे वदन । आलिंगिला प्रेमें करोन । समाधान पावले ॥५०॥
 द्विजासी वोलें वनमाळी । भी वरा होतो ये स्थळीं । तुं करोनि पातलासि ये वेळीं । सेवा अंतरली पें माझी ॥५१॥
 नाथ म्हणती दयाळा । किती करिसी भक्तसोहोळा । तुज अनायाचा कळवळा । पाळिसी लळा वत्साचा ॥५२॥
 हरि म्हणे तुम्हांवीण । मज जिवलग आहे कोण । आन न गमे तुम्हांवांचून । एक क्षण सत्य पें ॥५३॥
 ऐसें वोलोनि गुप्त जाला । दिजें एकनाथ आलिंगिला । नाथ म्हणती जी दयाळा । लाभ जाला तुमचेनी ॥५४॥
 आनंदें करोनि भाषण । द्विज गेला आज्ञा घेऊन । एके दिवशीं कर्जदार येवोन । शपथ घालोन तो गेलो ॥५५॥
 एकनाथें ऐकोनि शपथ । ठायींच बैसले निवांत । चावया न चले कोठें हात । नाथ न सेवीत अनांतें ॥५६॥
 उद्वेगें बहु योजिलें प्रयत्नासी । कार्य न घडेच त्या दिवशीं । क्षेत्र घडलें तें सर्वांसी । जाणें हृषीकेशी संकट तें ॥५७॥
 तीन प्रहर होतां रजनी । उदवाचें रूप धरी चक्रपाणी । जावोन वाण्याचे सदनीं । करी त्यालागोन जाग्रूत ॥५८॥
 म्हणे खत केगीं काढी । घे द्रव्य मोजोनि तांतडीं । म्हणे प्रभात जाल्या करा फेडी । पारख चोखडी होईल ॥५९॥
 हरी म्हणे नाथांसी । शपथ घालोनि निजे विलासी । ते अद्याप उपवासी । लाज तुजसी न वाटे ॥६०॥
 ऐसें परितोनि बोला । वाण्यासी पथात्ताप झाला । तात्काळ दुकांनीं गेला । रोखा काढिला सत्वर ॥६१॥

खतीं भरपाई करोन । द्रव्य घेतलें मोजोन । श्रीनामाकरें फाडोन । केले खावीन उद्धवाच्या ॥६२॥
 भगवद्गीतेमाझारी । खत आणोनि ठेवी हरी । गुप्त जाला मुरारी । भक्तवैवारी दीनबंधू ॥६३॥
 इकडे होतांचि प्रभात । बाणी पावला अकस्मात । नायासि कोनि प्रणिपात । म्हणे अपराधी निश्चित मी खरा ॥६४॥
 घातली शपथ मानोन । आपणां घडलें निरसन । उद्धवजी रात्री येथोन । द्रव्य मोजोन दीधलें ॥६५॥
 मी खतरजनीत फाडिलें । भरपाई करोनि उद्धवा दिधलें । तंव उद्धवाचें मन दत्तकलें । काय बोले भलतेंचि हा ॥६६॥
 नाय म्हणती उद्धवासी । कोठें खत दाखवा आम्हांसी । द्रव्य दिधलें बाण्यासी । तें अम्हांसी श्रुत करा ॥६७॥
 उद्धव म्हणे वो समर्था । मी न या वार्तेसी जाणता । साक्ष चरण सद्गुरुनाथा । असत्य वदतां बाणी म्हणे ॥६८॥
 नाय करिती मनीं विचार । हें वर्म जाणे सर्वेधर । बाण्यास म्हणती तुजें भाग्य घोर । तुज श्रीधर भेटला ॥६९॥
 करितां गीतेचें पठण । तंव खत निघालें पत्रांतोन । सद्गदित जाले लोचन । म्हणती धन्य देवराया ॥७०॥
 आम्हां अनायांची करुणा । वाढसी किती नारायणा । किती चोत्रविशी सेवाहीना । दीनपालना दयाव्हे ॥७१॥
 बाणी म्हणे कृपाराशी । म्यां वृथा छळिलें तुम्हांसी । मी अपराधी शरण पायांसी । करा वदिसी अपराध ॥७२॥
 नाय म्हणती धन्य होसी । तुज भेटला तो हृषीकेशी । ऐकोनि पश्चात्ताप मानसी । झाला नायासी शरण तो ॥७३॥
 आणिक एक नवल झालें । पितृतिथीस फकीर जेवविले । तिन्ही देव भेटले । हें वर्म न कळे कवणातें ॥७४॥
 निमंत्रिले ब्राह्मण । तेणे नाया लाविलें दूषण । म्हणती तुमचे पितर वरतील भोजन । आम्ही न भोजन करूं आतां ॥७५॥
 नाय म्हणती तुमची बाणी । तैसीच ईश्वरा करणें करणी । आगंतव्य म्हणतां ते क्षणीं । पितर येथेनि पावले ॥७६॥
 पितृयज्ञ पूर्ण झाला । नवलान्न सकळ्यतें वाटला । म्हणती वृथा अभिमान धरिला । तेणें लाभ गेला हातीं चा ॥७७॥
 मग नायातें स्तविलें । तें नाये सकळ्यं तोषविलें । पार नाही संतलीले । ते वर्णिले नव जाय ॥७८॥
 ऐसें होतां कांही दिवस । पुन्हा सेवार्थ पावला जगन्निवास । धरोनिया द्विजश्रेय । आला आश्रमास नायाच्या ॥७९॥
 तो पुढील प्रसंगीं रस । वाढविता सद्गुरु अविनाश । तो सेविजे सावकाश । श्रवणीं उल्हास धरोनिया ॥८०॥
 बाप कृपाळू जगजीवन । संतसंगीं राहिला रमोन । सदा संतसन्निधान । उमा नारायण तिष्ठतो ॥८१॥
 म्हणोनियां अनंतसुत । संतपदीं शरणागत । दान सेवेचें मागत । पुरवी हेत दीनाचा ॥८२॥
 इति श्रीदत्तप्रबोधप्रंथ । श्रवणेचि पुरती मनोरथ । परिस्रोत संत भाविक भक्त । त्रिपंचदशोपाचार्य गोड हा ॥८३॥

॥ इति त्रिपंचदशोपाचार्यः समाप्तः ॥

अध्याय ५४ वा

श्रीगुरुदत्तात्रेयाय नमः ॥

जयजय सद्गुरु पूर्ण ब्रह्मा । अज अजित सर्वोत्तमा । अखिल अमंगा विश्रामा । नाम अनामातीत वं ॥१॥
 वं सच्चिद्वनविलासी । नामे प्रगटलास अविनाशी । जगदोद्धार करावयासी । सकृपे पावलासी दातारा ॥२॥
 दीन दयाळ वदणाधन । वं होसी पतितपावन । तुझे तारक जीवां चरण । तेथे नमन पें माझे ॥३॥
 दत्त दिगंबर अवधूता । ये धावोनि समर्पा । पुरवी दीनांचिया अर्था । मनोगता जाणोनी ॥४॥
 वं सद्य उदार योगिराया । अनन्या करी कृपेची छाया । श्रोते श्रवणार्थी सद्या । तोपविजे तयां निरोपणी ॥५॥
 तुझी लीला कयारस । तो पावीं या प्रेमळंस । चातकापरी पाटती वास । कृपाभृतास वर्षवी ॥६॥
 त्रिपंचदशोभ्यायीं निरोपण । एकनाथभक्ती पाहोन । सेवेलागीं आपण । द्विजबंदन जालासी ॥७॥
 देखोनि निजभक्ताचा प्रेमा । त्या घरीं दास जालासि सर्वोत्तमा । अर्जुनाचें सारव्य मेघःश्यामा । पुरवितां कामा न लाजसी ॥८॥
 तुज दासाची आवडी । भक्ति देखोनि चोखडी । अंगीं घालिसी येवोनि उडी । अति तांतडीं देवराया ॥९॥
 न धरोनि घोरपणा वा अभिमान । प्रसंगाऐसें करिसी रूप धारण । करिसी निजभक्ताचें काजकारण । तेथें योग्य हीन न
 म्हणसी ॥१०॥ वं प्रेमळ्यांचा होसी सखा । दुःख नासोनि देसी सुखा । तव गुणाचा न कावे लेखा । सहस्रमुखा न वर्णवे
 ॥११॥ कृपाळू सद्य वं जगदीश्वर । तुझा आगमनिगमा न कळे पार । तो वं एकताया जोडिसी कर । सेवे सादर राहोनी
 ॥१२॥ एकनाथ केवळ शांत दांत । प्रपंचमानीं उदास विरक्त । भक्तिभावें प्रेमळ चित्त । स्वरूपीं रत सर्वदा ॥१३॥
 देह गेह प्रपंचमान । न गुंते लोलुप्य लोभीं मन । न रुचे पुत्र दारा धन । मानापमान न पाहे ॥१४॥
 कामनावर्जित भावना । रंगली हरीचिया स्मरणा । अद्वयमानसीं वासना । संत सज्जना भजार्थे ॥१५॥
 दया क्षमा शांती । निःसीम वाणली उपरती । ध्यानीं मनीं कृष्णमूर्ती । वाणीं गीतीं सुरम्प ॥१६॥
 निंदा द्वेष मोह भ्रम । त्यागोनि वृत्ति निश्काम । सर्वां भूतां सर्वोत्तम । आत्माराम निरखीत ॥१७॥
 संत सार्धुंची धरोनि संगती । कीर्तनीं प्रेमा वाढविती । पंढरीक्षेत्रा वांरसी जाती । रुक्मिणीपती पादावयां ॥१८॥
 तें भूयैकुंड पंढरपुर । असे साधुसंतांचें माहेर । शरणागततांचा सोयरा सर्वेश्वर । उभा विदेवरी समचरणी ॥१९॥
 कर ठेवोनिया कटी । आल्या गेल्या देतो मेटी । सदा सर्वदा कृपाट्टी । पाहे जगजेठो भक्तितें ॥२०॥
 वाम बाहीं भीमककन्यका । सह शोभती अठनायका । सन्मुख गरुड माहती देवा । लक्ष्मी पादुका तिष्ठनी ॥२१॥
 तो महादाराचा मंडप विस्तीर्ण । भज्जनांदेीं साधु सज्जन । मध्य द्वार उड्डोघोन । राउळे संपूर्ण त्यामाजी ॥२२॥
 मध्य मंडपामासारी । जय विजय शोभती द्वारी । समीप मंडपांतरी । दिव्य साजरी रंगशिला ॥२३॥
 सन्निध असे दक्षिण द्वार । होती मजनाचे गजर । मंडपीं दर्शनासि दाटी फार । सांखळा समोर उभा तो ॥२४॥
 मध्यस्थ अल्प गामारा । तेथें दाटणीचा उबारा । पैल जातां पैस खरा । पें आढवी सुंदरा लाट ते ॥२५॥
 तीतें जातां ओलांडन । भव्य शोभे सिंहासन । विदेवरी जगन्मोहन । होय अलिंगन - सुनि ॥२६॥

धन्य तेचि भाग्यवंत । वारी पंदरीची साधित । त्यांचे पदीं व्हावें नत । जेणें पंदरीनाय पाहिला ॥२७॥
 सन्मुख वाहे भीमरथी । दक्षिणवाहिनी तटें शोभती । माजी पुंडलीकमुनी यसती । संत गर्जती नामघोषें ॥२८॥
 चंद्रभाग वाळवंटी । चहूंकडे यात्रेची दाटी । एकभेकं होते भेटी । चरणी मिटी घालती ॥२९॥
 दिव्या पताका चहूंकडे । साधुसंत गर्जती पयाडे । भक्तीची प्रेमा सर्वां जडे । वाडेंकोडे नाचती ॥३०॥
 प्रदक्षिणेलागीं जातां । आनंद उपजे क्षेत्र पाहतां । अन्य वासना नुपजे चित्ता । निर्विकल्पता प्राप्त होय ॥३१॥
 पुण्यवतीचे पैलतीरी । कालाप्रसाद गोपाळपुरी । गोपाळचें भारीं । खेळे हरी ठाय तो ॥३२॥
 उभे केले गोवृंद । खडकी उमटलें पद । तेथे सारिजे प्रसाद । आषाढी गोविंद बाट पाहे ॥३३॥
 नारद व्यासांचे ध्यावें दुरुपण । पाहावे विष्णुपद पावन । स्वच्छोस्थळी तुळसीवन । विश्रान्तिस्थान रम्यतें ॥३४॥
 हा येशु नादाचा योग । दर्शनी गोवटा प्रसंग । महाप्रसादाचा प्राप्त भाग । सुखर लाग साधिती ॥३५॥
 पद्मलें तीर्थ पश्चिमेसी । ज्ञान वंदनें ह्या तीरासी । नमिजे भावें पद्मावतीसी । पापतापासी नुरविते ॥३६॥
 रुक्मिणीचें तपस्थान । तें उत्तरेसी ध्यावें दुरुपण । मुळीचें हें दिंडीरवन । दंड्यारण्य दंडकाचें ॥३७॥
 श्रीहरि सहपरिवारसी । आला पुंडलिकाचे भेटीसी । गुंतोनि त्याचे भावेसी । जगदोझारासी राहिला ॥३८॥
 तो हा पांडुरंग मायबाप । होवोनि शरणागता सक्षुप । दर्शनें निवृत्ती स्वच्छ ताप । चुकवी खेप जन्माची ॥३९॥
 तें हें महाक्षेत्र पंदरी । अनुपम इची घोरी । धन्य धन्य वारवारी । अधिकारी मोक्षाचे ॥४०॥
 आयोध्या आणि मथुरा । काशा कांची अवधारा । माया अवती सुंदरा । सिंधुतीरा द्वावती ॥४१॥
 ह्या मोक्षपुण्या नेमिल्या सात । परी पंदरीची सरी न पावत । येथील महिमा अतिअद्भुत । जीवनमुक्त नरनारी ॥४२॥
 येथें निव्यानंद गजर । नामघोष निरंतर । एकादशी पर्यं थोर । कथा जागर होताती ॥४३॥
 आपादीकार्तिकीचा मेळा । अद्भुतची आनंदसोहळा । तो पहावया डोळ्यां । भाविकप्रेमळ्यां आल्हाद ॥४४॥
 हें सकळ्यांचें सुखस्थान । साधुसंतसमाज करिती गमन । ध्यावया पांडुरंगदर्शन । प्रफुल्लित मन सकळ्यांचें ॥४५॥
 यात्रा समाज आनंद जात । त्यासर्वे निघाले एकांनय । पंडरीक्षेत्रा पावले त्वरित । ज्ञान सारीत चंद्रभागे ॥४६॥
 पाहतां पुंडलीकमुनी । आनंद न समायेचि मनीं । संतपद्रातें नमोनि । आलिंगनीं मिसळले ॥४७॥
 नामदेव चोखा निरखिला । मंडपों गरुड हनुमंत नमिला । जयविजयपरंग शिळा । पाहतां डोळ्यां आल्हाद ॥४८॥
 पाहतां सन्मुख शोभा । हरि चिटेकरी दिसे उमा । रुरें सुंदर गगनगामा । दैदीप्य प्रभा विराजे ॥४९॥
 पाहतां सप्रेम अंतर । नयनीं पाहिला सर्वेश्वर । नमोनि आलिंगिला सुंदर । सोडावा विचार नमनेची ॥५०॥
 दर्शन पित्याचें धेवोनी । माता वंदिल्या प्रेमें वरोनी । सर्व स्थानें पाहिलीं नयनीं । संतसज्जनीं सुखावले ॥५१॥
 यात्रा करोनि समस्त । प्रतिष्ठाता जाता एकांनय । वारिलागीं समस्त । आदरें जात आपण ॥५२॥
 असो नित्य करितां कृष्णस्मरण । तंत्र तो सेव्याधारी द्विजानंदन । स्मरणासरिता धांवोन । ये जोडोन कर राहे ॥५३॥
 एकांनय म्हणती त्यासी । वारंवार कां उगा येती । येरू म्हणे पाचारण श्रवणासी । पडतां मजसी येणेंचि कां ॥५४॥

तंव एकनाथ म्हणती वाळां । मज कृष्णस्मरणाचा चाळा । तूं कां येसी वेळोवेळां । नाम तुजला हेंचि काय ॥५५॥
 येरू म्हणे जी दातारा । तुम्हीं नांम वाढविलें विस्तारा । शब्द ऐकतांचि खरा । जोडोनि करा तिष्ठणें ॥५६॥
 तंव नाथ म्हणती नोव्हे ऐसे । कांम तरी होईल कैसे । येरू म्हणे आझे जैसे । कराल तैसे करीन ॥५७॥
 नाथ म्हणती मजलागुन । प्रगट करी तव नामखूण । कार्यप्रसंगी पाचारनि । नेम वचन सत्य दे ॥५८॥
 परिसोनि नाथाचे उत्तर । भाव जाणे सर्वेश्वर । करिता जाला विचार । नामप्रकार सांगवया ॥५९॥
 करितां कार्या कारण । तैसेचि जालें नामधारण । सेवा करावयालागोन । प्रगटलों येवोन नाथगुह्य ॥६०॥
 येथे सर्व कार्यांतें करोन । देतो श्रीखंड उगालोन । हें म्यां साधिलें वतन । करोनि साधन नाथाचे ॥६१॥
 ऐसा विचार करोनि मानसी । म्हणे श्रीखंड्या नाममजसी । ऐकोनि हास्य नायासी । विनोद सर्वासी वाटला ॥६२॥
 असो त्या हास्यविनोद । नाम पाचारितां छंद । अंगीकारिलीं परमानंद । आनंदकंदें भक्तप्रीती ॥६३॥
 दिवानिशीं करी सेवन । जाणे अंतरीचे कारण । बोडें पडों नेदी न्यून । तोरवी पूर्ण एकनाथा ॥६४॥
 असो एकनाथ ज्ञानखाणी । भगवद्भक्तशिरोमणी । रत सदा कीर्तनमजनी । सदाचरणीं वर्तत ॥६५॥
 त्याचे चरित्र वर्णितां सकळ । प्रिय बांदेल विशाल । अनेक प्रपी त्या कथा रसाल । यदला निर्मळ महिपती ॥६६॥
 म्हणोनि येथे निश्चर । न करी कथेचा विस्तार । परी किंचित् सारासार । जोडोनि कर निरोपितां ॥६७॥
 गूढीं पुरातन पांडुरंगमूर्ती । एकनाथ तिसीं संप्रेमभक्ती । सर्वांपचारें नित्य पूजिता । भजन करितां तिजपुढें ॥६८॥
 नित्य पुराण कीर्तन । भाविक कंहुं येती श्रवण । प्रेमळ एकनाथ जाणोन । म्हणती धन्य साधु हा ॥६९॥
 सद्गुरुप्रसाद एकनाथा । अंगे पदें करी कविता । श्रोत्यांसि प्रेम वाटे ऐकतां । आनंद चित्तां भाविकांच्या ॥७०॥
 कितीक स्तुति स्तवांतें करितां । कितोच हुंमतीनें निंदिता । परी दोही ठायीं सम प्रीती । निष्कळ चित्तीं सर्वदा ॥७१॥
 संप्रेम मिट भाषण । कवितेमाजी रस पूर्ण । देखोनि तोये नारायण । निद्रेंत येऊन जागवी ॥७२॥
 स्वामी रामरूप दाखिलें । लेखणीं पत्र करी दिखलें । वाल्मिकीं शतकोटी विस्तारिलें । तें प्राकृत जालें पाहिलें ॥७३॥
 निघेल तंव मुखांत । तें मज गोड लागेल श्रवण । तव प्रेममाचार्य कथन । भावार्थरामायण नाम त्याचें ॥७४॥
 नाम होवोनि जागृत । रघुनाथ आशा शिरी बंदित । सद्गुरुसी करोनि प्रणिपंत । टीका रचीत रामायणी ॥७५॥
 कथा करितां निरोपण । सीताशुद्धीस जाय वायुनंदन । शोधीत अवघे कानन । पावला येवोन महींद्रा ॥७६॥
 पैल जावयां छेकेप्रती । तेपोनि उडाला माहती । तो आविर्भाव नाथाप्रती । उडोनि पडती परसदनी ॥७७॥
 तंव ती रजनी दोन प्रहर । जागृत गृहस्थ आला बाहेर । तें पाहिला तो विचार । करी पत्र लेखणी ॥७८॥
 पत्रीचा देखोनि वृत्तांत । म्हणे हें जालें अविर्भावभरित । म्यां निंदिलें यातें सत्य । परी धन्य हस्य साधु हा ॥७९॥
 मग एकनाथा उचलोनि । नेवोनि पाववी त्यांचे सदनी । संकल्प करी आपुले स्थानी । घ्यावा यापासोनी उपदेश ॥८०॥
 मग तो नित्यानित्य प्रार्थना । करी एकनाथासन्मुख जाणां । म्हणे उपदेश करा मज दीना । नये मना नाथाच्या ॥८१॥
 सद्गुरु रसाल देखोनि गाप । तिची सेवा करिता होय । हे परमार्थिक नसती उपाय । वंदू काय या मूर्खा ॥८२॥

परिक्षांचोन । पदरी बांधूं नये जाण । हिरा सोडे जंव घण । योग्य वेंदण कीजे त्या ॥८३॥
 मग वहिर्दिशेहोनी येतां । नाय होय परीक्षिता । हुंकारे होय उदक मागता । जवळीं असतां नेदी तो ॥८४॥
 यापरीं त्यातें परीक्षोन । करोनि वोजविलें मिष्ट मायण । म्हणती उपदेश दांभिकालागोन । कल्पांती जाण न करावा ॥८५॥
 भाविक प्रेमळ अनाय । यावरी व्हावें कृपावंत । अनन्यभावे शरणागत । येतां परमार्थ दावा त्या ॥८६॥
 असो कांहीं एक दिवंस लोटतां । एकनाथाचीं धुंदें अतौता । मूलोक सांडोनि वैकुण्ठपंथा । सुखस्वरूपता पावले ॥८७॥
 यावरी लोटतां संवत्सर । अद्भुत जाला चमत्कार । तो श्रोतीं परितेजे सादर । किंचित सार निवेदितों ॥८८॥
 सांत्सरिक आली पितृतिथी । एकनाथ दिजां क्षण देती । उदयीक यावें कृपामूर्ती । अवदय म्हणती द्विजवर ॥८९॥
 एकनाथ सदना येवोन । आज्ञापी स्वपत्नीलागोन । उदयीक आहे पितृयज्ञ । सावधान, असावें ॥९०॥
 पतिआज्ञा बंदोनि शिरी । समार्जनें गृह शुद्ध करी । पात्र घूतां ते अवसरी । श्रीखंड्या भरी उदकातें ॥९१॥
 करोनि साहित्य सिद्धता । आरंभी पाका प्रभात होतां । न्यून पूर्ण करणें अनंता । अनायनाया मत्ताचें ॥९२॥
 पाकां श्रीखंड्या प्राक्षण तेथें उत्तम पंडूस निर्माण । मधुर मयघवीत दिव्य अन्न । अनुपम पूर्ण जालेंसे ॥९३॥
 पाकसदनपृष्ठीसी । अंत्यज झाडी मार्गासी । कांता भरितां केरासी । तंव खाद तिजसी फावला ॥९४॥
 पतीसी म्हणे ती कामिन । आज नाथगृहीं खादिष्ट अन्न । जालें वाटतें निर्माण । तें आपणां कोटोन प्राप्त होय ॥९५॥
 अंत्यज म्हणे आजि पितृतिथी । तेथें द्विजांचीच भुक्ती । उरलें अन्न पुरोनि दावित्ती । केव्ही देती आपणा ॥९६॥
 येरी म्हणे मी गर्भिणी । लालसा उपजली त्या अन्नसेवनीं । अंत्यज म्हणे प्राक्तनीं । नाहीं कोटोनि आणावें ॥९७॥
 तंव एकनाथ उपरीवरी । उभय भाषणें श्रवण करी । दया उपजली अंतरीं । कांते झडकी निवेदिलें ॥९८॥
 वचन ऐकोनि कांता । पोटीं कळवळली पतिव्रता । म्हणे अंत्यजां समस्तां । पाचारा आतां भोजनां ॥९९॥
 परितोन आल्हाद नायासी । अंत्यज पाचारी भोजनासी । गंध अक्षतासुमनेंसी । पूजोनि पात्रासी बैसविलें ॥१००॥
 सकळ अंत्यजां करोनि तृती । उरलें अन्न पदरीं घालित्ती । जनार्दन व्यापक सर्वां मूर्ती । देखोनि चिचीं आनंद नाया ॥१०१॥
 अंत्यज बोलती वचन । एकनाथ साधु दयाळ पूर्ण । आम्हां दिव्हें अपूर्व भोजन । संतुष्ट नारायण हो येणें ॥१०२॥
 अंत्यज आश्रमा जातां । पुन्हा सदासंमार्जनें अतौता । वन्न पात्रीं पाठव्यता । कर्जे समस्तां मागुनीं ॥१०३॥
 अंतर्बाह्य करोनि शुची । नूतन सिद्धता केली पाकाची । सोजळ निर्मिळी मुरसाची । गोडी त्याची न वर्णये ॥१०४॥
 इकडे सर्व प्रतिष्ठानांत । गुजगुज फुटली मात । आज असतां पितृतिथ । अंत्यज निश्चित जेवविलें ॥१०५॥
 परितोनि द्विज कोपले । म्हणती भष्टकर्म येणें वेलें । आम्हांआधीं त्यां जेवविलें । सर्वां उपेक्षिलें एकनाथा ॥१०६॥
 गृहिणी विनवी नायासी । येणीं पाचारा द्विजांसी । नाथ पाचारितां येणेंसी । न ये भोजनासी विप्र कोण्डी ॥१०७॥
 बहु नाथातें निर्भक्षिलें । सद्दिष्ट करोनी नाथ बोले । पुनः शुचियुक्त पाक वेले । आपण आलें पाहिजे ॥१०८॥
 न येऊं म्हणती द्विजवर । तुजला घातला वहिष्कार । कोण ब्रह्मण जांवेतिला येर । पाहूं चमत्कार तपाचा ॥१०९॥
 परितोन द्विजांचे मायण । चित्ताव्रत आले परतोन । तंव श्रीखंड्या बोले वचन । कां उद्दिष्ट होतां ॥११०॥

ते न येतां निर्धार । येतील भोजनां पितर । पूजासाहित्य मांडोनि सत्वर । पाट सुंदर मांडिले ॥११॥
 नायासि करवूनी स्नान । म्हणे आगत्यं बोला वचन । वदतां पावले पितृगण । कले पूजनमंत्रोच्चारणे ॥१२॥
 श्राद्धीं तृप्त पितर जाले । दक्षिणा तांबूल अर्पिले । आशीर्वचनां घोष केले । ते ऐकिले द्विजवरी ॥१३॥
 धांवोनि पाहली येवोन । तंव ते देखिले पितृगण । ज्याचा त्यासी दिसे पूर्ण । आचवित मन संकल्पचि ॥१४॥
 वळले त्रिप्रां त्यांचे बीज । म्हणती साह्य यासी अधोक्षज । म्हणोनि घडले अघटित काज । साधु संतोज खरा हा ॥१५॥
 आम्हां कर्मठपणाचा अभिमान । दृष्टा निदले एकनाथालागोन । सर्वस्व जाली नागवण । द्रव्ये अन गमाविले ॥१६॥
 प्रायश्चित्तां आश्रमी पितर येतां । विशेष जाल्या त्रिगोदवार्ता । ते एकनाथचरित्रां कथा । जाणविले सेवेता सज्जनां ॥१७॥
 एकनाथा प्रायश्चित्ते द्विजगणां । वेदांशे ते विरुद्ध नाणीं । प्रायश्चित्त ध्याये आचरणीं । मान्य करणी तुसी आम्हां ॥१८॥
 अवश्य म्हणती एकनाथ । द्विज, देती प्रायश्चित्त । सुखात होती श्रीगंगेत । तंव नवल, अद्भुत वर्तले ॥१९॥
 एक गलित कुट्टी द्विजवर । समृद्धी पातला सत्वर । समस्तासी जोडोनि वर । पुसे घर एकनाथाचे ॥२०॥
 विप्र म्हणती काय कारण । आपण आलांत कोठेन । ते सांगा-वर्तमान । नाथालागून भेटवू ॥२१॥
 कुट्टी म्हणे ज्येष्ठकेशरी । रोगहरणार्थ मी तप करीं । तंव दृष्टांत दिवला शंकरी । रोगपरिहारी माक्षिया ॥२२॥
 प्रतिष्ठानीं एकनाथ । तेणें अंत्यज जेविले बहुत । त्यापाशीं जाय त्वरित । तो भगवद्भक्त दयाळू ॥२३॥
 तपाते शरण जावोन । एका अंत्यजाचे मागे पुण्य । ते प्राप्त होताचि जाण । रोग भस्मोन दिव्य काया ॥२४॥
 विश्वास धरोनि मानसी । आलों तुमचे ठायसी । तो एकनाथ दावा मजसी । शरण तुम्हांसी मी दीन मी ॥२५॥
 एकोनि गद्गदा विप्र हांसती । कोण्डी निच अनिच बोलती । काय स्वभावेसे उभापती । देईल निश्चिती वागेना ॥२६॥
 ब्राह्मणाहोनि अंत्यज घोर । कोणतेही शास्त्री नसे विचार । एक म्हणती पाहा चमत्कार । कासपा उशीर पाहिज ॥२७॥
 मग विप्र म्हणती कुट्टयासी । आम्ही प्रायश्चित्त देतो एकनाथासी । पैल पाहें गंगाजळासी । येरू वेगेसी धांवला ॥२८॥
 करोनि साष्टांग नमन । आचल्य निवेदी वर्तमान । म्हणे करा माझे रोगहरण । अंत्यजपुण्य एका वेंचा ॥२९॥
 एकनाथें तें अवसरी । गंगोदक घेतलें करीं । एक अंत्यजपुण्य उच्चारि । अर्पा निर्धारी त्या द्विजा ॥३०॥
 येरू करितां प्राशन मार्जन । रोग तात्काळ गेला जळोन । जेवीं भाजुउदयमान । होतां पट्टोन तम जाय ॥३१॥
 तेवीं रोगा होवोनि परिहार । दिव्य जाले विप्रशरीर । आश्चर्य करीत द्विजवर । म्हणती नवल घोर देखिले ॥३२॥
 मानव कोणें म्हणार्थे यास । हा केवळ ईश्वरी अंश । न जाणोनि दिवला त्रास । घडला दोष आम्हांतें ॥३३॥
 एकनाथाची गुणक्रीती । द्विज मुखें वाखाणती । आपुलाले स्वस्थाना जाती । वार्ता सांगतो जनलोकां ॥३४॥
 साधु संपात्र एकनाथ । संप्रेम हरीचे गुण गात । श्रीकृष्ण श्रीवृष्णा मूर्तिमं । सेवे तिष्ठत दिवानिश ॥३५॥
 जन म्हणती हा ब्राह्मण । लागतो एकनाथाचे श्रवण । तें फेडी सेवा करोन । नैराश्यां न मागोन आदरे ॥३६॥
 द्वादश वर्षेपयंत । एकनाथाची श्रद्धा करीत । न वळे कत्रणासी मात । हा दारुकानाथ म्हणोनी ॥३७॥
 निर्मळ चित्ते करितां सेवा । एकनाथा संतोष बरवा । म्हणें विवाह याचा करतावा । हनु जीव! उपजला ॥३८॥

तंव तापसी एक ब्राह्मण । गोमतीतटीं कवीं अनुष्ठान । हाचि हेतु मनीं पूर्ण । द्वावें दर्शन श्रीकृष्णाचें ॥३९॥
 नया लोटतां बहु दिवस । तंव द्वावती देखे स्वभास । म्हणे आम्हां टाकोनि जगन्निवास । प्रतिष्ठानांस पें गेले ॥४०॥
 सकळ वैभव संपत्ती । रमा कौस्तुभ वैजयंती । हे न रुचती तयाप्रती । भक्त आवडती प्राणसुखे ॥४१॥
 भक्तप्रेमभावे मोहिले । विनयें प्रीतीनें घ्याइले । बोवळ्या शब्दें गाइले । देखोनि मुलले मुकुंद ॥४२॥
 स्वयंपतेतें सांडोन । दास्यत्वं त्याचें करिती जाण । आवडीं सेवी संतसदन । मूळापासोन हेचि खोडी ॥४३॥
 नम्र अन्ही वनीं पायीं । गौळियाच्या राखिल्या गाई । पोत्रासाठीं चोगेनि खायां । दुग्धं दहीं लोणी घृत ॥४४॥
 जाला पार्याचा सारथी । घाडीं घासी आपुल्या हातीं । सुमद्रा होवोनि त्वरित गतीं । कामपूर्तीं करीत ॥४५॥
 भक्त बळी तो प्रवळ । तेथें भीक मागोनि जाला द्वारपाळ । पुंडलिकें उभा केला निधळ । अद्यापि अचळ पंढरिये ॥४६॥
 नामदेवाची वाहे गोणी । जनीचें करी शोणपाणी । कवीगची करी पाजणी । लाज भनीं न धरीच ॥४७॥
 चोव्याची दोरें ओडी । गोण्याचीं मडकी घडी । सांज्याचीं बांधी जुडी । होवोनि गडी रावत ॥४८॥
 बोधल्याचें राखी शेत । सेन्याची धोकटी वाहत । ज्ञानदेवाची ओडी भित । वांही न म्हणत थमलों भो ॥४९॥
 दामाजीचा पडिवार । होवोनि बेदरंदा करी जोहार । पोते भरुनी म्हणे नफर । विस्वांभी प्रियकरें पंतांचा ॥५०॥
 आतांचि पाहें पां जावोन । एकनाथआश्रमीं राहो आपणें । लीकिकु लज्जा सोडोन । मरी जीवन गंगेचें ॥५१॥
 आवडीनें वाहे कावडी । चंदनं घांसी तांतडीं । कामें करितो लयडसवडी । लागली गोडी एकनाथी ॥५२॥
 तूं तेंच जाय वेगेंसी । तुज भेटेलं हरीकेशी । ब्राह्मण जांगुनं संतां निशी । आठवोनि स्वमांसी निघाला ॥५३॥
 मुढीं स्मेरें त्या सर्वेधरा । उरडासें करी गमनीं त्वरा । वेगों पावलां गंगातीरा । विवि नगनगरां पांहीले ॥५४॥
 पैल जातां गोदाउतरोन । तंव कावडी भरोन जातीं ब्राह्मण । तंयांसीं पुसे वर्तमान । एकनाथसंदन मंज दावा ॥५५॥
 तंव कोव्ही तयातें सांगती । पैल कावड्या जाय चपळ गती । तुं जाय त्याचे संगती । सुदनाप्रती नाथाच्या ॥५६॥
 मार्गे पांहे श्रीखंड्यां आपणें । नयनीं पाहिला तापसी ब्राह्मण । म्हणे हें तों आलें मंज विघ्न । जाणें खण भक्तसखा ॥५७॥
 मार्गे येतां द्विजा पाहे । अति चपलत्वरें जाय । तापसी म्हणे हाचि होय । धराये पाय पांचे आतां ॥५८॥
 तंव तो चापल्य जगदीश्वर । पावला नाथाचें मंदिर । घागरी वेवोनि सत्वर । केला संचार संदनांत ॥५९॥
 इकडे अंगणीं तापसी । उभा राहोनि पुसे नायासी । एकनाथें देखोनि तयासी । धांवोनि पंदांसी नमियेलें ॥६०॥
 प्रेमें देवोनि आर्लिंगन । संचारें अचिला तो ब्राह्मण । म्हणे कोटोनि स्वाधीचें आंगमन । अर्थ कोणं निरोपिजे ॥६१॥
 येरु म्हणे कृष्णदर्शन । ब्रह्मव्या दारकें अनुष्ठान । करितां जालें मज खम । प्रतिष्ठानीं दर्शन पावकी ॥६२॥
 तेथें भक्त प्रेमळ एकनाथ । त्याचे गृहीं सेवा करीत । कृष्ण श्रीखंड्या नाम विल्यात । दर्शन निश्चित तुज तेथें ॥६३॥
 तुमचें भाग्य ऐकोनि गहन । लाभार्थ आलों त्वरे धांवोन । मज करवा जी दरुपण । भुधित नयन पाहांवया ॥६४॥
 या द्विजाचिया बोलें । एकनाथ मनीं चांकाटले । म्हणे मातें अद्यापि नाहीं कळलें । धिग धिग जालें जिणें मासे ॥६५॥
 मांडारी असोनि धन । दास्य भोगी मारयहीन । बंभु जेवळी असतां पूर्ण । अघालागोन न दिसे ॥६६॥

॥ अध्याय ५४ या ॥

हेचि जाली आम्हां गती । जवळी असोनि जगत्पती । केवढा भाग्यहीन मी पापमती । नाही चिती जाणीतला ॥६७॥
 करी प्राप्त देवें हिरा । परीक्षाहीना भासे गारा । तेवीं म्यां अभुवनसोयरा । नाही अंतरा जाणिला ॥६८॥
 असो तें एकनाथ । श्रीखंड्यातें पाचारित । ओसरी मधवरी पाहत । खोल्या धोंडाळीत सर्वही ॥६९॥
 मग चढोनि उपरीवरी । साही स्थानें शोध करी । कोठें न दिसे मधुदैतभारी । उजवें अंधारी न सापडे ॥७०॥
 नेत्रीं सद्गुरु वाहे पाणी । तापसींनाथा जोडी पाणी । म्हणे मज दावा तो चक्रपाणी । जेणें पाणी आणिलें ॥७१॥
 नाथ म्हणती शोधिले । सकळ स्थान धांडोळिलें । नेणें कैसे काय जालें । गुप्त गेले होवोनी ॥७२॥
 तुमचें भाग्य अतिथोर । त्या श्रीखंड्या ओळखिला सर्वेधर । तो व्यापक सर्वांतर । सिंहासनीं समोर पहा तो ॥७३॥
 जनीं जनार्दनची वसे । वस्तुतें भिन्न भाव दिसे । पाहें ज्ञानदृष्टीं तोचि असे । वेगळीक नसे तरंग जळा ॥७४॥
 गुप्त आणि परिमळ । किरण आणि मंडळ । गोडी आणि गूळ । मुक्ता दाळ एकवें ॥७५॥
 तेवीं विधीं विधंभर । नटला असे सर्वेधर । येथें नाणां द्वैतविचार । निरखोनि अंतर तोपवी ॥७६॥
 द्विज म्हणे हें तुमचें ज्ञान । गोड न लगे मजलागोन । याचें वदतां अमुप पकान । तूत कोण होईल ॥७७॥
 त्या दर्शनीं मज गोडी । ते न पुरतां माही आयडी । प्राण लक्ष करीन बुडी । आन जोडी मज नको ॥७८॥
 देखोनि दिवाचा निर्धार । एकनाथ जाले चिंतातुर । म्हणे कोण करूं विचार । अनर्थ थोर ओढवला ॥७९॥
 तें सप्रेमें गाती करुणा । म्हणती धावें रुक्मिणीरमणा । करीं संवत् निवारणा । आजि या ब्राह्मणा तोपवीं ॥८०॥
 गुणातीत तूं निर्गुण । सर्व व्यापक सर्वज्ञ । वेदा अगोचर सच्चिदन । तो तूं जीवन भरिशी येथें ॥८१॥
 नामरूपा नाही अंत । म्हणोनि नामें तूं अनेन । तो तूं जगजीवन दीनानाथ । गंध उगाळित निजकरें ॥८२॥
 वर्णितां धुनी शास्त्र मौनावसी । योगी मुनिजन सिद्ध ध्याती । तो तूं शेषशायी कमलापती । कामें प्रीतीं सौकारित ॥८३॥
 पांडवयज्ञी साक्षा कैलें । उच्छिष्ट पात्रें करी कादिलें । ते चोज त्यां मातें दाविलें । दिसून दिलें अंग काढीं ॥८४॥
 द्वादश वर्षेपर्यंत । सेवायोग साधिला सत्य । दर्शन देतां जालासि गुप्त । येथीस अतीत वाट पाहे ॥८५॥
 देखोनि स्वामी आकांता । पावली एकनाथकांता । आम्होसैं आठवी श्रीकांता । अनाथनाथा जिवलग ॥८६॥
 म्हणे सांबरेळ कृष्णाबाई । आम्हां दुर्बळांची होसी आई । मज कातळीं एवलीस बान्हाई । किती काई वाणूतें ॥८७॥
 सावित्री सारविशी कादिसी वेत । सदा अंगणीं घालिसी स्वर । अडचण देखोनि थोर । धुसीं चीर धवकरें ॥८८॥
 पाकपात्रें धुवोन । साहिल्य देसी सिद्ध करोन । किती आठवूं तुझे गुण । श्रम निवारण करसी तूं ॥८९॥
 माझें साक्षा तूं करिशी । अदृश्य पाकातें सारिशी । वेळोवेळें सांभाळिशी । आतां कां जालासी अदृश्य ॥९०॥
 काय अमुचें पुण्य सरलें । म्हणोनि आम्हांतें उपेक्षिलें । कोण अंतर सांग पडलें । अडचणीं गोंविलें आम्हां दीना ॥९१॥
 तुमिया दर्शनालगून । तापसीं लज्जितो आणला प्राण । मग आम्ही तरी वय बांचोन । भोगावा शीण संसारी ॥९२॥
 उभयतां करितां म्हाती । अश्रुवारा नयनीं वाहती । करुणाशब्दें पाचारिती । धांव म्हणती माधवा ॥९३॥
 ये करुणाधवा जगत्पाला । अनाथनाथा कृपाळा । धावें पात्रें दीनकस्तला । तमाळनीळा घनश्यामा ॥९४॥

पितृश्राद्धां पावलासी । पितृगण आणिलेसि ह्वाकेशी । कौतुक दाविले धिप्रांसी । आजि कां मानसीं करुणा नये ॥९५॥
 अनंत भक्त तारिले । संकट त्यांचें निवारिले । दर्शनें अंतर तोपविले । प्रद संभाळिले पावन ॥९६॥
 आतां कां जालासि निष्ठुर । किती चोखाळिसी अंतर । तापसी तुझ्या दर्शनातुर । पाव सत्वर अंबुजाक्षा ॥९७॥
 हीं करुणावचनें ऐकोन । प्रगट जाला जगजीवन । ह्म करीं माखला चंदन । देववरांदन निघाला ॥९८॥
 दिव्य मूर्तीं वधवीत । कांसे पिचळ्य मिचवत । करीं शंखचक्र शोभत । मुगुट विराजित मस्तकीं ॥९९॥
 सुहास्य वदन कमलनयन । कणीं कुंडलें दैदीप्यमान । कंठीं वैजयंती वत्सलांछन । श्लोक पूर्ण कौस्तुभाचा ॥२००॥
 नव मेघ रंग सांवळ्या । एकावळी गुंजमाळ्या । वाहुभूषणी रत्नकीळ्या । क्षीर पाटोळ्या सुप्रभ ॥१॥
 करीं कंकर्णेजडित मुद्रिका । वटीं कटिसूत्र टाळ पदका । अवयव सांग पटीं पाटुका । भूषणीं निक्ता तोडें ॥२॥
 भक्तमानस सुखसिंधू । कृपानिवास आनंदकंदू । प्रगट जाला दीनबंधू । पाहतां आश्चर्य सखळीतें ॥३॥
 द्विजासुद्ध चरणीं घाली मिठी । जाली सप्रेम आनंदवृष्टी । स्तवनीं तोषवीला जगजेठी । कृपादृष्टीं पाहे भक्ता ॥४॥
 परमानंदें जयजयकार । तोषोनि हरी वदे वर । संत माझे प्राणप्रियकर । साक्षकारी निर्धार मी त्यांचा ॥५॥
 शरणागताचे घरी । मी काम न सांगतां करीं । जीवनाच्या घागरी । प्रेमभरीं वाहिल्या ॥६॥
 एकनाथा परियेसी । हा नेन चालवीन निश्चयेसी । सांभाळीन भक्तांसी । प्रेमनिष्ठेसी पाहोनी ॥७॥
 सुमुखें बोले नारायण । भी सेवें होतों आनंदघन । त्या भग्न्याचें हरण । करी हा ब्राह्मण येवोनी ॥८॥
 सुखरूप होतों आजवरी । सेवा करोनि तुमचे घरी । आतां लोभें रक्षा मज अंतरीं । नसेंचि दूरीं भजकातें ॥९॥
 निजभक्ता देवोनि आलिंगन । अदृश्य झाला जगजीवन । एका जनार्दनां ब्राह्मण । जाला निम्न सप्रेम ॥२१०॥
 हरिरूप ठसावळें मनीं । बाचा रंगली सट्ट भजनीं । ही दत्तप्रभा दे धनी । नाथालागोनी पावली ॥२१॥
 यापरी एके दिवशीं । ज्ञानेश्वर पावले खमासी । अंजनवृक्षमुळी कंटासी । ललाटासी शोबली ॥२२॥
 ज्ञानेश्वरी पुढें ग्रंथ । दीपाग्नि तया शळवत । टीका जाली तेणें गलित । यदर्शी सावचित्तुज करी ॥२३॥
 भेद नाही तुजमसी । वेगीं येवोनि अलंकापुरीसी । उखळ्येनि समाधीद्वारासी । निवेदिल्या काजासी करीं शुद्ध ॥२४॥
 आज्ञा परितो न नेमता । जागृत नाले एकनाथ । शिष्यसमुदाय घेवोनि त्वरित । जाले प्राप्त अलंकापुरी ॥२५॥
 अरुन वृत्ती तेथें जाण । नाही वाण्याचें दुकान । माध्यान्हिका संकट पूर्ण । सांप्रदायी जन गजवजले ॥२६॥
 निर्विघ्न नाथ मानसी । वेगीं जावोनि राउज्यासी । भेद्योनिषां प्रामवासी । चर्चा त्यांसी निवेदिली ॥२७॥
 त्यांनीं पाहिले प्रमाण । सत्य आज्ञा ओळखोन । द्वारशिळ्या काढोन । नाथें प्रवेशन पं येले ॥२८॥
 ज्ञानदेव समाधिस्थ पाहिले । नमोनि सर्व निराखिले । वृक्ष मुळीतें वारिले । आदरें अर्धिले शानदेवा ॥२९॥
 उचलोनि पाहतां ज्ञानेश्वरी । आज्ञाऐसी जाली परी । मग घेवोनि तीं सडवरी । आले वादें एकनाथ ॥३०॥
 थों विन्हाडी जावोन । ज्ञानेश्वरी चालवी लेखन । गळ्याला टीका नूनन । ग्रंथी योद्धुन लिहिल्या ॥३१॥
 संत शिष्यगण बोलती । माध्यान्हिकाची योग गती । दुकान न दिसे ये वृत्तीं । उपात निधिनीं दिसते ॥३२॥

तंव भक्तकामकल्पद्रुम । विश्वभर जयाचें नाम । जाणोनि प्रसंगाचें धर्म । घनःश्याम वाणी जाले ॥२३॥
 जी जी वस्तु पाहिजे त्यासी । ती ती हाटीं मांडी हवीकेशी । एवनाथ आज्ञापी शिष्यासी । जा शोधासी एकवेळ ॥२४॥
 ते तंव आले बाहेर । देखिला तो दुकानदार । पाहतां संतोषलें अंतर । साहित्य समग्र घेतलें ॥२५॥
 तंव तयालागीं दाम देतां । वाणी होष बोलता । हिशेव चुकवा तुम्ही जातां । संकोच चित्तां न धरावा ॥२६॥
 साहित्य आलें घेवोती । निवेदिली वार्ता नाथचरणी । प्रसन्न सारिला भोजनी । आनंदें करोनी सकळिकीं ॥२७॥
 शुद्ध होय ज्ञानेश्वरीग्रंथ । तोंवरी राहिले निधांत । निघण्याचा केला संकेत । तें आज्ञापीत नाथ मुखें ॥२८॥
 हिशेव उचापतीचा करावा । दाम अवघा चुकवावा । अवश्य म्हणतां तेधवां । जाणवेलें माधवा अंतरीं ॥२९॥
 हिशेव चुकवावया आले । दुकान सर्व गुप्त जालें । तें बहुत शोध केले । परी ना गवसलें कवणातें ॥३०॥
 वेद शास्त्र पुराण । शोध करितां भागले जाण । जपी तापसी योगिजन । श्रद्धादिकां गिंवसोन न ये तो ॥३१॥
 विश्वचाळक सूत्रधारी । लाला दावी तो नाना परी । कोणा न कळे चरित्र निर्धारि । पूर्ण कैयारी भक्तांचा ॥३२॥
 असो शोधितां श्रमोन । आलें नाथापासी परतोन । करिती सर्व निवेदन । नार्थे खूण जाणीतली ॥३३॥
 सद्गदित जालें अंतर । म्हणे भक्तपाळक सर्वेश्वर । त्याची लीला अवटित अपार । न कळे पार कवणातें ॥३४॥
 असो नाथ समाधीन । नेत्रोनि ठेविती प्रेमें ग्रंथ । कीर्तन करोनि मंदिरांत । आज्ञा घेत जावया ॥३५॥
 चरित्र देखोनि नाथाचें । आनंदलें मन क्षेत्रज्ञाचें । पुस्ततां पुर लोटले प्रेमाचे । समाधान त्याचें नाथ करी ॥३६॥
 आज्ञा ज्ञानेश्वराची घेऊन । वेगीं पावले प्रतिष्ठान । नित्यानंदें करिती कीर्तन । पुराण श्रवण सर्वातें ॥३७॥
 नाथ शांतीचा सागर । निर्विकल्प त्याचें अंतर । येविपीचे प्रकार । किंचित सार पणिसिजे ॥३८॥
 नित्य प्रभातें गंगामुक्तासी । जातां यवनाश्रममार्गासी । तो येतां लक्ष्मी एवनाथासी । थुंके नैमंसी अंगावरा ॥३९॥
 नित्य दोनचार खानें होनी । परी न मानी कांही दुःख खंती । थुंकतां न राहे यवन निश्चिती । परी तुटे चितीं कोव नाथ ॥४०॥
 यवन आचरणीं ग्रमला । संकोचोनि उगा वसला । तंव तान करोनि उतावेळ । आश्रमातळां नाथ उभे ॥४१॥
 उभे राहिले घटिका दोन । तों यवन आला उतरोन । प्रार्थितसे कर जोडोन । कासया शीण पावतां ॥४२॥
 नाथ म्हणती तुझा नेम । तो पूर्ण व्हावा सख कर । येरू म्हणे मी अधम । नेणोनि कर्म आचरलें ॥४३॥
 आतां अपराधाची क्षमा करा । जाइजे जी आपुल्या घरा । शांतिशील वं खरा । समगलें अंतरा माझिया ॥४४॥
 मी दुर्धर अपराधी पाहीं । मज दंड करा जी वंहीं । नाथ म्हणती ऐसें नाहीं । उपकार हाही तुझा मज ॥४५॥
 तुझिया आचरणें करून । वास्तार मोदेचें दर्शन । अनायासें घटे स्नान । काप उत्तीर्ण होऊं तुज ॥४६॥
 येरें परितोन नाथवाणी । चरणासंमुख घेतली लोळणी । म्हणे मी हीन मलिन दुर्गुणी । पापखाणी अमंगळ ॥४७॥
 मी अनधिकारी पामर । शरण पदीं जोडोनि कर । भक्ते मज भोगणें घोर । दुःख दुर्धर वाटतसे ॥४८॥
 तुमचा अपराधी होय । त्यासी सुटवया नाहीं सोय । म्हणोनि लक्षितें तुझे पाय । करितां उपाय वंदाता ॥४९॥
 ऐसें सावितां वाणी । सप्रेम नेत्रीं वाहे पाणी । एवनाथ कळवळले मनी । अनुताप देखोनी तयाचा ॥५०॥

मग तथा निवेदी तारक उपाय । वरी दिधलें त्या अमय । म्हणती स्नानदे राहें निर्भय । न वाधी अपाय पुढील तो ॥५१॥
 मग येतां जातां बोध । करोनि वेलें त्या सावध । उडविला सर्व भेदाभेद । भाव शुद्ध ठसविला ॥५२॥
 यवनें मुर्शिद मानोन । बंदगी राहिला करोन । प्रसादहेतु अंतरी बरोन । वदम लक्ष्मोन अर्ज करी ॥५३॥
 ज्या फतमहंमदासी । करणें हेतु हा मानसी । हुकुम व्हावा नफरासी । कळलें नाथासी वर्म तें ॥५४॥
 यासी नाहीं नाहीं म्हणतां । खेद वाटेल याचे चित्ता । यासी वाणली अभेदता । कर्मी पाहतां विरुद्ध ॥५५॥
 तरी दोही पक्षांनें राखावें । ऐसेंचि कांहीं योजावें । मग त्यातें म्हणे येतो वरवें । विकल्प नाणावे कांहींच ॥५६॥
 यवनें आज्ञा बंदोन । वाट पाहे सिद्धता करोन । म्हणे घन्य आजिचा सुदिन । प्रसादी पावन होईन मी ॥५७॥
 शूकरवाळ एकनाथें । येतां धरिलें कक्षेनें । ताटीं येतां निवाल्यातें । सोडी त्यातें अवचित्तां ॥५८॥
 तथें मुख अन्नासि लावितां । यवन दचक्रोनि जाला उठता । नाथ म्हणती विकल्प चित्ता । आला कोणता मज सांगें ॥५९॥
 यवन म्हणे जी स्वामी । शूकर वर्ज आमुच्या कर्मधर्मी । एकनाथ म्हणती सहिष्णु ऊर्मी । न होतां अधर्मी प्रवर्तूनये ॥६०॥
 करावें वर्म धर्म संरक्षण । मर्यादा नुडवावीच जाण । लक्षावेंच अभेदलक्षण । तेथें विलक्षण नसावें ॥६१॥
 धर्म राखावे जेथिचे तेथें । विरुद्ध आणूं नये त्यातें । सर्वां भूर्ती पाहावें एकातें । वर्म वृत्तें सांगितलें ॥६२॥
 ब्राम सव्य दोन्ही भाग । असतीं एकाचेंची अंग । परी ज्याचे त्या कार्यप्रसंग । वर्तवितां चांग शुद्ध तो ॥६३॥
 मुळीं खरें अवर्ण । विस्तारल्या स्थापिले वर्ण । यासी मर्यादें घातलें आवरण । न फेडिजे प्रावरण प्राणांतरी ॥६४॥
 जेणें निर्लज्ज नग्न व्हावें । अरिविहृती मद्रविं । अद्वय अभेदत्व पावावें । तेणेंचि फेडावें प्रावरण ॥६५॥
 यासाठीं भलतें न वरीं । असावें सदा विवैकविचारीं । खाहिन साथावें अंतरीं । वदा व्यभिचारीं वरूं नये ॥६६॥
 ऐसें बोधुनी समाधान । करोनि शांतविला यवन । येरें बंदोन वेलें मान्य । पात्रले सदन एकनाथ ॥६७॥
 असो कवणे एके दिवशीं । दिज म्हणती प्रतिष्ठानवासी । क्रोध कधीं नये एकनाथासी । उपाय यासी काय कीजे ॥६८॥
 तंत्र अकस्मान एक ब्राह्मण । इत्याधी पावला येवोन । नमोनि अर्थ करी निवेदन । तें ऐकोन बोलली त्या ॥६९॥
 जरी क्रोधावसल एकनाथ । तरी द्रव्येदेऊं सप्त शत । येरु म्हणे का लिखित । साधीन कार्यसत्य हां ॥७०॥
 सर्व ब्राह्मण मिलोन । आर्थिका दिधलें पत्र लिहून । येरु करिता जाला प्रयत्न । पाहोन संतर्पण नायगृही ॥७१॥
 पात्र मांडिलें नाथासी । आपण वैसे त्या ठायासी । वारिता नाथकें कवणासी । परी आनंद नाथासी अर्पू ॥७२॥
 पात्रां विसतां रोप न आला । प्रथम दिवस व्यर्थ गेला । दुसरे दिवशीं योग केला । अवचट कळा अर्मकी ॥७३॥
 ओंवाळें अंगीं वसन । चर्मपाटुका घालोन । प्रवेशतां वारिती ब्राह्मण । वैसे नायकोन नायपात्री ॥७४॥
 ब्राह्मणीं हाडाकार केले । परितोनि नाथ त्वरित आले । अविचारी कर्म देखिले । परी न मळे मन त्याचें ॥७५॥
 कोनि त्या विप्रा साद्यंग नमन । म्हणे चाजी करितों पाटुकारक्षण । आणीकही प्रावरण । परम जपून ठेवितां ॥७६॥
 येरु म्हणे स्नान केलें । मग ठायींच पाद प्रक्षालिले । आचमन करवोनि सोयळें दिधलें । मग अर्घिलें संप्रें ॥७७॥
 शान्तवोनि दिधलें भोजन । पिट दक्षिणा देवोन । ज्याचें त्या अर्घिलें प्रावरण । वीजविला ब्राह्मण आनंदें ॥७८॥

॥ अध्याय ५४ वा ॥

सकळ विप्र तथा बोलती । दोन दिवस जाले निश्चिती । न विधडे नायशांती । क्रोध चिर्ती नये त्या ॥७९॥
 ग्रामवासियां विप्र म्हणे । उदर्क सामर्थ्य माझे पाहणे । द्रव्य संग्रहोनि ठेवणे । कार्याती देणे लागेल ॥८०॥
 ग्रामवासी म्हणती दिन एवढा । नाही तरी तुमचा वस्त्रोडा । येरू म्हणे हा शब्दचि सोडा । धेईन तोडा द्रव्याचा ॥८१॥
 तंत्र तृतीय दिन प्राप्त होतां । पडली ब्राह्मणासी चिंता । दुर्धर प्रयत्न होय योजिता । जो प्राणांता पाववी ॥८२॥
 भोजनानिमित्त जात्रोत्त । नाथपार्श्वी वैसे धुंडोन । शोधयुक्त करोनि मनः । हेरी कारण नाथरोपा ॥८३॥
 नाथें विप्रचर्या पाहिली । तो चंचळ वृत्ति देखिली । रोप न माय नेत्रयुगळीं । शांतवी जवळी वैसेन ॥८४॥
 पदार्थमात्र पार्श्वी वाढिलें । नाथकातेनें घृत-घेतलें । वाढितां द्विजवरीं देखिलें । क्रोधवर्म आणिलें भानसीं ॥८५॥
 नाथ संकल्प सोडिती । सर्वां घेतल्या प्राणाहुती । येरू मिथ्य दाखी गतीः । नाथ प्रार्थीं सर्वाति ॥८६॥
 मागुनीं कामिनी-जंत्र बाडी घुत । तंत्र विप्र थांबला त्वरित । नाथकाते घुटीं विसत । अकस्मात न वळतां ॥८७॥
 तंत्र नाथ वदे कातेसी । साभाळी सांभाळीं विप्रासी । पडों नेदीं सुख दे त्यासी । पुरवीं हेवसी तपाच्या ॥८८॥
 आपण द्विजसन्निध येवोन । उभा राहे वर जोडोन । म्हणे जें अपेक्षाले तुमचें मन । तो हेतु पूर्ण करावा ॥८९॥
 विप्र म्हणे ही घोडी । मी वर सर्व बन्हाडी । ऐसें बोलोनि करें ताडी । सकळां हाडबडी जाहली ॥९०॥
 नाथ म्हणे जी कृपा कोनी । वैसकीं सांभाळजे अश्विनी । मी सेवक सेवेलागोनी । संशोच मनीं न धरावा ॥९१॥
 देखोनि ब्राह्मणाचे कर्मासी । क्रोध पावला तें सकळांसी । परीं शांत शीतळ नाथ मानसीं । अणुमात्र तमासी नातळे ॥९२॥
 अचळ शानि नाथाची । विनयता पूर्ण भक्तीची । माथुं ये शक्ति वाचेची । बोली प्रेमाची अंतरीं ॥९३॥
 जैसें गगन ठायीं निश्चळ । कीं भानु जेथीं निर्मळ । कीं भूवरी अचळ । तेथीं सुशीळ नाथ हा ॥९४॥
 द्विजें देखोनि नाथशांती । तात्काळ जात्री उपरती । परम अनुताप जाणोनि चिर्ती । नाथाप्रती नमिधेलें ॥९५॥
 द्विजें करितां वंदन । नाथें धरिले त्याचे चरण । प्रेमभावे दिधलें आलिंगन । करी नमन कंता द्विजा ॥९६॥
 विनवी एकनाथाची भार्या । तुम्हां शीण जाला जी द्विजवर्या । चला भोजन खात्री आर्या । सेवाकार्यासिद्ध आम्ही ॥९७॥
 देखोनि उभयांची प्रेमभक्ती । आनंद जाला सकळां चिर्ती । धुंडितां हे त्रिजगतीं । ऐसी शांती न देखों ॥९८॥
 अनुताप जाला द्विजवरा । म्हणे अपराधाची क्षमा करा । म्यां व्यासार्थीं केलें अविचारा । तो सत्य थारा मोडला ॥९९॥
 नाथ म्हणती कोण हेत । धरोनि साधिलें विपरीत । तंत्र द्विज म्हणे द्रव्यार्थ । तो सतशत बुडाला ॥१००॥
 जरी तुम्हांसी क्रोध येता । तरी मज होने हे लाभता । हें परिसोनि एकनाथा । परम चिंता उदेली ॥११॥
 नाथ म्हणती द्विजोत्तमा । पूर्वीं सुचविलें असतें मज कामा । तरी न चुकलें असतों नेमा । डाव रिकामा गेला कीं ॥१२॥
 आतां न करी कांहीं चिंता । भावें भजिजे भगवंता । पूर्ण करील तो मनोरथा । आपण स्वस्थता न सांडावी ॥१३॥
 मग ब्राह्मणा देवोनि भोजन । तांबूल दक्षिणा करिती अर्पण । तंत्र एक घनाट्य येवोन । केला ब्राह्मण तप्त धनें ॥१४॥
 तो नाथाचा अनुग्रही । परिसोनि सेवा साधिली पाहीं । द्विज आज्ञा घेवोनि लवलाहीं । स्वानंद गृही पावला ॥१५॥
 जन मुखें बाळाणिती । धन्य एकनाथाची शांती । भक्ति ज्ञान वैराग्य विरळी । सप्रेमस्थिती अर्जुव ॥१६॥

नायकीर्तीचा ध्वज । निष्ठे उभारिला सनेज । श्रीदत्तजनार्दनाचे कृपावीज । साह्य गरुडध्वज सर्वदा ॥७॥
 गुरु जनार्दन निरविता । प्रतिपाळ करणेंचि आलें दत्ता । त्या प्रसादें अभयता । एकनाथा पावली ॥८॥
 दत्त दिगंबर अवधूत । तोचि जनीं जनार्दन पूर्ण भरित । नटला अनेकीं एकनाथ । ओतप्रोत अभंग जो ॥९॥
 त्या एकनाथाची लीला । वर्णितां वाढे प्रेमवळा । त्या कथा गंगा विमळा । श्रवणें पापमळा नासिनी ॥१०॥
 अद्भुत कथेचा रस । पुढिलें प्रसंगीं वाढेल सुरस । तो श्रवण करितां विशेष । जोडवी लाभास सुखकर ॥११॥
 संत श्रोतें सज्जन । यांचे लक्ष्मीनि चरण । अनंतमुत मागे दान । सेवाघन मज घावें ॥१२॥
 हाचि मागणें मज भेवा । निरंतर द्यावी चरणसेवा । रात्रदिन हाचि हेवा । पावेन केव्हां लाभ तो ॥१३॥
 देइजे मज अभयकरा । हेचि विनवणी दातारा । अनंतमुताचा आसरा । चरणधारा तुमचा ॥१४॥
 इति श्रीदत्तप्रबोधप्रत्यय ॥ श्रवणेंचि पुरती मनोराय ॥ सदा परितोत भाविक भक्त । चतुष्पंचदशोध्यायार्थ गोड हा ॥१५॥

॥ इति चतुष्पंचदशोध्यायः समाप्तः ॥

॥ अध्याय ५५ वा ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसूर्याय नमः ॥ श्रीगुरुवे नमः ॥

जयजय सद्गुरुसर्वेशा । समर्था उदारा अविनाशा । सर्वज्ञ तं मंगलाधीशा । पूर्ण परेशा नमो तुज ॥१॥
 तुझे सरोज प्रदकजहार । तेथील मकरंद सेवावया साचार । मन गुंजावू करी श्रमर । विकासकर कृपा तुझी ॥२॥
 जयजय सद्गुरु समर्था । होदी अज्ञानतमईर्ता । ज्ञानबोध प्रकाशकर्ता । पुरविस्ती अर्था दीनाच्या ॥३॥
 संत साधु योगीजन । पंडित ज्ञाते विचक्षण । भाविक प्रेमळ कीर्तन । करूं श्रवण बैसले ॥४॥
 यास्तव विनंती दातारा । निरोपणी तोषवी त्या अतरा । पतितपावना दयासागरा । वसे जिह्वा येवोनी ॥५॥
 तव कृपेचे अभयदान । असतां चाले निरोपण । गताध्यायाती पूर्ण । शांतिलक्षण नायाचे ॥६॥
 ते श्रोतीं परिसिले ज्ञावधान । आतां पुढे दीजे अयधान । श्रवणा ओढवोनी श्रवण । करा पान कथारस ॥७॥
 हे भाविक प्रेमळांसी भलें । कथाक्षेत्र असें पिकलें । अर्यकण पाहिले सर्वगिले । हितार्थ आपुले रक्षोनी ॥८॥
 प्रेमे या क्षेत्री वसावें । खलाभासाठी जागावें । सांवरौनि कणडारें भरावें । जपोनि सांठवावें हृदयांत ॥९॥
 नवविधा पडूरस अन्न । प्रेमभक्तीं करावें पाचन । श्रवणपात्रीं वोगरून । करावें भोजन सद्भावें ॥१०॥
 श्रवण भोजने हेंचि पाही । ध्वायुक्तें हव्ते घेई । मननें तुंघी सर्वदाही । क्षुधोद्भव देही अवाढ ॥११॥
 निदिध्यासें पुढी जोडे । निष्ठे अनुभव रोकडे । साक्षात्कारे लाभ जोडे । पुरे कोडे धणीवरी ॥१२॥
 म्हणोनि साधवीं साधन । यां निरोपणीं राखिजे मन । एकाग्रें वीजे हें श्रवण । महत्साधन लाभार्थें ॥१३॥
 प्रतिष्ठानी एकनाथपंत । प्रेमळ साधु भक्त विरक्त । ज्ञानी वक्ता पंडित । शांत दांत उदार धीर ॥१४॥
 तेवीच त्या क्षेत्री श्रीपाद । सर्वज्ञ पवित्र प्रबुद्ध । सर्वां भूतीं अभेद । वादविवाद नातळे ॥१५॥
 विकार विकृतिलेश । अणुमात्र नाही तपास । देही सर्वदा उदास । सम सर्वास सांरिखा ॥१६॥
 आत्मतत्त्वां पूर्ण ज्ञान । सर्वां भूतीं एक अवलोकन । न जाणे मानप्रमान । आनंदधन मानसीं ॥१७॥
 सर्व व्यापक विश्वभर । हा जयाचा पूर्ण निर्धार । प्रेममार्थें नमस्कार । भक्तिपुरस्कार करी सर्वां ॥१८॥
 पद माझे योर असे । मी नमूं येरां वेंसे । हें जया मानसीं नसे । ईश्वरचि भासे सर्वां भूतीं ॥१९॥
 जें जें दिस पुढतीं । नमी सद्भावें स्वाप्रती । हे उत्तम हे हीन याती । कल्पना चिती न वागे ॥२०॥
 ब्राह्मण क्षत्रिय शूद्र वाणी । चांडालादि सर्व खाणी । इतक्यांचेही चरणी । प्रीति करोनी वंदित ॥२१॥
 संत साधु सिद्ध योगी । तपी तापसी बैरागी । नाना दर्शने जे जे जगां । पाहतां प्रसंगां नमी त्या ॥२२॥
 वैदिक शास्त्री पंडित । ज्योतिषी भिक्षुक गृहस्थ । नरनारीबाळ्यंसमवेत । भेटतां नमीत निजनिष्ठे ॥२३॥
 जीवजंतु जनावर । अणुणु श्रद्धाढभर । अवघाचि भरला सर्वेश्वर । करी नमस्कार आठवीं त्या ॥२४॥
 सर्वां धर्मी नारायण । हें तेणें पूर्ण लक्षोन । सदा सर्वदा करी नमन । रिता क्षण जाऊं नेदी ॥२५॥
 कर्माचरणीं आणि भोजनीं । स्तोत्रपठणीं शयनीं । खरूपस्थितीचे समाधानीं । दिक न मनी हा काळ ॥२६॥

तो श्रीपाद सहजो रमतां । एकतायासी झाला अवलोकिता । आनंद चाटला फार चित्ता । मुखसमाधानता ये ठायीं ॥२७॥
 हें वर्म जाणोनि अंतरा । नित्य याचें नाथमंदिरा । भाळ अर्पावा पदांवरी । नाथही करी नमन त्या ॥२८॥
 प्रीति उभयांचि अत्यंत । गुह्य भाषणें होती नित्य । आत्मगंगी रंगलें उभय चित्त । आनंदमरित सर्वदा ॥२९॥
 स्वामीस नमनाची गोडी । ती कधीं न भिटे आवडी । नेम सारिती नमन पावडी । वासना कुडी नुपजे त्या ॥३०॥
 परी गांवींचे श्रेष्ठ ब्राह्मण । लाविती स्वामीसी दूषण । अहो हे श्रीपाद श्रेष्ठ सर्वाहुन । तें रक्षण न करी हा ॥३१॥
 आपुला नेमोनि अधिकार । भलत्यासी करितो नमस्कार । न म्हणे हा शूद्र चांटाळ शोर । कोण विचार न कळे याचा ॥३२॥
 एक म्हणती हा भंडाला । अर्भकपणें नभी सर्वाला । काय म्हणाचें नमनी त्याला । आचार बुडविला आश्रमाचा ॥३३॥
 एक म्हणे आपणासी । काय वेव्हार करणें त्यासी । जी गोडी लागली जयासी । बोधितां निश्चयेसी न जाये ॥३४॥
 एक म्हणती हें विपरीत कर्म । आपणांस दिसते अधर्म । त्याचें त्या ठाऊकें वर्म । त्यासि तो शर्म नाही त्याची ॥३५॥
 ऐसें नाना परी जग बोलती । पण कांहीं न चाटे श्रीपादाचिती । नमन तरी सर्वांमूर्ती । वाटे प्रीतीं अविकाधिक ॥३६॥
 ऐमे लोटनां कांहीं दिवस । तंव योग पावला अनायास । शर्पाकाळीं गोदेस । पूर विशेष लोटला ॥३७॥
 तया पुरामाजी जाण । मृत गर्दभ आलें बाहोन । तें ओहोटे तीरा लागलें येवोन । अवघे जन पाहती ॥३८॥
 तैसियामाजी अकस्मात । श्रीपाद पावले मंगेत । मार्गी गर्दभ पडिलें पाशान । तया दंडवत घातलें ॥३९॥
 तंव कुक्षित ग्रामवासी ब्राह्मण । त्यांनीं केलें तें अवलोकन । जैसें दोरक्षता देखोन । काग धावोनि बोभाती ॥४०॥
 तेवीं कुटिल धांवोनि आले । त्या श्रीपादातें बोटिलें । म्हणे नमन तुम्ही कोणां केलें । हें तंव मेलें गाढर ॥४१॥
 यातें तों चैतन्य नाही । नमन व्यर्थ गेलें पाहीं । तुम्हां न कळेचि वर्म कांहीं । उगीच डोई बोडिली ॥४२॥
 तुम्हां श्रीपादाचें नाही ज्ञान । उगेंचि भगवें टागिलें नासन । कोण तुमचा हा भ्रंश पूर्ण । निर्जीवा नमन कराचें ॥४३॥
 एक म्हणती उगें टोंग । जर्गीं टाविताच फार सोंग । अणुमात्र नाही ज्ञानअंग । अप्रयोजक प्रसंग सर्व याचें ॥४४॥
 एक म्हणती तुम्ही पिसे । स्वामीस दूषण लावितां कैसे । चैतन्याचांचोन नमन नसे । स्वामी कां ऐसें न जाणती ॥४५॥
 एक म्हणती बोलतां साखर । गर्दभ तो झाला अखर । कैचा उठे आतां खर । नमन प्रखर बांयाच कीं ॥४६॥
 एक म्हणती ऐसें नाही । नमन व्यर्थ नव्हेचि कांहीं । श्रीपाद दावील नवलई । व्यापकत्व ठायीं तयाच्या ॥४७॥
 एक म्हणे न करा चावटी । मागिल्याच मागे गेल्या गोटी । हें तो ज्ञानियासी साधली हातवटी । वेद रेव्याहोटीं बोलविले ॥४८॥
 ती कैची येथे अंगवण । उगाचि कां त्या देतां शीण । एक म्हणती ऐसें म्हणेल कोण । न कळे महिमान तयाचें ॥४९॥
 एक म्हणती श्रीपादासी । आपण नभिनां सच्चिदानासी । तरी जागृत करा खरासी । नातरी नमनासी सोडा ॥५०॥
 ऐसें ऐकोनि जनभाषण । हृदयीं चित्तिला नारायण । श्रीपाद मांडिलें स्तवन । म्हणे ये धांवोन दीनानाया ॥५१॥
 तूं सच्चिदूघन तेजोराशि । व्यापकत्वे व्यापलासी । व्यापोनि सेखीं उरलासी । तो वृं तूं नसुसी या ठायां ॥५२॥
 व्यापक तूं होसी परिपूर्ण । म्हणोनि सर्वज्ञा वृत्ते नमन । तें काय टाकिसी बांधा करोन । मग येईल दूषण व्यापकत्वा ॥५३॥
 माझा न मनी भाव खरा । तुजें स्तव व्यापकत्व दीनोहारा । तरी सकळचें मनोरथ पूर्ण करा । उटविजे खरा लागवेगें ॥५४॥

ऐसे बढोनि भाषण । साष्टांग केलें पुनरां नमन । तंव तो व्यापक सच्चिद्वन । वाढवी महिमान अनन्याचें ॥५५॥
 श्रीपाद घालितां नमस्कार । लोळोनि फुफ्फुरे उठे खर । अंग झाडोनिमा सत्वर । पळे निर्धार मुंक्त ॥५६॥
 खर मागे पळोनि गेला । सकळांलागीं विस्मय झाला । धन्य श्रीपाद म्हणोनि नमिला । जयघोष केला गंगातीरीं ॥५७॥
 म्हणती श्रीपाद केवळ ईश्वर । खर उठवोनि दाविला चमत्कार । सत्य करितो हा नमस्कार । आचरण थोर श्रोपादाचें ॥५८॥
 श्रीपाद गेले स्वानासी । जन गेले आश्रमासी । मुखें वागिती श्रीपादासी । कीर्ती सकळांसी सांगती ॥५९॥
 श्रीपादें करोनि स्नान । स्वस्थाना गेले परतोन । नित्य क्रमातें सारोन । आनंदघन बैसले ॥६०॥
 म्हणती आतां पुराणारी । जावें वेगीं नाथाग्रगण्यी । म्हणोनिमा अतिभेगंसी । येवोनि नाथासी वंदिलें ॥६१॥
 नाथें नमिलें त्याच्या पदा । निरखोनि वदती श्रीपादा । म्हणती आजी केला विपरीत वदा । येणें बाधा बहु वाढे ॥६२॥
 गर्दभ उठवोनि उभाधी । लावोनि घेतली सखळ व्याधी । तरी घ्यावी आतां समाधी । वागे बुद्धीं आमुच्या ॥६३॥
 श्रीपाद म्हणती वागलें मनीं । विलंब न कीजे घालागोनि । नाथ उठले तत्क्षणीं । साहित्य घेवोनी सांगतें ॥६४॥
 पिंपळेधरासन्निध जावोन । गोदारेंती उकरोन । करोनि श्रीपादाचें पूजन । समाधी पुरून टाकिली ॥६५॥
 तेमान कळतां विपासी । धावोनि आले नाथापासी । नाना रूपेणें ठेवितो त्यासी । बहिष्कार तुजसी म्हणताती ॥६६॥
 कोण अधिकार मंत्र तुजलागोन । जिता संन्यासी टाकिला पुरोन । यतिहत्या घडली तुजलागोन । अर्भकापण कोण हें ॥६७॥
 नाथ म्हणती ब्राह्मणांसी । श्रीपादें आज्ञापिलें आम्हांसी । आजी समाधी घेणें मजसी । तुम्हीं निश्चयेंती साह्य
 न्हावें ॥६८॥ म्हणोनि आलों निश्चिती । पूजा कराविली आमुचे हातीं । मंत्र त्यांचे तेचि बोलती । समाधी घेती स्वानंदें ॥६९॥
 विप्र म्हणती एकनाथा । दोय नाहीं जरी तुमच्या माथा । तरा दिव्य ध्यावें आतां । सर्वांदेखतां सांपूर्णें ॥७०॥
 पापाणनंदी पिंपळेधराचा । चारा भक्षाया तेणें साचा । नाथ म्हणतो हेतु तुमचा । पुरवील सर्वांचा मनोरथ ॥७१॥
 नाथ म्हणती सर्वेधरा । सेविजे हा ठेविला चारा । तोपवा सकळ्यांच्या अंतरा । नंदी पुष्करा टाकित ॥७२॥
 चारा टाकितोचि पुढे । नंदी भक्षिता जाला करवाडे । कवळ टाकितोहि न पडे । मळकुडे मागती ॥७३॥
 देखोनि पालांटांचें मानस । एकनाथ प्रार्थी त्या नंदीस । शेणमूत्र घावें दूर्मनीस । प्रायश्चित्त घ्यावयास त्यांलागीं ॥७४॥
 जें जें होतें भक्षिलें । गुदद्वारें मळटा टाकिलें । लवची द्वारें विसर्जिलें । तें घ्या बोलें नाथ तयां ॥७५॥
 मागिले म्हणती करा जलपान । नाथवचनें नंदी गेला उठोन । बोझांत उडी टाकोन । राहिला अज्ञान ते टापी ॥७६॥
 पेसा पाहोनि चमत्कार । निर्विकल्प जालें अंतर । मुखें करिती जयजयकार । जोडिती कर एकनाथा ॥७७॥
 काशीक्षेत्री तुजसीदास । हाचि योग घडला त्यास । तेणें जेवणिलें विषेधरनंदीस । प्रत्ययो ब्राह्मणांस दाविला ॥७८॥
 ऐसेच आम्हां हें येथें । चोज दाखिलें एकनाथें । अद्भुत दाखिलें लीलेतें । दबडिलें विकल्पानें आमुच्या ॥७९॥
 धन्य साधु एकनाथ । केवळ ईश्वरचि साक्षात् । यासि होतां शरणगन । चुकती अनर्थ गर्भवास ॥८०॥
 करावया जगदोद्धार । प्रगट साधूंचे अवतार । यांसि निंदी जो पामर । तो नर नोव्हे तर जाणवा ॥८१॥
 करोनि नाथाचें स्तवन । सर्व आश्रमीं जाती परतोन । नाथ दिजां करिती नमन । म्हणती करा पूर्ण असावी ॥८२॥

अधिकोत्तर नायकीर्ती । दिवसोदिवस जाली वाडती । द्वितियेपासोनि चडती । कळ्यागती चंद्र जेथी ॥८३॥
 परी त्याचे पाठीं असे क्षय । संतकीर्ती निर्मळ सतेज अक्षय । श्रवणपठणीं पाप जाय । तारक होय मुमुक्षां ॥८४॥
 असो आणिक एक कथन । तें किंचित करितों निरोपण । श्रोतीं बह्वे सावधान । देहजे अवधान श्रवणासी ॥८५॥
 चांग्या भंगी प्रतिष्ठानीं । स्वामीं रत निर्मळ मनीं । नाथद्वारा नित्य येवोनी । झाडलोड करुनी जातसे ॥८६॥
 आपण आणि कांतां । सेवा करिती उभयतां । संतउच्छिष्ट प्रसाद सेवितां । आनंद चित्तां मानिती ॥८७॥
 जव जंव करिती प्रसादसेवन । तेणें शुद्ध होय अंतःकरण । आवडी उपजे त्यालागोन । करितां श्रवण नामघोष ॥८८॥
 द्वारी उगाचि बैसत । आल्यागेष्ट्यातें नमित । पुराणकथा श्रवण करित । काळ सारित या रीतीं ॥८९॥
 दिवसोदिवस प्रेमभाव । अंगीं भक्तीचा उद्भव । वेळ जाऊं नेदी याव । लालसा अपूर्व भजनीं त्या ॥९०॥
 मोले भाविक येवोनि शरण । जाती नाथाचा उपदेश घेऊन । त्यांसी चांग्या पुसे वर्तमान । मंदिरीं जाऊन काय केलें ॥९१॥
 ते सांगती तयास । आम्ही शरण जालों एकनाथास । त्या सद्गुरूचा घेवोनि उपदेश । पावलों प्रसादाम स्वामींच्या ॥९२॥
 तन मन धन अर्पोंनि पदांसी । आज्ञा मागोनि जातों घरासी । निरंतर धागूं सेवेसी । कृपें दीनासी तारिती ॥९३॥
 हें चांग्यातें निरोपोन । पुढती आश्रमा केलें गमन । चांग्या परिसोनि त्यांचें वचन । लोढुपलें मन त्या काजीं ॥९४॥
 त्या दिवसापासोनी । लक्ष लागलें नाथचरणीं । पावतां नाथसन्निधानीं । करी विनवणी दीनवत ॥९५॥
 म्हणे जी स्वामी कृपासागर । मज अनायाचरी दया करा । पर्दी शरण मी दातारा । अंगीकारा दास हा ॥९६॥
 जेथें जेथें भेटतां । हेचि विनवणी होय करिता । वर्ष त्याचें कळलें नाथा । मनीं चिंता उद्भवली ॥९७॥
 येरु वारंवार करी प्रार्थना । दृढीं सद्वद अयु नयना । म्हणे आपगिजे मज दीना । येऊं वा करुणा अनाथाची ॥९८॥
 आपण शरणागत बहुपावन । केले पाहती माझे नयन । मी पामर द्वार धरोन । उपोषित पूर्ण तिष्ठतों ॥९९॥
 नाथ म्हणती तयासी । वं नित्य सेवेचि पावन होसी । भजन श्रवण घडे तुजसी । आणि संतांसी नमन तें ॥१००॥
 संत पाहती तुज डोळां । हाचि कृपेचा सोहोळा । उच्छिष्ट प्रसाद नित्य बेळा । लाभी आगळा होसी वं ॥१०१॥
 नित्य वंदिजे पदरेण । येणेचि होय सर्व कल्याण । प्रीति नेमें हेचि ध्यान । करितां आचरण मुक होसी ॥१०२॥
 येरु म्हणे समर्थ भलें । कृपें करोनि आज्ञाविलें । तें तव म्यां शिरी वंदिलें । परी उल्ले जगापेसें ॥१०३॥
 ती माझी लालसा खरी । पूर्ण करावी हेतु अंतरी । मग न बोलोनि उत्तरी । नाथ मंदिरीं प्रवेशले ॥१०४॥
 चांग्या मनीं वाहे चित्ता । केला मंत्र हेईन लाभता । रात्रंदिवस दैसे जागता । म्हणे नाथ एकांत गांठावे ॥१०५॥
 तंव नाथ नित्य प्रमाती । गंगास्नानालागीं जाती । आपण जाय संगती । करी विनंती लाभार्थ ॥१०६॥
 नाथ ऐकती नित्य श्रवणी । तोषवित्ती त्या मधुर वचनी । परी त्याच्या जो अर्थ मनीं । ती धणी न पुरेची ॥१०७॥
 चांग्यानें मनीं केला निर्धार । अर्पान देह पार्थावर । तंव नाथ स्नान करोनी सचर । येतां नमस्कार घातला ॥१०८॥
 चांग्या दृढ धरितां चरण । मुखें नाथ बटवी रामरुप । मलाशीं कर केला स्पर्शन । सावध म्हणोन बोलिले ॥१०९॥
 चरण नयनांजुलें धाडिले । वाक्पुष्प नाथा अर्पिलें । करपत्र जोडोनि टेविलें । श्रीकळ गोपिले भाळतें ॥११०॥

ऐसा पूजोनि सद्गुरुनाथ । प्रेमे प्रदक्षिणा घालित । नमन करोनि दंडवत । आनंदयुक्त जाहला ॥११॥
 त्मानंद कृपा साधावयासी । कबीर जपे अहर्निशी । करोनि घे मंत्रलाभासी । गोष्टी तैसी जाली हे ॥१२॥
 सो पुन्हा स्नान करोने । नाथ आथमा गेले परतोने । इकडे चांग्या आनंदघन । गुरुभजन करीतसे ॥१३॥
 कांतिसि सांगे गुह्यमात । सद्गुरु माझे एकनाथ । ते मज होवोनि कृपावंत । बीजगुह्यार्थ मंत्र दिव्हा ॥१४॥
 तरी आतां येथोने । मंदिरी वागावें जपोने । मी उपासक सद्गुरुचा जाण । शुचिभूतपण राखावें ॥१५॥
 नित्य सडासंमार्जन करावें । गंगास्नानासि नेम जावें । धूत वस्त्र पावीं नेसावें । असत्य न व्हावें येथोनी ॥१६॥
 करोनि द्वारी वृंदावन । करीत जा तुळसीपूजन । आपुलिया भागांतुन । प्राप्त अर्पण गाईतें ॥१७॥
 जें जें मिले आपुल्या देवें । तें तें सद्गुरुसी अपवि । प्रसाद म्हणोनि सेवावें । प्रेमें भजावें गुरुवर्या ॥१८॥
 कांतवचना ऐकिलें । तें साध्वीनें जीवीं धरिलें । आचरण शुद्ध चालविलें । अर्वाच्य त्यागिलें मांसादि ॥१९॥
 ऐसें नित्य आचरणां । दंड बाणलें त्याच्या चित्ता । सदा सर्वदा हरिगुणवार्ता । बोलती उमयतां प्रेममुखें ॥२०॥
 भागवतसंप्रदाय आचरण । कपालीं रेखी ऊर्ध्व चंदन । तुळसीमाळा कंठीं धारण । नम्रवृत्त पूर्ण भूतमात्रीं ॥२१॥
 सद्गुरुद्वारांची नित्य सेवा । प्रेमभावें आवडे जीवा । दर्शन हेतु जीवीं वरया । प्रसादमेवा उच्छिष्ट सेवी ॥२२॥
 यापरी हा क्रम । चालविला तेणें उत्तम । प्रेमभावें भक्ती निःसीम । सुखीं नाम स्मरतसे ॥२३॥
 असो सांप्रदायीचे गृहासी । सद्गुरु जाती भोजनासी । हें वर्तमान श्रुत कांतेसी । होतां भ्रतारासी विनवीत ॥२४॥
 जी स्वामी परिसा वचन । आपण अनुग्रह घेतला पूर्ण । परी अद्यापि न दिव्हे गुरुसी भोजन । सांप्रदायी जन देताती ॥२५॥
 हा ॥२६॥ आतां सद्गुरुसी प्रार्थून । निर्मत्रणें करितों संधी पाहोने । त्यांही सावध असावें जपोने । सिद्ध करून साहिव्या ॥२७॥
 यापरी सांगोनि कांते । आपण जपे संधीतें । भेटतां विनवी सद्गुरुतें । नेमोनि मातें दिन बावा ॥२८॥
 माझे सर्व हेतु भले । सहृदय समर्थें पूर्ण केले । शेष केवढेंचि उरलें । तें दयाळें पुरविजे ॥२९॥
 तव सद्गुरु त्यातें बोलती । कोण हेतु सांग चितीं । तंव येरू नमोनि प्रीतीं । करी विनंती सप्रेमे ॥३०॥
 मी पददास अनाथ दीन । माझा आश्रम कोजे पावने । सर्व सांप्रदायवरी गमन । प्रसाद सेवून देतसां ॥३१॥
 ते सर्व समर्थ असती । मनोदयान्वयें सेविते । श्री दुर्बळ गरीव निश्चितीं । उद्धवली प्रीती पूर्ण व्हावी ॥३२॥
 सद्गुरु गद्गदा हांसोने । जा ऐकिलें म्हणती वचन । केले आश्रमी प्रवेशन । येरू आनंदघन जालासे ॥३३॥
 हयें वदे कांतेतें । मानिले वचन सद्गुरुनाथें । तूं वेगो करी गृहशुद्धीतें । आणि साहिव्यातें निवडिजे ॥३४॥
 कांता म्हणे जी उत्तम । कधींचा सांगा नेमिला नेम । तैसाचि साध्वीन मी क्रम । तो म्हणे वर्म विसरलों ॥३५॥
 या नेमासाठी । सद्गुरुसी जोटीन करपुटी । वंदोनि द्वारजलछाटी । निरखीं दृष्टीं हुणोनी ॥३६॥
 नाथसदनी होतसे पुराण । करूं विसले भाविकग्रवण । तव चांग्या बोलतसे गजोने । प्रसादा कोण दिन सांगा ॥३७॥
 तें सर्व तेथें ऐकती । काय बोलें चांग्या निश्चितीं । तंव सद्गुरु सर्वां सांगती । हेतु चितीं तुन्हां ऐसा ॥३८॥

त्या हेतूने ऐकता । गदगदां हास्य पावले समस्तां । म्हणती काय म्हणार्थे भावार्था । वर्णव्यवस्था न कले त्या ॥२९॥
 शुद्ध याची निश्चळ भक्ती । भोवः भाव निर्मळ चिन्ती । अभेदपणे सुशील वृत्ती । निष्ठा प्रीती आगळी हे ॥१४०॥
 उपजला समस्तां कळवळा । म्हणती जी स्वामी कृपाळा । उच्छिष्टपात्र आपुले वा प्रेमळा । पुण्विजे लळा विनयाचा ॥११॥
 परिसोनि सकळांचा संवाद । सद्गुरु म्हणती चांग्या सावध । उदयीक संपादी प्रसाद । ऐवोनि आनंद जाला त्या ॥४२॥
 येरू गेला आश्रमासी । उदयीक नेम सांगे कनेसी । तंव तिच्या हर्ष न माय मानसी । शुची आश्रमासी त्वरे करी ॥४३॥
 प्रभातकाळी उठोन । आदीं केलें गंगास्नान । आगारिलें सदासंमार्जन । धूत वसन बांधविलें ॥४४॥
 पुन्हा स्नानातें केलें । वस्त्र नेसोनि उदक भरिलें । त्वरे साद्विज भेटविलें । मग आरंभिलें पाकतें ॥४५॥
 पाक अवघा सिद्ध जाला । म्हणे पाचारिजे सद्गुरुला । येरू ज्ञान करोनि उतावेळा । रंगमाळा काढीत ॥४६॥
 गंध अक्षता पुष्पहार । पाट पात्र मांडिलें सुंदर । धूप दीप प्रियकर । सिद्ध समग्र पै केलें ॥४७॥
 मग द्वाारवती स्पाला आपण । उत्तरी वस्त्र स्वीधीं धेवोन । उदकेंनी मृणमयत्र करी धारण । जाय पाचारण राठला ॥४८॥
 मार्गी जातां लोक पुसती । कोठें जासी सत्वर गनी । येरू सांगे तयांप्रती । आजि भोजना येती गुरुनाथ ॥४९॥
 त्यांसि जातों पाचारण । विस्मयो करिती सकळ जन । अहो हें विपरीत कारण । केव्ही घडोन येईल ॥१५०॥
 एक म्हणती कौतुक । पाह्या उगलेंचि देख । एकाय साधु परी अर्भक । नारीं आवश्यक लागतो ॥५१॥
 मार्गे यवनाचे धर्त । भोजनासि गेला निर्धारी । आगांही मांडिली तीच परी । पाहूं सत्चरी आतां ते ॥५२॥
 मग कुटिल निंदक दुष्ट जन । द्विजसमूह अनेक वर्ण । नायाश्रमी पावले येवोन । बैसले बैसून सुभोवते ॥५३॥
 नैद्यामाजीं चांग्या आला । द्वाारप्राचीं उभा ठेला । म्हणे सिद्धता जाली जी दयाळा । त्वरे चला भोजना ॥५४॥
 नवल देखोनि भाविक हांसती । कां हो न कले या वर्ण याती । लाज न धरोनि चित्ती । नायाश्रमी पाचारि ॥५५॥
 नंव कुश्चिन्त म्हणती हे सद्गुरु । यासीं नाहीं आपणर । येथें वर्णवर्ण नाहीं विचार । ब्रह्माकार सर्व या ॥५६॥
 जे शरण येती अनाथ । त्यांसी करिती हे सनाथ । निर्वहण नाहींच मनांत । दैत जनांत सोंपिले ॥५७॥
 एक म्हणे धन्य नवलई । भेदाभेद यांसी नाहीं । समसमानत्व सर्वां टायीं । निर्विकल्प देही सर्वदा ॥५८॥
 एक म्हणे विदेहस्थिती । सर्व मार्गे एकनाथी । दोष अदोष कहरना खंती । विपरीत चित्ती नाही त्या ॥५९॥
 नाथ सदय उदार कृपावंत । पुरविती सकळांचे मनोरथ । असो चांग्या वारंवार प्रार्थित । जन विपरीत बोलती ॥१६०॥
 शब्द चांग्याचा श्रवणपुटी । त्यांतहि जनांच्या ऐकती गोटी । हृदयीं आटविला जगजेठी । न बोलती होठों कवणांनै ॥६१॥
 येरू पाचारिणं प्रार्थोन । नाथे सहजें डोलविली मान । तपाकडे पाहोन । जा जा म्हणोन बोलिले ॥६२॥
 त्या चित्ती ऐसें गमलें । जा येतो हें जाणविलें । पूर्ण मन निश्वासिलें । गमन केलें आश्रमा ॥६३॥
 पदनाथायेष्टित । चमत्कार पाहावया जग बैसत । नाथ ज्ञानचर्चा बोधित । आनंदयुक्त सर्वांत ॥६४॥
 इकडे चांग्या पाहे वाट । पदप्रज्ञाळणीं शटपट । उण्णोदक मांडिला पाट । सर्व थाट पाटिले ॥६५॥
 नाथ न येती अथापवरी । आंत बाहेर येस्वारी करी । विलंब लग्नावया कोण परी । न कले अंतरीं मज कांही ॥६६॥

सद्गुरुचरणी चांग्याचें चित्त । हें जाणें तो श्रीभगवंत । स्वयें होवोनि एकनाथ । पावले मंदिरांत तयाच्या ॥६७॥
 येतांच येरें वंदिले चरण । केलें सद्गुरुचें पादस्नान । बैसवी आसनावरी नेवोन । करी पूजन स्वकें तो ॥६८॥
 चंदन गेखिला निवळें । कंठीं सूदर्या पुष्पाळ्या । उटी चर्चोन वुक्ता माल्या । अंगपरिमळा अर्गजा ॥६९॥
 धूप दीप लाविले । सद्गुरुरुपा ओवाळिले । समचरणी भाळ ठेविले । कांतेनें वंदिले निजप्रेमें ॥१७०॥
 त्वरे पात्री वाढिले अन्न । सर्व केलें निवेदन । जगदात्मा करी भोजन । येरू कर जोडोन प्रार्थति ॥७१॥
 म्हणे जी स्वामी सद्गुरुनाथा । तुम्हांपोग्य हे नसती समर्था । परी प्रसंगें जाली जे सिद्धता । गोड आतां करोनि घ्या जी ॥७२॥
 रुचेल तें सेवायें । लागल्या आह्वापोनि घ्यायें । सुखीवरी पूर्ण घायें । पात्रीं ठेवायें प्रसादा ॥७३॥
 सन्निधून सद्गुरुराव । जाणोनि चांग्याचा चोखट भाव । म्हणे पदार्थ जाले अर्पूय । गोड सर्व लागती ॥७४॥
 मज भक्तिप्रेमाची आवडी । भाविकांची फार गोडी । प्रियकर लागे आम्ही वडी । वाढी मात कटी खादिष्ट ॥७५॥
 असो यापरी भोजन । गोड करी सद्गुरु नारायण । स्वतः घातां आपोशन । उठला घेवोन सर्वेश ॥७६॥
 चांग्या उणोदक देत । स्वामी पद मुख कर क्षाळित । मुखशुद्धीसीं तुळसीपत्र अर्पित । पाट सारित बैसावया ॥७७॥
 तंत्र बोलें पतितपावन । जा उभय करा प्रसादसेवन । येरू म्हणे आज्ञा प्रमाण । तांबूल देऊन सेवूं जी ॥७८॥
 तांबूलसाहित्य जंव पाही । तंत्र ते मुढींच आणिलें नाहीं । मग घावरोनि ते समर्था । पायीं डोई ठेविली ॥७९॥
 म्हणे जी विसर पडिला । त्वरे आणितों तांबूला । घेवोनि जाईजे आश्रमाळा । बोलोनि गेला बाजारी ॥१८०॥
 लीलानाट्यी जगदीश्वर । दाबिता जाला चमत्कार । पात्रें टाकोनि राखर । पावला मंदिर नाथाचें ॥८१॥
 इकडे चांग्या तांबूल घेऊन । आश्रमा आला परतोन । वरतिसि पुते घावरोन । सद्गुरु उठोनि गेलें का ॥८२॥
 येरी म्हणे केव्हां गेले । हें म्यां तंत्र नाहीं पाहिलें । येरू पाहे तो पात्रें विसरले । हें काय जालें नवल करी ॥८३॥
 मग पात्रें आणि विडादक्षिणा । घेवोनि करी तत्सुखा । वरतिसि म्हणे जातों नाथसदना । देवोनि नमना करोनि येतों ॥८४॥
 इकडे नाथाभोवती । मंडळी वैष्टि निश्चिती । म्हणती भोजना केव्हां जाती । पाचारोनि निश्चित चांग्या गेला ॥८५॥
 एक म्हणती सहा कळ । यासीं कळतां न लगे वेळ । हातरी असे क्षुधानळ । उतावेळ येईल चांग्या ॥८६॥
 ऐसें सर्व बोलतां । तंत्र चांग्या पावला अवचितां । म्हणे पात्रें टाकोनि समर्था । विडा न घेतां आलांती ॥८७॥
 हीं पात्रें तांबूल दक्षिणा । आणिली स्वामीस अर्पणा । मज आतां कृपाघना । दाबिजे चरणा नमनातें ॥८८॥
 तंत्र जन पुसती चांग्यासी । काय वर्तलें सांग आम्हांसी । येरू म्हणे सद्गुरुसीं । भोजन प्रेमेंसी घातलें ॥८९॥
 गंध अक्षता पुष्पहार । अर्पोनि झुजिला दाता । नैवेद्यादि सकळ उपचार । तुळसीपत्र मुखशुद्धी ॥९०॥
 तांबूलसाहित्य विसरलों । आणावया त्वरे गलों । मागुतीं आश्रमीं पावलों । न देखतां जालों विस्मित ॥९१॥
 पाहतां पात्रें देखिली डोळ । मग दक्षिणासहित घेवोनि तांबूला । सरसा पावलों उतावेळ । चरणकमळा नमावया ॥९२॥
 ऐसें ऐकोनि ते समई । आचंविता जाले आपुले ठायीं । पुसती नापासि नवलाई । केसें काई सांग तें ॥९३॥
 नाथ म्हणती त्याचा भाव । जैसा तैसाचि जाला देव । त्याची लीला अभिनय । न कले भाव कवणातें ॥९४॥

मोहोनि रूपातें धरिलें । देवां अमृत दानवां ठरविलें । परी कर्म त्यातें न कळे । पार्यां ठरविलें काम्यकवनी ॥९५॥
 कल्पना तरी उघडा द्वार । नयनीं अवलोक्य जगदीश्वर । ऐकोनि विलोकित्ती नारीनर । तेंव पूजाप्रकार चांग्याचा ॥९६॥
 चांग्याकरीं पात्रें नायाची । पूजाही ओळखिली साची । धन्य माय जगदीश्वराची । लज्जा भक्ताची राखी तो ॥९७॥
 चांग्या तुझे भाग्य थोर । तव गृही जेविला जगदीश्वर । नाय आणि श्रीकरधर । हुजा विचार असेना ॥९८॥
 कल्पना समूळ उडाली । भ्रांति आमुची सर्व गेली । एकनाया साहायन माळी । दूषिलें चांडाळीं वृथां आम्हीं ॥९९॥
 जे कोण्ही संतां दृष्टिती । काळीं तोडें त्यांचीं होती । खरव अर्धोनि पडती । यातना भोगिती बहु फार ॥१००॥
 ऐसा प्रश्नात्ताप सर्वांसी । होतां शरण जाले नायचरणांसी । आतां घेवोनि आश्रमासी । जाता गुणासी वर्णिती ॥१०१॥
 नाय सद्यः होऊन । चांग्यासि देती अभयदान । वचनामृतें तोडवून । म्हणती धन्य प्रेमभक्ती ॥१०२॥
 जयाचा दर्शनासाठी । कितेक बैसले वपाटी । भोगिती महा आटाआटी । तयां म. शौचटीं भेटे तो ॥१०३॥
 वायुआहार धूतपान । करितां नाना तपादि साधन । कितेक करिती जपपण्ढदान । तयां न घेवोनि भेटे हा ॥१०४॥
 तो तुझा देखोनि मावय । भोजनीं घेवोनि झाला प्राप्त । पूर्ण केले तुझे मनोरथ । भाग्यवंत होसी तूं ॥१०५॥
 येरु म्हणे जी मायवापा । ही सर्व तुमचीच कृपा । काय वाणू या चरणप्रतापा । भवभयतापा वारक हे ॥१०६॥
 नाय हृदयीं झाले सद्गुरु । म्हणती कृपे वळला तुज गोविंद । तो सेवीं पूर्ण प्रसाद । बोधिला छंद सोडूं नवो ॥१०७॥
 सप्रेम चांग्याचें अंतर । दंडप्राय घाली नमस्कार । म्हणे सेवा घ्यावी निरंतर । न पडो अंतर हें मागें ॥१०८॥
 चांगा सद्गुरुसी तें नमोन । आश्रमा गेला आज्ञा घेवोन । भगवत्प्रसाद केला सेवन । आनंदघन उभयतां ॥१०९॥
 यापरीच राण्या महार । तोही नायचरणीं तत्पर । कृपाघन वळला त्यावर । अभयवर्त दीधला ॥११०॥
 भोजना जातां ब्राह्मण टपती । तें रूपें दोन धरोनि निश्चिती । तोषवोनि अर्त्यजाप्रती । ब्राह्मण चित्तीं धनविलें ॥१११॥
 उभयां सम समाधान केलें । द्विज पाहतां थकित जाले । तें वर्न कोणातें न कळे । कौतुक दाविलें अद्भुत ॥११२॥
 सद्गुरुचरणीं भाव जडतां । निष्ठा प्रेमें सेवा होनां । त्याची न पाहोनि याति वर्णता । पावणें अनंता निर्धारें ॥११३॥
 एकनाथें केलें गुरुसेवन सद्गुरु । जाले त्यातें प्रसन्न । तेणें करविलें श्रीदत्तदर्शन । वप्रदान पावविलें ॥११४॥
 तो प्रसादक अभयवर । एवनाय फळला साचार । प्रसन्न होवोनि सर्वेश्वर । सेवेंत निर्भर वागला ॥११५॥
 नायमहिमा वाढवावया । साहा होणें यादवराया । भक्तावरी पूर्ण दया । कोनि माया निरसी तो ॥११६॥
 त्या प्रसादें नायकीती । प्रमायमान फाकली क्षिती । ऐकोनि भाविक शरण येती । नाय करिती पावन त्यां ॥११७॥
 कायें शरणागता पावन । ही दत्तआज्ञा पुरवीच जाण । ते एवनाथें शिरी बंदोन । कती उद्धरण अनन्याचें ॥११८॥
 ब्राह्मण क्षत्रिय शूद्र वाणी । उपदेशें पावन चारी खाणी । जे शरण येती हेतु धरोनी । त्यासी नोक्षदानी आपंगी ॥११९॥
 उत्तमातें अंगीकारिती । हें नवल नोव्हे निश्चिती । परी चांडाळ हीन याती । कृपा करिती त्यावरी ॥१२०॥
 येथें यातिवर्णाचा विचार । पाहणेंचि न लागे साचार । मुख्य भाव भक्ति सप्रेम अंतर । निष्ठा गोर पाहिजे ॥१२१॥
 नाममंत्र सकळीं तारक । भाविकां यावा निःशंक । महा दुराचारी पावन देख । भगवत्पात्र प्रमाण या ॥१२२॥

येथें शंकर नाणिजे कांहीं । नाम तारक सर्वा ठायीं । परी पावनत्व अनुगृहीत । कृपा पाहीं सद्गुरुची ॥२३॥
तो सद्गुरु एकनाथ । अवतार ज्ञानियाचा निश्चित । म्हणोनि टीका ज्ञानेश्वरीत । जाली प्राप्त त्या आज्ञे ॥२४॥
ग्रंथ पाहतां ज्ञानेश्वरी । टीका रचिली गीतेवरी । ते एकनाथ पाहोनि निर्धारी । उपजलें अंतरी वेगळेंची ॥२५॥
या भगवद्गीतेवरी आपण । कांहीं चालवायें निरोपण । मग मपीपत्र लेखन । सिद्ध केलें टविलें ॥२६॥
तो ग्रंथ आरंभावयासी । मुहूर्त पाहिला वेगेंसी । ज्ञानेश्वरी अर्थ मानसी । निरामयेंसी पाहती ॥२७॥
सपूर्ण ग्रंथा अवलोकिलें । वाटे कांहीं बोलायें आगळें । याहोनि विशेष शब्द चांगले । ऐसें भाविलें मानसी ॥२८॥
जाणोनियां वर्मासी । काय करिता जाला अधिनासी । नाथ प्रभातें गंगास्नानासी । जाती नेमैसी त्या संधी ॥२९॥
लोक अवधे निद्रिस्त । बाजारी नसे कोणही जागृत । लीला प्रगट करी समर्थ । शिवप्रद शरणांगता ॥३०॥
रुंगराचें दुकान । दीप लाविले प्रभायमान । उत्तम घोर महावखें घेवोन । चालवी संधान रक्षें ॥३१॥
भलतें बघें भलतें ठिगळ । लावोनि भरिती रक्षळ । दुकानां उभारिले पुष्कळ । अयोग्य सखळ भासावया ॥३२॥
तंव नाथ प्रभातें उठोन । करूं जाती गंगास्नान । वाचें करिती नामस्मरण । पाहती दुकान मार्गांत ॥३३॥
रक्ष करीतसे रक्षक । चित्रचित्रिचित्रें अंधर । पाहोनि अन्योन्य प्रचार । पुंसती विचार बीभत्स वर ॥३४॥
येरु म्हणे जा मार्ग धरोन । पुसावयाचें काय कारण । शोरधोरचेंही मन । ऐसेंचि योजून राहिलें ॥३५॥
तपालागीं हे सहन होतें । भलतैसें योजिती ज्ञाने । नग आम्हां कां न जालें करावयातें । न विचारोनि पुरतें पुसतसां ॥३६॥
एकोनि तयाचें वचन । मनीं विचारी पडिले दाखण । करूं गेले गंगास्नान । परी संचित मन जालेंसें ॥३७॥
अहोदयस केला विचार । म्हणे हा कोण न कळे प्रकार । नायाचें चित्त नोव्हे स्थिर । तळमळ फार अंतरी ॥३८॥
पुन्हा प्रभातें उटले । गंगास्नानातें चालिले । पुसावया लक्ष लागलें । दुकानां पावले येवोन ॥३९॥
तंव त्याचा नित्य वेव्हार । दीप प्रज्वाळिला सुंदर । बेसला योजनी रक्षार । येवोनि महावख अमूल्य ॥४०॥
तें गुंजाळ आरक्त वर्ण । तया कृष्ण कावळीचें संधान । तें विपरीत नाथें देखोन । नोव्हे वचन आदरिलें ॥४१॥
अहो जी हे महावख शालजोडी । लाची हे काय मांडिली परवडी । रकटें लावितां पाचे जोडी । ही तंव मोडीं दिसेना ॥४२॥
तस बोलत तो रक्षार । काय बोलतां यांवार । योरां मनीं हेचि विचार । शब्द आम्हांवर नाहीं हा ॥४३॥
नाथ म्हणे हे ऐसें कर्म । कोण विपरीत आचरेल धर्म । कोणा मानलें हे सांगा धर्म । आम्हां धर्म पाहतां ॥४४॥
मग तो गद्ग्रां हांसोन । म्हणे ऐका जी सावधान । तुम्ही पुस्ततां म्हणोन । बरणें निरोपण आलें हे ॥४५॥
येथें कोणही एकनाथनामें असती । ते केवळ साधु भगवन्मूर्ती । ज्ञानी विचक्षण मान्य जगती । विस्वात कीर्ती जयांची ॥४६॥
तयांचे आचरणविचार । ते सर्वांस मान्य घोर । आम्ही वरु पाहोनि तो आधार । समर्थ प्रकार तयाचा ॥४७॥
ऐकतां होवली मनीं चिंता । म्हणे हा काय बदतो वार्ता । याचें धर्म पुसायें आतां । मज तो शोधितां न कळेली ॥४८॥
नाथ म्हणतो रक्षारासी । ज्या आधारें विपरीत आचरसी । ते मुद्र निरोरी मजसी । बंचोनि त्यासीं येवूनचे ॥४९॥
तस तो स रात्र वेवधारी । बोलता जाला मुरोवरी । अहो एतनाथ सखें अंतरी । लोंढी येती तपासी ॥५०॥

आंसी बावया उपमा । मज तों न दिसे कांहीं द्विजोत्तमा । परी त्यांनीं योजिलें कामा । त्या धर्मा निवेदितां ॥५१॥
 त्यांनीं पाहिला ज्ञानेश्वरीग्रंथ । जाणीतला सर्व नवितार्थ । तें वागलें त्या चित्तंत । आपणहि गीतार्थ वदावा ॥५२॥
 कागड दोत लेखणी । मुद्दें ठेविली सिद्ध करोनी । वारंम करावयाचे योजनी । एकनाथ मनी अस्ती ॥५३॥
 परी तें कैसें येईल दिसोन । पुसती तरी करितों निरोपण । आमुचें अवलोकिलें संधान । यापरी जाग दिसेल तें ॥५४॥
 वचन बोलतों आणीक उघडें । तें तूं ऐकें ना निवोडें । मज न वाटे त्याचें कौतुक कोडें । तें तंव कुडे एसें हें ॥५५॥
 ज्ञानेश्वराचिया पाठीसी । जो ओवी मन्हाठी रचेल गीतेसी । तेणें सुवर्णाचिया ताडासी । जाण निरोटीसी योजिलें ॥५६॥
 शालजोडोस न शोभे रक्ते । मंगल अमंगल ओखटे । पक्षाळीं न सती तिखटे । नगीं गारोंटें अयोग्य ॥५७॥
 यालागीं पाहिजे विचार । तो न जाणोनि प्रकार । भलतैसा करितां प्रहर । लोकीं विचपार वाटती ॥५८॥
 असो नाथांनीं हें योजिलें । मग आम्हां आचरतां काय जालें । तुम्हीं प्रीतीं विचारिलें । सांगणें आलें यासाठी ॥५९॥
 हें एकनाथें परिसोन । म्हणे ऐसा उपदेश करितां दुजा कोण । तें ताकाळ धरिले दृढ चरण । म्हणे दर्शन मज व्हावें ॥६०॥
 नृ कृपाळु परम होसी । चुकल्यानें मार्ग दाखिती । निवक्ता सांमाळिती । प्रबोधें बोधिती अज्ञाना ॥६१॥
 मातें ही लीला दावोन । आपण केलें साधधान । तरी आतां न करी अनमान । घावें दर्शन अनन्या ॥६२॥
 एका सद्गद हृदयीं दाडला । चरणीं भाळ सद्गद ठेविला । ऐसें देखोनि ते पेल्यां । प्रगट शाला गुरुदत्त ॥६३॥
 सादृश्य दिधलें दर्शन । ऊठ म्हणे करी अवलोकन । एकनाथ पाहतां निरखोन । समाधान पावला ॥६४॥
 त्रिगुणात्मक दिव्यमूर्ती । पदपाणी विराजती । भूषणवाणे दिव्य शोमती । सजुमार कान्ती भव्य ते ॥६५॥
 रूप पाहतां मनोहर । वृत्ति जाली तदाकार । हें देखोनि कृपासागर । आलंगिलें सत्वर एकनाथा ॥६६॥
 म्हणे जनार्दन सन्निधान । तुज दिधलें वत्पदान । तें तूं गेलस विसरोन । योजिती कारण मल्लंतची ॥६७॥
 श्रीमद्भागवत एकादश स्कंद । तो ज्ञानमय असे प्रसिद्ध । त्याचा प्राहून संवाद । ओवीवद्द करी टीका ॥६८॥
 मागिलें कर्तव्ये रक्षण । पुढें आज्ञापिलें करी कारण । तें भाविक गातील सज्जन । होईल मान्य सर्वांत ॥६९॥
 भगवद्गोतेची टीका ज्ञानेश्वरी । त्याचा तो बोलिला या अवतारी । ती सद्गद खानंदाची लहरी । श्रवणें अंतरी सांठविजे ॥७०॥
 या जगदोद्धारसाठी । प्रगट शाली हे त्रिपुटी । त्या प्रसादावाक्याची हातधटी । साधील खोटी गोष्टी हे ॥७१॥
 ते मुद्रा झिरी बाहोन । आदर्श श्रवणीं कर्तव्ये सेवन । फोल नोव्हे तें मापण । अनुभव पूर्ण साधकां ॥७२॥
 या शब्दची रखोनि सोय । पुढिल्यानें चालवीं उपाय । मध्यें तवें पूर्ण अमय । गातां होय साध मी ॥७३॥
 ऐसें बोलोनि अमृतोत्तर । अदृश्य जाले योगेश्वर । विरलें बोधें नाथअंतर । आनंद पोर जाइला ॥७४॥
 अवधूतगुण वर्णान । गंगाप्रानालागीं जात । आन्हिक सारोनि तोरीं समस्त । आश्रमा त्वरित पावले ॥७५॥
 माध्यान्हिक सर्व उरविले । सन्निधि प्रसादानें पावले । वामकुडी सारोनि बैसले । पुराण आरंभिलें निरोपण ॥७६॥
 त्या दिवसापासोन । रसहृदी वादली गदन । श्रोने तन्मय होवोन । आनंदधन दृष्टी ॥७७॥
 जैसा नादें वेधे मृग । कीं फण विसासोनि पचम । कीं मकरंदी दृग्धे भृंग । ऐसे अयंग सर्वही ॥७८॥

गेने आनंदोनि पोटी । परम स्वानंदें बोलती गोष्टी । आजी जाली अमृतवृष्टी । लागेल दृष्टी एकनाथा ॥७९॥
 रायासी कळला विचार । आजिचे श्रवणीं खळां पाहर । हा दत्तकूपेचा प्रकार । माझें अंतर उरहासलें ॥८०॥
 दत्त दयार्णव शाणामता । सृष्टीं होय सांभाळिता । निवारीं अंतरींची चिता । मनोवा पुढीत ॥८१॥
 उदिले प्रसंगीं निरोपण । अतिगोड अमृताहून । ते पदवील दत्त दयाघन । करा श्रवण निजप्रीती ॥८२॥
 या संतसाधूंचें मानस । तृप्त करी हा अविनाश । लाडकें लडिवाळ्याची आस । पुरविणें मातेस साच कीं ॥८३॥
 दत्तदिगंबराचे आवडते । तुम्ही संत साधु भाविक श्रोते । योगी सिद्ध प्रेमळ ज्ञाते । कधीं तुम्हांतें न विसरे ॥८४॥
 ऐश्वर्य तुमचें अतिथोर । पहा एकनाथ पावले अमयकर । प्रतिपळ करी सर्वेश्वर । तुम्ही प्रियकर त्याचे ॥८५॥
 उदार तुम्ही भाग्यवंत । जाणोनि शरण अनंतहुत । तुमची पदसेवा मागत । मनोरथ पुरवा हे ॥८६॥
 इति श्रीदत्तप्रबोधप्रणय । श्रवणेंचि पुरती मनोरथ । श्रोते परितोत भाविक भक्त । पंचपंचदशोध्यायार्थ गोड हा ॥८७॥

॥ इति पंचपंचदशोध्यायः समाप्तः ॥

अध्याय ५६ वा

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

जय सद्गुरु दत्त संदया । कल्याणना विश्वनिलया । दे मती तुझे गुण गाया । वंदितो पायां सद्गर्वे ॥१॥
तूं परब्रह्म परात्पर । तुझिया कृपेसी नाहीं पार । तुझा अस्तां अभयकार । चालेल सुंदर निरोपण ॥२॥
तुझे क्यामृत हें जीवन । करूं इच्छिती श्रोते पान । तें भवमयहाराक रसायण । तापप्रमोचन होय जें ॥३॥
तव लीलेचा अद्भुत रस । त्या सेवनीं भाविकां उल्लास । तूं पुरविता त्यांचें मानस । आनंदवी श्रोत्यांस निजकृपे ॥४॥
मागिले अध्याया अंती । पुरुकरवेषें बोध निश्चिती । करोनिया एकनाथाप्रती । दर्शन प्रीती दीधळे ॥५॥
निजबोधें करून । केलें त्याचें समाधान । वर देऊनी अमयदान । दिधली आठवण मागिली ॥६॥
आज्ञा वंदोनि एकनाथ । संदना पावले हर्षभरित । वरदानमुहूर्त अभिजित । आरंभिला प्रंय परम प्रीती ॥७॥
श्रीमद्भागवत सुंदर । व्यासोक्ति परम नागर । शुक्मुखें रस अपार । करीत स्वीकार परीक्षिती ॥८॥
त्या प्रंयी घुरस रसिका । श्रीपें रचिली दिव्य टीका । तो वृसिंहप्रसाद नेटका । फळे वाचकां सकळित ॥९॥
द्वादश स्कंद भागवत । एकाह्नि एक विशेष बहुत । त्यामार्जी गोड अद्भुत । दशम विख्यात एकादश ॥१०॥
सर्वांमार्जी सार जाण । प्रवृत्ति पुरुष रूपें दोन । कीं या तनूसांजी पूर्ण । अस्ती प्राधान्य जरीशिव ॥११॥
कीं प्रवृत्तिनिवृत्तिविचार । कीं सगुण-निर्गुण प्रकार । तेवीं हें भागवतीसार । स्वंद निर्धार दोन हे ॥१२॥
दशम स्वंदी दयार्णव । प्रावृत्त वाणी वोलिले भाव । ते कृष्णलीला अद्वैत । वर्णिले लावण अनुपम ॥१३॥
प्रेमरसिक ते वाणी । आल्हादकारक श्रोत्यां श्रवणी । प्रेमळ भाविकां लावे घणी । लेखवी लेणीं भक्तीचीं ॥१४॥
पुढील जो एकादश । ते भक्तिज्ञान वैराग्यरस । तो आज्ञासी एकनाथास । कृपे अविनाश स्वमुखें ॥१५॥
रची यावरी तूं टीका । प्रंय होईल नेटका । मान्य होईल सकळियां । ज्ञान वाचकां होईल ॥१६॥
यापरी आज्ञा होतां । एकनाथें वंदिली माथां । झाला टीका आरंभिता । सद्गुरुनाथा वंदोनी ॥१७॥
पांच अध्यायपर्यंत । प्रतिष्ठाननगरीं रचिला प्रंय । प्रगटोनि जगद्गुरु अवलोकित । पाहोनि वदत सुखरद ॥१८॥
म्हणे हा निर्विघ्न जाईल शेवटासी । तूं चिंतान करीं मानसीं । सर्वमायें ह्मीकेशी । सांभाळीत तुजसी निजरूपें ॥१९॥
अतो प्रतिष्ठाननगरीं एकब्राह्मण । भाविकगृहस्थ होता जाण । तेणें अध्याय लिहून । घेतले दोन वाचकव्या ॥२०॥
शुद्ध त्याचा भावार्थ । नित्य नेमें असे वाचित । त्यासी उपजला हेत । विश्वनाथदर्शनाचा ॥२१॥
नाथआज्ञा घेऊन । काशियात्रेसी केलें गमन । करोनि विद्येश्वराचें दर्शन । नित्य भ्रमण यात्रेचें ॥२२॥
तो नित्य मनकर्णिकेसी । पठण करी नाथकाव्यासी । तंव यतिदिश्वर खानासी । येती वेगेंसी त्या टायां ॥२३॥
ते म्हणती कोणता कोण प्रंय । टीका वदतां प्रावृत्त । येरू म्हणे श्रीमद्भागवत । एकनाथवृत्त टीका हे ॥२४॥
एकतां विपरीन भासलें । त्यांनीं गुरुसी मठी निवेदिलें । त्यांचें मन कोषावळें । म्हणे त्या आणिले पाहिजे ॥२५॥
गुरुआज्ञा वंदोन । नेलें तथा पाचारून । खाणी पुस्तनी वर्णमान । करी निवेदन गृहस्थ तो ॥२६॥

प्रतिष्ठाननगरी एकनाथ । परम साधु भगवद्भक्त । त्यांती टीका हे नेमस्त । बैली ययार्थ स्थापिया ॥२७॥
 ऐकोनि कोपले सन्धासी । म्हणती प्राहून टीका भागवतासी । हें अयोग्य कर्म निधयेंसी । दंडाचें त्यासी आणोनी ॥२८॥
 मग प्रतिष्ठाननगरीचे ब्राह्मण । त्यांसी पत्र केलें लेखन । दुजें पत्र नापालागून । सिद्ध करीन पाठविलें ॥२९॥
 दोन शिष्य बोलके पंडित । शिक्षा करावया समर्थ । ऐसे पाठविले त्वरित । ते प्रतिष्ठाननगरीत पावले ॥३०॥
 अधिप्राभियांसी पत्र दिधलें । वाचितां वर्म जाणीतलें । म्हणती त्याचें सामर्थ्य आगलें । बळन चले आमुचें ॥३१॥
 आपण त्यासी दंडितां । आमची तुम्हां साक्षता । येरु म्हणती दावाचें एवनाया । आम्ही सर्वथा न भिऊं ॥३२॥
 मग एकनाथाचे सदन । प्रामीक पावले त्या घेवोनी । ते काशिस्थ सम्य देखोनी । नाथ नमनी प्रवर्तले ॥३३॥
 करोनि साष्टांग नमन । प्रेमें दिधलें आलिंगन । विनवी तयां कर जोडून । कौटून आगमन स्वामीचें ॥३४॥
 मनीं असे कोण अर्थ । तो दासासी कराना श्रुत । नापनम्रता देखोन बहुत । मोघ निधित विराला ॥३५॥
 मग गुरुपुत्र दिधलें हातीं । तें नाथ वंदोनि वाचिती । मयितार्थ ध्यानीं आणित । आनंद चिती पाहिला ॥३६॥
 म्हणे विश्वेश्वर संहस हाते । दर्शन साधया पाचारिलें । सद्गुरुमायेचें पत्र धाडिलें । त्वरित गेलें पाहिजे ॥३७॥
 मग उडवातें पाचारोन । अधिपत्य दिधलें सोंपोन । पंचाध्यायी सवें घेऊन । केलें प्रयाण एकनाथी ॥३८॥
 सवें स्वामीशिष्य काशीकर । सुमुद्रें निघाले बाहेर । तंव आणखी उदयें दोघे बरोबर । सेवेसी सत्वर धाडिले ॥३९॥
 ऐसे पांच मार्गी जाती । आनंद मार्गतिं क्रमिनी । स्नामिशिष्य सुखावती । जडली प्रीती अद्वयें ॥४०॥
 काशीक्षेत्री पावले । स्नानसंध्यादिकर्म सारिलें । दर्शन विश्वेश्वराचें घेतलें । शिष्य गेले गुरुपाशी ॥४१॥
 करोनि साष्टांग नमन । आद्यंत केलें निरोपण । स्वामी म्हणती त्या आणोन । मठी घेऊन बैसायें ॥४२॥
 पापरी सांगोन शिष्यांसी । स्वामी गेले मठभिक्षोसी । ते शिष्ये एकनाथासी । आणोनि मठासी बैसविलें ॥४३॥
 स्वामी भिक्षा परस्वळी । तीन शत शिष्यमंडळी । तंव मठीहूनि शिष्य तये वेळी । सांगे स्वळीं आणिलें त्या ॥४४॥
 स्वामी वेदशास्त्रसंपन्न । सकळिकां शिष्ट विप्रां ब्राह्म । ऐसा असोनि सुद्ध । अविश्वेक दारुण वेदिला ॥४५॥
 मग तीन शत शिष्य पाचारिले । स्वामीनीं तयांसी आज्ञाविलें । एकनाथ मठी बैसविले । तुम्ही ये वेळें जाईजे ॥४६॥
 अर्ति टाडी निरखोन । पांच पांच दंडक करत लाजव । ऐसे पंधरा शतें कांजला तेथून । पुढें ग्राहून वेजंजा ॥४७॥
 अवश्य म्हणोनि निघती । मार्गी विचार करिती । काय सद्गुरु आज्ञा देती । ते तो निश्चितीं न माने ॥४८॥
 ताडितां जरी प्राण जाय । मग सहज ब्रह्मत्वा होय । ऐसियासी कायें काय । कोण उपाय योजावा ॥४९॥
 कोणी म्हणती उगेच जाऊं । मुग्धरूपें दर्शन घेऊं । शब्दें त्यांतें शोधून पाहूं । अपराधी भिऊं कासया ॥५०॥
 प्रह्लादाच्या अंगावरी । शिष्यकंदरू घालवी करी । त्यांतें दिशों लागले केसरी । मग ते चीत्कारी पळाले ॥५१॥
 वीं अंगी शोधवितां पन्ना । ते धुत्कारितां देखती खगा । मग जीवमेणें फिरती मार्गां । विपरीत लागून करिती ॥५२॥
 तेवीं एकनाथा दंडावयासी । स्वामी पाठविली शत शिष्यांसी । ते विचार करोनि मानसी । संचरूं मठांसी पाहती ॥५३॥
 इकडे एकनाथ आनंदभरित । सहजस्थिती बैसला ध्यानस्थ । हट्टीं कणादि निरखीत । नेधलें चित्त त्या चार्णी ॥५४॥

तंव एक शिष्य मठी पावला । एकनाथा अवलोकिता जाहला । तंव तो देखिला घनसंविळा । कांसे पिवळा सकळी
 ॥५५॥ मुगुट कुंडलें शोभायमान । चतुर्भुज विराजित कंकण । कौस्तुभ वैजयंती वाहुभूषण । उत्तरी वसन क्षीरोदक
 ॥५६॥ शंख चक्र गदा पद्म । आयुधें शोमली चारी उत्तम । रूप लावण्य मनोरम । वाटे विश्राम सकळांचा ॥५७॥
 कमलावृती आकर्ण नयन । भव्य विराजित सुहाय्य वदन । जानु जंघा सरळ पूर्ण । सुकुमार चरण पदतळें ॥५८॥
 एकावळी सलंक्कटी । क्षुद्र घंटा शोभती बटी । करंगुळी मुद्रिकादाटी । तेज मुगुटी सुप्रभ ॥५९॥
 पर्दा शंखी बळे तोडर । आजानुवाहु उदार । आदि पुरुष विघंभर । नयनीं साकार पाहिला ॥६०॥
 जो पडूं आला मठांत । तया अनंत भासन । स्तुतिस्रोत्रें करोनि नम्रित । पादाकृत सर्वही ॥६१॥
 मूर्ती पाहतां आनंदघन । निरखितां जालें उन्नम । कैचें कार्य कैचें कारण । नयनीं नारायण कोण्टला ॥६२॥
 कोणी कोणास न बोलली । तटस्थ जाल्या सकळ वृत्ती । भाव अभावा जालीं आंती । देहस्थिती कैची त्या ॥६३॥
 बाहेर एक शिष्य होता । तेणें स्वामीस जाणविली वार्ता । पावले सर्वही मोहना । एकनाथा पाहतांची ॥६४॥
 वेडीं जाहली पाहतां सारीं । कोणीच नाहीं देहावरी । हें परितो न ते अवसरी । स्वामी अंतरीं लोंबले ॥६५॥
 म्हणे हें कोण नवल । मजही वाटे घालील मूल । आरंभिलें कर्म होईल फोल । वेसेल झोल योग्य ते ॥६६॥
 तरी आतां ऐसें करी । आसन घाली पडघांतरी । त्याची दृष्टि न पडावी मजवरी । मग त्या दारीं आणीन मी ॥६७॥
 शिष्ये परितोनि मात । सांगिल्याऐसें वेलें गुप्त । दुसऱ्या द्वारे स्वामी प्राप्त । आसनीं बसत येवोनी ॥६८॥
 वृतांतवत होवोनि मानसीं । रोपें बोले एकनाथासी । अर्मका मृदा अधिकारासी । नेणोनि आचरसी भलत्या कर्मा ॥६९॥
 सर्व वेदशास्त्रांचें सार । श्रीमद्भागवत सुंदर । प्राकृत टीका रचिसी त्यावर । परी शिक्षा घोर करीन मी ॥७०॥
 उगेंच वंटाव माजविलें । भोळे भाविक भोदिले । तें येथें आनां न चले । सोडवीन चाळे क्षणमात्रें ॥७१॥
 परितो न स्वामीची रोपमात । विनविता जाला एकनाथ । जी स्वामी तुम्ही म्हासमर्थ । अनायास नाथ करावें ॥७२॥
 दयावृत्तं सद्गुरुमाउली । मज दीनाची दया उपजली । कृपे पाचारणप्रविका पाठविली । पाहता मुखावली तनु मक्षी ॥७३॥
 आवेसरिता आलीं धांवोन । असे मनीं पाहार्जे चरण । ते वां न दावा वसालागेन । मी अनन्य दमचा ॥७४॥
 ज्या अर्थी मज आज्ञाविलें । तें आपण पाहिजे पाहिले । शोषितां अमान्य जरी झाले । तरी न पुढिले वर्णीन ॥७५॥
 पंचप्राध्यायी निरोपण । झालें पाहारे शोभून । न रुचतां मनकर्मिके नेउन । पा वुडवोन स्वामिया ॥७६॥
 आधीं घेवोनि परीक्षा । चुनतां करावी शिक्षा । ती संसादावया दीक्षा । न करी उपेक्षा नन तुम्हां ॥७७॥
 आयुनी शिक्षा प्राप्त असावी । तो मान्य त्रैलोक्यासी । म्हणोनि चरण मी पदांसी । पावन पानरासी वटावें ॥७८॥
 परितेनि नापाचें वचन । म्हणे जाणसी कार्यावण । हे सर्ववैसृते कैद होवोन । वाढीं मावण न बंरिती ॥७९॥
 कै शिष्य म्हणनीं स्वामी । शुभचा उपदेश घेवया अजही । त्या पुन्ययोगें शांतिची उन्मी । लावण्ये परमदीं लाभ हो ॥८०॥
 अननं जन्मीं करितां लाभ । सरी ऐका न मिळे कधीं माय । तापसी दिगंबर गांविनी योग । तपांसी संग न घेव हा ॥८१॥
 वेदशास्त्रे जया गती । विधि हर जया ध्यानी । तो वगळता वगळायनी । प्रकृत मूर्ती प्रगट हे ॥८२॥

जो प्रणवरूप परमात्मा । जो व्यापक सर्वत्र । तो साकार हा दिते आम्हां । तुम्ही सर्वोत्तमा पाहा जी ॥८३॥
 ऐसे ऐकोनि वचन । विस्मयो करी स्वामी आपण । म्हणे हे कैवी वरिती भाषण । दूषण भूषण होऊं पाहे ॥८४॥
 लालुचलें स्वामीचें चित्त । म्हणे पडदा काढा त्वरित । काढितांचि पाहे अनंत । खराची भक्त वैसला ॥८५॥
 पाहतां नेत्रीं निरखोन । सावयव झालें दर्शन । गळाला स्वामीचा अभिमान । उठला नमन करावया ॥८६॥
 श्रीहरिरूप नयनीं पाहतां । आनंद न समाये चिता । जयजयकार झाला होता । समूळ विकल्पता बुडाली ॥८७॥
 वर्पना झाला आनंद । नेत्रीं पाहिला आनंदकंद । नमू धांवले तईं वृंद । तंव एकनाथ प्रसिद्ध प्रगटले ॥८८॥
 स्वामीचा कर वेगीं धरिला । एका सद्गुरूं नमिता झाला । वाचेसी म्हणे दयाळा । करितां कृपाळा हे काय ॥८९॥
 मो अपराधी तुम्हां शरण । मज अनाथा कर्ते पावन । तंव नाथा देतो ते आलिंगन । करिती समाधान वचनोक्ती ॥९०॥
 म्हणती एकनाथ आणि नाथ । हे अद्वयरूप निश्चित । आम्हां भेद झाला घुषा प्राप्त । दर्शनीं पात झाला तो ॥९१॥
 असो नाथा जवळी वैसवून । पंचाध्यायीं केली श्रवण । तो अर्थान्वय पाहोन । निर्विबल्य मन झालेंसे ॥९२॥
 धन्य धन्य एकनाथ होसी । तूं जगदोद्धारार्थ प्रगटलासी । मानव सत्य तूं नव्हेसी । पूर्ण ब्रह्म कळालासी आम्हांति ॥९३॥
 आतां इतुके करावें । येथें टीकेतें पूर्ण रचावें । श्रवणें आम्हां निवचावें । प्रेमभायें मार्ग तुम्हां ॥९४॥
 देखोनि सकळींच प्रेमरहस्य । एकनाथ म्हणती अवश्य । तुमच्या कुर्ये मज नाहीं आलस्यः । स्वरोनि उपास्य आरंभ ॥९५॥
 पण्मास तेथें राहोन । टीका रचिली संपूर्ण । श्रवणें तोपलें यतीजन । भाविक सज्जन तेथींचे ॥९६॥
 ग्रंथ संपूर्ण होनां । आनंद झाला भतिचिता । मग शिष्यांसि स्वामी होय आज्ञापितां । महोत्सव आतां करावा ॥९७॥
 वैदिक शास्त्री पंडित । व्युत्पन्न ज्ञातें मंडित । यातें पाचारा त्वरित । करोनि श्रुत हें वार्ता ॥९८॥
 सर्व सरजाम मेळवून । करूं सरस्वतीचे पूजन । यासी न लाविजे व्यवधान । साहित्य संपूर्ण सिद्ध करा ॥९९॥
 शिष्ये आज्ञा बंदिला । श्रेष्ठतें पाचारणें केलीं । आद्यंत वार्ता निवेदिली । ऐकोनि कोपली मती त्यांची ॥१००॥
 भागवतावरी प्राकृत टीका । हें तों न माने आम्हां लोकां । स्वामी कां पावले अविचेका । मान्य सकळिका शब्द ज्यांचे ॥१॥
 तेणें स्वामीपाशीं पावले । वंदोनि श्रेष्ठ बोलने झाले । तुम्ही सर्वाधिष्ठ आगळे । प्राकृतीं लुब्धलें मन कैसे ॥२॥
 जया भूततांचे अधिष्ठान । तेणें करावें काय भिक्षाग्रहण । सर्व अलंकारमंडित पूर्ण । तेणें पाषाण कठिण वाहावा ॥३॥
 यापरी आम्हां भासलें । हें तुम्हां कैवी गोड झालें । हीन याती रूप चांगलें । कैवी वरिलें जाय तें ॥४॥
 जरी तुम्ही अंगीकारिलें करोनि प्रीत । आम्ही नायकों तुमची मात । शुद्ध कांचनीं खापर जडित । तें न भूषित योग्यातें ॥५॥
 सांडोनि जडित दिव्य अलंकार । भूषणीं भूषणाव्या काय गारा । त्यजोति अमृत योगरा । कांजवणीं आसारा सेवावें ॥६॥
 तुम्ही मान्य करावलाह । मग तें बंध होईल सकळतें । कोण पुसेल गीर्वाणातें । घातक आम्हांति हें कर्म ॥७॥
 म्हणोनि न मानों या तुम्हांसी । हें बुडवूं नेवोन मनकर्णिकेसी । मग दुष्टगती उठोनि वेगेंसी । हिसकोनि प्रयासी घेतलें ॥८॥
 रणें उचलोनि नेला । तो मन कर्णिकेंत मिरकाविला । अघटित ईश्वरीला । न कळे कवणाला अतक्य ॥९॥
 विप्रयोग दुष्टे करोन । उदकीं बुडविला भीमसेन । परी त्या रक्षी नापाषण । केला परिपूर्ण दृष्ट बली ॥१०॥

कर्म चित्रांगद बुडविला । तो नागकन्येने पाताळी नेला । सर्वेश्वरकडे तरोनि आला । ऐश्वर्यव्यासमंत्रत ॥११॥
 पापाणी लोटिले प्रल्हादासी । बुडविले शोधूनि सिंधुजव्यासी । कप धांवोनि मिजभक्तासी । तारी हृषीकेशी स्वलीले ॥१२॥
 यापरी दुष्टी तो ग्रंथ । बुडावया टाकिला मनकर्णिकेत । तंव एकाएकी अकस्मात । काढिले हान गंगेने ॥१३॥
 जडित कंठणेनें मदित पाणी । येतां ग्रंथ धरी झेलोनी । जैसी माता कळवळोनी । मोहें उचलोनी वाळा घे ॥१४॥
 ऐसा तो कोणी धरितां । कर भागीरथाचे पाहतां । टक पडले तें समस्तां । दुष्ट चितां विसरले ॥१५॥
 भाविक भक्त प्रेमळ सज्जन । चमकारें तोपले सकळ जन । जयजयकारें टाळी पिठोन । घन्य धन्य वाखाणित ॥१६॥
 घांतां कळली स्वामीसी । धांव घेतली वेगेंसी । उडी टाकिली मनकर्णिकेसी । मस्तकीं प्रयासी घेतले ॥१७॥
 परम उल्हासे आनंदयुक्त । बाहेरी आले घेवोनि ग्रंथ । येथें योजक दृष्टांत । श्रोते सेत अवधारा ॥१८॥
 दुरी करावया दूषण । अग्निप्रवेश जानकीलागोन । तीस तेजरूप निघता तेथून । उल्हासले मन सकळांचे ॥१९॥
 कीं अग्नीत टाकिला प्रल्हाद । तोन वळतां निघे बाहेर । शुद्ध तें सकळ जाला अल्हाद । सुरबुंद संतोपती ॥२०॥
 तेवीच हें दिव्य जालें । विशेष जनीं मानवले । पाखांड्यांचे मुख काळे झाले । यती आनंदले सर्वही ॥२१॥
 मस्तकीं घेवोन ग्रंथ । खस्खळा पावले त्वरित । मग मध्येसव आरंभिला बहुन । आदरें पूजित सदांचे ॥२२॥
 भोजन देवोनि समस्तां । गौरविले त्या एकनाथा । क्षेत्रीं मिरविले प्रया । भेटती संतां सर्वही ॥२३॥
 गुण एकनाथाचे गानी । कितेक सांप्रदायी होनी । कोणि प्रयाच्या प्रती । क्षेत्रज्ञ ठेवित आदरें ॥२४॥
 बुखानंदबुष्टी सकळां । ससंग लाधला प्रेमळां । द्वेष भेद अहंकार खळां । आली अवकळा पळले ॥२५॥
 मसो कवणे एके दिनीं । एकनाथ निद्रित सुखस्थानीं । तंव श्रीखंड्या पावला समीं । म्हणे सावध वचनीं होदजे ॥२६॥
 म्हणे वं जी तुम्ही विसरले । मासं लग्न होणें राहिले । तुमचे संकल्पा उणें आले । सावध घेले तुम्हासी ॥२७॥
 ऐसा होनांचि दृष्टांत । सावध झाले एकनाथ । मनीं मागोल आठवित । चित्तानंत जाहले ॥२८॥
 म्हणे देवाधिदेवा रुक्मिणीवर्मा । या संकल्पासी सक्था । कैसे करूं सांग आनां । अनापनाया श्रीहरी ॥२९॥
 या संकल्पाचें निरसन । कैदायोगें करूं जाण । तुजवांचेनि सांगेल कोण । उपाय पूर्ण मज आनां ॥३०॥
 नाथ पडला संकटी । पुढे प्रगटला जगज्योती । येणें प्रेमें चरणीं घातली मिठी । म्हणे या संकटी पायलासी ॥३१॥
 अशे दयाळा पांहुंरंगा । सिद्ध संकल्पास उपाय सांगा । वचनीं दया उजवली श्रीरंगा । भक्तभरभंगा अंतरां ॥३२॥
 म्हणे मागवती अल विवर्ण । असे रुक्मिणीचें पाणिप्रदण । त्याचें विस्तार व्याव्यापन । प्राहणी निरोपण करावें ॥३३॥
 यापरी एकनाथासी । सांगोनि अद्वय हरीप्रेसी । भग शोधोनि त्या आश्रयासी । रुक्मिणीतीरासी आरंभिले ॥३४॥
 रामजयंतीनासाठी । मनकर्णिकेचे तीरी । यथासांग गिहारी । ग्रंथ निधारी संपविला ॥३५॥
 मद्राक्षे वारागसी । तेथें सारगेनि द्रव मंदासी । आद्या मागेनि सर्वासी । निघती वेगेंसी नाथ ते हां ॥३६॥
 संन्यासी स्वान भाविक प्रादुग्ग । सान योर अरथे जन । वरिती नापाची कोट्यग । सप्रेमें नयन वाहनी ॥३७॥
 मग्ये सर्वा आश्रयिले । निजमाथें क्षेत्रज्ञ पंडिले । जपजयकार सगळीं घेले । नाथ निघाटे तेवोनी ॥३८॥

यरे मोगतिं क्रमिती । पावले प्रयागा त्वरित गती । भागीरथी घेवोनि सांगाती । स्वस्थानपंथी चालिले ॥३९॥
 अनिनिविड पंथ क्रमोने । वन अदि उल्लंघोन । मार्गी दासोपंताचे दर्शन । होनां आलिंगन जाहले ॥४०॥
 जोगाईचे आंच्यासी । वास्तव्य त्या दासोपंतासी । हेतु उपजला मानसी । प्रसन्न दत्तासी करावे ॥४१॥
 मग पुत्र कळत्र व्यापार । त्वजिले अनुतापे घरदार । पाहोनि निविड कांता । तप थोर मांडिले ॥४२॥
 साहोनि शीत उष्ण पर्जन्य । आहार सेवावे गलितपंथ । नाही आसन मृदु शयन । पापाणीं पडोन राहत ॥४३॥
 निर्विषय निष्काम । सुखी मजे दत्तनाम । देहीं मोगी अण्यथम । न इच्छा आराम कांहींच ॥४४॥
 मनुष्याचा पडो नेदी वारा । एक ठायीं न धरी वारा । दत्तदर्शनाचा ध्यास अंतरा । अन्य विचार न जाय ॥४५॥
 एवं बौस स्वपेपर्यंत । वास करितां अरण्यांत । क्षते शरीरा पडलीं बहुत । पीडा भोगित नाना परी ॥४६॥
 हे दृष्ट निश्ठा देखोन । प्रगटला अनसूयानंदन । समीप त्याच्या येवोन । शिणलारा म्हणोन आलिंगी ॥४७॥
 हजे कवळोनि पोटी । निजप्रेमे दिवली भेटी । शरीरव्यथेत निवडी । दिव्य दृष्टी पाहोनी ॥४८॥
 केला तयाचा अंगीकार । मस्तकां ठेविला अभयकर । उपासना बाणविली सुंदर । दिवला वर सद्भाव ॥४९॥
 दंत सङ्ग होता । येरे चरणीं ठेविला माया । बोटडे भागणे होय स्थायिता । दत्त ऐकतां संतोषती ॥५०॥
 दत्त होवोनि सुप्रसन्न । म्हणती हो तुझे कल्याण । भक्तिभाग्ये वूं पावन । करिती कीर्तन सुरस ते ॥५१॥
 स्मृतां मी अनन्यापाशा । वारितो सर्व संकटांसी । त्याच्या पुरवितो मनोरथासी । चिंता मानसीं न करीं वूं ॥५२॥
 दासोपंता देवोनी अभयवचन । अवधून जाले अट्टममान । प्रसाद खातीचा पात्रोन । येरु स्वस्थान पावला ॥५३॥
 दिवसोदिवस भाग्य थोर । धनसंपत्ती वाटे अपार । कांता पुत्र बलत्र । कामी कामदार रावती ॥५४॥
 अश्वशिवादि संपत्ती । दासदासी घरीं वागती । वैगुण्यता नाही कोणती । आनंद चित्ती सर्वदा ॥५५॥
 सदैव उदार शांत । दत्तभक्तीसी सदा रत । आल्या गेल्याचा सत्कार करित । पुरवी अर्थ सर्वांचे ॥५६॥
 प्रतिशंकसरी निश्चिती । उत्साह करी दत्तजयंती । साधुसंत घरा येती । तयांसी प्रीती अर्चित ॥५७॥
 भाग्य संपत्ति भक्ति वैभव । मज्जसी प्रसन्न श्रीदत्तदेव । हा अंतरीं वाहे अहंभाव । म्हणवी सदैव आपणां ॥५८॥
 असो त्या एकनाथ दासोपंता । भेटी जाली अवचितां । येरपरांसी आलिंगितां । सुखसमाधाना पावले ॥५९॥
 मग एकनाथा नेले आश्रमासी । आम्रहं राहिले तयासी । आदरसत्कारनेमसी । अधिकोत्तरासी जाणविती ॥६०॥
 सुभास अने मोजना । नूतन नित्य करावे पक्काना । जे रुचेल नाथाच्या मना । तदुपरी अर्चना अर्पित ॥६१॥
 नाथमुखे करोन । नित्य होनसे पुराणश्रवण । एकादशखंडीं टीका पाहोन । आनंदघन हुळती ॥६२॥
 उभयतांची एक भक्ती । एक आचरणा तैशीच प्रीती । कीर्तन भजनीं आवड चिंती । आनंदवृत्ती समसाम्य ॥६३॥
 पुढे वार्ता विचार । वेदांतवाक्य सारासार । निरोपणीं होती निर्भर । प्रेम अपार उभयतांचे ॥६४॥
 शिव कांहीं दिवस ब्रह्मोनी । नाथ म्हणती जावे सद्गती । हे दासोपंते परितोनी । मिठी चरणीं धातली ॥६५॥
 श्री विनंती ते वेलीं । दत्तजयंती आली जयली । ती शोभा पाहानी कृपाळीं । पुरविजे आळी हे माजी ॥६६॥

आप्रह प्रेमा देखोन । नाथ देती तया मान । तंव जयनी पावली सन्निधान । शृंगार सदन मांडिलें ॥६७॥
 सारवोनि शृंगारिल्या भिंती । मंडपादि छतें उमवित्ती । झालग मखें सिद्ध करिती । रम्य रचिती देवागर ॥६८॥
 समोवदील यात्रा जन । पाहावया उत्साह येती ब्राह्मण । निल होनेसे संतर्पण । कथाकीर्तन भजनघोष ॥६९॥
 सहा दिवसपर्यंत गजरसोहोव्या आनंदें होत । घाघें नाना तुरें वाजत । घोष होत भेरींचा ॥७०॥
 तेंचें एक नवल । होतसे येतां जयंतीवेळ । दत्तपुण्यपूजा खळखळ । रिचवे सकळ पाहती ॥७१॥
 देखोनि साक्षात्कार । सर्वही करिती जयजयकार । दासोपंत जोडोनि कर । नाया चमत्कार पाहा म्हणे ॥७२॥
 तेंच नाया जाणलें । यातें अहंभायें पीडिलें । मग मनींचें मनीं टेविलें । हांसोनि छपविलें त्या वर्मा ॥७३॥
 देखोनि वायूचें सुवाससंधान । वळें पर्जन्याचें चिन्ह । नयनाकृतीवरोन । जारीक जन समजती ॥७४॥
 नाथ परीक्षक चतुर । बोलावरी ओळखिलें अंतर । धीर गंभीर राहती सिर । अधीर उत्तर जहरती ॥७५॥
 असो उत्साह होतां संपूर्ण । दासोपंत स्वयें आपण । तृप्त करी याचकजन । देवोनी मान बोळवी ॥७६॥
 विदाव्या वाटोनि प्रसाद । पावतां सयळ्यांसि आनंद । बोळविले सकळ वृंद । वंदी संतपद सप्रेम ॥७७॥
 विनवी जोडोनि करपुटी । म्हणे सत्वर मागुनीं वाधी जी भेटी । असावी इकडे कृपावृत्ती । उत्सास पोटीं माहेरींचा ॥७८॥
 होतां सकळ्यांची बोलवण । नाथ म्हणतीं करुं गमन । येरू आदरसत्कार करोन । वंदी चरण नायाचे ॥७९॥
 म्हणे समर्पा मासपर्यंत । लावली तुमची संगत । ऐसा आनंद पुन्हा प्राप्त । कैचा होत अमाव्या ॥८०॥
 नाथ म्हणती येथें राहिलों । परमसुखार्ते आजवरी पावलों । तय भाग्य देखोनि आनंदलें । मुखें धालों संतांच्या ॥८१॥
 जातां विनंती तुम्हांसी । कृपा करावी हे आम्हांसी । अगल याचें कृष्णजयंतीसी । आळस यासी न व्हावा ॥८२॥
 अवदय म्हणती दासोपंत । येरायेरांची प्रेमप्रीत । परमानंदें आलिंगित । चरण वंदीत परस्परें ॥८३॥
 असो नाथ आज्ञा घेवोन । मार्गी करिती आनंदें गमन । जवळी देखोनि प्रतिष्ठान । गंगास्नान सारिती ॥८४॥
 सन्निध पावले नाथ । उद्धवासी कळली मत्त । मनीं होवोनि हर्षभरित । मेळवी साहित्य ते वेळें ॥८५॥
 तुळसीपुण्यांचे हार । बुका परिमळ सुंदर । दिव्या पताका अपार । समाज घोर संवांचा ॥८६॥
 दोल दमामे वाजती । पताका पुढें फडकती । नाना वाजंत्यांचे नाद होती । नाद उरती हृष्टरीचें ॥८७॥
 टाळ विणे मृदंग । सुरतळ अवघे सांग । वदनी आळविला श्रीरंग । भक्तमवभंग जगदत्मा ॥८८॥
 अभंग भजनाची धुमाळी । वैष्णव नाचती आनंदवहलें ॥ त्यामर्थें रंगला यनमाळी । पुढी निराळी दाटलीसे ॥८९॥
 देखोनि समारंभ घोर । धांवले क्षात्राल वृद्ध नारी नर । करीत भजनानंद गजर । गंगानीर पावले ॥९०॥
 सनीप नापा देखोनी । संन जानी लोटांगणी । जाली दर्शनाची दाटणी । मंडपघसणी आनंदें ॥९१॥
 मिठी पदतां आलिंगनीं । हृदय सद्गद अश्रुं नयनीं । प्रेमा न सांवरें कवणाळागोनी । अष्ट मुक्ती पाशर ॥९२॥
 श्रीगम स्नेहेकृती येतां । प्रेम न सांवरें भरता । अघोष्पापासियां समस्तां । दाटली सद्गदता अपार ॥९३॥
 नेवीं केपें जाणें सकळ्यां । प्रेम नावरे नरनारी वाट्यां । उदबे सुगम लागोनि भाट्यां । वंटीं माळा घानत्या ॥९४॥

सकल संतां सुमनहार । कंठीं सुदले प्रियवत । बुका निदळीं सुंदर । अर्चोनि जयजयकार पें केला ॥९५॥
 पुढें पताकांचे भार । आर्ये वाजती अपार । गाणें गर्जती वैष्णवनीर । हरिनामगजर करोनिया ॥९६॥
 मध्यें कावडी चाले गंगा । दर्शनें पातक जाय भंगा । नाथ चालती त्या मार्गा । प्रामीक जनांसमवेत ॥९७॥
 छत्रें चामरें डोलती । प्रेमें छंदें वैष्णव नाचती । आनंदघोषे टाळ्या पिढिती । आल्हादें पावती आश्रया ॥९८॥
 गृहप्रवेश करितां । सिंहासनीं देखिलें कृष्णनाथा । नाथें चरणीं अर्पिला माथा । प्रेमें दंडवता घालिती ॥९९॥
 प्रेय रेनोनी पुढतीं । तुळशी बुका पुष्पें अर्पिती । धूप दीप नैवेद्य स्वरित गती । उजळली आरती खानंदें ॥२००॥
 तम्रेम गावोनि रामकृष्णा । आरती श्रोवाळिली रुक्मिणीरमणा । आरत्या गावोनि नाना । तोषविला कान्हा यशोदेचा ॥२०१॥
 राहविला कोही गजर । पुण्यांजळींस ओढविले कर । करोनिया मंत्रोच्चार । चरणांवर समर्पित्या ॥२०२॥
 पुढतीं करोनि गजर नामाचा । समताल जयजयकाराचा । उस्ताड धोर व्रतानंदराचा । योग नमनाचा मागुनीं ॥२०३॥
 धोप यापरी स्नातविले । सर्वेचि पात्रांतें मंडिलें । स्नान नाथा करविलें । अर्चोनि बैसविलें स्वप्राचीं ॥२०४॥
 उद्भव अन्नानें पुरवित । गिरजाबाई स्वकर्तें वाढित । वाढणें सरतां घेतलें घृत । नैवेद्य समर्पित सर्वाभ्यंता ॥२०५॥
 घेवोनि आशेन । करूं बैसले भोजन । गोविंदनामें प्राप्त घेवोन । धाती संपूर्ण धर्णावर ॥२०६॥
 पणालाचि अन्न घेती । गिरजा वाढी बहु प्रीती । उद्भव प्रार्थना करिती । सुदिन म्हणती आजि आळा ॥२०७॥
 आनंदें सारिलें भोजन । करमुख केलें प्रक्षालन । नाथा मुखशुद्धीलागोन । केलें अर्पण तुलसीपत्र ॥२०८॥
 सर्वेचि सर्वां विदे देती । उद्भव जेविले पंक्ती । तोही आटोप होनां निश्चिती । पुराणा बैसती एकनाथ ॥२०९॥
 नाथ करिती निरोपण । आदरें श्रोते करिती श्रवण । तैही संपता कर्तन । आरंभितो आपण देवापुढें ॥२१०॥
 या कर्तनीं अद्भुत रस । श्रोते भाविक सेवितो सायकदाश । आरती करोनि सर्वांस । खिरापतीस वांढती ॥२११॥
 अस्तमानां सकलिक । संध्यावंदन करिती देख । श्रीह्रीसि धूप दीप नैवेद्य चोख । आरती सोजलिक पुण्यांजळी ॥२१२॥
 सकळीं उपहार प्रसाद । सारितां भजनीं आनंद । तेणें तोपे तो गोविंद । व्रतानंदगजरेसी ॥२१३॥
 पुढें ओंवाळिला सांवळा । नमनें सारोनि सकळां । शेजआरतीचा सोहोळ्य । त्या गोपाळा अर्पिती ॥२१४॥
 देवा उपवरें अर्चोन । तांबूल केला समर्पण । शेजेवरी पड्डबूल । मंडुळ स्तवन रंजीक ॥२१५॥
 सेजें पड्डविले हरी । सेवा जाणवी नाथखरी । मग पट्टे टाकोनि शडकरी । नमोनि मंदिरी पावले ॥२१६॥
 पावतांचि सुखसयनीं । सेवा जाणवी प्रेमें पत्नी । रंजवीतसे मथुर वचनी । खानंदें रंजनी सारिली ॥२१७॥
 तों उठोनि उपजाळी । पांचे कदोनि भूपाळी । जगवोनिचा वनगाळी । काकडा ओंवाळी याचगजरे ॥२१८॥
 मुख पाद प्रक्षालन । करूं गेले गंगेसि स्नान । सारोनि संध्यावंदन । पावले येवोनि आश्रया ॥२१९॥
 नित्य नेम जे प्रसंग । नाथ सारिती सांगोसांग । मानसादि सर्वे योग । नित्य उद्योग या रीती ॥२२०॥
 एकनाथ धरी नामभिमान । कराव्या जगदेवाराण । प्रत्यक्ष अवतारला रमारमण । उरला व्यापोन एकनाथ ॥२२१॥
 हा निबोद्धारसाढी । प्रगट झाला जयजेठी । तरणोपायार्थ दाखी राखडी । कृपाळी पाहे सर्वां ॥२२२॥

ईश्वर धरितां अवतार । भक्त त्याचे बरोबर । जिकडे जिकडे भास्कर । रस्मी समग्र त्यासवे ॥२३॥
 जळ्यासवे लहरी । प्रकाश दीपावरोवरी । डोल अवघा समोरी । कीळ तरी रत्नासवे ॥२४॥
 तेथे देवासवे भक्तजन । सेवे तिष्ठती रात्रंदिन । ते म्हणाल जरी कोण । उद्धव आपण उभयतां ॥२५॥
 कृष्णअवतारी उद्धव । तयासि सेवेची पूर्ण हांव । नायपदी जाणविती भाव । दास उद्धव लक्षा या ॥२६॥
 नायसेवेसि उद्धव सादर । एके दिवसी जोडोनि कर । म्हणे मावडे करावे सत्वर । जयंती समोर पावली ॥२७॥
 नाय म्हणती बरवे । यागलें तरी करावे । साहित्य सिद्ध करोनि उद्धवे । निमंत्री भावे विप्रांती ॥२८॥
 पाकसिद्धी सर्व होनां । मग पाचारिलें समस्तां । गंगापूजनीं एवनाथा । पुरवोनि साहित्या बैसविलें ॥२९॥
 मंत्रघोषे करोत । केलें श्रीभागीरथीपूजन । वाद्यघोष वाजती पूर्ण । धूप दीप नैवेद्य आपण केलें ॥३०॥
 आरती आणि पुण्यांजळी । करोनि दक्षिणा बांडिली । रंगमाळ्य वाडोति उतावेळी । भोजना मंडळी बैसली ॥३१॥
 यथाज्ञां दिविलें भोजन । तस केले अवघे जन । शोभविलें सभास्थान । नाथा आणून बैसविलें ॥३२॥
 झाले समस्तांचे अहेर । संपादिला वृद्धाचार । तांबूल दक्षिणा देवोन समग्र । नारी नर बोटविले ॥३३॥
 श्रीकृष्णकृपे करोनी । निर्यानंद नाथसदनी । वांढीं दिवस मास जातां लोटोनी । तंव जयंती येवोनि पावली ॥३४॥
 उद्धवासी हर्ष घोर । तेणें शृंगारिलें सर्व मंदिर । नाथ हिडती घोबर । प्रेमे प्रियवर निमंत्रिती ॥३५॥
 भावे जोडोनि पाणी । सखळा बोटती मधुर वाणी । नित्य प्रसादकीर्तनी । कृपा करोनी येवजे ॥३६॥
 उभय येनां सन्निध । प्रतिष्ठानीं सखळां आनंद । यात्रेसि येतां सेन वृद्ध । सुरे विविध वाद्य नाना ॥३७॥
 हाट चढोटे बाजार । भरलें वस्तूंचे प्रकार । दुमदुमिलें रत्ननगर । उत्थासैं अंतर सखळांचें ॥३८॥
 मंदिरासन्मुख शोभायमान । मंडप उभारिले विसीर्ण । छत्रे झालरी संयोगोन । द्वारीं तोरण लाविलें ॥३९॥
 मखरें सुंदर शृंगारिलें । मंडपीं कंदळीस्तंभ लाविले । हस्तिपट्टव सभोवतीं गोविले । दीपसखें बहुविधा ॥४०॥
 सन्मुख योजिलें कार्जे । नगराखाना द्वारीं बाजे । रंगणीं शोभा आली सहजे । यात्रा समाजे बहुशोभा ॥४१॥
 केवळ शोमलें वैकुंठमुवन । प्रसन्न विलसे जगन्मोहन । सिद्धी ऋद्धी निष्ठनी येऊन । देव संपूर्ण ते थायी ॥४२॥
 सुका तुळसी सुमनहार । पसारी आणि हालवे कर । देवासन्मुख हे बाजार । शोभा घोर महादारी ॥४३॥
 फोर्तनसनांभीं बैसत्र । लोड तिवासे टंकणे सुद्धा । टाळ विणे मृदंग देखा । समाज नेटकर उपवादा ॥४४॥
 वाज शृंगार झाली सिद्धता । प्रसादसादिल नाहीं निरंता । काभें ज्याची त्याच्या माया । झाला सोपिता उद्धव ॥४५॥
 यथास्थित सर्व सिद्ध झाले । उद्धवें एवनाथा जागविले । नाथ देखोनी संतोष पावले । आगिफ आडापिले उद्धवा ॥४६॥
 यात्रेसि येनील घोर लक्षान । पश्चादिक दीन हीन । ते ईश्वरूप जागोन । करो अर्चन योग्य जेसे ॥४७॥
 कोटे नागी द्वैतमार । व्यासवर्ये वरया देव । म्हणेनि नान त्या वासुदेव । शुद्ध भाव धरी येथे ॥४८॥
 पुरस्तिनं म्नी निधीर । हा वादिये कटा भार । पूर्वी कर्त्ता दाना विधंभर । नान विधंभर तपायें ॥४९॥
 भीरुने न म्हणे जागता । केंरी श्रोत्रविद्धी त्याची सुटा । सोभे ज्याची त्याची सूर्यहता । धरी लीनता सर्वभावे ॥५०॥

सुख निरोपिलें तुज । पूर्ण करी हरचोज । करावें लागलें सेवाकाज । राखिता लाज श्रीकृष्ण ॥५१॥
 ॥परी उद्धवा सुचविलें । आपण देवासन्मुख उभे ठेले । वरुणारसें प्रार्थिलें । प्रेमें ध्यालें हरिपदा ॥५२॥
 हणती देवाभिदेवा सर्वज्ञा । नाहीं कर्तव्यपणाची मज प्राज्ञा । गोड वरोनि धेई गुणज्ञा । तुझिया आज्ञा वंद्य सर्वा ॥५३॥
 मंगळरूप तुसा सोहळ्या । पहावया सर्व पावले डोळां । प्रकटोनि आनंदनीं सकळां । दीनदयाळा पावना ॥५४॥
 बाळलीलेचि आवड । प्रेमें जननी पुरवी कोट । मातेची तरी हेचि जोड । यावीण गोड आन नसे ॥५५॥
 असो यापरी करुणा । गावोनि प्रार्थिला त्रैलोक्यराणा । प्रेमें मिठीं घालोनि चरणां । म्हणे नारायणा सांभाळीं ॥५६॥
 भावण कृष्ण प्रतिपदेपासोन । आरंभ उरसाहा प्रथमदिन । नित्य कथा कर्तन भजन । प्रसाद भोजन सकळांसी ॥५७॥
 नाथ आज्ञा उद्धवा जैसी । सर्वांमिं सेवा जाणवी तैसी । उणें कांहीं नसे करुणासी । आल्हाद मानसीं सकळांच्या ॥५८॥
 तंव स्मरण धरोनि दासोपंत । प्रतिष्ठाना पावले त्वरित । वाजी शिविका रथ । परिवारासमवेत पावले ॥५९॥
 प्रतिष्ठानीं कर्ता प्रवेश । जिकडे तिकडे आनंद उल्हास । यात्रा मिळाली विशेष । नामधेय सर्वां मुखीं ॥६०॥
 मार्गी चालतां दाटणी । पुढें वारिती यंत्रपाणी । समूह पाहोनि लोचनीं । आनंद मनीं दाटला ॥६१॥
 जिकडे तिकडे जयजयकार । निरखितां पुढें देखिला वाजार । वस्तु भरल्याति अपार । पाहतां अंतर दुखावे ॥६२॥
 परम आनंदाचे गजरी । दर्शना जाती नरनारी । एक पडती एकावरी । कैची वारी मार्गांत ॥६३॥
 असो दासोपंत मार्गी चालतां । महाद्वारा जाला निरखिता । तेथें उभें देखिला श्रीदत्ता । त्रिशूल हातां मिरवे तो ॥६४॥
 पाहतां सद्गुरतें नयनीं । वेगीं उतरला शिविवंतुनी । सप्रेमभरें धांवोनी । विनटला चरणीं दत्ताच्या ॥६५॥
 म्हणे जी सद्गुरु दयाळा । येथें कां त्रिष्टसी कृपाळा । दत्त म्हणती रे स्नेहाळा । येथिची कळा अनुपम ॥६६॥
 मी येथें देवदी राखोन । आत्म्याचें कर्तों नाथा निवेदन । त्याचें आज्ञें प्रवेशन । होय जाण तुजसी ॥६७॥
 या एकनाथभाषासी । पार नाहीं निश्चयेसी । हा स्वयें अनंतर हृषिकेशी । जगदोद्वारासी प्रगटला ॥६८॥
 येथिचें कौतुक अपार । तें मी सांगूं कोठवर । न पुरे शोपाचें जिह्वार । येर पामर किती वाणी ॥६९॥
 पाहावें जरी तुझे मनीं । तरी तें मी दाखितें लोचनीं । येरुलाजे लागतां चरणीं । दिव्य देखणी दृष्टि दिली ॥७०॥
 म्हणे उगालाचि येथें उगा राहें । धणीवरी कौतुक पाहें । मान दाखविली दत्तसदये । दासोपंत होय पहाता ॥७१॥
 वृषभइंधन कास ओटोनि आणितो । दासोपंता शंकर भासतो । जटा मारें काठें ओढितो । आणोनि दाकिती नाथगृहां ॥७२॥
 ॥७३॥ त्याचें जंव आश्चर्य मानित । तंव कावडी बाहेर कृष्णनाथ । लवडसवडीं पाणी भरित । वरुण सांगात दुसराही ॥७४॥
 तंत्र करीं विष्ठायघोस । दत्त म्हणे पाहें त्यास । हा कुवेर रखी द्रव्यास । पुरवी विशेष कारणीं ॥७५॥
 तंत्र सहस्राक्ष देखिला । म्हणे कोण कार्य सोपिलें याला । तें अविनाश म्हणे अर्चितां द्विजाला । गंध पुष्प माला हा देतो ॥७६॥
 ॥७७॥ पैल दिसती हे आचारीलोक । तरी हे अवघेचि पावक । करिनीं सोम्यवल्मुंदरपाक । निर्मिती चोख पक्कानें ॥७८॥
 ॥७९॥ रंगवेली काटोनि दे आसना । पावें मांडोनि वैसवीं ब्राह्मणा । ओळखीं त्या चतुरानना । श्रीकृष्ण चंदना पुरवित

॥७८॥ उच्छिष्ट काढी धर्माधरी । तेंचि येथेंही कामधरी । हा मत्तकाजें बैजारी । उणें तिळभरी पडूं नेदी ॥७९॥
 धन्य एकनायाची भाग्यस्थिती । सकळ देवते तेथें रावती । कीर्तनसमयीं गणपती । अणि सरस्वती साह्यकरी ॥८०॥
 पैल नारद करितो भोजन । पाहें हे तुंबर सभें करिती गायन । हे कित्तर वाघें बाजबोन । करिती तनान आधर्य हें ॥८१॥
 देवांगना तृतीय प्रहरी । नृत्य करिती नानां परी । मुख्य त्रैलोक्यपति हरी । सोहळा वरी आपुला ॥८२॥
 त्या दत्तकृपें करोन । सर्व घेलें अवलोकन । अहंभाव गेला विसरोन । म्हणे धन्य धन्य नाथ हा ॥८३॥
 करवीं त्याची मज भेटी । दत्त गेले उठाउठी । मार्गे जावोनि कर्णपुटी । दासोपंत निकटी पावले ॥८४॥
 ऐकतांचि उठला एकनाथ । नेत्री पाहिले दासोपंत । येरें धांवोनि वरित । मिठी घालीत चरणांसी ॥८५॥
 प्रेमें डीरले नयन । उभयतां जालें आश्रित । उद्धवें स्थळ योजोन । रहावया स्थान दिधलें ॥८६॥
 अन्नसाहित्य मंडळीसी । घास दाणा पशेंसी । जें जें पाहिजे जयासी । तें तें तयासी पाववी ॥८७॥
 दासोपंत आणि नाथ । उभयतांचि प्रेम बहुत । नित्य सोहळा आनंदें वर्तत । आनंदभरित पाडोनी ॥८८॥
 कृष्णजन्माचा सोहळा । पाहती विमानां सुरवर डोळां । टांणी नरनारी बाळां । मेघमंडळां घनवट ॥८९॥
 रजनी होतां दोन प्रहर । एकचि झाला जयजयकार । वाघें बाजों लागलीं अपार । होत भदिमार उल्हाटयंत्रां ॥९०॥
 नाथ उभे कीर्तनी । गुलाल पुष्पें वांटोनी । प्रगटला म्हणतां मोक्षदानी । पुण सघनी वृष्टि होत ॥९१॥
 पुढें श्रीकृष्णमूर्ति मनोहर । तेज फांकलें अपार । वाळरू । अतिसकुमार । सुहाय्य वक्त्र वमलाक्ष ॥९२॥
 ओष्ट आरक्त प्रवाळ । मस्तकावरी शोभती कुरळ । कुंडलमंडित कर्णकमळ । विजयरा मुद्राळ भाळी तो ॥९३॥
 हृदयी मृगुलत्ता वत्सलांछन । आजानुवाहुमंडित भूषण । मणगटीं विराजती कंठग । जडित कोंदण कोंदिलें ॥९४॥
 करतळपत्रें आरक्त । दशांगुळीं मुद्रिका भक्त । मुद्रिका शोभत्या युक्त । अंगुलाप्री सक्त द्वितीयेचा ॥९५॥
 फंटीं कौस्तुभ वाघनख । वैजयंती एकावळ पदक । उदरीं त्रिरेषा त्रिलोक । नाभि निःशंक रेलुन ॥९६॥
 क्षुद्र घंटा कटीं शोभती । जानु जंघायुक्त दिसती । गोम्या सरळ विराजती । भूषण मिरवती पदाम्बुजी ॥९७॥
 बांध्या तोरव्या तोरड । पावनलें करी गजर । तो पतिनांचा अधिकार । भूषण घोर हरिपदी ॥९८॥
 द्वय पद सरोज निर्मळ । पदतळ आरक्त रातोपळ । युक्त येथें दशांगुळ । चंद्रिका तेजाळ दशाधा ला ॥९९॥
 पदकर तळपत्रीं देखा । सामुद्रिकचिन्हें नंदित रेखा । ध्वज वज्रकुस पताका । चिन्ह सुरेखा पद्मचक्र ॥१००॥
 गंगावसुना सरस्वती । सक परी विभक्त दिसती । हंसपक्षी तीरीं शोभती । पाचि विभक्ती परिसिजे ॥१०१॥
 शुभ्रवर्ण तोरव्या सोमरळ । वाटे वाहे गंगाजळ । शब्द त्याचा तो खळाळ । हंसमंडळ घागण्या तडी ॥१०२॥
 वरिल प्रमूचा पदवर्ण । तें यमुनेचें कृष्णजीवन । अंगुळी मुद्रिकानाद खळाळ पूर्ण । नखाप्री जडोन हंसतीरी ॥१०३॥
 चरणतळवे आरक्त शोभती । तेचि वाहे सरस्वती । रेखा लहरिया उठती । हंस चमकती रजरुण ॥१०४॥
 पद सरोजनीनराज । जयंतीपर्व पावले आज । म्हापुण्यसळ पावला सहज । दर्शन समाज मुक्त हा ॥१०५॥
 पावरी गवळ पाडोन । जीवें येथें निवलोग । हृदय पाळली बैसोन । जो जो म्हणोन हलविला ॥१०६॥

अनंदाचे पालखीं खेळणें । प्रेमसूत्राचे हिंदोळणें । मावयांचें गीत गाणें । वाळ पाहणें अनुलक्षें ॥७॥
 नांनां परीचें निविधे गीत । हाछर गांदले प्रेममंरित । नामउच्चार । कृष्णनाथ । ओसंगा घालित- सकळांच्या ॥८॥
 मंदझापाचा सुंदिन । सकळां ओसंगा श्रीकृष्ण । सद्गदित सकळांचें अंतःकरण । वाहती नयन-प्रेमजळें ॥९॥
 मधुरीं मूर्ते वैसविली । सर्वेच आस्ती उजळिली । निजमक्ती ओवाळिली । कुरबंदी केली एकनाथें ॥१०॥
 नापासिं जालें आलिंगन । आनंद राहिला वर्षान । संमाप्त करोन कीर्तन । लोटांगण घातलें ॥११॥
 मग साहिल्य आणोनि तेंवेळां । घुका लाविला सर्व भाळां । कंठीं सूदल्या पुष्पमाळा । वोंण्ही तांबुला वाटिती ॥१२॥
 कोण्ही सुठवडे देती । कोण्ही देती खिरांपती । प्रसाद वत्तासे देती हाती । गुलाल फेंकिते तें सर्वा ॥१३॥
 अंतरगुलावा सिंपितां । यात्रा नमी एकनाथा । आज्ञा मागोन सस्थानपया । जातां धार्ता सुखांच्या ॥१४॥
 सोहळा पाडोनि दासोपंत । ध्यानीं निमज्ज तटस्थ । स्थिर एकाग्र जालें चित्त । वाटे आनंदांत वैसलों ॥१५॥
 मग एकनाथें करी धरिलें । प्रेम दासोपंता आलिंगिलें । तें प्रीतीवरी आले । चरण धरिले नापाचे ॥१६॥
 अंशे नवमीचे दिवशी । पारणें केलें निश्चयेंही । प्रसाद पांवला यार्त्रेसी । आनंद सर्वदांसी जाहला ॥१७॥
 दशमीस आरंभिला काला । चोरी कर्मगाव्हाणीं बाळा । गाई राखोनि खेळती खेळा । बाळमोपाळासारखा ॥१८॥
 पेंळे संपविती संपला । लोणी दिव्हलें गोपाळा । दहीलाह्याचा करोनि काला । फेंकिते भेला येथेयां ॥१९॥
 प्रेमयासी जंन निश्चिती । जैसी जयाची असे शक्ती । मिठे खडे काले करिती । यात्रे आणिते भरोनी ॥२०॥
 नसंग येतां फेंकिते कपळे । तेंणें मुखोंग भरे सकळ । त्या प्रसादी नाही विटाळ । सेवितां सकळ पाप जाय ॥२१॥
 मस येथेयां तोडी । घालोनि उद्धासें फोडिते हंडी । तें पटतसे जनमुकुंडी । भिडाभिडी अद्भुत ॥२२॥
 जेवां घेटी आल्हाद । निजानंद पावले प्रसाद । प्रेम ओवाळिला गोविंद । आनंदकंद जगदात्मा ॥२३॥
 रोजा संपवोनि भोजन । करिती सकळ वैष्णवजन । मग विघ्रांती शयन । तेंव एकादशीदिन उरला ॥२४॥
 रोजाविकान सारिती । कयाकीर्तनें आरंभिते । दिव्या पताका उभारिती । छविना मिरविती रजनीत ॥२५॥
 अप्रियेचें नांनां प्रकार । झाडें लाविली अपार । नळे चंद्रज्योती प्रभाकर । दीपिका सुंदर दो वाही ॥२६॥
 पुढे वार्नतरे वाजती । त्यापुढें यंत्रे सुटती । यहन पाहतां चमकती । झाडें सडकती त्यापुढें ॥२७॥
 नाही मरातबोगरुदंटेके । मेघडंबर मकरमुखें । चंद्रसूर्यपान तेजीं चमके । पताका फडके वातवळें ॥२८॥
 तयामागे स्तभार । टाळ विणे मृदंग हल्लार । ढोल दमामे अपार । भजनगजर होतसे ॥२९॥
 नळे बाण तेथे सुटती । तारे नमीहूनी पडती । गगन जांवोनि पावती । अंश सर्तां येती भूतळा ॥३०॥
 तयामागे शिविकेत । वैसल्लासे कृष्णनाथ । बरी छत्रे चानरे टाळिन । कुंचे वारित मयूराचे ॥३१॥
 दोही वाशी चंद्रज्योती । अक्षय दीपिका जळती । भाट बंदीजन गर्जती । पवाटे गाती हरीचे ॥३२॥
 उदव रावे सेवेंत । शिविकेसर्व दासोपंत । भजनीं सप्रेम एकनाथ । मागेपुढे चालत नरनारी ॥३३॥
 निरुडे तिकडे आनंद । निडल्लासुमाईनां छंद । सद्गद झाला दुःखखेद । भेदाभेद निरला ॥३४॥

ब्रह्मानंदें मितवत । गार्ती नाचती साधुसंत । आश्रमासनिव सर्व येत । दहीं मुदें ओवाळित सांवळा ॥३५॥
 ऐसें होतां सरली निशी । तंव ती पावली द्वादशी । निल नेम सारोनि वेगेंसी । भोजनें सकळांसी दीधलीं ॥३६॥
 प्रसादीं होतां तृत । रात्रीं मांडिलें लळित । सोंगसंपादणी करिती नाय । खमुखें सिद्धांत ज्ञानवदे ॥३७॥
 पद्दर्शनाची शग । त्यांत प्रवृत्तीनिवृत्तीचे भाग । नाथ निवडोनि दाविती सांग । अद्भुतांग ओढवला ॥३८॥
 शेवटीं, अपराधी पतित । श्रीहरिसंगें भांडत । वादविवादें जिकित । येणेंचि घडत पावनत्वे ॥३९॥
 मग पायघड्या घालोन । प्रेमें पादपूजा करोन । पोडशोपचार अर्चोन । द्विजार्चन पें केलें ॥४०॥
 मग नमोनि संतांसी । पूजा अर्पिली भायें त्यांसी । धनवखें यथा शक्तीसी । देवोनि त्यांसी तृत केलें ॥४१॥
 मित्रोनि अवघे संतजन । केलें पतितांचें पूजन । देवअंगीचें प्रसाद संपूर्ण । पतिता अर्पण पें केलें ॥४२॥
 तीर्थप्रसाद पतितांसी । देवोनि पावन केलें त्यांसी । तो भगवत्कृपें वांटी सर्वांसी । अधिकार त्यांसी प्राप्त जाला ॥४३॥
 तीर्थप्रसादें समस्त । एकनाथें केले तृत । इतकीं पदें वदले नाथ । ग्रंथसंमत मित्रे त्या ॥४४॥
 ऐसी सरतां रजनी । उगवतां त्रयोदशीचे दिनी । प्रधाळणपूजा करोनी । संत भोजनीं तृत केले ॥४५॥
 ते दिनी शय्या देवासी । सेवा जाणवोनि वारिती श्रमासी । मग पाठवणी चतुर्दशीसी । करोनि सर्वांसी बोळविले ॥४६॥
 तंव दासोपंत विनविती । आज्ञा घा जी आम्हांप्रती । नाथ म्हणे श्रमलेती । घ्या विश्रांती दोन दिवस ॥४७॥
 प्रतिपदेपर्यंत राहविलें । सुप्रास भोजनीं तोपविलें । वल्लप्रसादें गौरविलें । तैसेंच आनंदविलें परिवारा ॥४८॥
 द्वितीयेचा मुहूर्त पाहोन । भोजनप्रसादा सारोन । येरयेरं करोन थंदन । आलिंगन सप्रेमें ॥४९॥
 नायासि म्हणती दासोपंत । तुमची लीळा अतिअद्भुत । तं मनुष्य नव्हे मूर्तिमंत । ईश्वर सत्य भासती ॥५०॥
 वेधील सोढव्य पाहोन । तटस्थ जालें माझे मन । पावले देवाचें दर्शन । कृपें करून दत्ताच्या ॥५१॥
 लोभ तुमचा असावा । माझा प्रतिपाळ करावा । विसर काधी न पडावा । मुकलों अहंमात्रा तव कृपें ॥५२॥
 बोलतां होती सद्गदित । उभयां प्रेम नावरत । बोळवितां दासोपंत । शिविवेंत बैसविलें ॥५३॥
 नापाकडे परतोनि पाहती । कृपा असीं घा म्हणे दीनारहती । नाथ नेत्रा पल्लव लाविती । जा जा म्हणती सुंदत ॥५४॥
 खाधामा गेला दासोपंत । मुखें नापाचे गुण गात । वेद्येवेद्यं महिमा आढवित । स्वस्यळा जात खानदें ॥५५॥
 इकडे एकनाथ सदनीं । उद्बवासह पावले येवोनी । सदा लीन भगवद्भजनीं । काळ कीर्तनीं सारिती ॥५६॥
 धन्य धन्य हे संतजन । धन्य धन्य त्यांचें अर्चन । धन्य प्रेमभाव मक्ती पूर्ण । धन्य नारायण वरा वेली ॥५७॥
 या संतांचा कीर्तनरस । श्रोतीं सेविला सावकाश । पुढील कथा अधिनाश । वदविता सुरस स्वरूपें ॥५८॥
 संत सदय उदार । कोष्ट त्यांचें बहु अंतर । संत दीनचि दातार । संत माहेर शाणागता ॥५९॥
 ह्या संतांचे चरणी । अननसुत लोकांणी । घा म्हणे जी वरदापाणी । म्हणोनि लोळणी घालित ॥६०॥
 इति श्रीदत्तप्रबोधप्रम । श्रवणेचि पुरती मनोरथ । श्रोते परितोत भाविरुमळ । पदपंचदशोप्यापार्थ गोड हा ॥६१॥

॥ अध्याय ५७ वा ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसख्यै नमः ॥ श्रीसद्गुरुदत्तानंताय नमः ॥

नमो सद्गुरुअविनाश दत्ता । सच्चिदानंदा समर्था । कृपाधना अनायनाया । पद्मगुणभरिता सर्वज्ञा ॥१॥
 ऐं सदय होसी उदार । शरणागता तुझा आधार । नाम स्मरतां धांवरी सत्वर । जाणोनि अंतर पावसी ॥२॥
 आपुल्या कृपें करोन । पावन केलासी जनार्दन । एका जनार्दनाचा दास पूर्ण । त्यासी कृपादान दीधळें ॥३॥
 त्या अनन्याची कीर्ती । वाढविली तुवां कृपामूर्ती । तेवीं दासोपंतावरुती । केलीस प्रीती अविनाशा ॥४॥
 उभय लीलेचा रस । गत कथाध्यायीं वर्णविला विशेष । परितोनि सुख श्रोत्यांस । त्या आनंदास पार नाहीं ॥५॥
 द्योते श्रवणीं वैसले । तयांचें चित्त असे वेधलें । त्यांसी तृप्त कीजे दयाळे । माते कनवाळे कृपा करीं ॥६॥
 मी तों मतिमंद अज्ञान । पतित अनाथ बुद्धिहीन । दुर्वेल करंटा अकिंचन । तोपवूं मन केंविं त्यांचें ॥७॥
 पांगुळा न साधवे गती । अंधा न परीक्षवे मोती । मुक्या न करवे पंडिती । बधिर ग्रंथी न झुरवाडे ॥८॥
 तेवीं हीन मी पामर । तोपवूं कैसेनि अंतर । म्हणोनि प्रार्थितों वारंवार । अमयकर देखजे ॥९॥
 तव कृपेचें महिमान । मुक्ता पाचस्पति होय जाण । पांगुळा गिरि जाय वेणून । अंध रत्न पारखी ॥१०॥
 अद्भुत तुझा कृपाकर । शत्रु जात आयके बधिर । उत्तरा देखील प्रत्युत्तर । हें लाघव घोर कृपेचें ॥११॥
 यास्तव दिनरजनी । तुज प्रार्थितों करुणावचनीं । मज तोपवीं अनायालागुनी । कृपादानां आपुल्या ॥१२॥
 आम्हां बाळकीं व्यापी आळ । तुम्हां पूर्ण करावी ती सकळ । म्हणोनि क्तें दीनदयाळ । भक्तवत्सल म्हणताती ॥१३॥
 तुझें नाम पतितपावन । दीनबंधु दयाधन । उदार दाता सर्वज्ञ । ऐश्वर्यसंपन्न तूं होसी ॥१४॥
 अनुपम तुझा सर्व योग । जाणसी अनन्याचे प्रसंग । भाविक प्रेमळ तुझें अंतरंग । त्याचे उद्योग साहसी ॥१५॥
 वक्ता विनवी श्रोत्यांसी । भक्त परम प्रिय दत्तासी । कांहीं न धरोनि घोरपणासी । करी काजासी सर्वस्वें ॥१६॥
 हा त्रिगुणात्मक सर्वेश्वर । ब्रह्मरूप परात्पर । शरणागतासाठीं अवतार । धरितो अपार पार नाहीं ॥१७॥
 अग्ररूपीच्या कैवारा । धरिलें प्रीतीं दशअवतार । करोनिया दृष्टसंहाण । धरिली धरा धृष्टी दंतें ॥१८॥
 आणिक चौदाचा प्रकार । कार्याकारणीं दाविला साचार । जगद्गुरु दत्त दिगंबर । आय प्रसर पुढती ॥१९॥
 जितुकी युगमार्जाची भरती । त्यांत चोविसांची गणती । माजी कल्पमानाची प्रवृत्ती । अवतार होती त्यामानें ॥२०॥
 त्या चौ युगामाजीं घोर । कलियुग अतिअनिवार । पापधृष्टी अति घोर । प्रवाह घोर दुराचरणीं ॥२१॥
 येथें च्छावया तरणोपाय । सर्वेश्वरें रचिला उपाय । अवतार भक्तांचे समुदाय । सखळ जीव तारावया ॥२२॥
 मुख्य अवतार कळीत दोन । आदि अंती प्रमाण । त्यांत प्रस्तुत बौद्ध होयोन । शून्य अवलोकन करी सर्व ॥२३॥
 कलियुगअंती प्रकार । प्रगट कळंवी होणार । तो दृष्ट अधर्माचा करील संहार । क्षाळील समग्र धरा हे ॥२४॥
 या कलियुगाचे प्रथमचरणीं । बौद्धरूप राहिला होयोन । संततातुं या मेदिनी । प्रगट करोनी योजिले ॥२५॥
 कृष्ण अवतार संपतां । उद्भवें प्रार्थिलें भगवंता । पुढें कलियुग घोर अवस्था । जीवा मुक्ता कैसेनी ॥२६॥

याचा तरणोपाय व्हावया । अमयाभूत यदा सदाया । कोण मंत्र कोण क्रिया । ती गुणालया निरोपी ॥२७॥
 रेकोनि उद्धवाचें करुणावचन । कृपे द्वे तें शीघ्रपण । म्हणती उद्धवा सावधान । करी श्रवण-सांगतो ॥२८॥
 उणें, आणी, अमृतास । ऐसा श्रेष्ठ मन्त्रधारस । तो सेविजे सावकास । अंतरी उल्लास धोनी ॥२९॥
 नन्नामाचें भजन । वाचें कृपाचें अनुदिन । म्हणी कराचें अर्चन । निश्चा धरोन संप्रेम ॥३०॥
 पाहें, पा, त्या पार्था । समरी उपदेशिली गीता । ते पुढिल्याचिया स्वार्था । साधिजे परमार्था अर्थ तो ॥३१॥
 या स्वीकारणी जो विनटे । तो म्हणू पावे गोमटे । त्याचें चुकती सर्व श्रुते । परसकटे वारील तो ॥३२॥
 उद्धवा तुम्हां संतांचे अवतार । कलियुगी प्रगटतील निर्धार । ते हा प्रगट करतील प्रकार । राहणी सुंदर आचरोन ॥३३॥
 उद्धवा, ते भक्तजन । केवळ असती, मग्राण । मी त्याचि यचनाधीन । कौतुके पुरवीन त्यांची ॥३४॥
 संतांसि जे शरण होत्री । निष्ठा प्रेम, विनय भक्ती । भाव सद्ग जयां चित्ती त्यां मी प्रीती प्रतिपाळीन ॥३५॥
 कल्पयुगे अवतार घेतले । नाना चरित्र दाखविले । परी भक्तप्रीतीच्या कळोळे । दावीन आगळे वृत्तीनी ॥३६॥
 माझे सर्व अधिष्ठान । ते तो असे भक्ताधीन । भक्तभूषणें मज भूषण । त्यासाठी सगुण होणें मज ॥३७॥
 हें उद्धवातें गुज । निरोपी प्रेम गरुडध्वज । म्हणे सांभाळी आनां हें बीज । पोल चोज सर्वांचे ॥३८॥
 त्या, अमयोक्तीतें परिसोन । कलियुगी प्रगटले संतजन । प्रेमभक्ती भांडवल दुकान । सुद्ध केणें भावार्थिया ॥३९॥
 दुकान घातलें चहोटा । सुवळ वसविल्या हानपेठा । कोणही आलिया हाटा । व्यापारी दोटा नसेचो ॥४०॥
 वस्तुनामें, तीं अनंत । नव भांडारि निभक्त । व्याप्ती जो धेवेल पदार्थ । तेणचि अर्थ पुक्ती ॥४१॥
 संत वैसले दुकानी । व्यापार मांडिला त्यांनी । करिती सर्व वेणुदिणी । मुखत्यारपणी आपल्या ॥४२॥
 खोटे घेती खरे देती । व्यापार कृतिा कधी न ठकती । मरली वेणी न सरती । सुखी, होतो घेणार ॥४३॥
 संताऐसा भाग्यवंत । नाही धुडितां त्रिभुवनांत । संत उदार सदय शांत । जेणे भगवंत वश केला ॥४४॥
 संतहृदयांजी मक्ती चोखडी । देखोनि धावे हरि तानटी । भावा मुलोनिया निचाडी । प्रेमगोटी विनडली ॥४५॥
 भक्ति देखोनि प्रेमळ । काम करी, अविनाश कृपाळ । एकनाथाचा दारपाळ । होवोनि तत्काळ तो उला ॥४६॥
 वाहोनि कावडी मरी पाणी । गंध देतसे उगळोनि । सर्व देवसुखें धरोनि । काम कारणी रावले ॥४७॥
 भाग्यनिधी एकनाथा । दाविले, त्या दासोपता । त्याची छेदोनि अहमावृता । निरहकारता जाणविली ॥४८॥
 एकात्मतेचा योग । एकतायीच अव्यय । एवनिष्ठपणा सांग । एकविधा चांग मळि ज्याची ॥४९॥
 कर्म, धर्म नारायण । कर्तव्यपूर्ण, न धरी अभिमान । ब्रह्मविवक्षणीत मन । करी कथन हरिचर्चा ॥५०॥
 नामापरते, नेणे-सार । नारायणी-रंगले अंतर । नाही द्वैत द्वैतविकार । नांदे निर्विकार खानदी ॥५१॥
 यडी पावावया निश्चांत । परी वैसविले खचित । यकित आचरणें समस्त । यपरा कथित अरिबर्ग ॥५२॥
 एवें एकनाथनामाभिधान । बालव्य गोदातटी प्रतिष्ठान । तो एकात्मते पहिला भजेन । जगदीशान करवया ॥५३॥
 त्या कीर्तीचें महिमान । ते अद्भुत असे वर्णन । ताशारावाज करी विवरण । केले निरोपण विस्तार ॥५४॥

दचप्रासादिकसार । तोचि वर्णिला येथें प्रकार । पुढील कथेसि पडेल अंतर । म्हणोनि आंवर पैं केला ॥५५॥
 असो एकनाथाची कीर्ती । फावलीसे या त्रिजगती । ते ऐकोनि मुमुक्षु धांवती । शरण होती निजमाथें ॥५६॥
 कीर्ती नायासी जाले शरण । यांचें तों नसेचि गणन । नायकूपेचें महिमान । आपणांसमान करिताती ॥५७॥
 जेंवी तो स्पर्शक मणी । हिराच करी गारस्पर्शनी । परी पुढें न चले तेयोनी । दृष्टांत सहनीं अयोग्य ॥५८॥
 यालागीं आणिक । दृष्टांत योजूं सम्यक । काद्यासि अग्रिल दे पावक । पावकें पावक सर्व होय ॥५९॥
 याति वर्ण झुळ नासी । नुरवी काठिण्य वकतेसी । दाहकशक्ती स्पर्शकासी । असे योजनेसी योग्य हें ॥६०॥
 तेवी हा एकनाथ । अयतल्ला जगदोद्वारार्थ । शरणागताचे पुरवी अर्थ । निजमुख लार्थ जोडवी ॥६१॥
 हा त्याचा प्रताप ऐकोन । नरहरिनामा गृहस्थ पूर्ण । मुमुक्षुपणें नाथा शरण । जाला येवोन परम प्रीती ॥६२॥
 आधीं प्रपंची उदास । कनककांतेची नाहीं आस । सदा अर्चनीं रंगलें मानस । भक्ति विशेष हरीची ॥६३॥
 साधुसंतमुखीं ऐकिलें कीर्तन । व्यर्थ जिणें सद्गुरुधांचून । तया जाइजे आधीं शरण । करित कल्याण तो एक ॥६४॥
 सद्गुरु भवतापातें निवारी । गर्भवासापासोनि तारी । अज्ञानतम दूर वारी । प्रबोध विवरी मानसी ॥६५॥
 समूळतिमिरातें निरसी । मना निवडी ज्ञानरसी । आपीआपणा करथी आरसी । लाववी सरसी लाभजोडी ॥६६॥
 असो सद्गुरु आढे सर्व संपन्न । परी त्याचें त्यापाशीं हितकल्याण । निर्मळ असतां जीवन । सावण गुण करीतसे ॥६७॥
 प्रेमभाव भक्तिशुद्ध । सेवाधर्मी अनंद । नेणें कदा वादविवाद । सद्गुरुबोध लाहे तो ॥६८॥
 हें कीर्तनीं निरोपण । नरहरिनें केलें श्रवण । धिग् धिग् म्हणे हें जिण । सद्गुरुसी शरण न गेलीं ॥६९॥
 ईश्वर दिव्हा हा नरकाय । त्याचें सार्यक केलें काय । आतां धरूं सद्गुरुपाय । ते उपाय करतील ॥७०॥
 म्हणोनि एकनाथपदासी । शरण नरहरी गेला येगेंसी । अनन्यमाथें सेवेसी । रतला प्रेमेंसी आंदरें ॥७१॥
 मागिल्याची सोडोनि आस । जाला सद्गुरुपदाचा दास । जीवेंमाथें धरिली कास । विषयभोगी उदास अंतरां ॥७२॥
 दिवा रजनीं जागोन । करी सद्गुरुचें सेवन । सेवेमाजीं रंगलें मन । न रुचे तन धन त्यापरतें ॥७३॥
 सेवेमाजीं रहाणी । सहज येत अंगीं वाणोनी । बोव होतसे पुराणग्रणी । उपजे कीर्तनीं भक्तिप्रेमा ॥७४॥
 नम्रता आणि दिनयमाव । सहज साधे न करितां उपाव । संतनमनीं अहंभाव । होय वाव संघर्षणें ॥७५॥
 मजनाचें परिपाटी । हर्ष आह्लाद उपजे पोटी । सद्गुरुबोधें अज्ञान निवडी । कल्पनगांठी विराल्या ॥७६॥
 हट सेवेचा वाणता छंद । निंदा हेय गेला भेद । लामहानीचा जुपजे खेद । बाचें गोविंद रामरुण ॥७७॥
 सद्गुरुचे अर्चनीं जागतां । विकृति विकार जाला मावळना । लोभ गोद जाला रमता । अनुसर्ता निजनिष्ठें ॥७८॥
 नरहरीसी वाणलें सद्गुरुध्यान । नवविधा त्यामाजी येत घडोन । सद्गुरुचें न दळी पचन । लक्षोनि चरण राहिला ॥७९॥
 पदतां दुःख न सांगायें । जीवींचे जीवींच तें भोगायें । कांहीं लागतां न मागायें । हपें वागायें सेवेत ॥८०॥
 ऐसे वागतां सेवेत । कांहीं संवत्सर लोटत । देखोनि त्याचा भक्तिभावार्थ । नाथ कृपावंत आज्ञापिती ॥८१॥
 गुन गुण सांगितलें कानीं । तो मंत्र जपावा दैसोनि आसनीं । परी असयें निरानपस्थानी । निश्चळ मनीं निर्वैव ॥८२॥

यापरी बोलतां सद्गुरुनाथ । हृदयीं जाला सद्गदित । सद्गुरु म्हणती किमर्थ । होसी दुःखित मानसी ॥८३॥
 नरहरी विनवी कर जोडोन । स्वामिपदसेवा हें अनुष्ठान । सद्गुरुस्वरूपाचें अवलोकन । हेंचि ध्यान पें मासे ॥८४॥
 सद्गुरुसेवनीं जडली प्रीत । हांचि माझा निरामय एवढें । पूजन गोमर्ते मंडित । पर्दा भावार्थ हेंचि पें ॥८५॥
 सेवानिष्ठ रात्रंदिन । पर्दा लक्ष राहिलें बाणोन । यापरी नावडे मजलागोन । चरण सोडोन नव जावें ॥८६॥
 जाणोनि दासहृदयींचा भावार्थ । काय बोलती एकनाथ । वारे बोलसी तूं यवार्थ । परी कार्यर्थ वेगळा ॥८७॥
 मासी आज्ञा तुजसी । मान्य वंदी ते शिरसी । कदा न अहेरीं यासी । सांगें तें वेगेंसी करावें ॥८८॥
 आय तूं देवगडशिखरी । तेथें श्रीजनार्दनपदस्थान ओवरी । तुज बोधिलें जें अंतरी । ती सेवा करीं तये स्थळीं ॥८९॥
 तेथें मढतुलाभातें पावसील । अपार सुख विश्राम पावेल । भेटी अवधूताची होईल । स्वनिष्ठे येईल अनुमता ॥९०॥
 मी आणि जनार्दन । येथें नाहीं भेदमान । मम लाभाचें तें स्थान । न करीं अनमान जाय त्वरे ॥९१॥
 आप्रद देखोनि सद्गुरुचा । मान केला त्या आज्ञेचा । तोचि समुहूर्त लाभाला । योग प्रयाणाचा साधित ॥९२॥
 सद्गुरुपदाब्ज वंदोन । प्रदक्षिणा करोनि तीन । सद्गुरुमूर्तीचें करोनि ध्यान । पुनरा नमन साष्टांगीं ॥९३॥
 तेवींच गिरिजामाता । ऐसें नमिलें उभयतां । आज्ञा घेओनि होय निघता । देवगडपंचा चालिला ॥९४॥
 सद्गुरुनामें करीत मजन । पावला देवगटपट्टण । गडशिखरीं जावोन । सारिलें नमन पाडुकेसी ॥९५॥
 देवगड म्हणजे दौलताबाद । तेथें जनार्दनपंताची समाधी प्रसिद्ध । तपाचंनीं स्थळ शुद्ध । योगीबुंद पावती ॥९६॥
 असो तेथें नरहरी । आज्ञेऐसी सेवा करी । दत्तध्यान धरोनि अंतरी । बैसला निराहारी नेमस्त ॥९७॥
 सप्रेम भक्तिभावें अनुष्ठान । एकाग्र मनें साधी साधन । श्रीजनार्दनाच्या पादुका पुजोन । करी भजन खानंदें ॥९८॥
 ऐसे होतां कांहीं दिवस । तंव कळवळला अविनाश । धरोनिचा फकीरयेव । तिथे माध्यान्हास पावले ॥९९॥
 नरहरिचें सरतां जपध्यान । उघडोनि पाहे जंय नयन । तंव तिथे फकीर सन्निधान । बोलती वचन काय त्या ॥१००॥
 यवनभाषेनें बोलती । येथें कां हो बैसलेती । कोण हेतु परिलासे चिती । सत्य निधितीं सांगवें ॥१०१॥
 कासया करितां निरशन । कोणाचें इच्छितां आगमन । आमुचा हा वसता टिकाण । तुम्ही कोण या टायी ॥१०२॥
 येरू देखोनि चाकटाला । मनीं भयभीत तें जाला । म्हणे मी काय बदावें याला । मनीं चितावला न बोलें ॥१०३॥
 फकीर पुनरा वदती । सांडीं आमुची तूं मीती । कोणें पाठविलें ये स्वळाप्रती । अर्थ चितीं सर्व सांगें ॥१०४॥
 ऐसी देतां आठवण । तें आठवलें सद्गुरुवचन । तुज तेथें दत्तदर्शन । पावेल पूर्ण निर्धारें ॥१०५॥
 ऐसी अभयकोी असतां । हे फकीर जालों पाहता । तेही मज पुसती वार्ता । परी चित्ता संशय ॥१०६॥
 एकाचें व्दायें दरुण । हे तों फकीर तिथे जण । तरी हें लावत असे कोण । मज तों गहिमान न पळेवी ॥१०७॥
 मग मनीं केल्या विचार । बोलतां बोलवें साचार । सप्रेम करोनि नमस्कार । जोशोनि कर निवेदी ॥१०८॥
 म्हणे जी प्रतिशानवासी एकनाथ । तो सद्गुरु माझा समर्थ । मी दासत्वाचा पदांभित । नामनिधित नरहरी ॥१०९॥
 पाची आरा मज प्रमाण । दावितां पावलीं हा टिकाण । येथें करीं तूं सेवन । दत्तदर्शन होईल ॥११०॥

ते विद्यास धरोनि मानसी । वैसल्ये निग्रहे या थायासी । केव्हां पावेन दर्शनलाभासी । हेतु मानसी हा खरा ॥११॥
 तो अवस्मात आपुलें । दर्शन मातें आजी जालें । पुस्तां वृत्तांत निवेदिले । नाहीं वंचिलें स्वामिपदा ॥१२॥
 आतां माशी हे विनवणी । कधी पावेल तो मोक्षदानी । कधी तोपचील या अनायालागोनी । लालसा मनीं थोर हे ॥१३॥
 बोलतां सद्विदित जाला । म्हणे कधी भेटती सांगा कृपाळा । केव्हां पाहीन त्या चरणकमळा । पदीं भाळा अपांनि ॥१४॥
 लक्ष्मी घनातें चातक । कीं चंदी चकोर देख । कीं मातेसाठी बाळक । करी शोक वाट पाहे ॥१५॥
 तेवीं नरहरीचें चित्त । दत्तदर्शना व्याकुळ बहुत । हें देखोनि कृपावंत । जाले प्रगटित तिघेही ॥१६॥
 म्हणती कसा सावधान । उघडोनि पाहें लोचन । तों तीन मूर्ती दैदीप्यमान । दत्त जनार्दन एकनाथ ॥१७॥
 मूर्ती पाहतां हर्षमरित । साष्टांग घालीत दडवत । नेत्रांबुयोर्गे चरण क्षालित । प्रेम अद्भुत लोटलें ॥१८॥
 न धरत त्रालिलें स्फुंदन । तें विनवी एका जनार्दन । श्री दत्ता तूं दयाघन । करी रामाधान अनन्याचें ॥१९॥
 नरहरी करे लुठविला । दत्त हृदयीं आलिंगिला । अभयकर माथा ओपिला । कर्पे शांतविला आपल्या ॥२०॥
 दिव्य चक्षु देखोन । आत्मस्वरूपी केला लीन । जैसैं उदकीं विरे लवण । मुरणीं मुरोन तो गेला ॥२१॥
 तेथें मीतंपण जालें बाव । जडअजडीं कैचा ठाण । भायना तेथें अभाव । मक्त देव हरपले ॥२२॥
 आकर ना तेथें विचार । विचार ना कांहीं अविचार । आप ना तेथें पर । घर ना अधर कोण काय ॥२३॥
 बिंदु गेला सागरी । तो मिळाला आनंदलहरी । कैची विंदुत्वाची उरी । जाली परी तैसीच हे ॥२४॥
 तें स्वामी दत्तातें । विगविलें भावें एकनाथें । प्रसादी पावन कीजे यातें । कृपावंते ये वेळ्य ॥२५॥
 कसाचें कस देखोन । कळवळला तो जनार्दन । स्वामीपदीं विनवोन । सावधान करविला ॥२६॥
 साक्षि ताकाळ निर्मिलें । नरहरीकरीं सिद्ध केले । मग तें पात्रीं विस्तारिलें । भोजना वैसले तिघेही ॥२७॥
 मग नरहरीसी बोलती वचनें । आजि तव तपा हें पारणें । प्रसाद धणीवर घेणें । खानंद भोगणें सर्वदा ॥२८॥
 तूचि जाली तिघांसी । प्रसाद पावविला नरहरीसी । गुप्त जालेन कळतां त्यासी । अद्भुत लीलेसी दावोनी ॥२९॥
 असो नरहरि जाला पावन । समाप्त केले तेथिचें सेवन । जनार्दनपादुका धंदोन । वेगीं प्रतिष्ठान पावला ॥३०॥
 देखोनि सद्गुरु एकनाथासी । प्रेमे नमिलें साष्टांगेसी । सद्गुरु म्हणती वा भालासी । प्रसाद आलासी धंदोन ॥३१॥
 जो जीवींभी गुढा मात । ती सद्गुरुसि सबळ शुभ । ते पामें म्यां विदित । कोण अर्थ करावी ॥३२॥
 तूं सद्गुरु समर्थ दयानिधी । माशी तोडिली आधिप्याधी । निरसीनी समस्त उपाधी । मुख स्वानंदी पावविलें ॥३३॥
 तंव सद्गुरु म्हणती आतां । होय तीर्थांरणी भक्ता । सर्वांमूर्ती राखी समता । शरणागता उद्धरी ॥३४॥
 समर्थाची आज्ञा धंदोन । नरहरि चालिले तेथोन । स्वर्गें करिती गमन । नामस्मरण सर्वदा ॥३५॥
 या नरहरीचें व्याख्यान । अद्भुत असे निरोपण । तैसेच नाथशिष्य पण पावन । असंत्य जाण असंती ॥३६॥
 परी सार निरोपण नरहरीचें । सांप्रदायाचें घेतलें साचें । त्यांतहि निश्चित वर्णिलें वाचें । येथोनि निवयाचें कीर्तन ॥३७॥
 निवराज गृहस्य ब्राह्मण । तो या नरहरीस जाला शरण । कीर्तीनी स्तुतीं नारायण । अगाध पूर्ण लीला ते ॥३८॥

त्या निरोपणीचा विस्तार । आवरितां नावरे अपार । परी श्रौलां निरोपितां सारासार । श्रवणीं सादर परिसावें ॥३९॥
 मूळ निंबराजाचें कुळ । नीरानरसीपुर त्याचें वास्तव्यस्थळ । उपनांव दंडवते प्रांजळ । नरसिंह प्रवळ दैवत बुळी ॥४०॥
 येथील वृत्तिवंत आणि पुजारी । ऋग्वेदी आद्यलायन वसिष्ठगोत्री । त्याचिया वंशातरी । गेले बाहेरी उदिमातें ॥४१॥
 ते कामकाज करितां । ऐश्वर्य लक्ष्मी पावळी भाग्यता । वगडें पदरीं नसे न्यूनता । वंश वाढता पै जाला ॥४२॥
 वंशीं निपजला भाग्यवान । तेणें देहठणास येथेन । केली वृत्ति संपादन । ज्योतिषी बुळ्ळकण त्रय प्रामी ॥४३॥
 मग तेथें जाला रहिवास । वृत्ति रहिवटीं सुखसंतोष । त्या वंशीं निवयास । येणें जन्मास जाहलें ॥४४॥
 निंबयाचीं मातापिता । परम सुशीळ पवित्र वसतां । परी संततीची वाहती चिंत्ता । जीवीं व्यया दाहण ॥४५॥
 क्षीपावीण शून्य सदन । कीं धुवुळावीण नयन । कीं नासिकावीण वदन । कीं प्राणावीण कलेवर ॥४६॥
 तैसी नसतां संतनी । व्यर्थ प्रपंचाची स्थिती । या चिंतानळें चिंतीं । उभय आहाळनी अहोदिन ॥४७॥
 विरहदुःख न साहवे मानसीं । उवगोनि गृहस्थ गेला तपासी । एक भोजन निश्चयेंसी । स्वप्न पश्चिमेसी पै गेला ॥४८॥
 सिद्ध नामाभिधान । तेथें रामेश्वर शिवलिंग पुरातन । तेथें वैसला निग्रह धरून । जपध्यान शिवाचें ॥४९॥
 अनुश्रान्तीं शिवा अर्चित । नित्य कटुनिवृत्तें सेवित । शिव भोळा हृदयीं ध्यात । न वदेचि मान येर वायां ॥५०॥
 शिवप्रपंचाक्षरी मंत्रासी । जपतां होय अहर्निशीं । द्वादश संवत्सर निश्चयेंसी । अर्चितां सांभासी निजप्रीतीं ॥५१॥
 तपाचा भक्तिभाव देखोन । प्रसन्न जाले उमारमण । स्वामी देवोनियां दर्शन । अभय वचन बोलती ॥५२॥
 वं जाय स्वधामासी । तुज पुत्र होईल तेजोराशी । मान्य होईल सर्वांसी । विष्णुभक्तीसी आचरेल ॥५३॥
 प्रसन्न होईल रमारमण । जर्गी कीर्ती वाढेल गहन । कीर्तीध्वज उभारील पूर्ण । करील उद्धरण बहुतांचें ॥५४॥
 महाप्रसादा प्राप्त होईल । धन्यता त्याची मिथेल । हें जग कीर्ति गातील । हरिगुण गाईल संप्रभे ॥५५॥
 आतां न वेस ये स्थळीं । जाय आश्रमा उतावेळीं । ऐसें सांगोनि चंद्रमौळी । अदृश्य तात्काळीं जालासे ॥५६॥
 येरू जाला सावचित । पाहतां कोण्ही न दिसत । म्हणे दर्शन देवोनि स्वप्नांत । कैलासनाथ गेला वीं ॥५७॥
 मग शिववचनाची वांधोनि गांठी । स्वआश्रमा गेला उठाउठी । कातेंसि हर्ष न माये पोटी । होतां भेटी पतीची ॥५८॥
 रामदर्शनं जनकाजेसि उद्वासा । कीं नळ पाहतां दमयंतीसा । कीं चित्रांगद येतां भेटीस । खानंदे मानस सीमंतिनीचें ॥५९॥
 तेथीं आल्हाद तिचे अंतरा । मग वर्तलें सगे स्वप्नांत । द्विजां भोजनं देवोनि सत्वर । तोरविला त्रिपुरारी संतर्पणें ॥६०॥
 असो त्या वरप्रसादे करोनी । पतिव्रता जाली गर्भिणी । दिवसमास येतां भरोनी । प्रसूत मामिनी जाली ते ॥६१॥
 सुंदर सगुण जाला कुमार । उभयांसी आनंद योर । तेरा दिवस वेळा गजर । सोहळा समग्र यथोक्त ॥६२॥
 ठेवायें काय नामाभिधान । पुसतां म्हणती ऐका वचन । अनुश्रान्तीं कैला निवसेवन । तें वरप्रदान शिवाचें ॥६३॥
 निंब सेविला सतेज । तरी आम्हां आवडीचें हें गुज । नाम ठेवा निंबराज । पुल्लें चोज म्हणोनिया ॥६४॥
 तेंचि नांव प्रतिष्ठिलें । पालखीं घालोनि प्रेमें गाहिलें । धुगन्या साखरपानें वाटिलें । संतोषविलें सर्वां ॥६५॥
 वाट्याचा जाला कुमार । नीजनिबंधन पेल्लें सत्वर । यथु पाहोनि सुंदर । विवाहप्रकार सारिला ॥६६॥

शिवप्रसाद निवया । शीघ्र विद्या पावली तया । ग्रामलेखकी करोनियां । तोषवी मायवडिलांतें ॥६७॥
 प्रारब्धे दोधे वृद्धे निमाली । कर्म सांगोपांग केली । प्रपंचक्रिया उभारिली । आनंदमेळी पराक्रमे ॥६८॥
 प्रपंच करी सावधान । परी कुटुंबा न होय संतान । मग द्वितीय विवाह केला पूर्ण । प्रसन्न करोनि निर्धारें ॥६९॥
 गंगाभागीरथी कुटुंबांसी । नाम असती निश्चयेंसी । आनंदें करितां प्रपंचासी । मागती द्रव्यासी सावकार ॥७०॥
 देतां घेतां काचावला । म्हणे काय कारवें आतां माला । कांहीं तरी योजना या उपायाला । उद्योग केला पाहिजे ॥७१॥
 मग स्वप्नान स्वप्नेरा टाकोन । गुर्जरदेशां वेंलें प्रयाण । मार्ग करीतसे हरिचिंतन । म्हणे कृपाघन होसी तूं ॥७२॥
 कोठें लावोनि उद्योगासी । वारी माक्षिया तापासी । आनंदें रक्षीं सर्वांसी । हेंचि तुजसी मागतो ॥७३॥
 यापरी निलय करतां चिंतन । पावला गुर्जरप्रांतीं येवोन । तेथें यवनांचें अधिष्ठान । घेतलें दर्शन तंपाचें ॥७४॥
 हरीस दासाची चिंता । यवन दुष्पला पाहतां । खेळें देवोनि अतीता । जाला सोंपिता कमाविशी ॥७५॥
 साख होतां मेघदयाम । अंगणीचें वृक्ष होती वलपदुम । खडे ते परीस उत्तम । दासी मनोरम सिद्धी ऐशा ॥७६॥
 जें कर्म सानुकूल । तें हरिकृपाची केवळ । ते निवया फळली तात्काळ । हारपली तळमळ क्षणार्थें ॥७७॥
 हरिकृपें काजबुद्धी । सदा सर्वदा यश बुद्धी । धरिलें काज जायें सिद्धी । कधी न उपाधी बाधूं शके ॥७८॥
 यवनाचा पूर्ण विश्वास । निवया काम करी निर्दोष । तेणें बहुमान मिळें विशेष । नेमिल्या द्रव्यास मिळतसे ॥७९॥
 असो वरितां काजकारण । बहूत मिळविलें तेणें धन । गृहीं दिधलें पाठवून । हरिकृपें रिण वारिलें ॥८०॥
 सर्वेचि आणविलें कुटुंबासी । पावविलें सर्व सुखासी । परी संतती न होय तयांसी । तेणोचि मानसीं खिल होय ॥८१॥
 असो कामकाजी तत्पर । निवया राखी दरवार । यवनाची कृपा अपार । वाटे प्रियकर सर्वांसी ॥८२॥
 आतवर्गाचें समाधान । करी देवोनि कलधन । आल्या पांयिका अर्चोन । देत भोजन सदयलें ॥८३॥
 कीर्ति आणि धनसंपत्ती । जाली तपांची पूर्ण प्राप्ति । परी धोदरी विचारी चिर्ती । केवयां मग्रासी साधील हा ॥८४॥
 एका अनुनापावांचोन । वैराग्यप्राप्ती नोव्हे जाण । वैराग्यावांचोनि ज्ञान । होईल कोठोन निर्धारें ॥८५॥
 प्रथम यानें आदि भक्ती । परी न पावली विरक्ती । तेयोनि पुढें अनुकूलि । प्रेम्प्राप्ती नंतर ॥८६॥
 मद्भक्तीसी पाहिजे भाव । तो हा अनुनापाचा ठाव । यानें पाहिजे कांहीं उपाव । योजी रमाघव योजना ॥८७॥
 एकाप्र चित्तें करोनी । ती परिसाधी श्रोतेजनी । अद्भुत ईश्वराची करणी । तीतें कोन्ही न जाणती ॥८८॥
 जेथें निवयाचा निवास । भावानगर म्हणती त्यास । तेथें एका वृषियास । पुत्र सरस दोघे ते ॥८९॥
 सांप्रदायरूप निश्चिती । दोघे बंधू विमल राहती । आपुलकीं स्वयं करिती । उदरें भरितीं स्वकष्टें ॥९०॥
 वडील बंधूची कामिनी । ती मष्टादुष्ट पापखाणी । तिच्या सदा द्वेष मनीं । लावी पाचणी दीरानें ॥९१॥
 भयनेस लक्ष्मिनि कारण । कळ काटीनि करी भंडण । दीरजायेंसी पिशाच्येन । बहु शींग भोगथी ॥९२॥
 भायरे बंधूची उत्तम वृत्ती । कुटुंब केवळ पतिव्रता सती । तेउभयनां कधी न भंडती । शान चित्तीं सर्वदा ॥९३॥
 निद्रा द्वेष नावरे मनीं । सदा शुद्ध धन्यवराणीं । प्रेम ईश्वराचे भजनों । निद्रा जनीं भोगणें ॥९४॥

योल्या बंधूची जे कांता । ते विपरीत सुचवी स्वकांता । पापबुद्धी करवी आकांता । मिरवी लोकांतीं सगडा बहु ॥९५॥
 मनीं दीर मारावा । स्वल्प विच विषय हरावा । जाच जावेसी करावा । हाचि करावा योग कांहीं ॥९६॥
 विपरीत बोध करून । द्वेष बंधूत आणिला दारुण । वडील न पाहे धाकट्याचें वदन । कैचें भाषण कोटोनी ॥९७॥
 ऐसे लोटतां कांहीं दिवस । यात्रा जातसे द्वारकातीस । तो हेतु उपजला धाकट्यास । रणटोडजीस भेटावें ॥९८॥
 मग कतिंसी बोले गुह्य मात । पाहूं जातो मी द्वारकानाथ । कांता म्हणे मी निश्चित । येतें सांगात तुमच्या ॥९९॥
 येरू म्हणे आज्ञा मानी । तूं राहें गे रक्षण सदनीं । मी एकलाचि त्वरें जावोनि । द्वारकाचीस नयनीं पाहीन ॥१००॥
 तंव प्रार्थीतसे ललना । काय केली स्वर्च्योजना । पूजावया देवत्रासणा । धर्मदाना पाहिजे ॥१०१॥
 येरू म्हणे ऐके सती । पांच मुद्रा सता होन असती । कांहीं उपहार दे निश्चिती । स्वरित गतीं जाऊं दे ॥१०२॥
 हें रजनीत उभय भाषण । वडील जाऊ करी श्रवण । तिचें आनंदलें मन । साधावया कारण निर्धारें ॥१०३॥
 अतारतें जागविलें । हितगुज तया श्रुत केलें । तुमचे सर्व घात येवोनि टळले । परी दाखिलें पाहिजे ॥१०४॥
 सीबुद्धीनें जे वर्तती । ते सर्वलें नागवती । नाश सर्वथा पावती । सेखीं बुडती आपण ॥१०५॥
 मोहिनीचें ऐकोनि भाषण । जाले जे वचनाधीन । ते घात पावले दारुण । अव्य निवडोन सांगतों ॥१०६॥
 अमृतसेवनीं असुर टकले । राहूचें शीर उडविलें । पहा विरोचनाचें काय जालें । आणि संहारिलें भस्मासुर ॥१०७॥
 भ्रष्टविलें ह्कमांगदासी । वधूं आरंभिलें पुत्रासी । आणि टकविलें जन्मेजयासी । पावले घातासी सीबुद्धी ॥१०८॥
 तेवीं कृपी आपण । सीबुद्धीं लगलला जाण । सी म्हणे सावधान । मम वचन मानावें ॥१०९॥
 क्षणभर मन निष्ठुर करा । दाईज बंधु संहारा । तो जानो प्रभातें द्वारकापुरा । लाग करा सर्वें तुम्ही ॥११०॥
 त्यातें टाका संहारोन । हिरोनि आणा वल पात्र धन । मग आपुलेंचि धाम दारा पूर्ण । ऐका वचन हें माझे ॥१११॥
 येणें तुम्हां बहु घात योजिले । तेम्यां सर्व निवारिले । ऐसें नव जाप मातें सोसिले । साधा येवेळें काज हें ॥११२॥
 ऐसें तया भासवितां । तोही श्रेधावला परम चित्ता । कांतिसे म्हणे न करीं चित्ता । साधिनो अर्था ऐसेंचि ॥११३॥
 इकडे धाकटा उठोन । निघे कांतेसी पुसोन । तंव वडील करीतसे भाषण । सांगा प्रयाग कोणीकडे ॥११४॥
 येरू म्हणे जी दादा । जालों द्वारके नमितीं पदा । सांभाळ्य मागील धंदा । सदनीं सुधा एकली ॥११५॥
 तंव वडील म्हणे मी येतो । कांतेसि मागिलें सर्व सोंपितो । कांहीं खर्चाळगीं घेतों । संगें चालतों तुझिया मी ॥११६॥
 मग धाकट्याची वनिता । ऐकोनि दचकली चित्ता । एकांतीं पाचारोनि कांता । चरणीं माया ठेवित ॥११७॥
 स्वामी तुम्हां यात्रे जाणें । नको तरी म्हणावें योगें । ग्दणतां गाथां दोष घेणें । परी विपरीत कारणे दिसती ॥११८॥
 निव अंगीं जाला गोड । पावले अर्यास द्रष्टव्य । माणिक्यरूप जाला दगड । फाटके धड फेसतें हें ॥११९॥
 क्षारासि पावली मिटना । राज्यासि पावली नम्रता । हें विपरीत भासे चित्ता । यात्रे अनर्था कारण हें ॥१२०॥
 धंधु सवें येऊं म्हणती । विरुद्ध असतां मग बोलती । दिसे मग ही पापमती । यदर्थ निनंती स्तानिया ॥१२१॥
 आणें ओडयोनी प्रारब्ध । न मने वनिचा तो पाथ । म्हणे ईश्वरगती देचा याद । यत्ननाभंद न बाई ॥१२२॥

बंधूपसोनि विपरीत । न घडे जालिया प्राणांत । तुसैं विकलित होऊं नेदी चित्त । पुण्यपंथ न मोडीं ॥२३॥
 यापरी कांतेसि बोधून । उभय बंधू निघाले तेथून । मार्गी करितां गमन । निविड कानन लांगलें ॥२४॥
 धावुटा पुढें चालत । वाचें हरिनामातें स्मरत । वडील मार्गे जपत । प्राणघात करावया ॥२५॥
 तेंव निविड वन गव्हारीं । विशाळ पावली एक दरी । संघडी नसे बरोवरी । कपटी हेरी समोवतां ॥२६॥
 मार्गे पुढें बोण्ही नसतां । जपोनि धांवला अवचितां । यष्टिप्रहार बोपिला मायां । पाडिला खालुता मूर्च्छित ॥२७॥
 येरी घाव घातले निष्ठुर । मस्तक फोडोनि वेलें चूर । अंगें भंगिलीं समग्र । केलें शरीर शतचूर्ण ॥२८॥
 वज्र पाव धन हरिलें । त्यातें गर्तेमाजी पुरिलें । अचाट कर्म करोनि आगलें । ज्येष्ठ पळे माधारा ॥२९॥
 कांहीं दिवस लोटतां । खसदना पावला अवचितां । देखोनि हर्षली त्याची कांता । आणित्सा वित्ता बोपिलें ॥३०॥
 इकडे धावुव्याची कामिनी । चिंता करी दिनरजनीं । तो एकाएकी नयनीं । भावा आंगणीं पाहिला ॥३१॥
 म्हणे भावोजी तुम्हीं केथवां आले । ममस्वामीतें कोटें सोडिलें । कसप निमित्त परतले । तें मज बहिलें सांगा जी ॥३२॥
 तेंव द्रुष्ट म्हणे ऐक वचन । मार्गी चालतां दोघे जण । यात्रासमुदाय सवें पूर्ण । नित्य भांडण मज करी ॥३३॥
 मुळींच त्याचें माझें विपट । त्यापरी मार्गी करी कटुकट । मज न साहाये आला पीट । ऐकती बोभाट यात्राजन ॥३४॥
 सांगातां तो नायके कोणाचें । भय नाही त्या लौकिकांचें । मग काचाबलें मन आमुचें । न बोलतां वाचें परतलों ॥३५॥
 आम्हां न नेतां परतोन । पुढें एकलाचि गेला टाक्रेन । तो कोणाचें नायके वचन । आलों परतोन यासाठीं ॥३६॥
 परिसोनि ह्या बोलासी । सती खोंचली परम मानसीं । मग स्नान करोनि वेगेंसी । पूजोनि देवासी प्रार्थिलें ॥३७॥
 स्वामीचें वैस कुसाळ । तें मज कळविजे सकळ । भार घालोनि धरिले चरणकमळ । माझी आळ पुरवावी ॥३८॥
 न करी कांहीं अनपान । तिष्ठे देवापुढें वैसोन । तेंव सरला दिनमान । निरशनें नयन झांकोळले ॥३९॥
 निद्रा लागतां नयनीं । कांत पावला येवोनि स्वामी । म्हणे मज ज्येष्ठें मारोनी । सर्व हिरोनी आणिलें ॥४०॥
 निविड काननीं महादरी । मातें जीयें तेथें मारी । शरीर आडमार्गे तें पुरी । आला माधारीं करोनि हें ॥४१॥
 ऐसें स्वामी देखतां । घावरोनि उठे अवचितां । अद्भुत जाली शोक करिता । म्हणे स्वामीनाथा न ऐकिलें ॥४२॥
 गुण वाणोनि करी शोक । ऐकतां धांवोनि आले लोक । पुसती तीतें सकळिक । तिते निःशंक निवेदिले ॥४३॥
 आचंत एकोनि वर्तमान । जना न वाटे प्रमाण । येरी बोले वाहोनि आण । स्वप्न अप्रमाण नोव्हे माझें ॥४४॥
 मी न बोलेंचि असत्य । या चांदाळें केला खरा घात । गडबडां भूमीवरी लोळत । अहा प्राणनाथ म्हणतसे ॥४५॥
 प्रितेक म्हणती बहु दियस । कर्कश होता उभवास । केलें असेल या कर्मस । साक्षी मनास मनचि कीं ॥४६॥
 तेंव ती गुजगुज फांकली । दिवाणामाजी मात गेली । अहा ही सती गांजली । निवराजा वळली मात तेव्हां ॥४७॥
 मग ताकाळ पाठवोनि दूतासी । सभे आणिलें उभवांसी । प्रयक जवाब्या घेवोनि वेगेंसी । पाहतां मानसीं विस्मृत ॥४८॥
 म्हणती ऐसें कवीं घडेल । माता वाळ्यानें खाईल । एक म्हणती नोव्हे नवल । हा कळिकाळ विपरीत कीं ॥४९॥
 मग सती बोले जी हें प्रमाण । न होनां मी शिक्षा भोगीन । परी पहा पुरता शोधकरोन । यां व्ययधान न कीजे ॥५०॥

मग त्या ज्येष्ठातें धरिलें । शिक्षितां कधीं न कवुले । मग त्या सदनीं झाडे घेतले । वित्त वस्त्र निघालें खुणेसी ॥५१॥
 मुद्रा शाधीद निघतां । अश्वर्थ वाटलें समस्तां धन्य सतीची योग्यता । स्वप्रवर्णां सत्यं हे ॥५२॥
 मग सती म्हणे जी मायवापा । मज बालकावरी कोजे कृपा । पति पावले जेथें निक्षेप । तयासमीप चलावे ॥५३॥
 निवराजा मानली मात । समारंभें निघाले त्वरित । सती मागे पदीं चालत । ज्येष्ठ सांगात घेतला ॥५४॥
 मार्ग जातां क्रमोन । तव तें निविड देखिलें कानन । विद्याळ, दरी देखोन । भयाभीत मन सकळोंचें ॥५५॥
 मार्गां जेथें मारिला । तो टाच रकें भरला । पुरलें स्वळ विचारिती त्याजला । तंव तो बोला न बोले ॥५६॥
 सती, स्वर्गीची सांगे मात । गर्तेन पुरिला प्राणनाथ । आडमार्गे तें स्वळ निश्चित । पापाण रंचित त्यावरी ॥५७॥
 मग सत्य अपसत्य शोधितां । स्वळ सांगडलें अवचितां । मगुती ज्येष्ठा शिक्षोनि पुसतां । भयें सांगता मंग होय ॥५८॥
 तें त्या स्वळतें उकरिलें । ईश्वर अघटित कौतुक टाकिलें । मजनिमित्त अवगतीं मेले । ते पावन केलें सत्य म्यां ॥५९॥
 हे कळवें सर्वांसी । म्हणोनी माव दावी हवी केसी । उकरोनि पाहतां तयासी । चक्रांकित रासी अस्सीच्या ॥६०॥
 मांस रक्त त्वचें पाणी । ऐसें देखिलें सकळ्यांनीं । म्हणती धन्य धन्य चक्रपाणी । पतितपावनीं द्रीद व्याचें ॥६१॥
 मग नियराज जवळी आला । कौतुक विलोकिलें सर्व डोळ्यां । ईश्वरकृपेची अद्भुत लीला । दाविली कळ्या अनर्क्य ॥६२॥
 म्हणती श्रीहरि दयाळ पूर्ण । हा पतित अनाथ वेळ्या पावन । देहातें चक्रांकित करोन । चरणीं पूर्ण ठांव दिलें ॥६३॥
 चक्रांकित देखोनि डोळ्यां । प्रेम पाझर मुटले सकळ्यां । जयजयकार करोनि तथे वेळ्या । वदनीं गोपाळ्या स्मरती ॥६४॥
 पाहतां नेत्रां आनंदले । चक्रांकित सकळीं दृष्टिलें । सतीनें बोसंगरा घेतलें । प्रीती नमिलें सर्वांसी ॥६५॥
 मागुनें सर्वां कर जोडोन । म्हणे आडा दावी मजलागोन । कोजे आतां धोळ्यण । श्रीहरिचरण पाहीन मी ॥६६॥
 जेथें गेले प्राणेश्वर । तेथें जाणे हा निर्धार । तुम्ही माझे माहेर । लोभ अपार असो वा ॥६७॥
 आणि एक घेतें मागोन । निवराजा धा कृपा करोन । प्राल्भे जें आलें मज घडोन । विन्मुख कोण त्यासी आतां ॥६८॥
 परीं थेतुलें आतां करावें । अपराध सर्व पोटीं घालावे । भावोजीं सोडून द्यावे । यदर्थ न दंडाचे वांही त्या ॥६९॥
 जो आपआपणा जाला मारक । मजसाठीं त्रास न घावा निःशंक । त्यासी भोगूंचा दुखें सुख । निरसिलें दुःख आमुचें ॥७०॥
 जन्मकर्म दुस्तर । लोभ मोह अनिवार । तेणें त्रिविध ताप पाठीं थोर । जन्म अपार भोगणें ॥७१॥
 पाठीं भवमयाची भीती । कर्म यमजाचणी होती । ते दुःखमोग यत्नायाती । येणें निश्चिती वारित्या ॥७२॥
 येणें केला हा परोपकार । आशापाश चुकविला सुन्न । अनुताप पावले मी थोर । आता सर्वेश्वर पाहीन ॥७३॥
 माझी निरसिली सर्व चिंता । पाहीन आतां त्या मगवंता । जन्म न घडे आम्हां मागुता । परम लाभता पावले ॥७४॥
 हरी दीनांचा दयाळू । अनन्यांचा कनवाळू । दासजनांचा प्रतिपाळू । करी कृपाळू पावन ॥७५॥
 यासाठीं तुम्हां विनंती । कठिण असे भवभीनी । यासाठीं अनन्य प्रीती । भोरे श्रीपती भजता ॥७६॥
 ऐसें सकळ्यां विनवोन । श्रीदारावतीस सतीनें वेळें गमन । पाहोनि श्रीकृष्णाचे चरण । देह समर्पण केला पदीं ॥७७॥
 उदार कृपाळू चक्रपाणी । दया दिवला अनन्या चरणीं । ते वार्ता ऐकोनि श्रवणीं । पृथाताप मनीं निवराज ॥७८॥

लीला देखोनि अद्भुत । हृदयीं जाले सद्गदित । विस्मयो वारंवार करीत । योग आठवीत तयाचा ॥७९॥
 मृगे कोण केली येणें सेवा । काय अचिंलें वासुदेवा । कोण होता न कळे ठेवा । जाला देश आवडता ॥८०॥
 कोण केली येणें भक्ती । यात्रे गेला सहज स्थिती । भरण पाहतां अवगती । परी त्या श्रीपती आपंगीत ॥८१॥
 जरी सत्य संकल्पें जाईल शरण । भक्तिभावे करील पूजन । सप्रेम आवडीं करील भजन । तरी पूर्ण कृपाधन वेळेल कीं ॥८२॥
 धन्य धन्य ते उभयतां । मान्य जाले पहा भगवंता । आम्ही ब्राह्मणकुळीं असतां । कांहीं अच्युता न केलें ॥८३॥
 ते असतां यातिवर्णीहीन । त्यां हरि त्यां केलें पावन । आम्ही वृथा जन्म घेवोन । भार वाहोन राहिलों ॥८४॥
 आशा लोभ मोह भरित । लीलिंगत सर्वदा चित्त । येणें न दिसे कांहीं हित । अवघा विषयार्थ वाढविला ॥८५॥
 अनिवार मोहमायेचा पसारा । कल्पविकल्पाचा सखळ भंजरा । विकारविहृतींचा जबर मारा । कैसेनि पारा पावेन ॥८६॥
 पुत्र दारा आणि धन । यासाठीं परउपाजन । त्या लाळुचेंत गुंतलें मन । कैसेनि बंधन सुटेल ॥८७॥
 धिग धिग आयुष्य गेलें । जन्मोनि नरदेहीं काय केलें । माझें मीपणाचें ओझें वाहिलें । स्वहित उमजलें नाहींच कीं ॥८८॥
 व्यर्थ भोगिला प्रपंचशीण । गेलें विषयसंगें मी भ्रमोन । थोर जाली नागवण । नारायण अवतरला ॥८९॥
 त्राहें त्राहें गा अनंता । मज येयोनि सोडवीं गा आतां । माझे कर्म पाहतां । होईल जाचिता यम थोर ॥९०॥
 जें होईल गा जाचणी । तें सोडविता मज नाहीं कोणी । निवया म्हणे चक्रपाणी । तारीं येथोनी मज दीना ॥९१॥
 नशे मज हा संसार । येणें जालोंसे जर्जर । काडीं येथोनि मज सत्वर । दे कृपाकर दयाळा ॥९२॥
 प्रपंचा सोडिलें पाणी । गुज आपली दीत लेखणी । न धरीं या कर्मां येथोनि । सत्य सत्य वाणी वदतो हे ॥९३॥
 सखळ पथाताप निवपासी । होतां आला यथनापासी । हिसेच देथोनि तपासी । आज्ञा वेगेंसी घेतली ॥९४॥
 परिवार ऐश्वर्य धन । येथोनि निघाला तेथून । वाचें करीत हरिस्मरण । द्वारकापट्टण पावला ॥९५॥
 गोमतीसी ज्ञान केलें । द्वारकावीशा अचिंलें । सर्व स्थाने पाहिलें । माघें पूजिलें देवता ॥९६॥
 तैसेच वेडातें जावोन । घेतलें नायकासह देवदर्शन । मग नारायणसरोवरीं स्नान करोन । नारायण पूजिला ॥९७॥
 परत येथोनि द्वारकेसी । न्यात मेळविली चोन्पासी । भोजन देखोनि तपासी । मग ध्वजेसी उभारिलें ॥९८॥
 पोडशोपचार पूजोनि सर्वेधर । गायनाचे प्रेम निभर । एका पात्राणीं देवासमोर । योजिलें सुंदर उद्धरणा ॥९९॥
 येथें यात्रेसी येती अपार जन । साधु संत सिद्ध योगी पूर्ण । त्यांचे प्रात व्हायें चरण । रजःक्षण लागायें ॥१००॥
 यास्तव निवराजें काय केलें । नाममुक्ते लिहिलिलें । देवाधिदेवा प्रार्थिलें । हें मज आगळें सुख घायें ॥१०१॥
 संत साधूंचे घडायें सेवन । तुजें भजनीं रमायें मन । द्वैपयुधिनिदिपासून । कीजे रक्षण सर्वज्ञ ॥१०२॥
 मी अनन्यदारेण दातारा । मज दीनतें कृपा करता । भक्तिभाव प्रेम दे उदारा । सर्वेष्टा दीन बंधो ॥१०३॥
 असो निवराज सर्वभावे उदास । अनुनाम अंगीं विरोध । कृपणा भासोनि देवास । साद्यंग पदास नम्रिले ॥१०४॥
 जितुन धन मेळविलें । जितुन सत्कारणीं वेंचिलें । आज्ञा येथोनि तयें वेळें । थोर निघाले तेथोनी ॥१०५॥
 मर्मा करितां गमन । यात्रा वेत्त्या संगें । मिलनप्रयत्ना येथोन । पाहिले चरण दत्ताचे ॥१०६॥

सिद्धपुरी मातृगया । निघते जाले कोनिया । दैवते लगती मार्गठायी । अर्चोनि तया चालती ॥७॥
 मग श्रीदांतुरांस येवोनि । वंदिले रंगटोडजोचे चरण । पश्चिमयात्रा येथे पूर्ण । निवयाकारण घडलीसे ॥८॥
 यात्राजन द्वांके जानी । निवराजे नामी उभे राहती । जया पाहवया हेत चिती । तेचि शोधती ते ठायी ॥९॥
 अद्यापि आहे नामाभिधान । निवराजकरीची नाममुद्रापूर्ण । बंधुत पाहती वाचोन । करिती वंदन माविकल्या ॥१०॥
 तो निवया कुटुंबेसी । पावला आपुले, खदेसी । स्वग्राम दैठण्यासी । पावला वेगेंसी निजाश्रमा ॥११॥
 सदा सर्वदा चित । भजनामार्जी असे रत । वाडणी न करी कवणासी मात । जीवी विरक्त उदासी ॥१२॥
 अहर्निशी छंद मनात । केव्हां कृपा करील पंढरीनाथ । या लाभा कोण अर्थ । करी चिंचात तळमळी ॥१३॥
 कांय करूं जेपांतुष्टान । कीं राहूं ओहारेवजोन । कीं पंचाग्रीचे करूं सावन । का धरोनि मौन उगावैसूं ॥१४॥
 कीं सेवूं वनांतर । टांगोनि धेऊं हें शरीर । करूं कोणता प्रकार । सर्वेश्वरभेटीसी ॥१५॥
 मो पातकी अधम मलिन । मूढमति मंद अंगान । गोठी नाही कांही पुण्य । कैतेनि दर्शन देईल तो ॥१६॥
 नाना कल्पना करीत । कांहीन स्मितावले चित । म्हणे हा काळ जानो व्यर्थ । कांही अर्थ साधवा ॥१७॥
 श्रीमंगीरपीच्या कावडी । रामेश्वरा घाली आवडी । संहज लाभेल यात्राजोडी । जीवी गोडी उपजली ॥१८॥
 पुढील प्रसंगी निवाराज । सगिल कतिसी मनीचे गुज । आरंभील यात्रेचे कांज । पुरेल चोज तयाचे ॥१९॥
 संसर्तप्रपंचा सोडोन । सदा सर्वदा आवडे भजन । आणि ईश्वराचे पूजन । एतंतसेवन प्रीती हे ॥२०॥
 ऐसे विरक्त साधुसंत । अनुयायी प्रेममरित । भक्तिमाये अनुरक्त । हरिनामी सक सर्वदा ॥२१॥
 तेचि तारक या जगती । प्रगट ईश्वराच्या मूर्ती । पुरवावया दीनांची प्रीती । अर्चना रमती निजछंदे ॥२२॥
 ते स्वयं जीवी उदास । परी पुरवितो शरणांगताची आस । त्यांची धरावी दृढ कांस । भवपादा तुले ॥२३॥
 म्हणोनिया अनंतमुन । संतचरणी सदा नत । म्हणवितो त्यांचा अंकित । ते कृपायेत सामाळितो ॥२४॥
 इति श्रीदत्तप्रबोधप्रश्न ॥ श्रवणेचि पुसती मनोरथ ॥ श्रोते परितोत माविक भक्त ॥ सतपंचदशोच्यायार्थे गोड हा ॥२५॥

॥ इति सतपंचदशोच्यायः समाप्तः ॥

अध्याय ५८ वा

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगुरुदत्तानंताय नमः ॥

नने सद्गुरुदिगंधरा । प्रकाशरूपा परांपरा । सर्वज्ञा वं कृपासागरा । निर्विकारा निरंजना ॥१॥
 हे अखिल अभंग सर्वोत्तम । प्रणवरूप तूं आत्माराम । वारिसी दीनांचा भवध्रम । सकळ श्रम निवारिसी ॥२॥
 तुझ्या कृपावलोकने स्वामी दत्ता । बोलविता होसी गोड कथा । तेणें सुख संतोष समस्तां । श्रोते संतां आनंद ॥३॥
 मंगिलं कथाध्यायअंती । अनुताप निवराजाप्रती । संकल्प दृढ केल । चितीं । स्कंधी भागीरथी बाह्या ॥४॥
 श्रोतीं परिसावें सावधान । निंबराजचरित्र परम पावन । कृपें तुष्टेल नारायण । अंगीकार पूर्ण करील ॥५॥
 परांपरें येथें लक्ष घावें । श्रवणलाभातें स्वीकारावें । संतपंतीस प्रसाद द्यावें । प्रेम हृणाने आगळें ॥६॥
 येथें वसे प्रेमभक्ती । स्वाजवळी वसे रमापती । शुद्ध भावार्थ देखोनि चितीं । कृपा श्रीपती करी त्या ॥७॥
 ती हरिकृष्ण व्हावी म्हणोन । निषयानें सोडिलें प्रपेचमान । नामस्मरणीं जाला निमग्न । लागलें ध्यान हरीचें ॥८॥
 देवगणार्थी निरास करितां । अनुतापें उद्यगला चित्ता । पाचारोनि तेणें उभय कांता । हितगुज सांगता पैं होय ॥९॥
 तुम्हां न होय संतान । हा प्रपंच न रुचे मजलागोन । माझें बहू उदासलें मन । आयुष्य गहन न सरेची ॥१०॥
 हृषा जातो हा काळ । जीवा लागली तळमळ । मज तो न पावे हरिकृपाळ । जातसे पळ युगापरी ॥११॥
 तरी ही व्हावी काळक्रमणा । म्हणोनि जीवीं वेली योजना । त्या परिसावें निरोपणा । वागले मना पाहिजे ॥१२॥
 मी जातो महायात्रेसी । तुम्ही राहावें स्वस्थ सदनासी । कात्रडी अर्पान रामेश्वरासी । हें मानसीं वागते ॥१३॥
 तुम्ही जरी साह्य देहाल । तरीच मातें घडेल । तुम्हांसही पुण्य जोडेल । मान्य कराळ अज्ञा जरी ॥१४॥
 देखोनि निव्रयाची प्रीती । तेम्हां रमणी करी विनंती । आम्हां कां म न्या तुम्ही सांगातीं । राहावें आज्ञापिती हें काय ॥१५॥
 निव्रया म्हणे तुम्हांलागोन । नेतां पाहिजे यद्दनें धन । परिधाराचें असनां व्ययधान । न घडे साधन स्वहिताचें ॥१६॥
 यदर्थ माझे आयजिजे । समाधानें आश्रमी राहिजे । संतोषोनि निरोप देईजे । यश बेदने केहदें ॥१७॥
 जाणोनि स्वामीचें मनोगत । कांता आप्रही न पडेत । सुखसंतोषें वाटे लावित । हृदय सद्गदित कातेचें ॥१८॥
 मोह अनिवार दारुण । शोकें व्याकुळ जाले मन । मग निंबराजें वेलें शानवन । कृपें करून आपुल्या ॥१९॥
 म्हणे न करा कांही चिंता । मी आश्रमा येईन मागुता । निजआश्रमा येगीं परता । न यादवा गुंता आम्हांसी ॥२०॥
 अतो मुमुक्षुनि निंबराज । निवर्ता आठविला गरुडध्वज । म्हणे पूर्ण करिता वं पाज । राखीं लाज दीनबंधू ॥२१॥
 मागीं लागता आनंदधन । निव्रयामुलें करी नामस्मरण । गोपदेव गोविंद राम हृण्य । वासुदेव मधुसूदन अच्युता ॥२२॥
 ऐसेनि नामें वेष्टोयेथ । मजलां जिथेसि लागला चव्वा । जागृतीस्यन्दुयुति केळा । मजनेमळा मुक्ति ॥२३॥
 संत साधू मईन । अनेक जन यात्रे जात । निंबराज 'समूही' चालन । परी 'निःस्पृह' विरक्त अनरी ॥२४॥
 मागीं चालता आपण । पक्क्यामागल्याचें रोख । करोनि कंठी श्रमोचन । कथा 'शिवरोन' आपुली ॥२५॥
 'मध' शब्दें तोरगावें । फटोर कोणाने न बोलार्थें । अस्व'जिह्वें न बरावें । हें वास्तव बरवें भाषन ॥२६॥

निर्विकल्प सदा अंतर । मनीं मुशील शान्ति स्थिर । हृदयीं ध्यास निरंतर । निंदा द्वेषपर बुद्धि नसे ॥२७॥
 खळनशाची न धरी संगती । देहीं न वाहे विकारविवृती । शान्ति क्षमा दया विरक्ती । नैराश्यवृत्ती सर्वदा ॥२८॥
 हीं चारी तपें सुंदर । अंगीं कडकडीन वैराग्यभर । अनुनाय देहीं अनिवार । नेमिला वेव्हार स्वदेहीं ॥२९॥
 मुखें करावें नामस्मरण । कांहीं स्तोत्रादि पठण । मधुर करावें मायण । कधी न दुर्वचन कवणातें ॥३०॥
 साधु संन मुनिजनांसी । देवमूर्ती क्षेत्र तीर्थांसी । हरिरूप पाहावें सर्वांसी । एवं नेत्रांसी योजिलें ॥३१॥
 हरिगुणकयाक्तीर्तन । सद्गतां पुराणश्रवण । येथें नेमिले असती कर्ण । दुर्गण दुर्वचन नायके ॥३२॥
 साधुसज्जनांची चरणसेवा । दानधर्म अर्चणें देवा । नामघोषीं ताल धरावा । हा योग काया करानें ॥३३॥
 हृदय सांठवण सर्वांसी । योग्य स्थळ ध्यानासी । आलिंगाया साधुसंतांसी । नेमिली हृदयासी योजना हे ॥३४॥
 तीर्थक्षेत्र यात्रा नेमस्त । प्रदक्षिणा संनदेवांसि युक्त । हा नेमिला पदों क्रम निश्चित । अन्य पंथ त्यक्त तो ॥३५॥
 या रीती निब्राराज वागत । महायात्रापंथ क्रमिन । तीर्थ क्षेत्र दैवतें अवलोकि । मुस्मान होत स्नानदानें ॥३६॥
 देवतार्चन दर्शन भजन । यामाजीं सदा निमग्न । सदा सर्वदा आनंदघन । प्रयाग पावन पाहिला ॥३७॥
 त्रिवेणी स्नानानें सारिलें । तीर्थविधी संपूर्ण केले । वटमाघवा निरविलें । भारद्वाजादि घेतलें दर्शन ॥३८॥
 पुढें शिवरात्री पर्वणी । सन्निध आली हें लक्ष्मिनी । जाते जाले आनंदवनी । उल्हास दर्शनी अतिवरा ॥३९॥
 अवलोकिली वाराणसी । स्नान करीनी मनकणिकेसी । नमोनि अनूपीं विधेयरासी । काळभैरवासी पाहिलें ॥४०॥
 अंतर्बाह्य यात्रा संपूर्ण । पंचगोदी अवलोकन । समस्त विनायका जाउन । केले अर्चन यथाविधी ॥४१॥
 नंतर प्रयाग गयेसी । मधुमास सावायवासी । मार्गी उड्डोचनी कर्म नासी । पुनहा पुनदेसी पावले ॥४२॥
 श्राद्धविधी सारोन । गयेसी केले गमन । फल्गु पंचमीर्थ न्हावांन । विष्णुदर्शन घेतलें ॥४३॥
 अष्टादशपदें अवलोकिलीं । विष्णुपदपूजा प्रेम केली । मूर्ति गदाधराची पाहिली । तोही अर्चली निजभावे ॥४४॥
 रामपर्वत प्रेतपर्वत । वेचाळीस श्राद्धें विस्तार । वटविष्णु आदिकरीनि निश्चित । बंदिनी समस्त देवतांथें ॥४५॥
 अष्टवाहिसांची श्राद्ध भरती । करोनिया त्वरित गतीं । गायत्री सावित्री सरस्वती । त्रिकाळ प्रीती बंदित्या ॥४६॥
 ब्रह्मयोनी रुद्रयोनी । सवळ तीर्थें पाहोनी । गयावर्धन तेजयोनी । निघालें तेयोनी पूर्व मागे ॥४७॥
 ब्राह्मवर्दी बेजनाथ । बंदोनि पाहिला जगन्नाथ । तो बंगाल देश विस्तार । जाले प्रात ते रात्री ॥४८॥
 करीनि जगन्नाथाचें दर्शन । यथा शक्ति केलें पूजन । महाप्रसाद सेवन । केले संपूर्ण यात्रेसी ॥४९॥
 मग पाहिला गंगासागर । स्नान दान करीनि सनम्र । सक्षत्र मुखांचा प्रसार । पाहोनि स्वर परतले ॥५०॥
 येतां गौडबंगालदेशी । पाहिलें कामाश्रदेवीसी । गंडिवेचरी येवोनि वेगोसी । शालिग्रामीयांसी विलोकिले ॥५१॥
 पुढे येतां नेपाळेश्वर । परम देश दटिण शेर । देखोनि सुवर्णमंडपिष्टार । शरयूमनोर पावले ॥५२॥
 तप अयोध्यागहन । श्रीरामाचें घेतलें दर्शन । वज्ररंगी पाहोनी । केले अर्चन तपे म्हाळी ॥५३॥
 शम्भु उतरोनी । येतां । नेमिराज्य देगिलें चालतां । पुराण सारस्थळ पाहतां । गुप्त निटा वाटलें ॥५४॥

तेणेनि सलग पश्चिमेसी । येतां देखिलें मागीरथीसी । ब्रह्मावर्तक्षेत्रासी । कावडीसी मरियेलें ॥५५॥
 दक्षिण दिशेतें रोक्षेत्रोनि । पंच क्रमिती अति कठिण । मार्गी यमुना उल्लंघोन । चित्रकूटमुवन पाहिलें ॥५६॥
 मग गच्छत्येकोणें निघाले । शयप्रीमाजी संचरले । निविड यमनन पर्यंत उल्लंघिले । देश पावले गोंडवण ॥५७॥
 तेथे विश्रंतीस पावले श्रीराममुख । तापससमुदायी चोख । अत्रालें तीर्थ अलोलिक । पाहतां हरिख निंबराजा ॥५८॥
 चारानी तेथे क्रमोन । क्षेत्र तीर्थ पर्यंत केला अवलोकन । वाराहतीर्थाचें करोनि वंदन । करिती गमन तळवटा ॥५९॥
 तेणेनि सिंहाद्रीस पाहिलें मातापुर । श्रीगुरुकैसी केला नमस्कार । पाहोनि परशुराममूर्ती मनोहर । तीर्थ प्रियकर बंदिलें ॥६०॥
 मग महाकालीतें नमोनी । अत्रिपर्वता गेले बंधोनी । श्रीदत्तातें प्रणम्य करोनी । दर्शन मनीं सुखावले ॥६१॥
 बोवड्या वचनें श्रीदत्ता । निंबया जाला प्रार्थिता । कृपावना समर्था । मज अनाया भेटो दे ॥६२॥
 पुं उदारवाचा राणा । माझी पुरवी हे दासना । तोपवूं करोनि जरी प्रार्थना । तरी मज दीना बुद्धि कैची ॥६३॥
 कापरी कोनि विनंती । बस्तीस राहिले एक राती । निर्द्वैत ध्वनि ऐकती । गुरुवीण प्राप्ती घडेना ॥६४॥
 ऐकोनिया सावधान । जाली ध्वनीची आठवण । म्हणे मी कोणासि जाऊं शरण । वीण कृपादान देईल मज ॥६५॥
 मनीं उदेली चिंता । मागुतीं प्रार्थिलें श्रीदत्ता । मज भेटूं दे सद्गुरुनाथा । जो परमार्था पाववील ॥६६॥
 ऐसी प्रार्थना करोन । आज्ञा घेतली नमोन । पुढे करितां गमन । पावले दर्शन स्वामीचें ॥६७॥
 त्या शेपाद्रिवरी चालतां । पुढें देखिलें लक्ष्मीकांता । प्रेमें अचोनि व्यंकटनाथा । चरणीं माया ठेविला ॥६८॥
 मनोहर प्रसाद गहन । प्रेमभाषें करी आपण । रमापतीची आशा घेवोन । निंबराज गमन करीतसे ॥६९॥
 तेलंगण करानटक । देश उल्लंघोन देख । तंव द्रावीड पावला सत्यक । तोही आवस्थक ओलांडिला ॥७०॥
 पुढे ऋष्यमूकपर्वन विशाल । पंपासरोवर अतिनिर्मळ । स्नान करोनी उतावेळ । स्फटिकशाला अवलोकिली ॥७१॥
 सर्वेचि विविंधा पाहोन । आचार्यमठाचें दखण । तेथील प्रसाद घेवोन । पंथा लक्षोन चालिले ॥७२॥
 वनोन्वनें जातां । उल्लंघिलें महापर्वता । तों दुरोनि अत्रचितां । सारितानाथा पाहिलें ॥७३॥
 अद्भुत तयाची गर्जना । लाटा भेदिते गगना । जलमय दिसे संपूर्ण नयना । पाहतां भ्रमणा मानसी ॥७४॥
 असो मार्ग क्रमोन जातां । पुढें देखिलें रामनाथा । सागरतीरीं हनुमंता । जाला नमिता निंबराज ॥७५॥
 रत्नाकराचें करोनि स्नान । परम प्रेमानंदें करोन । राउळी प्रवेशले आपण । श्रीमंगार्षण करावया ॥७६॥
 कावडी पाहोनि सामोरी । धांवोनि आले पुजारी । ते नेली राउळ्यांनरी । पूजासामुमी समवेत ॥७७॥
 निंबराज भावार्थी चांग । अभिप्रेक्षितां वाढें रामलिंग । गंगा अर्पण होतां सांग । पूजासंग अर्पिला ॥७८॥
 निजभाषें अर्चिला रामेश्वर । प्रार्थना केली जोडोनि वर । करोनि प्रदक्षिणा नमस्कार । जयजयकार शिवघोषें ॥७९॥
 तीन रात्री तेथे राहोन । निव्व शिष्यार्चन करी मजन । मग रामसेतु निरखोन । संग्रह करून निघाला ॥८०॥
 पंचक्रमोनि मागुतीं । आपुले निजछंदें आनंदवृत्ती । चालतां जाली हृदयीं स्मृती । कीं सद्गुरुमूर्ती न भेटे ॥८१॥
 सिंहाद्रिपर्वतां दत्तासन । तेथें जागविलें मजलागोन । कीं सद्गुरुसी जाडजे शरण । तो लाभ घडोन न येकी ॥८२॥

काय करूं मी उगाय । केवढां लावतील पाय । त्या कृपेवीण सर्व अपाय । नं मुचे उपाय काय करूं ॥८३॥
 तळमळ लागली मानसी । म्हणे हें कर्म पुसूं कवणासी । कोण सद्गुरु भेटवील मजंसी । मी त्या पदांसी नमीन ॥८४॥
 जैसा वृषित तळमळे जीवना । कीं शुधार्थी धुंडित अन्ना । कीं दरिद्री तरफटे जेवीं धना । तेवीं मना निवयाच्या ॥८५॥
 रोगिष्ठ रोगें कासावीस । वैद्य शोबी परिहारस । कीं याचक शोबी दाव्यास । कीं बाळ मातेस शोबी जेवीं ॥८६॥
 तेवीं निवया शोबीत सद्गुरुनाथा । विव्दळ होनसे बहु चित्ता । स्मरौनि उसास टाकी चालतां । म्हणे धांप आंतां गुरुवर्षा ॥८७॥
 सदा सर्वदा ध्यास मनीं । सद्गद्द हृदय जळ नयनीं । परम उदास तापला मनीं । म्हणे जन्मोनी व्यर्थ जिणें ॥८८॥
 ऐसा सद्गुरुविरहें निवया । गलित जाली क्षीण काया । म्हणे सद्गुरुवांचोनि मी पशु वायां । जेवीं वनठायां सांवरतो ॥८९॥
 चित्तो खेद वाहोनि चालन । तंव सिद्ध नदी देखिली अकस्मात । संस्थान तेथें नागनाथ । आदिनाथ सांप्रदायी ॥९०॥
 तें क्षेत्र परम पावन । सिद्धनदी तीर्थ गहन । तेथें निवराज येथेन । सुख स्वस्थान पावला ॥९१॥
 तों पूर्वपुण्याचा उद्धी । लोटतां पावली लाभसुधी । अकस्मात संतांची मंदी । सिद्धनदी उतरली ॥९२॥
 ते नागनाथ संस्थानी । विन्हाटा उतरली जाथेनी । त्यानाची नरहरि मिदमुनी । सवळ जनीं नमियेला ॥९३॥
 प्रतिष्ठानवासी एकलाप । त्याचा शिष्य नरहरि हा विख्यात । जया प्रसन्न होथोनि शीतल । प्रसाद प्राप्त वरविला ॥९४॥
 तो करावया जगदोद्धार । सचछंदे रमे अवनीवर । निवया यावया अभयकर । सिद्धनदीतीर पावला ॥९५॥
 सर्वे सांप्रदायी शिष्यजन । सर्वेमात्रे साश्चान । पूजासमारंभ मांडोन । सद्गुरुसी घ्यान घातले ॥९६॥
 नरहरि आसनी घेसले । संध्यावंदनादि सारिले । विष्णुवृत्ते आंभिले । ते देखिले निवराजे ॥९७॥
 सहजें निवया जकळी आला । प्रेमें साधु नरहरी बंदिला । सद्गुरु अवलोरौनि खाला । शिष्यासि बोला बोलनी ॥९८॥
 हा गृहस्थ दिसतो माविक । यात्रा वस्त्रनि आन्या देस । परी हा मुमुक्षू वननिक । प्रसादसुख पावूं इच्छी ॥९९॥
 पाजलागी नेमस्त । सिद्धाष्टीसी केले जागृत । तो घ्यान याच्या मनांत । पुढे अर्थ म्हणेनी ॥१००॥
 तें निवराजें पंढरीनी । चकित जाला आपुले मनीं । म्हणे मी श्रुतन करितां यात्रागोनी । बोलती वाणी यथार्थ ॥१०१॥
 तस्मात् हे असनी शानी मईत । मासे जाणोतले मनोगत । दिसती उदार कृपावंत । तरी सद्गुरुनाथ हाच कीं ॥१०२॥
 देखोनि सद्गदित निवया । अष्टभाज आले दाटोनि या । म्हणे शरण जावें संतगया । करितोळ दया वाटतें ॥१०३॥
 दुःख व्याधी बाळा जडे । तें दीनमुखा पाहे मनेकडे । सांगतां नये उगेचि रडे । दंडी तरफटे टापीव ॥१०४॥
 तेंम निवयाचें अंतर । त्रिविधताये दृग्गमर । असुनारें वंशित शरीर । मद्गद पादार नयनासी ॥१०५॥
 बळभाचनेन जागोन । मानेचे बळखले मन । उगाय घरी छेडे धांवोन । कोसनी स्नान घाली मुग्धी ॥१०६॥
 तेवीं निवयाची अरुया । देखोनि उपजली दया सद्गुरुनाथा । म्हणे वाढीव जेतवया । न करी निता धीर घरी ॥१०७॥
 परिमोनिषां अभयचन । निवराजे केथें साजगमन । म्हणे होत मी जनाय दोन । आयें शरण स्तानिरदा ॥१०८॥
 चोरीं दुःखी मी उदास । भरभयें मयाभीत मनस । प्रार्थी उपजला प्राप्त । जीरीं कृपावीम मर्जि ॥१०९॥
 धीर पाव सद्गुरुनाथा । तरी तारी मज सदया । वारी वारी या वनभया । धांवे पासी न गेदी ॥११०॥

ऐसे निवया करुणावचन । ऐकतां द्रवलें दृषायन । म्हणे उठीं उठीं करितो पावन । करोनि ज्ञान ये वेगीं ॥११॥
 सगोचि इतरां आज्ञापिती । हे गृहस्य पांयस्य असती । तुम्हीं सिद्धता करावी सर्वायीं । न्यूत निधितन पडावे ॥१२॥
 याचा अनुनाप हाचि सुदिन । प्रेनेद्रवत्तामवेळ्या पूर्ण । उल्हास अभिजित हा जाण । करूं पावन शरणागता ॥१३॥
 अग्रयाचें हा भरित । हेचि याचें सिद्ध साहिल । भक्तिमार्गे हा पुनीत । पुरवूं अर्थ तयाचें ॥१४॥
 मग निवराजा पुसती । नाम वर्णें निश्चिती । कोण स्थान काय वृत्ती । आश्रमीं असती कोण सांगा ॥१५॥
 तंव मुमुक्षू जोडोनि पाणी । निरोपिता जाला सद्गुरुचरणीं । निवया उक्त नामाभिधानीं । सुद्ध वर्णीं द्विजयाती ॥१६॥
 क्लेशेद आश्रलायनशाखा । दैटणीं निवास गृहस्य देखा । ग्रामलेखकी वृत्ति पोषका । प्रपंचसुखा द्वय कांता ॥१७॥
 पुढें न दिसे कुळदीपक । याचें मज न वाटे दुःख । प्राप्तकाळ मानोनि सुख । केलें सकळीक श्रुत पदीं ॥१८॥
 प्रपंच केला बरवे रीतीं । परवृत्तें पश्चाताप चितीं । सदयीं बैचिली संपत्ति । निःस्पृह वृत्ति वावरे ॥१९॥
 प्रपंची उपजला त्रास । जीव सर्वदा उदास । येइढोच उल्लो आस । भयमयपाश तुटावा ॥२०॥
 अधोर जन्मकर्म यातायाती । याचें दुःख भोगूं किती । विकार जाचो विवृती । भोग भोगविती दुर्धर ॥२१॥
 लोभ मोह अनिवार । ब्रह्म विकल्पें बुडविलें घर । न सुचें मज कांहीं विचार । भवपार न्हावया ॥२२॥
 रात्रेदिशस जीवीं तळमळ । प्रितापाचे न साहती उमळ । जाळेत होता चिंतामळ । तंव हें चरणकमळ पाहिलें ॥२३॥
 निरवित्तां जाला उद्वेग । घाटे पुरेल नासो आस । म्हणोनि शरण जालें पदास । पावन दीनास करावें ॥२४॥
 तंव सद्गुरु म्हणती कळलें बीज । पुरवूं कामना मुक्ती आज । मग परमहंस निवराज । सद्गुरुसमाज नमिवेला ॥२५॥
 मग सिद्धतीर्थी करोनि ज्ञान । वेगीं केलें तिलकधारण । नागनायीं करी आगमन । सद्गुरुसी शरण व्हावया ॥२६॥
 सामी आज्ञान्वयें प्रीतीं । दास सिद्धता वेगीं करिती । तरहरि समर्थ आसनीं येसती । प्रणम्य करिती निवराज ॥२७॥
 मंत्रघोष करिती द्विज । निवया पूजी पादांबुज । चंदन चर्चोनि सनेज । बुका अर्गज ल्हवहांगा ॥२८॥
 कंठी सदले हुमनहार । धूर दीर उजळिले सुंदर । नैवेद्याचे प्रकार । निवेदी प्रियकर गुरुनाथा ॥२९॥
 करमुखशुद्धी फारिली । तांनूल दक्षिणा अर्पिली । निरांजनें ओवाळिलीं । मावें पुष्पांजळी अर्पित ॥३०॥
 भूपणें वस पितांबर । भक्तिमार्गार्थ उपचार । पुर्णार्चन सविस्तर । श्रीफळ पदावर अर्पित ॥३१॥
 सारोनिया प्रदक्षिणा । साद्यंत केळें नमना । पुर्ण व्हावया कामना । अष्ट भाव मनां दाटले ॥३२॥
 प्रेम रोमांचित होत अंग । देणोनि काढिले विणे टाळवृंदंग । गाती करुणेचे प्रसंग । पदचंग निवया झुले ॥३३॥
 तें सद्गुरु जाले संतुष्टमान । निवट येसकेंतपा दिधला मान । पल्लवीं शांतिनां लवची मान । आरणांसमान करूं पाहे ॥३४॥
 मग पडशरी वीजमंत्र । निवयासी दिधला पवित्र । तेणें वृत्त केले त्याचे श्रोत्र । धन्य संपात्र सद्गुरु ॥३५॥
 म्हणे न पावें भवभयासी । नमिनां दिवळें अग्रयासी । या जपध्यासें निभयेसी । भेटेल अविनाशी श्रीदत्त ॥३६॥
 अद्भुत लामा पावसील । सर्व मनोव्यर्ग होतील । ईश्वरार्थे कीर्ती वाटेल । अनुमयें येईल कळोनी ॥३७॥
 पती मित्रा कवी न सांडावी । संपत्तीं कापा दंडावी । वळ कुनुसो गंडावी । वाणि विमांडायी कुमनी ॥३८॥

शुद्ध मंति राखवें शुद्ध अंतर । हरिभजनीं न पडावें अंतर । मिथ्या वचन वातां न बोलावी इतर । प्रेम उत्तरोत्तर वाढवावें ॥१९॥ संसर्गातेंच धरावें । सर्वथें सदा फिरावें । कंवापुराणी सुगवें । पूजन करावें विष्णूचें ॥१९॥ परलोडपता जीवीं नसावी । शांति क्षमा दया वसावी । वाणी सुशुद्धी विलसावी । भजनीं असावी मति स्थिर ॥१९॥ भूतमात्री जंगदीश्वर । जाणोनि करावा प्रणाम आदर । शोवीत जावें सारासार । येणें सर्वेश्वर दृष्टेल ॥१९॥ यापरी निंबयातें बोधोन । सद्गुरु नरहरीन बैला पावन । मग सांप्रदाय निरोपण । केलें पूण निजकृपे ॥१९॥ नंतर उत्तरपूजा सारिली । श्रीगुरुशिष्यासीं पूजी तें वेळीं । तीर्थप्रसाद दे करकमळीं । लाम तत्काळीं स्वीकारिला ॥१९॥ आरती उजळोनि त्वरित गती । सद्गुरु ओवाळिला थांपती । करोनिया अर्चन समाती । बैसले पंगतीं भोजना ॥१९॥ स्वपात्र प्रसाद सद्गुरुनाथ । देवोनि निंबया केली तुष्ट । भोजन सत्रांत त्वरित । आचमन करित सर्वही ॥१९॥ मुखेशुद्धीसीं तुष्टसीदळ । सर्वेचि अर्पिले तांबूल । वामबुद्धीसीं जातों दयाळ । निंबया चरणकमळ चुरीतसे ॥१९॥ जागृत जालियो पुराणग्रथण । अक्षानांनि संध्यावेदन । घूप दोप नैवेद्य आरती करोन । मांडिलें हरिकीर्तन संप्रम ॥१९॥ क्षेत्रज्ञ लोक मिळाले । कीर्तनग्रथण सुखावले । संपतां हरीतें ओवाळिलें । सेजे पड्डविलें देवराया ॥१९॥ मग अन्नर्चाचि जालें निद्रिल । निंबया सेवा जाणवीत । मुखानंदें निद्रा सारित । होती प्रभात उठले ॥१९॥ प्रभातीं गावोनि नामस्मरण । करोनि उठविला नारायण । कांकाडआरती उजळोन । प्रेम करोन ओवाळिला ॥१९॥ कारुण्यचरण प्रक्षालिले । पचोपचार अर्पिले । बाळभोग देवा समर्पिले । सद्भावें बंदिलें पदबुजा ॥१९॥ त्रिकाळ आर्चिती देवराया । पुराण भजन निल कीर्तना । मक्तिभाव बोधिनी जना । सेवा मधुमूदना जाणविनी ॥१९॥ हा निल नैम वर्षाळ । पाहोनि निंबया हर्षमरित । सर्व रहणी ठसली मनात । सेवा करीत स्वानंद ॥१९॥ एक मास तेंपें राहिले । जग तेथींचे बोधिले । माथिक भजनीं रंगले । सांप्रदायी जाले बहु जन ॥१९॥ मग निंबयासीं म्हणती सद्गुरुनाथ । बहु दिवस जाले तुम्हा यात्रेत । घाी कुटुंबे दोमवत । अस्तील पाहान वाट की ॥१९॥ तुमचें उदास सर्वदा मन । न होय मार्गाल आठवण । त्पतिं प्रणिपाळील योग । पाहें सुवन जाय आतां ॥१९॥ परिसोनि सद्गुरुच्या बौला । सद्गद्द हृदयीं निंबया जाला । ननोनि प्रार्थी सद्गुरला । करकमळ्य जोडोनी ॥१९॥ जी मी त्रिभिधनापें तारलों । दिव्यवैद्यनीं नामवलों । लोमभेहपासीं गुंनलों । भवमया म्हालों दयाळा ॥१९॥ तंत्रवें मेटलासि कृपाबंध । भयें तुम्हां जालों मी शरण । माझा विनतभाव पाहोन । समर्थ अवयदान दीदलें ॥१९॥ कंला अनन्याचा अंगीकार । सूर्य मुक केलें साचार । निर्भयाचें बोविला अवयकर । तोपरिसें अंतर निजबोधे ॥१९॥ समर्थ सगळ मप यारिले । मज दीना अंगीकारिले । मुक्त करोनि मुम ओपिले । स्वानंदें रंगले मन सेवें ॥१९॥ ऐसें अत्तां कृपाविनी । मागुनी आढापितां उपाधी । मज नरो हीं व्याधी । सर्वेसी पंदी देवा मज ॥१९॥ कोण अवराध पाहिला । म्हणोनि लोडितां या दीनाचा । मी निष्टेन सुदां स्वामिसेवेया । नागोनि कांयेंतें मगें केली ॥१९॥ निंबयातें केंसें गर्भे । कीं चोतराळोनि सोडविले । सर्वेचि व्याघ्रजळीं मिरविले । मंग अलें साच की ॥१९॥ मुदतां तारिले पुराणेनी । मग पदवी दिवला लोडोनी । एव हे शिरे करणी । तरी पात्र्ये मारी साच की ॥१९॥

नांचेले गृह पडता । पुढे आंगांत जाला लोटिता । काय म्हणावें या अनर्था । त्राताचि धांता पाववी ॥६७॥
 तेथेंच भासलें निंबयासी । म्हणोनि प्रार्थिलें सद्गुरुसी । न मोकला मज अनायासी । धरिले चरणांसी सोडिना ॥६८॥
 सद्गुरु म्हणती अर्भका । कैवा वाहसी मनीं घोका । शिरीं समर्थाचा अभयशिका । ब्रह्मादिका वय तो ॥६९॥
 गोव्हे गोव्हे हो अधर्मनीती । सांगू ते तुज उत्तमरीती । दारा कलत्र त्यागितां निश्चिती । अधर्मगती ते होय ॥१७०॥
 गृहस्थाग्रम तो घन्य थोर । येथे सत्कर्मी घडती अपार । आल्या अतिव्यपूजा स्तंभार । सहजें निर्धार घडतसे ॥७१॥
 सुखें करावें ते आचरण । परी सत्कर्मी असावें सावधान । असक्त असावें वर्तोन । नलिनीजीवेन पत्र जैसे ॥७२॥
 सांसार विचार देहीं । अस्ततां अणुमात्र भय नाहीं । वांसे मोपळा सट्ट पाहीं । मग तो डोही बुडेंना ॥७३॥
 काळचक्र हे फिरतें । ध्यामाजीं हे वय जातें । जीवकेण पडे मुखातें । पिठ होतें खकमें ॥७४॥
 परी जे हुंदा धरोनि राहिले । ते दळणातोनि यांचले । वर्म पाहिजे ध्यानीं आणिलें । विचारवळें निंबया ॥७५॥
 न विसवाये सर्वोत्तमाचे पाय । मग अपाय ते होती उपाय । वाहू नको दृष्टा भय । निरोपिली सोय जीवीं धरी ॥७६॥
 वर्तोंवें सांप्रदायरहणी । लीन व्हावें संतचरणी । लैसील बहु प्रसादलेणी । तुझिया आचरणीं तूंच कीं ॥७७॥
 पूर्ण अंमय सद्गुरुवचन । निवारजें हृदयीं सांठवोन । साष्टांग करोनिया नमन । आज्ञा वंदोन निघाला ॥७८॥
 दत्तजनांदन एकनाथ । सद्गुरु नरहरि बाचें स्मरत । सर्वेणें कर्मिनां पंथ । आनंदयुक्त मानसी ॥७९॥
 जेथें भेटती संतजन । त्यातें सप्रेमं करी बंदन । तीर्थ दैवतें क्षेत्रें पाहोन । पावला येवोन खषामा ॥८०॥
 घरीं कोला चित्तानुर । म्हणती जी गेलिया दिवस पार । असोनी न येती प्राणेधर । कोण विचार करावा ॥८१॥
 आत्मा गेल्या पुसतीं मात । नवस बोलोनि धरिती त्रत । तुळसीसेवा आचरत । यावा प्राणनाथ म्हणोनी ॥८२॥
 मंत्रचीं सर्वदा उदास । अर्हार शंभरी उपजे त्रास । सदा संचित मानस । दिवारजनीं ध्यास पतीचा ॥८३॥
 शोके जीवीं आहळती । चात कापरी वाट पाहती । श्रध व्योतिषां विचारिती । शकुन पुसतीं ठायीं ठायीं ॥८४॥
 जैसा भानुपूर्वी अहं । अहंणांपूर्वी उपःकाल जाण । पुर्ये दिसे शुभमान । आरकावर्ण त्यामार्गे ॥८५॥
 सहजे जागृतीं सर्वास । ओमंद हो लंगे जीवास । आपुलाले खकमेंसि । लोमतीं आळस न धरिती ॥८६॥
 जें निंबयाचें आगमन । त्यांपूर्वीं जाणवतीं शुभ शकुन । लवें बेलोबेलें वाग नयन । बाहुंस्तरेण उभयांतें ॥८७॥
 मंगा आणि मागिरयी । येरयेरीं तें गुजं बोलेंती । वाई आजी वामनेत्र लवती । येरीं धिणे स्फुर्ती वाहु भासे ॥८८॥
 तंव समोवतीं अनेक ललंता । त्यांही शुभ बोलतीं वचना । त्वरे पावाल पतिंदरीना । उरहास मना परिसोनी ॥८९॥
 कागं द्वारी येवोनि बोलती । येरी त्यातें शकुन पुसती । घरातर्चे येईल प्राणपंतें । तरी उठोनि निश्चिती जाई ॥९०॥
 निद्रित देखतीं स्वप्न । सीमांभ्यव्यप्रसाद धर्षण । करोनि आंधासीं झालेण । लोम संनिधान सावध ॥९१॥
 पांढला प्रभातें सायध होती । शुभे शुभ प्रेम सांगती । म्हणे केंवरा पावेल लक्ष्मीपती । शुभ तों जाणवतीं शकुन हें ॥९२॥
 अंती सर्वदा हेंचि ध्यानी । बोलतीं गुज आंणुले संदनी । तो एवंप्रकीं अंगणी । शुभ बांणी विप्र बोले ॥९३॥
 म्हणे बंध सन्ध येसलेंती । तुमचें आले प्राणपती । गोवावाहेर विधांती । उत्तलें निश्चिती येवोनी ॥९४॥

आला ऐकोनि रामराजा । हर्षली अघोष्येची प्रजा । उल्हास मानी विशेष भाजा । सकळ समाजा आनंद ॥९५॥
 तेव्ही ऐकतांची मात । उभय जाल्या हर्षभरित । ग्रामवासी लोक समस्त । सन्माना जात सामोरे ॥९६॥
 आनंदघोषें करोन । भेटले निवयांसी सकळ जन । सुवैद्यी आश्रमासी पावोन । घडलें आलिंगन सकळ्यांसी ॥९७॥
 परमानंदसोहोळा । दर्शन जालें नरनारीवाळा । प्रेमाश्रु वाहती डोळां । भक्त प्रेमळ भाविकांच्या ॥९८॥
 मग सुमूर्ते गंगापूजन । माव्याचें दिधलें भोजन । भेटूं आले आस वर्ग सोयरे जन । देती सन्मान निवयासी ॥९९॥
 पुसोनि निवराजाप्रती । सर्व आपुले आश्रमा जानी । मग गुज गुढ ऐकांती । निवराज वनितेसी निरोरी ॥१००॥
 पुस्ततां यात्राक्रम आर्थत । सारासार वेला श्रुत । सुखसमाधानें वार्ता बोलत । जाले निदंत निमग्न ॥११॥
 प्रपंचविधी आचरतां । विनय होती साधुसंतां । सद्गारें हरीतें होय भजता । बोधिली नेमता चालवी ॥१२॥
 चित्तीं सर्वदा आनंदघन । प्रपंची निःस्पृह उदासीन । तो हरिछयें करोन । जाली गर्भीण भागीरथी ॥१३॥
 दिवसमासे गर्भ वाढला । जेव्ही अंगुरासी कळ्या । पूर्णतेसी गर्भ आला । प्रसूतिवेळा पावली ॥१४॥
 पुत्ररत्न जालें जनन । उल्हासलें दोघींचें मन । म्हणती छयें दवला नारायण । सफलित पूर्ण वेलें आम्हां ॥१५॥
 शिष्यात्रेचा हा प्रसाद । म्हणोनि निवयासी आनंद । म्हणे केडिला सर्वेश्वरें विटाळयाद । निरसिला खेद अंतरीचा ॥१६॥
 बुद्धि दहा दिवसपर्यंत । अक्रान्धासी शुद्ध होत । वारावें वारसें नेमस्त । तेराश प्राप्त नामकर्मा ॥१७॥
 ग्रामवासी ज्या नारी । पाचारिल्या अतिसत्वर । पालख लावोनी गजरी । सर्वांतरी उल्हास ॥१८॥
 निवराजा पुसती नितंबिनी । काय नाम ठेवावें यालागोनी । प्रिय असेल तें सांग निवडोनी । प्रेम करोनी गाऊं तें ॥१९॥
 निवराज विचारी मानसी । शिवप्रसाद हा निश्चयेंसी । येतां यात्रेहेनी पावलों पळ्यासी । दया रामेश्वरासी उपजली ॥२०॥
 ॥२१०॥ उभय नारीं ऐकचि प्रेम । प्रसाद पावलों उत्तम । तरी आतां हाचि नेम । म्हणे शिवराम नाम ठेवा ॥२१॥
 मग शिवराम नामें गजर । करोनि वनिता माती हाड्ढर । सौभाग्यवानें वांटिलीं समग्र । आनंद घोर जाहला ॥२२॥
 घुगन्या वांटिल्या साखरपानें । सुहासिनी बोटविल्या मानें । दिज तोपविले दक्षिणें । आशीर्वाचनं दिधली ॥२३॥
 बाळाचें लालनपालन । उभयही करिती आवडी करून । परी निवया भजनी निमग्न । उदास मन प्रपंची ॥२४॥
 एके दिवसी एकांती । सांगे गुज कांतिप्रती । उत्तरयात्रे जाथें निधिती । उदेली चित्ती आवडी ॥२५॥
 तरी निरोप दीजे आम्हांसी । यात्रा करोनि येऊं आश्रमासी । दुधित्त नव्हा तुम्ही मानसी । पुण्य कर्मासी साख ब्हायें ॥२६॥
 तंत्र त्या दोघी पतिव्रता । साद्य होती पुण्यव्रता । न वदती वार्हांतीव्रता । कधी न आवृत्ता घालविती ॥२७॥
 तंत्र त्या म्हणती स्वामिराया । हेतु उपजला यात्रा कराया । कोण करील अंतराया । त्वरे घरा या परतोनी ॥२८॥
 तुम्हां येण्यासी मास अकरा । सर्वेचि जाण्याची त्वरा करा । परी विनंती कृपा करा । यालेंकरा न विसंवायें ॥२९॥
 तुळेंवु आम्ही आपल्या वचनासी । परी न करा प्रवचनासी । हाव न दावा जनासी । हें गुप्त मनासी वागविजे ॥३०॥
 ऐकोनि ललनेचें वचन । निवया करी हास्यवदन । म्हणे मी खस राखी शिवरामी मन । येईन परतोन आश्रमा ॥३१॥
 करोनि शीघ्र सिद्धता । वचनं आनंदविल्या वरता । बाळका चुकोनी दावी प्रेमया । सद्गद वनिता जाहल्या ॥३२॥

राय नट सोंग आणित । संपादनीं तैशीच दावित । जनाकार्णे रिक्षीत । परी आपण त्यांत नव्हेची ॥२३॥
 तैसा निवया संसारी । भाव दावीत येव्हारी । खयें विरक्त अंतरी । तें न बाहेरी प्रगट्टं दे ॥२४॥
 निवया निघतां तेथोन । सर्वें बोळविनी ग्रामिक जन । तोपवोनि दिधले परतेन । निराम्य आपण पंथ घरी ॥२५॥
 जैसा सांपळ्यांतोनो व्याघ्र सुटला । कीं पिंजऱ्यांतुनी शुक्र पळाला । कीं बंदिखान्यांतोनी बंदी सोडिला । हर्ष त्याला न
 समाये ॥२६॥ तेवीं निवराया सुटतां सदन । चिर्ती जाला आनंदघन । परम उल्हासें करी भजन । पंथ लक्षोन जातसे
 ॥२७॥ जातां पाहिला त्र्यंबकेश्वर । गंगाउगम ओढुंबर । कनकळें पाहोनि सुंदर । बंदिळें थोर रामें ॥२८॥
 पुढें चकतीर्यातें वंदोन । कुशावतीं केलें स्नान । पुढें प्रगट गोदा पावन । संध्यावंदन सारिलें ॥२९॥
 त्रिगुणात्मक त्र्यंबकराज । अर्चिला सदायें सतेज । क्षेत्र अवलोकिलें सहज । नमिला समाज विप्रांचा ॥३०॥
 शरणागतेचें चिंतवण । तें पाहिलें नासिकस्थान । पंचवटी रामदर्शन । योगी संतजन बंदिळें ॥३१॥
 पुणवस्तीं चांगदेव । जातां पाहिला केशव । पुढें लक्षिला टाव । जें अर्च्य प्रतिष्ठान ॥३२॥
 तेथें सद्गुरु एकनाथ । त्या पदीं निवया शरणागत । डोलेखर विश्वनाथ । गाडेखर बंदि तैर्यांस्तंभा ॥३३॥
 तेथोनि देवगिरीसी गमन । पर्वतीं नमिलें जनार्दन । तेथोन एक योजन । वेरुळ वन सुक्षेत्र ॥३४॥
 तेथें प्रीत्येश्वरातें पूजिलें । लेणें सर्व अवलोकिलें । स्थळ पाहतां मन आनंदलें । तपा चांगलें तापसां ॥३५॥
 पुढील वेध निवयासी । पर्वत ओलांडी काननासी । ऐसें क्रमिता । पंथासी । पावले ततीसी शीघ्र तेव्हां ॥३६॥
 तें जाग्याचें मूळ स्थान । व्रतेश्वराचें केलें पूजन । निविड वारंवार सारोन । पर्वत गहन उड्डविले ॥३७॥
 जातां अश्वत्थाम्याचें स्थळ । तेवापी पाहिली अचळ । श्याद्री ओलांडोनि सकळ । नर्मदाजळ विलोकिलें ॥३८॥
 महा ज्योतिर्लिंग ममलेश्वर । पूजोनि पाहिलें क्षेत्र ओंकर । वेथें राहोनि तीन रात्र । प्रदक्षिणा सत्वर सारिली ॥३९॥
 मग वांकुंडे जावोत्र । पाहिलें सहस्रार्जुनाचें स्थान । राजेश्वराचें करोनि पूजन । रेवासवन ते ठायीं ॥४०॥
 न करोनि तेथें भट्टवास । पुढील गमनीं आवेश । इंदपुर उड्डवोनि तें क्षिप्रस । पाहतां मानस संतोषलें ॥४१॥
 तीरीं महापुण्य पवित्र । नामें सुंदर अवंतीक्षेत्र । तेथें वसे त्रिनेत्र । मुहांकालेश्वर म्हणती त्या ॥४२॥
 तें महासिद्ध योग्यांचें स्थान । तपी तपती तपाचरण । निवया करी अवलोकन । पूजन दर्शन करीतसे ॥४३॥
 येथें जरी करूं वर्णन । तरी मार्गे केलें असे निरोपण । यदर्थ मिस्तार न केला जाण । श्रोतीं कोपमान नव्हात्रें ॥४४॥
 अवंतीयात्रा करोनी । निवराज निघाले तेथोनी । उत्तरपंथातें लक्षोनी । पुष्करस्थानीं पावले ॥४५॥
 ब्रह्म रुद्र विष्णु पुष्कर । स्नान केल अतिसत्वर । जवळी विलोकिलें नाथद्वार । क्षेत्र अजमेर लक्षिलें ॥४६॥
 पंथ क्रमोनि वेगेंसी । वेगीं पावले हरिद्वारासी । तेथें वर्षष्ट दिव्यानिशी । पार शीतासी असेना ॥४७॥
 त्या हिमाचलीं करितां गमन । पाहिला दृष्टीं नारायण । पूजा नैवेद्य करोन । पंथ कठीण चालती ॥४८॥
 पुढें जातां गंगाद्वारी । पिंड अर्चिला कपारीं । शिन्ध्यांत बैसोनि पेलपारीं । जावोनि केदारी पावले ॥४९॥
 तेथील क्रम संपादोन । स्वर्गद्वारा केलें गमन । करूं जातां वंदन । किंचित चरण घसरला ॥५०॥

तों वर्फस्पर्श होतां पदी । निर्जीवतेची पावली व्याधी । येथेचि देहाची समार्थी । ऐसें बुद्धी जाणवले ॥५१॥
 ते कळ्या करोन सहन । युक्तिप्रयुक्ती पंथ क्रमोन । क्षेत्री पावले परतोन । योजिलें शमन योजवीं ॥५२॥
 असो हरिहो पारवातां समाधान । निंबराज निघाले तेथून । गंगोत्रीची कावडी भरोन । पंथ क्रमोन चालती ॥५३॥
 हृदयीं घ्याती गोपाळा । मुखीं नामघोषाचा चाळा । प्रभातें चालतां एक वेळां । यात्रामेळा सुखले ॥५४॥
 नाटलेचि कोणही पंथी । भलमागे एकले जाती । घोर काननें निविड दिसती । आपदें फिरती चूडवडे ॥५५॥
 देखोनि दचकले मन । म्हणे हें अघोर दिसे कानन । तारिता येथें नारायण । दिसतें कठिण अजी हें ॥५६॥
 येथें आम्हां सांभाळिता । एक ईश्वराचि असे व्राता । येर उपाय न दिसे पाहतां । तों देखिल्या अविचितां वनगाई ॥५७॥
 देखोनि मयाभीत जालें मन । तंव प्रेमें आठविला जगन्मोहन । तो बुद्धिदाना बुद्धि संचरोन । रक्षणीं कारण आठवले ॥५८॥
 कावडीसी बांधोनि दोर । आपण चढले वृक्षावर । कावडी ओढोनि अघर । बांधी सत्वर वृद्धीं ते ॥५९॥
 तें निरखोनि गाई धांवती । वृक्षालागीं पडका देती । निंबराजें आठविला श्रीपती । ये यदुपती म्हणोनी ॥६०॥
 स्तवितां जाला अस्तमान । गाई न हालती तेथून । संकट देखोनि जगज्जीवन । माय दाखण प्रगट वरी ॥६१॥
 काननीं गर्जना करिते । हरी पावले अकस्मात । निंबराजा भय टिगुण होत । परी तो भयवृत्त भयनाशन ॥६२॥
 पावतां व्याघ्राचें उड्डाण । गाई पळाल्या तेथून । पुच्छें पृथीं बाहोन । पूर्वस्नान पावल्या ॥६३॥
 व्याघ्र तयां पाठीं गेल । रजनीत निंबराज वृद्धी राहिले । तारकनाम जीवीं धरिलें । तें रक्षिलें नरहरीनें ॥६४॥
 तों होतांचि प्रभात । कावडी उतरोनि स्क्ंधी घेत । हृदयीं स्मृतोनि सद्गुरुनाथ । त्वरे पंथ उरकती ॥६५॥
 भलतैशा वनीं वाटा । त्याही गेल्या अफाटा । त्याही माजीं खडावाटा । नाही तोटा तयांसी ॥६६॥
 रीस काननें आपदें अपार । अघ्नासह्य जाती भयंकर । जिवमिती परम दुर्धर । कंप धर्य सुटतसे ॥६७॥
 परी निंबराचा निर्धार नामीं । मुखीं भजनपंथ क्रमीं । देहाची देहीं साहे उभीं । होत श्रमी चालतां ॥६८॥
 अन्नउदकावाणि । कासावीस होनी प्राण । परी न रिस्ते हरिभजन । आठवी चरण सद्गुरुचे ॥६९॥
 तंव आणीक विन ओढवले । उन्नत करी येतां पाहिले । ते वनीं फिरती मोकळे । भयाभीत जाले मन फार ॥७०॥
 म्हणे देवा कृपामूर्ती । आतां वरुं कलण रीती । द्वय भरीं बांचविलें निधिती । आतां वस्त्र्यापती वपय वरुं ॥७१॥
 अंगावरी घालितां वरी । प्रस्नाद रक्षिला तुंवा हरी । तोंचि मनें हो जाती परी । धांव वेत्तारी वेत्तावा ॥७२॥
 मुद्दारादासाचा करावया भंग । यवनें लोटिला मंग । तेथें तूं रक्षिशी श्रींग । तो मज प्रसंग धांव वेगी ॥७३॥
 मातला होता गनादुर । तेणे देव वेले जर्जर । तें स्तवितांचि वं सेंधर । वेत्ता संदार शिवदत्त ॥७४॥
 आतां माते निर्माण । पाहे पां पडले तैसे दाखण । दुःख न वाटे जातां प्राण । परी हे मंगा कोण पात्रवले ॥७५॥

अर्पण करणें रामेधरासी । हाचि हेतु निजमानसी । पूर्ण करी तूं हरीकेशी । पावन व्रीदासी सांभाळी ॥७६॥
 निंबयाचा ऐकोनि धांवा । निष्ठर कळली रमाधवा । कहरणा उपजली केरावा । भक्तभावा जाणोनी ॥७७॥
 करी देखोनि नरासी । गती साधी चपळेंसी । तें जाणोनि हृषीकेशी । वनीं कौतुकासी प्रगटवी ॥७८॥
 निंबया पाहे भयचकित । तंव पापाणमंदिर अव्रत्मात । तें देखोनि माजीं लपत । एका कोनांत दडाला ॥७९॥
 तों गज तेथें पावला । गुंडा फिरवूं मंदिरां लागला । निंबया गुंडेकडे वेधला । तंव वृश्चिक देखिला विशाळा ॥८०॥
 दोघेही देखिले काळ । पाहतांचि जाला व्याकुळ । आतां वांचणें कैचें मरणमूळ । पळावया स्थळ नसेची ॥८१॥
 म्हणे करुणावना गोविंदा । समयी धांव घाली मुकुंदा । करी वसवोनी ये गदा । विन्नमेदा करी वेगी ॥८२॥
 मी जीवीं कासावीस । पाहें देवा तुझीचि वास । उशीर ल्यागेल घालितां कास । तोंवरी नाश होईल माझा ॥८३॥
 गजेद्र पडतां संकटी । स्मरतां धांवसी उठाउठी । तैशापरी जगजेठी । पाव निवटो मज दीना ॥८४॥
 करुणाशब्दें निंबयां स्तवित । तो सर्वात्मक सर्व जाणवत । तात्काळ होवोनि वृषांत । कौतुक दाखित निजभक्ता ॥८५॥
 गज उन्मत्त सबळ खुनी । गुंडा फिरवितां चारी कोनी । उंचवी राउळ मध्यस्थानी । तंव वृश्चिक ताडोनी डंखिला ८६॥
 वृश्चिकाच्या पुच्छघातें । त्रिपवेदनें वेधिलें गजातें । तरफडोनि पडे धरतें । क्षणें प्राणातें मुकला ॥८७॥
 निजभक्ताचें करी छलन । तोंचि हरीचा शत्रू जाण । नाना रूपे धरोन । करी संहारण तयाचें ॥८८॥
 दडतर व्हावी भक्ती । भावप्रेमा जडवे चिती । म्हणोनि संकटीं सांभाळिती । दावी प्रचीती अनुतापा ॥८९॥
 गज तो तात्काळ निमाला । वृश्चिकविणें काय नासला । जवळी होता गजपाळा । पोळोनि पळाला स्पर्शेची ॥९०॥
 ऐसें नवलाव देखोन । निंबयासि बाळें समाधान । म्हणे कृपाळू होय नारायण । केलें रक्षण सत्य माझे ॥९१॥
 'हा सदय वृषासिंधू । नाम याचें अनायवंधू । महिमा वाखाणितां शिणला वेदू । श्रुती अनुवाद् कुंडित ॥९२॥
 तेथें मीं पामर । काय वाणूं एक जिन्हार । द्वय सहसा न लभे पार । तेथें उच्चार कोंविं दीना ॥९३॥
 देखिला वृश्चिक जो होता । त्यातें निंबया पाहे भागुता । तो जाला न दिसता । नेणें कवणिचा पंथा तो गेला ॥९४॥
 मग परम हणें करोन । निघतां कावडतें घेवोन । तों गज पडिला द्वार धरोन । तंव देखिला चरण मत्स्यकी ॥९५॥
 शरीराचा जाला भात । ठेवितां चरण गेला आंत । तंव तो युष्मिनें काटित । पाहतां कृष्णवत जाहला ॥९६॥
 परी नवल जाले अतिअद्भुत । तें श्रोतीं ऐकावें सावचित । गजदेहापासोनि मुक्त । तो पावत दिव्य देव ॥९७॥
 तो निंबयातें नमोन । विनवीता जाला कर जोडोन । म्हणे मीं गंधर्वस्वर्गीं कारितां गायन । जाला अभिमान फारसा ॥९८॥
 अमरें गापना आहापिलें । म्यां शब्द तें अमान्य केले । तेणें मर्दां माने देखिले । सबळ ताडिलें शापशखें ॥९९॥
 कीं या भूलोकीं निर्धारि । काननीं होसी मत्त करी । सुखें वनीं निवटत करी । वटू सांगरी दाखिली त्वां ॥१००॥

मग म्यां मक्क्याचे धरिलें चरण । उःशाप मागे तें प्रार्थून । त्तत्रनीं तोपला सहस्र नयन । अभयवचन कृपे दे ॥१॥
 म्हणे संता पीडा करिती । तें दृष्ट मरणें भरती । संतपदस्पर्शें मुक्त होसी । मग तूं पावसी खर्गसुवना ॥२॥
 तो हा माग्याचा सुदिन । उःशापाऐसें आलें घडोन । सामिचरणस्पर्शें जालें पावन । करितीं गमन खर्गति ॥३॥
 मजसाठीं श्रन आपणांसी । मोगणें आलें निश्चयेसी । आतां सुखें जावें निर्भयेसी । मार्ग तुम्हांसी मिळेल ॥४॥
 मज दीनाचा केला उद्धार तुम्ही साधु सदय उदार । करावया जगदोद्धार । अवनवीर फिरतसां ॥५॥
 तुम्हीं भक्तिवळें करोनी । देव केला असे ऋणी । तो तुम्हां सांभाळी निर्वाणी । कृपे करोनी सर्वदा ॥६॥
 मी परम चांडाल दुर्मती । श्रम दिवले तुम्हांप्रती । क्षमा अपराध कीजे संती । हेचि विनंती दासाची ॥७॥
 यापरी करोनि प्रार्थना । बंदोनि निवराजाच्या चरणा । गंधर्व गेला खर्गसुवना । पूर्वस्वस्थाना आपुल्या ॥८॥
 आतां पुढिलें प्रसंगी । प्रयाण करतील निवराजयोगी । धन्य साधु हे प्रगट जगी । प्रेम् हारिगी रंगले ॥९॥
 हे भवमिधूचे तारु । दीनजनांचे माहेरु । आर्यिकांचे कल्पतरु । सदय दातारु अनन्याचे ॥१०॥
 म्हणोनिया अनंतसुन । जाला संतांसी शरणागत । पदसरोज त्यांचें उक्षित । सेवा मागत निरंतर ॥११॥
 इति श्रीदत्तप्रबोधग्रंथ । श्रवणेंचि पुरती मनोरम । श्रोते परिसोत भाविक मत्त । अष्टपंचदशोध्यायार्थ गोड हा ॥१२॥

॥ इति अष्टपंचदशोध्यायः समाप्तः ॥

॥ दत्त जन्म ॥

ॐ नमोऽजी गुरु स्वामी दत्तात्रेया । कृपाकृ सखया दीनबंधू ॥१॥ तुझे कोर्टगुण दर्शनां लागून।
 इच्छितसे मन माईं बहु ॥२॥ तरी देई मति वगवया घाणी । आनंदाची खाणी प्रगटया ॥३॥ आयका हो
 तुम्ही ओते संतजन । जन्म मुल्लूज श्रीदत्तात्रेया ॥४॥ सावित्री आणिक लक्ष्मी पार्वती । एके ठाणी स्थिति
 जाली होती ॥५॥ अकरमात आली नारदाची फेरी । बिणा संघावरी घेउनियां । ६॥ देवोनियां त्यांत वैराया
 वासन । पुसती वर्तमान त्रैलोक्यीचें ॥७॥ असे नारदमुनी त्रैलोक्य भुवनीं । आम्हा ऐशा कोणी असती
 काय ॥८॥ पतिव्रता आगि सर्वसत्ता आंगीं । ऐशा कोणी जरीं असती काय ॥९॥ ऐशा गर्बित पाहे तिर्थजणी ।
 बोले नारदमुनी तयालागीं ॥१०॥ तुमचीपाहुनी श्रेष्ठ कोटीगुण । देखलीसे जाण पतिव्रता ॥११॥ भूलोकाचे
 दावी अविघ्नी-जाया । सती अनुपमा नाम तिचें ॥१२॥ तुम्हां ऐशा दाही तिजला शोमती । काय सांगूं
 रघाति तिची तुम्हा ॥१३॥ ऐसे आयकोनी मुनीचें वचन । मनामाजीं लिख जाव्या तिघी ॥१४॥ आपुलिया
 घरा उडोनियां रोव्या । पतीची बोलव्या जाऊनियां ॥१५॥ आदका हो तुम्ही आमुचें वचन । काणावीच
 होती माग बहु ॥१६॥ अनुपमेची कीर्ति नारदमुनीनी । वर्णिली येवोनी आम्हांवाची ॥१७॥ तरी तुम्ही जावें
 म्हुणुबोळायां । अनुपमेचे गृहीं लागवेगीं ॥१८॥ हरानियां तिच्या सव्यालागीं जाण । यावें परतून
 निजघरा ॥१९॥ निषांचे वचन आपकोनी कानीं । तिचे तत्पर्या उडीवेलें ॥२०॥ द्रव्या, विष्णु आगि
 निज चंद्रमौळी । निघाले ते काळीं मृगलोका ॥२१॥ स्नानसंस्थेलागीं अतिमुनी गेला । माभ्यागृहीं पातला
 दिनमणी ॥२२॥ तयाकाडीं तिचे होवोनि अतीत । गेले अकरमात भिक्षेलागीं ॥२३॥ अनुपमेलागीं मारुनिया
 हांक । बोलती कौतुक करोनिया ॥२४॥ भिक्षा घाली माते आम्हांची सत्वर । नन दिगंबर होवोनियां ॥२५॥
 नाही तेंरी आम्हीं जातो परलोनि । सत्तासि घेउन तुम्हा आतां ॥२६॥ आपकोनि ऐसे अतिथी वचन ।
 पतिनवाखन चित्तार्थें ॥२७॥ करोनियां मनीं पतीचें चितन । तीर्थांत घेऊन शिरीषळें ॥२८॥ तंव ते
 तिथेजग झाले विमणे बाळ । रांगती लडिवाळ होवोनियां ॥२९॥ अनुपमा नन होवोनि आवण । करि
 दुग्धपन तयालागीं ॥३०॥ तिथेजग एक्या पालखी घाटून । ओवीया गणून होलेवीत ॥३१॥ इतक्यामाजीं
 वनिघुनी आले । काळांत पाहिलें निजडोळी ॥३२॥ विरमत होवोनि आपुलिया मनीं । म्हणे श्रेष्ठ कोणी
 असती हे ॥३३॥ अघो या लागून झाले बहुदिन । स्वर्गीन मुरन शून्य ठेलें ॥३४॥ लक्ष्मी पार्वती सावित्री
 या तिन्ही । चित्तप्रसन्न मनीं जाव्या बहु ॥३५॥ एके जायीं सर्व होवोनियां गोळा । चिंता वेळोवेळीं
 करिताली ॥३६॥ इतक्यांत आली नारदाची फेरी । मंजुळ उच्चारी नाममंत्र ॥३७॥ देवोनि वासन वैषविले
 मुनी । करिती विनवणी तयांलागीं ॥३८॥ आमुचे सतार गेले कोणीकडे । आम्हांची संकडे पावोनियां ॥३९॥
 तयांवीण आम्हां न गेनेचि सग । जाले बहुदिन तयालागीं ॥४०॥ तयांवीण सर्व शोमती मंदीर । दिवति भयंकर
 आम्हांलागीं ॥४१॥ तुम्हापति कोटें भेटली तरी । सांगवें सत्तरीं आम्हांलागीं ॥४२॥ तंव बोले मुनि तयां
 स्त्रियांपती । देखिले पती तुमचे म्यां ॥४३॥ अनुपमेचे घरी तिथेक्षण बाळ । होवोनि लडिवाळ खेळताती
 ॥४४॥ आपकोनी ऐसे मुनीचें वचन । विस्मित होऊन बोटली त्या ॥४५॥ आमुच्या बोला गेले सतीघरी ।
 आम्हांलागीं घोरें घडूनियां ॥४६॥ चला जाऊं आलां तरेच्या घरा । मागूंनि अतार घेऊं आजो ॥४७॥
 अभिमान दूर सांडूनियां जाण । पातल्या घरम अनुपमेची ॥४८॥ म्हणती वो माते देई खुडेदान । करी

॥ श्रीगणेशदत्तगुरुभ्योनमः ॥

परमशगवत

श्री अनंतमुत विष्टल ऊर्फ कावडीवावा
विरचित

श्री दत्तप्रबोध

भाग ८ वा

अध्याय ५९ ते ६१

॥ श्री दत्त प्रबोध ॥

अध्याय ५९ वा

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥

नमो सद्गुरु दत्त विमला । आनंदवंदा जगत्पाळा । पतितपावना हृदयकोमला । परम कृपाळा उदारा ॥१॥
अवाधित तुझी कीर्ती । वर्णितां न सरे कल्पार्ती । कुण्ठित जाल्या शुनी । तेथे मी किती अनुवादूं ॥२॥
जीवने भरला सागर । त्याचाही घडे आवर । गणवेल मेघाचा तुघार । परी तव गुणसार न वर्णवे ॥३॥
किती अवनीचे हरळ । किती आगोक्या नममंडळ । हेंही मोजवेल एक पेळ । परी तव गुण आकळ सकळते ॥४॥
तुझे अवाधित गुण । किंचित गायया इच्छी मन । हा बाळकाचा हेतु देखोन । लळा पूर्ण करिशी तूं ॥५॥
येव्ही पाहतां मी मंदमती । होय बुद्धिहीन सर्व जाणती । परां ऐसियासी ग्रंथी । देवोनि रक्ती बोलविता ॥६॥
हें तंत्र तुमच्या कृपेचे कारण । अनन्यासी देतां भूषण । हृदयी वसोनि वदविशीं गुण । आपुलें महिमान आपणची ॥७॥
काष्ठयंत्र काय बाजावें । सुखर जनीं बाखाणावें । उरगकुंठादि लुन्हावे । हें काय घडावें त्याचनीं ॥८॥
परी बाजीबणार वेगळा । धन्य त्या बाजीक्याची कळा । मोडक उठवोनी नाद रसाळा । लुन्हावी सकळां खगुणें तो ॥९॥
तेवींच तूं कृपासागरा । हृदयी वसोनि दातारा । उठविशी शब्द उद्गारा । कथा विस्तारा पावविशी ॥१०॥
श्रोता पक्षा तुंचि होसी । निरोपोनि श्रवण करिशी । एकगणे एकचि होसी । द्वैत प्रेमासी वाढविलें ॥११॥
गत कथाध्याय अंती । निवपाची निवारिली भयगुंती । दाविली तया अनुमूती । गंधर्व निधितो उद्धरिला ॥१२॥
पुढतीं श्रोतीं व्हावें सावधान । गोड कथारस बरा पान । सोडा अन्य व्यवधान । या अवधान एकात्रे ॥१३॥
गंधर्व स्तवोनि जातां । विस्मयो जाला निवपाचिता । म्हणे हें क्षोण कौतुक मगवंता । मज दाविता जालासी ॥१४॥
आपल्या चरणस्पर्शे करून । गंधर्व मेला उद्धरोन । हें न मनें निवपायोगोन । म्हणे हरिविंदान न कळे हें ॥१५॥
देवाधिदेवा सर्वेश्वरा । कौतुक दाविलेंसी हें पामरा । आतां अनायाते कृपा करा । मज अंगीकारा दीनातें ॥१६॥
मी न जाणें तुजें सेवन । सद्गुरुं न केले अर्चन । न जाणेंचि ध्यान भजन । कैसेनी भूषण भूषविशी ॥१७॥
मी अपराधी अनाय । हीन दीन अधम पतित । तुज न होतां शरणागत । होवोनि कृपावंत तारिलें ॥१८॥
बर्षीं गळ्यां बांधिलें । गार्हापसोनि रक्षिलें । व्याघ्रस्थ निवारिलें । मज बांधिलें अनाया ॥१९॥
पुढें होतो रानमरी । तेथे गज लागला मार्गे अरी । मज ठाव दिधला मंदिरी । कृपाळू सुरारी होसी तूं ॥२०॥
तेथे वृश्चिक प्रगटला काळ । गजशुंडा भवंडी सरळ । त्या उभयमये होतां व्याकुळ । तुजें पदकमळ चितिलें ॥२१॥
तेथेंही कुडावा बेंलासी । वृश्चिकें ताडिलें गज्यासी । करी मुक्त्रोनि प्राणासी । सदया मजसी तारिलें ॥२२॥
मयेचि गजयोक्त पळविले । वृश्चिक पाहतां गुप्त जाले । हरि तुंवा गाते सांमाळिलें । मय वारिलें सर्वही ॥२३॥
गंधर्वरूपें प्रगटोन । मज दिधलें आवासन । आतां न सोडीं तुझे चरण । कृपाळू जगजीवन तूं खरा ॥२४॥
माझी मूक तहान पळविली । प्राण वपु रक्षिली । धन्य तूं कृपाळू माउली । संकटकाळीं प्रतिपाळिलें ॥२५॥

अर्पण-पत्रिका

अनंत कोटी वगडांड नायक राजाधिराज योगीराज

श्री दत्तात्रेय महाराज

यांचे पवित्र व पावन धरण कमली

श्री दत्तप्रबोधरूपी कमलपुष्पातील अष्टमदल अर्पण

- श्री दत्तात्रेय प्रार्थना -

नमस्ते ऽ नसूया सुतापार्तिहन्त्रे नमस्ते ऽ त्रिपुत्राय सर्वाधिहन्त्रे ॥
नमस्ते ऽ वधूताय लोकैक भर्त्रे नमस्ते समले जिताद्यादिकर्त्रे ॥१॥
नमस्ते मखादिव्रियापापकर्त्रे नमस्ते जगत्साक्षिणेते विकर्त्रे ॥
नमस्ते ऽ सुरा रातये भक्त पात्रे नमस्ते ऽ खिलाम्या ऽ स्य पित्रे च मात्रे ॥२॥
नमस्ते जगन्मानस प्रेरकाय नमस्ते जगधन्य संचालकाय ॥
नमोयोगिवर्य प्रभो मे प्रसीद नमो भिक्षुवन्द्य प्रभो मे प्रसीद ॥३॥
भुजंग प्रयातेडिता रमासु माला भुजंग प्रयातोपमं ते विशाला ॥
भवंनाशयित्वा वसन्तीश मूर्तिः शिवंकर्य पीड्या ऽ ऽ भिहन्त्रीच कीर्तिः ॥४॥

॥ अवधूत चिंतन श्रीगुरुदेवदत्त ॥

परम पूजनीय योगिराज श्री. गुळवणी महाराज यांचा मंगल आशीर्वाद

श्रीगणेशदत्त गुरुभ्योनमः

स्मृतोऽप्यवतियोविघ्ननिघ्नघ्नम्यासुतःस्तुतः

गन्धर्वस्थःसहिकलोमलौघघ्नोऽस्तुनोहवि ॥१॥

‘ दत्त कृपेचा सागर । मस्तकी ठेवी अभयकर प्रसन्न होवोनी देतसे वर । तें सादर परिसावें ॥६३॥
भक्ति ज्ञान वैराग्य पाहीं । मूर्तिमंत नांदो याचे देहीं । निष्ठा भाव प्रेमप्रवाहीं । सर्वदाही राहो हा ॥६४॥
शांति क्षमा दया विरक्ती वादो घडो स्वसंगति । अद्वय अभेद सर्वा भूतीं । राहो स्थिति समसाम्य ॥६५॥
विकार विकृति न बाधो यासी । रस उपजेल वाचेसी । प्रसन्न होईल हृषीकेशी मनोरयासी पुरवील ॥६६॥
(श्री दत्तप्रबोध अ. ५३) श्री दत्त महाराजांनीं श्री जनार्दन स्वामींच्या प्रार्थनेप्रमाणे श्री एकनाथ महाराजांचेवर
कृपा करून त्यांना वरप्रदान केले त्यावेळचे हे वर्णन आहे. श्री गुरु प्रसादानेच मानव पूर्णतेस जातो याचे हे
निदर्शन आहे. नाथ महाराजांना श्रीदत्तप्रभूचे दर्शन श्रीगुरु कृपेमुळेच झाले. त्यावेळीं त्यांच्या सारख्यांच्याही
मनांत विकार उत्पन्न झाला मग इतरांची काय कथा ? ‘ विकार विकृति न बाधो यासीं ही स्थिति
ईशप्रसादानेच प्राप्त होणार. सर्वत्र असणान्या ईश्वराचे दर्शन व कृपा गुरुप्रसादानेच प्राप्त होणार हे
श्रीमहाराजांनीं पुढील श्लोकांत सांगितले आहे. ‘ असोनि सर्वत्र गुरुप्रसादा । विना न लाभे मरितांदि लेखा ।
भेदाचि वार्ता करिजो अपार्य । तो पूर्ण आनंद गुरु समर्थ ’ याप्रमाणे श्री गुरु प्रसाद व ईशप्रसाद संपादन
करण्याकरितांच मानवजन्म आहे हे समजून यावे व त्याप्रमाणे पूर्वी होऊन गेलेल्या सिद्ध पुरुषाप्रमाणे आजही
साधकांना योग्य ते मार्गदर्शन होत रहावे या सद्विच्छेने, परम भाग्यवत श्री. कावडीबाबा यांनीं केलेल्या श्री दत्त
प्रबोध या मोठ्या ग्रंथाचे संपूर्ण प्रकाशन कार्य श्रीवृत्तिसिंह सरस्वती सेवा मंडळाचेद्वारा, श्रीदत्त गुरु भक्त वसंतराव
झुळे यांनीं एकनिष्ठेने पार पाडले हे पाहून आम्हांस अत्यंत समाधान वाटत आहे. मानव जन्म मानव
विकारांनीं भरलेला म्हणूनच अशांतिमय असा आहे. त्या सर्व विकारांचे उपशमन होऊन पूर्ण शांतीचा मार्ग
दाखविण्यास संत बाळ्यच समर्थ आहे. यादृष्टीने हे ग्रंथ प्रकाशन सर्वोपकारक ठरणारे आहे. सद्गुरु
श्री. वासुदेवानंद सरस्वती स्वामी महाराजांच्याही कांहीं ग्रंथांचे प्रकाशन श्री. झुळे यांनीं केले असून पुढेही ते
करण्याचा त्यांचा मानस आहे. ईशकृपेने हा त्यांचा सत्य संकल्प पार पडून भारत वर्षाचा भगवद्भजन रूप
स्थापीभाव, अबाधित, वर्धिष्णु स्वरूपांत नित्य रहावा व प्रकाशकांचे आणि ग्रंथान्यासकांचे पूर्ण कल्याण व्हावे
हीच सर्वातिर्यामी श्री वासुदेव प्रभू जवळ नित्य प्रार्थना आहे.

कार्तिक शुभा १० गुळवार, १८८७

श्री बासुदेव निवास, फोंडे रोड,

पुणे ४

वामन दत्तात्रेय गुळवणी

॥ अध्याय ५२ वा ॥

अद्भुत हा नवलाव । देखतां नयनीं तुम्ही सर्व । मज पुत्रतां हें अपूर्व । विचारितां भाव निरोपिला ॥५४॥
 ऐकतां निवयाचें मापण । स्तब्ध जाले आतजन । म्हणती हें पूर्णतेचें वचन । कोणें दूषण धावें या ॥५५॥
 निवयासी निश्चय बाणला । तेथेचि योग हा उसावला । रस सेवोनि निराश जाला । मनें स्थिरावला हरिरंगी ॥५६॥
 बभ्रुवा न सेवें वमन । तें खानसूत्राचें सेवन । मुक्त म्हणती हें लक्षण । अज्ञान ज्ञान निवडलें ॥५७॥
 असें निवयाचें आचरण पाहतां । संतोष बाटला तें समस्तां । म्हणती ऐसियाचा संग होतां । ठाव दुरिता उरेना ॥५८॥
 तीन दिवस निवयासी राहवितां । दैटणी गेली कुशलवार्ता । ते उभय कांतांनीं ऐकतां । हर्ष चित्तां न समाये ॥५९॥
 उदया येतां वासरवणी । प्रफुल्लित होती कुमुदिनी । तेवीं निवयाच्या कामिनी । आनंदमुवनीं वृद्धती ॥६०॥
 तों ग्रामवाद्य प्रवेशी । निवराज पावले वेगेंसी । आडवे यवोनि ग्रामवासी । गजें गृहासी-तो नेला ॥६१॥
 निवराज आग्रभी बैसतां । शिवराज पळाला खेळतां । तयासी सांगती माता । वा रे पिता तुझा हा ॥६२॥
 बाळा पदीं आणोनि वानलें । थेंरें अंकावरी घेतलें । कोंरे मुख कुरवळिजें । चुंबन घेतलें प्रीतीनें ॥६३॥
 लौकिकसंश्रय मोढा दावोन । तोपविलें सकळचें मन । मग मार्गस्थ । केलें ग्रामिकाजन । गानी गुण निवयाचें ॥६४॥
 म्हणती केवढा पुण्यशील । यात्रा केल्या येगे सकळ । अंतर्बाह्य हा निर्मल । भजनीं प्रेमळ दुष्कळा ॥६५॥
 कोण्डी म्हणती कठिण संसार । याचा ताप अनिवार । न साहवे म्हणोनि वाहेर । देशावर करूं जातो ॥६६॥
 कोण्डी म्हणती नोव्हे ऐसें । यासी लागलें देवपैसें । यात्रा करितो हा सोसें । घरीं न बसे कदाही ॥६७॥
 एक बोलतसे धीट । हा उगाचि न भ्रुमे पुढट । यासी द्रव्याची लागली चट । म्हणोनि खटपट येव्हाही ॥६८॥
 तंत्र एक म्हणे हो आइका । हा श्रमे मेलवितो पैका । तेणें संतुष्ट ह्या बापका । असोनी नये का ध्यानासी ॥६९॥
 एक म्हणे सांडा चावटी । सर्व करणें पोटासाठी । साधेल जया ज हातवटी । तणचि खटपटी कराव्या ॥७०॥
 एक म्हणतो साधु भला । यासी भलतें न बोलिजे बोला । सत्कारणीं शिजवी देहाला । कढा लोळपेलान गुंत ॥७१॥
 वें वार्ता बोलतां भलनी । याच्या दर्शनें दोष जाती । जे याचे सेवन करिती । त मुक्त होनी निर्धार ॥७२॥
 ऐसे जन नाना परी । गोष्टी बदती वैखरी । प्रकृति जैसी देहांतरी । तैसेचि उच्चारी गुणदोष ॥७३॥
 असोत हे जनप्रकार । निवराजाचें शुद्ध अंतर । समवेत कांता कुमार । खसुखें निभर स्वसदनीं ॥७४॥
 पाहोनिया सुद्धिवासी । सज्जनें वृद्धिलें मंगली । सर्व निष्पन्नोनि भावण्यासी । भोजनें सकळप्रसी दिवली ॥७५॥
 रादना येती भाविक जन । श्रवण करिती प्रेमें भजन । निवयाचें वेधलें मन । श्रीहरिगुण गाव्या ॥७६॥
 पूजन भजन ध्यानासी । कधीं न विसवे तयासी । टळ्यो नेदी नेगासी । अहार्निशीं सत्कर्मी ॥७७॥
 तैशाचि त्याच्या वनिता । प्रेमें आराधितो भगवंता । निजभावे अर्चिती संतां । उद्योग चित्तां न मानिती ॥७८॥
 पतिचरणीं प्रेम साचें । कधीं दुरुक्ती न बोलती वाचें । मिष्ट मापण आनंदाचें । धर्म सचचे जाणविती ॥७९॥
 कुटुंबासह सत्कर्मी आचरतां । हरीस त्याची सर्व चिंता । पुरविण त्याचिया मनोरथा । अंतर्व्यथा जाणोनि ॥८०॥
 भगवतकृपे कतोनि । पुन्हा भागीरथी झाली गर्भाण दिवसमास लोटतां पूज । पुत्रसंतान जाहल ॥८१॥

यापरी करितां स्तवन । सद्गद हृदय आलें दाटोन । प्रेमाशून्यें वाहती नयन । ध्यास पूर्ण बाणला ॥२६॥
सप्रेम भजनीं होवोन रत । निवया आनंदें धमण करित । तों पंथ सांपडला अकस्मात । संघ बहुत मिळाला ॥२७॥
मग निव्यानंदें करून । मार्ग उल्लंघीत आपण । आलामुखीस पावला येवोन । पूजन दर्शन करीतसे ॥२८॥
जिकडे जिकडे तीर्थ दैवत । तिकडे तिकडे गमन करित । तों रेवाळेश्वर जाला प्राप्त । चमत्कार अवलोकित तेथीचा ॥२९॥
मोडुळ मथुरा वृंदावन । वळदेवाचें केलें दर्शन । वनें उपवनें गोवर्धन । तीर्थें संपूर्ण पाहिलीं ॥३०॥
तेथील सोहोळा विलास । स्नान दान यमुनेस । प्रसाद संपादोन दक्षिणपंथास । वृजदेशास टाकिलें ॥३१॥
गालवस्थाना येवोन । बोटेश्वराचें घेतलें दर्शन । गुप्त प्रगट ऋषियोगी जन । त्यांतें नमोन जाय पुढें ॥३२॥
मार्गी लागतां क्षेत्रतीर्थें । स्नान करोन नमी त्यांतें । गिरिवंदर वानभातें । उल्लंघोन पंथातें उरक्रीत ॥३३॥
सद्वादी मार्गे टाकून । सिद्धादी तो सोडोन । शेपाद्रीतें वेंचोन । केलें दर्शन तुळजेचें ॥३४॥
नीट जातां दक्षिणपंथें । विदेश उल्लंघिले अतोंतें । देखिलें मागुतीं रत्नाकरातें । हर्ष मनातें जाहला ॥३५॥
त्वरें तीरातें जावोन । घेतलें रामनाथाचें दर्शन । गंगा अर्पोन केलें पूजन । साष्टांग नमन पें केलें ॥३६॥
संकल्प सिद्धीस जातां । आनंद न समाये चित्ता । म्हणे कृपाळु वा समर्था । दीनत्राना तूं होसी ॥३७॥
निवया विनयी सप्रेमंसी । मागुतीं दायी मज चरणासी । आज्ञा घेवोन सेतूसी । मग गोकर्णासी चालिले ॥३८॥
गोकर्णमहाब्रह्मेश्वर । शिवआत्मलिंग साचार । आणित्वांचि दशकंधर । पीडोन शिघ्रेश्वर स्वारी त्या ॥३९॥
त्या स्थानानें विलोकिलें । निजमावाथें अर्चिलें । त्रिरात्र तेथें राहिले । शीघ्र निघाले क्रामित पंथा ॥४०॥
कर्णाटक तेलंगणांत । द्राविड मळाल देशांत । महाश्वेत्र दैवतें समर्थ । तितुकीं अवलोकित परिश्रम ॥४१॥
वरुणदिक्सेस करिती गमन । महादेवाचें केलें पूजन । करवीरी श्रीलक्ष्मी वंदोन । कृष्णास्नान मार्गांत ॥४२॥
पंचगंगा महाबळेश्वर । पाहिलें पुढें नीरतीर । शिवलिंग देव महार । मोरेश्वर कन्हावीरी ॥४३॥
सर्वेचि भुलेश्वरपर्वती । चालतां भिवरा उल्लंघिती । पुढें बंदिला गणपती । रंजनग्राम म्हणती तयातें ॥४४॥
तेथें होते आतजन । त्यांनीं तीन रात्री घेतलें राहोन । म्हणती विदेहस्थिति राहिलां होवोन । संसारभान सोडिलें ॥४५॥
सदा सर्वदा यात्रा करितां । काय प्रपंचाची व्यवस्था । सोंपिलें कोणाचिया माया । कुमर वाना गति कोण ॥४६॥
मग, निव्यास, म्हणती, त्यांस । तारिता, मारिता, सर्वेश । पाळिता, चाळिता, जरीवास । जगविरास, असे की ॥४७॥
जेणें ओटंवर उभारिलें । तैलाणीण प्रकाशिलें । भार पृथ्वीरी साहिले । कोणा उपेक्षिलें तयानें ॥४८॥
वाळ गभी असनां । कोण बाहे त्याची चिन्ता । तेथें जो होय रक्षिता । तो येथें पाळिता उणा नसे ॥४९॥
वाळ येनां बाहेर । स्तनीं सोडितो पयपाव्हर । हा कां न वळे मनी विचार । त्याचा भार चालवी तो ॥५०॥
शेपमस्तकींची धरणी । वाहीन जरी म्हणे कातीणी । हें रुचनें काय शोभामनीं । ज्याची वाहणी तो बाहे ॥५१॥
हा यनमाळियाचा मळा । तोचि देऊं जाणें जिह्वाळा । नाहीं यनस्पतीअंगी वळा । प्रतिपाळ कळा तयाची ॥५२॥
पाहें पां त्या परती । शूश सकळ त्याकर होवी । ते उण्याकाळमाजी पुढती । जीवन त्यांप्रती कोण दे ॥५३॥

॥ अध्याय ५९ वा ॥

अद्गुन हा नवलाव । देखतां नयनीं तुम्ही सर्व । मज पुत्रतां हें अपूर्व । विचारितां भाव निरोपिला ॥५४॥
 ऐकतां निवयाचें भाषण । स्तब्ध जाले आतजन । म्हणती हें पूर्णतेचें वचन । कोणें दूषण बाधें या ॥५५॥
 निवयासी निश्चय बाणला । तेथेंचि योग हा ठसावला । रससेवोनि निराश जाला । मनें स्थिरावला हरिंणी ॥५६॥
 वमिह्या न सेवयें वमन । तें श्रानसूकराचें सेवन । सुद्ध म्हणती हें लक्षण । अज्ञान ज्ञान निवडलें ॥५७॥
 असें निवयाचें आचरण पाहतां । संतोष वाटला तें समस्तां । म्हणती ऐसियाचा संग होनां । ठाव दुरिता उरेना ॥५८॥
 तीन दिवस निवयासी राहवित्तां । दैठणी गल्ली कुडालवार्ता । ते उभय कान्तांनीं ऐकतां । हर्ष चित्तां न समाये ॥५९॥
 उदया येतां वासरवणी । प्रपुच्छिन होती पुमुदिनी । नेवीं निवयाच्या कामिनी । आनंदभुवनीं डुलती ॥६०॥
 तों ग्रामवाह्य प्रदेशी । निवराज पावले वेगेंसी । आडवे यवोनि ग्रामवासी । गर्जरें गृहासी तो नेला ॥६१॥
 निवराज आश्रमी बैसतां । शिवराम पळाला खेळतां । तयासी सांगती माता । बा रे पिता तुम्हा हा ॥६२॥
 बाळ्य पदीं आणोनि घानलें । येरें अंजवरी घेतलें । परें मुख पुरयाळिलें । चुंवन घेतलें प्रीतीनें ॥६३॥
 लौकिकसेवंध मोहा दावोन । तोपविलें सकळाचें मन । मग मार्गस्थ । वेले प्राभिकजन । गानी गुण निवयाचें ॥६४॥
 म्हणती केवढा पुण्यशील । यात्रा वेष्ट्या येगे सकळ । अंतर्बाह्य हा निर्मळ । भजनीं प्रेमळ लुब्धला ॥६५॥
 कोण्ही म्हणती कठिण संसार । याचा ताप अनिवार । न साहये म्हणोनि वाहेर । देशावर करूं जातो ॥६६॥
 कोण्ही म्हणती नोव्हे ऐसें । यासी लागलें देवपिसें । यात्रा करितो हा सोसें । घरीं न बसे कदाही ॥६७॥
 एक बोलतसे धीट । हा उगाचि न भ्रमे फुवट । यासी ह्याची लागली चट । म्हणोनि खटपट येव्हादी ॥६८॥
 तंव एक म्हणे हो आदका । हा श्रमे मेळवितो पैका । तेणें संतुष्ट ह्या बायका । अशोनी नये का ध्यानासी ॥६९॥
 एक म्हणे सांडा चावटी । सर्वं कारणें पोटासाठीं । सांथेल जया ज हातवटी । तणचि खटपटी कराव्या ॥७०॥
 एक म्हणती साधु भला । यासी गलतें न बोलिजे बोला । सत्कारणीं क्षिजवी देवाला । कदालोछुपेला न गुंत ॥७१॥
 वां वार्ता बोलतां भलनी । याच्या दर्शनें दोप जाती । जे याचे सेवन करिती । त मुक्त होती निर्धार ॥७२॥
 ऐसें जन नाना परी । गोष्टी घदती वैखरी । प्रकृति जैसी देहांतरी । तैसेचि उच्चारी गुणदोव ॥७३॥
 असोत हे जनप्रकार । निवराजाचें शुद्ध अंतर । समवेत कांता कुमार । खसुखें निभर स्वसदनी ॥७४॥
 पाहोनिया सुदिनासी । सद्भावें पूजिले गंगासी । सर्वं निमंत्रोनि मावंचासी । भोजनें सकळांसी दिधली ॥७५॥
 सद्गता येती भाविक जन । श्रवण करिती प्रेमें भजन । निवयाचें वेधले मन । श्रीहरिगुण गावया ॥७६॥
 पूजन भजन ध्यानासी । कधीं न विसंवे तयासी । टळों नेदी नेगासी । अहानिर्झीं सत्कर्मी ॥७७॥
 तैशाचि त्याच्या वनिता । प्रेमें आराधिता भगवंता । निजभावे अर्चिती संतां । उवग चित्तां न मानिती ॥७८॥
 पतिवर्णां प्रेमें साचें । कधीं दुरुस्ती न बोलती वाचें । मिष्ट भाषण आनंदाचें । धर्म सवचे जाणवित्ती ॥७९॥
 कुटुंबांसह सत्कर्मी आचरतां । ह्रीस त्याची सर्व चित्ता । पुरविण त्याचिया मनोरथा । अंतर्कथ्या जाणोनि ॥८०॥
 भगवत्कृत्यें करोन । पुन्हा भागीरथी झाली गर्भोजन दिवसमास लोटतां पुन । पुत्रसंतान जाहल ॥८१॥

दहां दिवस लोटतां निश्चिन । अन्त्यासी युद्ध होत । वाराण्यासी वारसें कर्ण । सोहोळा आरंभित नामाचा ॥८२॥
 उत्तरयात्रेचा प्रसाद म्हणोन । तेराव्यासी पालख घालोन । नाम देखिलें नारायण । गजरें करोन आवटी ॥८३॥
 दुर्बळ असतां संसारी । दुःख चिंता न वाहती शरीरी । विवेकें सुखरूप अंतरी । धैर्य तिलभरी दळेंना ॥८४॥
 तुझें फाटकें परी नेटकें । शिळें:साजुक विटकें । धड अथवा पुटकें । न मानोनि खटके मोड करिती ॥८५॥
 प्रपंचों गोड सारितां आला काळ । कधीं न अंतरीं होनी किंढळ । मानोनि या सुखं वळोळ । भजनीं प्रेमळ रंगले ॥८६॥
 ऐसे कांहीं दिवस लोटतां । दययोगें अवचित्तां । निवयाची ज्येष्ठ कांता । देवपया पावली ॥८७॥
 भागीरथी शोकाकुलिन । प्रामलोक आहाळत । परी निवया मानसीं शांत । शांतवीत सकळीं ॥८८॥
 म्हणे हें तंव ईश्वरी प्रमाण । असेल तैसें येन घडोन । याचें व्यर्थ दुःख वाहोन । मोगाचा शीण किमर्थ ॥८९॥
 अस्तोदय सर्वासी । लाविला न चुके निश्चयसी । नाशिवंताचीच होय नाशी । जीव अविनाशी सर्वदा ॥९०॥
 हें पांचां वांद्यांचें झोपडे । कर्म वायूनें पडे मोडें । याचें कां मानावें कुडें । वसतां न विघुडे कल्याणी ॥९१॥
 या नाशिवंतासाठी । कासया व्हावें जीवीं कष्टी । स्वसंपत्तीचा हर्ष पोटी । जागृत दृष्टी साच नोव्हे ॥९२॥
 गंधर्वनगरीचा बाजार । अवया मायेचा पेहार । वगेण अक्षय जाला अमर । नाना दगाध्र विनुळे की ॥९३॥
 तेंवीच हेंही आहे । विवेकदृष्टी शोबोनि पाहें । दिसतें तेंवि लया जाये । शोक न वाहें सर्वथा ॥९४॥
 हा अद्भुत इश्वरी खेळ । जगीं पसरिलें मायाजाळ । कर्ता करविता कारण सखळ । नटला निश्चळ सूत्रधारी ॥९५॥
 शोक दुःख मार्गे सारा । सखळ विवेक देहीं विवरा । खेळीं न मुला पाहा वाजेगिरा । हृदयीं सर्वेश्वरा मजाचें ॥९६॥
 असो यापरी बोधोन । नवोनि प्रेता केलें दहन । सर्व विधी संपादोन । दिवसमान लोटले ॥९७॥
 शिवकुमार कुमरच पावला । व्रतबंध मुडून केल । तंव एके दिवशीं कंतेला । निवया बोलिला ऐका तें ॥९८॥
 अर्चोनि रामेश्वरासी । येतां आणिलें सेवसी । तो अर्पण करावया गंगेक्षी । जावें मानसी वाटें ॥९९॥
 प्रथम यात्रेचा अर्पिला । द्वितीय संपर्ही राहिला । पार दिवस जाले लाला । तो गंगेसी भेटविला पाहिजे ॥१००॥
 मनोगत जाणोनि स्वामीचें । तैसेंचि वर्तणें सतीचें । संकल्प न मोडी मनीचे । शब्द मुयाचें बोलत ॥१०१॥
 म्हणे जी स्वामी गंगा घेवोन । आथर्मी कधीं करितील आगमन । शीघ्र पाहावे चरण । हेचि मन इच्छितें ॥१०२॥
 निंबराज म्हणे रामेश्वरी । नेवोनि अर्पांनी हें अंतरी । परी कर्ता करविता श्रीहरी । जीवाकर्ता असेना ॥१०३॥
 वाळकांसहित आपण । आथर्मी असवें आनंदघन । आम्ही शीघ्र येऊं परतोन । कधीं उदिस न व्हावें ॥१०४॥
 कांहीं अटचणी न दाविनां । आनंदें बोलवी प्राणनाथा । किंचित मोडें झळवतां । अश्रुता दाखिलें ॥१०५॥
 मंगुं संतोषोनी कामिनी । परतविला जावया सदनी । म्हणे तिसरें नका चक्राणी । ध्यास मनी राखावा ॥१०६॥
 ऐसे वदोनि स्वरित । निंबराजें धरिला पंथ । तीर्था न्हावोनि अर्चा दैवत । वंदोनि साधन गमनातें ॥१०७॥
 सिद्ध साधु योगीजन । मुनी तपसी सहजें करोन । मार्गी चालतां वे दरुपण । मुखी भजन श्रीहरीचें ॥१०८॥
 देश प्राम पट्टण पुरे । पर्वत उडेंची कांतारें । निर्भयपुर्णे सुखी विचरे । मुखी स्मरे नामवोध ॥१०९॥

असो ऐमे करितां गमन । इंद्रप्रस्थीं यमुनास्नान पुढें कृष्ण गंगापावन । पापनाशन वंदनें ॥११॥
 रामघाट महाथोर । तेथें भागीरथी भयंकर । विशेष पात्राचा विस्तार । चकित अंतर अवलोकन ॥१२॥
 तेथें निवराज पावले । भागीरथीतें बंदिलें । स्नान दान तीरीं केलें । सेवस अर्पिलें निजभायें ॥१३॥
 आनंदें विधी संपादोन । श्रीगंगेचीं कावडी भरून । त्वरे निघतीं स्वर्धीं वाहोन । क्षेत्रस्थान विलोकितें ॥१४॥
 दण्डपुरासन्निधान । मुचकुंद तीर्थ पावन । त्या स्थळातें निरखोन । केलें स्नान तीर्थांचें ॥१५॥
 सरेचि पुढें चर्मण्वती । उल्लेखोनी मार्गीं चालती । पार्वती सिंधु वेगवती । पाहोनि करिती स्नान तेथें ॥१६॥
 कावेरी नर्मदा ओलांडून । तती गोदा उतरोन । सीणा भिवरा कृष्णा पाहोन । श्रौंगपट्टण पावले ॥१७॥
 पूर्ण श्रीरंगातें पाहिलें । पन्धानरसिंहातें अर्चिलें । ताम्रपर्णीतीरा आले । स्नान सारिलें तेथेही ॥१८॥
 शिवकांती विष्णुकांती । पाहोनि मार्गे क्रमिती । श्रीरामेश्वरीं पावतां निश्चितीं । आनंद चित्तीं जाहला ॥१९॥
 भक्तिप्रेम अर्पिला रामेश्वर । गंगाअर्पणीं तोपविला शंकर । सेतु येथोनि सत्वर । मार्ग दुस्तर क्रमियेला ॥२०॥
 शृंगेरीपट्टणा येथोन । बंदिले आचार्यांचे चरण । उडुपी शुभ्रमन्यूतें जावोन । घेतलें दर्शन त्याचें ॥२१॥
 सन्य अपसन्य फिरतां । ज्योतिर्लिंगें जाला पाहता । लक्षोनि पश्चिम पंथा । तेथील दैवतां बंदिलें ॥२२॥
 महापर्वता जातां उल्लेखोन । पाहिलें नपनीं तळकेंकण । परशुरामक्षेत्र महापावन । केलें अर्घन निवाराजें ॥२३॥
 मग मावळदेवा पावले । भीमाशंकरातें अर्चिलें । तेथोनि पूर्वपंथा धरिलें । वेगीं पावले इंद्रायणी ॥२४॥
 दखोनियां अलंकावती । परम हर्ष झाला चित्ती । श्रीज्ञानेश्वरमहामूर्ती । अर्चिलें प्रीतीं तयातें ॥२५॥
 क्षेत्रप्रदक्षिणा करोनी । सद्भावें साष्टांग नमोनी । वेगीं निघाले तेथोनी । पावले येथोनी निजग्रामा ॥२६॥
 ग्रामवासियां कळतां । सुख वाटलें समस्तां । आनंदोनि कुमारकांता । आणिलें नाथा गजरेसी ॥२७॥
 समुद्रतें केलें गंगापूजन । ब्राह्मणां दिधलें भोजन । ग्रामवासी अवघे जन । प्रसाद देवोन बोळविले ॥२८॥
 आपण कांतलुमर । प्रपंचीं सावध निरंतर । हरिभजनीं तत्पर । करिती सत्कार अतिर्याचा ॥२९॥
 आनंदें करोनि रमतां । तंव तिसऱ्यातें गर्भांग जाली कांता । नवमास पूर्ण भरतां । विनयी कांता निवयातें ॥३०॥

साधुसंत गांवाकरोन । वाकरी जाती करीत भजन । दिव्या पताका उभावोन । आनंदं करोन जातानी ॥३८॥
 तें देखोनि जाला उल्लास । म्हणे आपण पाहना पंढरीनिवास । गृह सोंपोनि शेजारियास । वैष्णवसंगास लागले ॥३९॥
 परमानंदगजरी । संतासवे जाय पंढरी । चट्टंमळोनि येती वाकरी । होती परस्परि आलिंगने ॥४०॥
 ढोल दमामे मृदंग वाजती । टाळ झळरीचे नाद होती । सूर विण्याचे धरोनि गाती । नामे गर्जती वैष्णव ॥४१॥
 देखोनि वैष्णवसमाजा । आनंद न समायें निवराजा । दिव्या पताका उभारिल्या ध्वजा । पंढरीराजा आळवितो ॥४२॥
 मागीं नाचती वैष्णववीर । प्रेम सकळ्येचे अंगीं घोर । निवयाचें रंगलें अंतर । प्रेमपाप्पार सुटले ॥४३॥
 सर्वां करीं पताका पाहोन । निवराज भाक्री करुणाचचन । म्हणे देवा करसून्य । पताकावांचून सर्वांत मी ॥४४॥
 आवडी धरोनि मानसी । आलों तुझिया दर्शनासी । दीनवत्सल म्हणती तुजसी । आपंगीं मजसी दयाळा ॥४५॥
 अनायनाया रुक्मिणीरमणा । आलों शरण तुझिया चरणा । पावें मातें छुपायना । पतितपावना दीनबंधू ॥४६॥
 ऐसी करुणा भाकित । गुळसव्यासी जाले प्राप्त । तों तेथुनी कळस पाहतां साधुसंत । सुरवंद्या करीन जीवप्राणें ॥४७॥
 देखतांचि राउळाचा कळस । होय अहंकाराचा नाश । पाप्पार पुटती खळास । अभेद मानस सर्वांचें ॥४८॥
 बाप्य नेत्रीं वाहती । रोमांच अंगीं चरपारी । यात्री वुळ विसरती । आलिंगनीं मिसळती नारीनर ॥४९॥
 तें निवयासी आलें घडोन । नाही उरलें देहभान । प्रेमे सद्गदित अंतःकरण । घाली लोटांगण त ठायीं ॥५०॥
 म्हणे पांडुरंगा धांवत येई । रांसारीं भागलों माहेरा नेई । केवळ मिठी घालीन पायीं । टेवीन डोईं त्यावरी ॥५१॥
 ऐसी अद्भुतसें हाकदतां । छुपा उपजली अनायनाया । दिजवेपें जाला आलिंगिता । म्हणे निवनाया आळासी ॥५२॥
 ही ध्वजा घेवोनि करीं । चाल बापा आतां पंढरी । वाट पाहे विटेवरी । भक्तशालकेवारी गोविंद ॥५३॥
 निवराज पाहे निरखोन । तों पुढें देखिला ब्राह्मण । त्यासि म्हणे तुम्ही कोठील कोण । नामाभिधान सांगवें ॥५४॥
 तंव जगदात्मा म्हणे निवयासी । आम्ही क्षेत्र पंढरीचे निवासी । नाम विद्वत् आम्हांसी । वसतों राउळासी निरंतर ॥५५॥
 यात्रेकन्यांसी आडवें जावें । तुम्हांऐशा सज्जनां भेटावें । प्रसाद प्रेम्ळयेंत चावें । त्यांचें वागावें सेवेंत ॥५६॥
 आमुचें साधुमंत भाविक यजमान । त्यांचें इच्छितों वल्याण । त्या आश्रयें निर्वाह पूर्ण । होतसे पोषण आमुचें ॥५७॥
 यात्रेसी आडवें येतां । आपुला लाभ जाला अवचित । न चुकावें वारीसी आतां । आम्हासि आस्वा आपुली ॥५८॥
 आशा देज्जे आम्हांसी । भेटू इतर यजमानांसी । तें निवयाकाय बोले त्यासी । केव्हां दर्शनासी घाल आम्हां ॥५९॥
 तंव विप्र म्हणे राउळीत । उभा राहीन वाट पाहन । भेटी होईल निश्चिन । संशय मनांत न धरावा ॥६०॥
 असो ऐसा प्रथम प्रसाद । देवोनि गेलासे सुकुंद । निवयासी घोर आनंद । पांडुरंगपद पहावया ॥६१॥
 प्रनीकपुसती निवयालागून । आजी हे पताका आणिली कोटून । वेगळ् म्हणे आतांचि ब्राह्मण । गेला देवोन यात्रेंत ॥६२॥
 वृत्त पुसतां सगि अत्यंत । ऐकतां जाले प्रेममरित । म्हणती तो होय पंढरीनाथ । प्रसाद प्राप्त करविला ॥६३॥
 जयामाटीं घोरीवृंद । तापसी शिणती सिद्ध । तो वृत्त भेटला परमानंद । माग्यभंद आम्हीच वीं ॥६४॥
 आपाडीकार्मिकी । वारी करावी तुम्ही निवरी । पडूं कधीं न चा चुकी । प्रसाद आणखी पावला ॥६५॥

ऐवोनि संतांचें वचन । प्रेमें धरिले त्यांचे चरण । म्हणे मज भेटवा जगजीवन । देवोनि दर्शन मेला जो ॥६६॥
 निवराजें करोनि त्वरा । पावला येवोनि मीमातीरा । वेगीं जावोनि पैलवारा । आनंद गजरा पाहिलें ॥६७॥
 करोनि चंद्रभागेचें स्नान । पुंडलिकाचें घेतलें दर्शन । साधुसंतांसी करोनि नमन । विन्हाड घेवोन राहिला ॥६८॥
 तेंच महाप्रत एकादशी । दर्शना चालिले राठवासी । बाह्य मंडपाच्या सुखासी । पाहतां मानसी आनंद ॥६९॥
 टायीं टायीं भजनें होती । नारीनर पुगड्या घेती । विठ्ठलनामं गर्जती । टाळिया पिठिती निजछंदें ॥१७०॥
 हें कौतुक पाहोन । गरुडहनुमंतातें नमोन । मध्य मंडपीं जावोन । जयविजय पूर्ण अवलोकिले ॥७१॥
 समीम मंडपीं रंगशिळा । तेथें दर्शनासी तिष्ठे मेळा । सन्मुख दिसतसे सांवळा । निवया डोळां विलोकी ॥७२॥
 वळें गाभारा उड्डेवोन । लाट केली अवलोकन । तया तळवटीं रिघोन । धरिले चरण हरीचे ॥७३॥
 युका लावोन ललाटी । तुळसीहार घातले कंठी । आलिंगिला भावें जगजेटी । चरणीं मिठी घातली ॥७४॥
 श्यामसुंदर सुहास्यवदन । विशाल हृदय आकर्ण नयन । वटीं वर उभा समचरण । विटे जडून राहिला ॥७५॥
 कृपाळू बाप जगजेटी । आल्या गेल्या देतो भेटी । कवणासी नाहीं आडकाठी । प्रीती पोटीं भाविकांची ॥७६॥
 ध्यान विलोकित्ता सद्गदित । निवया जाला प्रेमभरित । न निघवे तेथोनि परत । स्वरूपीं रत जालें मन ॥७७॥
 असो बडवे करितां वारी । निवया पावला दक्षिणदारीं । सन्निध लक्ष्मी बाहेरी । तीतें नमस्कारी आदरे ॥७८॥
 सत्य घेतांचि भक्तसखा । पृथ्वीसी पाहिल्या अष्टनायका । अधिष्ठानीं भीमवन्धका । ती जगदंत्रिका वंदिली ॥७९॥
 चैत्याशीचें घेवोनि दर्शन । क्षेत्रप्रदक्षिणें केलें गमन । क्षेत्रदैवतें पाहोन । बाळवंटीं येवोन पावला ॥१८०॥
 तेथें कथाकीर्तनें होती । टायीं टायीं समाज दिसती । चरित्रे हरीची गाती । श्रोते डोलती प्रेमसुखें ॥८१॥
 तो ब्रह्मानंद पाहोन । वेधलें निवयाचें मन । वाटे ऐसें करावें कीर्तन । धोरें नारायण आळवावा ॥८२॥
 हा छंद लागला मानसीं । मुखें गाय करुणा हरीसी । गग सरतां सर्व निशी । उदया द्वादशी पावली ॥८३॥
 स्नानसंध्या नित्य नेम सारोन । नैवेद्य हरीसी केल्या अर्पण । क्षेत्रप्रदक्षिणा पुनरा करोन । रात्रौ कीर्तन श्रवण करी ॥८४॥
 नित्यानित्य पाहतां सोहळा । पौर्णिमेसी वेणुनादीं काला । महाद्वारीचा प्रसाद घेतला । फुटला मेळा तेथोनी ॥८५॥
 निवया आज्ञा घेवोनी । पावला येवोन देवटाणीं । काहीं दिवशीं कांता येवोनी । बाळें घेवोनी पावली ॥८६॥
 ते सुकुमार तिथे कुमर । केवळ त्रिमूर्तीचे अवतार । पाहतां निवे उभय अंतर । सफलित संसार निवयाचा ॥८७॥
 आनंदें कर्मितां काहीं दोन । तो कार्तिकी आली मुनिधान । वांतेसी बोले वचन । कारितां प्रयाण पंढरीये ॥८८॥
 कांता म्हणे दीड मास । अश्वोनि कार्तिकीस अवकाश । येरू म्हणे इच्छितें मानस । घालावें देवास दंडवत ॥८९॥
 दंडवते उपनाम अम्हालगोनी । तें कोण्ही साधिलें पूर्वजांनीं । तोत्रि उद्गार जाला मनीं । परिपूर्ण करणी हरीची ॥९०॥
 ऐसें बोलोनि त्वरित । निवया आरंभी प्रणिपात । दैठणाहोनी निघत । जनलोक धांवत पाहावया ॥९१॥
 जैसा जयाचा निर्धार । तो पूर्णकर्ता जगदीश्वर । भक्तियोगा भाव साचार । त्यासी अंतर पथें नेद्री ॥९२॥
 गांगोभावींचे लोक धांवती । परामर्श निवयाचा करिती । जगीं वाटती जाली कीर्ती । जेवीं फांकती भातुप्रभा ॥९३॥

नित्यानित्य प्रीती करोन । अधिकाधिक वाटे नमन । वृत्ति संवेमाजी निमग्न । नामस्मरण सर्वदा ॥९॥
 येनां पंढरीचे जवळीक । अंतरां वाटलें परम सुख । संत साधु पावले अनेक । पाहती कौतुक निवयाचे ॥९५॥
 गेला चंद्रमागा उतरोन । मनीं कळवळला नारायण । म्हणे मजसाठीं कष्ट सोसोनं । निवया दर्शन घेऊं आला ॥९६॥
 प्रेम निवयाचें देखोन थोर । परम आनंदला रुक्मिणीवर । म्हणे दाप्रसादासि जाला पात्र । कृपा पावर करावी ॥९७॥
 श्रीहरि जाले हर्षमरित । हें देखोन रुक्मिणी पुसत । आज्ञी म्होऱ्याह देही होत । तो कोण अर्थ सांगाय ॥९८॥
 तंव निवयाचें आचरण । रुक्मिणीसी कधीं स्वयें आपण । म्हणे भक्त हे वैराग्यसंगत । आवडते प्राण पें माझे ॥९९॥
 काय रुक्मिणी सांगूं तुजसी । तेणें सर्वेस्व अर्पिलें मजसी । मायामोडप्रयं चासी । न गुंतोनि मानसीं नेरादय ॥२००॥
 ऐसें वागतें माझिये मनीं । प्रसाद करावा त्यालोनी । तंव बोले आदिमाया रुक्मिणी । विचार मनीं नाहीं तुम्हां ॥२०१॥
 जे घालोनि वैसले आसन । ध्यान मुद्रा मौन धारण । वायुआहार धूम्रवान । प्रसाद पावन न करा त्यां ॥२०२॥
 पंचाग्नि साबोनि तपती । निराहारी राहोनि जपती । यज्ञयागीं अवदान घोषिती । त्यांसी न श्रीपती पावसो तूं ॥२०३॥
 वेडेबाकुडे भावडे । दुयळें पिसाड घोवडे । कुयजें लंगडें चिपडें । त्याचें कोडें पुरविसी ॥२०४॥
 मुकें नोतरें अज्ञान । यातिमतिज्ञानहीन । अनाचारी पापी मलिन । त्यासी तुघोन प.वसी ॥२०५॥
 तंव हरि म्हणे रुक्मिणीसी । तूं तरी सत्यचि बोलसी । परीं तीं माझीं मजऐसीं । पूर्ण पिसीं मजसाठीं ॥२०६॥
 हीं माझीं मज जाणती । मजव्यतिरिक्त कांहीं नेणती । तुंवा वर्णिलें ते जाणती । मज न मानती कांहीं ते ॥२०७॥
 मज अनुसरल्याची सरी । काय कीजे त्या पामरी । ते भरती भलया भरीं । ऐसीं जन्मागारीं भ्रमती ॥२०८॥
 माझे वेडेबाकुडे परम भक्त । ते आन पदार्थी न होनी सक्त । आशा लोभी परम विरक्त । देतां न घेत कांहींच ॥२०९॥
 तंव बोले ती रुक्मिणी । किती भूषवितां त्यालगोनी । भी टक्वीन त्या एकक्षणी । पाहें चक्रपाणी आतांची ॥२१०॥
 धनकामिनीतें बहु मुलले । शेबीं स्वकर्मा नाटले । याचे पाड ते वेतले । क्षणांत झोले देईन ॥२११॥
 पांडुरंग म्हणे तुझी मात । या वैष्णवापुढें न चले सत्य । तो कां पाहिला मागवत । जाला लोलिंगत परिसासी ॥२१२॥
 तंव रुक्मिणीसी क्रोध आला । म्हणे आज्ञी टक्वीन निवयाला । कौतुक दावीन तुम्हांला । करवांकणाला आरसा क ॥२१३॥
 ऐसें बोलती गुप्त गुज । तंव नभीत पावला निवराज । राउळीं नमोनी गढवध्वज । मूर्ती सतेच पाहिली ॥२१४॥
 प्रार्थी जीवें भावे करोन । स्तवितांप्रिमे पाहारीती लोचन । म्हणे सदया अनाथ मी आलों शरण । दे कृपादान आवडीचें ॥२१५॥
 मग बाळ करी प्रदक्षिणा । नम्रिया हरीच्या अंगना । न करितां कांहीं प्रार्थना । राउळीं नमना पूर्णें वेळें ॥२१६॥
 रुक्मिणी म्हणे वेव्हदा घीट । मजपुढें न हालवीच ओठ । परीं आतांचि करीन वीट । वेळे कष्ट बुडवीन ॥२१७॥
 तंव तो एकादशीदिन । होत आला अस्तमान । बिन्हाडीं उपहार करून । कीर्तना जाऊन वैसला ॥२१८॥
 सर्व रात्र जागरण जालें । कीर्तनश्रवणीं मन उव्हासलें । म्हणे कृपाळे विवले । माझे न लळे पुरविसी ॥२१९॥
 या वाळवंटीं उभे राहून । स्वये संतांपुढें करावें कीर्तन । अम्यास नाहीं तळमळे मन । वष संपूर्ण चालिलें ॥२२०॥
 मज न सुचे उषाय । पांडुरंग माझे माथ । तुझे घरिले जीनीं पाय । सर्व होय तुझे शक्ती ॥२२१॥

मुका मुक्तेवर बोलविला । पांगुळा कूर्मदास चालविला । आंधळा सुरदास डोळस केला । मजविपर्यां तुजला काय जालें ॥२२॥ काय तुज मागें धन संपत्ती । काय राजवैभवाची आस चित्तीं । म्हणोनी न पावसी जगत्पती । तरा ते मज निश्चितीं न लगेची ॥२३॥ माझी कीर्तनी वासना । ते तं पुरवी जनार्दना । आणिक नसेची कामना । भय मना न धरीतूं ॥२४॥ ऐसा स्तुतिवाद करितां । भानू जाला प्रकाशता । संतों ओवाळिलें भगवंता । निंबया संता आळिंगी ॥२५॥ करोनिया जयजयकार । स्नान चालिले यात्राभार । निंबया उठला सत्वर । चंद्रभागातीर पाहिलें ॥२६॥ मुखमार्जनादि करोन । स्नान संध्या केलें तर्पण । करोनिया देवतार्चन । म्हणे घेवोनि दर्शन यावें आधीं ॥२७॥ वेगीं राउळसी जातां । तंव पावली रुक्मिणीगाता । म्हणे ठक्कावें निंबयासि आतां । वैराग्यनिराशता पाहूं याची ॥२८॥ मग स्वयें जाली माळीण । गाजरें घेतलीं हारा भरोन । उम्या बाजारीं येवोन । बैसली झांकोन मालासी ॥२९॥ त्याच मागें निंबया आला । माळीणीनें पाचारिला । म्हणे होसी साधु भला । अंतरीं कळवळा दयेचा ॥३०॥ बोले जोडोनि करकमळ । क्षुधित टाकोनि आलें बाळ । तें करीत असेल कोल्हाळ । बहु व्याकुळ क्षुधार्थ ॥३१॥ तुम्ही घेऊं जातां दर्शन । परी येथें बैसाएक क्षण । ही पाटी करावी रक्षण । बाळा स्तनपान करोनि येतें ॥३२॥ निंबया म्हणे कितीक दूर । सांग तुझें असे घर । येरी म्हणे राउळीं निर्धार । असे पोर जवळीच ॥३३॥ तुम्ही क्षणभरी बैसा येथें । मीं त्वरें आतांचि येतें । कैसी टाकोनि राहीन मालातें । हें का तुम्हांतें न कळेची ॥३४॥ बर्म निंबयासी न कळे काही । रक्षण बैसला तये ठायीं । म्हणे वेगीं ये बाई । वदे खुमाई आतांची ॥३५॥ निंबयातें गुंतवोन । राउळत गेली आपण । इकडे पाटीचें रक्षण । घटिका दोन पें केलें ॥३६॥ तंव ती न येचि माघारीं । निंबया पडला विचारी । म्हणे मी करूं व्येण परी । तंव घटिका चारी लोटल्या ॥३७॥ जो तो पुसे निंबयासी । कासया येथें बैसलासी । येरु वृंतां सांगे त्यासी । विस्मित मानसीं ते होती ॥३८॥ अनेक दुकानें होतीं जवळी । त्यासी म्हणे ही पाटी सांभाळी । मालव्रीण गेली राउळीं । येतां जवळी चावी तिच्या ॥३९॥ ते म्हणती वंरिकांमा । आगहांस पडलें आमुच्या कामा । जीचें तीस चावें पावोनि श्रमा । मग आश्रमा तुम्हीं जावें ॥४०॥ मागुतीं निंबया बोले त्यासी । तुम्ही ओळखितां काय तिजसी । टावें नसे म्हणती आम्हांसी । कधीं न तिजसी देखिलें ॥४१॥ तंव दिन आला दोन प्रहार । ती नये परतोन सुंदर । जीवी आला खेद फार । म्हणे शारंगर अंतरला ॥४२॥ राउळतोनि आले संत । म्हणती बैसलां वेळ बहुत । येरें निवेदिला वृंतांत । अद्यापि न येत काय करूं ॥४३॥ पाटीमाजीं काय आढे । बल सोडोनि तरी पाहे । मग सक्रोधें लवलाहें । सोडितां होय निंबया ॥४४॥ फांका चिरीत गाजरे । अवघें कनकची सारें । देखोनि निंबया मागें सरे । तिरस्कारे अंतरीं ॥४५॥ म्हणे देवाधिदेवा पांडुरंगा । कां मांडिलासी मज दगा । मज नावडे ज्या संगी । तेंचि अंगा लिंगटसी ॥४६॥ मागत असतां अमृत्य हिरा । तों पुढें सरसाविल्या गारा । इच्छित होतो मुक्त तुरा । तों कागपरा धाडिलें ॥४७॥ प्रार्थिलें ब्हावा राजविंडा । तों उपजला कर्मी थोंडा । धितित होतो दुःख मांडा । तो सडका कोंडा लायला ॥४८॥ हे देवाधिदेवा हरीकेशी । मज दीना कां उपव्रिंसी । अनायाची रळी करिसी । योग्य समर्थासी काय हें ॥४९॥

आधीच मरोनी मानसी। त्यावरी अनन्या कां गांजिरी। अमुच्या छलने कोप तुजसी। तरी सुदर्शनासी आज्ञा दे ॥२५०॥
 विरोधें बोलतां देवासी । सद्गद जाला मानसी । अनुनापें कंप देहासी । छटविलीं यात्रेसी गाजरे ॥५१॥
 जनलोक कौतुक पाहोन । म्हणती केव्हदा अभाभी ब्राह्मण । प्राप्त जालें असनां वांचन । दिधलें छटयोन पुकट कीं ॥५२॥
 एक म्हणती पिसाट योर । त्यासी काय तें हाटकर । पंढासी पद्मीण सुंदर । काय खीर गाढया ॥५३॥
 मुक्ताहार मर्कटासी । सुगंध उटणें रीसासी । मुक्ताचारा वायसासी । काय योजकासी म्हणार्थ ॥५४॥
 एक म्हणती निंबया साधू । नवाहे धनाचा आल्हादू । धना अंगीं अनर्थ वाधू । पंधरा संवादू भागवतीं ॥५५॥
 म्हणोनि छटविलें वांचन । निंबयासी आवडती हरिचरण । मृत्तिका शेण सोन । हें तों यासमान तयासी ॥५६॥
 कौतुक पांडुरंगें अवलोकिलें । तंव राउळीं निंबराज शीघ्र आले । गद्दिवरें हृदय दाटलें । नेत्रीं सुटले पाझर ॥५७॥
 म्हणे देवा कृपावंता । कां छलिसी मज अनाया । मज काय करणें या धनविष्ठा । घालिती गुंता मल्लाचा ॥५८॥
 हें जयासी आवडे । त्याचें न पुरविसी कोडें । त्यासी घालिती सांकडें आम्हां बाडेंकोडें देसी तूं ॥५९॥
 नाही विषय प्रपंचीं चाड । तुजें नाम आम्हां गोड । कीर्तनसुखाची आवड । मुख्य जोड पाव तुजे ॥६०॥
 पांडुरंगा पतितपावना । हेचि माझी विज्ञापना । ते आणोनिया मना । पुरवी वासना कृपानिधी ॥६१॥
 यावरी लावसील विटाळ । तरी प्राण सांडीन तात्काळ । माझें अंतर जाणसी सगळ । विपरीत खेळ नको हे ॥६२॥
 यापरी निंबया देवासी । प्रार्थोनि नमी चरणासी । मग जावोनि रुक्मिणीपार्शी । सांठोंगशीं वंदिलें ॥६३॥
 म्हणे माते जगज्जननी । मूळपीठे विद्यसावित्री । वरीच कृपावेली आजिचे दिनी । टाकिलें गोवोनी अनायाया ॥६४॥
 हें काय तुम्हांसी उचित । ज्यसनीं पाडावें दारणागत । न जाणार्थ अनन्याचें हित । त्यासी घात योजावा ॥६५॥
 ऐसी तूं माउली कैसी । आळ बाळाची न जाणसी । पय मागतां विष देसी । निष्ठुर मानसी किमर्थ ॥६६॥
 कोण अपराध पाहिला । म्हणोनी हा दंड योजिला । कां मानसी आला वंटाळा । देसी बाळा लोटेनी ॥६७॥
 येयोनि आतां कृपा करा । आपुली माया आपण आवरा । तें ऐश्वर्य न रुचे आम्हां पामरा । चरणीं थारा देइजे ॥६८॥
 तुम्ही ऐश्वर्यनिधी उदार । तरी वट्टून असती मागणार । मुखें तोयवा त्यांचे अंतर । आम्ही क्षुधातुर कुचे ॥६९॥
 यापरी विनवोनि मातेसी । आपण गेला आश्रमासी । नैवेद्य करोनि वेगेंसी । अपोनि हरीसी सेवीत ॥७०॥
 संस्कारांदन करोनि । कीर्तनी बैसला करूं श्रवण । इकडे रुक्मिणीसी म्हणे जगज्जीवन । पाहिलेंसि चिन्ह निंबयाचें ॥७१॥
 तुम्हीं प्रकार दाविला अद्भुत । परी तो काय जाला लोलित । सुवर्ण गाजरे छोटोनि देत । निवुर करीत आपणावरी ॥७२॥
 विनवोनी बोले रुक्मिणी । धन्य तुजे मक्त चक्रपाणी । नाही ऐश्वर्य चाड त्यांचे मनीं । पाहिलें कसोनी देवराया ॥७३॥
 पूर्ण कळले शारंगधरा । निंबया तुझा मक्त खरा । यासी आतां अंगीकारा । लळे सुंदरा पुरविजे ॥७४॥
 तंव जालासे प्रभात । निंबया स्नानालागीं । जात । वृद्ध साधु होवोनि रुक्मिणीकांत । पावला स्वरित चंद्रभागे ॥७५॥
 निंबया निवर्तन परतोन । तयासी बोले ब्राह्मण । मजसी करणें असे स्नान । एक क्षण उभा राहे ॥७६॥
 येयें मय उच्चर्याचें । पद ऐश्वर्य जतन वरीं आमुचे । मग काढोनि सर्व अंगींचे । स्नाथीन निंबयाचे करीतसे ॥७७॥

मायुनी म्हणे तूं विदेही । हातींचे गमावसील पाहीं । आपुले अंगीं सर्व लेई । म्वकें शेषशायी शृंगारीत ॥७८॥
 कटीं घालीत तुळसीमाळा । अंगीं बाणविली मेखळा । कटीं चांधिला पीतांबर धिंवळा । टोपी शिरकमळा घातली ॥७९॥
 काठी दिवली करांत । पादुका लेववी पायांत । चिपळ्या देवोनि हातांत । बोले भगवंत सांभाळी ॥८०॥
 आतां सुखें करीं भजन । मी करूं जातो स्नान । ऐसें बोलोनि मधुसूदन । गेले निघोन शीघ्र गती ॥८१॥
 निवया उभा निवांत । वाचें श्रीहरीचें भजन करीत । वेळ जाला बहुत । न ये परत ब्राह्मण तो ॥८२॥
 संत जेव अवलोकित । निवया दिसे पांडुरंगमूर्ती । सद्गते नमोनि आलिंगित । आल्हाद चित्तीं सक्कळ्यांच्या ॥८३॥
 तंव निवराज विनवी संतां । काय करूं मी सांग आतां । द्विज लावोनि गेला चिंता । येतो आतां म्हणोनी ॥८४॥
 हें ऐश्वर्य मातें-सांपिलें । सांभाळीं म्हणोनि बोलिले । आपण स्नानालागीं गेले । परत न आले अद्यापी ॥८५॥
 त्यासी जाला एक प्रहर । कोणता करूं सांग विचार । साधु म्हणतीं सर्वेश्वर । प्रसाद निर्धार देवोनि गेला ॥८६॥
 हें प्रासादिक भूषण । पावले सत्य तुज लाभोन । करीं यातें जतन । तुळला नारायण तुज खरा ॥८७॥ मग
 मिळोनि संतमंडळी । जयजय करोनि पिढिली टाळी । म्हणनी कृपाळू हा वनमाळी । पुरवितो आळी दासाची ॥८८॥
 हें परिसोनि संत अभयवचन । निवया साष्टांग घाली नमन । सप्रेमें देत आलिंगन । उत्साह पूर्ण मानसी ॥८९॥
 पहावया प्रसादकौतुक । यात्रा लोटली सक्कळिक । निवयासी नमिती भाविक । पाहतां सुख सर्वांसी ॥९०॥
 पौर्णिमेसी वैष्णवादीं । काल्हासी गेली संतमंडी । प्रसाद सेवितो परमानंदी । निवया निजछंदी नाचत ॥९१॥
 येतां पझाळें बंदोन । राउळा पावले येवोन । निवया पाडे हरिवदन । करी नमन सप्रेमें ॥९२॥
 म्हणे देवाधिदेवा विश्वंभरा । करुणाघना परात्परा । अनाथबंधो रुक्मिणीवरा । सद्य उदारा पांडुरंग ॥९३॥
 मज दीनाची करुणा । आली तुज स्वामी कृपाघना । मज लेविले भूषणा । परी कामना उरली कीं ॥९४॥
 कीर्तनीं हुसे गुण गाते । सप्रेमें निर्भय आळ्यानें । हा सोस घेतला जीवें । तो माधवें पुरावा ॥९५॥
 नाही मज पाठपाठांतर । न कळे काही ताल धुर । हेव तरी उद्वरला थोर । जाणसी अंतर सर्व माझे ॥९६॥
 कृपाकरा जगनिवासा । ही पुरनिजे माझी आशा । तुजें लडिबळ भीं सर्वेश । श्रीरमेशा कृपानिधी ॥९७॥
 यापरी करोनि विनेती । स्वस्थाना गेला निश्चिती । कुर्ये द्रवला श्रीपती । गजवदनाप्रती पाचारिले ॥९८॥
 म्हणे जाय निवयासी । प्रसाद देई कीर्तनरसी । सिद्धिबुद्धी तुजपारीं । विलंब यासी न करावा ॥९९॥
 विठ्ठलासि विनवी गजवदन । सर्व सत्तातुमची पूर्ण । वाढवीनसां आमुचें भूषण । अत्रा प्रमाण आमहातें ॥१००॥
 इकडे निवया रजनीत । निमग्न असतां निद्रामत । कौतुक खमी पाहत । ब्राह्मण आरक्त विशाल दोंदी ॥१०१॥
 म्हणे हो निवया सावधान । करीं तूं हें प्रसादसेवन । सुखें करिशील कीर्तन । वक्तृत्व निरोपण गोड बहु ॥१०२॥
 स्वमुखिचा तांबूल काढिला । निवयाचे करीं दिवला । तेणें सुपुतीत सेविला । रस चोखिला हृदयांत ॥१०३॥
 पाठ नसनां करिशील कीर्तन । प्रसंगां रंगदेवता होईल प्रसन्न । कोणतेही कीर्तनी न पडे न्यून । सप्रेम हरिगुण गासील ॥१०४॥
 अलंङ्कित हा वरद । तुज दिवला प्रसिद्ध । भोगीं आतां ब्रह्मानंद । आनंदकंद पावेल ॥१०५॥

ऐसे वरप्रसाद देवोन । अट्य जाला गजवदन । निवया जाला सावधान । आठवोनि खप्प विचारी ॥६॥
 म्हणे हें खप्प कैस काय । मुखाभावीं तांबूल आहे । अवलोकोनि कराकडे पाहे । घृतां न जाय डाग तो ॥७॥
 असो प्रभाते उठोन । केलें चंद्रभागा स्नान महादारीचा प्रसाद सेवोन । आज्ञा घेवोन निघाला ॥८॥
 पंथ चालतां सहजेसी । कोण्ही वर्णिलें संघाळतीयासी । मनी वागलें जावें स्नानासी । वेगीं त्या स्थळासी पावला ॥९॥
 पर्वतावरी चढोन । कठिण पंथ निविड कानन । तें सरोवर पुण्य पावन । करिती स्नान सिद्ध मुनी ॥१०॥
 तेथोनि मांडव्यऋषीच स्थल एक योजन पूर्वेसि निर्मळ । उत्तरेसी लंबयोजन पर्वत विशाल । मर्हदिश्वर प्रबल लिंग असे ॥११॥
 सरोवराचें नैऋत्य कोनी । महारालिंग अर्ध योजनी । यापरी सुभोवती मांडणी । अद्भुत अवनी हें तीर्थ ॥१२॥
 तेथें करितां अनुष्ठान । मनकामना होतसे पूर्ण । नित्य योगी सिद्धांचें आगमन । होतसे दर्शन बहुतांसी ॥१३॥
 तेथील भुमी कलकमय । व्यासें वर्णिला तो ठाय । सावकां तें लोभ होय । भागीरथीतोय तेथींचें ॥१४॥
 तो महिमा ऐकोन । निंबराज आले ध्यावया दर्शन । प्रेममार्थे केलें स्नान । सवेचि पूजन शिवाचें ॥१५॥
 मार्थे अर्चिला उमावर । करीत बैसले भजनगजर । लोटोनि गेले तीन प्रहर । कांहीं उपहार न केला ॥१६॥
 होन आला अस्तमान । उमोसि बोले पंचवदन । माझा प्रसादपुत्र हा निवया जाण । वैराग्यसंपन्न भावार्थी ॥१७॥
 पांढुरों गौरविला । तव पुत्रें प्रसाद दिवला । यात्रा साधोनि येथें आला । क्षुधित बसला यवोनी ॥१८॥
 यास्तव तुम्ही प्रगट व्हावें । आर्त स्वार्थ पुरवावे । अमयें अंतर तोपवावें । पावन करावें लडिवाळा ॥१९॥
 शिवयन्त्रांनीं आनंदोन । गौरी जाली गौळण । दविदुम्यें पाठी भरोन । पावली येवोन जगदंबा ॥२०॥
 लावण्यरूपातें जागलें । निंबयानें दृष्टी पाहिलें । म्हणे माते अस्तवेळें । यस्तवेळें । वस्ती स्थळें हीं नसती ॥२१॥
 अंबा म्हणे आम्हांसी । नित्य जाणें येणें या पंथासी । तुम्ही कां बैसला या ठायासी । जाले भोजनासी कां नाहीं ॥२२॥
 निंबराज म्हणती तीर्थ पावन । आज्ञा आम्हां क्षेत्रउपोषण । तंव जगदंबा पाठी उनरोन । पात्र भरोन पय देत ॥२३॥
 म्हणे काननी कैचें निरशनासी । करा या आतां पयपानासी । मग आवांका येईल भजनासी । वाचा सरसी चालेल ॥२४॥
 आमचे गाईचें दुग्ध गोड । सेवितां पुरे अंतरीचे कोड । तुम्हां कार्तनाची आवड । जोडवील जोड रसना हे ॥२५॥
 निंबराज हसती गद्गदा । माने बाळासी वरिंसी फार प्रीती । अंबा म्हणे त्वरीत गती । सेवा अनुमूर्ती कळेल ॥२६॥
 भाविक नरहरीचा किंकर । प्राप्ती पय अति सुख । तुम जाला धणीवर । करी नमस्कार अंबेसी ॥२७॥
 अंबा म्हणे दिजवरा । मी जालें अप्रसूता घरा । आनंदें तोपवाळ नारीनरां । वीरतेजगजरा यवोनी ॥२८॥
 वर देवोनि गुप्त जाली । तें निंबया ती माव वळली । जिन्देसि स्फूर्ती फावली । मति विकासली काव्यार्थ ॥२९॥
 रात्र सारिली नामस्मरणी । प्रभातें निघाले तेथोनि । आनंदें पावले खुसुवनी । उल्हास मनी कीर्तनाचा ॥३०॥
 हें जे पदती आस्थान । मक्तिभावे वरिंती श्रवण । तयां तुष्टेल नारायण । हेतु पूर्ण घरील तो ॥३१॥
 अनंतमुन विनवी संतां । पाहोनि पुढें गोड वया । श्रीअविनाश होय वदविता । तुम्ही भावार्थी जाणते ॥३२॥
 इति श्रीदत्तप्रबोधप्रप । श्रवणेंचि पुरती मनोरथ । सदा परितोत भाविक भक्त । नवपंचदशोप्याचार्य गोड हा ॥३३॥

अध्याय ६० वा

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥ श्रीगुरुदत्तात्रेयाय नमः ॥

जयजय पंढरीश दिगंबर । अजअजित सर्वेश्वर । निगमागमवंचा परापर । अखिल सारा सर्वज्ञ ॥ १ ॥
जयजय पांडुरंग सर्वोत्तम । गुणातीता अल्माराम । आनंदवंदा सुखविश्राम । पूर्ण कामा जगद्गुरु ॥ २ ॥
जय पुंडलीकवरदा विह्वला । सच्चिदाना पूर्ण कृपाळा । अनापनाया त्रिभुवनपाळा । पुरविशी लळा भक्तांचा ॥ ३ ॥
अनन्यभावे तूतें शरण । जे जे होती भक्तजन । त्यांसी देसी कृपादान । वारिशी शीण तयांचे ॥ ४ ॥
भक्त तुझे आवडते । त्यांचे मनोरथ करिशी पुरते । मागिले अध्यायी निवयाते । भूपविलें हातें आपल्या ॥ ५ ॥
धाडोनिया विघ्नेश । तांबूलप्रसाद दिवला त्यास । स्नाना जातां सेवाक्यास । पाववी प्रसादास जगदंबा ॥ ६ ॥
दीन हीन पामर । त्याचा भूपें करितां अंगीकार । मग ग्रामीक सभाग्य नर । करिती सत्कार मानिती ॥ ७ ॥
तैसी संपयें साहसा केली । मति निवयाची प्रकाशिली । भक्तिकीर्तना उद्धवली । कृपावहोत्री तुमच्या ॥ ८ ॥
वक्ता विनवी श्रोतेजना । निवराज आरंभी कीर्तना । सादर होइजे श्रवणा । चित्त निरोपणा देइजे ॥ ९ ॥
टाळ बीणा मृदंग । साहित्य मिळवी सांगोयांग । मांडिला सुरस कीर्तनप्रसंग । वदनी पांडुरंग आळविला ॥ १० ॥
निर्भय उभा राहिला कीर्तनी । नवल जालें सर्व जनी । धांव घातली श्रवणी । जैसे प्रयोजनी बराडी ॥ ११ ॥
पुढें बीणा वाजवी स्वयें सुस्वर । मार्गे ताल धरती दोघे कुमर । शिवराम नारायण नामवर । रूपें मनोहर साजिरे ॥ १२ ॥
शैव वाजवी मृदंगासी । निवया आळवी पांडुरंगासी । गजर करोन अभंगासी । गातां व्यंगासी पडेना ॥ १३ ॥
निवया करी निरोपण । श्रोते देती अवधान । तालस्वर चाले संगीन । मार्गे नंदन सारमाळिती ॥ १४ ॥
भजनी वाजवी करंटाळी । तदुपरीः वाजवी श्रोतेमंडळी । भजनगजर घुमाळी । आनंद मेळीं गर्जना ॥ १५ ॥
अभंग पढें अवधी नूतन । तसेंचि टीकेचें निरोपण । ऐकोनि धोते निमग्न । देहभान विसरती ॥ १६ ॥
हरिणुण यदा कीर्ती । सप्रेम कीर्तनीं गाती । कांहीं कथाभागा योजिती । यथा पद्धती निरोपण ॥ १७ ॥
नित्यानिल प्रसंग । कीर्तनीं ओढवे अद्भुत रंग । श्रोते श्रवणीं होती दंग । म्हणती धन्य संग पावला ॥ १८ ॥
नवल करिनी अश्वे जन । म्हणती कधीं शिकला हा कीर्तन । रसवृष्टी होतसे सधन । योजितो व्याख्यान अद्भुत ॥ १९ ॥
माग ताल धरिती हे कुमर । कोठें केलें पाठांतर । वाणी गोड रस मधुर । वाटे चमत्कार आम्हांतें ॥ २० ॥
तंज कोणही सुख जोळती । येणें सेवा करीनि तोषाजिळा अपिती । त्याची कृपा हे निश्चिती । अद्भुत मती त्यायगे ॥ २१ ॥
प्रसन्न होतां मास्कर । कोठेनि राहें अंधकार । साद्य होतां रोहिणीवर । तापसंहार सहजची ॥ २२ ॥
तेवीं तुष्टां कृपाधन । देहीं नुरेचि अन्नान । अवायित प्राप्त होय ज्ञान । हें महिमान कृपेचें ॥ २३ ॥
जाली निवयासी हरिकृपा । तेणेंचि हा मार्ग जाला सोपा । हृदयीं उजळिलें ज्ञानदीपा । येणें रूपा वर्म हें ॥ २४ ॥
डोहोळीच जाणावें गर्भासी । औदार्य ओळखिजे दायासी । आचरणी ओळखिजे वर्णासी । शब्दें पंडितांसी जाणिजे ॥ २५ ॥
तेवीं निवयाच्या कीर्तनावरोनी । कृपा आली आम्हां कळोनी । हा रस कृपेवांचोनी । भलते वदनीं न निपजे

॥२६॥ असो कीर्तन करितां निंबराज । अत्रिकाधिक मिळे समाज । संसारप्रपंच सोडोनि वाज । न धरोनि लाज धांवती ॥२७॥
 ॥२७॥ भावार्थ करिती श्रवण । श्रवणांच वेधलें मन । मन होतसे उन्मत्त । कीर्तनीं विरोन जाय वृत्ती ॥२८॥
 कीर्तनवृत्ती सुरस । श्रोतेवळे समरस । तेथें कैचा विस । ब्रह्मरस प्राशित्ती ॥२९॥
 भक्तिभाव बोधिला जर्गी । अवघेचि वेधिले पांडुरंगी । कियी जाले वीतरागी । निंबयासंगी रंगले ॥३०॥
 ऐकोनि निंबयाची स्थाती । वैदिक पंडित झाले येती । वैगुण्य आगुं इच्छित्ती । श्रवणें होती तळीन ॥३१॥
 स्पर्शमेष्यासी कठिण गारा । भिडू गेल्या रोपें सारा । परी त्या होवोनि टेल्या हिरा । पडिल्या विसरा मागिल्यातें ॥३२॥
 तेंवीच निंबयाचे कीर्तनी । जाती आपणत्या विसरोनी । आळमीपण जाय विरोनी । विनतचरणीं ते होती ॥३३॥
 कीर्तनानंद घोषी । वेधला विलास सकळ्यंसी । प्रेमें अनुसरले भक्तीसी । भावें निंबयासी भजती ते ॥३४॥
 सर्व जनांसी लागली गोडी । तंव समीप आली आपाडी । आनंदाची उभविली गुढी । मनीं आवडी दर्शनाची ॥३५॥
 निंबया म्हणे सर्वांसी । चला वापहो पंडरीसी । भेटूं प्रीतीं वैष्णवांसी । पाहूं हृषीकेशी धणीवरी ॥३६॥
 तो सकळ्यंचा मायबाप । जयाचे नामी काळा कंप । तो शरणगतासी सहज । ताप संताप वारितो ॥३७॥
 त्यासी जातां शरण । करी जन्मकर्मनिवारण । तोही सकळ भवबंधन । करितो पावन पतितार्ते ॥३८॥
 शरणगत त्याचे स्नेहाळ । त्यांची पुरवितो स्वयें आळ । परम कृपाकृ गोराळ । चला चरणकमळ पाहूं त्याचे ॥३९॥
 ऐकोनि निंबयाचें वचन । सिद्ध झाले भाविक जन । म्हणूनीं दावीं आम्हां त्याचे चरण । कृपावन पाहू तो ॥४०॥
 सिद्ध वारकऱ्यांचे भार । पताका उभविल्या अपार । टाळ विणें मृदंग सुखर । ढोल हजुर दमापे ॥४१॥
 चाळ चिपळ्या वाजती । नाना वादनाद उठती । चालतां ठायीं ठायीं नाचती । घोष करिती नामाचा ॥४२॥
 गांवोगांवीचे जन । निंबयासी घालिती लोटांगण । मुक्कामी गेलिया करिती कीर्तन । आदरें श्रवण प्रेम्मुखें ॥४३॥
 चालतां पताका फडकती । नाद वाद्यांचे उठती । वैष्णव नामघोषें गर्जती । भंवर घालिती ठायीं ठायीं ॥४४॥
 ऐसा आनंद गजर । करितां पाहिलें हरिशिखर । आरत्या करोनि नमस्कार । येरायेर आलिंगित्ती ॥४५॥
 अंगीं रोमंच उभारले । हृदयीं सद्गदित जाले । नेत्र उदकें हेलावले । प्रेमें गहिवरले सर्वदा ॥४६॥
 उब्हासे पावले भीमातीर । उतरोनि गेले पैलपार । नामघोषें जयजयकार । यात्रा अपार दाटली ॥४७॥
 निंबराज उभे चाळ्यंटी । साधुसंतां जालीं भेटी । आलिंगनीं पडली. मिठी । होतसे वृद्धी प्रेमाची ॥४८॥
 करोनि चंद्रभागे स्नान । घेतलें पुंडलिकाचें दर्शन । त्वरें राउळ्यातें जात्रेन । साद्यंग नमन महाद्वारीं ॥४९॥
 नमोनि नाम्याची पायरी । संचरले मंडपांतरीं । एकमेळें नरनारी । खेळती परोपरी कुगडिया ॥५०॥
 तो सुखसोहळा अपार । ब्रह्मानंद होतसे गजर । पुढें बंदोनि गृहदपार । मास्ती कर जोडोनि ॥५१॥
 नमोनि सृष्ट्यमंडपीं गेले । जयविजयातें पाहिले । समीप मंडपीं रंगशिले । नाचत जाले वैष्णव ॥५२॥
 तेथोनि पाहिलें हरिवंदन । चित्ता वाटलें सभाधान । निकट गंगामार उड्योने । लाट स्पर्शन पें केलें ॥५३॥
 परतें जातां सिंहासनी । उभा विठे चक्रपाणी । कर टेवोनिषा जघनी । पाहे निरखोनि निजभक्त ॥५४॥

॥ अध्याय ६० वा ॥

तो मायबाप देखोनि दृष्टी । बुका लाबितो ललाटी । तुळसी सुमनहार घालिती कठी । चरणी मिठी संप्रेमें ॥५५॥
हरिमूर्ति निरखोन । वाई कवळिती नारायण । जीवें करिती निंबलोण । मागुतीं नमन सारिती ॥५६॥
बडवे कारितां वारी । जन पावती दक्षिणदारी । उत्तरोनि पायच्या झडवरी । गर्जती तुखरी नामघोरे ॥५७॥
क्षेत्राधिपति मल्लिकार्जुन । त्यांचें घेवोनि दर्शन । श्रीलक्ष्मी सव्य घालोन । नायका संपूर्ण नमियेल्या ॥५८॥
आदिमाया रुक्मिणी । तितें निजभायें नमोनी । चौऱ्याशीतें पाहोनी । मध्यमंडपी येवोनी नमियेलें ॥५९॥
महाद्वार ओलांडिलें । चोल्यातेंहि अवलांकिलें । मग क्षेत्रप्रदक्षिणेतें केलें । बिन्हाडी पावले सर्वही ॥६०॥
तृतीय प्रहरीं वाळवंटी । जाली धंपणांची दाटी । उभारिल्या पताका याटी । जाल्या भेटी एकमेका ॥६१॥
सर्व बारकरी पंदरीसी आले त्यांसवें तुक्यानें पत्र हरीसी धाडिलें । तें देवापुढें वाचिलें । तें ऐकिलें पांडुरंगें ॥६२॥
तें विठ्ठल बोले रुक्मिणीसी । शरीरपीडा तुक्यासी । न येवचे येथें तयासी । म्हणोनि पत्रासी धाडिलें ॥६३॥
हा आवादीचा सोडळा अदसुन । दर्शनासी पात्रले साधुसंत । मज जाणां नथे निश्चित । कोण अर्थ करावा ॥६४॥
निंबयाराज मक्तशिरोमणी । तो परम उत्साह पावला येवोनि । त्यासी तोषथायें आजिचे दिनी । हेतु मनीं फारसा ॥६५॥
तंत्र रुक्मिणी म्हणे अनाथनाथा । कल्पतरूसी कायसी चिंता । चिंतामणीसी उद्दिग्धना । कैची समर्पा तेथें तुम्हां ॥६६॥
तुक्यासी पाठवुनी मूळ । आणवावा जीं उतावेळ । मग गरुडा धाडिलें तात्काळ । गेला पळ न लगतां ॥६७॥
तुक्यानें गरुड पाहोन । केलें तया साष्टांग नमन । म्हणे तूं श्रीहरीचें वहन । आम्ही पूर्ण दास त्याचे ॥६८॥
गरुड म्हणे स्कंधीं बैसावें । हरिदर्शना वेगीं चलावें । येरू म्हणे पद न भ्रष्टावें । शोभे बरवें ज्याचें त्या ॥६९॥
हरीसी सांगा माझी विनंती । येवोनि भेटावें लक्ष्मीपती । शरीरीं पावलों बहु ग्लानी । करुणा चित्तीं येऊं दे ॥७०॥
गरुड पावला हरीपारी । निवेदिलें अवस्थेसी । मग आज्ञा केली शेपासी । तुम्ही तुक्यासी आणावें ॥७१॥
न लगतां एक क्षण । शेष. गेला आज्ञा बंदोन । करितां तुक्यासी पाचारण । येरू नमन करी त्या ॥७२॥
तुक्या म्हणे तूं पवित्र । अंगासनें फणीछत्र । वरी घड्डे राजीव नेत्र । प्रिय पात्र त्याचां तूं ॥७३॥
आम्हीं करावें तुम्हां बंदन । पद स्पर्शविषा अधिकार कोण । काय सुपुत्री दाटली त्यालागोन । न येवचे म्हणोन धाडी तुम्हां ॥७४॥
देहदुखें प्राण व्याकुळ होनी । अंगीं नसे अणुपात्र शक्ती । यालागीं तुम्हा माझी विनंती । आलवा श्रीपती जागवा ॥७५॥
तुझे लाढकें सज्जन । त्यांसाठीं वेधलें मन । मी वाट पाहे अनाथ दीन । येवोनि शीण निवारी ॥७६॥
फणीद्रा हरीतें सांगावें । मजसाठीं फार विनवावें । सांगा अनाथा दर्शन यावें । मज न साहवे तत्र विरह ॥७७॥
फणिचरें करोनि श्रवण । त्वरे पाहिले हरिचरण । विनवणी तुक्याची केली निरोपण । जाली श्रवण हरीतें ॥७८॥
इकडे भिचरेचे तीरी । साधुसंत मिळाले बारकरी । निंबयासी ते अवसरी । बोलती कुसरी एका ते ॥७९॥
तुम्हां श्रीहरी जाले कृपावंत । प्रसादमूपणें खकरे लेखित । तेणें सुखालें तुमचें चित्त । परी अर्थ काय केला ॥८०॥
जाला तुम्ही प्रसादपावन । तरी या बाळवंटी करावें कीर्तन । तें करूं आज्ञा आज्ञा श्रवण । ऐसें मन इच्छितें ॥८१॥
देखोनि संतांचा हेत । जाले निंबराज आनंदमरित । तुम्ही साक्ष अततां कृपावंत । सादर सेवेंत सेवक हा ॥८२॥

बोलतां पावला अस्तमान । पुढें आरंभिलें कीर्तन । टाळ विणे मृदंग आणोन । खर संपूर्ण मेळविले ॥८३॥
 कीर्तनी वैसले संत । त्यांचीं नामें विख्यात । संतोचा पवार तो गणेशनाथ । बोधला बहुत भावार्थी ॥८४॥
 शेष महंमद मुसलमान । प्रव्हादवाचा ब्राह्मण । भक्त भाविका सज्जन । यात्रा जन अगर ॥८५॥
 वैदिक शास्त्री पुराणिक । पंडित ज्योतिषी चार्वाक । गृहस्थ भिक्षुक वर्ण अनेक । वैसलें संकलिक धवणासी ॥८६॥
 सभों मती श्रवणीं सज्जन । मध्ये निवयाचे कीर्तन । श्रीपांडुरंगार्थें करोनि ध्यान । निवृत्त्या ये म्हणोन पाचारिलें ॥८७॥
 हाकिमसे प्रेम दाटले । जीवनपाक्षर नेत्री सुटले । भजनीं नामघोष केल । नादें दुमदुमलें भीमातीर ॥८८॥
 प्रेमावांचोनि भजन । तेथें न वसे नारायण । लवणवती कुंकुमेदीन । मुख मलिन तें होय ॥८९॥
 पद्मस अन्न राविलें । लवणविणें किर्कें जालें । सेवितां नवजाय सेविलें । लवणें जालें प्राद्व सवां ॥९०॥
 तेंवीं निंबयाचे कीर्तन । प्रेमभरित निरोपण । काव्यारसिक नूतन । मुखांतून निघतसे ॥९१॥
 निरोपणीं अद्भुत रस । श्रवणीं आनंद श्रोत्यांस । चारंवार करितां नामघोष । पिडीतीं टाळीस आनंदे ॥९२॥
 हरिविह्वलनामें गर्जना । नाद भेदीत जाय गगना । ध्वनी पडतोचि काना । देव विमाना आरूढले ॥९३॥
 ऐकावया कथानंद गजर । विमानां दाटले सुरवर । दुमदुमलें देखोनि भीमातीर । हयें निर्भर विमानां ॥९४॥
 श्रीहरीची यशस्वीनी । गावोनि भक्तिभाव स्थापिती । प्रयंतरा चरित्रे वाखाणिती । गोड निरोपिती मांवार्य ॥९५॥
 भजनानंदीं निंबया नाचन । रंग अद्भुत ओढवत । श्रवणीं श्रोते हुल्लन । प्रेमभरित सर्वही ॥९६॥
 निरोपणी वेचलें मन । तैसेचि नेत्र आणि कर्ण । टाळिया चुटक्या कों करून । न चळे आसन कवणाचें ॥९७॥
 जे जे जयाची आवड । ते ते श्रवणमार्गे पुरे कोड । ऐकनी एकाम्र निवाड । म्हणती गोड कथा हे ॥९८॥
 सेवितां तो कथारस । कोणश नुपजेचि आळस । निद्रा न ये नयनांस अंतरी उरव्हास न माये ॥९९॥
 अनुपम कीर्तनीं आनंद सोडोळा । निंबया अंगीं प्रेममळा । ते देखोनि धांवला सांवळ्या । दात्री लीला अद्भुत ॥१००॥
 निंबयाचे स्कंधावरी । चिमणे रूप रमा हरी । मोरकुंचे द्वय करी । निंबयावरी दाखीत ॥१०१॥
 ब्रह्मानंदें कीर्तन होत । त्या रसीं निमग्न समस्त । न वळे जाली प्रभात । देहातीत सर्वही ॥१०२॥
 तंव एक सावकारखंदरी । रजनीत होनी मंदिरी । स्नाना चालिली भोंवतेरी । तंव समाज दूरी पाहिला ॥१०३॥
 आनंदें होतसे कीर्तन । तें अवलोक्यी राहून । तो निंबयास्कंधी नारायण । कुंचे दाखून राहिला ॥१०४॥
 यज्ञपाग नाना करिती । अवघड तपें आचरती । जपमुद्रा मौन धरिती । तयां न प्राप्ती लाभे हे ॥१०५॥
 तो भक्तभाविकलागोनी । सुलभ जाला कीर्तनी । ते याकडेही न पाहोनि । निमग्न भजनीं तल्लीन ॥१०६॥
 शिव ज्यातें ध्याय चिती । ब्रह्मादिक जया स्तुति । ते सगुण पांडुरंगमूर्ती । स्कंधावरुती पाहिली ॥१०७॥
 घनदयामवर्ण सकुमार । किरीटकुंडलें प्रमाकर । बैजयंती मुक्ताहार । पायीं तोडर चांकि वळे ॥१०८॥
 कटिप्रदेशी पीतवसन । क्षुद्र घंटा दैदिव्यमान । हृदयीं शोभे वत्सलांच्छन । करीं कंकणमुद्रिका ॥१०९॥
 सुहाय्य वदन अतिसुंदर । आकर्षण नयन पद्माकार । सखळ नासिक विवाधर । कुंठलांनुर वक्र ते ॥११०॥

क्षीरोदक वरी पाटोळा । शोभा साजिरी पदकमळा । चिमणे रूप स्कंधस्थळा । अंगी मेखळा कनकवर्ण ॥११॥
 ऐसी मूर्ति अवलोकिता । आनंद न समये तिच्या चित्ता । तटस्थ नयन पाहतां । धांव अतोता ते घाली ॥१२॥
 जेवीं देखोनि धेनुतें । वस धांवें न धरते । कीं माय देखोनि वाळातें । तैसें तीतें जाहलें ॥१३॥
 कीं चुंबकातें देखोन । लोह होय त्वरे संलग्न । तेथीं सावकापानी धांवोन । धरी चरण निंबयाचे ॥१४॥
 म्हणे वा रे धन्य होसी । पार नाही तव भाग्यासी । जीवें निंबलोण करीन तुजसी । स्कंधीं हांपेकेपि वाहिला ॥१५॥
 सर्वेची प्रेमे दे आलिंगन । वरती पाहे जंव न्याहाळून । तों न दिसे मनमोहन । करी हृदन आकोरी ॥१६॥
 तंव श्रोते म्हणती काय जाले । येरी म्हणे चिमणे रूप सांठले । निंबयाचे स्कंधीं पाहिलें । मोरकुंचे वारिले द्वय करी ॥१७॥
 ॥१७॥ श्यामकुंदर सुहास्य वदन । मुगटकुडले दैदिप्यमान । वैजयंती कौस्तुभ पीतवसन । प्रभासमान साजिरी ॥१८॥
 कंठीं मुक्ताहार एकावळीं । शोभा अनुपम चरणकमळीं । दळिनां मोरकुंचे वनमाळी । रक्कधस्थळीं पाहिला ॥१९॥
 पाहतां मन जाले पिसे । येवोन चरण धरिले सरसे । तें आतां कां मन न दिसे । सांगा कैसें करूं आतां ॥२०॥
 निंबया दावीं तें लोचनी । म्हणोन मिठी घाली चरणी । आधर्य वाटलें सर्व जनीं । म्हणती लाभ धणी तुज माये ॥२१॥
 दुग्ध जेवीं धेनुकांती । तें होय प्राप्त वरसासी । त्वायोगें लाभ सर्वांसी । गोष्टी ऐसी जाली हे ॥२२॥
 मग पाही स्कंधावरी । पदमुद्रा देखिली गोजिरी । सख वाटलें सर्वांतरी । यानिती थोर निंबयाची ॥२३॥
 भाग्य बाईंचे बाळाणिनी । धन्य धन्य निंबया म्हणती । धन्य पदें पाहिलीं संती । हर्ष चित्तीं न समये ॥२४॥
 मग निंबया सद्गदित । पांडुरंगातें आळवित । भक्तिभावं पाचारित । ये त्वरित विठ्ठल ॥२५॥
 गुप्तरूपें लीला दाविली । पूर्ण कृति एका केली । तृणा सकळ्यं वाढविली । ती कां न केली तृप्त देवा ॥२६॥
 तूं भक्तवत्सल दीनानाय । सद्य उदार समर्थ । अर्थभूत हे श्रोते संत । हे कां क्षुधित ठेविले ॥२७॥
 प्रलोकपति तूं उदार । सर्वाचीं तूं दाता थोर । न तोषविदी सर्वांचें अंतर । केंद्रीं वडिवार होय हा ॥२८॥
 एका वृष्टी एका अवर्षण । कैसा म्हणावा कृपाघन । तूं अभेद सर्वालागून । परी भेद दिसेन आला आज ॥२९॥
 एका तृप्त करावें पूर्ण । येरां घडवावें उपोषण । ऐसियातें दाता कोण । म्हणेल जाण समर्था ॥३०॥
 ज्ञाणण एकादशीदिनीं । सर्व उपोषणाचीं फेडीं पारणीं । तृप्त करीं सकळ्यालागोनी । नादवीं भजनीं उरहास ॥३१॥
 जयजय कर्णकारा इकिमणीतरा । अनायनाया परात्परा । सद्य बोमळा उदारा । जगद्वोत्रारा दीनबंधो ॥३२॥
 जय श्यामकुंदर मनमोहना । कमलदलाक्षा राज्ञीवनयना । गुणातीता निरंजना । भक्तमानसरंजना धांव घाली ॥३३॥
 जय भीमार्तीविहारा दिगंबर । संगुणरूपा लावण्यकुंदरा । तोषवीं आम्हा अनायांच्या अंतरा । कृपा करा सर्वेशा ॥३४॥
 यागरी संप्रभे कतेन । निंबया आळवितां नारायण । ताकाळ प्रगटला स्कंधीं येवोन । संप्रभे तळीन श्रोते वक्ते ॥३५॥
 जे होते सभाग्य संत । सान थोर श्रोते समस्त । प्रेमानंदे इष्टत । जाले तटस्थ पाहती ॥३६॥
 प्रगट मूर्ति साकार । तेही भजनानंदी निर्भर । टाळ्या पिठोनी करिती जयजयकार । तों प्रभा थोर फांकली ॥३७॥
 कित्येकीं पाहिला छत्री । निंबयासी देतसे भेटी । वर्षल्या आनंदाच्या कोटी । सुरवर वृष्टी करिताती ॥३८॥

तुळसी बुका सुमनसंभार । इंद्राक वर्पती अपार । भीमातीर्ती जयजयकार । वाद्यगजर नामघोष ॥३९॥
 पंचारती उजळिती । काया कुरवंढ्या करिती । तवं निंबयासी वरदोक्ती । वदे श्रीपती ऐका ते ॥४०॥
 यावे आपादी कार्तिकीला । वेशुनादीं कराया काला । लाह्याकवळ वांटी सकळाला । मान तुजला तेथींचा ॥४१॥
 निंबया होता द्रह्मानंदी । वरद ऐकिला त्या संधी । तें सकळ्यं तळीन समथी । निर्भर मंदी संतांची ॥४२॥
 ऐसा जाला आनंदसोहोळा । उल्हास नरनारीवाळ्यं । मग ओंवाळी सांवळ्या । गुप्त जाला सर्वेश्वर ॥४३॥
 समूह सर्व उडले । आनंद निवराजा भेटले । कयारंग वोसले । देव गेले स्वस्थाना ॥४४॥
 गेली न कळेचि राती । प्रभाते उगवला गमस्ती । स्नानं करोनि भीमरथी । पारणें करिती आनंदें ॥४५॥
 नित्य निंबयाचें कीर्तन । प्रेमें ध्रुवण करिती सर्व जन । तंव वडव्यालागीं स्नान । स्वयें नारायण देतसे ॥४६॥
 पौर्णिमेचा सोहोळा । वेशुनादीं असे आगळ्या । तो निवराज मान दिवला । कविजे काला त्या हातीं ॥४७॥
 तो मज प्रियकर कवळ । सेवितार् संतुष्ट मी गोमळ । मान्य करा तुम्ही सकळ । निंबया प्रेमळ आवडता ॥४८॥
 हांडी लाही त्या कडीची । मज गोड लागे या संतांची । ऐसी आज्ञा होतां साची । करिती निंबयाची प्रार्थना ॥४९॥
 तुम्हां तुष्टला सर्वेश्वर । चला गोपाळपुरी सत्वर । आळबोनिषा जगदोद्धार । कवळ हुंदर वांटावे ॥५०॥
 मग सकळ समाज मिळोन । निवराजे काला केला पूर्ण । प्रसाद सवळ्यां वाटोन । आले परतोन स्वस्थाना ॥५१॥
 राजौ मोजनें सारिलीं । रजनी आनंदें क्रमिलीं । स्नानं करोनि प्रभातयात्रीं । पावली मंडळी महाद्वारा ॥५२॥
 महाद्वारींचा काला । विप्र हरिदासानें केला । आवडीं प्रसाद सेविला । पुढला पाळा पात्रेचा ॥५३॥
 संतों आज्ञा घेवोन । पंढरीक्षेत्राते नमोन । जेथीं साधुन्या करितां गमन । कन्या परनोन पाहतसे ॥५४॥
 तैसे संत येथोवेळ । पंढरी अवलोकित्ती डोळ्यां । मार्गस्थ होतांचि पाळा । उदास सांवळ्या अंतरी ॥५५॥
 रुक्मिणींशीं गुजवोले हरी । उदास लागती मज पंढरी । संतांणी न गमे क्षणमरी । केधयां माघारी येतोल ॥५६॥
 चाल जाऊं आतां देहूसी । भेटूं जावोनि तुकयासी । मग पाचारिले गढवासी । वेगीं स्वस्थानीं वसले ॥५७॥
 इकडे तुकया विव्हळ अंतरी । कां हो न ये अपारी हरी । कां अलोभवेला मजवरी । कां संतां माझारी दुष्कला ॥५८॥
 तुकयाचे सद्गद अंतर । संतापला देहीं अनिवार । तंव गढवाचा ऐकिला फटकार । छटीं नामीकर पाहिला तो ॥५९॥
 गढवस्वामी पाहिला हरी । शंख चक्र शोभले वरी । वास कसिली पोतांवरी । वंक्षणें वरी क्षत्रयती ॥६०॥
 सुगुप्त कुंडलांची दांती । तेजें लोभला तो गमस्ती । वाहुभूयें डोल देती । कैमुथ वैजयंती वनमाळा ॥६१॥
 कंठी एकावळी मुक्ताहार । तडिवाय मेजवळ्या हुंदर । पायीं मंदाचा तोडर । रूप मनोहर सांगळे ॥६२॥
 पण स्फोडी ते रुक्मिणी । मदनमाता विधजननी । सवळ्य सौंदर्याची खाणी । भव्य भूयणी नंदित ॥६३॥
 येनां तुकयाचे सन्निधान । येरें घातलें लोटांगण । भक्तिभाव प्रेमें केले अर्चन । आश्रित स्तवन यशगारस ॥६४॥
 याप दीनांचा दयाळ । मज्जननासी पलयाळ । कवळी तुकयासी रुमळ । देला दीनळ अंगसंग ॥६५॥
 गढने तुकया गुप्तसंचोन । उदास मासे म । वास आले संतजन । पय निवेदन वेले मज ॥६६॥

जीर्णी उपजली खंती । परी यात्रेसाठी पडिली गुंती । तंव निवराज मक्तमोळाप्रीती । त्याची प्रेमभक्ती अनिवार ॥६७॥
 तेंगे मज कीर्तीनी मोहिले । तुजऐसेंच तें गमलें । मग मनोरथ त्याचे पूर्ण केले । स्वस्थळा लाविलें तोषवोनी ॥६८॥
 त्या समस्तां धोळ्योन । तैसाचि पावलों येथें येवोन । तुक्या तुम्ही माझे प्राण । तुम्हासाठीं सगुण मज होणें ॥६९॥
 तुकना म्हणे देवराया । आम्हां विनत तुझिया पायां । तुझी पूर्ण अर्पणांवी दया । करिशी माया सत्य वसा ॥१७०॥
 तूं निराकार निर्गुण । मायातीतः निरंजन । निरालेश सच्चिदन । सनातन अध्वप तूं ॥७१॥
 ऐसा तूं गा निराकार । लीला विग्रही जालासि साकार । ऐकोनि अनन्याचें करुणोत्तर । धरिशी अवतार सगुणचें ॥७२॥
 वेदशास्त्रपुराण । धृतिवाक्यार्थ प्रमाण । नटसी प्रगट भक्ताचें पाहोन । करिशी कारण नानाविध ॥७३॥
 आम्हां अनन्या प्रतिपाळिसी । घेयां आळ लळे पुत्वीसी । आलों संकटें निवारिशी । दान देसी कृपेचे ॥७४॥
 मग तोपोनि तुजत्पासी । काय बोले हृषीकेशी । धैर्यां येसील पंढरीसी । सांग मजसी भक्ताया ॥७५॥
 तंव तुक्या जोडोनि वर । म्हणे आपाढी कार्तिकी आम्हां माहेर । आठव मूळ धाडिजे सत्वर । चरणीं सादर दास हे ॥७६॥
 देवमळाचा बारिबलास । तेंयें अद्भुत प्रेरस । तुक्यासि पुसोनि जगज्जिवास । पढरीस पावले ॥७७॥
 तया लोटतां कांहीं दिवस । सवेग पावला कार्तिकेमास । आनंद उन्साह संतोष । जावया पंढरीस समारंभे ॥७८॥
 चहूंगडोनी यात्रा वाहती । ढोल दमामे मृदंग वाजती । टाळ झळरीचे घोष होती । सुस्वर नाद निघती विण्याचे ॥७९॥
 सर्वे पताकांचे भार । गढढके माझी मरातवी सुदर । सूर्यपान छत्रे मेघउदर । गोर्खल चामर बारिती ॥१८०॥
 शिबिके पांडुरंगमूर्ती । नामघोषें रंन गर्जती । परमानंदें सप्रेम चिंती । संत येती पंढरिचे ॥८१॥
 भार पावले बहुतेक । परी त्यामार्जी नामवारक । जयासी गुज बोले बैकुंठ नायक । कीर्ती अलोलिक जयाची ॥८२॥
 देहूत्यानवासी तुकाराम । कान्हया धंधु उत्तम । अनगडशा रामशास्त्री सप्रेम । मवाळ नाम गंगाजी ॥८३॥
 माणव्हेजी यमार्जी बोधला । शिवाजी भक्त आगळा । भागीरथी सून वेव्हाळा । प्रेमकळा ममताई ॥८४॥
 श्रीगोदेवर प्रसिद्ध । यवननामें दोख मईपद । महाभक्त दिज प्रल्हाद । जेणें सुखंद वरा केला ॥८५॥
 रामदास वन्याण रामदासी । आवा वेणू स्वेसी । केडावस्वामी तेजोराशी । विनट अहर्निशी रामनामी ॥८६॥
 रंगनाथ कृष्णदास । आत्या स्वामी शता विशेष । जयराम हा मत्पुरुष । कीर्तनरस अद्भुत त्याचा ॥८७॥
 भगई तो गणेशनाथ । ज्याची लीला अति विस्वात । संतोषा पश्चा चैरुपयंत । निवराज संत भावार्थी ॥८८॥
 ऐसिया संतांचे भार । चहूंगडोनी आले अपार । तेंगे दुमदुमिलें पंडरूर । यात्रेसि पार नाही तेंयें ॥८९॥
 नित्य देवाचें दर्शन । नित्य प्रदक्षिणा येती कोन । ठायीं ठायीं होनात कीर्तन । राउळीं भजन सर्वदा ॥९०॥
 आरंभ दशमी पातोनि होन । एकादशी जामखत । सय देवाचा प्रियत । पारणें होत द्वादशी ॥९१॥
 त्रयोदशी चतुर्दशी संतर्पण । सफळ क्षेत्रांचे अयलोदजन । संतदेवांचें दर्शन । कयाकीर्तन भजन तें ॥९२॥
 होता वीर्णमेची प्राप्ती । वेणुनादा यात्रा जाती । काला पाहूं सुखर येती । लाक्षा वेचिती अपावि ॥९३॥
 तंव संत बोलती वचन । निवपासी हरीनें दिधले वरदान । तो काला आजी आगण । करूं श्रयण खेळ पाहूं ॥९४॥

म्हणोनि निवया सांगती । सकळ संत म्झोनि जाती । उदेला सर्वा हर्षप्रती । श्रवणां बैसनी समोवते ॥९५॥
 निवराजें संतां नमोन । कात्यासि उभा रोहिया आपण । टाळवीणा मृदंगस्वर सांवरीन । बेलें स्तवन हरोचें ॥९६॥
 विठ्ठलनामें पाचारित । हृदयां पावली सद्वृत्ता । नामघोषें भजन करितां । रंग भरता जाहला ॥९७॥
 प्रथम अमंग वदोन । करिता जाला निरोपण । निर्गुणाचें अधिष्ठान । भक्तिमूपण प्रेमस्तव ॥९८॥
 संकटदशा करुणवाणी । होतां निर्गुण आणिलें समुणी । अवतारमालिका वर्णनी । लीला रंगणी रानकृष्ण ॥९९॥
 आठव्याचा करोनि आठव । निरोपितां जाला लीलाभाव । त्यांत गोकुळीचें वैभव । स्वयमेव आरंभी ॥१००॥
 निरोपणीं जाली वृष्टि । आनंद भरला सर्वां पोटी । वेधलें तनमन तैशीच दृष्टी । विराट्या गोष्टी इतर त्या ॥ १ ॥
 कृष्णवृत्ती कृष्णभाव । चौथ्याकरी मांडिला ढाव । पाचारितां गोसमुदाव । तंव संत सर्व उटले ॥ २ ॥
 निरोपण ऐकतां प्रेमळ । सर्वासि वाटलें हें गोकुळ । आम्ही कृष्णगटी गोपाळ । म्हणोनि ताकाळ उटले ॥ ३ ॥
 निवया यरी प्रश्नादर । गोपाळ देती प्रलुत्तर । रामदास सुदामा हुंदर । पेंधा निर्भर तुक्या तो ॥ ४ ॥
 योगला तो बोवला । वडव्या संतोषा मला । गणेशनाया बोवडा जाला । बाहुंडा रंगला रंगया ॥ ५ ॥
 कोणही जाले अन्यगडी । कोणही वाळा तदणी गोपीपंडी । गोरस चोरितो लवटसुवडी । तडा फोडी भाजनांची ॥ ६ ॥
 दुग्ध दही नवनीत । मक्षीत सांडीत मुखमर्दित । सेखीं गोप पळोनि जात । गाईस सोडित वासरें ॥ ७ ॥
 बाळ्यं चिम्टोनी जागवितो । प्रगाथें गोरस नासलें पाहनी । मग यशोदेसी गान्धारणे वदती । विपरीत गती कृष्णाची हें ॥ ८ ॥
 कृष्ण गोपीचें मापण । यशोदेसी देती दूषण । कोणही बोलती हसोन । यशोदा समरसोन शांतवी ॥ ९ ॥
 नंतर वस रक्षणासी । यशोदा धाडी कृष्णासी । काननी जानां वळामेंसी । भार गोपनासी रक्षावया ॥ १० ॥
 जे जे बाळ्यांचे खेळ । गोपाळ खेळती सकळ । कृष्णाधीन गोपी विचळ । संसारी तळमळ सर्वदा ॥ ११ ॥
 छंद कृष्णाचा मनी । त्या छंदे संसार आचरणी । कृष्णरूप अवघे भक्तेनी । त्यानंटे रमणी रमतानी ॥ १२ ॥
 झाडणें सदासंमार्जणें । वांछणें पावडणें उदक भरणें । मेषणें दळणें पाक करणें । विवेकें देखणें कृष्णमय ॥ १३ ॥
 पुगडी जखटी पिंगा । रंगी रंगला अंग । गीतां गातो श्रीरंग । जन्ममर्मेसांगा नागिती ॥ १४ ॥
 उकडे गोपाळ्यंचे खेळी । स्वयें खेळे तो वनमाळी । चकरा भंवरा जाली । बावडी निगळी उडविती ॥ १५ ॥
 लिगुन्या भंगोनि खेळती चेंद्र । गळगोटिया पिंडीदांड । दुकूर हंमामा मोखो मंड । बादिनी दंड मळवुस्ती ॥ १६ ॥
 लपंदाई लपती । येयेपं सांपदविति । खेळांस नाडी नीती । येळिया श्रीपती आगळा ॥ १७ ॥
 गडी न देतां वांटून । एकट्या कृष्णा सांगती वळण । मुल्लीनादें गाई मोटून । क्षुधित माथ्यानह वळों नेदी ॥ १८ ॥
 गोपाळ्यसंगे वळती । क्षुधित घेनू नावळती । गडी दिणले घांपा देती । येनी वज्रुलती कृष्णानें ॥ १९ ॥
 कृष्णें आकटिया घेनू । गरुडांचा थारिला शीण । मायुनी खेळ म्हणे वान्हू । म्हणती नाणूं खेळ मना ॥ २० ॥
 खेळतां वळतां क्षिपूटी । जालीं पुरे पुरे जगजेटी । क्षुधा लागली आनां पोटी । धालिया गोष्टी मग गोड ॥ २१ ॥
 कप्या निरोपण निवराज । खेळ येळोनि दाखी चोज । प्रवृत्तिनिवृत्तिपर बोले गुज । श्रवणी समज सुनावले ॥ २२ ॥

शिदोऽन्या एक ठायीं करोन । काला केला संपूर्ण । सक्ळ गोपां बैसवोन । स्वकरें श्रीकृष्ण वांटी त्या ॥२३॥
 दही लाह्या घेवोनि दुरडी । निंबया सावधान करी गडी । घ्या रेदहीभात म्हणे आवडी । प्रसादगोडी कृष्णासर्वे ॥२४॥
 प्रथम मुष्टी करीं घेतां । निंबया सद्रदित जाला चित्तां । म्हणे विठ्ठला ग्रास घेतां । प्रसादे समस्तां तोपवीं ॥२५॥
 ते सप्रेम शब्द ऐकोनि । तात्काळ प्रगटला चक्रपाणी । श्यामसुंदर बाळ्येप धरोनि । आलों म्हणोनि मुख विकासी ॥२६॥
 तंव तो नम्य पुतळा ॥ संतीं देखी घनसांवळा । म्हणती निंबया दं भाग्यागळा । दे कवळा सुखीं आतां ॥२७॥
 नाना यज्ञहवनें करिती । त्यांतें अवदान न घे ऐसें निश्चिती । तो हा तुजपुढें रमापती । आनंदे विकाशित लाह्याते ॥२८॥
 जे लोहचूर्ण भक्षोन । जयासाठीं करिती अनुष्ठान । तो जगदात्मा जगज्जन । पसरी वदन लाह्याते ॥२९॥ जयासी
 शिव हृदयीं ध्यात । जया वेदशास्त्रप्राणें गात । जो महासाधक नोऱ्हे प्राप्त । तो वदन विकाशीत कवळातें ॥३०॥
 परिसोनि संतांचें वचन । निंबराज झाले सावधान । प्रेमें हरिमुखीं कवळ दे आपण । धालें त्रिभुवन एका कवळें ॥३१॥
 तो प्रसादकवळ सूरस । सेविती आवडी विष्णुदास । लाह्यांची घृष्टी आसपास । होतां सुरवरांस फावले ॥३२॥
 मंग निंबयाचे स्कंधावरी । शीघ्र वेंचले तेव्हां हरी । दहीदंडी फोडिली शडवरी । प्रसाद निजकरां वांटिला ॥३३॥
 जो आनंदाचा फंद । तो संती प्रगटला ब्रह्मानंद । तो पूर्ण करिता भक्तछंद । देत वरद निंबराजा ॥३४॥
 म्हणे सत पिढिपर्वत । तुझे वंशी भगवद्भक्त । मी लळे पुरवीन त्यांच निश्चित । वदोनि भगवंत गुप्त जाला ॥३५॥
 परिसोनि हरीच्या अमयवचना । जयजयकरें केली गर्जना । कुरवंड्याकरोनि रुक्मिणीरमणा । निंबयाचरणा वंदिती ॥३६॥
 संतमहंता जाल्या भेटी । काला संपयोनि परतल्यापाटी । मार्गी नमनाची दाटी । वर्षल्याकोटी आनंदाच्या ॥३७॥
 संत जावोनि विन्हाडी । भोजनें सारिलीं परवडी । गोविंदनामें धेतली गोडी । सफळ जोडी जोडिली ॥३८॥
 प्रतिपदेसी भद्राद्वारीचा । प्रसाद घेवोनि कात्याचा । समूह पुटला यात्रेचा । उतार सारितेचा ज्या रीती ॥३९॥
 त्रिकेत पंचमीपर्यंत । प्रक्षाळयुजा हरीची पाहत । चातुर्मास्य करोनि समाप्त । आज्ञा मागत देवराया ॥४०॥
 ते हरिस्मृति दीनवदन । भक्त बोलती गौरववचन । देवा सत्वर दाखवीं चरण । कृपा पूर्ण असों दे ॥४१॥
 यापरी आज्ञा घेती । आपुलात्या स्वरूपळा जाती । भगवज्जनांचीं परम्परीती करी खंती परमात्मा ॥४२॥
 निंबयाचे कीर्तिगुण । सर्वतोमुखीं होय वर्णन । सांप्रदाय घेवी जन । अर्चनमान चहुंकडे ॥४३॥
 संनसाधु घरा येती । येथेरां प्रेम वाढविती । भजनकीर्तन घोष होनी । लाविले भक्ती जग सारें ॥४४॥
 जया तुष्टे नारायण । तेथें कोणतेही न पडे न्यून । सक्ळ ऐश्वर्य बोळगे येवोन । लाभ चालोन येती घरा ॥४५॥
 निंबयाचे तिथे कुमर । तपासी कन्या आर्विती भाविक धिप्र । अनुक्रमें साधिलें सत्वर । धरामर तोपविले ॥४६॥
 पुत्र सुना कांता आपण । प्रपंचवृद्धी हरिछत्रें करोन । परि लिख नोऱ्हे निंबयाचें मन । सदा ध्यान हरिपदीं ॥४७॥
 सचछंदें करोनि रमतीं । नावडे कवणाची संगती । तंव मनीं हेत उपजला निश्चिती । सद्गुरुप्रती भेटायें ॥४८॥
 म्हणोनि करिती गमन । शोधित चालिले आपण । केषवां पाहीन सद्गुरुचरण । ध्यान पूर्ण अंतरी ॥४९॥
 सुखी सदा भजन हरीचें । हृदयीं हेन सद्गुरुचे । ग्रामें शोधिनी पंपाचे । पुसती याचें शोधे जना ॥५०॥

नित्यानित्य करिती गमन । तंव प्राप्तवासी भेटती येवोन । मुक्कामी रात्री करिती भजन । श्रोते जन मिळती ॥५१॥
 तंव चालतां मार्गी एक नगर । तेथील भाविक नारीनर । तेथे निंबराज बस्तीस स्थिर । जाले निर्धार अस्तवेळें ॥५२॥
 तंव परिचयाचे गृहस्थ । तेथे भेटले अक्स्मात् । त्यांनीं निंबराचे केले आतिथ्य । प्रेमें प्रार्थित स्नानाचे ॥५३॥
 आजी महापर्व पावन । जालें स्वामीचें दर्शन । आम्हां अनायासालागून । करवा पान कथारस ॥५४॥
 पंदरीसी श्रवण केले । तेंपासोनि कर्ण मुकेले । कृपाकरें पाहिजे तृप्त केले । म्हणोनि धरिलें चरणातें ॥५५॥
 गांवांत आले निंबराजसंत । हें प्रगट जालें सक्ळ्यांन । धांवोनि आले भाविक भक्त । प्रेमें प्रार्थित कीर्तनार्थी ॥५६॥
 निंबरा म्हणे मी एवला । साहित्य समुदाय नाही आणिला । परी तें वर्म न वळे भाविकांला । आग्रह केला बहुतची ॥५७॥
 देखोनी त्यांचें चोज । संचित जाला निंबराज । म्हणे संगवीण कठिण काज । श्रीहरी लाज राखिता ॥५८॥
 तंव ग्रामीक बोलती वचन । आम्ही साहित्य आणितों मेळवोन । यासी न लगे एकक्षण । अभयदान देइजे ॥५९॥
 भाविक प्रेमळ्यांचें शुद्ध अंतर । देखोनि निंबरा दे रुकार । आश्वासनें उठले सत्वर । पांडुरंगमंदिर सादिलें ॥६०॥
 एकां शैवांत आणिलें । एकां टाळ मेळविले । एकां वैसवेतें घातलें । दीप उजळलें चवूंकडे ॥६१॥
 कोण्ही पाचारणें करिती । कोण्ही हाखुका खिरापती । कोण्ही सिद्ध करोनि आरती । समाज मिळती श्रवणातें ॥६२॥
 सर्वांचें देखोनि भक्तिप्रेम । निंबराजें आळविला मेषऽयाम । म्हणे पूर्ण करी यांचे मनोधर्म । माझे वर्म तुज ठावें ॥६३॥
 ऐसें प्रार्थोनि त्वरित । धीणा मिळविला स्वयान । शैव मृदंग वाजवीत । निंबरा आरंभित स्तवनातें ॥६४॥
 मार्गे तालंधारी नाही कोण्ही । निंबरा उभा राहिला कीर्तनी । तंव भक्तवत्सल चक्रपाणी । द्वय रूपें धरोनी पावल ॥६५॥
 निंबराचे द्वय कुमार । शिवराम नारायण प्रियकर । पांथिकचेथें नटोनि श्रीधर । येवोनि नमस्कार घातला ॥६६॥
 निंबरा त्यानें पाहोन । हर्षभरित जाला आपण । म्हणे साह्यकारी नारायण । पुत्रांचें आगमन घडविलें ॥६७॥
 प्रसंग पाहोनि धरिले टाळ । आंधर्य करिती पाहतां सकळ । पावले पाहोनि ही येळ । होप कृपाळ हरी या ॥६८॥
 निंबरा जाला संतोदमान । हथें आरंभिलें कीर्तन । वाद्यघोषे करितां भजन । आला ओढवोन रंग बद्ध ॥६९॥
 निरोपणीं बोध अपार । चरित्र लाविलें हुंदर । सुखावळें श्रोत्यांचे अंतर । करवी गजर भजनाचे ॥७०॥
 परमानंदें करोन । तालें साथी नृत्य उड्डाण । प्रेम गहिर्वरें वाहनी नयन । श्रवणीं तड्डीन सर्व होती ॥७१॥
 तीन प्रहरपर्यंत । कीर्तनसोहळा रसभरित । प्रेमळ बुका हार समर्पित । शेष चर्चात सकळ्यंतें ॥७२॥
 पूर्वपदातें आणोनी । कीर्तन आणिलें अवसाना । शीघ्र आरती उजळोनि । चक्रपाणी ओंवाळिला ॥७३॥
 काया कुरबडी करोन । निंबरा नमिती श्रोतेजन । प्रेमें देती आलिंगन । हरिविठ्ठल म्हणोनि संपविलें ॥७४॥
 निंबराजें घातले दंडवत । मग टायी बैसले समस्त । खिरापनी सक्ळ्यां वांढित । आनंदे सेवीत प्रसाद तो ॥७५॥
 मग बोलती प्रसुद्ध जन । समयां केले आम्हां पावन । काविलें सक्ळ्यां कथामृतपान । धन्य दिन आजीचा ॥७६॥
 साज मुहूर्त आस्तरपर । प्रसंगी पावले दोघे कुमार । निंबरा मार्गे पाडे सत्वर । तंव आधर्य घोर जाहलें ॥७७॥
 आले ते सक्ळ्यां पाहिले । कीर्तन सदां गुप्त जाले । नवल सक्ळ्यां तें वाटलें । वर्म कललें निंबराजा ॥७८॥

म्हणे दीनोद्वारणा जगत्पती । माझी ऐकोनी विनंती । पुत्र रूपेत्वं-रितगती । साह्य निश्चिती जालासी ॥७९॥
 संकट पडता अनन्यासी । स्तवितां त्वरे धावसी । हा आजी अनुभव सकळ्यं मजसी । सत्य हृषीकेशी दयाळ व्हा ॥८०॥
 तें सकाळ्यंसी आनंद थोर । म्हणती संतसंगे लाभ अपार । दृष्टी पाहिला श्रीकरधर । करिती नमस्कार निंबया ॥८१॥
 आज्ञा निंबयाची घेवोन । गृहा गेले श्रोतेजन । निंबया आठवी सद्गुरुचरण । म्हणे दर्शन पावेन कवी ॥८२॥
 चिंतन करितां जाली प्रभात । वदर्नी आठविला स्वामी दत्त । सिंहाद्रीचा संकेत । आठवला मनांत निंबयाच्या ॥८३॥
 म्हणे जी अवधूता दिगंबर । कां न कृपा करिती दानारा । भेटी देत आलासि परंपरा । हें मज अंतरा ठावें की ॥८४॥
 सह्यें उपदेश देवोन । केलें जनार्दनासी पावन । एकनाथासी दिधलें दर्शन । प्रसाद पूर्ण पावविला ॥८५॥
 त्या नाथाचा अनुग्रही । नरहरी जालासे पाहीं । तथा देवगदाचे ठायी । दर्शन लवलाही दिधलें ॥८६॥
 त्या नरहरीचा अंकित । तुज मी जालों शरणागत । तै आज्ञापिलें स्वप्नांत । तें म्या हृदयांत सांठविलें ॥८७॥
 तुझिया कृपें करोन । ते लाभ लाभलों संपूर्ण । परी अद्यापि आपुलें दर्शन । कां न घडोन येतसे ॥८८॥
 ऐसा आठव करोनि मनीं । निंबराज निघाले तेथोनी । पंथ उरवितां ध्यान ध्यानीं । निविड काननीं पावले ॥८९॥
 प्रतिष्ठानां जावें । सद्गुरु समर्था भेटावें । हाचि हेतु मनोभावं । निंबराजें जीवें धरियेला ॥९०॥
 जातां निविड काननासी । दत्तस्मरणें सप्रेम मानसीं । तंव तो स्मरामी निश्चयसी । प्रगट वेगेंसी गुरुरूपें ॥९१॥ तंव
 एकाएकीं चालता । एंकरें देखिलें सद्गुरुनाथा । धांवोनी चरणां ठेविला माया । आलिंगिलें समर्था प्रेमभावं ॥९२॥
 पाहोनि सद्गुरु नरहरीची मूर्ती । जीवा पावली परम विश्रंती । मग करिता जाला विनंती । एवढे या पंथी कोणीकडे
 ॥९३॥ तंव ते म्हणती करिती स्मर । म्हणोनि प्रगटलों येवोन । कळ नें साकत्य आम्हालागोन । साविलासी पूर्ण भक्ति-
 योग ॥९४॥ भक्तिभाव तुज प्रेमा । अद्भुत कळला पुरयोत्तमा । प्रसाद पाववोनि वाटविला महिमा । कीर्तनी सर्वोत्तमा
 आळविसी ॥९५॥ हालचे कपारंगी येवोन । तुज साह्य जाला नारायण । तुजसाठीं होणें त्या सगुण । अमान्यवचनन करीच
 ॥९६॥ तो भक्तिभावाचा लंपट । सोडोनि धांवतो वैकुंठ । स्तंभी उभा राहोनि नीट । वारी धीट कुंचे करी ॥९७॥
 तुज दिधलें तेंगें भूषण । सप्त पिढ्यांचें वरदान । दिवलासे कात्याचा मान । उरला कोण अर्थ सांगें ॥९८॥
 लिंबया म्हणे जी सद्गुरुनाथा । ही तंव सर्व तुमची दया । विदित पूर्वीच या पायां । यावरी पुढलिया न जाणसी ॥९९॥
 तं सर्वज्ञ सर्वोत्तम । मी तुजें लडिवाळ बलक । कराल तें थोडें कौतुक । हेतु आवश्यक जाणसी ॥१००॥
 परी करितो पदासि विनंती । नेत्रमरी पहावी श्रीदत्तमूर्ती । आणीक अर्थ नाही चिंती । पद निधितीं साक्ष हे ॥१०१॥
 यापरी विनवितां सद्गुरुसी । सद्गद जाला मानसी । प्रेमांनु वाहती नयनासी । मिठी चरणांसी घातली ॥१०२॥
 देखोनि निंबयाचें अंतर निर्मळ । हृदयीं ओळखिला पूर्ण प्रेमळ । आली शरणागताची फळवळ । दत्त दयाळ प्रगटला ॥१०३॥
 मग करे उचलोनि निंबयासी । म्हणे उठे वत्सा पाहें मजसी । कवळोनिघां हृदयासी । अभयवत्तासी ओपिलें ॥१०४॥
 निंबया करी अवलोकन । तंव त्रिगुणामक मूर्ती सगुण । पदपाणी विराजमान भव्य त्रिवदन पदकमल ॥१०५॥
 शंस चक्र त्रिशूल । डमरू वमंडलू माळ । त्रिवर्ती हृदय विशाळ । लेपन परीमळ सुचंदनी ॥१०६॥

कर्णा कुंडलें मुद्रा दैदीप्यमान । बाहुवटीं श्रीदयूषण । जटा मुगुट शोभा गहन । वनवर्णभेखळा ॥१॥
 कंठी रुद्राक्ष स्फटिक मुक्तामाळा । वार्से पीतांबर सोनसळा । उत्तरी वस्त्र शुभ्र अंचळा । सूत्र गर्वा उपवीत ॥२॥
 करांगुली मुद्रिका जाण । मनगटीं जडित कंकण । हृदयीं पदक विराजमान । एकावली पूर्ण सल्लव ॥३॥
 पदीं वांकी गर्जे तोडर । पादुका तळवटीं सुंदर । सरोज सवुमार पाउलें त्यावर । मूर्ति मनोहर पाहिली ॥४॥
 सच्चिदानंद मूर्ति पाहतां । संनोप जाला निवया चित्ता । नेत्र वेधन होय फिरता । वृत्ति तटस्थता पावली ॥५॥
 रूप न्याहाळोनि नयनी । सप्रेम मस्तक ठेविला चरणी । करुणा गायिली निजवदनी । तोवला मोक्षदानी निवराज ॥६॥
 ॥१२॥ दत्ते कामधेनु पय काटिलें तें निवराजातें पाजिलें । गुलझनानें बोधिलें । हृदयीं प्रज्वालिलें ज्ञानदीपा ॥१३॥
 अमयहस्त ठेविला माया । मोडिली द्वैताची ध्या । बाणविली एकात्मता । निर्विकल्पता पावविली ॥१४॥
 योगयुक्तीच्या मार्गासी । निरोपी सृष्टीं अधिनाशी । दत्त करी स्वात्मतेसी । निजानंद कळीसी ओपिलें ॥१५॥
 आणीक निवदिती नृण । तुसी वंशप्रसादपावन । वाटवावया भक्तिमहिमान । सेवा हेचि पूर्ण तव करे ॥१६॥
 जाय राहें स्थिर स्वस्थ । सहजें होनील कार्यार्थ । ऐसें बोधोनि श्रीदत्त । जाला गुप्त ते ठायीं ॥१७॥
 निवराज पावला सुखसमता । आनंदें स्वस्थानीं आला पावता । देहे ठाणवासी पूर्णता । योग साधिता होय तो ॥१८॥
 हें निवराजाचें आख्या । सांप्रदायार्थ वेलें निरोपण । तें न वर्णिलें परिपूर्ण । प्रप विस्तीर्ण वाटेल ॥१९॥
 यास्तव आटोप वेला । संत सज्जना जाणविला । श्रीविठलें जो बोधिला । सार लिहिला त्यांतहि ॥२०॥
 निवराजवंशी अद्भुत । जाले महापुरुष भगवद्भक्त । उदार आणि पंडित । ज्ञानी महंत प्रतापी ॥२१॥
 विठ्ठलबाबा नामाभिधान । तो सद्गुरु उदार सधन । तेणें आद्यंत वेलें हें बोधन । परिसार निवडोन निरोपिलें ॥२२॥
 विठ्ठल निवराजीं तारुं । विठ्ठल त्या वंशा आचारू । विठ्ठलनामें सवळ वेव्हारू । विठ्ठल भवपारू कर्ता जीवा ॥२३॥
 विठ्ठलदैवत अधिष्ठान । विठ्ठल सद्गुरु परमपावन । अनंतसुत त्या अनन्य शरण । याचक होवोन दान मागे ॥२४॥
 तिष्ठतां याचक चरणापाशीं । कृपादान दिधलें भिक्षेसी । तो प्रसाद सेवितां अहर्निशीं । संतपदासी विनटलों ॥२५॥
 इति श्रीदत्तप्रबोधप्रश्न । श्रवणेंचि पुरती मनोरथ । श्रोने परितोत भाविक भक्त । पददशोच्यायार्थ गोड हा ॥२६॥

॥ इति पददशोच्यायः समाप्तः ॥

॥ अध्याय ६१ वा ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

जय सद्गुरु सिंहाचलनिवासा । आदिअनादि महापुरुषा । लोकत्रयपालका अविनाशा । पूर्ण परेशा परात्परा ॥१॥
चित्तचालका चैतन्यधना । गुणातीता गुणप्रज्ञा । सर्वागत सर्वज्ञा । तुझी आज्ञा बंध सर्वा ॥२॥
मायातीत तूं जगद्गुरु । तुझा सकळांसि आधारू । तुझिया नामें भवपारू । तारूं दातारू तूं अनन्याचें ॥३॥
तूं उदार दयाळू दाता । तूं सर्व भावें सर्वांचा त्राता । तूंचि कर्ता होसी करगिता । सर्वां सर्व सत्ता तुझीच ॥४॥
तुझिया सत्तेवांचोन । अणुमात्र न घडे कांहीं कारण । भोक्ता भोगविता भोग संपूर्ण । तूं अधिष्ठान सर्वांचें ॥५॥
पाहें पां काष्ठयंत्राची पुतळी । नाचविल्याऐसी नाचली । सूत्र न हालवितां पडली । भेली ना जन्मली कांहींच ॥६॥
तो अल्प हा थोर । खेळ अवघा औढंवर । छाया मंडपीं दावी प्रकार । तेवीं सूत्रधार तूं श्रेष्ठ ॥७॥
खेळ खेळवोनि निराळा । तैसाचि तूं करवोनि वेगळा । व्यापक सर्व तुझी कळा । निमित्तासि पुतळा पुढें कीं ॥८॥
हा अनुभव माझा मजसी । मूढ अज्ञान मतिमंदासी । आपल्या कृपाभोगें वदविशी । वसोनि वाणीसी ग्रंथ हा ॥९॥
मागिले अध्यायअंतीं कथा । निंबराजा भेटल.सि श्रीदत्ता । सक्षरें हस्त ठेवोनि माथां । देहठाणी पावता जाला तो ॥१०॥
हें संतीं केलें श्रवण । आटोपलें निंबयाचें आस्थान । तंव श्रोते करिती प्रश्न । ग्राम देहठाण नाम कैसें ॥११॥
देखोनि प्रश्न श्रोत्यांचा । सुत विनवी अनंताचा । तुम्हां अर्थ श्रवणाचा । मज निरोपणाचा तैसाची ॥१२॥
विनवितां जोडोनि कर । ग्रंथा होतसे विस्तार । यास्तव किंचित निवेदितां सार । तें सादर परिसावें ॥१३॥
हें दधीचिऋषीचें कानन । ये स्पळीं आश्रम त्याचा पावन । नित्य करितां तपानुष्ठान । निवास पूर्ण ये ठावी ॥१४॥
तो धीर गंभीर उदार । सद्य शांत दाता थोर । शुद्ध सुशील सर्वदा अंतर । तपतेजें भास्वर दुसरा ॥१५॥
पूर्वीं वृत्रासुर दैत्य माजला । तेणें प्रतापें जिकिलें भूगोला । देवादिदां अजिंक्य जाला । नाटोपे कवणाला कदातो ॥१६॥
देवादिदां पडलें संकट । तें आराधिला नीलकंठ । सक्षरें द्रवला कैलासपीठ । उपाय स्पष्ट निवेदी ॥१७॥
या वृत्राचें व्हाणया हनन । दुर्घट असे साधितां कारण । तो जरी पुसा उपाव कोण । तरी सावधान परिसिजे ॥१८॥
प्रसन्न होवोनि दधीचिऋषी । स्वशरीरींच्या अस्त्रि देईल तुम्हांसी । त्यांचीं शस्त्रें करोनि ससी । युद्ध दैत्यासी करावें ॥१९॥
तेणें तो पावेल मरण । ये-हर्षी नाचरे कवणालागोन । वासवा नव हातें करोन । त्याचें नाशन या रीतीं ॥२०॥
परिक्षोनि संहितवाक्यातें । सुरवरें नमिलें शिवातें । आज्ञा मागोनि जातां पयें । ऋषिआश्रमातें पावलें ॥२१॥
दधीचि आश्रमा जावोन । सुरवर घालिती लोटगण । अमरें अद्भुत केलें स्तवन । ऋषि सुप्रसन्न जाहले ॥२२॥
अंतराक्षी तो ऋषिवर्य । तेणें जाणीतलें देवकार्य । महाश्रेष्ठ उदार आर्य । विचारें धैर्य कळाविलें ॥२३॥
म्हणे कोण हेतु आलां धरोन । तें करा मातें निरो । ण तंव सहस्रांश म्हणे जीं कठीण । न बोलवे वचन आम्हांतें ॥२४॥
ऋषि म्हणे सत्य वदा । कार्याधीन धरावी लज्जा वदा । तंव सुद्धें दृढ धरिलें पदा । म्हणे तारकसुधा आम्हांतें ॥२५॥
तूं उदार धीर सद्य दाता । शरणागताचा होसी त्राता । तुजवांचोनि पदा रक्षिता । द्रव्यांडी शोधित नसेची ॥२६॥

ऋषी देई अभयदान । निर्भय करा निरोपण । मागाल तें करीन अर्पण । परोपकारार्थ जाण सुरेंद्रा ॥२७॥
 अमरें जोडोनियां पाणी । आर्यंत निवेदिलें चरणीं । तें ऋषि आनंदला मनीं । म्हणे धन्य पर्वणी आजी हे ॥२८॥
 परोपकारालागोन । शिवीनें देह दिधला छेदोन । मांस स्वकरो तुलोन । रक्षिला प्राण कपोताचा ॥२९॥
 परोपकारार्थ ही काया । पडतां लोभ कां धरणें वायां । मग स्वकरो छेदोन लवलाढ्या । अस्थि तयां समर्पिल्या ॥३०॥
 दर्धाचिऋषीचें देहस्थान । परोपकारी देह बेला अर्पण । ते दिवसापासोन । देहठाण नाम या ॥३१॥
 शरण आले सकळ देव । देहदान घेतलें अपूर्व । उभय क्रमाचे वैभव । म्हणती देव देहठाण ॥३२॥
 आणीक एक श्रोत्यांसी । विनवितों सादर श्रवणासी । तिघे पुत्र निवराजासी । त्यांत चरणसेवेसी उभयतां ॥३३॥
 शिवराम आणि नारायण । दोघेही वैराग्यसंपन्न । सरितातीरीं स्मशान । करिती सेवन गुरुपदीं ॥३४॥
 सद्गुरुप्रसादें निश्चितीं । त्रिवर्गां जाली संतती । तेही भक्तचूडामणी असती । सांप्रदाय चालवितो ययाकर्म ॥३५॥
 सद्गुरुपादुकासन्निधान । सहपरिवारें राहिले आपण । परी निरामयार्थ स्थान । ठेविलें योजोन टेंकडी ॥३६॥
 तेथें निवयाचा कुमर । नारायण नामें निरंतर । कुटिका वांग्रोनि सारासार । करीत विचार वैसला ॥३७॥
 ज्येष्ठ निवयाचे द्वार धरोन । करीत वैसला चरणसेवन । निशिदिनीं भगवंती ध्यान । तो कृपाघन साक्ष त्या ॥३८॥
 भक्ति भाग्य संपत्ती । विष्णुवैभवं शोभती । प्रेमळ उदारधीर असती । पूर्वपद्धती सांभाळती ॥३९॥
 सद्गुरु उत्साह शिवरात्रीसी । सहा दिवस नेमंसी । ब्राह्मणभोजन कीर्तनासी । दिवानिशी आनंद ॥४०॥
 दिंडी पताका उभवोन । मिरवत सर्व यात्रा जन । रात्री काला गांवोंत करोन । संतां अर्चोन थोळवितो ॥४१॥
 तोचि सोहोळ्या अद्यापथरी । पाहती कीर्ति दिगंतरी । पांडुरंग वसे संतां घरी । साक्षकारी भक्ताचा ॥४२॥
 जेथें नारायणाचा निवास । नारायणगड म्हणती त्यास । सांप्रदायी सेवेस । नाम पुत्रास दादाचा ॥४३॥
 तोही भाविक प्रेमळ विशेष । सदा सादर गुरुसेवेस । कीर्तनभजनीं उल्हास । विनत संतांस सर्वदा ॥४४॥
 तंव कोणे एके दिवशीं । नारायण आज्ञापितो दादवासी । आजी देव येती भोजनासी । सिद्ध पाकासी करावें ॥४५॥
 येरें अवश्य म्हणोन । सिद्धता केली संपूर्ण । पर्वनीं सडासंमार्जन । दिव्य स्थान तें केलें ॥४६॥
 नारायणें हरीतें प्रार्थिलें । म्हणे देवांसह येईजे ये वेलें । देखोनिया भक्तआळे । पुरवी लळे सर्वेधर ॥४७॥
 विमानें देवांची दाटली । शोभा चौपासी पावली । श्रीपांडुरंगमूर्ती-भेटली । पात्रें विस्तारिली असंख्य ॥४८॥
 कामधेनु वसिष्ठसदनीं । क्षेत्रीं तृप्त असंख्य सदनीं । न्यून न पडे पदार्थ कोण्ही । अद्भुत करणी दाखिली ॥४९॥
 तेवीं सदना येतां रुक्मिणीधनं । सिद्धिश्चद्धि तेथें वोळ्यात । न्यून तें पूर्ण होत । हें सामर्थ्य कृपेचें ॥५०॥
 देव आसनीं वैसले । आनंदे करोन जेवविले । हें कौतुक जनीं ऐकिलें । पाहूं पावले चमत्कार ॥५१॥
 शिवराम आणि नारायण । प्रार्थना करिती प्रेमें करून । पाहतां न दिसती जनांलागोन । परी शोभा गहन शोभली ॥५२॥
 अन्नं जीं जीं वाढितो । होनीं पात्रीचीं सरती । शब्द काणीं ऐकती । परी न दिसती नयनातें ॥५३॥
 भाविकांनं वाटे नवल । अधम कुचेष्टी कीटळ । मांडिला सर्व बीराचा खेळ । अन्नं सगळ भूतें खाती ॥५४॥

दयपट सांपडतां अभाग्यासी । कोळसे खापरें दिसती त्यासी । तेवीं येथें भाविकांसी । भूतें मानसीं वाटलीं ॥५५॥
 असो सरतां भोजन । जालें कामुखप्रक्षाळण । जयराम दादावा पाचारोन । म्हणती सावधान तांबूल वा ॥५६॥
 तांबूल म्हणतां सिद्ध राशी । त्रयोदशगुणी निश्चयेसी । उभयपात्री भरोनि वगेसी । वांढिती सकळांसी आनंदें ॥५७॥
 देव अर्चोनि तोपविले । तंव भाविक प्रसादा पावले । नारायण म्हणे ये वेळे । द्वैन न वेलें पाहिजे ॥५८॥
 मग प्रामवासी नारीनर । आदि करोनि लहानथोर । सकळ्यं प्रसाद पावविला सत्वर । तूत अंतर सकळांचें ॥५९॥
 व्या रीतीं देव अर्चिले । त्या रीतीं समाज सर्व पूजिले । पांडुरंगें दयाळें । भक्त वैसविल स्वपंक्ती ॥६०॥
 त्रैलोक्यपति आनंदवंद । भक्तां देत खडूपें प्रसाद । वृत्ति जालिषा मुकुंद । विडे गोविंद दे सर्वां ॥६१॥
 यापरी सर्वां केली तृप्ती । देव देवातें प्रार्थिता । भाग्यवंत साधु वणविं कृती । त्यांसवें श्रीपती श्रीदसी ॥६२॥
 संतसंगीं तुझा वास । तूं संतांचा निवास । येथें भोगिती सुखविलास । वैकुंठ तुम्हास नावडे ॥६३॥
 लक्ष्मी चरणाची दासी । ते नावडे गा तुजसी । संताघरींही जनीदासी । शेणी वेंचिसां तिजसवें ॥६४॥
 कौतुभ वैजयंती टाकोन । वांकळा जासी पांघरोन । नावडे सुप्रास मिथान । भाजीचें पान गोड लागे ॥६५॥
 वास्तुकीपर्यंक शीतळ सुरवाडें । रत्नमंदिर तूतें नावडे । संतांचें प्रिय शोपडें । खाटें पडिपाडें निजसी ॥६६॥
 देवा तुज आवडी भक्तीची । भूपणें लेसी प्रेमाची । भोजनें करिशी भावार्थाची चाड आगिकाची असेना ॥६७॥
 तुझे आयडले भक्तराज । त्यांसी बोलसी तूं गुज । ते तुझे जाणती निज । पुरविशी चोज वृषेन ॥६८॥
 सकळ ऐश्वर्यातें सांडोन । सत्संगरंगीं राहिलासि रंगोन । हें सुख आम्हां कोटोन । दिल्ला ट्यक्वोन देवपणा ॥६९॥
 पासव गा कमळापती । परिसिजे आमुची विनंती । सेवा घटवात्री आम्हांप्रती । लक्ष्मीपती हेंचि दे ॥७०॥
 हरी म्हणे देवादिका । पाहाल तुम्ही संतकीतुका । त्या हरिखें पावाल सुखा । मग वैकुंठनायका पाहाल ॥७१॥
 ऐसे बोलला सर्वेश्वर । देव करिती जयजयकार । कुसुमें वपती अपार । वाद्यगजर नर्भी जाला ॥७२॥
 सुरवों वंदोनि देवभक्तांसी । सव्य घालोनि गटासी । विमानें उंचावलीं आकारां । स्तस्थानासी पावले ॥७३॥
 ग्रामगासी अथवे जन । हरिप्रसाद पावले जाण । अरुंध महिमा पाहोन । आनंदघन जालेती ॥७४॥
 मनीं नवलाव करिती । कीर्ति मुखें वाखांजिती । कुतर्क भावतें सांढिती । शरण होती संतपदा ॥७५॥
 देव संतोषविले या स्यळासी । म्हणोनि देवदेठणें म्हणती त्यासी । आदरोनि संतप्रश्नासी । निरोपिला पदासी भावार्थ ॥७६॥
 देव देवांची देवता । संतआश्रमीं जाला रमना । यास्तव देवदेठणें वाक्यता । आली पोषयना तपासी ॥७७॥
 देव भावाचा मुकेला । संताश्रमीं सुखावला । न विसरे क्षणभरी त्याला । वाहे कळगळा दासाचा ॥७८॥
 दयाळ तो करुणानर । पूर्ण अनन्याचा दातार । जाणे सवचि अंतर । प्रेमळा फार सांभाळी ॥७९॥
 दोष जगाचें हा जीवन । व्यापवयवें राहिल व्यापून । द्रवे दीनाची करुणा ऐकून । रूप सगुण धरीतसे ॥८०॥
 या महिप्रेमासाठी । नाना रूपें धरी जगजेटी । भक्तासि तारी हा संकटी । दया पोटी दीनाची ॥८१॥
 जे अनन्यशरण लडिवाळ । त्यांचे न पाहेचि यानि कळ । हा शुची अदवा चांदाळ । नुरजे मळ अंती ॥८२॥

ऐसा कृपाळ रुक्मिणीरमण । भाविक प्रेमळ त्याचे प्राण । त्यांचे न मोडी कदा वचन । होवोनि आधीन राहतो ॥८२॥
 त्या बळीचा पाहोनि भावप्रेम । वचनी गुंतला सरोत्तम । वामनमूर्ती त्रिविक्रम । होवोनि धाम रक्षितो ॥८३॥
 अद्यापि वळीचे द्वारी । उभा दंड. घेवोनि करी । तोचि पुंडलिकाचे पारी । भीमानीरी पाहिला ॥८४॥
 पुंडलिकाचे गुंतला वचनी । कर ठेवोनिया जवनी । उभा ठेला मोक्षदानी । समचरणी साजिरा ॥८५॥
 ज्यासि ध्यानी ध्यातो नीळकंठ । तो विठेवरी राहिला नीट । पाहे निजमक्तांची वाट । देतो भेट शरणागता ॥८६॥
 दीनदयाळ चक्रपाणी । पुरवी भक्तांची आयनी । भक्तां निरखी कृपालोचनी । उदित वरदानी सर्वदा ॥८७॥
 सद्य उदार हा गोपाळ । निजमक्तांची पुरवी आळ । अनन्यासी पूर्ण दयाळ । दीनवत्सल दीनानाय ॥८८॥
 भीमातीरवासी दिगंबर । आदि अनादि परात्पर । तेणें आनंदें सांप्रदाय घोर ; वाढविला वित्तार निजकृपे ॥८९॥
 शेषशायी नारायण । स्वरूपी असतां निमग्न । नाभीस जन्मला चतुरानन । उघडोनि नयन निर्वुजला ॥९०॥
 वेडावला पाहे मयाभीत । दीनमुखें बोमात । कृपे द्रवला श्रीअनंत । स्वानंदें त्वरित हंरा होसी ॥९१॥
 त्या हंसरूपे करून । निजकृपे बोधिला चतुरानन । चतुराक्षरमंत्र उपदेशून । निजगुह्यज्ञान निरोपिलें ॥९२॥
 प्रकाशित घेली बुद्धी । निरोपिला सगळ विधी । तो त्या अनुक्रमे साधी । म्हणोनि विधी नाम त्यासी ॥९३॥
 त्या गुह्यज्ञानाचा प्रकाश । करवी विधाता अग्रीस । ध्यानीं निमग्न साधी तरास । निजामुखास पावला ॥९४॥
 त्या आचरणें फळ । अवतारलें परब्रह्म निश्चळ । त्रिगुणरमक दत्तदयाळ । म्हणवी वाळ अनुनूयेचा ॥९५॥
 अनेक अवतार होवोनि गेले । तरी हें दत्तविमळरूप संचले । अत्रीनें गुह्यज्ञान तेथें ठेविलें । परमार्थी भले अश्रुयी ॥९६॥
 दत्त दयाळ उदार । निजकृपे करी जगदोदार । उभा पुंडलिकासमोर । दिगंबर समपदी ॥९७॥
 चंद्रमागा दक्षिणवाहिनी । पंडरीक्षेत्री पुंडलीकमुनी । अविनाश तथा सज्जिघानी । तिलक रेखोनी अद्यापी ॥९८॥
 तो परमात्मा जगद्गुरु । दत्त अविनाश दिगंबर । जनार्दनपंतासी अमयकरू हे दातारू निजकृपे ॥९९॥
 स्वअनुग्रहें करून । जनार्दन केल्या सधन । देवगडीं परमपावन । तेथें अधिष्ठान तयाचें ॥१००॥
 त्या जनार्दनपदीं निर्मात । सेवा साधी एकताय । भाव देखोनि त्याचा सत्य । दे परमार्थ निजकृपे ॥१०१॥
 प्रसन्न होवोनि जनार्दन । घेला एकताय पावन । करवी दत्ताचें दर्शन । प्रसाद पूर्ण लावविला ॥१०२॥
 ज्ञानेश्वराचा अवतार । तो हा एकताय साचार । जगतीं प्रगटला संश्वर । जगदोदार करावया ॥१०३॥
 प्रतिष्ठानवासी एकताय । त्याची लीला अतिअद्भुत । असंख्य तारिले शरणागत । गुह्य निरोपिन नरहरीतें ॥१०४॥
 करविलें देवगडीं अनुष्ठान । तेथें भेटविला दत्त जनार्दन । नाराचा वारावया भागशीण । हरीच पूर्ण प्रगटला ॥१०५॥
 शरणागतासी सत्त्व । नारीनर केले हरिरूप । ऐसा त्याचा पूर्ण प्रताप । बारिले ताप अनन्याचे ॥१०६॥
 तो नरहरी पूर्ण दयाळ । अनन्यासी कनकाळ । निंबपासी द्रवला कृपाळ । देखोनि प्रेमळ भाविक ॥१०७॥
 शाय सनातन शांत । विश्रुमक्तीचा पूर्ण हेत । म्हणोनि अंशरूपे प्रगटत । नाम विद्यात निंबराज ॥१०८॥
 दे जाणोनिया बीज । कृपे बोधिला नियराज । कर्णी संगोनि गुह्य गुज । ज्ञान सेनेज दिधलें ॥१०९॥

गुरुप्रसादातें लामला । भक्तिभावार्थें रंगला । निजप्रेमें कीर्तनीं विनटला । हरि ठेला स्कंधावरी ॥११॥
 श्रीदत्त ओळला कृपाधन । निंबराजा दिधलें दर्शन । वाढलें जगां महिमान । परी निमग्न हरिरूपीं ॥१२॥
 भक्तिप्रेमभावें करोनि । तोपविला तो चक्रपाणी । वास्तव्य सदा दैठणीं । स्थानंदगुवनीं दुल्लत ॥१३॥
 त्याचे चरणीं शिवराम । सेवें तरला सप्रेम । नारायण नरहरी उत्तम । साधिती क्रम तैसाचि ॥१४॥
 निंबराज पूर्ण दयावंत । तेणें अनुग्रहिले तिथे सुत । त्यांची लीला अतिविख्यात । देव समस्त जेवविले ॥१५॥
 आणिक उदरिले सांगूं किती । सांप्रदायासी नाहीं गणती । गळीसी लाविले नेणती । धन्य जगती त्यांचेनी ॥१६॥
 तो शिवराम परम पावन । भक्तिज्ञानवैराग्यसंपन्न । तेणें आपुलें गुह्यज्ञान । जयरात्री पूर्ण ठेविलें ॥१७॥
 जयराम रंगला नामी । भक्तिमार्गे भागवतधर्मी अंतर सुशील सत्कर्मी । प्रेमउर्मी निमग्न ॥१८॥
 आवडे सदा कीर्तनगजर । सदा साष्ट रक्मिणीवर । शरणागताचा करी उद्धार । लोभ अपार सर्वां भूतीं ॥१९॥
 निंबराजासी रक्मिणीरमण । सुप्रसन्नें लेखवी भूषण । दिधलें स्वयं पतत्रसन । करावें रक्षण अद्यापी ॥२०॥
 तैपासोनि सर्वांसी । पिवळ्या बाणा सांप्रदायासी । पिवळ्या पताका निधयेंसी । शोभा श्रीहरीसी मानली ॥२१॥
 सोवळें करविलें परिधान । तैसेंचि करविलें कीर्तन । तोचि क्रम सर्वांलागोन । करिती आचरण त्या रीतीं ॥२२॥
 उभें राहावें कीर्तनीं उघडें । पागुटें नसावें आंगडें । कांस घालोनि वाडेंकोडें । गावे पयाडे श्रीहरीचे ॥२३॥
 ती आज्ञा शिरी वाहोन । सांप्रदायी करिती कीर्तन । सप्त पिढीं वरप्रदान । निंबराजा पावन जालेंसे ॥२४॥
 तेचि जयरामें रीतीं । यथाक्रमें चालविली पद्धती । तेचि सांप्रदाया आज्ञापिती । हरिपदीं प्रीती वाढविजे ॥२५॥
 जयरामपदीं लीन । प्रमें जाला नारायण । जुन्नरीं तथा वास्तव्यस्थान । सदा सेवन दैठणी ॥२६॥
 गुरुपदापरतें । अन्य साधन नावडें त्यातें । मातेवीण वाळातें । पदार्थ रुचते न होती ॥२७॥
 दिनरजनी करी सेवा । दुःख न मानीं कधीं जीवा । ओळखोनि त्याच्या प्रेमभावा । टेनी टेवा जयराम ॥२८॥
 अभ्यास करोनि भागवतीं । नित्य सद्गुरुपुटें निवेदिती । अंगी वैराग्य वाणली विरक्ती । क्षमाशांती परीपूर्ण ॥२९॥
 निर्वद निरहंकार । अणुमात्र मनीं नसे मसर । सद्गुरुरूप देखे चराचर । रंगलें अंतर हरिनामी ॥३०॥
 सद्गुरुआजेकरोन । स्वस्थळा पावला जाण । गृहस्थाश्रमधर्म आचरोन । तीर्थाटण पें वेलें ॥३१॥
 मग विटोनि प्रपंचासी । ग्रहण कलें दीक्षसी । न राहती एका स्थळासी । पुनर्तार्थासी योजिले ॥३२॥
 जेथें जेथें वसती । ब्रह्मविद्येतें निरोपिती । मुमुक्षुतें सुपंथ दाविती । अनन्याप्रती उपदेश ॥३३॥
 नागटे लौकिक डंवविचार । एकांतीं विचारी सारासार । अखंड समाधी तदाकार । वृत्ति स्थिर सर्वदा ॥३४॥
 त्या नारायणाचे पदीं । अनंतें अर्पिली मनबुद्धी । प्रसन्न होवोनि कृपानिधी । आधिष्याधी निरसिली ॥३५॥
 वाळपणीच सद्गुनाये । कृपा केली कृपावंतें । योपितांचि अमयकारणें । भक्तिपंथें लागती ॥३६॥
 सद्गुरुमुखें करोन । नित्य होतसे निरोपण । तें सांप्रदायी करिती थरण । भाविकजन सर्वही ॥३७॥
 ऐसे होनां वांही दिवस । सद्गुरु सांगती दिश्यास । समाधि घेणें आनां आम्हांत । फांवर गांवास तुम्ही पावें ॥३८॥

आधिन शुद्ध चतुर्थीसी । नेमिना नेम निश्चयेसी । आळस न करावा येण्यासी । आर्ध्य सकळांसी वाटलें ॥३९॥
 सद्गुरु सगळां पुसोन । कांवर गांवीं पावले येवोन । सांप्रदाया पाचारोन । केलें निरोपण तेंसंचि ॥४०॥ तें
 सांप्रदायी पावले तृतीयसी । भजनाजागर तथे दिवशीं । महिपती शिष्य अधिकारासी । पूजी सद्गुरुसीं साक्षेपें ॥४१॥
 सद्गुरु आज्ञा करिती । विदु पितृ साधु असनी । त्यांचे सन्निध निधिनी । समाधी आम्हांप्रती देइजे ॥४२॥
 नागलें सगळ्यां तें वचन । सांप्रदायी करिती पूजन । महाप्रसाद पंगनीं सेवोन । पुढतीं भजन आरंभिलें ॥४३॥
 तेंव सद्गुरु आसनीं विसले । प्राणायामातें साधिलें । रेचक कुंभक पूरक वेले । ब्राह्मण ब्राह्मणिलें तत्क्षण ॥४४॥
 तेंव अद्भुत नवलख शाला । दशमद्वारा भेद केला । बाह्य प्रकाशोनि ज्योतीकळा । प्रकाश भरला चक्रेकडे ॥४५॥
 जेसा उसले गगनीं बाण । तारा झळकें त्यांतून । कीं रजनींत नभतारा तुघोन । येतां जन पाहती ॥४६॥
 तेवीं ज्योती उर्ध्वपथें । गेली सांडोन देहातें । तें करिती जन शब्दातें । धन्य योग्यातें बाग्याणिती ॥४७॥
 विमानां पाहोनि योगीश्वर । करिती स्रेम भजनगजर । मिरवण चालिलें बाहेर । पूजा समस्त मंत्रघोरें ॥४८॥
 पूर्वीं त्यळ दिधलें नेमोनी । समाधि दिधली तथे स्वानीं । लिंगार्चनातें करोनी । प्रसाद बांधोनी निघाले ॥४९॥
 पंधरा दिवसपयैत । आनंदसोहोळा क्रमे होत । वृंदावन विदुपिठचें टोळत । संतोष दाखित सकळतें ॥५०॥
 नित्य कथोकीर्तनें होनी । नैसीच चाले अजडांती । पूर्ण होतां उसाहसमासी । सांप्रदायी जाती स्वधामा ॥५१॥
 न्या नारायणाचा दास जाण । अनंत त्याचें नामभिधान । वृत्तिवंत गृहस्थ पूर्ण । वास्तव्यस्थान हांगांनीरीं ॥५२॥
 महाउत्तम पाराशरक्षेत्र । आदिदैवत सिद्धेश्वर । तेथें तप आचरला मुनी घोर । पर्वतोदर विशाळ तें ॥५३॥
 तेथें कुशावर्ततीर्थ आहे । तेथोनि प्रवाह तळवटीं वाहे । तपितें पवित्र स्थळ होय । दोन जाय स्नानेची ॥५४॥
 त्या पर्वताचे सन्निधान । पाराशरक्षेत्र विस्तीर्ण । पराशर स्नानालागोन । मनकणिका प्रार्थोन आणिली ॥५५॥
 कुंड मनकणिकी बांधिलें । गंगुख तयारें योजिले । ओव त्यांनोन बाहेर चाले । सुस्नात जाले सर्वजण ॥५६॥
 तो प्रवाह दक्षिणेसी । ओव पावला हागेश्वरासी । तेथोनि हांगा नाम तिजसी । अंती हंगदेवासी पावली ॥५७॥
 जैसी भीमाशंकराप्रामुन । भीमथी जाली निर्माण । भिंवरा भीमा म्हणनी सकळजन । पावली येवोन पंढरिये ॥५८॥
 तेथें चंद्र कलंक पावला भागा । नांव पावली चंद्रभागा । तदुपरीच नाम हें हांगा । हागेश्वर संगापसोनी ॥५९॥
 त्या हागेचे तीरी । पिंपळ्यांवनानें नगरी । दैवत पिंपळेखर निर्बारी । उत्तरेखर उत्तरी महाद्वारा ॥६०॥
 जी परशुरामाची जननी । आदिमाया माता पुरासिनी । बाह्य प्रदेशीं रेणुकाभवानी । उत्तरस्थानी निवास ॥६१॥
 तेथील ज्योतिष्य कुळकर्ण । अष्टाधिकार अंततासी पूर्ण । आणिक ग्रामें असती तीन । वृत्ति पुराणन तयाची ॥६२॥
 कुटुंब सोयरे परिवार । नित्य करणें वृत्ति वेव्हार । परी संतचरणीं प्रीती घोर । येतां सकळ करावा ॥६३॥
 राखिता तयाचीं कंठा । माउली केवळ पतिव्रता । कांहीं विवेचना न करी प्राणनाथा । पाहोनि मनोगता वर्तन ॥६४॥
 पतिचरणाचें सेवन । सदा मुखीं नामस्मरण । पांथिक आग्रमा येतां चालोन । देनी अन्न उदक तयां ॥६५॥
 करीती पंढरीची वारी । सद्गुरु उसाह करिती वारी । स्वयें अनंत वधा करी । ताल धरी भगिनीपुत्र ॥६६॥

आनर्ही ब्राह्मणां देती भोजन । राखिती संतांचा सन्मान । सद्गुरुकलें करून । कीर्तनीं गहन मन गेलें ॥६७॥
 काला लळीत पाठांतर । होऊं लागलें अतिसुख । खेळ खेळतां प्रेमा अपार । लळीत सुंदर तैसेंची ॥६८॥
 आपुले बाळमित्र मिळवोनी । करावी सौगसंपादनी । प्रवृत्ति निवृत्ती पाहोनी । ज्ञानी अज्ञानी आनंद ॥६९॥
 दिव्या पताका उभारोन । गळडटके माहीभरातच यो वोन । झेल दमामे सिद्ध करोन । टाळ मुदंग पूर्ण बीणेनाद ॥७०॥
 पेशा गजें छवीना । काटोनि मिखाचा गुरुराणा । भजनीं करावी गर्जना । मिरवोनि सदना मग यावें ॥७१॥
 जे जे उन्साहास येती । सत्कारें तथां बोलविती । प्रतिसंवत्सरीं सेवा या रीतीं । उभयतां करिती स्वानंदें ॥७२॥
 थोंपटोरी जावोन । पांडुरंगमूर्ती आणिली प्रार्थोन । मंदिर हरींचे सिद्ध करोन । केलें स्थापन निजप्रेमें ॥७३॥
 एवढशीस हरिमंदीर । कार्तिन करावें प्रेमगजरीं । आल्या पांथिका विश्रांती यदी । तोपची अर्जनी सेवोन ॥७३॥
 प्रपंच करी सावधान । परमार्थी प्रेमा दाखण । निव्यानित्य हरिभजन । आवडी करून करीतसे ॥७५॥
 पूर्ण पांडुरंगउपासक । लावीण नेणेंचि आणीक । संतार्चनीं अतिहरीत । भाव चोव अंतरीं ॥७६॥
 एके दिवशीं आपण । सद्गुरुउत्साह करितां जाण । पूर्वदिवस लोटले दोन । काला पूर्ण पट्टीचा ॥७७॥
 तो पडावयासी काला । अद्भुत मिळाला जनमेळा । तृणमंडपाच्या तळा । काला आरंभिला आंगणीं ॥७८॥
 तो एकाएकी घन । बळोनी आला चटुंगडोन । श्रोत्यांचें दुधित मन । टाईं गजबजोन बोलती ॥७९॥
 म्हणती काल्याची आनंद वेळ । पर्जन्य तो पातला सवळ । होऊं पाहे रंग धितळ । दुजें स्थळ असेना ॥१८०॥
 घ्यावया काल्याचा प्रसाद । जीवीं धरोनि आलो आम्हाद । येथें ओढवलें हें प्रारब्ध । जीवीं खेद सखळ्यांच्या
 कोण्ही म्हणनी चला घरा । कोण्ही म्हणनी घरा आभरा । एक म्हणती सांभाळा मखरा । घिसका आवरा त्वरेनें ॥८१॥
 अनंत उभा होता कीर्तनीं । कितेक सलग्नी बोलनी वाणी । कैचा काला काला जनीं । राहिला होवोनी आटोपा
 कैसी भक्ती कैसा प्रेमा । भाव कळोनी आला आम्हा । व्यत्यय आला देवकामा । डॅल रिकामा गेला कीं ॥८४॥
 एक विनोदें बोलनी । अघटित कर्म करावें संतीं । येथे तो असे गृहस्थी । योजिनां चितीं चमकार ॥८५॥
 नानापरी बोलती जन । उटूं लागले तैथून । तो अनेने चिरंग देखोन । करुणावचन गाय देवा ॥८६॥
 सद्गद हृदयीं जाला । करुणासिंधु आटविला । म्हणे धांव घाली विडला । मांडिला काला भंग तो ॥८७॥
 हसिया कीर्तिसे पवाडे । म्हां ऐकिले निवाडे । अनन्यासी पडतां सांकटें । तें तूं धडकुडें वारिसी ॥८८॥
 ऐसें असतां चक्रपाणी । आजो न सांभाळिसी हे वाणी । हा पामर उभा कीर्तनीं । रंग नारायणीं राखिजे ॥८९॥
 सेवा आरंभिली सिद्धी जावी । समाजमंडळी तोपवावी । श्रीदें आपुलीं सांगाळावी । कीर्ति वाणावी तुझी जनीं ॥९०॥
 ऐसें करितां स्तवन । वाप्यें वाढती नयन । विगळीत अवस्था देखोन । कृपाळु नारायण बोलला ॥९१॥
 वेलोनि अंतरींचा भाव । प्रगट करितां जाला भाव । बाळकरुपें सहज स्वभाव । बोलें ठाव न सोडा ॥९२॥
 वेदुलीच होता ध्वनी । कियेकीं ऐकली धवणीं । अनंतें विश्वास धरोनि मनीं । सर्वां लागोनी विनवीत ॥९३॥
 आपाटीचे वारीत । वेणुनाटो जाली भिजत । काला करिती पर्जन्यांत । तोचि अर्थ जाणिजे हा ॥९४॥

स्वस्थ वसा स्वस्थानी । काला ऐकिजे श्रवणी । कृपा करील चक्रपाणी । निश्चय मनी असावा ॥९५॥
 धरोनि बैसा निर्धार । कृपा करील सर्वेश्वर । श्रवणी चित्त घाते सादर । आनंदगजर करावा ॥९६॥
 करोनि सद्गुरूतें नमन । आरंभ काल्यासी केला पूर्ण । आनंदें भजन शेष करोन । चालविलें निरोपण सप्रेम ॥९७॥
 ईश्वराची अद्भुत करणी । पर्जन्यवृष्टी चहूंकडोनी । हुंद न पडे मंडपस्थानी । गांवांन वाढावणी होनसे ॥९८॥
 जितकें अनंताचें मंदिर । तेथें न येचि तुपार । इतर वषें शिळधार । लोक समग्र पाहती ॥९९॥
 जेंवी जगभिराचे सदनी । अग्नि लागला चहूंकडोनी । कुटुंबपरिवार निमग्न शयनी । जगभिर स्तवनी स्तवी देवा ॥२००॥
 श्रीहरी होवोनि कृपावंत । अग्नि वरचेवरी उडवीत । कुटुंबपरिवारसह त्या रक्षीत । त्यापरी दावीत माथ हे ॥२१॥
 कीं राका वक्राकरितां स्तवन । आध्यांत पिलीं वांचविलीं पूर्ण । तैवीं सभोवता असोनि पर्जन्य । कोरडें सदन ठेविलें ॥२२॥
 ऐसी दोन दिवस पर्यंत । झडी पर्जन्याची अद्भुत । परि तेथें हुंद नसे वाळ्यांत । उत्साह होन आनंदें ॥२३॥
 आश्रमालागीं श्रोतें जाती । येतां जातां मागीं भिजती । वाळ्यांत येतां वरें वाळविली । मग बैसती वीर्तनी ॥२४॥
 ऐसा नवलाव देखोन । धन्य धन्य म्हणती जन । वंदिती अनंताचे चरण । करिती श्रवण कयास ॥२५॥
 काला लळीत पूर्ण जालें । प्रसाद सकळां वाटिले । यात्राजन बोलविले । आटोपिलें सर्वही ॥२६॥
 आवरा आवरी होत । तो पर्जन्य दाटला वाळ्यांत । धन्य कृपालु भगवंत । महिमा वाढवीत भक्ताचा ॥२७॥
 अनंत राधिका आनंद घन । म्हणती हरी कृपालु पूर्ण । केलें श्रीराचें रक्षण । पतितपावन नाम खरें ॥२८॥
 अद्भुत पर्जन्य वारा । येतां रक्षी नामयाच्या घरा । तेवींच ये अवसरां । आम्हां पामरां सांभाळिलें ॥२९॥
 यापरी गुण आठवून । जीर्णचें जीर्ण समाधान । मागुतीं महाप्राप्तेसी गमन । कावडोन बैसोन पें वेलें ॥२१०॥
 त्रिस्थळीं यात्रायोग पूर्ण जाला । विष्णुपदीं राधिकेन देह ठेविला । अनंत प्रपंचा पासाव मुक्ता पावला । आनंद वाटला मनांत ॥२११॥
 परत प्रयागीं येवोन । दशहज्याची पर्वणी साधोन । आवडीन घेतलें सन्यासप्रहण । होवोनि नारायण राहिले ॥२१२॥
 मग ब्रह्मावर्तप्रती पावले । वाल्मीक आश्रमी राहिले । समाधी उदयीक बोलें । सावध राहिलें पाहिजे ॥२१३॥
 ज्येष्ठकृष्ण पंचमी प्रभात । स्वामी जाले समाधिस्य । श्लिष्टेनिया साधुसंत । शोच करीत भजनाचा ॥२१४॥
 विमानी बैसवोनि वेगेंसी । मिरवत गेलें मागीरथीसी । अर्चोनी जळ समाधीसी । देवोनि अवमृतासी पें वेलें ॥२१५॥
 तेरा दिवस पर्यंत । उत्साह जाला आनंद भरित । त्या पदीं होनां शरणागत । प्रसाद प्राप्त विटला ॥२१६॥
 तो अनंत सद्गुरुपिता । राधिकानामें गासी माता । त्यांनीच विटलनाम ठेविलें मुता । दयाळू समर्था काय वाणु ॥२१७॥
 जो जगद्गुरु स्वामी दत्त । तोचि रूपें नटला श्रीअनंत । उभा विटेवरी विटल विराजित । सद्गुरु समर्थ सदय हा ॥२१८॥
 महाक्षेत्र गावस्थानी । दत्तत्रयनीची पर्वणी । विप्ररूपें चोविलें येवोनी । साद्य वीर्तनी जाला तो ॥२१९॥
 तेणेंचि लाविला धिवसा । लेहोनि टेवीं कयारसा । परी अज्ञानपणें वेलें आळसा । तें अविनाशा न गमेची ॥२२०॥
 मागुनी वेलें सावधान । चालवीं मन्वयेचें निरोपण । पत्र लेवणी धरितां जाण । साहित्य पूर्ण होईल ॥२२१॥
 पंचन विप्रास जीवी धरिला । ग्रंथ इंद्रपुरी आरंभिला । तो संतदृपें सिद्धीस पावला । दत्तची बोला बोलवी ॥२२२॥

॥ अध्याय ६१ वा ॥

ग्रंथ निरोपणी आधार । नाना संमतांचे विचार । अवधूत रूपेचे उद्धार । वदविता निर्धार दत्तची ॥२३॥
 दत्त सद्य दाना जाण । करावया मनोरथ पूर्ण । ग्रंथरूपे प्रगट आपण । सदा सुप्रसन्न भाविकां ॥२४॥ ज्यासी
 दत्त भक्तीची आवडी । त्यासीच या ग्रंथी उपजे गोडी । तोचि जोडील येथींची जोडी । येर कत्ताडी काय जाणे ॥२५॥
 ज्यां दत्तमूर्तीचें ध्यान । दत्तउपासना ज्या लागोन । तेचि या ग्रंथी घालिती मन । ग्रंथ संप्रहोन वाचतो नेम ॥२६॥
 जैसा लोभी जपे घनासी । तैसें जपार्थे या ग्रंथासी । प्रेमे सांठवीजे मानसी । आणि भाविकांसी धांधिजे ॥२७॥
 होय अज्ञानाचें निरसन । सहजें दत्त देखील ज्ञान । याचें औदुंवरी पठण । शुचिर्मंत पूर्ण असोनि ॥२८॥
 करावया जगदोद्धार । ग्रंथरूपे प्रगटला दिगंबर । श्रवणपठणी जो सादर । तया कृपाकर पावेल ॥२९॥
 एकसष्ट अध्यायी ब्रदविला ग्रंथ । हा दत्तचरणें असे अर्पित । त्या दृष्टीं उपजली प्रीति म्हणोनि लिहवीत आदरें ॥३०॥
 एकसष्ट अध्याय मनोहर । केवळ दत्ताचे दामोदर । तेथें सुखावतील नारानर । ताप दूर होतील ॥३१॥
 एकसष्ट अध्याय हा ग्रंथ पूर्ण । केवळ हें दिव्य रसावन । भवरोग निरसे संपूर्ण । श्रवणें पावन सर्व होती ॥३२॥
 चित्त करोनि एकाग्र । श्रवणीं असावें सादर । एकसष्ट अध्यायाचें सार । तो विस्तार परीसीजे ॥३३॥
 प्रथमोऽध्यायी मंगळाचरण । गणेशसरस्वती गुरुनमन । मातापिता संत श्रोतेजन । प्रेमें स्तवून बंदिले ॥३४॥
 द्वितीतोऽध्यायी प्रार्थिलें दत्ता । वर्णिली अनसूयेची पङ्कगुणता । मार्जी दृष्टांतीक दोन कथा । सार पतिव्रताव्याख्यान ॥३५॥
 त्रिआश्रमी नारदमुनी । भेटोनि वार्ता त्रयस्थानी । रमा उमा क्रोध सावित्रीचे मनी । वर श्रुंतविले वचनीं तिसऱ्यांत ॥३६॥
 नला विष्णु महेश्वर । सिंहाचली पावले सखर । ते अनसूयेनें वेल्ले किशोर । चतुर्यांत प्रकार छंदर तो ॥३७॥
 नारद स्वर्गाप्रती गेला । रमा उमा सावित्रीशीं संवाद जाला । शेखी शोधाप्रती पाठविला । पांचवा संपला या रीतीं ॥३८॥
 नारद निवेदोनि तिथीसी । आणित्या वेगे सिंहाचळसी । दावोनिया बाल्यांसी । पूर्ववत भतारांसी सहाव्यांत ॥३९॥
 सातव्यामार्जी गोड कथन । अनसूयेसि पावले वरप्रदान । देवासहित विमानीं बैसोन । पावले सुवन कैलास सत्य ॥४०॥
 आठव्यामार्जी वैकुंठासी । देव नेतसे देवासी । अनसूया पावोनि गर्भासी । दुर्वास पुत्रासी पावली ॥४१॥
 श्रीअवधूताचें जन्मकथन । सकळ सुरधरांचें आगमन । नाना परी करोनी स्तवन । पावले स्वस्थान नवव्यांत ॥४२॥
 दहाव्यांत नामजातक । वाढविलें कोनि कौतुक । मग गर्भा आला सत्यनायक । संतोषदायक चंद्र प्रगटे ॥४३॥
 बालत्वाचे खेळोन खेळ । सर्वें चिमेखला बंधन ताकाळ । यात्राक्रमणीं संश्रद प्रबळ । अक्रान्त्यांत रसाळ कथा हे ॥४४॥
 द्वादशत्रयोदशा माझारी । यात्रा साधिली निर्धार । भूमंडळीं हिंडोनि सखरी । सुख अंतरी पावले ॥४५॥
 चतुर्दशांत सुखदायक । भेटोसपावले देवादिक । मातापितृकथिगणा देख । आलिंगिता हरिख न समाये ॥४६॥
 पंचदशामार्जी विशेष । जाला ज्ञान संवाद उपदेश । माजविला सेवामकरिस् । अति सुरस गोड तो ॥४७॥
 षोडशीं आप्रह वडिलीं घरिला । तो ज्ञानशब्द निरसिला । चंद्र गृहस्थाश्रमी केला । सोळाव्यांत कथिला हा योग ॥४८॥
 सत्राव्यापासोनि विसाव्यापर्यंत । गुरुव्याख्यानें बोध बहुत । तो श्रीदत्त अनसूयेसि निवेदीत । गुणप्राकार्य आदरें ॥४९॥
 आध्यात्मिक ज्ञानाचं प्रश्न । त्यांचें दत्त करी निरोपण । पंचभूतउत्पत्ती मूळपासोन । एकविसांत कथन हें जालें ॥५०॥

पंचवीस तत्वांचा प्रकार । तो पृथक् टाधिला विस्तार । हें निरोपण अतिसुंदर । वेविसाव्यांत सार जाणिजे ॥५१॥
 यदु सहस्रार्जुनाचें कथन । फरशुराम अवतार पूर्ण । देह उद्भव प्रकरण । हें निरोपण तेथीसांत ॥५२॥
 जें ब्रह्मांडा विस्तारिलें । तें पिंडामार्जी सर्व दाखिलें । उभय ऐक्यत्वां प्रकाशिले । चोविसाव्यांत कथिले हेचि पै ॥५३॥
 या पंचविंशत्यामाहारी । अद्भुत तत्वावबोधपद कुसरी । वाणिली मेढची थोरी । द्वीपखंडादि दरी देहीच ॥५४॥
 पदचक्राचे भेद पाहीं । अजपेचे योग तेही । मात्रादि योजना ठाणीं ठाणीं । निवेदिलें अष्टही सविंसांत ॥५५॥
 सत्ताविसामार्जी चाळीस ग्रंथ । त्यांचें अवघूने केलें निरोपण । तें सहा अध्याय परिपूर्ण । कथिलें ज्ञान मानेंसी ॥५६॥
 अनुसृपेते अनुताप जाला । ती शरण गेली सद्गुरुला । ते हे निसाव्यांन योग साधिला । प्रसाद सोहळा चवातिसावा ॥५७॥
 शुक्लसनकादिक तपोरासी । दत्तदर्शना पावले सिंहादीसी । प्रभोत्तरे सुख सकळ्यासी । पत्तिसाव्यासी हे कथा ॥५८॥
 स्वच्छंदें दत्तासी अमण । गिरिनाळ्यपर्वती सिद्धां भेटोने । लागलें गोरक्षाच कथन । जन्मनिरोपण छत्तिसावा ॥५९॥
 सद्गुरु सेवा करोनि । चर्पट अंगांकारिला उभयांनीं । गोरक्षा बैसरोनि योगासनी । सदत्तिसाव्यालागोनी हे कथा ॥६०॥
 मच्छिंद्र गेले मंडुराळ देशी । गोरक्षे संपादिलें योगासी । शोधू जाणां गुरुसी । भेटी कानिकासी अडनितावा ॥६१॥
 म्हाळ देखा गोरक्ष गेला । सद्गुरु मच्छिंद्र सोडविला । मेढनाथ पर्दा स्थापिला । एकूण चाळिसावा संपविला या काजी ॥६२॥
 मच्छिंद्रा लोभमोह जडला दारुण । त्याचें गोरक्षें केले निवारण । अवंतीसी पावले येथोन । संपविला निरोपण चाळिसावा ॥६३॥
 मर्तुहरी आह्वान सुरस । तो आरंभ एकेचाळीसाव्यास । चेचाळिसाव्यांत अनुताप विशेष । त्रेचाळिसास जोगसिद्धी ॥६४॥
 गोरक्षमच्छिंद्र निघाले । शिथिमदेसाप्रती पावले । श्रीदत्तासी गोरक्ष भेटले । संवाद आंभिले चव्हेचाळिसी ॥६५॥
 पंचेचाळिसांत वागुवाद । सेचाळिसाव्यांत गीताप्रबोध । सचेचाळिसीं खेळ प्रसिद्ध । जाला खेळ अद्भुती ॥६६॥
 अनुताप गोरक्षाप्रती । प्रगट जाली दत्तमूर्ती । देव योगियां आनंद चिंती । अष्टेचाळिसीं स्वाती निश्चित हे ॥६७॥
 योगिसिद्धसाधुजन । गोरक्ष मच्छिंद्रासमवेत पूर्ण । तयां बांधी दत्त आपण । एकूण पचासी निरोपण गोड हे ॥६८॥
 योगियां निरोपिलां जन्मलीला । निवेदिलें रेवामहात्म्य जननींस्पष्ट । अद्यासिलें योगियां सख्खदं । अदृश्य जाला पन्नासी ॥६९॥
 जनार्दन रंता केलें पावन । एकनाथें केलें सेवासावन । परचरणीं युद्धवंदन । जालें निरोपण एकावनीं ॥७०॥
 करिता सद्गुसेवा । हिशेव दिघला बरवा । दाखिले दत्तलीलालावया । अनुताप जीवा बावनी ॥७१॥
 एकनाथा जालें दत्तदर्शन । यात्रा जाली संपूर्ण । गृहस्थाश्रमधर्म संपादोने । तुष्टला नारायण त्रेपनी ॥७२॥
 श्रीलण्ड्या होत्रोनि हरी । सेवा केली एकनाथा घरीं । नाथ गेले अलंकापुरीं । शांतीचीं परी चापनी ॥७३॥
 श्रीपादाचें लीला कथन । नंदीसिं तुण करविलें मक्षण । चांग्या राण्याचें चरित्र जाण । पंचावनीं निरोपण मधुर तें ॥७४॥
 एकादशखंडीं रचिली टीका । कृपे द्रवली मनकर्णिका । दासोपंत चरित्र देखा । छपनीं अलोलिका कथा ह्या ॥७५॥
 एकनाथासि हरी जाला शरण । कृपे अवघुताचें दर्शन । निंबराजासी अनुताप पूर्ण । सत्तावनीं कथन हें सार ॥७६॥
 निंबराज किरतां तीर्थाटणीं । शरण गेले सद्गुरुचरणीं । फळलाम झाला सदनीं । कथा अठावनीं गोड ही ॥७७॥
 रुक्मिणीनें परीक्षिला निंबया । पांडुरंगे बाणविला बाणा तया । प्रसाद पावविला गुण गाया । एकुणसाठी दया हे केली

॥७८॥ साठीमाजीं कीर्तनानंदी । विठ्ठल उभा राहिला स्कंदी । निंबराज तोयविला वरदी । रसवृद्धी अपार ॥७९॥
निंबराज पुत्रपौत्राची लीला । देहटाणक्षेत्रींचा सोहोळा । सांप्रदायार्थ वर्णिलें सकळां । एकसष्टी संपविला सारासारा ॥८०॥
श्रीमद्वक्तृपे करोन । एकसष्ट अध्याय जालें निरोपण । रहस्य जाणती संत सज्जन । वदविता पूर्ण दत्त येथें ॥८१॥
सदय उदार हा अविनाश । जाणें अनन्याचें मानस । निष्ठ देखोनि विशेष । पुरवी आस तयाची ॥८२॥
येथें संशय न धरिज चित्तां । अनुभवयुक्त असती कथा । प्रेममात्रें अनुसरतां । पुरवी मनोरयां दासाच्या ॥८३॥
ला कृपेचें होनां दान । कळसा पावले निरोपण । आवडीं करितां पठण श्रवण । दत्तदयाघन वृष्ट तो ॥८४॥
हृदय भुवनीं श्रीदत्त । प्रगटोनि वदविला ग्रंथ । आरंभ जाला माळव्यांत । स्थळ विल्यात परियसा ॥८५॥
उक्तां अवंतिका मध्यस्थान । इंद्रपुरनामाभिदान । तेथें चाळीस अध्याय संपवोन । साधिलें प्रयाण तेथोनि ॥८६॥
पाहवें द्वारकाधीशासी । म्हणोनि निघालो येथेंसी । पावले येथोनि गुर्जर देशी । देवतीर्थ क्षेत्रांसी पाहिलें ॥८७॥
रेवाडानुरमध्यस्थ । क्षेत्र बडोदें विल्यात । वसती साधुसंत योगिमईत । दैवतें अद्भूत महास्थानें ॥८८॥
होनां सर्वांचें दर्शन । चित्ता वाटलें समाधान । संतपदी होतां शरण । आपंगिलें पूर्ण मजदीना ॥८९॥
संतष्टा आश्रय होतां उल्हास जाला पदीं रमतां । अवसर देखोनि आरंभिता जालो ग्रंथा पुढती ॥९०॥
या क्षेत्रीं सुरस । अध्याय जाले एकवीस । पूर्वीचे असती चाळीस । एथें एकसष्टीस रचियलें ॥९१॥
श्रीमद्वक्तृपाप्रसादें करोन । बोवड्या शब्दें जालें निरोपण । तुम्ही संतसाधु दयाघन । गोड करून घेईजे ॥९२॥
शालिवाहन शके सतराशेव्यांथरी । संवतएतुणिशेसोळ्यासी । प्रजाप्रतांनामसंनतसरासी । परिपूर्तीसी ग्रंथ आला ॥९३॥
चैत्रशुद्धप्रतिपदा मृगुवासर । रेवतीनक्षत्र प्रथम प्रहर । ब्रह्मयोगलाभ वेळा सुंदर । ग्रंथ निर्धार संपविला ॥९४॥
हा एकसष्ट अध्याय ग्रंथ । दत्तप्रबोधनामें अद्भुत । यांतील सर्ग भावार्थ । तुम्ही साधुसंत जाणते ॥९५॥
जो अक्षरें दत्तें वदविलीं । तीं संतांप्रति निवेदिलीं । येथील रस हृदयकमळीं । आनंदमेळीं सांठविजे ॥९६॥
तुम्ही साधु सदय उदार । दीन अनाथ भी पामर । तुमचे कृपेचा मज आधार । नेणेंचि वडिवार गाय हा ॥९७॥
तुम्ही दत्तरूप संतमूर्ती । कृपें पाळितां अनन्यप्राप्ती । आर्त पुरवितां धरिलें चित्तीं । अवाधित कृती तुमची ॥९८॥
त्या कीर्तीचे ऐकोनी पोवाडे । शरणपदीं झालों वाडे कोडे । करजोडुनी प्रार्थी पुढें । सेवा आवडे मंज सांगा ॥९९॥
मज प्रेम या संतसेवनीं । लाभ घडतील सहजें करोनी । यालागीं व्यास मनीं । कृपें करोनी हेचि या ॥१००॥
अनंतसुत विनवी संतांसी । अनन्यमात्रें शरणपदासी । मज सांभाळीजे दीनासी । अभयदानासी देईजे ॥१०१॥
इतिश्रीदत्तप्रबोध ग्रंथ ॥ श्रवणेंचि पुरती मनोरथ ॥ सदा परितोत भाविकभक्त ॥ एकसष्टितमोध्यायार्थ गोड हा ॥१०२॥

॥ इति एकसष्टितमोध्यायः समाप्तः ॥

आरती श्री दत्तात्रेयांची

अनमूया नंदना तुज ओयाळूं आरती । अनमूया नंदना मज निज चरणी दे रती ॥१॥ सर्वांना तूं असोनि
वससी या माहुरी । निजदासा भेट चाया भिक्षा कोव्हाहूरी । वससी या विद्यावासा सखादि गिरिकरी
॥अनमूया ॥१॥ निजमजका भेट देतो निजनामोच्चारणे । कलिनार्जी वाडती तुज दत्ता या कारणे । जागुनि
हैं तुजपाशीं कैले म्यां गान्हाणे । निजचरणा दावि याहुनि नच दूसरे मागणे ॥ अनमूया ॥२॥ यत्किन्हा
घडेनी तूं वससी कृपागतटी । निजदासा भेट चाया जागृत तूं संकर्ती । प्रयक्ष गाणगातुरी दिससी दासा मटी ।
ममजुनि हें वासुदेव तुज जोडी करपुटी ॥ अनमूया ॥३॥

आरती

करिनों प्रेमें तुज नीराजन स्मरणुनिया मन । दत्तात्रेया सद्गुरुवर्या भावार्थकरून ॥१॥ धरणीवर नर पीडित
झाले भवोगें सर्व । कामक्रोधादिक रिपुवर्गे व्यापुनि सगर्व । योग याग तप दान नेणती असनांहि अर्घ्व ।
मुलमपणें निजमजनें त्यासी उद्धरि जो शर्व ॥१॥ अवि मुनिच्या सदनीं तीनी देव मुकें येनी । भिक्षुक होउनि
अनन्येप्रति बोलति त्रयमूर्ति । नग्न होउनि आम्हां प्रतिधा अन्न असें बघती । परिसुनि होउनि नग्न अन्न दे
मंत्र ते दाशु होती ॥२॥ दुर्वासा मिथ मौनी जाहला शंभु प्रमयेद्र ब्रह्मदेव तो झाला शंभु तो उपेद्र ॥ दत्तात्रय
जो वीत निद्र तो तारक योगीद्र । वासुदेव यच्चरण चिबुनी होनिच्या तेंद्र ॥३॥ करितो प्रेमें तुज नीराजन
स्मरणुनिया मन दत्तात्रेया सद्गुरुवर्या भावार्थकरून ॥

अवधूत चिंतन श्रीगुरुदेव दत्त

दिगंबर दिगंबर श्रीपाद यक्ष्म दिगंबर

दत्तात्रय गुरु माझे आई मजला टाव चावा पाई

ॐ नमो भगवते दत्तात्रेयाय

॥ १ ॥ अथाणते धोनी ॥ ८५ ॥ पाहावे हारका पीडा सी ॥ अणा नीनी पाळोचगे सी ॥ १ ॥
 तोपेवोनी मुजरे देसी ॥ देवती ॥ ८६ ॥ अनी पाहीला ॥ ८७ ॥ रवाडु मुम ॥ ८८ ॥ सेव
 नो रेवी ख्यात ॥ वसती सा धुसंत मीगीन हतो ॥ देवते ॥ ८९ ॥ दुत साहा सीना ॥ ९० ॥
 होता सवी चरदीन ॥ धीवा वाटव समाधान ॥ सवपर होता शरण ॥ आपगी ल पुर्ण
 जदीन ॥ ९१ ॥ सवक पा आश्रय होतो ॥ उकास जाळा पदोरता ॥ आपसर रसा
 आरभीता ॥ आलो अथ पुढती ॥ ९२ ॥ भाषा श्री सुससा ॥ अध्ये जाळे थकवी सा ॥ पुडी
 ने आसति ॥ आली सा ॥ पेंवय कूस सी सदवी पळे ॥ ९३ ॥ श्रीमत्त प्रसाद करोना ॥ पो
 ने ड्राव्ये जाळे नीरोपण ॥ तुली सुत सा धुदया घन ॥ गोड करत येईजे ॥ ९४ ॥ आदि
 गहन स रस त्रासे व्यासी ॥ सवत ये कुणी ते सोळासी ॥ मनापति नाम सव ॥ नास
 पी पुती सी प्रथे आळा ॥ ९५ ॥ नेन शुद्ध प्रतिपदा भूत वासरा ॥ वेतिने सव प्रथम प्रह
 मला पो गला भवे व्यसुत ॥ ग्रथने वीर संपदीला ॥ ९६ ॥ हायेक सव आये ग्रथादत्त
 प्रवीधुना मे आभुता ॥ याति उत सव भागी ॥ तुली सा पुनत जाणतो ॥ ९७ ॥ आदि
 तापसी ला ॥ सी सीता जतिने वेदी ॥ ध्येथी छर स हस ॥ ९८ ॥ अनंर मे की सा विजे ॥

॥ १ ॥ सी धुसंत सत्य उपा ॥ १ ॥ न आगाथगी पामन ॥ तुमचे काम नानज आधारी ॥
 ॥ २ ॥ नो देवता गाय हण ॥ ३ ॥ पुनी रता पत्त रताती ॥ ऊपवाटीता अस व्याजो ॥ ४ ॥
 पुनीता धीले निती ॥ ५ ॥ आधीन की विगवे ॥ ६ ॥ साकीतीने ऐकीनी पवोडा ॥
 रण परिजाळो बोडो ॥ ७ ॥ जोडोनी प्राथी पुढा ॥ सव आये वज सांगो ॥ ८ ॥ गाज प्र
 मया सत सेवनी ॥ ९ ॥ अभय ती छर हजं करोनी ॥ पाटागी ध्यासमनी ॥ १० ॥ करोनी
 लेनी या ॥ ११ ॥ धन वसुत सीनी सीता रती ॥ धान न्य भावे शरण पदाती ॥ मज सा
 भाडी डोरीना सी ॥ आभय दाना सी देजे ॥ १२ ॥ ईती श्री त्त प्रवो धेय ॥ १३ ॥ अव
 ना पुताम नीर ॥ सदापरी सीता गी कभक्त ॥ मकत नी ध्यावाथ गोडो ॥
 ॥ १४ ॥ वी व्यास ॥ १५ ॥ आध्या ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ श्री त्ता पुणन
 ॥ २१ ॥ श्री त्ता ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥
 ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥
 ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥
 ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ ६० ॥

परम भागवत अनंतसुत विठ्ठल ऊर्फ कावडीबाबा यांचे संक्षिप्त चरित्र

परम भागवत अनंतसुत विठ्ठल ऊर्फ कावडीबाबा हे मूलचे नगर जिल्ह्यातील पारनेर तालुक्यातील पिंगा विठ्ठलगांवचे म्हणजे देशस्थ ऋषीवंशी ब्राह्मण होत. हे गांव हांगा नदीच्या तीरावर आहे. याचे गोत्र भारद्वाज. पिंगा विठ्ठलगांवचे हे वतनदार कुळकर्णी होते. यांचा निश्चित जन्मसमय ठरवता येत नाही. पण इ.स. १७९५ ते १७९७ असा अंदाज पुण्या कागदपत्रावरून समजते. या गांवा स्वतंत्रिक भाणखी तीन गावची कुळकर्णीपणाची वतनदारीहि यांचेकडे होती. त्याचे संपूर्ण नांव विठ्ठल अनंत विठ्ठलगांवकर होय. सदाशिवराज ईश्वर चितनांत राहून वतनदारीचे काम पहात असत. त्यांचे मातोश्रीचे नांव राधिका होते. हे आपल्या मातापित्यांची सेवा पूर्वकाळच्या आरंभ पुत्रलिंगाप्रमाणे करीत. आपल्या पिताजीनाच ते गुदस्ताजी मानीत असत यावरून त्यांचे बहिर्लांचा परमार्थ मार्गात वेवढा दांडगा अधिकार होता हे सिद्ध होते. शूद्रापक्षाळी त्यांचे मातापित्यांनी काशीयात्रेक जाण्याची मनिषा प्रगट केल्याखेरीज दोघांना विठ्ठलबाबांनी कावडीमन्ये बसवून यात्रा केली म्हणून त्यांना कावडीबुवा असे लोक म्हणू लागले आणि तेच नामाभिधान बंद झाले. बहिर्लांचे आश्रमार्गाने विठ्ठलबाबा आपले मातापित्यांस कावडीत बसवून नाना प्रकारची तीर्थ क्षेत्रे करीत खेरीर वापन बहाण्यासाठी एक नोकर व घोडा असे घेऊन मुक्काम दर मुक्काम करीत विष्णुपदी आले असा त्यांचे मातोश्रीचे निर्णय झाले. आधीच आनंद घुस विरक्त होतेच त्यात पत्नीचे निर्यामासुळे संधार बंधनातून पूर्ण मुक्त झाले. असे जाणून त्यांनी धन्यास दीक्षा घेतली. पण वाराणशीस आल्यानंतर अनंतबुवांचेहि निर्णय झाले. तेव्हा विठ्ठलबाबांनी त्यांना मीगमने जलसमाधी दिली व रिकाम्या झालेल्या कावडीमन्ये अधिविठ्ठल रत्नभाईच्या मूर्ती देवून पुढील तीर्थयात्रा केली. सतत भागवत श्रीदत्तात्रयांचे स्मरण करीत यात्रा करीत असता विठ्ठलबाबांचा मुकाम गालग येथी झाला. त्यावेळी श्री दत्त प्रसन्नोपासक असत चालू होता. अशा मंगल प्रसंगी प्रत्यक्ष भागवत दत्तात्रयांनी विठ्ठल बाबांना मासण येथाने द्यावे देऊन श्री दत्त प्रसन्नोपासक या सर्वांचे सुंदर प्रभाची रचना करणारे अनुठा दिली व मुकामचे रात्री प्रगट तांबूल घातला. तरी-सुद्धा या दिव्य प्रभाची रचना आपले हातून होईल किंवा कसे याबद्दल शंकासता निर्माण झाल्याकारणाने प्रत्यक्ष लेखन विठ्ठल बाबांचे हातून उत्तर होईना तव्हा प्रभु पुनः विप्रवेगाने प्रगट झाले व निःशेदीय आश्वासन दिले की मी संपूर्ण सहाय्य करणार आहे तेव्हा श्रीम लेखनास सुरवात करावी. हे प्रभूचे वरदान मिळाल्यानंतर माथ विठ्ठल बाबांनी श्री दत्तप्रभूचे मंत्र लिहिण्यास सुरवात केली. एकापेक्षा एक असे शरष अक्षरास फार लवच गतीने लिहिले जाऊ लागले. असे ४० अक्षरांचे लेखन उजव्यापिनीक्षेत्री पुरे केल्यानंतर योही द्वारावती यात्रा करावी असे त्यांचे मनास आले व त्यानिमित्ताने त्यांचे बहोयास आगमन झाले. तेथील वातावरण संत मंडळींचा सहवास याने प्रसन्न झाल्यामुळे कावडी बाबांनी बहोयासच कायमचे वास्तव्य करण्याने निश्चित केले व तेथे श्रीमद मंदिरामध्ये अधिविठ्ठल रत्नभाई मूर्तीची स्थापना करून श्री दत्त प्रसन्नोपासक राहिलेले २१ अक्षरांचे लेखन बहोयास पूर्ण केले. हा संपूर्ण मंत्र इ. सन १८६० मध्ये म्हणजे येथे शुद्ध प्रतिपदा शुक्रवारी चोख १७८२ रोजी पुरा केला. ईश्वर सेवेत बहोरे दुष्कामी निमत असतोच श्री. विठ्ठल बाबा संवत् १९१९ आषाढ शुद्ध अष्टमीस हेमकुंडाधी झाले, ते बरी पायीर देवाने आपल्यामधून गेले असेच तरी ग्रंथकाराने सतत आरग सधिसच आहेच व भाविकाना आपल्या भक्तिवाची बाबी व नित्य देत असतात. श्रीदत्तप्रभूपात्रे प्रथम प्रसन्न असे. दामोदर साखळाराम धरे यानी इ. स. १९०० मध्ये केले. त्यानंतर बरेच दिवस हा मंत्र भाविकाना उरळत नव्हता म्हणून श्री गुरुदेव सत्सवती सेवा मंडळ, मुंबई यानी

॥ श्री गणेशदत्त गुरुभ्यो नमः ॥

श्री नारेश्वर निवासी परमपूजनीय श्रीरंग अवधूत महाराज
यांची स्तोत्रे

१ श्रीस्वामिसमर्थस्तोत्रम्

स्वामिनामस्तेऽवकलकोटवासिन्
समर्थनाम्नेऽपरनारासिंह ।
प्रोशावतार त्रितयातिहारिन्
प्रचण्डकाय प्रणयैकशुल्क ॥१॥

प्रपन्नकल्पद्रुम पापदाय
स्फुरतिगनेशोदकशील साधी ।
आजानुवाहोऽगमलील योगिन्
स स्वैरचारिभ्रतिनुष्ट तिथे ॥२॥

दिग्वस्त्रभूष प्रविदग्धपूषन्
कारुण्यसिन्धो नतदीनबन्धो ।
मां पालरंजं कृपयोद्धर त्वं
जहीह मां मा भयसिन्धुपोत ॥३॥

स्तोत्रं स्वामिसमर्थस्य चतुर्विंशतिनामभूत् ।
यः पठेत्प्रयतो मक्त्या निर्भयः स सुखी भवेत् ॥४॥

इति श्रीरत्नगदाविक्रमिलिङ्गप्रज्वालितारिषाण्डुरङ्ग (रङ्ग अवधूत) महाराज-
विरचितं श्रीस्वामिणिसमर्थस्तोत्रं संपूर्णम् ।

२ श्रीपादस्तवः ।

यो वै पूर्वं दत्तनामाऽत्रिसूनु—

स्तीर्णो भक्तत्राणमात्रैकहेतुः ।

श्रीपादधीवल्लभः सोऽयमेव

चक्रे लीलां कुर्वण्यु सुदिव्याम् ॥१॥

मूर्खं विप्रं विश्वमेवं चकार

शूद्रापादाद्राज्यमेव प्रतुष्टः ।

प्राणान् प्रापच्छ्रेष्ठिवर्यः स धन्यो

यद्गौलातः कृत्तशीर्षश्च चौरैः ॥२॥

दत्त्याऽस्वायै स्वात्मदानं सुतुर्णं

प्रातुर्भूतो यः करले नृसिंहः ।

तेने कीर्तिं गाणगादीं प्रकामम्

धन्दे तं त्वां दीनधन्यो प्रसीद ॥३॥

नाम्यद् याचे मेऽस्तु ते सत्स्मृतिर्भो

येनाहं स्यां त्वत्स्वरूपे विलीनः ।

नानात्मैक्यं चानुभूयेय सद्यः

सोऽहं-भावेन प्रभो विश्वमूर्ते ॥४॥

बद्धा मुक्तिं प्राप्तुयू 'रक्ष' मोहा—

दाताः पाठाद् दुःखमुक्ता भवेयुः ।

निःस्वा वित्तं वंशहेतु ह्यपुत्रां

ज्ञानं चाज्ञाः प्राप्तकामा लभेरन् ॥५॥

सुतेष्वन्येष्वत्र तिष्ये त्वमेको

जागर्पीत्यं त्वां प्रपद्ये सुदीनः ।

मा मे धन्योऽहंकृतः स्थात्कदाचिद्

आस्तां ते के श्रीकरः संततं मे ॥६॥

श्लोकपट्टकान्वितं पुण्यं श्रीपादस्तवमुत्तमम् ।

पठन्नाधिमयं हित्वा रत्नमुकश्चरेद् मुनिः ॥७॥

इति श्रीदत्तयादारविन्दमिलिन्द्राचारिपाण्डुराज (रङ्ग भवभूत) महाराज-
विरचितः श्रीपादस्तवः संपूर्णः ।

३ दत्तमंत्रगर्मश्रीपादस्तोत्रम् ।

दत्तात्रेयो दयासिन्धुर्विव्यदृष्टिर्दमप्रियः ।
हरिर्हारी हिरण्याभः श्रीपादः शरणं मम ॥१॥

कृष्णः कमलपत्राक्षः कर्पूराभः कलिक्षतिः ।
उन्मत्त उद्बुधाध्यक्ष उन्निद्र उरसि स्थितः ॥२॥

आनन्ददायकश्चात आर्तत्राणस्तुदीक्षितः
दिगंबरो दिव्यतेजः दाता द्रां-बीजत्रोपितः ॥३॥

मुनिर्महामना मायी मन्त्रेशी मङ्गलप्रभुः ।
बालो बालप्रियो बन्धुबेलाहकश्रुतिर्वलिः ॥४॥

पिशाचः पांसुलिप्ताङ्गः पुण्याकृष्टः पुमान् परः
ज्ञानसागरक्षप्यात्मा शराङ् शानिजनप्रियः ॥५॥

द्विचत्वरिंशदेतानि नामानि श्रीपदः प्रभोः
प्रतिश्रुते पठन्मर्त्यो 'रङ्ग' मुक्तो भवेदरस् ॥६॥

इति श्रीदत्तपादारविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग (रङ्ग अवधूत) महाराज-
विरचितं दत्तमंत्रगर्मश्रीपादस्तोत्रं संपूर्णम् ।

४ श्रीनृसिंहसरस्वतीपादुकास्तोत्रम्

श्रीपादश्रीनृसिंहाख्यं औदुम्बरनिकेतनम् ।
दुर्माणं सद्गुह्यं घन्दे नरमांशविमुक्तये ॥१॥

विधुक्कान्तं दयांसिन्धुं पादुकारूपिणं यतिम् ।
हरन्तं भक्तजाड्यं कं कृष्णावेणीयुतिरिधितम् ॥२॥

वञ्चितुल्लैकदातारं संविग्मायैकविप्रदम् ।
रहस्यस्यायिनं देवं नानातमैक्यप्रबोधितम् ॥३॥

स्वतन्त्रं स्वैक्यरदं स्वप्रकाशं स्वस्वस्तरुम् ।
वीथेतीर्थं तिग्मरश्मिं तिष्यतारं त्रयीमुखम् ॥४॥

श्रीखण्डभूतिलिताङ्गं श्रीकण्ठकृतसौहृदम् ।
पायोददयामलं दान्तं सर्वरीश-सहोदरम् ॥५॥

दुर्दैवदुर्मदावर्गिणं दुर्लभेशं दुरासदम् ।
कामरूपं कामनिद्रं कामचारं कविप्रियम् ॥६॥

नतितुष्टं नयाकृष्टं योगिनीराजितं विभुम् ।
मायामाणवकं भक्तं मण्डलेभ्यरमण्डितम् ॥७॥

भीनदृष्टिं मनोवेगं मनःसंतापहारिणम् ।
तिमिताक्षं तपोन्मोधि 'रङ्ग' प्लोषणदान्तये ॥८॥

श्रीनृसिंहसरस्वतीपादुकास्तोत्रमुत्तमम् ।
पठन् विप्रैर्न बाध्येत सद्भक्त्या संयतेन्द्रियः ॥९॥

इति श्रीरत्ननाभारविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग (रङ्ग अवधूत) महाराज-
विरचितं श्रीनृसिंहसरस्वतीपादुकास्तोत्रं संपूर्णम्

श्री गणेश दत्तगुरुभ्योनमः

॥ भगवान् श्रीनृसिंह सरस्वती ॥

बौदुंबरा तळवटी नरसिंह योगी
कृष्णातटी परम शांत सुखास भोगी
प्यानस्य होवुनि समस्त चरित्र पाहे
अनन्य जो शरण इच्छित देत आहे

अनंत कोटी ब्रह्मांडनायक भगवान् श्रीनृसिंह सरस्वती स्वामी महाराज पुरस्कृत ग्रंथ मालेपैकी प्रथम पुष्प गृह्य
परम भागवत श्री. अनंत सुत विठ्ठल ऊर्फ कावडी बाबा विरचित 'श्री दत्त प्रबोध ग्रंथ' (अध्याय ६१ ओवी संख्या
१४२३७) आजच्या सुमंगल प्रसंगी संपूर्णपणे प्रकाशित होत आहे. स्वामी महाराजांचे कृपेमुळे हे कार्य होत आहे.
यापुढील प्रकाशन यथावकाश प. प. श्री. बाळदेवानंद सरस्वती स्वामी महाराज कृत श्री दत्तमहात्म्य, श्री दत्तलीलामृतान्वि
सार व श्री सरस्वती गंगाधर यांचा वेदमुल्य ग्रंथ श्री गुरुचरित्र हे हाती घेण्याचा संकल्प आहे. सत्य संकल्पाचा दाता
भगवान् या उक्तीप्रमाणे पुढील कार्यामधेही महाराजच आम्हास सहाय्य करणार अशी आमची पूर्ण भक्ता आहे.

श्री त्रिपुरी कीर्तिना
सन् १८८७

श्री नृसिंह सरस्वती सेवा मंडळ
मुंबई

१' श्रीगणेशादत्तगुरुभ्योनमः ॥

परम भगवन् श्रीभर्तृहरिमुत् विद्वत् कर्क ऋषिदीक्षाया यांचा अग्रदीप्त ग्रंथ श्रीदत्त प्रयोग (अध्याय ६१, ओवी संख्या सुमारे १४३००) आठ भागांमध्ये तयार अश्विन या संपूर्ण ग्रंथाची किंमत फक्त रु. १२ ठेविली आहे. या व्यापारिक मुद्र्या प्रत्येक भागाची किंमत रु. १॥ आहे. हा वय खालील ठिकाणाहून मिळू शकेल.

- १) श्री. जनार्दन केसाव जोशी, मुळशीदास तेजपळ
चाळ, २ रा मजला शिवाजी पार्क, फोर्निअर मिल
नं. ३ जवळ माहिम, मुंबई नं. १६.
- २) श्री. मास्कर दत्तात्रय जोगळेकर, ब्लॉक नं. एवन्-
द्वारदाभम, भवानीशंकर रोड, दादर, मुंबई नं.-२८.
- ३) श्री. गणपत विनायक वेंचूरकर, १८, हरिश्चंद्र
गोरेगांवकर लेन, गांवदेवी, मुंबई नं. ७.
- ४) श्री. जगन्नाथ लक्ष्मण प्रभुदेसाई, जगन्नाथाची चाळ,
घ. नं. १२६-सी, फणसवाडी, मुंबई नं. २.
- ५) श्री. वसंत दारकानाथ गुते, विद्वत् निवास,
जयप्रकाश रोड, २ रामबाग, अंधेरी.
- ६) श्री. मास्कर दत्तात्रय भांड, ५-शंकर कुर्तार, चॅण्ट
नं. ५४, सायन पूर्व, मुंबई नं. २२.
- ७) श्री. जी. बी. गोगटे, कनला निवास, पहिला मजला
१६९ वी पुरंदरे पार्क, डॉ. आंबेडकर रोड, दादर,
मुंबई नं. १४.
- ८) श्री. प्रभाकर दहिबेलकर (जोशी), विद्वत् वाडी,
बुवांची चाळ, मुलुंड मुंबई.
- ९) श्री. गोपाळ कृष्ण मोघे, काची सुबन, दिक्षीत रोड,
विलेपार्ले, (पूर्व) मुंबई नं. ५७ (A. D.)
- १०) श्री. गणेश जनार्दन फाटक, गंगाराम खत्री वाडी,
३५८ बी ठाकुरद्वार पोस्टाचे भाग, मुंबई नं. २.
- ११) मेसर्स तुकाराम पुंडरीक शेंडे, तुकाराम बुक डेपो,
माधवबाग, मुंबई.
- १२) मेसर्स निमकर आणि मंडळी, धार्मिक ग्रंथाचे विक्रेते
माधवबाग सी. पी. टॉक, मुंबई.
- १३) मेसर्स बलवंत पुस्तक भांडार, गिरगांव पोर्तुगीज
स्वर्च जवळ मुंबई नं. ४.
- १४) श्री. भीमिवास व्यंकटेश कर्क चापूसाहेब नखाते,
१६३९, सदाशिव पेठ पुणे ९.
- १५) श्री. दा. मा. मोकासदार, कृष्णबाचे राममंदिराजवळ,
सु. व. पोस्ट कारंजा, जिल्हा अकोला, महाराष्ट्र.
- १६) श्री. दत्तात्रय रामकृष्ण शुक्ल, ४ टिळकपय,
इंदोर, मध्यप्रदेश.
- १७) डॉ. एम्. डी. पुस्तके, डॉ. पुस्तके कॅबिनेट, नया
बहादुर, लखनू, ग्वाल्हेर, मध्यप्रदेश.
- १८) श्री. सुंदरनाथ माधवराव राजापुरकर, भीमवडी
बुवांचे मंदिर, चौलंडी रोड, बडोदा, गुजरात राज्य.
- १९) श्री. गु. ज्यं. जोशी, बडकर चौक, घटाटे चाळ,
माता मंदिर रोड, नागपूर.
- २०) श्री. श्री. रा. खालेकर, संघ कार्यालया जवळ,
स. नं. ६ महाल, नागपूर (महाराष्ट्र).
- २१) श्री. वसंत नरहर झुळे, ब्लॉक नं. १४२, बिल्डिंग
नं. १४, सेंट्रल गव्हर्नमेंट सईंटस रेसिडेन्शियल
क्वार्टर, आग्रा रोड, घाटकोटर, मुंबई ७७.

श्रीअनंतराय वडील सद्गुरु यांची आरती

आरति अनंतराया । स्वामी सद्गुरु सदया ।

नमितसे तब पाया । 'सुत' कुरवंडुनि काया ॥४॥

होता पर्जन्यवृष्टी । जिव झाला वडु काटी ।

पांडुरंगे रक्षिले । प्रार्थुनि त्वां केला काळा ॥१॥

ठेवुनि बरद हस्त । यात्रा घडविली समस्त ।

घेई प्रयागी सन्यास । 'सुत' चरणी सेवेस ॥२॥

क्षेत्र गालवस्यानी । विप्रवेशे त्वां येवुनि ।

आज्ञापिले लेखनासी । साह्य होवुन मी तंशी ॥३॥

विद्यासोनी वचनासी । इंदुरी आरंभिला ।

ग्रंथ "दत्तप्रयोगा" सी । दत्ते संदये बोलविला ॥४॥

एकसष्ट अध्यायांत । ग्रंथ वदविला समस्त ।

दत्तचरणांते अर्पित । 'सुत' अनंत राया ॥५॥

करितां पठण औदुंबरी । दत्तत्रया कृपा करी ।

निरसोनी भव रोगा । पावे सत्वर उभाया ॥६॥

अनंत, श्रीसद्गुरु पिता । नामे राधिका माता ।

विश्व विनवितसे । कृपा दान दे 'सुता' या ॥७॥

महद्पादरजोभिषक्प्रभिलाषी

नम्र सुं. मा. राजापूरकर

रचयिता

॥ आरती निंबराज्याची ॥

आरती निंबराजा । जया सिद्ध सहजा ॥

मी तेंपण मावळले । ब्रह्म देखणे बोजा ॥१॥

स्वरूपी भेद नाही । स्थूलसूक्ष्म पाही ।

यापरी विचरतो । सर्व देखणे तेही ॥२॥

निर्गुण रूप आहे । सगुणरूप काजा ।

येवोनी लवलोहे । भक्त तारिले बोजा ॥३॥

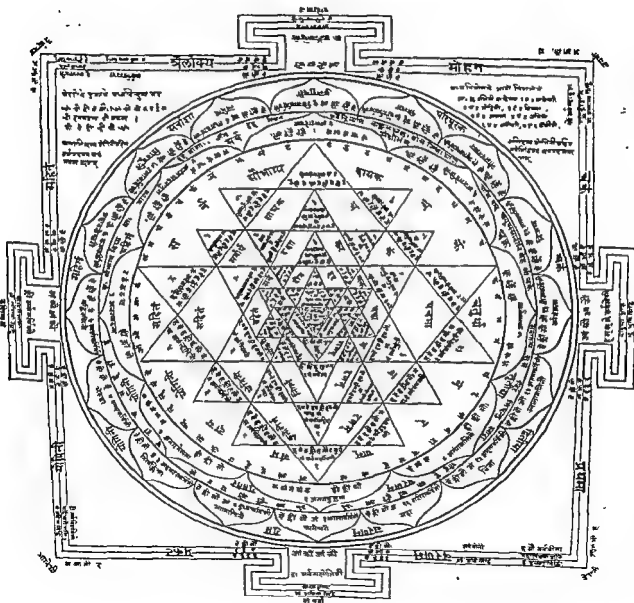
द्यारती दुसरी ॥

आसी निबराया । गुणातीत गुणालया ।
भावे तुज ओंवाळीतो । येळी सुरवंटी काया ॥१॥
सर्वात्मक तुची होसी । ज्ञान धन गावीलासी ।
अद्वय अभेद तूं । कृपे दीना उंदरासी ॥२॥
आनंत सुत आवळीतो । तुम्हा सर्वत्र लक्षीतो ।
सच्चिधन आत्मतत्त्वी । लाभ अलभ्य लाभतो ॥३॥

श्रीगुरुपरंपरा

आदिनाथ	आदिनाथ गुरु माझे आई । मजला ठाव चावा पायी ।
ब्रह्मदेव	ब्रह्मदेव गुरु माझे आई । मजला ठाव चावा पायी ॥
अत्रिनाथ	अत्रिनाथ गुरु माझे आई । मजला ठाव चावा पायी ॥
दत्तात्रय	दत्तात्रय गुरु माझे आई । मजला ठाव चावा पायी ॥
जनार्दन	जनार्दन गुरु माझे आई । मजला ठाव चावा पायी ॥
एकनाथ	एकनाथ गुरु माझे आई । मजला ठाव चावा पायी ॥
नरहरी	नरहरी गुरु माझे आई । मजला ठाव चावा पायी ॥
निंबराज	निंबराज गुरु माझे आई । मजला ठाव चावा पायी ॥
जयराम	जयराम गुरु माझे आई । मजला ठाव चावा पायी ॥
शिवराम	शिवराम गुरु माझे आई । मजला ठाव चावा पायी ॥
नारायण	नारायण गुरु माझे आई । मजला ठाव चावा पायी ॥
आनंत	आनंत गुरु माझे आई । मजला ठाव चावा पायी ॥
विठुराज	विठुराज गुरु माझे आई । मजला ठाव चावा पायी ॥
गोपाळ	गोपाळ गुरु माझे आई । मजला ठाव चावा पायी ॥
शंकर	शंकर गुरु माझे आई । मजला ठाव चावा पायी ॥

॥ हादिविद्यायुतं श्रीचक्रम् ॥

श्रीदत्तप्रबोध सप्ताह पद्धतीने वाचण्याची पद्धत

श्रीदत्तप्रबोध ग्रंथ हा श्रीदत्तसंप्रदायावर एक अग्रणी ग्रंथ असल्याने श्रीदत्त भक्तांनी श्रीगुरु चरित्राप्रमाणे याचे थोडे कां होईना पण नित्य वाचन मनन ठेवावे. त्याबरोबर त्यांचे मनाप्रथ्ये भगवान श्रीदत्तात्रयांसंबंधी अत्यंत प्रेम निर्माण होईल व त्यांची पूर्ण कृपा व्हाव्याशिवाय रहाणार नाही असे वरदान प्रत्यक्ष दत्तात्रयांनी या ग्रंथास दिले आहे. या ग्रंथाची सप्ताह पद्धती मागी १५ दिवसात पारायण करण्याची पद्धती खालीलप्रमाणे दिली आहे.

दिवस	अध्याय	ओवी संख्या
१	अ. १ ते ९	२०९७
२	अ. १० ते १९	२०९०
३	अ. २० ते २९	१९५९
४	अ. ३० ते ४०	२०५९
५	अ. ४१ ते ४८	२००९
६	अ. ४९ ते ५५	२०९३
७	अ. ५६ ते ६१	१९५९
		<hr/> १४३३६

बंधरा दिवसात पारायणाची पद्धती

दिवस	अध्याय	ओवी संख्या
१	अ. १ ते ४	१०६६
२	अ. ५ ते ९	१०३१
३	अ. १० ते १४	१०४०
४	अ. १५ ते १९	१०२०
५	अ. २० ते २४	९२८
६	अ. २५ ते २९	१०३१
७	अ. ३० ते ३५	१०२८
८	अ. ३६ ते ४०	१०३१
९	अ. ४१ ते ४४	९३९
१०	अ. ४५ ते ४८	१०७०
११	अ. ४९ ते ५१	८१९
१२	अ. ५२ ते ५४	९८७
१३	अ. ५५ ते ५७	९७३
१४	अ. ५८ ते ५९	६४५
१५	अ. ६० ते ६१	६२८

एकूण ओवी संख्या... १४, २३६

ज्या महाभारताचा प्रातःकाळी पुरस्तर मिलाणार नाही त्यांनी सायंकाळी स्वच्छ हातपाय धुवून नित्य या ग्रंथाचे थोडेथोडे पठण ठेवले. तरीहि कार्यभंग होणार आहे.

आरती श्री दत्तात्रयाची

आरती सप्रेम जयजय श्रीगुरुदत्ता । तुझे स्मरण करितां माझी चुके भवव्यथा भावे चरण कमलावरी ठवितो
माथा । आरती सप्रेम जयजय श्रीगुरुदत्ता ॥४॥ तुझे स्मरण करतां दत्ता सत्वर येसी । हाती धरुनी शिंप्याला
चनन्यात नसी । चैतन्याचे स्वरूप स्वतः तू मजला दाविसी । आरती सप्रेम जयजय श्रीगुरुदत्ता ॥१॥
चैतन्याची प्रभा पाहतां हर्ष वाटे मजला । त्रिगुण पंचभुतांचा अवघा मेळ्या निघें जमला । तुर्यांराणी उँस्कार
दावून पुढें नेले मजला । आरती सप्रेम जयजय श्रीगुरुदत्ता ॥२॥ तुर्यांराणी पुढे ब्रह्मकट असे थोर । तिचे
जन्म गोंग्याचा स्नान करिती हरिहर । तया पलिकडे महासून्य निराकार । आरती सप्रेम जयजय श्रीगुरुदत्ता ॥३॥
मून्यामध्ये पाहतां तेथें सत्राची वस्ती । जिय शिव हे दोन्ही पक्षी तेथें नांदती । तया पलिकडे निरंजन ज्योत
असे दिती । आरती सप्रेम जयजय श्रीगुरुदत्ता ॥४॥ ज्योत रूपाचा प्रकाश पाहता त्रिभुवनि पडला । दाहि
दिशा व्यापिल्या उन्मनी गुरु दाखवी मजला । तेथुन पुढें जाता परब्रह्म एकला । आरती सप्रेम जयजय
श्रीगुरुदत्ता ॥५॥ परब्रह्म भगवान तयाचा नवळे अंतपार । दाहि दिशा व्यापिल्या प्रकाशें कोंदले अंबर । तेथुन
पुढे जाता मिळाले मज माझे घर । आरती सप्रेम जयजय श्रीगुरुदत्ता ॥६॥ माझे घरी मी जावून बसलो
आपन्न होऊन । माझा मीच कर्ता हर्ता मज माझी लूण । मीच एकटा मीच सर्व हुजा नाहीं कोण ।
आरती सप्रेम जयजय श्रीगुरुदत्ता ॥७॥ श्रीगुरुची अघटित करणी नवळे कोणाला । म्हणून भक्त हृदयी ध्यानी
स्मरुनी चरणाला । म्हणे परम हंस गुरु गणपती चरणी थारा देई भक्ताला । आरती सप्रेम जयजय श्रीगुरुदत्ता ॥८॥

ॐ श्रीसद्गुरु दत्त महापज की जय

निर्गुण परब्रह्म
भगवान् पांडुरंग (पंढरपूर)

नि वे द न

॥ श्रीगणेश दत्तगुरुभ्योनमः ॥

जेज मनी इच्छावे । ते ते भगवत् कृपे पात्रावे ॥ १

भगवान् अनिर्नंदनाचे कृपेने श्रीदत्तप्रबोधाचा आठवा भाग (अध्याय ५९ ते ६१) आज्ञाच्या शुभमुहूर्तावर जनताजनादनाचे चरणी अर्पण करण्यास आम्हांस फार आनंद होत आहे. श्रीदत्त प्रबोध हा संपूर्ण ग्रंथ आता भाविकांना अत्यंत अल्प किंमतीत मिळू शकेल. संपूर्ण ग्रंथाची किंमत रु. १२ फक्त ठेविली आहे. गेल्या दीपावलीस प्रथम भाग प्रसिद्ध झाला आणि या दापावलीस आठवा म्हणजे शेवटचा भाग प्रसिद्ध होत आहे. हा प्रचंड ग्रंथ प्रसिद्ध करण्याची आमची शक्ति नव्हती व नाही पण केवळ भगवान श्रीदत्तात्रयाचीच इच्छा प्रबळ असल्यामुळे आम्ही जे जे पाऊल या ग्रंथाच्या प्रकाशनाचे दिशेने टाकले त्यांत आम्हांस यशस्व येत गेले. या कार्यात अनेक व्यक्तींचे संपूर्ण सहाय्य झाले आहे. हा ग्रंथ प्रसिद्ध करण्याचे व्यवस्थितानंतर प्रथम बडोदा येथील परम भगवत श्रीकावडीबुवांचे मंदिराचे विश्वस्त व मूळ हस्तलिखित ग्रंथाचे माणवगाने अतन करणारे माननीय श्री. सुंदरनाथ व श्री. जगन्नाथ माधवराव राजापुरकर यांचे संपूर्ण सहकार्य मिळाले. त्यांनी प्रत्येक चर्यांत आम्हांस सूचना करून आमचेकडून हे कार्य करवून घेतले. एक प्रकारे पुत्रनीय कावडीबावांनी त्याचे रूपाने ही प्रेरणा केली अशीच आमची धारणा आहे. एवढेच नव्हे तर बडोद्यास या ग्रंथ चा प्रचार त्यांनी फार मोठ्या प्रमाणात केला आणि अद्यापि करीत आहेत. आजारीपणाने अंधश्रद्धावर पडून अवततानाहुद्धा माननीय श्री. सुंदरनाथ राजापुरकर यांनी आम्हांस अमोल सहाय्य केली. याबद्दल त्यांचे उतराई कसे व्हावे हे आम्हांस समजत नाही. त्यांचे आभार मानण्यास आमच्याकडून शब्द संशदाच नाही. आम्ही त्या अत्रिनंदनाचे चरणी सतत हीच प्रार्थना करितो की यापुढेहि त्यांचे आमच्यावर अर्पेच निरतिशय प्रेम रहावे. या ग्रंथाचे प्रकाशनामार्थ जसे श्री. राजापुरकरांचे सहाय्य झाले तसेच रामदास प्रेसचे मालक माननीय श्री. स. वा. जोशी यांचेहि आत्यंत सहाय्य झाले. त्यांचा व आमचा अत्यंत जिव्हाळ्याचा संबंध गेले १२ वर्षांचा आहे व आतापर्यंतचे आमचे भगवान् श्रीदत्तात्रयांचे वाढत्यासंबंधीचे सर्व प्रकाशन त्यांनीच पुरे केले आहे. श्रीदत्त प्रबोधाव्यतिरिक्त सर्व दत्तात्रयांचे वाढ्यास जनतेस विनामूल्यच दिले आहे. आमच्या मंडळाची आर्थिक स्थिति हा प्रचंड ग्रंथ प्रकाशित करण्याची मुळीच नाही पण केवळ श्री. जोशी यांचे आमचेवरील निरतिशय प्रेमाश्रुळेच हा ग्रंथ प्रकाशित होऊ शकला एवढे सांगितले म्हणजे त्यांचे आमचे मंडळावर केवटं ऋण आहे याची कल्पना येऊ शकेल. या ऋणातून आम्ही मुक्त होऊ शकणार नाही. आम्ही भगवान् श्रीदत्तप्रभुंचे चरणी सतत प्रार्थना त्यांचे सर्वांगीण कल्याणावद्दलच करीत आहोत. तसेच श्री समर्थ प्रेस, टाणा व श्री रामदास मुखर्जालय, दादर येथील काम करणारी सर्व प्रेमी मंडळींनी अत्यंत परिश्रमपूर्वक आणि नियमित वेळेत हे ग्रंथ छपाईचे काम केले त्याबद्दल आम्ही त्यांचेहि अत्यंत आभारी आहोत. या ग्रंथाचे कार्य चालू असता कांही मराभागांनी देण्या देऊनहि आम्हांस उपकृत केले आहे. त्यांचा नामनिर्देश न करता त्यांचेवर भगवान् श्रीदत्तप्रभुंनी कृपा करावी अशी नित्य प्रार्थना करीत आहोत. शेवटी माविकाना आमची

नम्र प्रार्थना आहे की, हा दिव्य ग्रंथ ज्यांना संग्रह करण्याची इच्छा असेल त्यांनी हा ग्रंथ किंवा
 यथेष्ट नसलेल्या व्यक्तीस वाचावयास देऊन त्यांचेमध्ये या ग्रंथासंबंधीचे प्रेम निर्माण करावे व त्यांची उ-
 वाढण्यास सहाय्य करावे. या ग्रंथामध्ये 'जे फोटो' समाविष्ट केले आहेत ते आमचे परममित्र व
 चित्रकार श्री. स. कृ. काळे व श्री. पारसनीस यांनी तयार केलेल्या तैलचित्रावरून घेतलेल्या
 ब्लॉक्सचे आहेत. त्यांचे या महत्त्वपूर्ण सहाय्याबद्दल आम्ही अत्यंत आभारी आहोत अखेर ज्या म-
 अनसूया नंदनाचे कुपेने हे महत्त्वपूर्ण कार्य पुरे होऊ शकले त्यांचे स्मरण आमची विनम्र प्रार्थना आ-
 मच्या मंडळाने त्यांनी अशीच सतत सेवा घ्यावी व भावितामध्ये या ज्ञानाचा प्रसार कर-
 शक्ति द्यावी.

॥ श्रीगुरुदेव दत्त ॥

श्री त्रिपुरी वीर्णिमा शके १८८७

श्रीनृसिंहसरस्वती सेवा मंडळ, मु-

प्रकाशक : व. न. सुरले, श्रीनृसिंहसरस्वती सेवा मंडळ, खो. नं. १४२, बिल्डिंग नं. १४,

सेंट्रल गव्हर्नमेंट सर्व्हिसेस् रेसिडेन्शियल कॉर्ट, आमारोड, घाटकोपर, मुंबई नं. ७७.

मुद्रक : स. पां. जोशी, रामदास मुद्रणालय, शिवाजी पार्क रोड नं. ३, दादर-मुंबई २८.